GEORGII FABRICII CHEMNICENSIS

ORIGINVM ILLVSTRISSIMÆ STIRPIS SAXONICÆ

LIBRI SEPTEM.

OPVS AVSPICIIS DIVI AVGVSTI ELECTORIS ET DVCIS SAXONIÆ VERE AVGVSTI FELICITER COEPTVM: ET EX ARCHIVIS VARIISQVE DIPLOMATIS ET CHRONICIS manu ſcriptis, atque alijs magni nominis Hiſtoricis, magna fide & diligentia concinnatum, enucleatum, elaboratum: ac nunc demum opera & ſtudio hæredum ex tenebris in lucem vindicatum.

Acceſſerunt

ICONES ſeu IMAGINES REGVM, IMPP. ac PRINCIPVM SAXONIÆ præcipua.

Item

STEMMA VVITICHINDEVM, continens GENEALOGIAM inclytæ PROSAPIAE DVCVM SAXONIAE: cum annexa eorundem Principum ſingulari STEMMATOGRAPHIA.

Ex Recognitione

NICOLAI REVSNERI IC. & Comitis Palatini Cæſarei.

Cum Privilegio Cæſareo & Saxonico.

IENÆ

TYPIS TOBIÆ STEINMANNI, IMPENSIS HENNINGI GROSII Bibliopolæ Lipſenſis,

Anno M. D. XCVII.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

MPERII PAX ET BELLVM DVO TEMPORA : BELLI
ENSES, ET PACIS SYMBOLA RVTA GER T.

N. Reuſnerus Com: Palat. Caſ.

ILLVSTRISSIMIS CELSISSIMISQVE PRINCIPIBVS AC DOMINIS

D. FRIDERICO VVILHELMO PROELECTORI SAXONIAE, AC TVTORI,

D. CHRISTIANO II. ELECTVRAE SAxonicæ Hæredi, eiuſq; fratribus Germanis

D. IOANNI GEORGIO, & D. AVGVSTO,

D. IOANNI, nec non D. IOAN. CASIMIRO, & D. IOAN. ERNESTO

Omnibus

DVCIBVS SAXONIÆ, LANDGRAuijs Turingiæ, Marchionibus Miſniæ, &c.

Principibus ac Dominis ſuis Clementiſsimis.

S. P. D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

A PRIMO STATIM EXORDIO mun[illegible]n vſu perpetuo fuit, Illuſtriſsimi Principes, Domini clementiſsimi, vt res tàm ſacræ, quàm politicæ mandarentur literis. Hoc non ſolùm teſtantur diuino quaſi ore ſcripti libri quinque Moſis, Regum, Chronicorum, Maccabæorum, & cæteri: verùm etiam doctiſsimorum virorum plurima literarum monumenta. Eam poſtmodò conſuetudinem maximè ſemper floruiſſe conſtat apud præclaras & liberas nationes, Græcam inprimis atque Romanam. Huius autem ſcriptionis opus, & potiſsimum ornamẽtum eſt, vt omnia ſint vera, omnia recta, omnia perſpicua. Ideò non immeritò hiſtoriam Princeps ille Latinæ linguæ M. Cicero appellat teſtem temporum, lucem veritatis, memoriæ vitam, ac vitæ magiſtram. Quibus quidem verbis & vehementer

illam

illam commendat, & cuiuſmodi eſſe debeat, commonſtrat. Ad hanc autem non tantùm facultas exponendi, & inquiſitionis diligentia requiri videntur: verùm etiam in narrando veritas & candor: ne aut odio gentis, ſeu partis alicuius, aut nimio amore peccetur. Ac omnium primò quidem de Imperatoribus Perſarum memoriæ proditum eſt; quòd in theſauris ſuis non ſolùm aurum & argentum habuiſſe dicantur, quibus ad ſplendorem & faſtum vterentur; ſed etiam rerum à ſe atque aliis geſtarum commentarios: quos à curis & negociis publicis vacui, aut aliquâ moleſtiâ affecti inſpiciebant; vt alleuationem aliquam ægritudinis in ſolicitudine haberent, aut quandam animi delectationem & iucunditatem indè haurirent. ALEXANDER MAGNVS, cui (vt ait Iuvenalis) totus non ſuffecerat orbis, omnibus theſauris Iliadem Homeri prætulit: Eam quippe non ſolùm cum pugione ſub puluino habebat, & capiti ſuo ſupponebat: verùm etiam ſcrinio cuidam, quo, vt Plutarchus refert, nihil in rebus & impedimentis Darij captis precioſius repertum fuerat, includebat: tantò ſcilicet feliciorem ſe Achillem prædicans, quòd haberet, à quo res geſtæ illius celebrarentur literarum monumentis, quo ipſe deſtitueretur. Nam (vt Poëta canit)

Cum veniſſet Alexander ad inclyti
Pelidæ tumulum percelebrem: gemens
Fortunate (ait) ô vir, quia tantus hic
Laudum præco tuarum tibi contigit.

De Anconitano etiam hiſtorico inter alia ita memorans ſcriptor quidam: Cyriacus (inquit) Anconitanus, vir multæ induſtriæ, & rerum antiquarum ſtudio flagrans, vetuſtatis monumenta eruendo, mortuos virorum memoriæ reſtituere ſe dicebat: fructum exiſtimans laborum ſuorum, quos terrâ marique pertulerat, vberrimum: ſi ſepultam multorum mortalium virtutem in lucem reuocaret, & recognoſcendam poſteris proponeret. Quod egregij hominis iudicium eruditis viris vehementer probatur. Exempla enim ad virtutis prodeſſe commendationem, & ad eiusdem imitationem, nemini ignotum eſt. Et ſanè per ſe illa vetuſtatis recordatio ſummam ſemper affert voluptatem atque delectationem: dum præter rectè factorum celebrationem, de moribus, de cõſuetudinibus, de temporibus, de ordine prætereà, cùm in magiſtratibus, tùm in priuatorum officiis, in optimè conſtitutis ciuitatibus ſemper obſeruato, in Romanâ etiam Repub: minimè neglecto, nos erudit, inſtruit, commonefacit, edocet. Quæ

profectò

profectò cum ſummum vitę decus ſint, & eximium ornamentum: non immeritò in id magni & ſapientes olim gubernatores ſummo ſtudio incubuêre; qui veterum monumenta, & res præclarè geſtas maiorum ſuorum inquirerent, lateque propagarent: vt hac ratione non ſuam ſolùm hâc ratione ætatem erudirent; verùm etiam poſteritatem magnâ illuſtrium exemplorum copiâ inſtruere valerent. Quid enim vtilius ab ipſis, eorumque hiſtoricis præſtari aliud potuit, quàm aut familiarum, & ſtirpium gentiumque origines & genealogias conſeruare; aut prouinciarũ & regionum, & regnorum atque imperiorum incrementa & decrementa, aut variorum in iiſdem caſuum viciſſitudines notare, & ad poſteros vſque propagare? Idem ab illuſtriſſimarum veſtrarum Celſitudinum agnato & auo laudatiſſimo, Auguſto Electore Principe verè auguſto, inclytæ memoriæ, factitatum eſſe, Principes illuſtriſſimi, Domini clementiſſimi, teſtimonio exiſtit præſens hoc opus hiſtoricum; quod mandato eius parens olim noſter GEORGIVS FABRICIVS Chemnicenſis (qui per viginti ſex integros annos illuſtri Scholæ Miſenæ, non ſine maximo, vt equidem ſperamus & optamus, emolumẽto ſtudioſæ iuuentutis præfuit) lubens meritoque ſuſcepit: in quo diu multumque, atque adeo vſque ad extremum vitæ ſpiritum deſudauit; ne videlicet contrarius videretur voluntati eius, cuius dicto audiens eſſe omninò deberet. Et verò quid excellentius aut laudabilius, magisq; dignum cenſeatur eſſe tali & tanto Principe, quàm ingenti & propè incredibili teneri ſtudio & cupiditate: quò maiorum ſuorum fortiſſimorum & bellicoſiſſimorum Saxoniæ Ducum nomen inclytum & Auguſtum ſcriptis & literarum monumentis illuſtretur, celebretur, commendetur? Quid porrò aptius, quid iucundius, quid magis conueniens, ad delectationem lectoris, quàm temporum varietates, fortunæq; viciſſitudines, bellorumque grauiſſimorum varios euentus, quos perpeſſi ſint, legendo cognoſcere & eruere? Etenim ſi noſſe exterorum Ducum & Principum, vtpote Græcorum & Romanorum res geſtas, laudabile: & ſi pulchrum eſt ac decorũ, animo complecti, quid ipſi egerint; quos hoſtes, & quàm potẽtes ſuperârint; quàm grave iugum à ceruicibus nobilitatis auerterint; quàm feros enſes à iugulis ciuium propulsârint: turpiſſimum certè eſſet, & quidem homini Germano, & ciui ſubdito, egregia Principum ſuorum facinora, & merita præclara ignorare. De gente autem Saxonicâ parens noſter in primo huius operis libro ſic loquitur: *Manſiſſet Saxonum & virtus & [illegible]lia exteris populis nauata, in*

obſcuro:

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

obſcura: niſi gentibus tàm illuſtribus auxilia ſua iunxiſſent. Domi enim cùm neminem haberent, qui res patrias traderet poſteritati (Arma enim magis, quàm literas nouerant) factum eſt, vt res nulla, à maioribus præclarè geſta, propagata ad poſteros ſint; niſi quæ à ſcriptoribus peregrinis traduntur.

Sed iſti quidem ſcriptores iniquiùs de hâc gente noſtrâ iudicare plurimorum arbitratu videntur: vel quòd eius virtuti, fortitudini, & grauitati inuiderent: vel quòd nimio erga gentem tàm nobiliſsimam odio flagrarent: ſuæque genti plus, vel etiam ea attribuerent, quæ Saxonibus fortaſsè eſſent tribuenda. Quid enim difficilimis illis temporibus exercitus Romanus contra Atilam Regem Hunnorum, cum in Galliâ atrox illud in campis Catalaunicis prælium fuerat commiſſum, efficere potuiſſet; niſi Saxones & Alani in medio agmine genti Hunnorum, tùm fortiſsimæ, obiecti fuiſſent? Quid (vt reliquos latêre patiamur) Ditericus Francorum Rex, contra affinem ſuum Erinfridum Turingorum Regem, proficere potuiſſet; niſi Saxonum vſus auxilijs fuiſſet. Quantam denique ipſi Saxones Francorum ſtragem ſemper ediderint, & quam variâ fortunâ, & variis locis cum illis quondam pugnauerint; cum gentem tàm bellicoſiſſimam populo Francico non admiſcendam Reges cenſerent; quos tamen antea ad hoſtes domandos vltrò accerſerint: ex huius operis hiſtorici libri primi lectione colligi poteſt, & paſsim ex Turonenſe, Annonio, Marcellino, Gemblacenſe, Vrsbergio, Sabellico, & aliis ab eo allegatis ſcriptoribus, liquet. A quibus quidem Saxonum egregia & præclara facta & facinora non integrè euolui dolendum: à nonnullis etiam nullius neque Regis neque Ducis Saxonum omninò nomen citari, mirum eſt: cum vix ſine duce aut capite bella tàm multa, tàm ardua, tàm cruenta denique & funeſta, gerere minimè potuerint. Sed idem eueniſſe tali genti fortiſsimæ veriſimile eſt, quod Agathocli Siciliæ Regi, à Timæo hiſtorico: quod Philippo Macedoni, eiusque exercitui, à Theopompo: quod denique Auguſto à Timagene olim eueniſſe ſcribitur.

Quæ verò fuerit huius gentis religio, qui cultus, qui mores, quod ingenium, quæ ſtudia, qui conatus, qui impetus, quæ vitæ ratio, quæ celebritas, quis ſtatus fortunæ, qui caſus, quæ regnorum atque prouinciarum forma: non minùs profectò in hoc præclaro opere hiſtorico vbique videre eſt. Quemadmodum enim latiſsimis finibus peregrinis hæc gens ſemper imminuit: ita quoque grauiſsimis & fortiſsimis ſeſe oppoſuit populis

& aduer-

& aduerſarijs, quibus plurimum faceſſeret negocij. Tanta igitur & tàm varia & ardua negocia ſilentio & ſicco pede præterire, neque literarum commendare momumentis, neminem eſſe arbitramur, qui non inſigne eſſe nefas ac morte piandum iudicet.

Quamuis autem non ignoraret parens noſter, (cuius memoria ſit in benedictione) quantum ſibi eſſet pelagus ingrediendum, & quàm alium poſceret ingenio & copia dicendi ſe maiore præditum: ſicut ipſe hoc nomine in præfationis, quam viuens inchoauit, fragmento ad Illuſtriſsimum Electorem AVGVSTVM piè defunctum ſe excuſat: tamen auctoritate victus eius, cui repugnare eſſet impium, & quorum iudicio Elector hoc fieri voluit: rem tentare omninò ſtatuit. In illâ verò meditatione non vnicam tantùm familiam aut gentem; quod tamen erat argumenti iſtius proprium, ac ſcriptionis ſuæ (vt ipſe loquitur) veluti terminus poſitus: ſed totam Saxoniam cum ſuis prouinciis complectitur: quantum ex antiquis monumentis aſſequi omninò potuit. Neque poſtmodò deſtitit facere, quod iuſſus fuerat; & ſufferre, quod ſibi eſſet impoſitum: nec ſe ſuperari vllâ paſſus eſt ratione, quin ſtudium ſuum & voluntatem debitam humili ſubmiſsione, quantum poſſet, teſtatam faceret: & in continuatione iſtius operis, ab eo ſtatim tempore, quo ipſi fuerat commiſſum, vſque ad annum fatalem, & ad extremum vitæ ſuæ halitum, ſtrenuè & fideliter ſuam inſumſit operam. Abſoluit autem & perduxit opus iſtud vſque ad Celſitudinum veſtrarum illuſtriſsimos ac laudatiſsimos maiores: ſub quorũ felici auſpicio lux religionis indies magis magisque clareſcere cœpit: & quorum laudatiſsima facinora annuo fermè ſpacio, ſi modò diutiùs in viuis manſiſſet, penitus euoluere & abſoluere potuiſſet. Sed Deo Opt. Max. aliter viſum fuit: qui eum ex laborioſo hoc vitæ huius ergaſtulo auocare voluit: vt eò citiùs ad diu optatam & ſperatam beatitudinis metam peueniret. Quod verò ad narrationem totam attinet: ea cuiusmodi ſit, & quantum in ea ſtudium & laborem parens adhibuerit: legendo quilibet facilè deprehendet. Hiſtoriam nihil magis decet, vt iam anteà dictum eſt, quàm veritatis inquiſitio & candor. Certè ne in eâ parte in ſe deſiderari quicquam poſſet, diligenter parens incubuit. Nec enim ex vano quicquam ſumſit, aut ex ſuo proprio effinxit cerebro: ſed ſcribendi materiam, in quâ tamen moderatè verſatus eſt, ſumere illi fuit neceſſe ex auctoribus imperitis & barbaris: quemadmodum ipſe quâdam

ìn epiſtolâ ad amicum anno 58. ſcripta in hunc modum ſcribit: *Nouo (inquit) ſum quaſi nexu obligatus, cum impoſitum mihi onus ſit perficienda Genealogia Saxonica, quam GEORGIVS AGRICOLA inchoauit: in quo labore iam exerceor atque deſudo, & nonnihil etiam ſum progreſſus: in colligendis autem & concinnandis narrationibus integris, cum aliquâ delectatione legentium, ſi modò in hominum manus venient, dici non poteſt, quantopere mihi ſit laborandum; cùm ex auctoribus imperitis & barbaris ſint ſumenda omnia.*

Neque verò eo contentus, ſua & à ſe ſcripta priùs cum doctiſsimis & prudentiſsimis, longoque rerum vſu præſtantiſsimis viris contulit: poſteà exactiſsimo Electoris Auguſti, quem honoris & officij cauſa ſæpius nomino, iudicio ea ſubiecit, ſicut hoc eius aliquot atteſtantur literæ: quas ſubindè ad eum exarari curauit, & quaſdam propriâ manu ſubſcripſit. Alterum, quod in hiſtoricâ potiſsimum obſeruandum narratione, candor eſt; ne quid videlicet affectui tribuatur. Quod etſi difficile eſſe videtur, & à paucis præſtari poteſt: tamen diligenter illud, ac omni ſtudio, quantum potuit, parens cauit: nec iis vnquam indulſit: nec ſuum interpoſuit iudicium, ſed id lectori liberum omninò reliquit: neque in vllius hominis inuidiam aut gratiam quicquam ſcripſit: ſed ſtylum ſolùm accommodauit ſuum; vt æquabilis vbique eſſet orationis ductus: & cum aliquâ delectatione cognoſci & legi ab omnibus poſſet. Quantum autem eius fuerit ſtudium illis ſedecim annis, & amplius, quibus hunc ſuſtinuit laborem, vt exactè ſingula deſcriberet: & multi viri boni & præſtantes adhuc teſtari poſſunt; & res ipſa, vt arbitramur, docebit, ſuumque commendabit artificem. Quid enim in hoc genere turpius, quid indignius, quid minùs ferendum, quàm ea, quæ certiorem & peritiorem deberent reddere lectorem, falſis narrationibus deprauari? Et quamuis etiam graui ſcholaſticorum onerum mole parens diſtrictus, totum ſeſe (vt nonnulli opinantur) operi huic dare minimè potuerit: nihil tamen prætermiſit, quin omnia, quæ ab hiſtorico requiri ſolent, ſummâ cum fide, ſumma cum induſtriâ, ſumma cum diligentia præſtaret.

Quod ſi labores Scholaſtici, aut etiam publici, hiſtoricis adeò incommodare deberent: vt eorum fidem infirmare, aut ſuſpectam reddere valerent: nulla ſanè vnquam, ſiue hoc, ſiue præterito tempore, rerũ geſtarum certitudo futura eſſet. Neq; tamen etiam Sleidani aut Melanthonis, aliorumve ſcriptorum præclara hiſtoriarũ monumenta ideò quiſquã improbauerit; quòd ij plerunque maximis quoque & grauiſsimis negociis obruti fuerint. Quod cùm indignum ſit de viris tantis tàm ſiniſtrè iudicare: non putamus, tale quid in ſolo parente noſtro poſſe deſiderari, aut

vlterius

vlterius exigi: cùm præſertim is hac ratione non ſolùm multorum doctiſsimorum & clariſsimorum virorum deſiderio & expectationi, verùm etiam ipſius Electoris voluntati & cupiditati ſatisfeciſſe videatur.

Quamobrem cum & Celſitudines veſtras, Principes Illuſtriſsimi & clementiſsimi, incredibili cognoſcendæ maiorum ſuorum laudatiſsimorum virtutis, fortitudinis, iuſtitiæ, grauitatis, rerumque ab ipſis præclarè geſtarum, ardore & amore duci, atque adeò ſingulari & planè beneuolo erga illos, qui quantum poſſunt, ſtudium ſuum ad hiſtoriarum conſeruationem conferunt, animo affectas eſſe, certum ſit: ſanè haud immeritò hunc qualemcunque parentis quondam noſtri conatum & laborem, quem in concinnando conſcribendoque hoc Originum Saxonicarum opere præclariſsimo feliciter ac fideliter multos annos impendit, Celſitud. veſtris devota & humili, quantum omninò poſſumus, ſubiectione dedicare debemus, atque etiam volumus. Debemus quidem hoc, quia illuſtriſsimam veſtrarũ Celſitudinum (quas maiorum ſuorum fortiſsimorum virtutem & gloriam hæreditariam tueri decet, & imitari conuenit) antiquam proſapiam amplificat & illuſtrat, eamque immortalitati conſecrat ſempiternæ: volumus autem, quia ſub auguſtiſsimo Principis Electoris agnati & aui nomine opus iſtud præſens parens viuus adhuc in lucem edere conſtituit: vt ex prædicto fragmento præfationis ſuæ, quod poſt ſe reliquit, videre eſt; quod & ipſum huic operi præfigi curauimus. Quamuis autem, cùm alij, tùm inprimis ego atque fratres mei, nihil magis in votis optatisque habeamus, quàm vt huiusmodi multaque alia opera poſt ſe relicta, ab ipſo autore, parente noſtro, multò fortaſsis elaboratiora & auctiora in lucem edi, inque perpetuam inclyti nominis Saxonici laudem & memoriam ſempiternam conſeruari potuiſſent: tamen cùm morte eius inopinatâ, mihi quidem meisque fratribus & ſororibus præmaturè nimis interueniente, illud fieri minimè potuerit: noſtrarum eſſe partium omninò duximus, vt opus poſthumum & hæreditarium tandem iuris publici faceremus. Cuius ſanè publicationis hæ potiſsimum ſunt cauſæ. Dubium enim certè nullũ fuit, quin cùm ipſe Elector AVGVSTVS Origines has Saxonicas pertexi, & quàmprimum abſolui ſummoperè cupierit, eaſdem quoque in lucem proferri, & in manus hominum deuenire voluerit: vt pote quibus non ſolùm antiquæ Saxonum genti, ac Cæſaribus & Electoribus indè oriundis, honos & gloria datur; ſed multis etiam inde originem ſuam ducentibus ſplendidiſsimis familiis, poſtea in Angliá,

Itali-

Italiam, Galliam, Sabaudiam, & aliò è Germaniâ tranſlatis, vetuſtæ ſtirpis amplitudo & dignitas augeatur atque confirmetur. Metuendum quoque fuiſſet, cùm in Archiuo Saxonico iſta opera (quemadmodum de eorum iacturâ multi viri docti & honeſti hactenus conqueſti ſunt) non amplius reperiantur: ne aut penitus tandem interciderent; aut aliquando omninò mutilata, fortè etiam legitimi autoris nomine ſuppreſſo, in publicum prodirent: quæ profectò res duplici poſſet modo offendere. Nam & à ſcopo, quem Magiſtratus olim propoſitum habuit, aberraret: & parentem noſtrum laude ſuâ & gloriâ exueret atque defraudaret. Deniq; , ſi qui forſitan ex recentioribus fuerint (ſicuti procul dubio non deerunt) qui præ dicti parentis quondam noſtri labores, præſertim verò Annales Miſnicos, ceu viles & tenues aſpernari, vel ex parte etiam falſitatis ſuſpicione premere velint: vt hâc integrorum operum editione demum iis debita autoritas accedere, & lector ex ipſis fundamentis rem æſtimare queat: ſiquidem (vt Poëta loquitur)

Dulcius ex ipſo fonte bibuntur aquæ.

Sed mirabũtur fortaſsè Celſitudines veſtræ, Principes clementiſſimi, cur tàm ſerò, & tàm multis poſt mortem parentis intercedentibus annis (agitur enim iam vigeſimus quintus annus, quo diem ſuum obiit) id facere & conari tandem auſi ſimus? Cauſa in promptu eſt, & multis, vti exiſtimamus, nota viris bonis. Diu enim admodum in pupillari ætate ego & fratres mei conſtituti fuimus: nec propter infantiam, aut ætatis infirmitatem, inopiamque conſilij & iudicij, ſcire quidem eâ de re quicquam potuimus, præter ea, quæ ex aliorũ relatu & ſermonibus percepimus. Poſteà verò, quàm de eo inquirere cœpimus, hoc ipſum etiã exemplum, quod penes nos erat, mancum & non integrum eſſe cognouimus. Tandem ſingulari prouidentia diuina factum eſt: vt præcipuam in eo opere recolligendo & ſupplendo fidem & operam nauare nobis non dedignatus ſit reuerendus & nobiliſſimus vir, D. IOHANNES à CRACAV, Decanus Naumburgenſis & Citienſis, Canonicus Miſnenſis, Mecœnas & patronus noſter eximius, & gratus olim parentis diſcipulus; cuius ipſe memoriam ſummâ cum beneuolentiâ adhuc recolit. Is quæ ad hoc opus pertinentia ſecũ hactenus detinuit, nobis libentiſsimo animo communicauit: accepta ea iam pridem à nobiliſsimo, & plurimarum rerum vſu præſtantiſsimo viro, D. CHRISTOPHORO CAROLOVICIO, inclytæ memoriæ, Conſiliario quondã, dum viueret, Cæſareo & Septemvirali, nec non Sacri Rom. Imperij

perij hæreditariorum Equitum Quatuorviro, cuius ipſe per multos annos domeſticus & familiaris fuit: & à quo ſe omnia hæc habere lubens meritoque profitetur, quæcunq; de illuſtriſsima ſtirpe Saxonicâ parens olim ſcripſit, & literis commendauit. Sed neque hoc diſsimulandum eſt, ipſum autographum noſtri parentis piæ memoriæ, nobis ab hæredibus reverendi viri CASPARI EBERARDI Sacræ Theologiæ Doctoris & Antiſtitis Miſnenſis, quod ipſe moriturus eius commiſerat fidei & cuſtodiæ, eſſe reſtitutum: ex quo ſanè multa meliùs corrigere & accuratius emendare, nonnulla etiam mutila & manca, nec dum in libris noſtris ſatis abſoluta & perfecta ſupplere atque conſummare nobis copia & facultas data fuit. Talibus igitur de cauſis, & talibus adiutoribus, aliorumque clariſsimorum doctiſsimorumque virorum hortatibus & poſtulatis, maximè verò conſilio & ſuaſu magnifici viri, D. NICOLAI REVSNERI, Iuriſconſulti, Comitis Palatini Cæſarei, & Celſitud. veſtrarum Conſiliarij præcipui, patroni noſtri omni cultu honoris & obſervantiæ proſequendi; qui in opere iſto è tenebris in lucem proferendo atque recognoſcendo vnà cum fratre ſuo Licentiato ELIA REVSNERO Poetices & Hiſtoriarum Profeſſore in Academia Salana, operam navavit præcipuam; ego atq; fratres mei permoti, hunc paternum multorum annorum laborem & fœtum, vt omninò confidimus, ſub fauorabili Celſit. veſtrarum auſpicio in publicum emittimus: vt quam maiores Celſitudinum veſtrarum celeberrimi maximis ſuis rebus præclarè & laudabiliter geſtis ſemper meruerint, & conſecuti ſint admirationem, laudem, gloriam: & quam in illuſtriſsimâ hâc familia non amplificandâ parens quondam noſter adhibuerit fidem & diligentiam, omnibus palàm fiat, totique adeò orbi terrarum innoteſcat. *Turpe enim (vt ipſe quodam in loco) & quidem cive ſubdito indignum fuerit, externa inquirere, & res peregrinas admirari; bona verò patria ac propria non conſiderare, aut poſitam ante oculos Principum ſuorum virtutem ſuſpicere & magnifacere.*

Idque eò magis, quòd ſecundum Poëtam,

Et pius eſt patria facta referre labor.

Totum igitur hoc Opus Illuſtriſsimis veſtris Celſitudinibus humilimè dedicamus & conſecramus: earundemque tutelæ ac defenſioni commendamus, & de manu in manum tradimus: ſpe freti bonâ, Celſit. veſtras eadem, qua AVGVSTVS ille verè Auguſtus Princeps Elector parentem noſtrum complexus eſt, & gratia & bonitate nos quoq; ipſius liberos ac hæredes complexuras eſſe: cuius nos patrocinio & tutelæ ea, qua par eſt, animi ſubiectione & humilitate committimus.

Quod

Quod ſi Celſit. veſtris ſtudium hoc noſtrum, vt confidimus, non diſpliciturum eſt: ſanè haud exiguam nobis anſam præbebunt; quò progreſſu temporis opus hoc Originum Saxonicarum in vernaculam converſum linguá, ſi ita videbitur, paulo pòſt prodeat: atq; adeo in omnium hominum, etiam rudis vulgi & plebeculæ notitiam tam egregia & præclara inclytæ huius familiæ Saxonicæ facta & geſta perveniant. Scriptum Pegaviæ, Anno Chriſti M. D. XCVI. Nonis Iulij, quo die ante annos 142. Electoris Friderici II. Placidi filij illuſtres, heroes bellicoſiſſimi, Erneſtus & Albertus, Aldenburgo abducti à Kaufungo & eius complicibus feruntur.

Illuſtriß. Veſtr: Celſitudinum
ſubiectiß. & obſequentiß.

Georgij Fabricij Chemnicenſis re-
licti filij, & quidem ſuo ſuo-
rumq; fratrum nomine

M. Jacobus Fabricius
Miſnenſis.

In hoc opere continentur

I. GEORGII FABRICII ORIGINVM SAXONICARVM LIBRI VII.
II. ICONES ſeu IMAGINES REGVM, IMPP. & PRINCIPVM SAXONIAE, unà cum elogijs NICOLAI REVSNERI IC.
III. STEMMA VVITICHINDEVM *continens Genealogiam inclytæ Proſapiæ Ducum Saxoniæ, auctore* ELIA REVSNERO *Leorino.*
IV. *Eiusdem* STEMMATOGRAPHIA *Illuſtriſsimorum Principum Saxoniæ.*

RERVM MISNICARVM LIBRI VII. *eodem* GEORGIO FABRICIO *auctore, ſingulari volumine ſeorſim editi ſunt.*

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI D. AVGVSTO, IMPERII ROM. ELECTORI ENSIFERO, DVCI Saxoniæ, Landgrauio Turingiæ, Marchioni Miſniæ, Terrarum Pleiſſenſis & Oſterlandiæ Domino, Burggrauio Magdeburgi &c.

GEORGIVS FABRICIVS CHEMNICENSIS.

QVI RECTE AGIT, ET SECVNDVM officium, reprehenſione caret: & qui agit imperio eius, cui repugnare eſt impium, etiam dignus laude habetur, ſi agat pro viribus. In hoc igitur ſcribendi genere, Dux Elector Illuſtriſs. quod mandato tuo ſuſcepi, ne tuæ contrarius voluntati viderer, reprehenſionem, vt puto, non mereor: ſed videant illi, quorum hoc iudicio feciſti. Nam ad munus tàm arduum atque difficile, accomodatus minimè ſum, qui iam indè ab adoleſcentiâ in eo verſor, in quo minus eſt alacritatis, multum moleſtiarum, & labor laborem ita excipit, velut vnda ſuperuenit vndam, vt poeta canit. Feci tamen, quod iuſtum fuit: & adhuc fero, quod eſt mihi impoſitum: nec me vinci patior vllâ re, vt ſtudium meum, & voluntatem debitã humili ſummiſſione oſtendam. Quamuis autem in his terris viri clariſſimi multi ſunt, qui ſapientiâ, eruditione, vſu excellunt, qui potuiſſent negocium hoc meliùs & ſplendidiùs exequi: tamen neſcio, quo fato ad me delatum eſt, ſemper intra parietes, in vmbrâ, in rebus minimis verſatum; & iis, qui detulerunt, ingenio, auctoritate, experientiâ longè imparem. Cùm autem nulla exceptio, neque excuſatio ſatis eſſet: non tantùm reſpexi ad me, atq; ad facultatem meã, quàm ad eorũ virorum voluntatẽ, quibus recuſare aliquid difficile fuit: & inprimis ad noſtrorũ maiorum virtutem, amplitudinẽ, merita, quæ ab omnibus, maximis minimisq;, perpetuâ cum laude ac memoriâ ſunt celebrãda: præſertim cum illi fuerint non ſolùm patriæ noſtræ patres, ac fortunarum domini: verùm etiam totius Germaniæ, multarumq; nationum duces atque defenſores. In quâ meditatione viſum eſt, non vnicam tantùm familiam aut gentem, quod erat argumenti, iſti-

ti,iſti-

ti iſtius proprium, ac ſcriptionis meæ veluti terminus poſitus: ſed totam Saxoniam, cum ſuis prouinciis complecti, quantum eruere ex antiquis monumentis poſſem: vt quod in noſtrâ hâc gente Miſnenſi perſequi conarer, id in aliis deinceps alij facerent, qui patriæ communis Germaniæ, & ſuorum principum amore vero tenerentur. Saxones Cimbrorum progenies, populus fortiſsimus, Gothorum Regibus per orbem terrarum militauit, propter virtutem ſemper notiſsimus, ſed in rerum Romanarum ſcriptoribus hoc nomine ſerò admodum cognitus: armis deinde Henetorum ſeu Vandalorum diu agitati Saxones, donec omnem hoſtilem terram ſibi vindicarunt. In Britaniâ poſt lapſum imperium Romanum, ſex prouincias, & totidem regna conſtituerunt: eaque vſque ad Carolum Magnum non ſine grauibus inter ſe bellis adminiſtrarunt: huius primùm tempore in monarchiam eſt redacta omnis illa inſula fortitudine & induſtriâ Ecberti Magni, Regis Saxonum occidentalium, qui etiam Angliæ nomen indidit. Ante tempora Caroli, Saxonia domi gubernata eſt à Duodecimviris: quorum ſenatum Carolus ſuſtulit, & virum Principem VVITICHINDVM, erepto illi nomine regio, quod bello præfectus obtinebat, Ducem Saxoniæ conſtituit: eumque de Deo, & animorum ſalute erudiuit: fuerant enim idolorum cultores Saxones.

Reliqua deſiderantur.

RVDOL-

Digitized by Google

RVDOLPHVS Secundus, Diuina fauente clementiâ electus Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ &c. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & VVirtembergæ &c. Comes Tirolis &c. Recognoſcimus & notum facimus tenore præſentium uniuerſis, quòd cùm nobis humiliter exponendum curârint noſtri. & Sacri Imperii fideles dilecti, Iacobus, Georgius, & Henricus Fabricij, fratres, filij & hæredes quondam Georgij Fabricii Chemnicen: ſe pro uſu, ac commodo publico opera quædam, videlicet, Hiſtorias virorum Illuſtrium, in libros decem digeſtas: Item libros ſeptem rerum ſeu annalium Miſnicarum, nec non de Illuſtri proſapia Saxoniæ ſtirpis libros itidem ſeptem, Origines Saxonicas, quos vocant, typis excudere decreuiſſe: Vereri autem, ne (quod plerunque fieri ſoleat) æmuli aliqui, vel vitioſâ imitatione, vel alijs ſiniſtris artibus ipſos ſperato laborum ſumptuumq́, ſuorum emolumento ſint privaturi: demiſſè itaq; ſupplicando, quatenus auctoritate noſtrâ Cæſareâ ſuæ hoc loci indemnitati benignè conſulere dignaremur: Nos ſanè clementer conſiderantes, quantum lucis ex Hiſtoriarum cognitione rei literariæ accedere ſoleat, pro benignâ noſtrâ erga dictos fratres affectione, humilibus eorundem precibus deeſſe noluimus: Ac proinde omnibus & ſingulis Typographis, Bibliopolis, ac alijs, quamcunq; librariam negotiationem exercentibus, harum virtute ſeriò interdicimus, & inhibemus, ne quis intra decem annorum ſpacium, à die cuiuslibet editionis computandum, memorata opera, ſiue in toto, ſiue in parte, ſimili, vel alio quopiam charactere aut formâ, intra Sacri Romani Imperij, aliorumq́; regnorum ac prouinciarum noſtrarum hæreditariarum fines recudere, vel recudenda dare, aut alibi etiam impreſſa adducere, venundare, diſtrahereuè, citra expreſſum dictorum fratrum, eorumuè hæredum conſenſum aut voluntatem, præſumat. Si quis autem ſecus faciendo, priuilegium & Interdictum hoc noſtrum auſu quopiam temerario tranſgredi aut negligere auſus fuerit, eum non modo operib. illis omnib. (quæ prædicti fratres eorũuè hæ-

redes aut mandatarij, vbicunq; deprehenſa, vel propriâ, quam ipſis tribuimus, authoritate, vel ope & auxilio magiſtratus loci illius, ad ſe recipere, inque ſuos vſus conuertere poterunt) de facto priuandum, ſed & pœnâ decem marcharum auri puri, pro dimidiâ Fiſco ſeu ærario noſtro Cæſareo, reliquâ verò parte dictis fratribus, eorumve hęredibus applicandâ, irremiſſibiliter plectendũ decernimus, ita tamen, quod terna ad minus cuiuslibet operis exemplaria ſuis ſumptibus ad Cancellariam noſtram Imperialem transmittere teneantur. Quapropter vniuerſis ac ſingulis noſtris & Sacri Imperij Regnorumq; & Dominiorum noſtrorum hæreditariorum ſubditis, cuiuscunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, aut præeminentiæ exiſtant, tàm Eccleſiaſticis quàm Secularibus, ſeriò mandamus, ne quenquam priuilegium hoc noſtrum Cæſareum impunè violare, ſpernere, aut transgredi permittant; quin potiùs contumaces aut violatores, ſi quos fortè compererint, præſcriptâ pœnâ mulctari, aliisque idoneis ac opportunis mediis coerceri curent, quatenùs & ipſi eandem mulctã incurrere noluerint. Harum teſtimonio literarum manu noſtrâ propriâ ſubſcriptarum, ac Sigilli noſtri Cæſarei impreſſione munitarum. Datum in Arce noſtrâ Regiâ Pragæ die vigeſimâ ſecundâ menſis Aprilis, Anno Domini, Milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo quinto, Regnorum noſtrorum, Romani vigeſimo, Hungarici vigeſimo tertio, & Bohemici itidem vigeſimo.

Rudolphus.

Ad mandatum ſacræ Cæſareæ
Maieſtatis proprium

Io. VV. Freymon.

A. Bench.

Vom

VOn Gottes gnaden wir Friderich Wilhelm Hertzog zu Sachſen / Vormund vnnd der Chur Sachſen Adminiſtrator, Landgraff in Duringen/vnd Marggraff zu Meiſſen/Bekennen für vns/vnd den Hochgebornen Fürſten Herrn Johans Georg Marggraffen vnd Churfürſtē zu Brandenburg/ vnſern freundlichen liebē Oheimbs/Schwagern/Herrn Vattern/Brudern vnd Gevattern/in geſambter Vormundſchafft weyland Churfürſt Chriſtiani zu Sachſen / etc. löblicher gedechtnuß hinderlaſſenen Jungen Herrſchafft/vnd thun kund jedermenniglichen/ als vns jtzo weyland Georgij Fabricij hinderlaſſene Söhne vnderthenigſt zu erkennen gegeben / das ſie bedacht etzliche nutzliche/von jrem Vater ſeliger vorfertigte Büchere/ ſo zum theil albereits vor deſſen in druck ausgangen/ theils aber noch nicht auffgelegt worden / als nemlichē/ Septem libros Annalium Miſnenſium: Libros decem hiſtoriarum ſacrarum ſeu virorum Illuſtrium: Roma: Libros nouem de re poëtica: Commentarium in Geneſin: Duo volumina poëmatum: Libros ſeptem de Illuſtri ſtirpe Saxonicâ: Supplementum Annaliū Miſnenſium: Commentarios in libros reliquos Moyſi: aufflegen vnd in druck verfertigen zu laſſen/ Mit angehefftter vnderthenigſter bitt / weil ſie hierauff viel vnkoſten mühe vnd vleiſſes gewendet/ vnd ſie dahero die beyſorge trugen/da ſolche Büchere von andern nachgedruckt werden ſolten/das es jhnen zu beſondern nachtheil vnnd ſchaden gereichen würde/das wir ſie vber berührte Büchere mit vnſerm Priuilegio gnedigſt verſehen wolten.

wolten. Das wir demnach ſolche jhre vnderthenigſte ſuchunge mit gnaden angeſehen/vnd ſie ſolcher Büchere halben gnedigſt Priuilegirt vnd gefreyet haben. Thun auch ſolches hiermit vnd in krafft dieſes Brieffs der geſtalt alſo/ Das ſich niemandts/wer der auch ſey/vnderſtehen ſolle/ mehr angeregte Büchere ohne vorwiſſen vnnd austrückliche bewilligunge des Fabricij Söhne/ jnnerhalb ſechs jahren den nechſten nach Dato/ in dem Churfürſtenthumb Sachſen nachzutrucken / oder da ſolches auſſerhalb deſſen beſchehen ſolte / ſolche darinnen weder heimlichen noch offentlichen feill zuhaben/ vnnd zuuorkeuffen. Bey verluſt aller Exemplarien / vnnd darzu funffzigk Thaler ſtraff/die ein jeder/ſo hierwider handlen würdet/von einem jglichem Buche in ſonderheit/ halb in obgedachter vnſerer geliebten jungen Vettere vnd Pflegeſöhne Rentcammer/ vnd die andere helffte jhnen des Fabricij Söhnen vnweigerlichen erlegen ſolle. Beuehlen darauff allen vnd jeglichen Prælaten/Grauen/Herren/denē von der Ritterſchafft/ Oberhaubt vnnd Ambtleuthen/ Schöſſern/ Ambtsvorwaltern/auch Bürgermeiſteren vnd Räthen der Stedte/ſie deß Fabricij Söhne bey dieſem vnſerm Priuilegio biß an vns gebürlichen ſchützen/ vnnd jedesmahls die vorwirckte ſtraff von den verbrechern/vnnachleſſig einzubringen. Daran geſchicht vnſere gnedigſte zuuerleſſige meinunge. Zu Vrkundt mit vnſerm Fürſtlichem Secret wieſſentlich beſiegelt/ Geſchehen vnnd geben zu Torgaw den 2. Decembris Anno 1594.

Friderich Wilhelm/etc.

IMA-

IMAGO V. CL. GEORGII FABRICII CHEMNICENSIS, POETÆ CÆSAREI.

SEu Lyricus, ſeu vis Epicus magis eſſe Poeta:
Flaccus es, aut genio maior, & arte Maro.
Seu molles cantas Elegos: potes eſſe Tibullus,
Aut Naſo, FABRICI, Callimachuſue nouus.
Siue facis potius felix Epigrammata docta:
Bibilico vati par ſimul eſſe potes.
Quid? quòd eò melior cenſendus es hiſce Poetis:
Quò, quæ ſcripſiſti, ſunt meliora tua.
Namque tuo regnat virtus in carmine tantùm:
Et morum probitas, relligioque DEI.
Salue grate Deo, Muſis & grate Poeta:
Semper honos, viuax laus tua ſemper erit.

N. R. D.

NOBILITATIO ET LAVREA POETICA CVM CONCESSIONE ARMORVM PRO GEORGIO FABRICIO.

MAXIMILIANVS SECVNDVS DIuina fauente clementia Electus Romanorũ Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ Sclauoniæ, etc. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, etc. Marchio Morauiæ, etc. Dux Lucemburgiæ, ac ſuperioris & Inferioris Sileſiæ, VVirtembergæ & Teckæ, Princeps Sueuiæ, Comes Habspurgi, Tirolis, Ferretis, Kyburgi & Goritiæ, Landgrauius Alſatiæ, Marchio ſacri Romani Imperij, Burgouiæ, ac ſuperioris & inferioris Luſatiæ, Dominus Marchię Schläuonicæ, portus Naonis & Salinarum, etc. Honeſto & erudito noſtro & ſacri Imperij fideli dilecto GEORGIO FABRICIO Chemnicenſi Poetæ Laureato, gratiam noſtram Cæſaream & omne bonum. Quemadmodum veteres, animi præſtantiam, atque virtutem ornatiſſimis ſemper præmiis exornare ſolebant, vt qui in bello murum primus ſubiiſſet, & in hoſtium oppidũ per vim aſcendiſſet, Murali; qui ciuem in prælio ſeruaſſet, Ciuica; qui primus in hoſtium nauem armatus tranſiliiſſet, Nauali; & qui obſidione ſuos liberaſſet, Obſidionali ſeu graminea corona donaretur: ita res digna etiam viſa ſemper fuit, vt eruditis viris ſuus quoque locus honosque tribueretur: ſiquidem hi non minus domi, quàm illi foris Reipublicæ vſui, commodo atque ornamento eſſent: inprimis verò Poetæ fronde Lauri ornarentur, propterea quòd optimorum virorum res præclarè geſtas, ab interitu & obliuione hominum plerunquè vindicare ſtuderent. Hunc laudabilem & priſcum morem nos antecedentium Imperatorum exemplo obſeruantes, cum nobis humilimè expoſitũ ſit, te Reipublicæ multis iam annis egregiam nauaſſe operam, & ſcripta antiquorum Poetarum, tam Chriſtianorum, quàm Ethnicorum, emendando & enucleando, eas res in vtroque ſcribendi genere in literas retuliſ-

ſe, de-

ſe, denique ſemper ſtuduiſſe, induſtria & diligentia tua omnibus prodeſſe, nocere nemini, vt doctrina virtusque tua liberali præmio cohoneſtaretur, & alij ad eiusmodi literarum ſtudia inuitarentur, dignum iudicauimus te ornamento eruditioni tuæ debito clementer condecorare. Itaque motu proprio & ex certa noſtra ſcientia, animoque deliberato, & Imperiali authoritate noſtra, te prænominatum GEORGIVM FABRICIVM, doctrina & ſcientia tua id exigente, per Laureæ impoſitionem & annuli traditionem Poetam Laureatum fecimus, creauimus, & inſigniuimus, ac tenore præſentium facimus, creamus, ac Poeticæ Laureæ ſerto, titulis ac decore inſignimus. Volentes & eadem Imperiali authoritate noſtra decernentes, quod tu præfate GEORGI FABRICI vbique locorum ac terrarum pro vero Poeta Laureato reputari & teneri, & deinceps quibuslibet honoribus, Priuilegiis, libertatibus, gratiis & prærogatiuis gaudere & potiri poſſis, valeas & debeas, quibus cæteri Poetæ Laureati vbiuis locorum & Gymnaſiorum promoti gaudent, fruuntur & vtuntur, quomodolibet conſuetudine, vel de iure, contradictione & impedimento ceſſantibus quibuscunque. Præterea vt gratiæ noſtræ in te profectæ & poſteri tui tecum participes reddantur, motu, ſcientia, animo & autoritate prædictis, ac ſano accedente conſilio te præfatum GEORGIVM FABRICIVM filiosque tuos vtriusque ſexus, tam natos, quàm naſcituros legitimè, eorũq; hæredes & deſcendentes legitimos in infinitum, noſtros & Imperij ſacri veros nobiles fecimus, conſtituimus, & creauimus, ac nobilitatis nomine, gradu, ordine, faſcibus & titulis inſigniuimus, prout tenore præſentiũ facimus, creamus, erigimus, attollimus, & inſignimus, vosq; iuxta conditionis humanæ qualitatem veros nobiles & tanquam de nobili genere & ſtemmate procreatos dicimus & pronunciamus, ac ab vniuerſis & ſingulis, cuiuſcunque conditionis, ordinis aut dignitatis fuerint, pro veris nobilibus haberi, dici, ſcribi, & nominari volumus & reputari: Decernentes & hoc noſtro Imperiali ſtatuentes edicto, vt ex nunc in poſterum tu prænominate GEORGI FABRICI tuique filij hæredes & deſcendentes ſupradicti, omnibus & ſingulis priuilegiis, gratiis, iuribus, præeminentiis & libertatibus vti, frui & gaudere poſſis & valeas, ac illi poſſint & valeant, quib. alij nobiles à quatuor auis paternis & maternis geniti & procreati vtũtur, fruuntur & gaudent, quomodolibet conſuetudine vel de iure. Quò verò ſtatus huius nobilitationis veſtræ magis magiſque eluceſcat, tibi præfato GEORGIO FABRICIO ac filiis tuis legitimis eorumque

rumque deſcendentibus vtriuſque ſexus hæc infra ſcripta armorum inſignia de nouo dedimus, conceſsimus & elargiti ſumus, damuſque, concedimus & elargimur harum literarum vigore, videlicet ſcutum candidum ſiue argenteum, margine ſuperiore & inferiore inaurata ornatum, cuius imam partem accenſa flamma & per aerem diffuſa circumdet: è medio flammę Phœnix auis tota rubea ſiniſtrorſum conuerſa, diductis pedibus, expanſis per totam Clypei aream alis, criſta erecta & rutila, ſeſe diffundat, roſtroque obunco, atque aperto lauream frondem folijs vireſcentem geſtet. Clypeo incumbat Galea aperta ſerto laureo redimita, phaleris ſeu lacinijs candidi ſiue argentei & rubei colorum ab vtroque latere mixtim circumfuſis, è cujus vertice pectore tenus, emineat alia Phœnix item rubea, ſimiliter alas diducens, ramumque laureum folijs ſurſum effuſis conſpicuum roſtro tenens, ac per omnia ſimilis illi, quæ in Clypeo deſcripta habetur. Quemadmodum hæc omnia in medio huius Diplomatis clarius depicta ſunt. Volentes & decernentes, quod tu præfate GEORGI FABRICI, nec non filij hæredes & deſcendentes tui legitimi nati ac naſcituri in infinitum, huiuſmodi nobilitatis armorumque inſignia perpetuis deinceps temporibus domi militiæque & ubique locorum & terrarum in omnibus & ſingulis honeſtis decentibuſque actibus & expeditionibus tàm ſeriò, quàm ioco, in Torneamentis, haſtiludiis, bellis, duellis, ſingulari certamine & quibuſcunque pugnis, in ſcutis, vexillis tentorijs, ſignis, annulis, ſigillis, monumentis, ſepulchris, ædificijs, ſuppellectilibus, tàm in rebus ſpiritualibus quàm temporalib. & mixtis, in locis omnibus pro rei neceſsitate, voluntatiſque veſtræ arbitrio habere, geſtare & deferre ac iiſdem quocunque modo uti poſsitis & valeatis. Aptique ſitis & idonei ad ineundas & recipiēdas omnes prærogatiuas, gratias, libertates, exemptiones, feuda, privilegia, vacationes à muneribus & oneribus quibuſcunque realibus, perſonalibus ſive mixtis, atque ad utendum, fruendum, potiendumque omnibus immunitatibus, quibus cæteri nobiles armigeri, ac feudorum capaces, vti, frui, potiri, & gaudere poſſunt, & ad quæcunque vel lege ac iure, vel conſuetudine admittuntur, ſublatis & poſtpoſitis omnibus, quæ huic noſtræ gratiæ impedimentum allatura videntur, quibus hac in parte ſcienter derogamus ac ſufficienter derogatum eſſe volumus Nulli ergo omninò hominum cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis & dignitatis extiterit, liceat, hanc noſtræ Poetæ Laureati creationis, Nobilitationis, armorum conceſsionis, gratię, decreti &

volunta-

Digitized by Google

voluntatis paginam infringere aut violare. Quiſquis verò id temerario auſu attentare præſumpſerit, noſtram & ſacri Imperij indignationem grauiſsimam ac mulctam, Quinquaginta Marcharum auri puri fiſco ſeu Aerario noſtro Imperiali & parti læſæ ex æquo omni ſpe veniæ ſublata, ſoluendam ipſo facto ſeſe nouerit incurriſſe. Harum teſtimonio literarum manu noſtra ſubſcriptarum & Sigilli noſtri Cæſarei appenſione munitarum. Datum in ciuitate noſtra Imperiali SPIRA die ſeptima menſis Decembris, Anno Domini Milleſimo: Quingenteſimo ſeptuageſimo, Regnorum noſtrorum Romani nono, Hungarici octauo, Bohemici verò vigeſimo ſecundo.

Maximilianus.

Ad mandatum ſacræ Cæſareæ Maieſtatis proprium

Vice ac nomine Romani Domini Archicancellarij Moguntini

Reverendiſsimi

V. Io. Bap. VVeber.

M. Gerſtman.

TVMVLVS

GEORGII FABRICII CHEMNICENSIS: IN TEMPLO AFRANO MISNAE.

CHRISTO SACRVM.

D. GEORGIVS FABRICIVS CHEMNICENSIS, pietate, eruditione, ingenij monumentis, nominiſq; celebritate apud exteros quoque clariſsimus Euangelij luceſcentis tempore, Poeta Chriſtianus excellens, Grammaticus acutus, Hiſtoricus Saxoniæ Electorum elegans, ſcholæ illuſtriſ. Miſnæ annos XXVI. fideli & felici inſtitutione Rector induſtrius, laborum ſanctorum patiens, doctiſs: omnibus charus, ſuis deſideratus. Ætatis annos LVI. Menſ: II. D. XIX. complens, Anno Chriſti Seruatoris M. D. LXXI. M. Iulio, D. XIII. in defunctione pia piè defunctus eſt. Quicquid mortalitatis habuit, in hoc quietis cubiculum poſteris memor: cauſa venerand: depoſitum eſſe. M.

Magdalena vxor, Georgius, Iacobus, Henricus, Chriſtianus, Magdalena, Margareta, Anna, liberi orph. marito & patri deſideratiſs. mæſtiſs: deſid: Mon: vnan: pon: cur: M. D. LXXI.

EPITAPHIVM

Quod Georgius Fabricius ſibi ipſe adhuc viuus compoſuit.

FABRICIVS STVDVIT BENE DE PIETATE MERERI:
Sed quidquid potuit, gloria CHRISTE tua eſt.

IDEM de ſeipſo.

Σοὶ χάριν οἶδα θεῷ εὐσπλάγχνῳ ἐμ' ὅτι δίδαξας
Ἐν βιότητι θανεῖν, ἐν θανάτῳ τε βιοῦν.

IVDICI-

IVDICIVM.

REVERENDI VIRI HIERONYMI VVELLERI, S. S. THEOLOGIAE DOCTORIS, DE Dn. GEORGIO FABRICIO Chemnicenſi.

MIGRAVIT, MIGRAVIT EX HAC VIta in cœleſtem patriam vir optimus & doctiſsimus Dn. GEORGIVS FABRICIVS, Rector illuſtris Scholæ in oppido Miſena, de qua præclarè meritus eſt. Ah quàm breue curriculum eſt vita humana, etamſi Neſtoreos annos attigerit? omnino triſte deſiderium ſui nobis reliquit. Sed ſic viſum eſt Deo, qui Fabricium tam clementer ex hac ærumnoſa vita euocauit, quò minus fortè impendentium calamitatum ſpectator eſſet, iuxta illud Iſaiæ 56. Iuſti colliguntur ante faciem mali.

Sic collectus eſt D. Lutherus ante bellum Germanicum. Sic Dn. Philippus Melanchthon, ſic D. Iuſtus Ionas, ſic Dn. Nicolaus Amsdorfius ante Gothicum bellū: ſic denique multi alij ſummi viri & ſanctiſsimi homines, collecti ſunt impendentibus magnis malis: nec dubium eſt, ſigna eſſe iræ diuinæ, quando ſancti homines præmatura morte ex hac vita diſcedunt. Cùm enim ſint ipſi columnæ, quæ precibus ſuis mundum ſuſtentant, certiſsimū ſignum eſt futuræ calamitatis, & pœnæ, poſtquam è medio ſublati fuerint.

Conſtat autem Fabricium vnum ex illorum numero fuiſſe, qui ſeriò pro Eccleſia preces fuderunt, atque plurimos Chriſto lucrifacere conantur, quam quidem ad rem multiplici eruditione, & præclaris donis à DEO ornatus fuit.

Excellens ipſius erat ingenium, inſignis pietas, ſingularis modeſtia, σωφροσύνη, iudicij rectitudo, ſobrietas, diligentia eximia, flagrantiſsimum ſtudium euoluendi eruditiſsima ſcripta ſummorum virorum, Oratorum, Poetarum, Hiſtoricorū, quin etiam Theologorum, Lutheri ſtudioſè legit, eaque magnifecit. Itaque omnes, qui illum imitari ſtudebant, eiusdemq; veſtigiis inſiſtebant, amanter complectebatur, & cum illis amicitiam contraxit. Nec tantùm in rebus Grammaticis, & Philoſophicis, ſed etiam in rebus Theologicis præclarum habebat iudicium.

In dandis conſiliis, & iudicando minimè erat præceps, norat animum in poteſtate habere, alienus ab omni hypocriſi, petulantia, & monſtroſis opinionibus, & dogmatibus Paradoxis, abhorrebat à fanaticis furoribus, deplorabat Theologorum diſtractionem, egregiam experientiam peregrinationibus ſibi comparauerat:

rauerat: diligentiſsimus antiquitatis ſcrutator erat: magna etiam in ipſo fuit ſedulitas vocationis, ſemperque ſtudium habuit, vt intra metas vocationis ſeſe contineret, noluit ſeſe admiſcere Theologorum certaminibus, vt plerique Ludirectores facere ſolent.

Sicut mores ipſius modeſti, & placidi fuerunt, ita & dictio eius & in carmine, & ſoluta oratione placida, ſuauis, ſine affectione fuit. Excelluit igitur in Attico dicendi genere, & lectorem tenuit erudita breuitate, quo quidem genere dictionis ego mirificè delector.

Omnes ferè noſtræ ætatis ſcriptores in eo peccant, quòd nimiùm ſunt verboſi, nec ſciunt quid ſit ſatis, nimiùm indulgent genio & ſtylo. Student enim luxurie orationis lectorem tenere: ſed eruditus lector abhorret ab iſta immodica verborum copia: imperitus verò lector illa verboſitate non eruditur, ſed perturbatur & obruitur. Scio quosdam meam in ſcribendo breuitatem repræhendere, ſed nunquam breuitatis me pœnituit nec pœnitebit vnquam.

Illud etiam laude dignum fuit in Fabricio noſtro, quod feliciſsimam ſuam carminis venam potiſsimùm ad illuſtrandam DEI gloriam contulerit. Ipſe enim hiſtoriam de Natiuitate, Paſſione & Reſurrectione Chriſti eruditiſsimo carmine complexus eſt, qua quidem re præclarè de omni poſteritate meritus eſt.

Fuit autem mihi arctiſsima cum ipſo amicitia, nec illā tempora vnquam mutarunt. Ille me vt patrem, ego viciſsim illum vt filium ſemper dilexi. Huius rei teſtes ſunt vtriusque literæ, quas alter ad alterum dedit: ad neminem amicorum meorum prolixiores, vberiores, & ſuauiores dedi literas. Ipſe etiam mea ſæpè ſolidè ſolus gauiſus eſt gaudia. Neuter alteri nec congratulando in rebus ſecundis, & conſolando in aduerſis vnquam defuit. Meritò igitur mortem amici grauiter fero.

DE

DE OBITV GEORGII FABRICII CHEMNICENSIS, VIRI CLARISSIMI, ET POETAE SANCTISSIMI; XIII. Quinctilis, anno M. D. LXXI.

EPIGRAMMATA

I.

NICOLAI REVSNERI LEORINI.

QVi comes eſt Muſis, comes eſt huic inclyta virtus:
Cui comes eſt virtus, omnia diues habet.
Morte caret virtus, fuluo precioſior auro:
Longaque Muſarum ſecula viuit honos.
Sic immortalis FABRICI te Muſa GEORGI,
Sic tua te virtus non ſinit vſque mori.
Poſt mortem, Charitum peramœnis viuis in hortis:
Spirat & æternas fertilis vrna roſas.

II.

PAVLI MELISSI FRANCI.

FABRICIVS tanto Chriſtum dilexit amore:
Tantus & accenſi pectoris æſtus erat:
Vt priùs ille mori, quàm vel decedere quidquam
De calido tulerit cordis amore ſui.
Sirius ardores feruentis adingerit ignis:
Sol vrens radios auctat & ipſe ſuos.
Quàm priùs hanc Erato poſſit reſtinguere flammam:
Stinguuntur vitæ ſtamina FABRICIO.
O vatem eximium, & diuinus quem necat æſtus
Talis, & in Chriſtum, quem petit, acer amor!

EIVSDEM.

NVmina FABRICIVM terris vt ab hiſce Poetam
Tranſmiſere polo, temporis inuidia:
Tot profuſa piis lacrymarum flumina Muſis:
Fons ſit vt Aonidum plenus amaritie.

Hinc quibus hauritur (dolor ah dolor!) vnda Poetis
Illa merè ſalſas diffluit in lacrymas:
Ac prior in fontem negat heu dulcedo reuerti:
Ni dederint alium numina FABRICIVM.

III.

NATHANIS CHYTRAEI MENCINGII.

FABRICIVM quando magni domus ardua cœli
Abſtulit, & ſanctos inter, diuoſque locauit:
Terra decus periiſſe ſuum, laudemque perennem
Ingemuit: fecitque adeo conuicia cœlo:
Obiiciens illi inuidiam, iniuſtasque rapinas.
Cui contrà Cœlum: & rectè tibi perfida tantum
Eripui virtute virum, quo indigna fuiſti:
Nec tuus ille fuit, miſero dum vixit in orbe,
Sed meus: hinc illi æternam poſt fata coronam
Impoſui meritò: quam ſpes illius, & ardens
Cum pietate fides dudum expectare ſolebat.
Cur retinere velis, qui terræ filius eſſe
Non voluit, ſed cœleſti flagrauit amore?
Audiit hæc probra, & rixas magni arbiter orbis:
Et medius placidè tantas componere lites,
Talibus aggreditur. probris deſiſtite tandem,
Et cohibete animos: neuter priuabitur illo,
Quem petitis: nam FABRICIO tam nobile nomen,
Quod nec fata queunt, nec mors abolere, nec vrnæ,
Conceſsi: libroſque eius nulla eximet æuo
Annorum ſeries, non inuidioſa vetuſtas.
Prætereà mens cœleſtes in pace triumphos
Exiget, & mundi curas contemnet inanes.
Aſſensêre Deo cœlum, & lætiſsima tellus.
Sic igitur laus FABRICII, ſic gloria viuet
Perpetuò in terris: in cœli ſpiritus arce
Exiget æternos vitæ immortalis honores.

EIVSDEM.

FABRICIO lauri meritiſsima germina Cæſar
Cum generis dederat nobilitate ſui:
Hoc Deus vt vidit: maiori hic dignus honore eſt,
Quàm quibus in mundo condecorantur, ait.
Nec mora: cœleſtes illum conſcendere ſedes
Iuſsit: & angelicis plectra ciere modis:
Conſpicuamque inter vates geſtare coronam:
Et vera æternùm nobilitate frui.

EIVS-

ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ ET OBITVS GEORGII ET IACOBI FABRICIORVM.

VIxêre vnanimi concordes pectore fratres
IACOBVS, ET GEORGIVS:
Hic equidem ſenior: nam natu maximus, illi
Fuerat magiſter & parens:
Officiisque ſimul, meritisque adiuuerat olim,
Ornauerat, euexerat:
Non tamen idcirco vento turgebat inani:
Fratremque more patrui,
Antiqua grauitate rigens, terrere ſolebat:
Aut exprobrare iam viro,
Quæ puero benefeciſſet: non commoda fratris
Sibi arrogabat omnia.
Sed velut ex animo, non quærens propria, quondam
Annis minorem iuuerat:
Sic etiam verè complectebatur adultum,
Amore ſuaui & candido.
Nulla ibi ſuſpicio, nulla exprobratio, nullum
Faſtidium, vel toruitas:
Non falſo perfuſa ioci mordacis aceto,
Nigræque linguæ verbera:
Nulla ſupercilij nubes, ſimulatio nulla:
Et nulla diffidentia:
Nullæ etiam ſine corde manus, ſine pectore lingua:
Ingrata quarum gratia eſt.
Sed ſincerus amor: ſed amabilis illa venuſtas:
Et cuncta aperta, & libera.
Sed fraterna fides, niueoque in pectore candor,
Vereque grata gratia.
Iunior hinc etiam ſeniorem ſemper amabat:
Et fratris, & patris loco.
Velle duobus idem, ſed idem quoque nolle duobus:
Eratque cura mutua:
Vnus vt alterius ſua commoda crederet, illum
Et ſe putaret alterum.
Quicquid & optaret fieri ſibi, ſemper idipſum
Præſtaret alteri libens:
Vitalemque ſibi vitam non crederet vnus,
Niſi altero ſuperſtite.

Hinc, IACOBE, tui poſt triſtia fata GEORGI
Saluus diu eſſe non potes:
Hinc deſiderio, flagranti & victus amore,
Aetatis in flore hîc tuæ
Occidis: & viuo vt fratri præſtò eſſe ſolebas,
Et ſic ades nunc mortuo:
Quin viuo potius, nam vos ſacra regia cœli,
Inter magiſtros optimos,
Inter & eximios gaudet numerare poetas,
Viroſque candidiſſimos.
Cedite Tyndaridæ: fratrum par ſanctius hoc eſt
Concordia, & vera fide.
Hinc petite exemplum diſcordes nobile fratres,
Quos liuor & lis conficit.
Illuſtres animæ, viuas quas viuus amaui,
Domeſtico in conſortio:
Nunc quoque poſt obitum veſtro ſaluete Chytræo.
Valete fratres optimi.

IV.

MARTINI HENRICI SAGANENSIS.

INgenium, pietas, animi conſtantia, candor,
Cumque Dei vero iuncta timore fides:
Spes promiſſa petens, humiliſque modeſtia mentis
Concelebrans ſummi munera magna Dei:
Relligionis amor veræ, doctrina fidelis,
Et diſciplinæ cura ſeuera bonæ:
Iuſtitia & grauitas, & paucis ſancta cupido;
In ſociam thalami & pignora fidus amor:
Ac conſtans bonitas, alios ſtudium omne iuuandi,
Inque ſibi ſtabilis pectora iuncta fides:
Hæc cum Fabricio pariter bona cuncta GEORGO
Quàm ſunt exiguo contumulata ſolo!
Corpus humi tegitur, cœli mens viuit in arce,
Lætitia fruitur ſpiritus ante Deum.
Scripta vigent meritò totum tua docta per orbem:
Nominis inde tui fama perennis erit.
Cùm Chriſtus rediens, vt totum iudicet orbem,
Diſtribuet fidei præmia digna pijs:
Te ſanctos etiam fulgere videbimus inter,
Iuſtitiæque alios qui docuere viam.
Tunc noua cœleſtis capiemus gaudia vitæ:
Vna erit æternum mens celebrare Deum.

GEOR-

GEORGII BERSMANNI
ANNABMONTII

ELEGIA,

DE OBITU VIRI CLARISSIMI, ET DOCTRINAE ERVDITAE COPIA, FACULtateque eximia præditi, GEORGII FABRICII Chemnicenſis, Præceptoris ſui, & Patroni perpetuò colendi.

ET ſine teſtibus hic locus eſt, aptusque gementi,
Et ſtridens lachrymis aggemit aura piis.
Hic impunè loquar. quæ vis infanda doloris
Suggeret in luctus verba coacta mihi?
Vos tantùm Muſæ meas audite querelas:
O loca fortunæ conſcia ſola meæ.
Vnde ſed infauſti capiam primordia planctus?
Anxius in voces ibit & vnde dolor?
Ipſe mone, ius huius habes qui carminis vnum,
O FABRICI: cuius carmine fata gemo.
Nam ſine te pudor eſt Muſis Helicona mouere:
Nullas Pimpla mihi te ſine fundet aquas.
Tu mihi Phœbus eras: ſed erat tibi Phœbus IESVS:
Qui tua cœligenis ora rigabat aquis.
Hunc tua: non Tegeæ, nec Dirces norat alumnum
Pagina: ſacra Deo, nomine plena Dei.
Numina non Vatum, decima cum Pallade Diuas,
Et quos vana Deos turba, Deasque colit.
Tu mihi numen eras (Pietas permitte fateri)
Quæ fluit, illa tuo venula fonte fluit.
Quàm vereor, ne mox dolor hanc oblimet, inerti
Excæcante vias, aut inhibente ſitu.
Nec metus ex nihilo meus eſt: en aſpice, mentem
Inuoluit ſquallor, nubila pectus habent.
Plectra tacent: nil dulce fides, digitique loquuntur:
Muſſat lingua metu muta, malisque lyra.
Iam funeſtam hederis cernas irrepere taxum:
Nec retinere ſuum laurea ſerta decus.
Mutari cœli faciem, calidique ſub æſtum
Sideris, hyberno membra rigere gelu.
Quam ſtellis cœlatam Eos heſterna ferebat:
Hac condit vultu luce Corona ſuos:
Qua cum decliui pariter demerſus Olympo
Alcides, terris abdit & ipſe caput.
Sic olim (ſi vera licet componere fictis)
Luctifico Vatis funere Treicij:
Arboribus poſtquam chelys intellecta, iugisque,
Auditæque feris conticuêre fides:
Omnia crudeli nece perturbata videres:
Omnia ſublato ſurda canore lyræ.

Immoti lugent ingrata ſilentia montes:
Vocales nuper turba ſecuta ſonos.
Tonſis ſylua comis marcet: mediiſque ſub vndis
Biſtonios ſitiunt flumina ſicca modos.
Sopiti quærunt Nymphæ ſolatia cantus:
Errat Hamadryadum vaſta per arua chorus.
Sæua Vrſis natura redit: cytharæque tacentis,
Præda futura lupis agna, requirit opem.
Haud aliter, poſtquam Fabrici te fata tulerunt,
Deliciaſque poli ſuſtulit atra dies:
Oda ſilet: reticent turmæ Pæana canentes:
Nil audent Hymni: carmina torpor habet:
Heroum muſſat ſanctorum exercitus omnis:
Armaque militiæ depoſuêre ſacræ.
Signa dat ingentis victoria cœlica luctus:
Nuda triumphali tempora fronde gerens.
Et ſine luce faces, ſoboles pia portat Amorum:
Iam ſua vota bonæ dedidicêre preces,
Dat fletus tumulo Pietas: Libitinaque verſu
Inſcribit vatis marmora cæſa ſui:
Hic ſitus eſt Latiæ nitor, & facundia linguæ,
Fabricivs ſcripti dexter in omne genus.
Parua loquor: luget Muſarum turba piarum
Nunc omnis, paſsis turba videnda comis.
Ingenuæ lugent artes, & copia fandi:
Ingenio poſthac vix habitura parem.
Lugent hiſtoriæ: luget Romana vetuſtas:
Quæ ſe cuncta vno pectore condiderat.
Et ſceptrum ponit regale Tragœdia: paſſu
Sublimique minus pulpita ſoccus adit.
Vt ſileam viduæ ſuſpiria crebra maritæ:
Et luctus orbæ, lacrimulaſque domus:
Hæc quoniam paucos attingunt: latius ille
Serpit, ad innumeros perueniendo, dolor.
Quid referam gemitus, iteraraque vota iuuentæ,
Dum moderatorem flagitat ægra ſuum?
Non ſecus ac fido puppis ſpoliata magiſtro:
Quam fert vnda, refert vis inimica Noti,
O meritis mihi cara tuis ſchola Miſnidos vrbis:
O mihi poſt patrios proxima cura lares.
Nunquid damna tuæ ſentis immenſa ruinæ?
Quę facis, heu tanto pôſt caritura bono?
(Inuidia auſcultante loquar) non arte ſecundo,
Non vnquam ſimili perfruitura viro:
Quo nec ſollicitas turbæ puerilis habenas
Doctior, & facili flectere frena manu:
Cui nec formandis certaſſet moribus olim
Neſtor & Aeacidæ doctor Amyntorides:

Quique

Quique tubas ipſum, & bella horrida bella frementem
Semifer, imbellis mollit arte lyræ.
Illius aſpiceres natos obtrudere curæ:
Huic ſua gauiſos credere vota patres.
Ipſius indomiti metuebant verbera virgę:
Ponebantq́ue animos, hoc moderante, feri.
Ipſius ad nutum, nullo terrente flagello,
Muneris vrgebant debita iuſſa boni.
Hunc patris obſequiſo reuerenter habere ſolebant:
Huius & offenſas ducere grande nefas.
Huius pendebant cuncti narrantis ab ore:
Mellifluos quoties funderet ore ſonos.
Hyblam manantis linguæ, manantis Hymettum:
Manantis rorem, lactea ſuada, tuum.
Huius inexhauſto cuncti de fonte bibebant
Artis, & omnigenæ cognitionis aquas.
Seu quis Sulmo tui compeſcere fluminis vnda:
Siue tuo, Minci, quæreret amne ſitim:
Siue quis Arpino perfundere labra liquore:
Eloquij ſitiens diuitioris opes:
Socratica cuperet ſeu fortè madere Minerua:
Aut Logices hauſtu pectus habere ſatur.
Ille velut vario prorumpens ore Timauus,
Multifidoque rigans gurgite Nilus agros:
Multiplices vno fundebat pectore riuos:
Sufficiens largas omnibus vber aquas:
Hauſerat irrigua Patauî quas hoſpes in vrbe:
Dum Bonamice tuo proluit amne ſitim.
Fallor? an has ipſi dotes promiſit ab ortu,
Stellarum in cunas officioſa fides.
Naſcenti quando dextrum riſere gemelli:
Progenies Ledæ, progeniesq́ue Iouis:
Quique tuos illis præbebant comiter ignes,
Atlantisq́ue nepos, Aſſaraciq́ue nurus:
Affulgensq́ue poli media qui parte ſereni,
Iliaden gremio Cynthia nacta ſuo:
Ruricolæq́ue rotas agitans per cornua Titan,
Atque premens ſolij Iupiter alta ſui.
Hinc dulcis lepor, & felix opulentia linguæ,
Hinc vires dictis, pondera rebus erant.
Hinc vſus rerum, veterisq́ue tot eruta ſecli:
Cognita priſcorum tot monumenta virûm.
Artibus hinc variis excultum pectus: & omnes
Didita per terras gloria, fama, decus.
Gratia magna Deo, primis qui protinus annis,
Luminis aſpexit me meliore nota:
Non modò Fabricio daret vt formandus alumnus:
Colloquio fruerer ſed propiore viri.

Quo neque maluerim, quicquid locupletibus vndis
Deſpumat fului ripa beata Tagi:
Nec quod thuriferis Panchaia mittit arenis:
Aut Erythnea cauo tegmine concha gerit.
Is mihi tradebat pręcepta ſalubria vitæ:
Arcens à vitiis, & facienda monens.
Is mihi pandebat doctas, quas nouerat, artes:
Sedulus ingenij cultor, amansque mei.
Ille meis, dubia quaſſatis ſorte malorum,
Confugium Muſis, ille leuamen erat:
Pars mihi laudis erit, ſub te didiciſſe Magiſtro:
Iuncta quibus deceat claudere verba modis.
Seu ſit opus facili verſus tenuare Thalia:
Altius heroo ſeu pede ferre caput.
Seu cytharæ neruis numeros aptare ſonoros:
Plenaque Pindaricæ plectra mouere lyræ.
Queîs tibi pro meritis, dum ſpiritus hos reget artus,
Sole nouo grates, & fugiente canam.
Fortunata nimis, Caſſo contermina monti,
Mœnia, de fluuio nomen adepta ſuo:
Saxonis auſpiciis quondam celebrata Lotharî:
Nuper & Agricolæ nobilitata libris:
Mœnia fortunata nimis, nimiumque beata:
Tam clarum terris quæ peperêre decus.
Eximij quæ viderunt cunabula Vatis:
Matris & exceptum ſuſtinuêre ſinu.
Dicite Mons, tuque ô Vrbs addita gloria monti:
(Sic veſter nunquam deminuatur honos)
Ecquis ad hos infans reptauit dignior amnes?
Doctior ecquis in hac vagiit alter humo?
Ecquo iactauit tantum ſe ciue beatam,
Ingeniis tellus inclyta, fœta viris?
At nunc illa ſoli natalis fama, decusque
Illud Teutonidos (proh dolor) oræ vbi vbi eſt?
Quid nobis (heu) quid, præter meminiſſe, relictum?
Quod non in cineres intulit hora grauis?
Quid patriæ de tam magno nunc reſtat alumno:
Quod non exigua contumuletur humo?
Hic noſtræ finis vitæ, fructusque laborum:
Et vigilis curæ, ſollicitique metus.
Hic ſummos imosque ſimul manet exitus æui:
Omnia caſſa auris, aut caritura vides.
Eximit haud vllum, cunctis contenta nocere
Parca ſemel: nulli parcere læta diu.
Sic igitur, ſic ante diem, celeberrime Vates,
Euoluêre tibi fila rotata colum?
Cui ſua debuerant totis impendere fuſis
Stamina: virtuti ſi remaneret honos?

Atque

Atque tuæ præciſa aliis apponere ſummæ:
Ingenij meritis gratia ſi qua foret:
Neſtoreos vltraque dies, annosque Sibyllæ,
Fata moraturum ſuppeditare glomum.
Nunc te torpor iners, & inundans membra catarrhus
Implicat, & ſenſus vincula cœca ligant.
Occidis in primo duodeni limine luſtri:
Hoc vitam claudi par erat orbe tuam?
At neque morbis fractus obis, nec labe ſenili,
Nec tibi mors ſomno durior iſta fuit.
Non te Parca rapit, mundo ſed iniquior: ipſe
Te Deus inſtanti ſurripit antè malo.
Nec tumuli recubas ſub opaco tegmine totus:
Sed potiore tui parte ſuperſtes agis.
Viuit honos, viuentque tui monumenta laboris:
Dum frondes Helicon, dum vehit Albis aquas.
Hæc meritis menſura tuis reſpondet: & hæc eſt,
Quæ tumuli arctari limite, fama nequit.
Salue terque quaterque mihi venerande Magiſter,
Patris amate, mihi, patris amande loco:
Seu te concilia heroum ſecreta priorum,
Aethereæ poſitum ſedibus arcis habent:
Alternum ſeu forte ſonas, & carmina miſces,
Haſſiacum iuxta, Tyrigetamque ſenem:
Salue, nec collata tuo ſuprema ſepulchro
Munera, diſcipuli munera ſperne tui:
Non caſiam nec quod ſudant Xylobalſama trunco,
Non coſtum, lacrymas nec Cynareia tuas:
Sed tibi grata magis, fragrantis honore liquoris
Carmina, de fontis flumine ducta tui.
Hactenus hæc: en ore natat mihi carmen in ipſo;
Nunc ſalue, FABRICI, perpetuumque vale.

GEOR-

GEORGII FABRICII CHEMNICENSIS OPERA.

ODarum libri III. ad Georgium Pr. Anhaltinum.

Hymnorum libri V. ad fratres & Iohannem Gigantem.

Pæanum libri III. ad Duces Megalburgios, Ioannis Alberti filios.

Heroicôn liber I. ad Albertum Ebelebium.

Carminum libri II. ad Caſparum Næuium Med. Tertius nondum impreſſus eſt.

Militiæ ſacræ libri duo ad Ioannem Albertum Megalburgium.

Victoriarum cœleſtium libri III. ad Ioannem Tetelbachium.

Amorum filij Dei liber vnus ad Ioannem Næuium Med. Secundus non impreſſus eſt.

Pietatis puerilis libri III. ad Hel. Tetelbach. & VV Meurerum iuniorem.

Precationum liber I. ad Chriſtoph. Leuſchnerum iuniorem.

Triſtium lib. I. ad Ioannem Gobelium Med.

Itinerum liber I ad Philippum & Antonium VVerteros.

Epithalamiorum liber vnus ad Ioannem Næuium.

Hæ autem dedicationes partim ſunt mutatæ.

Epiſtolarum carmine ſcriptarum lib. I. nondum impreſſus.

Cyclos Euripidis verſus carmine, nõdum impreſſus.

Vrbis Romæ deſcriptio ad VVolff. VVerterum.

Antiquitatum libri IV. quorum duo vltimi nondum impreſſi: ſunt autem miſſi Oporino, à cuius hæredibus adhuc detinentur, vt alia plura: primi diuo dedicati ſunt Ioanni Richardo. In quadam epiſtola meminit trium Tomorum inſcriptionum veterum; quorũ primus Romanas, alter Italicas, tertius Hiſpanicas, Gallicas, Germanicas cõplectatur. cap. I. Romæ dicit ſe Epigrammata Romana correxiſſe, & ſeptingentis Epigrammatis auctiorem habere numerum. Miſit autem Baſileam, vt apparet ex Epiſtolis.

Elegantiarum ex Cicerone libri III.
ex Plauto & Terentio lib. II.
Poeticarum liber I.

De re Poetica libri VII.

Mimorum & ſententiarum ſimilium liber I.

Syntaxis Græcæ lib I.

Hos libros XIV ſimul impreſſos inſcripſit Oporinus Scholis Forſtianas.

Partitionum Grammaticarum libri III.

In Terentium, Virgilium, Horatium caſtigationes impreſſæ. Annotationes ad hunc ſub prælo fuerunt, cum moreretur.

Emendati, & ex vetuſtis libris aucti interpretes Virgilij & Horatij, ſecundùm editi Baſileæ poſt obitum ipſius.

Flauius Soſipater Chariſius, primus ab eo editus in Germania.

Senecæ Tragœdiæ cum argumentis Luctatij hactenus non impreſſis. Vogelin. Lipſ.

Poetæ Chriſtiani ab eo editi omnes, è quibus antea impreſſi non fuerunt, quorum nomina ſequuntur:

Tertulliani libri VI.
Cypriani Geneſis & Sodoma.
Dracontij Hexaemeron.

Marij

Marij Victorini lib. I.
Venantij Honorij libri IV.

Deprani Flori Helpidij Ruſtici Victorini Pictauienſis Merobaudis Damaſi Columbani	libelli.

Sexti Amartij Proſiſtrati libros de viciis ſuorum temporum editurus fuit.

Interpretationes in hymnos de vita Chriſti, item cõmentarioli in Romanum Prudentij editi ſunt.

Epiſtolæ Paulini Epiſcopi Nolani.

Hiſtoriæ ſacræ Seueri Sulpitij ab Adã vſque ad devaſtationem Hieroſolymæ, libri II.

Iſidori Hiſpalenſis hiſtoriæ de claris veteris Teſtamenti viris, impreſſæ in magno libro Orthodoxographorum.

Sidonij epiſtolas miſit ad Henricum Petri.

Emendati ab eo auctores ſequentes:
Proſper Aquitanicus, quem ex antiquo libro duobus capitibus auxit.
Oroſius,
Hegeſippus: quorum etiam ſcripſit vitas.
Miſit autem ad Henricum Petri.

Virorum illuſtrium ſeu hiſtoriarum ſacrarum ex toto veteri Teſtamento libri X.

Originum Saxonicarum libri VII.

Rerum Miſnicarum libri V. quorum primus eſt de Electoribus Saxonicis: ſecundus de Marchionibus Miſniæ: tres poſteriores de vrbe Miſna: vnà cũ Epitome ex Chronico Siffridi Miſnenſis.

Libellus de ſeptem metallis, in quo ea tractantur, quæ ab Agricola prẹter miſſã ſunt.

Collegit differentias è veteribus Grãmaticis.

E Poetis Chriſtianis Hiſtoriæ ſacræ libellos duos collegit, qui Scholæ Chriſtianæ veteres inſcribuntur. Meminit & librorum II. continẽtium hiſtorias è Poetis ſacris.

In Ouidium caſtigationes amiſit, vt aliquoties conqueritur.

Edidit & Ioannis Galenſis Angli libellum de origine Mahumeti, & quadruplici reprobatione eius Prophetiæ, adiunctũ VVolfg. Drechsleri Chronico de Saracenis & Turcis, quod Fabricio dicatum eſt. Miſit etiam Henrico Petri libellum VVunſchelburgij contra ficta miracula.

Digeſsit opera Ioannis Rivij in duos Tomos: quorum primus libros Theologicos complectitur: alter opera Scholaſtica, quem Philologicum appellauit.

Collegit reliquias operum Agricolæ, & miſit Typographis Baſileenſibus: & vitam illius conſcripturus fuit atque adiuncturus.

Scripſit aliquot præfationes præfixas aliorum libris, &c.

INDEX

INDEX EORVM, QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

PRIMO VOLVMINE.

GEORGII FABRICII ORIGINVM SAXONICARVM libri VII. vnà cum eiusdem Elogiis præmiſsis, & nonnullis Epiſtolis variorum & diuerſorum auctorum.

SECVNDO VOLVMINE.

I. ICONES REGVM, IMPERATORVM & Principum Saxoniæ, vnà cum Elogiis NICOLAI REVSNERI IC.

II. STEMMA VVITICHINDEVM continens Genealogiam Inclytæ Proſapiæ Ducum Saxoniæ, auctore ELIA REVSNERO Leorino.

III. Eiusdem STEMMATOGRAPHIA Illuſtriſsimorum Principum Saxoniæ.

TERTIO VOLVMINE.

I. GEORGII FABRICII RERVM MISNICARVM Libri VII. quorum Primus eſt de Electoribus Saxoniæ, Secundus de Marchionibus Miſniæ: tres ſequentes Annales continent vrbis Miſnæ: poſtremi duo Epitomen Siffridi Miſnenſis Presbyteri.

II. REINERI REINECCII Commentarius de Miſenorum origine, rebus geſtis, mutationibus, variis dominatibus, & aduentu in Germaniam.

III. PHILIPPI MELANTHONIS Oratio de gente & regione Myſorum.

IV. PETRI ALBINI Oratio de Illuſtriſsimæ familiæ Saxonicæ antiquitatibus, incrementis, & ornamentis.

V. FRAGMENTVM de migrationibus & mutationibus gentium in Occidentis Imperio.

ARGV-

ARGVMENTA VEL SVMMARIA IN LIBROS HISTORICOS GEORGII FABRICII Chemnicenſis de illuſtri illuſtriſſimæ Stirpis Saxonicæ proſapiâ.

I.

PRimo libro indicatur, quandiu in Hiſtoriis vetuſtis nomen Saxonicum notum fuerit: quando in Angliam naui aduecti ſint: & qualia ibi regna ab iis ipſis orta extiterint. Tùm, quomodo Rex quidam ex Vueſtangliâ, nomine Ecbertus, ex totâ Inſulâ Monarchiam conſtituerit, à quo reliqui deinde Reges omnes vſque ad Philippum Archiducem Auſtriæ, è Saxonicâ ſtirpe oriundi fuerunt, & illam Inſulam ſupra annos mille & centum tenuerunt. Poſteà incipit ſtirps Sighardi Regis Saxonum, qui fuit auus Vuernechini. de quo Vuernechino, & eius poſteris in ſequentibus libris tractabitur. Denique his omnibus annectitur tractatio de veteri Palatinatu Saxoniæ, qui tandem ad Landgrauios Turingiæ, & ita ad noſtrarum terrarum dominos & hæredes peruenit.

II.

In ſecundo libro delineatur ſtirps Brunònis, fratris Vuitechindi, qui ambo filij Vuernechini fuêre. Potiſsimum verò hoc in libro inuictiſsimi & potentiſsimi illi Imperatores: Henricus I. Auceps: tres illi Ottones: & Henricus II. adducuntur, & eorum egregia facinora annotantur, quales nimirum pro defenſione Germaniæ & totius Chriſtianiſmi, contra Vandalos, Vngaros, Saracenos, & alias gentes incredulas ſeſe geſſerint & exhibuerint.

III.

In tertio libro agitur de Ducibus Bauariæ: de Marchionibus Miſniæ. item de Ducibus Sueuiæ & Carinthiæ, natis è gente Saxonicâ.

IV.

In quarto libro attingitur ſtirps Vuitechindi, alterius filij Vuernechini: à cuius Vuitechindi filio Vigberto, duo iſti Ducatus Marchionum Montferratenſium in Italiâ, & Ducum Sabaudienſiũ, originem ducunt. Stirps Marchionum Montferratenſium fuit Valramus, vel Alramus ſiue Alidramus, vt ab Italicis vocitatur ſcriptoribus. Primus Marchio Montferratenſis habuit ſibi matrimonio iunctam filiam Ottonis I. Imperatoris. Hic Ducatus poſteâ ad hæredes Andronici, Imperat. Conſtantinopolitani,

trans-

tranſlatus eſt. Stirps Ducum & Marchionum Sabaudienſium fuit Geroldus Comes, filius Immodi, qui Immodus etiam ſub Ottone Imp. conſanguineo ſuo militauit, & in Bauariâ in acie inter primos fortiter dimicans cecidit. Ab hoc Geroldo breuiter enumerantur omnes Duces & Marchiones Sabaudiæ vſque ad Philibertum.

V.

Quinto libro, & reliquis ordine ſequentibus depingitur ſtirps Vuitechindi, fratris Vigberti, & ſenioris Vuitechindi filij. Continet autem hic liber Burggrauios Budſeciæ & Zorbecæ: Comites Lansbergi & Vitini etc. item Marchiones Miſniæ.

VI.

Sexto libro enumerantur Landgrauij Turingiæ, quandiu nimirum terræ iſtius poſſeſſores & defenſores Marchiones Miſnię fuerint. Quâ ratione verò Turingia ab Imperio primùm ad Antiſtites Moguntinos: tùm ad Comites Aureliæ in Galliâ Celticâ: tandem ad noſtros Principes dimanârit, alibi dicitur.

VII.

Septimo libro continentur primò trium illorum Electorum Saxoniæ, videlicet Friderici I. Friderici II. & Erneſti: deindè Alberti & Georgij itidem Saxoniæ Ducum, res geſtæ: item liberi Georgij Ducis.

NOTA.

Octauo & vltimo libro deſcribendi fuerunt omnes iſti Electores, ſub quorum auſpicio felici religionis lux his in regionibus, aliisque hinc diſsitis nationibus ſuum ſumſerit incrementũ. Vbi primò quidem ſtirps Erneſti, vt po tetrium iſtorũ Electorum: Friderici III: Iohannis: & Iohannis Friderici: Poſtea verò ſtirps Henrici, duorum itidem Electorum Mauricij & Auguſti, attingenda & explicanda fuiſſet: ſed morte inopinatâ (proh dolor!) præuentus Autor in his euoluendis ſubſtitit.

GEOR-

GEORGII FABRICII CHEMNICENSIS

DE ILLVSTRISS. STIRPE SAXONICA ORIGINVM LIB. I.

DE SAXONVM REGIBVS EXTERNIS ET DOMESTICIS.

DE ORIGINE ILLVSTRISSIMÆ ſtirpis Saxonicæ dicturo, commodum initiò viſum eſt, breuibus referre, quicquid de gente Saxonum antiquâ, deq; rebus earum bellicis atque regnis, certis literarum monumentis, vſq; ad Caroli Magni tempora atq; ætatem, traditum inueni, tum quo modo armis ipſius deuicti & compulſi, religionem barbaram abiecerint, Chriſtianam ſint venerati. Ordiri autem nullâ ratione firmâ aut veriſimili poſſum, à repetitis tàm longè principijs; à quibus Hunibaldus ſcriptor Francicus, aut Saxo Sialandicus, Danorum Hiſtoricus, orſi ſunt.

Hunibaldus aſſerit, annos ante Chriſtum natum octoginta Artharium regem Saxonum, Hamerum Turingorum, Caſſandrum Sicambrorum (per Sicambros autem vbique Francos intelligit) ſocia arma coniunxiſſe, contra Borbiſdam Gothorum regem; & hunc ab illis eſſe viribus communibus ſuperatum. Sed id difficile eſt ad fidem commemorare. Idem auctor refert, anno à nato Chriſto ſupra centeſimum ſecundo, VVitichindum regem Saxonum, Erenfridum Turingorum, Richimarum Francorum, adiunctis Germanorum, quos fratres ſuos appellârint, copijs,

Anno ante Chriſtum natum 80.

Sicambri, Franci.

Poſt natum Chriſtum 102.

congreſſos cum Gothis ad Viſtulam; ſupra viginti eorum millia deleuiſſe: quod ſimiliter falſum eſſe, ſi quis contenderit, argumentis planè nullis poterit conuinci; Illis enim temporibus tam antiquis, neque Turingorum nomina, neque Francorum, nota in his terris fuêre; cùm ſolum, dictum Saxonicum, tenerent Cauci minores, Buſacteri, Longobardi (qui modò Vueſtuali, quod ad occaſum habitarent) Cauci maiores, Angriuarij, Angili, & Cheruſci, qui nunc Oſtuali, quaſi Orientales appellantur. Norduallos tamen ſeu Aquilonares, à quibus Saxones tàm Occidentales, quàm Orientales, originem ducunt, tunc in his locis ſedem habuiſſe ſuam, veriſimile eſt: non multò autem pòſt in eam migraſſe prouinciam, planè certum.

Saxones à Norduallis orti.

Nec ad fidem pronius eſt, quod Saxo ſcribit Sialandicus, victos ante natum Chriſtum à Danis eſſe Henricum, Siffridum, Hundingum, Gelderum, principes ac reges Saxonicos: cùm eo tempore populus appellatus Danicus in viciniâ Cherſoneſi Cimbricæ, aut Saxoniæ nondum habitarit: aut ſi quo in angulo fuit, nomen Danicum ſcriptoribus omninò ignotum extitit. Imperante M. Antonino, circa Cherſoneſum illam, quæ nunc Danicæ nomen habet, Cl. Ptolomæo teſtante, in finibus Saxoniæ Sigulones, Sabalingij, Cobandi, Chali, Phunduſij, Charudes, Cimbri tenuerunt domicilia. Etenim Cimbri neq; vniuerſi patriam deſeruerunt; neq; omnes à Mario ſunt in Italiâ deleti. Danorum ſedem illis in locis fuiſſe, imperante demum Anaſtaſio, liquet ex Adone, Præſule Viennenſe: qui Danos, duce Childarico in Gallias irrupiſſe, & à Deutberto, Diterici filio, unà cum rege interfe-
517. ctos ſcribit, circa annum Chriſti, ſupra quingenteſimum decimum ſeptimum.

Eorundem facit mentionem Venantius Fortunatus, Pictauorum
570. præſul ſub Iuſtiniano, circa annum Chriſti ſupra quingenteſimum ſeptuageſimum. E noſtris ſcriptoribus ij demum, de Danis aut Saxonibus aliquid prodidêre, qui à Caroli Magni vixerunt temporibus. Illa igitur, quæ de antiquiſsimis Saxonibus tradita ab exteris ſunt, nullo fideli vetuſtatis monumento, aut aperto veritatis teſtimonio, fulciuntur: noſtratia etiam corrupta atq; varia ſunt. Nam qui annales Saxonicos collegerunt, & qui librum ſtemmatis Ducum noſtrorum compoſuit, Saxones Alexandro Macedoni ſcribunt militaſſe; & ipſorum ducem Petraculum aiunt fuiſſe Cilicem: commento admodum ridiculo; quaſi Saxones, aut eorum duces à petris & ſilicibus nomen acceperint. Alios quoq; narrant, cum diuiſis exercitibus irent, conſediſſe in Sueuiâ, quæ tunc Alemannia ſuperior; alios non procul ab Albis oſtio,

oſtio, in regione poſtea Stadenſe, quæ Alemania inferior dicta fuit.

Legati Germanorum ad Alexandrum Magnum.

Legatos à Germanis miſſos ad Alexandrum, gratulatum ei victoriam, conſtat è Græco ſcriptore Arriano: qui etiam regi ſuperbo, quid Germani metuerent, quærenti liberè reſponderunt; Germanos timere ne cœlum ruat. Sed Germanos tum Græcorum fuiſſe ſocios, aut Saxones in exercitu Macedonico ſtipendiarios; probari nullo antiquitatis indice, nullis literis poteſt: coniectare quidem licet omnibus acutis hominibus, affirmare tantùm certi & ſapientes poſſunt: ad quos ego in tantâ obſcuritate iudicium & ſententiam reijcio.

Saxones indigena Germaniæ gens

Omitto alia quædam, quæ ipſis temporibus & locis arguuntur: & è falſis, inanibus, prodigioſis hauſtum nihil velim. Sed è ſententiâ Georgij Agricolæ, viri eruditione & iudicio præſtantis, cuius veſtigijs hoc loco inſiſtimus, Saxones dicimus propriam atque indigenam Germaniæ eſſe gentem; & Saxoniam ex ſe ſuos populos genuiſſe, eandemq; terram ipſorum parentem, altricem, atque patriam: nec eſſe Saxones gentem ex alijs miſtam, aut aduenam: quod de Germanis in vniuerſum affirmat Cornelius Tacitus. Quis enim (inquit) præter periculum horridi & ignoti maris, Aſiâ, aut Africâ, aut Italiâ relictâ, Germaniam peteret; informem terris, cœlo aſperam, triſtem cultu & aſpectu? talis enim Taciti ſeculo, qui in eâ militauit, fuiſſe putanda eſt.

Saxonibus vnde ſit nomen inditum.

Genti Saxonicæ nomen vnde ſit inditum, qui peregrinam eſſe contendunt; à Sacis Scytharum in Aſiâ populo (vt Homerus Sacas deſcribit) profectâ & denominatam autumant: qui patriam tradunt originem; à quodam teli genere, ad latus ritu gladij aut pugionis appenſo, dictam aiunt, vt à Sagittis Scythæ dicti perhibentur: qui à Saxis, quaſi Romanum vocabulum ſit, deriuant, in linguâ externa patrij vocabuli fontes non rectè quærunt; aut ſi qui reprehenſionis gratiâ id faciunt, ſe ipſos reprehenſione dignos oſtendunt.

Nomen Saxonum quando innotuit.

Nomen Saxonicum, quantum literis traditum memini, primum à Paulo Oroſio ea tempeſtate audiri cœpit, quâ imperauit M. Antoninus cognomento Philoſophus: qui poſt natum Chriſtum anno centeſimo ſexageſimo ſexto ad imperium peruenit: non quòd id nomen anteâ non fuerit; ſed quia Græcis aut latinis ſcriptoribus ignotum fuerit; & fortaſſe appellatione Cimbrorum communi gens Saxonum comprehenſa erat, antequam Cimbri & Saxones inter ſe diſſenſerunt; vt ſolet inter vicinos ſæpenumerò fieri: quæ diſſenſio tanta extitit, vt in odium capitale (non auſim fatale dicere) euaſerit. Germani verò ſuâ linguâ la- 166.

latrones olim Cimbros dixerunt, vt in Mario ait Plutarchus: Et Cimbros ipſos Leſtricos & Planetas, hoc eſt latrones atque errones Strabo libro ſeptimo. Iidem longo pôſt tempore à Gallis, ſed vocabulo Germanico, VVirgeri ſint appellati, quaſi dicas occiſores: vt ad Lupum Pontificem ſcribit Sidonius præſul Aruernorum: cuius ætate cognomentum illud violentum abolitum nondum fuit. Alij Cimbros Kämpffer quaſi gladiatores aut certatores exponunt.

Sedes & domicilia Saxonum. Sedes & domicilia Saxonum, eiuſdem Antonini temporibus, fuêre trans Albim, ſupra dorſum Cherſoneſi Cimbricæ, quæ modo (vt dixi) Danicæ nomen habet, in ducatu nunc dicto Holſtenio; item in Ditmariâ & Stormariâ, quæ regiones noſtrâ ætate ab iiſdem adhuc incoluntur. Imperante deinceps Diocle-
268. tiano, qui anno Chriſti ſupra ducenteſimum octauo & ſexageſimo regnare cœpit, Saxones adiuncti Francis, limitem Romanum Galliæ, Belgicæ, & Armoricæ infeſtarunt: hoc eſt, totam oram littoralem, quam Brabanti, Flandri, Normani, Britanique nunc poſsident. E quorum exercitu Carauſius Dux Romanus multos oppreſsit & cepit, prædamq; illis ſæpius extorſit: eandem etiam aut prouincialibus reddidit: aut imperatoribus honoris causâ tranſmiſit: donec ipſe, confiſus viribus, Britaniam inuaſit: vt Eutropius hiſtoriæ Romanæ lib. 9. Beda Anglicæ lib. 1. tradidit. De eâdem illatâ Gallis iniuriâ, Sidonius in Panegyrico ad Cæſarem Auitum, ſocerum ſuum, conqueritur:

Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus
Sperabat: cui pelle ſalum ſulcare Britanum
Ludus, & aſſuto glaucum mare findere lembo.

Piraticam exercuêre vſque ad Valentiniani dominatum,
368. qui cœpit anno Chriſti ſupra treceteſimum ſexageſimo octauo: tunc per Francorum Littoralium prouincias, in Gallias irrumpere conati, armis Imperatoris pelluntur: id quod de Pauli Oroſij verbis liquet lib. 7. quæ tranſſcripſit Paulus Diaconus hiſtoriæ ſuæ lib. 1. Valentinianus (inquiunt) Saxonum gentem, in Oceani littoribus & paludibus inuijs ſitam, virtute atque agilitate terribilem, periculoſam finibus Romanis, eruptionem mole magnâ meditantem, in ipſis Francorum finibus oppreſsit: id factum eſt anno ſupra treceteſimum ſeptua-
373. geſimo tertio, vt Vrſpergius; ſeptuageſimo ſeptimo, vt Diuus Hieronymus in ſuis Annalib. teſtatur. Ex hâc diuerſitate annorum colligimus, non vno anno bellum illud confectum; ſed incurrentes Saxones eſſe repulſos ſæpius, aliâs cladibus maiori-

maioribus, aliàs minoribus; donec fracti fortunâ, & viribus exhauſti, à populatione deſiſterent. Idem in vitâ Hilarionis, Francos habitaſſe teſtatur inter Saxones & Alemanos, hi nunc Sueuorum pars ſunt; quamuis plures alij populi fuerint interiecti: progreſsi poſt hæc longiùs ſunt, cupiditate occupandi aliena, ad tempora vſque Theodoſij; qui conſortem Imperij Gratianum elegit anno ſupra trecenteſimum octuageſimo ſecundo. Laudat in ſuo 382. Panegyrico Theodoſium Latinus Pacatus Orator: quod Saxones, hoſtiliter mare infeſtantes, claſſe ſuperauerit; quamuis tunc pauci è Saxonibus ceciderunt. Francorum mox & Saxonum armis adiutus Theodoſius, Maximum æmulum ſuum, imperium iniuſtè occupantem, vicit in Siciliâ, in Norici, Siciâ & Petauione, vrbibus, in alijs denique terrarum locis: vt ex D. Ambroſij lib. 5. nonâ & vigeſimâ ad ipſum Theodoſium epiſtolâ manifeſtum eſt. Erat hic Maximus natione Rutupinus: propter peritiam rei militaris, contra Gratianum ab exercitu in Britaniâ electus: qui omni flore iuuentutis copijſque militaribus Inſulam priuauit; & collocauit in eâ Galliæ parte, quæ nomen & linguam Britanorum aduenarum adhuc retinet, quali CORNVBIENSES & VVALI vtuntur. Ea enim multitudo hominum, vt Ado ait Viennenſis, domum poſteà nunquam redijt: & ei Britaniæ, quæ in Gallijs eſt, appellationem dedit, & minor dicitur. Cæſus tandem ad Aquileiam Maximus eſt: poſtquam eò inſolentiæ proceſſerat, vt ab immaniſsimis Germanorum gentibus tributa ac ſtipendia nullo iure, ſed ſolo terrore nominis, exigeret: vt prodidit Diaconus libro 2. Militantibus foris nonnullis Saxonibus Theodoſio Imperatori, vt dictum eſt, contra Maximum: non deſtiterant ij, qui domi remanſerant, intereà maria latrocinijs infeſta reddere. Quâ de causâ apud Poetam Claudianum, Roma gratias agere inducitur Honorio:

Maximus tyrannus à Theodoſio victus.

Saxones latrocinia in mari exercent.

domito quod Saxone Tethys
Mitior, & fracto ſecura Britania Picto.

Honorius deinceps, à patre Theodoſio aſcitus ad Imperium eſt, anno Chriſti ſupra trecenteſimum nonageſimo quinto: 395. quo imperante, Rhadagaſti regis Gothici exercitu Saxones pugnaſſe cum reliquâ barbarorum multitudine, è gentibus crudeliſsimis collecta, certum eſt: Saxonumque mentio à Poetâ Prudentio, illis temporibus æquali, & vrbi præfecto, exprimitur: qui ad Symmachum libro poſteriore ſcribens, gentes Gothorum ſocias plurimas, diuerſaſq; & quàm maximè feras coniungens, canit:

Daca, Sarmata, Vandalus, Hunus.
Getulus, Garamas, Alemanus, Saxo, Galaulas.

Inde virtus Saxonum, arma foris intrepidè circumferentium, indies eſſe cepit maior & vulgatior.

Conſecuti rei maritimæ ſcientiam; piraticamque quam pro quæſtu habebant, exercentes ſub imperio Valentiniani III.
427. qui à nato Chriſto ſupra quadringenteſimum vigeſimo ſeptimo creabatur, in Gallias irruptionem faciunt: inuitante feroces & inquietos animos, loci & ſitus opportunitate, quod ad Oceani litus & in propinquis inſulis habitarent. Interiectis deinde aliquot annis, à nato Chriſto quadringenteſimo quadrageſimo nono, gens Saxonum & Angilorum (ij tum inter Saxones vel inter Danos, vt Chronicum Quedlinburgium, ſedem habuerunt) vocata in Britaniam eſt, anno Theodoſij & Valentiniani quarto & vigeſimo, vt Paulus Diaconus: à quo circiter annos octodecim diſsidet Gemblacenſis, nimirum quòd tot annos prius venerint; circiter annos quatuor, quod acceſſerint ſeriùs, Marianus Scotus. Id accidiſſe, tali de causâ legimus. Inſulam illam milite ac defenſoribus ſpoliatam à Maximo, dictum modò eſt.

Saxones in Gallias irruptionem faciunt.

449.

Saxones in Britaniam accerſiti.

Vicinis igitur populis in eam incurſantibus, Scotis à Circio, Pictis ab Aquilone, vt Adonis more loquar, VVortigrinus comes Geuiſſorum, vir excellens & magnanimus, Rex Britanorum conſenſu nobilitatis creatur. Is primum Theodoſij, inde Valentiniani II. & Martiani fidem atque opem implorauit, & ſuam patriam imperio Romano rurſus ſubijcere ſategit. Detinebantur tum Imperatores bellis Hunorum atque Gothorum, qui omnem ferè terrarum orbem victores peragrabant: cumque hunc Imperij limitem quaſi in derelicto illi haberent; regi VVortigrino populoque viſum eſt Saxones, gentem transmarinam, in ſui defenſionem euocare: vt qui & finitimi illis erant, & opinione virtutis facti iam vndique celebres. In Britaniam igitur tribus nauibus longis Saxones adueniunt, duorum iuuenum præſtantiſsimorum fratrum ductu Hengiſti atque Horſti. Externorum virtute cùm feliciter rex pugnaſſet; & muri partem inter Deiram & Albaniam, quà ſe hoſtes tuebantur, eſſet demolitus; motus Saxonum fortitudine & (vt Gemblacenſis ait) probitate, locum in parte Inſulæ Orientem verſus habitandum aſsignauit: eâ conditione, vt pro Britanis contra vicinos, quoties opus eſſet, pugnarent. Rex etiam cum Duce Hengiſto iungit affinitatem, ducens in thalamum filiam eius adoleſcentulam

Saxonum in Britaniam aduentus.

lam facie eximiâ; tum ipſum obſeruantiæ causâ præficit Cantijs. Hoc eius facto populus adeò offenſus eſt, quòd peregrinam & paganam duxiſſet Christianus, vt VVortigrino per tumultum fugato, filium eius regem crearet. Is cum expellere Saxones inſulâ niteretur, inſidiis nouercæ perijt; & VVortigrinus amiſſam dignitatem haud longo pòſt tempore recepit. Saxones irritati iniuriâ, victoriâ vſi iracundè, multos è nobilitate occidunt: & cum rege nouis conditionibus paciſcuntur, ſibi magis, quàm ipſi fructuoſis. Secuta ſunt cum Scotis & Pictis prælia frequentia, in quibus Saxones plerunque reportarunt copioſas victorias: auctiquè ſunt opibus Inſulanorum. Tandem è ſocijs facti hoſtes, cum ſibi inſtare ab incolis interitum animaduerterent, capitali in eos odio viciſsim flagrarunt. Delatis in Saxoniam crebris nuncijs, de inſulæ fertilitate & copiâ, & de gentis paucitate, & viribus eius fractis, propter ſuorum præclarè facta; addentes ſibi inuicem animos, fortunam tentare; & paratâ claſſe in eam plures Saxones ſe conferre, & quaſi colonias deducere, cœperunt: quæ quidem multitudo coniuncta exercitum Saxonicum & viribus & potentiâ fecit inuictum. Diſtributis in eos omnes, qui noui acceſſerant, ſedibus; Britanorum communi ſententiâ eiuſmodi conuentio fit: hoſpites atque aduenæ bella pro defenſione inſulæ gerant: incolæ militantibus procurent commeatum ac numerent ſtipendia. Saxonibus percommodæ conditiones viſæ; nec in inſula defendenda ſuo officio defuerunt. Britanis ſecurè ſpectantibus aliorum pericula, vetus ille ardor ſui defendendi reſtinctus eſt; & mos patrius abolitus: factaque ex ocio & deſidia, gens olim bellicoſa, ſegnior & effœminatior, & iuris planè alieni.

Saxones colonias in Britaniam ducunt.

Miles enim externus aſſuetus bellis, & prædæ cupidus, cum ab hoſtibus parta quies eſſet, arma (vt fit) ad ſocios conuertit: Inſulamque à plaga orientali ad occidentalem vſque ſubigit; Britanis reiectis in montes atque paludes, quæ loca adhuc ab ijs poſſidentur, & linguam antiquam retinent: ex quibus qui montes incolunt, appellantur Cornubij, Anglicè Cornishmen; qui paludes autem inhabitant, dicuntur VValli, Anglicè verò VVelshmen. Neue id prætextu nullo feciſſe videretur: incolas violatæ conuentionis & fraudati ſtipendij accuſat; factumque eſt paulatim, vt inſulæ imperium penes fortiores eſſet, dum Britanorum vires minuerentur, opes verò Saxonum indies creſcerent.

Quales Germaniæ populi in Britaniam venerint.

Populi Germaniæ, qui militatum in Britaniam venerunt, tres fuêre, reliquis ferocitate atque animis excellentiores: Saxones, Angili, & Vuiti: ij nimirum, qui inter Viſurgim, & Sueuum amnem ad mare vſque Balthicum & Oceanum habitarunt. De gente Saxonum deſcenderunt Saxones nunc dicti orientales, quorum metropolis Londinum eſt. In Angliâ quædam ſunt ditiones, quæ adhuc retinent nomen, vt olim à Saxonibus appellabâtur, videlicet Sotothſex, Eſtſex & Middeſex: in quâ terrâ ſitum eſt Londinum, non metropolis, ſed ciuitas totius Angliæ celeberrima; in quâ ſedes eſt regia, & Emporium illuſtriſsimum. Præterea Auſtrales & Septentrionales Saxones: quos ſuis ipſius nominibus Oſtoſaxones, Sudoſaxones & Medioſaxones ſolent nominare. De Angilis orti ſunt Angli Orientales & meridionales, ſeu (vt ipſorum vocabulis appellem) Oſtangli, Sudangliq́; item Mercij, & tota Northumbrorum gens, ac reliqui populi Anglici. De Vuitis Cantuarij & Vectuarij, à Vectâ inſulâ, quique è regione eius Iuſulæ habitantes in Orientali Saxoniâ, Vuitorum nomen noſtro tempore adhuc retinent. Demonſtratum eſt, & regnum & nomen Britanorum, in Saxonum Anglorumq́ue nomina fuiſſe mutatum. Angilorum olim ſedes M. Antonini dominatu inter Albim & Vuiſurgim fuit. Et Angli (Corn. Tacito & Cl. Ptolomæo auctoribus) à Sueuis oriundi ſunt: coniuncti à Septentrione Caucis maioribus: ab occaſu Longobardis, qui ab ijſdem ſunt Sueuis: ab ortu Senonibus, ſimiliter Sueuico populo. Ita ditio Brunſuicenſis Magdeburgum vſque patria Angilorum fuit: qui, antequam cum Saxonibus & Vuitis in Britaniam traijcerent, inter Vuitos & Saxones habitarunt intermedij. Eam inde ditionem ipſos Oceanum verſus auxiſſe, credibile eſt. Nam Britaniam copijs ingentibus petiuêre: deletoque Angilorum in Germaniâ nomine, Britania ab ipſorum appellatione Anglia eſt denominata. Vuiti è patriâ diuerſis migrarunt temporibus: alij in Britaniam vnà profecti: alij Rheno tranſmiſſo; partem occuparunt Heluetiæ, poſtea dicti Suiti ſeu Suiceri: quam ſedem & quod nomen noſtrâ tempeſtate adhuc tenent: nec in aliâ de Vuitis Beatus Rhenanus eſt ſententia.

Hæ ditiones hodie appellantur Norikfolk & Sotothfolk & ſunt duo ducatus.

Angilorum olim ſedes & origo.

VVui.

Ductores populi in Britaniam.

Hengiſtus.

Saxonum principes, qui tres illos in Britaniam populos duxerunt, fuiſſe diximus duos fratres Hengiſtum & Horſtum, virtute & prudentiâ viros admirabiles. HENGISTVS linguâ nobis vernacula equum ſignificat, & propriè militiæ aſſuetum; fuitque vſitata apud Germanos virorum Heroicorum appellatio; quod idem nomen ſocer Arminij, qui Romanas cæcîdit legiones, habuit: idq́; Strabo in Ægeſti commutauit.

HOR-

HORSTVS videtur ab impetu appellatus, vel celeritate: vtrumque enim ea vox Saxonibus ſignificat. Is, propugnante pro libertate Britanorum Ambroſio Conſtantini filio, interfectus in prælio eſt; & in parte Orientali Cantiæ regium ei monumentum erectum. Hengiſtus quoque cum ſocero tandem vincitur audaciâ populari; cum vulgus non diu amet, neque amet iudicio. Maiores Hengiſti qui fuerint, quique ex eius poſteritate reges deſcenderint, paucis è Bedæ libris quinque, quos de rebus Eccleſiaſticis ſcriptos reliquit, colligemus: vt ampliſsimæ nobiliſsimæq; familiæ, quæ à Saxonibus duxit initium, ſplendor atque virtus fiat illuſtrior.

Cùm autem obſcuritas tanta ſit in Anglicis Annalibus, vt continua aliqua ſtirps elici ex ijs non poſsit: nos Originum noſtrarum adiumento, initia trium regnorum ponemus: primi, quod propagatum eſt à filio Hengiſti Orico, ſeu (vt in libris noſtris) Othone; id Cantianorum extitit: alterius, quod ab eius nepote Idda, nempè Northumbricorum: tertij, quod à nepote altero, vtroque Hebuſi filio, videlicet Saxonum orientalium. In reliquis tribus minùs certa ſunt initia: quæ tamen à Saxonibus orta certiſsimè ſunt; ſed quâ parte aut gradu cognationis attigerint auctorem & fundatorem ſuum, virum maximum Hengiſtum; id relatum in literas aut monumenta neſcimus. Ampliſsimi regni Anglici euerſio cauſam habet præcipuam, hæreſim Pelagianam: quæ cum peruaſiſſet tanquam peſtis contagioſa totam inſulam: qui benè ſentiebant, affligebantur aut eijciebantur è patriâ: quos hæreſis corripuerat, ſcindebantur in factiones, & multa auarè ambitioſeque agebant. inde, dum alter alterius honoribus aut commodis inhiaret, aut libidini obſiſteret; & religio imminuta eſt, & animorum diſtractio atque feritas inſecuta: donec non ſolùm libertatem & fortunas amitterent, ſed nullum amplius DEI cultum ſcirent. Saxonum enim præualente populo, qui DEI veri adhuc inſcius erat, rurſus ea inſula, quanta quanta fuit, in paganiſmum redigitur. Nunc de regibus Saxonum narrabimus, ſecuti inprimis Bedam: quo antiquior & certior ſcriptor non extat.

REGES SAXONVM.

BODO Rex Saxonum, floruit 260.

- *Vecta* 300.
  - *VVitta* 350.
    - *VVitgiſilus.* 400.

REGES CANTIANORVM.

- HENGISTVS *primus Cantiorum Rex, obijt* 474
  - ORICVS *ſeu Osbo Cantiorum Rex.* 492.
    - *Octus, à quo Oſcingi.*
      - *Ermericus* 569.
        - *Edelbertus primus Rex Chriſtianus. Vxor Aldiberta Gallica.*
          - *Edualdus,* 640.
            - *Ercombertus, 666. Vxor Serburga Annæ R. Saxonum Orientalium F.*
              - *Ercongada Abb. Brigenſis.*
              - *Hermenilda vxor Vulferi R. Merciorum.*
              - *Exbertus* 675.
                - *VVitredus* 725.
                  - *Ecbertus.*
                  - *Edelbertus.*
                    - *Eiſelvolfus.*
                  - *Alrichus.*
                - *Hedericus.*
                - *Suedbardus.*
              - *Lotharius* 685.
              - *Orrichus.*
          - *Edelberga vxor Edvini Regis Northumbrici.*
        - *Ricola vxor Dnulphi Regis Saxonum Orientalium.*
  - *Angila vxor Vortigrini Regis Britanniæ*
  - *Hebuſus.*
    - IDDA *Rex Northumbrorum.*
    - *VVifſa Rex Saxonum Orientalium.*
- *Horſtus Dux Angriæ.*

BODO

BODO rex Saxonum antiquiſsimus, à cuius proſapiâ multi locorum diuerſorum reges ſumpſerunt originem, vt Beda ait: nec ſine causâ Saxones gentium multarum patres appellare videtur Niemius Magdeburgius. Bodonis filius VECTA, de cuius nomine hodiè extare in Angliâ Inſulam certum eſt; arcem, & oppidum, & flumen, ſcribit Cranzius. VECTÆ filius VVITTA, huius VVITGINILVS ſeu verius Vuitichindus, quaſi Vuittæ filius: detortum enim & deprauatum hoc nomen ab exteris autumo. Pater hic fuit HENGISTI & HORSTI: qui ſolo natali relicto, cum tribus illis fortiſsimis Saxonum gentibus in Britaniam nauigantes, acceptis illic ſedibus, claram ſibi famam & imperium non contemnendum comparârunt; ſedemque in locis maritimis acceperunt, volentibus Britanis, quibus auxilio venerant. *Vecta.* *Vuitta.* *VVitginilus.* *Hengiſtus.* *Horſtus.*

Quod de terræ ſpacio empto, quantum ſcilicet vnâ corrigiâ ambiri potuiſſet, comminiſcitur Gemblacenſis; id relinquimus. Liberi Hengiſti ſunt, ANGILA filia, ſeu (vt Polydorus) Roniga, quam Vuortigrinus vxorem ducit: & filij HEBVSVS & OTTHO (qui Oricus à Bedâ dicitur) hic cognomentum OSCI accepit: à quo poſteri eius, Vuitorum videlicet reges in Cantiâ, ſunt OSCINGI dicti: non aliâ ratione atque reges olim Albanorum Siluij, Latinorum Murrhani appellabantur, perpetuâ virtutis ipſorum memoriâ. Hengiſti filia, marito defuncto, acceptam dote ditionem non ſolum animo magno, verum etiam ſolerti tuebatur: priuignum ſibi inſidiantem tollit: fratres ſuos ad Hengiſti mortem vindicandam incitat; totam inſulam tumultu replet. Hebuſus & Otho, cum neſcirent victi aliquoties quieſcere, ab Vthero tandem opprimebantur, Conſtantini regis minimo natu filio. Accerſitus erat hic Conſtantinus è minore Britaniâ contra Vuortigrinum & Saxones, qui multa prælia geſsit, ipſo & Britannis dimicantibus pro libertate: Vuortigrino & Saxonibus pro gloriâ & fortunis. Conſtantinus iſte à Gildâ ſapiente dictus leænæ immundæ Catulus tyrannicus. Cuius filium Conſtantem, factum Monachum, & ingenij quieti iuuenem, Vuortigrinus regem creat; & regni coronam ſuâ illi manu imponit, vt fratribus eius eum honorem adimeret, & in ſua poteſtate hunc hominem manſuetum haberet. Conſtans & VVortigrinum ſuſpectum habens, & fratres non immeritò timens, ad clauſtrum ſuum, abiectis ornamentis regijs, repedat. Eius fratres cum Hengiſto & eius poſteris longo tempore bella non planè infeliciter gerunt: qui quales fuerint, ipſorum cognomentis declaratur. Nam Aurelius Ambroſius propter *Angila.* *Hebuſus.* *Otho.* *Oſcingi.*

propter mores Pardus, ab animalis libidine & feritate; Vtherus non diſsimili ratione caput Draconis dictus eſt: teſtantibus Gildâ & Gemblacenſe. Reliquit tamen Hengiſti filius HEBVSVS
Idda. VVuffa. prolem inſignem IDDAM regem Northumbrorum, & VVIF-
Oricus. FAM Saxonum orientalium. ORICVS (vt Bedæ vtar nomine) ditionem in Cantiâ obtinuit, de quo dicere nunc incipiam, ſtatim deinceps de fratris eius filijs & eorum poſteritate narratu-
Octa. rus. Naſcitur Orico OCTVS filius, vtrum è ſtirpe Saxonica an Britanicâ, dubium eſt: ſed è Britanicâ fuiſſe ad verum accedit: nempe vt tali coniunctione animos popularium ſuos faceret, vt libentius obedirent natis è ſuo ſanguine ac patriâ hominibus. Hic cum Britannis, quibus iugum Saxonum graue erat, non minus quàm maiores, variâ fortunâ pugnauit: circumuentus demum & prælio victus, cum duce ſuo Coſâ detinetur in cuſtodiâ; è quâ poſt annum decimum euadens, nouas extemplò è Saxonia copias euocat: cumque violentius ageret omnia, aduerſâ vſus fortunâ denuò vincitur; & quia animo non moderaturus putabatur,
Emericus. interficitur. Ei ſuccedit EMERICVS, qui filiam vnam & vnum filium genuit: filiæ nomen RICOLA, vxor Dittulfi regis Saxonum orientalium; & Saberti, qui primus Chriſtianus factus
Edelbertus. eſt, mater. Filij nomen EDELBERTVS, ſeu (vt in libris diui Gregorij) Aldibertus, qui ditionis ſuæ terminos ad Humbrum vſque fluuium, Auſtrales & Aquilonares Britanos diuidentem, protulit. Vxorem duxit Bertam, vt Polydorus: vt antiquiores ALDIBERTAM, nobilem gentis Francicæ puellam, profeſſione Chriſtianam. Ijſdem ſacris ipſe quoque primus è VVitorum regibus imbutus eſt, exemplo optimæ vxoris, auctoritate Gregorij pontificis: id Gregorius ipſe ſcribit, & Eucherius Lugdunenſis atteſtatur. Miſit in Britaniam Pontifex Romanus monaſterij ſui in Cælio monte præfectum Auguſtinum, integrita-
600. te & literis probatum hominem, anno Chriſti ſexcenteſimo, vt Beda, Anglus, & Marianus Scotus. Alij annum vnum abijciunt, vt Gemblacenſis: alij quatuor, vt Schafnaburgius: alij tres præterea addunt, vt Vrſpergius: Bedam & Marianum nos ſequimur, annum videlicet Imperatoris Mauricij quintum decimum, Lotharij II. Gallorum Regis ſextum. Legatus Gregorij cum multorum animos in admirationem religionis traxiſſet: ei miſsi collegæ ſunt Laurentius Presbyter, Mellitus Abbas, Petrus Monachus: quos Gregorius regibus Francorum Diterico & Lothario ſcriptis commendauit adhuc extantibus. Hi cum Britaniæ fines attigiſſent: in Inſulam Tanetum, iuxta oſtium Thameſis, trium à terrâ ſtadiorum, diuertunt: quæ eâ nunc parte in continentem abijt.

abijt. In eâ Inſulâ, quia genti prophanæ confidere non audebant, nec de Auguſtino certi quiddam cognouerant, ſubſiſtunt: & fidos homines ad regem ire iubent: qui, quâ de cauſa ex Italiâ ſint profecti, exponant. Rex humaniter illis reſpondens, locum illis deſtinat, in quo ſacras ad plebem conciones habeant, & populum in ſuas partes blandâ & miti ratione alliciant: idq; effectum eſſet faciliùs, niſi per interpretes locuti eſſent. Verùm cum & plebem multam, & nobiles aliquot in piam ſententiam adduxiſſent, mōſtrato ipſis vero ad Deum aditu, & expoſitâ cōtra peccatores grauiſsimâ irâ cœleſti: Rex ipſe vt exemplum ſtatueret, iam de Dei omnipotentiâ & bonitate edoctus, tandem ipſe quoq; diadema & ſceptrum Deo æterno ſubmittit; neuè in priſtinam cæcitatem & inſaniam recideret, Auguſtinus declaratur Antiſtes Cantuarienſis; vt eius maior eſſet auctoritas, & infulam accipit ab Æthecio Arelatenſe. Templa gentilium purgata ab idolis, & in vſus meliores tranſlata ſunt: Puluinaria, ſcenæ, tabernacula non ſublata: ſacrificiorum tantùm mutata genera: duris enim mentibus ſimul omnia abſcindi non potuiſſe Gregorius affirmat pontifex.

Edelbertus primus Rex pius, anno ſupra ſexcenteſimum ſexto 616.
decimo vitam cum morte commutat. EDBALDVS filius in regnum paternum ſuccedit: filia EDELBERGA cognomine Tata, nubit Eduino Northumbrorum regi. Hi parentibus Chriſtianis orti, magnum momentum ad religionem colendam attulerunt. Nam vt ea retineretur inter Vuitos, Eduadi factum ſtudio & diligentiâ eſt: vt propagaretur ad Northumbros, Edelbergæ curâ & pietate. Nonnulli huius Regis adoleſcentiam accuſant: ſed ætatis imperitę vitia annis maturioribus poſteà ſummis virtutibus compenſauit. Nam à Bonifacio Pontifice laudatur nomine pietatis; cuius illud etiam teſtimonium eſt, quod affinib9 Eduini filijs, qui armis à Northumbriâ expulſi fuerant, perhumanum ſe præbuit; alijsq; exulibus officia exhibuit liberalitatis; ſæuientibus eodem tempore, Cedoualdo Britano & Penda Mercio, hominibus immaniſsimis. Ei ſuccedit ERCONBERTVS filius, anno Chriſti ſupra ſexcenteſimum quadrageſimo: religionis defenſor tam acer, vt quicquid adhuc eſſet idolorum ab auo & patre relictum, id euerteret; & veritatis cognoſcendæ & Dei ſincerè inuocandi colendiq; auctor alijs eſſet. Ritus idem quoſdam religionis cuſtodes (ſi abeſt ſuperſtitio) inſtituit: de quibus Gemblacenſis loquitur. Vxor eius Serburga, Annæ regis Anglorum orientalium filia erat: ex hac ſuſceptæ illi filiæ ERCONGADA, quæ ſacris initiata, in Galliæ cœnobio Brigenſi, virgo obijt: & HERMENILDA, Vulferi Regis Merciorum vxor. Filij tres fuerunt: ECBERTVS,

Edualdus.

Erconbertus. 640.

Reges Cantianorum. LOTHARIVS, ſeu, vt Beda, Leutherus, & OSRICHVS. Ipſe hanc vitam reliquit anno ſupra ſexcenteſimum ſexageſimo ſexto, pridie Id. Iulij, ab ijs hominibus ſingulariter deſideratus.
666. *Ecbertus.* Filius natu maior ECBERTVS, qui poſt patrem regnauit, è viuis excedit nono ſecundum patris mortem an̄o, eodem menſe Iulio: tribus relictis filijs, HEDERICO, VVITREDO, SVIDHARDO.
Lotharius. De regno ſtatim ſuſceptæ contẽtiones: quod præteritis & excluſis, propter ætatem, fratris filijs, occupat LOTHARIVS, nullâ ijs parte relictâ aut poſita: quæ illi iniuſtitia & vis minimè commodo fuit. Ditionem eius initio regni, EDILRICVS Mercius incurſionibus vexat: Cedoualdus Saxonum Occidentalium rex penè totam euertit. Lotharius poſt multas incurſiones, cadit in prælio à Saxonibus orientalibus cæſus; quos in ipſum Oſrichus frater & Hedericus fratris filius armauerant, anno à nato Chriſto ſupra ſexcenteſimum octuageſimo ſexto, regni ipſius vndecimo, menſe
686. ſeptimo. HEDERICVS regno patrui potitur, eodemq́; vltra
Hedericus. *Vuitredus.* menſes octodecim non gaudet: præda vicinis fuit, donec VVITREDVS eius frater, integritate & manſuetudine multò gratioſior, id conſequitur alter Ecberti filius, qui ab externo dominatu populum liberat: & leges atq; religio nem iam collapſam reſtituit: pacis & pietatis ſtudioſiſsimus. Hic tranquillè viuens, fra-
Suedhardus trem SVEDHARDVM in conſortium regni aduocat; ipſe è hu-
725. manis rapitur anno ſupra ſeptingenteſimum vigeſimo quinto. Vixit circa hæc tempora Tobias, antiſtes Roffenſis, quem virum Latinâ & Græcâ eruditione & linguâ Saxonicâ inſtructum fuiſſe, Beda teſtatur. Idem propter linguæ Saxonicæ notitiam, alios alijs in locis commendat: vnde cum imperio (vt fit) linguam vernaculam Saxones propagaſſe conſtat. Et certè regum nomina, quæ librarij imperiti non corruperunt, Saxonicæ appellationes ſunt; nec ulli eam linguam mediocriter intelligenti obſcuræ.
Edelbertus. Vuitredus filios reliquit tres EDELBERTVM, ECBERTVM, ALRICHVM: è quibus maior natu (Hildobertum nominat Gemblatenſis) patri ſuccedit. Cantianorum poſtremus rex fuit
Ethelvolfus. EITELVOLFVS, de quo cuius filius ex his fratribus fuerit tribus, non eſt proditum memoriæ. Ex Adone cognouimus, quod rebus turbulentis ad Carolum Magnum in Saxonià confugerit: & apud eundem in exilio ſit mortuus. Reges Vuitorum, qui Cantiæ imperium tenuerunt, recenſuimus; quorum ſtirps per tot familias, tunc demum collecta & relata in literas eſt: cum viros doctos amare & pietatem Chriſtianam complecti reges cœperunt. Nunc ad Reges Northumbrorum tranſibimus: qui ab Hebuſo Hengiſti filio deſcendunt.

DE

DE REGIBVS NORTHVMBRORVM.

HEBVSVS Hengiſti F.

Idda

- Edelbertus.
- Ricola vxor Dibulfi R. Sax. Orientalium,
- Elfericus
  - Ofrichus Rex Deiorum.
    - Oſuinus cæſus ab hoſpite.
    - Oſuina vxor Oſuini R. Northumbrorum.
- Edelfridus. Vxor Ebba R. Deiorum F.
  - Edmundus à Scotis occiſus.
  - Oſualdus. Vxor Chunilldis, Chunbildi R. Sax. Occidentalium F.
  - Eidfridus Rex Bernicorum.
  - Ebba Abbatiſſa Coldingenſis.
  - Oſuinus. Vxores duæ: 1. Oſuina, Ofrichi Deiorum Regis F. ſterilis: 2. Enfleda, Eduini Viſorum Regis F.
    - Egfridus. Vxor Edeltruda, Annæ R. Sax. Orientalium F.
    - Alfridus. Vxor Cimberga, Pendæ R. Merciorum F.
      - Ofredus.
        - Chunredus
          - Edelualdus
            - Hardolphus.
        - Ofrichus.
          - Ecbertus.
            - Oſuolfus.
            - Alredus.
          - Cedwolfus.
    - Elfuuinus cæſus in prælio.
    - Enfleda Monialis
    - Oſtrida vxor Edelrici R. Merciorum.
    - Alchfleda vxor Pendæ Iu. R. Merciorum.
  - Edelbaldus.
  - Oſualdus Ebba Ab-
  - Ii. batiſſa.
- Dibaldus à Scotis cæſus.
- Atha vxor N.
  - Ofrichus cæſus in bello.
  - Oſuinus Deiræ R.
- Eduinus. Vxores eius duæ.
  - 1. Chocoburga Cearli R. Merciorum F.
    - Eidfridus cæſus à Penda R. Merciorum.
    - Offridus à Cedoualdo R. Sax. occiſus
      - Iſuinus
        - Hedericus. Vxor Bregſuida.
          - Hilda Abbatiſſa doctiſſima.
          - Hereſuida vxor Oſualdi R. Sax. Orientalium.
  - 2. Eidelberga Edelberti Regis Cantiorum F.
    - Eitfrida vxor Oſualdi R.
    - Edelfrida Monialis
    - Edelbanus moritur puer.
    - VVifridus obijt in exilio.

Reges Northumbrorum. Idda. IDDA, Hebuſi filius, Hengiſti nepos, Rex Northumbrorum: cui ſuccedit EDELBERTVS, huic EDELFRIDVS, qui ex
Edelbertus. Ibba, Deiorum regis filiâ, genuit EDMVNDVM, & EDVI-
Edelfridus. NVM, & ATHAM, laudis celebratæ fœminam. EDVINVS, dubium an paternâ aliquâ iniuria, an aulicorum fraude impulſus, exilium ſibi ſponte indicit; & ad amicitiam Redualdi, Regis Anglorum orientalium ſe confert; in honore habitus propter illam fiduciam & virtutem. EDELFRIDVS, ingenij turbulenti, cum Britanis bellum gerit; quo ex animi ſententia confecto, cum eorum Socio Edone rege Scotico etiam prælio dimicat ingenti; in quo victoria potitur, ſed admodum cruentâ: fratrem Ditbaldum ſtrenuum iuuenem, & filium Edmundum indolis
603. eximiæ cum copijs uniuerſis amittit, anno ſupra ſexcenteſimum tertio. Edmundi iſtius, quod pro fide Chriſtianâ occubuerit, meminit Siffridus presbyter Miſnenſis; & addit expreſſe, Athã
Clades monachorum. ſororem ipſius fuiſſe. Scotorum monachi Bangorienſes in eâdem atie mille & ducenti ceciderunt, vt Beda & Gemblacenſis ſcribunt: perſuaſerant ſibi, quia cum Rege non Chriſtiano foret congrediendum, datum iri ſuis quaſi miraculo victoriam, ſi inermes ante aciem ipſi incederent: ideò auſpicatioris pugnæ omine, ad quam Regem ipſi extimulauerant, in campo, quàm in templo, ſuam ſanctitatem conſpici maluerunt; & in caſtris potius orare, quàm clauſtris. Pœnas tàm ſuperſtitioſæ ambitionis teſtis cruentis luerunt; extra ſuam ſtationem miſerè occiſi. Inuaſerat eius ditionem Cadua Britannus, vt acceptæ calamitatis vindex: ad quem repellendum celerrimè ſeſe expedit: ſed directis utrinq; aciebus, per colloquium fit, vt animi mitigarentur, & ſine ſanguine dirimeretur controuerſia: Id factum eſt anno nati Chriſti
611. ſupra ſexcenteſimum undecimo. Tam felices Edelfridi ſucceſſus ferre Redualdus, tum Anglorum orientalium & meridionalium rex magnanimus, non potuit; eiq; bellum denuncians, victum in prælio peremit: & Eduinum, filium ipſius, exulem, in regnum reſtituit; contentusq; gloria, quod reges haberet beneficiarios, nihil aſperius egit. Duxerat EDVINVS in exilio vxorem, Cho-
Eduinus. cuburgam paganam, Cearli regis Merciorum filiam, ex quâ genuit Offridum, & Eitfridum, filios. Offridi filius ISVIVS fuit: Iſuij Hedericus, qui ex Bregſindâ vxore reliquit duas filias: maior natu Hilda abbatiſſa, fœmina clariſſima, in cœnobijs Britaniæ & Galliæ annos tres & triginta peregit, & doctiſſima fuit: hanc eandem facit cum Roſuidâ Saxonicâ, vir hodiè doctiſs. Humfridus, ſed temporibus decipitur: Altera filia Hereſuida, Aduolfi orientalium Saxonum regis, mater. HEDERICVS difficultate temporum ad Britonũ regem ſe contulit, fiſus eius amicitia: ſed in eâ

aulâ

aulâ tollitur veneno, vltimus è ſtirpe Eduini de vxore eius primâ. Altera Eduini vxor EDELBERGA, Edelberti regis Vuitorum in Cantiâ, vt dictum eſt, filia: quæ Chriſtianam profeſſa ſanctimoniam & veritatem, eiuſdem diſcendæ & ambiendæ marito autor fuit; adiuuante ipſam Epiſcopo Eboracenſe Paulino, & impellente caſu quodam mirifico.

Rex Saxonum Orientalium Occidentaliumq; Zuichelmus (aliter hoc Polydorus, qui Ceuulfum nominat) ſicarium ei per inſidias immiſerat; qui cum in regem gladiũ nudaſſet; à ſuo quodam miniſtro, corpus obijciente, ſeruabatur: ita tamen lateribus miniſtri transfixis, vt Regis ſimul corpus perſtringeretur. Hunc caſum cum in ipſo die Paſchatis euaſiſſet; & eâdem ei nocte Eidfridam filiam primogenitam vxor peperiſſet: cauſas celebrandi duplicis beneficij iuſtiſsimas habuit: id à perſpicuo numine eſſe diuinitus prouiſum, è Paulino audiuit: ſeq; Deo, totius ſalutis auctori, ſupplicaturum recepit. Erat inprimis vir cautus & ſapiens: neue temerè quid ſtatueret in mutandâ præſertim religione, re omnium maximâ & difficilimâ, ſpacium deliberandi ſatis longum ſumit. Curat intereà baptizandam filiam primogenitam, cũ alijs regiæ ſtirpis adoleſcentulis; inter quos filij duo erant, & vnus nepos. Celebrata noua ſolennitas eſt, anno ſupra ſexcenteſimum 626. vigeſimo ſexto, in profeſto Pentecoſtes. Tum demum Bonifacij *Eduinus fit Christianus.* pontificis literis, & Paulini Epiſcopi inſtinctu aſsiduò confirmatus, cum magnâ nobilitatis & plebis multitudine Chriſtum Deũ & ipſe fatetur: & hæres ſociatur vitæ æternæ. Id fit pridie Idus Aprilis, qui tum dies erat Reſurrectionis Chriſti, anno ab eodem nato ſupra ſexcẽteſimum vigeſimo ſeptimo, regni ſui vndecimo, 627. aduentus Saxonum in Britaniam centeſimo ſeptuageſimo octauo; vel vt Ado & Vrſpergius, octuageſimo; Heraclio imperante. Ex Edelbergâ liberos genuit quatuor: filias EIDFRIDAM & EDELFRIDAM, filios EDELHANVM & VVITFRIDVM. Ex his Edelfrida & Edelhanus rapti ſunt de vitâ, vt Beda loquitur, adhuc albati: hoc eſt, ſtatim à baptiſmo primis annis infan- *Albati qui dicti.* tiæ. Albis olim veſtibus induti erant, qui nomine Chriſtiano initiabantur: & erat dies Albatorum feſtus, proximus à ferijs Paſchatis, quo ſingulis annis frequentes cœtus hominum fidem Chriſti profitentium, vnà baptizabantur.

Liberis regijs Eboraci publica monumenta ſunt erecta. Erat iam Eduinus non modò religionis famâ, verùm etiam fortitudinis laude celebris, longèq; & latè imperium extenderat: nam ad Angliam & Britaniam, quas rexit magnificè; inſulas Meuanias (Hebrides eſſe exiſtimant) inter Angliam & Britaniam ſitas,

 adiunxit.

Reges Northumbrorum. adjunxit. Fuit eius dominatu pax tam ſecura: vt vulgi ſermone diceretur, poſſe nutricem cum ſuo alumno peragrare tutò & impunè omnem inſulam ab utroq; litore. Non deſiſtebat eius regno & vitæ inſidiari Zuichelmus Saxo; ideo bellum ei indicit: cumq; deijs, quos regi eſſe auctores ſceleris deprehenderat, nec non de rege ipſo pœnas ſumpſiſſet, cæteros incolumes relinquit, & arma deponit. Cedoualdus Britanus eiuſdem odio flagrauit immenſo; nec poterant illorum animi conuenire, cum id ſæpe per amicos fuiſſet tentatum. Erant Eduinus & Cedovaldus ambo eodem in loco educati, æqualitate ſtudiorum & fortunæ coniuncti, dum exules eſſent in minore Britaniâ; præbente ipſis hoſpitium rege Salomone: verùm cum vtriq; regia contigiſſet dignitas, animi cum fortunâ mutantur; & culpa atq; cupiditate Cedoualdi, amicitia diſſoluitur. Cum alter cedere alteri nollet, neq; iniurio Eduinus cedere poſſet; inſtructis copijs iracundiâ infeſtâ concurrunt prope Hetfeldam: in quo conflictu Eduinus acerrimè pugnans inter hoſtes confertos ſuperatur ac funditur IIII. Idus Octobris, anno Chriſti ſupra ſexcenteſimum trigeſimo tertio, ætatis 633. ſuæ octauo & quadrageſimo, imperij ſeptimo decimo. Gemblacenſis in hâc victoriâ deſcribendâ ſibi non conſtat. Vno in loco Eduinum iuctorem prodit; in altero Bedæ rectè aſſentitur, & ſibi contradicit. In eâdem pugnâ Offridus à primâ vxore filius, Offridus. & ipſe Chriſtianus oppetit: exercitus orbatus ducibus, rege videlicet, regiſq; filio perempto, partim opprimitur, partim fugâ diſſipatur. Eidfridus alter filius, regi Merciorum Pendæ, qui Cedonaldum iuuerat, ſeſe dedidit, viro crudeli: qui rege Oſualdo, deinceps creato, ab hoſpite Pendâ contra fidem datam interficitur. Paulinus Epiſcopus & Baſſus dux regius cum reginâ liberiſq; ſuperſtitibus ſeſe recipiunt Cantuariam, vt ab hoſtili furore eos tutos redderent: nam tametſi omnium duriſsima conditio, tamen inprimis Chriſtianorum erat. Hoſpitium viduæ & pupillis benignum præbuit rex Edualdus: apud quem vidua manſit: liberi in Franciam ad Dagobertum regem, amicum paternum, mittuntur: quibus additus eſt Iſuius Eduini nepos: is ſolus ſeruatus, reliqui ætate puerili obierunt in exilio. Eduini ſtirpe præclariſsimâ ſublata regnum Northumbricum in duos dominatus rurſus diſtrahitur.

Oſrichus. Deiorum Rex fit Oſrichus, Elfrici filius, Eduini patruelis: Eidfridus Bernicorum rex Eidfridus Athæ Sororis Eduini filius. Hi duo iuuenes dum in Scotia exularent, animos ac ſtudia religioni veræ intenderant: ſed in patriam redeuntes, & præter ſpem ad dignitatem

tem elati regiam, hoſtes Chriſtianis acerbi fiunt: cumq; nec Oſrichus patruo ſuo par eſſet fortitudine; nec Eidfridus auunculo pietate; à Cedualdo Britano non multò pòſt vterq; interfectus eſt: Oſrich9 cum toto ſuo exercitu, quem imprudéter inſtruxerat: Eidfridus cum ſelectis amicis, quos pacis impetrandæ gratiâ comitatus fuerat. Meritas igitur homines nefarij luiſſe religionis deſertæ pœnas, ſunt ab omnibus iudicati: cum defectio, quâ ſe regna obtenturos confidebant, cauſa ærumnarum & excidij extiterit. Reges Northumbrorum.

Oſrichi etiam filius Oſuinus cùm popularibus renuentibus bellum non neceſſarium excitaſſet; ab Hunibaldo, quodam Bernicorũ Comite, ad quem hoſpes confugerat, occiditur. Summa regni, his occiſis, ad Edelfridi ſtirpem integra redijt: & regnum Northumbricum rurſus unum eſſe cœpit; idq; commiſſum eſt Oſualdo, Athæ Eduini ſororis altero filio, fratri Eidfridi: in quo omnes ſpem ſummam collocauerant, & regno digniſsimum iudicabant. Eius vxor fuit regis Chunhildi Saxonum occidentalium filia, de patris nomine Chunhuldis dicta: quam ideò duxit, quia pater nuperrimè Chriſti religionem in ſuam prouinciam admiſerat. Liberi Oſualdi, Edelualdus & Oſuinus. Ipſe auunculi Eduini tàm inſtituto quàm exemplo, religionis ac pietatis amantiſsimus, ad conſtituendum regnum omnem animum voluntatemq; conuertit: & quia id turbatum lacerauerat ſuperbiſsima, & hactenus fortunata, Cedoualdi Britani factio; ipſum armis infirmis, ſed forti in Deum excelſum fide perſequens, vt referunt annales Britanici, quibus Gemblacenſis uſus eſt, repreſsit; ut Beda ſcribit, etiam in pugnâ ſuſtulit. Locum prælij Siffridus Miſnenſis presbyter nominat Denisbrunam, quem poſtea Himelfeldam, quaſi campum cœleſtem dici voluerunt; quod à cœlo optatam ac cepiſſent victoriam. Remotis aut interfectis ſeditionum auctoribus, regnum diſtractum rurſus quaſi in unum corpus recolligitur: & religio collapſa reſtauratur. Picti quoq; & Scoti, ſemper infeſti potentiæ vicinorum, ab eodem perdomantur. Erat rex, non minus virtute militari timendus, quàm humanitate & liberalitate venerabilis. Sacris aſtans, cum verba non intelligeret, ea ſibi ab Aidano Scoto (alii Hadrianum appellant) epiſcopo Lindiſfarnenſe exponi ſingula voluit; & in poſterum ſæpius id fecit. De feſto Paſchatis die, & de alijs quibuſdam ceremonijs Scoti tum temporis cum Romanâ Eccleſia non conueniebant: à qua cum longè remoti eſſent, neq; magnifieret à Pontificibus gens habita imperita; pontificum inſtituta ignorabant: & tantum ea (vt Bedæ verbis vtar) quæ Oſuinus. Oſualdus.

 in Pro-

Reges Northumbrorum. adjunxit. Fuit eius dominatu pax tam ſecura: vt vulgi ſermone diceretur, poſſe nutricem cum ſuo alumno peragrare tutò & impunè omnem inſulam ab utroq; litore. Non deſiſtebat eius regno & vitæ inſidiari Zuichelmus Saxo; ideo bellum ei indicit: cumq; deijs, quos regi eſſe auctores ſceleris deprehenderat, nec non de rege ipſo pœnas ſumpſiſſet, cæteros incolumes relinquit, & arma deponit. Cedoualdus Britanus eiuſdem odio flagrauit immenſo; nec poterant illorum animi conuenire, cum id ſæpe per amicos fuiſſet tentatum. Erant Eduinus & Cedovaldus ambo eodem in loco educati, æqualitate ſtudiorum & fortunæ coniuncti, dum exules eſſent in minore Britaniâ; præbente ipſis hoſpitium rege Salomone: verùm cum vtriq; regia contigiſſet dignitas, animi cum fortunâ mutantur; & culpa atq; cupiditate Cedoualdi, amicitia diſſoluitur. Cum alter cedere alteri nollet, neq; iniurio Eduinus cedere poſſet; inſtructis copijs iracundiâ infeſtâ concurrunt prope Hetfeldam: in quo conflictu Eduinus acerrimè pugnans inter hoſtes confertos ſuperatur ac funditur IIII. Idus Octobris, anno Christi ſupra ſexcenteſimum trigeſimo tertio, ætatis ſuæ octauo & quadrageſimo, imperij ſeptimo decimo. 633. Gemblacenſis in hâc victoriâ deſcribendâ ſibi non conſtat. Vno in loco Eduinum iuctorem prodit; in altero Bedæ rectè aſſentitur, & ſibi contradicit. In eâdem pugnâ Offridus à primâ vxore filius, & ipſe Chriſtianus oppetit: exercitus orbatus ducibus, rege videlicet, regiſq; filio perempto, partim opprimitur, partim fugâ diſſipatur. Eidfridus alter filius, regi Merciorum Pendæ, qui Cedonaldum iuuerat, ſeſe dedidit, viro crudeli: qui rege Oſualdo, deinceps creato, ab hoſpite Pendâ contra fidem datam interficitur. Paulinus Epiſcopus & Baſſus dux regius cum reginâ liberiſq; ſuperſtitibus ſeſe recipiunt Cantuariam, vt ab hoſtili furore eos tutos redderent: nam tametſi omnium duriſsima conditio, tamen inprimis Chriſtianorum erat. Hoſpitium viduæ & pupillis benignum præbuit rex Edualdus: apud quem vidua manſit: liberi in Franciam ad Dagobertum regem, amicum paternum, mittuntur: quibus additus eſt Iſuius Eduini nepos: is ſolus ſeruatus, reliqui ætate puerili obierunt in exilio. Eduini ſtirpe præclariſsimâ ſublata regnum Northumbricum in duos dominatus rurſus diſtrahitur.

Offridus.

Eidfridus.

Oſrichus. Deiorum Rex fit Oſrichus, Elfrici filius, Eduini patruelis: Eidfridus Bernicorum rex Eidfridus Athæ Sororis Eduini filius. Hi duo iuuenes dum in Scotia exularent, animos ac ſtudia religioni veræ intenderant: ſed in patriam redeuntes, & præter ſpem ad dignita-

tem

tem elati regiam, hoſtes Chriſtianis acerbi fiunt: cumq; nec Oſrichus patruo ſuo par eſſet fortitudine, nec Eidfridus auunculo pietate; â Cedualdo Britano non multò pòſt vterq; interfectus eſt: Oſrich9 cum toto ſuo exercitu, quem imprudéter inſtruxerat: Eidfridus cum ſelectis amicis, quos pacis impetrandæ gratiâ comitatus fuerat. Meritas igitur homines nefarij luiſſe religionis deſertæ pœnas, ſunt ab omnibus iudicati: cum defectio, quâ ſe regna obtenturos confidebant, cauſa ærumnarum & excidij extiterit. Reges Northumbrorum.

Oſrichi etiam filius Oſuinus cùm popularibus renitentibus bellum non neceſſarium excitaſſet; ab Hunibaldo, quodam Bernicorũ Comite, ad quem hoſpes confugerat, occiditur. Summa regni, his occiſis, ad Edelfridi ſtirpem integra redijt: & regnum Northumbricum rurſus unum eſſe cœpit; idq; commiſſum eſt Oſualdo, Athæ Eduini ſororis altero filio, fratri Eidfridi: in quo omnes ſpem ſummam collocauerant, & regno digniſsimum iudicabant. Eius vxor fuit regis Chunhildi Saxonum occidentalium filia, de patris nomine Chunhuldis dicta: quam ideò duxit, quia pater nuperrimè Chriſti religionem in ſuam prouinciam admiſerat. Liberi Oſualdi, Edelualdus & Oſuinus. Ipſe auunculi Eduini tàm inſtituto quàm exemplo, religionis ac pietatis amantiſsimus, ad conſtituendum regnum omnem animum voluntatemq; conuertit: & quia id turbatum lacerauerat ſuperbiſsima, & hactenus fortunata, Cedoualdi Britani factio; ipſum armis infirmis, ſed forti in Deum excelſum fide perſequen s, vt referunt annales Britanici, quibus Gemblacenſis uſus eſt, repreſsit; ut Beda ſcribit, etiam in pugnâ ſuſtulit. Locum prælij Siffridus Miſnenſis presbyter nominat Denisbrunam, quem poſtea Himelfeldam, quaſi campum cœleſtem dici voluerunt; quod à cœlo optatam accepiſſent victoriam. Remotis aut interfectis ſeditionum auctoribus, regnum diſtractum rurſus quaſi in unum corpus recolligitur: & religio collapſa reſtauratur. Picti quoq; & Scoti, ſemper infeſti potentiæ vicinorum, ab eodem perdomantur. Erat rex, non minus virtute militari timendus, quàm humanitate & liberalitate venerabilis. Sacris aſtans, cum verba non intelligeret, ea ſibi ab Aidano Scoto (alii Hadrianum appellant) epiſcopo Lindifarnenſe exponi ſingula voluit; & in poſterum ſæpius id fecit. De feſto Paſchatis die, & de alijs quibusdam ceremonijs Scoti tum temporis cum Romanâ Eccleſia non conveniebant: à qua cum longè remoti eſſent, neq; magnifieret à Pontificibus gens habita imperita; pontificum inſtituta ignorabant: & tantum ea (vt Bedæ verbis vtar) quæ

Oſuinus. Oſualdus.

in Propheticis, Euangelicis, & Apoſtolicis literis tractabátur, diſcedere poterant; eaq; in pietatis & caritatis operibus diligẽter obſeruabant, per annos centum & quinquaginta: donec Ecbertus Anglus eos aliter curauit inſtitui. Erant Oſualdi tempora ſatis felicia: quibus & leges priſtinæ & libertas regni renouata eſt; & doctrina ſalutis incrementa hinc inde capiebat. Id bonum ei inuidebat Merciorum rex Penda, cupiditate & impietate æquè vituperandus. Cumq; ei bellum faceret, & prouincias vaſtaret; armare populos ſuos cogitur. Pugnatum eſt animis acerrimis in Maſſerfeldo, in quo prælio fortuna inclinauit in Pendam: cumq; fugientibus ſuis Oſualdus dimicaret fortiſsimè, circumuẽtus ab hoſtibus & manum dare detrectans, à multitudine obruitur, anno
642. regni ſui nono, à Chriſto nato ſupra ſexcenteſimum quadrageſimo ſecundo, Nonis Auguſti, vt in faſtis Romanis & Moguntinis legitur: cum nondum ætatis vnum quadrageſimũ attigiſſet. Siffridus ait, eum ab hoſte immaniſsimo truncatum, & mutilatum fuiſſe, ſuffixo in palum capite, & ſuſpenſis de ſtipite manibus, ludibrij causâ. Ea membra Oſuinus, frater eius, in inſulâ Lindifarnâ condidit, quæ à Lindo fluuio per ſubterraneum cuniculum in mare fluente, nomen habet: corpus Oſtrida, neptis, in cœnobio Eichelredo ſepeliuit. Ipſe in numerum diuorum relatus, ſanctè ab Anglis colitur: eſtq; imago eiꝰ in antiquis nummis exſculpta. Oſ-
Oſuinus. ualdum ſequitur OSVINVS filius, vt Gemblacenſis teſtatur: quem tamen Oſuini fratrem nominant Beda et Siffridus. Verum Beda alio loco Oſuinum Oſualdi II. appellans patruum, priori ſuæ ſententiæ contradicit; Gemblacenſis confirmat: & Siffridus Oſtridam Oſualdi neptim nominans, priorem Bedæ rurſus approbat ſententiam. Hæc niſi inuentis Annalibus vetuſtiſsimis corrigi nequeunt: fieri autem poteſt, vt Oſualdus & fratrem habuerit nomine Oſuinum, & filium: vnde ſcriptorum nata eſt cõtrouerſia. Ad Oſuinum Oſualdi redeo: qui anno ætatis trigeſimo gubernationem ſuſcipiens, totius regni tempore (quod annos viginti ſeptem, ut Gemblacenſis; octo & viginti, vt rectius Beda, tenuit) pertulit multas difficultates. A rege impiiſsimo Pendâ, & ab Ethnico Merciorum populo frequentibus incurſionibus & bellis grauibus vexatur: infidos quoq; & crudeles in ſe domeſticos habet, Aldfridum filium, quem Penda ſocer in patrem incendebat: & Edelbaldum fratrem, qui regni cupiditate flagrabat. Vxor eius prima, quam regni initio duxerat, fuit OSVINA, Oſrichi Deiorum regis patrui ſui filia, è quâ nullam prolem ſuſcepit. Altera ENFLEDA, regis Eduini, auunculi eius magni, filia; è quâ genuit filias tres: ENFLEDAM quæ ab infantiâ ſtatim Deo dicata eſt:
OSTRI-

OSTRIDAM & ALCHFLEDAM Pendæ filijs nuptas: (Edelricum enim habuit Oſtrida: Pendam iuniorem Alchfleda) filios totidem, ECFRIDVM, ALDFRIDVM, ELFVINAM. Aldfridus duxit Cinbergam, ſenis Pendæ filiam, iunioris ſororem: qui, vt diximus, patri aliquando aduerſatus eſt; eumq; rurſus debitâ pietate & beneuolentiâ complexus eſt. Cum enim Merciorum rex ad opprimendum Oſuinum exercitum collegiſſet; patri ſeſe adiunxit: qui paruâ Chriſtianorum manu pænè infinitis hoſtium copijs ire obuiam non dubitauerunt. ECFRIDVS alter filius tum obſes erat, apud Chunsuindam Reginam Merciorum: Oſualdus II: Edelualdi filius adoleſcens temerarius in parte militat aduerſariâ; contraq; patriam & patruum (Beda & Gemblacenſis hîc conſentiunt) arma induerat impia. In pugnæ initio proditoris aſtutiâ ſeſe ſubducebat, & euentum prælij in loco tuto expectabat. Dimicatum magnis animis eſt; ſed victoria penes Chriſtianos Dei beneficio manſit. Paganus exercitus fugatur cæditurq: regij duces triginta, qui ſocia arma ſceleratis iunxerant, propemodum omnes trucidantur: in quibus præcipuum nomen fuit Edelberi, qui erat Annæ, orientalium Anglorum regis, frater: præcipua quoq; calamitas, quia cum ſuis interne cione extinctus eſt; nec opinione hominum iniuſta, quia totius belli autor fuiſſe perhibebatur. Pugna commiſſa X. Cal. Decemb. anno regni Oſuini ſexto decimo. Hunc Oſuinum in ſuis literis Vitalianus Pontifex regem Saxonum nominat reſpectu videlicet originis: non enim Saxonibus imperabat, qui erant in Britania: ſed Anglis, qui Northumbri dicebantur, & ijs item populis, qui orientalem & meridionalem plagam habitabant: ſed & Pictorum gentis bonam partem in poteſtatem redegerat. Obijt XV. Cal. Martij anno Chriſti ſupra ſexcenteſimum ſeptuageſimo, ætatis ſuæ octauo & quinquageſimo. In regno ECFRIDVS, natu medius filius ſuccedit, qui in matrimonio habuit viduam Edelridam, vt Beda; vel Edel trudam vt Ado; Annæ regis orientalium Anglorum filiam: ea poſt annum coniugij duodecimum, velamen, & perpetuæ virginitatis cognomen ſumſit, vt tradit Vrsbergius. Eſt autem ad amitam Ebbam profecta; ſub cuius diſciplina ſolitaria vixit. Conſuetudo illorum temporum fuit, vt matrimonia diſſoluerenur ſuperſtitionis gratiâ: verũ temporibus moribus ve nõ corrigitur, quod lege & ſententiâ Dei omnipotentis improbatur. Fuit in Ecfrido magna imperij cupiditas; quæ. cum grauatè ad-

Reges Northumbrorum.

670.

Ecfridus.

mittat

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Reges Northumbrorum. mittat moderata conſilia: primum Epiſcoporum, qui eius obſtabant conatibus, ſedes mutauit & tranſtulit: deinde bellum Mercijs indixit, quorum rex Sororem eius habebat in matrimonio. Cum vtrinq; quærerentur conditiones non iniquæ, nullam earum probauit. Itaq; congreſſus cum Edelredo affine ad Trentam fluuium, prælio tam cruento decernit, vt neuter inde lætus diſcederet. Edelredi exercitus ferè omnis deletus, & Ecfridi frater Elfuinus in acie cæſus: ætate & indole florente adoleſcens, qui annum octauum decimum non exceſſerat. Renouatum id bellum fuiſſet, niſi intercesſiſſent amplâ autoritate homines, & Mercius militiam pecuniariam pacis cauſâ ſubijſſet. Veritus autem regum vicinorum potentiam & ſocietatem; legatum ſuum hominem audacem & impium, armat in Irlandos: qui ſacra prophanaq; iuxta æſtimans, populationibus atq; incendijs immaniter graſſatur, & ſine diſcrimine, in gentem minimè malam, & Anglis ſemper amicisſimam. Tanti maleficij & iniuriæ pœnas altero mox anno Ecfridus perſoluit. Nam cum in Pictos eâdem temeritate, amicis diſſuadentibus, arma raperet; ſuum ſibi maturauit interitum. Cum enim ad manus veniretur; Picti fugam ſimulant, & in anguſtias montium, vnde reditus non erat, adductum exercitum, maximâ ex parte extinguunt XIII. Cal. Iunij an-

685. no Chriſti ſupra ſexcenteſimum octuageſimo quinto, ætatis ipſius quadrageſimo, regni decimo quinto.

Illo ſublato, Picti, Scoti, Britones ad libertatem iam pridem amiſſam, aſpirarunt. Alfridus, frater eius, apud exteros vitam egerat; vel quod fratrem rei militari deditum, & effrenem metueret: vel quod exitum factorum audacisſimorum cuperet ſpectare. Is ad regnum accerſitur, iuſtitiæ & tranquillitatis ſtudioſus; vel naturâ ſuâ, vel potius ſtudijs literarum, quibus ingenium excoluerat; alicubi à Bedâ rex vndequaq; doctisſimus appellatur. Hic ditionem in terminos anguſtos redactam ſummâ moderatione annos nouendecim rexit, & dum nulli eſſet iniurius, ab aliorum quoque iniuriâ tutus fuit. Vitâ fungitur anno ſupra ſep-

Alfridus.

703. tingenteſimum tertio, vel vt Schafnaburgius quinto: cum imperij vigeſimum nondum expleuiſſet. Hæredem relinquit octennem puerum Oſredum; qui anno ſupra ſeptingenteſimum quar-

Oſredus.

714. to decimo, regni ſui vndecimo à popularibus interficitur.

Chunredus. Huic Chunredus ſuccedit, cui Gemblacenſis tribuit annos regni tres: poſt quem regnat annos (vt idem ſcribit) nouem; vt Beda

Oſrichus. annotauit, vndecim Oſrichus vir minimè malus, & poſt obitum à ſuis plurimum deſideratus. Anteceſſerunt eius mortem menſe Ianuario duo cometæ: alter præcedens ſolem orientem,

orientem, alter ſequens occidentem: radios vterq; contra plagam *Reges Northumbrorum*
aquilonarem iaciebant. Cum Oſtricho Chunredi frater CED-
VOLFVS ſucceſsiſſet: in tàm miſera & turbulenta incidit tem- *Ceduolfus.*
pora, vt neget Beda ſatis magna ſe poſſe ſcribere.

Poſt huius regis obitum rex factus ECBERTVS, defuncti patruelis; año ſupra ſeptingenteſimum quinquageſimo quinto; qui *Ecbertus.* cum Pictis bellum geſsit: Sed dum non firma ſatis domi relinquit 755. præſidia, neque ſibi ab hoſte metuit: eius prouinciam inuadit EDELVALDVS Mercius: qui ab hoſte Picto eum cogit deſiſtere, & fortunas proprias tueri. Eidem bellum infert Chonredus, rex Saxonum occidentalium. Solitariam demum clauſtri religioſi vitam regno, & quietem periculis præferens; adminiſtrandi habenas filio OSVOLFO tradit: qui altero ſuſcepto *Oſuolfus.* imperij anno à ſuis miniſtris ſceleratè obtruncatur. ALREDVS *Alredus.* quoq;, eius frater, inteſtinis motibus cedere regno compulſus eſt.

Delatâ iam ad populum proclamandi regem poteſtate, *Edelbaldus.* EDELBALDVS eligitur: verum nec ortus eius, nec antiquæ dignitatis meminit Beda, qui reges plures non recenſet. Cum populus, quos vellet deturbaret aut occideret: & quos ipſe ſtatuiſſet dignos, eueheret: rerum omnium labefactio conſecuta: idq; neceſſe fuit accidere, in multitudine ſemper inſtabili, in licentiâ ſemper deterrimâ. In tanta diſsipatione Haraldus Daniæ rex Vormum filium (quod Helmoldus Vermem interpretatur: recentiores non rectè Germonem nominant) cum exercitu in Angliam mittit: vtrum impulſum cupiditate, an imprudentiâ populi euocatum, in incerto eſt: nec quid geſſerit, expreſſum: vſq; ad *Hardolphus* HARDOLFVM regem, cuius circa annum ſupra octingenteſimum ſeptimum Ado meminit, & de eiusdem exilio ſcribit. Is 807 ad Carolum Magnum Imperatorem venit Nouiomagum: eiq; de iniuriâ popularium conqueſtus eſt: inde iuſſus Romam ire ad Pontificem, tantum elaborauit atq; perfecit: vt à legatis Caroli Imperatoris & Leonis Pontificis reſtitueretur. Poſt eam reſtitutionem anno ſecundo, ab Ecberto, Saxonum Occidentalium rege, armis vincitur, rex Northumbricorum vltimus.

REGES

REGES SAXONVM ORIENTALIVM.

VViſſa Hebuſi F.

Dithulfus. *Vxor Ricola Ermrici R. Cantianorum F.*

Sabertus — *Redualdus. vxores duæ: 1. Pagana: 2. Chriſtiana:*

Reinbertus cæſus à Cantianis — *Erbvaldus.* — *Sigbertus I. cogn. Parvus.*

Sexvaldus. — *Egricus.* — *Sigbertus II.*

Zvichelmus.

*

Enus.

Anna. — *Edelberus cæſus in prælio.* — *Edelvardus.*

Edelrida vxor Ecfridi R. Northumbrorum. — *Cheneſvinda uxor Pendæ I. R. Merciorum.* — *Edelberga Abb Brigenſis.* — *Serburga uxor Erconberti R. Cantianorum.* — *Oſvaldus. vxor Heresvida Hedevici R. Northumb. F.*

Aldvolfus.

*

N.

Siggerus. — *Sebbius.*

Offa. — *Suefridus* — *Sighardus Monachus doctiſſ.*

Subredus.

Reſtat

Reſtat Hebuſi alter filius, rex Oſtoſaxonum ſeu Orientalium VVIFFA nomine, ducis fortiſsimi Hengiſti nepos: tantæ æſtimationis, vt beneficiorum memoriâ, quâ apud ſuos viguit, omnes reges orientales poſt eum Vuiffingi dicerentur: quemadmodum Cantiani, vt ſupra retulimus, Oſcingi dicti ſunt: & reges Francici Merouingi à Meroueo, qui Imperium à Rheno in Turingiam protulit. Huic ſucceſsiſſe traditur, DITHVLFVS, qui in libris Bedæ corruptis, Titelfus ſcribitur, de quo prætere a memoriâ dignum propter antiquitatem nihil accepi. Antequam enim religionem Chriſtianam Saxones cognouêre, nomina eorum in literas relata non ſunt: contenti enim fortunarum ampliſsimarum acceſsione & fructu, intenti in nominis celebritatem minus fuerunt, vel etiam nomen regium, licet poſſeſsiones tenerent, apud exteros non habuerunt. Aſcita in familiam Oſcingorum Saxonicam Ricola, ſoror Edelberti regis Northumbrici, vt ſupra dictum: quam alij annales Dithulfo, alij Erchenuino vxorem tribuunt. *Reges Saxonum Orientalium.* *VViffa.* *Dithulfus.*

Ricolæ filius fuit SABERTVS, vel (vt Gemblacenſis) Sigibertus, primus rex in eâ gente Chriſtianus; qui Londini ſedem habuit, & regium diadema geſsit. Didiciſſe cultum veri Dei ſcribitur à Melito, anno à Chriſto nato ſupra ſexcenteſimum quarto, proximo ſcilicet ante interfectum Mauritium Imperatorem. Poſt eum regnat REDVALDVS frater: vir ſtrenuus & armorum peritus: qui Edelfridum Northumbricum interfecit, & Eduinum filium in locum patris occiſi ſubſtituit. Hic religionem quidem didicerat, ſed parùm curabat: nihil enim penſi habebat, verusne Deus, an popularia nomina adorarentur; ideo neq; Chriſtianis obſtabat, quò minus ædes ſuas atq; ſacraria haberent: neq; templa pagana demoliebatur: imò modò hæc, modò illa frequentabat. In hoc videlicet cæcitatis errore feri verſantur homines, in gubernatione occupati: vt exiſtiment, omnes Deorum cultus admitti & ferri poſſe: modò ciuium mores honeſti ſint, & debita magiſtratui præſtentur obſequia. Ita Solomonis tempore, & Dei omnipotentis templum, & Veneris Syriacæ (quam Aſtartes nomine colebant) delubrum in eodem monte Sione adiebatur: & nunc in Germaniâ ſub eodem tecto in locis aliquot audiuntur & qui verum Chriſti Euangelium docent, & qui ſacra nundinantur pontificia. Talis erat Redualdus, inſtauratæ religionis initio; cætera vir & animo & conſilio magnus. Accidit huius temporibus, vt peſtis graſſaretur, quâ cum multi mortales ſubitò extinguerentur: populus ad fana *Sabertus primus Orientalium Saxonum rex Chriſtianus.* 604. *Reduualdus.*

Reges Saxonum Orientalium. & aras Idolorum reacceſsit; & in Sacerdotes, id volentes prohibere, ſæuijt; quod hoc putaret fore remedium morbi atrocis & contagioſi: cuius facti plebem inſanam paulò poſt pœnituit. Vxores habuit duas: è primâ, quę illi fertur contemptæ religionis auctor, genuit filios duos: REINHERVM, qui in prælio, cum Northumbris commiſſo, oppetijt: & ERBVALDVM, patris ſucceſſorem, quem veſtigia impia ſecutum, Eduinus, Northumbrorum rex, eò adduxit, vt repudiatâ prophanitate, ſe totum ad Chriſti Eccleſiam cum populo ſuo aggregaret. Hic non longo poſt tempore à Richberto, quodam gentili, interficitur: cuius obitùs multas in regno turbas peperit. *Erbualdus.*

Sigbertus. Ex alterâ coniuge vnicum genuit filium SIGBERTVM: qui fratri poſt triennium (tam diu enim interregnum durauerat) ſucceſsit; princeps, vt Beda ait, per omnia doctiſsimus. Nam exulans in Galliâ, & religioni & ſapientiæ operam dedit: à ſtaturâ paruus nominatus. È Burgundiâ vocauit Epiſcopum Felicem, qui ſuum populum inſtrueret. Hic perfidiâ duorum fratrum, ſuorum familiarium, in conclaui iugulatur; quod iniurias illis factas non ſatis atrociter vltus videretur.

Zuichelmus Interceſsit in maximâ confuſione ZVICHELMVS Sexualdi filius, fortitudine inſignis, qui & Saxones occidentales ſubegerat, & Northumbrorum regi tùm temporis potentiſsimo inſidiatus, in ſe transferre totius Inſulæ imperium conabatur. Miſit in Northumbriam ad tale facinus paratum hominem; qui regem legati nomine adiret: is gladium ancipitem, veneno imbutum, geſtabat, vt quod fortaſsè vulnere non potuiſſet, id peſte virulenta efficeret. Ad regem intromiſſus, ſermone vix capto, gladio in eum irruit; quod miniſtrorum quidam cernens, ſuum corpus obijcit; quem ita transacto ferro percuſsit, vt corpus ſimul regium leniter attingeret. Eduinus propter iniuriam graue bellum Zuichelmo infert: hunc deinceps caſtigatum, & amore religionis flagrantem Edelualdus, Annæ regis frater, ſacro fonte baptiſmatis leuat. Iam enim populus amore doctrinæ ſalutiferæ imbutus, regem niſi Chriſtianum ferre non poterat.

Sigbertus II Zuichelmo SIGBERTVS ſecundus ſuccedit, Parui filius, qui in Galliâ fonte aquæ ſalutaris aſcitus in gregem Chriſtianum, religionem ex animo & conſtanter coluit; & ſedem literarum conſtituit Cantabrigiæ; & per reliquas ſui regni ciuitates lu-
630. dos aperiri iubet, anno Chriſti ſupra ſexcenteſimum trigeſimo.

Id faciebat propagandæ & retinendæ religionis gratiâ, cui initio valdè fuerat aduerſatus: ſtudio pietatis

& tran-

& tranquillitatis poſtea admirabili incenſus, patrueli ſuo EC-GRICO regnum tradens, vitæ monaſticæ ſeſe mancipat. Cæterum cùm Ecgricus auctoritatis non ſatis haberet; & imminerent à Pendâ Mercio ingentia bella; ipſe è cœnobio ad patriam tuendam reuocatur; quod recuſauit multis rationibus: tandem ſupplicum vocibus, & periculo præſenti adductus, ſuorum flagitationibus aſſentitur: Ecgricum arma induere & præliari iubet; ipſe quoque prælio intereſt, non tamen galea armatus aut thorace, ſed mitra & pedo: id ſuæ profeſsioni conſentaneum exiſtimans; regiæ obliuiſcitur dignitatis & excellentiæ, quam Deus inter homines conſpicuam, gladio varijſque armis cinctam & munitam eſſe voluit, ad publicam gentium defenſionem. Superſtitionis autem inanis ſupplicium perſoluit ſanguine; & cum patruele atque omni populo ſuo fugatur atque funditur. Forſeum quendam, è regia Scotorum ſtirpe, ex Irlandia (ea olim Hibernia dicta) euocauerat, qui Britanos orientales docuit, & numero diuorum additus fuit. Sigbertum iſtum, Annonius Francus regem Saxonum appellat: eamq; Britaniæ partem, in quâ Forſeus docuit, Natalis Venetus vocat Saxoniam: vnde ſtatuere poſſumus, orientalium Britanorum reges à gente Saxonicâ, non minus ac Vuitorum, Northumbrorum, Merciorum, originem ſuam trahere.

Regni Saxonum orientalium.

Egricus.

Poſt victos vno tempore reges ambos, ſuccedit ANNA Eni filius, à quo regum ſuperiorum natus, incertum: ſingularis autem bonitatis laude celebris, ſceptrum accipit: qui prole carens maſculâ, fortunatus in filiabus exiſtimatur. Natu maxima EDELFRIDA, tradita viro permagnifico Condeberto Geuiſorum principi; quo mortuo deſpondetur regi Ecfrido Northumbrico; cum quo ſine controuerſiâ viuens annos duodecim, pietatis & temperantiæ cultrix; mariti deinceps conſenſu Sacerdos fit maxima in eo Cœnobio, quod Ebba eius agnata condiderat; in quo conſeneſcens obijt IX. Calend. Iulij: translata in Elam inſulam, ab anguillis denominatam. Marianus Scotus eam tribus maritis fuiſſe iunctam, contra alios ſcribit: Natalis Venetus cum duobus vixiſſe virginem, ex Bedâ pronunciat, quæ ad nos nihil pertinentia in medio relinquimus. Altera CHVNESVINDA nupta fuit Pendæ regi Merciorum: EDELBERGA creatur Sacerdos maxima Brigenſis: SERBVRGA collocatur Erconberto regi Vuitorum: quæ etiam poſt mariti obitum, ad maximam natu ſororem ſe conferens, vidua permanet, & ei mox in dignitate Eccleſiaſticâ ſuccedit.

Anna.

SecutusAnnam in regno EDELHERVS, frater; qui bello con-

Edelherus.

Reges Saxonum orientalium. tra Oſuinum Northumbrorum, cuius auctor iniuſtus extiterat, iuſtè occubuit cum omni ſuo exercitu. Defuncto ſuccedit frater EDELVALDVS, qui pro Zuichelmo in baptiſmate ſpopondit. Edeluald. Oſualdus. Eius filius OSVALDVS, ſimiliter Oſuinum impugnans; nec ſuis, quam debuerat, pietatem præſtitit; nec hoſtibus, ad quos confugerat, fidem ſeruauit: degeneri animo & voluntate: qui ab Edelbero patruo impulſus atque corruptus perhibetur.

Aduolfus. Hoc mortuo ADVOLFVS rex deſignatur, ad cuius vſque tempora regis Redualdi templum idolatricum durauit; fide manifeſtâ, religionem ſemel neglectam aut deprauatam non facilè inſtaurari purgariuè poſſe. Hoc templum, adoleſcentem Beda ſe vidiſſe teſtatur.

Diſsipatum poſt hunc regnum eſt, quod inter ſe diſtribuerunt duo fratres, SIGGERVS & SEBBIVS; qui ambo Vulfero Siggerus. Sebbius. Merciorum regi parûerunt: de quâ ſtirpe extiterint, nondum ſatis eſt explicatum. Siggerus in gentilem ſuperſtitionem relapſus, cum aliquâ populi ſui parte, animum impium auctoritate Germani Epiſcopi mutauit. Sebbius in vero cultu diuino firmus perſtitit, quo illi antiquius nihil fuiſſe ſcribitur. Siggeri filius OFFA, cum Chenredo Mercio, Romam ſe contulit, ad peragendam in eâ vitam obſcuram & ſolitariam, cum ambo eligerent potius religione, quàm regno excellere. Verùm cum domi relinquerent coniuges & cognatos, otio fortaſsè ſuo conſuluerunt, ſed nō conſcientiarum quieti. Venerunt Romam (vt ait Gemblacenſis) anno ſupra ſeptingenteſimum ſeptimo, quo imperiū inijt Iuſtinianus, cum filio Siberio. Excepti honorificè à Pontifice Conſtantino, & ſacris ordinibus in publico initiati, non ſine admiratione plebis; quod cęleſtia terrenis homines ſummi ſplendoris, permutare nō dubitarent. Platina arbitratur ibidem eſſe eos peſte mortuos: nec quod porrò referamus, certi quicquam conſtat. reditus eius Xenodochij, quod ad viam olim triumphalem eſt in campo Vaticano, donationib. regum valdè ampliati ſunt. Sebbius fratris ditione auctus, vel gubernationis tędio, vel eiuſdem ſtudij propoſito, maturè vitæ genus mutaſſet, niſi ab vxore fuiſſet impeditus; quę diuortiū & dimiſsionē illi ſępè flagitanti permittere noluit: ętate extremâ perſuaſit in morbo, vt & ipſa clauſtrum regno anteferret: ambo conſecrati, non diu ſuperuixerunt: Sebbius magnâ tranquillitate regnum tenuit annos triginta: quo defuncto, SVE-

707.

Sufridus. FRIDVS filius ſocium ſibi fratrem SIGHARDVM iungere voluit; qui vitâ humili, patris & patruelis exemplo, contentus: regnū Sudredus. fratri integrum concedit. SVDREDVM, regem vltimū, ditione exuit Ecbertus, rex Saxonū occidentalium, qui ſuę vnius poteſtatis totā inſulam fecit, vt deinceps narrabitur. DE

DE REGIBVS MERCIORVM, ſeu ANGLORVM MEDITERRANEORVM.

Cearlas.

Chocuburga vxor Eduini Regis Northumbriæ.

*

PENDAS. Vxor Chunſuinda, Annæ R. Saxonum Orientalium F.

Chunburga vxor Alfridi R. Northumbrorum — *Chunſueda vxor Chunvaldi R. Sax. Occidentalium.* — *Mengardus. Vxor Hermenburga.* — *Edelredus.* — *Penda II. Vxor Alchfleda Oſuini R. Northumb. F.* — *Vulferus. Vx. Herminilda Ercomberti R. Cantianorũ F.* — *Edelricus. Vxor Oſtrida, Oſuini R. Northumbriæ F.*

Children of Mengardus: *Miluilda.* — *Milreda.* — *Milburga.*

Beoredus parricida

Son of Edelredus: *Coſtredus.*

Children of Vulferus: *Oſtrida vxor Alcuini R. Northumbrorum.* — *Cedvolfus.* — *Chenredus.*

Son of Chenredus: *Edelbaldus.*

*

OFFA.

Ecfridus. — *Ecfrida.*

Son of Ecfridus: *Cenulfus.*

Children of Cenulfus: *Cenelmus* — *Chonreda.*

*

Cenulfus.

Beruolfus.

Reges Merciorum. EXplicatâ ſtirpe Hengiſti, ſummi viri, quam nos certam putamus cognouiſſe, quantum ad regna tria Cantianorum, Northumbrorum, Oſtoſaxonum pertinet: nunc ad reges Merciorum ſeu Anglorum mediterraneorum accedo; quorum rex primus, de quo proditum aliquid literis eſt, CEARLAS vocatur: Cearlas. cuius filiam COCVBVRGAM Eduinus Northumbricus, vt memoratum ſuprà eſt, in matrimonio habuit. CEARLAS iſte religionis Chriſtianæ vt expers, ita hoſtis fuit: huic PENDAS ſucceſsit; Pendas. generis propinquitate, an armis atque virtute, incertum: ſcientiâ enim rerum bellicarum, & fortunæ ſucceſsibus, non alius ante eum rex fuit magis nominatus. Hic è Chunſuinda, Annæ regis Saxonum orientalium filia, genuit Pendam II. Vulferum, Edelricum, Edelredum, Mengardum: filias Chunburgam, quæ patre viuente nupſit Alfrido Northumbrico; Chunſuindam, quæ Chunualdo regi Saxonum Occidentalium.

Ex his EDELREDVS Ceolredum genuit, & alios fortaſsè liberos: ſed is tandem in ſolitudinem clauſtri, pertæſus rerum humanarum ſeceſsit. Mengardi vxor Hermenburga nullam reliquit prolem marem: tres filias Milburgam, Milredam, Milbidam. In Pendâ patre ſi fuiſſet notitia religionis, quæ animum & mores eius flexiſſet ad iuſtitiam & humanitatem aliquam: poſſet ſine inuidiâ cum clariſsimis ducibus gentium magnarũ comparari. Etenim Cedoualdo regi Britanorum contra Eduinum Northumbricum arma iungens, prope Hethfeldam, eius victoriam adiuuat, & totam deinceps ditionem depopulatur: Chunualdum Saxonum occidentalium regem, generum ſuum, quod filiâ ſuâ repudiatâ coniugem aliam duxerat, è regno fugat: Oſualdum Northumbricum, cuius potentiam metuebat, & quem religionis nomine oderat, in Maſerfeldo necatum, mutilat: Sigbertum, Ecgricum, Anam, Saxonum orientalium reges, ſuperat & interficit. Inueni in fragmentis Iohannis Munſterbergij, qui in cœnobio extra vrbem vixit Chemnicij, quod Penda iſte litora Scotica nauibus circumierit, & ad Northuegica & Danica vsq; exercendo piraticam ſit profectus. A Lazio inter reges Nordmaniæ (qui item Daniæ ſunt) numeratur: quod fortaſsè eius Cherſoneſi partem aliquando ſuæ poteſtati ſubiectam habuit. Tot victorijs felix &
655. clarus, cum duos & viginti annos in Imperio floruiſſet, obijt anno Chriſti ſupra ſexcenteſimum quinquageſimo quinto: anno Conſtantini magni Imperatoris duodecimo. Eius mors toti inſulæ ſalutaris fuit, quam ferè omnem ſubegerat: inprimis autem neceſſaria rei Chriſtianæ, quam exſtirpare conabatur.

Eo ſublato è viuis, regni fortuna & ſtatus commutabatur.

Nam

Nam Chunſuindæ defuncti viduæ Oſuinus Northumbricus, Oſualdi ab eo occiſi filius, bellum indicit; quod quidem à regijs Merciorum ducibus tanto animorũ ardorẽ tantoq; apparatu inſtructum eſt, vt maior & amplior eſſe non potuerit: neq; tantum armis fidebant proprijs, ſed transfugarum quoque operâ atq; conſilijs: Dei tamen prouidentiâ & munere victoria fuit parti meliori, non maiori tributa: per quam etiam religio in populo barbaro & gentili initium atque incrementum cepit. *Reges Merciorum.*

PENDAS filius in poteſtate hoſtium conſtitutus, ad retinendum regnum patrium, cum Oſuino paciſcitur: eiusq; Alchfledã filiam ducit vxorẽ, eâ conditione, vt relicto paganiſmo Deum in Chriſto filio coleret. Itaq; primus regum Merciorum aſſenſione veritatem cœleſtẽ comprobat, anno Chriſti ſupra ſexcenteſimũ quinquageſimo ſexto. In doctrinâ diuinâ populũ ſuum ſtudioſè inſtrui præcepit: ſed voluntates multitudinis militaris & efferatæ â re nullâ magis abhorrebant, quàm à religione ſincera; quæ vim atq; latrocinia prohiberet, & coerceret aſſuetos licentiæ & maleficio animos. Clamabant præterea neſcio quod iugum & quam ſeruitutem ſibi imponi, ſub rege magnanimo in libertate viuere ſolitis: qui metum non tantum vniuerſæ Inſulæ Britanię, ſed & remotis regnis, virtute & felicitate incuſsiſſet. & gloriam gentis ſuę incredibile quantũ amplificaſſet: Ab eâ ſententia deducebantur oratione & pollicitationib. amplis prẹmiorũ, quę à Deo omnipotenti eſſent accepturi, & poſt hanc vitam immortalitate beatâ fruituri: ſed imperitos & rudes magis mouebant bona præſentia, quę ſub rege ſuo ex prędis & rapinis comportatis vndiq; perceperant. Quamobrem diſsimulato nouitatis dolore, non repreſſa iracundia, inter ſe conſilia cruenta meditantur; captatoque tempore diei ſacrę, quâ ſolenniter reditus Chriſti in vitam agitur, regem ſceleratè excipiunt & obtruncant. Tradunt alij ab vxore proditũ; alij vxorẽ vnâ interfectã ſcribunt: hoc mihi videtur veroſimilius. Eâ crudelitate inopinatâ vehementer offenſus Oſuinus, eos viciſſim incautos aggreditur: & armis violentè vſis arma adimit; & vinculis eos grauiorib. coercet. Cum Merciorũ regnum Oſuinus annos iam tres teneret: nobilitas erecta libertatem recuperare ſtatuit: Ideo VVLFERVM ſeu (vt alij) Vulfudum, Pendę occiſi fratrem, qui inter ipſum latuerat; vt alij, apud Nordmanos agebat; viribus certatim armant: & in regnum ſoliumque paternum rurſus collocant: principem ætate & auctoritate florentem, inprimis verò religionis cupidum. Is confeſtim & ſeditioſis frena inijcit; & auctoritatem ſuam acerrimè defendit; & regni auiti terminos amplificat: reges Saxonum Orientalium

Pendas II.

Mercij Chriſtiani. 656.

Vulferus.

 Sigge-

Reges Merciorum. Siggerum & Sebbium, dicto audientes habet; illum, cum à religione deſciuiſſet vnà cum populo amentiam ipſius ſecuto, per Germanum Epiſcopum ad ſanitatem reducendum curat: propoſitâ ſpe bonâ, ſi reſipiſceret: pœnâ atroci, ſi in errore malo & lethali perſeueraret. Ex hac vitâ ſine hærede decedit, relictâ ſolâ filiâ HEMBVRGA monachâ, anno ſui regni octauo decimo, nati
675. Chriſti ſupra ſexcenteſimum ſeptuageſimo quinto: qui annus funeſtus itidem fuit morte Cedcualdi regis Saxonum occiden-
Edelricus. talium. EDELRICVS fraternæ ditionis hæres, pietatis imitator non fuit: proximo enim à Vulferi morte anno, contra Lotharium regem Cantiæ comparat exercitum; eiusque prouinciam vaſtat; templa incendit; ſacra prophanaque eodem numero habet. In hoc crudeli alijs nocendi conatu de vitâ tollitur; & Oſtrida, patris apoſtatæ filia, & viri apoſtatæ vxor, à regni pri-
697. matibus interficitur, anno ſupra ſexcenteſimum nonageſimo ſe-
Edelredus. ptimo. EDELREDVS quartus, natu minimus Pendæ filius, ad dignitatem regiam euehitur. Is in Cantiam eruptionem faciens, magnas clades infert in diœceſi Roffenſi; & epiſcopi ſedem, & ipſam vrbem incendit. Cum annum vnum & triginta re-
Chenredus. gnum tenuiſſet; adminiſtrationis pertæſus, id CHENREDO fratris filio committit: ipſe vitam ſolitariam, quam tum religioſam autumabant, ſectatur; è rege factus abbas, anno ſupra ſeptin-
707. genteſimum ſeptimo.

CHENREDVS cum tempore exiguo regnaſſet; patrui ſecutus ſuperſtitionem, Romam proficiſcitur; & otium clauſtrale regni curis anteſert, vt eſt apud Bedam. Meminerunt alterius Chenredi, qui Romam iuerit, Gemblacenſis & Vrsbergius: ſed neque de ſuperiore Northumbrico, neque de hoc rege Mercio poteſt intelligi; id enim tempora ſatis indicant. Chenredus iſte, cum omnem abieciſſet in patriam redeundi voluntatem; CE-
Ceolredus. OLREDO fratris filio regnum committit, in quâ ſententiâ eſt Beda; vt alij ſcribunt, CEDVOLFO fratri habenas gubernatio-
Cedvolfus. nis tradidit; qui tantæ integritatis & virtutis æſtimatione fuit, vt ſublato Osredo Northumbrorum rege, in ipſius locum ſummo populorum conſenſu eligeretur.

Edelvaldus. Poſt ipſum, in Mercijs regnat EDELVALDVS, anno ſupra
740. ſeptingenteſimum quadrageſimo: is Edberto Northumbrico cum Pictis pugnante, in prouinciam abſentis irruptionem facit; & imperium longè lateque propagat, & reges habet tributarios: tandem extremâ ſenectute à ſuis miniſtris per inſidias noctu opprimitur, anno Chriſti ſupra ſeptingenteſimum quinquageſimo
757. ſeptimo.

BEN-

BENREDVS regis parricida, regno potitur, quod expetiuerat: idque eodem anno amittit eo ſcelere, quo acquiſiuerat. Ab eo transfertur ad OFFAM; qui Northumbros rapinis infeſtat; & crudelis domi, atque ſacrilegus cùm alia bona, tùm etiam Eccleſiaſtica diſsipat. Eo defuncto CENVLFVS, ex aliâ ſtirpe rex ſuccedit; cuius mandato Alcuinus, vir ſui ſeculi præſtantiſsimus, Bedæ diſcipulus, ad Carolum Magnum legatus iuit; in cuius poſtea aulâ & familiaritate permanſit. *Reges Merciorum* *Benredus.* *Offa.* *Cenulfus.*

OFFA reliquerat filium ECFRIDVM & ECFRIDAM filiam: ſed filius regnum paucos menſes retinet. Inde CENVLFVS ſceptro ornatur, hæres iuſtus, qui regnat annos viginti: eius filius CENELMVS ſeptem annorum puer, educandus traditur ſorori CHVNREDÆ (alij alijs hanc nominibus appellant) quæ maiore, quàm pro ſexu, audaciâ puerum tradit venatori interficiendum: cuius corpus inter fruteta abiectum, & in ſolitudine inuentum facinus prodit: ipſe inter diuos relatus; quem cæſum eſſe III. Non. Nouemb. Natalis Venetus ſcribit. Inde ad BERVOLFVM vsque nemo celebris; qui ab Ecberto Saxone occidentali cum cæteris victus eſt: cum inſula tot regnorum, in vnius dominatum veniret. *Ecfridus.* *Cenulfus.* *Beruolfus.*

DE REGIBVS SAXONVM Meridionalium.

SAxones meridionales ſeu Auſtrales regem proprium vix vllum habuêre; expoſiti armis atque iniurijs littoralium, & vicinis ferè regibus ſubiecti: idcircò in hoc regno non ſucceſsio generis, ſed fortunæ valuit. Hos Saxones ab orientalibus vnâ ex parte fluuius Humber diuidit, quem Ptolomæo Albim fuiſſe volunt. Horum reges ferè celebrantur, qui Chriſtiani fuêre: nam cum religione ſtudia culta ſunt neceſſariò; nimirum à viris eruditiſsimis & linguarum peritiſsimis initio tradita.

Primus rex ELLA memoratur cui: quis ſucceſſerit, non credo traditum: donec ad INAM peruentum, quem regem Merciorum vocat Gemblacenſis, hic ſacris initiatur cum Edelfrido Northumbrico anno Chriſti ſupra ſexcenteſimum primo, vt Marianus Scotus tempora obſeruauit, Imperatoris Mauricij ſexto decimo. Inæ frater fuit CHENREDVS; qui filium genuit ALDHELMVM Monachum Malbesburienſem, & eius Collegij gymnaſiarcham: qui ſuæ ætatis princeps Theologorum in regno habitus propter peritiam linguarũ & facundiam. *Ella.* *Ina.* 601.

Eum

Reges Saxonum occidentalium. Eum in carmine Sedulij, Scoti imitatorem fuiſſe; & ad eius exemplum librum eximium ſcripſiſſe de virginitate, Beda auctor eſt; quem adhuc cum alijs quibusdam extare Balæus teſtatur, rerum patriarum inquiſitor diligens. Alter ab eo rex CEVNLINVS Saxonum Occidentalium: quorum duorum imperium durauit annos circiter ſeptuaginta. *Ceunlinus.*

Poſt hunc EDELBERTVS, rex Vuitorum in Cantiâ: tum REDVALDVS Anglorum orientalium, de quibus ſingulis ſcriptum ſupra eſt, quantum nobis materiæ libri antiqui dederunt, & imperita olim reliquerunt tempora. *Edelbertus. Reduualdus.*

Secuti hos ſunt tres Northumbrici, EDVINVS, eiusque ſororis filius OSVALDVS, & huius filius OSVINVS: qui cum optimi & religionis amantiſsimi fuerint, armis prætereà clari atque potentes, regni ſtatus annos circiter quadraginta in non mediocri incremento fuit. EDVINVS præter hos Saxones mediterraneos Anglis, Britanis in Britaniâ habitantibus, Cantuarienſibus, Britanis inſulanis, Meuanias colentibus imperauit. OSVALDVS & OSVINVS Pictos inſuper & Scotos addiderunt, eoſdemque fecerunt tributarios. *Eduinus. Osualdus. Osuinus.*

Poſt Northumbricos additur EDELVALDVS; qui aliud regnum quàm Saxonum Meridionalium poſſediſſe non legitur: & niſi Vulfero regi Merciorum paruit, alij nulli paruit: ipſius enim hortatu religionis & fidei ſacramento ſe obligauit; eique Vulferus fide iubendo affuit, & gratulationis ergò inſulam Vectam & prouinciam Meaunicam, in occidentali Saxonicâ ſitam, loco honorarij adiecit. Ebba item vxor in ſuâ patriâ, Vuictionum ſcilicet prouincia, ſacris Chriſtianæ profeſsionis initiatur: fuit hæc filia Enfridi, fratris Encheri; qui ambo religionis ſanctæ cultores fuerunt: num regiæ ſtirpis fuerint, expreſsè proditum non eſt. *Edeluualdus*

CEDOVALDVS verò regiâ Saxonum occidentalium gente ortus, poſt libertatem patriæ redditam, maiora ſpe concipiens, Edelualdo iſto ſuperato & occiſo, totum eius regnum, quod aliquandiu (vt diximus) floruerat, triſtiſsimo latrocinio depopulatur: à Berthuno tamen & Anthuno præfectis regijs, non minore ſucceſſu ſtatim expellitur: qui ſibi nullo alio obſtante, per tumultum iſtam etiam prouinciam & regnum vendicarunt. Sed Berthunus odio vindictaque longius progreſſus: cum populos occidentales vexaret incurſionibus, à Cedoualdo victus, & ſibi accerſiuit præmaturum interitum, & populo duriſsimam ſeruitutem. *Cedoualdus.*

DE

DE REGIBVS SAXONVM Occidentalium.

Recenſendi ſunt ad extremũ reges Saxonum occidentalium, qui genti Geuiſſorum imperârunt; & tandem ſingulari fato, totius inſulæ imperio cæteris ſubactis potiti ſunt: nam communis diſſenſio exitium ſingulorum fuit. Primum regem in hâc gente Beda ſcribit CEVNLINVM vel Celinum: Secundus ZVICHELMVS fuit, qui & orientalibus Saxonibus, (vt paulò antè expoſuimus) dominabatur. Poſt hunc CHVNHILDVS, qui in libris vetuſtis ſcribitur Cyngilus. Hic cum ſuis ſubditis ad religionem Chriſtianam aſpirans, Oſualdo Northumbrico auctore atque ſponſore, ſacris vndis more Chriſtiano abluitur; & corpori piorum è ſuâ ſtirpe primus aſſociatur, circa annũ Chriſti ſupra ſexcenteſimum trigeſimum; ſedente Honorio primo, imperij Heraclij anno ſeptimo & decimo. Huius filia CHVNHILDIS Oſualdo nupſit: & filius CHVNVALDVS patri diſsimilimus & alienus à religione, ſtatim honore & dignitate excidit, nam propter delicias pellicis, coniuge Chunſuindâ, Pendæ I. Merciorum regis filiâ repudiata, armis à ſocero eijcitur. Exul ad Annam Anglorum orientalium regem ſe contulit. Cum abſque religionis ſcientiâ & defenſione, redeundi in regnum ſpem nullam poſſet concipere; eam edoctus à Gilberto poſtea Pariſienſe Epiſcopo, poſt annum tertium in locum veterem reſtituitur. Gilbertum deinceps, quaſi lingue Saxonicæ expertem, à ſe ablegat: & alium, quem intelligeret, ſubſtituit; quem paulò pòſt etiam è ditione pellit: quod leuis & libidinoſus ferre illorum obiurgationes non poſſet. Deum igitur cum non curaret, & ſacros audire doctores grauaretur: nullâ apud populum æſtimatione, imo magnarum potius diſſenſionum auctor impius extitit; nec, vt voluit, regni adminiſtratione potuit frui. Accerſit tandem tertium epiſcopum Eleutherium, Gilberti nepotem; cum quo ei melius quidem quàm cum cæteris conuenit; ſed ipſe tamen ſimilis ſui permanſit.

Ceunlinus. *Zuichelmus* *Chunhildus.* *630.* *Chunvaldus*

Statim atque è vitâ exceſsit; ipſius principes & optimates adminiſtrationem publicam ſuſcipiunt, regnumque diuiſum non regio nomine, ſed regiâ auctoritate tuentur annos decem.

Interregnum annorum X.

CEDO-

Reges Saxonum Occidentalium. Cedoualdus.

CÆDOVALDVS illuſtri ſtirpe progenitus, CADVÆ (vt ſcribit Gemblacenſis) filius, ſummæ virtutis adoleſcens, doluit nonnullorum hominum indigniſsimorum libidini regnum exponi, neque regium amplius nomen à ſubditis audiri; ideò aliquid audendum ratus, de regno occupando cogitationem ſuſcepit: addebant illi animos nobilitas, quod dignus potentiâ videretur; & extimulabat paupertas, quòd exilium non ſatis æquo animo toleraret. Ambiens fortiſsimum quenque, & beneuolentiâ populum complectens, & cum optimatibus diſsimulanter & quaſi populariter viuens, tacita ſibi auxilia comparat; quibus cùm inſtructus ſatis eſſet; arma non abnuente populo ſumit, ſtatum optimatium tollit; & ſingularem in ſe transfert poteſtatem: vtq; vires ſuas ſtabiliret, Saxones meridionales ſibi ſubijcit non ſine difficultate: in eosque cùm nouis molitionibus imperium detrectarent, pænè crudeliter imperat. Succeſſu elatus, reliquos reges aggreditur; neque cum hoſte quoquam dimicauit, quo ſuperior non extiterit; adeò vt totius ferè Inſulæ monarcha fieret: & (vt coniectura eſt) factus eſſet, niſi priuatam colere vitam ſenex maluiſſet: vel fortunæ diffidens, quod à fortiſsimis ſæpè factum eſt, vt eius mutabilitatem declinarent: vel amore religionis ſuccenſus, ad quam eum Chunibertus rex Galliæ fuerat adhortatus: vel ſcelerum pœnitentiâ, quæ in armis perpetuò degens perpetrauerat: fuerat enim in omni victoriâ crudelis & ingenio Britanico, Anglis omnibus infeſtiſsimus; quorum etiam delere nomen ſtatuit, vt in Vectâ Inſulâ facere cœpit; cuius & plebem & nobilitatem extinxit. Romam iuiſſe, vt vitam ſolitariam duceret, ſcribit Vrsbergius; eumque ibi à Sergio Pontifice ſacris aquis tinctum, cumque in albis eſſet adhuc, ſtatim mortuum tradit. Beda ſibi contrarius eſt, qui vno loco idem ſcribit, quod Gemblacenſis, nempè quod tranquillâ adminiſtratione obierit: alio loco cæſum ab Oſualdo Northumbrico refert: quam diuerſitatem etiam aduertit Gemblacenſis; qui ait, Cedoualdum annis octo & quadraginta regnaſſe, & in pace eſſe defunctum: Beda plus minusvè triginta omninò, vixiſſe. Idem contra Vrsbergium non in albis mortuum, ſed multò antè fuiſſe baptiſmo lotum. Hic fuit ſemper atrociſsimus: nam ſocijs, religionis hoſtibus, vſus in bello eſt, & cum in Inſulâ Vectâ omnes habitatores cæderet, inter effundendum ſanguinem, quibus placuit, hanc veniam concedit; vt antè baptizarentur, quàm truncarentur ferro. Ei propter fortitudinem præclaram, & delictorum maximorum pœnitudinem, ſtatua equeſtris ænea eſt Londini in celebri vrbis loco poſita;

co poſitâ: & Romæ erectus tumulus, cum inſcriptione in quâ rex Saxonum appellatur. Fuit, vt dictum eſt, rex armis feliciſsimus, quique parem ſuæ ætatis habuit neminem. Vnum regem cepit, Pendam I. Merciorum: vnum fugauit, Lotharium Cantianorum: quatuor in acie interfecit; Eduinum Northumbrorum; Oſricum Deiorum, Eidfridum Bernicorum, Edelualdum Saxonum meridionalium. *Reges Saxonum occidentalium*

Succedit ei de ſtirpe regiâ IVLIVS; nam illum hæredem reliquiſſe, non eſt proditum: hic poſſedit regnum annos ſeptem & triginta; feſſusq; curis & ſenio confectus, alijs id committit: exempla Saxonum priorum ſecutus religioſa, ſacram peregrinationem in Italiam ad Diui Petri templum ſuſcipit, & in eâ vrbe vitam finit: ſtatu regio & patrio nomine, vt moris erat, ſi viuere in cœnobijs vellent, mutato. Contulerant Saxones opes magnas ad templum Spiritui ſancto dicatum, & ad domum vicinam, in quâ receptus fuit hoſpitibus Illuſtribus, qui religionis gratiâ ibi viuebant, & de collatis ad id reditibus pauperibus prolixè commodabant; ipſi moderatè alebantur. Id templum adhuc in viâ olim Triumphali cum hoſpitio ampliſsimum cernitur; & à poſteris auctum annuis prouentibus eſt plurimum, donec rurſus in rapinas datum, & noſtro tempore ad luxum dicitur conuerſum. *Iulius.*

A Gemblacenſe etiam ponitur CADVALADRVS, non Iulij, quem omittit, ſed Cedoualdi filius: qui armis fatigatus hoſtilibus, anno regni duodecimo, in minorem Britaniam, quietis cauſsâ ſecedit: cumque dignitatis recuperandæ conſilium amicis probare non poſſet; Romam itidem ſe conferens, priuatus obijt: ſacris ablutus Petri nomen accipit, vt tradit Ditericus Enhelfuſius. Obijt XII. Cal. Maij, adhuc in albis, vt loquuti ſunt veteres conſtitutus. *Caduala-drus.*

Poſt hunc Rex fuit EDELHARDVS, qui moritur anno ſupra ſeptingenteſimum quadrageſimo primo. Ab eo CHENREDVS anno ſui regni nono Ecberto Northumbrico bellum facit. Vltimus CHVNNOLFVS, anno ſupra ſeptingenteſimũ quinquageſimo ſeptimo è viuis excedit; quod demum aſtutiſsimo & fortiſſimo regi Ecberto traditur victorum victori. *Edelhardus 741. Chenredus. Chunnolfus. 757.*

Hæc de regnis Britanicis à Saxonibus in Inſulâ nobiliſsimâ conſtitutis, dicenda viſa ſunt: vt maiorum noſtrorum virtus ſemper maxima & conſpicua atque inſignis fuiſſe ſciatur. Nunc ordo poſtulat, vt enarretur, quomodo totius inſulæ imperium ad vnum tandem hominem ſit delatum.

DE REGIBVS ANGLICIS A SAXOnibus occidentalibus propagatis.

1. Ecbertus Rex Saxonum Occidentalium.

- 2 Edeluolſus. Vxor Iuditha Caroli Calui Imp. F.
  - 3. Edelbertus.
  - 4. Edelredus.
  - 5. Alfridus I.
  - 6. Eduardus I. Vxor Edgina plebeia.
    - Edgina vxor Caroli Simplicis Franciæ.
    - Blancha vxor Ludouici IV. Regis Franciæ.
      - Giſela vx. Conradi II. Salequi, Imp.
      - Blancaſchida vxor Vilhelmi Com Aureliani.
        - Ludouicus Barbatus 1. Comes Turingiæ.
    - 7. Adelſtanus
    - 8. Edmundus I.
      - 10. Eduinus.
      - 11. Edgarus. Vxores duæ:
        - 1. Ildentrudis.
        - 2 Mathildis D Luneburgij F.
          - Ildentrudis vxor Balduini II. Com. Flandriæ.
          - 12. Eduardus cæſus à nouerca
          - 13. Edelredus III. Vxores duæ:
            - 1. Emma Richardi II D. Northumbriæ F.
            - 2 Edelinga plebeia.
              - 18. Alfredus II.
              - 19. Eduardus Diuus. Vxor Editha, Com. Goduini Filia.
              - 14 Edmundus II.
              - Adelſtanus.
    - 9 Edelredus II.
    - Editha vxor Othonis Magni, Imp. & Duci Saxoniæ.
- Hermingardis vxor Lotharij I Imp.
- Iuditha vxor Erici Guelfi D. Bauariæ.

EX DANIS.

Haraldus.

- 15. Canutus Magnus. Vxores duæ:
  - 1 Emma Regis Edelredi vidua.
  - 2. Gemilda.
    - 17. Canutus II.
    - Chunhilda vxor Henrici III. Imp.
    - Tira vxor Goduini C. Cantiani.
      - 16. Haraldus. Vxor Iutha Balduini VI. C. Flandriæ filia.
- Oſtrida vxor Richardi II. D. Normani.

EX

EX NORMANIS.

20. *Vilhelmus. Vxor Mathildis Balduini VI. Com. Flandriæ F.*

- *Adela vxor Stephani C. Bleſenſis.*
  - *Henricus Præſul Vintonienſis.*
  - 23. *Stephanus.*
- 22. *Henricus I.*
  - *Mathildis vxor 1. Henrici V. Imp. 2. Gaufredi Com. Andegauenſ.*
    - 24. *Henricus II.*
      - *Mathildis vxor Henrici Leonis D. Brunſvigi & Elect. Sax.*
        - *Otho IV. Imp. Dux Saxoniæ.*
      - 25. *Richardus I.*
      - 26. *Iohannes*
        - *Richardus Rex Romanorum.*
        - 27. *Henricus III.*
          - 28. *Eduardus I.*
            - 29. *Eduardus II.*
              - 30. *Eduardus III. Vxor Helena Caroli IV. Imp. F.*
                - * 31. *Richardus II.*
                - * 32. *Henricus IV.*
                  - *Philippa vxor Regis Daniæ.*
                  - *Blancha vx. Ludouici Electoris Palatini.*
                  - 33. *Henricus V.*
                    - 34. *Henricus VI.*
                  - *Humfredus Vxor Iacobe Vilhelmi D. Brabantiæ F.*
                - *
                  - 37. *Richardus IV. Vxor Anna Venceslai Imp. F.*
                  - 35. *Eduardus IV. Vxor Lauda Philippi D. Burgundiæ F.*
                    - 36. *Eduardus V. à patruo interfectus*
                  - *Margaretha Vxor altera Caroli Ducis Burgundiæ.*
                - * 38. *Henricus VII.*
                  - 39. *Henricus IIX. Vxores quatuor.*
                    - 1. *Catharina.* — 41. *Maria vxor II. Philippi Archid. Auſtriæ, Regis Hiſpaniæ.*
                    - 2. *Anna Bollina.* — 42. *Eliſabetha.*
                    - 3. *Iohanna.* — 40. *Eduardus VI.*
                    - 4. *Anna Ioannis Ducis Iuliacenſis F.*
                  - *Arturus. Vxor Catharina R. Hiſpaniæ. F.*
            - *Eliſabeth vxor Ioannis Com. Hollandiæ.*
        - *Iſabella vxor Friderici II. Imp.*
- 21. *Vilhelmus II. Rufus.*
- *Robertus.*
  - *N. vxor Hugonis C. Montgumerij.*

REGES ANGLIÆ
à Saxonibus.

Angliæ Reges à Saxonibus. REſtat vt Regum reliquorum nomina percurramus, partim qui à ſanguine Saxonico ſunt propagati, qui res poſteritate dignas geſſerunt: partim qui ſunt à Normanis atque Francis orti, nam & ipſi pro libertate pugnarunt acerrimè: & cum principibus Germanis atque Imperatoribus vetera ac multa iura affinitatis & cognationis illis omnibus intercedunt. Itaque quadrageſimo ferè poſt Chunolfum, vel (vt Beda qui ſuam ipſi hiſtoriam inſcripſit) Cedolfum anno, ECBERTVS, rex Saxonum occidentalium, ad totam Inſulam ſui iuris faciendam, impetum conuertit; quod ante ipſum quidem etiam agitauerat Cedoualdus, regum fortunatiſsimus; ſed id conſecutus non eſt, quia cæpta illa magna mors inuida abrupit. Erant inter tot reges bella frequentia; eaque calamitates annuæ ſequebantur: cum alij aut à ſuis propinquis diſsiderent, aut ambitione raperentur ad cupiditates iniuſtas: quibusdam prætereà cum ſuis populis malè conueniret; vel quod nimis indulgerent familiaribus aulicis; vel quod populum exactionum onere valdè grauarent; vel quod planè nihil curarent regnum; aliorum vtentes oculis, linguis, manibus, & (vt ita dicam) ſenſu ac cogitationibus: quod ſcilicet tum fit, vbi non verè viuitur; neq; adminiſtratio, vt fieri debet, ritè atque ſanctè ad communem vtilitatem refertur. In regnis verò hoc quandocunq; fit; magnis coniecturis vel certis potius rationibus licet diuinare, non fore ſtabilia aut diuturna. Accedebant ipſorum regum libidines, quas etiam in Epiſtolâ quâdam Bonifacius Epiſcopus reprehendit: eæ ſolent eſſe & imperiorum & vrbium magnarum excidia, & maturare gentium interitum. ECBERTVS igitur quaſi diuinitus excitatus, vnum conſtituere regnum decreuit, præuidens fore, vt diſcordiæ inteſtinæ ceſſarent, & vires popularium, quaſi in vno corpore conſentientes & coniunctæ alijs timendæ eſſent. Quamobrem regibus alijs aut exactis, aut ſubactis, inter quos memorantur Eiteluolfus Cantianorum, Hardolfus Northumbrorum, Beruolfus Merciorum, Sudredus Saxonum Orientalium, Chunuolfus occidentalium: in vnum populum inſulam omnem colligit, & inde Magni cognomentum ſibi acquirit. Circa annum Chriſti octingenteſimum, cum biennio pòſt Carolus Magnus Imperator declararetur, & Leo III. Pontifex ſedem Romanam teneret, &

I. Ecbertus — *800.*

Irene-

Irene Conſtantinopolitanis imperaret ECBERTVS Inſulâ nobiliſsimâ potitus Britaniæ, & Albionis antiquat nomina vetuſta, eamque Angliam appellat, ab Anglis nimirum gente Germanica, quæ cum Saxonibus & Vuitis in Britaniam nauigauerat, & ab eâdem originem nobilitatis acceperat: Ditmarus Mersburgius ſcribit, Anglos ſiue à facie Angelicâ, id eſt, pulchrâ dictos; ſiue quod in angulo terræ ſiti ſint: ſed qui has atque alias quærunt nominis Anglici cauſas, id putidè facere ineptéque videntur: tum enim apud barbaros oratio linguæ latinæ tanta habita non fuit, præſertim lapſo iam Romanorum imperio. Regum Anglicorum nomina apponam inprimis, vt quâ cognatione ſanguinis Germanicos Imperatores & principes attingant, aliquid addatur è noſtris Annalibus; cum ſatis luculentè à Polydoro Virgilio res ipſorum ad poſteritatem ſint transmiſſæ, item à Maiore & Balæo. *Angliæ Reges à Saxonibus. Anglia vnde dicta.*

ECBERTVS Magnus, qui inſulæ imperium ſibi vſurpauit, ſeptem & triginta annis regnat. Filia eius prima HERMINGARDIS Lothario I. Imperatoris Ludouici Pij filio; altera IVDITHA locata fuit connubio Erico, ſeu (vt ſcribitur vulgo) Ethiconi Guelfo ſecundo Comiti Rauensburgio; cuius frater Henricus, à Ludouico Pio Imp. Bauariæ principatum accepit, vt annales Saxonici & Chronicum Vinetanum teſtantur. Huius temporibus Vunfridus Anglus, (qui poſtea Bonifacius appellatus) in Germaniam veniens, antiſtes Moguntinus declaratur.

EDELHOLFVS, cuius vxor Iuditha, Caroli calui Imperatoris, vnica filia, è qua nullam ſobolem genuit. Viduam Balduinus, cognomento Ferreus, in patriam redeuntem intercipit, & vxorem ducit, qui Flandriæ comes, à ſocero Imperatore, paulò pòſt creatur. *2. Edelholfus.*

EDELBERTVS. *3. Edelbertus*

EDELREDVS I. *4. Edelredus I.*

ALFREDVS I. ob res geſtas etiam dictus Magnus: is Rollonem regem Normanorum, & Vuormum regem Danorum, incurſionibus grauat, ex Inſulâ expellit; nec non Adeluoldo fratri ſeditioſo reſiſtit. Tranquillitatem nactus, Oxonienſem inſtituit Academiam. Rollo, poſtquam eſt factus Chriſtianus, dicitur Robertus. Vuormus, quod vermem ſonat, vt Helmoldus presbyter Lubecenſis exponit, à Lazio Gormus, à Polydoro Guthormus non rectè appellatur. *5. Alfredus*

EDVARDVS trium regum pater, ex Edginâ, vxore plebeiâ, *6. Eduardus*

Reges Angliæ à Saxonibus. quam ei virtus eximia conciliauit: dictus cognomento eſt Felix, vt Sarctorius tradit. Eius prima filia EDGINA (quam Cuſpianus Eliginiam, Æmilius Oginiam perperam nominant) fuit Carolo Simplici, regi Francorum nupta: ex quâ vnum tantum filium procreat, Ludouicum I. dictum Transmarinum. Altera filia BLANCHA Ludouico IIII. regi Franciæ deſponſata fuit: quæ illi peperit duas filias, GISELAM Conradi II. Imperatoris Saliqui coniugem; & BLANCASCIDIM VILHELMI Comitis Aureliani vxorem, matrem LVDOVICI I. Barbati; qui præfectus Turingiæ ab antiſtite Moguntino Hattone conſtituitur; à quo deinceps Turingiæ Comites & Landgrauij ſuam traxerunt originem.

7. Adelſtanus. ADELSTANVS Eduardi è plebeiâ vxore primus filius regum duorum pater; hic qui ope ſuâ & ſuppetijs Ludouicum, regem Franciæ ſororis ſuæ filium, in regnum reſtituit, contra Rodolphum Burgundum.

8. Edmundus. EDMVNDVS I. Adelſtani frater germanus (quem Roſuita Saxonica & Cuſpinianus viciosè Eduardum nominant) pater EDITHÆ, quam Otho I. cognomento Magnus, dux Saxoniæ, & Imp. ſibi matrimonio iunxit, optimam & modeſtiſsimam fœminam; cuius rogatu & precibus Magdeburgum pagum nobilem ampliauit, atque ex eo vrbem præclaram extruxit: cum marito Othone Imp. ibidem monumento inſigni conditur in ſummo templo, cuius ædificandi auctor fuerat. Edithæ vnicus fuit filius LVDOLPHVS dux Sueuiæ, patris aduerſarius, vir fortiſsimus.

9. Edelredus II. EDELREDVS II. Adelſtani & Edmundi frater.

10. Eduinus EDVINVS Adelſtani filius, libidinoſus.

11. Edgarus EDGARVS filius eiusdem Adelſtani, regum duorum pater, cognomento Pacificus; cuius filia, vt annales Saxonici, Ildendrudis: vt Lazius Iuditha, collocata fuit Balduino II. Comiti Flandriæ Balduini Ferrei filio. Qui ſcribunt contrarium, nempè Flandram regi Edgaro fuiſſe nuptam, contra annales noſtros ſcribunt. Regnauit annos nouem.

12. Eduardus. EDVARDVS, Edgari è primâ vxore Ildendrudi filius; à nouercâ occiditur, anno regni tertio, Othonis II. Imperatoris quarto. Inter diuos eum numerant & Italici & Anglici ſcriptores.

13. Edelredus. EDELREDVS III. è ſecundâ vxore Mathildi Luneburgiâ Edgari filius, matris aſtutiâ adipiſcitur regnum, antequam ſucceſsione ad ſe translatum eſſet: is quia matri conſenſit, in

maximas

maximas calamitates incidit; à regibus Danorum Suenone, Haroldo, Canuto, innumeris affectus incommodis. Eo mortuo, CANVTVS Londini, vxorem eius, & filios ADELSTANVM & EDMVNDVM (ita enim nominat Ditmarus Mersburgius) nauibus trecentis & quadraginta toto ſex menſium ſpacio obſidet; cum quo Regina paciſcitur ingenti precio pendendi auri argentique, & dandorum omnis generis armorum, miſsis etiam obſidibus trecentis. Filij eius ex vrbe noctu limbo fugiunt; & collecta vndique hominum fidorum manu, matrem liberare conantur. Commiſſo prælio, ex Anglis EDMVNDVS, è Danis Turgutus, claſsis Canutianæ præfectus, cadit; non ſine magna partis vtriusque clade. Victis Anglis, ADELSTANVS alias adducens copias; & diſperſas Edmundi colligens; cum iamiam adeſſe nunciaretur, Dani obſides omnes interficiunt, & fugam capeſſunt. Hæc vti ſcribit Ditmarus Mersburgius, retulimus; cætera Polydorus Anglus exequitur. Vxor eius prima Emma, Richardi II. ducis Nortmanorum filia, mater regum ALFREDI & EDVARDI, in quibus Anglica ſtirps deſijt: Altera Ethelinda, de humili proſapiâ, EDMVNDI & ADELSTANI mater. Edmundus oppetijt in patriâ, Adelſtanus obijt apud exteros priuatus. EDILREDI monumentum adhuc Londini extat his verbis perſcriptum. Reges Angliæ à Saxonibus.

IN ISTO TVMVLO IACET EDELREDVS, QVONDAM REX ANGLIÆ, DE GENERE SAXONICO, FILIVS REGIS EDGARI, DICTI PACIFICI, ET PATER SANCTI EDVARDI, REGIS ET CONFESSORIS; QVI QVIDEM EDVARDVS IN SENECTVTE SVA BONA, VIRGO PERHENNIS MIGRAVIT AB HOC SECVLO; CVIVS CORPVS INCORRVPTVM IACET IN VVESTMONASTERIO. FVIT ETIAM PATER EDMVNDI REGIS, POSTQVAM AVTEM REGNAVERAT ANNOS XXXVIII. IN MAGNA TRIBVLATIONE ET PERSECVTIONE DANORVM, OBIIT XXIII. DIE MENSIS APRILIS, ANNO DOMINI M. XVI. ANNO ÆTATIS SVÆ XLVIII. ET HIC SEPVLTVRAM PROMERVIT: CVIVS ANIMÆ PROPICIETVR DEVS.

Reges Angliæ à Saxonibus. EDMVNDVS II. Edelredi filius pugnauit cum Canuto ſexies, totius regni viribus: Singulari demum prælio congreſſuri, conſilio amicorum, pacem ineunt, facto pacis initio ab ipſo Dano: erant autem regnis vtrinq; diuiſis, vt videbantur, contenti. Edmundus poſt exiguum tempus obit morte improuiſâ, non ſine magnâ ſuſpicione partis ante aduerſariæ, modo ſociæ. Eius filij de vxore Bimâ, armis Danicis conſumpti ſunt: ex alterâ minimus natu in Pannoniâ exulauit, & obijt priuatus: Nepotes verò in Scotiâ & Saxoniâ exules fuerunt: Neptis vna, cuius nomen non legi, nupta fuit regi Scotorum, octo liberorum parens: altera Chriſtina, Sacerdos vixit in Scotiâ; tertia Reinſuigis, cum aliquot puellis nobilibus in Turingiam venit, & vt annales produnt, Iſenacenſium cœnobium Settelſtadenſe, extra muros condidit; quod poſtea in vrbem Iſenacenſes tranſtulerunt.

REGES ANGLIÆ A DANIS.

15. Canutus CANVTVS, Haraldi filius, Anglorum rex ſalutatur anno, à nato Chriſto ſupra milleſimum decimo ſeptimo, anno Henrici II. Imp. decimo quinto; Vxorem habuit Gemildam; ex quâ genuit Tyram filiam, HARALDI matrem; deinde Emmam Edelredi regis viduam, vt ſibi animos popularium deuinciret, duxit. Ex eâ genuit CANVTVM filium, & CHVNHILDAM filiam, Henrici III. Imp. vxorem primam; quam Gonnildam vocat Polydorus, Chunegundim Cuſpinianus, qui & Canutum regem, Cynitonem nominat, libris corruptis deceptus. Canutus domi ſuæ Anglorum vtitur armis contra Noruegos. Demum in maximâ gloria & quinq; regnorum poſſeſſione, ſubitâ & inopinatâ morte tollitur.

16. Haraldus. HARALDVS non Canuti (vt putant multi) filius, ſed nepos, è Tyrâ filiâ, quæ Golduino, comiti Cantiano, deſponſata fuit. Hic Emmam nouercam proſcribit, & eius filijs inſidiatur, auo Canuto nec virtute, nec humanitate conferendus, regnat annos quatuor. Gener fuit Balduini VI. Flandriæ & Inſularum comitis, qui à pulcrâ barbâ nomen habuit. Vxor eius in noſtris Annalibus dicitur Iutta, in externis Viganda: quæ poſt obitum mariti vidua, Vuelfoni VI. Bauaro nupſit, filio Cungundis, ſeu (vt Itali) Chuniſſæ, marchionis Eſtenſis in Italiâ Tranſpadana; à Vuilhelmo Normano in prælio occiditur.

17. Canutus II. CANVTVS, Canuti ex Emmâ filius, nouercam vlſciſcitur; corpus Haraldi effoſſum, ac capite minutum, in profluentem conijcit.

ALFRE-

ALFREDVS II. Edelredi ex Emmâ filius. Sub hoc Dani interfecti, & ſanctio facta eſt, ne quis vnquam Danorum in regem eligeretur: negari illis etiam cœpta ſunt connubia: Angliam Inſulam nobiliſsimam tenuerunt Dani circa annos quinq; & viginti, ſuprema poteſtate. Alfredus tandem à Golduino Comite Cantiano de vitâ veneno tollitur. *Angliæ Reges à Normanis. 18. Alfredus II.*

EDVARDVS III. Pius nominatus: cuius vxor fuit Editha, Goduini Comitis filia. *19. Eduardus.*

REGES ANGLIÆ A NORMANIS.

Poſt hunc regem Nortmani inuaſerunt regnum; è quorum ſtirpe reges ſunt, qui ſequuntur: quorum nomina de causâ, quâ ſupra, ſubijciam; vt affinitates & fœdera cum noſtris & alijs Germaniæ principibus exequar: quod lector boni conſulet, quia ſolitâ breuitate id faciam.

VVILHELMVS I. Auſterus, dictus Conquæſtor Roberti Nortmani filius, Richardi nepos, vt Iuo Carnutenſis Card. ſcribit in Epiſtolis. Vxor eius Mathildis, Balduini VI. de quo modò diximus, filia. Huius temporibus, circa annum ſupra milleſimum ſexageſimum ſextum tres reges AngliSaxonum (vt Lambertus ſcribit) cum infinito exercitu ad internecionem vſque ſunt deleti: de Haraldo & fratre eius Toſtone, certum eſt: tertius qui fuerit minus notum. E regio ſanguine adoleſcentem fuiſſe, vel Edmundi II. filium qui in Panoniâ exulauit: vel Edmundi nepotem, dictum Eduardum, eſt veriſimile. Eo autem prælio, in quo reges illi interfecti, Vuilhelmus Nortmanus regno Angliæ potitus eſt, anno decimo Henrici Imp. IIII. Vuilhelmo equus ferox aſsiliens inteſtina rupit: primus trium leonum inſignia ſibi ſumpſit: Obijt VIII. Id. Sep. anno regni ſui ſecundo & vigeſimo, à Chriſto nato ſupra milleſimum octauo & octuageſimo. *20. Vuilhelmus I.* *1066.* *1088.*

VILHELMVS II. Ruffus, tertius Vilhelmi filius, in regno occupando Robertum fratrem præuenit; homo crudelis & auarus. Perijt in venatione telo patruelis, vt nonnulli ſcribunt; incautivenatoris, vt alij; anno ſupra milleſimum centeſimum primo. *21 Vuilhelmus II.* *1101.*

HENRICVS I. alter Vilhelmi primi filius, quem Sarctorius ſcribit fuiſſe cognomento dictum Sacerdotem, fuit pater Mathildis; quæ nupta Heinrico V. Imp. mater vixit infœcunda; poſt cuius obitum Gaufredo Comiti Andegaueno collocata, mater fit Henrici II. regis Angliæ. Altera eius filia, cum eſſet jungenda amitæ ſuæ filio Hugoni Comiti montis *22. Henricus I.*

Gummeri;

Reges Angliæ à Francis. Gummeri; Iuo Carnotenſis eas nuptias diremit; ad Henricum regem ſcribens in hæc verba: Coniunctionibus incertis veniæ nihil reſeruamus, niſi inceſtum ſeparatione ſanauerimus. Cum enim reuereamur regum temporalium potentiam; magis nos reuereri oportet regis æterni omnipotentiam. Nuptiæ igitur illæ non ſunt conciliatæ, cum Rex & Dei mandatum obſeruaret, & præſulis auctoritati tantum tribueret, quantum par erat & conueniens. Eſu piſcis murenæ febrim contrahit & moritur.

23. Stephanus. STEPHANVS Adelæ, ſororis Henrici I. filius, ex Stephano comite Bleſenſe natus, operâ Henrici Vintonienſis præſulis fratris ſui rex creatur è familiâ nobili Andegauenâ Gallicâ.

REGES ANGLIÆ à Francis.

24. Henricus II. HENRICVS II. non Stephani filius, vt Lazius, ſed Gaufredi comitis (vt dixi) Andegaueni, Henrici I. regis nepos è filia: Pater regum duorum & auus maternus Othonis IIII. ducis Saxoniæ & Imperatoris. Eius enim filia Mathildis, Henrici Leonis Electoris Saxoniæ & ducis Bauariæ fuit vxor: ex quo procreati ſunt Heinricus dux Saxoniæ, Otho IIII. Imp. & Vilhelmus. Militantibus in Paleſtinâ ſuas hic rex adjungit copias.

25. Richardus I. RICHARDVS I. qui animoſitate cor Leonis dictus eſt, homo ferociſſimus (ut ait Vrſpergius) gloriæ cupidus, pecuniæ liberalis. In Aſia unà cum Germanicis & Gallicis pugnavit exercitibus contra Saracenos, quibus terrori fuit. In inſulâ Cypro cum à portu arceretur, in quem delatus tempeſtate erat, neq; inueniret claſsi hoſpitium: ipſum portum expugnat, Græcos inſulâ pellit, Saxonicum præſidium imponit; & conceſſu Guidonis Luſignani, qui rex Hieroſolymorum erat, ſumit ſibi ejus regni titulum, quo longo tempore ſunt reges Angliæ vſi. Comnenum Iſaacium, inſulæ tyrannum, mandat vinculis: inde abiturus, hominem nefarium ſuo cuidam nobili donat pro mancipio. Inſulam ipſam pro ſuâ tradit regi Ieroſolymitano: vt amiſſo regno in Cypro, ſedem haberet, & à Saracenis eſſet ſecurior, vt ſcribit Nicetas. Erat in Richardo tam magnus atq; elatus animus: vt ſi eodem omnes fuiſſent reliqui Chriſtiani, Ægypto & Syriâ potiri potuiſſent. Tulit ſuæ virtutis gratiam exiguam: nam propter bellum Gallicum & ſimultates aliorum principum, domum redire coactus eſt. Iter faciens per Germaniam in diæceſi Salceburgiâ capitur à Leopoldo duce Auſtriaco; cum quo contentionem de glo-

riâ

riâ ſuſceperat Ptolemaide. Detinetur primum Viennæ, mox ab eodem mittitur ad Henricum VI. Imp. eum in cuſtodiam Ratisbonenſem tradit, donec ſolueret mulctam pecuniariam, à duce & Imperatore mandatam. Albertus Argentinenſis adhuc extare ſcribit monumentum Viennæ, inter turrim rubeam, & à ſale cognominatam; effigiem videlicet capti regis, in ſtatuâ lapideâ. Factum id eſt à nato Chriſto ſupra milleſimum anno centeſimo nonageſimo tertio. Scitum eſt, quod tradit Engelhuſius, Fulconem quendam Sacerdotem Regi in Syriâ dixiſſe: Vt filias ſuas tres nuptum daret: rex cui nulla erat filia, admiratus, dicti poſtulauit explicationem: Habes (inquit Fulco) ſuperbiam, auaritiam, libidinem; quas niſi alijs tradideris, ruinam afferent regiæ familiæ. Vrbanè & ex tempore rex reſpondet: Pulchrè mones: & quia moram hoc negotium non fert, en trado tibi Sacerdoti natu minimam, alteram monachis, grandiorem templarijs. Hi tum recentem ortum acceperant, & arma tractabant, & erant præfecti fundis eccleſiaſticis, & curabant eleemoſynas. Hoc dicterio cum exhilarati eſſent cæteri, regij familiares cenſebant proteruiam Fulconis eſſe puniendam. Iniqui eſtis homines, rex ait; nam quibus filias locaui, præmia merentur, non ſupplicium: nam ſatis ſupplicij habebunt, ſi coniuges iſtæ illis diu fuerint ſaluæ & ſuperſtites. Domum reuerſus, Heinricum ducem Saxoniæ Leonem, affinem ſuum à Friderico Barbaroſſâ Imp. ditionibus ampliſsimis exutum, & ad ſe confugientem, multis afficit beneficijs, & nouis etiam inſignibus decorat. Auentinus accuſat & Richardum regem, & Henricum Brunſuigium; quòd ille iuſſerit, & hic ſuaſerit, antiſtitem Cantuarienſem eſſe interficiendum: Sarctorius ſcribit, Ericum Grubenhagium, eiusq; filium conſenſiſſe in viri ampliſsimi necē. Telo catapultę rex iſte occiſus fertur.

Reges Angliæ à Francis.

1193.

IOANNES Richardi frater, cognomento Ignauus, & rex ſine ditione appellatur. Filiam eius Friderici II. Imp. vxorem vltimam, Polydorus nominat recte Iſabellam; Cuſpianus minus rectè Mathildim, ex hac etiam genitas ſcribit Agnetem Conrado Turingiæ; Conſtantiam Ludouico Haſsiæ Lantgrauio, deſponſatam: ſed ego nec in Turingicis nec in Haſsicis annalibus diligenter excuſsis, obſeruare potui, verum eſſe. Filius Iſabellæ Iordanes natus eſt illi Rauennæ, tum alter etiam Henricus: hunc pater infantem adhuc regno Siciliæ præfecit, quod aſſerit Petrus Vinea. Ioannes rex planè infelix fuit: de eius controuerſiâ cum Philippo rege Franciæ, extat decretum Innocentij III. ad Franciæ præfectos.

26. Ioannes

Eidem

Reges Angliæ à Francis. Eidem Anglia, à Nortmanis, violenter eripitur, eo anno; quo Othonem IIII. Imp. Philippus vicit: qui Germaniâ pulsus, ad regem in Angliam contendit, & auxilia impetrat contra Fridericum II. ſed eius cum videret potentiæ reſiſti non poſſe, in Saxoniam ſe abdens, animi dolore & torminum morbo extinguitur. Iohannes autem rex mortifero cereuiſiæ poculo à monacho ſublatus perhibetur.

27. Henricus III. Heinricus III. Bollimbrachus cognomine, regnauit diutius; quàm regum alius quiſquam, annos videlicet ſex & quinquaginta. Eius vxor Heleonora Raimundi ſeu (vt noſtri annales) Raineri marchionis Sabaudi (quem Comitem prouinciæ nominat Polydorus) filia; quas nuptias Richardus rex, patruus eius, conciliârat. Ad Damiatam ſeu Heliopolim Ægypti vrbem expugnandam auxilia mittit in Aſiam. Frater huius Henrici RICHARDVS, non Rodolphus, vt Voreſtus Bergomas, Comes Cornubienſis, in illo longo interregno, quod annos durauit duos ſupra viginti, rex Romanorum eligitur. Inter Friderici II. & Rodolphi Imperatorum tempora, cum reges quatuor Romanorum, non more antiquorum legitimo, electi eſſent: fortuna ſingulorum dubia, & exitus vitæ tragici fuerunt. Heinricus, Turingiæ princeps ante Vlmam ſagitta lethali percutitur: Vuilhelmus Comes Hollandiæ interficitur à Phryſijs: Richardus Anglus tumultu populari cum rege fratre eijcitur è patriâ, & à Guidone Comite Montifortenſe ſeu (vt noſtri ſcribunt) Starchenbergio cæditur Viterbij in templo; quod tamen alij tradunt filio eius Heinrico accidiſſe: Alphonſus Hiſpanus rex Caſtellæ etiam regno pellitur. Ita nulli vel amicorum iniqua gratia, vel ſua cupiditas impunis fuit; qui non ritè, & quaſi gradibus vſitatis, ad honorem in terris ſummum aſcenderit.

28 Eduardus I. EDVARDVS I. poſt Conquæſtorem, Henrici III. Filius cognomine longipes, vt Sarctorius. Hoc loco obſeruandum, etiamſi antea Eduardi tres fuerint, tamen ab hoc initium fieri, vt primus ſcribatur; quia è gente Nortmanicâ primus fuit. Eius pecuniâ Adolphus Naſſaenſis rex Romanorum Turingiam emit ab Alberto Landgrauio, & populi ſui & filiorum hoſte. Militauit pro re Chriſtianâ in Ægypto, ibidem pœnè ſublatus à ſicario eſt. Hoc regnante, cepit ſocietas cum mercatoribus Germanorum, per eas ciuitates, quas Anzas in hunc diem nominant.

29 Eduardus II. EDVARDVS II. vnicam filiam, regis Galliæ Philippi vxorem, habuit: Vnde filius eius regnum expetiuit, & primus geſsit

regni

regni Gallici inſignia. Eius filia Eliſabetha, vxor Iohannis Hollandiæ & Phryſię Comitis, quo mortuo, Humfredo Comiti Herefordenſi traditur. *Reges Angliæ.*

EDVARDVS III. hic in eo interregno quod inter Ludouicum Bauarum & Carolum IIII. fuit, declaratur aliquorum Electorum iudicio & ſententiâ Rex Romanorum; eius æmuli ex alterâ parte aduerſantium erant Fridericus II. Princeps Turingiæ, Ludouicus Marchio Brandeburgius, Guntherus Comes Suarceburgius: Heinricus Comes Virnebergius, quem in Erfurdianis tantùm annalibus in hoc ambitu nominatum inueni: horum alij depoſuiſſe munus oblatum feruntur, acceptâ à Carolo pecuniâ: alij repulſam tulerunt propter generis humilitatem, licet viri eſſent omnes fortiſsimi, vt alijs locis explicabitur. Accidit hæc imperij turbatio anno Chriſti ſupra milleſimum trecenteſimo quadrageſimo ſeptimo. Anglus affinitatem cum Carolo iungit, ductâ in vxorem Helenâ ipſius filiâ. Fuit hic Eduardus felix admodum, qui Scotos vicit, & totam pene Galliam ſubegit. In Iſenacenſium Annalibus proditum memoriæ eſt, quod ei militârint è noſtris principibus duo: Fridericus II. Grauis Princeps Turingiæ & Miſniæ contra Philippum Valeſium, in quo prælio Iohannes rex Boemiæ, Caroli IIII. Imp. pater, occubuit. Venerunt tum in regis Angliæ poteſtatem duæ triremes Siculæ; quæ regi Franciæ armamenta, commeatum, & pecuniam afferebant: quarum mentio fit in Lamberti ſupplemento. Militauit eidem regi alio tempore etiam Balthaſar Friderici Grauis filius, contra Iohannem & Carolum V. Cum autem præclarè extitiſſent principum noſtrorum facinora; vterque baltheum & alia ornamenta equeſtria, virtutis & honoris gratiâ, à rege accepit: vt libro ſexto infrà prolixius dicetur. *30. Eduardus III.* 1347.

Ludouicus Bauarus Imp. fratrem Ropertum Electorem è ditione expellit: cauſa fuit, quod ſibi negaſſet ſuffragium, & Auſtriæ duci Friderico, fratris aduerſario, fauiſſet: is ſibi exilij locum Angliam eligit; & in honore habitus, ibidem moritur. Eduardus proſperâ vſus fortunâ primum deditione cepit portum Iccium, nunc Caletanum; poſtea pulſis Francis, coloniam deducit Anglicam; & tandem poſt reges ſuperatos titulum Franciæ regum vſurpat. Eius felicitas interrupta eſt agreſtium tumultu; in quo, teſte Engelhuſio, tricies centena hominum millia ſunt deleta. Regnauit annos quinquaginta, & ſocietatem Georgianam inſtituit. *Agreſtium tumultus.*

Reges Angliæ.

31. Richardus II. RICHARDVS II. variâ fortunâ, & vulgi ſeditionibus agitatus, cum regni habenas tenuiſſet annos duos & viginti, eas deponere cogitur; quem multitudo credidit fame necatum in vinculis.

32. Henricus IV. HEINRICVS IIII. cognomine Bollinus, Richardi conſanguineus, & eius euerſor, idem etiam gubernationem minimè tranquillam habuit: Ipſius liberi fuerunt, HEINRICVS V. qui illi ſucceſsit, & HVMFREDVS, cuius vxor Iacobe, Vuilhelmi ducis Brabantiæ filia, fœmina irata & improba, quæq; prius Iohannem Brabantinum maritum, quod eſſet tractata illiberalius, reliquerat. Filiæ eius Blancha vxor Ludouici Electoris Palatini, qui fuit Roperti Imp. filius: Philippa vxor regis Daniæ.

33. Henricus V. HENRICVS V. Heinrici IIII. filius, antea princeps Vualliæ. Huius temporibus Vuiclefus diuerſa à religione Romanâ diſputans, è ſepulchro erutus, rogo imponitur: qui cum cremaretur, tota inſula terræ motu concutiebatur: vt Thomas Vualdius Carmelita tradit. Ad hunc regem diuertit Sigismundus Imp. vt compoſitis inter ipſum atque Franciæ regem diſsidijs, cauſam communem ſuſciperent profligandi Turcam: ſed fecerunt odia illorum regum fatalia, vt Cæſar nihil efficeret, & ipſi ſuis cupiditatibus inuicem ſe affligerent. Regnauit annos nouem & menſes aliquot, qui contra Francos pugnauit feliciter.

34. Henricus VI. HEINRICVS VI. Quinti filius viceregem & tutorem habuit patruum Humfredum, regnum fortiter & fideliter adminiſtrantem.

Pugnauit tum regis Angliæ exercitus in Boemia contrà Huſsitas, duce Cæſarino Cardinale: qui ſtatim atque in eam prouinciam venit, ab hoſtibus fugatur, & eius currus auro onuſtus diripitur: Itali, Anglique Germanis permixti, non diu reſiſtunt, & in confuſione magnâ trucidantur. Rex nihil ſtabile in regno videns, odium in ſuos cœptum vertit in crudelitatem: & patruum optimè meritum, qui annos quinque & viginti vicarius gubernauerat, ſuaſu vxoris Margarithæ, Renati Andegaueni filiæ, ſupplicio capitali afficit. Coronatus ipſe rex Galliæ Pariſijs: ſuâ ignauiâ, & nobilitatis diſsidijs non ſolum alieni nihil occupat, ſed ne ſua quidem retinet.

Duæ

Duæ ſunt in Angliâ familiæ, quæ de primatu & dignitate contendunt: Eboracenſis, vetuſta & primaria; & Lancaſtria, recentior: quia autem illam honore ſummo per inſidias priuauerat, & tollere de medio deſtinabat; factus deinceps infelix, ac propemodum miſer; ab Eduardo Eboracenſe duce bis capitur, & demum in carcere interijt: eiusdem Eduardus filius, odio matris ſuperbæ, ab aduerſarijs tollitur: ne reſtaret ſoboles, quæ poſſet ſtirpem ducere, & honores regios recuperare. *Reges Angliæ.*

EDVARDVS IIII. dux Eboracenſis cum Henrico, qui ante ipſum regnauerat, variâ fortunâ aliquoties dimicat; & Lancaſtriæ familiæ regnum ſceptrumque rurſus extorquet. Vxorem ducit Philippi ducis Burgundiæ filiam; ſuamque collocat Carolo, Burgundi filio, nomine Margaritham. Volateranus ait ex eâ natam Mariam Maximiliani I. Imp. coniugem: ſed errat; nam ex Iſabellâ Luſitanâ, tertiâ eius vxore, procreata eſt. Soceri auxilio, integro regno potitur; & maiorum dignitatem vendicat: cui etiam tributa, quæ ſoliti erant Anglis Burgundi numerare, honoris & meritorum cauſsâ remittit. In regno vixit annos tres & viginti. *35. Eduardus IV.*

EDVARDVS V. hæres Eduardi IIII. ætate tenerâ, vnà cum fratre Richardo, datus in tutelam patrui Richardi, in vinculis Londini occiditur; confirmante homine crudeli, quod in ſermone vulgari eſt; fidem patruo non eſſe habendam; quod etiam Euryſteus Herculi, vt eſt in fabulis, probauit. *36. Eduardus V.*

RICHARDVS III. dux Gloceſtriæ, tutor datus fratris filijs Eduardo & Richardo, non Humfredum conſanguineum imitatur; ſed vt regnum ſolus poſsideret, adoleſcentes patrueles circumuenit, & de vitâ tollit. Annam Boemam, Venceslai Imp. filiam, habuit vxorem: ſuam ipſe deſpondit Rodolphi Imp. filio Hartmano: ſed hic adoleſcens, ante nuptias brumali tempeſtate, fractâ in Rheno glacie, cum nobilibus vndecim ſubmergitur XIII. Calend. Ian. anno ſalutis ſupra milleſimum quadringenteſimo octuageſimo octauo, ætatis octauo decimo. Regnauit annos duos & menſes totidem: tumultu ciuili interficitur in prælio. *37. Richardus III.* 1488.

HEINRICVS VII. Comes Richmondiæ exul; Richardum DEO hominibusque infenſum bello vincit: & vt gradum ſibi ad regnum faceret: vnam è filiabus Eduardi IIII. ex familiâ Eboracenſe, ſibi iungit vxorem: *38. Henricus VII.*

 vtque

Reges Angliæ. vtque videretur concordiæ nouæ in regno autor: Eboracenſem & Lancaſtriam gentem (ex hac ipſe erat genitus) cupit conciliare, & coniungere albam roſam & rubeam in vno inſigni, vt animis ſimul & ſenſibus idem facerent principes & populus; quod conſilium non ceſsit illi planè infeliciter.

In regno confirmatus, cum grandem illi pecuniam pater reliquiſſet, è bonis collectam Eccleſiaſticis; ne inſoleſceret Henrici animus iuuenilis; Maximilianus Cæſar ei perſuadet, vt pro Romani pontificis dignitate bellum contra regem Franciæ ſuſciperet; nec enim honeſtius poſſe talem pecuniam collocari: ſuum quoque ipſi auxilium promittit, & ad caſtra regis proficiſcitur.

Militabant Anglo Germani, quorum equitatui præerat Vualus Comes: peditatui Georgius Carolouicius è nobilitate Miſnenſe: Morinum vrbs, quæ nunc Terouana, expugnata incenditur; Tornacum capitur deditione: prælio etiam Ludouicus Franciæ rex ſuperatur: è tribunis eius Baiardus, Spinula Sfrodatus, & Longauilla in hoſtium veniunt poteſtatem. Hoc tyrocinium regis tam felix, magnam illi & in patriâ & apud exteros laudem peperit. Ipſe domi agitatus ab impoſtore quodam Belga, qui ſe Eduardum V. fingebat, iam necatum in carcere à patruo, tumultu infeſtatur; & Scotorum fert incurſiones. Eius filius ARTVRVS, vxorem ducit Catharinam, Ferdinandi regis Hiſpaniæ filiam; ſed exiguo poſt nuptias tempore moritur.

39. Henricus IIX. HEINRICVS VIII. Heinrici filius, dux Vualliæ, cum fratris Arturi viduâ nuptias celebrat, Ro. Pontificis permiſſu; & quia cauſam religionis pontificiæ ſcripto publico rex defenderat, ornat eum pontifex titulo defenſoris Eccleſiæ. Cum poſtea regem facti improbi pœniteret; non ſolùm vxorem repudiat, verùm etiam ritus eccleſiaſticos mutat, & totam doctrinam Romanam è regno ſuo exterminat: ſed nec renouatam Euangelij doctrinam ſatis conſtanter defendit; prolapſus in libidinem adeò, vt quas vxores amauerat ardenter, eas aut tollebat ſupplicijs, aut dimittebat cum ignominiâ: inter quas fuit mulier modeſtiſsima Anna, Iohannis ducis Iuliacenſis filia, Vilhelmi tum viuentis ſoror: eam repudiat, ſed è regno dimittere noluit.

40 Edvardus VI. EDVARDVS VI. ſecatur ex vtero matris Iohannæ, vxoris Henrici tertiæ: cum medici dicerent, aut matri aut proli eſſe

eſſe pereundum: gibbum habuit; peruenit ad annum ætatis ſextum decimum: cœleſtis veritatis cupidiſsimus, & ſummâ ſpe eximiarum virtutum princeps: in ætate florente tabe & vicio pulmonum moritur. Eo defuncto, dux Northumbriæ Franciſcam pronurum, ſeptimam Henrici coniugem, euehere; & in ſuos regni ſucceſsionem transferre conabatur: ſed pœnas audaciæ mox perſoluit. Regni Angliæ.

MARIA nobiliſsima, Catharinæ Hiſpanæ filia, regnum obtinet; quia in eo ſexus muliebris, vt in alijs regnis, non excluditur. Hæc mutationem religionis inſtituit; & per Reginaldum Polum Card. populum Anglicum abſoluendum à Lutheraniſmo curat. Nubit Philippo, Imp. Caroli V. filio, regi Hiſpaniarum & Neapolis: ſed cum nullam ex eâ prolem ſuſcepiſſet, ex Angliâ ipſe diſcedit. Polus homo Philoſophus & Theologus, in illâ mutatione etiam ad regnum eſt aſpirare auſus. ELISABETHA Annæ Bollinæ, ſecundæ vxoris Henrici filia, pietate, eruditione, ſapientiâ, magnanimitate virgo eximia, doctrinam Euangelij populis ſuis reſtituit: & quamuis aduerſarios habuit potentes: tamen auxilio diuino omnes difficultates vicit; factionem ducis Northfolcij, ſublatis ſeditionis impijs autoribus, cautè & fortiter diſsipauit: In hac reginâ virgine ætatem doctrina, & integritas conditionem, & prudentia ſexum longiſsimè excellit. 41 Maria. 42. Eliſabeth.

Hæc percurrendo euagatus longius ſum à noſtri inſtituti propoſito: quod ſi lector boni conſulet, aliquid operæ precium non indignum feret. Quod autem quædam certiora dixerim: debetur ampliſsimo viro Henrico Kyllegreuio Anglico, ad Electorem Saxoniæ legato, & Comiti ipſius viro erudito Chriſtophoro Scuterſio, quibus cum hæc mea familiariter contuli, viris humanitate & virtute excellentibus.

DE SAXONVM IN
Germania rebus geſtis.

NVnc ad Saxones, qui reſederunt in Germaniâ redeundum eſt; vt quid de eorum bellis mandatum literis ſit, notum breuiſsimis fiat. Manſiſſent Saxonum & virtus & ſtudia populis exteris nauata in obſcuro; niſi gentibus tam illuſtribus auxilia ſua iunxiſſent. Domi enim cum neminem haberent, qui res patrias traderet poſteritati: arma enim magis, quàm literas nouerant:

Reges Saxonum. rant: ideo factum eſt, vt res nullæ à maioribus præclarè geſtæ propagatæ ad poſteros ſint, niſi quæ à ſcriptoribus traduntur peregrinis. Paulus Diaconus ſcribit hiſtoriæ ſuæ libro quinto, anno Chriſti ſupra quadringenteſimum quinquageſimo tertio
453. (Æmylius quinque annos adimit contra Diaconum & Gem-
Bellum contra Attilam in campis Catalaun. blacenſem) quòd Saxones vnà cum Burgundionibus & Francis pugnauerint in exercitu Romano contra Attilam regem Hunnorum, cum in Galliâ eſt atrox illud in campis Catalaunicis prælium commiſſum: in quo Saxones & Alani in medio agmine genti Hunorum tum fortiſsimæ obiecti ſunt, & centum atque octoginta armatorum millia interfecta: in quo itidem prælio Ditericus rex Gothorum vulneratus; Meroueus Francorum occiſus eſt; Attila immaniſsimus ſuperatus: cuius etiam fuiſſet deletus omnis exercitus, niſi præliantibus nox obiecta eſſet, quæ feruori militantium obſtitit. Ab eo tempore nunquam Saxones aut depoſuerunt aut intermiſerunt arma, & præcipuè rei naualis ſtudium. AVDOVAGRIVS enim Saxo (Odoacrum alij dictum autumant) per Normanorum & Cenomanorum littora vagatus, agrum Andegauenum depopulatur, vt ſcribit Gem-
480. blacenſis, anno quadringenteſimo octuageſimo. Anno mox
481. inſequente idem reuerſus cum maiore exercitu Andegauum ſubigit, acceptis à ciuitate obſidibus; & oppida finitima capit; cum rege Hilderico Francorum ſocietatem init; gentem itidem Alemanorum in Sueuis domat. Saxonum quoque auxilijs, Diteri-
Francorum de Turingis victoria. cus Francorum rex, affinem ſuum ERINFRIDVM Turingorum regem vincit, anno ſupra quingenteſimum vigeſimo quar-
524. to. Hunc regem Turingiæ, quem hactenus Herminfridum nominarunt ſcriptores & annales omnes, Erinfridum ſcribo ex Caſsiodoro & Sifrido Presbytero Miſnenſe. Vincit autem rex Francorum Turingos ad flumen Vnſtrutam, ſed non abſque ſuorum detrimento & clade: hoſtem enim in præſidium arcis Schidingiæ, quod fluuio imminebat, compellit: ad quod expugnandum cum non ſatis videretur virium habere; vicinos Saxones, tum Herciniam tenentes, ſollicitat atque euocat, eiuſmodi conditione oblatâ: vt ſi Turingos expugnarent, terram illam poſsiderent hæreditariam. Saxones lætati nuncio, nouem decernunt Chiliaſtas ſeu præfectos millenarios: qui cum in caſtra Francica veniſſent, terrori fuerunt propter proceritatem corporum, & genus validum armorum. Suadentibus nonnullis, eiuſmodi amicos Francis non expetendos, qui imperium ali-

quando

quando ipſorum poſſent occupare; ſententia irrita & repudiata eſt: & Rex Francicus in præſentem vtilitatem totus intentus, ea, quæ eſſent euentura, minimè prouidere aut curare potuit. Schidingi vrbis atque arcis oppugnationem Saxones aggrediuntur: & domos ignibus iniectis incendunt: Turingi in caſtra Saxonum erumpentes, circiter ſex millia eorum cædunt: pugnatum eſt vsque ad ſolis occaſum pertinacibus vtrinq; animis; cum Turingi de libertate & vitâ; Saxones de gloriâ & amplitudine nominis decertarent. *Reges Saxonum.* *Saxonum cum Turingis prælium*

Erinfridus fortiſsimo quoque è ſuis interfecto, & vrbe flammis conſumta, legatos de pace mittit; quam Franci ſuadent ideò concedendam, vt viribus communibus Saxones rurſus eijcerentur è Turingiâ: genus videlicet hominum acre, laborioſum, periculorum tolerans, & Francis pertimeſcendum. Nuncio pacis accepto, Schidingij ſecurè agere: è quibus nobilis quidam aucupio deditus, vrbe egreditur: cui cum accipiter vltra ripam auolaſſet, eſſetque captus à Saxone; hic petenti reddere noluit: cumq; etiam atq; etiam negaſſet; Turingus vt alitem reciperet, ſecreta prodit; & quid de Saxonibus eſſet ſtatutum, per fatuitatem enunciat. Saxones auditâ aucupis voce, occaſionem ſui ſeruandi non differunt: & quamuis maximam partem copiarum amiſerunt; tamen nocte ineunte in caſtra Turingia ruunt; & ſtragem ingentem edunt: relictis tantùm ſuperſtitibus, qui aut ſexu eſſent infirmiore, aut viribus ad reſiſtendum imbecillibus: in quibus conſeruandis dignâ ſe humanitate & Saxones & Franci temporibus illis vtebantur. Franci captiuam abducunt Radegundim Bertharij, fratris Erinfridi, filiam; quæ regi Franciæ Lothario propter modeſtiam & formam nupta, in toto regno Franciæ præ reliquis fœminis, omni pietatis & laudis genere celebrabatur; poſt obitum etiam in numerum diuarum relata; quam cum ſanctiſsimis matronis vbique coniungit Venantius Fortunatus Pictauorum Epiſcopus. Deletis caſu tam miſerabili Turingis; & Erinfrido paulò pòſt per inſidias ſuorum interfecto; eam Turingiæ partem â Francorum rege Saxones accipiunt, quæ promiſſa fuerat, poſsidendam. *Turingorum clades.*

Angilis itidem cum populis finitimis in Britaniam profectis, Saxones qui domi erant relicti, non Cauchorum modò, verùm etiam Angilorum ſedes paternas occupauerunt. Ditio Saxonum eo tempore inter Viſurgim & Albim fuit: & hi, quod *Ditio Saxonum olim quæ fuerit.*

Reges Saxonum. ad orientem habitarent, Oſtoſaxones ſeu Oſtuali dicebantur: nam qui trans Viſurgim incoluerunt, Vueſtouali in hunc diem dicuntur, quia occidentem verſus habitant: Orientalem prouinciam cultoribus vacuam tum inuaſerunt; cùm inde Longobardi, gens Sueuica, cum reliquis Sueuis trans Danubium habitantibus, migrauit in Pannonias, hoc eſt in Auſtriam & loca finitima: quas ſedes poſt annos duos & quadraginta cùm etiam deſererent: *Longobardia.* regnum trans Alpes in eâ parte Italiæ, quæ dicitur Inſubria, conſtituunt: quæ regio ab ipſis Longobardia, & corrupto nunc vocabulo Lombardia dicitur, & ab vrbe primariâ ducatus Mediolanenſis appellatur: è quibus ſedibus nunquam poſtea, quamuis innumeris vexati calamitatibus, expelli potuerunt.

Saxones in Italiam migrant, Poſt hoc tempus DITHERVS rex (ſcriptores Francici antiquiores Theodebertum, recentes Dagobertum appellant) anno
548. ſupra quingenteſimum quadrageſimo octauo ſecum in Italiam Saxones ducit; eamque ſibi facit cum Inſulâ Sicilia tributariam. Manſerunt in Italiâ tum Saxones annis triginta quatuor, quos vnà cum Ditberto rege præſidij causâ dux Francorum BVCEL- *Bucellinus.* LINVS ibi reliquendos cenſuerat: vt Gregorius Turonenſis & Annonius, ſcriptores Francici, tradunt. Is Bucellinus cum eſſet à Narſete Eunucho, Iuſtiniani Imperatoris legato, interfectus: miles quoque Saxonicus in præſidijs diſpoſitus, partim expellitur, partim obtruncatur; cum mutuo auxilio ſubleuare inuicem ſe non poſſent.

556. Anno deinceps ſupra quingenteſimum quinquageſimo *Saxonum in fines Francicos irruptio.* ſexto, quietis impatientes Saxones, in fines Francicos nouam irruptionem faciunt: agriſque vaſtatis, prædas agunt ex populis ſuæ terræ finitimis: tum enim Francorum ditio longè vltra Rhenum propagabatur. LOTHARIVS Francorum rex ſubitò illis obuiam procedens; eos ad Viſurgim vincit: & eâdem celeritate de Turingis, Saxonum tum temporis ſocijs, triumphat. Saxones qui præter ſpem non tàm ſuperati, quàm laceſſiti erant, viribus reparatis, & exercitu inſtaurato, non vicinos affligere, ſed in Galliam ipſam ire moliuntur: quorum conſilijs clàm enunciatis, Lotharius magnas copias vndique colligit: id cum fieri intelligerent; prioris cladis non immemores, animos deijciunt, & veniam per legatos petunt, obedientiam pollicentur, dimidium fortunarum partem ſatisfactionis loco offerunt: libertatem tantum ſuam vxorumque & liberorum cupiunt eſſe ſaluam & illibatam. Hæc, vti à Francis traduntur, ſcribo. Sed talem erroris

con-

confeſsionem, & tantam ſupplicum humilitatem inſolentia Francica contemnit; ſtatuitque rebelles armis, ſupplices cæde extinguere; & de gente ferâ & inquietâ ſemel pœnam ſumere, ne vnquam vires priſtinas repararet: putabant enim formidine ita eſſe iam exanimes, vt delere ſine negocio poſſent. Saxones pro focis & vitâ coacti pugnare, ſeſe mutuò adhortantur atque animant: quanta ſuorum maiorum virtus fuerit, quàm intolerabilis Francica ſit ſuperbia, in animos reuocant; & in eo conueniunt atque perſiſtunt vniuerſi, potiorem eſſe mortem dedecore, internecionem ſeruitute. Itaque metu in furorem verſo, arma certatim ſumunt, & prælium expetunt: tantamque Francorum ſtragem edunt, vt pauci è regijs euaderent ſuperſtites: plurimi quoque mallent eſſe comites regis in fugâ, quàm virorum fortium, ſtationem non deſerentium, ſocij in pugnâ: quod ex eodem Turonenſe, & inprimis ex Annonio liquet. *Reges Saxonum.* *Saxonum cum Francis prælium*

Eiusdem pugnæ meminit Marcellinus Comes: qui addit, anno hunc inſequente Saxones, factionis Hildeberti ſocios, contra filium fratris exercitum ducentis, prædas egiſſe è Franciâ.

Anno ſupra quingenteſimum ſexageſimo octauo ALBOINVS Longobardorum rex, Pannonias Hunnis committit certis conditionibus; ipſe collectâ Danorum & aliarum gentium manu, cum omni Longobardorum populo in Italiam contendit. Venit primum in Liguriam III. Non. Septemb. omnia replens incendijs & rapinis: Inde exercitus delectu habito, Mediolanum capit: Ticinum vltra triennium obſidet: Veronam ſuo imperio adiungit: Inſubriam præterea omnem deuictam atque ſubiugatam, de ſuo populo Longobardiam nominat: Italos ſedibus expellit, regionem in militem externum diſtribuit. *Alboini cum Longobardis in Italiam commigratio.*

In agrorum diuiſione cùm Longobardis loca fertiliora darentur, Saxones tumultu ius æquum petunt: quos vt deliniret Alboinus, eis ſatisfacit. Sed cum inpoſterum ſe contemni, & à ſocijs premi, & ſui penè nullam rationem haberi animaduerterent: etenim præmijs bellorum fruebantur Longobardi, onera ferebant Saxones, ſine aliquo compendio; ideò de reditu in patriam cogitant atque deliberant. Sedes ipſorum deſertas, quia cum coniugibus liberisque ſupra viginti millia hominum patriâ exceſſerant, Rex Francorum Sigebertus Sueuis habitandas colendasque conceſſerat. Anxietas vndique magna, & deliberatio dubia:

Reges Saxonum. dubia: ſeruitutem apud exteros ferre, videbatur indignum & acerbum: à domo exulare, maximè graue & moleſtum: ſedes ab alijs occupatas recuperare, durum atque difficile. Quapropter communicato inter ſe conſilio decernunt, aut in Gallijs pedem figendum, aut auxilijs Gallorum patriam repetendam.

Saxones patriam repetunt. Longobardis eodem tempore detentis bello Appulo, commodam abeundi habebant occaſionem. Itaque anno ſupra
582. quingenteſimum octuageſimo ſecundo, Dani, Saxones, Turingi, quos in Italiam veniſſe diximus; cùm ij, qui Alboino Longobardo militauerant, tùm qui à Ditberto rege Francorum relicti in præſidijs, ſuperſtites euaſerant, cum familijs & omnibus impedimentis, recto itinere per Alpes in Franciam contendunt, inque agro Rhemorum Campano conſident: ſed nec in Gallijs ſedes dabatur, vt ſperauerant: nec auxilium vllum apparebat, quo patriam recuperarent.

Gentem autem bellicoſam cum non admiſcendam populo
Bella Saxonum cum Francis. Francico reges cenſerent: pugnatum cum ipſis variâ fortunâ & varijs locis eſt. Primum Guntranus rex Aurelianenſium eis obuiam mittit palatij ſui præfectum Eunium, quem alij patricium Romanum nominant, cognomento Mummolenum, vt Fortunatus: vt cæteri, Mummolum: virum rebus bellicis ſpectatum: is fines prouinciæ defendens fortiter, eos retrò in Italiam com-
583. pellit. Ipſi fortunam denuò tentantes, ad alterius anni initium per prouinciam Lugdunenſem ad flumen vsque Rhodanum progrediuntur; & ab eodem præfecto tranſitum petunt ſine iniuriâ. Nihil ab eo quidquam æqui aut humani impetrantes, quod viribus & multitudine non poſſunt; tentant auro & largitionibus: quibus efficiunt, vt non obſtante ſibi Mummolo, per limites Gallicos daretur aditus ad regem Sigebertum, in vrbe Mediomatricum ſedem tenentem. Is Mummolus, quod pecuniâ ſe corrumpi fuerat paſſus, ab inuidis ludibrij causâ poſtea Nummulus appellatur.

Sigebertus rex, ad tutandos fines ſuos, Lupum & Magnulfum fratres ſibi legat: addito illis principe Condane, & patris olim ſui Lotharij, & nunc ſuo fideli domeſtico viro, & ætate & prudentiâ maturo: qui conſertâ cum Saxonibus manu, potiuntur victoriâ, ſed valdè cruentâ; nam præter multos viros fortiſſimos Condanes duos filios, primo honorum gradu conſpicuos, amittit. Ad Lupum ducem de eâ re ſic ſcribit Fortunatus, qui ijſdem vixit temporibus:

libro 7. pag 118. Qua

Quæ tibi ſit virtus cum proſperitate supernâ, Reges Saxonum.
Saxonis & Dani gens citò victa probat:
Borda à quo fluuius ſinuoſo gurgite currit.
Hic aduerſa acies, te duce, cæſa ruit,
Tamq; diu pugnax acie fugiente ſecutus,
Laugona dum vitreis terminus eſſet aquis.

De Condane, & eius filiorum nece, idem in hunc modum:

Quæ fuerit virtus, teſtis nunc Saxo retentat:
Laus eſt, arma truci non timuiſſe ſeni.
Pro patriæ votis & magni regis amore,
Quo duo natorum funera cara iacent.

Saxones non periculis, non fortunâ aduersâ territi, in patriam redeundi armis ſibi quaſi portam aperire ſtatuerunt; cumque primum impediti eſſent à Guntrano, & iam à Sigeberto ſuperati; regis HVLFERICI prouinciam Sueſsionenſem adoriuntur: ſed nihilo felicius pugnarunt, quâm antea: de quo idem Fortunatus initio libri noni: cuius verſus adducere neceſſe habeo, quia alijs vti auctoribus non poſſumus, & hic ipſe nondum in lucem eſt editus:

Hulferice potens, ſi interpres barbarus extet,
Adiutor fortis, nobile nomen habes.
Quem Geta, Vaſco tremunt, Danus Euthio, Saxo, Britannus.
Cum patre quos acie te domitaſſe patet.
Terror & extremis Phryſonibus atque Sueuis.

Hi verſus licet corrupti ſunt: tamen ſatis declarant, cum regibus Francicis ſatis diuturnum & graue certamen Saxonibus fuiſſe: quos cum neque vincere omninò Franci valerent, neque impedire violentiâ poſſent; nam damnis creſcere, & ab ipſo ferro vires conſequi videbantur: ideo Sigebertus rex cum ijs paciſcitur conditionibus, quas ipſi pro ratione temporis non recuſarunt. Primum omnium vt ſe coram ſuis excuſare poſſet, & vt virorum fortium animos domaret religione; Felicem epiſcopum Nannetenſem, doctorem genti feroci tribuit; de quo idem Fortunatus: deinde in regni ſui finibus non ſolùm hoſpitium,

Reges Saxonum. tium,ſed & domicilium offert; ne grauius irritaret iracundos, & propemodum deſperatos. Cum neutrum ſponte facerent; ampliore vſus humanitate ad priſcas ſedes repetendas, quarum amore & deſiderio tenebantur, auxilium ipſis promittit; neue violentiâ vterentur conſuetâ, ſuadet ipſis, vt cum Sueuis agant, ſi recipi in commune domicilium poſsint, ſine vtriusque gentis clade ſingulari (inanis enim eſt tàm in egeſtate ſuperbia, quàm in periculis ferocitas & pertinacia:) Sigebertus hâc moderatione effecit,vt è ſuis finibus ſine iniuriâ diſcederent: itaque à Mediomatricibus,qui nunc Metenſes ſunt,profecti ad Rhenum, Coloniam Agrippinam verſus tendunt.

Euntibus per non amicas ſibi nationes, ſumptus illis vehementer augebantur; quia ex ipſis prædam aucupabantur hoſpites iniquiores. Quamobrem cum ſe decipi paſsim & exhauriri viderent; vt ſumptus tolerare poſſent, & ſe ab auaris iniuſtisque hominibus vendicarent; ſolitâ vtuntur calliditate & ſolertiâ, & nouum ſtellionatus genus excogitant: nam pro auro lecto ac probo,ſubæratum atque adulterinum ſoluunt hoſpitibus; idque mercatoribus dabant magno numero & pondere: quod ab his ſerò eſt animaduerſum.

Saxonum bellum cum Sueuis. Rheno transmiſſo, cum ad Vueſtoualiam accederent; à Sueuis alijsque populis,qui in deſertas eorum villas & oppida à regibus Francorum collocati erant,non ſunt admiſsi. Sueui tamen, conſideratâ periculi magnitudine, vt hærerent in aliquâ domicilij parte, ſe agri partem tertiam reddituros promittunt: quibus cum aſperius reſponderent Saxones, amplius agri dimidij reſtitutionem pollicentur: illis nondum acquieſcentibus, ſe ſeruaturos tantùm partem tertiam, reliqua reddituros omnia: modò absque armorum certamine amici inter ſe viuerent: patriam,ſacra,leges,mercimonia,affinitates communia haberent: ad extremum,ne dubiam atque duram belli fortunam experiri haberent neceſſe; non agrum modò omnem,ſed iumenta etiam & pecora offerunt. Cum nihil vllis precibus aut æquitate impetratum eſſet; iamque Saxones excidium minitarentur, deque eorum vxoribus ac prædâ diuidendâ inter ſe certarent: arma ſumere Sueui cogebantur: hos animabat ſalus ſuorum, illos extimulabat cupiditas; & in alterâ acie ſigna ferebat deſperatio, in alterâ rabies. Erant in exercitu Saxonico circa ſex & viginti millia pugnatorum; è quibus primo conflictu quadringenti & octoginta ſunt deſiderati. Conceptis inde verbis Saxonum multitudo coniurat, neminem nec tonſurum cæſariem,nec raſurum barbam,

barbam, donec hoſtes extinctos viderent. Repetito aliquoties prælio clade ſemper maiore afficiuntur; donec eò tandem deducta res eſt, vt qui in acie non cecidiſſent (quorum viginti millia fuiſſe Annonius ſcribit) conditiones oblatas accipere quaſuis compellerentur, cum anteà iuſtiſsimas recuſaſſent. Hanc narrationem obſcuriùs exponunt Gregorius Turonenſis, Sigbertus Gemblacenſis, Conradus Vrsbergius; neq; in hâc pugnâ, vt Sabellicus auctor eſt, cæſi ad internecionem Saxones ſunt; ſed aliquæ manſerunt reliquiæ: quorum vicem ac ſolitudinem dolentes vicini, qui Sueuos oderant; expulſis aduenis, ſocijs ciuibus aras & focos ſuos reſtituunt. Mulieres Saxonicæ, quæ Sueuis nupſerant, infamiâ notantur: earumq; liberis ius ſucceſsionis inter Saxones adimitur. Hanc hiſtoriam temporum ignoratione & auctor ipſe, & interpres iuris Saxonici, quod Speculum appellant, confudit; quod eſt à diligente viro Alberto Crancio Saxone prudenter obſeruatum. *Reges Saxonum.*

Ex his, quæ modò relata ſunt, manifeſtum eſt; nullius neq; regis neq; ducis Saxonum ab vllo ſcriptore, qui extant, nomen citari, cum ſine rege aut ducibus eſſe non potuerint. Anno decimum ſupra ſexcenteſimum, vigeſimo octauo, DITBERTVS rex, pater Lutheri (vt Franci ſcribunt, Dagobertus Clotarij) cum Bertholdo Saxonum duce pugnaſſe ſcribitur; quam rem infra latius perſequemur. 628. *Ditlbertus Rex Saxonum.*

Nunc antequam ad reges Saxonum, qui imperium in patriâ tenuerunt, perueniam: de eorum religione, inſtitutis, moribus, armorum genere dicam; quantum è ſcriptoribus aut monumentis veterum colligere potui.

Religio eorum ab initio talis fuit, qualis eſſe ſolet omnium, quibus de Deo omnipotente & vero nulla vnquam lux aut notitia cœleſtis affulſit: ſed qui ſibi ſua opinione, aut imitatione ſuperſtitioſa, aut formidine aliquâ, Deos fingunt atq; conſtituunt; In tenebris errorum maximorum, cum alijs Germanis Tybilenum (vt Tertullianus vocat) coluiſſe veriſimile eſt; quo nomine Saxones malum Dæmonem in hunc diem appellare conſueuerunt. Qui gentis annales ediderunt, numen populare memorant, Crodum quendam, meſſoris ſpecie, qui cinctum lineum geſtat; dextera ferens vaſculum roſis repletum, ſiniſtrâ erectâ rotam currus: Pedibus nudis inſiſtit piſci ſquammoſo & aſpero, quem percam vocamus. Coluerunt item Hamam, ſpecie regia cum alijs dijs deabuſq; duodecim. Coluerunt Irmum in inſigni ſtatua: atq; hos deiectos & deſtructos à Carolo Magno *Religio Saxonum qualis fuerit.*

Mores Saxonum. narrant Annales Magdeburgij: In Turingorum verò legitur, Iulium Cæſarem in eâ regione extruxiſſe vrbes Deorum nominibus; vt à Luna Luneburgum, à Sole Soltuedelam, à Venere Magdeburgum, ab alijs oppida alia: quæ alluſio in nominibus etiamſi inepta non ſit; tamen quod de Iulio Cæſare traditur, fabuloſum exiſtimo.

Addunt alij Flinnum, & Sibam Deam, & Atrum nomine, quem colebant, ne noceret, & malum Deum inauſpicatumque dicebant. Ante Caroli tempora tentatum eſt, *Instituta & mores Saxonum.* num molliri animi religione veri Dei poſſent: nam Sigebertum regem Francorum miſiſſe eis concionatorem Felicem, Epiſcopum Nannetenſem, ſuprà ex Venantio Fortunato relatum eſt: & Beda libro quinto hiſtoriæ Eccleſiaſticæ teſtatur, duos fratres Edualdos eo animo ex Angliâ in Saxonum antiquorum prouinciam profectos, vt eos doctrinâ ſinceriore formarent ad cultum & reuerentiam numinis honoriſque diuini: ſed hi ab agreſtibus prius trucidati ſunt, quàm ad præfectos prouinciarum veniſſent: in Rhenum coniecti cum eſſent, corpora ipſorum Coloniæ in Vbijs inuenta, & in ædem ſacram religiosè translata ſunt.

Gothi vaſtant Italiam. Repetamus paulò vetuſtiora tempora. Italiam vaſtarunt vno tempore duo Gothorum reges, diuerſis animis & locis diuerſis: ALARICVS in Latio, RHADAGASTVS in Hetruriâ; hunc Scytham fuiſſe, & à cultu non tantum Chriſtianæ pietatis, ſed omnis humanitatis alienum, & ſacri & prophani ſcriptores conſentiunt.

Nam Alaricus quantumuis barbarus, tamen ad templa aut imagines diuorum confugientibus, parci iuſsit: Rhadagaſtus nemini neque diuorum neque hominum pepercit: imò quò quis melior habitus, aut honoratior viſus, in eum maiorem ſæuitiam exercuit. Eius tandem exercitus, in montibus Pollentinis Etruriæ, ira Dei extinguitur vniuerſus; cuius diuus meminit Auguſtinus: quam cladem, vt peccata & ſcelera ipſorum meruerant, non potuerunt euadere Saxones: cum perijſſent in illorum montium anguſtijs ſupra centum millia armatorum, ne vnico quidem milite Italo vulnerato: vt ait vir fide digniſsimus Auguſtinus: vnde aut armis mutuis inuicem confectos, inſaniâ quadam; aut interclusſos, peſte aliquâ ſubitò corruiſſe, DEO in ipſos vindicante, intelligere poſſumus.

Iidem

Iidem Gothi, qui ab Iſtro venerunt, vt tradit grauis ille poeta noſter Prudentius, ſanguine hominum ſoliti ſunt ſuos Deos placare; neque ſolum hoſpitum aut aduenarum, quod itidem Scythæ fecerunt, ſed etiam propinquorum & domeſticorum. In ſimilem ſententiam de ſocijs eorum Saxonibus ſcribit Euodius Epiſcopus Ticinenſis in ſermone de Antonio quodam, qui in ciuitate Valeriâ, ad ripam Danubij ſitâ, habitauit; Iam (inquiens) peccatorum conſumatio Pannonijs minabatur excidium: iam ſuccisâ radice ſubiectæ illius regionis ſtatus in pronum deflexerat: per incurſus enim variarum gentium, cotidiana gladiatorum leges meſſem nobilitatis abſciderat; & fœcundas humani generis terras irâ populante deſolabat. Iam Franci, Heruli, Saxones, multiplices crudelitatum ſpecies, beluarum more, peragebant: quæ nationum diuerſitas ſuperſtitioni mancipata, deos ſuos humanâ credebat cæde mulceri: nec vnquam propitia ſe habere numina, niſi cum ea æqualium, hoc eſt hominum, cruore placaſſent: ceſſare confidebant iram cœlicolûm innocentis effuſione ſanguinis: qui vt in gratiam redirent cum ſuperis ſuis, propinquorum conſueuerant mortes offerre.

Reges Saxonum. Gothi & Scythæ placant Deos ſanguine humano.

Quoſcunque tamen religioſi titulus declarabat officij: hos quaſi ſereniores hoſtias immolabant; exiſtimantes, quod piorum vigilijs, diuinitatis ceſſaret indignatio, & fieret materia gratiæ, locus offenſæ. Hæc Euodij verbis placuit exponere; eſtque factum Iuſtino primo imperante, circa annum à Chriſto nato ſupra quingenteſimum vigeſimum quintum. Itaque ex illis ſacrificijs nefandis conſtat, quanta ignorantia, quanta cæcitas in eorum mentibus fuerit, qui domi immaniſsimi, in nomen Chriſtianum foris ſæuierunt atrociſsimi; in quod hoſtis Dei perpetuus omnium nationum odia acerbiſsima incenderat. 525.

Addit Sidonius Apollinaris, Aruernorum epiſcopus in Galliâ: quod ex hoſtibus captis, cum bello peracto domi triumphaſſent, decimum quemque mactauerint. Fuerunt igitur in illâ imperitiâ gentili, vitâ & moribus feris ſimiliores quam hominibus: vnde de ijs Fortunatus:

Saxonum feritas.

Aſpera gens Saxo, viuens quaſi more ferino.

Idem tamen non negat, ex illis quoſdam religionis ſtudioſos fuiſſe, & mutaſſe animos ſaxeos, & è lupis oues placidas eſſe factos. Membra illis fuerunt dura & vaſta, vultus licet atrox, vigoris tamen plenus: oculi minaces & ferè cærulei, pectora gladiatoria, artus robuſti; reliquum corpus ad magna membra ſu-

Reges Saxonum. Saxonum tonſura.

ſtentanda aptum & benè compoſitum. De miro tonſuræ genere ſcribit Sidonius, teſtis oculatus:

Iſthic Saxona cærulum videmus,
Aſſuetum antè ſalo, ſolum timere:
Cuius verticis extimas per oras,
Non contenta ſuis tenere morſus,
Altat lamina marginem comarum:
Et ſic crinibus ad cutem receſis,
Decreſcit caput additurq́ue vultus.

Saxonum mores.

In animo atque ingenijs maior illis ſolertia, quàm ſtatura præ ſe ferret: in moribus quiddam horridum ſine ruſticitate; aſperum, ſine dedecore. Nihil humile cogitare; omnia appetere; nihil exiſtimare durum, in quo commodi ſpes appareret: nihil fugiendum, vnde gloria ſeſe oſtentaret: arma geſtare non tam decora, quam ponderoſa: non loricas corpori, ſed corpora loricis aptare. Ea præda in bellis optatiſsima, quæ vulneribus maioribus pararetur. Amare fidem & conſtantiam inter ſe; nec minus ſtabiles in amicitijs retinendis. Lenti in conſilijs, ſed nequaquam ſtupidi: quod ſemel ſtatuunt, id defendunt cum obſtinaciâ rarò aliquid in moribus aut mutare aut emendare. In armis laborioſi & indefatigati: in voluptatibus valdè intemperantes, ijs præſertim, quibus corpus alitur. Victus non exquiſitus, ſed copioſus: ebrietas ita vſitata, vt vicio non habeatur: cum certant poculis, ordine bibunt, nec ſine litigio, ſi quis non reſpondeat: nam fallere bibentem, iudicant iniurium: pocula numerant, ijsdem peregrinos excipiunt, obuios ſalutant, amicos venerantur, pro ſalute ſuorum principum bibunt, & hoſpites ad bibendum inuitant. Ieiuni rarò ad conſilia accedunt, etiam prudentiores: nam vulgus ſibi modum dari aut præſcribi non patitur.

Saxonum compotationes & ebrietas.

Hoc gentis vicium maximum eſt, & eò vſitatius, quia ſecuri neminem timent, aut ſuſpectum habent: vino depoſitus non irridetur: obrutus iuuatur officijs. Hoc enim Germanorum in ebrietate eſt, vt minus ſcelerata & nefanda committant, quàm alij quidam homines ſobrij faciunt. Vicium defendi nullum debet: quia tales regnum Dei non ingrediuntur, teſte Chriſti ſententiâ ſeueriſsimâ. Amemus igitur illum, qui omnes ſubiecit peccato, vt omnium miſereatur: qui noſtros reges & principes ſuſcepit, ornauit, extulit immenſa miſericordia, & illis lucẽ doctrinæ dedit, & prius dedit in externo regno Angliæ, quàm in proprijs laribus.

Sed

Sed ad Saxones, nondum inſertos filio Dei æterno, reuerta- *Reges Saxonum.* mur: qui illorum peccata manifeſta non recitemus, vt maior Dei clementia ſit, qui nos tales recepit in filios atq; heredes. Maiores *Saxonum pugnacitas.* illi noſtri magni homines, ſed hominum more miſeri, hoſtium nulli ſatis aſtuti, nec cedentes vlli contumaciâ, aut minores virtute, vt more veterum loquamur: bella occaſione quâuis quærere, crudeliter gerere, difficulter deponere: de ſuis factis magnificè ſentire, aliorum tamen non contemnere, libertatis amantiſsimi. Conſecuti initio ſunt nomen celebre rebus maritimis, cum in prouincias externas prædæ causâ excurrerent. Nauigijs vſi ſunt curuis & (vt Sidonius) miaparonibus pandis, conſutis è pellibus aut corio: vt idem in Panægyrico ad Auitum ſocerum ſuum, quem etiam laudibus vehit: quòd ipſius magiſtratu,

Saxonis incurſus ceſſat, Cattosq́; paluſtri
Alligat Albis aqua.

Sed de Saxonum illorum priſcorum ingenijs, moribus, conſuetudine, verba Sidonij, ex Epiſtola ad Namatium audiamus: qui tales deſcribit, quales ipſos in litore Aquitanico conſpexit: Saxonum, (inquit,) quot remiges videris, totidem te cernere putes Archipiratas: ita ſimul omnes imperant, parent, docent, diſcunt latrocinari. Vt nunc etiam, vt quam plurimum caueas, cauſa ſubſit maxima monendi. Hoſtis eſt omni hoſte truculentior: improuiſus aggreditur, prouiſus elabitur: ſpernit obiectos, ſternit incautos: ſi ſequatur intercipit: ſi fugiat, euadit. Ad hoc exercent illum naufragia, non terrent: eſt eis quædam cum diſcriminibus pelagi non notitia ſolùm, ſed familiaritas: namque ipſa, ſi qua tempeſtas eſt, hinc ſecuros efficit occupandos; hinc proſpici vetat occupaturos. In medio fluctuum ſcopulorumque confragoſorum ſpe ſuperuentus, læti periclitantur. Præterea priùs, quàm de continente in patriam vela laxantes hoſtico mordaces anchoras vado vellant: mos eſt remeaturis decimum quemque captorum, per æquales & cruciarias pœnas, plus ab hoc triſti, quàm ſuperſtitioſo ritu necare, ſubque collectam turbam periturorum, mortis iniquitate ſortis æquitatem diſpergere.

Hæc ille. Præter miaparones habuerunt copulas (id nauigij genus eſt) aptas celeritati, quarum apud Tacitum & Hegeſippum fit mentio. Hic etiam in hunc modum ſcribit lib. 5. de vrbis Hieroſolymitanæ excidio: Tremit Saxonia (de Romanis loquitur) inacceſſa paludibus & inuijs ſepta regionibus: quæ licet belli

Reges Saxonum.

curam videatur augere, & ipſa frequenter captiua Romanis triumphis acceſsit. Validiſsimum genus hominum perhibetur, præſtans cæteris: piraticis tamen miaparonibus, non viribus nititur: fugæ potius, quàm bello parata. Rectè de ijs, qui latrocinando rem quærebant, ad congreſſum pugnæ ſe non inſtruxerant. Quod tamen hic de Saxonia Hegeſippus recentior: id de tota Germania apud Ioſephum rex Agrippa aſſerit; vbi ait Spiritus Germanorum eſſe maiores corporibus, iras eorum animantibus feris vehementiores, animos ipſos dolorum & mortis contemptores.

Saxones Pontifici contra Saracenos militant.

Eorum auxilijs vſus Leo pontifex contra Saracenos, qui Africam tenentes, litoribus Italicis & vrbi Romæ imminebant; vndè Saxonibus & Longobardis campum Vaticanum conceſsit habitandum; quam partem vrbis Tranſtiberinam, amne & vallo munitam, vrbem Leoninam dixerunt poſteri. Ad defenſionem igitur nationum aliarum, vt de Angliâ, Galliâ, Italiâ auditum eſt, euocati; nomen magnum ſunt conſecuti.

Arma Saxonum.

De armorum genere dicere multa non poſſumus, nec literis adiuti nec monumentis. Sacam, apud ipſos pugionem fuiſſe, nonnulli tradunt, quem alligarunt femori; eumque duplicato longiorem gladij inſtar, lateri appenſum, diſſacam adhuc appellant. Enſem etiam lunæ inflexæ ſimilem in picturis antiquis vidimus, item gladiatorium illud ſeu mactatorium (ita lingua noſtrate dicitur) quo in vrbium caſtrorumque oppugnationibus vtebantur; item in primis aciebus, cum haſtis hoſtium ferrum præſecarent. Mallei ferrei vſus fuit equitibus. Armatura ex ferro tanti ponderis, vt vix alius niſi Saxo ferret. Scuta de cathenis ſatis firmis dependebant. Sariſſas item & cateias hominum noſtrorum fuiſſe conijcio, quibus olim Macedones & Teutones vſi ſunt, poetarum Ouidij atque Virgilij teſtimonijs. In Hercinijs in eo campo, quo Lotharius Saxo præliatus eſt; & in Turingiâ non procul ab arce Beichlingo, quam Henricus IIII. expugnauit; item in Mersburgio, quo Vngaros fudit Henricus Auceps, ſunt varia armorum genera effoſſa, ſed præcipuè ænea: eorum aliqua in manibus habui, multo magis craſſa & ponderoſa illis, quæ nunc geſtari ſolent, quædam ornatus gratiâ auro inducta.

Quales fuerint Saxones cum bella gererent, & quo numero apud nationes exteras, propter virtutem habiti, quantum potui, & quorum potui auctoritate, expoſui. Nunc ſunt de ipſorum more domeſtico quædam perſtringenda.

Matrimonia

Matrimonia fuerunt caſta & ſeuera: ſcribit enim Bonifacius ad Eduardum Angliæ regem; in antiquâ Saxoniâ, in quâ nondum vlla cognitio CHRISTI fuerit, non impunem fuiſſe libidinem: antiquam Saxoniam dicit Angliæ reſpectu, & vt Eduardum virtutis & continentiæ maiorum, & Chriſtianum hominem eorum maiorum admoneat, qui ritu gentili vixerint ſanctius, quàm faciant ſuo tempore de vero Deo instituti. Virgo ſtuprata imponebatur rogo: mulier corrupta laqueo ſtrangulabatur: Stuprator aut adulter ſupra ſepulchrum mortuæ aut ſuſpendebatur aut cingulotenus nudatus, lacerabatur flagris vsque ad mortem. Doti dabatur non aurum nec argentum, ſed pecora aut arma: quæ itidem ad maritam pudicam afferebat vir militaris, non libidine, ſed amore: non petulantiâ ſed ſtudio patriæ, cui prolem debebat, quæ & parentes defenderet, & imperium traderet nepotibus. *Matrimonia Saxonum.*

Viderer fortaſſe præconio nimio meis indulgere, ſed ſi probantur quæ de Germanis vniuerſis ſcribit Tacitus, cuius libri in manibus ſunt; nihil me finxiſſe dicent, qui ſunt iudicio æquo præditi, & huius gentis mores antiquos conſiderarunt: apud quam verè boni mores plus valebant, quàm alibi bonæ leges. *Mores Saxonum.*

Liberos educabant ad flumina, & durabant niuibus ac frigore: puellæ adultæ intra parietes manebant, virorum præſertim nobilium: vulgò exercebantur aſsiduis laboribus. *Educatio liberorum apud Saxones.*

Furta grauius quam latrocinia puniebant: quia violentiam repellere omnes poſſunt, inſidias aut fallaciam non omnes. Fugitiuum ex acie morte mactabant, nec dignum exiſtimabant vita; quia pro patriâ aut ſuis mori non auderet. In plebe qui non militaret, aut agrum coleret, aut opificium exerceret, ad remos damnatus, aut ad aliud opus faciendũ coactus eſt: nullum enim genus hominum magis oderant, quàm ocioſorum; ideo qui aut rem familiarem domi non habent, aut à bellis ſunt ocioſi; vel militiâ peregrinâ, vel raptu viuebant. Rapere ciuibus aut amicis non erat licitum. Cuſtodia ſexus non anxia aut ſolicita; quia honeſtas per ſe apud ipſos laudabilis. Si quis nobilem coniugio peteret, licuit illi eodem lecto cubare: ſed data fide, ne quid perpetraret ſuo nomine aut genere indignum: ſi confeſsio puellæ aliud affirmaret, eam cogebatur vxorem ducere. *Saxonum ſeueritas erga delinquentes.*

Mores Saxonum. *Aedificia Saxonum.* Ædificia olim nullius ſplendoris, multis in locis fuerunt etiam ſubterraneæ. Ante nobilium plerunque foſſa & vallum quadratum, tignis compoſitum. Tunc autem cum ceſpite aut carice domos tectas haberent, imperabant gentibus externis, validi iuſticiâ & fortitudine; vt Henricorum & Othonum temporibus eſt factum. Arces munitas in inſulis aut montibus collocarunt, quò conferrent fortunas tempore difficili aut periculoſo: ædificia cætera, erant ſolum tegumenta contra iniurias tempeſtatis; quibus diſsipatis aut incenſis, non magno damno afficerentur. Fuerunt tecta ſeparata & quibus habitarent, & quibus frumenta conderent, vt incendijs & rapinis minus eſſent expoſita. Caſulas ſuas, ne hoſti paterent, ipſi euertebant: ducentes ſecum & familiâm & pecora: ſpecus ſubterraneas, & (vt Romani vocabant) flauiſſas ita texerant, vt ſubſidium ſcirent egeſtatis finito bello & armis depoſitis. Defoſſa & ſepoſita, quæ aſſeruabant omnibus, aut communiter aut ſocialiter ſeruiebant ita, vti inter ipſos conuenerat.

Saxonum mores in iudicijs. Domum vicini ſpoliare, abditum prodere, focum violare, capitale habitum. Si incidunt controuerſiæ, non iraſcuntur modo implacabili: imò à concertatione & vulneribus, ad eadem redeunt conuiuia; & iungunt dexteras: & ne vindicta cum dedecore aut pernicie progrediatur, amicis & hoſpitibus datur cauſæ cognitio, quâ acquieſcunt: quod apud noſtros conſuetudo eſt, apud alios miraculum. Non ſtare promiſsis adeò probroſum, vt apud eos plus valeat promittere, quàm alibi iurare: nam fidem non ſeruantem perpetuò oderunt: cum periuro nemo ſedet, nemo cibum capit, nemo ſub eodem tecto habitat: qui id facit; ignominiâ ſimili notatur: pacis tempore cogebatur ire in exilium; belli, plectebatur capite. Supplicia ſunt gladius, furca, rota, palus, forpex, virgæ, ignes, aquæ. In protentas haſtas incurrere; caſtrenſe; alligari nudum carpendum fluctibus, nauticum eſt.

Sepulcra Saxonum. In funeribus proſequendis diligentiſsimi: memoriam ſuorum religioſè colunt; monumenta ambitioſè non extruunt, niſi ſummis viris, eaque vno lapide impoſito, aut tumba in altum erecta; vt Henrici Aucupis Quedlinburgi cernitur in Hercinijs, & Magdeburgi Othonis primi in Saxoniâ, & Vilderhuſij, Vitichindi, & Vigberti in diœceſe Bremenſe: vlteriora non habemus; nam antequam ad fidem Eccleſiæ Chriſti traducti ſunt maiores noſtri; nec literas nouerant, nec cultus alicuius humanioris ſtudioſi erant. Bello occiſos armis imponebant; & certantes officio, aut cremabant aut ſepeliebant in lucis proprijs.

His

His commemoratis ad inſtitutum reuertemur, & recenſebimus eos reges, quos Saxonum in patriâ fuiſſe accepimus.

Mores Saxonum. Reges Saxonum domeſtici.

Primis tamen temporibus reges non habuerunt: ſed ſuum imperium diuiſerunt in toparchias duodecim, quas circulos nunc vocant. Itaque habebant ſenatum duodecim virorum: ſuam quisque adminiſtrabat ditionem legibus communibus; ſi quid verò incidebat vel domi vel foris, quod egeret conſultatione magnâ, vniuerſi conuocabantur in locum certum, aut pro tempore in locum periculo maximè vicinum: ibi re deliberatâ ſtatuebant, quod ad honorem & vtilitatem omnium pertinere cenſuiſſent.

Is qui bello præficiebatur, ſi id gerendum eſſet, regis nomine & auctoritate vtebatur: bello finito, regium nomen cogebatur deponere; nec maiore eminebat poſt id potentiâ, quàm alius è Duodecim iuris ſocijs. Ita BERTHOLDVM regem nominant Francici ſcriptores, qui ante Carolum Magnum vixerunt: noſtri annales SIGHARDVM DITERICVM, EDILHARDVM, eius filium atque nepotem: tum VVIDICHINDVM, Vuernechini filium Sighardi pronepotem, qui Caroli vixerunt temporibus: de quorum rebus geſtis nunc explicare aliquid rerum ordo poſtulat; ſi prius de BERTHOLDO ſeu (vt Æmilius appellat) Berthario dixerimus, quæ ex Annonio, qui paulò poſt illa vixit tempora, obſeruauimus. Nam eundem ſecuti ſunt Gemblacenſis & Ganguinus Galli, & Nauclerus ſcriptor Germanicus: Æmylio enim ſatis fuit rem attingere.

Bertholdus Rex Saxonum.

Saxones cum in regionem vicinam Francis ſubiectam excurrerent, omniaque incendijs vaſtarent: Ditbertum filium mittit rex Lotharius, vt Saxones repellat; qui ſtatim iuuenili audaciâ transmiſſo Rheno, prælium cum BERTHOLDO duce Saxonum committit. Primo congreſſu fortuna Saxonibus arriſit. nam Franci in fugam acti, & rex grauiter vulneratus, atque de equo deturbatus eſt: quem tamen, ne in diſcrimen aut vitæ aut vinculorum maius veniret, ipſius ſatellites magno animo defenderunt.

Saxonum bellum cum Francis.

In tanto periculo poſitus, galeam ſuam cum cæſariei cute, ita vti decuſſa ictu violento erat, per nuncium ad patrem mittit: vt ſigno præſenti fidem faceret, quo in loco res eſſet. Nuncius regi Lothario, ita vti iuſſus erat, Saxonum impetum denuntiat, filij fortunam, & aduerſum ſuorum caſum exponit & auxilium

Reges Saxonum.

um flagitat. Lotharius tum in ſaltu Longolario venatui indulgebat; ſed intellecto exercitus & filij periculo; veritus cladem & infamiam, præſenti iuuenum manu, quæ cum ipſo erat, arrepta; alijsque ſubſequi iuſsis, diurnis nocturnisque itineribus ad filium properè contendit: fixisque noctu ad Viſurgim caſtris, equitem feſſum ſe tradere quieti imperat. Primo diluculo cùm è caſtris Francorum gratulationes propter Lotharij aduentum audirentur: Bertholdus cauſam inſoliti plauſus & clamores exquirit; audito, quòd ob regis præſentiam lætiores eſſent, dixiſſe fertur; fruſtra gaudere hoſtes, & ſua ſomnia credere eſſe vera: nam regem, cuius aduentum ſimularent, ſe certis ſcire rumoribus, eſſe mortuum. Hæc ad timorem ſuis adimendum, cum voce altiore iactaret: rex vltra flumen ſermonem loquentis excipit; & admiratus inſolentiam, ſilentium tenet: galea autem caput tantùm nudauit, & ſe conſpiciendum aduerſarijs tradidit: de vultu & colore barbæ, & promiſſa cæſarie, quam tum alere virile erat, agnitus: magnam hoſtibus trepidationem attulit. Viſo eo Bertholdus: Tu quoque cana beſtia (inquit) hîc aderas; idque voce tantâ, quam rex audire poſſet.

Quo conuicio Francus incenſus fluuium contendit ſuperare, equitatu ſuo ad ripam paulo infra caſtra conſtituto; equos ad flumen transmittendum valentiores adhibet; quibus agminatim natantibus ad impetum fluuij refringendum, cæteri à lateribus ſubſequebantur: in ipſorum medio cum regem in flumine traijciendo cernerent alacrem, magis ad regis exemplum, quàm ad ſuæ vitæ periculum ſpectabant. Rex etiamſi & annorum & armorum grauitate non parum impediretur, in vlteriorem tamen ripam peruenit: quod cum propter ſpem Saxonibus, in præda occupatis, accidiſſet; viſo hoſte iam propinquo, in fugam ſe conijciunt. Francus Saxonem ſeſe non expectantem, continenter inſequitur, ſemper coniectis in ducem oculis: qui vir ætatis prouectæ temeritate iuuenili vtebatur; dicterijsque in ipsâ fugâ non abſtinebat: ſubindè enim reſpiciens & verba iaciens inania, indignum eſſe rege aiebat ſuos relinquere, & fortunæ commutabili ſe credere: cauendum illi eſſe, ne ſuos poſtremum modò videat; verborum friuolorum modus non erat, regemque videns ſibi imminentem propiùs, modò tanquam dominum appellabat, modò cauillis laceſſebat.

Lotharius cum ipſum ſuæ ſalutis causâ, vt fugâ ſcilicet elaberetur,

bretur, ſerere tam effuſos ſermones animaduerteret; neque ludibria orationis refutauit, quod indecorum fuiſſet: neque fugientem è conſpectu dimiſit, quod verboſum & delirum ſenem comprehendere cuperet. Curſus regij celeritatem promouente iracundiâ, cum aſſecutus eſſet ſenem loquacem: arma ipſum & loricam deponere, & manus dare imperat: quod cum facere pertinaciter detrectaret, ne ſuorum accurrentibus turmis euaderet, immiſsâ haſtâ transfoditur. Francis oboritur lætitia immenſa ob ſalutem regis, qui ita feſtinauerat ad victoriam, vt aſſequi eum vix pauci potuiſſent. *Reges Saxonum.*

Opima ſpolia Lotharius hoſti detrahit; caputque ducis occiſi ad Ditbertum filium muneris loco mittit. Duce ſuo ſine ordine fugiente, hinc inde diſperſi Saxones erant; & iam eodem occiſo, effugia palantes quærebant; nec lares patrios, quò minùs ſternerentur populationibus & incendijs, aut audebant aut poterant defendere. Francus furore nimis prouectus, è captis Saxonibus, qui machæræ ſuæ longitudinem excederet, marem viuere neminem eſt paſſus. Gemblacenſis teſtatur, non modò in militem, ſed in omnes alios eâdem crudelitatis pœna ſæuijſſe, vt dimitteret viuentem neminem menſuram ſui ipſius gladij excedentem.

Poſt hanc pugnam iugum Saxonibus graue imponitur: ijsque, ne rebellarent, arma, machinæ, equi adimuntur; & iumenta quingenta dare hoſtibus ſingulis annis imperantur. Cum & fortiſsimi in prælio illo tumultuario cecidiſſent, & exuti poteſtate viderentur; Francis nihil amplius timendum videbatur: ſed cum ſublatam ſui limitis defenſionem paulò pòſt ſentirent, quod Saxones inermes obieciſſent hoſtibus; anni ſpacio exacto arma ijs reſtituunt, & eorum viribus ad ſui regni commodum vtuntur; de tributo tamen annuo nihil remittunt. Hanc calamitatem Saxonibus attulit regis ſenis imprudentia. Nunc quia nihil præteritum videtur, rectâ ad Sighardum regem transeamus. *Saxones à Francis ſubiugati.*

DE

Reges Saxonum.

DE SAXONIÆ ANTIquis Regibus & Ducibus.

Sighardus. Vxor Iulanda Goſuini Obotritorum Regis F.

Ditericus. Vxor Dobra Billingi R. Obotritarum F. | *Siboldus ſine hærede mortuus.*

D. Bertholdus. Vxor D. Phryſiorum F. | *Edelhardus. Vxor Heila Ratbodi R. Phryſiorum F.* | *VVernechinus. Vx. Chunhildis D. Rugiorum F.* | *Mathildis.* | *Hildegardis vxor Hermanni Com. Ballenſtady.*

Ditericus obijt in carcere. | *Albio Palatinus Sax. primus Chriſtianus.*

Vuitichindus Magnus. Vxores duæ. | *Bruno. Vxor Suſanna Volfradi D. Montfortenſis F.*

1. Geua Suigardi Regis Daniæ ſoror: | *2. Suatana Lechi Ducis Bohemiæ F.*

Haſula vxor Bernonis Com. Ballenſtady. | *VVigbertus. Vxor Sandacilla Rabedonis D. Phryſiorum F.* | *Vuitichindus II. Vxor Iulanda C. Rocblicij filia.*

SIGHARDVS REX SAXONVM.

LIBER STEMMATIS SAXONICI, QVEM poſthac originum nominabimus, ſine causâ mutandus repudiandusvè non eſt: nec enim ſolùm ex Annalibus atque hiſtorijs, quæ in manibus ſunt; verùm etiam ex diplomatibus, literis, picturis, & monumentis antiquis, quorum aliqua ipſe ego vidi atque conſideraui, collectus atque conſcriptus eſt: quem etiam in hoc loco ſtudioſè ſequar, aut cur ſequendus aliquando non ſit, cauſam afferam.

In eo libro SIGHARDVS primus auctor, & quaſi propago ſtirpis Saxonicæ ponitur: & anno à nato Chriſto ſupra ſexcen-
633. teſimum trigeſimo tertio, Heraclij Imperatoris vigeſimo, rex fuiſſe Saxonum perhibetur: eandem tuetur ſententiam Georgius Rixnerus, Cæſaris Maximiliani I. caduceator, vel (vt nunc

vocant)

vocant) Heroldus: qui Sighardum ait regnaſſe annos octo & quinquaginta: vitâ functum anno ſupra ſexcenteſimum nonageſimo primo. Origines noſtræ teſtantur, quod Ditbergus, rex Francicus, Sighardi exercitum ingentem deleuerit: cuius etiamſi nullus ſcriptor Francorum meminerit, tamen ab originibus non diſcedo. Nam Sighardum, Bertholdo interfecto, conſultaſſe de ſuorum libertate, veriſimile eſt. Franci enim non Saxoniam omnem ſed partem tenuerunt ſuperioris: vnde cùm; ſecundum Gemblacenſem, anno Chriſti ſupra ſexcenteſimum quadrageſimo ſecundo, Vandali qui fluuiorum Haueli & Sueui accolæ erant, magna multitudine effuſi, diriperent Turingiam, & eam eripere Francis pararent: Saxones ſponte obtulerunt ſuam operam Turingis, cum regibus Francorum ſubditis; ſi efficerent, vt tributo & oneribus alijs leuarentur. Id gratum accidit Franco, qui eis prolixè pollicitus eſt animum gratum. Itaque Saxones contra Vandalos fortiſsimè pugnant, eoſque partim occidunt & ſpoliant; partim ad ſua redire compellunt. Talis beneficij gratiâ rex Francus tributa eis remittit, quæ iam annos circiter octoginta penderant. Saxones cùm regno Francico Turingiam ſeruâſſent; & propinquas nationes à populationibus prohibuiſſent: è tributarijs liberi, regumque ſocij atque amici facti ſunt, ſuâ magnâ cum gloriâ. Annales Heſſorum memorant, ab huius regis nomine, quem Saxones Ditbertum, vt ſæpè dictum eſt, Franci Dagobertum nominant, fuiſſe dictam Dagoberſtetam propè Erfurdiam in Turingiâ: & Dagoberthuſam propè Marpurgum in Haſsiâ: & eiuſdem nominis pagum in Rheni ripâ, non procul à Coloniâ Agrippinâ: in quibus tunc locis omnibus præſidia limitanea habuit: quæ nunc conciſis literis paulò aliter pronunciantur; ita tamen, vt originem, qui prudenter loquuntur, intelligant. Sighardi nomen obſcurius eſt: quia in Francorum hiſtorijs aut Annalibus non inuenitur, & quia longâ in pace regnaſſe diu tranquillè exiſtimatur. Vxor Sighardi fuiſſe à Rixnero dicitur IVLANDA, Goſuini regis Vandalorum filia, è quâ genuit Ditericum & Siboldum: Ditericus patris ditionem accipit, Siboldus adoleſcens eſt mortuus.

Reges Saxonum. 691.

642. Saxones militant Francis contra Vandalos.

DITERICVS REX.

DITERICVS, Sighardi filius, vxorem ducit Dobram ſeu (vt alij) DOBRAGEVAM, Billingij regis Obetritarum filiam: de cuius ſtirpe, & magnanimi duces Megal-

Reges Saxonum. burgij propagati ſunt. Hæc peperit, vt in Originibus legitur, tres filios, EDELHARDVM, BERTHOLDVM, VVERNECHINVM: Filias, vt alij ſcribunt, Mathildim, & Hildegardim: hæc vxor Hermani, Comitis Ballenſtadij, fuit.

Saxones occidentales ſunt Chriſtiani. Regis Diterici temporibus Saxones occidentales in verâ religione inſtitui cœperunt, à duobus fratribus Edualdis ex Angliâ profectis in antiquorum Saxonum, à quibus Angli deſcendunt, ſedem: ſed vt nihil difficilius eſt, quàm inſitas opiniones, præſertim de cultu diuino, ex animis euellere, & nouas inſerere: ita rudes animi, quod didicêre, facilimè relinquunt: nec ab inſtitutis patrijs ad alia, quamuis meliora, adduci poſſunt, aut ea certe diu non obſeruant. Doctores igitur nouos non admittentes, eos interficiunt, vt eſt ſupra expoſitum.

Reges Francorum, regnante hoc Diterico, ſeptem numerantur. Ditericus, Ditberti nepos, regno præfuit annos duos; Ludouicus, filius eius, quatuor; Hildebertus, Ludouici frater, decem & ſeptem; Ditbertus (qui à Gemblacenſe nominatur Clodoueus) Hildeberti filius, annos quatuor, vel (vt Annonius) quinque: Lotharius, Ditberti filius, duos: Hulfericus quinque: Ditericus quindecim: vterque Ditberti filij. Hæc temporum notatio præponenda fuit, ad intelligendum ea, quæ ſunt de Diterico dicenda.

Regum priorum quinque temporibus in Saxoniâ otium & pax fuit: nam Franci bellis occupati domeſticis, externa non quærebant, Hulferici verò & Diterici dominatu, tria bella contra Saxones geruntur. *Saxonum bella cum Francis tria.* Erant tum Franci & armis potentes, & religione Chriſtiani: nec minùs potentes Saxones, ſed à veri Dei cognitione, & cultu prorſus alieni; hi, cum nec Francis parêre æquo animo poſſent, nec deos patrios & templa popularia abolere vellent; ſæpè pro libertate ſuâ, & pro antiquâ ſuperſtitione arma ſumſerunt; ſemper tamen ſibi magis, quàm Francis pernicioſa. Ad religionis mutationem, cum non rarò accedat principum cupiditas: hominum animi leuiſsimâ de causâ exacerbantur, & ad priſtinum ingenium redeunt.

Etenim, cum viderent Saxones non tàm ſalutem ſuam quæri, quàm fortunas & imperium: nam à præfectis regijs nimium grauabantur: ideo animis pertinaciſsimis reſiſtebant, & nomen atque profeſsionem Chriſtianam magis magiſque oderant, non ſecus atque ipſos.

Poſtea

Poſtea Saxonibus gentes Vandalicæ reſtiterunt, ijsdem iniu- *Reges Saxonum.*
rijs affecti, & imperioſè atque acerbè tractati. Erat, vt ad inſtitutum redeam, illorum temporum mos: vt reges Francici nomen tantùm dignitatis obtinerent: præfecti verò palatio (maiores domus ipſi vocabant) cùm regni negotia omnia, tùm rem militarem procurarent. Ditericus igitur, Saxonum rex, non cum Hulferico aut Diterico regibus, ſed cum regiæ domus præfecto Carolo, cognomento Martello, Caroli Magni auo, bella geſsit, vt annales Francici rectè teſtantur, qui trium bellorum faciunt mentionem.

Primum geſtum eſt, anno Chriſti ſupra ſeptingenteſimum 723.
vigeſimo tertio, temporibus Hulferici, in quo Saxones victi ſunt: Alterum anno quarto poſt, temporibus Diterici, in quo denuò ſuccubuerunt: Poſtremum anno ſupra ſeptingenteſimum quadrageſimo, commiſſum ad Luppam fluuium, quod etiam Saxonibus cecidit infeliciter. 727. 740.
Satis fuit ſcriptoribus Francorum victorias ſuæ gentis commemorare: cauſas belli non curarunt: vel quòd eædem ſemper fuerint, vel quòd hoſtium virtutem, aut ſuorum cladem referre noluerint. Agro Saxonico, oppidiſque vaſtatis, tributum eis imperatum eſt: neve rebellionem tentarent, datis obſidibus, coacti ſunt cauere. Georgius Spalatinus vir planè bonus & diligens, regem Ditericum cum Ditberto bellum geſsiſſe quod ſcribit, contra ſcriptores Francicos ſcribit: nam cum eius filijs, vel filiorum potius (vt dixi) præfecto, eum pugnaſſe certum eſt: qui illud addunt præterea, eam ob cauſam benè rem ceſsiſſe Francis; quòd contra Idolatras contumaces pro ſacris & religione dimicauerint.

Ditericus regnauit annos quadraginta: obijt, vt ait Rixnerus, anno ſupra ſeptingenteſimum quadrageſimo; vt opinio eſt, do- 740.
lore animi, quòd tribus prælijs victus, antiquâ libertate non frueretur.

EDELHARDVS.

EDELHARDVS, Diterici filius natu maior, & patris ſucceſſor, Angariorum, Iburgi, & Oſnaburgi dux ſcribitur; quibus tum vrbibus atque gentibus regnum Saxonicum continebatur. Vxorem ducit HEILAM Rathbodi regis Phryſiorum filiam: ex eâ genuit vnicum filium ALBIONEM, primum inter Saxones Chriſtianum: cuius Gemblacenſis, Vrsbergius, & Chronicum Cellenſe meminit: ſed nomen diuersè à ſingulis ſcribitur. *Saxonum primus Christianus.*

Reges Saxonum. Edelhardus regno potitus, vt iugum Francicum à Saxonum ceruicibus excuteret, omnibus viribus conatur: ideò quâuis occaſione oblatâ rebellauit, & cum hoſtibus eſt quinquies congreſſus.

Saxonum bella cum Francis quinque.

I. Primum bellum, initium ſumpſit anno ſupra ſeptingenteſimum quadrageſimo tertio, vt Gemblacenſis; quadrageſimo quarto, vt Vrsbergius; quadrageſimo quinto, vt Scotus Marianus. Hanc diuerſitatem inde natam exiſtimo; quod vno illo

743. bello prælia ſæpiùs facta ſint, vt ſolet fieri. In hoc bello bello Carolomanus, Caroli ſupra nominati filius, dux fuit; qui in Saxoniam profectus, arcem Hoemburgam, vt Ado nominat; ſeu, vt Saxones, Bobenburgam, quaſi altam arcem dixeris, in diœceſi Mindenſi, ad Viſurgim amnem ſitam, obſidet: & tandem conditionibus capit, & fratris Edelhardi regis filium Ditericum, obſidem abducit: cuius indole generosâ motus, fide acceptâ adoleſcentem in patriam confeſtim remittit: fore ſperans, vt Saxones haberet magis beneuolos, ſi eorum principibus & nobilitati parceret.

II. Ditericus cum illâ humanitate nihil moueretur, & ſer-

744. uitutis impatientiâ fidem violaret: nouum ſuâ temeritate bellum in patriam attrahit. Carolomanus enim, & Pipinus fratres, anno inſequente, ſubditis copijs in Saxoniam redeunt, & conatus hoſtium, eodem Diterico capto, coercent, atque impediunt.

III. Anno ſupra ſeptingenteſimum, quadrageſimo ſeptimo,

747. inter Pipinum & Griphonem fratres ſimultas oritur: quæ importunitate Griphonis in bellum graue euadit. Hic enim fratri gradum ſuperiorem inuidens, ad Saxones confugit; eoſque per ſe ad tumultuandum promtos, facilè ad ſuas partes allexit: quorum conſcripto exercitu, ad flumen Ocram, prope Orthenimum, caſtra metatur.

Pipinus per Turingiam veniens, cum milite Francico & Turingico, caſtra locat ſupra Muſſaham amnem, iuxtà Schaningum oppidum, vt teſtatur Regino. Locorum nomina eodem modo referuntur ab Adone & Vrsbergio: ſed ſunt in libris vulgatis corrupta. Gripho, cum nec Saxonibus fidere auderet; nec copias ſatis firmas ad reſiſtendum fratri haberet, cuius tàm celerem aduentum non expectauerat: in Bauariam, ad ducem Odilonem, vt Annonius; vt ſcriptores

Germanici appellant; Taſsilonem ſe confert; cuius neptem Suanhildim in matrimonium habebat. Regino ait, ſubiugatam armis ab eo Bauariam fuiſſe. Eum inſecutus Pipinus, Laufridum & Suidgerum, ſocios eius vincit & capit: Griphonem & Taſsilonem in poteſtatem redigit, vſus tamen ſolitâ clementiâ: Taſsilonem, & coniugem eius Hiltrudim captam, in priorem dignitatem reſtituit, & præfecturas duodecim in Neuſtriâ aſsignat Griphoni, fraternæ pietatis perpetuò contemptori: Saxonibus etiam; qui fratri ſuo ſe adiunxerant, vt poſtea in officio manerent, ignoſcit. Hoc igitur bellum, è Saxoniâ, in Bauariam, translatum eſt. Reges Saxonum.

Quarti in Saxonia belli cauſa fuit, quod Hildegarium epiſcopum interfeciſſent. Pipinus qui, exauctorato Hilderico rege, in ſolium collocatus erat, altero poſt diadema ſuſceptum anno, hoc eſt, nati Chriſti ſupra ſeptingenteſimum quinquageſimo primo maximis copijs tranſit in Saxoniam, & ad Rinam vſque ſupra Viſurgim accedit. Pugna inter Francos & Saxones committitur, & acriter vtrinque dimicatur. Pipinus ad Vihebergum, magnâ copiarum parte amiſsâ, victoriam cruentam obtinet. Faciunt huius prælij mentionem Ado, Annonius, Vrsbergius, item Saxonicæ Origines: victoriæ verò Regino Prumienſis. Cecidit in eo prælio antiſtes Moguntinus Geroldus, vt in Annalibus antiſtitum ſcribitur: vt noſtri eum nominant, Vuildegarus. Annales Moguntini, quos Bruſchius collegit, teſtantur, in reprimendis Saxonibns, Turingiam infeſtantibus, Pipini ſocium fuiſſe Geroldum, & à nobili quodam Saxone interfectum præliantem. Geroldi filius fuit Garuuildus (ita enim inuerſis literis ibidem Vuildegarus ſcribitur, vtrumque autem ſignificat hominem totum ferum ſeu planè effrenem) qui, vt patris cædem vlciſceretur, iterum cum Pipino & arma & conſilia iunxit. Cum autem in nobilem illum incidiſſet in pugnâ, vt in Annalibus Moguntinis; vel cum illum ſpecie colloquij in ſua caſtra euocaſſet, vt in Vuormacienſibus legitur; ſuâ ipſum manu interficit, cum hâc exprobratione: Accipe nunc ferrum, quo patrem vindico carum: Saxonibus nulla fuit calamitas tanta, quin ad libertatem, quoties poſſent, rurſus aſpirarent. Quam ob cauſam ſæpius ab ijs laceſsitus Pipinus, cum videret gentis illius contumaciam, eſſe furori ſimilem, comparat maiores copias: vt pro tot annorum iniurijs ſeueriores à gente durâ pœnas exigeret: nec eius propoſito fortuna inuidit.

Quintum igitur bellum ſuſcipitur anno ſupra ſeptingenteſimum

IV. 751. V. 757.

Reges Saxonum.

mum quinquageſimo ſeptimo, vel (vt alij) octauo, ad quod Saxones planè parati fuerunt: nam & itinera intercluſerant in finibus, & arcibus multis præſidia impoſuerant: ſed Pipinus omnes difficultates peruincit: plurimas arces euertit: caſtella vi capit: & ad Sitinum hoſtibus congrediens, magnam eorum edit ſtragem, ad conditiones propoſitas adigit, tributum denique annuum equorum trecentorum imponit. De hâc victoriâ ſcribunt Prumienſis, Vrsbergius, & Gemblacenſis: hîc de tributo nihil exprimit. In iſto congreſſu Edelhardus inter primos dimicans, vulneratur; & tertio die pòſt è viuis excedit, vt teſtantur Origines. Regnauit annos ſeptendecim maximâ gloriâ & virtute.

ALBRO DVX PALATINVS.

ALBRO, regis Edilhardi filius, poſt multa bella, à Pipino & Carolo Magno per Saxoniam feliciſsimè geſta: cum æquitatem victoris cerneret, vtpote qui non tàm de imperio, quàm de religione dimicaret: cumque ſucceſſus in bellis omnibus optatos, & fauſtos, & quosdam etiam mirabiles, contra ſe & alios experiretur: conſultat cum Vitichindo ſuo patruele, de gratiâ & beneuolentiâ Caroli comparandâ; & de reliquijs patriæ, tot prælijs & cladibus exhauſtæ atque afflictæ, conſeruandis; id autem faciebant, paucis conſcijs, ne aut à gentilibus ſuis, aut à multitudine nominis Chriſtiani hoſte, tanquam proditores rituum maiorum atque patriæ opprimerentur; aut duris cruciatibus necarentur. Poſtulant ambo abeundi ad Carolum redeundive liberam poteſtatem; quâ impetrata, Bardegunum accedunt. Eo tamen in loco non audiebantur, quia ſuſpecti erant: ſed Carolum iubebantur ſequi vltra Rhenum, quod ſe facturos promittunt. Acceptis à Carolo obſidibus, & adiuncto Amalbini, maximæ auctoritatis viri, comitatu, Attiniacum ſimul eunt.

Albronis cum Vitichindo deliberatio de Chriſtianiſmo acceptando.

Accepti perbenignè, cauſam aduentus ſui coram Carolo & eius conſiliarijs exponunt: præfatique, quæ poterant, de ſuo erga patriam ſtudio & amore, ſimul periculorum meminerunt, in quæ ciues & populares ſuos induxerint: fatentur, ſe in errore verſatos, qui putauerint, ſolis viribus humanis comparari libertatem & felicitatem; qui toties rebelles, non admiſerint victorem clementem, & numine meliore adiutum: adeſſe nunc ſeſe ad petendam veniam, cupere imitari Brunonem, ducem ſeſe

longè

longè ſapientiorem, & doceri de vero Deo, quem ſuis adeſſe pugnatoribus didicerint: paratosque eſſe, rectiora monſtrantibus parére: habere ſpem in magnanimitate ac fide Caroli; cuius ſe in poſterum fore obſeruantes, pollicentur. *Reges Saxonum.*

Hæc oratio vt noua & inopinata fuit: ita multâ gratulatione eſt ab omnibus, & præſertim à Carolo ipſo, laudata: qui & acceſsionem ad Eccleſiam fieri lætabatur, & Saxoniam fore deinceps pacatiorem ſperabat: cùm viris iam præcipuis è principum numero, data à Deo melior mens eſſet. Multâ igitur populorum multorum frequentiâ, duo principes nobiles ſacris Chriſtianæ religionis initiantur, anno Chriſti ſupra ſeptingenteſimum octuageſimo quinto: vt Regino & Sigbertus teſtantur: cum quibus in hiſtoriâ plerunque conſentit Vrsbergius, etiamſi annorum numero non vsquequaque conueniat. Albronem alterum, è Saxoniæ primatibus, Chriſtianum, titulo Palatini Saxoniæ ornat Carolus, vt in Originibus legitur: Vuitichindum hoſtem ſuum omnium acerrimum, & valdè ſuſpectum in gratiam recipit, & clementiâ vincere ac mitigare contendit. *Albro & Vitichindus baptizantur* 785.

Nomen vxoris Albronis ac liberorum, nondum vllis literis aut monumentis inueni proditum. De reliquis autem Saxoniæ Palatinis ad finem huius libri plura narrabimus.

BERTHOLDVS.

BERTHOLDVS, dux Saxoniæ, regis Diterici alter filius, vxorem duxit regis Phryſiorum filiam, ex quâ procreauit filium DITERICVM. Bertholdus cum Carolo Magno conflixit prope Luppam flumen, ad Syluam Fagineam, anno Chriſti ſupra ſeptingenteſimum ſeptuageſimo nono. Victus prælio, & 779. conſilijs amicorum non acquieſcens, tumultu militari à ſuis interficitur, anno ætatis ſuæ quarto & octuageſimo, vt Origines; ſexto & octuageſimo, vt Rixnerus. Poſt huius obitum, Vueſtouali ſeſe dedunt: Angarij, ad fontes Emſij fluuij habitantes, & Oſtouali legatos de pace, & vna obſides ad eum mittunt: nam Bertholdi pertinacia ſteterat, quò minùs & religioni ſanctæ & imperio iuſto colla ſubmitterent.

DITERICVS.

DITEricus, Bertholdi filius adhuc adoleſcens à Carolomano, Caroli Martelli filio, obſes in Galliam deducitur, anno ſupra

Reges Saxonum. ſeptingenteſimum quadrageſimo tertio, cum arcem Hoemburgum Carolomanus conditionibus obtinuiſſet, vt paulo ante dicebatur. Cum autem tutâ fide ſine vllo precio eſſet dimiſſus; immemor acceptæ libertatis, & recentis beneficij, Saxonibus res nouas molientibus, ducem ſe præbuit; ob quam cauſam Carolomanus indignatus, adiuncto ſibi fratre Pipino redijt anno altero in Saxoniam: & Mœno transmiſſo, Ditericum tam diu inſequuntur, donec eum iterum caperent, vt Annonius ſcribit, quem Regino & Vrsbergius ſequuntur: Gemblacenſis tantùm acceptum pacis obſidem memorat: neque reliqui, num deditione an armis in hoſtium poteſtatem venerit, & num dimiſſus ſit, an in cuſtodiâ Francicâ defunctus, ſatis apertè exponunt.

743.

VVERNECHINVS.

VVERNECHINVS, tertius regis Diterici filius, princeps Iburgius fuit. Iburgum arx regia ditionis Osnabruigicæ, quam nunc eius loci præſules poſsident. Vxor eius Chunhildis ducis Rugiorum filia: ex quâ genuit duos filios BRVNONEM & VVITICHINDVM; vt eſt in Originibus. Eius mentio inter Edilhardi & Bertholdi bella non fit: fortaſsè quod à bello abhorruit, & actiones eorum non probauit: cum videret ipſorum armis non conſuli patriæ, ſed cumulari ærumnas, & augeri funera. Ab eo autem clariſsima & nobiliſsima propagata poſteritas eſt: primùm Brunonis filij, de qua libro ſecundo dicemus, cum agemus de imperatoribus & ducibus Saxoniæ: deinde Vuitichindi alterius filij, de quâ dicemus libro quinto, & deinceps in reliquis, in quibus Ducum noſtrorum ſtirpem illuſtriſsimam
768. ordine percenſebimus. Obijt hic princeps excellentiſsimus anno ſupra ſeptingenteſimum, ſexageſimo octauo.

DE COMITIBVS SAxoniæ Palatinis.

NVnc autem antequam ad Vuernechini veniam poſteros, de Palatinis Saxoniæ, quorum in Albrone memini, pauca præmittam. Origines teſtantur, Albronem regis Edilhardi filium, primum Saxoniæ Palatinum à Carolo Magno Imp. declaratum. Iuris Saxonici ſcriptor ait, Othonem II. Imp. hanc dignitatem Saxoniæ principibus vindicaſſe, ſed eorum nomina non exprimit.

exprimit. Verum hic, vt in alijs quibusdam, non ſatis diligens temporum obſeruator fuit, & hiſtorias ignorauit. Albro cum nec coniugem nec liberos habuiſſe legatur: nullius amplius Palatini aut gens aut nomen literis eſt expreſſum, vsque ad Henricum I. cognomine Aucupem, annis videlicet centum & quinquaginta, qui inter Albronem & Henricum ſunt interiecti. Prælio enim, quod anno Chriſti (vt Gemblacenſis notauit) ſupra noningenteſimum trigeſimo quarto; vel (vt alij) altero anno pôſt, contra Hunos, qui nunc Vngari nominantur, geſſit; interfuiſſe ſcribitur Arnoldus Saxoniæ Palatinus: qui & inſequente anno ludis equeſtribus Magdeburgi celebratis interfuit, vt in libro Troiaminis legitur. Temporibus Othonis III. Imp. Burchardi, Saxoniæ Palatini mentio fit in Annalibus Lauterbergianis, qui arbiter inter Vuernerum Comitem Ballenſtadium, & Dedonem Zorbecæ Burggrauium, factus eſt in eâ controuerſiâ, qua alter alterum de factis Imperatori inſidijs accuſauit: ſed de quâ ſtirpe fuerit, nihil præterea additum. E noſtris annalibus de Gozecenſe, Summerſenburgiâ, & Turingicâ familijs notum eſt, de quibus cum alibi cauſam aut occaſionem explicandi non habeam; ad huius libri finem earum proſapiam enumerabo, donec rurſus ad noſtros principes redeundum eſt.

Palatini Saxoniæ.

934.

✽

Fridericus I. Vxor Agnes Dedonis C. Luſatiæ F. — *Henricus Abbas Fuldanus.* — *Hermannus.*

Children of Fridericus I.:

Albertus Antiſtes Bremenſis. — *Dedo Palatinus I. Saxoniæ.* — *Fridericus II. Vxor Heduigis D. Bauariæ filia.* — *Vda vxor Alberti C. Semmerſenburgij.*

Dedo Palatinus I. Saxoniæ. → *Fridericus Ab. Gozecenſis, è concubina.*

Fridericus II. → *Fridericus III. Palatinus. Vxor Adelheidis M. Stadenſis filia.* → *Fridericus IV.*

Vda → *Fridericus C. Summerſenburgius.* → *Fridericus II. Palatinus. Vxor Agnes Henrici D. Luneburgij F.*

Children of Fridericus II. Palatinus:

Fridericus III. Palatinus. Vxor C. Serzonis filia. — *Henricus cælebs moritur.*

Children of Fridericus III. Palatinus:

Vilhelmus puer moritur. — *Albertus Palatinus vltimus.* — *Adelheidis Abb. Quedilnburgica.*

Dietricus

Palatini Saxoniæ.

*
Ditericus C. Rochlicenſis à Lothario Imp. conſtitutus.

*
Ludouicus IV. Ferreus. — *Hermannus Munificus.*

*
Henricus Dux Elect. Saxoniæ, Leo.

Iutha vxor Diterici M. Miſnenſis. — *Ludouicus VI. Placidus.* — *Henricus Rex Romanorum.*

Henricus L. Turingiæ, Marchio Miſniæ, Palatinus Saxoniæ.

Dedo. 1042. TEmporibus Henrici III. Imp. dignitas Palatinatus peruenit ad DEDONEM Comitem Gozecenſem, eiuſdem Imp. beneficio: quod factum eſt anno ſupra milleſimum quadrageſimo ſecundo: à quo autem translata ſit, mihi nondum exploratum. Dedo iſte vir fortiſsimus benè de imperio meruit: Nam eo bello, quo Henricus Imp. Petrum regem Vngarorum reſtituere, Abamque (quem Gemblacenſis Abbonem, Blandus Aboinum vocat) impugnare voluit, ordines primarios duxit: ſuaſuque Dedonis atque auſpicijs, flumen Tibiſcum transmittens, tres Vngariæ ciuitates ampliſsimas cepit, ſpoliauit, incendit: vt annales Gozecenſes teſtantur, & Lambertus Scafnaburgius eisdem aſſentitur: quamuis hic nomen Dedonis ignorauit; neuter ciuitatum nomina expreſsit. Victoria contra Vngaros Imperator potitur III. Non. Iulij; quod Hermanus Comes Veringius tradit, *Fridericus.* qui illis vixit temporibus. Dedonis pater erat FRIDERICVS, ortu paterno Saxo, progenie maternâ Francus: eius fratres, HENRICVS, Abbas Fuldanus, & HERMANVS Comes, qui in expeditione Vandalicâ Conrado Imp. militauit, vt ſcribit Helmoldus Lubecenſis. Fridericus duxit AGNETEM, Dedonis Luſatiæ & Lansbergi Marchionis, & Vuitini Comitis filiam; quæ in cœnobio Quedilnburgio inter puellas virgines educata, linguam latinam pro illorum temporum conſuetudine didicerat: peperit hæc filios tres, ALBERTVM, DEDONEM, FRIDERICVM II. filiam vnam, à matre HILARIAM, mox gentili vocabulo nominatam VDAM, nuptam Alberto Comiti Sommerſenburgio. In hoc annales Lauterburgij & Gozecenſes planè conueniunt: niſi quod hi Agnetem Comitis Vinarienſis dicunt fuiſſe filiam; quod aliter ſe habere, infra libro quinto in Dedone III. explicabitur.

ALBERTVS Friderici I. filius, è canonico Halberſtadio fit

ſit Bremenſis antiſtes, gratioſus apud Henricum III. Imp. ſed multò magis apud Henricum IIII. Imp. temporibus illis diffici- lîmis fortunâ iactatus variâ, varijs etiam criminibus oneratus; cùm ſub rege puero de ipſius iuſsibus ac nutu fierent omnia. Pro animi arrogantiâ, & licentiâ ſibi conceſsâ ad ſumma aſpirat: & pontifice & rege illi fauentibus, honorem patriarchatus affectat: & in omnibus regnis Septentrionalibus Daniæ, Suediæ, Noruegiæ, fungitur vice antiſtitis, & legati apoſtolici, vt Crancius de eo ſcribit. Ditmarus, à religione acerbiſsimè abhorrentibus, doctores mittit, vt eos & pontifici & regi ſpecie bonâ ſubijciat. *Palatini Saxoniæ. Albertus Archiepiſcopus Hamburgenſis & Bremenſis.*

DEDO frater eius in aulâ Henrici III. vixit: fámaque fortitudinis excellens, inter primos duces belli gratus acceptusque Imperatori: à quo Palatini honorem (vt dictum eſt) conſequitur. *Dedo Palatinus.*

FRIDERICVS II. traditur educandus, non nepoti (quo vocabulo Monachi peruersè vſi ſunt) ſed patruo ſuo Heinrico, abbati Fuldano, magnæ æſtimationis viro. *Fridericus II. Palatinus.*

Dedonis Palatini filius erat FRIDERICVS, Gozecenſis cœnobij abbas quintus: qui procreatus è concubinâ ferebatur: Gozecam autem arcem, in quâ nati & educati fuerant tres Friderici filij, inſtinctu Alberti antiſtitis Deo dicant: & ſodales Benedictinos introducunt; & Eccleſiæ Brèmenſis diœceſi ſubijciunt. Ea ſita eſt in parte montis orientali, ſupra Salam flumen inter Vueiſenuelſam & Numburgum vrbes. *Fridericus Abbas Gozecenſis. Gozeca arx*

DEDO iſte, ſpectatæ virtutis ac pietatis princeps, à quodam ſacerdote, homine nobili, interficitur. Erat is relegatus è Saxoniâ ab antiſtite Bremenſe; neue propter alios nobiles factioſos aliquid moliretur, cuſtódiendus in Turingiam fratri traditur: qui cum vinctum teneret aliquanto tempore; tandem motus miſericordiâ & pietate dimittit, & in ſuo comitatu propter Sacerdotij dignitatem habet eo animo, vt fratri eundem reconciliaret. *Dedo.*

Homo nefarius quia de antiſtite vlciſci ſe non poterat; de eius fratre Tumendam vindictam cenſebat. Ad villam Poletiam, aſcenſuro equum Palatino, Sacerdos iſte officij causâ proximè aſſiſtit: cumque miniſtri circum illum non adeſſent; nactus facinoris exequendi, quod diu voluntate perceperat, idoneum tempus; vulnus per inguen infert: e fugâ celeriter retractus. Cùm à miniſtro ſemimortuus Princeps, quid ſtatuendum de ſicario eſſet, interroga-

Reges Saxonum. retur: ordini ſacro parci, homicidium dimitti; Deo vindictam permitti imperat; vultuque compoſito placidè expirat anno
1056. Chriſti ſupra milleſimum quinquageſimo ſexto, dignitatis nouæ duodecimo, III. Non. Maij. Henrici Imp: iuſſu, qui de viri præſtantiſsimi morte tam indignâ dolebat, cum celebritate Goſlariam deducitur; ibidemque ſepulchro corpus eius mandatur; cuius mentio in annalibus ſupra citatis, & in Lamberto.

Fridericus II. Palatinus Saxoniæ. Frater eius FRIDERICVS II. propter mortui merita, eodem Palatini titulo ornatur: cuius vxor HEDVIGIS Bauara peperit FRIDERICVM III. *Fridericus III.* Huic tradita in matrimonium ADELHEIDIS, Vdonis marchionis Aliſlebij & Stadenſis filia, formâ atque venuſtate inſigni, ſed non reſpondente integritati & moribus. Eius enim decore & delitijs, poſt repudiatam HEDVIGIM primam coniugem, Vlrici Saxoniæ ducis filiam, captus Ludouicus II. Turingiæ Comes, Ludouici *Ludouici Turingiæ Comitis adulterium & homicidium.* Barbati filius; eam ad colloquium ſollicitat: quod ipſa non ſolùm non recuſat; verùm etiam amatorem pro muliebri ingenio malis conſilijs inſtruit; & interficiendi per occaſionem mariti, viam demonſtrat. Ludouicus fœminâ dirâ non paulo ſanior, die conſtituto venatum proficiſcitur, & ad Palatini ſedem Vueiſenburgum, poſtea dictam Schepliciam, & ſupra Vnſtrutam flumen ſitam, tàm propè accedit, vt & cornuum ſonitus & canum latratus ad ipſius aures perſonarent.

Maritum in balneis curam fortè corporis agentem vxor ſcelerata appellat, accuſans ignauiam; qui ſuæ voluptatis cauſâ libertatem fundi negligeret; & alienum in conſpectu arcis quaſi inſultare ſibi pateretur.

Palatinus, vno & altero Comite arrepto, ad Ludouicum contendit; & quia hoſtem eſſe ſuum neſciebat neque ſuſpicari poterat, verbis obiurgat: & ne quid iuris in ſuis bonis, ſe inſcio, ſumeret, dehortatur: Inter hæc verba (vt annales Reinhartbornij & Erfurdiani teſtantur) haſtâ à Landgrauio traijcitur: verum antiqui annales Gozecenſes, non manu principis, ſed duorum miniſtrorum interfectum referunt, Vlrici Ditlebij, & Rheinhardi Rimenſteti; qui collocati in inſidijs imprudentem exceperint. Commiſſum facinus eſt in loco, qui Reiſsius dicitur VI.
1065. Non. Febr. anno ſupra milleſimum ſexageſimo quinto.

Interfecti vxor grauida poſthumum peperit eodem anno FRIDERICVM III. Exacto triennio ADELHEIDIS Ludouico nubit; cum quo & adulterij conſuetudinem & cædis ſocietatem

habebat.

habebat. Nefandæ iſtæ nuptiæ, cum eſſent furiis pronubis conciliatæ; fecerunt vt coniugum iſtorum nomen omnibus foret exoſum & abominabile. Friderici occiſi pater, & antiſtes & patruus, anno poſt factam cædem quinto, ad Heinricum IIII. Imp. facinus deferentes; Turingo die dicunt: ſed ipſe metuens iram Imperatoris, & cauſæ ſuæ peſsimæ diffidens, latebras quærit: neq; vllo loco certo conſtitit: cùm facinoris nullam veniā ſperaret: & conſcientiam ſeſe excruciantem, quaſi carnificis verbera, exhorreſceret. Imperator offenſus vehementiſsimè, præmiū proponit iis, qui eum caperent: quare cum inſidiis tandem deprehenderetur, in arcis Gebichſteniæ cuſtodiam deducitur; quæ arx ſupra vrbem Halim poſita, Salam flumen deſpectat. In hâc cum iam acriter biennium aſſeruaretur; fugam meditari: morbum itaque ſimulans, & à cibo abſtinens, à cuſtodibus impetrat, vt ſibi veſtem inſtitam & cætera funebria afferri per ſuorum aliquem permitterent: ſe enim non diu fore, propter morbi grauitatem, ſuperſtitem querebatur. Admiſſo homine fido, equum ſibi ſtato tempore, certoque in loco ſiſti iubet: equi etiam nomen ſcriptores Turingici exprimunt, qui à colore nitente, ſit Cynus dictus. Impetrat præterea à cuſtodibus, vt valetudinis cauſâ ſibi vincula & pedicas demant: ipſe ſe horrere fingens, omnia quæ habet veſtimenta induit. Cuſtodibus dormientibus, miniſtrum, qui ad flumen cum equo expectabat, conſpicatur: & de editiſsima arce præcipitem ſeſe demittit: ſubleuatuſque ſinuoſâ veſtium laxitate, è flumine incolumis euadit: vnde Salij nomen perpetuò retinuit. Extitit eius miraculi teſtis verſiculus, templo diui Vlrici, quod ipſe fundauerat in vrbe Sangerhuſia, inſcriptus:

Palatini Saxoniæ.

Ludouicus Turingiæ Comes è carcere elabitur.

Suſcipe ſancte domum, quam vinctus compede voui.

Anno ſupra milleſimum ſeptuageſimo ſecundo antiſtes Bremenſis, qui ipſum accuſauerat, XII. Cal. Apr. moritur Goslariæ, ſepelitur Brenæ. Crancius alium tantummodò diem obitus annotans, in cæteris conſentit. 1072.

FRIDERICVS occiſi pater, tumultu Saxonico ob interceptos ſibi cœnobij Neraldueldenſis reditus (vt annales antiſtitum Magdeburgicorum habent) cum aliis Saxoniæ ducibus atque principibus contra Henricum IIII. conſpirat: eundemque inter coniuratos recenſet Lambertus: Victis prælio cruento Saxonibus, cum tolerabiles illis proponerentur conditiones pacis; priſtinæ calamitatis memoriâ, eas recipiunt: fideique Imperatoris ſeſe committunt: ſed is aſtutè & ſimulanter agens, in deditios

Fridericus II. Palatinus Saxoniæ.

Palatini Saxoniæ. animaduertit, aliiſq; alio modo punitis, locum exilij Palatino conſtituit Ticinum in Inſubribus, quod nunc Pauia eſt: qui poſt menſes decem & octo, gratiam Imperatoris recuperat, & ad ſuos redit. Confectus curis & ætate in prouinciâ Barbogenſi

1088. VI.Cal. Iunij, anno ſupra milleſimum octuageſimo octauo moritur; & Gozæam deductus, ad latus filij, quem innocentem occiſum diximus, à Friderico abbate, Dedonis filio, apponitur: inſcriptionem tumuli ante paucos adhuc annos ipſe ibidem legi. Fuit hic princeps cùm aliis virtutibus ornatus, tùm latinæ linguæ non ignarus.

Fridericus IV. Palatinus Saxoniæ. FRIDERICVS IIII. interfecti filius, apud vitricum & matrem adulteram educabatur: qui vt ex ephebis exceſsit: cædem patris indignam reputans, odio incredibili in Salium exarſit: vtque patris interfectorem ſuâ manu vindicaret: ad certamen ſingulare ipſum prouocat in comitiis Mersburgij ad Salam. Sed vt armis concurrerent, nequaquam concedere voluit Imperator: & ſuâ autoritate interpoſitâ adoleſcentis impetum mitigauit. Fridericum nocte dieque ſtimulabat iniuria patri illata: ideò comparatis ſibi auxiliis, inprimis Marchionis Lauterburgii, in ditionem Salij omni maleficii genere graſſatur, nec non multis aliis nocet; vt fit in rapinis. Fundo Gozecenſi Tandorfium aufert: & cuidam Friderico Cholſenio, qui ſibi in bello operam nauabat, tradit: eundem tamen longius progredientem reprimit Imperatoris exercitus, qui tum Northuſæ ſtatiua habebat. Imperator, cum alterius cauſam tueri videretur, alterius facto atroci minimè ignoſcere: per occaſionem arces tres antiquiſſimas Salio eripit; Kifhuſam, Bichlingum, Schiduigum: quæ cum eſſent firmiſsima illius regionis propugnacula: de iiſdem rurſus per Saxoniæ principes præſidia Cæſariana deiiciuntur. Salius cum videret & Imperatorem eſſe iuſtâ indignatione commotum, & priuignum merito ſuo ſibi infeſtiſsimum: neque ſe aut illius potentiæ parem, aut ab huius inſidiis vllo in loco tutum: impetrata à Pontifice Romano, quem ſupplex adiuerat, ſceleris flagitioſi veniâ; per amicos agit, vt hos quoque ſibi reconciliaret. Res eò deducitur, vt ſe Imperatori ſiſteret: & vitâ incolumi ipſius ſententiâ acquieſceret. Igitur Frutmundam veniens, Imperatori ad genua accedit, & eius ſe clementiæ committit. Is tales conditiones proponit: vt aut Iſenacum oppidum, & arcem Vuartbergam, à ſe extructa munitaque propugnacula, tradat: aut in cuſtodiam monſtratam eat. Cum tempus deliberandi peteret: ita Imperatorem offendit, vt &

poſſeſ-

poſſeſsiones modò dictas, eriperet, & ipſum præterea vinculis mandaret. Ludouicus filius eius, & alter Henricus comes Raſpenbergi, Imperatoris ſententia iniqua dolentes, de patre liberando cogitant. Igitur cum præfectum quendam cepiſſent Imperatoris; eum dimittere noluerunt, niſi pater & fortunas & libertatem recepiſſet. Priuigno etiam ſuo imperatam pro prædijs Gozecenſibus pecuniam numerans, amicorum interceſsione gratiam veniamq; impetrat. Poſt annos aliquot ad comitia Moguntina accedens, ad quæ nominatim vocatus non erat, ab Imperatore capitur tertiò: duoſq; annos & menſes nouem detentus; populari tumultu, qui Sigfridi antiſtitis cauſâ fiebat, caſu inſolito & inexpectato liberatur. Infamiâ obrutus, totiesq; vinculis vexatus, ſacro ſe ordini Reinhartbornio addicit: & cœnobij Oldeslebij prouentus auget. Vxor Schipliciam arcem dicat: & in eâ religioni initiatur. Hæc in monumentis, quæ Gozecâ, Reinhartborno, Sangerhuſia accepimus, bona fide ſunt relata.

Palatini Saxoniæ.

Poſt Friderici Palatini occiſi mortem, de Palatinatu contentio orta fuerat inter eius filium, & inter FRIDERICVM comitem Summerſeburgium; ad quem, Friderico II. in Inſubriam relegato, ea dignitas Imperatoris auctoritate peruenerat. Summerſeburgius, qui vi vtebatur ad ſua tuenda, rurſus contra Imperatorem conſpirat, cuius fortuna inclinata videbatur, alio rege contra eum electo. Erat in eo animus acer & tolerans. Nam cum in Franciâ contra Heinricum prælium VI. Id. Auguſti maximum committeretur; Palatini huius, & Othonis ducis Gotingenſis virtus & alacritas inprimis eminuit. Fridericus certè copias Imperatoris perſequi non prius deſtitit, quàm eas intra mœnia Vurciburgia compuliſſet: inde fines Francicos ingreſſus, vrbem Smalchaldiam occupat; & regionem circumquaque vaſtat: Siffridum antiſtitem Moguntinum vi capit, anno ſupra milleſimum ſeptuageſimo octauo. 1078.

Fridericus Comes Summerſenburgius.

Nouum poſthac bellum gliſcebat inter agnatos de palatinatu; ſed FRIDERICVM, interfecti Palatini filium, erepta armis repetere cupientem, amicorum conſilia ab incepto reuocarunt; quod contra potentiorem fruſtra eum niti intelligebant.

Fridericus poſteà, fortaſsè vt dignitatem auitam ad ſe rurſus transferret, Heinrico IIII. Imperatori ſe adiungit; eiusque copijs arcem Turingiæ firmiſsimam Kifhuſam, quam Landgrauij filij receperant, occupat; & præſidio valido munit. Id cum Saxoniæ principes animo non æquo ferrent; Lotharium Comitem

Kifhuſa arx capta.

Palatini Saxoniæ. Kiſhuſa ſolo æquata. Supplinburgium ad eam recipiendam mittunt: qui tamdiu obſidioni inſtitit, donec eam caperet: neue hoſtibus receptui amplius foret: captam communi decreto incendit, & ſolo æquat.

Palatinus in morbum incidens, quem venæ inciſione auxerat, nuncium vxori mittit, & de ſuâ valetudine ſignificat: vtque Tundorfum cœnobio reſtituatur, orat: ſepeliri etiam ad maiorum tumulos deſiderat. Vxor ſe executuram mandata, promittit. Intereâ vitâ ipſe fungitur Tiggelſteti. Poſt obitum vxor negauit ſibi quicquam mandatum eſſe: nec ad auitos tumulos relatus eſt, ſed Othonis præſulis (vt annales eum nominant) voluntate Halberſtadij ſepultus: indignus videlicet, qui maiorum ſepulchris inferretur, cum eorum ſtatuta primus violaſſet, & bona rapuiſſet Eccleſiaſtica. Vxoris eius nomen quod fuerit, in annalibus Gozecenſibus non eſſe ſcriptum miror; marito prudentior fuit, & religioni addictior. Nam cum is à Conrado abbate pecuniam certam poſtulaſſet: & ad ſe allatam repudiauit, & accipere noluit, & mariti factum improbauit. Ab eodem, cœnobij tutelam, cum Ludouicus Landgrauius redemiſſet, ipſa contradixit.

Friderici Summerſenburgij, Palatini Saxoniæ filij. FRIDERICI autem Summerſeburgij, qui à patre Palatinatum accepit, vxor fuit AGNES, Henrici ducis Luneburgij filia: è quâ genuit filios duos HENRICVM & FRIDERICVM III. Maiorem natu à primis adoleſcentiæ annis inſtituto veterum, rei militari & ſucceſsioni deſtinat: alterum, in quo indoles integritatis & ſtudium religionis apparuit, Magdeburgi addicit ſacro ordini. HENRICVS cum in ætatis flore poſt obitum patris ſtatim extingueretur, ſepultum annales tradunt Salzæ: mater ſolicitat FRIDERICVM; vt ſtirpis propagandæ gratiâ impetraret à pontifice miſsionem & paternam ditionem gubernaret. *Fridericus III. Palatinus.* Multis perſuaſus rationibus, & inprimis gentis ſuæ conſeruandæ causâ, pro cidare galeam, pro veſte lineâ induit loricam: eidem deſpondetur vxor, Comitis Serzonis filia; è quâ cùm illi naſcerentur VILHELMVS & ALBERTVS filij; ipſe hominibus omnibus valere iuſsis, Nordberti antiſtitis Magdeburgij hortatu atque conſilio; ad clauſtrum ſolitarium reuertitur; & habitu militari depoſito, rurſus ſumit religioſum, anno ſupra milleſimum cente-
1135. ſimo trigeſimo quinto. Hunc Nortbertum eius fuiſſe conſanguineum, annales Gozecenſes tradunt. alij omnes ſcribunt, Colonienſem fuiſſe, & primum ordinis Præmonſtratenſium auctorem.

Palatinorum igitur Gozecenſium ſtirps in Friderico, Friderici nepote, deſijt: in Friderici Summerſenburgij manſit

vsque

vsque ad Albertum, familiæ huius vltimum. Primus FRIDERICVS Summerſenburgius (vt ſupra relatum eſt) natus erat ex VDA, duorum Palatinorum Gozecenſium Dedonis & Friderici ſorore. VILHELMVS Friderici tertij filius obijt adhuc puer, anno ſupra milleſimum centeſimo quadrageſimo, vt eſt in annalibus Peganis: Ipſius frater ALBERTVS etiam ſine hæredibus deceſsit, anno ſupra milleſimum centeſimo quinquageſimo tertio. Durauit igitur, in duorum iſtorum Comitum familiâ illa dignitas, annos centum & triginta ſeptem. *Palatini Saxoniæ.* 1140. 1153.

Comitatus Summerſenburgius, ad ADELHEIDIM ſummam Sacerdotem Quidlinburgiam, Alberti ſororem, iure hæreditario peruenerat, imperio minimè aptam: quæ etiam cum nubere recuſaret: Imp. Lotharius comitatum DITERICO Rochlicio, Dedonis filio, tradit: eumq; honore & nomine Palatini ornat, vt è Chronico Veterocellenſe colligimus: ſed neq ipſe diu retinuit. Nam comitatus à Vuigmano, antiſtite Magdeburgio, viro potente & gratioſo occupatur, & corpori atq; diœceſi illius Eccleſiæ adiungitur. *Ditericus Rochlitius.*

Diſtabat caſtellum Summerſenburgium quatuor à Magdeburgo milliaribus: nunc cum ruinis nomen intercidit: & ſola extat loci memoria: cuius ad vſus Eccleſiaſticos translatio, belli cauſa inter antiſtitem & HENRICVM Saxoniæ ducem, cognomento Leonem, extitit; vt annales produnt Saxonici: quæ controuerſia demum ſic componitur: vt titulum Palatini obtineret Leo, fundum & agros Eccleſia. Henrico deinceps, propter principum accuſationes, à Friderico I. Imp. proſcripto, & pulſo in exilium, dignitas Palatini traditur LVDOVICO IIII. Turingiæ Landgrauio dicto Ferreo: eidem Alſtete Herciniæ oppidum, quod in poſterum Palatinus teneret, ab Imperatore ſocero aſsignatur: ſitum ipſum eſt inter Querfurdum & Sangerhuſiam vrbes, & ſpatio ab ambabus æquali diſtat. Ea donatio fit anno ſupra milleſimum centeſimo octuageſimo; vt eſt in annalibus Lauterbergijs. *Henricus Leo Dux Saxoniæ.* *Ludouicus Landgr. Turingiæ.* 1180.

Poſt quadriennium Palatinatus traditur HERMANO Munifico, Ludouici fratri, vt in Erfurdianis, & Reinhardborniis: hic autem inſignia ab Imperatore accepit Erfurdiæ III. Idus Nouembris. Inde manſit LVDOVICO VI. Placido, Hermani filio, diuæ Eliſabethæ marito: tum fratri ipſius HENRICO Raſponi, qui rex Romanorum declaratus eſt, qui cum anno ſupra milleſimum ducenteſimo quadrageſimo ſeptimo, ſagittà letali, ante *Hermannus L. Turingiæ.* *Ludouicus & Henricus Raſpo, L. Turingiæ.* 1247.

H 3 Vlmam

Palatini Saxoniæ. Vlmam Sueuicam feriretur, & hæredem nullum relinqueret.

Henricus M. Miſniæ HENRICVS marchio Miſnenſis cognomento Munificus, tempore interregni pro Turingia, iure affinitatis, annos aliquot dimicat cum duce Brabantino: eaque potitus, Saxoniæ pariter Palatinatum accepit: quæ dignitas in gente ampliſsimâ principum noſtrorum, qui ab Henrico deſcendunt, & nunc gubernacula tenent, Dei beneficio, adhuc durat.

Poſteaquam autem Turingi & Misnenſes principes, Saxoniæ duces facti ſunt, nomen dignitatis inferioris ad reliquos titulos non apponunt: quod antea & in eorum literis additum deprehendimus, & in ſepulchro Vuilhelmi I. adhuc inſcriptum in æde Cathedrali Miſenæ videmus.

Hæc de Saxoniæ Palatinis, è varijs annalibus, eruta, & quaſi in transcurſu commemorata, lucem afferent multis hiſtorijs, quæ obſcuriores hactenus fuerunt.

Nunc ad primam Vuernechini ſtirpem reuerti ordo & res poſtulat: Itaque ab eius ſecundo filio Brunone exordium capiam, & deinceps ratione inſtitutâ, Deo largiente, progrediar ad cætera.

GEORGII

GEORGII FABRICII CHEMNICENSIS

ORIGINVM SAXONICARVM LIBER II.

DE SAXONIAE DVCIBVS & Imperatoribus.

DVCES MAGNI SAXONIAE ET Impp. Romani.

D. Bruno. Vxor Suſanna Volfradi Domini Montfortenſis F.

- *VVernechinus puer mortuus.*
- *D. Ludolphus. Vxor Oda VVilligij D. Franciæ F.*
  - *Bruno cœlebs.*
  - *Dangmarus.*
  - *Ecbertus puer obijt.*
  - *D. Otho. Vxor Ludgardis Arnolphi Imp F.*
    - *Dangmarus cœlebs.*
    - *Ludolphus cœlebs.*
    - HENRICVS I. Imp. *Vxor altera Mathildis Diterici C. Ringelhemij F.*
      - *Henricus I. D. Bauariæ. Vxor Iuthæ Arnolphi D. Bauariæ F.*
        - *Henricus II. D. Bauariæ. Vxor Giſela Conradi D. Lotharingiæ F.*
          - *Henricus III. D. Bauariæ, Imp. II. Vx. Cunegundis Siffridi P. Rheni F.*
      - OTHO I. IMP. *Vxor altera Adelheidis, Lotharij Italiæ R. vidua.*
        - OTHO II. *Imp. Vxor Theophania Romani Imp. Conſtantinopolitani F.*
          - OTHO III. *Imp. Vx. Maria R. Aragoniæ F.*
            - *Mathildis vxor Ecelini C. Andecenſis*
          - *Sophia Abb. Gandershemiæ.*
          - *Adelheidis Abb. Quedlinburgiæ.*
          - *Mathildis vx. Ezonis C. Palatini Rheni*
            - *Richiſa vxor Miceslai primi Regis Poloniæ nati.*
        - *Bruno, Henricus pueri mortui.*
        - *Adelheidis vx. Alrami C. Montferratenſis.*
        - *Mathildis Abb. Quedlinburgiæ.*
        - *Richlindis vxor Cunonis Com. Brigantini.*
      - *Gerberga vxor Giſelberti D. Lotharing. & Ludoici R. Franciæ.*
      - *Heduigis vxor Hugonis C. Pariſienſis*
      - *Richiſa vx. Rudolphi C. Altorfij.*
      - *Mechtildis Abb. Quedlinburgiæ.*
    - *Baba vxor Henrici Com. Francorum.*
    - *Ritbardis vxor Leopoldi M. Auſtriæ.*
    - *Adelheidis Abb. Quedlinburgiæ.*
  - *Hadmudis. Gerberga, Chriſtina Abbatiſſæ Gandershemiæ.*
  - *Ludgardis vxor Ludouici Regis Francorum.*
- *Irmegardis.*

BRVNO.

Bruno.

BRVNO, dux Angriuariorum & Vueſtualorum, filius VVERNECHINI, frater VVITECHINDI Magni fuit; vt Origines principum noſtrorum teſtantur, quos ſequimur: nam Chronicon Magdeburgium, Viperti filium nominat, & Valperti fratrem; quorum pater itidem Vipertus dictus fuerit, ita vt ſit nepos Bruno Vuitechindi Magni, non frater, vt dixi: ſed in illo ipſo Chronico haud dubiè error eſt, nec quid affirmet aut aſſerat, Crancius ſe expedire poteſt. Vxorem duxit SVSANNAM, Volfradi domini de Rubro vexillo appellati filiam, qui Comites ſunt Montfortenſes: ex quâ genuit VVERNECHINVM, in infantiâ mortuum, & LVDOLPHVM filium, vt Annales Brunſuigij, hac parte certiores, & filiam IRMEGARDIM. Addunt alij ſecundam filiam LVTGARDIM, Ludouici Pij Imp. vxorem tertiam: ſed falluntur: Illa in Annalib. Saxonicis non nominatur, & tertiam vxorem Ludouicus non duxit.

BRVNO dux fortiſsimus cum rege Francorum Carolo, poſtea imperatore, bellum geſsit, & ante fratrem Vuitechindum ſacris Chriſtianæ religionis initiatus eſt. Verùm, ne qua obſcuritas maneat in narrando: bella Caroli in Saxonia, geſta temporibus Brunonis, percurrenda ſunt: quæ notis tantùm ſignificabo; quia explicatio longior hoc loco non requirenda eſt.

772. Caroli Magni bellum cum Saxonibus.

Anno à nato Chriſto ſupra ſeptingenteſimum ſeptuageſimo ſecundo, cùm CAROLVS in Vangiorum vrbem Vormaciam ſuos populos conuocaſſet de pacandâ Germaniâ, & in vnum atque conſentientem ſtatum redigendâ, deliberatum eſt. Erant tum Saxones viribus potentes: & præter ſeueritatem naturæ, etiam cultui deorum vano addicti. Tentatum modis omnibus eſt, num poſſent eorum animi induci, vt & ſuperſtitionem barbaram relinquerent, & ad Germaniæ defenſionem ſe Francis paterentur adiungi: addita ingentia promiſſa, & oblati honores, ſi id animis æquis facerent. Sed ipſi, rè non diu deliberata, temerè reſpondent vt hoſtes religionis: ſeque maiorum conſuetudinem dixerunt & in ſacris patrijs, & in libertate retinenda ſecuturos

ſtutos: erat enim illis ſuſpecta Francorum potentia & eorum ollicitationes habebantur inſidioſæ. Carolus valdè iniquè fe-ns, quod ſuam amicitiam ſperneret; memor magnanimitatis æ, cum ijs iubet expoſtulari; quod nullâ læſi iniuriâ, in fines rancicos ſæpè incurſiones facerent, & eorum ſe inimicos oſten-erent, quorum eſſe poſſent cum ſuo honore & emolumento ocijatq; amici. Reſponſum denuò inhumanius eſt, quàm expe-abatur. Soluto Vuormacienſe conuentu, ad vlciſcendam iniu-am, & ferociam reprimendam Carolus rex magno exercitu in axoniam mouet, primo ſtatim aditu, arcem Heresburgum, aximum eorum propugnaculum, ad fluuium Luppam capit: nde delubrum, quòd à ſtatua (vt nonnulli volunt) Mercurij, uamIrmenſulum ſcriptores vocant, nomen habebat, tum tem-oris celeberrimũ euertit, pecuniam ſacram & donaria plurima fert. Laborabat æſtu atq; ſiti eius exercitus (magna enim anni ius ſiccitas fuerat:) ſed dum occupatus eſſet in templo compla-ndo, nec ab eo opere militem dimitteret: proximè caſtra è aradrâ quâdam aquæ tanta copia effluxit, quanta ſatis eſſet ad ercitum recreandum. Poſt templum ſolo æquatum, ad am-em Viſurgim feliciter progreditur: agrum & oppida diripit; & pugnantes occidi imperat: alios in ſeruitutem abducit: coniu-bus eorum & liberis indicit exilia. Saxonibus propter damna cepta iam ſupplicibus, dat veniam: & obſides generoſos duo-cim ab ijs accipit; & ijs ſecuritatem offert.

Bruns.

Heresburgum captum.

Biennio poſt idem in Inſubres profectus, cum rege Lon- 774.
bardorum Deſiderio pugnat: cuius abſentia Saxones, oc-ſionem libertatis recuperandæ ſe nactos arbitrati, fœdere olato in Haſsiam irrumpunt. Incolæ id futurum audientes, ſtrum Beuerburgum celeriter occupant, ſuaſque ex agris for-nulas eò raptim congerunt. Locis circumquaque incenſis aut oliatis, ad baſilicam vrbis Frideslariæ, à diuo Bonifacio ere-am, Saxones procedunt, ſui templi incendium & euerſionem ndicaturi, exemplo ſimili: Non ſegnes igitur in tecta ignem jciunt: ſed cùm inflammari non poſſe cernerent: bini enim ienes, veſtitu candido amicti, pro templo propugnantes, mul-apparebant: territi Saxones ſpecie inuſitatâ, pedem inde non ius referunt, ac ſi hoſtes tergo continenter inſtarent. Miraculi ius meminerunt vno conſenſu Sigebertus Gemblacenſis, Re-no Prumienſis, Lambertus Schafnaburgius. Delatâ illorũ au-cia ad Carolum, qui tum ex Italiâ Ingelheimum venerat, bi-rtitum mittit in Saxoniam exercitum.

Saxonum in Haſsiam irruptio.

Is vndique

Brun. Is vndique victor diſcedit: collectaque prædâ ingenti, domum redit cum lætitiâ; captiuis extrema minitatur, niſi ſuos hortentur ad modeſtiam. Pugnabant quidem Saxones maximâ confidentiâ pro ſuis aris & dijs: ſed ipſorum emolumento factum eſt, ne vincerent: vt victi videlicet iugo cœleſti ſubijcerentur: & Deum agnoſcere diſcerent, cui ſoli ſalus mortalium debetur.

775. Caroli M. bellum cum Saxonibus. Anno ſupra ſeptingenteſimum ſeptuageſimo quinto, finem Carolus bello Italico impoſuerat: & de Saxonibus domandis, qui toties rebellabant, quoties abeſſe illum ſenſerant, cogitabat. Ideo Marcoduri conuentum indicit: in quo decretum eſt, ne Franci è Saxoniâ diſcederent, donec omnem ſubegiſſent: ne quid impedimento eſſet in Germaniâ: vt Italia in officio retineretur. Vt ventum in agrum hoſtilem eſt, arcem Sigeburgum vi oppugnat, Heresburgum euerſum inſtaurat, & præſidium Francicum imponit, hoſtes ad interiora regionis compellit: qui cum ſe recolligerent, rurſus tentare fortunam toties incipiunt aduerſam. Igitur ad flumen Viſurgim accedens, ad quem conſediſſe Saxones intellexerat, ipſe ad Brunsbergum caſtra ponit: Saxones tranſitu fluuij prohibere eum contendunt, quos Carolus vi fugat, & ripam quoque vlteriorem occupat. Diuiſo exercitu, partem copiarum ad Viſurgim relinquit, partem ad fluuium Ocram traducit: quâ feſtinatione magnum vniuerſis terrorem inijcit.

Etenim Saxones orientales, qui linguâ patriâ Oſtoſaxones dicuntur, metu pauidi, cum duce Haſimaro, obuiam ei ſtatim procedunt: obſides offerunt: in verba regis iurant.

Carolo inde recedenti occidentales quoque Saxones, cum duce ſuo Brunone, de quo nunc ſermo eſt, occurrunt ad villam Vuigam, in quo loco Brunſuiga poſtea fertur ædificata. Datis obſidibus, & interpoſito iureiurando, regem quoque ipſi ſibi conciliant.

Pars exercitus Caroli, quæ ad Viſurgim reſederat, & Hudbecci caſtra fixerat, rege abſente negligentiùs omnia agere; cuſtodias non obſeruare, & hoſtem ſpernere. Ea ſecuritas militis Francici hoſtem contemnentis, Saxonum induſtriam non latuit. Francis igitur commeatum ex agris paſſim conuehentibus, tempus diei Saxones capiunt; & cum ſub crepuſculum redirent equites, ſimulatione quadam illis ſeſe in tenebris, quaſi ſocij eſſent, adiungunt; reliqui longiùs inſequuntur, vt ſuis forent auxilio, ſi fraus citò nimis pateſieret. Verùm cùm imprudenter Franci

erent, nec quidquam ab hoſte vererentur: multi Saxones ſunt ſtra ſimul ingreſſi: qui in hoſtes ſuos partim inermes, partim ormientes, facto impetu, non paucos obtruncant. Franci cogni- fraude animos recipiunt, & Saxones è caſtris expellunt; & eo- m maximam partem interimunt. Rex famâ acceptâ, ad com- rimendam nouam audaciam, copias ſuas coniungit: & in ueſtoualiam profectus, prædâ hominum & iumentorum ab- tâ, iisque, qui reſiſterent, ferro cæſis, ad conditiones pacis dan- oſque obſides rurſus adigit. Itaque & auctoritate nominis ſui, vi armorum, Saxoniam ferocientem comprimit, vt Sigeber- s & Regino ſcribunt, anni vnius ſpacio. *Brun.* 776.

Altero inſequente Carolus ad componendas res Italicas è ermaniâ abit. Saxones iugi Francici impatientes & fœderis im- emores, ducum ſuorum leuitate, ipſo abſente, rurſus tumultu- ntur: arcem Heresburgum obſident: & Francis aſtutè deditio- em conantur perſuadere, propoſitâ incolumitate & præmiis. ſpectam habentes Franci Saxonum fidem, id facere detre- ant: nec viribus de præſidio deiici poſſunt. Saxones dubiam, toties fallacem fortunam experturi, Sigeburgum obſident: à ius oppugnatione ſpectro (vt fertur) prodigioſo abſterren- r: quod non referrem, niſi conſtanter eſſet ab aliis prolatum. pra faſtigium templi vel turris, duo clypei ardentes concurre- inter ſe, vel (vt ſcribunt alij) duo gladij ſanguinei dimicare ſi ſunt. Erant tum Franci Chriſtiani: Saxones, vt dixi, ignari ræ religionis, & ei pertinaciter reſiſtentes. Viſo igitur portento xones terrore percelluntur; & in fugam ſeſe palantes effun- nt: & telis mutuis, tanquam in hoſtes irent, nonnulli ſeſe con- iunt. *Heresburgum à Francis obſeſſum.* *Sigeburgum à Saxonibus obſeſſum.*

Tentantes deinceps caſtrum Deſenburgum in monte altiſſi- o ſitum, & Haſſiæ finitimum: nihilo felicius id oppugnant: m erumpentes Franci è præſidio, eos ad fluuium vſque Lup- m inſequuntur; nec paucos intercipiunt & obtruncant. *Deſenburgum Saxones oppugnant.*

Reuertenti ex Italiâ Carolo, inopinata Saxonum rebellio itinere nunciatur: qui confeſtim in dictis Vuormaciam co- ciis, decretoque in contumaces nouo bello, tantâ celeritate terram hoſtilem peruenit, vt omnem illis & delibe- ndi & reſiſtendi adimeret facultatem. Magno igitur nu- ero in vnum, non procul à Luppæ fontibus, in vrbe Pa- rbornâ congregati; caduceatorem, pacem petitum, ad Ca- lum amandant: patriam, liberos, fortunas, fidei committunt: *Caroli M. in Saxones rebelles bellum.*

ſubitu-

ſubituros deniq́ue ſeſe propoſitæ religionis iugum pollicentur. Acquieſcens petitis & pollicitationibus Carolus, nihil in eos ſtatuit crudelius: ſed Heresburgum propugnaculum inſtaurat; & aliud adhuc propè idipſum extruit: vtrunque fluuio Luppæ imminens, præſidiis munit.

Bruno.

Saxones fiunt Chriſtiani.

Saxonum occidentalium magna multitudo cum liberis & coniugibus, corpori eccleſiaſtico per baptiſmum adiungitur. Traduntur illis doctores, quos audiant: imperantur obſides, quos ad regem mittant: præſcribuntur leges, quibus viuant. Horum cum illi nihil recuſarent, rex in Franciam lætus redit: vt Annonius, Regino, Conradus Lichtenauius (quem poſthac more communi Vrsbergium nominabo) ſcribunt: quamuis hic numero annorum à cæteris ferè diſcrepet. Hæc dum aguntur in ditione Paderborniâ: conueniunt alicundè etiam Saxones, qui exemplum priorum ſequuntur, & in religionem iurant, & Francis obſequium promittunt.

Vnus aberat VVITECHINDVS, qui in Daniam, quæ ab hiſtoricis recentibus Normania dicta eſt, profectus, nouas res molitur: quiduis potius facturus, quàm vt religioni maiorum renunciaret, aut Francis parêret. BRVNO, frater eius, factus Chriſtianus, ſuorum vitâ & fortunis paciſcitur, ſe futurum & Deo omnipotenti, & Francis victoribus perpetuò fidelem.

Hactenus de Caroli bellis, quantum ad hoc inſtitutum pertinere videbatur: è quibus colligimus Brunonem hunc (de quô dici cæptum fuerat, & eius nomen ſolus Regino exprimit) ducem Angriuariorum fuiſſe, qui ante fratrem Vuitechindum ad religionem Chriſtianam acceſſerit: non igitur Vuiperti filius, aut Vuitechindi nepos fuit: multo minus Vualberti filius, aut Vuiperti nepos. Sedem de ſuo nomine Brunoburgam ad traiectum Viſurgis habuit: boniſque â Carolo conceſsis, pacificè fruebatur. Factioſi tamen cum rebelles fierent, domiti armis, & traditi hoſtibus ſunt: quos Franci ſuſtulerunt ad hominum quatuor millia & quingentos: ſanioribus parci placuit, quorum animos religio mitigauerat. Obiit circa annum Chriſti ſuprà ſeptingenteſimum nonageſimum: Tumulatus Paderbornæ. Præfuit rebus circa annos ſeptendecim: princeps primum amore patriæ celebris, poſtea obſeruantiâ religionis.

790.

LVDOLPHVS.

LVDOLPHVS Brunonis filius, Saxonibus cis Viſurgim, & Herciniis imperauit, vt in Chronico Brunſuigio legitur. Vxorem

m habuit ODAM, Vuilligij ducis orientalis Franciæ, filiam: ex *Ludolphus.*
uâ genuit BRVNONEM, DANGMARVM, OTHONEM:
uibus Rixnerus addit ECBERTVM, ſed nec in originibus eius
omen eſt expreſſum. Totidem genuit filias, HADMVDIM,
ARBERGAM, CHRISTINAM, LVDGARDIM, vt in iiſ-
em Originibus recenſentur.

HADMVDIS præfecta cœnobio, duas ſecum reliquas ſo-
ores educauit: quæ poſt eius mortem geſſerunt infulas.

LVDGARDIS natu minima (quam Vrsbergius alio loco
Iathildim perperam, alio Ludgardim rectè nominat) nupta fu-
non Ludouico Arnolphi Imp. filio, vt idem Vrsbergius, &
um ſecuti Cuſpinianus & alij ſcribunt: Ludouicus enim ætate
orente obiit, & à Ditmaro præſule Mersburgio, puer appella-
ır, nec reliquit ſobolem; ſtirpis Carolinæ vltimus: ſed nu-
ſit (vt Vuitechindus Corbejenſis) Ludouico III. Senioris filio, Pij
np: nepoti: cui Ludouicum peperit, qui adhuc puer Ratisbonæ
ſuperiore domus parte, è feneſtrâ cadens, ceruices fregit; vt
ribit Ditmarus.

LVDOLPHVS à patre Chriſtiano primus inter Saxones na-
s, flagrauit pietatis ſtudio: nam pro illorum temporum con-
etudine, cum vxore Romam adiuit, ſalutans Paſchalem ponti-
cem: & filias ſuas tres in clauſtrum religioſum miſit: maiori
atu commendat diſciplinam: & ei duas ſorores, vt dixi, dat in-
tuendas: nobile enim, vt mox dicemus, monaſterium condi-
t. Fuit in hoc principe propter integritatem & grauitatem
mma auctoritas; quâ ita innotuit, vt & Imperatori Ludouico
o charus eſſet, quem obſeruabat: & eius affinitatem rex Fran-
rum expeteret, qui illum admirabatur. Anno ſupra octingen- 822.
ſimum vigeſimo ſecundo, cum Danorum gens vehementiſſi- *Dani infe-*
a infeſtaret Germaniam, Imperatori egregiam operam na- *ſtant Germaniam.*
t: eâ de cauſâ è Marchione dux Saxoniæ Magnus creatur:
in Originibus præſcriptum eſt, à quibus alij non diſſentiunt.

Cum Dani ſæpius rebellarent, & clades acceptas vindicare
on deſiſterent; eorum vires, Ludolphi ductu & virtute ita ſunt
minutæ, vt ipſo viuente, nullam amplius Germaniæ prouinci-
n attingerent.

Eodem anno miraculoſum in modum terra, in Saxoniæ *Miracula.*
odam loco intumuit, & ex planicie collis factus eſt, milliaris
ius ſpacio.

Poſt biennium in eadem regione ignis de cœlo cadens, ali- 824.
ot villas cremauit.

Ludolphus. Ludolphus nactus à vicinis populis, & ab imperij negotijs,
Brunoburga. aliquantulum ocij; ſiluis exciſis, & purgatâ areâ, arcem Bruno-
Gandershemum. burgam, à patre inchoatam, perficit, & oppidum Gandershe-
mum, à Gandâ fluuio nominat, & in eodem extruit amplum
cœnobium, circa annum ſupra octingenteſimum quadrageſi-
mum ſecundum. Vixit poſtea in pace, & intra limites popu-
842. lum Danicum Vandalicumque continuit: obijt anno ſupra
octingenteſimum ſexageſimo nono, vt Chronicon Brunſuigi-
um teſtatur; cui aſſentior: nam alij aliter. Ad ſummam ſene-
869. ctutem venit, nam in adminiſtratione fuit annos nouem & ſe-
ptuaginta. Sed ODA vxor eius ad ſeptimum & centeſimum
peruenit: vt Origines & Chronicum Quedilnburgium pro-
dunt. Cum marito & tribus filiabus in cœnobio Gandershemio
eſt ſepulta: in quo floruit poſtea Roſuitha Sacerdos: quæ proſa
Rosuitha monialis docta. & carmine libros edidit; & panegyricum Ludolphi pronepoti
Othoni I. Imp: ſcripſit. De hâc poëtriâ rectiùs gloriantur Saxo-
nes, quàm Angli: nam Laurentium Humfredum, ſuæ eam pa-
triæ vendicantem, non audimus, neque ferimus.

BRVNO SECVNDVS.

BRVNO, natu maximus Ludolphi filius, Saxoniæ du-
catui, poſt obitum patris, inauguratur. Hic cum DAN-
GMARO fratre, vrbis Brunſuigiæ fuit conditor. A Dan-
gmaro primùm arx ædificata, & muro circundata eſt, eo
in loco vbi adhuc parietinæ & rudera circa baſilicum dicuntur
apparêre. Loci verò opportunitate Bruno caſtellum, cis flumen
Ocram, extruit: vbi Vuiga villa fuerat; à Carolo Magno dele-
Brunſuiga extructa. ta; & locus adhuc Aldeuiga, quaſi vetus ſinus vocatur: qui de-
inceps à Brunone duce appellatus Brunſuigia. Dangmarus au-
tem trans Ocram, locum amplificat: & templum diuo Iacobo
ſacrum erigit: qui locus Nueuiga, quaſi nouus ſinus noſtro tem-
pore dicitur: eius templi tantum extat turris in foro ab ouis ap-
pellato. Antiqua domicilia durauerunt vſque ad Gerdrudim,
Lotharij imperatoris ſocrum, monaſterij eius loci patronam. A
duobus igitur fratribus vrbs Saxoniæ nobilis condita, nomen al-
terius adhuc retinet.

Ludouico Balbo imperante, circa annum ſupra octingenteſi-
880. mum octuageſimum, Danorum gens, Albi tranſmiſſo, vrbem
Hamburgum a Danis euerſum. Hamburgum crudeliter euertit. Cum autem & res Chriſtiana,
& libertas Saxonica in diſcrimine maximo verſarentur: Bruno
dux, exemplo paterno, ſe ijs opponit, collectoq; valido exercitu,

ad

d Ebbecsdorſum, ditionis Luneburgiæ, hoſtibus ſæuientibus *Bruno II.*
ccurrit, eo in loco, in quo cœnobium Virginum poſtea condi-
ım eſt: prælium committitur valdè atrox: & cùm vtrinque
imicaretur pertinaciter, tandem Saxones vincuntur: repenti- *Saxones à Danis victi.*
â enim inundationis tempeſtate circumfuſi, nec pugnandi lo-
um, nec fugiendi poteſtatem habuerunt. Scribunt nonnul-
i, iniquo loco pugnatum eſſe ſupra glaciem paludum, gelu con-
retarum: & in ipſius pugnæ ardore rupta glacie omnem exerci-
ım ſubmerſum: nec virtute hoſtium cecidiſſe, ſed iniquitate
ıtorum. Periit igitur Bruno cum copiis ſelectiſsimis; videlicet
ım duodecim, vt ſcribitur, comitibus: vt ego exiſtimo, belli
ræfectis: & cum multis præſulibus, è quibus numerantur Er-
ulphus Verdenſis, Ditericus Mindenſis, Marquardus Hiltheſe-
ıius, Drogo Osnaburgius, Lotharius Paderbornius, Aufredus
raiectinus: nam cæteri cum nominibus periêre: quorum ca-
auera in ripis inquiſita, cum omnia corpora in vnum aceruum
oniecta eſſent, propter tabem & tumorem non ſunt agnita.
loſtes magno inhumanitatis indicio ſepultura neminem ſunt
ignati. Diem cladis ſcribit fuiſſe Ditmarus Merſburgicus IIII. 886.
Ion: Febr: annus incertus eſt, Crancius arbitratur eſſe ſupra
ctingenteſimum octuageſimum ſextum, vt eius gubernatio
ıerit annorum ſeptemdecim. Hæc clades vna è maximis fuit,
uæ vnquam Saxonibus acciderunt: fuerunt autem eadem tem-
ɔra & Gallicis & Anglicis prouinciis funeſta.

DANGMARVS.

DANGMARVS, vt & Bruno frater eius, vxorem non habu-
it: prælio Ebbecsdorfio vnâ cum fratre & exercitu reliquo
rit; vt ex annalibus Mindenſium, Hildeshemiorum, Ham-
ırgiorum, Crancius annotat.

ECBERTVS.

ECBERTVS, tertius Ludolphi filius, vt Rixnerus, in pueri-
tiâ mortuus: eius nomen origines tacent, quæ [illegible] tamen
ios Ludolphi ponunt.

OTHO, REX ROMANORVM
deſignatus.

OTHO quartus Ludolphi filius natu maximus, Brunone
& Dangmaro miſerabiliter ſublatis, ſuccedit, ætate minor,
l (vt Corbicenſis teſtatur) omni virtutis genere ſuperior.

[...]tho Rex Romanorum. Vxorem ducit, vt Ditmarus, HEDVIGIM; vt Origines & annales externi, LVDGARDIM, Arnolphi Imperatoris filiam: è quâ genuit filios tres, & totidem filias. Filiorum nomina ſunt; DANGMARVS, LVDOLPHVS, HENRICVS, hic poſtea imperauit: Filiarum nomina, BABA, nupta Henrico palatino, Comiti Franco, à quâ Babaperga oppidum cognominatum ferunt, vt Origines noſtræ & annales Norinbergij conſentiunt: eius etſi VVidechindus Corbicenſis nomen non exprimit, tamen ſcribit Albertum comitem, Henrici ſororis filium fuiſſe, à quo marchiones Auſtriaci ortum trahunt. RICHARDIS nupta Marchioni Auſtriaco Luitholdo, vt Auentinus: vel Leopoldo, vt Rixnerus & Cuſpinianus. ADELHEIDIS facta Sacerdos maxima in cœnobio eſt Quedilnburgio, vt Origines & Chronicum Brunſuigium. Auentinus, Adelheidis nomen pro Richardis nomine poſuit, contra annales noſtros: ſed cum annalibus noſtris conſentit Iacobus Clauſtri Neoburgij præpoſitus, qui genealogiam Auſtriacam ante Lazium edidit.

Magni Duces Saxoniæ. Othoni duci maiores nobiliſsimi gloriam & celebritatem reliquerant. Eius temporibus duces Saxoniæ ex hâc familiâ, magni appellabantur; quo nomine Othonis pater, primus honeſtatus eſt, vt dixi, propter fortitudinem atque prudentiam. *Arx Aſcania.* Arcem Aſcaniam de fundamentis extruit. Declaratus cuſtos & defenſor limitis Saxonici: Danorum gentem arcet, & Vandalos adhuc paganos reprimit: & incurſiones atque latrocinia coercet: & inter illos turbulentos, Ditgremum quoque Zorbecæ Burggrauium agnatum, bello aggreſſus, eijcit è ditione: vt libro quinto dicetur prolixius.

Vandalicum bellum Saxonum. Contra Vandalos Tranſalbinos Heinricum filium, adoleſcentem miſſurus, primùm Thalemincios aggredi iubet. Erant in eâ regione Vilzi, gens Vandalica: quam regionem nunc Miſnenſes, populus Saxonicus poſsidet. Eo tempore tractus inter Albim & Chemniciũ fluuios, verbo Vandalico Glomatius dicebatur; tritico & auena & glandiũ fructibus fœcundus: vnde nomen oppidi Glomac[...]ſtat. Erat in eodem loco fons eiuſdẽ appellationis, qui lac[...]bat, duobus (vt Ditmarus ſcribit) ab Albi milliaribus[...]colæ prodigioſè colebant: nam ingruente belli calamitate, pro aquâ fluebat ſanguine; & pro harenis, turbidos cineres agebat. In Thaleminciorum igitur ditionem, quæ erat Glomatiæ Vandalis, cum exercitu veniens; terram omnem vaſtat: & inde victor redit, quaſi portâ quâdam recluſâ belli citra Albim transferendi; quod poſtea in maximum euaſit,

cum

[..]um in auxilium Thalemincij Vngaros ſiue Auares vocaſſent, & [p]atriæ recuperandæ ſpem certiſsimam tenerent, vt paulò pòſt [d]icetur. *Otho Rex Romanorum.*

Anno deinceps ſupra noningenteſimum duodecimo, cum [L]udouicus IV. Imp. ſine hærede deceſsiſſet: de Imperatore nouo [e]ligendo magnæ ſunt deliberationes habitæ: Imminebant enim 912. [G]ermaniæ inde Dani & Vandali, hinc omnium hoſtium cru[d]eliſsimi Vngari. Imperatoris nominandi poteſtatem tum Fran[c]i & Saxones habebant, populi totius Germaniæ bellicoſiſsimi. [H]i propter Caroli Magni memoriam, & merita ſingularia, po[s]teris ipſius dignitatem imperij ſpontè reliquerant. Sed ſtirpe [C]arolinâ in Ludouico, maximo omnium dolore extinctâ: iam [d]e aliâ, quæ tantis ſuccederet virtutibus cogitandum erat. Con[u]entus habetur frequentiſsimus Fritislariæ: in quo rebus diu [m]ultumque agitatis, Franci cedunt Saxonibus: & quod tenue[r]ant annos centum atque decem, ſeu duodecim, vt Æmilius [n]umerat; poteſtatem tribuunt vltrò genti Saxonicæ: & con[ſ]enſu vnanimi ſceptrũ cum aliis inſignibus deferunt ad OTHO[N]EM, magnum ducem Saxoniæ. *Imperium a Francis ad Saxones transfertur.*

Is honore contentus, dignitatem oblatam recuſat accipere: [n]eue in tanto diſcrimine deeſſe Reip. videretur, excuſatione [o]neris atque ætatis, liberrimâ ſententiâ Francis priſcum hono[r]em reſtituit: & CONRADVM comitem Metenſem, Lu[d]ouici fratris Conradi filium, regem ſuâ voce declarat: cum di[c]eret, non ſolùm perito principe opus eſſe, verùm etiam ſtrenuo, [q]ui inter hoſtium volare tela auderet, idque etiam robore & [v]irtutibus poſſet. Tanta Othonis auctoritas fuit, vt eius conſili[u]m ſequerentur omnes: tanta etiam prudentia, vt ſine eius ſuaſu [n]ihil in imperio ageretur. Itaque dignitas nomenque imperij [p]enes Conradum erat: adminiſtratio incumbebat Othoni: nec [a]lter alterius inuidebat fortunæ aut virtuti: adeò vt ſtatus im[p]erij, viuente adhuc Othone, eſſet admodùm florens: qui po[ſ]tea contentionibus & factionibus euerſus propemodum fuit. *Otho Imperium Romanum ſpernit.*

Mortuum eſſe Othonem eodem ſtatim anno, non rectè [ſ]cribere videtur Regino: ſed annos quatuor pòſt, Annales & [O]rigines teſtantur, cum quibus conueniunt Rixnerus & Sarcto[r]ius: dies mortis fuit, vt Ditmarus ſcribit, ſecundus Cal. De- 916. [c]embris: annus ſupra noningenteſimum ſedecimus, cuius mor[t]em ſtatim, quaſi inundatio, ſecuta Vngarorum incurſio eſt, toti [G]ermaniæ ſuperiori pernicioſa. Regnauit annos quadra- *Mors Othonis.*

Otho Rex Romanorum. ginta: & non modò gubernator imperij eſt dictus; ſed & patriæ pater, vt Corbejenſis ſcribit, cognominatus. Eundem nobiliſsimum & præcipuum ducum nominant Ditmarus præſul, & Chronicum Quedilnburgium. Sepelitur ad tumulum paternum Gandershemi, quod cœnobium ipſe rebus multis auxerat atque ornârat.

Defecerat iam Italia quoque ab Imperatoribus Francicis, in qua Berengarius dux Forliuienſis, & Guido Spoletanus, de ſupremâ dignitate inter ſe contendebant. Poſt Othonis Saxonis mortem, quaſi metu ſublato, potentiſsimi in Conradum principes conſpirant: inter quos Othonis huius filius Henricus fuit: de quo in ſequentibus dicendum erit.

DANGMARVS II. LVDOLPHVS II.

HI duo Principes obierunt ante patrem, vt ſcribit Vuidechindus Corbejenſis.

HENRICVS I. IMP. AVCEPS.

HENRICVS, Othonis filius, à primis adoleſcentiæ annis, omni generi virtutum ſtuduit, multaque prudentiâ præditus, & rebus magnis intentus, ſpem de ſe præbuit maximam, & amplificandi nominis Saxonici, & retinendæ patriæ libertatis. Statura corporis fuit non alta, vultus colore aquilinus, facies triſtis atque ſeuera, ſed magis tamen inclinans ad humanitatem, barba rara, capillus promiſſus, latera firma & robuſta: tolerans laborum & vigiliarum; cibus modicus & frequens, comparatus neceſsitati, non delicijs: valetudo bona & conſtans. A ſtudio aucupij, quo delectari adoleſcens ſolitus eſt, AVCVPIS nomen accepit: ab animi manſuetudine vocatus humilis, vt in Chronico præſulum Mersburgiorum legitur.

Bellum Thalemincium. Pater animaduerſâ adoleſcentis promptitudine, bellum Thalemincium ei committit. Thalemincij Slauorum populus, vt Ditmarus ſcribit, linguâ patriâ dicti Glomacij, à Vuidechindo Dalmatæ, ab aliis Dalmatici. Cum his (vt dictum eſt) bellum Otho geſſerat, non ſine ſucceſſu: cumque eorum regionem frequenter incurſaret: ipſi viribus impares, Vngaros inuitarunt ſtipendiis, crudelitate terribiles. Anno itaque ſupra noningenteſi-
918. mum decimo octauo (Auctor ſupplementi Reginonis annos decem omiſit) in Saxoniam & Turingiam Vngari irrumpunt: & prædam inde ampliſsimam reportant, magnâ multitudine ho-

ninum occiſâ atque captâ: quibus cum lætitiâ reuertentibus, ocij ipſorum præſidiarij in Thalemınciâ occurrunt, qui ægrè ferentes, ſeſe in communionem prædæ tam copioſæ non vocatos, urſus in Saxoniam & ipſi irruunt, & quidquid reliquum fecerat rior exercitus, aut diſsipant aut rapiunt. In ſolo Thalemincio, um vnus exercitus alterum expectaret, vt coniunctis viribus omum remigrarent: tanta penuria & difficultas ſecuta eſt: vt ncolæ, relictis domi agris, eo anno alijs populis pro annonâ ſerirent. Capitali ſupplicio affecti ſunt tres de nobilitate, Frechanerus, Vuertradus, & Luthfridus, fratres germani: ſeu, quòd cum ngaris ſenſerint; ſeu, quòd facinoroſi fuerint: id non eſt literis andatum, nec nomina eodem modo nominant Regino & ontractus. Dies ſupplicij fuit XII. Cal. Febr. *Heinricus I. Aucupi.*

Erat tum temporis celebri fama pulchritudinis, HATIVRGIS (alij MATHILDIM perperam ſcribunt) Eruii ſenioris, comitis Mersburgij filia, Siffridi ſoror. Eruinum ij comitem Aldenburgium vocant, quia arcem extra Mersburım eius nominis habitauit: ſed id domicilij nomen non ſolitæ ppellationis fuit. Amore HATIBVRGIS incenſus HENRIVS, ei conditionem honeſtam offert. Eruinus pater, quia carebat prole maſculâ, duabus filiabus Hatiburgi & Adelheidi arem iam nominatam relinquit hæreditariam. Viuebat tum Haburgis inter fœminas religioſas: nam nubere amplius nulli deeuerat: ſed Henricus amori concepto indulgens, per legatos ım de matrimonio appellat. Illa quidem aliquantiſper relucta; ſed amicis hortantibus, ne adoleſcentem cupidum repulſâ irtaret, ad maius vitandum incommodum, legatos ipſius ſtatim quitur, comitantibus aliquot è ſuis agnatis. Excepta à ſponſo eraliter & magnificè, in thorum magni principis deducitur: ui eam Mersburgum abducens, nobiliſsimum quenque inuit; & nuptias eâ vrbe, ſplendidè celebrat; & erga ſingulos tan humanitate vtitur, vt ipſum veluti amicum diligerent, & doini honore venerarentur. *Hatiburgâ nubit Henrico Aucupi.*

Erat in Saxoniâ Orientali tùm præſul Halberſtadius Sigiſundus, auctoritatis præcipuæ, doctrinâ & ſeueritate omnibus perior: is hoc connubium propter cognationem tentat dirime, coniugibuſque conſuetudine domicilij & thori, auctoritate poſtolicâ Iohannis X. Pont. interdicit. Motus vehementer enricus, ad imperatorem contendit: eique ſuam cauſam expoens, de præſule atque Pontifice conqueritur. Erat poſt morm regis Ludouici IV. è Caroli Magni proſapiâ vltimi, electus

Henricus I. Auceps

Conradus (vt Buchetus ſcribit) è Placentiâ Ludouici filiâ genet Imperatoris, Othonis ante omnes ſententia, patris (vt dictum eſt) Henrici : cuius beneficij admonitus, filio gratificari non deſtitit.

Miſsis igitur ad Halberſtadium legatis, interdictum tollit; & cauſam integram ad ſuum vſque aduentum conſeruari, rogat.

Dangmarus.

Natus interea ei ex Hatiburgi filius DANGMARVS, de quo poſtea dicemus : auctor ſupplementi Reginonis natum è concubinâ ſcribit, quem ſequitur Cuſpinianus: in hoc quoque errans, quod ait è Mathilde progenitum : Cuſpinianum, vt ſolet, Panuinius in his omnibus ſequitur. Nos è Ditmaro Mersburgio, qui paulò poſt illud tempus vixit, cæteros confutamus: & Henrici optimi principis honeſtatem, qui concubinatu ſe non polluit, aſſerimus.

Mathildis Ringelhemia nubit Henrico Aucupi.

Poſtquam deferbuerat iam nonnihil adoleſcentis amor: contentione Halberſtadij, miniſq; pontificijs, Henricus faſſus errorem eſt, & vxorem dimittit. Animum poſtea ad MATHILDIM adiecit, non Regis Franciæ Ludouici filiam, vt Buchetus ſcribit, Placentiæ modo dictæ ſororem : ſed filiam (vt Gemblacenſis) Comitis Ringelhemij Diterici: qui è Vuitechindi Saxoniæ regis ſtirpe, non minus atq; Henricus ortum trahebat: Erat enim Mathildis Vuitechindi abneptis: Henricus verò Brunonis, fratris Vuitechindi, pronepos. Fratres Mathildis erant, clari illi & inſignes viri, Vuitechindus, Amedeus, & Regibertus: de quibus dicetur libro quarto.

Liberi Henrici Aucupis.

Ex eâ genuit filios tres, OTHONEM, HENRICVM, BRVNONEM, Othonem quidem, antequam imperator fieret, reliquos duos in ipſâ imperij dignitate: filias tres, ſed ante imperium, vnicam GERBERGAM : factus imperator, HEDVIGIM, & MATHILDIM, quam Ganguinus Engelbergam vocat, & Othonis ait filiam, deprauatè. GERBERGA vxor collocata primum Giſelberto, Duci Lotharingiæ, deinde Ludouico VII. regi Franciæ. HEDVIGIS vxor fuit Hugonis, Comitis Pariſienſis, cognomento Magni. Cuſpinianus iterum inconſultò pro Hugone Othonem; pro Heduigi, ponit Adelheidim : Buchetus ſomnians Ægondam. Harum duarum filiarum meminit Corbejenſis, duas reliquas ipſe prætermittit: ſed nominant Annales Brunſuigij. RICHISAM collocat Arnolpho Guelfi ſecundi filio, comiti Alddorfio ex Rauensburgio in Bauariâ. MATHILDIM creat ſacerdotem

tem maximam in cœnobio Quedilnburgio, quod pater ipſius extruxerat. *Heinricus I. Aucep.*

Addit his adhuc filiam aliam Cuſpinianus, item aliam Lazius; aliam duci Aquitaniæ nuptam Buchetus: de quibus annales Saxonici planè nihil: nec illos verum annotaſſe exiſtimo: quamuis Ludolphum præſulem Osnabrugenſem ex vnâ Henrici filiâ deducunt: & ex alterâ, Popponem Burggrauium, præſulis illius patrem. Sed expedire res vetuſtate obrutas & impeditas, ratione non poſſumus, cum ſimus bibliothecis deſtituti.

Saxoniæ & Turingiæ dominatum Conradus Imperator Henrico, à morte patris ſtatim confirmat: cuius tamen potentiam multipliciter habebat ſuſpectam, & opprimendi eius quærebat occaſionem: id cum virtute non poſſet: (erat enim fortiſsimus & gratiſsimus Henricus) aſtu meditatus eſt facinus exequi. Vtebatur ad ſcelus cogitatum operâ hominis perfidiſsimi, antiſtitis Moguntini Hattonis: cuius fraude Ludouicus, Arnolphi Imp. filius, comitem Babapergenſem Albertum ceperat, & capite punierat. Hunc Albertum è primatibus Auſtriacorum fuiſſe ait Gemblacenſis: ab eo duces Auſtriacos deſcendiſſe alij affirmant: Corbejenſis & Vrsbergius, filium fuiſſe ſororis Henrici ducis Saxoniæ aiunt.

Hatto Præſul Moguntinus vitæ Henrici ſtruit inſidias.

Hatto homo religioſus, munus ſicarij, vt imperatori gratificaretur, ſuſcipit: cuius amicitiam, non vt vir bonus, ſed vt adminiſtrator ſcelerum immanium colebat. Deus autem custos bonorum perpetuus, & Conradi & Hattonis conatus maleficos iniuſtosque ſuâ impedijt prouidentiâ. Parabatur Moguntiæ torques aureus, quod ornamentum principum, collo ambientum circumdabatur: vnde etiam nomen in linguâ habet vernaculâ, vt colli redimiculum dicatur: id erat donaturus antiſtes, vocato ad ſe duci Saxoniæ: quem torquem dum artifex in officinâ tractat, quidam è miniſtris antiſtitis, non ignarus rei, iuſſu domini ſui inſpicit: dumque verſat in manibus, altè ex imis præcordijs ducit ſuſpiria. Re animaduerſâ, gemitus cauſam artifex interrogat. Cui ille: Hic torques (inquit) principis optimi Saxonici ſanguine perfundetur.

Inſidiæ detectæ.

Motus ſermone, quem ex aulico audiuerat, & commiseratione tactus turbatusque artifex; Henricum adit: quid audiuerit, principi eximio exponit: cuius erga ſe beneuolentiâ collaudata, Henricus gratias agit: & ſibi melius poſt id tempus proſpicit: quod enim in antiſtite ſcelus vix credere potuiſſet, velut manu iam tenebat. Cœnam interea Hatto ſumptuoſam aliquot

Henricus [illegible] aliquot magnatibus & amicis parat: ad eam quoque honoris ſpecie inuitat ducem Saxoniæ, & munus illud aureum transmittit. Henricus inſidiarum non neſcius, ſeruo vacanti ait; Renuncia hero tuo, non eſſe eandem ceruicem Henrico, quæ Alberto duci inclyto fuerit, cui herus tuus perfidus auro tortili collum ornauit, & manu carnificis caput abſcidit. Hæc iratus dicebat acerbè: neue opprimeretur inter amicos inſidioſos: recurrit in Saxoniam: de perfidiâ conqueritur, quam non expectârit à tali homine, tali in loco. Menſam & ſalem amicitiæ dicata, futuram fuiſſe carnificinam; niſi Deus ſibi conſuluiſſet: ſtatuiſſe hominem nefarium, interfecto à ſe Alberto lectiſsimo principe, illi parentare etiam ſanguine Saxonico: agi non de ſuâ ſolum incolumitate, ſed de omnium Saxonum & Turingorum capitibus: quæ iamiam deuota ſint, quantum ad imperatorem originis Francicæ, qui beneficio patris ſui ſit electus; & defenſus: & quantum ad antiſtitem, è Galliæ regibus ortum, pertineat; qui Saxonum ſanguinem ſitiant, & interitum genti moliantur.

Hattonem fuiſſe ignobilem Vuidechindus tradit, ſed aliter antiſtitum Moguntinorum monumenta.

Henricus Auceps Turingiam occupat armis. Conſcripto igitur celeriter exercitu, omnem ditionem antiſtitis in Turingiâ & Herciniis inuadit, & occupat: Buchardum ſimul & Bardonem, quorum alter gener regis erat, (quamuis liberis caruiſſe imperatorem dicat Cuſpinianus) armis vincit: & bona ipſorum inter milites diuidit: eorum, qui antiſtitem defendebant, nulli parcebat; ſpoliatoſque locum mutare cogebat. Hæc à Ditmaro Mersburgio, & Vuitechindo Corbejenſe relata in literas ſunt: quæ narrantur paulò aliter ab Vrsbergio. Accidit hoc factum anno, ſupra noningenteſimum duodecimo.

912. *Hattonis interitus.* Hatto antiſtes tertio poſt factas inſidias die mœrore conſcientiæ è viuis aufertur: dedecus ordinis Eccleſiaſtici. Alij ſcribunt fulminatum fuiſſe. Rumor etiam vulgatus eſt, à dæmonibus raptum & c[illegible]ſtum in Ætnam Siciliæ montem: quod itidem noſtrâ [illegible] de eius quodam ſucceſſore, ſermonibus delatum e[illegible]eclam Islandiæ ſit fluctibus aduerſis deportatus.

Bellum Henrici Aucupis cum Francis. Conradus imperator videns foras elatum facinus ſuum, vim adhibet: & vt reprimeret Saxonem, vlciſcendi ardore nulli parcentem; tradit fratri ſuo Eberhardo maximum exercitum, quò in Saxoniam irruat, & Henricum à Franciâ auertat, & ipſum inopinantem opprimat: nec ſuâ opinione falſus eſt. Henricus, accepto

accepto belli illati nuncio, prædantes copias hinc inde colligit: & ſuorum tuendorum cauſâ, reducit in Saxoniam. Eberhardus um ab Harceburgo (iuxta quod Pæla cœnobium extructum) dhuc vno abeſſet milliario, vocem plenam inſolentiæ iecit: veeri videlicet ſe, non eſſe tantum animorum in Saxonibus, vt gredi præſidio & dimicare audeant, qui mulierum inſtar mœibus ſiderent, & intra vallum laterent, & ſuo ſe aſpectui oſtenere formidarent. Quo ſermone vix edito, ante oculos improiſò Saxones adſunt, tela in hoſtem conijciunt, lanceas vibrant, ladios expediunt. Cumq; cominùs diu pugnaretur ancipiti gloiâ; acies tandem Eberhardi inclinatur: tantamq; Saxones Franorum ſtragem edunt, vt per iocum Mimi canerentur Saxonici: *Heinricus I. Aucept.*

Quis Orcus vſquam tàm capax
Rictu profundo? Franca qui
Tot contineret millia?
Vnus quot abſtulit dies,
Pugnante forti Saxone.

Teſtes ſunt Vuitechindus & Vrsbergius.

Diſputatum eodem tempore eſt, veriſimilem eſſe antiquoum ſententiam; qui dixerint, animos in alia corpora migrare: ioquin tantâ hominum multitudine occiſâ, alios non potuiſſe tim ſuffici. *μετεμψύχωσις Pythagorica.*

Tam magnificè de partâ victoriâ iactitabat ſe miles Saxonis; & illudebat præterea Eberhardo, qui Saxones videre volue; è quorum oculis fugâ ſtatim turpiſsimâ ſe ipſe ſubduxerit.

Conradus de prælio fratris infelici, & de ſuorum clade factus rtior, non putauit ſibi à propoſito deſiſtendũ: nam ſaluo Heno formidabat fortunæ ſuæ: quaſi præſagiens illum fore ſibi quando ſucceſſorem, quod fieri ipſe poſtea optauit atq; ſtatu-Itaq; omne robur Francicum in eum armat, & quàm poteſt errimè, mittit in Saxoniam iterum copias paratiſsimas. Victo plerunq; comites ſunt, Imprudentia & Securitas: & quos rtuna fouet nimium, ſtultos facit, vt ſermo vetus teſtatur. enricus in ditione Halberſtadiâ tum agebat, nihil reputans hoe, aut etiam expectans: verùm cognito Francorum aduentu in unam, diœceſis Halberſtadiæ oppidum (quod & Gruningam ibi animaduerto) ſe confert. Franci primo tempore id obſindum cenſent: & quamuis eorum potentiâ, Saxonum longè et ſuperior: tamẽ legatos de deditione mittunt, ne ſuo periculo dimicare *Conradi Imp. bellum contra Saxones.*

dimicare cogerentur. Pollicentur præterea Imperatoris amicitiam, niſi eam ſuperbè reſpuant. Dux Saxoniæ in re dubiâ nutans, nec legatos contemnere audebat: nec, quomodo euaderet præſens periculum, videbat: cum legatis agebat humaniter, diem de die differens.

Stratagema Ditmari, Burggrauij, manu hoſtili Saxoniam liberantis.

Quod cùm fieret: quaſi de cœlo lapſus aderat Ditmarus, Burggrauius Zorbecenſis, quem Saxonem orientalem Annales nominant. Is paternam ditionem ab Henrico receperat: nam Ditgremum eiecerat Otho, dux magnus Saxoniæ. Cupiens autem animum declarare gratum Henrico, in ſummo diſcrimine aduolat: in ipſâ conſultatione admitti poſtulans: & vt erat vir animi callidi, rogat Henricum, quid ſibi faciendum ſit: ſeſe enim ad triginta hominum millia adducere, & locum caſtris aptum nondum habere. Creditum eſt homini confidenter agenti: & vt Henrico animus accedit; ita legatis, id audientibus, frangitur. De deditione nullum amplius verbum fit: & legati dimiſsi, quæ audierant, in caſtris renunciant. Armis (vt videbantur) inuicti Franci; vnius hominis audacis conſilio ſuperantur: non explorator miſſus, non cognitor, qui de aduentu tot hoſtium certi aliquid referret: ſed collectis vaſis impedimentisq; Franci abeunt, ita trepidanter, tantoq; ſilentio; vt alterius diei luce nullus hoſtis cerneretur, & caſtra vacua apparerent. Ditmarus in cœlum laudibus tollitur; quod metu tanto liberaſſet Saxoniam, & optimum principem conſeruaſſet: ne quam conditionem, aut gente ſuâ aut virtute indignam, admittere neceſſe habuiſſet.

Conradus Imp. cum Henrico pacem facit.

Conradus cum pro ſuâ prudentiâ intelligeret, noceri non poſſe Henrico, quẽ Deus mirabiliter tueretur: odio & ſimulatione omni depoſitâ, ex hoſte fit amiciſsimus. Nam poſt amicitias iræ meminiſſe, malorum eſt, inquit Ditmarus. Eum deinceps amorem, & Othonis patris Henrici, principis maximi & ſapientiſsimi, in ſe ingentia beneficia; & ipſius Henrici virtus eximia, & animus erectus ac ſimulationis expers, ſtabilierunt.

Conradus Imp. moriturus Henricum in Imperio ſucceſſorem nominat.

Conradus, cum Saxonibus pace factâ, contra Arnolphum ducem Bauariæ pugnabat: in quo prælio ipſe vulneratur, vt Vuitechindus ſcribit: vel, vt alij, morbo inuſitato corripitur. Deſperans de vitâ imperator, ad fratrem Eberhardum mittit: eique oratione grauiſsimâ præcipit, vt inſignia imperij, ſeſe defuncto ſponte deferat ad Henricum, Saxoniæ ducem, probitate & magnanimitate imperio digniſsimum: vtque ſeſe & agnatos ſuos, & gentem Francicam, eius pietati fideſque commendet. Habent (inquit) arma & exercitus habent vrbes & præſidia; habent

quoque

uoque animos imperio pares; ſed vincit nos virtute & felicita- *Henricus I. Auceps.*
e, & diuino quodam fauore Henricus dux Saxoniæ clariſsimus.
Hunc tu frater, poſt meum obitum obſerua & venerare: & hanc
cram lanceam, has armillas aureas, hanc trabeam, hunc Re-
um priſcorum gladium, hoc ſceptrum ac diadema ad eum de-
r, qui certò imperator futurus eſt: ipſi obædientiam & hono-
em maieſtati & virtuti eius debitam præſta: nec te ab eo vllo
mpore, ſi eſſe ſaluus & felix cupis, ſeiunge. Quæ enim temeri-
s, velle te cum patriâ & populo perire potiùs, quàm tali viro
biectum eſſe, cui nemo valebit reſiſtere? nam qualis in eo for-
tudo magnanimitatis ſit, nouimus: quàm manifeſtè Deum
beat defenſorem, experti ſumus. Per eum creſcet nomen
ermanicum, & augebitur decus imperij. Nec ille tibi, aut no-
ræ genti hoſtis erit, qui ſine maximâ cauſâ neminem oderit
t vlciſcetur.

Hæc verba flens excipit Eberhardus: & cum regio manda-
cæteri principes atque optimates non ſine querelis ac gemitu
ſenſiſſent; ſe executuros eius voluntatem ſanctè promittunt.
bijt Conradus anno ſupra noningenteſimum decimo nono, *Conradi Imp. mort.*
perij ſui octauo, XIV. Calen. Nouem. vt Ditmarus ſcribit: 919.
elitur Quedilnburgi. Nam qui Fuldæ autumant ſepultum,
eginonem imitati cum eo in errore verſantur.

Eberhardus fratris Imperatoris defuncti teſtamentum exe- *Eberhardi*
itur: & ad Henricum proficiſcens, oblatis ei regni inſignibus, *ad Henri-*
m eo fœdus & amicitiam ſe inire velle promiſit. Fuit Henrico *cum pro-*
atus eius aduentus, eumque amplexus eſt: de oblatis inſignibus *fectio & fœdus.*
delaturum ad publicum conſilium, affirmauit. Ea inter
bos coniunctio poſtea nunquam interrupta fuit. Nam Hen-
us, & animo imperare nouerat ſuo, & fidem colere. Addit
tmarus, quod ſciuerit ſapienter tractare ſuos, inimicos verò
lidè & ſapienter ſuperare. Ineunte anno altero in Buchoniâ 920.
æ Haſsiæ pars eſt, indicto Fritislariam conuentu, HENRI-
VS inter primos adeſt: & accepta à demortui Imperatoris
tre inſignia, in medio ponit: vt ei videlicet commendarentur,
i ſuffragiis optimatium fuerit & ſententiis iuſtis electus. Præ-
tibus ibidem Francorum & Saxonum (quorum tum erat *Inauguratio Henrici*
ctoritas maxima) & aliis Germaniæ principibus, Henricus *Imp.*
nſenſu vnanimi rex declaratur: ſed dignitatem oblatam re-
ſat conſtanter. Orabant illum antiſtites, orabant principes:
e excuſans vires & ingenium; nec potentiæ ſatis, nec intelli-
ntiæ habere ſe, ad nomen tantæ amplitudinis tuendum, dice-

 bat.

Heinricus I. Aucups. bat. Pertinacia quædam eſſe videbatur cum ſuperbiâ coniunctâ, quòd tantoperè obfirmaret animum. Promittebat operam ſuam alteri, qui eſſet dignior; idque patris mentione factâ, qui nuſquam defuiſſet vtilitati communi. Extremum tentaturi adeunt illum antiſtites: ſuadent ne Imperatoris defuncti, neue principum iudicia ſpernat; ne cauſam diſſenſioni magnæ præbeat: ne Remp. obijciat nouo periculo. Adiiciunt precibus hortationes, fore illi Deum præſentem: cùm ſapientia Dei apud regem ſapientiſsimum loquatur: PER ME REGES regnant, & prudentes diſcernunt iuſticiam. Hoc ſermone quaſi factus alius HENRICVS, humiliter reſpondet, ſe Dei & principum voluntati acquieturum. Id quod pertinacia viſa erat, ſumma fuit ſubmiſsio, & excellens ſapientia. Cum vox Henrici in vulgus emanaſſet, omnium ore & votis celebrata eſt, quòd ſpem conciperent nihil tali rege fore melius & felicius.

Henrici Imp. coronatio. Igitur ne quid morâ interiectâ turbaretur, quòd aliqui ægrè ferrent ſe præteritos: ſtatim coronatur, vt Ditmarus ſcribit: quanquam Vuitechindus aſſerat coronatum non eſſe: ſed hic de pontificiâ coronatione intelligit, quæ peculiariter celebrabatur in Italiâ, & in vrbe Româ. Prima illa coronatio ſolennis Aquisgrani fit, vbi ei corona ferrea imponi ſolet. Hettigo Antiſtes Moguntinus cum ei diadema cum inſignibus alijs, vt moris eſt, offerret: hæſitauit accipere: Satis ſibi eſſe (inquiens) dignitatem ſupra maiorum gloriam datam, & iudicium principum honorificum, qui ſe regem nominarint, agnoſcere ſe diuinæ benignitatis & principum nobiliſsimorum beneficium: diadema verò ſuo capiti nimis graue eſſe onus. Placuit populo vniuerſo regis noui modeſtia: lætiſque acclamationibus & plauſibus Auguſtus ſalutatur. Exactis ſolennibus his cæremoniis, Deo & principibus gratias agit: ſeſeque de communi ipſorum conſilio imperaturum promittit. Translatum igitur imperium à Francis ad Saxones eſt, Dei hominumq; iudicio ſine vllâ controuerſiâ, poſt annum
918. ab imperio Caroli ſupra centeſimum decimum octauum, cum eius ſtirpis nemo amplius extaret, tali oneri idoneus.

Fuit autem inſignis virtus Eberhardi Franci: qui nihil cupidè tentauit, nihil arroganter ſibi ſumpſit, vt ſaluus eſſet ſtatus imperij.

Rebelles Henrico Imp. Henricũ in tantam eminentiã elatũ, magis aduerſarij nonnulli odiſſe ac perſeq, eiq; ſermonibus & obtrectatione detrahere cœperũt: inter quos erant qui & ipſi Conrado Imp. rebelles fuerant;

Buchar-

Buchardus dux Sueuiæ, & Arnolphus dux Bauariæ: quorum il-
e regiâ affinitate, hic ſanguine regio, animos ſumebat: ſeſeque
luci Saxoniæ ambo anteponebant.

Henricus I. Anceps.

Henricus de principum ſententiâ vt conatus ſeditioſos repri-
meret, Sueuum bello improuiſo aggreditur: qui etiamſi non ex-
ers erat rei militaris, & eodem anno regem Burgundiorum Ro-
ertum prope Vuinterthuram (vt ſcribit Hermanus Contractus)
icerat: tamen imparē ſe Saxonibus agnoſcens, prælio abſtinuit:
cum totâ gente in fidem & clientelam Henrico ſe tradit.

Bellum Henrici in Burchardum Ducem Sueuiæ.

Rebus Sueuicis ſedatis, Henricus celeritate, vt ſolebat, vſus;
Arnolphum Ratisbonæ obſidet; qui & à ſociis reliquis deſertus,
potentiâ ſucceſſuque regis territus: præſidio vrbeque recluſis
Henricum in caſtris adit: à quo ſalutatus honorificè, in amiciti-
m recipitur. A Vuitechindo Corbejenſe, à quo hæc prodita
unt, alios ſcriptores diſsidere, Vrsbergius ſcribit; qui dicant, cum
on expectaſſe regis aduentum in Bauariam; ſed ei in finibus ar-
natum obuiam proceſsiſſe, vt prælio cum eo confligeret: quod
ntequam fieret, Henricus publicæ calamitatis impatiens, ne
nguis ciuilis effunderetur, ducem ad colloquium vocat: is ad
uellum ſe accerſiri arbitratus, ad locum conſtitutum virium fi-
uciâ ſolus accedit: quem clementer allocutus rex, primùm à
Deo dari potentiam & magiſtratum indicat: deinde ſui ipſum
fficij admonet, ne ſalutem ciuium incerto fortunæ arbitrio per-
nittat: commemorat ſtatum imperij in magno diſcrimine pro-
ter hoſtes externos verſari: ad extremum de ſuâ erga ipſum vo-
ntate, verbis his loquitur: Si in te Deus tranſtuliſſet hanc di-
nitatem, ego obſeruantiâ tui nulli cederem: cogites igitur te
on Henrico aduerſari; ſed honorum largitori, Deo: nec à te
ihi fieri iniuriam, ſed toti patriæ. Igitur quid facias cogita,
e quidem non dominum, ſed amicum, & tui defenſorem ha-
bis, ſi viri boni functus officio fueris. Hunc ſermonem ad
nicos ſuos Bauarus cum admiratione defert, qui vnanimes re-
ponderunt, cùm tantâ comitate & fortitudine præditus ſit Hen-
cus, ei cedendum eſſe: hortantur ſuum principem, vt tribuat
onorem Deo, & regi: cui diuinitus ad imperium vocato, diffi-
e ſit reſiſtere, & repugnare periculoſum. Tali moderatione
egis excelſi hic quoque motus ciuilis componitur: quod viſio-
quâdam ſignificatum diuo Vlrico Auguſtano tradit Otho
iſingenſis; diuæ Afræ martyri, eius tutelari, Ditmarus Mers-
rgius. Videre enim viſi erant binos gladios, alterum cum

Bellum Henrici in Arnulphum Bauariæ Ducem.

Henricus I. Auceps. capulo, alterum ſine capulo. Gladius alter ſignificabat Henricum retenturum imperium: alter Arnolphum dignitate caſurum; quia iniuſta expeteret. Non tamen me præterit, aliam eſſe Ditmari, vt in re fabuloſâ, expoſitionem.

922. Anno ſupra noningenteſimum vigeſimo ſecundo Henricus, ad imperij terminos propugnandos, in Lotharingiam ire meditatur: ſed eius amicitiam Carolus rex, muneribus conciliat; inprimis dato diui Dionyſij brachio. Altero anno ad Rhenum
923. cum rege ipſo Bonnæ colloquitur: factoque inter ſe fœdere, rex *Lotharingia fit pars Imperij.* hærede carens, Lotharingiam Henrico Saxoni tradit, vt auctor eſt Gemblacenſis, quæ circa annum vigeſimum quartum ſupra
924. noningenteſimum pars imperij efficitur.

Bellum Vngaricum. Eôdem anno, ceſſantibus bellis domeſticis, ortum eſt omnium grauiſsimum ab Vngaris. Gens enim prædatrix & effrenis, in Saxoniam irrumpens; latrociniis, cædibus, incendiis ſubegit & proſtrauit omnia: adeò vt ſupremum imminere exitium Saxoniæ, & reliquæ Germaniæ videretur. Henricus cum Vngaris numero impari congreſſus, in fugam coniicitur, & in præſidium Bichinenſe confugit, in quo ciuium virtute manſit incolumis: quorum poſtea priuilegia & ornamenta, vt par fuit, amplificauit: de quo Ditmarus ſcribit: Vrsbergius teſtatur, quod Henricus Vuerlam (quod oppidum principi cuidam Vandalorum ademerat) ſe contulerit: imperitum enim belli & inexercitatum populum ſuum, aduerſus fortem & immanem militem Vngaricum, in aciem educere exiſtimauit periculoſum. Interea quidam Vngarorum dux, maximæ inter ſuos potentiæ capitur: quem cùm redimere ingenti precio vellent, Rex non mercede aut precio agere vult: ſed pace annorum nouem paciſcitur: quam conditionem Vngari accipiunt, licet inuiti: ſed tamen moti amore ſui principis, id faciunt, quem in vinculis relinquere inhoneſtum toti genti ducebant. Pacis autem eò cupidior rex fuit: vt & gentes Vandalicas domaret omnes; & ſuum in armis populum melius exerceret: vt ſemel aliquando cum Vngaris de ſalute Germaniæ milite exercitato depugnaret. Propter bellorum conſuetudinem paſsim graſſatores & prædones erant. qui cum reprimi facilè non poſſent, rex eorum opera ſine ſuorum detrimento vti deſtinat. Igitur impunitatem promittit omnibus, & quos in ergaſtulis aut vinculis habebat, ſimul dimittit: quibuſdam agrum deſertum, aut hoſtico vicinum diuidit, & arma ſubminiſtrat: aliis

aliis in hoſtem excurrere, ipſorum aut damno aut emolumento concedit: tum prædæ conuehendæ, ex agris & oppidis Vandalicis poteſtas permittitur omnibus, modò iis parcant, qui nomen Christianum profiteantur. Manus hominum audaciſsimorum magna collecta eſt: quorum ferociſsimi cum in ſuburbiis Mersburgiis ad Salam ſedem fixiſſent; Mersburgij inde ſunt omnes reliqui appellati.

Henricus I. Aucept.

Corbejenſis & Gemblacenſis ſcribunt, eum ex militibus, qui in villis eſſent, nonum quemque in oppidis collocaſſe; cui reliqui agrum colendo victum quærerent: nonus tertiam omnium frugum partem conditam aſſeruaret, ſuisque ſociis intra muros, horrea & domicilia extrueret: ſed vice cæterorum ipſe, quoties opus eſſet, militaret: & pro patriâ pericula ſuſciperet, aliis domi ſeruantibus. Huius inſtituti commoda hæc erant, primum, vt propter incurſiones perpetuas, agris ſpoliatis, eſſet timenda penuria: deinde vt in vrbibus miles ne deficeret, quæ bellis iam pluribus exhauſtæ habitatoribus erant. Suburbia iuſsit eſſe nulla aut exigua: ruri caſas raras & viles: Conuentus ſolennes eſſe tantùm in oppidis; quales ſunt dierum feſtorum, nuptiarum, encæniorum, mercatuum: vt eâ ratione oppidorum incrementa fierent: quæ aut diruta refici, aut minus firma præcepit muniri. E fratribus natu maximum militare voluit, vt homines certos & exercitatos haberet. Ciues itaq; faciendo opere cotidiano, in pace diſcebant eas artes; quibus neceſsitate compulſi, ad ſui incolumitatem vterentur. Diſciplina enim & labor magnum ad virtutem afferunt momentum.

Inſtituta Henrici tempore belli Hunnici.

His legibus, ciues imbutos, eorum experiri fortitudinem ſtatuit: ſubitoque in Slauos, qui Hauelli nominabantur, educit: hoſtes multis præliis fatigat: & hieme aſperrimâ caſtris in glacie poſitis Brennoburgum, claram ipſorum vrbem, obſidet: eamq; fame, frigore, ferroque expugnat: factum id anno ſupra noningenteſimum vigeſimo quinto.

Expeditio Henrici in Slauos.

Brennoburgum expugnatum. 925.

Subiugatâ intra biennium, omni Hauellorum ditione: eius Marchionem creat Iohannem, Stadienſium & Ditmarſorum principem.

Primus Marchio Brandeburgi creatus.

Eodem tempore, Belga quidam inſignis nobilitatis, nomine CHRISTIANVS, ad demerendum regis Henrici animum, morbum ſimulat: & GISELBERTVM, cui Lotharingiæ ducatus obuenerat, ad ſe accerſit: venientem inſidiis capit, & ſub cuſtodiâ in Saxoniam mittit. Rex propter hoſpitem talem ſummoperè

Henricus I. Auceps. moperè lætabatur: & regnum Lotharingicum ſperabat ſe retenturum certius: ſed perſpectâ adoleſcentis illius indole atque virtute; quem ſciebat & nobilitate generis & diuitiis potentem; ipſum inter familiares recipit, & ita tractat, vt ſe illoque dignum erat: & deſponſata illi GERBERGA filiâ, regnum Lotharingiæ ei totum tradit. Cui igitur perfidus amicus incommodare voluit, eum Deus ratione mirabili per ipſum regem extulit.

Giſelberto Lotharingo deſponſatur Henrici filia.

Thalemincij repreſsi. Obſtabant iterum Henrico Thalemincij, Vngaris vel metu vel cupiditate amiciores, ſed eorum conatus breui tempore fregit atque impediit.

928. *Altera Henrici in Slauos expeditio.* Anno ſupra noningenteſimum vigeſimo octauo Henricus rex in regionem Slauorum rurſus exercitum ducit, vrbem Granam vel (vt Vuitichindus) Chietinam obſidet, & vigeſimo poſtquam circumſederat die, per vim expugnat: prædam omnem in milites diſtribuit: viros puberesque ad vnum interficit: quo facto & alacritatem augebat militum, quos ditabat: & hoſti terrorem iniiciebat, cùm nulli parceret ætati, niſi imbelli.

929. *Henrici expeditio in Bohemiam.* Altero anno perſequens victoriæ curſum, in Zeſchorum prouinciam, quæ Bojemia eſt, mittit exercitum; Pragam metropolim cum duce Vuencislao in deditionem accipit; gentem ſibi facit tributariam: Bouslaum ducis fratrem, totius vitæ tempore habet ſocium & amicum fideliſsimum.

Henrici expeditio in Danos & Obetritas. Victis circumquaque gentibus & populis, qui Saxonibus eſſent metuendi; Danos & Obetritas primùm armis terruit: tum domuit religione, & ad Chriſti agnitionem adduxit, vt ſcribit Gemblacenſis, anno ſupra noningenteſimum trigeſimo primo.

931. *Slauorum & Danorum ſuperſtitio.* Erant ſacra Slauorum ſuperſtitioſa & ridicula: ſed Danorum præter naturam valdè crudelia. Slaui enim in lucis arbores & elementa colebant, & numen quoddam cornutum, & rictu furiali terribile: ei de omnibus cibis, quos ad focum adhibebant, ponebant libamina: tum etiam genios domorum habebant diuerſos. Atrox illud fuit, quod ſenio confectos parentes, tanquam factos inutiles, mactarunt ſolenniter, verbis etiam diris adhibitis. Dani ſacrificabant diis ſexus vtriusque victimis humanis: nono autem quoque anno in Lederuno, vt Ditmarus appellat, hecatombem centum hominum, excepto vno, die VII. Id. Ianuarij faciebant, cum totidem equis canibusque: additi ſimiliter è volucribus galli ac accipitres.

Slaui & Dani fiunt Chriſtiani. Hanc ſuperſtitionem immanem Henricus ſuſtulit & correxit: & quicquid reliquum è natione Slauicâ erat, ad imperium præterea adiungit: ſpontè parentibus parcit; & Chriſti nomen

profeſ-

profeſſos, caros habet: vtque in officio eosdem retineret, multa indulget. *Henricus I. Auceps.*

Tunc præfectos certis locis conſtituit, qui limites defenderent, quos Marchiones appellauit: Sleſuicenſem, oppoſitum Danis; Brandeburgium Vandalis; Miſnenſem & Luſatium Boëmis & Polonis: nam hi populi omnes Saxonibus erant infenſi, propter potentiam; cùm ſubita incrementa eos ad ſuam perniciem capere cernerent. Præficiebat autem ſpectatiſsimum quemq; de nobilitate: vnde multæ illuſtres familiæ adhuc ducunt originem. *Marchiones conſtituti.*

Horum factorum, ſi eſſet copioſius tradita per literas memoria: cerneremus, quantis laboribus, curis, periculis conſtiterint regi optimo tantæ victoriæ contra populos immanes; qui inimici veræ religionis, & moribus effrenes, ne ſuis quidem præfectis aut ducibus animo æquo morigerarentur.

Cum iam nullius vſquam vis pertimeſcenda putaretur; deficiunt præter ſpem omnium Redarij: nam & multitudine confidebant, & vicinos lubricæ eſſe fidei non ignorabant; & ſolum caput deeſſe exiſtimabant ad turbandam Saxoniam, & iugum excutiendum. Itaque copiis ingentibus coactis, oppidum Vuallislebam inuadunt & (vt Ditmarus ſcribit) rapiunt, deſtruunt, incendunt: ciues omnes, quorum magnus fuit numerus, ſine reſpectu, crudeliſsimè interficiunt. Horum furorem Obetritæ, Hauelli, Vilzi, & aliæ gentes Slauicæ ſequebantur: & ad libertatem rurſus vniuerſi aſpirabant. *Redarij ab Henrico deficiunt.* *Vuallislebа à Rhedarijs incenſa.*

Ad tantos motus ſedandos rex ſibi legat Bernardum, quem præfecerat Redariis, & addit illi Ditmarum, ſtrenuum hominem: eos iubet vrbem Linichinum ad Albim (vt in Chronico Quedilnburgio) obſidione cingere, & hoſtem prouocare. Die obſidionis quinto, rumor non vanus differtur, hoſtem inſtructum aduentare, qui opprimeret noctu Saxones, minimè id ſuſpicantes: ſed per exploratores hi admoniti, excubias in armis agunt, ne ſubitò fiat impreſsio. Conſilium Slauorum imber & tempeſtas exorta primùm morata eſt, ne expeditè progrederentur; deinde eoſdem, ne laterent, prodidit: nam die ſereno illuceſcente, de humidis veſtimentis vapor aſſurgens, eos in propinquo eſſe ſignificabat. Signo confeſtim per caſtra dato, Saxones hoſtem non ad ſe accedere ſinunt; ſed in eum cupidi totis viribus promouent. Acris fit incurſio, & prælium graue committitur: noſtris laborantibus legati adſunt, inclinantes confirmant, cedentes retrahunt: donec turbatis barbarorum ordinibus, in fugam omnes conijcerentur. *Henrici in Slauos rebelles expeditio.* *Henrici victoria de Slauis.*

 A pau-

Henricus I. Auceps. A paucis igitur exercitus ille ingens diſsipatur, qui aut propter confuſionem protritus, aut cæde conſumptus eſt. E Saxonibus duo comites Summeringij, tribuni fortiſsimi, & genere clariſsimi, ac decora patriæ, ambo Lotharij nominati, oppetunt: quorum vnus Ditmari præſulis abauus fuit. Præterea & alij aliquot primi nominis, ſed non multi, ceciderunt. Ipſis victoria tam ampla contigit, anno ſupra noningenteſimum triceſimo, Non. 930. Septemb. Aduerſariorum fuerunt ad ducentena militum millia, referente Sigeberto: cæſa ſunt centum & viginti millia: octingenti de præcipuis capti, reliqui paludibus ſubmerſi. Captiuo nulli data venia: qui altero poſt pugnam die, capitis ſupplicium ſubierunt. Linichini, clade ſociorum acceptâ, armis depoſitis, deditionem faciunt: ciues vrbem relinquere, & in exilium ire iubentur: ſeruitia, fortunæ, ſuppellex, pecunia omnis, in poteſtatem victoris venit. Tali animaduerſione in victos atque dedititios rex vſus; illis videlicet capite punitis, his in exilium miſſis; reliquæ gentes Slauicæ, exemplo territæ, in officio permanſere.

Bellum Henrici Vngaricum. Rex equitum ſuorum virtute cognitâ, & vſu armorum perſpecto, bellum Vngaricum molitur, conſilio nobilitatis ac populi: omnibus enim ordinibus accidebat grauis illa ſeruitus, quia & turpiſsima cenſebatur, & ferenda neceſſariò erat. Solebant Vngarorum legati certo tempore adire regem; vt promiſſum argentum, armenta, muneraque poſcerent & deportarent: quibus etiam nobiles adoleſcentes centenos, & tot equos additos, in obſcuræ auctoritatis Annalibus legi. Vngari igitur, cum de more veniſſent: nullus iis, vt antea, honor habitus eſt: & inanes ſunt domum remiſsi: obiectus præterea illis canis obæſus, truncatis auribus & caudâ: maximi opprobrij causâ: feſtinare præterea iuſsi, ne intra certos dies, in finibus Saxonicis deprehenderentur. Vngari ſuperbi, contumeliâ non expectata atrociter offenſi, ad contemptum ſui vlciſcendum coniurant: & quanto maximo poſſunt, è ſuis vicinisque gentibus exercitu comparato, tendunt in Saxoniam. Cum per Thalemincios iter facerent, veteres ipſorum ſocios, qui Saxones ſatis ad bellum inſtructos nouerant; ab ipſis quoque habiti ſunt ludibrio. Vngari, quamuis dolore ingenti afficerentur, contumeliæ impatientes: tamen præter conſuetudinem ſe continebant, vt propoſitum iter tenerent, & iniuriam recentem differrent in tempus aliud: primùm enim omnium Saxones vlciſci ſatagebant; poſtea in alios inuaſuri, & verborum temeritatem ferro & igne vindicaturi. Traditum

tum literis eſt, equitum peditumque centum & quinquaginta millia in exercitu Vngarico fuiſſe. Hi ad Turingiæ fines delati, genus nullum ſæuitiæ & libidinis prætermittunt: ita vt in nominis Saxonici interitum conſpiraſſe diceres. Viribus deinceps ſuis confiſi, copias diuidunt: partem in Veſtoualiam mittunt, partem in interiorem Turingiam immittunt, videlicet vt hoſtes locis diverſis territos & occupatos, facilius vincerent: eorum enim paucitatem contemnebant, & impediti iracundiâ ac furore, quid ſibi vtile eſſet, cernere non valebant. *Henricus I. Auceps.*

Iis, qui in Veſtoualiam contendebant, quatuor millia Turingorum & Saxonum confidenter ſeſe obiiciunt: nam octo millia ab iis ſecedentes conſtiterant metu, vel (vt ipſi dicebant) conſilio, vt domi patriæ ſuppetias ferrent, ne ſpontè viderentur vxores & liberos hoſtibus vexandos aut trucidandos reliquiſſe. Impediebat Vngaros ipſa multitudo: & faciebat negligentiores ſecuritas. Saxones non tantum armis pugnabant, in quibus ſpem collocare ſolam non poterant: ſed intimis animis inuocabant Deum, vt immanitatem illorum Scythicam & paternam, ſuâ poteſtate infringeret: nec ætatem ſexumque imbellem obiiceret furori malo: nec ipſorum corpora in ſeruitutem ferinam redigeret. Igitur nec conſilio nec fortitudine deſtituebantur, qui à Deo pendebant, & ſe illi totos commiſerant; interituri potiùs cum patriæ cineribus, quàm hoſtis tam barbari paſſuri dominatum. Agmen igitur hoſtium extremum per aliquot dies carpunt, & præliis leuibus laceſſunt. Tentatis hoc modo feliciter ſuis viribus, & cognito præſidio cœleſti; tandem exercitum eorum vniuerſum adoriuntur. In congreſſu acerrimo, cum duces Vngarorum aliquot maximæ auctoritatis cecidiſſent: vulgus, veluti terrore quodam Panico perculſum, arma abiicit, ſeſeque in fugam diſpergit: palantes in regione ignotâ, & omnibus mortalibus infenſi, partim ferro cæduntur, partim conficiuntur fame: latêre enim eos aut ſermo, aut habitus, aut armorum genus non ſinebat. Hoc iis accidit, qui ituri erant in Veſtoualiam. *Saxonum cum Vngaris pugna & victoria in VVeſtualia.*

Altera pars copiarum in Turingiâ in loco, qui ab arundineto Ritta vocabatur, vt interpretatur Beda, reſederat; & extant villæ, quæ ab arundinetis adhuc nomen habent. Hæc manus ſpe prædæ illecta, regis ſororem, famâ diuitiarum florentem, & (vt Vuitechindus ſcribit) è concubinâ genitam, & Guidoni nobili Turingo nuptam, expugnare contendit, in vrbe caſtris ipſorum vicinâ, *Vngarorum in Turingia cum Saxonibus pugna & clades.*

cus gaudere, venientibus gratulari, & gratias agere, & ſtudium liberandæ Germaniæ comprobare: viciſsim ſuum animum gratum promittere, & præmia atque honores expectare iubebat. Hortatur deinceps & ſuos & auxiliarios; vt virtutis antiquæ memores, pro religione, pro patriâ, pro vxoribus & liberis, pro agris & focis, pro libertate & legibus, contra hoſtem impium, proteruum, immanem, fortiter pugnent. Affirmat vinci poſſe, quòd contra talem impietâtem, propitium habeant Deum, ſui nominis atque honoris vindicem: & poſſe perſeuerantiâ vinci, paucorum dierum partâ comprobat victoriâ. Non eſſe conſiderandum hoſtium numerum; ſed ponderandam cauſam, quæ pro Chriſtianis ſit melior contra paganos: pro defenſoribus patriæ iuſtior, contra latrones crudeliſsimos. Hæc animoſiùs penè loquebatur, quàm vires ſinebant: erat enim, vt diximus, parum integrâ valetudine: nec tamen ſuo muneri vllo in loco deerat. Oratione præclarâ regis animos, ita omnium ſunt animi incenſi; vt ſe paratos dicerent, mori pro ſacris & patriâ: ipſorum operâ vteretur, vt vellet: in quamcunque ire partem mandaret, etiamſi mille mortes proponerentur, ferro ſe viam facturos. Fremitum ardentium rex animo compoſito reprimit: & ſpe illis optimâ iniectâ, ſilentium totis caſtris imperat; ne quid eorum, quæ moliretur, vllo ſigno aut animaduerſione hoſtes exciperent in viciniâ: nam metu ſimulato ſtudebat eos ſegniores reddere, vt victoriam minore ſuorum clade inſigniret. Duces præcipui, qui in hoc bello Regi & Reip. inpenderunt vitam & fortunas ſuas, fuerunt Conradus Rheni Palatinus, Hermanus Sueuus, Bertoldus Bauarus, Conradus Francus: ſub quorum ſignis non Germani tantum, ſed nonnulli Gallici principes militabant; qui in ſolo alieno, quàm domi hoſtem ferociſsimum reprimere malebant: nam Gallia iam & Italia ſenſerant, quid furore poſſet, quid violentiâ patraret. In exercitu regis fuiſſe ſexaginta nouem millia pugnatorum; in Vngarorum ſupra centum millia, proditum memoria eſt: quamuis alij numerum multo maiorem ponunt. Henricus partem noctis quieuit, & ſuos iuſſit quieſcere: tum plenus fiduciâ, capto loco & tempore, militem è caſtris clam educit, aciemque tacitè inſtruit. Ad eam rem iuuabat imber nocturnus, & nebula ſequens matutina, vt quid ageret, hoſtes minus intelligerent. Fertur ante prælium vouiſſe, ſi Deus tribueret victoriam, ſe emendationem Eccleſiarum inſtituturum, vt Ludprandus Ticinen-

Henrici I. Auceps.

Henricus I. Auceps. Ticinenſis teſtatur: nam mercimonia illa, quæ Simoniaca appellantur, & nundinationes ſacrorum, & permutationes officiorum, princeps optimus auerſabatur: iniuſtas enim eſſe & abominandas, minùs etiam eruditi intelligunt. Vt primùm cœpit dies illuceſcere, labarum ſeu vexillum regium, quod effigiem angeli habebat, efferri iubet: quod reliqui duces & ſigniferi ſequerentur. Ipſe modò in primis, modò in mediis verſans, dum omnia munia viri fortiſsimi obit, animos militum ſuâ alacritate, vehementer confirmat. Veritus, ne hoſtes ad conſpectum aciei intentis, & exercitus armis fulgidi, trepidarent; ſeſeque fugæ ſtatim committerent, iubet Turingos præcedere: inter quos pauci erant armati, vt æquali cum Vngaris inermibus conditione decernerent. Poſt hos inſtructiſsimas equitum peditumque collocat legiones: equos leuioris armaturæ, qui pugnantes laceſſerent, & ordines turbarent, à lateribus mandat conſiſtere. Adornato hoc modo exercitu, cùm primo diluculo, Vngaris non minùs paratis ſeſe oſtendit. Turingi hoſtem primi prouocabant, & ſuſtinebant confidenter; & paulatim cedendo, ad armatum illũ exercitũ attrahebant. Ad congreſſum autem & prælium iuſtum cum iam facta eſſet acceſsio: animis vtrinque incenſis, Vngari clamore Scythico ſeſe inuicem incitabant, & voce beluinâ, Hui hui perſonabant: Chriſtiani verò Deum propicium & omnipotentem inuocabant, Græco quidem vocabulo, ſed tum eccleſiis, & nunc quoque vſitato, Kyrie eleiſon. Cùm ad conſpectum armatorum ventum eſſet: ad horas duas fortiter & ſine trepidatione pugnauerunt: ſed cùm armatis ſuccedere armatos viderent; tanta conſternatio & fuga hoſtium tam pernix fuit; vt palantes, poſt confectos quinque mille paſſus, noſtri vix aſſequerentur. Incenſa initio à regiis ſunt caſtra hoſtilia: in quibus turba ingens puellarum, mulierum, iuuenum liberata: extremæ enim ætati nulli pepercerant; media aut ad ſeruitutem aut ad libidinem trahebatur. In prælio conciderant Vngarorum circa quadraginta millia; in fugâ aut excepti aut capti ſunt millia quinquaginta: qui fugiebant Boëmiam & Vandaliſm verſus, plures euaſerunt: qui verò in Hercinios & Saxones delati, aut interierunt, aut ſunt ad ſeruitutem perpetuam retenti: nam hominem vendere Saxones piaculum exiſtimant, etiam à religione ſuâ alienum. Prælium commiſſum eſt, vt Gemblacenſis tradit, an-
934. no Chriſti ſupra noningenteſimum trigeſimo quarto, imperij Henrici decimo quinto, menſe Martio: de die certo nondum

ſcripto-

ſcriptores conueniunt diuo Laurentio ſacrum fuiſſe plerique è noſtris tradunt. *Henricus I. Auceps.*

Imperator poſt liberatam à iugo Germaniam, vt Deo immortali & benefico gratus eſſet, tributum quod Vngaris pendebatur, in vſus ſacerdotum & pauperum diſtribuit: & vt poſteris facti aliquam memoriam relinqueret, in arcis Mersburgij ſuperiore cœnaculo, prælium depingendum curat. Legato ſuo Vualthero, comiti Hojenſi, ſtatuam æneam equeſtrem in Bauariâ Mauerkirchi iuxta ſtatuam ſuam ponit. Ipſe pater patriæ ab exercitu ſalutatus, vt annales produnt Saxonum. *Henrici gratitudo.*

Memorabile eſt, quod de duobus captiuis Lehele & Bulcho ſcribitur. Nam ij ad regem deducti, interrogantur, cur ipſorum natio tam infeſtis eſſet animis aduerſus religionem Chriſtianam? cui reſponderunt magnis animis: Veſtrorum ſcelerum vltores ſumus: & cum id non facimus, vt vos perſequamur, numina irata ipſimet experimur. Scribit in eandem ſententiam Ditmarus. Quærentibus enim à ſe, quæ cauſa ſit, cur populi tàm fortes, regiones tàm populoſæ, lacerentur exterorum hominum audaciâ? hoc modo grauiſsimè reſpondet: Quia (inquit) excitantur Dei voluntate ad vindicandum noſtra ſcelera: Cùm enim proſperæ & tranquillæ res ſunt; timore Dei viuimus vacui: ideo Dei flagellum, hoſtes crudeliſsimos ſuſtinemus. Tum in peccatis viuentes ſecurè, etiam tum, cùm flagitamus auxilium, à Deo non exaudimur. *Cur Chriſtiani à barbaris hoſtibus tam crudeliter oppugnentur.*

Fama tanti ſucceſſus & publici beneficij, multorum principum etiam extra Germaniam animos incendit: vt gratulandi causâ legatos ad Regem cum amplis muneribus mitterent: erant enim gentes multæ ſæuitiam Vngaricam expertæ. In militem ſuum perliberalis fuit, & dignitates fortunaſque multorum auxit, atque extulit.

Eodem anno Slauos ſuperiores, quas Vntreuios, quaſi infideles, nominat auctor ſupplementi Reginonis, facit tributarios. *Slaui fiunt tributarij.*

935. Anno mox inſequente ex Obetritarum prouinciâ, qui ad defectionem ſpectauerant, eiicit, & circa ſexaginta & nouem Vngarorum millia, ſi Rixnerus vera narrat, occidit: piratas præterea Danicos, Phryſiam infeſtantes, expellit, vt ex Gemblacenſe patet. Regem Vuormum (vt Helmoldus Lubecenſis nominat, & vermem interpretatur) rebellem vincit, ſæuiſsimum hominem: Haraldum, filium eius, ad religionem Chriſtianam adigit: in quâ, etiamſi baptiſmum longo tempore differret, conſtans poſteà permanſit. Patrem Gormum nominat Funccius, filium eius *Henrici Imp. res geſtæ aliæ cum Vngaris, & Danis.*

L Nubam

Henricus I. Auceps. Nubam Vuitichindus: ſed Hermoldum illius ætatis ſupparem, tutiùs ſequimur: & fieri poteſt, vt nomen adoleſcenti in baptiſmo ſit mutatum.

Henrici Imp. auctoritas apud exteras nationes. Fuit deinceps Henricus in ſummâ apud exteros auctoritate. Nam cum & in Galliâ, & in Italiâ factiones eſſent de dominatu incredibiles, Erinbertus, gener Hugonis Pariſienſis, ipſum vocauit in Galliam: quam vt pacatam redderet, in vico Veromanduorum, cum eo colloquitur: tantâ enim bonitate erat & facili, vt honeſta petentibus, nihil poſſet negare. Vocarunt itidem in Italiam & Ioannes XI. & Leo VII. pontifices: ſed voluit prius Germaniæ conſulere (quod eſſet pacis, quâm armorum cupidior, vt de eo teſtatur Gemblacenſis) quàm in Italiam ire, quæ à tyrannis lacerabatur: quia videbat ſine magnis viribus, non poſſe in certum ſtatum regionem tantam redigi. Itaque profectionem difficilem, & oneris plenam non exiſtimauit inconſultè ſuſcipiendam: ſuſcepiſſet autem ſine omni dubitatione, ſi Deus ipſi conceſsiſſet vitam longiorem.

Inſtitutio ludorum equeſtrium. Saxonia ab eo vniuerſa, cum regnis & prouinciis finitimis, reſtituta in libertatem eſt. Itaque parto domi ocio, nobilitatem omnem conuocat, & ludos Equeſtres, quales antea non fuerant, publicè celebrandos curat & inſtituit. Id faciebat, vt ſuæ & beneuolentiæ & magnificentiæ præberet teſtimonium: tum, vt eos coniunctos & frequentes illo ſpectaculo ludicro, in officio retineret; ſi qua vis aut tempeſtas armorum ſubita porrò ingrueret: præterea vt memoriam virtutis traduceret ad poſteros. Iſtorum Ludorum apparatum ſplendidiſsimum, leges grauiſsimas & ſanctas, nomina ducum, principum, comitum, equitumque certantium, libro ſingulari collegit Georgius Rixnerus caduceator Maximiliani I. Imperatoris, quem nos librum Troiaminis, à primis auctoribus Troianis appellamus: à quibus principiò ad Italos, poſteà ad Britanos, inde ad Germanos exercitatio illa equeſtris translata eſt; de quâ alij ſcripſerunt prolixiùs, & liber eſt in manibus. Ex eodem etiam apparet, tum primùm quaſi fundamenta iacta nobilitatis: non quòd ea nulla eſſet; ſed quòd aut conſumpta eſſet vaſtationibus barbarorum, aut bellis plurimis ad inopiam redacta, aut minus fuiſſet moribus liberalis, aut honeſtate ſplendida. Initia præclara tum ſumpſit, & deinceps propagata eſt, ex viris ſpectatæ fortitudinis, & ex patriæ atque religionis claris defenſoribus: quos ideo è vulgo eximendos, & honoribus ornandos cenſuit: vt in poſterum pietati & virtuti ſtuderent, &

auitæ integritatis ac fidei ſempiterni eſſent imitatores: nec vnquam deeſſent patriæ, ſi neceſsitas requireret: nec vllis viciis nomine nobilitatis indignis, ſe contaminarent: nec lucro aut auariciæ intenti, mercimonia & negotiationes exercerent, aut ciuium bona iniuſto & illiberali quæſtu minuerent. Ideo eis & magna præmia & immunitates dedit: & ex occupatis hoſtium terris, multum locupletauit. *Henricus I. Auceps.*

Leges Troiaminis. Leges huius Troiaminis quia ſunt præclaræ, non ſunt prætermittendæ: vt videlicet admitteretur nemo in Deum contumelioſus, aut religionis deſertor, aut omninò nomini Chriſtiano aduerſarius: Nemo turbator imperij pacisque publicæ, aut læſæ maieſtatis reus: Nemo proditor domini ſui, aut transfuga, aut refuga, aut in ſponſorem ingratus & iniurius: Nemo thori aut pudicitiæ expugnator, aut detractator ſexus & honoris muliebris: Nemo falſarius, impoſtor, fœdifragus, degener: Nemo qui maleficio aut violentiâ necaſſet lecti conſortem, aut herum ſuum ratione quacunque ſuſtuliſſet: Nemo qui ſacras ædes, aut diuorũ donaria, aut viduas pupillosue ſpoliaſſet, aut fraude aliquâ opprimeret: Nemo, qui in alium graſſaretur causâ indictâ, aut rapinis incendiisue agros, vineta, meſſes popularetur, aut armenta abigeret: Nemo, qui oneribus & exactionibus grauaret populum præter morem communem; aut qui itinera infeſta redderet, aut negotia & mercimonia impediret: Nemo qui conuictus libidinis, adulterij, ſtupri eſſet; Nemo qui fœnore, negotio Dardanario, aut alio quæſtu rem augeret; nec de ſuo patrimonio, fundo, reditibus viueret: Nemo denique, qui auitæ nobilitatis, & maiorum honeſtatis teſtimonia non proferret atque augeret. His legibus continebatur ſtatus nobilitatis. Qui enim tali aliquo vicio infamis eſſet; ab ordine equeſtri, ſententiis meliorum, conuentu publico, excludebatur.

Henrici Imp. virtutes. Tali grauitate Imperator ſe faciebat aliis admirabilem: tum humanitate erga omnes, & beneficentiâ in ſuos aſſequebatur, vt Germaniæ principes eum amarent, & venerarentur; eique nolentes aſſentirentur, cum Othoni filio peteret imperium: idque ei cupidè detulerunt, vt poſtea dicetur. Fuit in Henrico ſtudium armorum ingens, ſed longè maius pacis: bellum ipſe quæſiuit nullum; nec ſuſcepit vllum, niſi neceſſarium; nec geſsit vllum, niſi pro defenſione religionis aut patriæ: fuit in eodem dignitas corporis eximia, patientia in laboribus, aſsiduitas in exercitiis, ſiue ludicris ſiue militaribus: nec magis aliis, quàm ſibi imperabat: continens, ſobrius, caſtus, temperans, in vitâ priuatâ.

Henricus I. Aucepſ. Henrici Imp. res geſtæ in pace. Eccleſiæ fundatæ.

Erga religionem affectus optimè; quam nationi Henetæ, latæ & ſpacioſæ tradidit, & vltra Oceanum magnum propagauit in Daniam. Caminenſis, Hauelburgiæ, & Brandeburgiæ, Eccleſiarum fundator. Votum aliquando fecerat, contra Simoniacos, de emendandis Eccleſiis: ſed in tantâ improbitate pontificum, & peccantium multitudine, & potentiâ aduerſantium, non ſolùm nihil efficere, ſed ne proponere tentareve potuit: cum ſuperſtitionis ergaſtulo & vinculis, cum aliis omnibus regibus & populis, communi temporum errore, teneretur. Vrbem Goslariam & Vuinthuſam extruit: & Ramelbergi metalla inuenit eodem pœnè prodigio, quo poëtæ fingunt, Hippocrenen primum è terrâ erupiſſe in Bæotiâ, Criocrenen in Libyâ: nam equus eius Ramelus nomine, in venatione arbori alligatus, venam argenti fertilem calcibus aperuit. Vnde & loco nomen Rameli impoſitum: quæ metalla in ditione ducis Brunſuigij in hunc diem durant nomine Vuildemani. Mersburgum ad Salam, antiquum, vt Ditmarus, Romanorum opus, muro lapideo cingit: Ad Albim tria caſtella montibus oportunis imponit, Scharfenburgum, Miſnam, Strelam: de quibus, tranſitu Albis Vngaros prohiberet, & deinceps ex Miſnâ arce, vt Ditmarus ſcribit, Milcienos, quos ſubegerat, ad tributa pendenda cogeret, aut rebelles domaret Boëmos ciuitates Saxonicas muniri multas iuſsit. Ipſe etiam cœnobium Quedilnburgium condidit, dicto Seruatio. Lanceam Domini è Burgundiâ detulit, quam ducatu Sueuico à Rodolpho rege emit: ea adhuc cum aliis imperatoriis inſignibus aſſeruatur. Vxor eius Mathildis cœnobia, Northuſanum, Poledenſe, Mimmelebium, exædificauit.

Vrbes & caſtella extructa.

Cœnobium.

Cœnobia extructa.

Henrici Imp. morbus & mors.

Henricus in Turingiâ in morbum ſubitum & grauem cùm incidiſſet; ſe Mimmelebiam ad fluuium Vnſtrutam deportari præcipit: in quo cœnobio obiit VI. Non: Iulij, vt ſcribit Gemblacenſis, anno Chriſti ſupra noningenteſimum trigeſimo quarto; ætatis ſuæ ſexageſimo, vt Vuitichindus; imperij decimo octauo, vt Annales: morbo apoplexiæ, vt auctor ſupplementi Reginonis. Exta condita ſunt Mimmelebiæ, vt Ditmarus, corpus delatum eſt Quedilnburgum, & in templo Petrino depoſitum: quod ipſum monumentum teſtatur, è rudi lapide, nullâ magnificentiâ, vt apparet, factum. Montem iuxta quem ſepultus eſt, poſt aliquot annos arſiſſe, & flammas multis in locis euomuiſſe, Sigebertus & Vincentius perhibent. Mors eius eſt prodigio ſignificata, nam Sol ſereno cœlo quaſi obſcurari, & radios iacere ſanguineos viſus fuit.

934.

Vxor

Vxor eius obiit ætate prouectâ, annum agens circiter ſeptuaſimum ſeptimum, prid. Id. Martij anno ſupra noningenteſimum ſexageſimo nono: & iuxta maritum conditur: ad quorum etiam latera Mechtildis filia, ſocietatis Quedilnburgiæ prima Sacerdos maxima, conditur: vt è monumentis licet cognoſcere. *Vxoris Heinrici mors.* 969.

OTHO I. IMPERATOR *Magnus.*

OTHO Imperator, cognomento Magnus, Heinrici Saxoniæ ducis ê Mathilde vxore maximus natu filius, omni pietatis, comitatis, iuſtitiæ, laudis genere princeps excellentiſsimus: in quo tamen præ cæteris omnibus, præter patriæ morem, vt ſcribunt exteri, humanitas, & clementia eminebat. Paſſu citato ſolitus ingredi puer, quod vitium hortatu amicorum mutauit. In adoleſcentiâ delectatus aleâ & venationibus. *Othonis virtutes.*

Statura corporis procera, & ad maieſtatem appoſita, crine raro, caluo vertice, oculis flagrantibus, facie rubicundâ, pectore piloſo & leonino: barba itidem prolixa, præter temporum illorum vulgique Saxonici conſuetudinem: per barbam itidem iurare conſueuit. *Othonis ſtatura.*

Veſtitu patrio ſemper vſus: quem poſt multas de multis exteris nationibus victorias, neque ipſe mutauit, neq; militem mutare paſſus eſt. Forma veſtium tum erat togata, habens cum fibulâ laciniam, & limbum coloris diuerſi. *Othonis veſtitus.*

Parentum & agnatorum mirum in modum amans & ſtudioſus. In amicos perliberalis, & ſupra humanum captum fidus, atque facilis: aures delationibus non præbuit, neque ſuſpitionibus indulſit. Audiuimus (inquit Vuitechindus) accuſatos fuiſſe, quoſdam, quod ei aduerſati eſſent, quos etiam facinorum conuictos ipſe excuſauit: & erga eos deinceps ita ſe geſsit, quaſi nihil vnquam ſiniſtri de iis comperiſſet. Scribunt de eodem Itali, quod IeſuChriſti ſeruatoris noſtri imitator, nulli vnquam malum pro malo reddiderit: ſæpius bona pro malis rependerit. *Othonis in conuerſatione mores.*

Ingenio valuit tantoperè, vt poſt primam expeditionem Italicam, ætate iam prouectâ, linguam latinam diſceret, & Slauorum ſermone vernaculo, cum opus eſſet, expeditè vteretur. In victu temperans, & ſomni modici, in quo quaſi vigilaret, ſæpiſſimè intelligenter locutus eſt. Cum eſſet à curis publicis vacuus, in venationibus, aut exercitatione equeſtri, pro dignitate tamen nominis ſui, frequens pænè atque aſsiduus fuit. *In Othone acumen ingenij.*

In bellorum diſcrimine, cum ab opibus humanis nihil auxilijan- *Othonis pietas.*

Otho I. Magnus. lij ante oculos ſpectaret, ſæpè in agro, aut in acie, de equo deſſiliit, & preces atq; vota ad Deum profudit: hoſtē nullum, quantumuis ferocem & potentem vnquam fugit, aut formidauit: nullius amici defectione, aut perfidiâ animum abiecit, aut rebus ſuis diffiſus eſt. In religione propagandâ, & ornandis Eccleſiis, poſt Conſtantinum & Carolum magnum, nemo ei par aut ſimilis inuentus eſt, quo ſtudio poſteriores ſimiliter Imperatores longè ſuperauit. Diadema aut coronam regiam capiti impoſuit nunquam, niſi die præcedente ieiunaſſet: eruditos Sacerdotes in comitatu habuit ſemper, & de eorum ſententiâ egit multa ſalutariter: ab iis quoque reprehendi ſe paſſus eſt, vt de præſulibus Halberſtadio & Verdenſe, ſuo loco dicetur. Qualis autem ipſe erat, talibus itidem familiaribus & conſiliariis delectabatur: in quibus aut libidines, & rapinas, aut ciborum aliarumve rerum luxum non ferebat: adeò vt omnes virtutes cum ipſo & eius amicis floruiſſe, eodemque defuncto vnà veluti emarcuiſſe, ſcribat Ditmarus.

Perfidia in Othonem. Tantâ ſapientiâ, beneficentiâ, pietate, princeps quò felicior foris erat; eò eſt magis vexatus à ſuis, quos aut ſanguine coniunctiſsimos, aut beneficiis habebat obligatos: nam de duorum fratrum, alterius conſanguinei, alterius vterini, item de filij, generi, propinquorum, nefariis conſpirationibus poſtea dicetur: vt etiam de aliquot principum atque præſulum ſingulari in eum perfidiâ. His tamen omnibus confirmante ipſi dignitatem & potentiam Deo ſuperior tandem euaſit.

Otho Magnus cognomen adeptus. Demum propter rerum geſtarum gloriam & felicitatem nomen Magni eſt conſecutus. Nam imperium ab Oceano ad terminos vſque Italiæ extendit: & gentes ante hac inuictas, non tantum armis, ſed & beneficiis in ſuam poteſtatem & gratiam redegit: cùm non vnius regni commoda augere velle, ſed toti humano generi conſulere & benefacere videretur.

Vxores & liberi Othonis Magni. Vxores habuit è gentibus exteris regias: primam ei pater deſpondit EDITHAM, Edmundi (non Eduardi, vt Cuſpiniani liber habet) regis Angliæ filiam; Adelſtani tum regnantis ſororem. Ex eâ genuit LVDOLPHVM Sueuiæ ducem, & LVDGARDIM primùm duci Lotharingorum, poſtea Francorum Conrado iunctam. Hæc obiit anno nongenteſimo quinquageſimo tertio, vt eſt in ſupplemento Reginonis. Alteram duxit ADELHEIDIM, filiam Rodolphi Burgundi, Lotharij Italiæ regis viduam, quam vinctam è carcere liberauit. Ex eâ

953.

procre-

procreauit OTHONEM, qui in imperio ſucceſsit, HENRICVM & BRVNONEM: item filias quatuor ADELHEIDIM nuptam Valramo Montferratenſi, MATHILDIM Sacerdotem Quedilnburgiam, vt Origines & Chronica Brunſuigia, fundatricem cœnobij Vualdbeccenſis, SOPHIAM Paderborniam. Lazius addit OTHILDIM, nuptam Diterico Hollandiæ comiti: ſed in noſtris Annalibus de eâ nihil. Addit RICHISAM vel RICHILINDIM Vrsbergius, matrem Conradi præſulis Conſtantienſis; & Idæ, quæ Rodolpho, Heinrici primi Bauariæ ducis, filio nupta dicitur; cui Otho ditionem licet genero ſuo eripuit, & fratri Heinrico tradidit hæreditariam. EDITHA vxor eius prima ſepulta eſt Magdeburgi: ADELHEIDIS in Olsâ monaſterio diœceſis Argentinenſis, vt apud Siffridum Miſnenſem legimus, rectius quàm in Annalibus Erfurdianis. VILHELMVM filium, Antiſtitem Moguntinum, è nobili Sclauâ genitum tradunt Ditmarus & alij: quem cæteri inter Edithæ liberos enumerant non verè. *Otho I. Magnus.*

OTHO poſt patris obitum eodem anno, à Francis & Saxonibus de voluntate & decreto paterno, conſenſu vnanimi declaratur Rex in vrbe Aquisgrano: nam cùm pater ſuam ſententiam adhuc viuens declaraſſet: & iudicio Antiſtitum atque principum obtinuiſſet, vt filius Otho ſibi ſuccederet: gratulatus eſt ſibi & Reipublicæ: mater autem, impulſu fortaſſe alieno, magis ſtuduit Henrico, vt è Ditmaro colligimus. 936. *Otho Magnus Rex Rom. inauguratur.*

Contentio tum inter antiſtites exorta, Rudbertum Treuirenſem, & Vuigfridum Colonienſem, quisnam eum de more vngeret, & conſecraret: Treuirenſis antiquitate nitebatur, Colonienſis iure dominatus, quo & diœceſi ſuæ ſubiecta vrbs eſſet. Ne autem alter cedere alteri videretur; id munus deferri patiuntur ad Hildebertum Moguntinum, Conradi imperatoris defuncti fratrem: cui honoris causâ tribuunt, quod ipſi facere ſuperbiâ nolebant. Is itaque ei gladium, baltheum, armillas, trabeam, ſceptrum tribuit, & coronam imponit, in templo beatæ virginis, aſsiſtentibus ſellæ Treuirenſe & Colonienſe, anno ſupra noningenteſimum trigeſimo octauo. Altero poſt hanc ſolennitatem die, Editha vxor eius coronatur & inungitur. Familiares Othonis *Othonis Magni coronatio.* 938. *Edithæ Imperatricis coronatio.*

 erant,

Otho I. erant, Giſelbertus Lotharingus, palatio præfectus, Eberhardus Rheni palatinus dapifer, Hermanus Sueuus pincerna, Arnolphus Bauarus equitum Magiſter: hi paulò pòſt vniuerſi eius hoſtes acerrimi facti ſunt, excepto Hermano, principe fideliſsimo.

Dum hæc agerentur ad Rhenum, abſens commiſerat Saxoniam adminiſtrandam Siffrido (vt Ditmarus teſtatur) comiti Mersburgio, Saxonum (vt ait Vuitechindus) optimo & ab ipſo rege facto iam ſecundo.

939. Primò poſt electionem anno, bellum Otho intulit Boleſlao, duci Boëmiæ, quem Dirum cognominatum inuenio: eius belli duplex cauſa recenſetur: vna, quòd fratrem Venceslaum in templo orationi intentum crudeliter interfecerat, ipſe à religione alienus, pietate eximiâ principem: Altera, quòd Vandalo cuidam vicino ſuo, Saxonum clienti, bellum non neceſſarium mouerat. Itaque cùm & orientem in Boëmiâ Eccleſiam opprimere, nec ſuis finibus contentus eſſe poſſe videretur: Rex exiſtimans ad dignitatem & ad munus pertinere ſuum, eius coërcere facinora & petulantiam: ideò exercitum conſcribit, & legionem Mersburgiam, hominum fortiſsimorum, quam ab Henrico patre inſtitutam, ex vago & graſſante milite diximus, duce Eſicone, in Boëmiam mittit: cui adiungit copias Turingicas & Haſsicas. In hoſtile ſolum ibant agmine bipertito, vel terroris inferendi gratiâ: vel ambitione, vt fit, ſtimulati: ne Saxonum gloria, ſi res bene ceſsiſſet, ſociorum haberetur. Boëmus re intellectâ, vt erat animo prompto & audace, ſuas ipſe quoque copias diuidit: Turingos incautos aggrediens, impetu in fugam vertit. Eſico pugnans feliciter, in caſtra victor reuertitur: ſed ignarus quid de Turingis eſſet actum; victoria non ſatis vtitur prudenter. Boëmi enim cum animaduerterent hoſtium incuriam, diſperſos pari celeritate moliuntur inuadere. Itaque copiis in vnum conuocatis, in Saxones, alios in colligendis ſpoliis, alios in curando corpore, alios in commeatu comportando occupatos, quæ erant certa ſecuritatis indicia, irruunt: iniuriamque acceptam aſtutè & fortiter vlciſcuntur: & Eſiconem improuidum imparatumq; delent cum exercitu. Vſi porrò fortunæ ſuffragio, Slauum principem, qui Saxones euocauerat, fugant; & oppidum eius incendunt atque diripiunt.

Bellum Othonis Magni Bohemicum.

Eſiconis victoria.

Eſiconis clades.

Rex auditâ ſuorum clade, nouum ſtatim militem conſcribit: ducemque belli eligit HERMANVM Stubesgehornum, familiarem ſuum, qui quamuis eſſet loco honeſto apud Saxones

natus:

natus: tamen quòd illuſtribus antepoſitus eſſet famili- is, non ſolùm principes cœteros eo facto offendit: ſed etiam Hermani fratrem Vuigmanum, virum alioquin fortem, abalie- nauit; qui ſtimulis inuidiæ, quod ſibi fratrem videret præferri, ſic agitabatur: vt militare detrectans, è caſtris morbi ſimulatio- ne excederet: & ad finem vſque vitæ tam regis, quàm fratris ho- ſtis permaneret. Fortuna mutari cum duce ipſo cœpit: nam Hermanus in ingreſſu limitis hoſtilis, armatos homines forte ſi- bi oblatos ſuperat, & cæteris terrorem iniicit: quo ſucceſſu, aucta in ipſum inuidia eſt, quæ ſolet eſſe virtutis & felicitatis comes, præſertim in homine humiliore.

Otho I. Magnus.

Hermanni Stuvengelorum victoria.

Ecbertus enim, Ludolphi filius, adeò vexabatur inuidiæ pe- ſte, vt iactaret ſe aut Hermanno maius facinus aliquod editu- rum, aut inter hoſtes mortem oppeciturum. Coniunctis igi- tur ſibi octodecim adoleſcentibus audaciſsimis, contemptâ in- ſuper Hermani auctoritate, paludem quandam, quæ inter ho- ſtium vrbem & caſtra interiecta erat, transmittit, in hoſtem im- petum facit, & furenter pugnat: verùm à multitudine circum- fusâ victus, cum ſociis omnibus interficitur. Hoc modo temeri- tatem, quam aliena gloria acuerat, propria ſtultitia exitu triſti euertit. Cæſus Echertus eſt VII. Calen. Octob. Hermanus ita rem deinceps in Boëmiâ adminiſtrauit: vt Boleslaus ſe contine- ret intra arces ſuas, nec amplius fortunam experiri tutum cre- deret. Quamobrem relictis in viciniâ præſidiis, redit Her- manus in Saxoniam: quem quò peius oderant inuidi, eò ma- gis gloria ipſius & apud Regem, & famâ apud exteros auge- batur.

Ecberti temeritas: clades & cædes.

Illo tempore Otho Magdeburgi agebat, ad conſtituendam rem Eccleſiaſticam, quia non magis propagandi imperij, quam religionis curâ tenebatur.

Monaſterium Berbenſe extra muros vrbis, ædificat: cuius moderatorem inſtituit Hannonem, qui Treuiri diui Maximi Sacerdos fuerat, ſpectatæ doctrinæ & integritatis virum: cui (vt Antiſtitum annales teſtantur) regiæ ſtirpis procerum filij tradi- ti ſunt, moribus & pietate inſtituendi: neve quid illis ad otium liberale deeſſet, reditus è certis fundis addit; & ſuam aulam, quam tum incolebat, habitandam concedit. Eundem Hanno- nem poſt decennium ad maiorem dignitatem euehit, & Rich- gouo Vuormacienſi præſuli dat ſucceſſorem.

Berbenſe monaſterium.

Vngari vt acceptas ab Othonis patre iniurias perſequerentur,

Vngarorum bellum contra Othonem.

hoſtes

Otho I. Magnus. hoſtes videlicet nominis Saxonici ſempiterni, nouam expeditionem parant in Germaniam, contemptâ videlicet Othonis ætate, ſed nondum virtute cognitâ. Faciebant cum illis nonnulli Germanici principes, qui ipſis conſilium & operam pollicebantur, modò arma celeriter ſumerent, & negotiũ maturarent. Prima eorũ irruptio fit in Franciam, eo inſtituto, vt inde in Vueſtoualiam progrederentur. Rex aduentus hoſtilis nuncio accepto, militem è prẹſidiis vndiq; conuocat; & hoſtibus feris animo maiore, quàm credi poterat occurrit in itinere, antequam Saxoniam attingerent. Quod cùm præter opinionẽ Vngaris accidiſſet, prælium per velites tentant: ſed cum inferiores ſe cognoſcerent, retrò tacitè cedentes iuxta Vuormaciam Rhenum trepidanter tranſmittunt: tum in Burgundiâ & Galliis ad Oceanum vſque, ferro flammiſq; ſæuientes, reditũ in patriam per Italiam ſibi patefaciunt. Factũ id anno, ſupra noningenteſimũ ſeptimo & trigeſimo. 937.

Origo belli inteſtini. Exterorum armis fortiter propulſatis, ciuilia ſuſcitantur bella, quorum hæc fuiſſe cauſa memoratur. Saxones bellorũ gloriâ & fortunâ elati, & quia penes ipſos erat imperij dignitas, aliis principibus eſſe ſubiecti, animo iniquo ferebant: ſuaq; vt nominant feuda, niſi à rege, accipere volebant à nemine. Eberhardus Rheni Palatinus hac primũ de causâ irritatus, Bruningo potenti in Turingia viro, bellũ facit: Ellerum oppidum eius inflammat: ciues omnes interficit: propter eam violentiã damnatus, aliquot equos dare de more cogitur: aſſeclæ eius nor[illegible] ignominiâ: ea tunc erat eiusmodi, vt qui maieſtatem læ[illegible] nẽ ſinu por[illegible] aut in curiâ regis, aut in conuentu publi[illegible] Magdebu[illegible]e, accedunt omnes: [illegible]mulata ipſor[illegible] uantia re[illegible]ẽ, vt omnibus igno[illegible] Cum adr[illegible] eos ſui o[illegible] dimittit, nó ſol[illegible] mptos ir[illegible] erum eti[illegible] affectos: putab[illegible] fidos ir[illegible] magi[illegible] neuolentiâ ha[illegible] uincto[illegible] em re[illegible] naturâ vehem[illegible] ſpont[illegible] ed in[illegible] clementiâ no[illegible] ar: iſ[illegible] uma[illegible] memores, d[illegible] om[illegible] fa[illegible] tores: etenim[illegible] nci[illegible] nus, in vſu &[illegible] ibus rebus etiam[illegible] rat. Indulg[illegible]

Conſpiratio Principum Germaniæ in Othonem. non rarò [illegible] non ſolu[illegible] Conſp[illegible]

ipſius frater, motus iracundiâ, quod Siffridi comitis Mersburgij defuncti, affinis ſui, ditionem non obtineret: cui ſe ſocios præbebant, EBERHARDVS Palatinus, & VVIGMANVS Saxo, quē antea è caſtris diſceſsiſſe Boëmicis diximus: ſi animos ſpectes, homines non contemnendi, modò fortes & boni, quàm audaces & violenti perhiberi maluiſſent. Cauſæ inimicitiarū fuerunt, quòd ea, quæ peterent iniuſtè, non obtinerent; & præcipuè quòd inuiderent virtuti regis: quem Deus ita ſuo præſidio muniebat: vt quò magis nocere ſe arbitrarentur, eò magis ipſi commodabant. Igitur extrema inconſultò tentantes, ſeſe in ſumma pericula conijciunt. Bellum ipſum tractabant aſtutè & clàm: cumq; à nemine, vt hoſtes, metuerentur: præſidium Badalicenſe expugnant. In eo HENRICVS, regis frater germanus, artes malas nondū edoctus & ſentiens moderatè, capitur: neq; principis, ſed mancipij more tractatur: Gebhardus Francus, Vdonis Comitis filius, Hermani Ducis frater, interficitur. De Palatini exercitu, ante præſidiū Larunum DEDO vir nobilis oppetit. Dangmarus licet præſidiū ſibi quęſiuiſſet occupato Mersburgo: tamen ciues propter eius ſæuiciā regi portas, contra Dangmari voluntatem aperiunt; qui in templum confugiens, vt libro ſequente dicetur, primo impetu haſta traijcitur. Id templū diuo Petro ſacrum tum erat; antea Irmo ſeu Marti, à quo idolo vrbs nomen accepiſſe fertur, dicatū. Ea ſtatua, quæ ſeruata erat memoriæ & vetuſtatis causà, tum ſublata ſimul eſt, regis iuſſu. In eâ ſtatuâ hominis armati imago erat, cuius galeę gallus inſidebat: thoraci inſculptus vrſus; clypeo de humeris dependenti, leo: dextera vexillū tenebat cum inſigni roſæ agreſtis; ſiniſtrâ lanceā æqualem. Sunt qui ſcribunt, à Merouige rege Francorum quaſi Merouiburgum appellatum eſſe. Ab Vrsbergio inſcitiâ vel errore librariorum ſcribitur Hereburgum: ſed hæc alterius ſunt materiæ. *Otho I. Magnus.* *Irmus, Mars. Mersburgum vnde dictum.*

Vuigmanus, omnium malorum auctor, aſtutus & mobilis, ante Mersburgū expugnatum, ad regem ſeſe conferens, in ſocios inuehitur, & veniam mendacio impetrat: Palatini miles ad Regem tranſit, quia aliter ſaluus eſſe nō poterat. Igitur cùm ipſe Palatinus & de Dangmari interitu, & de defectione Vuigmani ac militum audiret: animo fractus, Henrico regis fratri, quē habebat in vinculis, ſupplex fit; veniamq; aſtu efflagitat atq; impetrat. *Principes rebelles aſtu veniam impetrant.*

HENRICVS & ætatis & regni feruore flagrans, fratris potentiæ inuidere cœperat: quamobrem ſic ei delicti gratiam facit, vt ſecum coniuret, & ſibi ad rapiendum imperium ſit adiutor. Id autem cùm apertè facere non poſſent, & regis facili- *Henrici conſpiratio in fratrem Othonem.*

Henricus I. Auceps. Ticinenſis teſtatur: nam mercimonia illa, quæ Simoniaca appellantur, & nundinationes ſacrorum, & permutationes officiorum, princeps optimus auerſabatur: iniuſtas enim eſſe & abominandas, minùs etiam eruditi intelligunt. Vt primùm cœpit dies illuceſcere, labarum ſeu vexillum regium, quod effigiem angeli habebat, efferri iubet: quod reliqui duces & ſigniferi ſequerentur. Ipſe modò in primis, modò in mediis verſans, dum omnia munia viri fortiſsimi obit, animos militum ſuâ alacritate, vehementer confirmat. Veritus, ne hoſtes ad conſpectum aciei intentis, & exercitus armis fulgidi, trepidarent; ſeſeque fugæ ſtatim committerent, iubet Turingos præcedere: inter quos pauci erant armati, vt æquali cum Vngaris inermibus conditione decernerent. Poſt hos inſtructiſsimas equitum peditumque collocat legiones: equos leuioris armaturæ, qui pugnantes laceſſerent, & ordines turbarent, à lateribus mandat conſiſtere. Adornato hoc modo exercitu, cùm primo diluculo, Vngaris non minùs paratis ſeſe oſtendit. Turingi hoſtem primi prouocabant, & ſuſtinebant confidenter; & paulatim cedendo, ad armatum illũ exercitũ attrahebant. Ad congreſſum autem & prælium iuſtum cum iam facta eſſet acceſsio: animis vtrinque incenſis, Vngari clamore Scythico ſeſe inuicem incitabant, & voce beluinâ, Hui hui perſonabant: Chriſtiani verò Deum propicium & omnipotentem inuocabant, Græco quidem vocabulo, ſed tum eccleſiis, & nunc quoque vſitato, Kyrie eleiſon. Cùm ad conſpectum armatorum ventum eſſet: ad horas duas fortiter & ſine trepidatione pugnauerunt: ſed cùm armatis ſuccedere armatos viderent; tanta conſternatio & fuga hoſtium tam pernix fuit; vt palantes, poſt confectos quinque mille paſſus, noſtri vix aſſequerentur. Incenſa initio à regiis ſunt caſtra hoſtilia: in quibus turba ingens puellarum, mulierum, iuuenum liberata: extremæ enim ætati nulli pepercerant; media aut ad ſeruitutem aut ad libidinem trahebatur. In prælio conciderant Vngarorum circa quadraginta millia; in fugâ aut excepti aut capti ſunt millia quinquaginta: qui fugiebant Boëmiam & Vandaliam verſus, plures euaſerunt: qui verò in Hercinios & Saxones delati, aut interierunt, aut ſunt ad ſeruitutem perpetuam retenti: nam hominem vendere Saxones piaculum exiſtimant, etiam à religione ſuâ alienum. Prælium commiſſum eſt, vt Gemblacenſis tradit, an-
934. no Chriſti ſupra noningenteſimum trigeſimo quarto, imperij Henrici decimo quinto, menſe Martio: de die certo nondum

ſcripto-

ſcriptores conueniunt diuo Laurentio ſacrum fuiſſe plerique è noſtris tradunt. *Henricus I. Auceps.*

Imperator poſt liberatam à iugo Germaniam, vt Deo immortali & benefico gratus eſſet, tributum quod Vngaris pendebatur, in vſus ſacerdotum & pauperum diſtribuit: & vt poſteris facti aliquam memoriam relinqueret, in arcis Mersburgij ſuperiore cœnaculo, prælium depingendum curat. Legato ſuo Vualthero, comiti Hojenſi, ſtatuam æneam equeſtrem in Bauariâ Mauerkirchi iuxta ſtatuam ſuam ponit. Ipſe pater patriæ ab exercitu ſalutatus, vt annales produnt Saxonum. *Henrici gratitudo.*

Memorabile eſt, quod de duobus captiuis Lehele & Bulcho ſcribitur. Nam ij ad regem deducti, interrogantur, cur ipſorum natio tam infeſtis eſſet animis aduerſus religionem Chriſtianam? cui reſponderunt magnis animis: Veſtrorum ſcelerum vltores ſumus: & cum id non facimus, vt vos perſequamur, numina irata ipſimet experimur. Scribit in eandem ſententiam Ditmarus. Quærentibus enim à ſe, quæ cauſa ſit, cur populi tàm fortes, regiones tàm populoſæ, lacerentur exterorum hominum audaciâ? hoc modo grauiſsimè reſpondet: Quia (inquit) excitantur Dei voluntate ad vindicandum noſtra ſcelera: Cùm enim proſperæ & tranquillæ res ſunt; timore Dei viuimus vacui: ideo Dei flagellum, hoſtes crudeliſsimos ſuſtinemus. Tum in peccatis viuentes ſecurè, etiam tum, cùm flagitamus auxilium, à Deo non exaudimur. *Cur Chriſtiani à barbaris hoſtibus tam crudeliter oppugnentur.*

Fama tanti ſucceſſus & publici beneficij, multorum principum etiam extra Germaniam animos incendit: vt gratulandi causâ legatos ad Regem cum amplis muneribus mitterent: erant enim gentes multæ ſæuitiam Vngaricam expertæ. In militem ſuum perliberalis fuit, & dignitates fortunaſque multorum auxit, atque extulit.

Eodem anno Slauos ſuperiores, quas Vntreuios, quaſi infideles, nominat auctor ſupplementi Reginonis, facit tributarios. *Slaui fiunt tributarij.*

Anno mox inſequente ex Obetritarum prouinciâ, qui ad defectionem ſpectauerant, eiicit, & circa ſexaginta & nouem Vngarorum millia, ſi Rixnerus vera narrat, occidit: piratas præterea Danicos, Phryſiam infeſtantes, expellit, vt ex Gemblacenſe patet. Regem Vuormum (vt Helmoldus Lubecenſis nominat, & vermem interpretatur) rebellem vincit, ſæuiſsimum hominem: Haraldum, filium eius, ad religionem Chriſtianam adigit: in quâ, etiamſi baptiſmum longo tempore differret, conſtans poſteà permanſit. Patrem Gormum nominat Funccius, filium eius *935. Henrici Imp. res geſtæ aliæ cum Vngaris, & Danis.*

L Nubam

Henricus I. Auceps.

Nubam Vuitichindus: ſed Hermoldum illius ætatis ſupparem, tutiùs ſequimur: & fieri poteſt, vt nomen adoleſcenti in baptiſmo ſit mutatum.

Henrici Imp. auctoritas apud exteras nationes.

Fuit deinceps Henricus in ſummâ apud exteros auctoritate. Nam cum & in Galliâ, & in Italiâ factiones eſſent de dominatu incredibiles, Erinbertus, gener Hugonis Pariſienſis, ipſum vocauit in Galliam: quam vt pacatam redderet, in vico Veromanduorum, cum eo colloquitur: tantâ enim bonitate erat & facili; vt honeſta petentibus, nihil poſſet negare. Vocarunt itidem in Italiam & Ioannes XI. & Leo VII. pontifices: ſed voluit prius Germaniæ conſulere (quod eſſet pacis, quâm armorum cupidior, vt de eo teſtatur Gemblacenſis) quàm in Italiam ire, quæ à tyrannis lacerabatur: quia videbat ſine magnis viribus, non poſſe in certum ſtatum regionem tantam redigi. Itaque profectionem difficilem, & oneris plenam non exiſtimauit inconſultè ſuſcipiendam: ſuſcepiſſet autem ſine omni dubitatione, ſi Deus ipſi conceſsiſſet vitam longiorem.

Inſtitutio ludorum equeſtrium.

Saxonia ab eo vniuerſa, cum regnis & prouinciis finitimis, reſtituta in libertatem eſt. Itaque parto domi ocio, nobilitatem omnem conuocat, & ludos Equeſtres, quales antea non fuerant, publicè celebrandos curat & inſtituit. Id faciebat, vt ſuæ & beneuolentiæ & magnificentiæ præberet teſtimonium: tum, vt eos coniunctos & frequentes illo ſpectaculo ludicro, in officio retineret; ſi qua vis aut tempeſtas armorum ſubita porrò ingrueret: præterea vt memoriam virtutis traduceret ad poſteros. Iſtorum Ludorum apparatum ſplendidiſsimum, leges grauiſsimas & ſanctas, nomina ducum, principum, comitum, equitumque certantium, libro ſingulari collegit Georgius Rixnerus caduceator Maximiliani I. Imperatoris, quem nos librum Troiaminis, à primis auctoribus Troianis appellamus: à quibus principiò ad Italos, poſteà ad Britanos, inde ad Germanos exercitatio illa equeſtris translata eſt; de quâ alij ſcripſerunt prolixiùs, & liber eſt in manibus. Ex eodem etiam appâret, tum primùm quaſi fundamenta iacta nobilitatis: non quòd ea nulla eſſet; ſed quòd aut conſumpta eſſet vaſtationibus barbarorum, aut bellis plurimis ad inopiam redacta, aut minus fuiſſet moribus liberalis, aut honeſtate ſplendida. Initia præclara tum ſumpſit, & deinceps propagata eſt, ex viris ſpectatæ fortitudinis, & ex patriæ atque religionis claris defenſoribus: quos ideo è vulgo eximendos, & honoribus ornandos cenſuit: vt in poſterum pietati & virtuti ſtuderent, & auitæ

uitæ integritatis ac fidei ſempiterni eſſent imitatores: nec vnquam deeſſent patriæ, ſi neceſsitas requireret: nec vllis viciis nomine nobilitatis indignis, ſe contaminarent: nec lucro aut auariciæ intenti, mercimonia & negotiationes exercerent, aut ciuium bona iniuſto & illiberali quæſtu minuerent. Ideo eis & magna præmia & immunitates dedit: & ex occupatis hoſtium terris, multum locupletauit. *Henricus I. Auceps.*

Leges huius Troiaminis quia ſunt præclaræ, non ſunt prætermittendæ: vt videlicet admitteretur nemo in Deum contumeliosus, aut religionis deſertor, aut omninò nomini Chriſtiano aduerſarius: Nemo turbator imperij pacisque publicæ, aut læſæ maieſtatis reus: Nemo proditor domini ſui, aut transfuga, aut refuga, aut in ſponſorem ingratus & iniurius: Nemo thori aut pudicitiæ expugnator, aut detractator ſexus & honoris muliebris: Nemo falſarius, impoſtor, fœdifragus, degener: Nemo qui maleficio aut violentiâ necaſſet lecti conſortem, aut herum ſuum ratione quacunque ſuſtuliſſet: Nemo qui ſacras ædes, aut diuorũ donaria, aut viduas pupillosue ſpoliaſſet, aut fraude aliquâ opprimeret: Nemo, qui in alium graſſaretur causâ indictâ, aut rapinis incendiisue agros, vineta, meſſes popularetur, aut armenta abigeret: Nemo, qui oneribus & exactionibus grauaret populum præter morem communem; aut qui itinera infeſta redderet, aut negotia & mercimonia impediret: Nemo qui conuictus libidinis, adulterij, ſtupri eſſet; Nemo qui fœnore, negotio Dardanario, aut alio quæſtu rem augeret; nec de ſuo patrimonio, fundo, reditibus viueret: Nemo denique, qui auitæ nobilitatis, & maiorum honeſtatis teſtimonia non proferret atque augeret. His legibus continebatur ſtatus nobilitatis. Qui enim tali aliquo vitio infamis eſſet; ab ordine equeſtri, ſententiis meliorum, conſentu publico, excludebatur. *Leges Troiaminis.*

Tali grauitate Imperator ſe faciebat aliis admirabilem: tum humanitate erga omnes, & beneficentiâ in ſuos aſſequebatur, vt Germaniæ principes eum amarent, & venerarentur; eique nolentes aſſentirentur, cum Othoni filio peteret imperium: idque ei cupidè detulerunt, vt poſtea dicetur. Fuit in Henrico ſtudium armorum ingens, ſed longè maius pacis: bellum ipſe quæſiuit nullum; nec ſuſcepit vllum, niſi neceſſarium; nec geſsit vllum, niſi pro defenſione religionis aut patriæ: fuit in eodem dignitas corporis eximia, patientia in laboribus, aſsiduitas in exercitiis, ſiue ludicris ſiue militaribus: nec magis aliis, quàm ſibi imperabat: continens, ſobrius, caſtus, temperans, in vitâ priuatâ. *Henrici Imp. virtutes.*

Henricus I. Auceps. Henrici Imp res geſtæ in pace. Eccleſiæ fundatæ. Erga religionem affectus optimè; quam nationi Heneta, latæ & ſpacioſæ tradidit, & vltra Oceanum magnum propagauit in Daniam. Caminenſis, Hauelburgiæ, & Brandeburgiæ, Eccleſiarum fundator. Votum aliquando fecerat, contra Simoniacos, de emendandis Eccleſiis: ſed in tantâ improbitate pontificum, & peccantium multitudine, & potentiâ aduerſantium, non ſolùm nihil efficere, ſed ne proponere tentareve potuit: cum ſuperſtitionis ergaſtulo & vinculis, cum aliis omnibus regibus & populis, communi temporum errore, teneretur. *Vrbes & caſtella extructa.* Vrbem Goslariam & Vuinthuſam extruit: & Ramelbergi metalla inuenit: eodem pœnè prodigio, quo poëtæ fingunt, Hippocrenen primum è terrâ erupiſſe in Bæotiâ, Criocrenen in Libyâ: nam equus eius Ramelus nomine, in venatione arbori alligatus, venam argenti fertilem calcibus aperuit. Vnde & loco nomen Rameli impoſitum: quæ metalla in ditione ducis Brunſuigij in hunc diem durant nomine Vuildemani. Mersburgum ad Salam, antiquum, vt Ditmarus, Romanorum opus, muro lapideo cingit: Ad Albim tria caſtella montibus oportunis imponit, Scharfenburgum, Miſnam, Strelam: de quibus, tranſitu Albis Vngaros prohiberet, & deinceps ex Miſnâ arce, vt Ditmarus ſcribit, Milcienos, quos ſubegerat, ad tributa pendenda cogeret, aut rebelles domaret Boëmos ciuitates Saxonicas muniri multas iuſsit. *Cœnobium.* Ipſe etiam cœnobium Quedilnburgium condidit, diuo Seruatio. Lanceam Domini è Burgundiâ detulit, quam ducatu *Cœnobia extructa.* Sueuico à Rodolpho rege emit: ea adhuc cum aliis imperatoriis inſignibus aſſeruatur. Vxor eius Mathildis cœnobia, Northuſanum, Poledenſe, Mimmelebium, exædificauit.

Henrici Imp. morbus & mors. Henricus in Turingiâ in morbum ſubitum & grauem cùm incidiſſet; ſe Mimmelebiam ad fluuium Vnſtrutam deportari præcipit: in quo cœnobio obiit VI. Non: Iulij, vt ſcribit Gem- 934. blacenſis, anno Chriſti ſupra noningenteſimum trigeſimo quarto; ætatis ſuæ ſexageſimo, vt Vuitichindus; imperij decimo octauo, vt Annales: morbo apoplexiæ, vt auctor ſupplementi Reginonis. Exta condita ſunt Mimmelebiæ, vt Ditmarus, corpus delatum eſt Quedilnburgum, & in templo Petrino depoſitum: quod ipſum monumentum teſtatur, è rudi lapide, nullâ magnificentiâ, vt apparet, factum. Montem iuxta quem ſepultus eſt, poſt aliquot annos arſiſſe, & flammas multis in locis euomuiſſe, Sigebertus & Vincentius perhibent. Mors eius eſt prodigio ſignificata, nam Sol ſereno cœlo quaſi obſcurari, & radios iacere ſanguineos viſus fuit.

Vxor

Vxor eius obiit ætate prouectâ, annum agens circiter ſeptuaſimum ſeptimum, prid. Id. Martij anno ſupra noningenteſimum ſexageſimo nono: & iuxta maritum conditur: ad quorum etiam latera Mechtildis filia, ſocietatis Quedilnburgiæ prima Sacerdos maxima, conditur: vt è monumentis licet cognoſcere. *Vxoris Henrici mors.* 969.

OTHO I. IMPERATOR *Magnus.*

OTHO Imperator, cognomento Magnus, Heinrici Saxoniæ ducis è Mathilde vxore maximus natu filius, omni pietatis, comitatis, iuſtitiæ, laudis genere princeps excellentiſsimus: in quo tamen præ cæteris omnibus, præter patriæ morem, vt ſcribunt exteri, humanitas, & clementia eminebat. Paſſu citato ſolitus ingredi puer, quod vitium hortatu amicorum mutauit. In adoleſcentiâ delectatus aleâ & venationibus. *Othonis virtutes.*

Statura corporis procera, & ad maieſtatem apposita, crine raro, caluo vertice, oculis flagrantibus, facie rubicundâ, pectore piloſo & leonino: barba itidem prolixa, præter temporum illorum vulgique Saxonici conſuetudinem: per barbam itidem iurare conſueuit. *Othonis ſtatura.*

Veſtitu patrio ſemper vſus: quem poſt multas de multis exteris nationibus victorias, neque ipſe mutauit, neq; militem mutare paſſus eſt. Forma veſtium tum erat togata, habens cum fibulâ laciniam, & limbum coloris diuerſi. *Othonis veſtitus.*

Parentum & agnatorum mirum in modum amans & ſtudioſus. In amicos perliberalis, & ſupra humanum captum fidus, atque facilis: aures delationibus non præbuit, neque ſuſpitionibus indulſit. Audiuimus (inquit Vuitechindus) accuſatos fuiſſe, quoſdam, quod ei aduerſati eſſent, quos etiam facinorum conuictos ipſe excuſauit: & erga eos deinceps ita ſe geſsit, quaſi nihil vnquam ſiniſtri de iis comperiſſet. Scribunt de eodem Itali, quod IeſuChriſti ſeruatoris noſtri imitator, nulli vnquam malum pro malo reddiderit: ſæpius bona pro malis rependerit. *Othonis in conuerſatione mores.*

Ingenio valuit tantoperè, vt poſt primam expeditionem Italicam, ætate iam prouectâ, linguam latinam diſceret, & Slauorum ſermone vernaculo, cum opus eſſet, expeditè vteretur. In victu temperans, & ſomni modici, in quo quaſi vigilaret, ſæpiſſimè intelligenter locutus eſt. Cum eſſet à curis publicis vacuus, in venationibus, aut exercitatione equeſtri, pro dignitate tamen nominis ſui, frequens pænè atque aſsiduus fuit. *In Othone acumen ingenij.*

In bellorum diſcrimine, cum ab opibus humanis nihil auxilijan- *Othonis pietas.*

Otho I. Magnus. lij ante oculos ſpectaret, ſæpè in agro, aut in acie, de equo deſiliit, & preces atq; vota ad Deum profudit: hoſtē nullum, quantumuis ferocem & potentem vnquam fugit, aut formidauit: nullius amici defectione, aut perfidiâ animum abiecit, aut rebus ſuis diffiſus eſt. In religione propagandâ; & ornandis Eccleſiis, poſt Conſtantinum & Carolum magnum, nemo ei par aut ſimilis inuentus eſt, quo ſtudio poſteriores ſimiliter Imperatores longè ſuperauit. Diadema aut coronam regiam capiti impoſuit nunquam, niſi die præcedente ieiunaſſet: eruditos Sacerdotes in comitatu habuit ſemper, & de eorum ſententiâ egit multa ſalutariter: ab iis quoque reprehendi ſe paſſus eſt, vt de præſulibus Halberſtadio & Verdenſe, ſuo loco dicetur. Qualis autem ipſe erat, talibus itidem familiaribus & conſiliariis delectabatur: in quibus aut libidines, & rapinas, aut ciborum aliarumve rerum luxum non ferebat: adeò vt omnes virtutes cum ipſo & eius amicis floruiſſe, eodemque defuncto vnà veluti emarcuiſſe, ſcribat Ditmarus.

Perfidia in Othonem. Tantâ ſapientiâ, beneficentiâ, pietate, princeps quò felicior foris erat; eò eſt magis vexatus à ſuis, quos aut ſanguine coniunctiſsimos, aut beneficiis habebat obligatos: nam de duorum fratrum, alterius conſanguinei, alterius vterini, item de filij, generi, propinquorum, nefariis conſpirationibus poſtea dicetur: vt etiam de aliquot principum atque præſulum ſingulari in eum perfidiâ. His tamen omnibus confirmante ipſi dignitatem & potentiam Deo ſuperior tandem euaſit.

Otho Magni cognomen adeptus. Demum propter rerum geſtarum gloriam & felicitatem nomen Magni eſt conſecutus. Nam imperium ab Oceano ad terminos vſque Italiæ extendit: & gentes ante hac inuictas, non tantum armis, ſed & beneficiis in ſuam poteſtatem & gratiam redegit: cùm non vnius regni commoda augere velle, ſed toti humano generi conſulere & benefacere videretur.

Vxores & liberi Othonis Magni. Vxores habuit è gentibus exteris regias: primam ei pater deſpondit EDITHAM, Edmundi (non Eduardi, vt Cuſpiniani liber habet) regis Angliæ filiam; Adelſtani tum regnantis ſororem. Ex eâ genuit LVDOLPHVM Sueuiæ ducem, & LVDGARDIM primùm duci Lotharingorum, poſtea Francorum Conrado iunctam. Hæc obiit anno nongenteſimo quinquageſimo tertio, vt eſt in ſupplemento Reginonis. Alteram duxit ADELHEIDIM, filiam Rodolphi Burgundi, Lotharij Italiæ regis viduam, quam vinctam è carcere liberauit. Ex eâ

953.

procre-

procreauit OTHONEM, qui in imperio ſucceſsit, HENRICVM & BRVNONEM: item filias quatuor ADELHEIDIM nuptam Valramo Montferratenſi, MATHILDIM Sacerdotem Quedilnburgam, vt Origines & Chronica Brunſuigia, fundatricem cœnobij Vualdbeccenſis, SOPHIAM Paderborniam. Lazius addit OTHILDIM, nuptam Diterico Hollandiæ comiti: ſed in noſtris Annalibus de eâ nihil. Addit RICHISAM vel RICHILINDIM Vrsbergius, matrem Conradi præſulis Conſtantienſis; & Idæ, quæ Rodolpho, Heinrici primi Bauariæ ducis, filio nupta dicitur; cui Otho ditionem licet genero ſuo eripuit, & fratri Heinrico tradidit hæreditariam. EDITHA vxor eius prima ſepulta eſt Magdeburgi: ADELHEIDIS in Olsâ monaſterio diœceſis Argentinenſis, vt apud Siffridum Miſnenſem legimus, rectius quàm in Annalibus Erfurdianis. VILHELMVM filium, Antiſtitem Moguntinum, è nobili Sclauâ genitum tradunt Ditmarus & alij: quem cæteri inter Edithæ liberos enumerant non verè. *Otho I. Magnus.*

OTHO poſt patris obitum eodem anno, à Francis & Saxonibus de voluntate & decreto paterno, conſenſu vnanimi declaratur Rex in vrbe Aquiſgrano: nam cùm pater ſuam ſententiam adhuc viuens declaraſſet: & iudicio Antiſtitum atque principum obtinuiſſet, vt filius Otho ſibi ſuccederet: gratulatus eſt ſibi & Reipublicæ: mater autem, impulſu fortaſſe alieno, magis ſtuduit Henrico, vt è Ditmaro colligimus. 936. *Otho Magnus Rex Rom. inauguratur.*

Contentio tum inter antiſtites exorta, Rudbertum Treuirenſem, & Vuigfridum Colonienſem, quisnam eum de more vngeret, & conſecraret: Treuirenſis antiquitate nitebatur, Colonienſis iure dominatus, quo & diœceſi ſuæ ſubiecta vrbs eſſet. Ne autem alter cedere alteri videretur; id munus deferri patiuntur ad Hildebertum Moguntinum, Conradi imperatoris defuncti fratrem: cui honoris causâ tribuunt, quod ipſi facere ſuperbiâ nolebant. Is itaque ei gladium, baltheum, armillas, trabeam, ſceptrum tribuit, & coronam imponit, in templo beatæ virginis, aſsiſtentibus ſellæ Treuirenſe & Colonienſe, anno ſupra noningenteſimum trigeſimo octauo. Altero poſt hanc ſolennitatem die, Editha vxor eius coronatur & inungitur. Familiares Othonis *Othonis Magni coronatio.* 938. *Edithæ Imperatricis coronatio.*

 erant,

Otho I. erant, Giſelbertus Lotharingus, palatio præfectus, Eberhardus Rheni palatinus dapifer, Hermanus Sueuus pincerna, Arnolphus Bauarus equitum Magiſter: hi paulò pòſt vniuerſi eius hoſtes acerrimi facti ſunt, excepto Hermano, principe fideliſsimo.

Dum hæc agerentur ad Rhenum, abſens commiſerat Saxoniam adminiſtrandam Siffrido (vt Ditmarus teſtatur) comiti Mersburgio, Saxonum (vt ait Vuitechindus) optimo & ab ipſo rege facto iam ſecundo.

939. Bellum Othonis Magni Bohemicum.

Primo poſt electionem anno, bellum Otho intulit Boleslao, duci Boëmiæ, quem Dirum cognominatum inuenio: eius belli duplex cauſa recenſetur: vna, quòd fratrem Venceslaum in templo orationi intentum crudeliter interfecerat, ipſe à religione alienus, pietate eximiâ principem: Altera, quòd Vandalo cuidam vicino ſuo, Saxonum clienti, bellum non neceſſarium mouerat. Itaque cùm & orientem in Boëmiâ Eccleſiam opprimere, nec ſuis finibus contentus eſſe poſſe videretur: Rex exiſtimans ad dignitatem & ad munus pertinere ſuum, eius coërcere facinora & petulantiam: ideò exercitum conſcribit, & legionem Mersburgiam, hominum fortiſsimorum, quam ab Henrico patre inſtitutam, ex vago & graſſante milite diximus, duce Eſicone, in Boëmiam mittit: cui adiungit copias Turingicas & Haſsicas. In hoſtile ſolum ibant agmine bipertito, vel terroris inferendi gratiâ: vel ambitione, vt fit, ſtimulati: ne Saxonum gloria, ſi res bene ceſsiſſet, ſociorum haberetur. Boëmus re intellectâ, vt erat animo prompto & audace, ſuas ipſe quoque copias diuidit: Turingos incautos aggrediens, impetu in fugam vertit. Eſico pugnans feliciter, in caſtra victor reuertitur: ſed ignarus quid de Turingis eſſet actum; victoria non ſatis vtitur prudenter. Boëmi enim cum animaduerterent hoſtium incuriam, diſperſos pari celeritate moliuntur inuadere. Itaque copiis in vnum conuocatis, in Saxones, alios in colligendis ſpoliis, alios in curando corpore, alios in commeatu comportando occupatos, quæ erant certa ſecuritatis indicia, irruunt: iniuriamque acceptam aſtutè & fortiter vlciſcuntur: & Eſiconem improuidum imparatumq; delent cum exercitu. Vſi porrò fortunæ ſuffragio, Slauum principem, qui Saxones euocauerat, fugant; & oppidum eius incendunt atque diripiunt.

Eſiconis victoria.

Eſiconis clades.

Rex auditâ ſuorum clade, nouum ſtatim militem conſcribit: ducemque belli eligit HERMANVM Stubesgehornum, familiarem ſuum, qui quamuis eſſet loco honeſto apud Saxones

natus:

natus: tamen quòd illuſtribus antepoſitus eſſet famili- is, non ſolùm principes cœteros eo facto offendit: ſed etiam Hermani fratrem Vuigmanum, virum alioquin fortem, abalie- nauit; qui ſtimulis inuidiæ, quod ſibi fratrem videret præferri, ſic agitabatur: vt militare detrectans, è caſtris morbi ſimulatio- ne excederet: & ad finem vſque vitæ tam regis, quàm fratris ho- ſtis permaneret. Fortuna mutari cum duce ipſo cœpit: nam Hermanus in ingreſſu limitis hoſtilis, armatos homines forte ſi- bi oblatos ſuperat, & cæteris terrorem iniicit: quo ſucceſſu, aucta in ipſum inuidia eſt, quæ ſolet eſſe virtutis & felicitatis comes, præſertim in homine humiliore.

Otho I. Magnus.

Hermani Stuuengo- lorum victoria.

Ecbertus enim, Ludolphi filius, adeò vexabatur inuidiæ pe- ſte, vt iactaret ſe aut Hermanno maius facinus aliquod editu- rum, aut inter hoſtes mortem oppeciturum. Coniunctis igi- tur ſibi octodecim adoleſcentibus audaciſsimis, contemptâ in- ſuper Hermani auctoritate, paludem quandam, quæ inter ho- ſtium vrbem & caſtra interiecta erat, transmittit, in hoſtem im- petum facit, & furenter pugnat: verùm à multitudine circum- fusâ victus, cum ſociis omnibus interficitur. Hoc modo temeri- tatem, quam aliena gloria acuerat, propria ſtultitia exitu triſti euertit. Cæſus Echertus eſt VII. Calen. Octob. Hermanus ita rem deinceps in Boëmiâ adminiſtrauit: vt Bolcslaus ſe contine- ret intra arces ſuas, nec amplius fortunam experiri tutum cre- deret. Quamobrem relictis in viciniâ præſidiis, redit Her- manus in Saxoniam: quem quò peius oderant inuidi, eò ma- gis gloria ipſius & apud Regem, & famâ apud exteros auge- batur.

Ecberti temeritas, clades & cædes.

Illo tempore Otho Magdeburgi agebat, ad conſtituendam rem Eccleſiaſticam, quia non magis propagandi imperij, quam religionis curâ tenebatur.

Monaſterium Berbenſe extra muros vrbis, ædificat: cuius moderatorem inſtituit Hannonem, qui Treuiri diui Maximi Sacerdos fuerat, ſpectatæ doctrinæ & integritatis virum: cui (vt Antiſtitum annales teſtantur) regiæ ſtirpis procerum filij tradi- ti ſunt, moribus & pietate inſtituendi: neve quid illis ad otium liberale deeſſet, reditus è certis fundis addit; & ſuam aulam, quam tum incolebat, habitandam concedit. Eundem Hanno- nem poſt decennium ad maiorem dignitatem euehit, & Rich- gouo Vuormacienſi præſuli dat ſucceſſorem.

Berbenſe monaſterium.

Vngari vt acceptas ab Othonis patre iniurias perſequerentur, hoſtes

Vngarorum bellum contra Othonem.

Otho I. Magnus. hoſtes videlicet nominis Saxonici ſempiterni, nouam expeditionem parant in Germaniam, contemptâ videlicet Othonis ætate, ſed nondum virtute cognitâ. Faciebant cum illis nonnulli Germanici principes, qui ipſis conſilium & operam pollicebantur, modò arma celeriter ſumerent, & negotiũ maturarent. Prima eorũ irruptio fit in Franciam, eo inſtituto, vt inde in Vueſtoualiam progrederentur. Rex aduentus hoſtilis nuncio accepto, militem è præſidiis vndiq; conuocat; & hoſtibus feris animo maiore, quàm credi poterat occurrit in itinere, antequam Saxoniam attingerent. Quod cùm præter opinionẽ Vngaris accidiſſet, prælium per velites tentant: ſed cum inferiores ſe cognoſcerent, retrò tacitè cedentes iuxta Vuormaciam Rhenum trepidanter transmittunt: tum in Burgundiâ & Galliis ad Oceanum vſque, ferro flammisq; ſæuientes, reditũ in patriam per Italiam ſibi patefaciunt.

937. Factũ id anno, ſupra noningenteſimũ ſeptimo & trigeſimo.

Origo belli inteſtini. Exterorum armis fortiter propulſatis, ciuilia ſuſcitantur bella, quorum hæc fuiſſe cauſa memoratur. Saxones bellorũ gloriâ & fortunâ elati, & quia penes ipſos erat imperij dignitas, aliis principibus eſſe ſubiecti, animo iniquo ferebant: ſuaq; vt nominant feuda, niſi à rege, accipere volebant à nemine. Eberhardus Rheni Palatinus hac primũ de cauſâ irritatus, Bruningo potenti in Turingia viro, bellũ facit: Ellerum oppidum eius inflammat: ciues omnes interficit: propter eam violentiã damnatus, aliquot equos dare de more cogitur: aſſeclæ eius notantur ignominiâ: ea tunc erat eiusmodi, vt qui maieſtatem læſiſſet, canẽ ſinu portaret, aut in curiâ regis, aut in conuentu publico. Iuſsi Magdeburgũ venire, accedunt omnes: & ſimulata ipſorum obſeruantia regem mouit, vt omnibus ignoſceret. Cum admonuiſſet eos ſui officij, honeſtè dimittit, nõ ſolum exemptos infamiâ, verum etiam muneribus affectos: putabat enim fidos inpoſterum magis fore, ſi ipſos beneuolentiâ haberet deuinctos. Erat autem rex in neminẽ aut ſuâ naturâ vehemens, aut ſpontè iniurius: ſed improbitas bonitate & clementiâ non flectitur: iſti enim humanitatis imperiti & immemores, duci ſuo ad omne malum facinus pergunt eſſe adiutores: etenim artes conciliandorum animorum nouerat Palatinus, in vſu & ſocietate vitæ liberalis, affabilis, communis: quibus rebus etiam Saxonum multorũ gratiam & amorem comparauerat. Indulgentia multa mala docet, ait Comicus: quæ etiam regi non raró nocuit: & api regem aſsimulantes Aegyptij, debere eum non ſolum mel, ſed aculeum etiam habere, ſignificant.

Conſpiratio Principum Germaniæ in Othonem. Conſpirabant iam odio manifeſto in Regẽ, DANGMARVS ipſius

oſius frater, motus iracundiâ, quod Siffridi comitis Mersburgij defuncti, affinis ſui, ditionem non obtineret: cui ſe ſocios præbeant, EBERHARDVS Palatinus, & VVIGMANVS Saxo, quē antea è caſtris diſceſsiſſe Boëmicis diximus: ſi animos ſpectes, homines non contemnendi, modò fortes & boni, quàm audaces & violenti perhiberi maluiſſent. Cauſæ inimicitiarū fuerunt, quòd ea, quæ peterent iniuſtè, non obtinerent; & præcipuè quòd inuiderent virtuti regis: quem Deus ita ſuo præſidio muniebat: vt quò magis nocere ſe arbitrarentur, eò magis ipſi commodabant. Igitur extrema inconſultò tentantes, ſeſe in ſumma pericula conijciunt. Bellum ipſum tractabant aſtutè & clàm: cumq; à nemine, vt hoſtes, metuerentur: præſidium Badalicenſe expugnant. In eo HENRICVS, regis frater germanus, artes malas nondū edoctus & ſentiens moderatè, capitur: neq; principis, ſed mancipij more tractatur: Gebhardus Francus, Vdonis Comitis filius, Hermani Ducis frater, interficitur. De Palatini exercitu, ante præſidiū Launum DEDO vir nobilis oppetit. Dangmarus licet præſidiū ſibi quęſiuiſſet occupato Mersburgo: tamen ciues propter eius ſæuiciā regi portas, contra Dangmari voluntatem aperiunt; qui in templum confugiens, vt libro ſequente dicetur, primo impetu haſta traijcitur. Id templū diuo Petro ſacrum tum erat; antea Irmo ſeu Marti, à quo idolo vrbs nomen accepiſſe fertur, dicatū. Ea ſtatua, quæ ſeruata erat memoriæ & vetuſtatis causâ, tum ſublata ſimul eſt, regis iuſſu. In eâ ſtatuâ hominis armati imago erat, cuius galeę gallus inſidebat: thoraci inſculptus vrſus; clypeo de humeris dependenti, leo: dextera vexillū tenebat cum inſigni roſæ agreſtis, ſiniſtrâ lancē æqualem. Sunt qui ſcribunt, à Merouige rege Francorum quaſi Merouiburgum appellatum eſſe. Ab Vrsbergio incitiâ vel errore librariorum ſcribitur Hereburgum: ſed hæc alterius ſunt materiæ.

Otho I. Magnus.

Irmus, Mars. Mersburgum vndè dictum.

Vuigmanus, omnium malorum auctor, aſtutus & mobilis, ante Mersburgū expugnatum, ad regem ſeſe conferens, in ſocios inuehitur, & veniam mendacio impetrat: Palatini miles ad Regem tranſit, quia aliter ſaluus eſſe nō poterat. Igitur cùm ipſe Palatinus de Dangmari interitu, & de defectione Vuigmani ac militum audiret: animo fractus, Henrico regis fratri, quē habebat in vinculis, ſupplex fit; veniamq; aſtu efflagitat atq; impetrat.

Principes rebelles aſtu veniam impetrant.

HENRICVS & ætatis & regni feruore flagrans, fratris potentiæ inuidere cœperat: quamobrem ſic ei delicti gratiam facit, vt ſecum coniuret, & ſibi ad rapiendum imperium ſit adiutor. Id autem cùm apertè facere non poſſent, & regis

Henrici conſpiratio in fratrem Othonem.

facili-

Otho I. Magnus. facilitatem noſſent: expectandam ſtatuerunt occaſionem aliquam: & interim ſeſe in amicitias inſerebant eorum, quos ad maleficium aptos, & ad audaciam ſingularem inſtructos cenſebant. Iactis nouarum turbarum fundamentis, ſimulatâ beneuolentiâ, ad fratrem Henricus redit: cui rex omnia pietatis fraternæ officia præſtat, & maiore ipſum fide colit, quàm dignus erat. Palatinus ſimiliter Friderici antiſtitis Moguntini hortatu ad regem ſupplex venit: ſeſeque & ſuas fortunas eius poteſtati ſubiicit. Sed quoniam atrociter imperatorem offenderat; exilij locus ei conſtituitur Hildeshemum vrbs Saxoniæ, â quibusdam dicta Bennopolis.

Bellum Bauaricum. Eodem tempore Arnolphi (non Arnoldi, vt Nauclerus) ducis Bauariæ, qui anno ſuperiore (vt ſupplementũ Reginonis) obierat, Arnolphus & Eberhardus filij, de paternâ ditione contendebant: & bellum inteſtinum graue ſuſcitabant, futurum pernicioſum reliquæ Germaniæ. Rex ne quid detrimenti, domeſticis tumultibus Reſp. caperet, extemplò in Bauariam profectus, ſuâ conatur auctoritate diſſenſiones fraternas componere, iuſtis vtrinque conditionibus propoſitis: ſed re infectâ propter amborum aſperitatem diſcedit. Cum nullius precibus nec grauitate adoleſcentes cupidi mouerentur: rex in Bauariam cum exercitu tendit, rebelles armis domat, & in exilium abire iubet: nam & pater ipſorum & auus, infenſi imperio fuerant. Prouinciam Bauaricam tradit BERTHOLDO, eorum patruo, viro fidei & virtutis perſpectæ.

938. Anno ſupra noningenteſimum octauo & trigeſimo, Vngarorum, improuisò in Saxoniam denuò irruentium, pars ad flumen Bodam caſtrametatur, & agrum circumquaque deuaſtat, omni iniuriæ genere: pars ad oppidum Stedirburgum opprimendum feſtinat: oppidani ex agreſtibus, qui timore præſidia vrbium petebant, hoſtium aduentu cognito, animaduertentes eos ex itinere feſſos, & imbris magnitudine impeditiores, eruptionem ſubitò faciunt: & clamore ingenti ſublato territos hoſtes partim in fugam coniiciunt, partim occidunt, prædâ multorum equorum, & ſignis aliquot militaribus potiuntur. Vngari ſe proditos ab incolis putabant; & præſidia firmiora eſſe, quàm erant, ex alacritate hominum coniiciebant: ideò fugam primo tempore capeſſunt. Rumore per vrbes finitimas de eorum diſſipatione dilato, eos incolæ inſequuntur: obuios quoſque ſternunt, palantes intercludunt, venientibus inſidias collocant, maximam eorum partem opprimunt, & ducem quendam in paludem

Vngarorum altera in Saxoniã irruptio.

actum

ctum obtruncant & ſpoliant. Altera pars, quæ ſeptentrionem verſus iter inſtituerat, Slaui cuiuſdam ductu inſidioſo, Trimnunum vſque peruenit: ibi cùm loci natura obſtaret, ciuium virtute fuſi & deleti ſunt; dux eorum viuus in poteſtatem Saxonum venit: qui ad Regem deductus, magno pondere auri ſe redimit: & iuſiurandum dat, ne cui Saxoni in poſterum nocere velit. His rebus proſperè geſtis, tanta Vngaros trepidatio inceſsit, vt quanta poſſent feſtinatione & ſilentio è Saxoniâ diſcederent. *Otho I. Magnus.*

Initio anni trigeſimi noni Eberhardus Palatinus exul, amicorum rogatu libertatem & honorem priſtinum recipit: & ad ſuos clementiâ regis reuertitur: cuius improbitate & ſcelere ingens bellum ciuile mox excitatur. Coniurant cum eo HENRICVS regis frater, GISELBERTVS dux Lotharingiæ, regis ſororius, FRIDERICVS Antiſtes Moguntinus, etiam è familiâ Lotharingicâ natus, & RVDHARDVS Argentoratenſis, qui ſinguli beneficio Othonis vſi erant. Hos Henricus Salueldiam, in Turingiæ montanæ oppidum conuocans, regio apparatu accipit, amplisque cum muneribus dimittit: etiam magnificentiâ & largitionibus popularitatem quærebat. 939. *Altera coniuratio Principum in Othonem.*

Hæc diſiunctio diſplicebat multis, qui ipſorum conſiliis interfuerant: nam prudentiores videbant, quantum eſſet è diſſenſione fraternâ euenturum mali: aliqui, vt bellum transferrent è patriâ, Henrico ſuadebant, vt vrbes Turingias præſidiis muniret; quas enim ipſe habebat ſubditas: ſuum in Lotharingos duceret exercitum, apud quos fortunâ nutante receptum haberet, & inde ſuis poſſet laborantibus auxilia ſubmittere.

Rex & fratris, & ſororij, & aliorum defectione nunciatâ, famæ credere noluit: nec in propinquos & beneficiarios tantam cadere audaciam exiſtimauit. De hoſtium temeritate ſatis edoctus, ad Tremoniam exercitum admouet, cui præſidium frater impoſuerat: eique Hagenam quendam è nobilitate præfecerat. Ciues regi ſe ſtatim dedunt: Hagenam ſic dimittunt, vt ad Henricum eat, eumque aut ad pacem flectat, aut ad Regem reuertatur: idque iureiurando promittere cogitur. Nec diu rex moratus, cum copias recenſuiſſet, & auxilia Saxonum ampla haberet, ſocios præterea Hermanum Sueuum, & eius fratres Vdonem & Conradum Francorum duces: exercitum in Lotharingiam mittit, aduerſus ipſa ſeditionum capita. Giſelbertus & Henricus, vt eum tranſitu Rheni prohiberent, ſuas copias promouent, tantâ celeritate, vt alter in conſpectum alterius citius peruenirent, quàm fieri potuiſſe creditum fuerit. Erant ad ripam pauca tum

M nauigia:

Otho I. Magnus. nauigia: quæcunque autem regio militi in agmine præcedenti oblata ſunt, iis traiecit; non curans, quid aut de ſe, aut de aliis eſſet futurum. Venerant in ripam vlteriorem, non vltra ducenti, vel (vt Vuitechindus) non vltra centum de regis exercitu: cum ecce hoſtes inſtructi adſunt. Qui in ripâ vlteriore erant, nihil ſuis ferre opis poterant; quia naues non erant: & in periculum ſocios fidos coniectos, mirum in modum angebantur. Inprimis regis dolor erat perſpicuus: qui quamuis eſſet naturâ fortiſsimus: tamen è vultu mœroris inditia apparebant. Redierat ſimul ex promiſſo clarus & animoſus vir Hagena: qui ſe nihil apud principẽ ſuum effeciſſe conqueſtus eſt. Rex deſtitutos humano auxilio ſuos videns, diuinitus opẽ implorat: coramq; exercitu de equo deſcendens & prolapſus in genua, ardenter precabatur Deum, vt ſui populi ſalutem haberet commendatam: non pugnantem vllâ cupiditate, ſed obædientiâ: neq;, vt noceret immerentibus; ſed vt ingratos & Deo & hominibus, redigeret ad mentem bonam & ad officium. Milites vltra Rhenũ habebant mortem ante oculos: ſed ipſis neq; animus deerat, neq; conſilium: idq; preces fidiſsimi, & ſingularis imperatoris impetrauerant. Sarcinulas & impedimẽta colligunt, & in locũ qui Zanthus dicebatur, deponũt: mox arma ad certamẽ multis adhortationibus expediunt. Interiecta erat palus inter caſtra, cuius opportunitate vſi Saxones, ſeſe diuidunt: & à fronte hoſtem adoriri, & à tergo premere incipiunt. Quidã ex iis linguæ Burgundicæ peritus, hoſtibus immixtus, fugam eſſe capeſſendam exclamat. *Stratagema.* Lotharingi, cum Saxones acerrimè vtrinq; pugnare cernerent; & vocẽ fugam ſuadentis audirent, dubij cum quantâ multitudine pugnarent; nec ſatis attenti, vndè vox illa perſonuiſſet: pecorum inſtar in pedes ſeſe conijciunt, & pauciſsimis plurimi relinquunt victoriam: *Saxonum victoria.* profectò non ſine bonitate Dei, preces regis pientiſsimi comprobantis.

Ceciderunt in eâ pugnâ nobilis inprimis vir, Godefridus cognomento Niger; & Manicius ille, quem Dangmari interfectorem fuiſſe diximus. Henricus dux, non inter poſtremos pugnans, ita mulctatus diſceſsit, vt toto anno ſentiret dolorem non curabilem: Lotharingus fugiens ſe ad ſuos recipit. Hoc prælium non procul ab Andercano commiſſum pleriq; teſtantur.

DEDO, quidam Turingus, nobili genere, regis victoriam domi celeriter nunciat: & Henricum in acie cecidiſſe aſtutè euulgat: idque vel fauore & ſtudio regis fecit: vel quod ſuis ciuibus ab Henrico vexatis, conſulere voluit. Eo nuncio perſuaſum præfectis eſt, vt arces traderent, & ſeſe

ᵹ ſeſe ad Regis auctoritatem conferrent: idque factum ab o- nnibus eſt, exceptis duobus, qui Mersburgum & Schidingam enebant, firmiſsima eorum temporum ad Salam & Vnſtrutam præſidia. Mersburgum imperatoria ſedes erat: Schidinga rerum lim Turingorum fuerat.

Otho I. Magnus.

Amiſsâ foris victoriâ Henricus, & erepta domi prouinciâ, uid ageret incertus, ex re ſuâ putauit eſſe, redire in Saxoniam: diunctis igitur ſibi nouem tantum comitibus, quò lateret facili- s, Mersburgum venit: quod, vt Rex reſciuit, eum inſequitur, & rbem obſidet. Henricus animos ciuium alienatos videns, & ſe bſidionem nō poſſe tolerare intelligens, & à quibus ſociis auxi- ia acquireret, dubitans: poſt duos menſes in caſtra regis fratris greditur; & de induciis agit, & eas triginta dierum impetrat: ed, vt interea ipſe Saxoniâ excederet, cum quibus cuperet mili- ibus; & eis, qui regi vellent militare, poteſtatem à ſe deceden- i faceret.

Otho fratrem Henricum Mersburgi obſidet.

Turbulentus iuuenis, ferali in fratrem odio, nec da- nnis nec beneficiis poterat mutari aut affici. In Lotharingiam urſus veniens, bellum cum ſociis, ipſo nihilo aut ſanioribus aut nelioribus renouat. Erat id viris militaribus, & in armis à ueritiâ educatis fortaſsè ignoſcendum: ſed Moguntino & Ar- entoratenſi diſcordiæ inter fratres auctoribus, & ſacra pacis otidiè tractantibus, & magno regis beneficio ambobus vſis, gnoſci non potuit. Rex clementiſsimus dimiſsis toties hoſtibus apitalibus, facilitate nimiâ, plurimum ſibi negotij ipſe exhibe- at: & iam alterâ expeditione in Lotharingiam ſuſceptâ, igne ᵹ ferro graſſabatur, præter conſuetudinem. Lotharingo & Henrico non tantum erat animorum, vt cum Saxonibus dimi- arent: nec eâ erga ſuos præditi beneuolentiâ, vt eorum fortu- as & tecta tutarentur: caſtello Kefermundæ ſeſe includunt ropter vliginem & ſolum paludoſum inacceſſum: quod cùm xpugnatu difficile appareret Saxonibus; totam prouinciam va- ant: & prædâ multâ ditati, è Lotharingiâ diſcedunt. Sollicita- us ab Othonis hoſtibus atque etiam inductus erat Galliæ Rex udouicus, Caroli Simplicis filius, vt in Alſatiam copias mitte- et: in eam enim transferre bellum nitebantur Lotharingus, & Antiſtes Argentoratenſis. Gallus eo prætextu vtebatur, quòd vi- ina regno ſuo Lotharingia eſſet vaſtata; quam reſtituere in li- ertatem vellet, & ab armis externis liberare: ſed parum erat re- ium, hoſtilia agere in imperij prouincia, non miſsis fecialibus, ut bello legitimè indicto.

Henricus in Lotharingia bellum contra fratrem renouat.

Otho I. Magnus.

Rex Otho acerrimi ingenij facilè cognoſcebat, quid fieret: ideò fraudem fraude vlciſcebatur: nam Immonem quendam, nobilem Lotharingum, & magnæ inter ſuos auctoritatis, & conſiliorum Giſelberti conſcium, ad ſuas partes adducit: is Lotharingiá turbabat: & actiones ducis quâcunq; re poterat, impediebat: neq; id tàm armis, quàm calliditate agebat & verſutiâ: is caſtella & arces, quas poterat, occupabat: & prædas hinc inde agens, ducẽ vndiq; infeſtabat. Saxones in Alſatiam profecti, Gallicum militem prædabundum coërcent: & ſuis opportunè ferunt ſuppetias.

In caſtra Lotharingi rurſus aduenerat Palatinus, datæ fidei parum memor: iamq; ambo rem factam, & victoriá in manibus ſe habere ſperabant: nam & longè potentiores erant, quã Saxones: & in caſtris regiis ꝓditores habebant: & pecuniâ Gallicâ inſtructis, non poſſe ſibi militẽ deeſſe exiſtimabant. Briſacũ imminens Rheno oppidum, vetus Romanorũ limes, & propugnaculũ, tum Palatini erat, naturâ & arte munitũ: id Saxones ſummis opibus obſident, & cum hoſte ſæpius velitãtur. Erant in caſtris Saxonicis antiſtites perfidi Moguntinus & Argentoratenſis. Viſi erant iam regi conciliati: ſed vt laborare noſtros viderunt, & hoſtiũ copias longe ſuperiores: ſuam maliciá non celant amplius: nam & commeatu & impedimentis plurimis relictis, noctu cum multis optimatibus profugiunt. Duces, qui regi fidi erant, ſatis mirari nõ poterant, antiſtitum ſcelus & amentiam; & inter alios comitis Eberſtenij leuitatem, qui ſe illorum furori ſocium præbuerat.

Briſacum obſeſſum.

Igitur regem hortantur, vt exercitum reducat: quia & hoſtium numerus magnis copiis auctus ſit: & ex profugorum facto, animos multorum inclinatos eſſe appareat, & noua mala inter tam dubiæ fidei homines pertimeſcenda. Rex illis omnibus animo magno contradicit, ſe videlicet ipſum nõ iugulaturum ſpem ſuam, quam hactenus in Deo omnipotente poſuerit; nec ex manibus aut oculis dimiſſurum hoſtes, antequam imperij maieſtatem ſibi cœlitus commiſſam, vindicarit: aliter ſi viſum Deo ſit, ſe vitam cum laude poſiturum propter patriam.

Othonis animoſitas.

In tantis anguſtiis rege conſtituto, quidam è tribunis eius, honeſto loco natus, & honeſtum ordinem in exercitu ducens, eum appellat, vt ſibi annuos Laureshemij monaſterij prouentus traderet: ex animi inductione & fiduciâ poſtulans, quaſi nõ eſſet repulſę locus tali tempore. Rex hominis auari libidine nimiũ, quãtum offenſus, acerbè reſpondet, nõ pro tempore, ſed pro ſuâ virtute: Abire ipſi licere ad cæteros transfugas; ſe nullo diſcrimine commiſſurum, vt fana ſpoliet, & bona Deo ipſi tradita & dicata, poſſeſſo-

oſſeſſoribus eripiat. Tribunus iratum regem metuens, culpam atim deprecatur. Cui rex: Explorabo hodiè, inquit, qualis ſis, bi ad hoſtem peruentũ fuerit: & ex factis tuis iudicabo, num te œnituerit impiæ cupiditatis; & num veniâ an ſupplicio dignus ueris: cui cum reſponderet, ſe ad eius latus proximè, ſi res ferat, alurum: res omiſsâ iracundiâ, talem ſe probare animũ dicebat. *Otho I. Magnus.*

Transfugæ Metim ſe receperant: ſociosq; coniurationis ex pa‑to ibi expectabant: ſed ſpe inani pro ſuo facinore fruſtrabantur. Lotharingus enim & Palatinus, quãuis inſtructi de integro erãt: amen ad regem propiùs adire, & de oppido armis depellere non unt auſi; ſed Rheno transmiſſo prædas agebant ex imperij vrbi‑us. Quod vt rex animaduertit: fratres Francorũ duces, quorum upra mentio facta, mittit, qui eos inſequantur, & ab iniuriâ pro‑ibeant. Incidunt fortè in hoſtes prædâ onuſtos & diſperſos; qui ihil metuebant ab rege, quem iam propter transfugas & deſer‑ores putabãt fugã daturum, & ſponte ſoluturũ obſidionẽ. Fran‑i occaſione oblatâ auidè vtuntur: & ſigno dato, grauem pugnam neunt: ipſi pro libertate, Lotharingi pro prædâ retinẽdâ dimica‑ant. In pugnâ iſtâ tumultuariâ Palatinus occiditur: Lotharingus caphâ conſcensâ, cum ea multitudine fugientiũ grauaretur, ſub‑nergitur in Rheno: cuius cadauer, vt olim Maxentij, qui in Tiberi eriit, inuentum non eſt: ex amborũ exercitu pauci euadunt; ſu‑erſtitibus vel captis, vel in flumẽ actis. Auditâ ducum clade Bri‑acenſes ſe dedunt. Rex Lotharingiam ſui iuris facit, nemine reſi‑tente, niſi Adalhero antiſtite Metenſe: qui tamẽ terrore & metu rma depoſuit, cùm ſolus non poſſet prouinciã defendere. Anti‑tes Moguntinus captus, Fuldam in Haſsiã, vt alij, Hamburgũ in Saxoniã, relegatur: Rudhardus Argentoratenſis, Corbeiam, Hen‑icus frater regis hinc inde vagus, & ſpe deſtitutus, Kefermundã ntrare volens; â ſorore ſua excluditur cum expoſtulatione, quòd & ſe marito viduaſſet, & nunc patris iram in ſe deriuare deſtina‑et: vtrunque eſſe facinus vix expiabile. *Coniuratorum clades.*

Rex magnanimus, qui non poterat induci iniuria, aut moueri celere, vt fratrẽ odiſſet: ſupplici in Lotharingiâ certa dat caſtellã abitanda: ſed pro perpetuâ impietate & contumaciâ iterum tu‑nultuanti, ſubſtituitur OTHO, Richuini filius: cui tutela etiam Henrici & Giſelberti committitur: Gerberga vidua, quam non erè Engebergam aliqui ſcriptores Gallici nominant, ſoror regis, Ludouico regi Gallorum deſpondetur.

Poſt ſedatos hos tumultus eodem anno, vt Gemblacenſis ſcri‑pit, Magdeburgum nuper inſtauratum à Slauis vaſtabatur: quod inſtau‑ *Magdeburgum à Sclauis vaſtatur.*

Otho I. Magnus.

inſtaurans,in vrbem præclaram Otho erigebat.Slaui ad libertatẽ pœnè cuncti aſpirabant,primùm aperti, iniuriis laceſſentes finitimos,atq; imperio ſubiectos:tum inſidiisGeroni marchioni,qui illis præfectus erat,ſtruentes interitum. GERO ab homine fido, de ſuo periculo clam factus certior, opportunitate prouiſâ, Slauos potentes triginta,qui rerum nouarum erant auctores,inuitatos,poſt conuiuium gladio tollit.

Facinus Geronis Marchionis.

Obetritæ eodem tempore Saxonũ præſidium, quod duci Hugoni traditum erat,deleuerũt, quibus Gero multas viciſsim calamitates intulit: ſed & ipſe non minores à populo feroce & crudeli accepit. Init igitur conſiliũ, quò populum Saxonicum liberaret metu ac periculo; & Slauos dicto audiẽtes faceret,domitoſq; ſubiugaret. Henricus imperator Tugumiro, Hauellorũ Principi, ditionem paternam reliquerat: is videbatur propter acceptũ beneficiũ, & propter ſenectutem otij amantẽ adduci poſſe, vt rebelles imperio ſubiiceret. Admonitus meriti antiqui, & pollicitationibus amplis adductus,vt eſt omnis barbarorũ natio inconſtans & auara,ſtudium & operam ſuam Geroni pollicetur. Non ignorabat hic leuitatẽ gentis ſuæ, & potentiam Saxonicam magis,quàm alij,habebat perſpectam: quamobrem nec ſuis multum tribuebat, qui ſtatum tranquillum imprudentiâ turbarent; & ditioni propriæ metuebat,ne eam cæteris adiunctus factioſis,planè amitteret. Itaq; ſimulatâ iniuriâ,quaſi pulſus ab Imperatoris præfecto eſſet,Brandeburgum veniens in Saxones invehitur; & de tyrannide ipſorum queſtus,ſe ſocium eis & ducem offert,qui libertatẽ quærerent. Erat auctoritatis præcipuæ, & gratiâ atq; fauore populi defendebatur: paulò cordatioribus erat ſuſpectus, totâ enim vitâ nihil contra Saxones egerat,quod pro ſuâ gente faceret. Eius vrbis dominum,nepotem ſuum, qui è principibus Slauicis ſolus ſupererat,ad ſe inuitat, & accipit more gentis abundè atq; ampliter: ſed cum vino depoſitum animaduerteret,curat furtim interficiendum; idq; à cœnâ, quò minùs ipſe auctor cædis putaretur, cum inter ebrios interiiſſet. Redactâ in poteſtatem ſuam eâ ciuitate primariâ,imperatoris præfectum de cæde nepotis per nuncios certiorem facit, & ei ciuitatem aduenienti ſe traditurũ confirmat. Id cùm fieret, cum iis ciuibus, qui non idem cum ipſo ſentirent, & Imperatori, ſe hoſtes ipſius loco hoſtium habituros, iurarent, actũ crudeliter eſt. Hoc Geronis aſtu, & deliri ſenis demẽtiâ gentes Slauicæ reprimuntur, & ad Oderã vſq; fiunt tributariæ.

Aſtus Geronis in opprimendis Slauis.

Slauicæ gentes fiunt tributariæ.

Henricus frater Imperatoris, & in Lotharingiâ, & in Galliâ apud ſororem & affinem hoſpitium quærit; ſed propter mores turbu-

Henricus contra fratrem Othonem nouas turbas excitat.

rbulentos vbique reiicitur. A ſuis expulſus, & quietis impati- *Otho I. Magnus.*
is, Slauis ſe inſinuat, & cum Saxonibus quibuſdam contrahit ta-
tè amicitiam, quibus de ſuâ miſeriâ & ſolitudine miſerè con-
ueritur: & vt minimè ſtupidi aut improuidi ingenij erat, mul-
s oratione mouet, vt ſimili furore corriperentur. Nouum igitur
multum contra regem ſuſcitat prætextu eiusmodi. Saxones,
ui Geroni comiti militabant, aſsiduis barbarorum incurſioni-
us, tàm viribus quàm facultatibus exhauriebantur: ex hoſte
nim bellicoſo difficile erat prædam capere; nec è pecuniâ tribu-
riâ, quam Slaui dare ſæpius renitebâtur, Gero poterat iuſta ſti-
ēdia ſoluere, multo minus liberalitate animos retineri. Quam-
brem exacerbatus in Geronem miles, accuſabat ipſius auarici-
m; ſed quia virum præſtanti virtute, ac benè de imperio meri-
m rex tuebatur; odium in ipſum transfertur vniuerſæ multitu-
nis. Vulgus enim impetus ſuos ſequitur abſque conſideratione
rum futurarum. Hac diſſenſione potuit nihil gratius aut opta-
us Henrico contingere: qui milites alios muneribus ſibi adiun-
bat, alios lactabat pollicitationibus: fratrem accuſationibus
maius odium adducebat; calumniis Geronem onerabat; tan-
quidem ſucceſſu, vt ſeditionis incendium omnem orienta-
m corriperet Saxoniam. Nec in paruam ſpem imperij occu-
ndi, Henricus iam rurſus erigebatur. Sæpius expertus erat Re-
m armis inuincibilem: ideoq; quod vi non proceſſerat, nouo
ſidiarum genere aggreditur, vt eum de vitâ clanculum tollat,
m amicis & familiaribus.

Aderat id tempus, quo Ieſu Chriſti noſtri redemptoris redi-
s in vitam celebratur: eum diem, quo nobis aditus ad vitā æter-
m quaſi ſponſio facta eſt, homines perditiſsimi ad necem regis
gunt: ſed qui defenſor ſui ordinis eſt Deus, quique ſolus & dat
gna & adimit, optimū regem ſeruauit. Ei enim tacitis delatio-
bus negotium patefactum, paucis diebus ante celebritatem ſo-
nnem, quæ facinori inaudito erat deſtinata. Itaq; cum corporis
ſtodes haberet fidos & multos; cumque amicis & aulicis ſpe-
atis rem aperuiſſet: indicto omnibus ſilentio, nihil de publicâ
agnificētia minuit, populoq; omni nullâ timoris ſignificatio-
ſe oſtendit, templis ſacriſq; de more frequentandis. Hæc fidu-
ingentem coniuratis metum ac terrorem inferebat; nec peſsi-
a ipſorum conſilia exitum ipſis opinatum conſequebantur.

Cum ſacra eſſent illorum dierum peracta: de puniendis parri- *Supplicium de coniura-*
lis cum Hermano Sueuo & fratribus eius colloquitur: qui in- *tis ſumitur.*
ctis in coniuratos manibus, aliquot eorū comprehendunt: alij

Otho I. Magnus. ſibi conſcij, & metu perterriti, ſalutē fuga quæſiērunt: inter quos extitit Ericus, Hillibardi poſtea præſulis Halberſtadij pater, vir fortiſsimus, qui hoc facinore excepto, omnium iudicijs probatus ſemper fuerat: ſed in fugâ deprehenſus, pugnando tamdiu reſiſtit, donec lanceâ de equo deiiceretur. Capitalem pœnam ſubierunt Hermanus, Reinuardus, Quirinus, Paccius, Iſtrichus, cum quibusdam loci obſcurioris clientibus. Lutherus Ditmari, poſtea præſulis Mersburgici proauus, Bertholdo duci Bauarorū aſſeruādus datur: bona eius publicantur omnia. Henricus frater regis Ingelhemianæ mancipatur cuſtodiæ: quanquam non ignorem Vuitechindū ſcribere, quod fugiens regno ceſſerit. Antiſtes Moguntinus, de cuius perfidiâ antea diximus, ſuſpicione ſe liberat, ſumpto publicè ſacramento. Tali ſeueritate vſus rex ad exemplū eſt: ſed ad ſolitam rediens clementiam; fratri ignoſcit: Lotharium è vinculis dimittit, & bona ei reſtituit, & præter ea Sundersſlebiam & Vuodenregam addit. Commiſſum hoc facinus eſt, & extincta coniuratio, anno ſupra noningenteſimum ſecundo &
942. quadrageſimo.

Henricus ſupplex Othoni, iterum recipitur in gratiam. Henricus princeps factionis ſceleratæ, è cuſtodiâ Ingelhemianâ elapſus, fiducia pietatis & clementiæ fraternæ pergit Francofurtum; cum ibi natalem Chriſti diem feſtum rex ageret. Manè fratri templum adeunti inermis & atratus occurrit: ſeſeque ad pedes eius proſternit ſupplicem; Dei fratriſque gratiam & fidem humilis implorat: & à fratre nullius iniuriæ irato vindice, veniam impetrat admiratione omnium. Admonetur officij debiti Deo & fratri, patriæ item & imperio, quod toties neglexerit: ne interitu olim horrendo pœnas Deo hominibusque pendere cogeretur. Imperator maiore lætitia eos dies tranſigit; & quòd diſcrimen capitis Deo propicio effugiſſet, & quod fratrem ex animo pœnituiſſet. Hâc repreſſâ coniuratione ſpes aliqua tranquillitatis effulſit.

Res Lotharingicæ adhuc turbulentiores erant: nam obierat præfectus Imperatoris Otho, tutor regiorum liberorum, & alter quoque è pupillis, Henricus. Rex virum bello paceque cognitum, & apud milites gratioſum, & ætate florentem CONRADVM Francum, Vuerneri filium, Hermani & Vdonis (quorum iam ſæpius facta mentio eſt) fratrem, creat ducem Lotharingiæ: eique filiam deſpondet LVDGARDIM. Hunc Conradum cognominatum Rufum, ait Vuitechindus: dictum Sapientem Vrsbergius. Fecit eundem, non longè pòſt Burggrauium Vuormaciæ. Fratres ipſius, Hermanus & Vdo, Franciæ comites

Conradus Dux Lotharingiæ creatur.

appella-

ppellabantur: Nam ditionis ipſorum bona pars præſuli Vur- *Otho I. Magnus.*
iburgio ceſſerat, donatioue gentilium ipſorum Meingothi &
Cuniberti, aſſentiente ipſis Imperatore, cuius agnati fuerunt
oppo I. & Poppo II. Vurciburgij præſules: quorum pater eiuſ-
em vrbis Burggrauius, Othonis regis ſororem habuiſſe coniu-
em memoratur in Annalibus Francicis: ſed nec vxoris nec ipſi-
s nomen exprimitur.

Circa hæc tempora Moguntinus, qui Rempubl. turbauerat *Moguntinus conatur cœnobijs leges præſcribere.*
raude & inſaniâ, etiam leges cœnobiis præſcribere, & ad nume-
um pauciorem ea redigere voluit: prætextu quidem, vt diſci-
linam collapſam inſtauraret: ſed reuerâ, vt ipſorum poſſeſ-
ones inuaderet: Nam multam pecuniam, dum regi rebellat, &
iſelbertum Lotharingum iuuat, in ſumptus bellicos profude-
t: præterea, vt ſe de Hadamaro abbate Fuldano vindicaret, in
iius cuſtodiâ detentus fuerat iuſſu regio. Plurima iam cœnobia,
ræſertim ditionis ſuę vaſtauerat, & ſpoliârat: ſed causâ ad regem
Fuldano delatâ, propoſitum auarum & iniuſtum non poteſt
xequi.

Anno ſupra noningenteſimum quinto & quadrageſimo, 945.
ertholdo duce Bauariæ ſine hærede defuncto, rex Mathildis *Henricus Othonis fratris beneficio Bauariam obtinet.*
atris precibus, Henricum fratrem reconciliatum ſibi, ducatu
auariæ inaugurat: qui poſt illam beneuolentiam vſque ad ex-
emum vitæ diem in officio, quod antea perpetuo neglexerat,
rmanſit.

Ludouicum Galliæ regem, imperatoris affinem, duces qui- *Gallorum perfidia in Regem Ludouicum.*
am ipſius oderant, Hajaroldus Bajocenſis, & Hugo Pariſien-
; qui excitato tumultu, & ſumptis armis eum impugna-
ent. Ad Rotomagenſes rex confugit, & in eorum ſe tutelam
adidit: ſed ab ipſis ſcelerate captus, & ad Bajocenſem ſub cuſto-
â miſſus eſt: dato tamen obſide Carolo, & acceptis conditio-
bus iubetur eſſe liber. Cum alterius hoſtis manus vix euaſiſſet,
alterius incidit: nam ab Hugone circumuentus, traditur Lug-
unenſibus aſſeruandus. Tot tantisque iniuriis ſuorum affectus,
regiâ poteſtate quodammodò exutus; ad Othonem ſcribit de
orum perfidiâ: alienatos à ſe Comites illos potentes, & ani-
os populi leues & incertos: orat vt à ſe, & à ſorore ſuâ, cuius
usâ iniquiores ipſi ſint, vim depellat & arceat: & vt vlciſcatur
bditorum ſuperbiam, nomini Francico magnum dede-
s afferentem, hortatur. Motus literis & querelis, Saxones, *Expeditio Othonis in Galliam.*
ancos, Sueuos ſibi præſtò eſſe rex mandat in Burgun-
Cameraci: inde profecturus in Galliam: pileos autem

ſtra-

Otho I. Magnus. ſtramineos ferre omnes iuſsit, nam Pariſienſis per inſolentiam dixerat, ſibi tantam eſſe armatorum copiam, qualem Saxo nunquam vidiſſet: ſeque vno hauſtu vini, ſeptem tela Saxonica deglutire poſſe. Stramine igitur inſignitum exercitum in contemptum Pariſienſis ducit: nam ſignificarat ei, ſe tot habere pileorum ſtramineorum, quot neque pater eius vidiſſet, neque ipſe pòſt viſurus eſſet. Iungunt cum externo ſuum militem Burgundus, & rex Ludouicus. Lugdunum cum capere non poſſent, Rhemos expugnant: Hugonis nepotem, pſeudoepiſcopum exturbant, & ſenem reſtituunt legitimum: ademptas quoque vrbes rex Ludouicus recuperat. Rex Otho cum Pariſios adiret; Hugo territus eius potentiâ, conditiones quærit & accipit, & à rege veniã impetrat: Tribus menſibus, in Galliâ conſumptis, & pacatis rege & eius aduerſariis, Imperator redit in Saxoniam. Carolum obſidem in Rotomagenſi cuſtodiâ mortuum eſſe, ſcribit Vuitechindus conſenuiſſe priuatum & obſcurum, Annonius.

Mors Imperatricis. Reuerſo è Galliâ rege Othone, vxor eius è morbo, vitã claudit

946. VII. Cal Febr. anno ſupra noningenteſimũ ſexto quadrageſimo; ſummo relicto deſiderio, & virtutum clariſsimarum præclarâ memoriâ. Sepelitur honorificè Magdeburgi in baſilicâ, quã ipſius hortatu extruxerat, atque locupletârat.

Matrimonia filiarum Othonis. Eodem anno Ludgardis filia regis, duci Lotharingiæ Conrado deducitur. Ida Hermani Sueuiæ ducis filia, duci Lodolpho Imperatoris filio deſpondetur: quam affinitatem Hermanus expetiuerat, & vltrò obtulerat regi conditionem, & amore vnicæ filiæ, & regis ipſius, quem perpetuò dilexerat, obſeruantia.

Eodem anno cùm rex animi gratiâ feras ſectaretur, lapſu lethale vulnus accipit, vt Ditmarus ſcribit: propter quod ingenti *Otho Ludolphum filium ſucceſſorem deſignat.* mærore afficitur, & quia propemodum de vita deſperaret; communi ſuorum omnium conſenſu, honoris atq; laboris conſorté eligit filium Ludolphum, eumq; ſibi ſucceſſorem deſignat: quod cum poſtea mutaret, magna in imperio bella ſuſcitata ſunt.

948. Anno ſupra noningenteſimum octauo & quadrageſimo dux *Ducis Sueuiæ mors.* Sueuiæ ætate confectus obit IIII. Idus Decemb. cuius ditionẽ gener eius anno altero accipit: quo eidem filia Mathildis naſcitur.

949. Sequente anno bellum renouatur Boëmicum. Boliſlaus enim *Bellum Bohemicum recrudeſcit.* Drahomiræ matris maleficæ inſtinctu, fratrẽ ſua manu interfecerat orantem in templo, quẽ inter vina inebriatum opprimere nõ potuerat: præterea mater furore inſaniens ſæuiebat in pios ciues & Sacerdotes. Propagabat tum doctrinam de ſalute animorũ & vita æterna, Volfgangus Ratisbonenſis Epiſcopus, in duorum nume-

umerum poſtea relatus: qui facinora talia ſeuerè vindicanda *Otho I. Magnus.*
gi ſuadebat: ne Eccleſiæ Boëmicæ, quaſi in cunis extinguerētur
pamēte regina & crudeli filio. Regem in ſe arma parare, Boëmū
on latuit; qui partem Pragæ, quam nouā vrbem nunc appellāt,
oſsis, vallo, mœnibus, ſepſit; & ad tolerandam obſidionē armis,
lis, pecore, frumento, inſtruxit. Aduentu Germanorū nunciato
ſe & filius murorū præſidio ſeſe includunt. Cum penuriâ foris
geretur exercitus: (Hoſtis enim cauerat, ne cōmeatum inueni-
t) Rex fortiter audendū ratus, caſtellum oppugnare contendit:
orū autem periculū veritus, quid agendū ſit, prius deliberat: Sed
ilites vno animo omnes ſe paratos aiunt: nam vna expugnatiōe
oſſe bellum finiri; & Deum, iratū hoſti ſanguinario, ſine dubio
rēs & victoriam ipſis daturum. Alacritate Saxonum, qui oppu-
nationem tentabant, quod futurum Boëmus non crediderat, &
etu conſcientiæ territus, de deditione verba facit; & in caſtra ſe
nturū promittit: cui rex ſupplici, more ſuo, ignoſcit, his condi-
onibus: primùm vt fidem Chriſtianā ipſe amplectatur & colat: *Conditiones pacis Bohemo datæ.*
nc vt cōmiſsi fratricidij pœnitentiam legibus Eccleſiaſticis prę-
riptā agat: deinde vt exules Chriſtianos omnes reuocet, & ere-
a ſacra fortunasq; reſtituat: poſtea vt tributum aliquot annorū
retentum, imperio ſtatim ſoluat: ad extremum, vt in nomen
æſaris, more aliorum Germaniæ principum iuret. Harum con-
ionū cum omninò nullum recuſaret, quamuis obſtante Dra- *matre.*
mirâ, ditionē omnem retinet. Huic bello finis impoſitus VIII.
l. Octob. quod iam ad annum vſq; decimum quartū duraue-
; cùm dux & ſuos premeret tyrannide, & perſecutione deleret
cleſiā, & vicinis ſępè moleſtus eſſet incurſionibus. Poſt id tem-
s parere Henrico, fratri regis iuſſus eſt, vt è Ditmaro appâret: &
m regi ipſi tùm duci quoq; fidus manſit, vt è Sigeberto.

Tumultū vicino abſq; clade magnâ, & cum ſummâ defenſæ 950.
igionis gloriâ cōpoſito; altero pòſt anno belli cauſa iuſtiſsima *Bellum Italicum contra Berengarium.*
gi naſcitur in Italiâ, in quâ Berengarius regiâ auctoritate domi-
batur: vir cupidus, auarus, & inſolēs. Is Alheidim Lotharij regis
ngobardorum vxorē, Rodolphi regis Burgundiæ filiam, captā
ſtodiæ mandat; ne ſi cui nupſiſſet alteri, is dotis nomine regnū
i vēdicaret, & bellū Italis inferendi, cauſam nanciſceretur. Im-
rator & populi oppreſsi, & fœminæ nobiliſsimæ vicē dolens;
rengario bellū denunciat: & filiūLudolphū, vt virtutis eius ex-
imēta caperet, in Italiā mittit; qui eam expeditionē non inui-
, cum milite Sueuico ſuſcipit: quem exercere in armis, vt patri
tū faceret, exoptabat. Verùm cum eius optatis fortuna non re-
ōderet: pater offenditur: cùm putaret, filij ignauiâ & imperitiâ
fieri,

Otho I. Magnus. fieri, vt res minùs proſperè euenirent: ſed id Henrici fratris regis, quem ducem Bauariæ fecerat, aſtu & obtrectatione accidit, qui patruâ ſæuiciâ Ludolphũ in inuidiam apud Italos, criminibus clandeſtinis adducebat. Nam cum ſplendorem atque incrementum laudis eius ferre non poſſet: partim per legatos, partim per literas ad Italiæ primates miſſas, eum accuſat: idq; cùm continuis tribus annis fieret, neque id fieri Ludolphus ſciret: ita ab eo animi omnium abalienati ſunt; vt oppidani & milites ad eius aduentum vrbes & caſtella cum contemptu clauderent: neq; vllum honorem ei deferrent, qui ante id tempus ne cocis quidem & pincernis regiis negabatur.

Ludolphus in Italorum contemtum adducitur.

Othonis in Italiam expeditio. Rex ignarus facti, cœpit odiſſe filium, tanquam ſocordem & imperio ineptum: eâque de causâ ne exercitus languidi aut alieni fierent, ipſe in Italiam iter ſuſcipit: Foroiulio & Inſubriâ ſine impedimento potitur, locis etiam aliis victor: Berengario nomen Auguſti, quod ſibi vſurpauerat; Ludolpho filio, Regis adimit: ADELHEIDIM à præſule Papienſe Adelhardo liberatam, (vt tradit Roſuita) in matrimonium ducit: quæ illi vrbem regiam Papiam (Ticinum antiqui nominant) dotem attulit, & ipſi regnum Italiæ confirmauit. Eiecto ex Inſubribus Berengario, nuptias rex celebrat, & in Italiâ hibernat; compoſitisque ibidem rebus vere ineunte in Germaniam, cum gratulationibus & plauſu redit: ne quid autem detrimenti acciperet Reſpublica; CONRADVM Lotharingiæ ducem Papienſibus dat præfectũ; & vrbibus reliquis imponit præſidia: nam factio Beringarij erat timenda: vt inquieta ſolent eſſe Italorum ingenia.

Nuptiæ Othonis.

Ludolphi conſpiratio in patrem. LVDOLPHVS à patre & propter ſuſpicionem, de quâ diximus, & propter nouas nuptias abalienatus, non ſalutato ipſo, relinquit Italiam; & ad ſuos maturè ſe recipit: Salueldiæ in Turingia, diem Chriſti natalem magnis apparatibus agit: antiſtites Moguntinum & Argentinenſem, & alios quosdam hoſtes patris antiquos, inuitat: dolorem ſuum exponit: & eorum voluntates ac ſtudia explorat: & omnia ad tumultum ſpectantia molitur.

Berengarij in Germaniam profectio. Interea BERENGARIVS cum vxore & filio regem in Germaniam proſequitur, ad gratiam eius impetrandam: qui cùm ad quintum à Mersburgo lapidem eſſet: à principibus omnibus, qui tum in aulâ regiâ erant, ſplendidiſsimè exceptus, in vrbem introducitur: manere in hoſpitio iuſſus, ad conſpectum regis triduo non admittitur. Lotharingus, qui auctor Berengario profectionis fuerat, grauiſsimè id tulit: veneruntque in eam ſuſpicionem ambo,

Otho I. Magnus.

mbo, Conradus ac Ludolphus; ducem Bauariæ Henricum eius contumeliæ fuiſſe cauſam: qui Ludolphum nouercæ inuiſum, & patri ſuſpectum, pro ſuâ inſolentiâ contemnebat. Berengarius ſuppliciter ſalutato rege & eius vxore; ad comitia Auguſtana menſe Auguſto ſe venturum pollicetur, idq; præſtat; & cum Alberto filio ſe fore in poteſtate regis iurat: & regni Italici ab eo accipit inſignia, eâ cōditione, vt annuatim pendat pondo auri centum & triginta. Adimuntur ei Veronenſis & Aquileienſis marchionatus, quos Henrico fratri ſuo rex aſsignat.

Berengarius reuerſus in Italiam, cum præſules quoſdam & principes in culpâ eſſe cognoſceret, per quos regni & dignitatis ſuæ eſſet facta diminutio, nec parum de gloriâ & auctoritate deceſsiſſet ſuâ; adeo ſe grauem illis præbuit: vt ex hoſtibus acerrimis pœnè furioſos redderet: ita vt nullo modo eſſet ſperanda tranquillitas, niſi parte alterutrâ omninò deletâ. *Berengarij in proceres aſperitas.*

Anno ſupra noningenteſimum tertio & quinquageſimo diſſimulatum Ludolphi contra patrem, & Conradi aduerſus ſocerum odium, quaſi flamma quædam erupit violenter in hoſtilem inimicitiam. Redeunte enim rege ex Alſatiâ, vt Ingelheimi ſolennia Paſchatis de more celebraret; rati ſe occaſionem eius opprimendi nactos, ad facinus cum manu coniuratorum ſe accingunt. Arces & caſtella opportuna anteà munierant; multoſque è Francis, Turingis, Saxonibus, Bauaris, ad communionem ſceleris allexerant artibus & promiſsionibus. Rex qui non facilè ſuſpitiones admittebat, & multa audiebat à familiaribus, cum eo tempore imparatus à defenſoribus eſſet; & Ingelhemij ſe non tutum fore proſpiceret; Moguntiam adiit: ſed ſubitò intromiſſus non eſt, nam antiſtes vnus è coniuratis erat, cui Rex etiam antea ignouerat. Igitur cum antiſtitem vocari iuberet; inſciente ſe id factum aiebat, quòd admiſſus ſtatim non ſit: itaque regem excipit, & officia ei hoſpitalia exhibet. Eodem acceſſerunt Ludolphus & Conradus: qui nihil hoſtile præ ſe ferentes, & excuſantes calumniam, ſe in poteſtate regiâ fore dicebant; & quantum poterant, vultu beneuolentiam ſimulabant: quò autem minus eſſent ſuſpecti, aliud facinus profitebantur, nempe ſe Henrici Bauari capiendi causâ, ſi Ingelhemium veniſſet, conſilium iniiſſe: eius multiplicem & in Regem & in agnatos malitiam & improbitatem perſenſiſſent. Rex ſuorum ſemper amantiſsimus, noluit eos præhendere, cum non ignarus eſſet coniurationis; eius tamen ne inſciens videretur, frequenti mutatione loci id ſignificat, quæ illi vſitata non erat, præſertim in otio. Moguntiæ etiam non diu *953. Coniuratio Ludolphi contra patrem erumpit.*

Otho I. Magnus. hærens, inde Coloniam nauigat, acceſſurus Aquisgranum: ſed cum illic parati nihil eſſe certior fieret: Tremonam ad Paſchalia celebranda diuertit. Sacris ritu vſitato peractis, ad filium & generum ablegat homines fidos; qui indicarent, ad ſe delatum eſſe de clandeſtinis inſidiis, quarum ipſi non eſſent ignari: mandat ambobus, vt aut tanti facinoris auctores aperiant, & ad ſe mittant; aut ſe perduelles iudicatum iri ſciant. Interea ipſe cum ſatis inſtructo milite Coloniam reuertit: in quâ vrbe ei occurrit Metenſis præſul, quem Ludolphus & Conradus maximi faciebant: item optimates Lotharingici, exceptis paucis, qui de latrociniis ſuſpecti, & Conrado rebelles erant, quod eius dominatum non æquis ferrent animis. Componit autem ibi atq; tranſigit, quæ viſa ſunt; & in Saxoniam rurſus iter inſtituit, vt & illic Rempublicam confirmaret. Non poterat cælari amplius audacia: nam coniurati nec apertè regi reſpondebant, & in clientes & ſubditos eius hoſtilia perpetrabant, & iam arma ſumebant minimè occultè. Rex eorum aliquot in Turingis & Francis præſidia occupat: & ad filij generique inſaniam reprimendam, infeſto contra ipſos tendit exercitu: ciuitates alias vi, alias deditione capit. Arx belli lecta à coniuratis erat Moguntia, quam Ludolphus tenebat: nam antiſtes Briſacum fugerat: veritus, ſi iterum in manus regis irati incidiſſet, ne de dignitate aut vitâ periclitaretur. Quamobrem bellum ſpectare, quàm expectare maluit: ſociis autem perſuaſit, ſe illis abſentem magis profuturum: ſed nulli ipſe factioni aut fidus, aut commodus vnquam fuit. Rex in tali tumultu nihil moratus, eum ſuo exercitu, è Saxonibus, Francis, Lotharingis conſcripto, Moguntiam aduentans; vrbem obſidet, mœnibusq; machinas admouet, nec paucos ſuorum pugnando amittit: quare factum eſt, vt militi præmia direptæ vrbis, ſi eam caperet, polliceretur. Cotidiè fiebant prælia, ſed capi vrbs non potuit. Intereà frater regis Henricus cum milite Bauaro in caſtra aduenit; ſed maiore Reipublicæ diſpendio, quàm emolumento: quia importunus erat, & iſtius diſcordiæ auctor certiſsimus. Itaq; ab omnibus putabatur ideò acceſsiſſe, ne gratiam delictorũ rex hoſtibus faceret. Durante vſq; ad diem ſexageſimũ obſidione, agi de pace intra mœnia cœptum eſt: miſſoque obſide Ecberto, ſororis Regis filio, iis, qui in vrbe erant, libera poteſtas facta eſt agendi de conciliatione, cum quibus vellent. Regis quoq; filius & gener ad facienda imperata, ſupplices in caſtra acceſſerant: qui eam ſimul addiderunt conditionem, vt militi quoq; & ſociis ignoſceretur; ne quid eis culpa commiſſa incommodi aut infamiæ afferret.

Rex

Rex inſigni prouocatus iniuriâ, ne ipſius clementia corrumperet beneficij immemorem, & iudicare neſcientem multitudinem; principibus quidem veniam obtulit, ſed multitudini parcere recuſauit: quæ niſi iuuaret ſeditioſos principes, multò pauciores fieri tumultus dicebat. Verùm cum illi ambo ſociis ita ſe obligaſſent, vt ſaluo honore & famâ, ſeiungere ab ipſis ſe in conciliatione ſui commodi causâ non poſſent: compoſitio impedita eſt.

Otho I. Magnus.

In ipsâ quoq; negotij tractatione Bauarus cum filio regis nimis proteruè & duriter expoſtulat. Cum exercitui (inquit) notũ vniuerſo ſit, te ambitione perditum aſpiraſſe ad regnum: quo ore gloriando te iactas, læſæ maieſtatis reum non eſſe? Tu diuini humanique iuris oblitus; regi, patri, domino tuo aduerſatus es? tu hanc multitudinem partim miſeram, partim inſanam, famâ, fortunis, vitâ ſpolias? Si ſuſpectus ego tibi ſum, aut ſi quid in meis conſilijs factiſque deſideras, regem omitte, & patri parce: in me transfer arma tua, qui ea non magis extimeſco, quàm hunc puluiſculum. de terra autem ſublatum, cum contemptu proiiciebat.

Expoſtulatio Henrici cum Ludolpho.

His linguæ patruæ verberibus iuuenis ictus, valdè percellitur. Animi audientium territi ſunt, & à cogitatione atque ſpe pacis, quam in manibus habere videbantur, auerſi omnes, non ſine ingenti dolore. Admiratio ſumma fuit regem ad hæc nihil reſpondere aut dicere, ſed vultu eodem aſtare & auſcultare. Ludolphus vel reuerentiâ patris, vel iracundiâ occupatus, ad iſta conuicia ne verbum quidem reddit aut regerit. Auditâ autem regis ſententiâ triſti, in vrbẽ indignans reuertitur: Ecbertũ obſidem, per amicos ad ſuas partes adiungit: nam infeſtior erat regi adoleſcẽs, quia temeritatis accuſatus fuerat, quòd pugnando incautè oculum amiſiſſet. Mutatio inde maxima conſecuta eſt, nam proximâ nocte comites Bauarici omnes à duce Henrico deficiunt inſtinctu Arnolphi Schierenſis, cuius ſororem in matrimonio habebat, & cui paternæ poſſeſsiones erant ademptæ. Ludolphus copiarum tantarum acceſsione auctus, & plenus furoris; ditionẽ Bauari hoſtiliter aggreditur; vrbem primariam ad Danubium, Ratisbonam, (quam Auguſtam Tiberij eſſe autumant) capit, totam deinceps regionẽ in poteſtatem redigit, ſtipendia militibus ex direptis patrui theſauris numerat, vxorẽ & liberos eius in exilium fugat. Nõ putarunt tantum animi eſſe regi, cum ſigna ab eo aliquot diſceſſiſſent, & milites eius multi in oppugnatione periiſſent, & Moguntia nondũ eſſet capta: vt auderet hoſtẽ ſequi in Bauariam: ſed pro ſui animi magnitudine nullius fortunæ iniquitate fractus vnquã, animũ periculis celſiorem ſemper hoſtibus oſtendit. Itaq;

Otho I. Magnus.

Diterium ducem, & Vuigmanum comitem è Saxonia euocatos, iubet Moguntinis inſtare, & vias atque flumen intercludere: ſed Vuigmanus ſe corrũpi paſſus à Ludolpho eſt, iam alienâ pecuniâ ditato & liberali. Ditericus fidẽ ac promiſſa ſeruauit, & Vuigmani Ecbertiq; conatus abſente rege impediit. Venerant quaſi facto quodã interituræ Germaniæ, in exercitũ Bauaricum Vngarorum turmæ: & quamuis Rex quaſi circumvallatus eſſet tot hoſtibus: tamen iter in Bauariã vrget, vt vno tempore cum vniuerſis confligeret. Erat illi conſuetudo, vt prementibus periculis etiam coram exercitu oraret, quod & ante nõ procul ab Andernaco & in Briſaci obſidione factum diximus: idem hoc fecit tempore tantò videlicet ardentiùs, quantò diſcrimẽ maius & propinquius erat. Rumore ſparſo regem aduẽtare ſine vllâ trepidatione, & ab ipſo iam vaſtari agrũ Bauaricũ, quia ciuitates obfirmatæ portas ei vndiq; clauderent; animi hoſtiũ non parum debilitantur: nam vix credere eius aduentũ, certè perſuadere ſibi nõ poterant, eum cum Germanis & Vngaris ſimul pugnã initurũ: ipſi quoq;, qui Vngaros accerſiuerant, cupidis & crudelibus hominibus non audebant confidere. Itaq; à ſuo ipſos exercitu honoris ſpecie amouebant: laudatisq; ipſorũ animis fortibus ad perturbanda regis conſilia, in Franciam irruptionẽ facere hortabantur: quibus Ludolphus comites viarum & ductores addebat. In eam prouinciam, iter illis monſtrantibus Germanis, quaſi tempeſtas quædã, delati; magnã incolarũ ſtragem edunt: bonis illorũ pœnè omnibus potiuntur: & nobiliſsimos in ſeruitutem abripiunt: cauere enim aut proſpicere ſibi nemo poterat, quia ſunt improuisò oppreſsi. Vngari timentes regi occurrere, quia Saxonũ vires experti erãt, cum prædâ locupletati eſſent præter opinionẽ maximâ: ad Rheni ripã deflectunt, quã etiam non ignorabant eſſe defenſoribus vacuam. Moguncià adhuc tenebant præfecti Saxonici, eam nõ aggrediuntur: ſed die, quo Chriſti regius in Ieroſolymã ingreſſus celebratur, ante Vangionis vrbis portas ſubitò apparent: vim & excidium hominibus & tectis minitantur. Ciues ope deſtituti ſupplices à rapinâ & incendio ſeſe pecuniâ redimunt, & commeatũ illis mittunt.

Vngari cum Bauaræ copias iungunt.

Vngarorum in Franciam irruptio & rapina.

Vngarorum in Belgium & Aquitaniam irruptio.

Rheno transmiſſo in prouinciam Belgicam, inde Aquitanicã turbinis aut typhonis more infunduntur; ex agris & villis copioſis, & populoſis vrbibus, ex arcibus nobiliũ abundantibus, è collectis longo tempore ſacerdotũ theſauris, prædam congerunt immenſam: qbus in locis nõ iuſſa numeraretur pecunia, eos ignibus & cædibus exhauriunt, fana incendunt, omnẽ ordinem & ętatem contumeliâ afficiunt. Ludouicus Rex Galliæ, nuper reuocatus ab

exilio,

exilio, diſſentiente ab eodem nobilitate, non audebat ſe illis dare conſpiciendũ, ſuorumq; interitum indignum vindicare. Facta ea impreſsio in Galliá violenta eſt, menſe Martio, cũ diebus ante aliquot acies ſanguineæ in aëre à ſolis ortu vſq; ad meridiem viſę eſſent. Irruentibus in Italiá, locis ſacris prophaniſq; eodem furore direptis, rex Berengarius obuiam mittit filiũ, qui nummûm argenteorum modiis decem (vt Italici tradunt ſcriptores) promiſſis, permoueret, quò ab ipſius ditione abſtinerent: inde per Venetiá & Forum iulij & prouincias finitimas redeunt domũ. Ducum Germanorũ iniqua diſſenſio, multis hoc modo nationibus cladẽ attulit. Rex interea non deſiſtit bellũ perſequi contra filium: nec reſpirandi tempus aduerſariis relinquit. Bauari qui & ab Vngaris læſi erant, & armis Saxonicis infeſtabantur, & inter ſe ipſi diſsidebant, petunt à rege inducias. quæ illis vſque ad diem XVI. Cal. Iulij conceduntur.

Otho I. Magnus. *Eorundem in Italiam irruptio.* *Otho bellum contra filium perſequitur.*

Interiecto tempore conuentum Rex indicit Cinnam, diœceſis Magdeburgiæ vicum; vt eo videlicet ſe ſiſterent turbulenti principes, ſuorumq; factorum redderent publicè rationem. Antiſtes Moguntinus vafer & improbus, ſe nõ odio regis cepiſſe cum Ludolpho arma; ſed ei paruiſſe neceſsitate, neque aliâ de causâ ſuam diœceſim deſeruiſſe, quàm metu: cuius excuſationem Rex accipit eâ conditione, vt ſe in officio fore poſthac iureiurando compromittat. CONRADO duci, genero regio, ignoſcitur quidem iniuria, ſed adimitur Lotharingia: relictis tantùm prædiis, ex quibus neceſſarios vitæ ſumptus caperet. LVDOLPHO nec hi ſocij, neç alij amici perſuadere potuerunt, vt oblatas conditiones acciperet, & ſubijceret ſeſe poteſtati paternæ.

Conuentus indictus Cinnam.

Deſertus ab his, quorum vſus conſilio & operâ fuerat, eâdem nocte Ratisbonam contendit: quem pater è veſtigio ſubſequens, propè Roſetalá cum eius milite dimicat acriter, donec prælium nox dirimeret. Rex per triduum agros vaſtat, vſq; ad Danubium & portas Ratisbonæ: à qua non diſcedere ſtatuerat, donec eam expugnaret, & de filio cõtumace ſupplicium ſumeret. Ciues primùm erumpentes, admotas machinas incendunt, & aliquoties dimicant in Saxones fortiter: Henricus dux, Ludolphi patruus, pecora & iumenta, quæ inter Regonem & Danubium alebantur in inſulis abigit, & in milites ſuos diſtribuit, naues aliquot reſiſtẽtium ciuium ſubmergit, & equitatus partem cædit. Vulgus, quod ſemper inconſtás eſt, fame preſſum, optat deditionem, aut defectionẽ minatur: ei cum eſſet repugnare difficile, fidere nó tutum; Ludolphus & ſenatus vrbis in caſtra eunt, pacem obſecrant, ſed non impetrant: neq; vnquam duriorẽ regem amici eius ſe vidiſſe

Prælium Othonicum Ludolpho filio ad Ratisbonam.

 aiebant,

patrem Regem primo tempore accederet: ne accuſationes coge-retur coram imperij ordinibus audire. Lætatus beneuolentiâ & hortatu antiſtitis, in Saxoniam feſtinat: & venantem in ſaltibus Sunneualdiis, qui nunc Lochiani ſunt, patrem præſtolatur cum paucis inermibus, ne inſidiarũ causâ veniſſe putaretur. Statim vt patris vultum aſpexit; veſte ſordidata, pedibuſq; nudis accedens, ad genua prouoluitur, hoc modo ſermonẽ faciens: Vnde (inquit) initium dicendi faciam? nam, quod ſolet ad deprecandum aliis eſſe ſubſidio, nomen paternum; id me nunc exhorreſcere facit: Filij tui nomine indignus ſum, qui nullam filio dignam pietatẽ præſtiti: tu mihi, pater, honores dediſti: tu imperium daturus eras: ſed omnibus beneficiis contra te vſus ſum: membrum imperij appellari non debeo, qui gentes externas, & immanes barbaros in mediam Germaniam immiſi: qui meâ manu ſacra prophanaque violaui: qui nulli dignitati aut religioni peperci: qui armis impijs vrbes exhauſi, cæde agros & vrbes vaſtaui. Nullus hoſtis tantum mihi dedecoris infligere, tantum turpitudinis afferre potuit, quantum mea mihi temeritas & inſania nunc cõflauit: nec peccati excuſationem, nec maleficiorum prætextum inuenio. Vtere tu (audebo enim ſeriò dicere) Pater, tuo ſummo iure in me; modò ſupplicis preces non planè auersêris: & quo pacto ſatisfacere tibi debeam, per infimum aliquem ex miniſtris tuis, qui meæ miſeriæ hîc ſunt ſpectatores, nutu ſignifica: modò tantum veniæ impetrem, vt in tuâ gratiâ moriar.

Otho I. Magnus.

Ludolphus patri fit ſupplex.

Hæc oratio ipſius patris, & reliquorum, qui aderant, lachrymas elicuit. Iuſſo de terrâ ſurgere, manum tremẽti pater porrigit: ipſe ſe perpetuò fore in poteſtate parẽtis, & nihil niſi de ipſius voluntate, totâ vitâ facturum, ſanctè promittit. Adimitur ei ducatus Sueuiæ, quem rex duci Burchardo donat, qui Henrici regis fratris filiam duxerat.

Ludolpho ducatus Sueuiæ adimitur.

Eodem tempore contra regem tumultuantur Rugi, gens Slauica. Ad eam ſedandam mittitur GERO Marchio, factis omnibus vir ſpectatiſsimus: cui ſe adiunxit Conradus regis gener; vt nouo beneficio deleret ignominiam annorũ aliquot, quibus erat aduerſatus imperio. In terram Slauorum vix venerant, cum facti temerarij hoſtes pœniteret: inter quos cùm eſſent ſimultates, non viribus iunctis pugnatum eſt. Ducum igitur virtute facilè domantur: & præda de ipſis capta in Saxoniam deportatur. In hâc narratione ſequimur potiſsmum Vuitichindum, qui illo vixit ſeculo: alij enim aliter ſcribunt. 955.

Gero Marchio in Rugos mittitur.

Anno, ſupra noningenteſimũ quinto & quinquageſimo, poſt feſtum

Othonis in Bauariam ad reliquias belli tollendas iter.

Otho I. Magnus.

feſtum paſchatis celebratũ, in Bauariam Rex proficiſcitur ad belli reliquias, quas Schierenſis factio alebat, tollendas. Henricũ fratrẽ ciuitatibus cõmendat, & ab iis fidem exigit. Ratisbonam rurſus occupauerant, qui in armis omnia ponebant, duce Othone, Arnolphi interfecti fratre. Igitur vrbem iterum obſidet: quâ traditâ, ciuibus parcit, ad inopiam ferè extremam redactis: auctores ſeditionis quoſdam ferro, quoſdam exilio punit, & eam prouinciam integram fratri reſtituit. Otho & fratres ipſius, qui ex vrbe lembis euaſerant, ſe ad Vngaros contulêre; quos hoſtes Reip. iudicatos Rex proſcripſit. Conquerebantur præſules & religioſi in Bauariâ de ſuis reditibus diminutis, qui cuicunq; parti adhæſiſſent; ab eâ accepiſſent iniuriam: eiſq; vt aliquo modo ſatisfieret rex fratri præcepit: quia nihil magis curabat, quàm religionem, & eius miniſtros: Quibuſdam Eccleſiis, quæ ab Vngaris ſpoliatæ erãt, donaria de ſuo mittebat. Ineunte menſe Iulio, cum in Saxoniam rediret, obuiam ei fiunt Vngarorũ legati, ſpecie quidẽ amicitiæ, atq; honoris; ſed reuerâ, vt exitu bellorũ in Bauariâ & Vandaliâ explorato, cõmoda ſibi inirent conſilia: eos tanquã nullius rei ſuſpectos, honorificè Rex dimittit. Ipſi paucos poſt mẽſes comitis Schierenſis auſpicio, vt Otho Friſingenſis ſcribit, fines imperij inuadunt: omnia replent cæde, incendiis, & rapinis: & parati ad pugnam, longius indies progrediũtur. Rex decreuit ſummis opibus, à patriæ ceruicibus vim barbaricam auertere: nec voluit tot cædium & damnorum per multas regiones illatorũ vindictam iuſtiſsimã diutius ſuſpendere. Itaq; collectâ vndiq; Saxonum manu, & euocatis præſidiis Slauonicis, in Sueuiam celeriter mouet: caſtra ab Lycum fluuiũ, non procul ab Auguſtâ Vindelicorũ, munit. Vicini Francorum principes, qui grauiter afflicti ab Vngaris nuper erant, & nunc extrema pertimeſcebant, cupidè ſe illi adiungunt: nec non Conradus dux, vt notam priorẽ deleret, in caſtra regia aduentat: qui propter peritiã rei militaris, & odiũ vetus depoſitũ, non parum confirmauit reliquorũ omnium animos. In caſtris Vngarorum Conradus anteà pugnauerat, morumq; armorum, præliorũ non ignarus: Is ſuſpectus quibusdã erat, qui actiones eius & ſermones aucupabãtur, ne cum Vngaris colluderet: quorũ tanta eſſe dicebatur multitudo, vt eos niſi cœlũ obrueret, aut terra abſorberet, ſuperare nemo mortalis poſſet; cuius & Rhegino meminit. Animos ſuorum cum Rex videret ad congrediendum pronos & alacres, propius ad hoſtes accedit: cumq; arma vtrinq; magno fremitu expediuntur: eâ nocte, quæ pugnam præcedebat, militi ſuo ieiunium indicebat; & ad prælium non ſolùm animis, ſed fide & precibus paratos eſſe, iubebat: de victoriâ

Othonis Schierenſis & fratrum proſcriptio.

Bellum Othonis contra Vngaros.

riâ ſpem eſſe, qua ferè nunquam ſit à Deo deſtitutus; & cum iam hoſtem in conſpectu ſtare, cui propter ſpoliata ſacra atq; templa, cæſos innocentes ſenes & ſacerdotes, violatas & ſtupratas matronas & puellas, ira Dei ſupra caput ſit: diſceſsiſſe ab ipſis Germanos, excepto vno & altero principe perfido, quorũ cõſiliis magis vicerint, quàm ſuâ virtute: nouiſſe multos iam præſentes, qui cũ patre ſuo Henrico, contra eoſdem hoſtes militauerint, quàm ſint victu faciles, quàm ad fugam pernices, ſi primus ipſorum clamor & furor ſuſtineatur. Animis imperator attentis auditus eſt, qui finitâ concione, ſe cæteris fore exemplo teſtabatur. Exercitus eius diuiſus in agmina quinq; erat: in Bauaricum, cui præerãt Henrici ducis legati, ipſe impediebatur aduerſâ valetudine: Francicum, quod ducebat Conradus dux: Saxonicum quod & regium dicebatur, nam Rex ipſe ei præerat, conſtans electo & veterano milite: Sueuicum, quod dux Burchardus; Boëmicum, quod Bolislai legatus ducebat, gentis illius more, cum impedimentis plurimis. Legiones cæteri ſingulas ducebant: exceptis legatis Bauaricis, qui tres; & Sueuorum duce, qui duas: ita vt exercitus ex octo conſtaret legionibus, quas noſtri nunc Regimina appellant. *Otho I. Magnus.*

Vngari multitudine longè vincebant: quamobrem vt propter ſagittarios latere tecto, adire Germani hoſtes poſſent, per ſalebroſa dumoſaq; loca rex copias ire mandauerat. Vngari aduentu hoſtium cognito, Lycum traiiciunt, flumen rapidũ: ita nimirũ denſatis turmis, vt robuſtiores à lateribus vim aquæ ſuſtinerent; reliqui eum vix ſentirent. Vtebantur ad eam rem captiuorũ operâ, ne ſuos periculo obiicerent. Solertiam ipſorum auxerat longa bellorum cõſuetudo; quæ temeritati propior erat, quàm ſcientiæ. Fuit tanta audacia Germanis admirationi & terrori: nam aciem flectere non poterant, & tergis ipſorũ Vngari imminebant. Flumine ſuperato, in aciẽ Boëmorũ extremam, tantâ celeritate ferũtur, vt magnum eorum numerũ cæderent, reliquos fugarẽt, impedimentis & ſarcinis omnibus potirentur. Simili ſucceſſu agmẽ Sueuicũ adorti, id premunt, atq; diſsipãt. Rex laborare ſuos intelligens, ſubſidia mittit Francum equitem: Conradum hortatur, vt priſtinæ virtutis ſit memor. Is (vt dixi) Vngarorum & animos & vires nouerat: & pugnandi morẽ in ipſorum caſtris didicerat: & dedecus ſuum priſtinum abolere ſatagebat. Igitur hoſtes ſingulari conſilio primum proterret: deinde in fugam coniicit, & captiuos cum omni prædâ liberat. In caſtra rediens, omnium vocibus gratulationibusq; victor excipitur: nec parum cæteris animi acceſsit, ex iſtius victoriæ, quaſi præſagio. *Othonis victoria.*

Rex non neſcius victoriam à cœlo dari, & à Dei nutu ſolius pendere *Othonis pietas.*

Otho I. Magnus.

pendere, ad preces ſolitas conuertitur: Vlricum epiſcopum Auguſtanū, quem nunc diuum colunt mortales, qui in caſtris tunc erat, ad ſe accerſit: de eius manu porrectū Chriſti corpus & ſanguinē ſumit: vota cœleſtibus facit, & ſe Deo totum cōmendat, aut poſiturus vitam, aut liberaturus patriam. Militi etiam exemplo præclaro monſtrat, quid faciendū, vnde auxilium ſperandum: eumq; non minus animosè, quàm fecerat ſæpius, hortatur; vt pro religione, pro libertate, pro gloriâ antiquâ pugnet fortiſsimè. Solebat tum temporis ſacra lancea, quę inter inſignia imperij cuſtoditur, & de quâ ſuprà in Henrico diximus, in prælium deportari: eaq; credebatur pondus afferre ad victoriā. Hâc in manus ſumptâ, vt Ditmarus ſcribit, & clypeo prægrandi ſibi aptato, Vngaros aggreditur. Labarum regium, ad quod ſignum vniuerſi reſpicerent, erat Angeli imago. Pugna cum aurorâ ipſa inchoatur, magnâ partis vtriuſq; contentione; ſtetitq; diu incerta: cum nec virtus regis, nec duces Vngarorū quidquam prætermitteret, quod & fortiſsimos viros, & manu ſtrenuos homines deceret. Erant in exercitu Vngarico, nobiles tantū thorace & ferramētis induti: reliqua multitudo ictus clypeis arcebat aut excipiebat. In certamine acerrimo, cum nobilitas iam propemodū omnis cæſa eſſet, & ad inerme vulgus armati Germani penetrarent, ſubita & celerrima fuga cōſequitur: propter equos expeditos, multi hoſtiū in noſtris agminibus verſabatur, prælïantes acriter: qui ſociorū trepidatione facti languidiores, interficiuntur: reliqui palantes, propter equos laſſos, partim in proxima tuguria aut villas ſe recipiunt: qui cum ipſis caſis ac mapalibus cremantur, ne quid impediret inſequentiū feſtinationem: partim Lycum traijcere tentant, quorum alij in ipsâ ripâ intercipiuntur, alij in fluuio rapidiſsimo merguntur, ante omniū oculos. Capta circa veſperam ſunt ipſorū caſtra, præda auri argentiq; refertiſsima: in libertatem vendicata maxima populi multitudo: in poteſtatem Regis veniunt, tres regij ſanguinis iuuenes, è ſplēdidiore armaturâ cogniti: reliqui enim ſine diſcrimine ſternebantur vniuerſi. Otho Friſingenſis præſul, memoriæ prodidit, ex illâ pugna ſeptē tantum manſiſſe ſuperſtites: quod inde fortaſſe ſumpſit Bonfinius, Vngaricus ſcriptor: qui hoc præliū, ait, commiſſum ad Iſenacum, Turingiæ ciuitatē: neq; cōmiſſum tota acie, ſed cum tertia parte, cum exercitus in totidem eſſet diuiſus. Sed ſcriptores alij, & loco & narratione diſſentiunt: in illo concordes, quod ſeptem ſint ſeruati, & ad Regem Taxim miſsi, qui cladem nunciarent. Ii ipſi domi notati infamia ſunt, & contumeliæ cauſa ſtipe petenda coacti victum quærerę, donec

Pugna Othonis cum Vngaris acerrima.

viue-

viuerent: quia mori fortiter patrio more nõ didiciſſent. In eâ pugnâ multi è noſtris quoq; deſiderati, Starchardus præſul Eiſtetẽſis ab hoſtibus captus, in Lyrum præcipitatur: Michael Ratiſpo-nenſis vulneratus & ipſe ſibi amputatâ auriculâ, inter cadauera diu iacuit, ne fortè agnoſceretur: Cæſi præterea viri illuſtres, Burchardus dux Sueuorum, Dipoldus comes Dillingenſis, Vlrici Auguſtani epiſcopi frater, & dux Conradus, qui antea ſuâ defectione Vngaros in Regem concitârat: ſed ductus idem facti pœnitẽtiâ, ad officium rediit: & ad pœnam perfidiæ, ſuum ipſe caput deuouit; precatus, vt hoſtiũ cædem videret, & in armis occumberet. Itaq; in ipsâ prælij contentione cùm æſtu ac puluere, ad capiendam auram, galeæ & loricæ vincula ſolueret; gutture aduerſo ſagitta feritur: princeps omni laudis genere excellens, & apud omnes gratioſus, & ſuorum temporum fortiſsimus: niſi impatientiâ victus & ſui immemor, ab officio diſceſsiſſet. Funus ei factũ peramplum, vtpote genero Regis, in celebri vrbe Vangionum. Othonem comitem Schierenſem, Arnolphi I. filium, proditionis ſuſpectum interfecerunt Vngari: cuius fundos rex partim Eccleſiis deſtinauit, partim eius fratribus Eberhardo & Vuernero, cum arce Schierâ, propter propinquitatem reddidit: & quamuis proſcripti annos multos fuerant, tamen fidem promittentibus rex gratiam delictorum fecit; qui iraſci perpetuò, putauit rigidũ & inhumanũ eſſe. Vnum Heroldum, Salceburgium antiſtitem, Vngaris amicum, poſtea rex accuſauit Romæ: cui Iohannes XIII. dignitatem ademit. Regij Vngarorum iuuenes, qui capti erant, Henrico Bauariæ duci prædæ dantur: qui eos laqueis in publico ſtrangulari iuſsit. Ideò autem parcere voluerunt in prælio nemini, & captos fœdo ſupplicio tollere; vt genti ferociſsimæ terrorẽ incuterẽt. Etenim effectum hâc pugnâ eſt, vt deinceps à Germaniâ abſtinerent: & ſunt vires Vngaricę hâc clade inſigni ita diminutæ: vt poſt annos aliquot ſe etiã religione à Saxonio imperatore domari paterẽtur, nempe ab Henrici fratris Othonis I. nepote.

Othõis I. Magni. Conſpicuorum virorum illuſtrium in bello Vngarico deſideratorum.

Conradi Lotharingi deuotio.

Huius ampliſsimæ victoriæ dies à Ditmaro, & à Lamberto perſcribitur ad IV. Idus Auguſti, anno ſupra noningenteſimum quinto & quinquageſimo: alij tamen aliter. Hæc victoria præfertur victoriæ Arnolphi Imperatoris, aui Othonis materni, quã de Danis peperit in Saxoniâ: item Henrici patris, quam de ijsdem Vngaris in Miſniâ. Fama eius ingentem apud omnes gentes lætitiam peperit, & regem fortiſsimum exteris ſuſpiciendum fecit: ad quem Græcorum, Italorum, Gallorum, aliarum nationum legati, gratulatum venerunt. Ipſe nihilò inſolentior factus, 955.

Deum

Otho I. Magnus. Deum victoriæ auctorem agnoſcit, & in omnibus templis gratias agi publicas mandat.

Bellum cum Slauis. Dum hoc bellum feliciſsimè geritur in Sueuiâ: interim contra Slauos variâ fortunâ pugnat Dux Ditericus, gentium illarum præfectus. Aggreſſus autem eos iuxta caſtellum quoddam, pugnando intra mœnia compulit: & vnà cum hoſtibus violenter irruens, oppidum incendit: fugientes rurſus per alteram portam, aut retrahit, aut occidit. Inde diſcedens per loca paludoſa & inuia, cum militem victorem Slaui victu laborare cernerent; animos recipiunt, & in vligine & luto hærentes quinquaginta viros fortes è Saxonibus opprimunt, reliquos in fugam vertunt. Saxones id dedecus perturbabant: & quòd prudentiores non fuiſſent, ſe ipſi accuſabant: præterea quòd Regi abſenti timerent, animis erant demiſsiores: nam propter ſuum periculum, de ipſius quoque faciebant coniecturam, cui cum atrociſsimâ gente certamen eſſet.

VVigmani Luneburgij è cuſtodia fuga. Accidit eodem tempore aliud ad terrorem & metum. VVIGMANVS iunior Luneburgius, in cuſtodiâ regiâ detinebatur, quo contra Vugaros proficiſcente, ſperabat ſe fugâ poſſe evadere: itaque cum morbum ſimulaſſet, domi relinquitur, datus comiti Iuoni aſſeruandus. Multis illa verbis Iuoni, minimè ſuſpicaci, perſuadet; vt valetudinis cauſâ pateretur ſe venatum ire: quod cùm ille adoleſcenti permiſiſſet, fugam cum ſociis conſciis corripit: & in patriam rediens, ciuitates & caſtella aliquot occupat: & Ecbertum ſocium facinorum ſibi iungit. Quod vt Iuo reſciuit; Hermanum, Vuigmāni patruum, certiorem facit: à quo factio iſta tumultuantium ſtatim initio reprimitur: & perduelles trans Albim abire compelluntur. Inde, cum fratribus duobus Naccone & Stonesgero, Slauorum ducibus, fœdus ineunt: qui iuuenum temeritatem, ſuam eſſe ſalutem ſtultè putabant: ideoque eos propter inueteratum in Saxones odium non inuiti adiuuabant. Hermanus etiam ad illam coniunctionem diſturbandam, Henrico & Siffrido Marchionibus adiunctis, Albim ſubito tranſit: eoſque vſque ad caſtellum quoddam inſequitur, ante quod milites circa quadraginta in fugâ configit, & armis exuit.

Bellum Slauorum cum Saxonibus. Slaui animis confirmati, duce Vuigmano transfugâ, totam hyemem in apparatu belli conſumunt: idque celant, quamdiu poſſunt: tandem menſe Aprili irruptionem in Saxoniam faciunt, nulli facinori aut iniuriæ parcunt. Hermanus cum hoſtes multitudine ſe longè ſuperiores animaduerteret: conditiones

ipſis

ipſis proponit, non ſatis laudabiles, neque ipſius rebus, antea geſtis, dignas: quas quidem & milites eius, & Siffridus Marchio improbarunt; ſed impedire non valuerunt. *Otho I. Magnus.*

Vrbs Cocareſium dicebatur: in quam magnus Saxonum numerus metu Slauorum, cum liberis & fortunis ſe contulerat: iis imperatur, vt Slauis ſe dedant: & ſuâ libertate retentâ, pacem cæteris redimant: ingenui homines cum vxoribus & liberis, in muros aſcendant: ſeruitia, arma, fortunas, ſupellectilem, Slauis relinquant deportanda. Grauiſsimum hoc ciuibus & nobilitati erat: ſed fuit fortunæ iniquæ, & mandato Hermani parendum. Slaui intra mœnia aperta admiſsi ſunt, vt prædam oblatam ſine ſanguine deducerent: è quibus vnus, ſuam vxorem captiuam inter mulieres Saxonicas conſpicit, quæ ciui libero nupta erat: in eam cum manum inieciſſet, pugnus ei à Saxone marito impingitur. Iniuriâ incenſus Slauus, clamat conditiones à ciuibus violatas, & ſibi ſuum ereptum mancipium: cuius importunitate vrbe totâ tumultus excitatus, & incolis & hoſpitibus exitio & calamitati fuit. Armis enim furore quodam correptis, nobiles & ciues in mœnibus inermes trucidati ſunt: & ipſorum coniuges atque liberi in ſeruitutem abſtractæ & ignominiam. *Iniquæ pacis conditiones.*

Rex negocio intellecto, vehementer doluit, & Hermani virtutem atq; prudentiam deſiderauit: ipſum tamen non accuſauit iracundiùs: cum præter hoc vel imprudentiæ vel timiditatis delictum, nihil vnquam commiſiſſet, quod potuiſſet diſplicere viro forti & honeſto. Igitur de integro tota Saxonia in Slauos conſpirat: ambo transfugæ patriæ hoſtes iudicantur, VVIGMANVS & ECBERTVS: Germanis qui vnà cum iis tranſierant, ſi ad ſanitatem redeant, venia proponitur. Verùm an redierint aliqui, non eſt memoriæ proditum; nam ad temeritatem non rarò accedit pertinacia.

Legati Slauorum ad regem mittuntur, qui tantum tributi pollicentur, quantum Henrico patri ipſius pependerint: ſed libertatem in ſe dominandi, nulli alij, quàm Regi ipſi concedere; aut armis fortunam ſtatuiſſe experiri. Superba iudicata eſt ab omnibus Slauica poſtulatio, cùm illatæ ignominiæ & cladis nullam mentionem facerent, neq; ſe eius pœnitere teſtarentur. Itaq; bellum ex vtrâq; parte maximum inſtruitur.

Regis legatus erat vir omni tempore ſpectatus GERO, Luſatiæ marchio: qui vt in terram hoſtilem venit, Saxones gladio & flammis obuia perdebant: idq; multò proteruius, quàm prudentius. Slaui ſimulantes fugam & trepidationem; Geronis co- *Saxones in inſidiaſ deducti.*

Otho I. Magnus. piaſad loca iniqua, & inſidiis opportuna deducũt: namvel locorũ ignoratione, vel nimiâ (vt fit) confidentiâ, cum ad flumen Raxã caſtra metatus Gero eſſet, à tergo cæſis arboribus, & obiectâ materiâ, reditus ei intercludebatur: à fronte flumen & palus profunda cingebat: à lateribus hoſtes circumfundebantur, qui & ab opere & à commeatu militem prohibebant, & progredi longiùs eripiebant facultatem. Augebant timorẽ in caſtris Geronis lues & penuria. Facere eruptionẽ periculoſum videbatur, in loco impedito: hoſtibus ſe committere, neq; honeſtũ neq; vtile. In iſtâ rerũ difficultate & conſilij inopiâ, Stonesgarum Slauorum ducem, nomine regis Gero appellat: hortaturq; vt arma deponat, Saxonũq; hoſtes dedat, & in beneuolentiâ Regis humaniſsimi bonã ſpem habeat: ſeſe operam daturum, ne pœniteat contractæ cum Rege & Saxonibus amicitiæ. Hæc Gero loquebatur duci trans flumen, multis audientibus: barbarus non inſciens, quo in loco res Saxonum eſſent, Geronem irridet. Hic nonnihil commotus, ab hoſte poſtulat locum pugnæ æqualem, & tranſitus poteſtatem: cuius poſtulationem maiore inſultatione atq; etiam cachinno Slauus excipit; & conuicia in Regem iacit. Gero ludibrij impatiens: Aurora (inquit) craſtina declarabit, te iuſtius calumniatoris habere nomen, quàm ducis: & dies clara monſtrabit, quàm ignauo imperes militi. Conuerſus itaq; ad militem ſuum, exponit barbari voces arrogantiæ & cõtumeliæ plenas: ſuadet difficultates omnes ſubeundas, ad vindicandam à turpitudine nomen Saxonicum; ipſe paciſcitur, ſe vitam velle impendere ad comprimendam hoſtilem inſolentiam. Erat Geronis eximia auctoritas, quam confirmauerat victoria recens de Rugis: erat eiuſdem in perferendis laboribus animus inuictus.

Strategema Othonis. Rex ipſe, qui à ſuis non procul aberat, in caſtra properauit: cumque ad ea propius accederet, ad animandos ſuos, per totam noctem, iubet ſtrepitus excitari, & hoſtes laceſſere miſsilibus, quaſi flumen vi eſſet tranſiturus. Ad eum motum Slaui frequentes concurrunt, & ad reſiſtendum ſeſe accingunt. Interea Gero, vno à caſtris milliario diſcedit, & hoſte vltra flumen occupato, cis flumen ſecuro, pontes tres ſternit tenebrarum beneficio: quibus celeriter confectis, ad Regem mittit, vt pergat copias abſque cunctatione traducere.

Slauorum fuga. Orto diluculo Slaui quid fieret, pauidi conſpicantur: quibus cum viâ longiore & cœnoſâ ad pontes eſſet contentendum; curſu fatigati ſunt, antequam arma ſumerent: equitatum in collem quendam propinquum dux Slauus adduxerat, vel vt euentum

cerneret,

cerneret, vel vt laborantibus ſubſidio veniret. Cùm ſuos præ- *Otho I. Magnus.*
lio vix inchoato fugere, & latibula ſyluarum circumſpicere videret: animo abiecto ſe primus in fugam coniicit: neue cum cæteris in hoſtium manus incideret, duobus ſatellitibus ad ſe vocatis, eorum ductu in luco denſiſsimo ſe abſcondit. Mandauerat Gero militibus, vt in ducem ipſum intenti eſſent, & linguæ eius petulantiam multis notam, & ex ipſo auditam, vlciſcerentur. Igitur cùm in luco ipſum eſſent aſſecuti, aliquantulum repugnauit: ſed vi oppreſſus ab Hoſedo, milite Saxone, capitur: qui eum more mancipii armis exuit, & caput gladio amputat; exuuiaſq; cum capite dono Regi apportat; & alterum eius ſatellitem ſimul vinctum adducit. Hoſedus publicè laudatus, donatur cingulo aureo, & viginti ſtadiis agri, quæ noſtri manſos appellant. Caſtra hoſtium militi obiiciuntur diripienda, poſtea incenduntur: cædes in noctem vſq; mediam producta: capta præterea multa hoſtium millia: aliquot è noſtris liberati, qui Slauis ſeruierant. Caput interfecti ducis, altero die imponitur conto, ad oſtentationem: è primoribus Slauorum, ſeptingenti eodem in campo decollantur: conſiliarius ducis, auctor belli, oculis & linguâ mutilatur, & in occiſorum aceruum viuens proijcitur. Nacco Stonesgari frater, qui cum exiguo equitatu euaſerat, audito fratris caſu, arreptâ naue fugere in Daniam ſtatuit. VVIGMANVS & ECBERTVS elapſi, ſponte exulatum abeunt in Galliam ad Hugonem comitem Pariſienſem. Hoc prælium commiſſum, anno ſupra noningenteſimum quinquageſimo ſeptimo, teſte Reginone, in 957.
quo Slauorum vires propemodùm diminutæ fractæq; ſunt. Sigebertus prælium commiſſum ſcribit quinquageſimo octauo: & fieri poteſt, vt cum reliquiis ſæpius pugnatum ſit: qui exſcindi armis, quàm ſerui viuere maluerunt: natio enim Slauica, potens, & minimè ignaua aut imbellis fuit.

Rhedarii certè paulo pòſt, nec exemplo, nec fortunâ ſociorum territi, pacem recuſant; & nouos cientes motus, vltro ſibi periculum & cladem aſciſcunt: nam eorum metropolis Rheda *Rheda exciſa.*
funditus exciſa, nec poſtea inſtaurata eſt: quæ portas nouem habuit, & naturâ loci munita fuit: templo Radagaſti celebris, qui regio habitu, ex auro fuit ſolido, & puluinaria purpurea habuit: præda inde ingens capta, & multi mortales occiſi, inprimis deleta nobilitas.

LVDOLPHVS, Regis filius, ſeditioſorum conſiliis adductus, rurſus patriâ cedens in Italiam perrexit, vt ſcribit Ditmarus: alij à patre miſſum ſcribunt, ad regis Berengarij conatus atroces

Otho I. Magnus. Ludolphi mors.

cohibendos: quem quidem inuiſum omnibus, non ſolum ex Inſubriâ, ſed penè è totâ Italiâ fugauerat. Non integrum ibi annum exegit, cum ex morbo obiit, non ſine ſuſpicione veneni VIII. Idus Sept. De anno rurſus controuerſia: nam alij ſextum & quinquageſimum annotant, alij ſeptimum. Obitus Ludolphi filij, patri Regi nunciatus in caſtris, ei lachrimas elicuit: fuit enim ſuorum amantiſsimus, & Editham inprimis dilexerat, cuius primo partu procreatus erat.

VVIGMANVS proſcriptus in Saxoniam è Galliâ ad viſendam vxorem venerat: clam Regem ſibi reconciliatum volebat, nec viam inueniebat: quia æquè omnibus erat inuiſus: & ad quaſcunque partes accedebat, præſens ſecum trahebat infortunium. ECBERTVS verò in gratiam reſtituitur per Brunonem Colonienſem antiſtitem.

Tertiò igitur cum Vuigmano, qui Slauos fugitiuos collegerat pugnandum fuit: nam Regis hoſtibus ipſe ſummus amicus: ſed cum ſuos conatus planè inanes videret, & Regis eſſe fortunam inſuperabilem: gratiam conſilio & impulſu vxoris implorat, per Geronem Marchionem, & eius filium: qui multis precibus vix permoti, compromittunt, ſe eius cauſam coram rege acturos: petebat autē ſibi vitam tantùm donari: neq; plus libertatis, quàm vt liceret priuatum in patriâ agere, & ex fundis vxoris vitam ſuſtentare. Rex autem improbo tot cladium auctori, & aduerſario ſuo perpetuo, pro ſolitâ bonitate & clementiâ ignoſcit: & Geronis ac filij precibus annuit. Vuigmanus in conſpectum admiſſus monſtratis pœnitentiæ indiciis, iureiurando promittit, ſe contra maieſtatem nihil in poſterum, neque clàm, neque apertè commiſſurum: hoſtes eius non operâ, non conſilio adiuturum: functurum etiam per ſe obſequentis, & modeſti hominis munere atq; officio. Actis Regi, à quo reſponſum optatum tulerat, humiliter gratiis; & Gerone propter fidem collaudato, ad fundos vxori dotales redit: cuius à Slauis diſceſſu, iam omninò pax reſtituta putabatur: nec Slauis tàm fluxæ incertæque fidei, porro eſt creditum. Quicunque ex iis populi ſubigebantur, penè ad internecionem deleti ſunt: & fortunis eorum diſtributis in milites ad inopiam extremam redacti. Effecerunt ſeruitus & paupertas, onera hominibus intolerabilia, vt multò magis temerarij fierent, & confidentius quâuis oſtensâ occaſione rebellarent: quia de ſalute ſuâ iam deſperabant.

Vuigmanus veniam ab Othone impetrat.

Otho meditatur iter in Italiam.

Exiſtimabat etiam Rex, eos ita ſubactos, vt nihil mouere

poſſent

poſſent aut vellent: quamobrem cum deliberaret, an iret in Italiam: in quam poſt filij mortem, & literis crebris vocaretur: an Daniæ Regem, qui Saxonum præſidium interfecerat, ad officium compelleret: placuit eius intimis, vt in Italiâ pacem faceret, & populis Slauorum ſubiugatis, ſpectatæ fidei & fortitudinis virum præficeret. Sententiam de adeundâ Italiâ Rex comprobat, præſertim cum Lotharius, ſororis ſuæ filius, in Galliâ quoque moliri res nouas diceretur: idque ex Anſegiſo præſule Trecarum, quem Robertus Comes eiecerat, intellexit: nam præſul in Saxoniam opis petendæ causâ profugerat. *Otho I. Magnus.*

Slauorum igitur genti, & parti Saxoniæ, quam non dederat præſulibus, præficit HERMANVM, virum nobilem Luneburgium, de Stubesgehornâ familiâ: cuius prudentiam, & virtutem, & in gerendis negotiis felicitatem perſpexerat: & qui propter humanitatem & æquitatem, carus ſummis & infimis erat: niſi ipſum deformaſſent odio & inuidiâ frater, & fratris filius, ambo nominati Vuigmani, de quibus ſæpius iam dictum eſt. *Hermannus Stubesgehornius præficitur Slauis.*

Rebus Germaniæ conſtitutis, apparat Rex neceſſaria ad iter Italicum: & viros toto imperio præſtantes euocat: ANSEGISO præſuli vehementer inſtanti, HELPONEM quendam Arduenatem, & BRVNONEM Saxonem addit, qui ipſum reſtituant. Milite igitur Campano & Saxone Trecas Anſegiſus obſidet menſe Octobri. Minatus erat Helpo, ſe incenſurum eccleſias à flumine vſq; ad vrbem, niſi præſul reciperetur: ſeq; in portâ diui Leonis fixurum lanceam ſuam. Verùm Helponi ſtulta iactantia exitio fuit: & Anſegiſus, quod voluit, non impetrauit: nam Helpone interfecto, obſidio ſoluitur, & Bruno in Saxoniam redit. *Legatorum Othonis expeditio in Italiam infelix.*

Ad Regem Iohannes XII. pontifex legatos in Germaniam miſerat, Iohannem archidiaconum, & Azonem ſcriniarium: qui hortaretur, ne amplius differret ſuum in Italiam aduentum: Berengarij enim tyrannide laborare religionem, & libertatem. Agebant iam exules in Saxoniâ, VVALBERTVS antiſtes Mediolanenſis, Vualdo præſul Comenſis, & OBERTVS marchio, & AZO Canuſinus, qui non minus & ſuo & publico nomine Regem vrgebant. Erant multorum aliorum querelæ delatæ & literis & legationibus eorum, quibus grauis & intoleranda erat Berengarij libido & ſuperbia.

Antequam iter Italicum ſuſciperet, in vrbe Nemetum, filium annorum ſeptem Othonem regem declarat, & ſibi ſucceſſorem: cui Aquisgrani tribuuntur de more prima inſignia. Eundem *Otho II. Rex inauguratus.*

 per ab-

Otho I. Magnus. per abſentiam Brunoni antiſtiti Colonienſi, & Vilhelmo Moguntino fratri filioque ſuo commendat.

Othonis expeditio in Italiam contra Berengarium. Compoſitis hoc modo rebus per Germaniam, cùm cauſas haberet profectionis iuſtiſsimas, per Alpes Iulias & vallem Athesinam, vtpote itinere commodiore, Veronā proficiſcitur. Erant in comitatu præcipui, Vilhelmus Antiſtes Moguntinus, & Adelgodus Hamburgicus, qui cancellarij munere fungebatur. Veronę occurrunt ei plurimi Italorum congratulatum, qui auxilia quoque pollicentur contra Berengarium, potentiâ nimis immoderatè abutentem.

Berengarij fuga. Berengarius rebus exploratis, Saxonem non expectat: ſed Papiam (Ticinum veteres nominant) cum vxore & liberis deſerit, neque vno in loco conſiſtit: metu tamen Italorum, quos inuiſos habebat, montem Leonis nominatum occupat. Imperator Papiam ingreſſus, ingenti gaudio ab omnibus excipitur: ſedē Regiā, à Berengario incenſam, inſtaurat: exules reuocat: ciuibus ademptas immunitates reddit. Hattonē, abbatē Fuldanū, inde Romam mittit, qui ſibi locū hoſpitio eligat: hic poſtea creatus Moguntinus antiſtes, & Hatto II. nominatus, à muribus corroditur: cuius rei extat in medio Rheni monumentū, murina ſpecula inter vrbes Moguntiam & Confluentiam in hunc diem appellata.

Hatto Antiſtes Moguntinus à muris corroſus.

962\. *Otho Romam veniens, coronatur.* Rex vrbem Romam intrat anno, ſupra noningenteſimum ſexageſimo ſecundo, menſe Martio, cum magno exercitu, diu deſideratus, & cum plauſu honorifico exceptus. Peruenerat eò fama nominis eius illuſtris: ſed eam longè ipſius præſentia ſuperauit: cùm & ſapientiâ & grauitate præſtaret, & ſe omnibus præberet liberalē atq; beneficum: talem autem comitatum haberet, cum quo orbem terrarum permeare videretur poſſe. Didicerat poſt primam Italicam expeditionem contra Berengarium linguam Latinam: eâ de cauſâ Italis fuit gratiſsimus, quod & ipſos intelligeret, & pro tempore loqui neceſſaria ſciret. A pontifice tandem ſellæ Auguſtali imponitur, & aureâ de more coronâ inſignitur: cum felicibus totius populi acclamationibus, vt ipſius vita diuturna, & florens perpetuò foret imperium. Platina hoc loco dubitationē mouet de coronationis tempore, quam nos in medio relinquimus, & noſtros Annales conſentientes ſequimur.

Pontifex fidem violat. Datâ autem fide inuicem, pro defenſione mutuâ: pontifex eam paulo pòſt violauit. Cæſar ad celebrandum Paſchatis feſtū, Papiam properabat: quo peracto cōſultabat, de bello contra fugitiuum BERENGARIVM: cuius cauſa præcipuè Italiam adierat. Berengarius ſibi peſsimè conſcius, nec inſciens fortunæ

Othonis

Othonis: montem Leonis (vt dixi) munit & inſidet: vxorem in inſulam diui Iulij mittit, lacus Comenſis, quem antiqui Verbanum appellant: ſed Albertus & Guido eius filij, in loco certo non manebant; caſtella tamen duo Gradum & Traualium habuerũt tanquã fugæ præſidia, in quæ ſe reciperent. Inſula lacus Comenſis intra duos menſes expugnatur miſsilibus: VVILLæ vxori Regis captæ libertas datur, vt ad maritum eat, eiq; deditionẽ ſuadeat, & de lenitate Imperatoris benignè polliceatur: ſed mulier inſolens & peruerſa, marito contrariũ conſulit: & Germanos verbis deteſtatur, & indignos ait, quibus Itali pareant. Mons Leonis totâ illa æſtate grauiſsimè obſidetur, non ſine militum clade. Albertus interea, Berengarij filius, inſulam Corſicam dolo capit: qui tracto in ſuas partes pontifice, ab eo, contra ius fidemq; datã Imperatori, in vrbem admittitur: Cuius aduentu ſtatus vrbis tranquillus, ſubitò mutatur. Imperator pontificem religionis & fidei admonet, neuè auctor ſit maioris diſsipationis, hortatur: ſibi etiã conditiones turpiſsimas, quibus conuenerint, non ignotas, teſtatur: erant autem omni libidine & nequitiâ & pontifex ipſe, & factio Berengarij contaminata & infamis. Verùm cum eiuſmodi reſponſum acciperet, quod argueret animum Pontificis leuẽ & perfidum: Omiſsâ Berengarij oppugnatione Romam contendit: Pontifex & Albertus, theſauris templi auguſtiſsimi ſpoliatis, ex vrbe profugiunt; necatis prius iis, & è collegio ampliſsimo, & ex equeſtri ordine, quos Imperatoris eſſe fautores cognouerãt. Cum in vrbẽ Imperator rediiſſet, motus ciuiũ paſsim extitêre: cum alij benè vellent Pontifici fugitiuo, alij beneuolentiã Imperatoris ſimularẽt. Sed quia erant ad reſiſtendũ infirmiores, Imperatorem intra mœnia admittũt. Vocatur ad dicendã cauſam pontifex ter, contra quẽ prolatæ accuſationes ſunt, dictu etiam flagitioſæ: ſed quia Romã venire detrectauit: Imperator ſuâ auctoritate indicit Synodum, ne ſchiſma Eccleſiæ reliquã porrò diſtraheret aut perturbaret Italiam. In eâ Synodo antiſtites & præſules Italiæ ferè omnes erant præſentes: item Angelfridus patriarcha Aquileienſis; è Germanis Moguntinus & Hamburgius, antiſtites, de quibus ante dictũ eſt: Itẽ Ditericus Metenſis, Henricus Treuirenſis, Otgarus Spirenſis, Poppo II. Vurceburgius, & Helinuardus Mindenſis, quorũ nomina inuenio. Hi cõſenſu vnamini creant Leonẽ VIII.

Otho I. Magnus.

Montis Leonis obſidio.

Pontificis fuga.

Synodus Romana.

Leo IIX. Pp. creatur.

In iſto ſchiſmate per totam Italiã multæ clades & contumeliæ paſsim & plebeis hominibus & religioſis accidebant. Iuga Hernicorũ in Sabinis, tenebat exauctoratus pontifex; & quidquid ꝓpudioſũ erat & infame, ad eũ ſe congregauerat. Spirenſis præſul ab

Otho I. Magnus. Imperatore miſſus Senam, in itinere à Iohannis factione excipitur, & ſeruili more cæſus: in ergaſtulum includitur: eâ conditione tandem dimiſſus, vt pacis auctor inter ſe & Imperatorem eſſet. Dolens autem pontifex, quòd priuatus ſummo honore in contemptu viueret, filio Berengarij promiſſa non ſeruat, qui ſe in Corſicam recepérat: nam Gardum caſtellum eius Germani iam tenebant. In Vmbriam profectus erat Imperator, vt Spoletanos & Camerinates diſſentientes aut in concordiâ redigeret, aut in contumaces ſtatueret pœnam. Ibi certior fit, oppida aliquot à ſe defeciſſe, & Romanos denuò tumultuari: & Iohannem in vrbem receptum, & eundem in Iohannem & Azonem, quos ſupra in Germaniam miſſos legatos diximus, immania ſtatuiſſe exempla; & de omnibus, quos tantùm ſuſpicio eſſet imperatori fauere, ſumere quotidie ſupplicia.

Leo Pp. Roma eiectus, confoditur. Iſto nuncio ad ſe vix delato, pontifex Leo à Romanis pulſus, exutus bonis, cum paucis ſuorum conſequitur, & in vrbem Camertum ad Imperatorem venit. Pontifex rebellis cum inter ſcurras, exoletos, lupas, ſcorta verſari ab adoleſcentiâ conſueuiſſet; eodem tempore in ciuis Romani deprehenſus cubiculo, enſe tráſfigitur, pridie Idus Maij. Amici & propinqui eius (nam Romanus erat & agnatos habebat comites Tuſculanos) ne Leoni ab Imperatore creato, parêre cogerentur, eligunt Benedictum V. & eius confirmationem ab imperatore aſtutè petunt, quorũ legatos hic, quod antea nunquam fecerat, à ſe repulit cum conuicio.

Benedictus V. Pp. creatur. Inde ad vrbem regreſſus, cum à propoſito nollent deſiſtere factioſi, agrum Romanum exhaurit rapinis & incendiis, vias intercludit, portas obſidet. Benedictus magnâ audaciâ præditus, animos ciuibus addebat: & in muros aſcendens, habitu apicali diras iaciebat in Imperatorem: & deuouebat militem ſacra mœnia circumuallantem. Saxones aliqui iracundiâ fremebant, & minabantur vrbi direptionem: ſed prudentiores aiebant, quod pontifex illegitimus damnaret, id reſtituere poſſe Leoné, Canonicè (vt loqui ſolent) electum. Contineri miles Germanicus vix poterat; nam cum exercitus lue laboraret contagioſâ, cupiebat vrbem aggredi, & armatus mori, non proijci. Interea ex difficultate & penuriâ, & metu, deſperatione ortâ, coacti Romani Imperatorem implorant, & veniam petunt: & captum pontificem in caſtra mittunt, portas aperiunt, & ſe mandata facturos iurant ſupra caput Apoſtoli. LEO in ſedem & dignitaté ſuam reſtituitur VIII. Cal. Iulij, præſente Imperatore: turbaq; præſulum multorũ congregatâ, BENEDICTO mitram & infulam demit: tum pallium

Leonis IIX reſtitutio.

humeris

humeris detrahit: & pedum manu ereptum comminuit: & redactum in ordinem ornamentis reliquis pontificalibus ſpoliat. *Otho I. Magnus.*

Romani quieſcere inſoliti, conſtituto inſidiarum die ad arma conclamant, putantes incautum opprimi Imperatorẽ poſſe: ſed à cohorte prætoriâ ſtatim in fugam vertũtur. Tumultu ſedato quanquã ſæuire in totã vrbem potuiſſet: tamen ingenitâ vtens clementiâ, quâ nemine vnquam rege fuit inferior; tantùm caput punit, auctores facinoris ab ipſis Romanis productos: ſocios eorũ partim agit in exſiliũ; partim põtifici tradit, carceribus & vinculis caſtigandos: Conſules, prętorẽ, decuriones, ciues, denuo iureiurãdo adigit, ne quid eorũ mutarent, quæ conſtituiſſet: aliter qui facerent, periurij pœnas & contumaciæ vitâ fortunisq; luerent: ſeruandę fidei obſides centũ poſtulat. Benedictũ Antiſtiti Hamburgio committit, qui eum deducit ſecum in Saxoniã. In vrbe igitur Hamburga (Platina & Foreſtus nomẽ viciant) priuatus moritur. Narrationẽ fabuloſam de hoc pontifice refutat Albertus Cranciús, ſui temporis Saxonicarũ rerum peritiſsimus. *Seditio Romæ contra Othonem.* Dum Imperator in Italiã cõmoratur longius: Vuigmanus, qui veniam difficulter impetrauerat, in Daniã cum fratre abit; regem Haraldum ad bellum faciendũ conatus impellere, quòd ei nunquam maior fuerit & facilior occaſio: eiq; ſuam operã & auxilium pollicetur. Rex, quæ Henricus Imperator regno ademerat Danico, iampridẽ recuperauerat, & præſidia Saxonũ expulerat, & vrbes aliquot euerterat. Is fugitiuo iſti & leui homini credere noluit, niſi prius aliquẽ Saxonum præfectũ occidiſſet: quo facto declararet, ſe ex animo ſuam odiſſe gentem. Quod an ioco Rex dixerit, de homine lubricæ & malæ fidei: an illius explorare animũ facinore voluerit, incertũ eſt. *Vuigmanus Danos contra Othonem concitat.* Vuigmanus comparatâ latronum manu, inſidiatus eſt cùm alijs Ducibus, tum inprimis Geroni, à quo beneficiũ ſummũ acceperat, & quo neminẽ magis metuebãt hoſtes nominis Saxonici. *Vuigmanus inſidiatur Geroni Marchioni Lusatiæ.* Cùm autem piraticã tecto nomine exerceret (nondũ enim ſuſpectus erat) proditur à mercatoribus, & cum piratis aliquot à Slauis cõprehenditur: qui eum ſtatim cum complicibus ad Geronem deducunt, quẽ ipſis periculoſum erat offendere. Piratis gulæ laqueis ſtatim fractæ; Vuigmanus Slauis eſt redditus: quod eo cõſilio Gero faciebat, vt oſtenderet ſe formidinis vacuũ; & Vuigmanum viuentem grauiùs puniri contemptu & infamiâ, quàm ipſe piratas reſte puniiſſet. Tantũ autẽ ſuâ prudentiâ, & moderatione, effecit vt Slaui magis metuerent Gеronẽ, quàm antea vnquã fecerant. Idem perpetuò memor fidei, quam Imperatori dederat, imperium Saxonicum in populo Slauonico, abſente ipſo, latè propa- *Geronis victoria cruenta de Slauis.*

Otho I. Magnus.

propagat: ſuperatis videlicet duabus illorum gentibus inferioris & ſuperioris Luſatiæ: cum quibus magnis viribus dimicans victoriâ quidem, ſed non incruentâ potitur. Nam multos nobiles & viros fortes amittit: & ipſe grauiter vulneratur: & Ditmarus, eius ſororis & Chriſtiani Marchionis filius, occiditur. Vuigmani toties perfidi ductu infauſto Slaui vtebantur: qui cum è Saxoniâ prædas agere, metu Geronis, nō auderet, neq; poſſet: rapinas è populis vicinis colligit, ad ſuas cohortes hominū peſsimorum ſuſtinendas. Eodem tempore acceptam à maioribus ſimultatē (quia barbari vindictæ ſemper cupidi) duces Slauici alebant, Seliburus Vuagirorum, & Miſtauus Obetritarum: qui cùm controuerſiam ad Hermanum præfectum deferrent: Seliburus conuictus, damnatur argenti pondo decem. Ob quam pœnam indignatus; & anteponi ſibi aduerſarium dolens, vlciſci nō quidem damnum, (erat enim exiguū) ſed ignominiam cogitat: cumq; virium non ſatis haberet ad impugnandum Hermanum: legationem ad Vuigmanum mittit, & ad opem ſibi ferendam ſollicitat. Homini amenti & patriæ ſuæ hoſti, nihil potuit nunciari lætius: abruptâ igitur omni morâ, ſuas cum Seliburo copias coniungit: qui cum intra metropolim Vuagirorū Alteburgum, quæ lingua Slauicâ, Helmoldo teſte, Stargarda dicitur, receptus eſſet: Hermanus vt vtrunq; concluderet, properanter aduolans, vrbem obſidet. Vuigmanus patrui iracundiam metuens, prætextu comparandi è Danorum prouinciis noui auxilij, ex vrbe dimittitur: ſed ſimul & belli ſocium, & militem ſuum aduerſariis obiicit. Slauus, fruſtra expectatis ſuppetiis, preſſus inopiâ, filium obſidem in caſtra mittit: & ſe, ſuamq; ſalutem Hermano ſupplex commendat. Is pro facti iniquitate, Seliburum ipſum mulctat exilio: ſed eius filio obſidi vrbs redditur: admonito præſenti patris fortunâ, ne fidem violaret, & patre imprudente grauiores pœnas incurreret. Vuigmani cohortes, quæ è transfugis & latronibus & aliis facinoroſis conſtabant, variis ſuppliciis necantur, propter exemplū: ſpolia ipſis detracta, & vrbis totius præda datur militi: Crodum, idolum Slauorum, ſtatua ænea ingens è manubiis deportatur ab Hermano. Hunc Crodum, fuiſſe Saturnū autumant: fuit autem viri ſimulacrum ſine vllo ornamento capitis, cæſarie intonsâ, ſago induti, cum cinctu lineo: pedibus nudis inſiſtebat piſci aculeato & ſquamoſo, quem percam nominant: ſiniſtrâ manu eleuatâ, rotam tenebat: dextrâ vrceum roſis refertum.

Seliburus VVagirorum Dux impugnat Hermanum.

Stargarda ab Hermanno obſeſſa.

Crodum idolum Slauorum.

Interea Imperator in Italiâ caſtrū Leonis, quod annis duobus obſeſſum à Germanis fuerat, expūgnat anno ſupra noningenteſimum

Otho caſtrum Leonis expugnat.

mum ſexageſimo quarto: Regem Berengariũ & vxorem eius comiti Pabebergio aſſeruandos mandat; apud quẽ in exilio ambo moriuntur: Giſelã & Gerbergã filias virgines in gynecęum recipit Imperatoris vxor, quas in honore habuit: quamuis parentes ipſorum vitæ & honori ſuo fuiſſent præter meritum inſidiati. Lues, de quâ dixi, contagioſa in caſtris ſuſtulerat Godefridum Lotharingiæ ducem, Henricũ antiſtitem Treuirenſem, Gerricum abbatẽ Vurciburgiũ, multos alios ſtirpe nobili & generoſâ ortos. Imperator factionibus Romanorũ & Inſubrum domitis, iter in Liguriã ſuſcipit: ibi, dum animi causâ venationibus indulget, filius Berengarij Dudonẽ ſacerdotem, imperatori à ſacris, capit: deductũ in inſulam Corſicam, in carcere modo ſeruili cæſum & vexatum dimittit: Vualdo, præſul Comenſis, tum fidus Berengario, quem apud imperatorẽ exulans, grauiter (vt dictum eſt) accuſauerat, lacus Comenſis inſulam cum præſidio recuperat: & Vdoni præfecto, qui ſub certis conditionibus eam tradiderat, fidem non ſeruat: inſulam enim vaſtat, & arcem demolitur, ne eſſet amplius Germanis receptaculo, à qbus ipſe vitã & dignitatem acceperat.

Otho I. Magnus. 964.

Othonis iter in Liguriam.

Diem natalem, inchoantem annum noningenteſimum ſexageſimum quintũ, celebrat Imperator in vrbe regiâ Papiâ: actoque Italorum conuentu, ſua mandata exponit, prę fectos diſtribuit, ſe illorũ libertatis fore defenſorẽ promittit. Erat ei conqueſta aliquando, in agro Papienſe mulier vidua, de raptu filiæ; cuius cauſam ante aliquot annos diſtulerat; modò ei in mentẽ eadem recidebat. Cum intelligeret viduã adhuc in viuis eſſe, & raptori puellam ſtupratã iunctam matrimonio, eum accerſiri ad ſe mandat. Cum facinus perpetratũ iuuenis fateretur; iubet eum capite puniri: ſtatuens in poſterũ, Debere eſſe liberam & honeſtam matrimoniorum coniunctionem: non quærendam raptu, aut conciliandam lenociniis. Rebus omnibus prudenter diſpoſitis, reditũ in Saxoniã parat: bellisq; in Italiâ tribus confectis in Germaniam rediens, maximis vbiq; plauſibus excipitur. In itinere legati gentium variarum partim obſeruantię, partim metus causâ occurrebant, gratulantes de redactâ ad Imperiũ Italiâ, & gente nobili in libertatẽ reſtitutâ: quam vſq; ab Arnolphi Imperatoris temporibus, & factiones pontificiæ concuſſerant, & Reges iam octo incertâ ſucceſsione dilacerauerant. Cum tranſgreſſus eſſet Danubium: obuiàm illi procedunt filij, Otho dux, & Vilhelmus antiſtes Moguntinus, quem maturè ex Italiâ dimiſerat: qui exceptum in pago Hembodishemio, Vuormaciam vſque proſequuntur: in quâ vrbe à præſule Hannone honorificè habetur. Ibidem

965.

Otho raptorem puellæ capite punit.

Othonis reditus in Germaniam: eidemq; factæ congratulationes.

ei oc-

Otho I. Magnus. ei occurrit BRVNO frater, antiſtes Colonienſis: diem feſtum Hypantes (vt Gemblacenſis & Vrsbergius nominant) cum eo celebraturus. Rectius hic dies oblationis Chriſti in templo à nobis dicitur ex Euangeliſtis: quàm aut à Simeonis occurſu, apud Græcos: aut à puerperæ purificatione, apud Romanos. Ingelhemij deinceps diem paſchatis ſolennem agitat: inde Coloniam venientem, accedit Mathildis mater. Diebus pentecoſtes manet Aquisgrani: in quâ vrbe eum inuiſunt GERBERGA ſoror, Galliæ regina, & Rex LOTHARIVS, ſororis filius: & ſoror altera HEDVIGIS, Hugonis comitis Pariſienſis vxor. Solebat tali in celebritate plerunq; vxorem, & filios ſecum ducere, & religioſos comitatus antiſtitum & præſulum tùm familiares lectiſsimos circum ſe habere. Ipſe abſtinebat à negotiis omnibus: & conclaui à turbâ ſeparato, vacabat lectioni aut orationi: cum ſacra peragenda in templo interdiu vel noctu eſſent, ante conclaue ipſum expectabant præſules & miniſtri, qui in ſacram ædem cum funalibus & lychnis ſcapo cuidam impoſitis, deducerent. Rebus diuinis intererat, donec cantiones & ceremoniæ vſitatæ omnes finirentur. Inde rurſus in conclaue ſimili pompâ & ſilentio ducebatur. Paſcebantur ijsdem diebus de menſâ imperatoris egeni: & dabantur munera ſacerdotibus, & donaria Eccleſiis: ea donaria plerunque erant libri, interdum calices, aut veſtes, aliæuè res precioſæ. Locus, in quo eiusmodi celebritatem ageret, maturè deſignabatur: nam ſacris peractis, ſolebat dies aliquot dare audiendis prouinciarum legatis, & diſcutiendis imperij negotiis, aut principum controuerſijs.

Othonis magnificentia. Poſteaquàm illud t[illegible]us ſalutandis & compellandis ſuis, cum ſingulari ſuâ ſuorúmque voluptate tranſegiſſet; Saxoniam adit. Vocatos ad ſe HERMANVM, & GERONEM duces fidiſſimos, quorum illi ditionem Luneburgiam, huic Brandeburgiã commiſerat: propter fidelitatem collaudat, & præmiis afficit: & eorum poſteros illarum prouinciarum ſolenni auctoritate dominos & hæredes conſtituit. Erga ludum Berbenſem, vt anteà expoſui, erat optimè affectus, cupiebatq; modis omnibus amplificare: ſed obſtabat ei præſul Hildeshemius Bernardus, ſenex rigidus & moroſus, cui tamen religionis nomine ceſsit: tanta erat eius apud maiores noſtros, viros optimos & mitiſsimos, obſeruantia. Poſt præſulis obitum id, quod animo conſtituerat, munificè & ſplendidè perficit.

Burchardi Ducis Sueuiæ expeditio in Italiam. Rumores eodem tempore ad eum ex Italiâ de Inſubrum defectione deferuntur: qui negatis tributis, & expulſis imperatoris

præfe-

Otho I. Magnus.

præfectis, Berengarij filium ALBERTVM reſtituerint. Quamobrem vt in ipſis principiis conſilia hoſtiũ perturbaret: BVRCHARDVM Sueuiæ ſeu Alemaniæ Ducem, in Italiam mittit: ad quem Itali, qui fidi Imperatori erant, ſe conferentes, in hoſtem ſtatim mouendum cenſent; veriti, ne propter moram ipſi formidoloſi haberentur, & animi factioſis creſcerent. Albertus nihilo ſegnior flumen Padum traiicit: & in copias Imperatoris fortiter impetum facit: eodem nimirum conſilio properans, quo hoſtes properauerant: quorum etiam equitatum ex longo itinere feſſũ, & minus paratum ad certamen iudicabat. Initur pugna vtrinque alacriter: ſed eam Albertus non diu ſuſtinens, ſuperatur, plurimis ſuorum cæſis: fratre quoque ipſius GVIDONE interfecto: cuius cæde cognitâ, ipſe ſalutem in fugâ ponit: nec vllo loco certus cõſiſtit, ne in poteſtatem Germanorum veniret. Vno prælio fractis Italis, & reſtitutis in ſuam dignitatem præfectis Imperatoris, & exactâ ingenti à ſeditioſis pecuniâ, Burchardus in Germaniam victor reuertitur.

Guido Metenſis præſul exploratoris agit partes.

Veniebat poſt eum GVIDO præſul Metenſis, calliditatis vulpinæ, vt Regino nominat, is ſe fidum Imperatori ſimulabat: ſed adibat Saxoniam, exploratoris animo. Is ne ſuſpectus foret, Albertum Berengarij filium, nomen ſibi regium vendicantem, grauiter accuſabat; & alios quoſdam ſe nominaturum dicebat, qui nomini Saxonico infeſti turbarent Italiam: quia autem leuis & fraudulentus habitus, ad Imperatoris conſpectum non admittitur. Cùm iam in aulâ plane conſtaret, Alberti legatum exploratorem fuiſſe: nondum Alpes transgreſſus in diœceſi Curienſe capitur: & conuictus improbitatis atque mendacij, in Slauos relegatur.

Mors Leonis IIX. Pontificis.

Moritur intereà Pontifex Leo VIII. cuius dignitatem magnâ contentione Imperator conſeruârat. Mittuntur in Saxoniam Azo Cancellarius, & Marinus præſul Sutrienſis: qui verbis ſenatus ampliſsimi rogabant, vt dignus daretur ſedi Romanæ pontifex. Nam propter ambitionem ſacerdotum, & ſeditiones perpetuas, & cædes multorum hominum innocentum, Imperator ius & poteſtatem pontificem eligendi à populo Romano ad ſe tranſtulerat: neque amplius pecuniâ emi, aut aliis artibus malis atq; turpibus comparari, ſummum honoris gradum patiebatur. Eâ de causâ Romam mittit Otgarum Spirenſem, & Luizonem Cremonenſem, præſules; integritate & doctrinâ viros eximios: quibus præſentibus & conſentientibus, more antiquo & ſuffragiis iuſtis eiuſmodi pontifex eligeretur, qui conſuetudinis Eccleſia-

Otho I. Magnus. ſticæ peritus & obſeruans eſſet, & morum ac vitæ ſanctitate ſpectabilis, neque de vllâ factione ſuſpectus, aut aliquo eſſet notatus auaritiæ aut libidinis crimine. Eligitur itaque votis communibus præſul, Narnienſis præſulis filius legitimus, dictus Iohannes XIII. Eum cùm propter ſimplicitatem Romani ſuperbè contemnerent: Rofredum Capuæ Comitem incitant, qui illum ſede deturbet. Is à Petro, prætore Romano in vrbem adductus, tum in Eſquilino ſitam domum Pontificiam, iuxta ædem Lateranam, occupat: Pontificem in arcem pertractum, in vincula coniicit: demum ne præſentiâ ſuâ plebi moueret miſericordiam, Capuam ſecum deduxit. VDO Comes, de quo modò dicebamus, à præſule Vualdone deceptus, vt ſe vlciſci de eo poſſet, cum Alberto Berengarij filio, init amicitiam; cumque eius de effodiendis præſuli oculis conſilium eſſet per miniſtrum patefactum; aquâ & igni illi interdicitur: qui profugiens ex Italiâ, vſque ad obitum præſulis in Franciâ ſe continuit orientali.

Ioannes XIII. Pp. electus, capitur.

966. Anno Chriſti ſupra noningenteſimum ſexageſimo ſexto, Imperator Principes Germaniæ Vuormaciam vocat: ibi de rebus duabus præcipuis conſultatum eſt: primùm de confirmatione OTHONIS filij in imperio: deinde de nouâ rurſus in Italiam expeditione. Primâ deliberatione itum eſt in ſententiam Imperatoris, quam ipſe propoſuit, nullo homine diſſentiente: alterâ decretum, vt Principes Imperatorem in Italiam ſequantur, aut dignos legatos mittant.

Comitia Vuormacienſia.

Conſcripto igitur firmiſſimo exercitu, cuius delectus Vuormaciæ actus eſt, per Alſaticum & Curienſem diœceſes, deſcendit in Italiam: cuius potentiæ cùm non valerent reſiſtere: omnia caſtella, omnes vrbes ipſi patuêre. Mediolanum veniens, eos, qui ad Berengarij filium defecerant, partim in Franciam, partim in Saxoniam vinctos relegat, & bona ipſorum publicat: inter quos nominis præcipui erat SIGOLPHVS præſul Placentinus. Mandat inde præfectis vrbium, vt in ALBERTVM ſint intenti: quo capto aut ſublato, pax Italiæ iam ſit reſtituta. Romani aduentu Imperatoris cognito, dubij fuerunt diu, num portas ei clauderent; an ſibi, quibus poſſent officiis, reconciliarent: quia ſciebant grauiter vlturum capti & expulſi Pontificis iniuriam. Iohannes Dux Campaniæ, Pandolphi frater, Rofredum Comitem Capuanum, quem ſuæ audaciæ & perfidiæ habebant anteſignanum, interfecerat; igitur de reconciliatione deliberant: ad quam vt ſibi viam facerent: Pontificem exactum poſt menſem vndecimum è Campaniâ reducunt; & in

Othonis expeditio altera in Italiam.

Ioannes XIII. Pontificiæ ſedi reſtituitur.

& in priſtinum honoris gradum honorificè collocant; ſedem Lateranam in formam auguſtiorem extruunt: Imperatori ad vrbem aduentanti, legatos obuiam mittunt. Mortem obierat Pabepergæ BERENGARIVS, more regio ibidem ſepultus: VVILLA vxor eius vidua velum ſumit: & vitam, quam impurè vixerat, in cœnobio tranſigit. Vocauerat ad ſe Imperator ex Germaniâ OTHONEM filium, quem Vilhelmus Moguntinus frater, comitatu multorum principum ſecutus eſt: is vnà cum patre Romam ingreditur, menſe Decembri. Poſt celebratum de more diem natalem, Imperator Romanos ad dicendam cauſam conuocat: & vt ſeditioſorum nomina proferrent, edicto graui mandat: pertinaces ſubiici quæſtionibus iubet. *Otho I. Magnus.*

Erant tum Romæ magiſtratus primarij, quorum & ſupra facta mentio eſt, bini conſules, & vnus prætor: quibus adiuncti erant decuriones plebeij, penes quos poteſtas erat publica: quâ nimis libidinosè vtebantur: neque præſcripto legum, ſed ſuo libitu agebant, quæ ipſis placerent, non ſolum in ciuitate, ſed etiam in Eccleſiâ. Laborabant igitur non minùs pij Sacerdotes, quàm Reſpublica, & honeſti ciues: nam nulli aut dignitas, aut libertas incolumis: non templa diuorum, non lares domeſtici, tuti erant: nec fortunis, neque corporibus hominum ingenuorum parcebatur, aperto videlicet furore & licentiâ. *Forma Reipub. Romanæ.*

Tali formâ ciuitatis inſpectâ, Imperator exhorruit: & quia amans erat religionis, & abominabatur obſcœnitatem: putauit ſibi ſeuerius agendum, quàm antea fecerat. De magiſtratuum vitâ inquirebat, & facta ipſorum & impunitatem examinabat debito rigore iuſticiæ: non ius, non fas, non lex valuerat, ſed omninò nulla Reſpub. erat: voluntas eorum pro mandatis, cupiditates erant pro iuſsis. Igitur Decuriones damnati reſtibus iugulantur: conſules captiui abducuntur in Saxoniam. Prætor è fugâ & latebris tractus, loris publicè cæditur: & ignominiosè iumento impoſitus per vicos vrbis agitatur: & vt nonnulli ſcribunt, vinctus in Germaniam mittitur: vt alij, de ſtatuâ Antonini æneâ ſuſpenditur: quæ tum in areâ Lateranâ ſtabat, nunc in Capitolinâ cernitur. Hic autem Comitem Rofredum, vt dixi, in vrbem duxerat: & manus ipſe conieceral in Pontificem. Tyrannis XIII. ſublatis, renouantur edicta priſtina; ne quis aut Imperatoris aut Pontificis iuſſa decretaue violet, aut otium vrbis turbet, aut factiones alat, aut clan- *Otho Romanæ Reip. ſtatum emendat.*

Otho I. Magnus.

deſtina arma inferat, aut loca munita ſine conſenſu teneat. Similiter pœnæ ſtatuuntur capitales in contumaces, ſeditioſos, rebelles.

Rauennæ quæ egerit Otho.

Imperator emendato vrbis ſtatu, cum Pontifice proficiſcitur Spoletum, vt quæ viderentur, & ibi diſponeret. Inde celebrandi Paſchatis gratiâ, ambo accedunt Rauennam, quæ vrbs cum ſuâ diœceſi (nam eam Berengarius tenuerat) redditur ſedi Pontificiæ. Ibidem coactâ præſulum Synodo, in æde Seuerianâ exponit Imperator; quanta bella pro domandis Slauis, & ad religionis veritatem adducendis geſſerit: eam ne gens duræ ceruicis & aſperæ abijciat, petit conſilio ſe inſtrui; nimirum quid faciendum ſit, cùm ad eos retinendos in officio, quos domuerit; tùm ad alios vel attrahendos vel alliciendos, qui nondum iugum ſubierint, aut religionem nouerint. Id cum ſeriò ageret: probata mirificè eſt eius officioſa pietas: decretumque, vt pro locorum ratione ordinarentur præſules, & vt vni metropolitano, tanquam inſpectori & ſuperintendenti, quo veteres verbo vſi ſunt, cæteri ſubiicerentur. Erant tum Imperatori præſentes ANNO Vuormacienſis, & ORTVINVS Hildeſemius, antea abbates Berbenſes: quorum conſiliis agebat, quæ ad negotia eccleſiaſtica pertinerent: his auctoribus Richardum ex eodem loco Abbatem volebat metropolitanum creare; quem cum propter eruditionem & prudentiam etiam in ſuo comitatu habebat: ſed aulicorum accuſationes fecerunt, vt ſententiam mutaret: eamque electionem vsque in ſuum reditum in Germaniam differret. Auctoritate autem Pontificis, & Petri præſulis Rauennatis, facta Imperatori poteſtas eſt, ea, quæ vellet conſtituendi, modò id fieret ſine præſulis Halberſtadij & eius diœceſis incommodo. Richardus repulsâ offenſus, paulò pòſt dolore animi obijt.

Legatio Nicephori Imp. Byzantini ad Othonem.

Imperatoris nomen propter ſapientiam & felicitatem admirationi & terrori populis erat: fama autem pietatis & clementiæ, illi amorem & gratiam conciliabat. Imperium Orientale tum gubernabat NICEPHORVS, Phocæ filius: qui è belli duce ad id peruenerat. Is legatos ad Imperatorem mittit, qui Rauennæ eum conueniunt. Salute nunciatâ & expoſitis muneribus, petunt inter Græcos & Germanos (quos illi Francos nominant) fœderum antiquorum renouationem: & Apuliæ atque Calabriæ reſtitutionem pollicentur, ſi inter ipſos conſenſus fiat. Legatis benignè reſponſum eſt, ſuntque vicißim cum

donis

donis honorificentiſsimè dimiſsi. Metuebant autem Græci Saxonem; ne, ſi Italiam ſubegiſſet, longiùs cupiditate progrederetur: quem hactenus armis & prudentiâ cognouerant inuictum. *Otho I. Magnus.*

Paulò poſt id tempus, Imperator de ſuorum conſilijs legatos Conſtantinopolim mittit; qui Nicephori priuignam, Romani Imperatoris defuncti filiam, Othoni filio ſuo coniugem ambirent: & inuitarent Nicephorum, vt colloquij causâ, ſi quâ poſſet fieri, in Italiam venire ne grauaretur, quod & Pontifex ab eodem multis verbis petiit. *Legatio Othonis ad Nicephorum.*

Interea antiſtes Moguntinus, Imperatoris frater, in Italiâ ægrotare cœpit, tam ſubitò, vt omnes ſuſpicarentur, venenum hauſiſſe: ſed aëre mutato, in itinere in Germaniam reualeſcit, & poſt duos demum annos, vt Scafnaburgius, vitam cum morte commutauit. *Vuilhelmi Antiſtitis Moguntini mors.*

Floruerunt eodem tempore in Ducatu Brunſuigio, argenti & plumbi nigri metalla Goslariæ, quas venas aperuerat quidem Henricus Imperator, pater Othonis, in monte Ramelo: ſed tum primùm cultores ſuos præclarè ditare cœperunt, copiâ & prouentu. Errant nonnullorum annalium ſcriptores, qui metalla Miſnenſia hoc in loco nominant: quæ non Otho Imperator, ſed Otho Marchio Miſnenſis in montibus Sudetis inuenit Fribergi, temporibus Friderici primi, annos ducentos poſt Goslarienſia. *Metalla Goslarienſia.*

Menſe Septembri è Græciâ legati redeunt, qui cum reſponſum optatum referrent, & puellam è Calabriâ adducendam dicerent: Imperator eò mittit cohortes aliquot militum, qui cùm & ſplendidè veſtiti eſſent, & arma inſignia geſtarent: Græci homines, tum eam Italiæ oram tenentes, prædâ illecti; Germanos, nihil ſuſpicantes aut metuentes mali, adoriuntur: partem eorum cædunt: vniuerſos exuunt: captos quosdam Conſtantinopolim mittunt. Ii, qui euaſerant, cum de Græcorum perfidiâ ad Imperatorem retuliſſent, propter iniuriam viris fortiſsimis tempore iniquiſsimo illatam, vehementer ſtomachatus eſt. Itaque conſilio cum ſuis habito, expeditionem decernit in Calabriam: ad quam eum extimulabat non tantùm acceptum dedecus: ſed etiam qui ſe ſocios belli profitebantur, Pandolphus Dux Capuanorum, & Landolphus Beneuentanorum. Erat Imperatori pugnandum, & cum milite Mauro, & cum Conſtantinopolitano. Quocirca copias ſuas Imperator diuidit: OTHONEM filium, id expetentem, contra Mauros mittit: GVNTHERVM & *Othonis Imperatoris expeditio in Calabriam.*

Otho I. Magnus. SIFFRIDVM Comites in omni genere armorum, oppugnationibus, & prælijs exercitatos, contra Græcos. Mauri Saracenorum reliquiæ, ex Africâ in Italiam nauigârant; & templum Archangeli in Apuliæ monte Gargano ſpoliârant; & vrbem Coſentiam incenſam euerterant: vrbem Fraxinetum ad ſe defendendos munierant. Illyrij & Vngari (vt ſcriptores Italici tradunt) amore religionis excitati, ſpontè Italiam acceſſerant; vt gentes impias & barbaras inde eijcerent, & religionem templi celeberrimi vendicarent, idque peregerunt feliciter. Verùm Mauri icto cum Græcis fœdere, rurſus in Calabriam irrumpunt: viuentes ex latrociniis & piraticâ. Hi animaduerſo Germanorum aduentu, quidquid colligere raptim poſſunt, nauibus imponunt, & in Africam properant: nihilominus Imperator ſuum inſtitutum exequens, reliquias eorum in Italiâ delet, vrbibus reddit libertatem, & inſtaurat arces, quas demoliti erant. Impetum autem Germani in Græcorum præſidia facientes, plurimos eorum occidunt: captos, qui ſe redimere non poterant, naſis mutilant: ditiores ſpoliis & pecuniâ emungunt, eoſque totâ Calabriâ & Apuliâ expellunt. Erat tum Conſtantinopoli magna annonæ difficultas: quam cum NICEPHORVS non modò non ſubleuaret, ſed etiam grauaret populum: propter auaritiam, eum ſibi infeſtum reddidit: qui cum recenti facto videret, multos viros fortes turpiter deformatos: eum odiſſe impenſiùs cœpit: quòd non tranſegiſſet cum Imperatore, & talem à gente Græcâ auertiſſet ignominiam. THEOPHANIA vxor in eundem conſpirat: quem audiuerat BASILIVM & CONSTANTINVM filios ſuos, ipſius priuignos, euirare conſtituiſſe: vt imperio ſolus potiretur. Itaque cum duobus ſociis in cubiculum nocturno tempore ſubleuatum Iohannem Zimiſcem: eis præbet maritum iugulandum. Factum hoc eſt anno, ſupra noningenteſimum primo & ſeptuageſimo.

Nicephorus ſis infenſus populo.

971. Tirocinium auſpicatum Othonis Imperatoris filij contra Mauros, prædicatum eſt: & Græcos fugatos è Calabriæ litoribus, omnis ſibi gratulata fuit Italia. ZIMISCES ſicarius, vt Græcos ſibi faceret beneuolos, neque Germanis anſam daret fines Græciæ inuadendi: in Inſulam quandam THEOPHANIAM Imperatricem relegat, quanquam inuitus: Baſilium & Conſtantinum, Imperij conſortes facit: ſororem eorum THEOPHANIAM ad Othonem, cum regio apparatu & muneribus transmittit in Italiam: Germanos, qui capti detinebantur, liberos vnà

abire

abire præcipit: quidquid Græci in littoribus Italiæ tenuerant, doti puellæ dicit. Eo tempore finis Imperij Romani portus Brundusinus ſtatuebatur. Vlteriora Græci ſibi vendicabant, quod Theodoricus Niemus Magdeburgius verè annotauit. *Otho I. Magnus.*

Nuptiæ Othonis Romæ factæ ſunt inſigni celebritate, & gentium multarum variarumque concurſu & ſtupore: quibus transactis à Iohanne XIII. Pontifice vnà cum vxore, coronam imperialem accipit in æde Lateranâ, anno ſupra noningenteſimum ſeptuageſimo ſecundo. Equites aurati creantur multi ex Imperatoris comitatu, item Græci aliquot nobiles: Pandolpho ducatus Campaniæ confirmatur: & vrbis capuæ præſul, Pandolpho cognatus, metropolitanus pronunciatur. *Nuptiæ Othonis II. Imp. & coronatio.* 972.

Eodem anno BOLISLAVS II. Dux Boëmiæ, ſororis Miladæ precibus legatum Romam mittit, pro firmatione Epiſcopatus Pragenſis, & Baſilicæ dedicandæ: item pro cœnobio Georgiano, quod Milada conſtruxerat, & cum puellabus inhabitabat, conſecrando. Id illi cum ſignificatione beneuolentiæ & læticiæ ſuæ, Pontifex concedit: eâ tamen conditione, ne Sacerdotem aut Bulgarum, aut Ruſſum, aut Slauum, eiusque gentis alterutrius ſectam ſequentem admitteret: ſed qui inſtituta & ritus Eccleſiæ Romanæ calleret, & imitaretur. Eligit Bolislaus Ditmarum quendam Saxonem, linguæ Boëmicæ non ignarum, & inprimis ſibi probatum vitæ grauitate, & eloquentiâ: quem ab Imperatore (vt Coſmas Pragenſis ſcribit) confirmari poſtulauit. Eâ de causâ miſſus Robertus antiſtes Moguntinus in Boëmiam, ſolio Epiſcopali Ditmarum imponit. *Bolislai II. Bohemiæ Regis legatio ad Pontificem Romanum.*

Rebus Italicis in ſtatum tranquillum reductis; & expulſis eiectisque hoſtibus externis, ab obſidione Fraxineti re infectâ diſcedit: id enim nondum expugnari poterat. Partem copiarum in Germaniam mittit: ipſe cum delectis cohortibus contendit in Galliam ad ſalutandos ſororum filios: primò LOTHARIVM Regem è Gerberga vidua natum, Regis Ludouici filium: deinde HVGONEM Ducem Gallorum, item OTHONEM Ducem Burgundorum fratres, ex Heduige genitos, Hugonis Comitis Pariſienſis filios. Ab his omnibus perhonorificè acceptus, controuerſias inter ipſos de regno audiuit: & quia eas planè componere aut tollere non potuit: hortatus eſt, ne ſuâ cupiditate aut diſcordiâ & ſe perderent, & regnum florentiſsimum in diſcrimen adducerent: *Othonis iter in Galliam.*

Otho I. Magnus.

ipſos & naturâ & ſanguine inter ſe propinquos, animis quoque coniunctos eſſe debere, ſi pacem ament: nullum hoſtem obeſſe poſſe vnanimis, & mutua inuicem auxilia ferentibus: ſin opes ſuas diſiungant, alteram partem non poſſe opprimi ab altera, ſine domeſtico ſcelere, & ſine totius regni detrimento. Acceſsit ad ipſum quoque tertius Heduigis filius HENRICVS; qui Othoni Burgundo, non diu ſuperſtiti, in ducatu ſucceſsit. Singulis cum munera dediſſet regia: affectu illis paterno valedixit: quaſi diuinans, quòd non eſſet amplius eorum conſpectu in his terris fruiturus. Ideo autem eos inuiſit libentiùs, quòd filium ſecum duceret iam Imperio deſtinatum: nam prouidebat amicitiam & neceſsitudinem iſtorum Regum conſobrinorum cum amitino, ſi coleretur, eâ quâ par eſſet obſeruantiâ, profuturam poſteritati, & inprimis ſalutarem fore Germaniæ, cuius ſalutem & ornamenta omnibus aliis rebus humanis optimus Imperator præferebat.

Tumultus Magdeburgicus.

Dum in Italiâ abfuerat, tumultus Magdeburgi leui de causâ oritur. HERMANVS enim Dux Luneburgius, cui erant vices Imperatoris in Saxoniâ commiſſæ, diem ibi nobilibus aliquot indixerat. In vrbem adueniens, ab antiſtite in Eccleſiam cum ſonitu campanarum, & tædis prælucentibus deducebatur: qui honor ſoli Imperatori ſolebat tribui: ægrè id factum tulit HENRICVS Comes Summeringius, Lotharij illius, quem ſupra contra Imperatorem diximus conſpiraſſe, filius: ideò coronam honoris causâ Ducem proſequentium, cum ſuis ſatellitibus turbat: in quem cùm manus iniiciendas Dux mandaret, miniſtri eius ab armatis Henrici miniſtris repelluntur: Henricus vim metuens, ex vrbe diſcedit, Romam tamen ire ab antiſtite iubebatur, & ſe Imperatori excuſare: cui mandato ſtatim obſequitur.

In conſpectum Imperatoris veniens, factum ſuum exponit liberè: & Hermanum arrogantiæ accuſat, qui medius inter præſules menſæ accumbat, & lecticâ vtatur: Antiſtitem impudentiæ, qui campanis & funalibus aliquem deducat, præter Imperatorem. Amborum factis Imperator offenſus, antiſtiti mandat, vt tot equos ad ſe mittat, quot campanas pulſauerit, & quot accenderit funalia. Henricum, quòd Imperatoris locum defendiſſet; & ſibi etiam ſanguine vinctus eſſet; torque aureo donatum iubet remeare in patriam.

Delictum

Otho I. Magnus.

Cidinum tumultus.

Delictum Vdonis Marchionis grauius erat: qui Miſeconem Imperatori tributarium ſine cauſâ inuaſerat, quem Sigfridus Henrici, Comitis modò dicti filius, adoleſcens animoſus, auxiliis iuuerat. Cùm autem primâ irruptione victores fuiſſent: Ciddeburus frater Miſeconis, de repentè conuocato ad arma populo, eos inſequitur: quod cum incautis accideret, eorum militem omnem opprimit & occidit: Vdo & Sigfridus fugâ vix elabuntur. Vrbem ad quam caſus iſte illis accidit, Cidinum vocat Ditmarus. Imperator de tali tumultu literis acceptis, & Vdoni & Miſeconi pœnâ propoſitâ interdicit, ne quid inter ſe hoſtiliter porrò agant: ſed cauſam ſuo integram relinquant aduentui & arbitrio.

Benedicti VI. Pontificis mors.

BENEDICTVM VI. Pontificem poſt Iohannis obitum electum, Romani ciues, Cincio Stephanio prætore inſtigante, in carcerem coniecerant: in quo ab iiſdem interfectus eſt, nocte natalis dominici, potione (vt nonnulli tradunt) abſynthiacâ: vt alij, myrrhatâ. Cauſa, cur id factum ſit, nuſſibi eſt expreſſa: accuſatum fuiſſe Benedictum apud Imperatorem; & hunc conſenſiſſe, vt in ordinem redigeretur, ſolus Ditmarus ſcribit: ſimulque factum improbat, quòd nulli liceat de Pontifice iudicare niſi Deo, vt ipſe inquit.

Othonis reditus in Saxoniam.

Imperator ſuis in Galliâ ſalutatis, proficiſcitur in Bauariam: ibique fratris filio appellato; & conſtitutis, quæ volebat, negociis; itinere rectò tendit in Saxoniam: ſtatuerat enim, feſſus iam ætate atque curis, filio habenas gubernationis committere: vt vacaret liberiùs cultui diuino, qui ab adoleſcentiâ ætatem ferè omnem, aut in caſtris, aut in profectionibus tranſegerat.

Othonis ſtudium in extruenda Baſilica Magdeburgia.

In bellis, Vngarico præſertim vouerat, ſe fore perpetuum defenſorem & propagatorem religionis: ideò HILLIVARDVM Halberſtadij præpoſitum anteà Romam euocauerat; vt eius conſilio vteretur in extruenda Baſilicâ Magdeburgiâ, & inſtituendo Sacerdotum collegio: præſulem enim Bernardum, vt diximus, habebat aduerſarium: qui ita pertinaciter ſua iura, & ſuos redditus defenderat; vt etiam in carcerem Quedilnburgi coniectus, non cederet: in quo cùm iam dies aliquot teneretur, ipſo die Paraſceues inſignia Pontificialia ſibi afferri curauit: quibus indutus, Imperatorem accerſit: qui ſperans obtenturum ſe, à ſene pertinace, & iam captiuo, quod religionis gratiâ humiliter petierat, ad carcerem

cum

Otho I. Magnus. cum comitatu aulicorum accedit: videns præſulem tali ornatu aſtantem, delirare ipſum exiſtimat. Præſul ſuâ auctoritate diras in præſentem iacit; & à ſocietate Eccleſiæ excludit, cum iis omnibus qui idem, quod ipſe, ſentirent, probarentque. Hâc conſtantiâ liberatur è cuſtodiâ, & Imperatoris propoſitum, vt ſemper fecerat, impedit. Sene iſto moroſo, altero poſt anno III. Non. Februarij defuncto, cùm annos
973. octo & quadraginta ſediſſet: Imperator Hillimardum Comitem Verlanum, Erici filium, ipſi dat ſucceſſorem: qui vt cultum diuinum promoueret, & Imperatori non iniqua poſtulanti gratificaretur: de ſuis commodis ac prouentibus nonnihil detrahit, vt augeatur alijs quoque in locis eccleſiarum recentiorum pomærium. Conceſsit autem Imperatori ad eccleſiam Magdeburgiam, quidquid erat inter Oram, Albim, & Bodam fluuios, & inter viam quæ Friderici dicebatur: præterea quidquid inter Vuillerbecam, mare ſalſum, Salam, Vnſtrutam, & Ilmenam fluuios, foſſam quoque iuxta Vuallenhuſiam, ſitum erat: quibus finibus Epiſcopatus Merſburgius continetur. Tanto munere præter opinionem à præſule munificentiſsimo affectus, in eius amplexus ruit: & ei dignitatem præſulatus Halberſtadij confirmat, tanquam præmium, quo patris interitum conſolaretur, qui gladio punitus erat: quia conſpirationis in necem Imperatoris conſcius erat.

Conuentus Magdeburgius. Poſt hæc conuentum per Saxoniam indicit, omneſque ordines ſibi adeſſe Magdeburgi iubet, feſto Natalis Chriſti: ad quod cùm magna hominum frequentia cupidè confluxiſſet: Imperator eos humaniſsimè allocutus: Quod votis (inquit) diu expetiui, hoc nunc die conſequor, vt videam Eccleſiam in iis locis naſci, in quibus antea nomen eius penitus ignotum fuit: & in quibus pro Deo & Chriſto eius, idola & monſtra quædam adorabantur; & populus ferus nullam nouerat pietatem veram, nullique cultui vitæ honeſtæ aſſuetus erat. Agnoſco euidentia illa Dei beneficia, qui me inter tot inſidias familiarium, inter gentium tam diuerſarum tela conſeruauit, ad hanc vſque lucem, qua vobiſcum publicè pro tot meritis gratias ei debitas agerem. Meminiſtis in me intentas fuiſſe ſicas meorum domeſticorum: vidiſtis in bellis, in prælijs, in oppugnationibus, contra Boëmos, Sclauos, Vngaros, Italos, Græcos, Mauros, mea pericula plurima: doluiſtis mecum ſæpè me ab iis deſertum quos alueram, auxeram, conſeruâram. Saluus tamen

men nunc vobis, & bona ætate loquor, & Deo, qui manus meas docuit præliari, quique excuſsit iacula in me directa, gratias immortales agendas, hoc die, cenſeo. Piorum conſiliorum auctorem Hilliuardum, qui primum me iubente, Ruſſos docuit: qui infulam & pedum Eccleſiæ Halberſtadianæ nuper merito ſuo accepit: qui nunc auctoritate apoſtolicâ metropolitanus Saxoniæ conſtitutus eſt: Hilleuardum inquam, nouæ huius Eccleſiæ antiſtitem digniſsimum, vobis commendo, vt omni cum fauore & veneratione proſequamini: & hos populos domitos, pro veſtro erga nos amore & ſtudio, in officio retineatis: & pro ſe quisque, vt religio ſeruetur & amplificetur, inuigiletis: quâ diligentiâ nihil vobis dignius, nihil Deo æterno acceptius. *Otho I. Magnus.*

Hæc eius oratio omnium animos permouit, & excepta ingenti admiratione eſt. Guido Bibliothecarius & Benedictus Cardinalis, qui à Pontifice illuc miſsi erant, ritu ſolenni nouum antiſtitem conſecrant: & ornatum Infulâ ac trabeâ, ſellæ imponunt: deinceps, BOSO Mersburgius, BVRCHARDVS Miſnenſis, & HVGO Citienſis, præſente Imperatore eiusque filio, inaugurantur. Inter tres autem Epiſcopatus Boſoni qui è cœnobio Ratisbonenſe erat, optio datur, quem velit, eligendi: ſed ipſe ambitionis vacuus, ſe Imperatoris voluntati ſubiicit.

Eccleſias autem iſtas Mersburgi, Miſnæ, Citij Imperator fundauit: & ex agris atque vrbibus, Slauis ademptis, reditus liberales conſtituit. Subiecit eidem Hilliuardo Dudonem Hauelburgium, Ditmarum Brandeburgium, Iordanem Poſnanienſem, qui antea Moguntino paruerant antiſtiti, & illi ipſi conuentui intererant. Emendauit per eundem eccleſias, vt vocant, Cathedrales, Mechelburgiam, Slesuicenſem, Ripenſem, Altenburgiam: quas Antiſtiti Hamburgio inſpiciendas commiſit, quæ antea Colonienſem ſecuti erant. Haraldus Rex Daniæ, armis ſubiugatus, memorabili ad Othoſundam prælio, etiam aſſentiebatur; vt in ſuo regno paſsim conſtitueretur res eccleſiaſtica: quæ initia ſumpſerat ſatis felicia & læta iam ante annos aliquot, per Adelgadum antiſtitem Hamburgium. *Eccleſiæ ab Othone fundatæ.*

De Rege HARALDO, & de POPPONE Vilhelmi Comitis (vt Ditmarus ſcribit) fratre, memorabilis narratur Hiſtoria. Rex Danicus Viburgi in Iutiâ proceres ſuos cõuocauerat in religionis negotio; quâ videlicet moderatione ea tradenda eſſet: ne populus rudis propter aliquam inſolentiam tumultuaretur: quia nihil mi- *Qua ratione Dani Chriſtianã religionem amplexi ſint.*

Otho I. Magnus.

hil minus quàm conſuetudo patria euelli ex animis poteſt: neue videretur nouitate eâ aliud quæri, quàm ſalus hominum, curandum in primis putabat: nimis enim ſuſpicioſa plebs eſt, ſi qua mutatio incidit, præſertim tantæ rei, quam pertinaciter omnes homines defendunt. Quamuis non malè ſentiebat rex: tamen proceres quosdam, & populum metuere cogebatur: qui & antea ipſi repugnârant, & nunc repugnatùri eſſent, niſi ſint inducti obſequio & perſuaſi humanitate. Aderant in eo conuentu Ripenſis & Sleuicenſis præſules: diſputatum acriter in vtranque partem eſt; alijs tuentibus patriam ſuperſtitionem, à maioribus comprobatam ac relictam: aliis commendantibus de vero Deo doctrinam, non ab hominibus inuentam aut excogitatam, ſed à mundi initio diuinitus traditam, & miraculis magnis atque ſtupendis eorum certam & confirmatam. Poſteaquàm facta miraculorum mentio eſt; vulgus à diſputatione prouocauit ad miracula, ſolitâ nimirum leuitate, & innata omnibus, quod ad Deum & ſalutem animorum pertinet, incredulitate. Nemo locutus maiore contentione & ardore fuerat pro verâ religione, quá Poppo Comes, de quo modò dicere inchoaueram: nam & facundiâ pollebat, & rerum plurimarum experientiâ; & flagrabat magno amore Dei. Itaque in eum omnium oculi coniiciebantur, cum ſubito ſtupore & ſilentio: in primis autem Rex, qui religionem promotam cupiebat, ſedebat attonitus. Tum Poppo: Ne videamur (inquit) verbis tantùm agere, quod factis non præſtetur: aut non poſſe videatur fieri, quod ore proferimus: ecce me vobis offero, Dei æterni & omnipotentis magnificentiam & virtutem meo corpore vobis comprobaturus. Mos olim in Saxoniâ & gentibus vicinis fuit ignita chirotheca, aut baculo candente ferreo, explorare adulteria. Tale aliquid Poppo in medium opponi poſtulauit, rege eam confidentiam vultu hilari excipiente, ferrum ingentis ponderis afferri præcipit, & ante omnium oculos prunis imponi: id Poppo iam candens raptum, manu alacriter ſubleuat: rogatque quousque ſit ſibi deportandum. Id cum impune fieri innumeri propemodum mortales viderent: ipſe coram vniuerſis exclamat: Deus (inquit) noſter, qui cum Filio & Spiritu ſancto elementa ſolus condidit, elementis, vt videtis, ſolus imperat: ſuaque potentiâ vim ferri vrentem reprimit, ad honorem nominis ſui, vt per adoleſcentes olim in Babylonicâ fornace oſtendit: quod mox per præſules rectores veſtros docebimini. Tum appellat partem aduerſariam, vt ſuæ quoque religionis aliquod oſtenderet dignum fide miraculum. Nemo

contrà

contrà dicere audebat, aut poterat: ſuntque, & qui Chriſti doctrinam mente non intentâ audiuerant, confirmati: & qui ab eâ alieniſsimi fuerant, ad Eccleſiam cum fiduciâ adiuncti. POPPONEM ipſum deinceps datum illi genti præſulem nonnulli tradunt. Ad id munus omnium vocibus & votis poſtulatus cum recuſare illud non poſſet, eâ tamen accepit conditione, vt ſibi concederetur ordine ad id progredi, vtque poſteris exemplum ſtudioſæ imitationis relinqueret; & vt maiore auctoritate nouæ eccleſiæ præeſſet: primum lectoris officio, tum exorciſtæ fungebatur, donec honorem Sacerdotij adipiſceretur. Ita veluti gradibus, per quos more antiquo eundum erat, ad ſedem illam eminentem vir militaris aſcendit. Quemadmodum autem initiò gentes Saxonicæ, & animis & armis pertinaciſsimæ, multorum annorum bellis & cladibus ad fidem Chriſtianam à Carolo Magno adactæ fuerant: ita Henetorum ſeu Slauorum natio aſpera & contumax, amiſsâ libertate corporum, animorum ſalutem cœpit acquirere. *Otho I. Magnus.*

Omninò Imperatores tres fuerunt, Eccleſiæ Chriſti potentes & perpetui amici: CONSTANTINVS Magnus è Romanis, CAROLVS Magnus è Francis, OTHO Magnus è Saxonibus: quibus Deus in hoſtibus ſubiugandis præſens ſæpiſsimè affuit: & ſe defenſorem pij magiſtratus, ſignis manifeſtis, & miraculoſis victoriis declarauit. Eâdem de cauſâ Romanus Pontifex Iohannes, & in ſermonibus & in literis Auguſtorum, auguſtiſsimos hos Cæſares nominauit: vt Antiſtitum Magdeburgiorum annales teſtantur. *Tres Impp. religionis Chriſtianæ propagatores acerrimi.*

Manſit Imperator Magdeburgi ad menſem vſque Martium: inde profectus eſt Quedilnburgum, ad diem Paſchatis de more celebrandum, qui tunc erat X. Calend. April. Aderant ibidem legati Græcorum, Beneuentanorum, Romanorum, reliquæ item Italiæ: item Vngarorum, Danorum, Sclauorum, Bulgarorum, Ruſſorum: præterea Poloniæ & Boëmiæ Duces, Meſico & Bolislaus, præſentes ipſi erant, cum comitatu inſigni. Compoſitis inter eos multis controuerſiis, cum honore & muneribus ambos dimittit. *Otho Quedlinburgum proficiſcitur.*

Eâdem in vrbe moritur Calend. April. HERMANVS: quo neminem magis è ſuis præfectis Imperator dilexerat: quemque propter virtutes raras Ducem Luneburgi creârat. Teſtabatur etiam querelis Imperator, quanto eius teneretur *Hermani Ducis Luneburgij mors.*

 deſiderio.

Otho I. Magnus.

deſiderio. Conditis ibidem inteſtinis, corpus defuncti à Bernardo (vt ſolus eum nominat Ditmarus) vel à Bennone (vt Helmoldus aliijque ſcriptores) filio ipſius, Luneburgum transfertur.

Bruno Præſul Verdenſis Hermani conſanguineus, eum cenſurâ Eccleſiaſticâ damnauerat: ad quē profecti BERNARDVS & HERMANVS filij, ſuppliciter pro patre orant, vt abſolutus in templo tumuletur: memoriam etiam patrui Amelungi renouant, cui Bruno ſucceſſerat: ſed planè nihil aut propinquitatis nomine, aut precum humilitate impetrant: donec Imperatoris intercederet auctoritas: qui & ipſe à viro ſeuerisſimo id difficulter obtinuit: nam non multò anteà pro tuendo Eccleſiæ iure Imperatorem ipſum neglexerat.

Narratio de Herpone Sacerdote.

Amabat Imperator HERPONEM Sacerdotem, Volcmari Antiſtitis fratrem, adoleſcentem maximæ expectationis, qui Antiſtiti ſuo ADELGADO fidelem & liberam nauarat operam, contra accuſationes Colonienſis Antiſtitis: cuius indole & induſtriâ probatâ, ei Imperator promittit locum dignitatis Eccleſiaſticæ, quicunque primus futurus eſſet vacuus: Cum autem Bruno iam eſſet prouectæ ætatis, laudemque integritatis obtineret ſingularem: Herponem ei Imperator per literas commendat; oratque vt eum filij loco habeat, & tanquam ſuæ Eccleſiæ hæredem rectè inſtituat: eos hæredes iam coadiutores appellant: tales autem collegas altero nondum mortuo addere, illis erat temporibus inuſitatum. Quamobrem BRVNO coram iis, qui miſsi erant, doluit acerbè, eſtque de facti nouitate conqueſtus plurimùm: ſe quamuis ſenem & decrepitum, nunquam defuiſſe vllâ in re ſuæ eccleſiæ: nec egere adoleſcentis aut conſilio aut officio. Linquens præterea incertum Herponem, in templum ſe deportandum curat: humique ſtratus, audientibus omnibus Deo ſupplicat; ne ſinat Imperatorum aut Principum potentia labefactari libertatem Eccleſiæ; neuè ambitioſi præferantur humilibus, adoleſcentes expertis, catechumeni Epiſcopis: literas ad extremum ad Imperatorem mittit, plenas grauitatis: in quibus indicat præter conſuetudinem fieri, vt quis inhiet Eccleſiæ ante præſulis mortem: & periculoſum eſſe, vni muneri duos præficere, cum inde & negligentia facillimè & contentiones oriantur. Se autem teſtatur exemplo ſuo talis nouitatis nec auctorem futurum aliis; nec

adiu-

adiutorem Imperatori ipſi, rem iniuſtam & periculoſam mandanti. Hâc recuſatione (inquiens) nec tuam, Imperator, auctoritatem minuo: nec iudicium de Herpone refello: nec illi honorẽ, quo aliquando dignus eſſe poſsit, inuideo. Hæc narratio, quæ non viſa fuit omittenda, & propter præſulis conſtantiam, & propter Imperatoris patientiam, paululum à propoſito me abduxit. *Otho I. Magnus.*

Die aſcenſionis Chriſti Imperator proficiſcitur Mersburgum: inde ad Cœnobium Memlebianum ad ripam Vnſtrutæ, & ad Tempe, vocata aurea, poſitum, tertio ante Pentecoſtem die, *Othonis I. Imp. mors.* vt Ditmarus ſcribit, accedit. Ibi biduum moratus, dum ſacris intereſt, animo in templo deficit: quod animaduertentes aulici, cum humeris ſubleuatum in conclaue deportant: in quo eâdem veſperè inter manus filij & vxoris vitam placidiſsimè claudit, 973. Non. Maij, anno ſupra noningenteſimum ſeptuageſimo tertio. Itali ſcriptores Blondus, Siluius, Platina, Egnatius, Viennæ mortuum ſcribunt, rerum noſtrarum imperitia. Mortem eius Solis eclipſis, & cœlum ardens præceſsit.

Viſcera in æde Marianâ ibidem, iuxta Henrici patris tumulata: corpus ab Antiſtite Magdeburgio Hilliuardo, & à Colonienſe Gerone deportatum Magdeburgum eſt: & in æde Mauritianâ, non (vt Itali) Martinianâ, ad latus EDITHÆ primæ coniugis depoſitum: quod inſigne monumentum in vrbe illâ nobili adhuc conſpicitur. Ab aliis aliter tempus mortis deſignatur: Nos Saxonum Annales ſecuti, vera nos prodidiſſe arbitramur.

Ditmarus affirmat eodem in loco ſepultos duos Comites, CHRISTIANVM Viburgium, Geronis Antiſtitis Colonienſis & Ditmari Marchionis Luſatiæ, qui Eccleſiam Munchenburgiã fundauit, patrem, virum egregium: & POPPONEM, Comitis Vilhelmi germanum, qui ferrum candens coram Rege Danorũ geſtauit: quorum reliquiæ columnarum, quæ circum tumbam Imperatoris ſint, capitellis fuerint impoſitæ.

Imperauit Otho, amor humani generis, vt ait Vrsbergius, annos ſex & triginta, nullo veterum Imperatorum inferior: &, vt Marſilius ſcribit Patauinus, conſilio prudens, iudicio iuſtus, bello ſtrenuus, clementiâ admirandus, omni honeſtate & pietate eximius. Religionem in Ruſsiâ, Poloniâ, Boêmiâ, Daniâ, Vandaliâ, propagauit: contra gentes ferociſsimas, Vngarorum, Græcorum, Maurorum, cum ſuâ gloriâ pugnauit ſæpius feliciter. Res tot atque tantæ, tàm Eccleſiæ vtiles, tàm auſpicatæ imperio, ſine Dei prouidentiâ atque numine geri non potuerunt: cui tota gens

 Saxo-

Otho I. Magnus. Saxonum, perpetuò grata eſſe debet: qui populo tàm barbaro, vt ab exteris nominabatur, tantum virum elegit & ornauit; quo veluti inſtrumento ſalutari vſus eſt, ad ſui excellentiſsimi nominis gloriam ſempiternam.

OTHO II. IMP. RVFFVS.

955. *Othonis II. natiuitas & inſtitutio.* OTHO II. Othonis Magni filius, cognomento Ruffus, naſcitur anno ſupra noningenteſimũ quinquageſimo quinto: iis à patre artibus inſtitutus, quibus ſucceſſorem maximi imperij decuit: Ideo linguas adoleſcens didicit, Græcam, Latinam, Vandalicam, quibus præter ſermonem patrium vteretur: quæ eum apud gentes exteras honoratum fecerunt, & libertatem atq; vitam illi ſeruarunt inter hoſtes.

Adoleſcentia & fortuna Othonis. Adoleſcentiam paulò profuſiorem magnis emendauit virtutibus. Nam â patre audiens, pecuniâ comparatas amicitias facilimè pecuniis alienari: nihil vlli poſtea largitus eſt, ſine patris voluntate & conſenſu. Habitus vir eſt optimus, & religionis amantiſsimus. Felicitate & ſucceſſu bellorum, patris magnitudinem non eſt aſſecutus: non minùs tamen domeſticis, ac pater, fuit vexatus inſidiis: quas tamen ab eo, qui eſt perpetuus regnorum defenſor, Deus omnipotens auertit. Fecerunt autem ſimultates inteſtinæ, vt & Reges finitimi, & Principes imperij, parùm tranquilli eſſent: quos ille partim auctoritate ad officium ſtatim redigit, partim armis iuſſa facere compellit. In defendendâ & amplificandâ religione, ſimilis eſſe patri ſtuduit: conſtituta ab eodem collegia auxit atq; ampliauit.

Matrimonium Othonis. Vxorem duxit de voluntate patris, natione Græcam, quam affinitatem nonnulli eum quæſiuiſſe ſuſpicantur, ad retinendam Italiam, & ad Vngariam imperio Germanorum infeſtam, potentis & aſtutæ gentis auxiliis atque armis domandam: etenim Vngari totam ferè Europam rapinis & incendiis tum erant depopulati Nomen puellæ fuit THEOPHANIA vel (vt Græci ſcribunt) Theophanô, Romani Imperatoris Conſtantinopolitani, filia Nicephori priuigna: eandem Ditmarus Nicephori neptem, Sabellicus ſororem, Mutius filiam non rectè appellant: ſed maiore multò errore Otho Friſingenſis, Theophanij Imperatoris filiam: Funccius, Iohannis Zimiſces ſororem.

Genuit

Genuit ex eâ vnicum OTHONEM filium,qui poſt patrem imperauit:filiasSOPHIAM, ADELHEIDIM, MATHILDIM. SOPHIA Sacerdos maxima Gandershemij fuit: ADELHEIDIS Sacerdos Quedilnburgi: MATHILDIS nupta (vt Ditmarus ait) EZONI, Hermani filio, Rheni Palatino: hunc monumenta cœnobij Brubileri,in quo conditus cum vxore eſt, Erenfridum nominant,& Salueldiæ in Turingiâ obiiſſe teſtantur. Huius filia fuit RICHISA: quæ nuptum datur MIECESLAO, Regi Poloniæ,qui primus in eâ ſtirpe Rex hæreditarius natus eſt. Qui dicunt aliam etiam ex Auſtriæ ducibus habuiſſe coniugem, vnde id aut ſcripſerint aut coniecerint,ego non inuenio. IVDITHAM eius filiam,Sacerdotem Ratisbonenſem,raptam ab Vlrico Duce Boëmiæ fuiſſe,teſtantur annales Brunſuigij; tradunt idem Siluius & Crancius: ſed ab iisdem veritas diſsidet, & rerum Boëmicarum ſcriptor Coſmas Pragenſis. Primùm Luditha, non Othonis Imperatoris; ſed Othonis cuiusdam regij ſanguinis, quẽ cognominârunt Candidum, fuit filia: tum, non à Duce Vlrico rapta eſt, ſed à filio eiusdem Bretislao: neque Othone Secundo, ſed Henrico Secundo Imperante: neque de cœnobio Ratisbonenſe; ſed, vt Coſmas ait, Zuinbrodio,anno ſupra milleſimum primo & vigeſimo. 1021.

Otho II. Ruſſin. Liberi Othonis.

His breuiter expoſitis,quibus ſtemma illuſtratur,aut in integrum reſtituitur,nunc ad Othonem reuertimur. Is anno ætatis ſeptimo in Regem vngitur, Aquisgrani, ab Adelberto Antiſtite Pragenſe: rurſus ſeptimo & decimo, Imperij coronam accipit Romæ, à Pontifice Iohanne XIII. Nihil me mouet, quod aliter diſtribuit tempora Onufrius: quia nos certioribus nitimur auctoribus, vetuſtis videlicet Saxonum Annalibus, qui in hoc loco planè nihil diſcrepant.

Coronatio Othonis II.

Cœnobium MEMLEBIANVM, in quo & auus & pater mortui fuerant, Abbati Hirsueldio erat ſubiectum: id ſtatuerat Imperator in formam ampliorem reducere. Abbati igitur Gosberdo, reditus alios conſtituit, & decimas deſtinat Memlebiæ. Habitabant ibi viri & fœminæ religioſæ, & parietibus interpoſitis, vno delubro vtebantur. Imperator fœminas Quedilnburgũ transfert, & aucto cœnobitarum numero, Abbatem eis præficit: templum à ripâ fluminis transducit & extendit ſpacio ampliore. Eius cœnobij reditus nunc ludo illuſtri Portenſi ſunt dicati liberalitate Ducis Mauricij: templum tumultu agreſtium annis ſuperioribus fuit diſsipatum & dirutũ. Imperator circa idem tempus collegio Magdeburgio donat Roſeburgum, Calbam, & Vns-

Cœnobia ab Othone dilatata & fundata.

 burgam:

Otho II. Ruffus. burgam: & librum gemmis atque auro inſignem, in quo ſuam & coniugis imaginem curauerat depingendam: collegio poteſtatem fecit, antiſtitem ſuo arbitrio eligendi, quod antea ius Imperatoris fuerat. Nuper etiam à patre fundata collegia auxit atq; ditauit. Giſilero MERSBVRGIO cenſus & vectigalia vrbis tradidit; quæ ciues Iudæi, mercatores ſoluerent: item oppidum Zuencam, & villas inter Salam, Eliſtrum, & Muldam: oppida præterea Biccham & Vurcinam; prædia quoque inter Pliſinam & Suſelitium ingenti liberalitate addidit: Salis fontes eidem ſubiecit. Sed Giſilerus, homo ambitioſus, factus deinceps antiſtes Magdeburgius, quæ templi Mersburgij propria erant, fraude tranſtulit ad Magdeburgiam; inprimis ſalis fontes, prouentus vberrimi. Cœpta tunc ad eos fontes vrbs extrui, nam antea vicus
980. erat: Vtque augeretur colonis & aduenis, antiſtes operam dabat. Idque actum circa annum ſupra noningenteſimum octuageſimum.

Conſpiratio Henrici Bauariæ Ducis, & aliorum principum in Othonem. Othoni initia Imperij fuerunt difficilima: nam HENRICVS Dux Bauariæ, Henrici filius, ipſius patruelis, ſuâ cupiditate, & reges & Principes vicinos in Othonem concitauit, conſilio Abrahami præſulis Friſingenſis, qui ipſi Henrico potius deberi imperium contendebat, ſuaque ex parte Auguſtanum, Moguntinum, Magdeburgium habebat. Conſpirârunt cum iiſdem HARALDVS Rex Daniæ, MESICO Dux Poloniæ, BOLESLAVS Boëmiæ, HENRICVS Carinthiæ. Hos cum bellum moliri Otho intellexiſſet, & ipſorum intima cognouiſſet conſilia: principes reliquos conuocat, & de eorũ ſententiâ, quid ſit agendum in tam periculoſo & ancipiti negotio, diligentiſsimè exquirit. Viſum eſt, antequàm bellum inchoaretur, legatos ad patruelẽ Imperatoris mittere: qui eum admonerent, ne principum ſuffragia, quorum conſenſu Otho eſſet electus, & Pontificis auctoritatem, cuius manu legitimè eſſet conſecratus, contemneret: neuè ſe confidenter & temerè Othoni opponeret, in quo nihil eſſet tanto nomine & maieſtate non digniſsimum. Hoc ſi faceret, præſtare eum Deo ipſi honorem, qui Othoni ſceptrum contuliſſet: & conſulere paci & tranquillitati Germaniæ: quod ipſi non poſſent deſerere eum, cui ſint obligati fœdere ſanctiſsimo. Erant legati POPPO præſul Vurciburgius, Othonis I. Imp. è ſorore filius, & Comes Gebhardus: qui cùm admonitum increparent, & ſimul mandato Imperatoris ad cauſam dicendam vocarent: ipſe pudore conuictus, & temporis oppreſſus ſpatio, humiliter reſpondit: ſed mutauit tantum vultum, non animum.

Socij

Socij Bauari tum grauiter accuſati ſunt, alij per literas, vt Friſin- *Otho II. Rufus.*
genſis, quem magis deceret pedum aut baculus, quàm Scutum
vel enſis: quem in eccleſiâ cerni inter ſacra honeſtius eſſet, quàm
in caſtris verſari inter milites. Alij verbis humanis edocti, quę be-
neficia accepiſſent ab Othone, rogatiq;, vt eorũ memores, colerẽt
cum filio amicitiam, ipſorum nomini honorificam, & populis
futuram fructuoſam. Henricus Bauarus cùm ad Imperatorem
veniſſet: obſeruantiam illi verbis quidem declarauit: ſed aliam
occaſionem publicæ quietis interturbandæ expectauit: & amici-
tijs externorum ſe muniuit, Danicis videlicet & Boëmicis: tum
gratia illum aliquot præſulum potentiſsimorum ſubleuabat.

Anno, ſupra noningenteſimum, ſeptuageſimo quarto, pri- 974.
mam Imperator expeditionem ſuſcipit in Daniam; cùm vt re- *Othonis expeditio in Daniam.*
gem à ſocietate patruelis ſeditioſi abſtraheret, tùm vt recupera-
ret præſidia & caſtella, quæ eſſent imperio adempta. Vrbem
Buſchutum vi expugnat; inde ad Sleſuigam obſidendam prope-
rat. Vallum, quod ad hoſtes arcendos Dani fecerant, & anguſti-
as circa Vuegelsdoram, quas ad ſui defenſionem parauerant, ali-
aque loca munita, virtute & conſilio Bernardi Ducis Lunebur-
gij, & Henrici Comitis Summeringij, tranſit & ſuperat. Quod
cum viderent hoſtes, animum abijciunt. Regem igitur ab Impe-
rio factum alienum, ad tales conditiones compellit: vt certo lo-
co ſe ſiſteret ad ſe excuſandum. Quod cùm ſe facturum, ſuorum
conſilio promiſiſſet; exercitus Saxonum ad ſua rediit. Huius belli
meminerunt Ditmarus & Lambertus.

Anno ſequente indicitur conuentus Vuiſmariam, vrbem 975.
Saxoniæ maritimam. Ad eam Rex accedens, cum Imperato- *Conuentus Vuiſmarienſis.*
ris legatis conuenit: res omnis tranſigitur & de finibus, & de iure
vetere, quo reges ſint Imperatoribus obligati. Boemus vocatus,
neq; ipſe venit, neq; legatos mittit: eâ ob cauſam eius ditio ferro
vaſtatur, donec ibidem quoque reſtituerentur, quæ viderentur
ex re & dignitate communi eſſe. Bauarus, ſubiugatis ſocijs præ-
cipuis, cùm ambitione flagraret intolerabili: & odium diu diſsi-
mulatum premere amplius non poſſet, bellum temerariè parat: *Henricus ex Bauaria fugatus.*
cui maturans obuiam Imperator, armis & milite nondum ſatis
inſtructum, è prouinciâ fugat: eamque tradit OTHONI
Duci Sueuiæ, Ludolphi fratris ſui filio, de quo ſupra dictum
eſt. Amiſsâ ditione Bauarus, vt nonnulli ſcribunt, exulatum
abiit in Carinthiam; vt alij, in Boëmiam: Fieri poteſt, in vtraq;
prouinciâ eum ſibi comparaſſe coniuratorum auxilia.

Otho II. Ruffus. Bolislao Bohemo bellum denunciatum.

Imperator cùm eum in Boëmiâ degere certius comperiſſet: duci Bolislao bellum rurſus denunciat, quod hoſpitium perduelli præberet. Boëmus cùm Imperatorem non audiret; & propter accepta nuper damna adhuc doleret: Henricum ſe non poſſe deſerere, teſtatus eſt. Itaque Imperator, conſcriptis in Bauaria copiis, eas in Bohemiam ſubitò immittit. Bauari cum caſtra ad Pilſenam fixiſſent, eum agrum cum Luticio & Lunenſe vaſtabant: quibus cùm nemo reſiſteret, quò ſecuriores fierent: ipſi excubias negligentiùs agere, armis depoſitis in profluente lauare, prædæ gratiâ hinc inde diſcurrere. Id non inſciente fiebat Bolislao. quare cùm locum & tempus diſpexiſſet; ſuos equites ſubitum facere impetum in hoſtes iubet. Cohortes nudæ à loricatis, palantes à frequentibus, partim in agro, partim in tentoriis opprimuntur: adeò vt non multi euaderent: caſtra à fortioribus vix ſunt defenſa. Imperatoris exercitus ad ſe recolligendum retrocedens, in oppidum Cromenã proficiſcitur: bellumq; conditionibus, vtrinq; ꝓpoſitis, facilè dirimitur. Actũ

976. hoc eſt anno ſupra noningenteſimum ſeptuageſimo ſexto.

Henricus Pataniæ obſidetur ab Othone.

Anno eodem Dux Bauariæ exul, collecta manu tumultuariâ, cum Henrico filio vrbem Patauiã, in ripâ Danubij ſitam celeriter occupat: quam ne propter opportunitatem ſibi arcẽ belli cõſtitueret, ad reliq̃ Bauariam oppugnandam: extemplò exercitum Imperator eò ducit, & vrbẽ obſidet. Eam cum ſe retinere poſſe Henricus diffideret: quia nec commeatum, nec militem habebat: gratiam Imperatoris implorat, ſeque rationem factorum ſuorũ redditurum recipit, quo loco quoue die iubeatur. Dies illi conſtituitur in annum inſequentem: locus, in quo Imperator Paſcha celebraturus eſſet. Cùm ſe in Franciâ ſiſteret, ita vt fidem dederat: & communi Principum conſenſu exilio mulctaretur pater & filius: Auguſtanus & Friſingenſis præſules ſolum ſponte mutauerunt, ne ab Imperatore irato aliquid ferrent indignius. Moguntinus & Magdeburgius amicorum interceſsione in dignitatem reſtituuntur. Dux Boëmiæ in eodem conuentu, cum Imperatore planè reconciliatur; multoque honore & magnis muneribus dimittitur. Ad finẽ eiuſdẽm anni, Ropertus Moguntinus animi imbecillitate, vt creditũ eſt, extinguitur. Ei dat ſucceſſorẽ Imperator è ſuis ſacerdotibus ſpectatiſsimum VVILIGISVM, vt Ditmarus; Vuildegaſtum, vt annales Moguntini: patria Saxonẽ, pago Stromingâ natum, carpentarij filium: cui integritatẽ & eruditione nemo tum æquandus putabatur.

Moguntii immors.

Bellum Othonis Lotharingicum.

CAROLO regis Francorum fratri, Gerbergæ amitæ ſuæ filio, Lotha-

Lotharingiam Imperator commiſerat; vt eam poteſtate vicariâ, nomine Imperij regeret atque defenderet; & fratri regi, à quo contemnebatur, quantum poſſet, obſtaret. Eam ob cauſam Rex LOTHARIVS, & OTHO Dux Burgundiæ, conſobrini, è duabus amitis ipſius Imperatoris nati, conſilium ineunt de Carolo expellendo, & de libertate ſuâ vetere recuperandâ. Quamobrem nullis cuiquam denunciatis inimicitiis, nec indicto legitimè bello, ſummâ celeritate Lotharingiam percurrunt. Imperator tum erat Aquisgrani, item vxor, & familiares eius: qui hoſtibus ad mœnia aduentantibus, quos hoſtes eſſe non putauerant, è Francorum manibus vix elabuntur: prandium, quod Imperatori paratum erat, Franci inſtruunt: relictam ſupellectilem diripiunt: tresque ibi dies integros genio pro libitu indulgent, ciuium bonis direptis. Aquilæ ſtatuam, libertatis inſigne, quæ ſuperiorem Germaniam verſus ſpectabat, vt Galliæ regnum reſpiceret, inuertebant, teſte Ditmaro. Tantam ignominiam non ferendam ratus Imperator; exercitu magno collecto, in Lotharingiam mouet hoſtiliter, initio Octobris: inde in Galliam progreſſus; Remenſem & Lugdunenſem agrum, templis exceptis, vaſtat: & ex eo prædas agit, & ad ſuburbia vſque accedit Pariſienſia. Quamuis autem lue contagioſâ milites correpti perirent: tamen propoſitum intermittere aut minuere noluit. Inter alios viros fortiſsimos BRVNONEM comitem Arnburgium peſtilentiâ amiſit, prid. Cal. Nouemb. Ad Pariſiorum mœnia oppugnanda neceſſaria parabantur; & incendebantur populoſa ſuburbia. In eâdem oppugnatione nepotem Imperatoris cecidiſſe, ſcribit Annonius Francus: ſed errore: nam nullum, quantum in monumentis noſtris cernere eſt, habuit: nec interfecti nomen ponit, vnde corrigi error poſsit. Iactauerat autem, quicunq; ille fuit, qui interfectus eſt, ſe in Pariſiorum porta defixurum lanceam ſuam. Otho II. Ruffus.

Lotharius Rex, comparatis ſibi auxiliaribus, Hugone & Henrico conſobrinis, Imperatori ſeſe obiicit: qui cum propter copias diminutas, & milites ægra corpora adhuc trahentes, videret ſe infeliciter & cum dedecore pugnaturum; per agrum Sueſsionenſem properat in Germaniam. In fine Nouembris Axona, fluuius rapidus & præceps, extra ripas excurrerat, qui iter illorum morabatur: ad eum fluuium, cum poſt triduum hoſtes eſſet Lotharius aſſecutus; magnam ex eis interficit multitudinem, vt ſcriptores Francici, Annonius & Sigebertus tradunt. In eo traijciendo impedimenta relinquere noſtri coacti ſunt,

Otho II. Ruffus.

Imperator cùm eum in Boëmiâ degere certius comperiſſet: duci Boliſlao bellum rurſus denunciat, quod hoſpitium perduelli præberet. Boëmus cùm Imperatorem non audiret; & propter accepta nuper damna adhuc doleret: Henricum ſe non poſſe deſerere, teſtatus eſt. Itaque Imperator, conſcriptis in Bauaria copiis, eas in Bohemiam ſubitò immittit. Bauari cum caſtra ad Pilſenam fixiſſent, eum agrum cum Lutitio & Lunenſe vaſtabant: quibus cùm nemo reſiſteret, quò ſecuriores fierent: ipſi excubias negligentiùs agere, armis depoſitis in profluente lauare, prædæ gratiâ hinc inde diſcurrere. Id non inſciente fiebat Boliſlao. quare cùm locum & tempus diſpexiſſet; ſuos equites ſubitum facere impetum in hoſtes iubet. Cohortes nudæ à loricatis, palantes à frequentibus, partim in agro, partim in tentoriis opprimuntur: adeò vt non multi euaderent: caſtra à fortioribus vix ſunt defenſa. Imperatoris exercitus ad ſe recolligendum retrocedens, in oppidum Cromenã proficiſcitur: bellumq; conditionibus, vtrinq; ꝑpoſitis, facilè dirimitur. Actũ

Boliſlao Bohemo bellum denunciatum.

976. hoc eſt anno ſupra noningenteſimum ſeptuageſimo ſexto.

Henricus Pataviæ obſidetur ab Othone.

Anno eodem Dux Bauariæ exul, collecta manu tumultuariâ, cum Henrico filio vrbem Patauiã, in ripâ Danubij ſitam celeriter occupat: quam ne propter opportunitatem ſibi arcẽ belli cõſtitueret, ad reliq̃ Bauariam oppugnandam: extemplò exercitum Imperator eò ducit, & vrbẽ obſidet. Eam cum ſe retinere poſſe Henricus diffideret: quia nec commeatum, nec militem habebat: gratiam Imperatoris implorat, ſeque rationem factorum ſuorũ redditurum recipit, quo loco quoue die iubeatur. Dies illi conſtituitur in annum inſequentem: locus, in quo Imperator Paſcha celebraturus eſſet. Cùm ſe in Franciâ ſiſteret, ita vt fidem dederat: & communi Principum conſenſu exilio mulctaretur pater & filius: Auguſtanus & Friſingenſis præſules ſolum ſponte mutauerunt, ne ab Imperatore irato aliquid ferrent indignius: Moguntinus & Magdeburgius amicorum interceſſione in dignitatem reſtituuntur. Dux Boëmiæ in eodem conuentu, cum Imperatore planè reconciliatur; multoque honore & magnis muneribus dimittitur. Ad finẽ eiuſdẽm anni, Ropertus Moguntinus animi imbecillitate, vt creditũ eſt, extinguitur. Ei dat ſucceſſorẽ Imperator è ſuis ſacerdotibus ſpectatiſsimum VVILIGISVM, vt Ditmarus; Vuildegaſtum, vt annales Moguntini: patria Saxonẽ, pago Stromingâ natum, carpentarij filium: cui integritate & eruditione nemo tum æquandus putabatur.

Moguntini moritur.

Bellum Othonis Lotharingicum.

CAROLO regis Francorum fratri, Gerbergæ amitæ ſuæ filio,

Lotha-

Lotharingiam Imperator commiſerat; vt eam poteſtate vicariâ, *Otho II. Ruffus.* nomine Imperij regeret atque defenderet; & fratri regi, à quo contemnebatur, quantum poſſet, obſtaret. Eam ob cauſam Rex LOTHARIVS, & OTHO Dux Burgundiæ, conſobrini, è duabus amitis ipſius Imperatoris nati, conſilium ineunt de Carolo expellendo, & de libertate ſuâ vetere recuperandâ. Quamobrem nullis cuiquam denunciatis inimicitiis, nec indicto legitimè bello, ſummâ celeritate Lotharingiam percurrunt. Imperator tum erat Aquiſgrani, item vxor, & familiares eius: qui hoſtibus ad mœnia aduentantibus, quos hoſtes eſſe non putauerant, è Francorum manibus vix elabuntur: prandium, quod Imperatori paratum erat, Franci inſtruunt: relictam ſupellectilem diripiunt: treſque ibi dies integros genio pro libitu indulgent, ciuium bonis direptis. Aquilæ ſtatuam, libertatis inſigne, quæ ſuperiorem Germaniam verſus ſpectabat, vt Galliæ regnum reſpiceret, inuertebant, teſte Ditmaro. Tantam ignominiam non ferendam ratus Imperator; exercitu magno collecto, in Lotharingiam mouet hoſtiliter, initio Octobris: inde in Galliam progreſſus; Remenſem & Lugdunenſem agrum, templis exceptis, vaſtat: & ex eo prædas agit, & ad ſuburbia vſque accedit Pariſienſia. Quamuis autem lue contagioſâ milites correpti perirent: tamen propoſitum intermittere aut minuere noluit. Inter alios viros fortiſsimos BRVNONEM comitem Arnburgium peſtilentiâ amiſit prid. Cal. Nouemb. Ad Pariſiorum mœnia oppugnanda neceſſaria parabantur; & incendebantur populoſa ſuburbia. In eâdem oppugnatione nepotem Imperatoris cecidiſſe, ſcribit Annonius Francus: ſed errore: nam nullum, quantum in monumentis noſtris cernere eſt, habuit: nec interfecti nomen ponit, vnde corrigi error poſsit. Iactauerat autem, quicunq; ille fuit, qui interfectus eſt, ſe in Pariſiorum porta defixurum lanceam ſuam.

Lotharius Rex, comparatis ſibi auxiliaribus, Hugone & Henrico conſobrinis, Imperatori ſeſe obiicit: qui cum propter copias diminutas, & milites ægra corpora adhuc trahentes, videret ſe infeliciter & cum dedecore pugnaturum; per agrum Sueſsionenſem properat in Germaniam. In fine Nouembris Axona, fluuius rapidus & præceps, extra ripas excurrerat, qui iter illorum morabatur: ad eum fluuium, cum poſt triduum hoſtes eſſet Lotharius aſſecutus; magnam ex eis interficit multitudinem, vt ſcriptores Francici, Annonius & Sigebertus tradunt. In eo traijciendo impedimenta relinquere noſtri coacti

ſunt,

Otho II. Ruffus.

ſunt, vt vitam ſeruarent. Peregit hanc expeditionem, non lætam ſibi, duorum menſium ſpacio; & Cal. Decemb. fines Germaniæ attigit.

Transactio Regis Galliæ cum Othone Imp.

Franci, qui ſenſum Imperatoris ſcire poterant; & eum non armis, ſed occaſione repulſum videntes, bellum non intermiſſurum colligebant, laceſsitum videlicet ignominiâ & clade. Itaque Lothario inſtant, vt de pace ageret, quam ipſe primus violauerit; quantæ ſint Imperatoris vires, quanta Germanorum perſeuerantia, ipſi in memoriam reuocant: accepta damna exponunt; efficiuntque, vt indicto conuentu, Imperator & Rex Remis colloquerentur. Ditmarus tradit, Regem cum filio veniſſe, ad Imperatorem ſponte: ſed locum non explicat. Actio illa pacifica, quaſi dedecus quoddam nomini Francico afferens, Hugoni & Henrico Hugonis Pariſienſis filiis, mirum in modum diſplicuit: Lotharingia enim Imperatori reſtituta, & eius pars gubernanda Carolo rurſus commiſſa eſt, regis fratri: pars verò præſulibus Leodienſi, Treuirenſi, Colonienſi, ſubiecta. Marchionatus Antuerpienſis imperio ceſsit, item Louanienſis comitatus. Hanc transactionem non factam eſſe, poſt exiguum tempus maluiſſent ij etiam Franci, qui eius auctores fuerant: Itaque Lotharium pleriq; odiſſe, in quo maior animus aut prudentia non fuerit; & impenſiùs fauere Hugoni cœperunt, ad quem demum in nepote Lotharij Carolo, regni dignitas peruenit, à Caroli magni Imperio, anno ſupra centeſimum nonageſimo ſexto.

Slauorum clades.

Dum occupatus eſt in Franciâ Imperator: Slaui intereà pro ſuorum ingeniorum mutabilitate, erant in finibus Saxoniæ tumultuati: ſed fide & fortitudine præfectorum, qui erant in limitibus pugnâ ingenti victi, pœnè internecione delentur.

Orta præter hoc inter GERONEM Comitem Aſcanienſem, vel (vt modò nominant) Alslebium, & VVALDONEM ignotæ proſapiæ, ſimultas fuerat: & tanta quidem, vt alter alterum coram Imperatoris præfectis, Alberto antiſtite Magdeburgio, & Diterico Brandeburgio, grauiter accuſaret: Gero captus Summeringam mittitur, Siffrido Comiti & eius fratri cuſtodiendus. Indicto poſtea Magdeburgum conuentu Saxonum, in inſulâ nõ procul ab vrbe, ſingulari certamine iubentur congredi: quod certamen ambo ſuſcipiunt. GERO aduerſarium in ceruice bis vulnerat; deinde vulnere in caput inflicto eum ſternit: qui aquâ ſuffuſa à ſociis reficitur, ſed inter manus ipſorum in tergum collapſus, vitam vnâ cum ſanguine euomit. Gero ſudore & contentione laſſus, interrogatur, num vires ad ſimilem pugnam repe-

Monomachia Geronis Aſcanienſis cum VValdone.

tendam

ndam ſupereſſent: fortaſsè vt cum alio committeretur & ca- *Otho II. Ruffus.*
reret: ſed vires ſuas hoc die exhauſtas affirmabat. Præfectorum
igitur decreto, in præſentiâ Imperatoris eodem veſperi traditur
victori, & capite punitur, III. Idus Auguſti, vt Ditmarus: anno
ſupra noningenteſimum, ſeptuageſimo nono, vt Lamberdus. 979. *Geronis ſupplicium.*
Annales Magdeburgij tradunt, mutuis ambos ictibus periiſſe; &
Geroni iam defuncto caput amputatum: idq; ab Adela filiâ eius,
parte bonorum paternorum redemptum. Sororē eius Hiddam in
matrimonio Chriſtianus Comes Viburgius habuit, nobiliſsimā
fœminam, vt Lambertus Schafnaburgius, & Conradus Lauter-
bergius eam nominant, nō Heduigim, vt alij: Hæc Hieroſolymis
faciem fædauit, ne Tyranno placeret: fuitq; mater Geronis, an-
tiſtitis Colonienſis. Ex hac viri fortiſsimi cæde inter principes
diſsidium acre ſuſcitabatur. Factum Imperatoris antiſtes Mag-
deburgius & Marchio, quorum inſtinctu Gero damnatus erat,
probabant: ſed idem rationibus impugnabant Otho Dux Baua-
riæ, Ludolphi filius, & Comes Bertholdus, tanquam nimis cru-
dele, & præter duelli conſuetudinem commiſſum; in quo legibus
antiquis victorem vita ſequeretur, aut ſi facinus deſignatum ſit,
exilium. Cauſæ autem dicebant nequaquam ſatis fuiſſe, cur ge-
neroſus & præſtans vir plectendus ſeruili modo, datus carnifici
eſſet. Imperator ſuâ prudentiâ animos illorū mitigauit, ne quod
inde Reſp. detrimentū caperet. Geronis interfecti coniūx Adela,
& eius gener, Fridericus Schachemius Comitatum Alslebium,
Deo dicarunt: partem tradiderunt Eccleſiæ diui Stephani, quæ eſt
Magdeburgi: partē cœnobio diui Iohannis, in quo Gero Comes,
ſoror Tetta, vxor Adela, & filia, matri cognominis, ſunt tumula-
tę. Erant in Italiâ omnia rurſus perturbata: nam Cōſtantinopoli- *Othonis expeditio contra Saracenos.*
tani Barū vrbem Apuliæ, milite Saracenico captā, diripuerant: ci-
ues aut trucidârant, aut in ſeruitutē abduxerant, aut Græcis donâ-
rant: in ætatēm iniuriæ obnoxiā ſolita ediderant facinora. Vicini
terrore perculſi, cùm ſe & crudelitatē & libidinem hoſtilem non
putarēt poſſe effugere; neq; haberent qui ſe ab iniuriâ & vi defen-
derent, deditionē omnibus in locis faciunt: donec Apulię & Cala-
briæ magna pars in barbarorum poteſtatem veniſſet. Vocabatur
literis & legatis Imperator, vt ſaluti publicæ conſuleret; & è mi-
ſerâ ſeruitute gentem libertati aſſuetam, primo tempore eripe-
ret; & ne vltra progrederentur, cum Chriſtianorum damno
& dedecore prohiberet. Ipſe auitæ gloriæ memor, exercitum
conſcribit, vt retineret prouincias florentiſsimas; & vindicaret
fortiſsimę hæreditatem à patre relictam. Compoſitis in Germa-
nia rebus, dimiſſoq; è vinculis Henrico Bauaro, quantis maximis
poteſt

Otho II. Ruffus.

poteſt copiis, contendit in Italiam. Alſatiis abſens præficit VILDERVOLFIVM præſulem, Bauaris HENRICVM, Saxonibus BERNARDVM Luneburgium: cui filium etiam Othonem commendat: quidquid autem roboris aut virtutis fuit, id ſecum proficiſci imperat. Ad Italiæ fines cùm veniſſet, ne bellum poſt ſe relinqueret, Græcorum præſidia, contra quos pugnaturus erat ad mare ſuperum, è Dalmatiâ & Illyrio fugat; & res in Inſubriâ conſtituit. Inde Romam proficiſcens, recenſet copias Germanicas: ex Italiâ nouas conſcribit, & certum militum numerum imponit ciuitatibus: vt à litoribus maris & è captis Apuliæ Calabriæue vrbibus Græcos eijceret: nam BASILIVS & CONSTANTINVS affines eius, poſt depopulatã armis Syriam, & è Creta pulſis Saracenis, ad Italiæ vrbes recuperandas, quas antè poſſederant ipſorum maiores, animum adiecerant; neque id negotium per ſuos præfectos ſegniter agebant: qui milite Græco & Syriaco, Matheram deſtruxerant, & Barum munierant firmiſsimo præſidio, & crebris incurſionibus vexabant terras & maria. Spectabant porrò ad defectionem non ſolùm inſulæ, quarum aliquæ ſe ſpontè dediderant: verùmetiam omnis Apulia & Calabria reliqua: nam aliorum Italorum deſtituebantur auxiliis, & minis barbarorum atque crudelibus exemplis ita territi erant; vt non de armis ſed de fugâ cogitarent: quæ tamen ipſa, illis tuta ſatis non erat, interclusis vndique viis, propter graſſationes & latrocinia: coniungere etiã ſe non poterant ad hoſtem ſuſtinendum: nam pauci in viribus, aut animi inuicti robore ſpem ponebant: tanta trepidatio omnes inuaſerat.

Othonis Sueuiæ Ducis victoria de Saracenis.

Imperator ad illud bellum gerendum, legat ſibi OTHONEM Sueuiæ ducem, Ludolphi fratris ſui filium, fortitudine & conſilio excellentem, & laboribus infractum. Dimiſsis ille è portu Oſtienſe aliquot nauibus, litora circumit; & hoſtium vires & conſilia explorat: quos cum magnâ multitudine conueniſſe intelligeret, & ad confligendum paratos audiret; exercitum deducit Tarentum, vrbem maritimam: quam obſeſſam primo menſe capit auſpicato initio: hinc hoſtibus ad vicum Balentellum collectis occurrit: quos congreſſu acri in fugam coniicit; & in campo quodam ex anguſtiis fugientes adortus, plurimos eorum occidit. Gratulati ſibi de victoriæ principiis duces Imperatoris, ſecuriùs mox agebant: hoſtemque tanquam imbellem ſpernentes, non vtebantur fortunæ ſucceſſu, & mitis victoriæ lætitia: id cum Græci animaduerterent; coactis ſenſim in vnum copiis, decernunt Germanos & Italos eſſe quamprimùm inuadendos; niſi

enim

enim occaſione tali vtantur, facilè è manibus elapſuram fortunam, quæ ſe nunc propitiam maximè offerat, & quaſi palmam manu oſtendat. Erant in Græcorum exercitu Syrij, Cretenſes, Africani, Thraces, Dalmatæ, Illyrij, & multi Hebræi, aliæ gentes aſperæ, & vitæ prodigæ; excepto milite inſularum, quem ſupplementi loco addiderant, & ex vrbibus deuictis coëgerant. Eos omnes Dux illorum allocutus, & propoſitis hinc periculis, inde præmiis; animos cunctorum in ſpem præclaram adducit: Non eſſe effugij locum, cum à tergo ſit mare: à fronte victores copiæ, à lateribus hinc inde hoſtes penè infiniti & magnanimi. Igitur pugnandum neceſſariò pro ſalute, cum hoſtes nihil tale expectent: & vires Græcorum nondum cognitas, pro nihilo habeant & contemnant. Victoribus, ait, prædam expectandam ampliſſimam, non ſolùm è mancipiis & captiuâ nobilitate, verùm etiam ex ipſorum opulentiâ, & impedimentis & precioſâ ſupellectile. Vrgebat præter hæc omnia militem barbarum inopia, interclusis hinc inde viis: in exercitu verò Imperatoris copia augebat luxuriam, victoria recens pariebat ſecuritatem. Hoſtes cùm ire ſibi in conſpectum audiret Imperator; ſuas cohortes ipſe diſponit & ſigna inſtruit. Italis primas ſibi partes depoſcentibus, qui notum ſibi hoſtem magis eſſe dicerent, eas conceſsit. Cum eſſet ad dimicationem peruentum; Saraceni cœperunt manus primi conſerere, & aduerſus Italos pugnare: ſed Romani & Beneuentani vix primos ſuſtinentes, terrore & fugâ replent omnia; & hoſti aditum aperiunt inuadendi liberrimè reliquum exercitum. Germani diu reſtiterunt ſummis viribus; ſed nudati à lateribus, & à ſociis deſerti, pares eſſe non potuerunt, cladeque ſunt inſigni ſuperati. Pugnatum eſt ad horas aliquot; nec priùs locum, quàm vitam relinquere conſueti erant Germani: ſed oppreſsi multitudine, & à ſagittarijs maximâ ex parte vulnerati, cedere cogebantur. Fit igitur fuga & diſsipatio miſerrima: oppetunt plurimi viri fortes, & primæ nobilitatis: inter quos nominatos reperi, Henricum præſulem Auguſtanum, Vuernerum Abbatem Fuldanũ: item Richardum ſigniferum Imperatoris, & Vdonem Viburgium, qui honeſtos ordines duxerat: Comites verò Ditmarũ, Gebhardum, Guntherum, Ecelinum, & fratrem eius Becelinum, Dedonem, Burchardum, Conradum, Bertholdum: quos partim Ditmarus, partim Lambertus recenſent, ſuppreſsis familiarum (vt ſolent) nominibus. Imperator ad maris littus in illa diſperſione exercitus peruenit: cuius equus cum in pugnâ confoſſus eſſet: Calonymus Ebræus quidam ſuum ipſi tradit.

Otho II. Ruffus.

Othonis Imp. clades à Saracenis accepta.

 Videns

Othonis II. fortuna in mari.

Videns ibi nautam Græcum, vt ſe reciperet, ipſum appellat: ſed is auribus ſurdis tranſiit, metu fortaſſe hoſtiũ inſequentium, aut ipſis ſupplicibus non ſatis fidens. Non longo pòſt tempore, ſoliciti in litore vagantes Ebræi, alium nautam proſpiciunt, ad quem equo immiſſo Imperator cum vno atque altero ſatellite properat, & precibus recipitur. Erat in eâdem naui Henricus Zolunta mercator, natione Dalmata, qui Imperatorem agnoſcebat: cum quo locutus humaniter (nam & Slauici ſermonis peritus erat) ſuam ipſi ſalutem commendat, & promiſſa addit magnifica & tali loco neceſſaria. Gubernator nauis ex vigore & habitu ſuſpicabatur virum eſſe minimè ignobilem: ideo inſtando rogauit, num ipſe Imperator eſſet: Quod cum aliquoties pernegaſſet: tandem qui eſſet aperire non dubitat: nam & Græcum & Dalmatam ſpe maximarum opum incenderat, vt ſe incolumem ad arcem Roſanam, ad Aciris fluminis oſtium ſitam, ſiſterent. In eâ erat Imperatoris vxor, loco videlicet & arte & naturâ munito, & inter duo flumina nauigabilia, non longè à mari poſito. Cum gubernator arci iam propinquaret, Zoluntam ad vxorem ablegat, vt cum theſauris ad nauem accederet: & præſulem Metenſem Ditericum, in cuius cuſtodiâ erat, vnà adduceret: perſuaſerat enim gubernatori, ſe ad ſuos nunquam reuerſurum; ſed cum vxore, & omnibus facultatibus nauigaturum Conſtantinopolim, ad Baſilium affinem, in quo reliquam ſpem ſuæ dignitatis haberet. Erat ea nauis quadriremis, miſſa in Calabriam ad tributa, quæ annuatim Græcis ſoluebant, deportanda: & appellabatur (vt Ludbrandus ait) Salandria, centũ & quinquaginta nautas continens. Præſul oneratis aliquot mulis, quos Somarios appellant, ad littus accedit, & cum militibus aliquot nauim aſcendens, quaſi mox importaturus theſauros, anchoram iubet demittere. Id cum eſſet factum, Imperator ſpecie mutandi veſtimenta ea, quibus indutus erat, abiicit; vt è prora exiliens, expeditior ad littus nataret: quem cùm gubernator Græcus veſte præhenſurus eſſet, à ſatellite Imperatoris Luppone transfigitur. Græci inde in puppim transfugére: quibus & incolumitas promiſſa eſt, & munera atq; honoraria debita reddenda, modò expectarent, donec in locum tutum Imperator traductus eſſet. Inde ſcaphas naui annexas conſcendentes, qui Imperatorem liberauerant, ipſum reducunt incredibili lætitiâ. Græcus verò nauta non expectandum ratus, ſe in fugam celerrimam dedit: munera quæ ipſi promiſſa erant, ad nauem miſſa atque relata ſunt. Referunt hanc narrationem alij paulò aliter: quorum ſententiam, ſi quid fortè curioſus lector

lector deſideret, etiam breuiſsimè exponam: Imperatorem videlicet ſolum ad littus perueniſſe; qui à nautis prætereuntibus, quos implorauerat, receptus ſit, cum ſe ex Imperatoris exercitu deleto euaſiſſe teſtaretur: Græci cùm & ſtaturam eius heroicam conſiderarent, & vultum intrepidum: inter ſe locuti ſunt, ſe ſuſpicari, ipſum eſſe Imperatoré, aut eius certè ducem aliquem primariũ: Ideo ſe rectà cum illo nauigaturos Cõſtãtinopolim, vt captiuũ ſuo Imperatori inſignem traderent. Ipſe cùm linguam eorũ calleret, diſsimulans, quòd ſermones eorum intellexerit: externum Mercatorem Slauicæ linguæ peritũ, qui in eâdem naui erat, enixè rogat, vt impetret à nautis, quò deferatur in Siciliam: Meſſanæ ingenté auri vim eſſe depoſitam, quam ſit ipſis monſtraturus, & ſimul abiturus quò cuperent. Nihil potuit lucro inhiantibus dici dulcius aut optatius: Itaque recto curſu ad portum Meſſanenſem contendunt: in litore ipſo cum armatis cuſtos aſtabat Probus Cæſius patricius Romanus, loci eius Præſul: quem cum Imperator auxilium rogaſſet, ſine recuſatione vllâ impetrauit. Captâ igitur naui, nautæ quadraginta compræhenſi de rudẽtibus ſuſpenduntur: ipſe cum comitatu miſſus Romam eſt, ad vxorem & reliquos Principes: qui de eius incolumitate iam propemodum deſperauerant, & ſe in vrbe collegerant, vt ſuæ vitæ quærerent præſidia. Hæc aliorum eſt ſententia: ſed quid in tantâ diuerſitate pro vero affirmem, non habeo: in mea narratione Ditmarum præcipuè ſum ſecutus, cuius cognati eodem prelio dimicarunt: quod eſt rei Chriſtianæ iacturâ miſerabili cõmiſſum, anno ſupra noningenteſimũ octuageſimo ſecundo; vt idem Ditmarus ſcribit. III. Idus 982.
Iulij: vt Lambertus, pridie idus Iulij. In Antiſtitum Magdeburgiorum annalibus legitur, hanc cladem viro cuidam religioſo, eſſe ſomno manifeſtatã: qui Imperatorem viderit in aureo ſolio ſedentem, cum purpurato nobilium agmine: cui ſcabellum argenteum diuus Laurentius ſubtraxerit; minatus, niſi reſtitueret ædem ſuam Merſburgi crematam ſpoliatamq;, fore vt breui & poteſtate & vitâ priuaretur. Quem ſermonem Imperator cum non meminiſſet, aut prò nihilo duxiſſet, hanc illi accidiſſe & imperij & annorũ diminutionem. Hæc ſomniantum figmenta aut ludibria interdum addo: vt ſcriptorũ illorũ vanitas intelligatur, qui ſomnia recitant: res ſcitu maximè dignas, tanquã inanes, per oſcitantiam prætermittunt. Rumore per Italiam dilato, ſaluum eſſe Imperatorem, & è tam præſenti periculo, diuinâ beneficentiâ ereptum: reliquiæ profligati & amiſsi exercitus ad eum confugiunt: quorum omniũ dolor mixtus cum gaudio fuit. Dolebãt propter

Otho II. Ruffus.

Otho II. Ruſſus.

cladem Reipub. inflictam, & tot viros fortiſsimos amiſſos: lætabantur bonitate Dei, qui hoſtili inſolentiæ & vinculis non reliquiſſet vexandum Principem, cui ipſe ſummam in terris poteſtatem dediſſet. Imperator pietate & ingenuitate ſuſpiciendus, coram ſuis fatebatur ſe delictis meritò incidiſſe in tantam calamitatem: & ingemiſcebat de tot optimorum & lectiſsimorum virorum interitu acerbo. Sola ipſius vxor, Græco ingenio atque animo, & leuitate muliebri, mirari dicebat ſe, à ſuæ nationis hominibus imbellibus, victos eſſe fortes Romanos. Quæ vox vt ad aures ducum & militum demanauit: eam fecit vniuerſis deteſtabilem: ita vt poſt id tempus in Germanorum odio atque contemptu degeret. Cùm autem ſpeciem quandam exercitus è Germanis recollegiſſet, conſilium ab iis, quid eſſet in tàm triſti caſu agendum poſtulat. Hoſtes relinquere multos, eſſe turpe: repedare in patriam, relicto in omnibus locis tumultu aut bello, longè turpius; neque id fieri tutò ſatis poſſe, cum exercitu diminuto & victo, qui ludibrio & prædæ ſit Italis ſuperbis futurus. Omnibus idem ſentientibus, vitam pro nomine Germanico, & gloriâ maioribus relictâ, ponendam eſſe: decernit puniendos eſſe eos, qui primi fugam fecerint. Igitur Romam ipſe proficiſcitur, OTHONEM Sueuum legatum ſuũ Veronam mittit ad Principes Germaniæ euocandos: vt communibus ſuffragiis decernerent, quomodo iniuria accepta ſarciri poſſet; & iniri ratio, ne rurſus à Germanis Italia abſtraheretur, quæ eſſet ſanguine tot virorum clariſsimorum acquiſita. Cladis infauſtiſsimæ nuncius, triſticiâ, & lachrimis totam repleuit Germaniam: ſed vt liberatum Imperatorem audierunt, animi redditi, & facta melior ſpes eſt: pro eius autem ſalute abſentis, omnibus vrbibus agrisque indictæ ſupplicationes, iuſtaq; facta more temporum illorum: ſolutæq; inferiæ ſunt iis, qui proditorum fraudibus prælio infelici oppetierant. Interea copiis ſuis in vnum congregatis, & ſupplemento addito, cum Beneuentanos fugæ auctores fuiſſe cõſtaret, eorũ vrbem militi diripiẽdam dedit: direptã incendit: aſportatas inde diui Bartholomæi reliquias, in Inſulâ Tiberis inter Fabriciũ & Ceſtiũ pontes Romæ collocat, & templũ illud auguſtius reddit. Beneuentum vrbs antiquiſsima, à Diomede poſt bellũ Troianum condita: initio Maleuentum dicta, quod nomen inauſpicatius deinceps mutatum eſt. hoc tum fatum habuit iracundia militum: cum iuſtius fuiſſet in ciues animaduertere, quàm ciuitatem perdere inſontem, vt ſentit Sabellicus.

Othonis deliberatio cum ſuis de bello Saracenico.

Beneventi direptio.

Obiit in eadem vrbe Non. Octo. vir eruditus, ORTHRICVS

deſi-

deſignatus Antiſtes Magdeburgius, quem ſuâ ambitione Giſelarius euerterat. Erant in pari culpâ ciues Romani, quos tamen ad pœnas apertas vocare, viſum fuit non tutum: Ideo inſtructo publico epulo, Cardinales & proceres vrbis inuitantur, in loco celeberrimo ante gradus templi Apoſtolici campo Vaticano. Vallis illa tota armatis circumdatur; ne quis accedere aut abire illis inuitis poſſet. Conuiuio ex parte agitato, Imperatoris Cancellarius in medium procedit; nocentes de libello legit; qui rapti de triclinijs, capite puniuntur, in conſpectu omnium. Imperator reliquos ſtupidos, & trementes videns, epulas continuare ſecurè iubet: quibus bonâ conſcientiâ ſolatio ſit, & innocentia incolumitati. Hoc factum terrorem ingentem toti Romæ incuſſit: nemo enim putauerat tantum eſſe animi in Imperatore; ut in vrbe auderet ſuam potentiam oſtendere, poſt tantam acceptam cladem, & inter tam dubiæ incertæq; fidei homines. Pæna igitur nocentibus inflicta, & adēptus innocentibus metus, fecerunt Imperatorem verendum: qui tamen detrectatione non caruit: nam eſt ab inuidis Sanguinarius appellatus. Ad conuentum Veronenſem, de quo diximus, ſtatim ab initio veris, principes frequentes conuenerant: primùm quòd mandato euocati eſſent; deinde quòd cernere Imperatorem poſt tantam calamitatem præoptarent.

Otho II. Ruffus. Animaduerſio Othonis in Cardinales & ciues Romanos.

Otho vnde ſit Sanguinarius cognominatus.

Bernardus Dux Luneburgius ex itinere redire domum cogitur; propterea quòd Dani, abſentiâ eius cognitâ, caſtellum quoddam occupauerant: qui ne in Saxoniâ motus maiores excitarent, ab eodem ſtatim repelluntur: ciues, qui caſtellum tradiderant, interfecti: caſtellum igne crematum eſt.

Bernardi Luneburgij victoria de Danis.

Eodem tempore, cum Marchio Ditericus, qui ditionem Brandeburgiam tenebat, nimijs exactionibus Slauos, Chriſtianos factos, grauaret; & noua cotidiè onera imponeret: cumq; Giſelarius antiſtes aulas ſequeretur, & ſua magis curaret, quàm commiſſam ſibi plebeculam: Slaui inter ſe de iugo religionis & imperij excutiendo, deliberant: mutuaq; inuicem facta conſpiratione, mori malunt, quàm ſeruitute eiuſmodi premi; in qua nec animi ſint quieti, nec fortunæ tutæ, nec corpora periculorum vacua. Etenim Sacerdotum & Præfectorum fauor erat comparandus pecuniâ; nec ad eorum cupiditatem explendam, vlla ſatis magna fuit. Igitur ad arma ſimul omnes conclamantes, eo animo Saxoniam adeunt; vt aut ſe liberent ab iniquitate & jugo grauiſsimo, aut ad vnum vniuerſi moriantur & intereant. Præſidium primâ coitione Hauelburgo eijciunt,

Coniuratio Slauorum.

Slauorum ſævitia in Hauelburgo.

 & ob-

Otho II. Ruffus.

& obtruncant militem: ciuitatem diripiunt, templum incendunt, ſacerdotes excruciant: religionem enim infenſiſsimè oderant, propter mores hominum, qui eâ ad quæſtum & luxum & libidinem abutebantur. Erant inter ſacerdotes non omnes auari aut iniuſti: ſed antiſtes tales efficiebat: qui ab iis pecunias exigens præter modum, eoſdem cogebat expilare populum, vendendis ſacris, indicandis ſuffragiis, licitandis precibus: nemo faciebat, ſine nummis: nemo orabat, ſine pecunia: nemo veniæ ſpem dabat, ſine auro. Viuentibus mortuisque ſoluendum æs erat; ſi aut Eccleſiam ingredi, aut humo condi cuperent; aut cœlos deſiderarent, aſcendere. In vrbe Hauelburgo tres dies ſæuientes VI. Non. Iulij Brandeburgum petunt.

Slauorum tyrannis in vrbe Brandeburgo.

Hoſtium rabidorum aduentu non expectato, & Marchio Ditericus, & præſul Volcmarus, vrbe cum præſidio excedunt turpi trepidatione: qui poterant ſequi ciues, vnà cum ipſis egreſsi ſunt, relictis vxoribus, liberis, fortunis. Multitudo igitur plebis infirma, & miſeri ſacerdotes obiecti ſunt hoſtium furioſorum tyrannidi & libidini. Slauis portæ aperiuntur, ſi fortè eos caperet deſertorum miſeratio: ſed gens fera & irritata ſupplicem nullum reſpicit, & aures ad preces omnium ſurdas affert. Sæuitur in Eccleſiaſticos & ciues nullo delectu aut diſcrimine. Regnum in vrbe abundante tenentes, perdunt & diſsipant quidquid adeſt: cumque nihil reſtaret amplius in tectis, ſepulchra perfodiunt: DODILONEM præſulem defunctum, qui à ſuis antea ſtrangulatus fuerat, & ante triennium erat ſepultus, eruunt, & ornamenta ei ſacra detrahentes, cadauer trahunt, verberant, & rurſus terrâ obruunt.

Bohemorum ſæuitia in Miſnia.

Boëmi auditâ Imperatoris clade, & Principum abſentiâ, de ſuâ prouinciâ ipſi ſimiliter exeunt: & Henrici Marchionis Miſnenſis cum vicinis quibuſdam diſcordiâ, ad ſuas cupiditates explendas per tot occaſiones vſi ſunt. Marchio enim cum in auxilium vocaſſet Boëmos; Ducis Bolislai legatus, voluntate mutatâ, arma in eum conuertit, cui miſſus auxilio fuerat. Vrbis MISNÆ inuadit ſuburbia, & parum abfuit, quin vrbe per fraudem potiretur: quâ ſpe cum excidiſſet; in colonos ſæuit, & nemine prohibente longius progreditur: agros, ad Pleiſſam & Eliſtrum fluuium ſitos, diripit. Tum à Dedone Zorbecæ Burggrauio, à ſuis diſſentiente, perſuaſus; diœceſin CITIENSEM inuadit: in quâ eodem modo graſſatus, præſulem Hugonem pellit, ciues ſpoliat, templa diripit. Dedo in caſtris Boëmicis dux erat, & auctor perdendorum ſuorum: qui curâ pietatis omni depoſitâ, ma-

trem quoq; ſuam Iuttam, Comitis Mersburgij filiam, cum aliquot matronis nobilibus captam abducit.

Otho II. &c Ruffus.

Hæc cùm Slauis & Boëmis ceſsiſſent ex voto: nemoq; audaciam reprimeret; occaſione rei bene gerendæ inuitatus MISCOVIVS Dux Obetritarum, HAMBVRGVM vrbem nobilem & magnam expugnat: præſulem Adalgadum eiicit: templum à Ludouico Caroli Magni filio extructum incendit: inde nullo obſtante ad Calebam vſque retrogreſſus, ædem Laurentianam inflammat: religionem recentem abolet; veteres idolorum cultus inſtaurat: Chriſtum Deum eſſe fatentem viuere neminem permittit: quoſdam vt poſsit cogere excruciat; alios in ſuas partes largitionibus & blanditiis abducit: propter rem militarem viros fortes cupiebat conſeruare, vt eorum aut operâ aut conſiliis vteretur.

Miſcovij Obetritæ tyrannis ad Hamburgum & Calebam.

Tradunt annales antiſtitum Magdeburgiorum, Miſcouium iſtum inſaniâ ſubitâ correptum, & à furiis ita agitatum, vt clamores horrendos ederet; diceretque audientibus, ſe intus dolore & ignibus ardentiſsimis conſumi. Aquis immerſus ad cruciatus ſanandos, leuationem nullam ſenſit, aut inuenit. Scribunt alij, ductum pœnitentiâ Chriſtianos ſacrificos accerſiuiſſe: à quibus aquis luſtralibus ſit tinctus, ad tormenta interna mitiganda aut tollenda: ſed nihil profuiſſe homini diro, & execrando tyranno: qui poſt dies aliquot in illâ amentiâ animam exhalauerit.

Miſcovij Obetritæ inſania & mors.

Milites eius mouit exemplum Ducis horribile, vt de diſceſſu cogitarent. Sed illis animus à fortioribus additus: & Dux nouus belli creatus eſt, qui cæteris minùs pietatem curaſſe aut intellexiſſe putabatur. Itaque ad fluuium nominatum Congeram, ad quem graſſando & latrocinando prouecti erant, conſederunt: vt reliquam Saxoniam vexarent, & religionem Chriſtianam radicitus extirparent. Fuerunt in eorum exercitu ſigna triginta, vt Ditmarus & annales Magdeburgiorum antiſtitum referunt: ſed ij pro ſignis imperitiâ (vt puto) ſcribunt legiones: quod aliis quoque in locis factum obſeruauimus.

Obetritæ Saxoniam vexant.

Antiſtes GISELARIVS, cuius mentio ſæpè facta, curam tuendæ Saxoniæ ſeriùs propemodùm ſuſcipit; qui in colligendo auro erat occupatus, & in deliciis nec illius ordini nec ætati conuenientibus. Videns autem imminere Saxoniæ vniuerſæ periculum grande, propter Imperatoris abſentiam, & tumultus præſentes: exercitum, quantum poteſt,

Giſelarius Obetritis occurrit.

Otho II. Rufus.

celeriter congregat; vt finitimos ab incurſionibus liberaret, & ad perſequendam victoriam inſolentem, furentibus quaſi viam intercluderet. Erant eidem auxilio Hilliuardus Præſul Halberſtadius, Riddacus Comes Mersburgius, Siffridus Summeringius: & quorum familias innominatas, vt ſolent ſcriptores, prætererierunt, Vdo, Berizo, Dedo, Fridericus Comites. Hoſtibus tamen cum longè eſſent inferiores: & ſuam & Eccleſiæ ſalutem commendabant precibus Deo omnipotenti: ſumptoque corpore & ſanguine Chriſti, tanquam pro religione morituri, arma ſumunt: mutuò ſeſe quoque adhortabantur, vt ſuo quisque corpore tegeret locum, quem in pugnâ cepiſſet: futurum inſpectorem Deum, quantoperè quisq; amaret religionem & patriam. Erat fortè is dies feſtus, quo in conſpectum hoſtis tendebant: ad quem cùm primùm accederent, vnius alteriusve horæ ſpació quieſcunt, & ſeſe colligunt. Interea cum nox immineret, prælium differtur in lucem ſequentem. Quod cum ſub auroram manè cœpiſſet vtriusque exercitus magnâ vehementiâ; per diem ferè integrum continuatum eſt: Slauorum acies tandem profligatur, & ſtrages eorum inſignis editur. Noctis beneficio qui erant ſeruati; in collem quendam campo prælij propinquum ſe feſsi recipiunt: quos cum delere penitus die alterâ antiſtes ſtatuiſſet, & ipſi non ſegnes fore in perſequendo Saxones ſuſpicarentur, eâdem nocte ſibi fugâ conſuluerant. Saxones de Slauis victis triumphum ſplendidè agunt: mox vrbes & alia loca ab iis occupata recipiunt: & colonos diſperſos colligunt.

Sclavorum clades.

Templa & ædes, quas incenderant, inſtaurantur maiore ſumptu & magnificentiâ. Tam acri tamque diu durante prælio, ſcribunt in exercitu Saxonico vltra triginta milites non periiſſe, ſingulari quodam miraculo. Hæc tum in Saxonia geſtâ hoc modo ſunt.

Conventus Veronensis.

Interea in Italiâ properat Imperator ad conuentum Veronenſem; quò principes vocari præceperat. Calamitate publicâ expoſitâ, Principes rogat & hortatur, in commune vt conſulerent: ne reſpublica domi foriſque afflicta maioribus incommodis afficeretur, aut magnâ ex parte interiret. Capita deliberationis erant, quo modo eſſet Italia defendenda: & quibus rationibus poſsit Germania eſſe ſalua. Vna omnium Principum mens & ſententia fuit, non deſerendam Italiam: & Germaniam viro alicui virtute & meritis ſpectato, tanquam Imperatoris vicario committendam. In hæc verba cùm conſenſiſſent Duces

& Præ-

& Præſules: & eſſent operam, induſtriam, fidem ſe dignam, pol- *Otho II. Ruffus.* liciti: Imperator ſe in Italiâ manſurum dicit: ipſis ſuum com- mendat filium, & nominatim OTHONI Sueuo, & BERNAR- DO Luneburgio, viris illorum temporum fortunatis & fortiſsi- mis. Matri ADELHEIDI Papiam habitandam concedit: eique cuſtodes ac miniſtros præſidiaque aſsignat; & poteſtatem in In- ſubres tribuit. HENRICO patrueli Bauariæ Duci, neqtid noui ſuo more agitaret, metum omnem demit: eisque planè ignoſcit: tum filio eius HENRICO, qui poſtea imperauit, ius ſuccedendi in auitâ ditione tradit. Quâ tamen beneuolentiâ minimè motus eſt, vt quieſceret. nam iniuſta, de imperio occupādo ſtatim con- *Othonis Sueuiæ Ducis mors.* ſilia cepit. OTHONEM Sueuiæ Ducem, cum poteſtate legati atq; vicarij remittit in Germaniam: hunc annales externi in iti- nere; noſtri, mortuum domi tradunt: non ſine veneni ſuſpicio- ne, quod Romæ hauſerit. Deliberatis rebus aliis quàm plurimis & conſtituto Reipub ſtatu, cum valedixiſſet ſingulis & vniuerſis Imperator: patriam eis ſumma grauitate & contentione com- mendat: ipſe Romam cum ſelectâ manu militum redit, vt re- tineret in officio Italiam; & hoſtibus religionis Saracenis terro- ri in propinquo eſſet. Alij pudore, aiunt, noluiſſe redire in Germaniam: alij ægritudine confectum, mori maluiſſe Romæ.

Erant iacta noui belli contra Venetos fundamenta, Candia- *Belli Veneti fundamenta iacta.* næ & Caloprinïæ familiarum temeritate: qui domi nouis rebus ſtudebant, & foris nocere Reipub. cogitabant. PETRVS Can- dianus, & VITALIS frater eius, Patriarcha Gradenſis (qui & Aquileianus) Imperatorem acceſſerant in Germaniâ; queſtum de indignâ cæde patris, & fratris alterius adhuc infantis: qui non ſolùm deiecti è palatio eſſent per contumeliam: ſed etiam be- ſtiis obiecti in mediâ ciuitate, ſpectaculo inter Italos inaudito. Candianæ familiæ hoſpitio ferebatur vſus Otho primus; cùm habitu ignoto vrbem inſpexiſſet: qui eis pulſis rurſus obtulit ho- ſpitium, & auxilium promiſit, cum primùm veniſſet in Italiam.

Accelsit paucos poſt annos alia iniuria, cùm Caloprinij ipſi Mauracenorum factione pulſi eſſent, vel ſuâ potius ſponte fugiſ- ſent, ne opprimerentur. Stephanus igitur Caloprinius Imperatorē Veronæ ſupplex adit: & in factionē aduerſam, atq; patriā multa ꝓbra & conuitia effundit: qbus adeò mouit Imperatoris familia- res, vt niſi præ foribus fuiſſent maiora negotia, bellū fuiſſet indi- ctū Venetis: quibus Imperator mandat & vias intercludi, ne cō- meatū alicunde acciperent: & cōmercio eius vrbis reliquæ Italiæ

Otho II. Ruffus. interdici: ſed breui ſecuta mors Imperatoris, Venetos periculo liberauit. Adelheidis mater Imperatoris, quæ tum Placentiæ erat, vt Sabellicus; Papiæ, vt annales Saxonum; efficit vt Stephanum exulem Veneti cum ſuis reciperēt: idq; in gratiam eius fecerunt.

Othonis bellum Saracenicum alterum. Saraceni ſucceſſu inſolentes & elati, non ſolùm prædabantur in litoribus Calabriæ: ſed etiam ad Romanorum vſque ditionem accedebânt: quorum furioſam tyrannidem Itali exoſi, naues aliquot contrahunt: & Imperatorem orant, ne ſe deſertos eſſe ſuâ auctoritate patiatur: poſſe eos vinci incautos & diſperſos: & victos ſemel non tantum habituros audaciæ, vt Romanos amplius laceſſant: diſſenſuros quoque facilius, cum tot gentes barbaræ & feroces in vnum ſint coactæ. Suam igitur rebuspublicis non negans operâ, claſſe comparatâ obuios adoritur. Commiſſa pugna non incruenta eſt: cum ex alterâ parte neceſsitas, ex alterâ præliaretur inſana cupiditas. Deus qui auerſum antea vultum oſtenderat, iam propitius miſeris arriſit: vt Imperatori & ſociis contingeret victoria. Imperator ſagittâ percuſſus lethali, de ſua vitâ ſpem fere abiecerat. Hæc vt in Saxonum monumentis perſcripta ſunt, expoſui.

Othonis III. Imp. inauguratio. Germaniæ principes ad ſtatum rerum domi confirmandum, Imperatoris vnicum filium, adhuc puerum, regem creant Aquisgrani, impugnante eam electionem turbatore Bauaro, vt mox *Imperatoris teſtamentum.* dicetur. Imperator curis multis magnisque confectus, de fragilitate vitæ hominis cogitans, cui nemo non eſt ſubiectus: theſauros ſuos in partes quatuor diuidit: vnam dicat Eccleſiis & templis reficiendis: alteram dat noſocomiis & Xenodochiis: tertiam ſorori Sacerdoti Quedilnburgię aſsignat: reliquam in miniſtros fidos & milites veteranos iubet diſtribui. Morbo autē graui indies inualeſcente vocat ad ſe Pontificem: & coram præſente multitudine confitetur, & delicta ſua publicè enumerat, & eorum à Deo atq; Pontifice veniam petit: ſeq; ad deponendam corporis mortalis compagem paratum affirmat, ſpe vitæ felicioris & magis quietæ. Ingentē aſtantibus oratio eius luctum & admirationem mouit, cùm propter pietatem eximiam, tùm etiam propter animū humilitatis plenum. Obiit VI. Id. Dec. vt Ditmarus; anno ſupra no-

Othonis Imp mors.

983. ningenteſimum octuageſimo tertio, imperij ſui decimo, ætatis trigeſimo octauo. Cuiusnam Pontificis anno, Blondus, Platina, Sabellicus ſtatuere non poſſunt: cum intra menſes duodecim quatuor fuerunt Pontifices. Si attendimus annales Saxonicos, *Othonis ſepulcrum.* obiit ſub Benedicto VII. Sepelitur in areâ Vaticanâ, in veſtibulo templi diui Petri, monumento clauſus Porphyretico: quod

nos

nos ibidem deiectum vidimus, & factam mendicorum cloacam: *Otho II. Ruffus.*
mirati Carolũ Cæſ. qui in vrbe bis oſculatus pedes Pontificis fuerat, quòd talis Cæſaris ſepulchrum in locũ honeſtiorẽ & ſublimiorem non extuliſſet: mirati verò multo maximè Tridentinum & Auguſtanum Cardinales Germanos; quòd id iacêre & contaminari paterentur, cum præter eum locum cotidiè irent, & Othonis eſſe tumbã minimè erant neſcij. Vxor Othonis Theophanô poſt mariti obitũ, ad ſocrum Papiam ſe contulit: ſed ab ea paulò pòſt diſſentiẽs, redit in Germaniã; & moritur Nouiomagi XVII. Cal. *Theophaniæ Imperatricis mors.*
Iulij anno ſupra noningẽteſimũ nonageſimo primo, vt Lãbertus: 991.
viduitatis ſexto, vt Cõtractus; ſeptimo, vt Ditmarus: octauo, vt Lãbertus: quã diuerſitatẽ annoto, quia vnus tantum ex ijs verũ dixiſſe exiſtimandus eſt. Ebergerus antiſtes Colonienſis, corpus eius in ſuam transfert vrbẽ: & in æde Pantaleoninâ honorificè condit. Fuit Theophano, teſte Ditmaro, fœmina modeſtæ fiduciæ, & quod rarum (vt ipſe inquit) in Græcia eſt, morum optimorũ.

OTHO III. IMP. MIRACVLOSVS.

OTHO III. Othonis Secundi Imperatoris filius, patre defuncto annos pueriles nondũ exceſſerat: vnde ab inuidis longo pòſt tempore, etiam in imperio Puer appellatus eſt. Eius imago extitit in baſilicâ Spirenſi in cruce quâdam de laquearibus templi ſuſpẽſa: quam ipſe Ruperto Præſuli dono miſerat. Fuit in eo animus excelſus & beneficus, & aui patriſque exemplo religionis amantiſsimus: id quod itineribus ad templum Archangeli in extremâ Italiâ, & ad templum Alberti præſulis in Poloniâ declarauit: quætum putabatur religio præcipua & ſingularis. Ad ineundas amicitias habitus lentus, ad retinendas conſtans, ad colendas fidelis. Quamuis autem à negotiis imperij, quibus erat intentus, rarum illi eſſet otium: tamen precum tempora certa & diſtributa ſemper habuit; & ieiunia ſolita, ne peregrinando quidẽ, neglexit aut intermiſit: diuinarũ humanarumq; rerũ prudentiſsimus, vt Coſmas ait Pragenſis. Iuſtiſsimum in iudiciis fuiſſe; & libidinis, ſcelerũ, perfidiæ, vindicem acerrimum, eius facta teſtantur: vt in puniendâ vxore adulterâ, & in vindicando nequã Pontifice Romano. Credulitate interdum abductus atq; deceptus eſt: ſed quos auctores fraudis comperit, iis iniquus totius vitæ tempore fuit: vtrunq; in eo erat, ad iram celeritas, & ad ignoſcentiam facilitas: ſolis religionis hoſtibus & proditoribus non ignouit. Eſt autem propter abſolutam in omni actionũ genere, ſapientiam & virtutem, Mundi miraculum ſeu Miraculoſus iam inde à puero cognitus & cognominatus. *Animi dotes in Othone.*

Vxor

Othonis matrimonium. Vxor eius, vt annales Brunſuigij & recentiores ſcriptores omnes, MARIA Aragonia fuit: quod ſi ita eſt (nam multi dubitant) nata eſt de gente Hiſpanâ, è ſtirpe Sanctij cognomento Maioris. Hanc quoque coniunctionem è populo extraneo quæſitam opinantur: vt Saraceni, qui regnis Europæ magnas clades inferebant, ope Hiſpanorum poſſent expelli: idque facilius, ſi exercitus Saxonici adiungerentur. Ex eâ genitam vnicam filiam, Lazius nominat MATHILDIM, nuptam Ecelino Andecenſium & Meraniæ Comiti: filios tres recenſet Munſterus, HVGONEM, FRIDERICVM, VLRICVM: ambos hos imitantur, qui nunc annales non ſcribunt, ſed deſcribunt. Panuinius eoſdem Othonis II. è concubinâ filios appellat. Ipſe in noſtris auctoribus aut monumentis tale nihil inuenio: ſed defunctum Othonem ſine prole, odio ſexus muliebris.

Othonis vxor libidinoſa. MARIAM enim libidine perditam & infamem fuiſſe, iisdem Annalibus Brunſuigiis proditum eſt. Duxit enim ſecum muliebri habitu adulterum adoleſcentem, eâ formâ atque elegantiâ, vt facilè puellam mentiretur: de quo cùm ſuborta eſſet ob nimiam familiaritatem mala ſuſpicio; adoleſcens corpore nudato agnitus, & è gynæceo raptus ad rogum eſt: Aragoniæ verò delicti atrocis veniâ, principum quorundam rogatu impetrata: nam clauſtro eam includere religioſo Imperator conſtituerat. Ipſa humilis vultum mutat, ſed animum non deponit nefarium: exiguo enim pòſt tempore Comitem Mutinenſem deperire cœpit: qui cum eſſet ab ea de ſtupro appellatus; ipſe facinus horrens, illius procacitati non conſenſit: de iniuriâ tamen à fœminâ perditâ & furioſâ accuſatus, capitis non dictâ ſententiâ damnatur. Alij ſcribunt ex occiſi vulnere, non ſanguinis, ſed lactis humorem effluxiſſe: alij vxorem interfecti ferro candente mariti probaſſe innocentiam: quæ miracula attonitum fecerunt Imperatorem, vt factum attentius inquireret. Vxoris malitiam cùm ex ipſius confeſsione cognouiſſet: eam cremari viuentem imperauit. Tàm inauditũ vindicatæ in vxore libidinis exemplum, in Originum libro, & Annalibus Brunſuigiis, & Magdeburgiis, & aliis quibusdam Germanorũ perſcribitur; inter quos nunc præcipuos nomino Crancium & Cuſpinianum: ſed mirum eſt, neque Ditmarum Merſburgium, neq; Hermanum Contractum, neque Lambertum Schafnaburgium, neque Othonem Friſingenſem, eius mentionem feciſſe.

Poſt id tempus, perfidiâ motus, ſed deſtitutus prudentiâ, à coniugio abhorruit: eſtque ſolitus reprehendere in Germanis

contracta

contracta cum externis morum diſsimilimorum gentibus connubia. Mutinenſis iniuſtè damnati vxorem beneficiis honorificè affecit: eique in diœceſi Lunenſi Hetruriæ, caſtella quatuor aſsignauit, nominibus â dierum induciis, quas ad cauſam examinandam poſtulauerat, inditis: vt caſtellum decimnm, caſtellum octauum, caſtellum ſeptimum, caſtellum ſextum diceretur: ita vt Siffridus Miſnenſis ſcribit. In ipſius electione, ſententiis valde dimicatum eſt. Itali cenſebant imperium â Germanis transferendum eſſe, & alicui è ſua gente principi committendum: in qua deliberatione Creſcentius Romæ conſularis poteſtatis, patria Nomentanus, vrbis dominatum rapit: vir & factionibus potens, & nummatus, & audacia cæteris ſuperior. Inter Germanos alii fauebant Henrico Duci Bauariæ, Othonis patrueli: alii Othoni ipſi. Qui Bauarum præferebant, dicebant tali viro opus eſſe, quem & Germani obſeruarent, & Itali pertimeſcerent: qui verò Othonis partes tuebantur, minimè contemnendam eius indolem contendebant, & deberi hunc honorem patri atque auo ipſius, cæteriſque maioribus, per quos libertas Germaniæ & potentia ad ſummum creuerit: elucere quoque è pueri moribus, præ ſe grauitatem ferentibus, virtutem maiorum; & eſſe viros ſapientes & fortes, quorum fide & auctoritate poſsit eſſe ſalua patria, donec ad ętatem iuſtam adoleſceret.

Otho III. Miraculaſus.

Electio Othonis III. Imperat. contentioſa.

Educabatur tùm puer Coloniæ, â Guarino Antiſtite, vt Ditmarus eum nominat: vel (vt annales Saxonum) â Brunone patruo ſuo magno: hic puerum ſeuerè inſtituebat moribus & literis, adeò vt interdum contumacem & negligentem pulſaret: quod cùm fieri ægro animo pateretur, puer generoſus, & contumeliæ impatiens, de vindictâ ſenis cogitauit. Itaque mortuum aliquando in vicinia puerum in lectulum ſuum portari clanculum fecit, ipſe in propinquo miniſtri cubiculo ſe abdidit. Cum noctis tempore, reuerſus è templo Antiſtes, per conclaue pueri ſolito more iret, & corpus frigens tangeret: mortuum agnatum exiſtimans, nimium quantum perculſus animo eſt. Senſu autem præ dolore orbatus, nec ſatis puerum conſiderans, miſerrimum in modum exclamat; totâque aulâ eiulatus ſenis perſonans. In quo plangentium tumultu, cùm ſat pœnarum ſe ſumpſiſse exiſtimaret, puer è latebris in conſpectum prodit: quem cùm accuſaret Antiſtes, quod in tantum dolorem omnes coniecíſset, reſpondit: Verbera quæ â te dolens accepi, cum dolore tuo vlciſci hoc modo volui. Hæc reſponſio pueri, quò magis inopinata erat, eò profundiùs in mentem Antiſtis deſcendebat. Pu-

Othonis vindicta de Guarino Antiſtite Colonienſi.

Otho III. Miraculaſus. gnat autem hęc narratio cum temporibus: nam inter Brunonem & Guarinum duo alij Antiſtites ſunt interiecti: & poteſt idem de Guarino intelligi, ſub cuius cuſtodiâ fuit.

Otho redditur Bauaro educandus. Paulò poſt id tempus Bauarus, regnandi cupidus, cum præcipuis ſuæ factionis viris, Poppone Treuirenſe Antiſtite, & Ecberto Comite, qui cognomento Cocles ob fœdatam faciem dicebatur, Coloniam venit: antiſtitem, vt puerum ſibi traderet, adigit: qui rectiùs à ſe, quàm à quouis alio educaretur. Hoc etſi Colonienſes indigniſsimè ferrent: ceſſerunt tamen illius minis & potentiæ: multi etiam quos animus Henrici latebat, qui ad ſimulandum diſsimulandumque erat compoſitus, ad illius ſe conferebant amicitiam.

Rebus ibi ex ſententiâ transactis, Corbeiam proficiſcitur: id cœnobium antiquiſsimum Veſtoualiæ, à Ludouico Pio Imperatore eſt conditum. Eò veniebant Ditericus & Eſico fratres Comites, qui habitu pullato, & nudis pedibus veniam, neſcio quorum delictorum petentes à Bauaro, non exaudiuntur: ipſi aſperitate eius offenſi, quoſcunque poterant è cognatis amicisque concitabant: extollentes nimirum Othones, qui verâ animi præditi fortitudine, iraſci diutius neſciuerint, præſertim ſupplicibus: deſiderari nunc plurimùm ipſorum bonitatem & clementiam. Turbatâ his motibus Germaniâ, imperio ab exteris etiam gentibus periculum & defectio imminebat. Itali enim (vt diximus) ſe liberare à dominatu gentis Saxonicæ contendebant: & Lotharius Rex Lotharingiam, quam antea pactionibus Imperatori Othoni II. tradiderat, rurſus ad ſe transferre cupiebat, & captâ vrbe Viriduno, bona ſe exiſtimabat habere principia. Verùm cum inter ipſos Francos motus eſſent ciuiles, & inteſtinæ diſcordiæ, nihil Germanis metuendum erat.

Henrici Bauari nimia aſperitas. *Turbæ in Germania.* *Turbæ in Italia & Lotharingia.*

Lotharius & Hugo de regno Galliæ contendunt. Contendebant tum de regni ſublimitate Lotharius & Hugo conſobrini, ex Gerbergâ & Heduige, ſororibus Othonis I. Imp. progeniti. Succeſſerat iam Lothario V. Ludouicus V. filius, qui annos regnauit nouem, ſecundum Annonium: vnum tantùm, ſecundum Sigebertum, idque rectius. Hoc quoque celeriter è viuis ſublato, cùm frater Lotharij Carolus (hunc patruum Ludouici non rectè Cuſpinianus nominat) regnum more maiorum occupaturus eſſet: odio popularium, & in primis proditione præſulis Laudanenſis, Comiti Pariſienſi Hugoni Capeto, vinctus cum vxore traditur: & quod omnibus votis Hugo diu expetiuerat, regno tandem Francico potitur.

Stemma Hugonis à Vuitichindo. Hugonem à Vuitichindo Saxone, trahere nobilitatis originẽ, non-

nonnulli rerum Francicarum ſcriptores memoriæ prodiderunt: affinitate fuiſſe iunctum Othonibus: & ortu materno ſatum de ſtirpe Saxonicâ, ſuprà in Henrico Aucupe dictum eſt. *Otho III. Miraculoſus.*

Scribunt autem VVITICHINDVM exulantem in Franciâ, genuiſſe ROBERTVM filium: cui Carolus Caluus Rex, virtutis gratiâ comitatum Andegauenſem tradiderit. Roberti huius filius fertur VDO (Ganguinus Eudonem, Panuinius Othonem nominat) quem hominem fuiſſe bonum, & rebus gerendis aptum, idem Ganguinus prædicat: hic ſub regibus quatuor, cum inſigni honore vixit, adeò gratioſus; vt Caroli III. cognomento Simplicis tutor conſtitueretur. Eâ tutelâ dum fungitur, propter clementiam virtuteſque multas Rex declaratur; regnumque obtinet annos nouem, non ſine maximâ contentione. nam fautores pupilli regis eum perpetuò impugnabant, ne fraudulenter cum pupillo ageret, & ab eo regnum transferret ad ſuos. Sublato è rebus humanis Vdone, regnum ad ſtirpem Carolinam rediit. VDONIS iſtius filius HVGO, petitus ab vniuerſis, Comes Pariſienſis manſit, & propter res geſtas dictus Magnus: hic ex HEDVIGE Saxonicâ, Henrici Aucupis filiâ, vt iam dictum aliquoties eſt, HVGONEM CAPETVM procreauit: qui adoleſcens factus abbas diui Germani, caſtra magis amauit quàm clauſtrum: & æs militare ſuauius ei ſonuit, quàm Eccleſiaſticum. Is de maiorum dignitate cogitans; & animo Saxonico magna ſperans ac tentans, ad regnum animum adiicit: idque conſequitur, cum in ſtirpe Caroli Magni id iam defeciſſet: quæ annos ducentos, & plus minus viginti durauerat. Ab eius proſapiâ reges Francici, qui nunc rerum potiuntur, deſcendunt: qui ſi vera tradunt ipſorum annales, quos modò adduximus: ortu etiam paterno Saxones ſunt, non tantùm materno.

HENRICVS Bauarus, ſe non obſcurè pro Imperatore gerens, feſtum à Palmarum geſtatione dictum, conſtituerat celebrare Magdeburgi: eoque Duces & nobilitatem Saxonicam partim mandatis, partim precibus euocabat: nonnulli acceſſerunt obſeruantiæ, plerique nouitatis gratiâ. Accepti omnes honorificentiſsimè ſunt, eiſque multis rationibus perſuaſum, vt periculoſis Reipub. temporibus, talem eligerent regem, qui ætate & auctoritate ad gubernationem accommodatus eſſet, quique regna retinere extera in officio poſſet. Ei ſententiæ, quâ Henricum deſignari intellectum eſt, meliores apertè contra- *Henricus Bauarus Imperium affectat.*

Otho III. Miraculoſum.

dixerunt, & ex vrbe egreſsi ſunt: aliqui reſponderunt aſtutè, ſe priùs veniam petituros à Rege, cui fidem dederint: quæ ſi ſit conceſſa, poſteà pariturosei; qui ſit communibus ſuffragiis Rex declaratus. Henricus deinceps ad diem Paſchatis peragendum feſtinat Quedilnburgum, quam in vrbem cùm multos alios venire præcepiſſet frequentes eò acceſsêre Bauari & Franci, ſed non multi Saxones: inprimis eò venere fratres, Duces Boemiæ, Meſico, & Miſtouius, & Bolislaus, amici eius paterni. Inter ſacra ſolennia Henricus à ſuis Rex publicè proclamatur, & fauſtis ſalutatur acclamationibus. Saxonum proceres, quibus factum diſplicebat, ex vrbe ſe celeres auferunt, & Heſteburgum proficiſcuntur: ibi enim conuenerant, quibus Othonum dignitas curæ erat, & qui fidem eis obſtrinxerant & ſeruârant. Erant autem, quos Ditmarus recenſet, Bernardus Dux Saxoniæ, Ditericus Marchio Brandeburgius, Ecbertus, Bio, Eſico, Bernuardus, fratres Comites Mersburgij: Siffridus item Comes, & eius filij Fridericus, & Gazo Viburgij: item Hugo, Echardus, & Benzo fratres Germani Stadenſes: Brunigus item cum ſuis. His adiunxerat præſidium aulæ ſuæ, virorum fortiſsimorum, Vuilligiſus Antiſtes Moguntinus: quod præſidium, milites diui Martini appellabant. Cum his ſentiebat aliorum principum multitudo: qui cùm præſentes huic negotio non intereſſent, per legatos aut literas ſuam ſignificauerant obſeruantiam. Henricus Bauarus rebus duabus nitebatur: primùm quòd Othonem puerum in ſuâ poteſtate haberet, quem à ſe loco nullo dimiſit, & quantâ potuit lenitate tractauit: deinde quod duces Boemici, omnem illi operam & ſtudium polliciti fuiſſent. Cognito igitur, quòd ſui aduerſarij conuentus agerent: fautores ſuos largitionibus & promiſsis ſibi arctius conciliat: ipſe Vuerlam contendens, eos ibidem adeſſe iubet, & Popponem præſulem ſibi legat; per eumque ad hoſtes miſſum, quid agerent, quidve animi haberent, voluit exquirere: quos cùm in inſtituto pertinaces, & ad pugnandum, ſi res poſtularet, alacres videret: pacis conditiones proponit, & inducias ad tempus impetrat, quamuis difficilimè.

Hala obſeſſa.

Interea à Bauari clientibus, vrbs Hala obſidetur, in quâ educabatur ADELHEIDIS defuncti Imperatoris filia. ECBERTVS Burggrauius, cùm nihil hoſtile metuiſſet, propter puellæ regiæ obſeruantiam; ipſo nihil tale metuente, vrbs capta & direpta eſt, & puella cum mundo & theſauris ſuis abducta, ciuibus mirificè dolentibus.

Eo

Eo facinore nunciato, Bauarus magnam animo capit voluptatem, ſuisque rebus optimè ſperat: etenim præſules Bauaricos fauentes habebat, & præcipuos de nobilitate ad ſe allexerat. *Otho III. Miraculoſus.*

Francos vocat Vueiſſenſtadium, vt & eos partibus ſuis adiungeret: ſed mœnia non auſus ingredi, cum paucis in agro ipſo, de rebus ad vtrunque populum pertinentibus, colloquitur. Id quamuis nouum & inſolitum eſſet: tamen ad eundem locum venerunt, Antiſtes Moguntinus, & Conradus Dux Francorum, & magna reliquorum optimatium frequentia. *Henricus Francos ad ſuas partes pertrahere conatur.*

In eo conuentu Bauarus, aliòs captando & blandiendo, alios terrore & minis ſtuduit ad ſe traducere: in primis efficere conatus eſt, ne Principes fidem Othoni datam ſeruarent: non quòd eos eſſe periuros vellet, ſed magis cautos, propter pueri ætatem ad imperandum ineptam: cui ſe adhærere velint pertinaciter, id ipſos cum Reipubl. periculo facturos: pericula autem ſunt multis ambagibus expoſita. Iniecta itidem mentio eſt turpitudinis, quòd maximi Principes non ſub dominatu Regis, ſed miniſtrorum regiorum ſint victuri: qui quidquid auarè, libidinosè, violenter perpetrauerint: id regiæ auctoritatis prætextu eos facturos nemine impediente: Nulli videlicet antiſtiti aut præſuli ſuam tutam aut certam fore dignitatem: nulli Principi aut ingenuo libertatem, vel à maioribus relictam, vel virtute propria & recenti partam: nulli denique ordini inferiori, agrum aut domùm, vxorem aut liberos diu manſuros incolumes: cùm nullum regnum ſit, ſed regni tantùm imago. Talia nulli timenda eſſe, ſi ſapiant, & meliores audiant; & aliorum Principum conſenſu habenas regni ſibi committant.

Oratio plauſibilis viſa multis, nihil aliud conſiderantibus, quàm quod ante oculos eſt: ſed qui in poſterum longiùs proſpiciebant, damnabant eius ſententiam: ſeque citius fortunas & vitam relicturos, quàm vt fidem ſemel datam nomine publico, ſine iuſtâ causâ violarent: ea, quæ proponerentur ad formidinem & dedecus lenocinia eſſe tyrannidis, non conſilia ſalutis.

Vſi igitur ſuâ grauitate Saxones, per Moguntinum antiſtitem Bauaro denunciant, vt ab ambitione deſiſtat, & liberas relinquat ſententias: eique ſeuerè mandant, vt in certum locum ad diem III. Calend. Iulij Regem puerum adducat, matri *Henricus ab ambitione deſiſtere iubetur.*

 atque

Otho III. Miraculoſè.

atque auiæ eum reſtituat: regiam puellam Halæ raptam, cum ornamentis remittat: vti puerum & matronas regias libertate, dignâ moribus, patiatur: aliter ſi faciat, aut moram fraudulentam trahat, hoſtis eum loco eſſe habituros. In eiuſmodi poſitus anguſtiâ Bauarus, & ſuis ſociis non ſatis fidens; ſe venturum Ramam (ita enim locum nominat Ditmarus) & puerum reducturum, iureiurando affirmat. His omnibus veteri conſuetudine peractis legitimè, ex eo conuentu Principes & præſules domum redeunt, non iisdem animis atque affectibus, nam qui ſtudioſi erant dignitatis publicæ, lætitia ingenti perfuſi ſunt: qui ſuis inhiabant commodis, ſpe magnâ fruſtrati, mentibus abiectiores erant.

Vilhelmus Turingiæ Comes, legatus eſſe Saxonum ad Bauarum cogitur.

VILHELMVM Comitem Turingiæ, admodum familiarem Bauaro, cum Vinariam venturum Saxones intelligerent, & inde porrò acceſſurum Merſburgum, in qua vrbe GISELA Bauari vxor tùm agebat: ei in itinere ſe obijciunt; & iuxta villam quandam caſtra locant: die ſequente cum ipſo manus collaturi: nam eum omnem illam actionem impediturum; ſi ad Bauarum veniſſet, ſuſpicabantur. Miſſus ad Saxones à Bauaro eſt Giſilerus Magdeburgius antiſtes; qui pacem ſuaderet, Vilhelmo iter tutum impetraret. Auditâ legationis causâ, nullam dicunt ſe conditionem accepturos; niſi eis Regem & dominum ſuum Bauarus reſtituat: idque ſe cum Bauaro fideliter acturum Comes ſacramento confirmet. Quod ſi promitteret, patere illi iter, quocunque ire vellet: ſin aliâ voluntate ſit, nullum viuenti relictum eſſe ad quenquam aditum. Saxonum ſententiæ Vilhelmus aſſentitur: cuius equitatui certa loca, quaſi hoſpitia deſignata ſunt, Merſburgum, Vualbicia, Fraſunum. Cum ad Giſelam veniſſet, plenam mœſtitiæ & anxietatis, propter commutatam mariti fortunam: conſolatus eam eſt, ne quid timeret: eò enim rem eſſe deductam; vt marito, ſi puerum Saxonibus reddat, & ſua promiſſa non violet, planè nihil ſit pertimeſcendum.

Henricus Othonem ad Saxones remittit.

Bauarus videns ſe veluti de gradu depulſum, ne in maius diſcrimen incideret, non ignorans Saxonum in ſententiâ ſemel perceptâ conſtantiam, cum amicis deliberat; quo modo cum minimo dedecore promiſſa exequatur: cui amici primùm egerunt gratias, quòd à propoſito ſe abduci paſſus ſit; & ſecum in periculum non omnes coniecerit: deinde ſe vnà frequentes acceſſuros Ramam: ne tam ſuo, quàm aliorum

Otho III. Miraculoſus.

iudicio mutaſſe ſententiam videretur: neque timore ab eâ deceſsiſſe, ſed amore in Rempublicam. Ad diem conſtitutum cum inſigni comitatu ad matrem & auiam puerum remittit: quæ eâ de causâ Ticino vel (vt alij ſcribunt) Placentia in Germaniam venerant: ipſe tamen præſens adeſſe noluit, & pro tempore excuſationem inuenit. Eodem, quo reductus die puer eſt, ſtella lucida medio ipſo die viſa, omnium gratulationes & applauſus excitauit: quòd metu belli grauis & inteſtini ſublato, pax de cœlo reddita vniuerſis Germaniæ prouincijs, & toti imperio appareret. Eò etiam firmius eorum, qui antea diſſenſerant, animi coierunt: quòd admoneri à Deo viderentur; ne quod odium aut ne quas ſimultates, ad obijciendas cœlo ſereno & tranquillo quaſi tenebras, reſidere in mentibus ſinerent.

Comitia Moguntina.

Antiſtes Colonienſis diem ſtatim alium indicit Moguntiam: imperij enim vicarij tum temporis erant antiſtites, quorum prudentia & bonitas erat explorata: neque ſuſpecti eſſe poterant de transferendo aut rapiendo ad ſe ſceptro, ad quod aſpirandi nulla ipſis facultas, principibus aliis multa ſæpè cupiditas & infelix voluntas fuit. Ad ea comitia confluxerant Principes penè vniuerſi: partim qui benè imperio volebant, gratulationis causâ: partim qui rebus nouis ſtudebant, propter curioſitatem. Colonienſis petit, vt onus educandi quod ſuſtinuerat antea, à ſe dematur, cui ſubeundo impar ſit: & vt puer Rex alij tradatur, qui ſe & viribus & prudentiâ magis accommodatus ſit.

Othonis cura demandatur VVilligiſo antiſtiti.

Itaque Antiſtiti VVILLIGISO, vnanimi bonorum conſenſu, & imperij ipſius, & pueri regis cura atque cuſtodia demandatur. Fuerat Vuilligiſus loco, vt ſuprà dixi, humilimo natus: ſed propter virtutis in omni genere laudem quandam eximiam, quaſi à Romanis Naſica Scipio, vir optimus inter Germanos iudicatus eſt. Puer ipſe probato omnium Principum iudicio, ſibi gratulabatur viri talis conſuetudinem: erat autem iſta in eo indoles ſingularis, qui in Sacerdote non ortus præſtantiam, ſed bonitatem & grauitatem veneraretur. De nobilitate eidem cuſtos adhibitus eſt (nunc aulæ magiſtrum nominant) Hoico Comes, ſpectatæ vir integritatis atque innocentiæ. Rex igitur puer cum viro ſobrio, caſto, moderato, cotidiè verſabatur: vno in loco cubabat, & cibum capiebat: vnâ templum frequenter adibat: quâ familiaritate ita aſſue-

Otho III. Miraculoſus.

factus ad ſtudia, religionem, continentiam eſt: vt eas virtutes totâ ætate poſtea coleret & exerceret: non tantùm conſuetudine, quæ tamen ab annis teneris valet plurimum, verùm etiam voluntate & iudicio.

Conuentus VVeiſſenſtadienſis.

Dictus inde dies iterum eſt Vueiſſenſtadium, quo de confirmando Rege Othone, deque rebus Imperij componendis tractaretur: actum eo conuentu nihil ſalutariter eſt, propter Bauari contentionem & cupiditatem: cui etiam adimendum ducatum, quem Othonum beneficio poſsidebat, nonnulli cenſuerunt. Variæ poſthac inſidiæ & machinæ tentatæ ad Regem euertendum: Nam Henricus cùm aliis fidebat auxiliis, tùm præcipuè, vt dixi, fratrum Boëmorum: ideo è conuentu dubiis rebus, inſalutatisque principibus diſcedens, animos omnium relinquebat incertos: eſtque bellum calamitoſum imminere viſum: ad quos Saxones ſe magis viribus præparabant, neque cogitabant cauſam Regis deſerere. Henricus ſe in Boëmiam eueſtigio contulit; eſtque à Bolislao Duce honorificè exceptus, qui ei omnem operam & ſtudia offert, ſeque cum copiis ſuis, quocunque iturus eſſet, ſecuturum promiſit.

Vicina erat prouincia Miſnia, quam RIDACVS Marchio tùm temporis tenebat: ſed is ſedem habebat Mersburgi, quatuordecim à Miſna milliaribus: is Miſnenſibus Fridericum quendam præfecerat. Comitabantur Boëmi Henricum per agrum Miſnenſem & Thalemincium, vt Ditmarus ſcribit, vſque ad Mogellam: inde cum ſuis porrò ibat Magdeburgum, ſed ſine populatione & maleficio. Vuagio legatus Boemicus in patriam rediturus, qui ante annos aliquot damna Miſnenſibus dederat, FRIDERICVM præfectum Miſnenſem colloquij ſpecie ad ſe euocat: qui in caſtra iturus, ciuibus præcepit, vt portas clauderent, & Boemis nimium ne crederent: ipſe per interuallum erat collocuturus, vt periculum effugeret. Vix vt egreſſus vrbe eſt, portæ poſt Fridericum occupantur: ipſe propè templum diui Nicolai ad amnem Tribiſam perfidiâ occiditur. Ciues territi cùm ſuis viribus diffiderent, & duce deſtituti eſſent, ſe Boleslao tradunt, & Regis præſidium accipiunt. Præſul Volchuldus in exilium actus; ſe Moguntiam, in quâ vrbe educatus erat, confert: & Antiſtitis ſuaſu, vtitur Erfurdienſium hoſpitio: vt è viciniâ cognoſceret, ſi quid ſpei melioris afferretur.

Friderici præfecti Miſnenſis cædes.

Othonis gemina expeditio in Bohemiam.

Hanc iniuriam non ferendam rati, Regis conſiliarij, Bolislao bellum denunciant. Rex igitur prima deponit tirocinia, factâ

factâ expeditione in Boemiam, vbi ferro & incendijs obuia quæque vaſtat, & militi prædam concedit. Huic MESICO Dux cùm ſupplex occurreret: effecit, vt Saxones & Miſnenſes à direptione deſiſterent, & in patriam remearent. *Otho III. Miraculoſus.*

Factum eſt anno ſupra noningenteſimum octuageſimo quarto: ſed non quieſcens, vir animi ferocis Bolislaus, Rege contempto, etiam fratrem impugnat. Quamobrem altera expeditio ſuſcepta eſt, anno ſequente, vt Lambertus tradidit, in quâ ipſe Bolislaus deditionem promiſit, & de iniuriâ Miſnenſibus illatâ ſatis fecit, & VOLCHVLDVM præſulem Pragam vocatum, in honore habuit: ſed inter ſacra ante aram paralyſi, ipſo die paraſceues, tactus, & in patriam reportatus, non diu ſuperuixit. 984. 985.

Eo bello ſedato, principes Germaniæ ad Mœnum conueniunt Francofurti: quo in loco Hermani Saxoniæ Comitis ſagacitate & induſtriâ, cauſa Henrici Bauari tranſacta eſt: & Otho animis conſentientibus Rex denominatus: & Henrico, iudiciis prudentiorum, regi nouo ſeſe ſubmittenti, ducatus Bauariæ confirmatus. Rex læticiæ plenus propter placatum Bauarum, & ad conditiones redactum Boemum, diem feſtum Paſchalem celebrat Quedilnburgi, ſingulari magnificentiâ: inſtruensque inquiſito apparatu conuiuium, HENRICVS Bauarus Papiferi, CONRADVS Francus Camerarij, HECILO Palatinus pincernæ, BERNARDVS Saxo ſtabularij munere functus eſt, vt ex Ditmaro liquet. Eôdem venerunt cum amplis muneribus, Duces Boëmici: MESICO inter alia dona præclara, camelum antea in Saxoniâ non viſum regi donauit: fidusque ei ſemper amicus fuit: & bis cum eo militauit fortiter contra Slauos, vt idem Ditmarus teſtatur: quarum expeditionum etiam Comas Pragenſis meminit; ſed de temporibus inter ipſos planè non conuenit. Slauis id bellum admodum extitit calamitoſum, & poſt illud, aut ſub iugum redacti, aut ità deleti ſunt, vt vires non receperint. *Othoni Imperium, Henrico Ducatus Bauariæ confirmatur.* *Othonis bella Slauica.*

Videor è Lamberto & Coſmâ coniicere, bella Boëmica & Slauica eodem tempore continenter peracta: nempe vt primo bello Boëmis repreſſis, Meſiconem ſecum in Slauos duceret: iterum domitis Boëmis, Slauicum etiam eodem milite continuaret: Boëmis autem iam planè conciliatis, Slauico tandem furori finem bello tertio imponeret. Geſta quidem acriter hæc bella,

Otho III. Miraculoſus. planè conſtat: ſed quibus vtrinque viribus, & quâ varietate, dici certò non poteſt, propter ſcriptorum negligentiam: Saxonibus tamen omnia ceſsiſſe ex ſententiâ, partum in gentem Slauicam imperium teſtatur.

Hæc dum in viciniâ Saxoniæ agerent præfecti regij: ipſius mater in Italiâ populos in officio continuit; & poſt electionem filij, per annos propemodum ſex, cum auctoritate & bellica, & alia negotia prudenter adminiſtrauit. Inciderunt in hæc tempora, vt in Annalibus legimus, æſtus, & tempeſtates inſolitæ, annonæ caritas, pecorum & hominum lues, prodigioſa piſcium pluuia.

991. Anno ſupra noningenteſimum nonageſimo primo, Rex ſuorum videndi cupidus, auiam, matrem, amitam, ad ſe Halberſtadium accerſit, collocuturus cum ipſis familiariter, & locum quieti domicilij daturus, qui ipſis libuiſſet. Auia ſe contulit Magdeburgum, mater Nouiomagum, amita in ſuum cœnobium Quedilnburgium rediit. Aderant ibidem tres Antiſtites, Vuilligiſus, & Giſilerus ſæpius iam nominati, & Libentius Bremenſis, procurantes dedicationem templi, quod Hildeuardus Præſul de fundamentis extruxerat.

Mors trium Præſulum Hildeshæmiorum. Anno regis Othonis primo Præſulem Hildeshemium ODVINVM Cal. Decemb. obiiſſe, & eius in locum electum OSDAGVM Præpoſitum, ſcribit Ditmarus: hunc etiam poſt quinquennij gubernationem vitam clauſiſſe, idem ait, eique ſucceſsiſſe iam antea functum munere GERDAGVM. Hic cum tertio ſedis anno Romam adiret, religionis cauſâ, VII. Id. Decembris morbo in itinere periit: cuius corpus ſectum ciſtisque impoſitum, ad Eccleſiam Saxonicam reportatur. Orationes funebres cùm caſu adfuiſſet Antiſtes Magdeburgius, & in Osdagi, & in Gerdagi funeribus habuit. Hæc ex Ditmaro adiecta, quaſi per tranſcurſum ſunt: quæ quantum diſſentiant ab iis, quæ in Metropoli ſcribit Crancius, conferenti apparebit. Fuerunt autem hi præſules Regi probati & accepti. Gerdago autem defuncto non ex Eccleſiâ Hildeshemiâ, vt antè, ſed ex regis aulâ præſul declaratus eſt, BERVARDVS, vt eum Lambertus nominat: Regis magiſter, vt Ditmarus ſcribit; Erchenualdi antiſtitis Moguntini frater, vt annales: Comes Summerſenburgius, vt Crancius. Hic propter vitæ ſanctimoniam in numerum diuorum relatus eſt, & diui Archangeli templum extruxit: in cuius dedicatione BENNO præſul Aldeburgius

burgius ita compreſſus in frequentiâ à populo eſt, vt poſt paucos dies expiraret. *Otho III. Miraculoſus.*

Fuerant antè hoc tempus præſules in ſuo munere ſatis diligentes, quia habuerant tempora periculoſa: neque ſtuduerant voluptatibus, ſed religioni & pietati: & quamuis in aulis atq; etiam in caſtris verſati eſſent nonnulli, tanquam doctores aut conſiliarij: tamen fines ſuos nō immodicè exceſſerant, nec vitam dubitauerāt proiicere, modò religionem vlterius propagarent. Vocabantur tum eorum congregationes & templa, adhuc cœnobia & monaſteria, propter conuictum & diſciplinam: ipſi verò inter ſe fratres, non domini appellabantur. Vnà diſcebant, pſallebant, orabant, epulabantur: erantque mores eiuſmodi, vt magis vitâ quàm dignitate, tàm principibus, quàm populo probarentur. Antiſtites ipſi in tuguriis, non arcibus: & iuxta templa, non ſiluas habitabant. *Præſulum mutuus antiquus.*

Sed iam aucti magnis facultatibus, & acceſsionibus variis ditati, libertatem ſumpſerant, & carceres diſciplinæ perruperant: nam Othone Secundo bellis Italicis occupato, & filio eius Othone Tertio adhuc puero, non habebant, quem obſeruarent aut metuerent; aut qui eorum libidini valeret obſiſtere, aut ſaltem contradicere. Igitur cœnobitarum aut fratrum nomen amplius non admittebant; ſed canonicos ſeſe, & Dominos mutuò ſalutabant: non diſcere, neque ſacra ipſi facere; ſed vicariis operas ſuas committere: ipſi equis ſtudere & opibus, militare, & ordines ducere: in conuiuiis nobilium ſpectari, intereſſe theatris & pompis ſolebant. Neque iuxta Eccleſias in ſacrariis pernoctari, ſed priuatas domos ornare; cocos, ſtructores, fartores alere; cum concubinis & famulabus habitare, ſcurris & morionibus dare præmia, veſte lineâ habitum militarem aut theatricum tegere, ad nuptias plebeias adire, & (quod inauditum antea ſeculis omnibus fuerat) priuilegia de venationibus ferarum ab Imperatoribus petere: tale enim ERPO Antiſtes Verdenſis ſenectute iam delirus, ſed in ſuâ iuuentute præſul eximius, ab Othone III. flagitauit & obtinuit. *Præſules quando & quomodo degenerauerint.*

Non viſitabantur pauperes, non egeni alebantur, non hoſpitum cura erat: ſed auaritia eos ita occæcauerat, vt exactionibus & tributis inſolitis, plebem exhaurirent: adeò vt gentes Vandalicæ & Slauicæ, quas HENRICVS & OTHO optimi Imperatores ad Eccleſiam magnis laboribus & ſummâ

pietate

Otho III. Miraculoſus.

pietate collegerant, iam odio religionis exardeſcerent, & mori potius præoptarent, quam â Sacerdotibus tam impuris & auaris ſe deglubi paterentur. Cum remedium talibus malis afferri nullum poſſet: aucta licentia eſt, & è collegiis ſacerdotum exulare iuſſa diſciplina, ſanctitas, pudicitia.

Res geſtæ Othonis cum Slauis.

Venerant Halberſtadium, quò indictus conuentus erat, Saxones primates, qui de Slauis, Obetritis, Lutitijs, Vilzis, querebantur: quorum omnium animi ſpectarent ad tumultum. Rex cupiditatem ſacerdotum & præfectorum fortaſsè neſciebat, & præfectis mandare poterat: ſed Sacerdotes de ſuis reditibus, ad explendas voluptates, planè nihil detrahi patiebãtur. Odio igitur & impatientiâ, iugum detrectabant, & more ſolito ſæuiebant immaniter in omnes ordines. Rex ſuos colligens, antequàm coniungerẽtur hoſtiles copiæ, oppreſsis vbi potuit, occurrit: Orientales, metu atque aſtu continet: cum occidentalibus acriter dimicat, eoſque iracundiâ mentium impotes, non amplius conditionibus ad officium reducere, ſed armis domare compellitur. Toties ad nihilum ferè redacti, tamen nullam repugnandi aut liberandi ſui dimiſerunt occaſionem.

Bellum inteſtinum inter fratres Duces Bohemiæ.

Incidit præter opinionem inter fratres Boëmos ingens diſcordia: quæ cùm componi æquitate aut beneuolentiâ non poſſet, bellum alteri alter indicit. Bolislaus auxilio habuit paternos ſocios atque amicos Lutitios, qui circa Brandeburgum habitabant, pòſt Luſatij dicti: Meſico contrà, Saxoniæ Comites, Stadenſem, Summeringium, Ballenſtadium, Summerſenbergium, Nortringium, Stopudenſem ad ſuas partes attraxit, & præcipuæ auctoritatis Giſlerum antiſtitem Magdeburgium: Meſico præterea auiam Othonis, & ipſum Othonem habebat ſuo beneficio ſibi coniunctiſsimos. Exercitus fratrum inter ſe ſpacio diſiuncti paruo erant, & prope Selpolim pagum iuxta lacum quendã, qui ponte longo transmittebatur, Saxones caſtra fixerant. Vnus è Comitibus, Vuillo nomine, ad præſidia ſua inſpicienda, miniſtrum fortè miſerat, qui à milite Bolislai interceptus eſt: cumq; in non ſatis arctâ cuſtodiâ teneretur, ipſe viarum notis diuerticulis nocte euadit. Deductus Benzonem ad Stadenſem Comitem, belli totius præfectum; hoſtis potentiam, & quo in periculo res eſſent, expoſuit. Saxones nihil morati, ſe ad pugnã inuicem animant: vt cum luce primâ in caſtra facerent impetum, & quaſi ſtertentes opprimerent. Nec erat incautus aut rerum ſuarum negligens Bolislaus: qui Flopanem quendam ad vires hoſtium explorandas, pecuniâ mouerat. Boëmi & Lutitij inter ſe conuenerant,

rant, ne quem Saxonem viuum dimitterent: nam victoriam, propter hominum multitudinem, ſpe temerariâ præcipitabant. Interrogatus coram militibus explorator retulit, Hoſtes numero eſſe paucos, ſed animis paratos, & armatura omnes ferreos: pugnari cum iis poſſe, ſed non ſine clade & pernicie: nam ducem intuendo, ſi victoria (inquit) penes te fuerit; tuas manus Meſico facilè effugiet, ſed Saxones in perpetuum hoſtes habebis: ſin (quod abominor) ad partem aduerſam fortuna ſe flexerit, de te tuoque regno hodiè actum eſt: nam hoſtem vndique circumuallantem non poteris declinare; neque tuos in locum aliquem, Saxonibus non peruium, ducere. Hoc viri non imprudentis ſermone audito, & Lutitijs animi cecidêre, qui odio Saxonum prælium expetiuerant: & Bolislaus territus, nuncios de pace ſtatim mittit, petitum cum fratre ſuo æquis conditionibus vt agerent, ne bellum gentis vtriusque interitu longiùs traheretur: ſe enim magis moueri damnis populi, quàm ſuâ ipſius fortunâ. Saxones renunciant Bolislao, ſe pacis quàm armorum eſſe ſtudioſiores, ſi pax honeſta ſit: eamque ſi ex animo petat, tutò in caſtra veniat; & coràm cum fratre, quæ ex vtriusque vſu & dignitate ſint, ſtatuat: Saxonibus amicis potiùs, quàm hoſtibus vtatur. Accedentem ad caſtra Ducem honorificè Antiſtes accipit: ſecumque ad Oderam vſque fluuium deducit.

Nuncius ad Meſiconem mittitur, nomine Bolislai: qui dicat, ſi regnum ereptum ſibi reſtituere velit, ſe in poteſtate ſocios habere, qui ſint arma depoſituri: ſin aliter animatus ſit, eosdem ſecum interituros, non ſine internecione aduerſariorum. Quam petitionem, vt inſolentem, Meſico aduerſatur: nuncioque nihilo reſpondet humanius: ſi velit frater ſuos eſſe ſaluos, & hoſtes vlciſci, copiam eſſe id faciendi: ſin hoc effecturus non ſit, pro gloriâ eſſe domum reportaturum infamiam. Hac verborum petulantiâ vtrinque animi magis exacerbati ſunt. Bolislaus, qui fratrem ſperauerat fore ſibi ſupplicem, ditioni quidem Saxonum nullum maleficium infert; ſed loca omnia vicina deprædatur, & ædificia incendit: vrbem Nemizam vi occupat, loci præfectum Lutitijs capite dat puniendum: Hi enim aliud nihil, niſi Saxonum cruorem ſitiebant. Qui comitati Bolislaum erant è Saxonibus, in extremo diſcrimine verſabantur: quos cùm celerrimè ad ſuos redire Dux iuſsiſſet; Lutitij eos agmine expedito voluerunt opprimere: hos

Otho III. Miraculoſus. igitur tumultuantes oratione blandâ Bolislaus vix coërcet: vos (inquiens) pro paternâ neceſsitudine in auxilium vocaui: cauete igitur ne hoc fœdus violetis; inferentes iniuriam iis, quibus fidem dedi, quoſque à me dimiſi pacificè: nam qui cuſtodes corporis mei fuerunt, eosdem corpore meo contra tumultuantes defendam.

Quamobrem temerè ne agite, neue ex amicis nobis hoſtes facite, viros acres; & quos veſtro detrimento experti eſtis, perpetuos gentis veſtræ victores. Odium erga Saxones alio tempore perſequimini, cum erit occaſio: cæde paucorum vobis internecionem modò ne accerſite. Inſanientes Lutitios vix repreſsit: qui cùm duos tantùm dies in caſtris vltrà manſiſſent, dimiſsionem petunt, & domum quisque ſe recipiunt: Fœdus tamen antiquum cum Duce renouant, quod illis hactenus valdè lucroſum fuerat: quia ſtipendia ab eo ampla habebant. Sacramento liberati, aliis ad ſua ſe referentibus, ducenti cæteris audaciores, ad Saxones inſequendos inter ſe coniurant, ſi quam ex improuiſo prædam valeant conſequi. Hoſtium conſilium ſi maturius enunciaſſent Comitis Vdonis ſatellites, eorum nullus mortem euaſiſſet: ſed Magdeburgum Saxones venerant antè, quàm rem cognouiſſent, aut illi eos eſſent aſſecuti.

Mors Imperatricis. Obiit paulò pòſt regis mater Theophania: cuius obitum, Calend. Nouembr. Solis horrenda eclipſis anteceſsit, hora diei quinta. Eodem anno, flammæ è Rheno emicantes, villas in
991. *Prodigia.* ripâ poſitas incenderunt: quorum prodigiorum Ditmarus & Lambertus meminerunt. Filius Rex Coloniam profectus, funus Nouiomago deducit, & proſequitur: & eius de more exequias honorificè celebrat: quam in Græciâ natam, in Italiâ deſponſatam, in Germaniâ ſepultam, gentes admirabantur. Socrus auditâ eius morte ad conſolandum filium Coloniam adit: quam Imperator in ſuo comitatu retinens, honore digno habuit: donec calumniis iniquiſsimis optima fœmina grauata, aulam ſequi amplius detrectauit.

992. *Prodigia.* Anno ſupra noningenteſimum nonageſimo ſecundo alia ſecuta prodigia. Cælum ardens viſum, aquilonem verſus, ante Solis exortum: durauitque horam vnam. Viſi itidem ſoles tres, & lunæ totidem: obierunt Antiſtes ECBERTVS
Mors trium præſulum. Treuirenſis, item DODO Monaſtenenſis & ERFO Verdenſis præſules. Secuta ſunt porrò fames & Peſtilentia. Ditmarus ait,

ait, Regem in Obetritas duxiſſe exercitum, & Luſatiorum regionem inuaſiſſe, qui ſe dici & haberi volebant Saxonum hoſtes: ſed petulans audacia cum calamitate ipſorum fortiter repreſſa: nec defuit illis animus ad necem promptis, modò Saxonicam ſeruitutem excuterent: cuius cauſa fuit paulò antè expoſita. *Otho III. Miraculoſus.*

Erat iam diuturna inter ducem Bauariæ Henricum, & Gebhardum præſulem Ratisbonenſem, de fundis Eccleſiaſticis controuerſia: inter quos cum conueniri amicis omnia tentantibus, non potuiſſet: arbitrum Regem conſtituunt: ad quem ambo Magdeburgum veniunt, cum ſuis quiſque clientibus. Regis humanitate & prudentiâ annorum multorum lis ita dirimitur & componitur: vt animis placidis diſcederent: Præſul Ratisbonam contendit, HENRICVS Gandershemium vt ſororem inuiſeret, & fataliter ad locum tumuli ſui feſtinaret: nam morbo vehementi & ſubito correptus finem ſibi vitæ impendére cognouit. Igitur Henricum filium properè accerſit, & eum præſentem ad colendam pietatem, & Regis obſeruantiam oratione & precibus hortatur: cum gemitu declarans, quantùm illum pœnituerit, quòd ſit Regi humaniſsimo aduerſatus: quantamque inde & fortunarum & æſtimationis tulerit iacturam, verboſè exponit. Paucis pòſt diebus in hac vitâ miſerâ, quam ſibi irâ & impotentiâ fecerat acerbiorem, animo tranquillo emigrat. Filius doctrinæ patris memor, & ab eius moribus propter moderationem alienus, poſteaquam iuſta ei officioſè ſoluerat, ad Regem abit: ſua illi obſequia defert: & ditionis paternæ obtinet poſſeſsionem. Annus obitus Henrici fuit ſupra noningenteſimum nonageſimus ſecundus: qui etiam fatalis erat, DITERICO & SIBERTO fratribus, Comitibus Palatinis, vt eſt apud Ditmarum. *Controuerſia inter Henricum Bauarum & Præſulem Ratisbonenſem.* *Morbus & mors Henrici Bauari.* 992.

Eodem tempore HENRICVS Comes Viburgius, Chriſtiani Comitis egregij filius, Ditmari Mersburgij præſulis, qui Chronicorum libros ſcripſit, auus maternus, Ebergerum Francum quendam nobilem, aduerſarium ſuum, in Herciniis capit: adductumque Lindelocham, propter factam ſibi contumeliam oculis priuat. Bernuardus præſul Vurciburgius, miniſtri ſui caſu dolens, Henricum coram Rege accuſat: cui bona adimuntur, & Ludgero præſulis militi aſsignantur: Henricus verò damnatur exilio. Rex tandem cauſâ diligentius penſitatâ, non ſolùm Henricum in gratiam recipit: verùm etiam Præſuli eundem re- *Henrici Viburgij facinus.*

 conciliat.

Otho III. Miraculoſus.

conciliat. Poſt aliquot menſes præſul Lupoldum Marchionem orientalem, & Henricũ (de quo modò diximus) eius cognatum, ad VII. Idus Iulij inuitat, ad ſacra diuo Chiliano, cui ædem nouam dicauerat, celebranda: ad quæ ſine vllo metu hic accedit. Dicatione templi peractâ Henricus cum æqualibus ſuis in conclaui quodam læticiæ vacat & luſionibus: cui per feneſtram in tergũ immittitur ſagitta lethalis, à quodam eius amico, cui oculos exſculpendos curauerat: ex eo vulnere tantùm biduò ſuperuixit.

Henrici Viburgij & Leopoldi Bauariæ Marchioni mors.

Accidit idem Leopoldo Bauariæ Marchioni in ſuo hoſpitio, vt eâdem fraude traijceretur VII. Id. Iunij, vt in Chronico Quedilnburgio. Præſul ne cædis particeps aut conſcius haberetur; homicidas præmiis propoſitis inquirit, ſeque per literas Regi excuſat: cui Henricus cariſsimus fuerat: quia prudentiorem & meliorem, teſte Ditmaro, nullum poſt ſe reliquit. Secuta tunc hiemẽ acrem magna æſtatis ſiccitas, & hanc peſtilentia.

Brandeburgum obſeſſum ab Othone.

Hoc tempore Brandeburgum vrbs Vandalorum nobilis, ad amnem Hauelũ ſita, à Rege obſidetur: id quod tali de causâ euenit. CHIEZO Quedilnburgius, ſcientiâ militari inſignis, offenſus à Marchione Diterico, ad Lutitios ſe contulerat, hoſtes nominis Saxonici iuratos. Is cùm multas clades vicinis inferret, & fortitudine fideque iam ſatis eſſet perſpectus: eum Brandeburgo Lutitij vnanimiter præficiunt, vt haberet receptum, & populos Saxoniæ animoſius & tutiùs vexaret: quod cùm læto ſucceſſu faceret: Rex per fidos homines cum eo agit, vt vrbem Imperio tradat, & à ſe præmia tanti beneficij ingentia expectet. Suſpectus Vandalis & Lutitijs Chiezo factus, omnibus eorum viribus in vrbe impugnatur: ipſe cohortibus lectis, quas ſibi variis artibus conciliauerat intra mœnia ſé defendit. Iis cùm exponeret ſuum periculum & crudelitatem Vandalicam: & oſtenderet illis ſpem de Regis promiſsione: aut depugnare cum ipſo, aut mori ſtatuerunt. Interea Rex, qui tum agebat Magdeburgi, promiſſa auxilia mittit, quibus præfecerat viros illuſtres atque fortiſsimos, Fridericum Palatinum, & Echardum Marchionem: eos ſequebantur Siffridus & Lotharius Comites Summeringij: item Henrici, qui Vurciburgi ſagittâ traiectus eſt, filij, Henricus, Vdo, Siffridus, & multi alij viri militares. Audito hoſtium aduentu, Lutitij vt eos ab introitu vrbis prohiberent, audacter in conſpectum iis eunt, manus collaturi, quocunq; in loco in eos incidiſſent. Pugna prope vrbem animis infeſtis committitur: ſuntq; à Lutitijs Saxones primâ congreſsione diſsipati: quorũ pars in vrbẽ ſubito

impetu

impetu venit: pars excluſa, pugnam grauem ſuſtinuit. Siffridus *Otho III.*
Summeringius, de equo deiectus, ſeruatur quidem: ſed propter *Miraculo-ſus.*
accepta vulnera paulò pòſt obiit, Idib. Martij; cæteri qui euaſerāt,
Magdeburgum ſe recipiunt. Ecbertus Comes etiam obit, Non. 993.
April. ſingulari laude prudentiæ & animoſitatis. Rex ne occaſionem magnam è manibus dimitteret, & tot hoſtium iniurias ſineret inultas; maiore exercitu collecto ad Hauelum celeriter contendit: quem cùm irâ incitatum, & minas ſpirantem, ad ſe rectâ pergere hoſtes intelligerent: vrbem relinquunt, & quò quenq; impetus tulerat, trepidanter aufugiunt. Brandeburgum abſq; prælio in Saxonum poteſtatem venit, & præſidio munitur *Chiezonis*
firmiſsimo. CHIEZONI cùm eſſet gratia delicti facta, eique *Quedlinburgij cædes.*
bona paterna reddita: leuitate quâdam improbâ, patriam rurſus impugnat: eſtque à ſociis ſuis, cùm id minime formidaret, interfectus.

Lutitij clade affecti, & vrbe oportunâ amiſsâ, & decepti à Chiezone, dici non poteſt, quantum in Saxones exarſerint: *Lutitiorum furor.*
ideo partim ad Danos, partim ad Vilzos confugientes, omnia experiuntur, quò ſe vindicent, & magnum aliquod malum concitent Saxonibus: quorum perfidiam exaggerabant, & cupiditatem ſignificabāt aliis, qui mox in eodem periculo futuri eſſent, niſi conſilium in tempore caperent. Itaq; manu piratarum collectâ, ad Oderæ oſtium (vt Ditmarus ſcribit) ſunt congregati, vt & mercatorū interciperent nauigia, & loca vicina infeſtarent. Sæpius autem è nauibus conſertim egreſsi, prædas è villis agebant, modò abductis agricolis, modò abactis armentis. Erat tum Daniæ Rex SVENO, hoſtis religionis & apoſtata, cuius audaciæ fauebat fortuna: is non tantùm Saxonibus moliebatur interitum, ſed & Germaniæ & Britaniæ litora infeſtabat latrocinando: magniſque ſibi comparatis opibus, metuebatur penè ab vniuerſis. Eius naues tum è Britaniâ prædâ onuſtæ venientes, ad Albis oſtium appellunt: ditionem Hadelenſem ad vrbem vſque Stadium populantur: hæc vrbs ab opportunitate portus nomen accepit; vt Helmoldus tradit. Quidquid agere ferreque non poterant, aut ferro necabant, aut vndis mergebant. Querelis & calamitate incolarum excitati, Henrici *Saxonum clades.*
Comitis Viburgij filij, Chriſtiani nepotes, iuuenes animoſi, quos paulò nominaui, agmen tumultuariè colligunt: in quorum caſtra Comes EDELGERVS aduenit. Hi viribus communibus ad piratas arcendos, ſeſe accingunt: & in portu Stadenſe deprehenſos, adoriuntur: ſed non ſatis exploratâ eorum

 multi-

Otho III. Miraculoſus.

multitudine, & auidiùs congreſsi, tacitè ab omnibus lateribus circumueniuntur. Quamuis autem pugnarent acerrimè tamen à multitudine Danorum obruuntur: qui in prælio non occiderunt, & in hoſtis poteſtatem venerunt, non vt homines liberi tractati, ſed funibus & rudentibus vincti ſunt, & ſeruilem in mo-
994. dum ad remos damnati. Factum hoc eſt IX. Cal. Iulij, vt Ditmarus anno ſupra noningenteſimum nonageſimo quarto, vt Lambertus. Inter alios qui ſunt cæſi, numeratur V D'O Viburgius in Chronico Quedilnburgio.

Saxones captiuos & interfectos grauiſsimo ære rediment.

Cladè miſerabili vulgatâ, BERNARDVS Dux Saxoniæ, pro captiuis redimendis graue pondus argenti promittit, & locũ tutæ collocutionis poſtulat. Dani quamuis reſponderent arroganter: tamen quia genus barbarum cupidiſsimum pecuniæ eſt, conditiones admittunt, ſed Saxonibus grauiſsimas: qui nihil facere recuſabant, vt tot homines generoſos & ingenuos liberarẽt: videlicet, vt domi morerentur inter chriſtianos, & poſt fata ipſa, nihil inſolenter à peruicacibus hoſtibus paterentur. Solebat tum inuſitatâ impietate gens Danica homines nobiles inſepultos atq; inhumatos in agris campiſque laniandos beſtiis relinquere. CVNEGVNDIS vidua Summeringia, Viburgiorum ſoror, ſuas profudit fortunas, vt fratres redimeret: idem fecerunt de nobilitate, honeſtæ matronæ plures; quæ aut coniuges, aut filios, aut agnatos deſiderabant. Pecunia redemptionis conſtituta circa ſeptem millia talentorum, vt in Chronico Quedilnburgio legitur, cùm iam barbaris eſſet oblata, eam accipere noluerunt: ſed tantundẽ iterum poſtularũt, aut captiuis cruciatus, & fœdam mortem minitati ſunt. Saxones vt vinctos vulneratoſque ſeruarent, iis aſſentiuntur, & pecuniam initio promiſſam numerant: & obſides, donec reliqua, quę acta erat ponderetur, tradunt. Legati qui cauſam egerant, domum referentes actionem iniquiſsimam, magnum mærorem & luctum ſuſcitant: nam qui ſe recepturos & amplexuros ſuos ſperauerant, metu gemino percelluntur: & quòd in manifeſto verſarentur periculo abſentes, & quòd ſalus præſentium, & ab humanitate & à religione remotis hominibus, eſſet committenda. Siffridus Viburgius ſui fratris Henrici filium vnicum ſibi cognominem obſidem tradit: eique propter annos pueriles cuſtodes addit, Geruardum & Volfredum familiares. Edelgorum liberant, translatis in ſe vinculis, Ditericus auunculus, & Olauus amitæ filius. Cunegundis pro relicto fratre altero, filios ſuos mittere non poterat, erant enim ordinibus ſacris omnes initiati: Siffridus in cœnobio Bergenſe agebat: Ditmarus

marus Canonicus diui Mauritij erat Magdeburgi: Huſuardus erat Presbyter. Abbas Bergenſis Ridacus cum Siffridum adoleſcentem indolis præſtantis nollet in Danorum manus tradere: Echardus Magdeburgius, Scholæ diui Mauritij magiſter, Ditmaro id expetenti poteſtatem fecit: qui vt eſſet ſaluti ſuo auunculo, habitum ſacerdotis deponit, & ad hoſtes incertâ vitæ ſpe proficiſcitur. Hi fratres poſtea honoribus aucti ſunt: Siffridus præſul factus Monaſterienſis, Ditmarus Mersburgius: huius magiſter Echardus lapſu ſtatuæ in templo colliſus eſt. Caſus quidam hîc interuenit mirificus: nam eo ipſo die quo Ditmarus obſes futurus, Magdeburgo exiret; Siffridus piſcatoris cuiusdam induſtriâ, è vinculis euadit, cum aliis duobus ſociis Ethicone & Hudbaldo. Is piſcator cimbulam vino onerauerat, quod captiui nautis largè propinabant. Siffridus mero depoſitis; cuſtodibus ad littus vt accederent propius, eos allexit quaſi manus lauaturus: deinde cum ſociis in nauiculam diſpoſitam inſiliens, nautam hortatur ne moram trahat. Dani conſpectâ viri nobilis fugâ, citis velis inſequuntur: ſed in littore paratos inueniens equos, oppidum Herslebiam intrat: Prædones ſuſpicati eum Stetinum (quæ nunc Pomeraniæ metropolis eſt) veniſſe, è nauibus exiliunt: & clamore atque furiis vrbem totam percurrunt & excutiunt: fœminis armillas & inaures, & quidquid ſuppellectilis melioris in manus incidebat ſimul detrahunt atque aufferunt. Siffridus fratrem Henricum & vxorem ſuam Editham Herslebiæ inuenit, viri vincula & miſeriam deplorantem. Dani iracundiâ frementes, cùm ad naues rediiſſent, facinus inauditum committunt. Obſides omnes, vnà cum Sacerdote capto productos, ludibrio habent, eosque celocibus & nauiculis ad littus vehunt, nudatos truncant manibus & pedibus, & in portum abiiciunt: horrendo feritatis ſpectaculo: ipſi ſe celerrimè proripiunt, & ſemimortuam nobilitatem relinquunt. Rumor per Saxoniam delatus, animos omnium cum horrore perculit. Vicini accurrentes paucos ſeruauerunt: inde ad maiorum ſepulchra digniores à ſuis deportati ſunt.

Otho III. Miraculoſa.

Siffridi Viburgij fuga.

Danorum crudelitas.

Dani ex atrocitate ſuâ colligentes, id quod erat, Saxones ad abolendam ignominiam tantam, arma ſumpturos, & vindictæ laxaturos frena: bellum magnis viribus moliuntur, ne imparatos ipſos hoſtis inueniat. Verũ cùm intelligerent homines aſtuti, in Saxoniâ conuentus paſsim agi, & ad vindicandam nobilitatem animis atque armis ſummos & infimos paratos eſſe: eâ parte irrumpere deſtinant, in quâ nullius periculi metus aut hoſtis ex-

Saxonum bellum Danicum.

 pectatio

Otho III. Miraculoſus. pectatio eſſet. Itaque per Vuiram fluuium ſubuecti, omnem illã ripam populantur vſque Leſtmonam, magnam agreſtium multitudinem capiunt, & in quoſuis ſæuiunt immaniter. Miles Saxonicus Heruardus, è captiuis electus eſt, cuius ductu & indicio in regione ignotâ vterentur: qui motus caritate patriæ, cum tantâ crudelitate homines interfici, & captos quaſi feras tractari cerneret, de fallendis & euertendis Danis animo ſecum tacitus agit. Itaque cùm ad paludem quandam, quam Helmoldus Glindesmoram nominat, perueniſſet: ad loca maximè inuia, eos perduxit, vt ibi moram itineris impediti traherent: & Saxones, qui ad arma iam concurrebant, eos aſſequi poſſent. Quòd cum eſſet factum, nocte quâdam Heruardus transfugit: Saxonibus hoſtiũ vires, & in quibus locis verſarentur, exponit. Inops conſilij miles Danicus & in loca iniqua deductus, ante ſe paludem habebat tranſitu difficilem: poſt terga Saxonum arma imminere videbat: ad quas moleſtias accedebat metus multitudinis captiuæ & commeatus penuria. Heruardus ſuadebat, vt tempus prælij differretur, donec inediâ vires eorum magis debilitarentur, & diſpendio minore poſſent ſuperari: cuius conſilium ſalutare viſum eſt. Dani nec ordines ſtruere, nec armis vti rectè poterant, nec eſſe ſupplices ſuſtinebant: exercitati autem malis & periculis, ſpem ponebant in ferro & manibus: copiæ Saxonicæ multò ſuperiores iam erant. Igitur impetu Dani ipſi irruentes pugnam committunt: *Clades Danorum.* eamque ferocitate tam diu ſuſtinent, donec internecione delerentur: nec Saxonibus quidquam læti contigit, præter victoriæ nomen. Periiſſe è Danis viginti millia Helmoldus ſcribit.

Otho Rex, vt Saxoniam redderet tranquillam, omne ſtudium & operam impendebat: erãt enim iam Lutitij ſubiugati, Vilzi remoti, Dani interfecti: ideò præfectis ſeuerè mandat, vt intenti in omnem auram ſint, ne quis alius porrò ab Oceano ventus aduerſus oriretur.

995. Anno altero, qui erat nongenteſimus nonageſimus quintus, *Partus monſtroſus.* in villâ Hordorpiâ partus monſtroſus naſcitur, parte ſupernâ homini, inferiore anſeri ſimilis: dentes colore croceo, auris & oculus dexter maiores ſiniſtris: manus ſiniſtra ſolo pollice notabilis. In lucem editus vidit: poſt baptiſmum, priuatus lumine eſt. Fuiſſe tale monſtrum baptizatum, etiam pro portento habitum eſt. Vixit dies quatuor. Secuta aëris corruptio & morbus peſtilens, *Peſtis.* qui ſenſibus multos mortales priuauit.

Otho molitur expeditionem Italicam. In huius anni fine natalem Chriſti Rex Coloniæ celebrauit, ſuamq; principibus expoſuit de profectione Italicâ ſententiam: ad

ad quam cùm hortati eum eſſent more maiorum, eosdem ſibi, *Otho III. Miraculoſus.*
ad iter cum dignitate peragendum, menſe Martio adeſſe iubet: ipſe in interiorem Saxoniam ſe recipit Vuildershuſiam, diœceſis Bremenſis, monitu Hamburgij Antiſtitis Adelgadi, viri ſummæ tùm auctoritatis. Acceſsit eò magnis de cauſis: & vt Vitechindi maiorumque monumenta, & quaſi incunabula inſpiceret: & vt ſe illis populis videndum præberet, ad quos nullus adhuc Imperator Saxonicus acceſſerat: quò magis in fide & officio retinerentur, ſi ſe non contemni animaduerterent: prætereà, vt præſens eos adhortaretur, vt Danis & Slauis fortiter reſiſterent. Cùm autem & gubernationis rationem ad ſe deferri vellet: præclarum ſui & amorem & admirationem excitauit: quòd Rex adoleſcens non voluptates ſectaretur, ſed populorum commoda ſuâ inſpectione & diligentiâ procuraret. Leges maiorum ibidem partim confirmauit, partim nouas addidit: ſanciuitque, honorem Sacerdotibus haberi, bona Eccleſiarum non alienari, latrocinia coërceri, exactiones niſi ad bellum neceſſarium nullas fieri voluit. Præſidiariis ſtipendia auxit, & ſupplementum, ſi qua vis ingrueret, conſcripſit. In toto exercitu ſuo Slauum nullum militare permiſit: mancipia prǽterea vendi prohibuit, permutari conceſsit.

Menſe Martiò poſt annum noningenteſimum nonageſimo ſexto, cùm Principes Francofurti iuſſu ipſius conueniſſent, in Italiam per Alpes Iulias tendit: à Venetis inuitatus, eorum vrbem inviſit: & propter hoſpitij beneuolentiam, Duci ipſorum Petro Vrſeolo, Petri Ducis filio, trabeam auream donat: qua in hunc diem, quaſi regio honore atque munere, Duces Veneti vtuntur. Diſpoſitis rebus, quibus voluit, in Marchiâ Veronenſe, quæ tum Duci parebat Bauaro, Ticinum abit, & ibidem more ſolito ferias Paſchales celebrat: inde recto itinere Romam veniens, à Creſcentio Conſule, & prætoribus ſummâ obſeruantiâ in vrbem introducitur. 996. *Prima Othonis in Italiam expeditio.*

Mortuus fuerat IOHANNES XVI. Pontifex, cui ſucceſſor iubente Rege, primus è Germanis datur BRVNO, Regis agnatus, Othonis Magni Imperatoris pronepos, vir & maiorũ dignitate, & ſuâ pietate illuſtris: quod factũ Regis, qui tum præſentes erant Principes, probauerũt: Itali probare tẽporis causâ coacti ſunt. Ab eodẽ coronâ imperiali ſolẽniter donatus, atq; Auguſtus ꝓclamatus eſt. Habebat tum ſecum Imperator Franconẽ præſulem Vuormaciẽſem, qui in vrbe mortuus eſt: ei rogatu Pontificis ſubſtituit Erfonẽ natũ Halberſtadij, qui poſt triduũ morte ſubitaneâ extinguitur: *Bruno Gregorius V. Pontifex Rom.* *Otho coronatur.* *Mors Præſulum Vormacienſis et Bremenſis*

Otho III. Miraculoſus.

guitur: tum alterum quendam RAZONEM Bremenſem, qui etiam menſem ſupra dimidium non vixit. Quod cùm miraretur Rex fieri: tandem in mentem reuocauit, quid Franconi promiſerit, nempe quod fratrem eius ſucceſſorem nominare vellet: quod quamprimùm in Germaniam rediiſſet, facere conſtituit. Româ religionis causâ in Apuliam iter facit, in montem Garganum, ad templum Archangeli inuiſendum: quo voto abſolutus, magnis muneribus ibi relictis, vrbis Venuſiæ præfecturam, quam Bertholdus Sueuus geſſerat: item Beneuentanā Italis reddit. BERNVARDVS præſul Vurceburgius, miſſus legatus Conſtantinopolim in Achaiâ moritur.

Slauorum in Saxoniā irruptio.

Dùm apud exteros tranquillè agit, Slaui interea è præſidio Berneburgo, quod paulò antè Imperator exædificauerat, vt è Ditmaro liquet, præfectum aſtutè eliciunt: & in ſiluâ vicinâ inſidias diſponunt. Præfectus abſente LOTHARIO Summeringio, cui Berneburgum commiſſum erat, cum paruâ manu ad aliquam ab iis prædam capiendam exit: maximam partem militum intra mœnia relinquit. Eòdem cupidus venerat propter valetudinem, curru vectus, Antiſtes Magdeburgius. Slaui rebus per exploratores cognitis ex omnibus ſiluæ partibus euolant, & Saxones inuadunt. Antiſtes fugâ ſalutem vix inuenit, & intra mœnia venit: cæteri interfecti, prædæ hoſtibus fuerunt. Antiſtitis conſilio ciues ex vrbe fugiunt: & præſidiarij ciuibus nihilo animoſiores eos ſequuntur, & ad Lotharium non procul inde agentem feſtinant, in eo poſito incolumitatis præſidio. Hic Slauorum cognito audace facinore, ad vrbem ſeruandam properè accurrit: & Antiſtitis auxilium, qui vim hoſtilem vix effugerat, fruſtrà implorat. Factus vrbe propinquus, duabus eam partibus incenſam videns, ſocios ad flammam reſtinguendam hortatur: ſed cum nihil proficere videretur, & virium ſatis non haberet, portas hoſtibus patentes relinquit. Factum id eſt VI. Non. Iulij.

Berneburgum à Slauis incenſum.

Beringerus rapit ſponſam Ludgardam.

ECHARDVS Turingiæ & Miſniæ Comes cum Imperatore in Italia erat: cuius altera filia LVDGARDA, â Mathilde educabatur Quedilnburgi: eam pater BERINGERO, Lotharij Comitis Turingiæ Septentrionalis filio deſponderat. Cùm autem Echardus animum mutaſſet, & fortaſſe de genero magis nobili conſilia iniret: Beringerus puellam efflictim amans, de eâ rapiendâ conſultat. Turingiæ gubernatio Mathildi tum commiſſa erat: quæ indicto Dorneburgum conuentu de rebus communibus conſilia nobilitatis exquirebat: ea ſecum adduxerat puellam illam venuſtate & moribus conſpicuam. Sponſus cum fidis hominibus

minibus eôdem venit: locoq; & tempore captato virginem rapit, Vuallebecã equis diſpoſitis celeriter deportat. Mathildis ſuos miniſtros inſequi, & raptorem aut viuentem aut mortuum, incolumi modò Ludgardâ, reduci imperat: ſed iam in locũ tutum recepti, armiſe defendebant: ad quos expugnandos, cùm nõ ſatis haberẽt virium: Mathildis equites, triſte ſuæ dominæ reſponſum retulerunt. Mittuntur protinus ad eam reducendam raptoris pater, & Helfricus, & Ditmarus Comitis Echardi miniſter fidus: ſed neq; minis neq; blanditiis quidquam ab amatore impetrãt. Vocantur Magdeburgũ primates Saxoniæ, qui iudices conſtituti abſente Imperatore erant. Mathildis raptorẽ accuſat, de eorum ſententiâ pœnã decretura. Erat virginis pater, vir acer & iracundus, cuius admoniti violentiâ, reſtitutionẽ petunt: aut ſi eam recuſet, bellũ publico nomine Beringero indicunt. Adoleſcẽs licet in anguſtia poſitus, ob amoris impatientiã: tamẽ ob periculi præſentiã, meliora audit conſilia: ſupplex veniã petit, & puellã reddit: pœnã Mathildis Principũ rogatu, & puellę lachrimis, vſq; ad Imperatoris reditũ prorogat. Inciderunt in hæc tempora obitus hominum illuſtriſsimorũ, Gregorij V. Pontificis, qui pridiè Non. Feb. vitam clauſit, Imperatoris agnatus: Mathildis amitæ Imperatoris, quæ mortua eſt, VIII. Id. Feb. præfuitq; collegio Quedilnburgio annos multos: auiæ Imperatoris Adelheidis, quæ XVI. Cal. Ian. Ditmarus ponit annũ noningenteſimũ octauũ, Lambertus nonũ. In col- 998.
legio Quedilnburgio Imperator amitæ ſuã ſubſtituit ſororẽ; miſſo ad ipſã, de more, pedo aureo: Arnulfo item præſuli ſcribit, vt ritu ſolenni virginẽ caperet, & cõſecraret. Statu eccleſiæ conſtituto, & rebus ex voluntate Romæ & per Italiã compoſitis, Imperator in Galliã iter facit. In itinere obuiã habet Regem Hugonem, amitæ ſuæ maioris maritũ: eo ſolutato in Germaniã reuertitur. Ratisbonã accedens, à Præſule Gebhardo, & Henrico patruele perhonorificè accipitur: cùm eum & prætor Romanus & Robertus Cardinalis, & alij qdam patricij & Sacerdotes fuiſſent eo vſq; comitati. Venit eodẽ Giſelerus Magdeburgius, vt ſupplex Imperatori fieret: nam à ſynodo Rõmanâ accuſatus erat, ꝙ vt homo ꝓphanus, negligeret conſuetudinẽ eccleſiaſticã, & viueret improbè, & vt ambitioſus binos Epiſcopatus teneret per iniuriam. Inciderat idem paucos ante mẽſes in paralyſim: ideo motus miſericordiâ Imperator, dicit, ſe aliorum cenſuræ cauſam eius relinquere: qua differenda, ſeni & ægroto ſpem iniicit, ne ignominia aliqua afficeretur. Conuenit eodem itinere Imperatorem Lotharius Summeringius qui ſe iureiurando purgauit, propter cladem Berneburgiis illatam. Beringerus itidem veniam raptus impetrat, quia virginem ſine contumeliâ reſtituiſſet.

Otto III. Miraculoſus.

Obitus illuſtrium perſonarum.

Otto per Galliam in Germaniã redit.

Circa

Othonis magnificentia. Circa idem tempus Imperator DITERICVM Comitem Egeſſemium, titulo Landgrauij (Comitem prouincialem nonnulli appellant) in Alsatiâ inſigniuit: & ENGELRICVM Comitem Ratisbonenſem, tractu Traſamio in Bauariâ Orientali donauit: alios præterea viros ſpectatos honoribus amplioribus extulit: nam duobus ex Richardi Saxonicâ, proamitâ ſuâ procreatis Leopoldi Auſtriæ Marchionis filijs, ERNESTO Sueuiæ Ducatum tribuit, ALBERTO Marchionatum paternum confirmauit: qui nepotes ambo erant Alberti Comitis Pabebergici: quem Hatto Moguntinus gladio carnificis ſuâ perfidiâ ſubiecerat: cuius facinoris eſt mentio facta in Henrico Aucupe. Peragratâ deinceps Saxoniâ, Hugonem præſulem Citienſem, & Idonem Miſnenſem inuiſens diminutos Eccleſiarum illarum redditus non ſolùm reſarciuit, verùm etiam ſuâ libertate auxit: & Echardi Marchionis viri ſpectatiſsimi hoſpitio vſus, in prouinciâ Miſnenſe multa conſtituit: & à Boëmicis incurſionibus vt eſſet ſalua, præuidit.

BOLISLAVS Dux Boëmiæ religionis ſtudioſus, cum in vicinia eſſe Imperatorem audiret, eum per literas appellat: vt aliquem ad ſe mitteret, pium & eruditum hominem: quem eccleſiæ Pragenſi Antiſtitem præficeret: nam ALBERTVS è ſcribâ aulico, factus præceptor Imperatoris: è milite Palatino Antiſtes creatus, faſtidio gubernationis difficilimæ, vt alij ſcribunt, in montem Caſsinum in Samnio, vt alij, in Auentinum Romæ, vbi diuus Alexius colitur, ſeceſſerat. Inde crebris petitionibus à Pontifice Romano, quaſi extruſus, Boruſſos docuit: nec longè ab oppido Fiſchuſio, palo alligatus, ſeptem haſtis fuit transfixus. Frater Ducis Boëmiæ STRAQVVTIVS in eius locum adhuc viuentis, dum Romæ erat, ſe ingeſſerat: ſed (vt annales Boëmici teſtantur) inter ſacra dæmonio corripitur, cùm iam infulam & pedum indignè accepturus eſſet: non enim docere, ſed imperare cogitauerat. His intellectis Imperator, probatâ Ducis pietate, THEADAGVM Saxonem, liberalibus ſtudiis apprimè eruditum, & linguæ Vandalicæ exactè peritum, ad Pragenſes mittit: cui Vuilligiſus Moguntinus tiaram magnis omnium votis & gratulationibus imponit.

Alberti Antiſtitis Pragenſis vita & mors.

Straquutius à dæmonio ſtrangulatus.

Othonis iter in Poloniam. E Miſniâ Imperator, iter religioſum in Poloniâ inſtituit, ſequentibus eum Giſelero Magdeburgio & Echardo Marchione. Dux Poloniæ Bolislaus, certior de eius aduentu factus, ad locum qui Ilua dicitur, ei occurrens tantâ, quantâ maximâ poſſet magnificentiâ, ad Gneſnam vſque proſequitur: eò enim ad viſendas Al-

das Alberti Præſulis (quem modò à Boruſsis interemptum diximus) reliquias, Imperator feſtinabat. Ante vrbem Præſul Vngerus, more ſolenni eum ſalutat & excipit: & nudis incedenté plantis, ad templum vſq; comitatur. Inſtituta tunc ibidē ſedes metropolitana ab Imperatore eſt propter honorē martyris: quod tamē eum non legitimè feciſſe annales Saxonici teſtantur: nam nec Antiſtitē Magdeburgium audierat, cui ab Othone primo omnes eccleſiæ Polonicæ ſubiectæ erant: nec Poſnanienſem Magdeburgi vicarium, in conſilium adhibuerat. Subiecit autem Gneſnano Eccleſiam Slazocolbergiā, Cracouianam, Vratislauianam: quorum præſulum tum nomina erant, Reinborni, Popponis, & Iohannis: ſed Poſnanienſis cùm de ſuo iure pugnaret, ſub ditione Magdeburgiâ permanſit: & ei per Poloniā ingenuitatis conceſſa Priuilegia. Imperatori Rex inſignem abacum ex auro argentoq; donat, & aulæa veſteſq; marinas precioſas addit: quorum munerum & Cromerus meminit. Primus dies ſacris ſolennibus conſumitur: alter datus eſt ſynodo, in quâ cauſę ad eccleſiā pertinentes excutiebantur: idq; antiquo more, vbicunq; feſta ſtatiua haberētur, fiebat. Erat ante dies paucos Magdeburgi rurſus accuſatus Antiſtes: iuſſuſq; eſt pontificatum Mersburgium reſignare: ſed ſenex aſtutus non iure, nec cauſæ bonitate, ſed pecuniâ (vt Annales Antiſtitum aſſerunt) euaſit. Cauſa igitur rurſus agitata, vocatuſque ipſe mandato Imperatoris eſt ad dicendam cauſam: ſed cum valetudinem prætenderet aduerſam, propter quam ſiſtere ſe non poſſet: Rotmanū familiarem &, Vualcradum præpoſitum miſit, qui ipſum iuramento, ſi fides non haberetur, excuſarent. Controuerſia iſta, quæ nec in Romanâ ſynodo, nec in aulâ Imperatoriâ poterat componi, ad concilium aliud dilata eſt. *Otho III. Miraculaſus.*

Tertius dies datus eſt deliberationibus publicis, quo die de repetendâ Italiâ conſilium ſuū Imperator ꝓponit: nam expulſum eſſe Pontificem, & ſtatum vrbis planè turbatum, iam conſtabat: & de Creſcentij, & noui Pontificis ſæuitiâ, literæ crebræ perferebantur. Creſcentius enim vrbis dominatum rapuerat vi, & Placentinus Pontifex primatum auro comparauerat. Teſtabatur præterea aduentus Gregorij V. Pontificis pulſi, quanta commutatio rerum facta in Italiâ eſſet. Placentinus iſte, natione Græcus, in Calabriâ ſeruierat, qui per vxorem Imperatoris, cui ſe patriæ nomine inſinuauerat, ſtipendium regium impetrauit, cum ſe pauperem & ſtudioſum fateretur: & Græco ingenio vſus ita gratus in aulâ effectus eſt, vt legatis Comes adderetur, ſi qui Conſtantinopolim, quod interdū acciderat, mitteretur. Defuncto Othone II. *Res Italiæ turbantur.*

Otho III. Miracula ſui.

ne II. Imp. adoleſcentiam filij eius putauit ſibi aptam fore ad ſublimitatem: à quo matris commendatione Sacerdotia conſecutus & demum Placentiæ, Præſul deſignatus eſt: in quibus dignitatibus tantum auri corraſit, quantum ſatis eſſet, ad emendum Pontificatū, Itaq; nactus tempora ſuæ cupiditati opportuna, & conſulem Romanum ambitioſum, & auariciâ perditum: ad ſummum in Eccleſiâ faſtigium, qui conditione ſeruus fuerat peruenit: membrūq; Antichriſti, vt ſcriptor Chronici Quedilnburgij inquit, ſedē Petri fornicando potius contaminauit, quàm venerando conſcendit. Quantum damni talis Pontifex, & talis vrbis gubernator dederint, præſertim copioſis hominibus, aut qui ab ipſorum ingenijs diſsiderent, colligi facilè poteſt.

Altera Othonis in Italiã expeditio.

998. Anno igitur poſt noningenteſimum nonageſimo octauo Imperator iterum parat profectionem in Italiam: & delectum acturus in agro Veronenſe, adeſſe ſibi Principes Germanos ibidem iubet. CRESCENTIVS in vrbe muniendâ, & extruendo caſtro occupabatur, & de ſuo nomine caſtrum ipſum; arcem Creſcentij dixerat: quod neſcio à quo homine, vt Niemus ſcribit, carcer Theoderici nominabatur, ſub Othone primo: nunc diui Angeli caſtellum à multis annis: eſtque ab Alexandro VI. & à Iulio IV. plurimum ornatum magnis operibus. Moles ipſa interior, Hadriani olim Imperatoris ſepulchrū fuit. Vrbem deinceps Creſcentius Leoninā, cuius muros & portas refecerat Imperatoris auus, eiq; præſidium Saxonicum impoſuerat, munit arctiùs; vt arcis habeat veluti propugnaculum. Eam planiciem inter montem Vaticanum & Tiberim Leo IV. mœnibus incluſerat, ad defenſionē templi Apoſtolici, ne à Saracenis ſpoliaretur: & Romam nouam appellauit, quæ poſtea vrbis Leoninæ nomen retinuit. Imperatori Ticinum venienti Pontifex exul obuiam tendit; & de iniuriâ conqueritur: nec paruum ad gratiā Imperatoris efferebat momentū, quòd Pontificem, more vetere ſuffragiis comunibus electum, ſecum duceret: virum etiam Italorum iudicijs nō improbatum, propter grauitatem & iuſticiam: cui cùm alij fauebant populi, tum inprimis Hetruſci, qui eum fugientem hoſpitio exceperant. Ad vrbis mœnia Imperatori aduentanti Romani portas aperiunt, inuito Creſcentio. Tyrannus cum ſuo ſordido & mercenario Pontifice, arcis præſidium petit. Romanorum quia dubia erat fides, Imperator obſides ab ijs accipit: eoque in loco, vbi anteà Iuliani Imperatoris palatium fuerat (vt Martinus Polonus, & Chronicum Erfurdianum teſtantur) arcem nouam extruit: in quâ tumultu aut vi repentinâ [illegible] ſubortâ,

ſubortâ, à facinoroſis ſe defenderet. Creſcentium deinceps in arce tamdiu obſidet, donec fame vrgeretur; & ſe ad Imperatoré exitu- rum diceret. Veniam ſcelerum impetrare nullá cum ſuo Pontifice ſimoniaco potuit. Alij tradunt ſpe veniæ euocatum; ſed ei fidé nó ſeruatá. Eſt de ambobus atrocius, quá de latronib. teterrimis, ſumptú ſuppliciú. Creſcétius truncatus, tractus, ſuſpéſus, & præcipitatus eſt: Simoniacus â vulgo virgis cæſus, oculis priuatus, & demú confoſſus vitam finiuit, antequam de eo Imperator tulit ſententiam. Senatus prætorius Creſcentij, gladio percuſſus: erant illi viri nobiles duodecim. Variant in ſuppliciorú genere ſcriptores: aliudq; alij ponentes, hoc certiſsimè ſignificant nullú genus contumeliç aut vexationis à milite prætermiſsú, q; illis aut furor ſuggeſſerit, aut occaſio aliqua obtulerit. Extinctis meritò ipſorú peſſimis hominibus, interficiuntur etiam, qui in eodé præſidio fuerant; & monſtra illa nefaria armis atq; auxilijs defenderant. Nomen Creſcentij vbicunq; aut ſculptum aut fictum inueniebatur, eraſum deletumq; eſt: ſanctiones Simoniaci omnes abolitæ: Romani pertinaces in vincula coniecti. Gregorius in ſedem Pontificiam nouâ ſolennitate reſtituitur. Soliti fuerant Itali à multis annis Reges creare Imperatoribus ferè aduerſos: quos Othones, pater & filius, ſuâ potentiâ ſuſtulerant aut redegerant in ordinem. Ciues Romani ante hæc creauerant conſulem & prætores: hi poteſtate quaſi tribunitiâ, & vrbem exhauſerant, & nobilitaté malè tractârant, & magnorum bellorú Imperatoribus fuerant auctores; quam tyrannidem omnem Imp. ſuſtulit; & ita in poſterum minuit, vt nullus ad eum honoris gradum, quem habuerant iſti, poſtea vnquam aſcenderet. Inuenit etiam conſilium ſalutare & ſapiens de conſtituendis viris grauibus & prudentibus, in quorum poteſtate eſſet, Regem ſummo in terris honore dignum eligere. Nam cùm imperium affectarent Itali, propter antiquá maiorum gloriam: & Galli ei inhiaſſent, propter recenté Caroli Magni virtuté: ne & Italia tumultibus, & Germania bellis externis impleretur: (q; Imperatorú Saxonicorú temporibus factum nouerat) exiſtimauit & illorú poſſe ambitionem coërceri, & patriæ quieti cóſuli, ſi certis quaſi limitib. electio eſſet incluſa. Galli hoc tempore impedire conſiliú Imperatoris non poterant, apud quos ſtirps Caroli Magni erat extincta: & Hugo Capetus qui Regnum nuper inuaſerat, contétus fuit, ſi id ſine controuerſiâ retineret, & ad ſuos poſteros transferret, ita vti factum eſt. Itali verò efficere multò minùs id poterant: qui & ſuis hominibus nó æquo animo parebant; & inteſtinis flagrantes odiis, armis ſeſe externorum defende-

Otho III. Miraculoſus.

Supplicium Creſcentij & Pontificis Simoniaci.

Otho emendat ſtatum Reip. Romanæ.

Othonis Conſtitutio ſeptem virorum.

 ſende-

Otho III. Miraculaſus.

fendebant: qui demum ab iis ſubiugati & oppreſsi ſunt, quos ſibi defenſores temerè parauerant. Itaq; Imperator adhibito in conſiliū Pontifice, & viris ſapientiâ præditis, ſex viros conſtituit, penes quos eligendi Imperatoris ius & poteſtas, & conſilij publici eſſet auctoritas: ex ordine Eccleſiaſtico tres, Imperij Cācellarios, Moguntinū Germaniæ, Colonienſē Italiæ, Treuerenſē Galliæ: ex Principū ordine totidem, Imperatoris quaſi ſtipatores & miniſtros, Palatinū Rheni menſæ præfectum, Saxonem ſtabulo, Brandeburgium cubiculo: ſingulos ſingula inſignia præferētes, maieſtatis videlicet effigiē. Etenim pomum aureum geſtat Palatinus: enſem, iuſticiæ vindicē, Saxo: ſceptrum, gubernationis ſignū, Brandeburgius. Hos ſacramēto obligat, ne quid aliud ſpectent, agant, conſultent, conſtituant, quam ꝙ ad cōmunem omnibus dignitatē & vtilitatem pertineat, & honore atq; nomine Germanico maximè ſit dignū & conueniens. Cur autē talem Principum Senatum crearet, nō ſolùm rationes publicæ illū monebant: ſed etiā priuatæ adducebāt cauſæ: è quibus fuit, ꝙ hærede eſſet deſtitutus: & præuideret fore, vt contentiones naſcerentur: quod ſibi ſuisq; maioribus accidiſſe ab Henricis agnatis, & aliis ducibus ꝓpinquis, memoria tenebat. Eccleſiaſticus verò hos potiſsimū elegit: quia & præſentiū conſiderabat ſapientiā, & eorum diœceſes magnas & florentes. Palatinū de Caroli ſtirpe deſcendentem honore affecit, propter nobiliſsimā proſapiā, & excellentium virtutū memoriam: Saxonicos & Brandeburgios Principes extulit, propter fidē bellis Vngaricis, Boëmicis, Slauicis, Danicis, ſpectatam: eorumq; terram, virorum fortiſsimorum patriam alijs antetulit nationibus. Coniunxit præterea ordines vtrosq; ; vt pariter & religioni conſuleret, & imperio: vtq; arma militaria eruditiorum conſilijs aut impedirentur, aut longiùs non procederent; aut progreſſa ne nimium ſæuirent. Nonnulli exiſtimant has duas familias fuiſſe illa ſummâ dignitate ornatas: vt in regionib. ſeptentrionalibus haberet patronos & vindices propagata nuper apud ipſas religio. Qui autem hoc munus eligendi familiis certis datum negant, ſecum ipſi litigant: in multitudine enim iudicium certum eſſe non potuit, nec conſtans electio: quæ ſi eſſe omnium debuiſſet, quorſum nouâ conſtitutione opus erat? quis enim alteri de ſuâ dignitate concederet, ſi aut Franci Saxonibus aut Sueui Bauaris, aut alij aliis præferri voluiſſent? Igitur fuiſſe certas & nominatas familias; res declarat: has autem ipſas fuiſſe, quæ in hunc diem ſunt, confirmant tempora. Non enim ſibi ſummam auctoritatem potuiſſent ſumere per ſe: quia tam potentes non erant: ipſæ etiam quamuis plura ſibi, quàm par fuiſſet,

fuiſſet, ſumpſiſſent ad tempus; tamen durare non potuiſſet iniuſta violentiâ. *Otho III. Miraculoſus.*

Quod autem de eo, nihil cupiditate noſtrâ dignum, aut pro tali mutatione referendum, literis & monumentis traditum ſit: mirum mihi non videtur. Itali enim, qui inuiderent alienæ laudi, id facere noluerunt: & nunc in dubium vocant, de quo hactenus dubitauit nemo, ne ex ipſorum quidem ſcriptoribus. Homines verò noſtri, vt tum fuerunt tempora, propter imperitiam & negligentiam vel ſcribere non curarunt; vel quid ſcribendum præcipuum, & potiſsimum foret, non intellexerunt. Quod ſi nihil dignum literis geſtum eſt, nihilque credendum, niſi quod monachi mandarunt memoriæ: exigua certè maiorum noſtrorum gloria eſt, vel omninò nulla. nam eos fuiſſe diligentiſsimos in eo annotando, vbi Reges aut Imperatores Paſcha, Pentecoſten, natalem Chriſti egerint, conſtat: id enim aut ipſorum prouentus auxit; aut eorum ſolitudines celebriores fecit: ſed quid vtile pro patriâ, & pro imperio geſſerint, aut rarò commemorant; aut ita frigidè proponunt, vt illis defuiſſe prudentiam ſit fatendum. Valde autem veriſimile eſt, vel plane potius certum, Electores non tantâ pompâ & magnificentiâ tunc conueniſſe, vt in poſterum fecerunt & nunc faciunt. Cum autem HENRICVS VI. imperium facere hæreditarium cuperet: & cum ante FRIDERICVM II. contentiones inſolitæ fierent: & in interregnis cum pernicie publicâ cupidi homines aut audaces tumultuarētur: coacti poſteà ſunt conſilia frequentes conferre; & ſuas tueri ſententias maiore auctoritate, quàm factum fuerat: & interdum obtinere armis, quod æquitate & conſiliis non poſſent. Electionem profectò Germanis eripere Romani Pontifices, non modò furto, ſed & vi contendebant: & erant atrocium bellorum auctores atque altores: & cum ſuis non poſſent facultatibus aut potentiâ, viribus Germanorum ad Germanos frangendos ſunt vſi: tollere tamen aut abolere non potuerunt, & quod Imperator Saxonicus diuino fauore atque impulſu conſtituit; & Deus ipſe ſuâ beneficentiâ, ad hoc vſq; tempus eſſe ſanctum & inuiolabile voluit, & ſupra vires humanas conſeruauit. Sed nunc ad narrationem propoſitam redeundum.

Cur Conſtitutionis Electorum apud hiſtoricos rarior extet mentio.

Imperator Româ diſceſſurus, brachium Alberti Pragenſis in inſulâ æde diui Bartholomæi ponit: tum in arce nouâ à ſe extructâ, præſidium relinquit. Romanos quoſdam conuictos ſeditionis, ſecum in Saxoniam abducit, Pontificem ordinibus omnibus commendat: qui poſt diſceſſum Imperatoris non diu ſuperuixit,

Mors Gregorij V. Pontificis.

Otho III. Miraculoſus.

fendebant:qui demum ab iis ſubiugati & oppreſsi ſunt,quos ſibi defenſores temerè parauerant. Itaq; Imperator adhibito in conſiliũ Pontifice,& viris ſapientiâ præditis, ſex viros conſtituit, penes quos eligendi Imperatoris ius & poteſtas, & conſilij publici eſſet auctoritas:ex ordine Eccleſiaſtico tres, Imperij Cãcellarios, Moguntinũ Germaniç, Coloniensẽ Italię, Treuerensẽ Galliæ:ex Principũ ordine totidem, Imperatoris quaſi ſtipatores & miniſtros, Palatimũ Rheni menſæ præfectum, Saxonem ſtabulo, Brandeburgium cubiculo : ſingulos ſingula inſignia præferẽtes,maieſtatis videlicet effigiẽ. Etenim pomum aureum geſtat Palatinus: enſem,iuſticiæ vindicẽ,Saxo: ſceptrum,gubernationis ſignũ, Brandeburgius. Hos ſacramẽto obligat,ne quid aliud ſpectent, agant, conſultent, conſtituant, quam ꝙ ad cõmunem omnibus dignitatẽ & vtilitatem pertineat,& honore atq; nomine Germanico maximè ſit dignũ & conueniens. Cur autẽ talem Principum Senatum crearet,nõ ſolùm rationes publicę illũ monebant:ſed etiã priuatæ adducebãt cauſæ:è quibus fuit, ꝙ hærede eſſet deſtitutus: & præuideret fore, vt contentiones naſcerentur:quod ſibi ſuiſq; maioribus accidiſſe ab Henricis agnatis, & aliis ducibus ꝓpinquis, memoria tenebat. Eccleſiaſticus verò hos potiſsimũ elegit: quia & præſentiũ conſiderabat ſapientiã, & eorum diœceſes magnas & florentes. Palatinũ de Caroli ſtirpe deſcendentem honore affecit, propter nobiliſsimã proſapiã, & excellentium virtutũ memoriam : Saxonicos & Brandeburgios Principes extulit, propter fidẽ bellis Vngaricis, Boëmicis, Slauicis, Danicis, ſpectatam: eorumq; terram, virorum fortiſsimorum patriam alijs antetulit nationibus. Coniunxit præterea ordines vtroſq; ; vt pariter & religioni conſuleret, & imperio : vtq; arma militaria eruditiorum conſilijs aut impedirentur, aut longiùs non procederent; aut progreſſa ne nimium ſæuirent. Nonnulli exiſtimant has duas familias fuiſſe illa ſummâ dignitate ornatas: vt in regionib. ſeptentrionalibus haberet patronos & vindices propagata nuper apud ipſas religio. Qui autem hoc munus eligendi familiis certis datum negant, ſecum ipſi litigant : in multitudine enim iudicium certum eſſe non potuit, nec conſtans electio : quæ ſi eſſe omnium debuiſſet, quorſum nouâ conſtitutione opus erat? quis enim alteri de ſuâ dignitate concederet, ſi aut Franci Saxonibus aut Sueui Bauaris, aut alij aliis præferri voluiſſent ? Igitur fuiſſe certas & nominatas familias; res declarat : has autem ipſas fuiſſe, quæ in hunc diem ſunt, confirmant tempora. Non enim ſibi ſummam auctoritatem potuiſſent ſumere per ſe: quia tam potentes non erant : ipſæ etiam quamuis plura ſibi, quàm par fuiſſet,

fuiſſet, ſumpſiſſent ad tempus; tamen durare non potuiſſet iniuſta violentia.

Otho III. Miraculoſus.

Quod autem de eo, nihil cupiditate noſtrâ dignum, aut pro tali mutatione referendum, literis & monumentis traditum ſit: mirum mihi non videtur. Itali enim, qui inuiderent alienæ laudi, id facere noluerunt: & nunc in dubium vocant, de quo hactenus dubitauit nemo, ne ex ipſorum quidem ſcriptoribus. Homines verò noſtri, vt tum fuerunt tempora, propter imperitiam & negligentiam vel ſcribere non curarunt; vel quid ſcribendum præcipuum, & potiſsimum foret, non intellexerunt. Quod ſi nihil dignum literis geſtum eſt, nihilque credendum, niſi quod monachi mandarunt memoriæ: exigua certè maiorum noſtrorum gloria eſt, vel omninò nulla. nam eos fuiſſe diligentiſsimos in eo annotando, vbi Reges aut Imperatores Paſcha, Pentecoſten, natalem Chriſti egerint, conſtat: id enim aut ipſorum prouentus auxit; aut eorum ſolitudines celebriores fecit: ſed quid vtile pro patriâ, & pro imperio geſſerint, aut rarò commemorant; aut ita frigidè proponunt, vt illis defuiſſe prudentiam ſit fatendum. Valde autem veriſimile eſt, vel plane potius certum, Electores non tantâ pompâ & magnificentiâ tunc conueniſſe, vt in poſterum fecerunt & nunc faciunt. Cum autem HENRICVS VI. imperium facere hæreditarium cuperet: & cum ante FRIDERICVM II. contentiones inſolitæ fierent: & in interregnis cum pernicie publicâ cupidi homines aut audaces tumultuarentur: coacti poſteà ſunt conſilia frequentes conferre; & ſuas tueri ſententias maiore auctoritate, quàm factum fuerat: & interdum obtinere armis, quod æquitate & conſiliis non poſſent. Electionem profectò Germanis eripere Romani Pontifices, non modò furto, ſed & vi contendebant: & erant atrocium bellorum auctores atque altores: & cum ſuis non poſſent facultatibus aut potentiâ, viribus Germanorum ad Germanos frangendos ſunt vſi: tollere tamen aut abolere non potuerunt, & quod Imperator Saxonicus diuino fauore atque impulſu conſtituit; & Deus ipſe ſuâ beneficentiâ, ad hoc vſq; tempus eſſe ſanctum & inuiolabile voluit, & ſupra vires humanas conſeruauit. Sed nunc ad narrationem propoſitam redeundum.

Cur Conſtitutionis Electorum apud hiſtoricos rarior extet mentio.

Imperator Româ diſceſſurus, brachium Alberti Pragenſis in inſulâ æde diui Bartholomæi ponit: tum in arce nouâ à ſe extructa, præſidium relinquit. Romanos quoſdam conuictos ſeditionis, ſecum in Saxoniam abducit, Pontificem ordinibus omnibus commendat: qui poſt diſceſſum Imperatoris non diu ſuperuixit,

Mors Gregorij V. Pontificis.

Otho III. Miraculoſus. Silueſter II Pontifex. veneno ſublatus ab inuidis, vt eſt ſuſpicio. Ei ſuccedit Gilbertus, cognominatus Silueſter II. quē & Othonis Imperatoris & Roberti Frāciæ regis magiſtrū fuiſſe, præter alios Martinus Polonus, & Iacobus Foreſtus teſtantur. Fuit Gilbertus ingenio vario & vafro: quē è monacho Cluniacenſe, contra Arnolfum (alij Radolphū nomināt) præſulem Remenſem extulit Hugo capetus, vt ſcribit Annonius Francus: ſed eum Benedictus VII. remis rurſus expulit: ipſe verò ad Imperatorē confugiens, diu in Saxoniâ vixit: & quia aſtrorū ſcientiam tenebat, Magdeburgi correxit horologiū, conſiderata (vt ait Ditmarus) per fiſtulam quadam ſtella nautarum duce. Ab Imperatore autem, in cuius gratiâ erat Rauuennæ Antiſtes creatur: tandē ore omnis populi poſtulatur Romanus Pontifex: non tantùm ſordibus viciorum inquinatiſsimus, ſed magicis præſtigiis vſq; ad infamiā deditus. In vrbe ex Imperatoris militibus, qui relicti præſidio erant, nulli vixerunt intemperantius, quàm Hermani Comitis Palatini, qui cùm caſtra in pratis Paulinis (erat is olim campus figulinus) iuxta portam Oſtienſem fixiſſent: latrociniis & rapinâ, tam ciuibus quàm aliis moleſti fuerunt, præter alias iniurias non parcentes templo auguſtiſsimo extra mœnia. Obiurgati ob eiuſmodi maleficia, cum indies (vt mos eſt militum) fierent ferociores: orta ſubitâ tempeſtate quatuor ex iis fulmine exanimati ſunt: quorum caſu triſti atq; miſero reliqui territi caſtra mutant, & alium in locum transferunt.

Ezoni Palatino nubit Mathildis Hermani filio Ezoni (vt hoc addam, dum mentio patris facienda eſt) nupſerat Imperatoris ſoror Mathildis: quod connubium multis diſplicuit: quia inſciente patre erat contractum: ſed quia legibus canonum diſſolui aut diſcindi nō potuit; frater id permiſit: cumq; maritus profusè viueret, Imperator ſororē ſuis ſumptibus ſuſtentauit. Poſt reditum Imperatoris in Germaniam cōuen-
1000. tus indicitur Aquisgranum, anno à nato Chriſto milleſimo: in *Conuentus Principum ad Aquiſgranum.* quo quid aut propoſitum aut actum ſit, nemo ſcriptorū exprimit. In eo conuentu (vt Ditmarus prodidit) nouis quibusdam ceremonijs vſus Imperator eſt, nam in hemicyclo ſedit: & thoro altiore, cùm cibum caperet, eleuatus fuit; & menſæ ſolus accubuit: quod priſci Imperatores fecerant, & nunc manet in conſuetudine: tum imprimis cum Imperator eſt proclamatus, & ſuo munere funguntur delecti ad miniſterium Principes.

Oſſa Caroli Magni inquirit Otho. Oſſa Caroli Magni quo in loco eſſent Aquisgrani condita, certò non conſtabat: & ſcire Imperator percupiebat: erat autem tum nullus monumentorū luxus, cùm ſibi ea homines erigerēt moribus & virtute, non ſaxo aut marmore. Ideo vt, quod vellet, cognoſceret; pauimentū perfodi iuſsit: donec inuenirentur in capulo regio.

gio. Crucē auream, quā de collo ſuſpenſam geſtauerat, & partem veſtimentorum nondū corruptā, apud ſe retinuit: reliqua omnia reponi loco ſuo mandauit. Diſplicuit hoc factum ſapientioribus, qui non ſine piaculo ſepulchra violari ſciebant: & Carolus ipſi in ſomnis apparuiſſe ſcribitur, vultu vindicis: minatus fore, vt non diu viueret, qui vitâ functum inquietare non dubitaſſet. Accuſatus Gislerus (de quo dictū iam ſæpiſsimè eſt) iterum à Pontifice Romano & Herdone Præpoſito defenditur: ſed rationibus aſtutis, & nouâ prouocatione ad concilium Lateranum: & hoc modo elapſus eſt, donec morte tolleretur: maluit enim honori, quàm conſcientiæ conſulere. Diſpoſitis rebus per Germaniam in Italiā iterum Imperator contendit: Romā ingrediens à Pontifice nouo magnis gratulationibus excipitur: ſtudebat id maximè, vt ſtatum eccleſiæ in dignitatē antiquam redigeret; renouatâ nimirum diſciplinâ & moribus Sacerdotum correctis: in quibus tanta licentia, tanta feritas erat, vt exteros religionis causâ eò venientes, plurimū offenderent. Leges etiam populo præſcribebat: qui talis ferè eſt, quales ſunt ij, à qbus gubernatur. Pontifex magus & plebs libidinoſa indigniſsimè ferebant, ſibi à Germano morē viuendi dari: & quaſi fores occludi ꝓ libitu agendi in ciuitate, vt iactabāt, ſui ſemper iuris & liberrima: quæq; dare, nō accipere leges, ſit ſolita: ideo magno tumultu excitato, ſuam impatientiā & ferociam declarabāt. Pontifex (vt ſcribit Ditmarus) occultas tendebat Imperatori inſidias: populus occiſis aliquot Germanis, palatium eius adoriebatur. Henricus Dux Bauariæ, & Hugo Marchionis Brandeburgij filius, cùm ſuis ad Imperatoris defenſionē accurrunt: & plebem furentem armis arcent. Cum vtrinq; cædes fierent, & iuſta penè acie dimicaretur: Imperator conditiones offert: & dum hinc inde migrant legati, cum fideliſsimis hominibus vrbe clam egreditur: relicti ab eo ſocij acerrimè oppugnantur. Impoſito armis fine, & ſedatâ nonnihil multitudine, Imperator de vltionis modo deliberat, neq; ferendā audaciam tantā exiſtimabat. Plebs Romanâ ſceleris manifeſti culpâ erubeſcens, & ſeſe mutuò coarguens, primū obſeſſos in palatio impunè dimittit: deinde Imperatoris gratiā ſubmiſsè implorat: hoc faciebat, quia euaſiſſe Imperatorē audiuit, quem in palatio opprimere ſe poſſe, cōfiſa fuerat. In vrbem regreſſus Imper. valido ſe præſidio munit: interfectos Germanos ſepeliri honorificè iubet. in turbatores grauiſsimè animaduertit. vrbis aliquot regiones & viris, & fortunis omnibus exuit: ignem inijcere tectis volentes milites precibus mitigauit. In agro Romano nobilium poſſeſsiones aut fundi euertuntur, & incenduntur ædificia: ijs tamen, qui iuris Eccleſiaſtici erant,

Otho III. Miraculoſum.

Tertia Othonis in Italiā expeditio.

V 4 parce-

Otho III. Miraculaſus. parcebatur. Etiam in vrbe, omnibus templis parcebatur: nam vrbis defendendæ causâ ſe tot difficultatibus in Italiam veniſſe dicebat. Decedens vrbe, quæ veluti ſub iugum miſſa videbatur, ſimiliter per Hetruſcos animo hoſtili iter facit: quos ad ſe opprimendum communicaſſe cum Romanis conſilia, habitis quæſtionibus cognouerat: verùm nobilitate deprecante in poſterum à vi abſtinet.

Magnificentia Othonis. Familias quaſdam Germanicas hoc tempore extulit: Hetruſcis HVGONEM, de quo modò dixi, præfecit, qui poſt ſexennij adminiſtrationem obit Piſtorij, ſepelitur Florentiæ: qui optimi Principis deſiderium nemini non prouincialium reliquit: eum defunctum non ſecus atque parentem luxerunt, omni genere honoris funeri eius habito, vt ſcribit Foreſtus Bergomas. Picentibus præfecit MALATESTAM, cui vrbs Ariminum tradita, quæ familia magnis honoribus diu floruit, & nunc itidẽ virtutis & literarum oſtentat monumenta. Præfecit item Montferratenſibus VILHELMVM Alrami filium: Sauonenſibus eiusdem Vilhelmi fratrem: Allobrogibus Beroldum, vtrumque è gente Saxonicâ, & agnatos ſuos.

Othonis Imp. morbus. In itinere ſuſcepto in Germaniam Imperator in morbum fœdum & inſolitum incidit: nam puſtulæ è corpore paſsim erumpebant humentes & liuidæ. Romæ illi propinatum ab inuidis venenum nonnulli ſcribunt: ſed maxima pars tradit à Creſcentij vxore miſſum illi annulum & chirothecas, quibus infectus ſit: nec ſolùm ipſe, ſed etiam miniſter, qui munus ei porrexerat. Acceſsit ad ægrotantem ſæpius Heribertus Antiſtes Colonienſis: cui de Italorũ perfidiâ conqueſtus eſt, & ſe malè affici toto corpore teſtatus. Duces & Antiſtites de eius vitâ nullam habentes ſpem: & valde ſolliciti, de nouo rege creando, ne quis tumultus in Imperio, vt factum prius fuerat, oriretur: HENRICVM Bauarum eius patruelem inuitabant, vt ſuos in eligendo Rege conatus adiuuaret: id quamuis ſentiret Imperator ægrotus fieri: tamen diſſimulauit, & fidis quibusdam hominibus ſubiecit, patruelem ſuum Imperio non fore indignum, ſi mores patris ſui & aui non imitaretur. Cum in tàm graui morbo, more conſueto, totos ſæpè dies ieiuniis ſe maceraret; & noctes precationibus conſumeret: Antiſtes hortatur, vt conſulat valetudini: & cibum ſumat; & quantum poſsit, quieſcat. Verùm cum malum vehemens, & omnibus membris latens, non admitteret curam aut medicinam: *Othonis mors.* eius violentia victus hanc vitam ærumnoſam mutat cum ſempiter-

piternâ, anno ætatis ſuæ trigeſimo, IX. Calen. Feb. vt Ditmarus: anno ſupra milleſimum ſecundo, vt Lambertus. *Otho III. Miraculoſus.*

Familiares, qui ei aderant, mortuum eſſe diſsimulabant, donec totus congregaretur exercitus. Significatâ Imperatoris morte, cum querelarum aut lachrimarum tempus non eſſet: deliberatum eſt, quo modo tuti in Germaniam venirent; & Imperatorem ſuum defunctum, ne mortuo contumelia aut vis fieret, deportarent. Itali obitu Imperatoris cognitô, paſsim Germanos laceſſere & impedire; & ab agmine diſcedentes, capere aut trucidare ſolebant: ideoque ferro ſibi viam noſtri patefaciebant Veronam vſque: in quam vrbem multi Principes confluxerant, qui Imperatorem honoris causâ vſque ad tumulum deſtinatum ſequerentur: quod more ſolenni fieri couſueuerat. Teſtantur ſcriptores Francici, corpus defuncti delatum in Galliam, & inde deportatum Aquisgranum: ſed ijs nunc præfero Ditmarum Saxonem, ei ætati ſupparem: qui ait Antiſtitis Moguntini mandato, ſubitò Veronam profectum Burchardum præſulem Vuormacienſem; qui per vallem Atheſinam & Alpes corpus vſq; ad oppidum Dillingam, præſulis Auguſtani nunc ſedem, deducit: in quâ vrbe Siffridus præſul, & Henricus Bauariæ Dux, conuenientes, corpus inde Auguſtam ſequuntur. Ibidem inteſtina, quæ fuerant in duabus lagenis conſeruata, humo conduntur in parte auſtrali templi diuæ Afræ martyris: quod monumentum in auguſtiorem formam elatum, talem nunc inſcriptionem marmori candido inciſam habet. *Sepulcrum Ottonis.*

IMP. CÆS. OTTONI AVG. III. EX GENTE MAGNI VVITEKINDI SAXON. REG. CÆS. OTTONIS AVG. II FIL. CÆS. OTTONIS AVG. MAGNI NEP. REG. HEINRICI AVG. AVCVPIS PRONEP. OTTONIS DVCIS SAXON. ET ROM. IMPERII GVBERNATORIS ABNEP. LVITOLFI SAXON. D. ATNEP. BRVNONISQVE SAXON. D. ET VVITEKINDI FRATR. TRINEPOTI. OB. X. KLS. FEBR. ANNO SALVT. M. II. REGNI XIX. IMPERII V. QVOD VISCERA EIVS HIC CONDITA IACENT: FRIDERICVS III. DVX SAXONIÆ PRINCEPS ELECTOR, COMES PROVINCIALIS TVRINGIÆ, MARCH. MISNIÆ, ET SACR. ROM. IMPERII LOCVM TENENS GENERALIS PROGENITORIB. DVLCISS. FACIEND. CVRAVIT. SAL. ANN. M. D. XIII. V. IDVS. MAII.

Templo Afrano, ob conceſſum ſepulchri locum, agri iugera centum donata ſunt.

In

Otho III. Miraculoſus.

In ea vrbe, qui ex Italiâ venerant, dimiſſi ſunt, & eis gratiæ actæ: qui vero è Germanis eò confluxerant, corpus longiùs porrò proſequũtur. Henricus Bauarus inſignia imperij, quæ vnà ſecũ vexerat Imperator, in ſuam poteſtatem recipit; exceptâ lanceâ, quam Heribertus Colonienſis domum miſerat: eam repetitá, cum nollet reddere Antiſtes: in cuſtodiâ liberâ detinebatur: datoq; obſide fratre ſuo dimiſſus eſt, & lanceam remiſit. Neuſtadium veniens Henricus è comitatu funus proſequentium diſcedit: Principes cæteri Coloniam vſque cadauer deportant, & ibi ferias palmarũ agunt. Secundo die id collocant in æde Seuerianâ, inde in Pantaleoninâ, tum in diui Gereonis templo, poſtremo die cœnę dominicæ in diui Petri: ibi ſolenni more Antiſtes ſacra facit; & abſolutionem quam vocant, voce magnâ pronunciat. Pridie Paſchatis cum ingenti ploratu, multâ populorũ frequentiâ, defertur Aquisgranum: & in ipſo die ſacro in choro templi Virginis terræ mandatur: orantibus obnixè cunctis, vt Princeps qui in hunc diẽ memoriæ reſurrectionis Chriſti ſeruatus ad ſepulturã eſſet; idem quoq; ad vitam æternam aliquando reſurgeret: quo in hâc vitâ nullus fuiſſet liberalior & clementior. Eius ſepulchro marmor nigrum impoſitum ſine vllâ inſcriptione.

Cometa. Terræmotus.

Biennio ante eius obitum eſt, cometa ingens viſus: ſecutus mox terræmotus: & alia quædam in aëre atque terris animaduerſa ſunt prodigia.

HENRICVS II. IMP. SANCTVS.

HENRICVS II. Imp. qui à femore luxato, CLAVDVS: à vitæ integritate, poſt obitum SANCTVS habitus & appellatus eſt, Henrici II. ducis Bauariæ filius, Othonis tertij Imperatoris patruelis, contrà quàm Coſmas Pragenſis, qui Othonis filiũ ſcribit fuiſſe. Dubitat etiá Cario, num Henrici, fratris Othonis filius, an nepos fuerit: & negligentiæ accuſat Sacerdotes Pabebergicos, qui ſui fundatoris genus non inquiſiuerint diligentiùs: ſed nepotem fuiſſe minimè dubium eſt; & Henrici Aucupis abnepotem, planè
972. certum. Naſcitur poſt noningenteſimũ anno ſecundo & ſeptuageſimo Ratisbonæ prid. Non. Maij, vt Ditmarus: baptizatur à diuo Volfgango Epiſcopo, Bauarorum poſt mortem tutelare.

Educatio & fortuna Henrici.

Inſtituendus in adoleſcentia traditus, primũ Bernardo præſuli Hildeshemio, viro optimis moribus prædito: deinde Burchardo Vuormacienſi: qui etiá numero diuorum eſt poſt mortem aſcriptus. Erat in eo adhuc puero virtus & indoles eximia, & modeſtia amabilis, & ſtudium religionis ardens. Ingeniũ ad literas tardius erat; vel aptum potius, ſi tempora illa magiſtros feliciores habuiſſent.

ſent. Pater eius etiamſi vir eſſet cupidus & turbulentus: tamen filij educationem non neglexit. Cùm autem pater ab Othone II. è ditione pelleretur, puerū ſecum in exilium deportat: & cum eodem paulò poſt Patauiæ, quā vrbem fraude occupauerat, captus; ſuo ducatu, Principum iracūdiâ exuitur, & filio ſpes ſucceſsionis pariter eripitur. Eunte deinceps in Italiā Othone, in gratiā precibus amicorū reſtituitur, & in conuentu Veronenſe, antiquum ius filio rurſus obtinet. Fortunæ afflictæ, & beneficij recentis planè immemor, rebellat ſtatim Othoni III. ſed cùm ſuos conatus infelices cerneret, ſpemq; regnandi concipere amplius nullā poſſet: ei ſupplex ſeſe dedidit, & imperata perpetuò facturū, repromiſit: ſuum quoq; filiū, de quo iam dicere propoſuimus, iamiā moriturus hortabatur, ſi & Deo & hominibus vellet eſſe acceptus, ne quid vnquā contra Imperatorē moliretur: quam orationē filius natura optima præditus, ita fixam mente tenuit, vt apud Imperatorē ſingulari eſſet in gratia, ꝓpter maieſtatis & legum obſeruationē. *Henricus Sanctus.*

Contra Othonem in Italia ægrotantem, morbo (vt diximus) è veneno contracto, Duces aliquot & Præſules, de Imperatore eligendo conſpirabant, Othone nondū defuncto: de qua ſententia certiorem faciebāt Henricum: minimè dubitantes, quin is ꝓbaturus eſſet eorū conſilia, & mox imploraturus auxiliū, ad ſeipsū confirmandū: ſed vt Ditmarus ſcribit, impiā eorum & ſceleratā iudicauit audaciā: ijsq; aſſentiri ne nutu quidē voluit: & quod patri recepiſset, ſe conſtantiſsimè præſtiturū ad eos perſcripſit. Sublato mox è viuis Imperatore, cui mors celerior acciderat, quàm eſſet quisquā opinatus, multorū animi atq; vota in Henricum inclinabant: nam & prudentia valebat, & erat peritia quadam hominum ſibi conciliandorum mirifica præditus: qua pater eius & auus, vel à natura deſtituti fuerant; vel nimia ambitione, facti à ſeipſis alieniores erant. Quamobrē cùm metui, quàm amari mallent, & honores ſibi non debitos poſcerent: id quod contentione flagitabant, non aſſequebantur, ornamenta præterea multa, fortunasq; proprias amittebant. Duces qui interfuerāt curando Imperatoris funeri, Henricū ſinguli expetebāt: excepto Colonienſe antiſtite Erenberto, qui decretū de eligendo Imperatore recens facti, iudicabat exemplo ſanciendum. Quamuis autē nihil habebat, quod in Henrico repræhenderet: tamen cauſam aliis præbere contradicendi, ſuo præiudicio noluit. & cæteros hortatus eſt, vt conſilij publicam ſententiā expectarent. Henricus vxorem duxerat Cunegundim, Siffridi Palatini Rheni filiam, non vt Ditmarus ſcribit, Henrici: huius enim fuit ſoror. In nomine quoque Cunegundis deprauato, errores Italorum Cuſpinianus refutat. *Propenſio procerum in Henricum.* *Matrimonium Henrici.*

Ea

Henricus Sanctus. Ea cum ſuo ſponſo ſic conuenerat, vt ætatem inter ſe caſtè & incorruptè agerent: nomen coniugij retinerent, munera neſcirent, fructus non curarent: in eaque ſententia ſtabiles ambos permanſiſſe ad vitæ exitum pleriq; autores tradunt.

Cunegunda ſuam innocentiam probat. Adducta aliquando Cunegunde in ſuſpicionem; maritus magnopere animo doluit: ſed ægritudinem forti tolerantia diſſimulauit: quam cùm è vultu mariti nonnihil mutato, ipſa cognouiſſet, & cauſam triſtitiæ atque anxietatis audiuiſſet ex alijs: ſeſe ad probandam innocentiam ſpontè obtulit. Quamuis autem coniugi Henricus non diffideret, & ea ipſa promiſsione contentus foret: tamen vt eius integritas & ſanctimonia apud omnes magis innoteſceret, tandem votis optatisq; eius, animo exultante annuit. Die conſtituta, multis ex omni Principum ordine ſpectantibus, & inter hos fratre ſuo Diterico Antiſtite Metenſe, aratrum candens (vt ara Rochlicenſis teſtatur) calcauit: vel, (vt alij) per aratra ſeptem; vt alij, per quindecim, confidenter & impunè ambulauit; vel, vt rurſus alij, ſingula manibus ſuſtulit. Ea olim ratione probari innocentia, & in ſuſpicione adulterij & criminum aliorum ſolebat. Excitato plauſu ingenti, & Rex ipſe & ſpectatores deuoluti ad genua Reginæ ſunt: vt honorem innocenti haberent, & ſuam pœnitudinem, qui hæc fieri eſſent paſsi, declararent. Reliquit igitur Henricus ex ſe prolem nullam: & coniux eius, ipſo defuncto, cum dote ampliſsima, parentibus integra reſtituitur.

Corpus Imperatoris patruelis cùm Dillingam vſque allatum audiuiſſet, eò properat: quod cùm detegens aſpexiſſet, gemitus & lacrymas non tenuit: & cùm iis, qui id honorificè adduxerant, tùm illis qui obſeruantiæ cauſa in via ſe adiunxerant, gratias verbis agit humaniſsimis. „Die altero ſingulos præhendit, vt „ſibi in regio honore aſſequendo, ſuffragarentur, ſuamq; operá & „fidem ſingulis pollicetur: quibus placidè reſpondentibus, Præſul Auguſtanus ſolus ſpacium ad deliberandum ſumpſit: hoc tamen addens, ſe quidem alium Henrico meliorem non inuenire, ſed & aliorum velle cognoſcere iudicia. *Henricus Imp. creatur.* Colonienſis, de quo dictum modò eſt, cùm ſententiis omnium deſignari Henricum cerneret, & regia inſignia penè omnia ad eum intelligeret translata: lanceam ipſe ſecum aſportauit domum, non ſine offenſa Principũ: fratrem tamen ſuum ad funus proſequendum reliquit. Imperiũ Henrico eſſe ſomnio ſignificatum tradunt. Nam cùm in templo quodam videretur orare intentius, in pariete ſcriptum videre viſus eſt has literas, Poſt ſex: reputans autem ſecum, ſe poſt dies

tot

tot moriturum, deinde poſt tot menſes: tandem reipſa cognouit, poſt tot annos delatum ad ſe honorem regium. Hoc non referrem quaſi futile quiddam, niſi noſtri & externi ſcriptores, tanquam dignum relatu ſcriptum reliquiſſent. *Henricus Sanctus.*

Fama de obitu Othonis Imperatoris iam per omnem Germaniam fuerat diuulgata: quæ multis cupiditatem attulit ſtudendi rebus nouis. Equidem haud ſcio, an vnquam tantus ambitus, vel tam frequens, vel tam impudẽs fuerit. Itali ſanè quem in Germania euentum res eſſent habituræ, attentè auſcultabant: qui cùm Othonis patrueli fauere Principes nouiſſent; eiq; magnæ dignitatis homines eſſe rebelles intelligerent: Romani quidem, prioribus calamitatibus admoniti, moliri nihil auſi ſunt: Hetruſci & Inſubres, Marchionẽ Mediolanenſem Arduinum, vt Onufrius; Harduigum, vt Ditmarus, Regẽ ſalutant: artis deſtruendi magis gnarum, quàm regendi, vt idem Ditmarus ſcribit. In Saxonia ſpẽ Regni concepit, & ad id ſummis viribus cõtendit Echardus Marchio, Othonis I. Imp. ex Ludolfo filio pronepos, & Gregorij V. Pontificis frater vterinus, magnis rebus geſtis; qui in Saxonia, Turingia, & Miſnia potens, & manu ſtrenuus, & bellis exercitatus, & gratia multorũ florens, Ducis etiam Saxoniæ Bernardi gener erat. Is ſi cupiditatẽ tegere potuiſſet, & ad tempus reprimere: eſſet mea opinione, euectus altiùs: ſed cùm eos aut importunitate aut conuicio aut iniuria læderet, à quibus honorandus foret; gratiam effundit, non ſolùm potentum amicorũ, verùm etiam multitudinis. Inſolenter nimis pro rege apud Saxones ſe ferebat, ideo in vrbe Poleda obtruncatus eſt, vt libro ſequẽte dicetur: eius morte, maximo metu vniuerſa Saxonia creditur fuiſſe liberata. Solet videlicet hominibus iniuſtis conatus infelix, & gaudium eſſe momentaneum: & rarò, qui iniqua expetunt, trãquillè moriuntur. Saxones à grauitate maiorũ & fide non diſcedentes, cauſam Bauari defendunt: eiusq; legatis, conuentu Vuerlano, honorificè reſpondent. Eodem tempore erat in Sueuia Hermanus Dux, in Bauaria Henricus Auſtriacus Leopoldi filius, in Palatinatu Ezo, Othonis III. Imp. gener, in Lotharingia Ditericus, omnes aut in Regnum intenti, aut certè Henrici graues aduerſarij. *Imperium multi ambiunt.* *Echardi Marchionis mors.*

Ad ambitum ipſorum impediendum, & ad odium ſedandũ, Moguntinus & Colonienſis Antiſtites, & Siffridus Palatinus, Henrici ſocer (eos enim Ditmarus nominat) Aquiſgranum veniunt: & Henricum regio nomine atq; honore ornant: nimirum vt ſua auctoritate tot competitoribus ſpem adimerent, quam iniuſte conceperant, temerè vrgebant. *Henricus Imp. coronatur.*

Henricus Sanctus. Ea cum ſuo ſponſo ſic conuenerat, vt ætatem inter ſe caſtè & incorruptè agerent: nomen coniugij retinerent, munera neſcirent, fructus non curarent: in eaque ſententia ſtabiles ambos permanſiſſe ad vitæ exitum pleriq; autores tradunt.

Cunegunda ſuam innocentiam probat. Adducta aliquando Cunegunde in ſuſpicionem; maritus magnopere animo doluit: ſed ægritudinem forti tolerantia diſſimulauit: quam cùm è vultu mariti nonnihil mutato, ipſa cognouiſſet, & cauſam triſtitiæ atque anxietatis audiuiſſet ex alijs: ſeſe ad probandam innocentiam ſponte obtulit. Quamuis autem coniugi Henricus non diffideret, & ea ipſa promiſsione contentus foret: tamen vt eius integritas & ſanctimonia apud omnes magis innoteſceret, tandem votis optatisq; eius, animo exultante annuit. Die conſtituta, multis ex omni Principum ordine ſpectantibus, & inter hos fratre ſuo Diterico Antiſtite Metenſe, aratrum candens (vt ara Rochlicenſis teſtatur) calçauit: vel, (vt alij) per aratra ſeptem; vt alij, per quindecim, confidenter & impunè ambulauit; vel, vt rurſus alij, ſingula manibus ſuſtulit. Ea olim ratione probari innocentia, & in ſuſpicione adulterij & criminum aliorum ſolebat. Excitato plauſu ingenti, & Rex ipſe & ſpectatores deuoluti ad genua Reginæ ſunt: vt honorem innocenti haberent, & ſuam pœnitudinem, qui hæc fieri eſſent paſsi, declararent. Reliquit igitur Henricus ex ſe prolem nullam: & coniux eius, ipſo defuncto, cum dote ampliſsima, parentibus integra reſtituitur.

Corpus Imperatoris patruelis cùm Dillingam vſque allatum audiuiſſet, eò properat: quod cùm detegens aſpexiſſet, gemitus & lacrymas non tenuit: & cùm iis, qui id honorificè adduxerant, tùm illis qui obſeruantiæ cauſa in via ſe adiunxerant, gratias verbis agit humaniſsimis. „Die altero ſingulos præhendit, vt „ſibi in regio honore aſſequendo, ſuffragarentur, ſuamq; operá & „fidem ſingulis pollicetur: quibus placidè reſpondentibus, Præſul Auguſtanus ſolus ſpacium ad deliberandum ſumpſit: hoc tamen addens, ſe quidem alium Henrico meliorem non inuenire, ſed & aliorum velle cognoſcere iudicia. *Henricus Imp. creatur.* Colonienſis, de quo dictum modò eſt, cùm ſententiis omnium deſignari Henricum cerneret, & regia inſignia penè omnia ad eum intelligeret translata: lanceam ipſe ſecum aſportauit domum, non ſine offenſa Principũ: fratrem tamen ſuum ad funus proſequendum reliquit. Imperiũ Henrico eſſe ſomnio ſignificatum tradunt. Nam cùm in templo quodam videretur orare intentius, in pariete ſcriptum videre viſus eſt has literas, Poſt ſex: reputans autem ſecum, ſe poſt dies

tot moriturum, deinde poſt tot menſes: tandem reipſa cognouit, poſt tot annos delatum ad ſe honorem regium. Hoc non referrem quaſi futile quiddam, niſi noſtri & externi ſcriptores, tanquam dignum relatu ſcriptum reliquiſſent. *Henricus Sanctus.*

Fama de obitu Othonis Imperatoris iam per omnem Germaniam fuerat diuulgata: quæ multis cupiditatem attulit ſtudendi rebus nouis. Equidem haud ſcio, an vnquam tantus ambitus, vel tam frequens, vel tam impudẽs fuerit. Itali ſanè quem in Germania euentum res eſſent habituræ, attentè auſcultabant: qui cùm Othonis patrueli fauere Principes nouiſſent; eiq; magnæ dignitatis homines eſſe rebelles intelligerent: Romani quidem, prioribus calamitatibus admoniti, moliri nihil auſi ſunt: Hetruſci & Inſubres, Marchionẽ Mediolanenſem Arduinum, vt Onufrius; Harduigum, vt Ditmarus, Regẽ ſalutant: artis deſtruendi magis gnarum, quàm regendi, vt idem Ditmarus ſcribit. In Saxonia ſpẽ Regni concepit, & ad id ſummis viribus cõtendit Echardus Marchio, Othonis I. Imp. ex Ludolfo filio pronepos, & Gregorij V. Pontificis frater vterinus, magnis rebus geſtis, qui in Saxonia, Turingia, & Miſnia potens, & manu ſtrenuus, & bellis exercitatus, & gratia multorũ florens, Ducis etiam Saxoniæ Bernardi gener erat. Is ſi cupiditatẽ tegere potuiſſet, & ad tempus reprimere: eſſet mea opinione, euectus altiùs: ſed cùm eos aut importunitate aut conuicio aut iniuria læderet, à quibus honorandus foret; gratiam effundit, non ſolùm potentum amicorũ, verùm etiam multitudinis. Inſolenter nimis pro rege apud Saxones ſe ferebat, ideo in vrbe Poleda obtruncatus eſt, vt libro ſequẽte dicetur: eius morte, maximo metu vniuerſa Saxonia creditur fuiſſe liberata. Solet videlicet hominibus iniuſtis conatus infelix, & gaudium eſſe momentaneum: & rarò, qui iniqua expetunt, trãquillè moriuntur. Saxones à grauitate maiorũ & fide non diſcedentes, cauſam Bauari defendunt: eiusq; legatis, conuentu Vuerlano, honorificè reſpondent. Eodem tempore erat in Sueuia Hermanus Dux, in Bauaria Henricus Auſtriacus Leopoldi filius, in Palatinatu Ezo, Othonis III. Imp. gener, in Lotharingia Ditericus, omnes aut in Regnum intenti, aut certè Henrici graues aduerſarij.

Imperium multi ambiunt.

Echardi Marchionis mors.

Ad ambitum ipſorum impediendum, & ad odium ſedandũ, Moguntinus & Colonienſis Antiſtites, & Siffridus Palatinus, Henrici ſocer (eos enim Ditmarus nominat) Aquisgranum veniunt: & Henricum regio nomine atq; honore ornant: nimirum vt ſua auctoritate tot competitoribus ſpem adimerent, quam iniuſte conceperant, temerè vrgebant. *Henricus Imp. coronatur.*

Slauorum irruptio in Saxoniam. Ne vnà ad conuentum illum accederent, Saxo & Brandeburgius, populorũ Sclauicorũ facinus impediebat: nam minùs certo ſtatu publico, irruperant in Saxoniam; & cœnobium ad Albim, Hildeslebium, incenderant atq; ſpoliarant; in ſacerdotes virgines turpia & flagitioſa exempla ediderant: qui ne longius progrederentur, vtriuſq; ope communi ſtatim repelluntur. Auctores ſeditionis cùm deprehenderentur; aut interfecti ſunt, aut parentibus virginum violatarũ traditi: populo omni onera grauiora impoſita; & ſumptus ad inſtaurandum maiore magnificentia templum mandati. *Conuentus Mersburgenſis.* Henricus Rex declaratus meliorum ſentẽtia, iter ſuum in Saxoniam inſtituit: & Mersburgi ad Salam primos conuentus agit. Eò veniunt Bernardus Dux Saxoniæ, Lotharius frater eius Marchio, Ditmarus Brandeburgius, Gero Luſatius, aliique ordinis amplioris viri: Antiſtites Hamburgius & Magdeburgius: Præſules Beruardus Hildeshemius, Redarius Paderbornẽſis, Bernarius Verdanus: qui de more illũ ſuppliciter ſalutantes, ſuorum honorum inſignia ſolenni pompa accipiunt. Inde ipſum in Veſtoualiam comitantur, vbi non procul à Corbeia Cunegundim ſuã habuit obuiam: quæ cùm Aquisgranum metu rebellium adire non potuiſſet, Paderbornam profecta, regiam à Moguntino coronam accipit. Eodem tempore ſoror Regis Sophia, à Redario eius vrbis præſule, ſacerdos maxima conſecratur. *Cunegundis coronatur.*

Turbæ à Bauarica nobilitate excitatæ. Publicam illorum dierum lætitiam, nobilitas Bauarica turbat: quæ cùm in pabulatione fuiſſet moleſta agricolis, equites aliquot ruſticorum concurſu interficiuntur. Ad arma cùm conclamaretur: & Bauarorum nobiles, & Saxonum agreſtes vtrinque ſuos defenſores haberent: Rex delato rumore, Ducem Bernardũ ad tumultum reprimendum remittit: qui niſi in tempore aduolaſſet, contentiones iratorũ exiiſſent in prælium. Rex ne ſuorum violentia fuiſſe delectatus videretur: Præſuli ſatisfacit: nam non iniuria nulla accepta erat: neue poſthac tale quid fieret, præfectos conſtituit, qui iniurias cognoſcant, & pœnam in tumultuantes capitalem conſtituant.

Vafra purgatio Boleslai Bohemi. Bolislaus Boëmiæ Dux, qui Miſniam Saxoniç prouinciam deuaſtauerat, cùm dicere cauſam iuſſus eſſet; ſubdolè, vt ſemper, reſpondit: id tuendæ regiæ dignitatis cauſa ſe feciſſe, ꝓpter Echardum comitem; qui iniquus omnibus, & Regem impugnaſſet, & in ſuis finibus vim exercuiſſet. Itaq; ſe amicum Regis profeſſus; Saxones amicos retinuit; qui ferendã pro tempore iniuriã cenſebant. Rex è Saxonia contendens Vuormaciã, ab eius vrbis Præſule, olim adoleſcẽtiæ ſuç magiſtro, perquàm honorificè accipitur;

initio

initio menſis Iulij. Erant in eius comitatu præcipui Saxonum, Bauarorum, & Francorum Principes; cum quibus Rhenũ tranſire, & Moguntiam adire conſtituerat. Verùm HERMANVS Sueuus, ſe in itinere ei obiicit, & fluminis transeundi viam intercludit. Habebatur Sueuus vir bonus atque placidus: vndè eum non ſua cupiditate inductũ, ſed ab aliis, quibus pax ingrata erat, ſubductum fuiſſe, narrat Ditmarus. Eam hominis audacis libidinem, Rex ægro animo ferens; habito cum ſuis conſilio, reditum in Bauariam ſimulat: & Lorshemium adiens, via ſtatim conuerſa, Rhenum transmittit, & præter expectationem Moguntiã ingreditur, & ſacra de more vnctione perfunditur, VIII. Idus Iunij, vt Ditmarus. anno ſupra milleſimum ſecundo, vt Sigebertus. Ea in vrbe è Francis & Moſellanis quidam, qui regi aduerſati erant, veniam erroris petunt, ne pœnas ſtulticiæ luerent.

Henricus Sanctus.

Hermanus Sueuus Henrico viam intercludit.

Henricus Imp. inungitur.

1002.

Communi deinceps conſilio decernitur bellum in Hermanum rebellem: qui cum ad officium reuocaretur literis humaniſsimis; nec errorem agnoſcere, nec deprecari voluit. Igitur eius prouincias, Sueuiam & Alſatiam regius miles vaſtat. Hermanus ſibi legat Conradum generum; & arcem belli eligit Argentinam: Vuincelinus præſul, qui Albegus ab aliis dicitur, pro ſua prudentia animaduertens, difficile fore calces iactare contrà ſtimulum; minimè illi aſſentitur: quam ob cauſam Hermani legatus vrbẽ imparatam inuadens, Præſulem fugat: ciuiumq; bona immiſſo milite diripit, templum illud auguſtum, regum Francicorũ opus, ſpoliat & incendit: quã culpam poſtea in Sueuos, qui edicta neglexiſſent, tranſtulit. Res indigna ab omnibus iudicata: ideò ſeſe ad vindictam mutuam extimulabant, vt pares Sueuis vices referrent: qui in vrbe cùm viuerent libidinoſius & ſecurius; à Præſulis militibus, raptim collectis, inuaduntur: è quibus multi vino obruti, & noctis tenebris oppreſsi ſunt: multi aut à ſuis ſociis transfoſsi, aut telis propriis intereunt: inter quos Reinuardus tribunus, præcipuæ virtutis & auctoritatis: cuius occaſu legatus Hermani ita conſternatus eſt; vt vrbem cum dedecore relinqueret, quam fraude occupauerat, & ſcelere ſpoliârat. Auxit ciuium optimorum calamitas iram Regis; qui in Augiam inſulam veniens, natalem diui Baptiſtæ ibidem celebrat. Sueuus vt moram bello iniiceret, & cœpta Regis impediret; ei certamen denunciat, vt vnius caſu aut ſanguine cauſa decideretur, quæ poſsit multos mortales euertere. Id quamuis iuſtiſsimis de cauſis Rex potuiſſet recuſare; tamen aduentum eius ſe, vſque ad feſtum diem Apoſtolorum promiſit expectaturum: coniiciens illum potius ſpe

Bellum contra Hermanum decretum.

Argentinenſe templum incenſum.

Sueuorum clades.

 gratiæ,

Henricus Sanctus.

gratiæ, quàm armorum fiducia venturum: cùm ignorare non poſſet, rem iniquam & nó concedendam ſe poſtulauiſſe; quamque ipſe, in ſimili locatus gradu, non faceret. Interea ille pergens, Lambertum Præſulem Conſtantienſem, & Vlricum Curienſem, non tam ipſorum voluntate ſibi facit obnoxios, quàm terrore: præſertim cùm intercluſi, de auxilio Regis diffideret. Rex videns fore, vt neceſsitate quadam cogeretur reſipiſcere: ſuis militibus mandat, vt reliquã Sueui ditionem omnem depopularent, quod cùm fieret maximo hominum detrimento: Hermanus ſuorum factorum pœnitentia ductus, ne & ſeipſum perderet, & fortunarum reliquias amitteret; legatos & literas ſupplices ad Regẽ mittit, accuſans ſemetipſe: & à Rege veniam petens, qua ſe quidem indignum fatebatur; ſed clementiam dicebat Rege optimo dignam. Pollicetur in poſterum ſe non vitę parſurum, non populis ſuis, pro ſalute Regis, & cauſa publica: & emendaturum obſequio, obſeruantia, virtute, omnia priſtina errata. Rex etiamſi incommodis affectus eſſet plurimis: tamen vt ſuæ æſtimationi & Reip. conſuleret, ſe illi facilem præbet: eſtq; in poſterum eo, non modò amico, ſed etiam conſiliario fido & prudente vſus. Ad officium redit Sueuus, anno ſupra milleſimum tertio, cùm iam (vt Chronicum Quedilnburgium teſtatur) ad extrema veniſſet.

Hermanus Sueuus veniam ab Imp. petit.

1003.

Henricus M. Auſtriæ Bauariæ Ducatum poſtulat.

Reſtabat Henricus, Auſtriæ Marchio, Leopoldi filius, è familia Bauarica Comitum Schierenſium: ante id tempus bene de Rege meritus. Is Ducatum Bauariæ poſtulauerat, eumq; ſibi aiebat promiſſum; & iam importunè vrgebat negotium: ſe præterea tanti beneficij memorem futurum, totius vitæ tempore proteſtabatur. Rex humaniter reſpondet, inter arma, turbato adhuc ſtatu publico, id non poſſe fieri: neque etiam licere, cùm ſit Bauaris poteſtas Ducis eligendi libera: quam eis eripere, ſit periculoſum: violare, iniurium. Expectanda comitia, & audiendas nobilitatis & populi ſententias; ſe ipſius honori ait fauturum, & quidquid Ordines conſtituerint, de ipſorum voluntate conſenſuque approbaturum. Videbat Comes neminem tum temporis eſſe habiturum ſui rationem, niſi ſola valeret Regis auctoritas: ideo tacita quærebat conſilia, quibus ſuæ cupiditati ſatisfieret. Quamuis autem eſſet animatus erga Regem non bene: tamen diſcedere ab eius comitatu aut aula non auſus fuit: ne ſuo odio importuno plures ſibi inimicos faceret.

Henricus Imp. Sueuiam, Franciam, Turingiam pacat.

Rex peragrata Sueuia, adit Franciam: & eadem quoque pacata, in Turingiam venit: quẽ Vilhelmus Comes tunc potentiſsimus, pompa magnifica ſuſcipiẽs, ei ſe ſacramẽto obligat: is ſtatim remu-

remunerata eius liberalitate militiæ Palatinæ aſſcribitur, & inter amicos Regis numeratur. Eiuſdem quoq; & populi rogatu, cenſus Turingis remittit: & quædam maiorũ priuilegia rurſus confirmat. Rebus hoc modo in ſtatum quem voluerat placidè redactis, adit vrbem Mersburgum; in quam conuentum Saxonum indixerat. Ante vrbem honoris cauſa illi occurrunt Eſico Comes Mersburgius, & Haimo Petrinus Abbas, Giſileri Præſulis abſentis Vicarius. Interfuerunt his Comitiis, præter eos Duces & Præſules, quos prioribus interfuiſſe diximus, Luizo Bremenſis, Ido Miſnenſis, Hiluardus Citienſis: item Bolislaus Dux Boëmiæ, & Fridericus Palatinus: præterea frequentes Redariorum & Luticiorum legati. Ex his aliqui ſimulauerant amicitiam hactenus: quibus munera data ſunt, & promiſsiones additæ; ſi potius beneuolentiam Regis, quàm vires experiri vellent. *Henricus Sanctus.* *Comitia Mersburgenſia.*

Diebus ſupplicationum (quos Rogationum vocant, quosq; in Gallia primum inſtitutos didicimus ex Alcimo) Rex Mersburgi manet: ſibiq; nunciata HENRICI Marchionis (qui Rebellis nomen poſtea retinuit) defectione, ſe Halberſtadiũ confert: vt ibi feſto Pentecoſtes peracto, neceſſaria ad bellum compararet. Erat is annus quartus ſupra milleſimum. Seditioſis fauere præter expectationem cæperat BRVNO, frater Regis vterinus, Auguſtanus Præſul: & ERNESTVS Comes, quem nonnulli non rectè Regis fratrem appellant: nam Henrici Marchionis, quem nominauimus, filius fuit. Ii odium iam diu diſsimulatum, factis tandem prodebant iniuſtiſsimis. Erneſti ditionem menſe Auguſto Rex inuadit: neque ipſum vllo in loco conſiſtere patitur. Ei ſubmiſerat auxilia Boëmus: qui nondũ apertè bellum faciebat, intentus pro ſua aſtutia in occaſionem aliquam, ſuis conſiliis commodiorem. Cùm Erneſtus committere nulli ſuarum vrbium tutò ſe poſſet: fratres Bucconem & Othonem nobiles Auſtriacos arci Cruſiniæ præficit: eisque vxorẽ Gerbergam, & liberos commendat: ipſe theſauros & ſupellectilẽ precioſam in caſtris ſecum circumfert. Tribunus eius, quem Maganum vocant, id non ignorans; & prædæ grandi inhians, de diripiẽdis domini ſui bonis cogitat: quidue animi habeat, ſociis auidis exponit. Militi ſemper improbo nihil potuit dici acceptius, quàm quod de auro & rapina diceretur. Itaque ne conceptum animo facinus mora longiore emanaret: ad iniuriam accinguntur, & facta ſpe prædæ, quam digitis notabant, theſauros ſubitò inuadunt, & inter ſe diuidunt, & oppidum Mardelam occupant. Eo tempore Rex Hatersburgi copias ſuas recenſuerat: auditoque tanto militum facinore, ad *Henrici M. Auſtriæ rebellio contra Henricum Imp.* 1004. *Mardela occupatur & incenditur.*

Henricus Sanctus.

mœnia oppidi properanter accedit, & tormenta adhibet: milites vt vitam retinerent, vrbem & prædã tradunt: Mardela incenditur: ciues qui portas raptoribus aperuerãt in exilium aguntur. Ad arcem Cruſiniam obſidendam animi omniũ ardebant: qua capta aut expugnata, finem belli iudicabant futurum. Erneſtus propter amiſſam pecuniam ira percitus; & periculo ſuorum, quòd ad Cruſiniam copiæ ducerentur, territus: maluit patri manere fidus, quàm Regis clementiam extrema ſua fortuna tentare. Itaq; vt obſeſsis opem ferret, vel aliquam ſaltem ſpem faceret; equites pabulantes multos excipiebat, multos lædebat, & impreſsionem in ipſa caſtra facere, animo conſtituerat: magnas illi, ſed inanes promiſsiones inijcientibus Auſtriaco & Auguſtano. Regius legatus periclitari videns ſuum militem, cauit ne amplius aut ab hoſte vulneraretur, aut quiſquam interciperetur: nam leuibus prælijs eos fugabat, & cuſtodes diſponebat, qui laborantibus ſuccurrerent. Circumdata ſyluis erat Cruſinia, in quibus vallis quædam reducta fuit: in ea abdiderat ſuum militem Auſtriacus hominũ quadringentorum. Cum quibus dum hoſtẽ incautũ equitatu ſuo Erneſtus adoriretur: ex improuiſo aduolare ad vallũ hoſtiũ voluit, & ſperatã victoriam adipiſci. Ratio quidem ſatis prudenter excogitata erat: ſed inuidebat bonis conſilijs ſucceſsũ iniqua fortuna: nam Regij à quodam agricola de inſidijs poſitis audientes, hoſtem anteuertunt; & die medio, quo tempore quieſcere milites ferè ſolent, armis captis, in caſtra Erneſti cum impetu irruunt. Ea oppugnabantur, deſuper miſsilibus & telis, in ipſa valle armis cominus. Erneſtus inter primos pugnans capitur: qui cùm ad Regem adduceretur: ſententia militari, capitis damnatus eſt: ſed rogatu Antiſtitis Moguntini vitam impetrat, mulctatusque bonis, relegatur in exilium.

Erneſti M. exilium.

Tali caſu, affectus dolore vehementi Bucco, ſocios & hoſpites eius, ſententias rogat, quid eiuſmodi loco & tempore ſit faciendum, honeſtè & neceſſariò. Alij vitam ponendam potius cenſent, quàm arcem vrbemq; tradendam, cùm vxor Erneſti commiſſa eius fidei ſit, & ipſe in viuis exiſtens opem ferre adhuc laborantibus poſsit. Alij ſuadent potius parendum neceſsitati, vt ſalutem & dignitatem Principis iam capti retinerent: victori enim, vti torrenti cuidam, obſiſti iam non poſſe, & de Erneſto ſperari fruſtra, exuto ſua potentia, & exulante. Itaq; implorandam dicebant Regis clementiam, vt vxoris captiui Principis miſereatur, ipſiſq; & eius amicis impunibus abire concedat: quæ ſententia

cùm

cùm illa auſtera ſanior videretur, miſsi in caſtra legati, veniam & diſcedendi licentiam petunt atque obtinent: Bucco arcem, & Otho ciuitatem, & omnia inſtrumenta bellica, victori tradit. Statim atq; miles inde diſceſsit, coniici in tecta vrbis ignem Rex iubet, eamq; deleri funditus: quæ cùm parte ferè media eſſet conſumpta, altera ſuperſtes vel Regis pœnitentia, vel miſericordia militum ſeruatur. *Henricus Sanctlus.* *Cruſinis crematur.*

Dum Rex hoc bello occupatur, Boëmus Miſnenſem præfectum GVNCELINVM, Echardi, qui regnum ambiuerat, fratrē, ſollicitat, vt ſibi arcem & vrbem Misnam traderet: quod cùm nō obtineret, eius legatos violat, & vinctos tenet: & in Miſniam irrumpens agmine quadruplici, exercitum amittit: non tamen ſine incolarum clade: quam narrationem proximo libro perſequemur verboſius.

Domito Erneſto, & ſubacta eius factione, Henricū, qui Cranam ſe contulerat, inſequitur: nam Siffridi Comitis, Siffridi filij, auxilio Auſtriacus confidebat: ad eum autem veniens, de quanta ſpe ſit depoſitus, Erneſto capto, oſtendit: & quid conſilij ſpeique habeat, porro aperit: ſe videlicet, in Boëmiam iturum cum Auguſtano, & eius Regis vſurum armis, & ad ſua recuperanda, & ad hoſtem vindicandum. Propoſitum periculoſum & incertum Siffridus non probat: ſeque negat vnà iturum: proſpicere enim ſe, non ſatis adiumenti habituros, vt Regi victori incommodarent & reſiſterent: ideoq; tutius eſſe ait, petere ab eo delictorum veniam, & periculis maioribus ſeſe amplius non obiicere, cum pernicie Reipublicæ, & multorum hominum interitu. Principū ait de Rege electo iudicia à Deo probari, eſſe manifeſtum: idque compertum interitu miſerabili Echardi Saxonis, & calamitate Hermani Sueui. Hæc monita Henricus quidem audiebat, & eſſe vera atq; honeſta nouerat: ſed rationem vincebat odium & iracundia. Rex Cranam veniens ab Henrico fuga deſertam, Præſulem Henricum Vurciburgium, & Erchenualdum Abbatem Fuldanum, cum copiis mittit, qui Suinfurtum, vrbem ad Mœnum nobilem, in qua Eila, vt Ditmarus, Richardis, vt annales Præpoſiti, mater Henrici habitabat, incenderent. Ipſa nihil tale verita, honoris cauſa ambos inuitat: ſed cùm Regis mandatum graue audiret, fœmina triſtiſsima & exanimata, in templum fugit: inde ſe abſceſſuram negat, etiamſi cum templo & imaginibus ſit ei pereundum. Legati querelis & vociferationibus permoti, ſollicitam & afflictam conſolantur; & contra iuſſum Regis promittunt, ſe vrbem non incenſuros. *Deliberatio Henrici M. cum Siffrido.* *Suinfurtum incendi iuſſum, ſeruatur ab Henrici matre.*

Henricus Sanctus. Mœnia autem & ædificia publica complanant, nequid Rex durius conſtitueret: & ſi maritus eius in gratiam Regis redeat, ſe diruta ſuis ſumptibus pollicentur inſtauraturos. Hac moderatione nonnihil fœmina recreata eſt: & Rex eam pro ſua humanitate approbauit. De Erchenualdo tempora non conueniunt cum Chronico Fuldano: ſed ego Ditmarum ſequor.

Henricus Papbergā venit. Rex hoſtibus ſuis aut ſuperatis aut fugatis, Pabepergam contendit: cuius vrbis amænitate præ alijs delectabatur. Ibi numerato militibus ſtipendio, exercitum dimittit; & Duces honoribus atq; præmiis afficit. Ibidem die natiuitatis Virginis ſolenni celebrato, cum ſuis deliberat, quid ad conſtituendum regnum & vtile & decorum eſſe videretur: Principumque ſententias æquo animo audit atque expendit. Autumnum ibidem venationibus conſumit ſyluæ Herciniæ; quam Speshartam eo loco appellant. Capiebatur, vt dixi, vrbis eius amænitate ſupra modum: & de ea augenda ornandaque ſuſceperat cogitationem: idque poſtea magnificentiſsimè perfecit.

Reuerſus in Saxoniam, ad Milcienos reprimendos, qui excurſionibus vicinos vexabant, præſidia collocat: & ad præfectorum mandata, ſi res exigat, arma ſumere populum iubet. More maiorum diem Chriſti natalem Poledæ agit: quæ tum regia ſedes in Saxonia fuit, & inde Goslariam eſt paulò poſt translata. Vices ſuas in Saxonia mandat Hermano Sueuo, nuper in gratiam recepto, & iam ſuo familiari: cuius obſeruantiam & fidem nunquam poſtea deſiderauit.

1005. *Morbus & mors Antiſtitis Moguntini.* Dornburgum deinde cùm veniſſet in Turingiam, Moguntinum ad ſe accerſit: & ad GISILERVM, lethaliter ægrotantem mittit, admonendum; vt quæ ab Eccleſia Mersburgia abalienauerat, reſtitueret; & de vita futura, in qua ratio factorum reddenda ſit, propinquus iam agoni cogitaret. Antiſtes duplici modo vexatus, & grauitate valetudinis, & mandato Imperatoris, quò ſe verteret, neſciebat: ſed ſolita vſus calliditate, & eorum quos ditauerat, ſubiectionibus; ſe morbo iam nimis impediri ait: daturum autem reſponſum poſt triduum. In arcem ſuam Triburiam lectica deportatus, inualeſcentibus corporis cruciatibus, animam tertio die ponit VIII. Cal. Februarij: funus & Rex ipſe, & Arnulfus Præſul Halberſtadius proſequuntur.

Electio Præſulum, & emendatio Eccleſiarum. Ei ſubſtituitur à collegio VALTHARDVS Præpoſitus: qui mox dignitate ea ſponte ceſsit: & Mersburgium præſulatum adeptus, antequam adiret dignitatem, obiit. In eius locum Magdeburgi à Rege deſignatur Cancellarius THAMMO ſeu DAMIANVS,

ANVS, vt nonnulli appellant, vulgò Dago ſcribitur, hic fuerat diui Vuolfangi Ratisbonenſis diſcipulus, modò propter integritatem Regi Henrico, antea Othoni etiam Tertio charus: Præſulatus Merſburgius, quem Giſilerus poſſederat, quique Valthardo promiſſus erat, traditur VIGBERTO qui Regi tum temporis à ſacris erat. Eligebantur non amplius in collegiis, ſed in aula Regis antiſtites & præſules. Quòd autem largitionibus & gratia fultus obtinuerat GISILERVS, vt duos præſulatus teneret; & alterum per ſe gubernaret, alterum adminiſtraret per vicarium; poſteri (ni fallor) ſuffraganeum nominarunt: id æquo animo illorum temporũ nemo tulit, neque probauit. Nam vt epiſcopus, ſecundũ Apoſtolicam conſtitutioné, vnius debet eſſe vxoris maritus: ita iuxta decretũ Canonicũ, vnius tantùm Eccleſiæ ſtatuatur inſpector ac dominus. THAMMO Giſileri ſucceſſor, cum Rege arcem Gibecheſteinam Muldæ imminenté adit; theſaurosq; defuncti, de quibus ſermones percrebuerant, inſpiciens, gemitu declarauit, quantùm ſibi luxus & profuſio diſpliceret. Quamobrem, quæ ad Eccleſiam pertinere viderentur, vaſa aurea argenteaq; ſecum antiſtes deportauit: quæ autem eſſent ſuperflua & antiſtite indigna, omnia Regi donauit. Mox à Moguntino conſecratur Merſburgi, in Regis & legati Romani præſentia quarto Non. menſis purgatorij: ita enim Februarium appellat Ditmarus anno itidem ſupra milleſimum quinto. Agebat Imperator cum Thammone, vt quæ ad Merſburgiam diœceſin pertinerent, ea volens reſtitueret: idq; vt facerent itidé vicini præſules, auctor eis eſſet: in quo pietas viri modeſti deſiderata non eſt. Nam eum ſecuti Ido Miſnenſis, & Hildeuardus Citienſis, quædam oppignorata reſtituerunt ſtatim: de bonis autem alienatis & venditis Regi permiſerunt iudicium. Arnolphus Halberſtadius, diu reluctatus eſt: in tot enim diœceſes bona diſperſerat, vt ſibi amicos & defenſores compararet: nec ſolùm ille Præſules multos corruperat in Germania: verùm etiam conſilium Lateranum largitionibus euerterat in vrbe Roma: in qua omnia pecunia vendere mos erat, vt teſtantur annales Præſulum Merſburgiorum.

Henricus Sanctus.

1005.

Controuerſiis multis in hunc modum ſapientia & lenitate Regis compoſitis, in Vandalos exercitum comparat: qui aliquoties perrumpere ſeruitutis clauſtra tentauerant. Dum enim Dux Saxoniæ & vicini Præſules, opibus nimiũ ſtuderent: nec religio, quæ debuit, incrementa cepit: nec homines ſunt eos vera beneuolentia pſecuti. Milcieni vltra Albim initium repugnandi præ omnibus facit; quos Dux Boëmus credebatur exciuiſſe, q pariter

Expeditio Henrici in Milcienos.

bellum

Henricus Sanctus.

bellum Regi clanculum meditabatur: de quo dum Rex factus certior eſſet: milite conſcripto, vſus occaſione temporis, quod gelu duratis lacubus & locis vliginoſis, acceſſum haberet patentiorem, fines Milcienorum inuadit: ſed cùm ventus glaciem & niues intra duas noctes reſoluiſſet; aquarum exundatione, curſum eius impedit, maiuſq; damnum ipſe accepit, quàm hoſti intulit. Defenſionem prouinciarum finitimarum, Marchioni Miſnenſi Guncelino viro forti Rex committit; nequid Saxonia ſuperior detrimenti acciperet.

Bauaria latrociniis infeſtatur ob Henricum M. Auſtriæ.

Boëmus cauſæ fauens Auſtriaci de qua modò dicebamus: incurſionibus & latrociniis Bauaris moleſtus erat: ſemper obſeruans & intentus, vt ſi quo loco Rex diſtentus bello eſſet, ipſe alio quodam populũ improuiſum inuaderet: id quod in Miſnia nuper fecerat. Regis aduerſarij, quorum alter beneficiarius erat, alter frater, de ſuo iam negotio deſperabant: & ipſos pœnitebat ſuorũ conſiliorũ; propter quæ in contemptu & egeſtate, vitã degebant, carentes patria & honoribus, quibus fuerant ornati. Exulabat Auſtriacus apud Boëmos, Auguſtanus apud Vngaros: ille Ducis, hoſpitis ſui patrocinio, vti non poterat; quia Regi inuiſus erat: hic Vngaros mouit, vt legatos mitterent de gratia recuperanda, vt mox dicetur. Tandem Auſtriacus Thammonem, Antiſtitem Magdeburgium, & Bernardum Ducem Saxoniæ, exorat, vt ſuam cauſam fideliter agerent: qui Mersburgi Regem adeuntes, & ipſum clam ſeducentes, orant vt ira depoſita, pateretur locum eſſe veniæ, homini imprudenti & miſero, qui pœnas ſatis acerbas luiſſet animi ingrati: qui nullam amplius dignitatis ſpem haberet, niſi in ipſius clementia: quam etſi meritus non eſſet, tamen ſibi nullam ſalutem, nullam vitam videri reliquam, niſi eo placato & gratioſo rurſus vtatur: nullam ipſum detrectare pœnam, modò nouerit non omnem ſibi eſſe ademptam miſericordiam. Precibus Rex motus, ipſorum ait cauſa ſe facturum, quæ peterent: ea tamen conditione, vt ditionem ſuam omnem Henricus traderet: & in cuſtodiã, quæ fuerit demonſtrata, ire ne differret. Precatores exiſtimabát, liberari eum vinculis poſſe, ſi præſentem adducerent; ideo Regi illum ſiſtunt, habitu & more ſupplicis, pro temporum illorum conſuetudine: qui cùm ad Regis genua ſordidatus aduolueretur; conditiones latas ſeruare iuſſus eſt: datusque Antiſtiti aſſeruandus, in arcem Gibecheſteinam deducitur; eique cuſtodes equeſtris dignitatis viri adhibentur. In eandem arcem poſterioribus temporibus miſſi ſunt viri Principes

Henricus M. Auſtriæ exul veniam petit.

opes;ab Henrico III. Godfridus Dux Lotannæ: ab Henrico IV. Ludouicus Princeps Turingiæ, qui in flumen deſiliens, Salij nomen accepit. *Henricus Sanctus.*

Rerum ſtatu in Germania turbulento, iam in tranquilliorem reducto, Rex per legatos & literas, omnium ordinum nobiliſſimos hortatur, ad iter Italicũ: nam Harduigus, pro Rege ſe ferens, agebat multa crudeliter: & animos concitabat gentis, ſemper libertatis cupidiſſimæ. Admonebatur autem ab Italis conſtantioribus, ne prouinciam Imperij florentiſſimam, quam eius maiores & defenderant & ornauerant, nouis factionibus diſtrahi & calcari pateretur. Igitur quos in ſuo comitatu habere cupiebat, initio menſis Martij, anno ſupra milleſimum quinto, certis ſibi locis adeſſe paratos & inſtructos iubet: interea Miſnenſes Mersburgum vocat: inde Magdeburgum veniens, delectum habet: tranſienſq; per Turingiam & Franciam, copias auget magnis vbiq; acceſſionibus: aliqui enim ſtipendiis ipſius merebant; alij ſuis ſe adiungebant impenſis, gloriæ cauſa. Ratisbonam dies erat Bauaris dictus, qui in electionem HENRICI Rheni Palatini vnanimiter conſentientes, eum ſibi Ducem creari flagitant: cui Rex inſignia confert XII. Cal. Aprilis, pompa ſolenni. Henricus iſte non gener Regis, vt Ditmarus; ſed affinis fuit, frater ſcilicet Cunegundis, & Diterici Antiſtitis Metenſis. Inde Auguſtam progreſſus obuiam habuit Siffridum Antiſtitem; qui Brunoni rebelli datus erat ſucceſſor: ibidem Cunegundi coniugi valedicens; & ei quæ placuerant, iniungens; commendatam Thammoni, redire in Saxoniam iubet. Exercitum in campo Lyci ampliſſimo recenſet; & agmine toto contendit Schongam, quinto ab Auguſta milliario: occurrunt ibi Bruno frater, & legatio Vngarica, quæ veniam impio & rebelli humiliter flagitaret. Rex enumeratis eius actionibus iniquis, quas parum religioſè aut fraternè perpetraſſet, ait ſe & præſulis honori & fraternæ neceſſitudini hoc deferre, vt ſe clementem præbeat, præſertim rogantibus viris honeſtis, & hominibus exteris: qui ſi cauſam habuiſſent penitus cognitam; fortaſſe à munere legationis obeundæ deſtitiſſent. Ad exemplum autem, ne quis fiducia clementiæ delinqueret audacius, fratri pœnitentiæ tempus & locum conſtituit, etiamſi ei in præſentia ignoſceret. Declarabat verò ſe id dare Vngarorum precibus, & ipſorum honori. Intererat illi ſermoni THAMMO cuius præcipua apud Regem erat auctoritas: & ipſe conciliator animorum ac voluntatum, pro ſuo munere atque officio,

Henrici Imp. expeditio in Italiam.

1005.

Henricus Palatinus, Dux Bauariæ creatur.

præci-

Henricus Sanctus.

præcipuus erat: qui cum Regem ſuo quoque nomine oraret, nec reſponſum ferret; è vultu & ſilentio voluntatem Regis perſpicere potuit. Is Schonga oppido mox decedens, Reginam ſequitur: & ſupplicationes pro ſalute & reditu Regis, diebus ſolennibus paſsim indicit. Rex Tridentum ſuperatis magna difficultate Alpibus venit: eademque in vrbe, Germanos & Italos diſterminante, reficit exercitum fatigatum. Inde in ſolum hoſtile, quod Mediolanenſes occupauerant, progreſſurus; equites expeditos ad loca exploranda præmittit. In agro Veronenſe ſuas collegerat copias HARDVIGVS; montiumq; vicinorum anguſtias præſidiis muniuerat, ad tranſitum intercludendum. Ea loca eſſe imperuia Rex audiens; Ducē Carinthiæ Cunonem, agnatum ſuum, Echardi Marchionis, qui Regnum affectauerat, fratrem cum selectis militibus mittit: qui aliis locis, quibus hoſtis non ſuſpicaretur, viam aperiret, & aditum faceret exercitui. Milites Carinthij erant locorum periti, & ad difficultates ſuperandas idonei: quos in duo agmina diſpertit: vnum mittit noctu, quod montem anguſtiis imminentem conſcenderet: idque non ſine diſcrimine multorū fiebat. Alterum iubet ſubſequi, quod ſe hoſtium conſpectui offerat, tanquam per locum anguſtum vi perrupturum. Ii qui montium aſpera ſuperauerant, ſignum ſociis dant, quale inter ipſos conuenerat. Præſidiarij à tergo montis ſe ſecuros exiſtimantes, obuios adoriuntur alacriter, quia pauci multis poterant reſiſtere; ſed cùm claſsicum cani in ipſo cacumine audirent, nouitate percelluntur, & fugam circumſpiciunt. Cùm igitur & à fronte & à lateribus peterentur; partim præcipitantur in flumen Medoacū, quod Dicmarus Brentam appellat, & nomen idem adhuc retinet: partim intra ipſum antrum montanum adiguntur, tanquā in plagas feræ beſtiæ. Captis anguſtiis virtute & ſagacitate Ducis Carinthii: Imperator turba inutili, & impedimentis omnibus relictis, partem exercitus lectiſsimam traducit; & in vallibus ad ripam Medoaci, locum caſtris ponendis opportunū inuenit. Inſtabat tempus, quo & mortis Chriſti & mox reſuſcitationis memoria recoleretur: id antiqua conſuetudine ſacris dare cupiebat, & exercitum itineribus laſſum opere religioſo recreare. Peractis ſtudio tali atque ocio diebus ſex, inſtigante Henrico Palatino, qui nuper creatus Dux Bauarię fuerat, milites de integro coniurāt, ſe fortiter pro Imperio Germanico pugnaturos: ignauo aut fugienti pœnam capitalem conſtituunt. Imperator quoq;, cùm Deo eiusque filio Chriſto, honorem debitum exhibuiſſet, caſtra vltra fluuium mouet: ſtatimque per certos homines, quid Lombardus

Cuno Carinthiæ Dux, viam ferro aperit.

bardus

Henricus Sanctus.

bardus ageret, aut quid conſilij haberet, diligenter explorat. Inuaſerat eius animum ingens formido, cùm anguſtias Alpiũ tam leui negotio expugnatas audiret: Italique cùm iratos aduentare Germanos animaduerterent, partim ad ſua redeunt, vt exitum belli cognoſcerent: partim ad Imperatorem Germanum ſe conferunt, cui obſeruãtiam deberent. Veronenſes primi aperuerunt Imperatori aduenienti portas, tanquam defenſori ſuo: ad quem Theodolphus Marchio, cum ſuis copiis accedens, illi gratulatur; ſuumq; ſtudium offert, gauiſus occaſione, qua animum illi propenſum oſtenderet. Brixiani exemplum imitati, in ſuam quoq; vrbem honorificè Imperatorem admittunt: vbi Adelberus præſul, & Antiſtes Rauennas exceptum, in templum de more deducunt: inde ad hoſpitium, quod ei extruxerant, ſinguli comitantur. Ex ea vrbe Bergomum proficiſcitur: eò Antiſtitem Mediolanenſem accerſit, ad dicendam ſententiam; qui coactus Imperatori ſatisfacere, nouo iureiurando fidem obſeruantiamque promittit. Regia ſedes tunc Ticini erat, quæ vrbs fluuij prætereuntis nomine mutato, Papia nunc appellatur: eam ingreſſus, ſedem Regiam antiquam occupat, vt Harduigum excluderet. Gratulationes locis omnibus fiunt: & ab Antiſtite in templum, prælatis funalibus & lychnis ductus, ſacra audit: deinde in hoſpitium palatij ſe recipit. Die inſequente in thronum auguſtum collocatur, eo ritu, quem obſeruatum à maioribus nouerant.

Henricus Imp. quomodo ab Italiæ vrbibus exceptus ſit.

Tumultus Ticinenſis.

Hoſpitem ſuum Arnulfum Imperatorem, ante annos centum Ticinenſes ſeditione populari exagitauerant, multis è Cæſareanis interfectis, vt Luitprandus ſcribit: idem nunc Henrico accidit, cuius turbæ Lambertus tantùm mentionem facit, propter vrbem incenſam: ſed Ditmarus cauſam latius perſequitur. Cùm inter milites Imperatoris, & ciues cuſtodes, leui de cauſa eſſet ortum certamen: ita partis vtriusque concurſu, multitudo exarſit, vt cædes fierent: cumque nemo imperaret, nemo audiret; confligentium ſtrepitu & vocibus, ad arma conclamatur. Tali tumultu noctis tempore excitatus Imperator, homines fidos mittit, qui ſeditionem reprimant: hi è veſtigio fugati, de furore plebis ei renunciant. Ciuium alij cædem ſuorum vindicandam; alij Harduigum Regem iuſtiorem accerſendum vociferantur. Diuerſus vndique ſonus atque fremitus, loca vrbis celebriora replet. Sparſi per hoſpitia Germani malè tractabantur: inſcientes & innocentes quidam, etiam ſopore preſsi, nondum hoſte conſpecto occidebantur: iamque proceſſerat eò vulgi inſania, vt ad palatium ipſum oppugnandum confluerent. Erenbertus Colonienſis Antiſtes,

Henricus Sanctus.

tiſtes, Italicæ linguæ non ignarus, ad furorem refrenandum, de feneſtra loqui, & plebem ad ſanitatem reducere incipit: ſed conuiciis perturbatur, ſaxisque petitus & miſsilibus, ſeſe retrahit. Familiares & miniſtri Imperatoris, pro ſui defenſione dimicabant fortiſsimè; neq; Imperator patiebatur deſiderari ſuam aut operam aut prudentiam. Rumore per vrbem iam dilato, Palatium obſeſſum eſſe, & in periculo verſari Imperatorem, & cinctum hominum ſeditioſorum peſsima confidentia: gregatim omnes per arma ipſa, ad Palatium contendunt; ſibiq; ferro viam aperientes, modò hos, modò illos de loco deiiciunt. Cùm à multitudine obruerentur pauciores, (nam certus Germanorum numerus intra mœnia admiſſus erat) noctisque tenebræ imperitis rerum & locorum, conſilium adimerent: & quo in loco ſalus Imperatoris, & amicorum eius fidiſsimorum eſſet, plerique ignorarent: globus militum Germanorum ad vicinas domos incendendas accurrit: aliisq; qui extra vrbem agebant, ſigno flammis de murorum propugnaculo dato, quid in vrbe fieret, ſignificabant. Quamobrem qui in ſuburbio & vicinis agris erant Saxones, conſpicati incendium, & diſſono fremitu exaudito, mœnia conſcendunt, & portas disjiciunt, & in vrbem apertam, inſtar tempeſtatis, infunduntur. Magna vtrinque confuſio, & miſerrima cædes: neque quem fugeret, aut ſequeretur, quisquam habebat: neque cauſam exquirere, aut adhibere remedium licebat. In eo conflictu GISELBERTVS, Reginæ frater, vulneratus oppetit: quē cùm trahere hoſtes ad ſe vellent, vt ſpoliis viri Principis potirentur; Volframus quidam in eorum cuneum inſilit, & caput interfectoris per galeam æratam, ad iugulum vſque diuidit. Domorum incendio & ruinis læſi & oppreſsi multi ſunt: nullius tamen in pugnando feriendoque, impetus ceſſabat: diceres furias per fora & vicos volitare effrenes; cùm neque ordines ſtruendi, aut reuocandi quenquam ab incepto, eſſet vlla occaſio. Capti ciues aliquot primarij ſunt; aliquot ſponte ſe dediderunt. Eos Imperator cum comitatu ad clientes & populares ſuos ire iubet: vt ſua auctoritate tumultuantes compeſcerent, & ceſſantibus ac quietis incolumitatem promitterent: ſed auditi planè non ſunt, & inſuper maledictis repulſi. Interea Sueui, Franci Lotharingi, per portas fractas, etiam in vrbem alio loco irruunt: quibus conſpectis ciues territi, & inter hoſtes interclufi; alii domorum latebras, alij templorum adyta, aut clauſtrorum remota petere incipiunt. Animoſiores iracundiam Regis timentes; maluerunt oppetere armati, quàm vincti expectare ſuppliciū: ideo

Giſelberti cædes.

loca

loca munita & edita occupant: deſuper telis & lapidibus multos obruunt. Noua pugnæ ratio, noſtris eripiebat conſilium: qui cùm nihil poſſent armis contra ſuperiores: ipſis propugnaculis ignem ſubiiciunt, & exitus portarum atque viarum frequentes obſident. Aduerſarij pertinaces aut cum tectis crematis concidunt, aut dantes ſeſe præcipites, militum lanceis excipiuntur. Victoria ad regios ſpectante, milites exteri ſine diſcrimine ſæuiunt: nobiles ciuesque occiſos in vicis vrbis iacentes, exuunt ſpoliantque. Cùm iam tenebras nocturnas iubar ſolis depuliſſet: vrbis præclaræ & nobilis & ruinis ædificiorum, & cæſorum cadaueribus aſpectus miſerabilis fuit: quo ſpectaculo ærumnoſo Imperator dolens, & miſeratione compulſus: milites per præconem à cæde deſiſtere imperat, & fieri rapinas amplius vetat. Palatium imperiale ita diſſipatum erat: vt ſedem inde transferre, & ad propugnaculum, diui Petri dictum, Imperator migrare cogeretur. In eo tumultu crus ipſum fregiſſe, vnde CLAVDVS poſtea cognominaretur, nonnulli aſſerunt: nam qui captum aliquando deſiliiſſe de arcis pinnaculis ſcribunt: nec locum exprimunt, nec temporibus conueniunt, & alii in Italia, alij in Gallia factum innuunt: quæ diuerſitas veritati & certitudini eſt contraria. Qui verò ab Angelo in ſomno luxatum narrant, nugas maximas venditant: quas non puduit Nauclerum, tanquam hiſtoriam dicere: deinde de calculo addere, quem è dormientis veſica Benedictus Caſsinas ferro exciderit, & Imperatori in manum tradiderit. Ticinenſes, qui reliqui in vrbe erant, & quos caſus violentus non abſtulerat, veniam enixè petunt, & vitam orant: qui extra periculum & vrbem fuerant, partim obſides mittunt, partim excuſatione culpam declinant; ne pugnam tam funeſtam ex compacto factam Rex ſuſpicaretur. Caſtigauit Deus, hac calamitate ciues quoſdam ſuperbos, & milites temerarios: vt de ſuo officio alij cogitarent, quibus peccandi cõſuetudo vſitata atq; iucunda, & eſſe impunis videtur. Rex incolumes eſſe iuſsit ſuperſtites: & militem ſuum edictis propoſitis coërcuit. Clade tanta & tam inopinata nemo non doluit, vrbis præſertim tam antiquæ atq; ſplendidæ: & quamuis non ſine ſuorum cæde, ipſi viciſſent Germani: tamẽ indignè factum eſſe omnes prædicabant. Ad locum à Ponte longo nominatum HARDVIGVS, copias ſuas eo tempore habebat, qui ſi propinquum Cæſarianis habuiſſet exercitum, bello finem imponere illa nocte potuiſſet. Ipſum autem inuadere cùm Imperator ſtatuiſſet, ad turbulentam illam factionem diſſipandam, aut omnino tollendam, multi ex eorũ

Henricus Sanctus.

Henricus Imp. vnde dictus Claudus.

Henricus Sanctus.

numero deditionem pactionibus offerunt: quos in colloquium conuocatos; ſuamq; in poſterum fidem, operam, auxilium promittentes, in amicitiam recipit: Harduigo tamen turbarum auctori vt ignoſcat, perſuaderi nõ poteſt. A quo, cùm ſe fortuna nimis apertè inclinauiſſet, amici quoque eius mutantur: qui ne ſibi conflarent nouũ Imperatoris odium, quod vix effugerant, Harduigum vniuerſi ꝓpemodum deſerunt. Suis igitur militibus diffidens, in loca tuta ſe cõfert, cum amicis fidelioribus. Qui ſcribunt ipſum anno regni ſui ſecundo ſtatim interfectum eſſe; & à Ditmaro, & à veritate longiſsimè abſunt, vt poſtea dicetur.

Imp. venit Mediolanum.

Imperator poſt hanc actionem venit Mediolanum: inſpectaq; ibidẽ diui Ambroſij æde atq; tumulo, ad prata Longepontina reuertitur: mœnibus enim vrbium credere amplius ſe nolebat. Inuitantes eum Mediolanenſes, non permouent, vt in vrbe permaneret diutius: quibus tamen de ſua beneuolentia, ſi diſcordias & factiones fugerent, prolixè loquitur. Inſtabat Pentecoſtes ſolennitas: quã ille peragit Comi, ad lacum Larium: inde in Hetruriam progredienti, vrbium ſenatores aut præfecti obuiã eunt: gratulatiq; fortunam & felicitatem præſentem, officia ſua & obſeruantiam deferunt: apud quos cùm tranquillas inueniret Reſp. & legatos audiuiſſet aliorum Italorum: de reditu in Germaniam deliberat: quod cùm probarent optimates, gratias Italis agit, qui fauiſſent cauſæ meliori, & ſuas quietè rexiſſent ciuitates. Eos qui rebelles ſecuti eſſent, præfectis tradit caſtigandos; & ærumnis admonitos alios, hortatur ad concordiam, & ad pacem Italiæ ſtabiliendam, cuius ipſe conſtans ſit auctor & defenſor futurus.

Reditus Imp. Henrici in Germaniam.

Repetito per oram Atheſinam, Alpesq; Rhæticas & per montem Pyrenæũ itinere, in Sueuia conuentus agit; & Ducis Hermanni nuper defuncti filio Hermano, admodum puero, ducatũ paternũ tradit: eiq; tutores viros prudentes addit: quibus cõmoda publica, & præcipuè inſtitutionẽ Principis ipſius cõmendat. Diem Ioannis Baptiſtæ celebrat Argentorati: & Præſuli Alũego immunitates ab Othone III. conceſſas confirmat; eundemque ad tuendam Eccleſiæ diſciplinam, verbis extimulat, quod antea fecerat literis. Erat is Præſul & eruditione excellens, & vitæ conſuetudine admodum grauis. Pridie autem eius diei feſtæ, domus miriæ, in qua Imperator ipſe cauſas ſupplicum audiuerat, & ius viciſſim toto die dixerat; ſubitò corruit: qua ruina nemo oppreſſus eſt, excepto Sacerdote concubinario; qui mulierem alebat, legẽ Eccleſiaſtica, quòd maritum deſeruerat, damnatam: hic primùm fractis cruribus, tum morte ſubita (vt Ditmarus teſtatur)

ſceleri

ſceleris commiſsi pœnas perſoluit: quod exemplum non parum iuuit præſulem, vt mandatis ſeuerioribus libidinem & licentiam Sacerdotum reprimeret. Præſul ipſe, qui rem antea inuſitatam, ſed eccleſiæ ſalutarem cupiebat inducere; paulò pòſt magno omnium luctu obiit. *Henricus Suidger.*

Imperator Moguntiam inuiſens, diem Apoſtolorum ibidem celebrat: deinceps celeri per Franciam itinere progreſſus in Saxoniam properat, vt bellum Duci Boëmorum faceret; qui fratrem germanum patria eiecerat, & ſubiectos Imperatori populos, & inprimis Miſnenſes, magnis affecerat iniuriis: necdum deſiſtebat inire clandeſtina conſilia, & pacem publicā perturbare, quibuscunq; poſſet artibus atque inſidiis. Iam pridem Imperator agitauerat animo, de caſtiganda Boëmi ſæuicia, quam hactenus exercuerat impunè, cum dedecore nominis Germanici: ſed propter turbas, à ſuis aduerſariis hinc inde motas, occaſionē nondum inuenerat. Erat in BOLESLAO & belli peritia, & animus acer, & vafrum ingenium: quam ob cauſam iſta expeditio ſic inſtituebatur, quaſi in Poloniá Imperator moturus eſſet; vt minore ſuorum periculo hoſtem adoriretur, & illi adimeret ſui defendendi conſilium. Menſe Auguſto militem Saxonicum adeſſe ſibi præcipit Mersburgi: & Duci Bauarico locum deſignat, quo ſe cum ſuis copiis adiungeret: interea effluentibus èxtra ripas amnibus, tanta vis aquæ òritur, vt progredi exercitus nuſquam poſſent. Ea inundatio etiamſi prodigioſa videbatur multis; tamen de ſuo propoſito Regem non abduxit. In Boemiam igitur præter omnem opinionem, planè inexpectatus venit: cuius aduentu cognito, ex Leonum familia, vir audax atque nobilis, montem Miriquidum, in ſilüra media ſitum, occupat: eique ſagittarios imponit: qui hoſtem tranſitu prohibeāt, & in prætereuntes tela denſa immittant. Via per illum locum alia non patebat, itaque Imperator immiſsis lanceariis loricatis Leonem deturbat; & ſibi viam armis patefacit. Reinbernus quidam Sacerdos, & Antiſtitis familiaris mittitur, qui Boemum de periculo præſente faceret certiorem: qui cùm inter epulas verſanti nuncium afferret, hoſtes in propinquo eſſet; primùm ridetur, quia Germanus erat: idem cùm aſſeueraret eſſe veriſsimum, reſpondetur ei per cauillum, ſi milites Regis reptaſſent vt ranæ, ab eo tempore, quod tu modò nuncias, iter conficere potuiſſent: nec id latuiſſet, quin nos idem cognouiſſemus. Nullum autem periculum belli eſſe Dux putabat; & adeſſe hoſtem præſentem credere non poterat. Imperator certè *Bellum Imp. Henricy contra Bohemum.*

 tardius

Henricus Sanctus. tardius paulò progrediebatur: quia ad ipſum exercitus Bauaricus nondum venerat. Cùm amplius obſcura eſſe hoſtis præſentia nō poſſet, & Ducis frater IARIMIRVS in caſtris Imperatoris verſaretur: tum imprudens trepidare Dux, & fugam circumſpectare, & ſe intra mœnia Pragenſia continere, & conſilium quærere, quod in ſubitis ipſe caſibus ingenii celeritate facilè inueniebat. Spargi igitur rumorem iubet, quaſi captus à ſuis, in vrbe regia detineretur: quo rumore Imperatorem & fratrem ſecuros redderet, & ſuis interea rationibus conſuleret. Iarimirus ſi Pragā rectà contendiſſet, conſuluiſſet ſibi rectiſsimè: ſed Imperatorem primùm deducit Satium, & ciues de ſuo aduentu facit certiores. Erat in ea vrbe præſidium Polonicum: in quod Satienſes ſtatim faciunt impetum, & portas Imperatori atque Duci aperiunt. In vrbem introiens Imperator petit, vt cædis finem faciant: & Polonos adhuc ſuperſtites armis exutos, in templo concludant: donec audiatur Iarimiri, noui Ducis, ſententia. Erat in propinquo arx munitiſsima, qua multùm fidebat Bolislaus: ea deditionē ſpontè facit. Iarimirus magnum nactus adiumentum vlciſcendi fratris iniuſti; militem Saxonicum & Boëmicum ad Pragam capiendam mittit, cum mandatis, vt fratrem aut captum aut interemptum ad ſe deducerent. Interea ipſe cum Imperatore agit, gentis more, conuiuia. Boëmi Germanis ferè perpetuò infeſti, de fratris conſilio furtim Bolislao nunciant: vtque vitæ ſuæ conſulat admonent: qui in tantas anguſtias deductus, fugam meditabatur: eumq; hominibus fidiſsimis animum aperiebat. Inter has conſultationes, audit noctu à Vuiſengradenſibus pulſari campanas: quod ſignum tunc erat veluti claſsici: vt in quibusdam locis hodie eſt, cùm ſubita vis aliqua ingruit agro aut oppido. Itaq; nihil cunctatus, nocti ſeſe cum paucis militibus committit. Cuſtodia pontis Multauici erat ZOBISLAO, diui Alberti Antiſtitis fratri, viro honeſto & magnamino, commiſſa: qui cognita Ducis fuga, ſuos ſatellites arma ſumere iubet: ſed in ipſo tumultu trucidatur: & BOLISLAVS è manibus hoſtium, etiam manu ſua vſus, fortiter euadit. Dolorem IARIMIRO ingentem attulit, & viri præſtantis interitus, & fratris tyranni fuga: quem magnis propoſitis præmiis inquiri mandat.

Iarimirus Dux reſtituitur, conſecratur. Cum prima autem luce ad mœnia Pragenſia adueniens, ciues obuios habet; erroris commiſsi petentes veniam: quos humaniter allocutus, in vrbem intromittitur: & cum lætitia totius multitudinis deducitur in arcem. Rogatus vt exulis atq; militis habitu depoſito, veſtem Duce dignam ſumeret: in ſolio patrio, vndè depul-

depulſus iniuria erat, cum exclamationibus & votis collocatur: tum ad templum Georgianum, Imperatore comitante proce- dens; ſacris intereſt: Deoque æterno exulis & oppreſsi miſerto, gratias agit. Amicis paternis ad conuiuium inuitatis, munera largitur: & de reducendis exulibus fert decretum: iuſsiſque Pragam venire optimatibus, à Godeſchallo præſule Friſingenſe, qui in comitatu Regis erat, Dux conſecratur. Præſul habita coram ordinibus concione, omnem à Deo dari poteſtatem affirmat: & primùm Ducem, vt ſui officij meminerit, admonet. Nam quod ad hunc honorem, fratre impio pulſo, aſcenderit: & in ſedem patriam reſtitutus ſit, id non ipſius virtute, ſed Dei factum beneficentia. Deinde fraterno inſtituit exemplo: ne in quenquam ſæuiat intemperanter & iracundè: ſed ſuos ciues amet: & iuſticiam ſine aſperitate ſic exerceat, ne quid cupiditati dare videatur; ſed omnia referre ad publica commoda atque ornamenta. Ad extremum etiam hortatur, vt aduerſariis æquo animo ignoſcat: imitatus nimirum Chriſtum Deum: qui & ignouit impiis, & pro iis preces ad patrem omnipotentem fudit. Hac poſtrema concionis parte abſoluta, Imperatorem præſentem, intentis in ipſum oculis ſimul alloquitur: vt Henrici Marchionis capti atque detenti, etiam pro pietate ſolita miſereatur: & ad ignoſcentiam pronus ſit: vt cui vitam præter meritum dederit, eidem libertatem poſt pœnam irrogatam reſtituat. Continuans deinceps orationem, populum quoque docet: qua religione & obſeruantia Dux colendus ſit: ſine cuius auctoritate, nulli neq; fortunæ neque vita poſsit eſſe incolumis. Hac præſulis grauitate omnes proceres delectati ſunt: & dignis ipſum laudibus extulerunt: & Imperator animo non iniquo tulit libertatem, quæ ipſum etiam ad miſericordiam impulit. Erat BOLISLAVS in armis aſsiduè verſatus; ideo non parum fuerat violata religio: quæ in caſtris & inter milites rarò colitur, pacis videlicet alumna: & principum negligentia tota ſæpe amittitur, piorum tantùm & ſedulorum pediſequa. Iniunctum igitur ambobus eſt, & Gaudentio & Godeſchallo Imperatoris conſenſu: vt Sacerdotes dignos denuò eligerent, & collapſas cæremonias inſtaurarent, & populo docendo diligenter inuigilarent. Huius igitur belli finis admodum ſalutaris fuit, quo & honore affectus Deus eſt, & conſultum hominum ſaluti. *Henricus Sanctus.*

Bolislaũ ad Milcienos confugiſſe, & de repetenda ſua ditione, arma minabundũ capere, certis erat nunciis iam cognitũ: ideoq; *Expeditio in Milcienos.*

 conſen-

Henricus Sanctus.

tardius paulò progrediebatur: quia ad ipſum exercitus Bauaricus nondum venerat. Cùm amplius obſcura eſſe hoſtis præſentia nō poſſet, & Ducis frater IARIMIRVS in caſtris Imperatoris verſaretur: tum imprudens trepidare Dux, & fugam circumſpectare, & ſe intra mœnia Pragenſia continere, & conſilium quærere, quod in ſubitis ipſe caſibus ingenii celeritate facilè inueniebat. Spargi igitur rumorem iubet, quaſi captus à ſuis, in vrbe regia detineretur: quo rumore Imperatorem & fratrem ſecuros redderet, & ſuis interea rationibus conſuleret. Iarimirus ſi Pragā rectà contendiſſet, conſuluiſſet ſibi rectiſsimè: ſed Imperatorem primùm deducit Satium, & ciues de ſuo aduentu facit certiores. Erat in ea vrbe præſidium Polonicum: in quod Satienſes ſtatim faciunt impetum, & portas Imperatori atque Duci aperiunt. In vrbem introiens Imperator petit, vt cædis finem faciant: & Polonos adhuc ſuperſtites armis exutos, in templo concludant: donec audiatur Iarimiri, noui Ducis, ſententia. Erat in propinquo arx munitiſsima, qua multùm fidebat Bolislaus: ea deditionē ſpontè facit. Iarimirus magnum nactus adiumentum vlciſcendi fratris iniuſti; militem Saxonicum & Boëmicum ad Pragam capiendam mittit, cum mandatis, vt fratrem aut captum aut interemptum ad ſe deducerent. Interea ipſe cum Imperatore agit, gentis more, conuiuia. Boëmi Germanis ferè perpetuò infeſti, de fratris conſilio furtim Bolislao nunciant: vtque vitæ ſuæ conſulat admonent: qui in tantas anguſtias deductus, fugam meditabatur: eumq; hominibus fidiſsimis animum aperiebat. Inter has conſultationes, audit noctu à Vuiſengradenſibus pulſari campanas: quod ſignum tunc erat veluti claſsici: vt in quibusdam locis hodie eſt, cùm ſubita vis aliqua ingruit agro aut oppido. Itaq; nihil cunctatus, nocti ſeſe cum paucis militibus committit. Cuſtodia pontis Multauici erat ZOBISLAO, diui Alberti Antiſtitis fratri, viro honeſto & magnamino, commiſſa: qui cognita Ducis fuga, ſuos ſatellites arma ſumere iubet: ſed in ipſo tumultu trucidatur: & BOLISLAVS è manibus hoſtium, etiam manu ſua vſus, fortiter euadit. Dolorem IARIMIRO ingentem attulit, & viri præſtantis interitus, & fratris tyranni fuga: quem magnis propoſitis præmiis inquiri mandat.

Iarimirus Dux reſtitutus, conſecratur.

Cum prima autem luce ad mœnia Pragenſia adueniens, ciues obuios habet; erroris commiſsi petentes veniam: quos humaniter allocutus, in vrbem intromittitur: & cum lætitia totius multitudinis deducitur in arcem. Rogatus vt exulis atq; militis habitu depoſito, veſtem Duce dignam ſumeret: in ſolio patrio, vndè depul-

depulſus iniuria erat, cum exclamationibus & votis collocatur: Henricus Sanctus. tum ad templum Georgianum, Imperatore comitante proceדens; ſacris intereſt: Deoque æterno exulis & oppreſsi miſerto, gratias agit. Amicis paternis ad conuiuium inuitatis, munera largitur: & de reducendis exulibus fert decretum: iuſsisque Pragam venire optimatibus, à Godeſchallo præſule Friſingenſe, qui in comitatu Regis erat, Dux conſecratur. Præſul habita coram ordinibus concione, omnem à Deo dari poteſtatem affirmat: & primum Ducem, vt ſui officij meminerit, admonet. Nam quod ad hunc honorem, fratre impio pulſo, aſcenderit: & in ſedem patriam reſtitutus ſit, id non ipſius virtute, ſed Dei factum beneficentia. Deinde fraterno inſtituit exemplo: ne in quenquam ſæuiat intemperanter & iracundè: ſed ſuos ciues amet: & iuſtitiam ſine aſperitate ſic exerceat, ne quid cupiditati dare videatur; ſed omnia referre ad publica commoda atque ornamenta. Ad extremum etiam hortatur, vt aduerſariis æquo animo ignoſcat: imitatus nimirum Chriſtum Deum: qui & ignouit impiis, & pro iis preces ad patrem omnipotentem fudit. Hac poſtrema concionis parte abſoluta, Imperatorem præſentem, intentis in ipſum oculis ſimul alloquitur: vt Henrici Marchionis capti atque detenti, etiam pro pietate ſolita miſereatur: & ad ignoſcentiam pronus ſit: vt cui vitam præter meritum dederit, eidem libertatem poſt pœnam irrogatam reſtituat. Continuans deinceps orationem, populum quoque docet: qua religione & obſeruantia Dux colendus ſit: ſine cuius auctoritate, nulli neq; fortunæ neque vita poſsit eſſe incolumis. Hac præſulis grauitate omnes proceres delectati ſunt: & dignis ipſum laudibus extulerunt: & Imperator animo non iniquo tulit libertatem, quæ ipſum etiam ad miſericordiam impulit. Erat BOLISLAVS in armis aſsiduè verſatus; ideo non parum fuerat violata religio: quæ in caſtris & inter milites raro colitur, pacis videlicet alumna: & principum negligentia tota ſæpe amittitur, piorum tantùm & ſedulorum pediſequa. Iniunctum igitur ambobus eſt, & Gaudentio & Godeſchallo Imperatoris conſenſu: vt Sacerdotes dignos denuò eligerent; & collapſas cæremonias inſtaurarent, & populo docendo diligenter inuigilarent. Huius igitur belli finis admodum ſalutaris fuit, quo & honore affectus Deus eſt, & conſultum hominum ſaluti.

Bolislaũ ad Milcienos confugiſſe, & de repetenda ſua ditione, Expeditio in Milcienos. arma minabundũ capere, certis erat nunciis iam cognitũ: ideoq;

Henricus Sanctus.

conſentientibus Germanis & Boemis, decernitur in Milcienos expeditio. Rex in Bauariam proficiſcens, quæ placerent conſtituit: datisque ad Antiſtitem Thammonem literis, dimitti Henricum mandat: aliisque eius ſociis delictorum gratiā facit: quod & ipſi Imperatori, & Præſuli Friſingenſi, clementiæ auctori, ſummam apud omnes gratiam conciliauit. Boemi militem educunt ad Milcienorum vrbem primariam Budiſsinā obſidendam: cum quibus ſuum populum Imperator iungit, præmiſſo Marchione Guncelino, copiarum Miſnenſium præfecto: quem ipſe paulò pòſt cum delecto equitatu ſequitur. In ea obſidione in periculum Rex incidit. Nam cùm ad vallum perluſtrandum propius acceſsiſſet: intenta hoſtis in eum machina eſt: quod cùm ſatelles quidam vidiſſet: ipſum inclamans monuit, & ſuum corpus pro ſalute domini obiecit. Milites ignem in vrbem parant inijcere: ſed eos Guncelini conſilium impediit: ciues fortiter pugnabant, & miſsilibus lædebant multos: occiſus eſt ſatelles vnus regius, & HAIMVSIVS Saxo nobilis: hic ad portam vſque hoſtes inſequens, lapidis fragmine excuſſo per galeam cerebro proſternitur: pro eius cadauere ſocius pugnans, ita vrgetur, vt in amnem Sueuum neceſſe haberet inſilire; in quo laſsitudine & pondere armorum mergitur: quem manipularis extrahere cupiens, haſta in tergum infixa, cum ſocio interit. Haimuſij corpore atque armis hoſtes potiuntur: quem HENRICVS Comes Summeringius, propter fidem ſibi præſtitā, multa pecunia mortuum redimit: & ad maiorum monumenta ſepeliendum tranſmittit. Budiſsini inopia commeatus laborantes, ad BOLISLAVM literas mittunt: petuntque vt ſe aut auxilio ſuo liberet, aut ſibi quærendæ pacis faciat poteſtatem: ita enim conuenerant, ne quid parte altera inſcia ageretur. Cùm ferre ſuppetias tempore difficilimo nullas poſſet: vti eos conſilio, quod optimum videretur, permittit. Quamobrem cum Imperatore paciſcentes, vrbem tradunt; & deducunt incolume præſidium. Vrbi datur præfectus GVNCELINVS: eidemq; mandatur, vt curam prouinciæ agat, nequid noui motus oriatur.

Budiſsinā obſeſſa.

Eſiconis Comitis mors.

Rex dimiſis copiis, Mersburgum redit: vbi de morte ESICONIS Comitis, qui Lipſiæ fuerat defunctus, agnoſcit: funeri eius Mersburgum aduentanti, honoris cauſa procedit obuiam: quia valde carum habuerat, corpus conditur in æde diui Iohannis Baptiſtæ, in parte ſeptentrionali: obruuntur vnà ex veterum conſuetudine, inſignia & annulus, propterea quòd ſine hærede deceſſe-

Henricus Sanctus.

deceſſerat. Pater ESICONIS fuit GVNTHERVS, vir potens in Turingia: patruus RIDACVS, cognomento Diues, quem Otho primus exulerat: fratres ECHARDVS, BIO, BERVARDVS: de quibus nihil legimus, excepto Bione: de quo Annales Vetero-cellenſes & Lauterbergij teſtantur; quòd eius comitatum acceperit DEDO, Zorbecæ Burggrauius, munere Othonis Tertij, fauore Antiſtitis Giſeleri: de quo libro quinto dicendum eſt. Ditmarus ſcribit mortuo Eſicone ſine prole maſcula, Regem dediſſe Comitatus Merſburgij dignitatem, cuidam Burchardo: ſed gentem eius & familiam nomine non exprimit: oppida autem ad Mildam quatuor, data Dietberno, cuius etiam non nominata nobilitas, niſi fortaſſe Dedonem ita appellauerit. Villa Vphuſia in agro Querfurdiano aſsignata Vuigberto Præſuli: aſsignati eidem reditus vrbis Merſburgi, quos à mercatoribus & aliis exteris annuatim habebat; quia Saxonum erat emporium. Donata prætérea templo ſunt duo candelabra argentea: partem Comitatus reliquam Rex ſibi propriam ſeruauit. Circa hoc tempus ædes Paderbornia iterum cremata eſt; quæ nuper ex incendio, nondum planè inſtaurata fuerat.

Mores Sacerdotum peruerſi.

Erant tum inter Præſules & Abbates, talibus ordinibus indignißimæ ſimultates: cùm inferiores parêre honoratioribus nollent; & in cœnobiis nimis petulanter omnes viuerent. Sacerdotes in templis verſari rarò, in negotiis prophanis cotidie conſpici, & contendere de honoribus, maioribus diuitiis inhiare. Religioſum antea atque ſolenne fuerat ceremonias funebres quadã pompa peragere, & celebri Sacerdotum frequentia id fieri ſolere: quæ conſuetudo ferè abolita erat, & ad ordines minores redacta: cùm tamen pecunia grandi eſſent emenda illa ſacra; nam (vt Ditmarus conqueritur) Sacerdotibus ſemper omnia fuerunt venalia: idq; ab Eccleſia Romana vicium ait fuiſſe deriuatum. Rex ſacrorum ſtudioſiſsimus, eas querelas, quæ ſæpius deferebantur, præſertim à nobilitate, grauatè audiebat, & fieri talia indignabatur. Quamobrẽ Meinuerdo Paderbornio inſtigante, Synodũ indicit Tremoniam, anno ſupra milleſimũ ſexto: ad quã maxima ſacri ordinis hominũ frequẽtia acceſſerat. Præerat ipſe Rex cum Colonienſe, Magdeburgio, & Hamburgio. In eo conuẽtu obiurgati Sacerdotes ſunt, propter neglectionẽ muneris: & exprobrata profuſio & luxuria è bonis eccleſiaſticis: tum collatis ſententiis decreta facta ſunt, quędã ſuperſticioſa: quia alia temporũ inſcitia non poterant: quædã ad mores honeſtos & ſeueritatẽ ſpectantia, & ad diſciplinam, vt appellant, clauſtralẽ neceſſaria. Imperator

Synodus Tremoniana. 1006.

adimit

Henricus Sanctus. adimit cœnobio Fuldano aliquot prædia: vt materia luxuriæ ſublata, ſobriè magis & temperanter viuerent: reliquis etiam, niſi ſuum facerent cum humilitate & abſtinentia officium, pœnam ſimilem minatur. Recenſere decreta non duxi operæ precium, quia ab hoc inſtituto alienum: quædam eorum de miſsis & pompis funebribus enumerat Crancius, nonnullam Ditmarus.

Legati ab Imp. in Phryſiam miſsi. Phryſij eodem conuentu accuſantur, quòd litora negotiatoribus facerent infeſta: ideoque è Saxonibus Imperator legatos deligit, & ad Phryſios mittit: qui ex iis iniuriæ cauſas quærerent: eosque rogarent, vt ſi vellent ſalua eſſe iura vetera, ab eiuſmodi violentia deſiſterent; Imperatorem enim non neglecturum cauſam Saxonum. Auditis poſtulatis Phryſij ſe excuſant: & in piratas quoſdam culpam transferunt; eoſque ſe ſummis viribus perſecuturos promittunt: qua ratione audita, manſerunt vetera inter Saxones & Phryſios fœdera: nec ſuam deſiderari fidem Phryſij patiebantur. Nam nauibus piratarum captis, non ſolùm munera ad Saxones de præda miſerunt, ſed etiam aliquos duces latronum eis inſeruitutem tradiderunt.

Expeditio Henrici contra Polonos. Interea BOLISLAVS Polonus, vel à Bolislao Boêmo exule inductus, vel ſua cupiditate in flammatus in vicinas regiones exercitum graſſantem ducit: & ad fines vſque Saxoniæ progreditur. Annales Polonici teſtantur, eum vſque ad Salam flumen perueniſſe, & in eius ripa palum fixiſſe ferreum, in rei memoriam: de quo in noſtris annalibus planè nihil: ipſum autem ne Albim quidem tranſiiſſe, ſequentia declarabunt. Rex ad arcendum hoſtem iniuſtum, in auxilium vocat Ducem IARIMIRVM, clientem ſuum; qui nihil moratus ſuas copias adducit. Locus, quo conuenire deberent Imperatoris & Ducis exercitus, erat dictus Kirchana & Dobraluca: hic poſtea propter religionem celebris fuit, condito ibi à Comite Bremenſe, Othonis Marchionis Miſnẽſis fratre, amplo cœnobio: ſed Polonus de loco factus certior, occaſionem conueniẽdi impedit; & ſuum exercitum Kirchanam verſus adducit. Cõrrupti credebantur pecunia, præfecti Boêmici: quia per ſiluas & paludes agmen ducentes, militem fatigabant, & nullum vſpiam hoſtem conſpiciebant. Superatis tamen viarũ difficultatibus, tandem in prouincia Niſſana cum Imperatoris exercitu coniunguntur, & ad Sueuũ amnem caſtra ponunt: à quo hoſtis non procul aberat. DIETBERNVS magni nominis vir & generoſus (cuius mentio modò factâ

facta eſt) facinus aliquod gerere memorabile, & cum ſelectis ſociis, in caſtra hoſtilia facere impetum decreuit: ſed conatus eius, ſucceſſu optato caruit: nam à ſagittariis Polonicis interceptus, & cum ſociis obrutus, interiit: inter quos Bernardus, Iſinus, & Bruno fuerunt, Arnulfi Præſulis fratres: quos interfectos eſſe doluerunt & Imperator, quia viros fortes amiſerat: & Polonus, quia captos fuiſſe viuentes malebat. Læſi erant à milite Polonico inter Sueuum & Oderam habitantes Slaui: qui ſuæ ſalutis cauſa ad Henricum confugiebant, ne planè perderentur, inter medios hoſtes collocati: nam in quamcunque partem inclinaſſet fortuna melior, futuri erant prædæ victoribus. Eorum animi leues & intractabiles, quamuis eſſent noti; & religio præterea vana atque abſurda, noſtræque in omnibus aduerſaria: tamen in ſocietatem belli neceſsitatis tempore admittuntur. Solebant Slaui ſortes terræ infodere, eaſque ceſpite viridi tegere: tum equum ex omnibus maximum ſuper duorum miſsilium cuſpides ſolo infixas, ducere: & inde de belli exitu ſumere coniecturas. Tum autem ſibi certum imminere bellum augurabantur, ſi ex vndis phocas, aut (vt Ditmarus) aper marinus, præſtigiis euocatus, exilire, & horribilem dentibus ſe oſtendere videretur. His portentis territi, ſe Germanis credere, quàm aliis, malebant. Erant in æqualium populorum, duces quoq; impares, arma diſsimilia, mores diuerſi. Hoſtem Polonum vaſtitatem locis omnibus inferentē, Saxones inſequebantur, ad Poberam vſque fluuium, Caſtorem hunc aliqui nominant: ſed ab eius tranſitu vi prohibebantur. Parabantur nauigia & pontes ad traijciendum: quod dum magno negotio per dies ſeptem ageretur; vadum per exploratorem repertum eſt: ſuntq; ſub crepuſculum turmæ equitum Saxonicorū ſeptem, furtim tranſportatæ. Polonus in ripa aduerſa agebat ſecurus: cumq; admonerentur conſpici equites hoſtiū; ad primum nunciū cachinnos edidit: ſed aliis atq; aliis nunciis, qui eum hactenus non fefellerant, certior factus, & ſubito terrore perculſus, relictis machinis, commeatu, impedimentis in fugam ſeſe dat præcipitem, neq; conſpectum hoſtis expectat. In flumine transeundo Slaui tardiores fuerunt. Saxones fruſtra Polonorū celeritate inſecuti, ne in aliquas inſidias inciderent, ſtatim ad caſtra reuertuntur. Interea Slaui ſpoliabant caſtra Polonica deſerta: qui ſi prius ad arma, quàm ad rapinā ſe vertiſſent, multos hoſtiū adhuc in ipſis caſtris oppreſsiſſent. Henricus Imp. in cœnobiū Meſentiā diuertens, gratias Deo de victoria incruenta agit: & ibidem diem Martyrū Agaunenſium, qui de legione Thebæa occiſi ſunt, feriatur ſolenniter.

Henricus Sanctus.

Slaui in ſocietatem belli admiſſi.

Poloni fuga.

Metu

Henricus Sanctus. Metu inde omnes monachi fugerant: ſed ne qua fieret aut ædificiis aut bonis cœnobij iniuria; edicto prohibet, & pœna capitali cauet. Sacris eius diei peractis hoſtem porrò inſequitur: ferroq; & incendiis in ſolo Polonico graſſatur. Milites in cõmeatu conuehendo, & legendis ſpoliis palãtes incautiùs, multi occiduntur: ideoq; de agmine diſcedere ſunt ꝓhibiti, niſi per centurias aut turmas exirent, vt eſſent inuadentibus pares aut ſuperiores.

Polonus pacem petit ab Henrico Imp. Aberat miles Saxonicus tantùm duobus à Poſnonia milliaribus: ad eamq; vrbem capiendam, prædæ cauſa cupidè feſtinabat. Ea vrbe ſi potirentur, Polonus ſuorum defectioné metuebat: propterea quòd bellum intuliſſet hominibus quietis, quos propulſare non poſſet amplius. Quocirca ſolicitudine anxius, gratiam Imperatoris per legatos implorat, & veniam facinoris petit: & obſides mittit, vt ſine mora conditiones conſcribi & obſignari poſſent: quas Magdeburgius antiſtes, vrbem vnà cum aliis ingreſſus ferebat, & Imperatori Regis mentem referebat. Nouo inter ipſos fœdere firmato, Saxones domum redeunt.

Imp Henrici ſolicitudo de Slauis conuertendis. Slaui antequam dimiſsi eſſent, admonebantur, vt veram religionem colerẽt; & pietatis ſuæ præmia ingentia primùm à Deo omnipotente, tum ab Imperatore munifico expectarent: qui pro tempore reſpondebant, ſe ad ſuos id relaturos, & futuros Imperatori pro accepto beneficio gratiſsimos. Merſburgum cùm veniſſet Imperator, in quorundam militum, quos ſecum in cathenis ducebat, facta attentiùs inquirit: lataque in reos ſententia, vnum è ſuo ſatellitio Branconem, virum nobilem pœna afficiendum: tum duos Slauorum præfectos Boriſam & Nezemusdam, vnà cum ipſorum complicibus & miniſtris, laqueis ſtrangulandos mandat. Tentabat poſthac vias omnes ad ſocietatem Eccleſiæ Slauos adiungendi: eisque diem dicit Berbenam, ad Albim, nõ procul ab Angermunda, ſito oppido: in quo de ſuo erga ipſos animo prolixè loquitur, & de religione ſuſcipienda humaniſsimè agit. Cui reſpondebant, id minimè poſſe perſuaderi multitudini, vt patrium morem abiiceret: quod etiamſi metu facere cogatur, ſtatim tamen ad ingenium ſit reditura. Imperator eorũ pertinacia perſpecta, modò minas addit orationi, modò precibus promiſsisq; ad meliorem ſententiã allicit: tandem ne planè eos abſterreret, aut tumultui nouo cauſam præberet; concedit ad deliberationem tempus, & cum honore legatos dimittit. Quibusdam, ſi multitudini auctores eſſent ſapientes, vt animos feroces deponerent, & rectiora monentes audirent, maximas inter ſuos dignitates pollicetur: alios aliis rationibus inuitat. Eodem conuentu-

uentu Bernardo, Bennoni Ducis Luneburgij filio, iniungit: vt quæ Bremenſi & Oldenburgio Præſulibus ademiſſet, ſine cunctatione reſtitueret, nec vlli relinqueret cauſam iuſtè de ſe conquerendi. Id & Imperatoris mandato, & patris auctoritate, quo inuito iſta omnia gerebat, ſe facturũ verbo promiſit, vt præſens periculum effugeret: ſed longè aliud factis oſtendit: adeò vt pater diceret, fore illum eccleſiarum peſtem: quem animum à patris morte impium & nefarium, ſatis probauit. *Henricus Sanctus.*

Hoc tempore arcem Saxoniæ Arnesburgam, ab Henrico Aucupe proauo ſuo conditam, & interea vaſtatam, Rex inſtaurat, atque in meliorem formam reducit. Comitiis deinceps in Saxonia habitis, primum ſancit, ne quis Chriſtianus permittat ſuos liberos Slauis impiis ſeruire, neue eis ancillam aut ſeruum vendat: deinde ne quis filiam eisdem in matrimonium collocet: contrà qui faciant, & gladio eccleſiaſtico feriri, & extra patriam mandat infames vitam agere. *Arnesburga instaurata.*

BALDVINVS IV. Flandriæ Comes, & ætate iuuenili & opibus elatus, vrbem Valentiam in agro Hannonico capit: contra quem Rex conſcribit exercitum; & vrbem obſidet, auxiliis Roberti Regis Franciæ cognati ſui, & Richardi Normanorum Comitis, vt tradit Sigebertus: nam Lazius, Richardum Flandro militaſſe, cumq; eo victum eſſe, modo ſcribit contrario. Iniquitate autem hiemis & tempeſtatum factum eſt: vt obſidionem ſoluere, & re infecta diſcedere cogeretur: quod cùm Imperatori vincere antehac ſolito, valde acerbum eſſet; nec ſatis tutum credere aut Francis aut Flandris putaret: nouum è Germania magna (ita ſuperiorem plerique vocant) comparat exercitum, eo animo: vt aut totam Flandriam euerteret, aut Balduinum redigeret ad offi- 1007.
cium. Æſtate ſequente, cùm copias ſibi locis deſtinatis adeſſe mandauiſſet, mouit paratiſsimus in Flandriam. Ad fluuium vſque Schaldim populabundus proceſſerat: cui tranſitum BALDVINVS negat, & ripam vlteriorem obſidet: ſed requiſitis alio loco nauibus, amnem Flandris incautis ſuperat: qui tranaſſe militem cernentes, fugam capeſſunt, & in loca tuta perfugiunt. Imperator cũ toto exercitu in agrũ Gandauenſem tendit: & cœnobium quoddam extra mœnia occupat: & quia in vrbem multi fugerant, obſidere eam contendit: Flandros nobiles, in agris non paucos intercipit. Adductus in magnum periculum Balduinus, & animaduerſa Imperatoris potentia, & ſuis viribus conſideratis, conditiones offert: & Imperatorem placat: eique reſtituit Valentiam: ſeque in fide manſurum & Imperatoris partes defenſurum *Henrici expeditio in Flandriam.* *Valentia Imperatori restituitur.*

 ſurum

Henricus Sanctus.

ſurum iurat, & adiungit obſides. Poſt quam pacificationem, maiore honore extollitur, & Comes Valentiæ & Valachiarum ritu ſolenni declaratur.

Mors Giſelæ Imperatoris matris.

1007.

Obiit eadem æſtate GISELA Lotharingica, mater Imperatoris, anno ſeptimo ſupra milleſimum XII. Cal. Auguſti, ſepulta honorificè in templo Ratisbonenſe, ad mariti tumulum.

Eccleſiæ Cathedralis Pabebergenſis fundatio.

REINOLDO Comite Pabebergio, Henrici filio, absq; hæredibus defuncto, eam ditionem Imperator, coniugi doti dicit: cupiens autem eiusdem voluntate & precibus templum ibi cathedrale erigere; aduerſarios habet HENRICVM Præſulem Vurciburgium, & REGINOLDVM Eichſtadianum: ad quos fundi aliquot eius Comitatus pertinebāt. Cùm à Vurciburgio nihil obtineret ad inſtitutum perficiendum: conuentum indicit Francofurtum, omnibus Præſulibus Ciſalpinis: ad quem frequentes acceſſerunt, excepto Vurciburgio: qui Beringerū Sacerdotem, ſibi à ſacro officio vicarium, ſuo nomine ablegat; qui cauſam abſentiæ ſignificet, & iura eccleſiæ defendat. Imperator eos reuerenter allocutus, animi ſui votum exponit propemodū humilius, quàm pro dignitate ſua excelſa, obſecrat vniuerſos, vt in re ad laudem diuinam pertinente ſint adiumento: ſe nihil vi erepturum unquam, ſed compenſaturum honoribus, pręmiis, pecunia; vt liceat hoc conſummare, quod mente conceperit: conſentire ſibi optimam & fideliſsimam coniugem, & Henricum fratrē eius vnicū, nam ad hunc reſpiciebat hæreditas, cùm reliqui duo ſacro fungerentur magiſtratu. Legatus Vurciburgij, nullis pollicitationibus aut precibus motus contradicit: & priuilegia Regis Francorum & Imperatorum legenda exhibet: & obteſtatur ne quid fieri contra ea permittant. Moguntinus audita hominis poſtulatione, rogabat de more ſententiā; cui primo loco Magdeburgius reſpōdet, & id fieri legitimè poſſe teſtatur, ꝓpter acceſsionem honeſtā ad cultus diuinos; quibus Imperator à prima ætate ſemper toto impetu ſtuduerit, & adhuc ſtudeat. Nullo ex aliis contradicente, ſententias obſignat, & ad Regē defert. Is primùm lætitia perfuſus, gratias agi omnibus iubet; & ne quid porro impedimenti incideret, ſtatim Eberhardo Cancellario ſuo curā nouæ eccleſiæ fundandæ committit: & eum Præſulem nominari atq; inaugurari à Mogūtino præcipit: ſumptus ad ædificiū decernit & architectos. Vurciburgius ꝓpter pertinaciā accuſatus, gratia Regis excidiſſet: niſi Erenberti fratris ſui Antiſtitis Colonienſis auctoritate & gratia fuiſſet defenſus. Eſt autem ei, ne de iniuria quereretur, mandato Imperatoris de fundis & agris conceſsis, prope flumen Radiantiam,

Henricus Sanctus.

diantiam, quod Pegneſum Norici appellant, ex ſententia ſatisfactum. Incepta igitur baſilicæ Pabebergenſis ſtructura hoc anno eſt; & adiuncta ad templi cathedralis latera ſunt, duo operis magnifici cœnobia, alterum Protomartyri, alterum Archangelo dicatum. Dici non poteſt, quàm gauiſus Imperator ſit, id cœptum eſſe, quod iampridem expetiuerat: vtque id ad finem perduceretur, quod maximè finiri atq; ornari deſiderabat.

1008. *Boleslai Boemi exulis, ſeditioſi conatus.*

Anno ſupra milleſimum octauo Imperator Paſchalem ſolennitatem celebrat Ratiſbonæ: eò legati à Saxonibus miſsi, de Luticiorum conquerebantur perfidia: legati item Iaromiri Boëmi, de fratris exulis ſeditioſis conatibus, qui eos populos in ſuam ſocietatem pecunia conduxiſſet: bellumq; ambobus populis Saxònum & Boëmorũ meditaretur. Itaq; communi Principum conſilio, HERMANVS Rochlicij Comes, ab Imperatore legatus decernitur: qui & fœdera Slauica & Boëmica dirimeret: & Iarimiro, vbi opus eſſet, ſuppetias ferret: & ſocios reliquos defenderet. Veniens primùm ad BOLESLAVM, vt eius animũ exploraret, & apparatum cognoſceret: ſententiam publicam ei exponit, & de pace loquens auditur ſine controuerſia. Boëmus vt facilius exequeretur inſtitutũ ſuum: planè ſecurum dimittit, adhibito etiam, quod nunquam magnifecerat, iureiurando, nihil ſe contra aliquem moturum; neq; credendum iis, qui calumnias de ſe eiuſmodi in vulgus differret. Hermanus ita ab eo diſcedit, quaſi rem maximam confeciſſet, & multùm rei commodaſſet publicæ. Boëmus Luticiorum opera eueſtigio caſtellum Morezinum, non procul à Magdeburgo depopulatur: & vrbi quoq; ipſi terrorem inicit. Inde Ceruetium adortus, oppidum antiquiſsimum: ciues partim metu, partim præmiis adducit, vt arma ſecum coniungerent: aliis quoq;, ſi ſe ad patriam recuperandam iuuarent, largiter promittens, vt erat diſsimulator verſipellis: itaq; non minus iam Luticiorum, quàm Saxonũ armis, quos aſtutè perſuaſerat, timendus erat. Magdeburgij collecto tumultuanter milite, ad impediẽdum hoſtem Iuterbocã eunt: ſed viribus ſuis diffiſi, cum hoſtis eſſe multitudine ſuperior; animos eum inuadendi abiiciunt, & in vrbem redeunt: eos ſequebátur paſsim ex agris atq; oppidis multi, ſuæ vitæ & fortunis timentes. Boëmus nemine obſtante Lubã, Zitam, & Selpolin, pagos tunc non ignobiles populatur: deinde quanta poteſt velocitate, ad Budiſsinam contendit: ea tum milite Guncelini & præſidio Hermani, de quo iam dictum eſt, munitior erat. Ad muros inopinatò veniens Dux exul, deditionem poſtulat: neue crudeliter aut iniuſtè agere exiſtimaretur, dies ad deli-

Budiſsina à Boleslao obſeſſa.

Henricus Sanctus. deliberandum ſeptem concedit. Ciues de ſuo diſcrimine Hermanum Comitem certiorem faciunt, & auxilium flagitant: ſibi inducias dierum ſeptem conceſſas, poſſe etiam totidem alios hoſti reſiſtere, intra quos niſi metu pręſente liberentur, ſe vrbem tradituros: rogant, ne ſe obiiciat hoſti iracundo, & vrbem eius cupiditati oportunam, tali tempore deſerat. Hermanus ſociorum cauſam ad vicinos Principes defert, inprimis ad Vualtardum Præpoſitum Magdeburgium, Antiſtitis abſentis Vicarium. Cùm autem moram nimium Saxones traherent, & Hermani auctoritatem non vererentur, Budiſini ſeſe dedunt: nam & oppugnabantur quotidie, & præter ſpem à Saxonibus nihil auxilij habebant; & commeatu deſtituebantur: & proditionẽ, multis ciuibus in hoſtilem partem inclinantibus, pertimeſcebant. Igitur ne cum vrbe vitam ſimul amitterent, ita paciſcuntur: vt liceat ipſis armatis diſcedere: & quæ pro tempore poſſent, de fortunis ſuis ſecum ferre atq; agere. Quod cùm impetraſſent, vrbs in poteſtatem Boleslai venit: ad quem ſtatim ciues aliqui, qui dimiſsi erant, vt vel agellum vel ædiculam reciperent, redierunt, & eius militarunt ſtipendio. Factum hoc eſt menſe Aprili.

Budiſini ſe dedunt Boleslao.

Turbæ ob præſulatum Treuerenſem. Erat vita functus LVDOLFVS Antiſtes Treuerenſis: in eius locum ADELBERO, homo adoleſcens eligitur Reginæ frater, non propter reuerentiam eccleſiaſticam, vel adoleſcentis aliquã virtutem inſignem, ſed ad Imperatoris fauorem demerendum: id tamen Imperatori, Principi iuſtiſsimo non placuit: qui alterũ vxoris fratrem, per ambitum electum, ſuo iudicio graui repudiauerat: & in eius locũ Meingardum, Vuilligiſio à ſecretis ſubſtituerat; virum non tantùm nobilitate, ſed & doctrina & ætate venerabilẽ. Diterico repudiato contra Imperatorẽ fauebant ciues: vndè magni poſtea belli cauſa exorta eſt: nam ius ſuum vterque defendens, quòd alter, vt putabat, libera electione; alter Imperatoria auctoritate conſecutus eſſet; ferro inuicẽ & incendiis graſſabantur. Imperator indignatione percitus, Adelberonem cenſura eccleſiaſtica puniendum cenſet: & alium Antiſtitẽ curat Treuerenſibus conſecrandum: huius aduerſarios aut expugnandis caſtellis ipſorum defatigat, aut in præſidiis fame tam diu premit, donec voluntati Imperatoris parerent. Fratri ferebat opẽ HENRICVS Dux Bauariæ: & quos Imperatoris iracundia interficiendos ſuaſerat, ipſorum vitam conſeruabat.

Erat præterea è viuis ſublatus VVIGMANVS Præſul Merſburgius, ortu nobili è Turingia auſtrali; qui è villis propriis Sidgeshuſia, Vuirbena, Niderlinga, Dalbina, Nunſtadia, Vphuſia reditus

ditus eccleſiæ multùm auxerat; & Belgeram ſaltum (quem pulchrum montem nominat Ditmarus) totum ei dicauerat. In defuncti locum DITMARVS Comes Summeringius, cuius tum Retmeslebæ ſedes erat, è canonico Magdeburgio eligitur, & conſenſu Regis à Brunone Præſule Auguſtano Neuſtadij per manus impoſitionem confirmatur: & Alſteti coronatur, à Thammone Magdeburgio. Huic fœdata facies erat, in maxilla morbo, in naſo ruptura: ſed prudentia & eruditione anteibat: is eſt autem qui libros Annalium reliquit. *Henricus Sanctus.* *Ditmarus Præſul Mersburgius conſecratur.*

Rex Duci Bauariæ, eiusque fratribus propter ambitionem iratus, in patriam iter illis intercludit: & indicto Ratisbonā conuentu, deturbare eum de dignitate modò tradita deliberat. Diuersùm inter ſe Bauari ſentiebant: qui HENRICVM amabant, & ſe Ducem alium electuros negabant: aliqui indulgentes Imperatoris affectui, eum puniendum cenſebant, quòd iniuſtæ cauſæ patronus nimis durus eſſet. Accedebant ad cauſam eius exacerbandam, querelæ Arnulfi Præſulis, & Sacerdotum diui Emmerani, qui ab Arnulfo Imperatore conſtituti ſunt: iique habebant aſſentientem multitudinem, quæ ſemper odit præſentia, & expetit noua. Tractum diſſenſionibus tempus eſt, ita vt negotium in alium conuentum differretur. *Imperator Henricum D. Bauariæ deturbare conatur.*

Imperator Magdeburgi ſolennem Pentecoſtes diem celebrat: qua in vrbe dura & acerba contentio fuit inter Dedonem Budſecium, qui nuper Comes Mersburgi factus erat: & inter Beringerum Marchionem Ballenſtadium. Hic enim illum accuſans, quòd Regi tetendiſſet inſidias, ita repulſus eſt, vt vix ipſe periculum effugeret: ſed Rex minimè ad vlciſcendum præceps, rem inquiri mandat; & Burchardum Saxoniæ Palatinum arbitrum conſtituit: quam narrationem libro quinto perſequar prolixius. *Contentio inter Dedonem Mersburgium Comitem, & Beringerum M. Ballenſtadium.*

Diſcedens inde Rex, quæ curanda erant Reip. cauſa, aliis locis exequitur, & animos quorundam dubios confirmat, alios à conſiliis prauis deterret: nā in Saxonia inferiore graues erant ſimultates, ſed adhuc latētes & clandeſtinæ: & in populis Slauicis, ad rebellionē natis, nulla poterat expectari fides, aut ſperari conſtātia. Imperator dum locorū illorum duces & præfectos adhortaretur ad æquitatem; neque cenſeret nimiis exactionibus grauandos eſſe eos, qui iugum ſubiiſſent: ex amicis ſibi hoſtes fecit: nam quia ſuſpicioſa omnis eſt improbitas, plura ipſum cognouiſſe exiſtimabant, quàm reſciuerat: neue illius foret pertime-

 ſcenda

Henricus Sanctus. ſcenda cenſura exactior, ad arma accingebantur, quibus ſuam auaritiam & ſcelera tuerentur: id quod paulò pòſt intellectum eſt. Bauarus hoſtilem ſuum erga Imperatorem animum, multis iniuriis declarabat: cuius furori quaſi ſtimulos addebat Antiſtes Metenſis. *Bellum ab Imp. indicitur Bauaro & Metenſi.* Quod cùm Rex animo ægro ferret: eis palam bellum intulit, vt cupidos vi cogeret, quibus clementia imperare nõ poſſet: quique ab eo non expectarent beneficia, ſed ea vltro raperent: aliena ætate, non opportuno tempore. Quare cùm eis nõ negaret beneficia, ſed ea differret, hoſtes maximos habuit; quibus adimere armis cogebatur, quod ſponte obtuliſſet, ſi fuiſſent officij & modeſtiæ ſtudioſi. Militabant Imperatori Slauicæ cohortes, quas è nobilitate conſcripſerat, ij cœnobium quoddam agri Metenſis, vaſtant & ſpoliant: quorum factum ipſe improbabat; qui locis parci religioſis ſeuerè præceperat. Itaque illud de ſuis poſtea ſumptibus maiore magnificentia reſtituit: & ne quid tale in poſterum fieret, quo Deus offendi ſacrilegio poſſet, omnibus ſuis militibus pœna propoſita interdicit. Bellum viri prudentes diſſuadebant: quorum ſententiis cognitis, Imperator moueri ſe paſſus eſt: & conuentu indicto, cauſam diſcutiendã relinquit aliorũ iudiciis: in eo pertendens, adoleſcentulis impetitis nõ eſſe committendas Eccleſias, cùm non ſalutem hominum, ſed opes & dignitates quærerent; neq; exequi grauiſsima munera cum auctoritate poſſent, quibus eſſent deſtinati, propter ſtultitiam. Addebat præterea, in eo violari ſuam conſcientiam, ſi conniueret: labefactari dignitatem, ſi etiam aſſenſu probaret: mox futuros alios, qui exemplo nixi, idem facerent; & bella in Eccleſiis flagitioſa ſuſcitarent. Expoſita Regis ſapientiſsimi oratione, ſani homines improbare eam non poterant: inuidi & ambitioſi carpere apertè non audebant: ſed cùm viderent omni ſpe ſua ſe deiici aduerſarij, multò magis cupiditate incendebantur. Aderant in eo conuentu homines circiter octingenti, exuti fortunis, qui Imperatoris opem implorabant, & ſedem ab eo petebant, in qua vita ſaltem tuta miſeris foret: ea res magnæ inuidiæ Antiſtiti fuit. Dicebant enim conſultum populo Metenſi fuiſſe, ſi iſte aut nunquam Sacerdos fuiſſet; aut etiam homo natus non eſſet. In hoc quoque conuentu cùm negotium non componeretur, induciæ menſium aliquot conceduntur: quibus aduerſarij Regis in loca tutiora ſe reciperent: nam eis impunitas & libertas fuerat promiſſa.

Inſidiæ Verdunenſi Præſuli, & Duci Moſellano ſtructæ. Diſcedentibus Moguntia, HAIMONI Præſuli Verdunenſi, & DITERICO Duci Moſellano: qui exulum calamitoſorum miſerti

miſerti erant, & iudicio Imperatoris aſſenſerant: factio Metenſis antiſtitis inſidias collocauerat: eosq; improuiſos adorta, Præſulem interficit, Ducẽ vulnerat atq; capit; qui datis obſidibus ſe redemit pecunia. Iracundia Imperatoris exarſit vehementius in ſuos: qui nullius ordinis, nullius religionis ratione habita, pariter in omnes crudeles eſſent: ſed diſtractus negotiorum multitudine, quæ vellet, exequi tum temporis non potuit: vicinis tamen Ducibus mandari iubet, vt ab innocentibus iniuſtam immanitatem, quantũ poſſent, arcerent. Ipſe Mersburgi cauſam cognoſcebat belli inteſtini, inter duos agnatos GVNCELINVM Marchionem Miſnenſem, & HERMANVM Comitem Rochliciũ, qui Miſnæ vrbis poſſeſsionem iure potiore ſibi vindicabat. Erant vtrinq; leuia facta prælia, & ciues interfecti: inprimis incenſum Rochliciũ, nobile oppidum: & arx Guncelini ad Salam cõplanata, in qua magna præda inuenta fuerat. Loco priore ſententiam in patruũ dixit Hermanus: eſtq; auditus æquo animo, & eius accuſatio approbata. Guncelinus & virtute & ætate multùm valens, fratris ſui filij lenire quidem accuſationem potuiſſet: ſed multò acerbiùs ab ipſo Imperatore accuſabatur: intentis ei criminibus multis, ad quæ reſponſum neque aptum, neque ſpecioſum inueniebat. Quæ cauſa cùm eſſet aliorum Principum iudiciis diſcuſſa; eiuſmodi tandem lata ſententia eſt; vt Hermanus in ditionem paternam cum dignitate reſtitueretur, Guncelinus mandaretur cuſtodiæ, nam cùm conuictus eſſet læſæ maieſtatis, vitam retinuit interceſsione & rogatu Principum.

Henricus Sanctus.

Cauſa belli inteſtini inter duos agnatos diſcutitur.

Rex compoſitis denuo rebus Saxonicis, totam æſtatem & hiemem inſequentem in Saxonia manet: ſeque ad bellum Boëmicum, quod auxiliis Slauicis & Polonicis gerebatur, magnis viribus accingit: quod toties tentatum, finire non potuerit, Ducis illius verſutia & mutabilitate; qui vt fabuloſus ille ſerpens, victus ſurgeret, & diminutus augeretur. 1009.

Mortuus erat anno ſupra milleſimum decimo, Imperatoris 1010. decimo (vt Helmoldus ſcribit) BENNO Dux Saxoniæ: cui BERNARDVS filius ſuccedit, iniquo in Regem animo, ſed qui conceptum odium diſsimulauerat. Eius pater atq; auus ab Othonibus ex progenie humili ad ampliſsimam dignitatem euecti, meritorum perpetuò manſerunt memores: & pro Imperatoribus ac patria pugnarunt acerrimè, nec ſpem de ſe conceptam vnquam fefellerunt: ſed hunc futurum Eccleſiarum hoſtem, ac pacis turbatorem, ex eius morum leuitate pater ante mortem, magno animi ſui dolore prædixerat.

Bernardus Dux Saxoniæ degener.

Henricus Sanctus. 1013. *Legati in Boemiam miſſi.* Anno inſequente poſt ferias Paſchales conuentus indicitur Belgrá, Geronis marchionis oppidum: in quo demũ decernitur expeditio in Boemum. Aderat ibidem Iarimirus, exulis frater, amicus Regis, cuius res agebatur maximè. Viſum fuit primùm legatos mittere, ſi redire ad ſanitatem, & cauſam ſuam arbitris relinquere BOLISLAVS vellet, vt poſthac cum fratre concors, & cum Imperatore placidus, ita vti deceret ipſum, viueret; & hoſtium patriæ communium hoſtis eſſet. Legatione fungebantur Bernardus Dux Saxoniæ, & Vualthardus Præpoſitus Magdeburgius: qui ei voluntatem Imperatoris primùm exponunt: tum ab iniuriis dehortantur, plurimarum enim reus erat: poſtremò admonent, vt ſibi conſulat in tempore. Verùm Bolislao vel in fata ſua ruenti, vel legatorum ſocordia, perſuaderi non poteſt, vt Regem audiat, & Germanorum ſe ſubiiciat poteſtati: ita enim ille fœdus cum Imperatore interpretabatur. Ad eundem, alij tum legati veniebant, Hauellorum & Brandeburgiorum nomine: qui ei contrarium ſuadebant, & ad bellum inuitabant; multa iacientes in optimum Imperatorem iniqua & improba. Ii cùm per hanc regionem vagarentur, & explorarent loca; depræhenduntur Ranſtadij, non procul à Lipſia, qui tum ad Geronem locus pertinebat. Interrogati qua de cauſa adeſſent, dubiè reſpondent; ſeparati alter ab alio, etiam loquuntur diuerſa. Ideo ſubiecti quæſtionibus, ſe exploratores eſſe fatentur; & ſubiiſſe legationem contra Imperatorem non negant: aliud verò ex ipſis extorqueri aut cognoſci non potuit. Erant in propinquo Imperatoris milites, ad quos in caſtra miſſi, in colle propinquo erectis furcis cum ſuis famulis, laqueis ſtrangulantur.

Geronis ditio vaſtatur. Ditionem GERONIS iidem milites quaſi hoſtilem vaſtabant, & villas incendebant: quod fieri Imperator paſſus eſt. Gero queri non fuit auſus, fortaſſe quòd hic ſibi conſcius eſſet alicuius delicti: & ideo Imperator conniueret ad iniuriam; quam aliis in locis aut prohibuit, aut factam compenſauit.

Imperatoris morbus. Inciderunt in his motibus in aduerſam valetudinem & Imperator ipſe, & Thammo antiſtes ei intimus: ægrotabant præterea multi milites, quod cùm expeditioné cęptam impedire videretur: conſultũ Imperatori eſt, vt locũ mutaret propter cõtagionẽ; & propiùs ad hoſté accederet: & ſuæ valetudinis cauſa, duces bello idoneos legeret: ne Bolislaus auctus viribus, & factus aliis formidoloſus, ad defectionem traheret totam Boemiam: & bellum vicinis Germaniæ, quibus nunquam nocere deſierat, ſuſcitaret maximum. *Bellum Boemicum.* Igitur ad eius cœpta impedienda, adduntur

Duci

Duci IARIMIRO, GERO Marchio Luſatius, & HERMANVS Miſnenſis. Imperator ſibi legat Arnulfum & Meinuerum Præſules: qui regionem omnē à Budiſsina depopulabantur, vſq; ad flumen Oderā; vrbem deinceps Glogouiā adoriebātur, in quo copias ſuas Boliſlaus collegerat: cuius milites hoſtium aduentū de muris cernentes, Ducis ſui lentitudinē mirantur, ei prius inſolitam: demum per tribunos alloquuntur, cur hoc fiere patiatur: petuntque ab ipſo, niſi aliud conſtitutum in animo habeat, vt ſibi erumpendi & arcendi hoſtē faciat poteſtatem, ne ignaui & timidi habeātur. Ille ſubitò oppreſſus ab hoſtibus, & iam admonitus & quaſi obiurgatus à ſuis; vt maiorē vim haberet oratio, ipſe reſpondere publicè voluit. Hoſtes (inquit) noſtri numero quidē pauci ſunt, ſed eſt flos virorum lectiſsimorum: equidē ſi Imperatorem vinco; nō deerunt illi plures, & meliores quoq; copiæ: ſin aduerſante fortuna victus fuero, hoc tempore alium militem recuperandi ſpem inuenio nullam. Quamobrem vt me ipſum ad fortunam meliorem conſeruem; & vos ſocios fidiſsimos periculo temere ne ſubijciam: alia ratione tectiore & nō periculoſa cum hoſte videmur agendum: quæ quidem hactenus rarò me fefellit, & hoc toto exilij tempore plurimùm profuit. Habemus promiſſa ingentia amicorum: Imperatorem oderunt multi apertè: inſidiantur ei, quin exercitu eius modò ſunt: aliqui tacitè, qui nos facilè non obſidebunt: ſed quomodo locupletati domum redeant, cogitabunt. Mihi proſpecta via eſt, qua rebus noſtris conſulam: quam poſtea intelligetis, cùm eam in medium proferre erit magis idoneum, minùs periculoſum. Quamobrem vt alij tempori vos reſeruetis integros, precibus oro iuſtis & neceſſariis. Hoc ſermone repreſsi militum animi ſunt: & intra præſidium ſe ipſe continuit, neue portam quis egrederetur, pugnandi auiditate interdixit. Regij milites prædæ & rapinis intenti, obſidionem tanquam diuturnam & damnoſam intermittunt: oppida, agros, villas ſpoliant: quos neq; aquarum inundatio, quæ propter tempeſtates & imbres continuos, ingens erat: neque metus eruptionis tardabat, vt à propoſito deſiſterent. Præda igitur ingenti comparata, cùm nemo vſpiam reſiſteret: milites IARIMIRI, reditum in patriam feſtinant: idem per Milcienos Imperatorij faciunt: Boleslaum è manibus ſuis elabi, nouam belli relinquentes cauſam, per incuriam patiuntur: quem ſi obſediſſent, debellatum illo tempore fuiſſet, & non minus patuiſſet copia explendæ auariciæ, per totam illam prouinciam, defenſorum inopem atque vacuam.

Henricus Sanctus.

Boleslaus à manibus hoſtium elabitur.

Legati

Henricus Sanctus. 1013. *Legati in Boemiam miſſi.* Anno inſequente poſt ferias Paſchales conuentus indicitur Belgrá, Geronis marchionis oppidum: in quo demũ decernitur expeditio in Boemum. Aderat ibidem Iarimirus, exulis frater, amicus Regis, cuius res agebatur maximè. Viſum fuit primùm legatos mittere, ſi redire ad ſanitatem, & cauſam ſuam arbitris relinquere BOLISLAVS vellet, vt poſthac cum fratre concors, & cum Imperatore placidus, ita vti deceret ipſum, viueret; & hoſtium patriæ communium hoſtis eſſet. Legatione fungebantur Bernardus Dux Saxoniæ, & Vualthardus Præpoſitus Magdeburgius: qui ei voluntatem Imperatoris primùm exponunt: tum ab iniuriis dehortantur, plurimarum enim reus erat: poſtremò admonent, vt ſibi conſulat in tempore. Verùm Bolislao vel in fata ſua ruenti, vel legatorum ſocordia, perſuaderi non poteſt, vt Regem audiat, & Germanorum ſe ſubiiciat poteſtati: ita enim ille fœdus cum Imperatore interpretabatur. Ad eundem, alij tum legati veniebant, Hauellorum & Brandeburgiorum nomine: qui ei contrarium ſuadebant, & ad bellum inuitabant; multa iacientes in optimum Imperatorem iniqua & improba. Ii cùm per hanc regionem vagarentur, & explorarent loca; depræhenduntur Ranſtadij, non procul à Lipſia, qui tum ad Geronem locus pertinebat. Interrogati qua de cauſa adeſſent, dubiè reſpondent: ſeparati alter ab alio, etiam loquuntur diuerſa. Ideo ſubiecti quæſtionibus, ſe exploratores eſſe fatentur; & ſubiiſſe legationem contra Imperatorem non negant: aliud verò ex ipſis extorqueri aut cognoſci non potuit. Erant in propinquo Imperatoris milites, ad quos in caſtra miſſi, in colle propinquo erectis furcis cum ſuis famulis, laqueis ſtrangulantur.

Geronis ditio vaſtatur. Ditionem GERONIS iidem milites quaſi hoſtilem vaſtabant, & villas incendebant: quod fieri Imperator paſſus eſt. Gero queri non fuit auſus, fortaſſe quòd hic ſibi conſcius eſſet alicuius delicti: & ideo Imperator conniueret ad iniuriam, quam aliis in locis aut prohibuit, aut factam compenſauit.

Imperatoris morbus. Inciderunt in his motibus in aduerſam valetudinem & Imperator ipſe, & Thammo antiſtes ei intimus. ægrotabant præterea multi milites, quod cùm expeditionẽ cœptam impedire videretur: conſultũ Imperatori eſt, vt locũ mutaret propter cõtagionẽ; & propiùs ad hoſtẽ accederet: & ſuæ valetudinis cauſa, duces *Bellum Boemicum.* bello idoneos legeret: ne Bolislaus auctus viribus, & factus aliis formidoloſus, ad defectionem traheret totam Boemiam: & bellum vicinis Germaniæ, quibus nunquam nocere deſierat, ſuſcitaret maximum. Igitur ad eius cœpta impedienda, adduntur

Duci

Duci IARIMIRO, GERO Marchio Luſatius, & HERMANVS Miſnenſis. Imperator ſibi legat Arnulſum & Meinuerum Præſules: qui regionem omnē à Budiſsina depopulabantur, vſq; ad flumen Oderā, vrbem deincepsGlogouiā adoriebātur, in quo copias ſuasBoliſlaus collegerat: cuius milites hoſtium aduentū de muris cernentes, Ducis ſui lentitudinē mirantur, ei prius inſolitam: demum per tribunos alloquuntur, cur hoc fiere patiatur: petuntque ab ipſo, niſi aliud conſtitutum in animo habeat, vt ſibi erumpendi & arcendi hoſtē faciat poteſtatem, ne ignaui & timidi habeātur. Ille ſubitò oppreſſus ab hoſtibus, & iam admonitus & quaſi obiurgatus à ſuis: vt maiorē vim haberet oratio, ipſe reſpondere publicè voluit: Hoſtes (inquit) noſtri numero quidē pauci ſunt, ſed eſt flos virorum lectiſsimorum: equidē ſi Imperatorem vinco; nō deerunt illi plures, & meliores quoq; copiæ: ſin aduerſante fortuna victus fuero, hoc tempore alium militem recuperandi ſpem inuenio nullam. Quamobrem vt me ipſum ad fortunam meliorem conſeruem; & vos ſocios fidiſsimos periculo temere ne ſubiiciam: alia ratione tectiore & nō periculoſa cum hoſte videtur agendum: quæ quidem hactenus rarò me fefellit, & hoc toto exilij tempore plurimùm profuit. Habemus promiſſa ingentia amicorum: Imperatorem oderunt multi apertè: inſidiantur ei, qui in exercitu eius modò ſunt: aliqui tacitè, qui nos facilè non obſidebunt: ſed quomodo locupletati domum redeant, cogitabunt. Mihi proſpecta via eſt, qua rebus noſtris conſulam: quam poſtea intelligetis, cùm eam in medium proferre erit magis idoneum, minus periculoſum. Quamobrem vt alij tempori vos reſeruetis integros, precibus oro iuſtis & neceſſariis. Hoc ſermone repreſsi militum animi ſunt: & intra præſidium ſe ipſe continuit: neue portam quis egrederetur, pugnandi auiditate interdixit. Regij milites prædæ & rapinis intenti, obſidionem tanquam diuturnam & damnoſam intermittunt: oppida, agros, villas ſpoliant: quos neq; aquarum inundatio, quæ propter tempeſtates & imbres continuos, ingens erat: neque metus eruptionis tardabat, vt à propoſito deſiſterent. Præda igitur ingenti comparata, cùm nemo vſpiam reſiſteret: milites IARIMIRI, reditum in patriam feſtinant: idem per Milcienos Imperatorij faciunt: Boleſlaum è manibus ſuis elabi, nouam belli relinquentes cauſam, per incuriam patiuntur: quem ſi obſediſſent, debellatum illo tempore fuiſſet, & non minus patuiſſet copia explendæ auariciæ, per totam illam prouinciam, defenſorum inopem atque vacuam.

Henricus Sanctus.

Boleſlaus è manibus hoſtium elabitur.

Legati

Henricus Sanctus. Legati ad Imperatorem præmittuntur, qui ſibi ex animo cecidiſſe negotium nunciarent: quos ille Mersburgi expectabat: eò enim ad curandam valetudinē aduectus fuerat. Thammo Antiſtes Strelæ conſtiterat, donec nauigare Albi potuiſſet: tum conſtitutis in ſua diœceſi, quæ voluiſſet; ꝓperè ad Regē recurrit: & vnà Poledam proficiſcitur, ad diem Chriſti natalē celebrandū. Eum autem locum Rex elegerat, vt animos quorundā vacillantes, atq; ſuſpectos ad ſuam auctoritatē reuocaret: & præfectis, quæ curanda faciendaue eſſent, præſens præſentibus maiore auctoritate iniungeret. Ad oppidum antiquum Lebuſiā veniens, quod Romanum pręſidium fuiſſe exiſtimant, ad Oderam fluuium ſitum, militem recenſet, & ſocios colligit: in eo loco vrbem duodecim portas habentem ſtetiſſe, è ruderibus coniectum fuit. Commotus igitur loci poſitu eximio, ad eam vrbem inſtaurandam, & ſuos hortatur, & vicinos euocat; dimenſusq; agri ſpacium, intra dies quatuordecim ſumma celeritate opus abſoluit. Erectis operibus ad defenſionem aptis, & ductis ingentibus foſsis, ei vrbi imponit præſidium, & areas diuidit: & ſedem ibidem cathedralem conſtituit, quam è bonis Slauorum munerat atq; locupletat.

Circa idem tempus cœnobium Vuallebicium IV. Id. Auguſti conflagrat, cum quatuor ad id pertinentib. eccleſiis. Templū Pabebergium diuo Archangelo ſacrum, & alterum diuo Benedicto in Munchbergo inde dicto, cùm eſſent abſoluta; Imperator fecit ea conſecrari ab Eberhardo primo præſule, anno Chriſti ſupra milleſimum vndecimo, vt Vrsbergius: duodecimo, vt Schafnaburgius, ipſo die natali ſuo. Dedicationi interfuerunt Antiſtes Aribo Moguntinus, & Peregrinus Colonienſis: ille diui Martini, hic diui Petri apoſtoli aras conſecrauit. Cœnobio abbas datus eſt RABODVS, vir optimus & grauiſsimus. Huic adoleſcentes ingenioſi & nobiles tradebantur, quos literis & pietate inſtitueret, & ritus eccleſiaſticos doceret: qui ſi ꝓgreſſus feciſſent in moribus & eruditione, vocarentur inde ad maiores eccleſiás. Tale quoque fuit cœnobium Bergenſe prope Magdeburgum, ad cuius imitationem ſchola Pabebergenſis fuerat inſtituta. Ditmarus ab aliis diſſentiens, teſtatur hanc ædem conſecratam à Ioanne III. Patriarcha Aquileienſe, in præſentia triginta præſulum. Indicta enim pariter ſynodus fuerat: in qua accuſatur à ſuo Antiſtite Gebhardus Ratisbonenſis: & ab Imperatore ipſo exprobratur Diterico Metenſi; quod ſe apud Pontificem falſo crimine detuliſſet: præter viri religioſi officiū. Thammo quoque admonitus, quæ erant Mersburgio adempta, nonnulla reſtituit.

Conſecratio templorum Pabebergæ. 1011.

Impe-

Imp. Merſburgum rediens ad Pentecoſten peragendá, Thammone ægrotum ſecū ducit; qui propter morbum ſacra de more facere non potuit, ſed id loci eius præſuli commiſit. Valedicens tū Imperatori, naui defertur Gibecheſteiniam, inde Rodenburgū: feſtinans ad ſuam metropolim, inter eundum moritur, præſente Vualthardo Præpoſito, quem ad ſe euocauerat. V. Idus Iunij, anno ſupra milleſimum duodecimo, cùm ſediſſet annos octo, menſes quatuor, dies octo. Obiit eodē die, Vngerus cœnobij Poſani paſtor; eius, vt nominari ſolent, ſuffraganeus. Cadauer Fraſam deportatum, inde in vrbem. Ad ſuam diæceſin adiunxerat hæc oppida, Arneburgum, Fraſam, Pretinum, & partem bonorum Eſiconis Comitis Merſburgij, vt & Ditmarus, & annales Antiſtitum teſtantur. Mittitur celeriter Bodo quidam nobilis, qui mortem Antiſtitis in aula Imperatoris nunciaret: mittitur protinus Sacerdos Redingus, qui de electione alterius ſignificaret.

Thammonis Antiſtitis Magdeburgij morbus & mors.

1012.

Imperator ERICVM præſulem ablegat, qui nouæ electioni contradiceret, tanquā illegitimæ: niſi à ſeipſo probaretur, is, quē declaraſſent Antiſtitem VVALTARDVS igitur, nobilitate, doctrina, & canicie venerabilis, Gronam ad Imperatorem accedit: collegij de ſe iudicium humiliter indicat: ſtatimq; annulū à Rege accipit: Redingo nuncio, præpoſitura traditur, quam Vualtardus annos octo & viginti geſſerat. Antiſtes nouus Magdeburgum deducitur, mandato Imperatoris, ab Arnulfo præſule: conſecratur ab Idone Miſnenſe. Facturus iter nouus antiſtes, ad Reginam Merſburgi agentem, in arce Gibecheſteina ægrotare incipit, & ibidē moritur pridie Idus Auguſti. Imperator Grona profectus erat in caſtra ad Mediomatrices: nam Metenſis vrbs grauiter obſidebatur: cuius ager cùm longe lateq; exhauſtus omni copia frumēti eſſet: ciueſq; inopia miſerabili promerētur, neq; firmi ſatis ad reſiſtendū eſſent; de pace cū Imperatore agere incipiunt. Albero Ducis Moſellani filius, puer adhuc dignitatem præſulis erat conſecutus, fauore clientiū: Ditericus ei tutor erat conſtitutus, cōſenſu collegij. Verùm cùm hic puerū vrbe exterminaſſet: & in ſe tranſtuliſſet & beneficiū & honorē alienum: propter ætatem immaturā pueri, & cupiditatē ſtultam adoleſcentis: illa diæceſis florentiſſima, populationibus & latrociniis vaſtatur adeò: vt quotidie ad pacē faciendā propenſiores, ipſa neceſsitate fierent, cuius & Sigebertus meminit. In caſtris ante Metim Imperator ſit certior, de obitu inſperato noui Antiſtitis Magdeburgij. Aula dignū iudicat Geronē, qui Imperatori à ſacris tum erat: collegam elegerat Ditericū, Ditmari præſulis Merſburgij, vt ipſe ſcribit, nepotē. Hic ne planè contemptus videretur: in Geronis locum aſciſcitur, vt à ſacris Imperatori eſſet.

Electio & mors Antiſtitis Magdeburgij.

Obſeſſi Metis.

BOLIS-

Boleſlaus Bohemus iterum arma induit.

BOLISLAVS qui ſe continuerat, vt diximus; occaſionem rei bene gerendæ nactus, propter Regis abſentiam, & duorum Antiſtitum celerem obitum: militibus ſuis magnos animos, & ſpem felicem iniicit: eoſque ad vrbem nuper conditam, Lebuſiam adducit. Sciebat ille pro ſua aſtutia Saxones ſuccurrere ciuibus non poſſe, propter fluminum omnium inūdationem; & propter ſuum acceſſum, nulli planè ne cogitatione quidem aut ſuſpicione prouiſum. Erat ſpacium vrbis amplum ſecundum rudera vetuſtâ, ſed adhuc habitatoribus admodum inane. Itaque vt primùm hoſtis accedebat, portæ ei aperiuntur, quod ſperarent ſe quoque mitius iri habitum, ſi neminem ex aduerſariis telo aut gladio læſiſſent: ſed barbaries irata non mitigatur bonitate aut officio. Itaque graſſatus Boemus ſine pauore atque diſcrimine in omnes, vrbis præfectum grauiter vulnerat, Guncelinum ibi exulantem capit, vel (vt nonnulli ſcribunt) occidit, quingentos homines nobiliores ad oſtentationem victoriæ atque triumphi, in vinculis abducit. Vrbem nouam à fundamentis diruit: ſpoliatamque flammis conſumit XIV. Cal. Sept. anno ſuprà milleſimum tertio decimo. Delata ad Reginam, quæ Mersburgi erat, tanta calamitate: copias conſcribi, & ad flumen Mildam conuenire iubet: vt ſi hoſtis Albim tranſiret, eius conatus crudeles impedirentur. Incidit in hunc eundem annum mors ERVINI Camacenſis Præſulis: item CONRADI & HERMANI Ducum puerorum. Imperator bello apud Mediomatrices finito, Magdeburgum venit: & prima de coërcendo Boëmo init conſilia.

Lebuſia diruta.

1013.

Prodigia.

Dum ibi verſatur, partus monſtroſus editur, gemelli nempe dentati, qui loco brachiorum extremorum alas habebant; tertio poſt ortum die rident: & poſtea mutua inter ſe conflictione, vitam ponunt. Viſa eſt futuri alicuius belli ſignificatio oſtendi hoc portento: ad quod acceſsit tale item prodigium. Iuuentus miles eſt, quem mures inuaderant, quos ille neque ferro neque fuſtibus arcere potuit: includitur deinceps ciſtæ, & fune in medio conclaui appenditur: ſed nec ea ratione cuſtodiri potuit, quin vſque ad mortem cum cruciatu arroderetur.

Boleſlaus Bohemus excæcatur.

Boëmus interea, qui inſidiis ſemper pugnauerat, inſidiis capitur: & oculis priuatur à Rege Poloniæ, iuriſiurandi ſui immemore: nam cùm ei ad conuiuium inuitato, poſt conditiones & fœdera ſalutem promiſiſſet, nec ferro vim vllam illaturum: admota ad oculos candente lamina, viſum ei adimit: cùm ille nec vitam violatam poſset dicere, nec ferro ſe attactum fuiſſe: eiuſdem conſiliarij inter epulas trucidati, de muris Cracouiæ deiiciuntur.

IARI-

IARIMIRVS eius frater, qui hactenus ſummis beneficiis Imperatoris affectus fuerat, vel neceſsitate coactus domi, vel auxilio deſtitutus foris, ipſe quoq; animum more gentis mutauerat: vtq; fratri ſeſe poſſet coniungere contra Imperatorem; ingentem Bauarorum multitudinem occiderat. Pro eo admiſſo, cùm Imperatoris gratiam ſupplex implorаſſet, nihil impetrauit: ſed datus cuſtodiendus eſt Edelbodo Præſuli, donec iudiciis Principum conſtitueretur, quid agendum de eo foret. *Iarimirus degenerat.*

Caſus BOLISLAI multis acerbus erat, quòd vir fortis & magnanimus, ſpecie religionis & amicitiæ captus, & à ſuo quodam familiare, gente generoſa nato proditus fuerat: qui etiamſi pœna non indignus exiſtimaretur; erat tamen indignus tali contumelia. Accidit ab iiſdem proditoribus iniuria inſignis, atque planè noua, Bolislai natu maiori filio IARIMIRO: quem venantem in locum deducunt ſolitarium: & arbori alligatum, ſagittas in eum certatim coniiciunt: iamque multis modis putantes perfoſſum, ſub dio iacentem relinquunt. Dei autem ſingulari clementia, & Angelis ſanctis tela ab eo depellentibus, ſeruatus adoleſcens eſt: & paulò pòſt de omni proditorum factione ſumendum curat gladio ſupplicium: euaſerat tamen ex iis dux atque princeps tanti ſceleris, quem & Polonici & Boëmici annales Cochanum nominant, portentum potius, quàm hominem dicendum: neque ex homine, ſed è robore, ſi mores inſpicias, progenitum. Iarimirus è Regis cuſtodia elapſus, ad ſuos rediit: ſed metu latére cogitur. *Caſus Boleslai eiuſque filij Iarimiri.*

MESICHO Polonus iam ad Boemiam occupandam, acceſſum patere ſibi, iudicans; nouas copias comparat: & omnem ferè Boëmiá ſui iuris facit. Cùm miſerè ſublatus eſſet BOLISLAVS, & Iarimirus metu non auderet progredi: frater illorum VLRICVS ad patriam liberandam à Deo excitatur. Is aliquandiu in aula Imperatoris verſatus honeſtè, ab eo non eſt muneribus venditus Regi Polonorum, vt falsò Imperatorem optimum & innocentiſsimum Olqmucenſis accuſat: nam Coſmas Duces ſuos hîc præterit, & nugas alienas recenſet: ſed excitatus (vt dixi) à Deo, & à Boëmis, patriæ oppreſſæ bene volentibus, & ab ipſo Imperatore (vt Ditmarus teſtatur) vocatus Mersburgum: ducatum, quē ſibi iniuſtè exteri vſurpabant, beneuolentia & auctoritate Imperatoris, gratuitò accipit: inde in Boëmiam clàm profectus, caſtellum Dienizum munitum arte & natura, in ſuam poteſtatem redigit. Eius aduentu optatiſsimo populares exciti, ad ipſum ex agris & vrbibus vndequaque accurrunt. Ipſe armatis domi tacitè *Vlrici Boëmiæ Ducis magnanimitas.*

Henricus Sanctus. amicis atque ſeruitiis, tantas copias contrahit; quantæ ad pellendos ex vrbe regia Polonos ſatis viderentur. Itaque inopinatò ad Pragæ mœnia accedens, apertis tacitè ſibi portis, claſsicum canit: & quia noctis tempus erat, hoſtes temulentos & ſecuros partim opprimit, partim capit: aliquos pecunia ſe redimentes dimittit: crudelitatis conuictos etiam trucidat: MESICHO opera fidi hominis vix fuga euadit. Potitus vrbe primaria, cætera caſtella faciliùs ſubiugat: quorum præſidiarij magna ex parte fugerant, cùm de caſu ſociorum intellexiſſent.

Vlrici crudelitas. Tali ſucceſſu nimium elatus Vlricus, fratri Iarimiro oculos eruit; vel vt Regem demereretur, è cuius cuſtodia effugerat: vel impellentibus ipſum aduerſariis, ne ille ſibi propter ætatem præferretur: vel quòd in contentione, de diuidendo regno laceſsitus ab eo victor eſſet: ſed qualis tandē cunque prætextus fuerit, dum illum ad gubernandum faceret inutilem, facto videlicet oſtendit, quid quæſiuerit. Præcepit eodem furore Boſionem præfectū ſuum, virum fortiſsimum interfici, eò quòd conſilium moderatius dederat: quem cum fratre conſpiraſſe arguebat. Sæuiit poſtremò in omnes, qui actiones eius non probarent, aut ſuas voluntates diſsimulando non tegerent, aut liberius aliquid loquerentur. Quamobrem is amor, quo populus in eum flagrauerat, ſtatim reſtinguitur; cum ipſum vereri & metuere cogerentur. Nam cùm non parceret coniunctiſsimis, facilè ſuſpicari poterāt, qualis erga plebem eſſet futurus. De hoc Duce, quòd puellam humilem duxerit, & poſtea Iuditham Othonis II. Imperatoris, vt alij ſororem, vt alij filiam rapuerit, Italici, Germanici, Boëmici, ſcriptores tradunt: ſed neſcio quo auctore, in eam erroris opinionem ſint traducti: nam & tempora hanc fabulam refellere poſſunt: & eam refellit vnus ex omnibus locuples ad hanc rem probandam auctor Coſmas Pragenſis: quem Olomucenſis imitatur in eo, quòd non ab Vlrico, ſed à filio eius Bretislao raptam ſcribit: ſed in cæteris in eadem ſalebra hæret. Quæ compertiora de hac re ſint, in Othone II. ſuprà explicauimus.

Interea Imperator in Saxonia tranſigit cūm Slauis negotium: & Arnesburgum arcem Vueſtoualiæ renouatam reuiſit: & conuentus ibidem agit. Diem ſanctorum omnium agit Helmenſteti: natalis Chriſti, Poledę: Epiphanias, Alſteti. In hac vrbe eum

1014. *Legati Poloniæ Regis ad Imp.* adeunt legati BOLISLAI Regis Poloniæ, qui primùm veniam petunt eorum, quæ contra ipſum admiſerit: deinde ampla ei munera offerunt, pro reconciliatione & amicitia ſtabilienda: demum orant vt dignitatem & nomen regium tum ipſi BO-

LISLAO,

LISLAO, tum eius filio MESICHONI, confirmet: pollicentur præterea miſſurum Ducem ſuum obſides, & loco certo ad Imperatorem obſeruantiæ cauſa venturum. Legatis reſponſum eſt ex ſententia: qui animum Imperatoris propenſum & facilem Meſichoni, exilientes renunciant. Is igitur poſt ipſos ſtatim iter ingreditur, plenus gaudij: quod vt maturaret, & ad Imperatorem celeriter adiret, adhortantur legati, antequàm illum præueniat calumnia. Imperator Magdeburgum Calendis Februarij venit, vt diem Oblationis Chriſti ibidem ſolennem ageret. Antiſtes Hamburgius è viuis exceſſerat; qui Lieuizo in antiquis Annalibus, Libentius à Crancio dicitur. Is ſucceſſorem ſibi deſignauerat Othonem quendam virum non malum, neq; ineptum: ſed Imperator, ne præiudicium valeret; illo repudiato, VNVANVM declarauit, Paderbornenſem canonicum diuitiis & cognationibus præpotentem; cuius facti eum, paulò pòſt vehementer pœnituit. MESICHO Polonus Magdeburgum inſigni comitatu veniens, Imperatorem humilis alloquitur: quæque à legatis dicta ac promiſſa fuerant, ſua auctoritate ſtabilit: & de ſuo, patriſque in ipſum animo prolixè loquitur: oblatiſque nouis donis & muneribus, ſe obſeruantem imperij & amicum Germanorum declarat, ſimulque obſides relinquit. *Henricus Sanctus.*

Erant ſuſpecti Marchiones BERINGERVS Ballenſtadius, & ECHARDVS Miſnenſis; quòd cum Bolislao Rege clandeſtina agitauiſſent conſilia, literaſque ac legatos frequentes adhuc mitterent; & Imperatoris honori, propter priuata quædam negotia; & cupiditatem hoſtes vlciſcendi, verbis detraherent. Id iniquè ferens Imperator, eis diem & locum ad ſententiam dicendã conſtituit: qui cùm venire detrectaſſent, ſuſpicionem contumaciã auxerunt: & ideo proſcripti ambo ſunt: eorum ditiones aliis commiſſæ. Beringeri enim accepit BIO Stadenſis; Echardi, HERMANVS eius frater, donec ſe purgarent, & Regi ſatisfacerent. Cùm vocati Magdeburgum eſſent, ille pecunia mulctatus, in gratiam redijt: hic precibus amicorum ditionem paternam gratis recepit. *Proſcriptio Marchionum Ballenſtadij & Miſnenſis.*

Imperator Vuerlæ dum ageret, in grauem incidit valetudinẽ, dolore lateris acuto: qui vt primùm remiſsior factus eſt, vocatu præſulis Meinuardi, quẽ colebat præ aliis, Paderbornam adit, ad feſtum Paſchatis ibi peragendum. Menſe Maio ingens tempeſtas poſt Solis occaſum oritur. Nam ædes ſacræ locis variis de cœlo tanguntur, & in primis Othonis I. Imperatoris ſacellum, quod è ligno ribente factum, ante arcem ſtatuerat, totum conflagrauit. *Imp. morbus.* *Tempeſtas.*

Henricus Sanctus. Bolislao Polono traduntur inſignia equeſtria.

Diem Pentecoſtes Imperator ſolennem agit Mersburgi: ibidem BOLISLAVS Polonus, ipſo die ſacro inſignia equeſtria accipit: & auratus templum adiens, Imperatori iurat, & ſacris intereſt. Amicitiâ ſanctius confirmatâ, obſides Bolislao obſeruantiæ cauſa redditi: & donis ipſe eſt ampliſsimis cumulatus. Fuit ea Imperatoris humanitas & beneuolentia magno ipſi honori, & Polonis gaudio atq; lætitię. Decretum eſt etiam vt conſcriberentur equites; qui illum in regnum comitarentur, & eius ſtipendiis mererent, contra quemcunque hoſtem eos ducturus eſſet. Bellū Ruthenicum ab eo auſpicatò & feliciter inchoatum erat: quod etiam perfeciſſet: niſi ſuorum obſtitiſſet importuna diſſenſio, qui equiti Saxonico inuidebant gloriam, naturali inter has olim gentes odio, antequam ad maiorem cultum ſunt aſſuefactæ. Saxones miris calumniis grauatos, cùm extra culpam eſſe Rex probè ſciret; ſuis iratus, quos auctores ſeditionis eſſe audiuerat, eos interfici iubet, ne centurionibus quidem parcens nobiliſsimis: vehementer enim angebatur, ſuos conatus fuiſſe impeditos: quia intelligebat quantis ſumptibus conſtaret noua victoria: nam Ruthenos nondum in vnum coactos, celeritate magis quàm viribus ſuperauerat; & opera exterorum ſtrenua & fideli vſus erat, Saxones indignè habiti, & mala ſibi gratia relata, è Polonia diſcedunt: neue iniuriam inferrent alicui, à Rege placantur: quem non libera vti poteſtate, ipſi videbant.

Bellum Ruthenicum.

Monachorum Fuldanorum petulantia.

Erant coram Imperatore ſæpius accuſati de petulantia monachi Fuldani: admoniti quoque, vt ſecundum placita profeſsionis ſuæ, ſe emendarent, aut Imperatoriam cenſuram expectarent: ſed vt ſolet ſecura eſſe improbitas, non priùs Imperatoris audierunt monita, quàm ſenſerunt edicta. Itaque BRANDO abbas (Ditmarus nominat Bronhagum) ab officio remouetur: quem factum poſtea præſulem Halberſtadium Annales tradunt. Eius in locum è Lorishemio ſenex quidam Poppo mittitur: qui mores ſublata luxuria correxit, & reditus ab Imperatore relictos, collocare melius iuſſus fuit.

Antiſtitis Hamburgij peruerſitas.

Nec erat minor de VNVANO Hamburgio Antiſtite querela. Nam cùm antea in collegiis, vetere inſtituto ſimul habitarent Sacerdotes & Monachi; ipſe migrare è collegiis in cœnobia Monachos iuſsit; Sacerdotes tantùm viuere in collegiis voluit: erant enim inter ſe diuerſi, vt alij liberi, alij (vtor ſolitis nominibus) reformati & regulares dicerentur: illi laxiores habenas ſumebant, ferè è generoſis aut nobilibus nati familiis: hi viuere ſeueriùs, & illorum munia obire cogebantur. Rari etiam è vulgo

amplius

amplius creabantur Sacerdotes; ſed magna parte è nobilitate eligebãtur, quæ ſui eſſe iam putabat iuris, occupare honores, & poſſidere bona eccleſiaſtica: quæ illis inuidebat nemo, vulgus etiam augebat: ſed licentia & luxus de æſtimatione illorum multùm detrahebat. Eum literis Imperator caſtigauit; & niſi ipſe reſipiſceret, Othoni adhuc locum eſſe ſcripſit: & niſi Sacerdotes in officio retineret, toti collegio minatur. *Henricus Sanctus.*

Anno à Chriſto nato ſupra milleſimum tertio decimo vrbs Luneburgum terræmotu quaſſata eſt; & in vicinia multis in locis labes terrarum facta. 1013.

Imperator quod diu fuerat meditatus, inuitantibus illum Pontificibus IOHANNE & SERGIO, qui ex eo nomen quærerent, & commoda ingentia exſpectarent, de itinere Italico denuò deliberat; vt more maiorum coronam auream acciperet, ſimulque ab exterorum armis Campaniam & Apuliam liberaret. Igitur Duces & Præſules, quos ad iter elegerat, opportuno quemque loco adeſſe ſibi præcepit: ipſe iter ingreditur vndecimo Cal. Octob. qui Apoſtolo Matthæo eſt ſacer. In equitatu mittendo, ita vt conuenerat, Poloni magnifica promiſſa fefellerunt: nam non modò Rex miſit neminem: ſed etiam literas præmiſit Romam, quibus Imperatorem accuſauit, quòd per eius inſidias ſibi factas ſtaret, quò minus votum Principi Apoſtolorum quod fecerat, hactenus perſoluiſſet: eludens ſua vanitate & Imperatorem & Pontificem. Nam legationis eius cauſa non erat religio: ſed vt exploraret Imperatoris fortunam: quæ ſi fuiſſet aduerſata eius honori aut felicitati, vt pro tempore inuadendi Germaniam ſumeret conſilium. Eum autem Imperatore abſente irruptionem in Germaniam feciſſe, Cromerus ſcribit, nimis impudenter: ait enim torrentis in modum ita obuia quæque ſtrauiſſe & euertiſſe: vt Magdeburgum, Miſnam, Hildeſhemiam, Mechelburgum, oppida inſignia, quaſi incendio conſumpſerit. Verùm eas vrbes longiſſimè inter ſe diſſitas, in optatiſſima tum fuiſſe tranquillitate; ex omnibus vrbium iſtarum monumentis notiſſimum eſt: & ita ſimile vero eas expugnatas vna expeditione; ac ſi dicerem, Hermanum tum Miſniæ Marchionem, primùm veniſſe Petroconiam, inde Vratislauiam, tum Poſnam, poſtremò etiam Leopolim intrauiſſe; potitumq; vno impetu locis iſtis omnibus: quos neque adiri poſſe céleriter hoc ambitu, neq; expugnari ſine vniuerſi regni clade potuiſſe, ipſe Cromerus fateatur neceſſe eſt. In itinere ſuo Romam vſque nullum impedimentum Imperator habuit: ſed in vrbem ſaluus atq; incolumis cum comitatu ſplendidiſſimo

Henrici Imp. iter Italicum. 1012.

Poloni perfidia.

Henricus Sanctus. didiſsimo peruenit, menſe ipſo Februario. Gerebat tum Pontifi-
1013. catum BENEDICTVS VIII. patria Tuſculanus, ex Hugonis Ita-
Schiſma inter Pontifices. liæ Regis genitus proſapia; Gregorij Comitis, Benedicti VII. fra-
tris, filius. Contra ipſum electus fuerat quidam GREGORIVS:
qui ea de cauſa ad Imperatorē Poledā venerat, & aduerſarios ac-
cuſauerat, ſecumq; ferens crucem & infulam, tradiderat Impera-
tori cuſtodieda, eius nimirū expectaturus ſententiam. Imperator
ipſum abſtinere à ſacris & aliis munerib. præcepit, donec cauſam
cognouiſſet: ſed ſpe Gregorius ampla excidit, & in ordinem redi-
gitur. Benedictus Regē quanto poteſt honore accipit, & Reginā
quoq;: quibus diem conſtituit VI. Cal. Martij, quo ipſis nomen
Auguſtorū, cum ſolitis votis & gratulationibus tribueret: is tum
Paſchatis dies erat, anni ſupra milleſimū decimiquarti. Solet au-
1014. tem pompa vngendi coronandiq; Imperatoris ſemper eſſe cele-
berrima; ſed illo die frequentiſsima & magnificentiſsima fuit,
veneratione Regis & eius coniugis: de quorum pudicitia & caſti-
tate in matrimonio; de ſanctitate in vita & moribus, rumor non
ſolùm Italiam, ſed omnes penè terrarum angulos impleuerat: ta-
les videre atq; audire geſtiebant: eis honorem exhibere optabāt;
& quòd virtus externa admirabilis, & abſtinentia in Germanis
rara videretur, præſertim inter coniuges, in ſumma libertate, &
in tanto faſtigio, maximi in terris imperij.

Coronatio Henrici Imp. Dies præſtituta cùm illuceſceret; Rex & Regina comitatu
illuſtri limen Apoſtolicum adeunt: cingentibus latera duodecim
ſenatoribus, qui more veteri & vſitato partim barbas alebāt, par-
tim capillos totonderant: ſequebatur ingens nobilitatis agmen,
& populi multitudo. Ad templi portam ventum cùm eſſet, in ia-
nua procedit illis obuiam Pontifex, & Imperatorem antequam
introiret, interrogat: Num patronus & defenſor, vel (vt tum lo-
quebantur) aduocatus Apoſtolorum adueniat, eorumq; vicariis
& ſucceſſoribus ſit honorem delaturus? cui Henricus cùm reſpō-
diſſet, Iura eccleſiæ atq; Pontificum ſe defenſurum: in ædem ſa-
crā introductus, ante aram ſiſtitur. Traditis ei inſignibus, vnctio
regalis adhibetur: poſt eam, ſceptrum, coronam, trabeam, & en-
ſem accipit: tum verbis & precibus conſuetis conſecratur: & lætis
fauſtisq; acclamationibus, primùm à proceribus, tum ab vniuer-
ſa multitudine Auguſtus ſalutatur. Deducitur inde ex Apoſtoli
baſilica ad ædem Lateranam, iuxta quam tum ſedes Pontificia
erat. Ibidem cum Pontifice cœnat, & non inde procul pernoctat.
Tractantur per aliquot dies inter ipſos negotia & ad eccleſiam &
ad im-

ad imperium ſpectantia: iuraque vetera inter Imperatores & Pontifices ſaricita, renouantur. Imperator querelas ad ſe delatas quaſdam mitigat aut dirimit, quaſdam Pontifici diſcutiendas relinquit: tum præfecturas & dignitates per Italiam diſponit: ſed quibus hominibus honores dederit, nec noſtrorum nec Italorum, quæ extant monumenta, ſatis declarant. Edelbertus Rauennæ Antiſtes, fratrem Imperatoris ARNVLFVM (vt ſcribit Ditmarus) ſede ſua expulerat: is cedere rurſus ea ſede, quam occupauerat, iubetur; redditumque Arnulfo pedum, & ius eccleſiæ Rauennatis: Edelbertus miſſus Ariciam eſt: nam ne in eum ferretur excōmunicationis ſententia, preces amicorum effecere. Redacti tum in ordinē ſunt vrgente Imperatore nonnulli ſacerdotes, qui ante tempus ætatis legitimum, ſacris ordinibus erant initiati: & Leo antiſtes, qui eis contra canones indulſerat, cenſura ſynodi, loco & munere ſuo priuatur. Vinculis quoque mandati ſunt, Imperatore iubente, tres nobiles Germani, qui in ponte Tiberino tumultuati fuerant: quem tumultum niſi nox interrupiſſet, perueniri ad prælium potuiſſet: cùm nec Germani Italis, nec hi illis cedere vellent; cumque auctoribus magnis vtrinq; ſe tuerentur. Vnus eorum è carcere Romæ euadit; reliqui duo in Germaniam vincti reducuntur, alter in Fuldanam, alter in Gibecheſteiniam miſſus cuſtodiam.

Henricus Sanctus.

Tumultus in ponte Tiberino.

Rebus in vrbe compoſitis, & animis inter ſe coniunctis, expeditio decernitur in Campaniā: quam Imperator volens ſuſcipit: ſequitur caſtra Imperatoris ipſe Pontifex. Coniux Imperatoris in cœnobio manet Romæ, cōmendata Vualthero Spirenſi, & Rothardo Conſtantienſi Præſulibus. Italiam tum vlteriorem, trans flumen Lyrim modò Saraceni, modò Græci ſibi vendicabant: Saracenis pugnantibus pro ſuo imperio; Græcis (vt ipſi dicebant) pro religione. Docuerant ante paucos annos Veneti & Normanni, poſſe vinci Saracenos, ſi qui eſſent; qui eis cautè & fortiter reſiſterent. Tenebant autem eo tempore Capuam, Salernum, Beneuentum, profligatis vrbium illarum nobiliſsimis comitibus: Apuliam claſſe circumibat Bubaganus, fratrum Conſtantinopolitaniorum legatus. Imperatoris & Pontificis cùm aduentus nunciaretur: rumorem tantùm eſſe putauerunt, donec ſonare arma circum ſe audirent. Magna igitur in vrbibus, in præſidiis trepidatio: cùmq; ſalutis communis cauſâ iungere auxilia potuiſſent, id factum non eſt; quia fidere natio perfida, leui non audebat, & vtraque inſidiabatur alteri.

Expeditio in Campaniam.

Henricus Sanctus. Fugientibus Capua Saracenis, Imperator vrbi imponit præſidium: & rectà contra Græcorum Ducē contendit: qui vrbem Trojam (olim Hannibalis caſtra) à fundamentis ædificauerant & munierant, in eamque Græcorum coloniam deduxerant, & locum viribus iam defendebant. *Troia deſtructa.* Ea poſt menſis quarti obſidionē, capitur deditione, poſteà incenditur & deſtruitur.

His rebus ex ſententia confectis, RICHARDI Normani potentiam Imperator confirmat, qui Gulielmi filius, Tancredi nepos fuit. Iisdem temporibus acciderunt mirandæ & fatales mutationes. TANCREDI familia dignitatibus creſcere maximis incipit, propter merita & fortitudinem: HENGISTI Saxonica ex Anglia expellitur à Suenone rege Danorum. Vrbs Hieroſolyma eripitur Chriſtianis. Liberata Italia à Gregorio Pontifice, à Saracenis item atque Græcis, & legibus antiquis conſtitutis.

Henrici Imp. reditus in Germaniam. Imperatorem domum reuerſum per Galliam, & collocutum cum Roberto Hugonis Pariſienſis filio, pleriq; ſcribunt: ſed aliter Ditmarus, qui eum per Italiam iter feciſſe teſtatur. Nonnulli tradunt templum extra muros Florentinos in monte Feſularum ab eo conditum; quod familia Medicea ſeculo ſuperiore renouauit. Feſulas autem vrbem Lucumonum antiquiſsimam, nunc deſertam videmus: è cuius ruinis ad Arnum & Munionem fluuios, Florentia diuitiis creuit & dignitate. Ab eodem cœnobium Bobienſe montis Apennini in formam atq; ſpeciem ampliorem eſt redactum, quod initio Theolinda Langobardica condiderat. *Harduigi perduellio.* In Inſubribus titulo adhuc regio HARDVIGVS ſuperbiebat: & tenebat caſtella quædam munita: vndè in præfectos Imperatoris & vrbes imperio fauentes aut ſubiectas, ſæpe excurſiones faciebat: ſed tum, propter Imperatoris aduentū cauſæ ſuæ diffidens, legatos de pace mittit; & conditiones ſanè tolerabiles proponit, nimirum ſi caſtella & poſſeſsiones aliquot ſibi relinquantur, & vita in tuto ſit: ſe allaturum ſua inſignia, & poſiturum ad pedes Imperatoris, & deinceps victurum ſub poteſtate tranquillè. Hoc cùm ad familiares ſuos detuliſſet Imperator, ei diſſuadent, ne homini fallaci credat, tantumque honoris aut beneficij perduelli tribuat: id enim præter dignitatem videri: ita nunc fractam eius eſſe potentiam: itaque abalienatos ab eo Italorum animos, vt nihil mouere poſsit contra Imperium: & hominem contemptum atque deſperatum mox iturum aut ſponte in exilium, aut ſua ſociorumue manu periturum. Specioſa ſententia viſa omnibus eſt: ſed euentus docuit, nullum hoſtē quantumuis

tumuis paruum eſſe ſpernendum. Nam vt Imperator ex illa prouincia deceſſiſſet; Harduigus noua ſibi comparat auxilia: accuſat Germanorum tyrannidem, quibus indignè nobilitas Italica pareat: accuſat ſimiliter Imperatorē, tanquam hominem imperitū & inhumanum, qui amicitias magnorum virorum contemnat: ſuam voluntatē in patriam, & labores exhauſtos pro communi ſalute exaggerat: & ſe adhuc paratum vitā ponere pro libertate. Cùm illum iam amplius nemo timeret, & ipſe auderet omnia; Vercellas oppidum in Liguria, ſubita irruptione capit: & Leonem inde fugat præſulem: & ſibi in eo loco præſidium contra hoſtes conſtituit: & hominum animos in nouam expectationē adducit. Taurini & alij vicini populi, ne Alpium incolis collectis, ſibi quoq; cladem inferret, militem conſcribunt: cum quibus ille pactus conditionibus, Vercellas ad obitū vſq; ſuum poſſidet. Cùm autē poſt trienniū in morbo lethali corriperetur; conſcientia violentiæ & libidinis, quā exercuerat, excitus, raſo capillo & barba, ſacro ordini ſe addicit, & veſtem ſumit religioſam. Obiit paulò poſt, anno Chriſti ſupra milleſimum ſexto decimo, XIII. Cal. Ianuarij. *Henricus Sanctus.* *Harduigi morbus & mors.*

Imperator Argentoratum veniens, cùm templorum labem incendiis factam videret, quam fulmina fecerant, æſtate præcedente, præter modum crebra atque horrenda: ipſe diui Thomæ baſilicam inſtaurat: coniunx eius diui Petri cognomento Iunioris, à fundamentis excitat; Vuernerus quoq; præſul baſilicam diuæ Virginis è lignea facit lapideam: quæ templa deinceps, ſubita & magna ceperunt incrementa. *Argentorati templa instaurata.*

Obierat anno quintodecimo, IV. Cal. Maij, CAROLVS Comes, Ridachi Marchionis filius in exilio: qui nullo ſuo ſcelere, poſſeſſiones patrias, calumnijs inuidorum amiſerat: item MATHILDIS Comes Alſlebia, Siffridi vxor, Sacerdos maxima Gerenrodia, poſt illud tempus Heduigis dicta: nam religioſis nomina mutare conſuetudo fuit, & quaſi nouo quodam ritu ſacrati eſſent, alia ſibi aſſumere. Huius maritus vir præſtans, ætate iuuenili cùm interiiſſet, ipſa velamen ſumit, ætatis anno quinto & vigeſimo: geſſitque idem cum auctoritate annos quinque & quinquaginta. 1015.

Eodem anno BERINGER Comes Ballenſtadius, rapuit REINHILDIM Beichlingiam: quam maritus moriens Imperatori cōmendauerat; & cui abſque conſenſu eius nubere, fas non erat. Vna ex pediſequis in ipſo tumultu, cùm ſe ſimul abduci rogaret: Alcuinus quidā adoleſcens, forma eius captus, obſequitur. *Beringer Ballenſtadius rapit Beichlingiam.*

Fama

Henricus Sanctus.

Fama clamoribus citò vulgata eſt: & ſatellites qui arcem ſeruabant, ad inſequendos raptores, confeſtim aduolant: & ex iis, Vilhardum grauiter vulnerant; & Alcuinum adhuc in arce morantem, vt pediſſequam equo imponeret, occidunt: alter qui ad eum adiuuandum accurrerat, primùm ſauciatur; deinde haſta transfixus parieti affigitur. Beringer cum ad ſuos liberandos recurreret: tradita miniſtris fidelibus Reinhildi, vt eam in locum deſtinatum deducerent, etiam circumuallatur; ſeſeque incluſum in arce videns, equum dimittit: & de muro deſilit, lapidisq; ruina vehementer læditur. Socij eum celeriter deportantes, in caſam ruſticam confugiunt, noctis expectantes beneficium; quo poſſent euadere, & dominum liberare. Reinhildis in locum tutum adducta, vehementer gemebat atque angebatur: cùm à raptore abſente nullum ſolatium haberet, & iram Imperatoris impenſè metueret. Ruſticus, in cuius domo latebat, clàm egrediens, Mersburgum adit; & raptorem hoſpitem prodit: & de iniuria fœminæ nobili illata, in aula nunciat. Mittitur iuſſu Imperatoris Comes Vinarienſis Vilhelmus, & alij Comites duo Bernardus & Guncelinus; qui raptorem ad ſe deducerent: quem, vt alij facinus ſimile fugerent, & exemplo deterrerentur, aut pœna publica afficiendum, aut ingenti ære mulctandum exiſtimauit. Erat circa idem tempus, BRVNO quidam in domo patria interfectus, à Mila quodam nobili: quamobrem & Beringeri raptu, & Milæ audacia, incenſus iracundiâ Imperator iurauit, ſe more maiorum vindicaturum flagicia. Vilhelmus ad Beringerum veniens, mandatum exponit: qui ſe in eius poteſtate, ſui olim amici atque neceſſarij fore, promittit: cæteris dicens eius ſociis, dum gladium manu tenere poſſet, ſe non facturum, vt illis ſeſe dederet: alligatis à Vilhelmo ipſo vulneribus, Elerſtedam deducitur; & in domo bene firma appoſitis cuſtodibus, propter dolorem vulnerũ deponitur; nam putabant viuum ad Imperatorem deduci vix poſſe. Interea ab eius amicis atque familiaribus, cauſa ſic eſt transacta, vt ſi inuitam rapuiſſet, capite plecteretur: ſin volenti, vt ſequeretur, perſuaſiſſet, eam vxorem duceret: ſed antequàm id ei eſt ab Henrico Comite Summeringio renunciatum, ipſe fatis conceſsit. Erant qui ſuaderent, in mortui corpus eſſe ſæuiendum: qua de cauſa Imperator viros aliquot generoſos, qui factum excuterent, Alſtetam vocauerat. Bernardus Comes magna cõtentione agebat, vt corpus defuncti plecteretur, & honore ſepulchri careret: cui Vuigmanus Comes, tanquã crudeli

Beringeri mors.

contra-

contradixit, & obtinuit. Facta coniectura eſt, Beichlingiam ſui honoris gratia dixiſſe, quòd rapta fuerit inuita: eius tamen minus valuiſſe orationem, quòd mortuus is eſſet, cui reſpondendi fuiſſet poteſtas. Corpus mortui depoſitum Memlebij; & inde à Reinoldo abbate deductum ad cœnobium Vuallebecam, diœceſis Halberſtadiæ, & ad latus prioris eius vxoris depoſitum. Socrus eius SVANHILDIS, die poſt eius obitum decimoquarto, dolore & luctu etiam extinguitur, VI: Cal. Decemb. *Henricus Sanctus.*

Hiemis tempus tranſigit Imperator Poledæ: & anno ſequente feſtum Paſchatis celebrat Mersburgi: eò ad communem ſolennitatem Vlricus Dux Boemiæ accedit. Hermanus Miſniæ Marchio iram Imperatoris incurrit, qui præſens ibi non affuit: per id autem tempus fuit cum BOLISLAO Boëmo, ſocero ſuo, Imperatoris hoſte. Polonus Rex, qui contra Imperatorē ſe egiſſe nouerat, MESICONEM filium ad eum ablegat: qui Mersburgum veniens ad Imperatorem, acceſſum non difficulter impetrauit. Is quamuis amicitiam ſimulabat, & multa polliceretur: tamen clàm perſuadere Boemo conabatur, vt bellum viribus communibus Imperatori faceret. quem VLRICVS ſuſpectum habens, quòd etiam ſibi inſidiaretur; in agrum colloquij ſpecie deducit, ſocios eius interficit, ipſumq; vinctum in Boemiam trahens, in carcerem compingit. Factum Imperatori non placuit: qui Meſiconi honorem habuerat, & quaſi vnus ex aulæ ſuæ familiaribus eſſet, tractarat liberaliſsimè. Itaq; deteſtatus facinus, in hoſtem commiſſum, virum fortitudine præſtantem DITERICVM, defuncti Beringeri fratrem, ad Boemum mittit: qui eum violentiæ cauſa obiurget, eique cædem contra ius gentium perpetratā exprobret: admoneatq; ne captum iniuria aliqua indigniore afficiat; ſed ipſum in ſuam poteſtatē quam primū tradat. Id Boemus ratus nō eſſe faciendū, Imperatori in hanc ſcribit ſententiā. Nihil vnquā optatius mihi fuit, Imperator, amicitia tua; quam etiā violare nefas exiſtimo, & in poſterum ea obſeruantia colam, vt fructū non minorem inde percipiant, qui tuo ſub imperio viuunt, quàm ciues mei, aut clientes cæteri. E manu Meſiconis, tanquam leonis catuli in me immiſsi, quòd ſum liberatus; id Deo omnipotenti acceptū fero: inſidiarum autem Polonicarum, non dubia teneo indicia. quem ſi liberum dimitto, hoſtes habeo pro vno binos, patrem videlicet & filium: neuter enim vnquam fidem ſeruauit: ſin in cuſtodia detineo filium, patri ſimul animum eripiam, & ſpem vltionis: eamque inde conſequar vtilitatem, quam potes pro tua maxima prudentia intelligere.

1014. 1015.

Meſico Polonus ab Vlrico Duce Bohemiæ capitur.

Literæ Bohemi ad Imp.

Experta

Henricus Sanctus.

Experta eſt patria mea ſenis crudelitatem & perfidiam; ego ipſe animum filij ſimulatum atque peruerſum. Tibi autem, Imperator, tuum non adimo iudicium: quod enim fieri cenſueris bonũ atque commodum, id exequar, cum incommodo etiam meo. Deus faciat, ne tu quoque experiaris, quod ego ſuſpicor atque diuino. Lectâ epiſtolâ, Imperator Ditericum ire rurſus iubet; qui Duci nunciet, vt omni ſolicitudine depoſita, Meſiconem ad ſe transmittat: ſe curaturum, vt pax eiusmodi ineatur, quæ ſit futura iuſta atque vtilis omnibus. BOLISLAO deinceps Polono ſignificat, quo in loco filius eius ſit, & quo animo Dux eum dimiſerit: ipſum tamen ad patrem remittere, adhuc differt, donec aliorum etiam Principum voluntates audiret. Polonus ira ingenti percitus: & hactenus inter ſpem metumque dubius, gratias Imperatori agit, qui filium captum liberauerit, & ad ſe receperit: eidemque miſsis muneribus ſupplicat, vt remittere ad ſe ne moretur, ſtudiique propenſi & animi grati venerationem & memoriam promittit; eaque ſe factis declaraturum confirmat. Imperator negat eum dimitti poſſe absque Principum conſenſu: ideo diem patri dicit, quo Mersburgum veniat; vt audiat præſens Principum ſententiam, de qua deinceps ſe facturum ait, quæ eſſent ex vtriusque re & dignitate futura. Nuncio hoc accepto, Polonus magis ira inflammatur: cumq; ſuis deliberans, duas filij liberandi vias inuenit; alteram rege forti & magnanimo dignam; alteram aſtutam & minùs periculoſam: nam miſſo ad filium graui auri pondere, Principibus & Præſulibus nonnullis corruptis, ſuam cauſam & filij ſalutem committit. ipſe enim Mersburgum accedere, ſibi non honeſtum, aut ſatis tutum iudicauit. Ad diem præſcriptum cùm Principes conueniſſent: Imperator de capto reddendoque adoleſcente rogat ſententias. Prima ſententiæ dictio erat Geronis Magdeburgij: Cùm, inquit, occaſio eſſet amicitiam Regis retinendi: idque cum honore veſtro potuiſſet fieri, vt captum ei filium reſtitueretis, minore dolore & offenſione patris: tum mea vobis diſplicuit oratio: hoc autem tempore cùm Rex alienatus non immeritò ſit; & quòd filium eius vinciri abducique paſſi eſtis, & quòd eum ſupplicanti non remiſiſtis: vereor equidem, ſi absque obſidibus & fide publica illum reſtituatis, num ſit manſurus in officio, vel pater conteptus & irritatus; vel filius læſus iniuria, & dehoneſtatus carcere. Videre autem videor, Regẽ æquè in vobis atque in Boëmo, facti non laudabilis auctore, iniuriam vindicaturum. Quamobrem iſtis reſtituite adoleſcentem conditionibus, quibus maximè putatis poſſe coërceri & placari

Henricus Imp. Meſiconem ad patrem remittere differt.

Regem

Regem ferocem: ne vis nobis omnibus inferatur, & ſubitum in Germania bellũ exardeſcat. Huic ſententię contradicebant ij, qui non Reipublicæ, ſed ſibi conſulebant; & qui auidiùs aurum Poloni concupiuerant, quàm eius dignitatem ornatam cupiebant. Illi itaq; oratione inſolenti: Nobis (aiunt) imputabitur, non Imperatori, ſi Rex intelligat, parum ſibi eſſe fidei. Si promittat adoleſcens, ſe nulli facturum bellum, nihil vltrà poſtulandum eſt: ne Rex maiore odio & iracundia exardeat. Indignum certè eſſe, quòd is, qui in numerũ familiarium Imperatoris receptus fuerit, captus atque abductus è Germania ſit: eſſe verò propemodum indignius, quòd non ſtatim armis repetitus: ideo ne faciendam quidem obſidum mentionem: ſatis eſſe magnum beneficium, ſi ſocios adoleſcentis Rex non vlciſcatur, contra ius gentium interfectos: ex eo verò eius elucere virtutem magnam, quòd precibus agat, qui bellum poſsit facere: extare animum excelſum, qui legatos mittat, non fæcialem: qui de ſua iniuria diſputet, & non cum exercitu irrumpat: Talem Regem offendere & prouocare eſſe ſuperbiæ cuiusdam & maliciæ, trahentis ſecum aliquam Imperij ruinam. Valuit nummata ſententia: & auri perſtrinxit aura, virorum aliâs non inſipientium animos. Itaque cum honeſto comitatu regius adoleſcens reducitur, qui gratiam auro comparatam, fidem ſimulatione datam, ſtatim atque domum rediit, neglexit & violauit. *Henricus Sanctus.*

Imperator ſedem ſuam Caſſalana tranſtulerat Capungam: eoque ſe cum Antiſtite Colonienſe contulit: inde Malichuſiam cum Præſule Paderbornio proficiſcitur, & diem ſacrum Pentecoſtes ibidem peragit. Accuſatus Vualo Abbas Corbeienſis, quòd ſuum improbè & intemperanter munus adminiſtraret, in ordinem redigitur; eique Drutmarus Loriſhemius ſubſtituitur; qui diſciplinam ſeueriorem inſtitueret, & ſecundum iura præſcripta cœnobitas cogeret viuere: quos ſtudiis, non armis nobiles; conſpici debere in templis, habitu humili & honeſto: non in nobilium arcibus molliter aut ſcurriliter veſtitos viuere. Idem Fuldano (ut dixi) acciderat, quibus duobus collegiis in tota olim Saxonia, non fuerunt ſanctiora. *Monachorum Corbeienſium diſciplinæ emendatio.*

Nunciatur Imperatori mors ERNESTI Sueuiæ Ducis, qui Hermano puero ſucceſſerat. Is die feſto venationi indulgens, & ſacra negligens, dum templum fugit, locum ſibi funeſtum adit. nam Albero Comes, telum in ceruam dirigens, Ducem traiicit: qui in ipſo nemore inter manus trepidantium vitam ponit; primum flagitans, vt Alberoni ignoſceretur, qui non ſpontè peccaſ- *Erneſti D. Sueuiæ mors.*

Henricus Sanctus. 1016. ſet, ſed caſu: deinde amicis mandans, quæ uxori Giſelæ vellet mũdari. Accidit hoc pridie Cal. Iunij, anno ſupra milleſimũ vt Vrſbergius, decimo quarto: vt Ditmarus, decimo ſexto: cũ hoc conſentiunt annales Auſtriaci. Morituro nullus aderat ſacerdos, neq; in ꝓpinquo erat, neq; id Princeps venator curauerat: ideo cuidã ſuo miniſtro, quẽ ex omnibus amauerat, ſua delicta palàm cæteris audientibus confitetur: quod factũ Ditmarus Præſul cõmendat. Corpus eius delatũ Vurciburgum ad aui ſui Leopoldi monumentũ, vt idem Ditmarus: nam Præpoſitus ſcribit in Melca cœnobio conditum. Fuit hic Erneſtus Henrici rebellis filius, Leopoldi nepos. Hactenus Principes Auſtriæ, etiã Sueuiæ ducatum obtinuerant: ſed poſt Erneſti interitũ, quamuis duos is filios reliquerat, Imperator Bertholdum Zaringiæ Comitẽ, agnatum ſuum, ea prouincia donat; eiq; in Saxonib. Goslariæ, inſignia de more tribuit VIII. Cal. Iulij. Meſico ſtatim vt in patriã rediit, à patre inſtigatur, vt bellum Germanis faciat: quod cùm eſſet Imperatori per fidos homines ſignificatum, conuentũ indicit Magdeburgum: in quo de expeditione Polonica deliberat. Inuehebantur viri pru-

Expeditio imp. in Poloniam. 1015. dentiores in eos, qui adoleſcentem ſine obſidibus ſuaſerãt dimittendum; nam eorum conſiliũ peſſimum fuiſſe narrabant: ipſi autem, contra quos dicebatur, omnia diſſimulabant: ſuamque operam fidam contra adoleſcentem perfidum pollicebantur, ne ſuſpecti videlicet haberentur, & conuincerentur auaritiæ atq; ſordium. Fauebant Polonis aliqui adhuc ex Germanis, & inter præcipuos GERO Marchio. Igitur collecto exercitu ſuo Imperator, eum ad Oderam adducit: & quia de ſuis conſiliis nihil mutare intelligebat Marchionẽ, agrum circa Francofurtum militi concedit depopulandum. Id videntes fieri, præſidiarij arcis cuiusdã, cum fiducia erumpunt; ſed ab Imperatoriis occiduntur: è quorum numero Ericus quidam capitur, cognomento Superbus, qui propter factam cædem proſcriptus erat; is ſtatim in vinculis ad Imperatorem mittitur, vt ex eo hoſtium conſilia cognoſceret, & ſceleris immanis pœnas de eo expoſceret. Cùm iam ad Croſnam oppidũ exercitus conſediſſet, in caſtra Imperator aduenit: & de communi ſententia ad Meſiconẽ legatos decernit, notos olim illi homines, qui ipſum accepti ab Imperatore maximi beneficij, tum fidei & religionis placidè admonerent. Hi cùm veniſſẽt, primùm ægrè admiſſi ſunt, & de die in diẽ ſuſpenſi: demum cùm eis poteſtas adeũdi data eſſet; in memoriã adoleſcenti reuocãt, quod Imperatori & vitã & libertatem deberet, qui eum hoſtili ferro & carcere eripuerit: amicis quoq; eiusdẽ animum deberet gratum,

qui

qui honeſtè & ſine precio & ſine obſidibus dimittendum perſuaſerint. Quamobrem rogant, vt ab armis diſcedat, & eorum colat amicitiam; quorũ eum pœnitere non poſsit: neq; fortunas euertat amicorum, quorum fauore & conſilio ſit expertus Imperatorem clementiſsimum; cùm homines inuidi longè aliud in eum ſtatuiſſent. Meſico vafri erat ingenij & diſsimulator aſtutus: idq; vultus eius ad riſum ſemper compoſitus ſignificabat: is legatorũ oratione audita, callidè reſpondens, ait, ſe recordari meritorum & fidei; & gratiam debere Saxonibus fatetur: verùm ſe patriæ poteſtati ſubiectũ, neq; aliud poſſe facere nunc, quàm quòd & mãdatũ patris, & militum voluntas exigat; neq; ſe in iſto bello ducis, ſed legati tantùm fungi munere, quod detrectare non potuerit, impulſus à patre, vocatus à populo. Referri iam ipſis beneficiũ ingens, quòd incolumes dimittãtur: id enim à patre ſe vix precibus extorſiſſe, & difficulter à vindicta ſuũ retineri militem. Cùm autem ad Poloniã inuadendam, exercitum Imperator ducat: ſe lares patrios teſtatur defenſurum, donec aliud pater præcipiat: qui ſi in caſtra venturus ſit, ad gubernandum bellum, ſe de gratia Imperatoris recuperanda, cum ipſo verba facturum. Nunc vt ſuam oſtendat Saxonibus beneuolentiam, ſe monere atque hortari; vt in caſtris diutius ne morentur, propter iratos milites, quorũ ſint amici in Germania interfecti: nam ſe iniuriam ſibi illatam, non imputare Germanis; ſed iis hominibus, qui ſemper ignaui & malefici ſint habiti. Hæc Imperatori vt ſunt renunciata: valde animo ſollicitus fuit. Nam nõ his ſolùm curis implicabatur, verumetiam à BERNARDO Duce Saxoniæ, magnum illi imminebat periculum. Præterea VLRICVS Boëmus, rurſus Luticios concitauerat, & iuſtas ad præliandum copias habebat. Hoſte igitur triplici veluti circumuallatus, ſuos alloquitur, ne animos abiiciant: ſe nullis præbuiſſe occaſionem belli, quæſiuiſſe pacem & amicitiam; conſuluiſſe aliquorum vitæ atque honoribus: ſed nullam ſpem factam honeſtam ab hominibus iſtis malis & ingratis, qui enumerare ſinguli poſſent, quæ accepiſſent beneficia, ſi eſſe homines ſe meminiſſent. Deum teſtatur conuerſurum numen ſuũ aduerſum eos, qui bellum expetant ſine cauſa: arma nudet, ſumma temeritate: quod cùm in priuatis certaminibus contingat, vt prouocatores turpiter ferè diſcedant, aut victi occumbant: minimè nunc dubitandum eſſe, quin audaciç iſtius peſsimum ſint habitura exitum. *Henricus Sanctus.*

Saxonum Dux ſocios habebat Marchiones Miſtiboium Vinulorum, & Ditericum Slauorum, qui Bremenſem & Hambur-

Henricus Sanctus. giam diœceſes vaſtabant; quæ ita procul aberant, vt tali tempore nō poſſet eis auxilio Imperator eſſe. Prædixerat autem ante mortem (vt ſæpius dictū) Saxonis pater, ſuum filium peſtem eccleſiæ fore: id quod iniuriis nefariis declarauit, quarum Hermoldus & *Slauorum tyrannis.* Annales antiſtitū meminerunt. Slaui occaſionē nacti, quod diu optauerant, conſequuntur: ſimulq; & religionis iugum, & externorum dominatum, quem vltra annos ſeptuaginta tulerāt, crudeliter excutiunt: multa hominum millia occidunt: templa & ſacra Chriſtiana, non relictis veſtigiis euertunt: Sacerdotes alios excoriāt, aliis clauos per cerebrū agunt; nulli hominū generi parcunt: quicquid inter Oderā & Albim ſitum erat, in ſuam poteſtatem redigunt. Auctores iſtorum malorū ſuas quiſq; pœnas non longè pòſt luit: Bernardus Saxo, inopia & contemptu, qui tamen per Vnuanum antiſtitē Imperatori reconciliatur. Ditericus verò Slauus omni honore priuatur, & Magdeburgi victū mendicans moritur. Miſtiboius ſponte in exiliū abiens, apud Bardos conſenuit. Facta tum magna religionis iactura, quam animis propenſioribus tota gens Vandalica & Slauica retinuiſſet; niſi Ducum rapacitas, & ipſorum quoque Præſulum libido atq; ſocordia eos auertiſſet, de quo ſumus & antea conqueſti. Duorum Antiſtitū inſignis tum virtus & pietas fuit, in recolligendis eccleſiarum reliquiis, Vnuani Hamburgij, & Bennonis Oldeburgij.

Imperator bellum Polonicum perſequitur. Sed in tranſeundo Odera flumine, milites multùm laborabāt. Nam cùm nec naues eſſent, nec pontes ſtrui tanta celeritatē poſſent, ex vtraq; ripa hoſtibus imminentibus: audendū aliquid Saxones rati, Dei implorato numine, vadum in loco non vadoſo ingeniis efficiunt: oppoſitis enim vndæ equis fortioribus, & obliquo natatu tranā- *Saxonum victoria de Polonis.* tes; flumen tandem ſuperant eo in loco, quo Poloni minimè fuerant ſuſpicati. Id quamuis fieri ſerò animaduertiſſent, ad ripam tamen confluunt, eos qui traiecerant, inuadunt: reliquos prohibere exitu nituntur. Saxones ita agmen inſtruxerant, vt pugnarent denſati, itaque irruentes in ſe Polonos excipiunt, nonnulli ſeſe colligentes, ſuis in ripa occurrunt, & hoſtem alia ex parte aggrediuntur. Duplici prælio commiſſo, ita Polonos vrgent, vt certamen vltra horam non duraret: nam Poloni fugæ ſeſe mandarunt, & vix caſtra miſſilibus defenderunt. Deſiderati ex illis equites ſexcenti, vel (vt Quedilnburgium Chronicon) *Vdonis Marchionis interitus.* noningenti: è noſtris ceciderunt VDO & Ericus viri nobiles. Suſpecti hactenus fuerant quaſi cum Polonis colluderent Siffridus

Luſatius

Luſatius, & Guncelinus Marchio Miſnenſis: ſed eo die in prima acie fortiſsimè dimicantes, factis refellebant calumniam. Pater Siffridi, VDO Marchio longius hoſtem inſecutus erat; primùm ſagitta immiſſa amittit oculum: tum obrutus multitudine, & laſſatus dolore vulneris, inter cuneos hoſtiles interficitur. Dum Meſico apud Imperatorem ageret; ei à cura corporis miniſter, Siffridus conſtitutus fuerat, eique præ Saxonibus cæteris familiaris: qui cùm Vdonis occiſi corpus agnouiſſet, de vitæ humanæ conqueſtus miſeria, id honeſtè habuit, & ad ſepeliendum in caſtra Imperatoris cum muneribus miſit. Laudata Meſiconis humanitas eſt à toto exercitu: dolentibus multis, quòd vel inſania patris, vel leuitate adoleſcentiæ ſuæ, non potius vti Impetratore amico, quàm hoſte mallet. Hæc victoria Imperatori contigit, III. Non. Aug. vt Ditmarus: anno ſupra milleſimum quintodecimo, vt Lambertus, & chronicon Quedilnburgium. Meſicone autem impetum Germanorum non ſuſtinente, regio trans Oderam longè lateque vaſtabatur.

Henricus Sanctus. Vdonis, Marchionis interitus.

1015.

Boëmus interea caſtra ſua ad Oderam locauerat, euentum pugnæ Polonicæ expectans: vt ſi res aliter cecidiſſet Imperatori, quàm ceciderat, ipſum intercluderet: & eandem fortunam Bernardus Saxoniæ Dux expectabat. Nunciata autem Imperatoris victoria, hoſtes perturbati ſunt; & Boemus loco amplius certo caſtra non fixit, vt quid conſilij haberet, neſciretur: Dux Saxoniæ ab eo, metu ſe ſubduxit; quodque auxilio Imperatori non veniſſet, excuſauit neceſsitatem: interea tamen immiſsis in fortunas Præſulum & vrbes vicinas peditibus, exhauriebat rapinis oppidanos & agricolas. VDALRICVS Bauarorum præfectus, ſimiliter tempore ſtatuto ad Imperatorem non venerat: is quoque ne ſuſpectus haberetur, alio in loco præſidia hoſtium aggreſſus, vrbem Buſinam diripit: captisque hominibus plus mille, exceptis vxoribus & liberis, eandem incendit. Boëmus mittit, qui Marchiam inuaderent orientalem, & inde prædas agerent: quibus HENRICVS Marchio, Henrici ſagitta in cubiculo interfecti, vt dictum ſuprà eſt, filius cum eodem præfecto Bauaro, obuiam iens, manus conſerit: hoſtes octingentos cædit: eisque hominum & iumentorum prædam extorquet. Boëmus audita ſuorum clade non deſiſtit à propoſito: ſed ea loca, quæ ad Oderam occupauerat, præſidiis munit: peditumque manum è regione, vbi Imperatoris exercitus conſederat, collocat: eisque mandat, vt nocendi hoſtibus occaſionem nullam prętermittant: ipſe cum equitatu vltra vnius aut alterius diei iter non aberat: ſed ripam fluminis

Bellum cum Boemo.

Boemorum clades.

Henricus Sanctus. fluminis legens, loca omnia explorabat, ſi quod rei bene gerendæ tempus ſe offerret. Imperator non ignarus eius conſilij; vicinas paludes, & Oderam flumen, pontibus ſtructis, alio in loco ſuperat: & totum exercitum die vno traducit: ſtatimque agros populationibus & incendiis adortus, ad hoſtem contendit. Hoc cùm præter ſpem Boëmo eueniſſet: quod potentia non poterat, id arte ſolita voluit efficere. *Boëmi calliditas.* Nam Abbatem quendam Cunonem exploratum in caſtra ablegat, linguæ vtriusq; peritum, & ad omnē ſimulationem peropportunum: ei mandat, vt vires Imperatoris, & locum caſtrorum per ſuos comites inueſtigaret: Cunonem autem iubet de pace cum Imperatore loqui, ne fraus deprehenderetur. Ipſe ſubſecutus equitatum in ſiluas propinquas abdit; & quid animi haberet, militi ſuo exponit, & ſpes optimas inijcit. Cuno verba de pace faciens, non auditur, neq; audiri cupiebat: mox ad Boëmum reuertens, inuentam tandem inuadendi Imperatoris occaſionem narrat: quia nihil tale metueret ab hoſte, vt videbatur, ſupplice.

Meſico itidem diſcedentem è Poloniæ finibus Imperatorem, infeſtis animis ſignisque inſequebatur, ſi ſe vlciſci in ſolo alieno poſſet. Cùm autem Boëmum territum, & Meſiconem fractum, & amborum vires non putaret metuendas: neque ſuſpicari de magno aliquo poſſet periculo, ipſe quietis cauſa Merburſgum ſe confert: Antiſtitem Geronem, Bernardum Palatinum, Ditmarum Luſatiæ Marchionem ad exercitum legatos relinquit: præcipitque vt prouideant, ne quid prouinciæ Saxonicæ detrimenti caperent.

Prælium Saxonum cum Boëmis. Boëmus vt diſceſſiſſe Imperatorem cum parte copiarum reſciuit, quem Saxonum quorundam enunciatione nihil latebat: exercitum iuxta locum planè inuium, in ſilua quadam abſcondit, quæ erat copiis Imperatoris prætereunda. Saxones quòd hoſtem viderent nullum, iactare ſe, & Boëmum tanquam profugū accuſare. Interea cincti vndiq;, vias cæſis arboribus occluſas, & ſtrepitum à longinquo audiebant: ideoq; territi non prius periculum imminere credunt, quàm è latebris hoſtes prorumpentes vident. Dux Boemus agmen tripliciter diſpoſuerat: vtq; maior iniiceretur Germanis trepidatio, irrumpere ſuos cum clamore & vlulatu iubet. Voces autem interdum remittentes, interdum clamores impetu quodā repetentes, territis Imperatoris milites inuadunt, & miſsilibus laceſſunt; ſtatimq; ſe mandantes fugæ violentius recurrunt; vt fatigarent militē, tali pugnæ generi non aſſuetum. Cadebant ex vtraq; parte plurimi, alteris celeriter inſili-

entibus

entibus,alteris ſuſtinentibus viriliter. Saxones hoſtium conſilia imitati,etiam ipſi inuadentibus cedunt, & in medium incurrētes omnes occidūt:quod cùm ſępius facerent;neſcio qua imprudētia vnū latus in exercitu Saxonico nudatū eſt. Vlricus Dux verſipellis & aſtutus,cùm id primus animaduertiſſet:milites hortatur, vt ſe ſequantur,& certam reportent victoriam. Boemi ſeſe glomerātes inſtar tempeſtatis,cum Duce incurrunt:cumque ex vna parte ordines diſſipaſſent, aditū ad victoriā non difficilem inueniunt. Sagittarij rem præclarè agunt cominus: nā minus roboris aduerſum Saxones eminus habebant. In hac pugnæ contentione FRIDERICVS quidam maximi nominis inter Duces ſternitur. Occiditur item GERO Luſatiæ Marchio,Ditmari filius, Chriſtiani nepos: fuerant hi de familia Viburgia, viri virtute & meritis magni. Palatinus vulneratus, cum Antiſtite Gerone vix euadit,tribuni antiſtitis appellati Mauriciani,mori malunt,quàm fugere, ita enim conſpirauerant.Oppetierunt præterea Albero,Ido,Ditmarus,Dedo,Volcmarus,qui in chronico Quedilnburgio recenſentur,& alij non pauci. Mittuntur ad Imperatorem ſtatim nuncij: qui edoceāt quo in loco res ſit,nempe aduerſo & difficillimo.

Henricus Sanctus.

Boemorum victoria: Saxonum clades.

Itinere mutato,redire ad locum pugnæ Imperator voluit, & viros fortiſsimos petere ad ſepulturā:ſed ne id faceret,ei conſultū eſt;quòd nihil tutū ſit,cæſis ſociis,& exultante adhuc victore;qui magis inſidiis,quàm viribus ſit metuendus. Onus legationis imponitur duplex Idoni Præſuli Miſnenſi: primùm vt eat in caſtra Boemica,deinde iter in Poloniā continuet. Legationis Boemicæ caput erat,vt ab hoſtibus admonitis humanitatis, cæſorum corporū ad honorem extremum repeteret: Polonicæ verò, vt Regē fœderis commonefaceret, & à bello detineret. Vtraq; legatione functus honeſtè eſt:ſed apud Polonos laborauit fruſtrà,Boemos verò ſua auctoritate mouit,& cæſos ſepeliēdos impetrauit. Multi igitur nobiles ad corpora ſuorū repetenda, miniſtros mittunt: reliquis terrā ipſe præſul inijcit, & GERONIS Marchionis corpus Miſnam deportandum curat: inde Munchneuburgum ad patris auiq; tumulos defertur: nam Othonis II. temporibus Gero antiſtes Colonienſis, & Ditmarus Marchio frater eius,in ea vrbe, diuo Cypriano ædem erexerant. Funus tres fratres Marchiones Miſniæ,quos in eius vrbis Annalibus nominaui, proſequuntur: quod antiſtes Magdeburgius terræ mandabat. Intererat interfecti vxor Adelheidis, & Ditmarus filius. Imperator Albi transmiſſo, Strelæ ſe continebat: & cùm clade ſuorum, tùm aduentu Polonorum cognito, valde angebatur, nec accuſare

Ido Præſul Miſnenſis legatus mittitur in Boemiam & Poloniam.

Henricus Sanctus.

quenquam audebat: monet tamen duces & præfectos, vt ſuum tempore neceſſario officium fideliter faciant, & patriæ animosè ſuccurrant.

Miſna à Polonis oppugnatur.

In primis HERMANVM properare Miſnam iubet, vt eam tueretur contra Polonum; qui rectà ad vrbem contendere dicebatur, & in ſermonibus habere, non diſceſſurum priùs, quàm ea regionis tanquam metropoli potiatur Ita autem celeriter equitum Polonicorum turmas ſeptem adduxit, vt ad mœnia eodem illo die veniret, quo Marchio iam intrauerat: qui niſi conſpectu ſuo confirmaſſet ciuium animos, amiſſurus vrbem videbatur. Poloni non ſatis prudentes, diuidunt copias: pars ad agros diripiendos feſtinat, pars vrbem cum prima luce adoritur: ſuburbani relictis fortunulis ſuis, intra mœnia confugiunt: nam exportandi tempus non relinquebatur. Suburbium primo impetu ſpoliatur & incenditur: & caſtellum vrbis montanum oppugnatur. Hermanus ciues adhortando, & hoſtes loco pellendo, nihil prætermittebat, quod ad virum præclarum pertineret. Cùm duobus iam locis caſtellum iactu flammarũ incenſum arderet; & ciues tam pugnando quàm ignem reprimendo, valde fatigarentur: ipſe de arce decurrit, ætatem & ſexum imbellum hortatur, vt iaciendis ſaxis & aquis portandis militem iuuent: & patriam pro ſua quoque parte defendant: hoſtique improbo non faciant timore aut negligentia ſuorum corporum poteſtatem. Fuga è tectis omnibus ad mœnia fit: & voces lachrimantium, in adhortantium clamores ſubitò permutantur. Ad mala præſentia accedebat aquæ inopia: fractis igitur cellariis, flammam medone (ita hydromel appellat Ditmarus) reſtinguunt, & ſuo ſtudio operaque viris quoque animos addunt Propugnantium virtutem & impetum de colle vicino, arci oppoſito, Meſico proſpiciebat, & admirabatur: cumque lædi ſuorum multos cerneret, canit receptui. Interea ſocij, qui ad lanam vſque flumen prædatum excurrerant, & ipſi feſsi reuertuntur. Suos largius cœnare Polonus mandat, vt oppugnationem die altero ſummis viribus repetant: quem diuiſiſſe exercitum, iam pœnitebat. Eadem nocte tantus imber, tamque horridus cooritur, vt & equis & militibus eſſet moleſtiſsimus: cumque Albis caperet incrementum, veriti Poloni ſunt, ne reditus intercludertur, & ſarcinæ vltra ripam eriperentur ab agricolis. Quamobrem hoſtes feſtinabant ad flumen traiiciendum: vt ſe vndè venerant, tutius reciperent: affluebant vndique Miſnenſibus auxilia; & Imperator curabat, vt iuſtum exercitum quamprimùm adduceret. Erant iam in

itinere

itinere GERO Antiſtes, & Præſules duo Arnulfus Halberſtadi- *Henricus Sanctus.*
us, & Ditmarus Mersburgius, iiſque additi de nobilitate multi: qui etiamſi hoſtem fugiſſe audiuerant; Miſnam tamen eunt; turrim caſtelli ambuſtam, & totum ſuburbium intra dies quatuordecim inſtaurant, & reficiunt: præfecto operarijs & militi, Comite quodã Friderico. Accidit illa à Polonis calamitas vrbi Miſnæ, anno ſupra milleſimũ quintodecimo, Idib. Sept. Eius liberationis memoria adhuc ante annos paucos fuit celebris, circa diem 1015.
natalem Virginis beatæ: pridie enim eius diei ſenatus totus in curia conuenire ſolitus eſt, & matronæ in domo eius conſulis, cuius eſſet gubernatio annua; inde agminatim proceſſum eſt ad templum, vt preces fierent, & ſacrã vſitata celebrarentur, quæ vota & ſupplicationes pro vrbis incolumitate ad patrum vſq; memoriã durauerunt. Poloni cùm timerent, ne copiæ Imperatoris eos aſſequerentur in itinere, in loca tutiora ſe recipiunt: quorum tum regnum finibus remotioribus, quàm nunc, Germaniam verſus terminabatur. In agris quidquid inueniunt, vaſtant aut rapiunt.

Antiſtes Magdeburgius Miſna pergit Mogeliam: & à Ditmaro rogatus, confirmat illi Bichinæ & Vurcinæ poſſeſsiones, quæ ad Miſnenſem eccleſiam poſtea tranſlata ſunt oppida: inde Cerueticum adit, & ibidem alias ei parochias confirmat Ileburgiam, Papenſem, Dibenam, Lubanicam, Geſericenſem. Diem Calendarum Nouembrium celebrat Magdeburgi Antiſtes Gero: IDO- *Idonis Præſulis mors.*
NEM ægrotantem Lipſiæ inuiſit Præſul Mersburgius Ditmarus: nam à legatione Polonica febricitans reuerterat. Morbus cùm augeretur indies, non ſine deſiderio ſuorum, ibidem moritur XIII. Cal. Ian. funus procurat Præſul Citienſis Hilliuardus. Ido in vrbe Miſna, ſede ſua, ſepeliri ſe vetuerat: quia eius excidium vaticinabatur, ideo Colditium ſe ferri voluit: idq; à Comite Miſnenſe Hermano obtinuit.

In eiuſdem anni fine nocte ipſa natalis domini Treuerenſis *Meinuardi Treuirenſis mors.*
Antiſtes Meinuardus in oppido ſuo Confluentia, anno ſedis octauo, menſe ſeptimo obit: inde ad Antiſtitum tumulos defertur. Cùm natalem Chriſti Padelbornæ Imperator ageret, deliberatum eſt, qui Præſules defunctis poſſent ſurrogari. Itaque Miſnenſi ſuccedit EILVARDVS, vt Ditmarus ſcribit: Tre- *Eiluardus Præſul.*
uerenſi, POPPO Auſtriacus, vt Lambertus: hic Lupoldi I. Marchionis filius, & Henrici rebellis erãt frater. In hac electione bonitas Imperatoris perſpiciebatur, qui immemor iniuriæ, odium erga ingratos omne depoſuerat, & inimicorum cognatos beneficiebat. EILVARDVM conſecrat Magdeburgius,

Poppo-

Henricus Sanctus. Popponem Moguntinus: huic cùm ſe iurgio Antiſtes opponeret Metenſis: Imperator in Metenſem excandeſcit, & ambitionem eius ſeuerè repræhendit.

1016. Anno ſupra milleſimum ſextodecimo diem ingreſſus Chriſti in vrbem ſacram, Imperator celebrat Vurciburgi: præſentibus duobus fratribus, Henrico eius loci præſule, & Orberto Antiſtite Colonienſe, è Comitibus Rotenburgiis. Erat ipſorum frater tertius, homo nefarius, qui inediæ tempore è ſua ditione collectos homines famelicos, in quandam domum incluſit; ignibusq; ſubiectis eam multitudinem cremauit crudeliter: ad quã noxam diluendam, & ad pœnam, quam ab Imperatore timebat, euitandũ, iter religioſum Romam ſuciſpit: & (vt perhibent annales Vurciburgij) in morbum acrem incidens, & dolores inenarrabiles ſentiens, inedia ipſe quoque moritur.

Comitis Rotenburgij ſcelus

Cœnam & Reſurrectionem Domini feſtam agit Imperator Pabebergæ: non (vt in Quedlinburgio) Paderbornæ: eodem Rodulfus VI. Burgundionum Rex, & Imperatoris (vt Ditmarus & Sigebertus tradunt) auunculus, literis euocatur: ſed non venit: iuſſus deinceps venire Argentinam; vxorem mittit ADELTRVDIM, filios item HVGONEM & IOHANNEM; & Gerbirgæ ſororis filium, Vdonem: ipſe ſuæ abſentiæ cauſam ſcribit, & quid agendum cum Imperatore eſſet, ſuis mandat, vtputa coniunctiſſimis & cariſsimis. Fuit autem conſpectus iſtorum omnium Imperatori ſuauiſsimus: quos & liberaliſsimè habuit, & omnia ſummæ pietatis officia, quibus ſe vinci ab iis turpe iudicabat, per dies multos exhibuit. Fuit ADELTRVDIS, ſingulari prudentia fœmina, & fida concordiæ ſalutaris adiutrix: quæ & filios præſentes indolis generoſæ, & mariti priuignos abſentes, Imperatori ſtudioſè commendauit. Imperator munera ab ipſa accepta, grandi cum voluptate, inter miniſtros ipſius rurſus diſtribuit: & Vilhelmo Pictauienſi, qui comitatus eãm honoris cauſa fuerat, quæ regio munere habebat, ſua quoque auctoritate confirmat, viro admodum potenti, ſed paulò pòſt malè grato.

Adeltrudis Regina Burgundiæ.

Burgundiæ Regnum Henrico Imperatori traditur. [1] RODOLPHVS Regnum Burgundiæ, Imperatori per manus tradiderat: vt ſi quid ei humanitus accideret, & nullo hærede relicto moreretur, id aut retineret, quaſi Imperij prouinciam, aut in cognatis, cui vellet, idem reſignaret: promiſerat præterea, ſe abſque Imperatoris voluntate aut ſententia nihil facturum. Id eo conſilio egit, vt ſuis defenſores pararet: & cauſam belli inteſtini ne relinqueret: neue Reges Francici, quorum cupiditatem nouerat, prouinciam nobilem affligerent, & ſibi vendicarent, quæ magnis

magnis ad Imperium fuerat adiecta laboribus. Propter eam ſui diffidentiam Rodolphus Ignaui cognomento notatus eſt; eaque de cauſa & ipſum, & Imperatorem multi impugnarunt; & inter præcipuos Pictauienſis. nam præſulem quendam in Burgundiã miſſum, cum Imperatoris mandatis, ſtatim fugauit: cumque in agro lateret, per canes ſagaces inueſtigauit, vt in eo puniendo exteris daret animi ſui ſignificationem: præſul autem manus eius ſanguineas, & canum rictus auidos Dei bonitate euadit. Id quod Rodolphus promiſerat, filij quoque eius promittunt: & ſe in patrocinium Imperatoris tradunt, HVGO videlicet præſul Lauſanenſis, & Iohannes futurus patris ſucceſſor. *Henricus Sanctus. Rodolphus Ignauus.*

Is igitur aduerſus Pictauienſem, comparat exercitum: & præfecti Imperatorij ad Baſulam vſq; proficiſcuntur: quod cum fieri videret Pictauienſis, prælium inire noluit: ſed ſe continuit locis munitis: & vt hoſtem eluderet, locum ſæpius mutauit: qua arte efficiebat, vt neq; commeatu deſtitueretur, neque milite, quanto ſibi opus eſſe exiſtimabat. Imperatorij quia ſequi eum non poterant: & præſidiorum atque vrbium diuturnas fore oppugnationes prouidebant: & copias quantæ ſatis eſſent tantis difficultatibus, non habebant: ad populandam prouinciam ſe conuertunt: & occurrente nemine, agros & villas longè lateque impunè deuaſtant: nec tamen aut è latibulis elicere, aut ad prælium euocare Pictauienſem potuerunt. Quibus rebus geſtis feliciter, ne hoſtem ſecurum poſt tergum relinqueret Imperator: Comiti Vilhelmo aliquot præfecturas tradit, & ſibi eum fore fidelem promittit. *Bellum aduerſus Pictauienſem.*

Interea coniunx Imperatoris in Saxonia patriæ ſuſcipiebat defenſionem: nam tres atroces hoſtes Imperio imminebant: externi duo Boemus & Polonus, & domeſticus cæteris quodammodò iniuſtior, Dux Luneburgius: de quibus omnibus præclarè meritus Imperator erat, huic etiam honorem habuerat. Boemus, cui nunquam conſilium deerat, ſe imparem videns, abſente Imperatore, ſua tantùm munit præſidia: turbat præterea nihil, ſimulans ſe gratiam Imperatoris quærere: ſi eam obtineat, ipſi militare velle. Polonus non deſiſtebat ab incurſionibus; & prædas quacunq; poterat, agebat. Luneburgius occupabat itinera, & curabat ne ad Imperatorem querelæ deferrentur: nam præſulibus grauis admodum erat, non alens quidem iuſtum exercitum, ſed prædones tantùm & graſſatores: ita vt cui reſiſterent, aut quibus ſuccurrerent, non facile reperirent. *Motus in Saxonia.*

Burgundus diſceſſu Imperatoris, infeſtatur ferè ab omnibus: qui cùm animum viro humiliorem habere diceretur, in *Rebellio contra Burgundum.*

contem-

Henricus Sanctus. contemptum venit. nam omnia omnibus indulſit; & officio functus regio non eſt: vndè tanta licentia ſecuta eſt, vt ipſe ſceptro tantùm & nomine, alij ditione & reditibus fruerentur, adeo etiã vt Præſulum impenſis & liberalitate viueret. Ea de cauſa ſeditioſi & rebelles illum non timebant: & amici auctoritate eius ad defenſionem ſui, vti non poterant: imò onere potius indigno premerentur. nam vt Regem alerent, & ſeipſos ſeruarent, cogebantur ſingulis ferè primatibus obſequi & manus tendere. Pictauienſis, qui regium præfectum ſe nominabat, regnum reuera tenebat, & ditabat amicos ſuos, & pro arbitrio gubernabat omnia: id eam ob rem faciebat, vt ſpem Imperatoris eluderet: cui tamen & blãdis literis, & interdũ muneribus ſe venditabat: factis verò & ſermonibus inter amicos ſuos, ſe longè oſtendebat alium.

Obierat in Saxonia Bernarius Præſul Verdanus: qui & carus Imperatori præcipuè, & in munere ſuo, quod annos quatuor & viginti tenuerat, fuit ſpectatus. Ei mittitur ſucceſſor Vuidgerus Præpoſitus Colonienſis: qui tamen propter ſtatum Saxoniæ turbulentũ, diu reluctabatur, amans quietis. Reinoldus abbas Memlebius, homo profuſus, ſua libertate excidit: & Monachi ſectatores malarum libidinum ſunt expulſi: & cœnobium Abbati Hirſueldio ſubiectũ, & alij ſodales in collegium inde vocati. Etenim copia & dulcedo voluptatum muneris commiſsi parit neglectionem: hæc autem maturat aditum ad perniciem.

Varij tumultus in Saxonia & vicinis regionibus. Erant in Saxonia & vicinis regionibus ferè omnia, dum abfuerat in Burgundis Imperator, perturbata. Bernardus Marchio, amicitiæ & hoſpitij ſpecie, ingreſſus Magdeburgum, ſeditionem mouet; quoſdam Antiſtitis familiares capit, quoſdam vulnerat. BERNO etiam Heſſus, ſtirpe generoſa iuuenis, laceſsitus à ſuis aduerſariis, viros centum vno congreſſu occidit, capita eius factionis Germanos quatuor Dedonem, Burchardum, Ditericum, Popponem de medio tollit. GERHARDVS item Francus tumultuatur, interfectis ciuili gladio plurimis. GOTFRIDVS Lotharingus agrum Montenſem depopulatur; LAMBERTVS Comes Louauienſis interficitur: ſocij eius capti, laqueis de campanis eccleſiarum detractis, more barbarico, ſtrangulantur. Frater Godfridi REINHERVS filios Vdonis Vuernerum & Renicone circumuentos interficit. Pater eorum, qui exulauerat in Boemia, ibidem moritur: filiorum morte dolebat nemo, niſi quòd commiſerationem multis mouebat, interitus hominum innocentum, qui vnà ſublati erant. BALDERICVS Comes, Antiſtitis Colonienſis familiaris, Vuigmano Comiti ad ſe inuitato, inter

quos

quos gratia nuper coierat, venenum per vxorem maleficã propinat: quem cùm nõ ſubitò concidentem eo hauſtu cerneret, exeuntem è domo ſua, manu famuli obtrũcandum curat. Miniſter occiſi, ad vlciſcendum dominum ſuum, facinus inſpicientem, & non vetantem Baldericum, rurſus enſe transigit; ſed à multitudine & ipſe opprimitur. Bernardus Dux Vuigmano fauens, Vplã arcem Balderici obſidet: & captam vxorem eius callidam & nequam, cum pediſequis (quod omnes admirati ſunt) liberam dimittit, & arcẽ incendit. DITERICVS Antiſtes, & Comes HERMANVS, Gerbirgæ filius, inter ſe diſſidentes, etiam miſcent cædes ciuium, & incendia villarum. Inter amicos Imperatoris moriebatur BERNARDVS Comes Palatinus paralyſi; & adoleſcẽs GEBHARDVS Heriberti Comitis filius, febri. Exercitus Danicus in ANGLIA, mortuo Rege CANVTO potentiſſimo, Regis Ethelredi fugati coniugem obſidet Londini: Edelſtanum eius filium ſternit in prælio: obſides trecentos, hominũ nobiliſſimorũ filios, truncat membris: Antiſtitem Cantabrigienſem Dunſtanum obruit lapidibus. In GALLIA tria nobilium millia extinguuntur, qui ad arma conclamaſſent, Rege Roberto inſciente. In Hetruria Saraceni Lucam, vrbem maritimam & ſplendidam diripiunt: & ſuæ Reginæ ſedem in ea collocant, ad omnem Italiam deuexandam: tempore idoneo mox redituri. Recepta ab Italis vrbe, milites barbari ad vnum omnes occiduntur; & Regina ſecuri percutitur: de cuius ornamentis partem dimidiam, mille videlicet auri libras, Benedictus VIII. Pontifex, dono Imperatori mittit. Acciderunt præterea prodigioſæ res multæ, nam anno ſupra milleſimum octauo decimo IV. Id. Febr. ſub ipſo crepuſculo tanta grãdinum fulminumq; vis fuit, vt multi homines, in agris præſertim, culminum tectorumq; ruina opprimerentur. Viſus item cometa eſt: & ſecutus autumnus peſtilens; & fatalis annus fuit multorum Præſulum interitu, quos in vrbis Miſnæ Annalibus enumerauimus. Ad Augiam inſulam XVII. Cal. Nouemb. merguntur naues nouem, cum promiſcua hominũ multitudine.

[illegible] Sanctus.

Prodigia varia. 1018.

In tanta varietate rerum & perturbatione, quæ iſto anno acciderant, pulſatus querelis & accuſationibus Imperator; Poledã venit, ad Chriſti natalem celebrandum; & ad diſcutiendas controuerſias. BERNARDVS Marchio habitu ſordidato, pedibusq; nudatis, ſtans in templo, ſatisfacit Magdeburgio: eiq; quingenta argenti talenta mulctæ loco numerat. Alſtetam accedens, alios eò vocat, vt violatam reſarciret concordiam: ibidem Marchio, de quo iam diximus, & Comites Summeringij in amicitiam redeunt:

Henricus Sanctus.

unt: odia quoque deponere iubentur, Ditericus Antiſtes, & Comes Hermanus. Audiuntur Echardus Comes, & Vdonis filij: itẽ Gebhardus & Vilhelmus Comites: in eos qui conuicti erant, pœna ſtatuitur: cæteri admonentur, ne in poſterum de vindicta priuata cogitent; ſed quomodo hoſtes imperio, & ipſorum libertati imminentes arceantur; minimo ſingulorum periculo, & ſingulari omnium honore atque emolumento.

Boemi ſuperbia & pertinacia.

Boëmus enim, qui intra ipſorum ſolum, arces adhuc & præſidia tenebat, quieſcebat quidem ab armis: ſed robur accipiebat otio. Nam tempus illud conſumebat opere militari apud ſuos: animis conciliandis, apud exteros hoc efficiebat partim indulgẽtia & humanitate, quòd eorum fortunis parceret, quos inuadere potuiſſet: partim donis & largitionibus, vt quos ad ſuos conatus iuuandos eſſe exiſtimabat idoneos. Impetratæ ab Imperatore induciæ ſunt, vt cauſa eius ageretur: multi enim virum fortem, & conſilij plenum eſſe dicebant: & eius operam fore vtilem, ſi cum eo pax iniretur, & Imperatore ipſo, & illo non indigna. Arbitri dati ſunt antiſtites Moguntinus & Magdeburgius, præſul Halberſtadius, item Siffridus & Bernardus Comites: qui ad Mildam vſque accedentes, eum ad colloquium vocant: ſed modò his, modò illis vtens excuſationibus, dies quatuordecim eos morabatur. Igitur tergiuerſanti alium locum conſtituunt prope Albim: & niſi ſuis ipſe obſtet commodis, ſpem gratiæ amplam ac propemodũ certam inijciunt. Præſidium erat Schichianum, in quo tunc erat: quem cùm legati conueniſſent, & arbitrorum oſtendiſſent voluntatem propenſam: ipſe venturum ſe, propter metum hoſtium inſidiantium, negabat. Inſtantibus legatis ne occaſionẽ pulcherrimam negligeret; magis etiam recuſat ſe diſceſſurum è præſidio. Legati rurſus, Quid ſi (inquiunt) ad Eliſtrum vſque (hic fluuius Luſatiæ, Niger dicitur, ad differentiam Oſterlandiæ fluminis cognominis) tibi noſtri procedant obuiàm, quidnam facturus es? vltra hunc (ait) pontem (arcis pontem ſublicium demonſtrans) nolo præterire. Cognita iam eius pertinacia, & animo à pace abhorrente, qui miſſi erant, arbitris id renunciant: qui ſe videntes ſperni atque eludi, Imperatori de hoſtis ſuperbia exponunt: & hominem captioſum, humanitatis atque fidei expertem, bello frangendum cenſent.

Feſtum oblationis Chriſti Imperator tum Merſburgi agebat, qui audiens legatorum narrationes cum indignatione, decernit; ne quis porrò nuncius ad Boemum mittatur, neue vllus

ab eo

ab eo miſſus audiatur: addita decreto pœna eſt, vt ſi quis aut ſocietatis cũ eo, aut collocutionis vllius reus deprehēdatur, perduellis ſit. Ad eam quoq; rem cognoſcendam, deſignati ſunt clandeſtini exploratores. Non obſcurum erat, multùm iuuari audaciam Boemi à Bernardo Luneburgio: ſed id temporis eſt cauſa diſſimulatum: quia vir bellicoſus & potens, laceſſendus non erat, præſertim cùm apertum hoſtem non ageret: ſed hoſtilia tamen omnia, tam in præſules Imperatori fauentes, quàm in Slauos, ſuæ ditioni commiſſos, tacitis iniuriis perpetraret: vndè etiam religionis nuper inſtauratæ magna vaſtitas, & Slauorum non iniuſta exarſit indignatio: & diœceſes Bremēſis, Hamburgia, Aldenburgia plurimum ſunt ab eius graſſatoribus diminutæ: quorum violentiæ vt iretur obuiàm: (nam vias totius Saxoniæ popularibus & exteris faciebant infeſtas) miſsi ſunt duarum cohortium firmiſsimarum Mersburgiæ & Maurícianæ præfecti & milites, qui eos inquirerent, & viatoribus quantùm poſſent, ſaluti eſſent. Capti ſunt paſsim multi, & vinculis vſq; ad Imperatoris aduentum detenti; è quibus tormentis veritas extorta, & conſilia hoſtium mala cognita ſunt: hi publicè pœnis afficiebantur in duabus vrbibus Mersburgo & Magdeburgo. Nam in eas vrbes mitti Imperator volebat: ne ſocij ipſorum cauſam quærerent, eos per vim liberādi, cum multi loco honeſto nati homines, in illo grege crudeli eſſent. Supplicij ratio hæc fuit, vt bini nobiles inter ſe ferro congrederentur: qui pugna cecidiſſet, pœnam manu ſocienni ſui tulerat: ſuperſtes verò manu carnificis ſtrangulabatur, in homines minoris ordinis ſine congreſſu, ſuppliciũ laqueo ſumebatur. Tale ſpectaculum terroris cauſa propoſitum, vt nemo poſthac exteros hoſpitio reciperet, quod multi fecerant inſcientes; eosq; armis aut pecunia, tanquam exules aut egenos, quales ſe mentiti fuerant, iuuaret.

Henricus Sanctus.

Supplicium de graſſatoribus.

Cùm Magdeburgi ageret Imperator: tumultus inter miniſtros antiſtitis & Bernardi nouus exoritur: ſed reprimitur virtute ciuium abſque cæde. Controuerſia inter Miſnenſem & Mersburgium Præſulem, multis annis agitata, tum demum dirimitur, hoc modo: vt in ditione Bichena & Vurcinenſe, partem Transmildanam in ripa orientali Eiluardus Miſnenſis; Ciſmuldanam in occidentali Ditmarus Mersburgius poſsideret: quæ permutatio traditis inuicem de more baculis, licet Ditmaro eſſet grauiſsima, confirmatur. Arbitri erant Gero Antiſtes, Meinuardus, Vuigo, Ericus Præſules: dies tranſactionis VIII. Cal. Martij. Ab iiſdem probante Imperatore Guntherus quidam poteſtatem ac-

1019.

Tranſactio controuerſiæ inter Præſules.

Henricus Sanctus.

cipit docendi Luſatios: quem ad gregem infidelium, tanquam paſtorem in lupos, dimiſerunt; & pompa ſolenni ſalutaria ei precati ſunt. Rebus hoc modo tractatis, Imperator petit Halberſtadium, vſus hoſpitio Arnolphi præſulis per biduum: inde ſe contulit Quedilnburgum, vbi ab agnata ſua ADELHEIDE, Othonis Tertij ſorore, benignè inuitatur. Conſecratum ibidem templũ in monte Occidentali III. Cal. Martij. Imperator talentum auri muneris loco offert.

Siffrido Summeringio Comitatus fratris conceditur.

Goslariæ toto deinceps Aprili manſit. SIFFRIDO Summeringio fratris Henrici Comitatum concedit, ibidem locum pomærij ampliat, & ad domos extruendas deſignat areas, & vrbi placitæ noua priuilegia concedit, quæ antea quaſi per villas habitata fuerat. Hoc iniquè ferens Lotharij filius Bertholdus, ſtatim atq; Imperator pedem inde mouerat, vrbem in ſuam poteſtatem redigit: limites fixos diſsipat: Vuigmani Comitis præfectum Baldericum, diu ſibi repugnantem occidit. Hoc vt nunciatum eſt, Imperator vltores eius temeritatis, Principes aliquot ablegat: ſed Bertholdus fuga ſibi conſuluerat. Naſcitur eodem tempore Luneburgi ouis pedum quinque: & luna quæ iam plena erat, hora diei tertia, vt noua apparuit, VI. Id. April.

Expeditio in hoſtes Imperij paratur.

Expeditio tum valida parabatur, contra hoſtes Imperij: ſed nominibus ſuppreſsis omnia fiebant. Copię Saxonum conuenire iuſſæ ſunt, aliæ Magdeburgi, aliæ Miſnæ. nam quò præcipuè eſſet verſurus impetum Boëmus, neſciebatur. Imperator ne vnam ſolùm Reip. partem curaret, in Franciã proficiſcitur. Cùm ad Mœni oſtium veniſſet: coniux eius in valetudinem aduerſam incidit, & inde ſe Capungam contulit: ipſe progrediens, diem Palmarum Moguntiæ; Paſchatis, Ingelhemij; Albatorum Aquisgrani celebrat, tanta frequentia, vt maiorem illis in locis fuiſſe multitudinem, nemo hominum meminiſſet. Conſultabat autem cum ordinibus de Saxonia liberanda, à Boemicis, Slauicis, & Polonicis incurſionibus: deinde de votis ſoluendis, quorum reus coram Deo ſummo erat: hoc eſt, de erigenda baſilica Pabebergenſe, de qua & ipſe & coniux nocte dieq; cogitabant: quæ in morbo, in quem Francofurti inciderat, etiam vota noua fecerat, de cœnobio puellarum extruendo. Aquisgrani dum cauſas aliorum audit: ipſius etiam cauſa cum Metenſe antiſtite, & eius fratre Henrico tranſigitur ſtudio & prudentia Colonienſis: quæ tranſactio maxima lætitiæ illius communis cauſa fuit.

Theadagi mors.

Eodem anno vitam claudit Theadagus, IIII. Id. Iunij, vt Ditmarus ſcribit, Antiſtes Pragenſis, diui Alberti ſucceſſor: cui, vt

Coſmas

Coſmas teſtatur, non diſsimilis fuit, qui etſi non corpore, vt ille; animo tamen ſubiuit martyrium. A Bretislao duce aliquoties in exilium pulſus, Echardi Marchionis Miſnici hoſpitio vſus eſt. Hic Corbeiæ educatus, & præter Philoſophiæ cognitionem, medicinæ ſcientia inſtructus fuit, vt idem Ditmarus. Ei ECHARDVS patria Olomucẽſis, ſucceſſor declaratus eſt, è noua eccleſia Numburgana in Turingia, quam annos ſupra tres & viginti magna laude rexerat: pileum & baculum accipit ab Erchenualdo Moguntino, & Ditmaro Mersburgio prid. Non. Nouembris.

Henricus Sanctus.

Boëmus interea, qui parari contra ſe exercitum non ignorabat, præſidium Bauaricum, quod ei oppoſitum erat, milite Morauico aggreditur: quod cùm ſecurè ageret in otio, opprimitur inſidiis, ita vt vix vllus ſalutem fuga reperiret. Hæc Paderbornam Imperatori nunciantur: in quam vrbem, morbo coniugem liberatam vocauerat, vt ſecum Magdeburgum traduceret: quò venit Non. Iulij. Ea nocte tanta imbrium & grandinum tempeſtas fuit, vt ædificia collabentia vicos & plateas obruerent: euerſæ in ſiluis arbores, vias occuparent. Fruges in agris à culmo vſque ſtratæ, & agricolæ extincti ſunt. Conuenerant ibidem Boëmi, & Luticij euocati ſtipendiis; quos die ſequente trans Albim traducit, & ad Liſcam cœnobium, olim Præſulis Vigenis domicilium, caſtra iubet ponere: ibidem Saxonum quoq; copias expectat: qui cùm moram traherent, poſt biduum caſtra mouet. Henricus Dux Bauariæ exul, à Bretislao reuertit: quos cum eo de pace ſermones habuerit, refert: nec parum gratiæ ab Imperatore offenſo init: redire ad eundem iuſſus, ſi fortè ad ſtudia quieta traducere animum viri peruicacem poſſet; negotium quamuis periculoſum ſuſcipit: ſed nihilo ſanius reſponſum refert, quàm pridem acceperat: Henrico gratiæ aguntur quòd operam ſuam non negaſſet Reip. & ei reditus ad ſuos conceditur, & ſpes iniicitur fore breui, vt facilimo erga ſe Imperatore vtatur.

Incurſio Boëmi...

MISECO Polonus, Duce Boëmiæ abſente, Morauiæ & Boëmię partes peruagatus fuerat, magna præda hominum pecorumque abacta: captiuos milites Vngaris vendebat; quòd ſciret à nullo hominum genere tum tractari crudeliùs ſeruitia, præſertim Chriſtiana. Imperator dolore non exiguo affectus, legato ſuo ſignificat, vt cum exercitu quamprimùm progrediatur: is magna ex parte è Boëmis exulibus, & Luticiis conductis conſtabat: pugnabantque in eo VLRICVS Dux Boëmiæ exul, & Marchio Miſnenſis HERMANVS. Omnem regionem ad vrbem vſque Glogouiam legatus vaſtat; ad cuius mœnia V. Id. Auguſti acceſſit. Ab

Polonus Boëmiam vaſtat.

Glogouia vaſtatur.

Henricus Sanctus. ſit. Ab ea non procul abeſſe ſciebat BRETISLAVM Boëmum: verebatur autem ne cum MESICONE ſe coniungeret: neue omnem audaciæ impetum, duo barbari homines, in Germaniam conuerterent: aut vicinam Boëmiam, quæ in ipſius erat clientela, furore communi perderent. Boëmus cognita hoſtium præſentia, feſſum eius militem ad pugnam laceſsit, & immittit ſagittarios: ſed Imperatoris legatus, militem ſuũ continet, neue excurreret in hoſtẽ, pœna ſtatuta interdicit. Simulabat autem ſe Glogouiam obſeſſurum: ſed interea mittit, qui vrbẽ Nemiſam occuparent, nouerat enim illam nondũ habere præſidium: eam autem capere expetebat, vt eſſet ſuarũ copiarum receptus. Hanc ciuitatẽ conditam à Germanis ſcribit Ditmarus: eiq; nomẽ à monte quodam præalto inditum: in quo peragere ſoliti ſunt frequenti multitudine ſua olim ſacra populi illi gentiles. Accidit vt vno temporis momento ad eam aduentarent vtrique exercitus: ſed nox appropinquans tardata legatum eſt, quia obſcura erat pluuia: vndè factum eſt, vt intra mœnia Boëmus miles reciperetur, noſtris prohibere nõ valentibus. Quamobrem ad eam obſidendam milites ſe accingebant: qua expugnata, putabant magnum ſe aditum aſſequi ad reliquam victoriam: neque quidquam omittebat legatus laboris aut induſtriæ, qua voti compos fieret. Machinas qualeſcunque Germani faciebant, tales ex aduerſo videbant ipſi mox extructas: hoſtibus omnia imitantibus, & repugnantibus acerrimè. Creditum eſt ꝓdi conſilia legati; ſed auctor deprehendi nullus potuit. Ex ea vrbis parte, qua Luticij caſtra habebant, à religione homines alieni, vexillum efferebatur, quod crucis Chriſti inſigne habebat: idq; in opprobrium Imperatoris, qui tali milite vteretur: & in terrorem hoſtis, nam id auſpicatum ſuis eſſe, experiebantur. Accepta aliquoties clade, ita diſsimulabant omnia oppidani: vt nulla triſticiæ aut gemitus vox ad legatum perueniret. Miles Morauicus, qui Bretislai ſtipendijs merebat, & quo ipſe confidebat maximè, viuebat præda & rapinis: & inſtinctu Ducis ſui, in Boëmiam incurrebat, trahens & conuaſans omnia. Id HENRICVS Marchio cùm fieri audiret: inſecutus prædones equitatu ſuo, mille ex iis interficit, & cæteros in fuga diſpergit.

Nemiſa obſeſſa ab Imperatoris legato.

Hæc dum in Boëmia agerentur, manum prædatricem alio in loco mittit in Miſniam, quæ traiecto Albi, oppidũ Belgram ſpoliaret: ſed præmoniti illi à ruſticis, qui rumorem detulerant, ſuos penates tuentur, & Boemũ reiiciunt. factum hoc eſt XIIX. Cal. Sept. Capti ex iis aliquot, ſpoliati & nudati coniiciuntur in flumen.

Luticij

Luticij qui domi reſederant, abſente Imperatore ſecuriores, vrbem quandam Marchionis oppugnare tentant: in cuius oppugnatione cùm vltra ſocios centum amiſiſſent: veriti ne pœnas imprudentiæ luerent, vaſtato circumquaque agro, domum reuertuntur. *Henricus Sanctus.*

Fuerat annorum multorum ſimultas inter GODFRIDVM Ducem Lotharingiæ, & Comitem GEBHARDVM: hic autem congrediendi cum hoſte auidus, Ducem prouocat non ſolùm literis & nunciis, verumetiam iniuriis manifeſtis: neue illi ſe excuſandi cauſam relinqueret; locum congreſſus deſignat, & tempus nominat. Godfridus ne ignauia homini inferiori ceſsiſſe videretur, ſocios & clientes ſuos armat, & in conſpectum prouocatoris progreditur. Datis vtrinque ſignis concurritur & fortiter pugnatur. Gebhardus prouocator, vt ferè ſolet accidere, vulnus accipit: eius filius Siffridus, vt ſcribit Gemblacenſis, occiditur: vt Ditmarus, in hoſtis poteſtatem viuens venit. Ceciderunt in eodem conflictu circiter trecenti: inter quos omnium lætitiam auxit, cædes Vualteri cuiusdam Burgundi: qui ſeruitutem ſeruierat apud Gebhardum: factus is è Sacerdote miles, è captiuo graſſator fuerat: qui quoties gladium hoſtis ſanguine conſperſum viderat, cachinnos edidit: & quia loca hoſtilia, quocunque perueniret, flammis in puluerem redigebat, eam ob cauſam, cognomento *Puluerem*, reliqui milites appellabant. De Lotharingi exercitu non plures, quàm triginta occiſi ſunt: ſed vulnerati viri ſplendidiſsimi duo: BALDERICVS Imperatricis agnatus, & CONRADVS, qui Erneſti Ducis viduam in matrimoniũ duxerat, & poſt Henricum imperabat. Facta hæc pugna eſt VI. Cal. Sept. vt ſcriptum reliquit Ditmarus, anno ſupra milleſimum octauo decimo. Gemblacenſis neſcio quàm conſideratè annum ponit decimum quartum. 1018. *Pugna inter Lotharingum, & Gebhardum Comitem.*

Imperatoris legatus in obſidione Nemicenſe ſpacium longius conſumens, quàm exiſtimauerat, ſuos ad vrbem oppugnandam hortari cœpit, idq; tribus inſtituit partibus facere: negotium illud dedit Duci Boëmiæ exuli, & Marchioni Miſnenſi, & Luticiis: qui cùm inſtrumenta ad id parata admouerent, iniecto ab oppidanis igne cremata ſunt: nihil territi præfecti, ſcalas adhibent, & muros conſcendunt: ſed virtute hoſtium, nihil dignum laude agunt. Poſtquàm expertus omnia legatus fruſtrà eſſet; cum quibusdam intimis de diſceſſu deliberat: præſertim cùm Vratislauiæ agens Bretislaus, militem nouum colligeret. Iter igitur cum VLRICO in Boëmiam ſuſcipit, vt ibi animos populariũ *Irrita oppugnatio Nemiſen.*

Henricus Sanctus.

confirmaret. Erat orta inter milites diſcordia, quòd à Miſnenſibus Luticij eſſent irritati. Nam iactu lapidis miles quidam diſciderat Luticiorum vexillum; in quo neſcio quæ ipſorum Baba fuerat depicta: quam diſcordiam vt tolleret legatus, & impios feroſque homines à ſe dimitteret placatos; duodecim talenta argenti, mulctam Hermano dicit mandato Imperatoris: propterea quòd ſuis tantum licentiæ conceſsiſſet contra ſocios. Imperator certior factus de ſtatu Reip. difficili, vt rebus conſuleret inclinatis auctoritate & præſentia ſua, Miſnam accedit: ibique ſtatim nuncium accipit de obitu HENRICI Marchionis, Francorum (vt Ditmarus ait) decoris, qui XIV. Cal. Octob. vitam Sueinfurti clauſerat. Is & ab Henrico Vurciburgio & à duobus alijs Præſulibus Eberhardo & Ricculfo, extra fores templi conditus eſt, quod viuens ipſe fieri præceperat.

Henrici Marchionis mors.

Bretiſlai præda in Bohemia & Miſnia.

BRETISLAVS allato Vratislauiam nuncio, de hoſtium diſceſſu, præ lætitia exiliit: & equites mox ſexcentos ire iubet, qui prædam ex Boëmia, quantam poſſent, auferrent. Id enim fauente illis fortuna aliquoties impunè fecerant. Ire iuſsit & alios, qui Miſniam deprædarentur: nunquam enim paſſus eſt, militem eſſe ocioſum. Illis qui in Boemiam iuerant, conatus malè ceſsit: nam magna ex parte interfecti captique ſunt, cùm in armis adhuc Boëmi eſſent: hi verò in Miſnia inter Albim & Mildam fluuios vltra mille homines in agris captos, ſumma celeritate abducunt, & multa in agris incendunt ædificia. Erat hæc Boëmi conſuetudo, non copiis iuſtis dimicare, neque ſe hoſti armato offerre obuiàm: ſed quærere occaſiones incurrendi, vbi minimè putaretur id poſſe fieri: ideo rarò iter faciebat toto exercitu, aut in vnum aliquē locum militem colligebat: ſed diſperſum hinc inde habebat in præſidiis; & viuere permittebat raptu, cùm iuſta non poſſet ſtipendia propter inopiam ſoluere, aut bellum rationibus legitimis gerere.

Luticiis interea aliud accidit incommodum, ſimili prodigio. nam vnius (vt dixi) deæ vexillum lapide ruptum erat, temeritate militis Miſnenſis: alterius vnda periit, cum quinquaginta militibus in Milda fluuio, quem prope Vurcinam oppidum, fortaſſe Boëmorum metu, nimis feſtinantes tranſire parauerant. Superſtites reuerſi domum, exponunt, quantum illis contumeliæ acciderit, & quàm parum ſpei ſit in armis Imperatoris: ideoque ſuis nituntur ſuadere popularibus, vt ſe à Germanorum amicitia ſeiungerent: & ſtatu rerum dubio, & occupato paſsim magnis bellis Imperatore, ad priſtinam libertatem

tatem aſpirarent. Hæc dicebantur valde cupidis & ſuſpenſis: verùm qui longius prouidebant, & temporum priorum repetebant memoriam, viri prudentes, ſermones de pace faciebant: & plebē nutantem abducebant à propoſito leui, & ferendam ſeruitutem ſuadebant, donec ſua numina haberent magis præſentia. *Henricus Sanctus.*

Imperator Cal. Octob. iterum adit Mersburgum: ad quem Boemiæ Ducum legati veniunt: Primùm VLRICI, qui amicus Imperatoris erat, petitum, vt Pragenſibus dignus Præſul mitteretur, qui ex eccleſiâ Numburgana (vt antea dictum eſt) Echardum acceperant, ſenem, eruditum & bonum: Deinde BRETISLAI, qui rogabat, vt captiui dimitterentur: quòd ſi Dux impetraret, ſe quoq; Ludolphum, virum nobilitatis præcipuæ, dimiſſurū. Explorabat idem tacitè animos Principū, num de pace fieri ſermones commodè poſſent: dicebat enim nō ſui domini culpa factum, quo minus pax proceſſerit antea; ſed aliorum aut iniquitate, aut potius metu, qui credere ipſi noluerint. Idem etiam explorabat, cur Ruthenorum Dux, ita vti clàm promiſerat, auxilio Imperatori non venerit: erat enim ei minatus Bretiſlaus; & auxilia fratri ipſius & genero promiſerat, qui expulſi à Rutheno erāt, & tandem Bretiſlai opibus viribusq; reſtituti. Facta iterum pacis ſpes Boemo eſt, & legatus honorificè dimiſſus: & vrbs Budiſsina deſignata, in qua de pace vtrinque ageretur. Menſem ibi totum legatis dederat Imperator: inde profectus Alſtetam, ſolennem omnium Sanctorum diem peragit. Eâdem in vrbe Herduigum Abbatem Numburganum, iubet conſecrari à Gerone Antiſtite: Mersburgio Præſuli Rochlicianam, Lipſienſem, & Olchatianam eccleſias, cum certis fundis & reditibus aſsignat. *Boemiæ Ducum legatio ad Imp.*

Profectus è Saxonia in Franciam, Pabergæ conſiſtit: Henricū Bauariæ Ducem, Antiſtitis Treuirenſis rogatu, & Guncelinum Marchionem Miſnenſem, in gratiam recipit: ille exul iam fuerat annos octo & menſes totidem: hic in vinculis Imperatoris, etiam Ducis Boemiæ detentus, annos propemodum ſeptem. *Henricus Boius & Guncelinus Marchio in gratiam recipiuntur.*

Eodem menſe publicæ calamitates acciderunt locis diuerſis. Templum Traiectenſe, & Edbaldi Præſulis domus incendio cremantur: aula item imperialis Poledæ in Saxonia: præterea Ileburgum, Comitis Diterici oppidum. *Calamitates publicæ.*

Inuiſens deinceps Imperator Vurtiburgum, quo Gundegarum Eiſtadium euocauerat, ad natalis Chriſti celebrationem, Francofurtum properat. Hanc vrbem Caroli Magni temporibus, quibus de ſumma rerū inter ſe Franci & Saxones pugnarunt, eſſe conditam plerique ſcribunt: inter quos etiam Ditmarus, qui *Vurtiburgū quando conditum.*

Henricus Saxo. qui ait Carolum à Saxonibus pulſum ad Mœnum veniſſe, nec reperiſſe tranſitum: donec cerua fortè oblata, vadum monſtrauerit, à quo vado vrbs nomen acceperit. Alij à Saxonibus tradunt impulſos Francos, vt abitum maturarent, & inde ſe fuga proriperent: à qua impellentium voce, quæ Germanis idem quod traiectus ſignificat, vrbem deinceps vocatam. Hæc ego refero, nõ quia credo veram eſſe aut hanc cauſam, aut illud de cerua prodigium: ſed quia monumentis teſtata meliora non habeo. Caſtra è ripis aduerſis gentem olim Francicam & Saxonicam habuiſſe; & inde vrbium relicta nomina, negari non poteſt: nam in hunc diem in Francia, Saxonia, Turingia, Miſnia aut villas, aut arces aut oppida, ad fluminum ripas eorum populorum appellationibus extare, manifeſtum eſt.

1019. Legato Boemico ſpem pacis factam, paulò antè meminimus. Peractis igitur illorum dierum ſolennibus, Budiſsinam cum poteſtate eunt Antiſtes Magdeburgius, & Præſul Halberſtadius, iisque adiuncti Hermanus & Ditericus Comites, & Fridericus quidam Imperatori à cubiculo. Hi cùm Imperatoris mentem expoſuiſſent, & viciſsim Boemi voluntatem cognouiſſent: conditiones inueniunt, quibus ſancita pax eſt: Boemus obſides dat, & Odam Echardi Marchionis Miſnenſis filiam ſe ducturum promittit: quæ cùm à cubiculario nunciata Imperatori eſſent, conditiones approbauit. Publicata pacis capita ſunt III. Cal. Febr. anno ſupra milleſimum nono decimo. Otho ſponſæ frater, puellam Bolislao deſponſatam, Citium ſtatim deducit.

Pax Imperatoris cum Boemo.

Liberatus eodem menſe in Longobardia eſt EZELINVS, qui in cuſtodia quadriennium egerat: cauſa nec vinculorum, nec liberationis, nuſquam quod ſcio, expreſſa.

Luticiorum rebellio. Luticij homines effrenes, cum Obetritis & Vuaris conſilia inierunt, quomodo iugum religionis excuterent, quo illis grauius nullum videbatur. Ipſi ſe belli auctores affirmant: reliquos paratos & quaſi ſuccenturiatos eſſe iubent, ſi vis aut periculum maius ingruat. In ditionem primùm Micislai irruunt, & vxorem ac matrem eius ex arce fugant: ipſe intra mœnia Suerini ſe recipit. Sæuierunt paſsim in barbarum morem, & Sacerdotes ſuppliciis penè inauditis ſuſtulerunt, & templa fregerunt omnia: vt ſcelera libidinum & iniuriarum alia omittam. Multi qui eorum arma & manus euaſerant, exules facti, ad Bernuardum Hildeshemium, qui è collegio Magdeburgio electus fuerat, confugiunt: quos ille hoſpitio non grauatè excipit: & Imperatorem de ſtatu eccleſiæ miſero & indigno, certiorem facit, & auxilium implorat.

implorat. Dilata deliberatio eſt, ad feſtum vſque Paſchatis, quo frequentem eſſet habiturus Principum conuentum: Interea moneri & confirmari iuſsit eos homines, vt ſe viros recordarentur: nec inſtar pecorum, fugæ ſe cōmitterent, aut arma deſperabundi abiicerēt: tantus enim terror plebem inuaſerat, vt inermes capita ferienda præberet, nec vlli hoſti cogitaret reſiſtere: tantùm inſtare diem extremum, & perditum iri omnia clamaret. Bernuardi adhortatione cùm exules quidam animoſiores ſe ad ſuos reciperent, & arma ferre contrà auderent; fortuna mutata eſt: & ſperare cæteri melius cœperunt. *Henricus Sanctus.*

Detinebatur adhuc apud Phryſios in vinculis Dux Lotharingiæ GODFRIDVS. Nam cùm ARNOLPHVM Gandauenſem occidiſſet, filius eius DITERICVS, Flandriæ Comes, eam vlciſci iniuriam ſtatuit. Quod cùm efficere ſoli eſſet difficile: ab Imperatore petit auxilium: qui Godfridum ei adiungit, virum militarē & ſibi probatum. In pugna neſcio qua voce prodigioſa, quaſi terrore (vt dicitur) Panico perculſi Lotharingi & Flandri, fugam capeſſunt: multi eo prælio cadunt, & Godfridus in tumultu capitur. Transacta poſtea res eſt: vt Phryſiis ignoſceretur, & dimitteretur Godfridus. Hunc paulò pòſt morbo oppreſſum & mortuū, & ei fratrem GOTHILONEM ſucceſsiſſe, tradit Gemblacenſis: ſed non ſatis, vt ſolet, accuratè. Rudolphus Dux Burgundus Imperatoris auunculus, ſceptrum & coronam, conſentientibus vxore, & priuignis ad Imperatorem defert, & præſtat eidem obedientiæ ſacramentum: id factum optimatium voluntate & aſſenſu, Ditmarus ait: ſed aliter Gemblacenſis, qui ait ipſum irritatum ſuorum iniuriis, id feciſſe: quas cùm agnoſcerent, & ei ſatisfacerent, ab eo propoſito fuiſſe reuocatum; quam tamen ſatisfactionem ſimulatam fuiſſe, idem non negat. Sed Ditmaro accedo, qui inter conſiliarios vtriusq; actam rem teſtatur Moguntiæ, menſe Februario, anno ſupra milleſimum vndeuigeſimo: Gemblacenſis vigeſimo. *Godfridi Lotharingi è vinculis liberatio, & mors.* 1019.

Secuta eſt Synodus Nouiomagenſis XVII. Cal. April. in ea quid ſit actum, non exprimitur: excepto diuortio inter Othonē Summeringium, & Irmigardim eius vxorem, quod propter ſanguinis propinquitatem diuulſum coniugium eſt: item excepto decreto illo eccleſiaſtico, quòd in ſacris faciendis corpus Dominicum ad altaris dexteram, calix ad ſiniſtram locandus eſſet. Antiſtes Mediolanenſis, & Volcmarus Abbas Fuldanus eodem vere ex hac vita deceſſerunt: illi ſucceſſor datur Eribertus, eiusdem templi præpoſitus: huic Ricardus. Annales Fuldani Volcmarum *Synodus Nouiomagenſis.*

non

Henricus Sanctus. non habent, ſed habet Ditmarus: gubernauit autem vtranq; eccleſiam Lorishemiam & Fuldanam: ideo fortaſſe in annalibus nomen eius præteritum.

BALDERICVS de nece Vuigmani ſe purgare iuſſus, cùm nihil humiliter diceret, aut faceret: ſolum mutare ad tempus cogitur.

Conuentus Gatterslebius. Altero conuentu Gatterslebio reconciliantur GERO antiſtes, & BERNARDVS Marchio, ne quid Saxoniæ mali ex ea ſimultate oriretur. Coëunt etiam concordia GODFRIDVS dux & GERHARDVS Comes auctoritate Imperatoris: & ſe iniuriarum depoſituros memoriam confirmant. Bertholdus quidam Munnam ciuitatem inuadens, cremauerat cum oppidanis: ideo ad Imperatorem ſponte acceſsit, quaſi re bene geſta. Quamuis autem digni ſupplicio ciues mali & rebelles fuiſſent: tamen lata capitali & admodum ſeuera in Bertholdum ſententia, Imperator declarauit, id factum ſibi non placere: cùm bellum non legitimè illatum, & pœna nimis atrox eſſet conſtituta: ideo & Bertholdum & ſocios eius rogis imponi, & tolli eodem ſupplicio mandabat.

Interea Nouiomago Imperator diſcedens, die Rogationum celebrat Aquisgrani, Pentecoſten Ingelhemij. Obiit præſul Conſtantienſis LAMBERTVS, XVII. Cal. Iun. morbo fœdo, erumpentibus è corpore vermiculis: cui Rodhardus ſubſtituitur, quem à ſacris habebat Imperator, & amabat inter præcipuos. *Lamberti Præſulis Conſtantienſis mors.*

Confluentiam accedens denuo, audit cauſam OTHONIS Comitis: qui cùm humilis atque ſupplex appellaret Moguntinum, ne facere diuortium cogeretur, cum vxore ſibi cariſsima, nihil omnino impetrat. Cùm ſe ſubiturum pœnam eccleſiaſticam profiteretur: & promitteret, quam vellet antiſtes, ſatisfactionem: exire è conſpectu Antiſtitis iubetur. Erat illorum temporum mos grauis, vt in animaduertendo ſeueritatem dignam bonis moribus obſeruarent: & ideo à flagitiis abſtinebant homines, & magiſtratus erãt in maiore obſeruantia. Veniam autem homicidij Baldericus impetrauit: & quòd coactus facinus admiſiſſet, & quòd cædem ſe piaturum polliceretur.

Sublatus è viuis eſt VIII. Cal. menſis prædicti, HENRICVS Dux, qui limites inter Vngaros & Bauaros tuebatur, vir fortis & gratioſus: cuius morte nunciata, dolorem animo cepit Imperator. Burgũdi diœceſim Argentoratenſem rapinis & incendiis vaſtauerant: ideo Imperator Baſileam properabat, vt Burgundos reijceret. Coniugem intereà mittit Capungam, quæ eo loco delectaba-

lectabatur, & collegium ibi Veſtalium inſtituerat. Inde itinere per Franciam facto, diuertit Ratisbonam ad fratrem HENRICVM: qui reconciliatus iam erat, & Bauaris commendatus. Fuit ea æſtate tota aëris perpetua intemperies: quæ cùm ſpem frugum maturandarum adimeret, rerum venalium caritatem induxit. *Henricus Sanctus.*

Abſente Imperatore, iniuriæ Præſulibus vndique ſunt illatæ, Bruno Mersburgius à quodam Alberto, in ſua arce obſeſſus eſt: Bernuardus Hildeshemius, ab Altmano Comitis Brunonis milite, ſuum quendam familiarem vidit interfici, nec ſeruare carum ſibi hominem potuit. Suidgerus ſeu (vt alij) Siffridus Monaſterienſis ab aduerſario petitus enſe eſt: cui cùm ſe villicus fidus obiectaſſet, in eo veſtigio occiditur, & eius ſanguine veſtis Præſulis contaminatur. Meinuerdum Paderbornium, Bernardi Ducis fratrem, Ditmarus inuaſit: & ex eius ditione prædas pro lubitu egit. Colonienſi bellum denunciauit HENRICVS Comes Hermani filius: eò quòd matrem ſuam detineret captiuam. Harum iniuriarum omnium querelæ deferuntur ad Imperatorem: qui cùm viris illis faueret, animo admodum ægro inſolentiam nobilitatis tulit. Acceſsit GERHARDI iniquitas, qui Francos turbauit, ſpoliatis aliquot ipſorum oppidis. *Præſulibus illatæ iniuriæ.*

Hæc in abſentia Imperatoris fiebant, qui bello Polonico, cuius Lambertus meminit, ſupra milleſimum decimo quinto, contra Boleslaum intentus erat: quod tamen propter contagionem peſtis, quę exercitum penè exhauſerat, perficere non potuit. Cùm à propoſito deſiſteret, vltione quadam diuina: Polonus non ignarus, eum neceſsitati ceſsiſſe, non armis ipſius; prouidebat ipſum non quieturum, ſi cœlum fortè nactus foret clementius & occaſionem aptiorem. Itaque ratus ſibi eſſe vtilius, gratiam potentioris quærere, quàm fortuna incerta bellum perſequi, legatos de reconciliatione mittit in Saxoniam: quos cùm Imperator admiſiſſet; impetrata pax eſt, & propoſitæ conditiones. 1015. *Polonus pacem ab Imp. petit.*

Solus obſtabat publicæ tranquillitati BERNHARDVS Dux Luneburgius, ſtrenuus quidem Princeps, ſed totus (vt ait Helmoldus) infectus auaritia: eum iuuabat Ditmarus frater: magnis vterq; vſus priorum Imperatorum beneficiis: hi gentes ſibi commiſſas crudeliter opprimebant, & ad quandam neceſsitatem Paganiſmi redigebant, exigendis iniuſtè pecuniis & oneribus grauiſsimis imponendis. Accidit vt Miſtiuoius Dux Vinulorum Bernhardi neptim ſibi vxorē peteret: nec eam conditionem Bernhardus recuſauit: ſed Ditericus Marchio Stadenſis, virginem ingenuam cani (hoc enim nomine Semipaganum Principem appellabat) 1020. *Slauorum defectio.*

d pellabat)

Henricus Sanctus. pellabat) non eſſe dandam, dixerat. Inde aperta Slauorum defectio conſequitur: & adoleſcens cupidus, ignominiaque affectus, & ſibi factam & toti genti iniuriam, putabat magnopere vindicandam. Quamuis autem initiò conuiciis proſcinderetur, quòd genti Saxonicæ auaræ & perfidæ, vt Slaui dicebant, ſe credidiſſet, eique eſſe voluiſſet affinitate iunctus: tamen perſuaſi facilè ſunt, vt arma cum ipſo iungerēt: nec tam contra Saxones, quàm contra religionem dimicabant: idq; declarabant vaſtandis templis, & interficiendis ſacerdotibus. Duplex vexabat eo tempore rempublicam Chriſtianam calamitas: gentis Slauicæ tumultus, & Bernhardi Ducis ab Imperatore defectio. Slauis ſe opponebant, pauci Saxones; quos iuuabat opibus & conſilio Vnuanus Antiſtes Bremenſis: hi enim honeſtius putabant mori in armis, quàm more pecudum trucidari. Bernhardi factio obſidebatur in arce Schaldenburgia, vt Ditmarus & Helmoldus eam nominant: ad quam expugnandam, Imperator aliquot cohortes mandauit conſcribi.

Bernardus Luneburgius veniam petit. Videns tandem Luneburgius ſibi audaciam & temeritatem fore detrimento, veniam petit: & facit deditionem, & cum Vnuano in caſtra proficiſcitur: & amplectitur manum Imperatoris, & in poſterum fidelis Principis munere atq; officio fungitur. Slaui in propinquo eſſe audientes, Imperatorem, ad Vuerbenam accedentes, vbi ipſum agere intellexerant, ſe arma depoſituros promittunt; ſuaque ipſum aſtutia ne quid grauius paterentur, eludunt: nam ſtatim vt abierat, redeunt ad ingenium.

Dedicatio Baſilicæ Pabebergicæ. Cùm iam reparata in Germania pax eſſet, HENRICVS Imperator Benedictum VIII. Pont. ex vrbe pollicitationibus euocat, ad templum Pabebergicum dedicandum, quod ſumptibus magnificis extruxerat. Ea dedicatio tot hominum exterorum, & aliorum mortalium celebritate, facta eſt: vt nihil ad eum vſque diem Germania viderat ſplendidius atque frequentius. Aderant ſimul oratores multarum gentium, & omnium nationum finitimarum. Habitum miraculo ſimile eſt, in tanta multitudine, tamq; diuerſa, nullum non modò tumultum, ſed ne minimam quidem cōtentionem fuiſſe coortam: quod fieri inter miniſtros ſolet: vndè etiam dominorum apparuit grauitas & diligentia. *Pabeberga vnde denominata* Datæ præterea publicæ epulæ ſunt omnibus hominibus, quotquot aduenerant; & diſtributa vicatim donaria. Vrbem Pabebergam, à Paba puella Saxonica nominatam, tradunt annales noſtri: à duce Pabone, Coſmas Pragenſis: ab augurio in oppoſitis montibus capto, alij nonnulli aiunt.

Poſt

Poſt diſceſſum ex eo conuentu Erchenualdo Antiſtiti Moguntino, OTHO comes Turingiæ in via poſuerat inſidias. Antiſtes comitatum amplum ducebat, partim terra, partim flumine: ſed admonitus, cum equitatu inſidias Othonis effugit: qui autem Rheno vehebantur, in eum inciderunt; quos aggreſſus telis, cum naui obruit: quos autem ex iis ceperat, in eos animaduertit eò crudelius, quò magis dolebat Antiſtitem, cuius ſanguinem expetebat, euaſiſſe. Arx ad Rhenū Hammerſteina, munita erat natura & ingenio, quæ fuit ab Othone electa propugnaculum: in q; vxorem & fortunas, & ſupellectilem precioſiorē contulerat. Ad eam expugnandam præfectos mittit Imperator: fameque atque inedia adigit, vt deditionem faceret, VII. Cal. Octob. anno ſupra milleſimum vigeſimo.

Otho Thuringiæ Comes inſidias ponit Moguntino

Imperator Saxoniam peragrans, operam dabat legatis audiendis, & paci ſtatuendæ: affluentibus, vt in Chronico Quedilnburgio, è tota ferè Europa, hominibus. In vrbe Quedilnburgo reſiſtit propter dedicationem templi, præſente Adelheide patruele, ſorore Imperatoris Othonis III, item Cunegundi coniuge, & ſorore Sophia, Sacerdote Paderbornia. Ibidem congreſſu ſuorum optatiſsimo, & ſermonibus dulciſsimis, dies aliquot cum ſumma lætitia perfruitur. Baſilica dedicatur VIII. Cal. Octob. anno ſupra milleſimum primo & vigeſimo. 1021.

Expetiuerat nuptias ſororis Cæſaris, TOXIS Vngariæ Rex, Geiſæ filius; quibus Regibus exuere feritatem Scythicam Vngaria cœperat, & Chriſto Redemptori colla ſubmittere. Multa obiiciebantur impedimenta, ab ipſorum Regum popularibus, qui turpe ducebant, ab iis iugum accipere prouinciis, quas ipſi ſpoliarant: & eorum ferre leges populorum, quos multo ſanguine ſuperauerant. Erant videlicet Vngari magis Regibus ipſorum timendi, quàm vlla alia vllius hominis potentia. Venerat in Vngariam temporibus illis Albertus Antiſtes Pragenſis, & nobilitate, & doctrina, & vitæ inſtituto vir grauiſſimus. Alij vocatum à Rege ſcribunt: alij vt iter illud ſuſciperet, incitatum aiunt diuinitus. Is in plantanda religione ſancta, omne ſtudium adhibuit: & ad eam propagandam omni occaſione vſus eſt. Ab eodē ferunt, ſacris vndis ablutum Regem Toxim, & vocatum STEPHANVM, & inſtitutum moribus melioribus: qui Rex cùm in poteſtatem ſuam rebelles redegiſſet, vt ſe ampliſsima affinitate muniret, propoſitum perſequitur de adducenda Imperatoris ſorore: ſed cum timeret vulgi leuitatem & contumaciam Imperator: & à Rege Stephano, & à populo eius vniuerſo, iuramentum petit;

Giſela Toxi Vngaro deſpondetur.

Toxis baptismus.

Henricus Sanctus. affirmans non cogi ipſos ad vllam ſeruitutem, ſed proponi eis vitam liberrimam, quæ eſt in cultu Dei, & in obſeruantia maieſtatis cœleſtis: nec enim vocari Chriſtianos ad fidem, tanquã mancipia: nec obligari fideles ipſis hominibus, ſed Domino cœli æterno & omnipotẽti: qui animos volentes, & cultores liberos poſtulat, & ſuo quidẽ iure: cui omnia, ſupera, media, ima, hoc eſt, cœli, terræ, mariaq; ſubſunt atq; obediũt: quẽ quidẽ qui ſincerè agnoſcit, colitq; fideliter, ab omni ſeruitute improba & immani, imò à Sathana ipſo, perpetuo generis humani hoſte, liberatur: tũ ſponte pâret, quibus parendum eſt: veroq; Dei & Chriſti amore, per Spiritũ ſanctum inflammatus, magiſtratũ obſeruat, omnibus benefacit, nulli nocet, vitã & opes pro Rege, pro patria, pro religione ipſa confidenter profundit. Hæc legatis Vngarorũ cùm eſſent propoſita: & cùm vires opesq; imperij ſibi affore, ad tuendos ritus Chriſtianos, & religionis commune vinculum intelligerent: Regis ſui nomine Germaniæ Principes orant; vt Regem in propoſito ſalutari confirment atque adiuuent, & vires ſuas in propaganda religione, ſi res poſtulet, experiantur. Reſponſum iis ex ſententia eſt, & tradita puella ad deducendum. De nuptiis Stephani alij aliter: ipſum coniuges habuiſſe duas, dicendum eſt, aliter enim Germanorum & Vngarorum annales nequaquam cohærent.

Stephani Regis Vngariæ matrimonium.

Prima fuit Giſela, de qua nunc loquimur, Imperatoris ſoror, quod maior pars affirmat: altera ei cognominis, Guilelmi ducis Burgundiæ filia, qui Sigiſmundi frater perhibetur, & qui inter diuos relatus eſt: nam eum cum duobus filiis Galli in puteo merſerunt. Meminit huius diuerſitatis etiam Bonfinius: ſed quid tribuendum ei hac parte ſit, non poſſum certò ſtatuere. Aliqui è noſtris ſcribunt Giſelam Henrici II. ſororem, ſæuiente Aba, in Germaniam reductam, ab Heinrico III. Imp. ne quid ei indignum accideret, ætate iam grandi: nec ſepultam in Vngaria, ſed in monumentis Ducum Bauariæ. In cœnobio Niderburgio Paſſauiæ, vt alij: ſeu, vt alij in Paulino, Ratisbonæ. Hoc ſi ita ſe habet, habere aliam vxorem nullam Rex Stephanus potuit quàm Bauaricam. Si quis certiora aliquando inueſtigauerit, his rebus obſcuris lucem inferet.

Conuentus Alſtetenſis. Abſoluta dedicatione templi Quedilnburgij, Imperator conuentum indicit Alſtetam: ibique & cum Principibus aliis, & in primis cum Saxoniæ Ducibus deliberat, de Italia vendicanda, cùm victi ante annos decem Saraceni, nouos iam motus cieuiſſent.

cieuiſſent. In illis comitiis, cùm alia multa cum Saxonibus eſt honorifice locutus: tùm illud dixit præcipuè, ſe poſt ſceptrum Imperij, nihil habere in terris gente Saxonica carius. Facta deinceps mentio eſt collocutionis, quæ ante biennium ſuper Carum fluuium (vt Gemblacenſis ſcribit) habita fuerat, inter Imperatorem & Robertum Galliæ Regem: in qua de conſtituenda & conſeruanda pace in Italia, fuerat actum: eius fœderis Regem rurſus eſſe admonendum Principibus placuit. Quid conſecutum ſit, literis non eſt planè mandatum: ſed in Saracenos arma ſumpta, & vrbem Troiam denuo à barbaris tentatam: è Mariano Scoto, & Chronico Quedilnburgio poteſt intelligi; & exercitum peſte dilapſum, aut conſumptum, & rem relictam infectam, etiam tradunt alij. *Henricus Sanctus.*

Obierunt hoc tempore Antiſtites & Præſules, Moguntinus, Pragenſis, Magdeburgius, Halberſtadius, Megalburgius: quod cùm ſingulæ eccleſiæ ad Imperatorem de more detuliſſent, Pabenbergæ tunc agentem diem nati Chriſti ſolennem: Moguntinis Aribonem Comitem Andechſium, Pragenſibus Hizonem, Magdeburgiis Humfridum Francum, Halberſtadiis Brandagū, vel (vt Ditmarus) Bronhagum Fuldanum, Megalburgiis Hubertum dedit. *Mors aliquot Præſulum.* 1023.

Cœpit laborare valetudine aduerſa Imperator: eſtq; de ſucceſſore idoneo inter Principes actum die Palmarum Alſteræ: die paraſceues Numburgi: inde Magdeburgi, Halberſtadij, Goslariæ, Groningæ. Non dubijs autem ſententiis declaratus eſt Conradus II. Dux Franciæ, egregiæ videlicet gentis, & egregiæ libertatis, vt idem ait Gemblacenſis. Morbus Imperatoris, cùm grauior indies fieret: Groningæ vitam cum morte commutat, anno ſupra milleſimum quarto & vigeſimo, III. Idus Iulij, vt rectè noſtri annales, Nam Itali pr. Id. ſcribunt. Factum id anno ætatis ipſius ſecundo & quinquageſimo: imperij ſupra tertiū & vigeſimum, menſe quinto, vt Marianus. Corpus è Saxonia magnificè transfertur Pabebergam: & ibidem inſigni monumento conditur in templo Petrino. Ipſius coniux poſt mariti obitum velamen ſumit Cophungi; quod erat cœnobium ab ipſa extructum: moritura autem vetuit, ne quid auri eius feretro imponeretur: vtque ad tumulum fratris, & ad mariti latus conderetur, amicis præſentibus mandauit. 1024. *Morbus & mors Henrici Imp.*

GEORGII FABRICII CHEMNICENSIS

ORIGINVM SAXONICARVM LIBER III.

DE DVCIBVS BAVARIÆ, SVEVIÆ, ET Carinthiæ, é gente Saxonica natis.

DVCES BAVARIAE, ET MARCHIONES Turingiæ.

HENRICVS I. IMP.
vxores duæ:

1. Hatiburgis Ervini C. Mersburgii F. — *2. Mathildis Diterici Comitis Ringelbenij F.*

Ex 1.: *Dangmarus Comes Turingiæ.*

Ex 2.: *OTHO I. Imp. vide fol. seq.* — *Henricus I. D. Bauariæ vx. Juditha Arnolphi D. Bauariæ F.* — *Bruno Antiſtes Colonienſis.*

Ex Henrico I. D. Bauariæ: *Conradus ab Vngaris cæſus.* — *Henricus II. D. Saxoniæ & Bauariæ. vxor Giſela Conradi D. Lotharingiæ F.* — *Gerberga Ab. Gandersheimia.* — *Helica Ab. Pataulenſis.* — *Bruno I. M. Saxoniæ vx. Hildeſuinda C. Croatiæ F.* — *Juditha vx. Burchardi C. Helſenſteinij.* — *Hedulgis vx. Burchardi D. Sueuiæ.*

Ex Henrico II.: *Henricus adoleſcens obijt.* — *HENRICVS III. D. Bauariæ, IMP. sed Auguſtus II. vx. Cunegundis Siffridi Pal. Rheni F.* — *Bruno Præſul Auguſtanus.* — *Filiæ quinque.*

Ex Brunone I.: *Bruno II. M. Saxoniæ vxor Giſela Lotharij Franciæ R. F.* — *Ecbertus puer obijt.*

Ludolphus Dominus Brunſuigi. vxor Hilda Balduini II. Com. Flandriæ F.

Ex Ludolpho: *Bruno III. M. Saxoniæ.* — *Hermannus Saxoniæ Palatinus.* — *Ecbertus I. M. Turingiæ & Miſniæ. vx. Gerbirga Lauſbergia.* — *Otho D. Saxoniæ & Bauariæ. vxor Cuniſſa Arnulphi Bauariæ D. F.* — *N filia, vxor Diteriei.*

Ex Brunone III.: *Henricus Præſul Hildeshemius.*

Ex Ecberto I.: *Ecbertus II. M. Saxoniæ & Miſniæ.* — *Mathildis vx. Bonifacij M. Longobardiæ.* — *Gertrudis vx. Henrici Craſſi.*

Ex Othone: *Henricus Craſſus D. Gosbing.* — *Cuno C. Beichlingi. vx. Cunegundis.* — *Siffridus C. in Bomeneburg.* — *Filiæ quinque.*

Ex Gertrude et Henrico Craſſo: *Otho infans mortuus.* — *Gertrudis vx. Conradi Palatini Rheni.* — *Richſa vxor LOTHARII Imp.*

Ex Cunone: *Cunegundis vx. Viperti C. Oſterlandiæ.*

Ex Siffrido: *Siffridus.*

DVCES

DVCES SVEVIÆ ET CARINTHIAE.

OTHO I. IMP. VXORES eius duæ:

1. *Editha Edmundi Angliæ R. F.*
2. *Adelheidis Rudolphi Burgundiæ R. F. De huius ſtirpe ſuprà lib. 2.*

Ludolphus D. Sueuiæ, vx. Ida Hermanni D. Sueuiæ F. — *Ludgardis vxor Conradi D. Franciæ & Lotharingiæ.*

Otho D. Sueuiæ & Bauariæ. vx. Himeltrudis Siffridi Ducis Lotharingiæ F. — *Bruno P. Verdenſis.* — *Ludolphus P. Oſnabrugenſis.* — *Mathildis.*

Echardus I. M. Saxoniæ. vxor. Suanhildis Bernardi D. Luneburgi F. — *Guncelinus M. Miſniæ.* — *Bruno II.* — *Cuno D. Carinthiæ. vx. Mathildis Com. Querfordij F.*

Hermannus. vx. Hemmildis Boleslai D. Boemiæ F. — *Echardus II. Marchio Saxoniæ.* — *Mathildis vx. Diterici M. Lantbergi & Vuitini.* — *Guntherus.*

Oda vxor Bretislai D. Boemiæ. — *Otho.*

Cuno II. D. Carinthiæ. — *Bruno P. Vurciburgius.* — *Henricus C. Lutbargorum.*

Cuno III. Dux Carinthiæ.

Cuno IV. Dux Carinthiæ. — *Vlricus C. Carinthiæ. vx. Ioanna Belæ R. Vngariæ F.*

Hermannus P. Pataviensis. — *Vlricus Patriarcha Aquilejenſis.* — *Ludolphus ſine herede.*

Comites Turingiæ.

COMITES TVRINGIÆ E GENTE SAXONICA.

DANGMARVS.

DANGMARVS Henrici I. Imp. natu maximus filius, Comes Turingiæ: hunc ex HATIBVRGI (quam non rectè Mathildim ſcriptores exteri nominant) genuit: prima videlicet vxore, quam ob propinquitatem dimittere coactus fuit. Ditmarus eum, quod miror, Dammonem nomine, Regisque & Ludgardis filium nominat. Adoleſcens magni animi, & (vt ait Vrsbergius) manu promptus, acer ingenio, bellandi peritus: ſed eum ſuſcepta cum fratre Othone ſimultas euertit: quæ eiusmodi de cauſa cepit initium.

Simultatis cum Othone Magno ori go.

Mortuo Siffrido Comite Mersburgio, Hatiburgis conſobrino; ditionem Mersburgiam Geroni Luſatiæ Marchioni, Otho Imp. confirmat: quam ditionem ſe impetraturum à fratre Dangmarus, iure propinquitatis ſperauerat. Quamuis autem Henricus pater, Turingicis fundis, & reditibus ſatis amplis eum ditaſſet, quo etiam viuente nihil molitus eſt: tamen mortuo eo, ſorte ſua contentus non fuit: ſed & cupiditate prouectus, & fratris ſplendore offenſus, Mersburgum quaſi poſſeſsionem ſibi debitã, poſtulare non dubitauit. Mater autem Dangmari, filia erat materteræ Siffridi: hunc Saxonum optimum, & ſecundum à Rege fuiſſe memorant. Quòd ſi Otho paulò liberalior initio in eum fuiſſet, ſocium habuiſſet fidum, & amicum fortem: ſed cùm iure ſummo experiretur; factus ab eo alieniſsimus Dangmarus, nimirum, vt hæreditatem, quam eſſe ſuam & propriam exiſtimabat, armis obtineret. Itaque Eberhardo Rheni Palatino, qui tunc rebellis Othoni erat, ſeſe adiungit: & collecto exercitu, præſidiũ Badalicenſe (in quo etiam erat Henricus frater Othonis vterinus) expugnat: oppidum diripit: Henricum mancipij more tractat, & Palatino tradit cuſtodiendum. Supplementum Reginonis Dangmari non meminit: ſed iſta omnia tradit acta ab Eberhardo Palatino. In illo ipſo motu interficitur Francorum Dux GEBHARDVS, Vdonis filius: quæ cædes magnarum diſcordiarum

rum inter Francos cauſa poſtea fuit. Facta cædes eſt, vt ſcribit Hermanus Contractus, anno ſupra noningenteſimum octauo & trigeſimo. *Comites Turingiæ.* 938.

Miles Dangmari, prædæ dulcedine, ad facinora omnia fit paratior: nam ſucceſſu elatus, etiam vrbem Mersburgum capit: in quo ſibi domicilium Dangmarus, propter loci naturam conſtituens; in finitimos excurrit: eoſque vexat rapinis & latrociniis. Collegerat ſibi præterea Vandalorum & Vngarorum reliquias, nomini Saxonico inprimis infenſas: quibus inſtigatis, & ſuas & illorũ iniurias vindicaturus, iuſtum pene contrahit exercitum. Nullis precibus, nullis conditionibus acquieſcens; ſed in armis & fortuna ponens omnia, Othonem fratrem pene inuitum eò impellit: vt bellum ſuſcipere cogatur, ad ſuorum populorum vitam & fortunas defendendas. Sperauerat fore OTHO, vt ad mentem rediret: & ideo ei ad tempus aliquid indulſerat. *Bellum Dangmari cum Othone Magno.*

Statuit igitur Mersburgum, quo ille præſidio vtebatur, oppugnare: in quo etiamſi multi ciues fideles & boni eſſent, quos ſeruatos cupiebat: tamen eorum haberi ratio non potuit, propter Dangmari tyrannidem. Miſsis ad fratrem & ciues legatis de deditione, nihil æqui impetrat: nam Dangmarus pertinax erat, & ciues pœna propoſita hiſcere non audebant. Sed tacitè conferebant de tradenda vrbe conſilia; cùm foris Regem beneuolum, intus hoſtem importuniſsimum haberent. Cœpta oppugnatione, Dangmarum ciues conuiciantur; & portam vi aperiunt: & id conantes prohibere, non ſecus ac hoſtes inuadunt. *Oppugnatio Mersburgi.*

Dangmarus deſperatione vrbis retinendæ, ad aram confugit: quem inſecutus miles regius, & inprimis ſatellites Henrici capti, qui dominum ſuum vlciſci cupiebant, ſacræ ædis repagula perfringunt: emotiſque poſtibus, in templum armati irruunt. Ipſe cingulo & torque aurea depoſitis, aram & ſanctorum ſimulachra ſupplicis vultu tenebat: quem Ditbaldus quidam, Cobbonis viri nobilis ſpurius, conuiciis inceſsit, & vulnus ei lethale infligit; quod Manicius fieri cernens, per feneſtram aræ vicinam, à tergo haſta eum traiicit. Tales temeritatis ſuæ pœnas perſoluit DANGMARVS, teſtibus DITMARO & VVITICHINDO: percuſſor eius DITBALDVS, qui torquem eius raptã collo ſuo geſtabat, bello Lotharingio miſerabiliter interiiſſe ſcribitur. Alij tradunt, quòd cum tribus amitinis ad *Dangmari cædes.*

dicendam

Comites Turingiæ. dicendam cauſam poſtulatus ab Othone ſit: eosque conuictos, quòd Dangmarum non more militari interfeciſſent, lege Francica ſtrangulatos eſſe; vel, vt in chronico Quedilnburgio, primùm truncatos, poſtea ſuſpenſos. Nec Manicius ſupplicium effugit, qui in prælio ad Rhenum oppetijt. OTHO de fratris caſu temerario ſæpe eſt conqueſtus: & tali eius interitu doluit: nec ex interfectoribus Dangmari quisquam euaſit, qui ſit cum honore aut placidè mortuus.

Tam ſubitum & triſtem exitum habuit vir præclatus: qui ſi temperare potuiſſet cupiditatibus, vixiſſet inter diuites Principes fortunatiſsimus: inter fortes, maximè honoratus. Sepultus in eo loco eſt, in quo vulneratus ceciderat: nec vlli poſtea nomen Dangmari fuit ex Imperatorum filiis impoſitum.

BRVNO ANTISTES.

BRVNO Henrici Imperatoris natu minimus filius, è Mathilde genitus; adoleſcens ingenio, induſtria, & virtute excellens: traditur educandus Vuigfrido Antiſtiti Colonienſi: cui etiam in dignitate ſucceſsit, tempore admodum periculoſo: quo videlicet Moguntinus rebellis Imperatori erat; & Ludolphus Imperatoris filius, bellum contra patrem graue gerebat. Fuit Bruno in literis ſacris & ſtudiis philoſophicis præclarè inſtructus: vtque tales eſſent eius Sacerdotes elaborauit: quos eſſe cognouit ſtudioſos, donandis libris & promittendis honoribus ſolitus excitare fuit.
953. Sumpſit infulam, vt ſupplementum Reginonis, anno ſupra noningenteſimum tertio & quinquageſimo.

Cùm autem Lodolphus armis concitaret Germaniam, vt Imperio patrem excuteret: Bruno non ſolùm munera ſacra, ſed & ciuilia ſibi imponi paſſus eſt: quòd cui Rex fideret, vir melior & prudentior non eſſet: neque alius facile inueniretur ad res gerendas accommodatior.

Erat ſtatuta prælio dies, qua BRVNO Rimlingæ, in pago Bellenſe cum Lotharingis congrederetur: ſed diuina
958. factum clementia eſt, ne ad manus veniretur. Cæſo tandem Duce Lotharingorum CONRADO, anno (vt Gemblacenſis) quinquageſimo & octauo; Bruno in ea prouincia latrocinia compeſcit, quietem otiumque reſtituit, vt Vuitichindus
959. auctor eſt. Altero anno Normaniæ principes cum magna populi multitudine ad Eccleſiæ ſinum adiungit, & ſacris vndis
960. abluit.

Anno mox inſequente, Raginerium ComitéMontenſem, cognomento

gnomanto Longicollũ euocat Valentiam: quē criminis, de quo accuſabatur, conuictum capit, & in exiliũ perpetuum relegat in Slauos. Exilij cauſæ memorantur, quòd nouas in Lotharingia res moliretur, & quòd Duce Giſelberto, conſanguineo ſuo defuncto, vxoris eius Gerbergæ fundos dotales inuaderet. Filij eius RAGINERIVS & LAMBERTVS, bonis paternis publicatis, cùm præſidium non inuenirent, in Galliam ſeſe conferunt, ne amiſſa dignitate & fortunis, de vita etiam periclitarentur. *Comites Turingiæ.*

Bruno in Galliæ profectus, amitæ ſuæ filium LOTHARIVM, Galliã Regem, & HVGONEM Comitem Pariſienſem, inter ſe diſſentientes, reconciliare voluit; eſtque conſultoribus malis eò deductus, vt Hugoni ſpem Regni faceret: die etiam conſtituta, qua ſua ipſi manu coronam imponeret. Hæc res cùm obſcura eſſe non poſſet: Volcmarus ſecretorum eius particeps cœpit id diſſuadere: quia inter fratrem Imp. & Antiſtitem futurum eſſet magnæ contentionis & fortaſſe perpetuæ ſimultatis principium. Ægritudinem animi Antiſtes & conſilij ſui pœnitudinem celare aut diſsimulare amplius non potuit: ſed Volcmaro temeritatem ſuam confitetur liberè. Tempus coronationis in alterum iam diem erat conſtitutum: quò etiam ſummo mane corona inſignis aræ impoſita fuerat. Antiſtes vt ſuæ voluntatis claram daret ſignificationem, in templum venit: & coram omni plebe teſtatur, ſe Hugoni non daturum inſignia, neque dari legitimè aut firmiter poſſe, niſi accedat Imperatoris conſenſus & auctoritas. Dici non poteſt quantum Hugo doluerit illa repulſa ignominioſa. Tradit Ditmarus coronam ipſi eſſe allatam: ſed Volcmarũ ſponte impegiſſe, vt lapſu eam frangeret, ne progreſſum res turpis haberet. Antiſtes non longè poſt, non ſine venefici; ſuſpicione, in febrim Compendij incidit: inde Remos deductus, in eccleſiam, quidquid in re mancipi habebat, diſtribuit.

Eius in morbo curam geſsit dictus modò Volcmarus: cui eum honorem tribuit Imperator, vt in fratris ſui locum ſuccederet. Defuncti Brunonis corpus Ditericus præſul Metenſis eius agnatus, Coloniam deducit: quod ſepelitur in cœnobio Pantaleonino, id quod, decimo ante obitum anno, ipſe extruendum inchoauerat. Vitam Brunonis deſcripſiſſe Rogerium presbyterum nonnulli tradunt, ſed is liber in meas manus non venit. *Brunonis morbus & mors.*

Brunonis æmulus fuerat GERO, Chriſtiani Comitis Viburgij filius: cuius mater Hidda Ieroſolymis obijt: cui ea de cauſa Imperator aduerſabatur: qui fratri, vt dixi, Volcmarum ſucceſſorem dedit: & hoc quoque poſt quadriennium mortuo,

GERO-

Duces Bauariæ. GERONEM impediit; donec viſione admonitus in eius electionem conſenſit.

BRVNONIS Antiſtitis temporibus illa pernicioſa in eccleſias Germanicas conſuetudo inualit: vt Antiſtites & Præſules gladium ſumerent, & bella gererent extra Eccleſiam: & contra veterem morem atque modeſtiam, armati conſpicerentur in caſtris. Hoc etiamſi neceſsitate quadam tributum ſit Brunoni: cùm fidos Otho homines, etiam ex agnatis nullos haberet: tamē cùm pro apice galeam, pro pedo gladium ſemel ſumpſiſſent: ita apud poſteros exemplum valuit, vt quemadmodum nihil agi dicitur vulgi ſermone abſque Monacho: ita in curiis, in ſubſelliis, in bellis nihil inciperetur, aut ageretur, ſine Præſule aliquo: quod in Regnis adhuc externis fieri conſtat. Ditmarus Mersburgius ſcribit, Sacerdotem fuiſſe quendam extaticum, cui ſomnianti viſus ſit Chriſtus pro tribunali ſedens: adductum autem eſſe Brunonem, & accuſatum ob nimium Philoſophiæ ſtudium: qui cùm ſupplex iacéret & pronus, ſurrexiſſe Paulum Apoſtolum, qui cauſam pro eo dixerit & obtinuerit. Commentum quidem inane & ridiculum: ſed quod teſtimonio eſt, doctrinæ antiſtitis & diligentiæ. Ipſum certè diuinis humanisq; ſtudiis pollentem, ait Ditmarus; & ſe vidiſſe ipſum in ſuo munere ſanctè & præclarè vixiſſe, ſcribit Vrsbergius: & auctor ſupplementi Reginonis ait, virum illum fuiſſe, & ducatu & præſulatu digniſsimū. Obiit V. Idus Octob. ſupra noningenteſimum quinto & ſexageſimo.

Præſules armati.

DVCES BAVARIÆ
ex gente Saxonica.

HENRICVS I.

HENRICVS, Henrici I. Imperatoris ex Mathilde vxore ſecundus filius; ſed ei primus in Imperio natus. Vxorem duxit IVDITHAM, Arnolphi cognomento Mali, Bauariæ Ducis filiam: ex ea genuit CONRADVM annis adoleſcentiæ ab Vngaris interfectum, & HENRICVM Ducem Bauariæ, dictum Rixoſum, & BRVNONEM Marchionem Saxoniæ: Filias GERBERGAM Sacerdotem Gandershemiam: quibus addit Lazius præter Annales noſtros, HELICAM Sacerdotem Pataujenſem, & IVDITHAM vxorem Burchardi Comitis Helfenſtenij: alij etiam HEDVIGIM, vxorem Burchardi Ducis Sueuorum: horum nihil in Annalibus & originibus noſtris.

Indoles Henrici. Iam inde ab adoleſcentia animus HENRICI eminuit ferox & im-

& impatiens: cùm aliâs in eo eſſet impetus ad bene merendum, & laborum tolerantia: ſed nimia tamen imperij cupiditas, etiam illas virtutes obſcurauit. Vrsbergius ſcribit fuiſſe gratioſum vultu, prouidum conſilio, fortem atque induſtrium. Teſtantur etiã facta, fuiſſe iuſtum & recta ſentientem: nam Dangmaro Othonem impugnante contra fratrem conſanguineum, pro fratre Germano Othone arma ſuſcipit: non ſine periculo. nam in vrbe Mersburgo captus, propter Othonis odium, non more Principis cuſtodia liberali habetur: neque traditur cuſtodiendus nobilitati, ſed carceris plebeij lictoribus. *Duces Bauariæ.*

Poſt id tempus, perſuaſus ab aſſentatoribus, animum erga fratrem & ipſe mutauit: & Eberhardum Rheni Palatinum ſequens, de Imperio inuadendo mala cœpit agitare conſilia. In eandem ſententiam inductum à matre, nonnulli autumant: cui vt ante Othonem electum fauerit mater; ita poſtea diſcordiam inter filios optima matrona non aluit. Gubernabat tum Turingiam, tanquam prouinciam paternam: in ea arces & oppida muniebat, & comparabat ſibi auxilia atque gratiam, quorumcunq; poterat: largiebatur etiam multis militibus, vt eos haberet beneficiis obligatos. Salueldiæ ludos indicit equeſtres: & ad eos aliquot Præſules & Principes inuitat, quos putabat ad turbandum animos habere promptos & intentos: iiſque, qui ſuo rogatu eò venerant, munera varia largiter diſtribuebat. Ea in vrbe primùm deliberatum eſt, de bello faciendo: & excogitatæ viæ, quibus ad illud perueniri commodè potuiſſet: & prætextus quæſiti, quibus vulgus induceretur, vt iuſtè id ſuſcipi exiſtimaret. Rex OTHO quamuis intelligeret, ipſos conſuſurrare, & voces quaſdam inſolentes iacere: tamen minimè tantæ libidinis & audaciæ ſuſpectos habuit: quòd in illo numero nemo eſſet, qui non ſibi aut propinquitate aut priuato beneficio obſtrictus eſſet. Antiſtites verò, qui faces erãt diſcordiæ, ſi quis apud ipſum accuſaſſet; ne auditus quidem fuiſſet, propter obſeruantiam, qua eos ſuſpiciebat. Intererãt illis ludis aliquot viri boni & prudentes, qui factum improbabant, & bellum omnibus rationibus diſſuadebant: ſed cùm illis reſponderetur atrociter; pro amore ſuo in patriam id curabant, ne in Turingia inchoaretur: cauſas afferebant, conſilia hoſtilia non poſſe cælari Regem, propter viciniam: nec ſatis eſſe virium in prouincia libus, cùm non omnes idem ſentirent: militem non poſſe cogi, quanto ſatis eſſet ad reſiſtendum in ipſo conſpectu Regis, qui quaſi præ foribus ſtatim oppreſſurus eſſet rebelles, & interclуſurus aditum ſociis, ſi qui vellent opem ferre. Viſum itaq; *Rebellio Henrici* *Coniuratio Henrici cũ proceribus in Othonem.*

e eſt Lotha-

Dutci Bauariæ. eſt Lotharingo, qui tum aderat, id negotij dare, vt initium bello faceret: qui eam ſententiam pro animi ſui leuitate non improbauit: Quamobrem cùm HENRICVS, GISELBERTVS, EBERHARDVS ea quę videbantur adornaſſent: arma aperte ſtringũt; Henricus in fratrem Germanum, Giſelbertus in affinem, Eberhardus in ſuæ libertatis vindicem. Imperium dicebat HENRICVS ſibi deberi, quaſi nobiliori, & à patre iam Imperatore nato: diminutam ſuam potentiam, quòd frater obtineret prouincias, quæ ad ipſum ſpectarēt: addebat his bullis alias ratiunculas valde leues & futiles. GISELBERTVS affirmabat, ſe non poſſe deſerere cauſam affinis, quæ eſſet iuſtior: EBERHARDVS ſe iuramento illi obligatum dicebat, non poſſe Deo & hominibus fidem fallere. Sollicitauerant multos alios Principes, qui malebant exitum ſpectare otioſi, quàm cum periculo arma tractare: nec tamen ab illis, potentia Othonis offenſi, animo planè abhorrebant: ſed habebant ſuſpectam fortunam. Seditioſi illi diſpergebant rumores de cauſæ ſuæ bonitate, & ſociorum multitudine, & armorum viribus, per omnes prouincias, non ſolùm Germaniæ, verùm etiam Galliæ & Italiæ. Slauorum & Vngarorum populos, rerum nouarum cupidos, promiſsis inuitabant: quibus aut ad ſuas partes gentes feras allicerent, aut certè illis tumultuandi occaſionem præberent. Antiſtitem Moguntinum FRIDERICVM, hominem ſceleratum, & iſtius factionis Principem, in aula Imperatoris habebant: ex quo non ſolùm facta, ſed dicta, & nutus eius cognoſcerent. Illos in armis eſſe, cùm videret Imperator, qui tale nihil de hominibus coniunctiſsimis, pro ſua integritate metuebat: cumq; iam armatos ad Rhenum aduentare audiret: antequam traijcerent, contra eas copias mittit: quamuis viribus minimè tum par erat. Cohortes aliquot Othonis, primi agminis, ſcaphis oblatis Rhenum tranſierant: reliquus exercitus in ripa citeriore ſtabat. Qui iam tranſierant, erant ita obſeſsi, vt non pateret ſpes effugij: quibus ſocij propter nauium inopiam (id enim hoſtes proſpexerant) ferre opem nullam poterant. Quamobrem cùm ſe excluſos ab amicis, intercluſos ab hoſtibus viderent: depoſitis impedimentis, in Burgundios locis duobus impetum faciunt; in conſpectu videlicet ſui Regis cum gloria morituri, & ſalute deſperata, quantùm poſsint, nocituri hoſtibus. HENRICVS admiratus ſingularem audaciam, quod pugnare ſuſtinerent tam pauci, dimicat cum iis acriter: ſed ictibus ita afflictus eſt, vt arma tractare amplius non poſſet: vulnera-

Bellum coniuratorum contra Othonem Magnum.

Othonis M. de coniuratis victoria.

vulneratus tamen non eſt, quòd amuleto & ſignis quibuſdam vti perhiberetur. Lotharingus & Palatinus, quaſi cæci & amentes effecti, qui paulò antè terrarum imperium ſe habere in dexteris narrauerant, cum ſua omni multitudine turpiter fugiunt. Literas ante victoriam ſparſerant, OTHONEM non fuiſſe auſum eos aggredi; & ipſum ſeſe metu abdidiſſe in intimam Saxoniam: quæ fama ita citò peruolauit & Alpes & maria, vt Romæ & Conſtantinopoli diuulgaretur: ſed mendax ſuperbia probro illis & ignominiæ fuit. Turingis Henricum obiiſſe, pro certo relatum eſt: ideo ad Regem ſe conferunt, duabus vrbibus exceptis, quæ præſidium habebant. Ipſe ne tota prouincia exueretur, à plagis nondum curatus, quas bello acceperat, Mersburgum ingreſſus, vt ſuis animos adderet: ibi obſeſſus tam diu eſt, donec ſeſe dederet. Petenti Rex frater iterum parcit: & quia fidere illi non audebat, ire mandat in exilium; ſecumque ducere, quicunque ipſum velint milites comitari. nam ne victum quidem, aliis nudum obiicere voluit: & meritum pœnam, adhuc præſidio munitũ dimiſit: ne ſanguinis fraterni reus vlla ex parte iudicaretur. HENRICVS ad ingenium reuerſus, tranſit ad priores belli ſocios, qui nondum deſtiterant viribus ſuis confidere; nam maximam adhuc partem exercitus habebant, & fugam atque ignominiam nouo penſare facinore ſtudebant. *Duces Bauariæ.*

Moguntinus facilitatem Regis, animo ficto & peruerſo increpat, quòd paucis ſeditioſis nimia indulgentia parcens, Reip. noceret, & tumultum è tumultu ſereret: hortatur vt contumaces & rebelles ſeuerè puniat; magis ſuæ auctoritatis, quàm propinquitatis habeat rationem: nulli in poſterum malo & ingrato ignoſcat: & bellum pro tuenda maieſtate contra victos inſtauret: neque moram faciat, donec ſe recolligerent, & alios; ad ſe improbos attraherent. Videbatur omnibus vera & ſalutaria loqui: & quia pro Imperatore diceret, & contra propinquum Lotharingum (alij fratrem eius eſſe ſcribunt) cauſam ageret: & quoniam Antiſtes erat, nihil niſi ſincerum & religioſum ab eo expectabatur. Tali aſtutia bellum renouandum ſuadebat, vt eius auctorem faceret ipſum Regem: & ſuam factionem perditam, ſuſpicione liberaret & calumnia. Ipſius hortatu Briſacum oppidum Palatini obſidione cingitur: ſuos idem milites eò adducit, & in ipſis caſtris omnia Regis gubernat conſilia: donec occaſionem nanciſceretur, eum prodendi & tradendi aduerſariis. Rege nihil ſuſpicante ſiniſtri, quia ſiniſtrũ in eo nihil erat: nocte quadam ex eius caſtris Moguntinus, & Argentoratenſis cum ſuis o- *Moguntini aſtutia in conſilio dando.*

 mnibus

Dux Bauariæ. mnibus militibus diſcedunt: quos ſequuntur alij quidam: qui, metu & ignauia, cauſæ Regis deſerti diffidebant.

Eodem tempore Lotharingus & Palatinus in prouinciam vltra Rhenum, pertinentem ad Imperium, incurſant: & eam petulanter vaſtant & diripiunt. In caſu tam ſubito & inopinato, cùm clamarent penè vniuerſi, redeundum in Saxoniam, & hoſtibus perfidis cedendum: Rex id nolle facere ſe, apertè teſtatus eſt: ſuis animos addidit maiores, quàm quiſquam putauerat, ſua perſeuerantia & virtute. Ipſe à Deo regi omnia non ignorans, obſidionem continuat cum Saxonibus: ſed duce quodam Vdone cohortes Francorum, ſibi fideliſsimas, contra Lotharingum & Palatinum emittit. Hi in conſpectum hoſtium venientes, prælium committunt feliciter: nam Palatinus in ripa Rheni occiditur: & Lotharingius fugiẽs, voragine fluminis abſorbetur. Antiſtites capti mittuntur in caſtra regia, & inde ablegantur in cœnobia exulatum.

Palatini & Lotharingi interitus.

HENRICVS expulſus è Turingia à fratre, non receptus in Lotharingia à ſorore: neque ſatis tutò agens in Saxonia, aliquandiu inter Slauos vixit, noua ſpargens diſcordiarum ſemina: nam & Regis præfectos calumniatur, & ſibi auctoritatem qualemcunque comparat. Aggreſſus demum facinus fœdiſsimum, in templo fratrem ſacris vacantem meditatur interficere: qua coniuratione patefacta, ſocij cæteri capite plectuntur, alij truncatos & ſuſpenſos eſſe memorant: ipſe Ingelheimum mittitur aſſeruandus, omni iam ſpe abiecta redeundi in fratris gratiam. E cuſtodia autem Rudberti cuiuſdam, Sacerdotis Moguntini, euadit: vtque rurſus ſibi fratrem conciliaret, qui aliis ignouerat, primùm animum eius, matris interceſsione mitigat: deinde quorundam antiſtitum, qui gratioſi apud Regem erant, precibus nititur: quorum conſilio ad fratrem veniens Francofurtum, cùm nudus in templo ſtare diceretur, nocte ipſa natalis Domini: admittitur in conſpectum, & in gratiam recipitur: præſcribuntur ei conditiones, quibus viuat, locus, vbi habitet.

Henrici facinus.

Hærede carebat GISELBERTVS Lotharingus, qui nuper perierat. Eius ducatum opinione multorum adeptus eſſet HENRICVS, niſi tot motuum atq; turbarum auctor fuiſſet improuidus. Cùm autem eam prouinciam tribueret Rex Conrado Franco, genero ſuo: Henricus matri inſtitit, vt aliquando ſui etiam ratio haberetur: ea enim quæ feciſſet, impetu nimis ſtulto & iuuenili eſſe facta: quòd ſi frater poſthac experiri vellet ſuam fidem & virtutem, ſe emendaturum ætatis & teme-

Lotharingia traditur Conrado Franco.

temeritatis errata omnia. Hæc per tres ferè annos modò per amicos, modò per literas agebat: interea Bauariæ Dux Bertholdus fatis concedit. Rege deliberante, cui ditionem ampliſsimam traderet: aliis aliud ſuadentibus, mater obtinuit, vt Henrico daretur: à quo die, nulla vnquam ne minima quidem inter fratres aut ſimultas aut cõtrouerſia extitit: vndè ſuſpicari licuit, aut eum corruptum ab improbis conſultoribus, & extimulatum ad iniuriam aut a fratre nimis arctè habitum, qui nullam ei conceſsiſſet dignam ortu illuſtriſsimo potentiam. Erat in Henrico vis animi atque ingenij, & quocunq; mentem intenderet, magna conſtantia: in conſuetudine inhumanior videbatur ignotis, ſed eum diligebant familiares: quos ita ex animo obſeruabat, vt viro forti & ſpectato Gerbergam ſororem ſuæ coniugis, quò ipſum coniunctio rem haberet, in matrimoniũ traderet. Sedato etiam bello Boemico, nequid Bolislaus Rex noui moliretur, eius quaſi cuſtos & patronus à fratre conſtituitur: nam vt ad eius ſpectaret auctoritatem, Regi iniunctum eſt.

Ducei Bauariæ. *Henrico traditur Bauariæ ducatus.*

Circa idem tempus, cùm Rex Italiæ LOTHARIVS, præfectos regios læderet: Henricus in Inſubriam miſſus, ei reſiſtit, cumque co ſignis felicibus dimicat. Beringarius tum apud Vngaros exulabat: qui audito Henrici ſucceſſu, & Lotharij morte nunciata, propere contendit in Italiam. Henricus autem & Vngaros ceciderat in Carnia: & Aquileiam ceperat: & oram omnem Ciſpadanam redegerat in poteſtatem: ſed Beringario fauentes Itali, eum partim manifeſtis, partim clandeſtinis iuuant auxiliis, & Henricum redire in Germaniam vi compellunt. Vxor Lotharij Adelheidis (Alundam ſcriptores Itali linguæ ignoratione nominant) diſceſſu eius in periculum venit, quæ à Beringario per inſidias capta eſt: & in cuſtodiam Veronenſem; vel (vt alij) in Vicentinam cum ancillula vnica detruſa. Rex prætextu Reginæ liberandæ, in Italiam cum exercitu mittit LVDOLPHVM filium: eique commendat præfecturas, ita vti ab Henrico conſtitutæ erant: ea de cauſa Ludolphum Henricus odiſſe, eumque in inuidiam & contemptum apud Italos variis artibus abducere: ita vt propemodum pro ignauo haberetur, & ab exteris, & ab ipſo patre. Ad res Italicas conſtituendas, quas non ſatis proſperè gubernabat Ludolphus, ipſe Rex in Inſubriam proficiſcitur: captiuam ADELHEIDIM liberat, & in thorum ſuum ducit, & cum eius coniugio, vrbe regia Papia, quam antiqui vocant Ticinum, & regno Longobardiæ ſeu Inſubrum potitur. Filius & nouis patris nu-

Henrici expeditio in Inſubriam. *Othonis M. in Inſubriam expeditio.* *Rebellio Ludolphi.*

Dux Bauariæ. triſ nuptiis irritatus; & fraude Henrici patrui cognita, per quam & gratiam apud patrem amiſerat, & apud exteros auctoritatem: primùm patri furtiuas inſidias tendit, deinde arma palàm infert: ſedem ad ducendum bellum Moguntiam eligit: cuius antiſtes regios hoſtes fouebat perpetuò. Ad mœnia exercitum Rex adhibet, non ſine ſuorum clade: ad quem in caſtra Henricus venit, & bonam ei nauat operam.

Henricus Bauariam ereptam recipit. Tota deinceps belli moles deuoluta in Bauariam: quæ Henrico erepta eſt, impulſu & conſilio Ludolphi; armis verò Arnolphi II. Schierenſis: vxor præterea liberique eius, cum iniuria & dedecore, fugati in exilium ſunt: ſed à fratre Rege & prouinciā & dignitatem non longè poſt recipit: & ſe de hoſtibus durante bello, ſatis grauiter vlciſcitur. Capta Ratisbona, quæ belli arx erat, LVDOLPHVS ſpem ampliùs nullam videns reliquam, patri ſupplicat: quem audientibus optimatibus HENRICVS, animi impotens, verbis acerbis exagitat. Regi & fratri extitit auctor, vt ei Sueuiæ ducatum adimeret.

Bellum Othonis Magni Vngaricum. Fratres Schierenſes, VVERNERVS & OTHO) nam ante Ratisbonæ portas, alter frater ARNOLPHVS II. oppetierat) ad Vngaros confugiunt: quorum etiam mater è gentis illius ſtirpe erat genita: & Vuernerus, patris exemplo, Vngaram & ipſe vxorem habebat. Conqueſti de vi & iniuria fratrum Saxonum, & ius cognationis atq; ſanguinis prætendentes; mentione ſolitudinis & exilij ſui, facilè concitant gentem inquietam & prædæ auidam, & Saxonibus tum præcipuè inimicam: quia vinci à nullis aliis potuerant. Cum Vngaris OTHO Imperator, collecto è Germania flore nobilitatis, depugnat in campo Lyci fluminis: cui prælio HENRICVS morbo impeditus non interfuit: ſed legatos & tribunos ſuos miſit; qui re cum aliis præclarè geſta, tres principes Vngarorum captos ſecum ducebant domum, quos Henricus ſuſpendi reſtibus mandauit.

Henrici mors. HENRICVS, qui vitam parum quietam, variaque fortuna

955. vixerat, eodem anno obit, ſupra noningenteſimum quinquageſimo quinto. Sepelitur prope ſocerum Ratisbonæ, ad diuum Emeranum: in quo eodem templo ARNOLPHVS itidem & LVDOVICVS Imperatores pater atq; filius ſunt cōditi. Ditmarus in æde diuæ Virginis, quam ipſe extruxerat, terræ mandatum ſcribit: & addit morienti affuiſſe Michaëlem Præſulem Ratisbonenſem, qui cum inter cætera delicta admonuerit, quàm grauiter peccaſſet in caſtrando Patriarcha Aquileienſe Redualdo, & in excæcando Heroldo, Antiſtite Salisburgio. Cùm autem ſa-

tisfactio ab eo flagitaretur: reſpondit, duci ſe maxima pœnitentia propter mutilatum Patriarcham: ſed in Antiſtite improbo puniendo, nihil feciſſe contra Principis boni & iuſti officium: qui etiam in ſynodo Rauennate ſit damnatus, tanquam hoſtis eccleſiæ & Imperij. IVDITHA vidua eius ſuſpecta vulgo fuit, ꝑpter familiaritatẽ cum Abrahamo Præſule Friſingenſe: quæ vt infamiæ notam publicè tolleret; ſumpto corpore & ſanguine Chriſti, Deum ſuæ innocentiæ teſtem inuocauit: tandem ipſa quoque ad mariti latus tumuli locum elegit. *Duces Bauariæ.*

CONRADVS.

CONRADVS Henrici I. primus filius; dum exerceret tyrocinia, interficitur ab Vngaris ad Lycum, anno ſupra noningenteſimum ſexageſimo ſexto. 966.

HENRICVS II.

HENRICVS, Henrici I. ſecundus filius, cognomento Rixoſus, Dux Saxoniæ & Bauariæ: Saxonum idiomate, quo blandientes vtuntur, Hezilo dictus: patrem moribus & ingenio referẽs, multarum ſeditionum auctor in Imperio fuit: iis videlicet conſultoribus vſus, quos hoſtes rectius habuiſſet, quàm amicos. Vxor eius Giſela (ita eam Ditmarus nominat, in carmine præfationis libri quinti) Conradi Ducis Lotharingiæ filia. Hanc chronicum Magdeburgiũ, & Cuſpinianus BERTHAM, alij Bertradam: Lazius quidem & ipſe Giſelam appellat, ſed addit, Conradi fuiſſe neptim: verùm alio loco, oblitus eorũ, quę ſcripſerat, nominat GERTRVDIM, Diterici Ducis Moſellani filiam. Nos Ditmarum ſequimur, vt puto rectiſsimè. Filios habuit tres: HENRICVM I. poſtea Imperatorẽ, ordine ſecundum, Ducem Bauariæ tertium: alterum ſibi cognominem etiã HENRICVM II. in adoleſcentia mortuum. Tertium BRVNONEM Præſulem Auguſtanum. Filias quinq;, ADELHEIDIM, GISELAM, SOPHIAM, HEDVIGIM, GERBERGAM, ADELHEIDIS vxor fuit Burchardi Comitis Geiſſenhuſij; mater Henrici, Præſulis Auguſtani. Giſela Stephano Regi Vngariæ, ea conditione tradita, vt veræ religioni ſeſe Rex addiceret. Bonfinius in hiſtoria Vngarica hanc Giſelam ait fuiſſe Henrici II. Imperatoris filiam, cùm fuerit eius ſoror: & mox addit Vilhelmi Burgundi filiam fuiſſe, ſibi non ſatis conſtans in oratione. Hæc Giſela Baſilicam Veſpriniam in Vngaria, Pitauienſem veterem in Bauaria extruxit: in hac poſt mariti obitum vitã tranſegit, atq; ſepulta eſt. SOPHIA tertia filia Sacerdos maxima Paderbornenſis: quæ eodem die infulã accepit, quo ipſius fratria CVNEGVNDIS coronam regiam: huius in metropoli Crancius meminit. *Henrici liberi.*

Duces Bauariæ. Quarta filia HEDVIGIS, nupta Lothario, vel (vt alij) Ludberto Burggrauio Mageburgio. His addit Gerbergam Lazius, Sacerdotem Chiemenſem.

Henrici rebellio. Henricus patris imitatus audaciam, inuadere Imperium tentauit: ad quam inſaniam Præſul Friſingenſis Abrahamus, vir caſtris quàm eccleſiæ aptior, eum impulit: qui ſocium ſibi adiunxit Bertholdum Schierenſem: præſul etiam regia ei dedit inſignia, aliis omnibus factum improbãtibus. Conſpirat Henricus in Imperij perniciem cum Rege Daniæ: item cum Poloniæ ac Boemię Ducibus: quorũ tum opes ſatis florẽtes erant. Accuſatus ea de cauſa, Regem patruelem ſuum, diſſimulatione decipit, vt veniã facinoris conſequeretur: factum id eſt anno ſupra noningenteſimũ
974. quarto & ſeptuageſimo: interea nihil omittit, quò ſuæ ambitioni indulgeat. Iterum rebellis factus à Poppone Vurciburgio Præſule ad Regem vocatur, ad dicendam ſententiam: verùm cùm temeritatem ſuam nequaquam poſſet defendere, Principum cenſura damnatur exilio: neue quid molíretur in certem traditur cuſtodiam, relegato etiam Præſule. Locum cuſtodiæ fuiſſe Traiectum, ſcribit Ditmarus: Treuerim verò, Lazius: alij exiſtimant duabus illis cuſtodiis detentos, altera patrem, alterã filium: quorum opinio à vero non abhorret: ſed aliter ſentit
976. Auentinus, qui Ingelhemiam nominat cuſtodiam, factum id eſt anno ſeptuageſimo ſexto. Bauariæ dominatus, quem tenuerat, committitur Othoni, Ludolphi filio, Othonis I. Imperatoris nepoti; qui paulò antè Sueuiæ Ducatum acceperat.

Sextum iam annum vixerat in exilio & cuſtodia Henricus, cùm Otho II. expeditionem in Italiam moliretur. Igitur vt aduerſarium ſibi beneficio deuinciret, & belli cauſas domi quaſi præcideret: in comitiis ad Mœnum Francofurti, ſuum Principibus de liberando patruele animum exponit: quam beneuoli pectoris ſignificationem cæteri Principes probauerunt, nec Otho illi cedere recuſauit, qui prouincia eius potiebatur. Acceſsit deinceps cum Imperij Principib. ad conuentum Veronenſem: in quo ſuam Regi fidem de integro obligauit: & filio ſucceſsionis poteſtatem impetrauit. Fuit meritò admirationi omnibus & bonitas

Henrici affectatio Imperij. Regis, & humilitas Henrici, & æquitas Othonis: ſed vt animi mutabiles ſunt; eorum præſertim, quos ambitio & inuidia occupauit, Henricus poſt obitum Othonis, ad rapiendum Imperium rurſus animum applicat; incitatus ab iis, à quibus antea non modò aſtu circumuentus, ſed etiam deſertus in periculis fuerat. Factio eius Ducum prudentia reprimitur, præſertim Antiſtitum: quorum

quorum & potentia & auctoritas tum temporis maximè valebat: ijſanè fortiter & Romanam & Bauaricam ſuſtulerunt de Imperij dignitate contentionem. OTHO III. annis pueritiæ, Brunoni antiſtiti Colonienſi cùm datus eſſet educandus, donec ad iuſtam ætatem adoleſceret, & oneri gubernationis par eſſet: Henricus Dux militibus diſpoſitis ex aula Brunonis, violenter eum rapit; & tutelam eius ſuſcipit, & nomen Auguſti ſimul vſurpat. Eam tulerunt iniuriam Principes indignißimè: quorum communi decreto ſtatuitur, vt puer repetatur: qui ſi voluntate traditus non ſit, ſe pro ipſius dignitate armis dimicaturos. Itaque cum ſine periculo capitali eum retinere non valeret, tandem paratum ſe oſtendit, puerum ſiſtendi quocunq; in loco vellent: ſimul conqueritur, quòd ſibi non plus fidei, quàm extrario habeatur: ad quem cura, dignitas, ſalus pueri ſpectet præcipuè. Puer duriuſcule habitus redire ad Colonienſem noluit. Erat tum temporis Antiſtes Moguntinus VVILLIGISVS, ortu quidem humili, nam carpentarij filius fuiſſe ſcribitur: ſed vir omnium iudicijs probatiſſimus, cui in tutelam & diſciplinam traditur: additi iuuenes generoſi & ingenui: qui vnà literas linguasque diſcerent, & eum obſeruarent. Expetebant auia & mater, liberaliter & ſtudiosè, & cum aliqua libertate educaretur: quarum honeſto, & pulcherrimo amori, Principes Germaniæ, qui & ipſi libertatis & honeſtatis erant ſtudioſiſsimi, animis libentiſsimis indulſerunt. Henricus malè cogitabat multis: ſed & potentia & cauſæ æquitate ſe vinci intelligebat. Transactum eius negotium eſt Francofurti ad Mœnum: & ab Othone III. reſtitutus eidem Bauariæ ducatus, quo antea ſuis importunis moribus, & iniuſta cupiditate bis exciderat.

Duces Bauariæ.

Erat eidem alia cum Gebhardo Præſule Ratisbonenſe controuerſia: quæ & ipſa Comitiis Magdeburgiis in præſentia Imperatoris ſedatur, anno ſupra nongenteſimum nonageſimoquinto. 995.

Diſcedens Magdeburgo ſororem ſuam Gerbergam inuiſit Gandershemij, ſummo Sacerdotio fungentem. Ibidem in morbum grauem incidit: cumque de vita ſe periclitari animaduertere, HENRICVM ad ſe filium acceſſi iubet. Eius aſpectu nonnihil recreatus, tandem poſt multos ſermones beneuolos: Tu (inquit) fili domũ redi, & diſpone Reip. negotia: Imperatori, domino tuo, ne aduerſeris, vlla adductus calumnia aut iniuria: id enim me feciſſe ſæpiùs, iam pœnitet: & quoniam me amplius in his terris viſurus non es, hæc mea admonitio verſetur ante animum

Morbus & mors Henrici.

Ducis Bauariæ. animum tuum perpetuò. Cùm augeretur vis morbi indies, vitam hanc deſerit V. Cal. Sept. anno, quo modò diximus. In eodem cœnobio conditur in templi medio, ante aram ſanctæ Crucis. Lazius ſcribit mortuum in exilio: & alibi ait relatum Ratisbonam, in paternum mauſoleum: alibi deportatum eſſe Altachium. nos Ditmarum auctorem rectiùs ſequimur.

BRVNO I.

BRVNO Henrici I. filius tertius, Henrici II. frater, ex Iutta Bauara, Arnolphi filia. Vxorem habuit HILDESVINDAM, Comitis Croatiæ filiam: ex qua genuit, ſecundum annales Brunſuigios, BRVNONEM & ECBERTVM filios: quorum natu minor prima ætate eſt extinctus. BRVNO caſtra patrui ſui Othonis I. Imp. ſecutus, propter fortitudinem & fidem, ei admodum charus & acceptus fuit, à quo Marchionatum accepit Saxoniæ: nam præter Hercinios etiam Meluerodam, & Hoënuartam, non procul à Brunſuigo poſſedit, & in Bauaria ditionem Duncheslarienſem tenuit. Interfuit anno Chriſti ſupra noningenteſimum
968. mum ſexageſimo octauo, Troiamini Conſtantienſi, ad lacum Podamicum.

BRVNO II.

BRVNO II. Marchio Saxoniæ, filius Brunonis. Vxor eius GISELA, filia (vt Crancius) Principis Vuerlacſis: vt alij, Lotharij regis Franciæ: vidua Erneſti Senioris Ducis Sueuorum: qui frater Alberti fuit, tertij Marchionis Auſtriæ: ERNESTO gemellos peperit ERNESTVM II. & HERMANVM: BRVNONI marito ſecundo filium vnicum LVDOLPHVM: nam Bruno ætate florente vitam cum morte commutauit: eum ludis equeſtribus
998. Mersburgi interfuiſſe, anno ſupra noningenteſimum octauo & nonageſimo, liber Troiaminis teſtatur. Poſt obitum Brunonis, GISELA mulier de Caroli Magni ſtirpe nobilis & fortunata, CONRADO II. Imp. nubit: cui peperit HENRICVM III. Imp. Sepulta cum marito eſt, in ampla illa baſilica Spirenſi, anno poſt vltimi mariti mortem quarto. Hæc ex auctoribus certis retulimus; nam Lazius more ſuo, ſibi non ſatis conſtat. Hic BRVNO interfecto Ecberto Marchione, agnato ſuo, Othonis Magni Imp. abnepote, eius in Saxonia prouinciam, Henrici II. Imp. beneficio impetrat: quod chronica Magdeburgica teſtantur, & nos planius dicemus infrà.

LVDOLPHVS.

LVDOLPHVS Brunonis II. vnicus filius, Princeps & ſua & filiorum

liorũ virtute celeberrimus, frater vterinus Henrici III. Imp. Vxor eius HILDA, Balduini II. Flandriæ Comitis filia: ex qua procreauit BRVNONEM Marchionẽ Saxoniæ, HERMANVM Saxoniæ Palatinum, OTHONEM Ducem Saxoniæ ad Viſurgim, ECBERTVM Marchionem Miſniæ & Turingiæ. Filiam quoq; habuiſſe legitur Diterico nuptam: ſed nec ipſius nomen, nec mariti ſtirpis expreſſum vſquam inueni. Duces Bauariæ.

LVDOLPHVS Conrado II. Imp. vitrico ſuo non renitente, vrbis Brunſuigæ poſſeſsionem & ius ſibi vſurpat: nam maiores ſuos, Imperatores videlicet quinq;, eam ſemper tenuiſſe aſſeuerabat: Dancuerodam vrbis arcem ædificiis & templo exornat, & vrbis muros partim renouat, partim de integro extruit; eamque tranquillè poſsidet, beneficio fratris Imp. Henrici III. quos niſi agnatos habuiſſet, parta veterum vix retinuiſſet. In eadem vrbe ludos equeſtres ſolenniter celebrauit: vir & magnanimitate & opibus præcellens. Ipſe autem Marchionem Saxoniæ, & Dominum Brunſuigi ſe nominabat, vt in annalibus Brunſuigiis legitur. Illis enim temporibus titulum Principatus Saxoniæ nullus per ſe habuit: excepto Bernardo Duce Luneburgio. Eius autem quisq; terræ aut ditionis nomen aſſumpſit, quam ipſe poſſedit, aut cuius iura defendit: quæ obſeruatio neglecta magnos in Annalibus noſtris errores, apud exteros ſcriptores peperit. nam dum loca mutata ſunt, quod belli temporibus frequenter accidit, etiam nomina familiarum fuerunt abolita.

BRVNO III.

BRVNO III. Ludolphi primus filius, Marchio Saxoniæ, vir cõſilio & animo magno præditus. Vxoris eius nomen nondum legi: ſed ipſe tamen filiũ reliquit HENRICVM, vel (vt Annales) HEZILONEM, Præſulem Hildeshemium.

Brunoni incidit magna controuerſia cum OTHONE Marchione Turingiæ, cuius frater Vilhelmus erat à Luticiis interfectus. Nam Bruno ſibi vendicabat poſſeſsionem Turingiæ, & eam ſibi eripi nolebat Otho: is neſcio qua de cauſa exulauerat in Boemia, & erat natus è matre Slaua. Animos illi addebant aliquot Saxoniæ principes, qui Regem puerum non amabant: & Othone quaſi face belli cupiebant vti, & ſpes illi magnas faciebant. Erat Otho vir acer ingenio, & manu impiger, vt ait Lambertus: & ſtimulos illi ad occupandam Turingiam mouebant, qui turbare ſatagebant pacem publicam: nec minore cupiditate, Bruno flagrabat, eisque omnibus acriter hoſtis erat: qui aut ſibi reſiſtebant, aut ſuum inceptum impediebant.

Incenſa

Ducis Bauariæ. Incenſa tum erat magno in Regem nouum odio Saxonum nobilitas, vt dixi, quę ſibi ducem belli oblatum rata, Turingi cauſam contra Brunonem non obſcurè defendit: & eò furentem hominem impulit, vt de tollendo Rege puero conſilia pernicioſa agitaret: iamque ſpem inanem atque vacuam regni conciperet, qui nondum fratris poſſeſsiones & fundos in Turingia vendicauerat. HENRICVS IV. Rex patre nuper defuncto, & ſub tutela matris Agnetis adhuc degens, ſibi ab Othone metuit: & rumoribus variis de audacia eius edoctus, conuentum per tutores indicit Mersburgum; ad quem frequenses adeſſe mandat Saxoniæ Principes: ad eadem comitia Otho cum ſatis inſtructo comitatu properabat. Id ſiue Bruno per exploratores ſciuerit, ſiue caſu in eum inciderit, in itinere, incertum eſt: in Francia autem non procul à pago Neudorfo, Bruno & Ecbertus fratres, Othoni obuiam veniunt: quem cùm & publica de cauſa, quòd turbator eſſet quietis, & propter priuatas iniurias perditum cuperent: ſuos arma expedire & pugnare imperant, acieque inſtructa in agmen Othonis pugnam non detrectantis, procurrunt. In prima dimicatione Bruno & Otho tam acriter alter in alterum impetum facit, vt confecti vulneribus mutuis, & de equis excuſsi, ambo conciderint mortui. ECBERTVS cæde fratris incenſus, ſuos milites adhortationibus extimulat, vt domini ſui cædem vlciſcantur: & quamuis ipſe quoque eſſet grauiter ſaucius, tamen prælium inſtaurat: & Comitis Bernardi filium, nondum armis aptum, ſed magna virtutis indole præditum, manu ſua interficit: hoſteſque ducibus ambobus iam orbatos, partim in fugam coniicit, partim captos vinctoſque Dancuerodam deducit. Brunonis interfecti ingens deſiderium relictum, quòd de eius virtute omnia ſumma homines ſibi pollicerentur: ſed tamen quia ſuo caſu, vnà tyrannum oppreſſerat, patriam ingenti liberat calamitate. Sublato enim homine audace & ſeditioſo, Saxones quieuerunt: quia ſocios Othonis pœnituit facti turpiſsimi: quòd & ignobilius natum, & non iuſta tentantem, ducem ſibi legiſſent, & iuuiſſent vel opera vel conſilio. Occiſus Bruno eſt, anno ſupra milleſimum

Cædes Brunonis, & Othonis Turingiæ Marchionis in mutuo conflictu.

1057. quinquageſimo ſeptimo, vt Lambertus ſcribit.

HENRICVS PRÆSVL.

HENRICVS, Brunonis III. filius, ab aliis HEZILO, vulgato Saxonum idiomate, appellatus, primùm Præpoſitus Goſlarienſis; tum Anſelmo Præſuli Hildeſhemio ſucceſſor datus.

Inter

Inter Præſulem hunc, & Abbatem Fuldanum Vuideradum, pugna illa importuna & cruenta in templo Goslariano extitit: dum primum quisque locum in ſedendo vult occupare, & alteri videri dignior. Moris erat in conuentibus publicis, quibus aut Imperator, aut legati eius intereſſent: vt abbas Fuldanus locum haberet ſecundum ab Antiſtite Moguntino: id Fuldano in ſua & vrbe & diœceſi non concedebat Hildeshemius: nam in ea ſe ſolum obtinere locum principem, maiorum conſuetudine dicebat. Res cum primùm inter ipſos eſſet agitata verbis & rationibus: à Siffrido antiſtite Moguntino, ne quid pateretur de ſua dignitate detrahi, Abbas admonetur: nam eiusdem profeſsionis ipſe Antiſtes fuerat, & ex eodem cœnobio ad gradum honoris altiſsimum conſcenderat. Contrà Hildeshemius in ſua ditione, ſi ceſsiſſet Præſul Monacho, Princeps priuato, infamiæ ſibi fore exiſtimabat. Die ipſo natalis Chriſti, inter amborum miniſtros, in medio templo contentio ſuſcipitur: quæ ne in tumultum prorumperet, Otho Dux Bauariæ, Præſulis patruus, ſuo interuentu prohibuit. Feſto deinceps die Pentecoſtes, quem eadem in vrbe Rex celebrabat, animis magis infeſtis illa concertatio renouatur: cumque neuter hominum piorum & prudentum admitteret conſilia: ſtatuerunt armis negotium tranſigere: magna partis vtriusque ſtulticia & cæcitate: quòd neque Deum, neque Regem præſentem venerarentur. Præſul qui locum antea per vim tenuerat, abbate denuo repulſo, Ecbertum alterum ſuum patruum, cum cohorte militum in adyto templi diſponit, & alios milites occultat, loco infra aram ſubterraneo. Cùm ſellæ Pontificiales de more locarentur; inter miniſtros clamor & tumultus ſuſcitatur: quo audito milites Præſulis aduolant, & Fuldanos bene mulctatos loco ſacro eiiciunt: hi contrà, nullo prohibente, arma comportantes, in templum irruunt: & ante ipſas aras, in conſpectu Principum, cum factione aduerſaria hoſtiliter cõfligunt. Præſul furioſus in locum editiorem aſcendens, ſuos oratione inſtigat, hoſtes trucidare iubet, veniam delictorum omnium pollicetur, præmia victoribus promittit. Adeò nulla fuit, propter ambitionem, neque religio loci, neque Regis obſeruantia, neque Principum præſentium formido. Rex facto inuſitato attonitus, voce manibusque ſilentium & pacem imperans, cùm à nemine exaudiretur, inter conflictum è templo egreditur. Sanguine & aræ & ſtatuæ diuûm conſpergebantur: ſanguine totum fluebat pauimentum; quem nonnulli è foribus quoque profluxiſſe ſcribunt. Ex vna parte Regenbodus Fuldani ſignifer, ex altera ſatelles Ec-

Duces Bauariæ

De ſeſsione controuerſia & conflictus in templo.

Duces Bauariæ. les Ecberti Bero, ipſi chariſsimus, interficitur. Vicit demum Præſulis factio, quæ parata inſtructaque venerat. Eiectis Fuldanis templum clauditur: cuius atrium cùm denuo obſediſſent Fuldani: ipſa demum nox, ne pugnam renouarent, prohibuit. Præſul interfectos proiici mandauit, quaſi honore ſepulchri indignos: neque ſolùm eos, ſed & viuentes damnauit, qui pugnæ interfuerant. Viſa res omnibus indigniſsima, ſed odium tandem omnium, in Abbatem minus potentem deriuatur.

Henrici Præſulis mors. Præſul poſt illud tempus, in grauem ſtatim incidit valetudinem: quæ cùm auctior fieret cotidie: in cœnobium Mauricianum ſe deportandum curat: in eoque vitam finit, anno poſt natum Chriſtum, ſupra milleſimum ſexageſimo tertio, ſuæ ſedis
1063. decimo ſeptimo. Vitam eius producunt longiùs Annales præſulum Hildeshemiorum, qui mortuum ſcribunt, anno ſedis ſuæ vigeſimo quinto.

Fuit aliâs in hoc Præſule magna liberalitas, & in rebus eccleſiaſticis ſingularis cura: nam coronam auream ingentem eccleſiæ dicauit, eique nomen ſuum inſcripſit. Collegium ſanctæ crucis fundauit intra vrbis mœnia, olim ad ſcalas dictum: & diui Mauricij in monte, in quo ſepultus eſt, extra mœnia. Illi præfecit Adoldum, virum optimis moribus, huic Cunonem abbatem, ſororis ſuæ filium: (quem nepotem non rectè nominat, vulgari videlicet errore, Crancius) qui poſtea Præſul Brixinenſis creatur, vt annales Hildeshemij. In cœnobio ſanctæ crucis aluit Sacerdotes quindecim, in Mauriciano viginti.

HERMANVS.

HERMANVS ſecundus Ludolphi filius, Saxoniæ Palatinus fuiſſe legitur, de quo nihil præterea, relatu dignum, vſpiam in monumentis inueni.

OTHO.

OTHO tertius Ludolphi filius, Dux Bauariæ, animi excelſi & inuicti Princeps; & niſi tempora obſtitiſſent virtuti aduerſa, omnibus anteferendus. Fuit hic frater patruelis (fratruelem barbari dicunt) Imp. Henrici IV. & auus maternus Imp. Lotharij II. Vxor eius CVNISSA Ducis Bauariæ filia: ex qua genuit filios tres, HENRICVM Craſſum, Ducem Gotingenſem, CVNONEM Comitem Beichlingi, & SIFFRIDVM Comitem de Bomenburg. Filias quinque ETHELINDAM vxorem Guelfi IV. Ducis Bauariæ; quam repudiatam à marito, gratiam Regis aucupante, duxit Hermanus Comes Vueſtoualiæ: VDAM vxorem

Thimonis

Thimonis Comitis Vuettini, & primi Marchionis Miſniæ. Trium reliquarũ non extant nomina: ſed vna nupta fuit (vt è Crancio liquet) Friderico Comiti Arnsbergio: altera Othoni Capelndorffio, poſtrema Hermano Comiti Calbio. *Duces Bauariæ.*

OTHO Dux Saxoniæ ad Viſurgim, ſeu Dux Gotingenſis dictus fuit: Gotingam enim & Northemum, & vicina aliquot loca tenuit, poſteaquàm ducatus Bauariæ ei ademptus fuit: quẽ Agnes Henrici III. Imp. vxor, cùm poſt mariti mortem, Imperiũ adminiſtraret, vſq; ad filij ętatem adultam, ei conceſſerat: cùm propter nobilitatem, quam ex familia Imperatoria habebat, tùm propter præclara in Remp. merita: nam maiorum exemplo in publica re defendenda, & curandis Imperij negotiis, ſtrenuum ſemper & induſtrium ſe geſſerat. *Otho cur Dux Gotingenſis fuerit dictus.*

Rex HENRICVS adhuc puer, eo tempore à matre educabatur, & ab Henrico Præſule Auguſtano: qui cùm propter morum faſtum & inſolentiam in omniũ odio eſſet, & Imperatoris vxorem faceret vulgò ſuſpectam: conſilium communiter capiunt, Anno Antiſtes Colonienſis, Otho Dux Bauariæ, Ecbertus Saxoniæ Marchio, vt matri filium eripiant, & in dignam nomine regio libertatem, puerum reſtituant. Verſabatur tunc HENRICVS in Rheni inſula, diuo Suidberto ſacra: ad eam accedentes cum Antiſtite, nominati modò Principes, ſe officij cauſa veniſſe dicũt: quibus cùm honor haberetur, & puer eorum aduentu factus eſſet hilarior, quibus poſſunt rationibus, ad lætitiam porrò eum inuitant: quibus cum animi cauſa in inſula ſpatians, vt nauim ipſorũ nouo artificio paratam inſpiceret, perſuadent: id cùm non renuentibus cuſtodibus, ſimplicitate puerili factum eſſet: nemine ſuſpicante, oram repente ſoluunt, & nautis vt remis incumbant imperant. Puer vehemẽter perturbatus, & ſaluti formidans ſuæ, quamuis & antiſtes, & patrueles, ipſi animum adderent, ſeſeque eius libertatis auctores profiterentur: tamen verbis illorum credere non potuit, & metu nonnihil diſsimulato, cùm nauis eſſet paululùm progeſſa, in aquã ſeſe coniecit. Perculſis omnibus Ecbertus Comes de prora deſilit, vt puerum ſeruaret: idq; Dei beneficio eſt conſecutus: puer ereptus è morte præſenti, & perſpecta Ecberti voluntate, qui vitæ ſuæ non peperciſſet, animum recipit: blanditiisq; multis delinitus, Coloniam incolumis deducitur, & more regio accipitur atque tractatur. Colonienſis ne vi perpetrata, maieſtatem læſiſſe diceretur, ſcripto ſe publico excuſat: ſuamque & ſociorum Principum cauſam ita exponit, vt omnibus ſatisfaceret: idque communis commodi cauſa ſe feciſſe, facto comprobaret. *Henrici IV. Imp. pueri in libertatem reſtitutio.*

Duces Bauariæ. Reginæ AGNETI, Imperatoris viduæ, quæ ſibi magnam vulgi inuidiam propter Auguſtanum conflauerat, adimitur poteſtas gubernandi: quæ pudore ſe contulit in Italiam, & in cœnobio Friceriæ vixit, & Romæ tandem obiit. Auguſtano in arce Falchenſteinia capto, ſcrotum ligneis fiſcellis colligatum atque perfoſſum eſt: quem poſt paucos dies, antequam in vrbem rediret, in itinere obiiſſe, annales præſulum teſtantur: ſed Lambertus adhuc annum ſuperuixiſſe ſcribit.

Summam deinceps gubernationis tenuerunt Colonienſis & Bauarus, tanquã libertatis vindices, qua Rex adoleſcentulus frueretur: & ſanè ipſi non deerat neq; in conſultando peritia, neq; in agendo fortitudo. Acceſſerunt ad eos Moguntinus & Bremenſis, Antiſtites: penes hos quatuor regia poteſtas erat, & ipſorum arbitrio omnia in imperio fiebant. Rex interea ſuo arbitratu viuebat. Qui cùm Goslariam eſſet perductus, & conclaue eius fulmine tangitur: gladius & ſcutum de lecto ſuſpenſa, igne fulguris corripiuntur, maximo prodigio.

Henrici IV. Imp. pueri lis incogitantia. Videns autem Rex ſtatum Saxoniæ florentem, & ſplendorem ipſorum principum, & populi animos feroces, quid in animo haberet, puerili quadam incogitantia protulit. Dixiſſe enim eum Otho Friſingenſis ſcribit, ſe mirari, quòd nullum inueniret in tanta Imperij amplitudine locum, in quo poſſet vires ſuas oſtendere & exercere: ſe enim non futurum Regem ignauum. Hunc ſermonem multi non ſatis intelligebant, nec pro ætate ipſius putabent animi eſſe malefici indicem. Idem cùm de caſtello totius Saxoniæ & munitiſſimo & ornatiſſimo aliquãdo in regionem ſubiectam proſpiceret, præſente, (vt Marianus ſcribit) Othone patruele ſuo: Saxonum quidem regio (inquit) pulcherrima eſt: ſed ſerui eius ſunt nequiſsimi. Hanc vocem OTHO Dux audiens, expalluit: & tam altè animo ſuo impreſsit, vt nunquam poſtea exciderit è memoria. nam quaſi diuinabat id euenturum mali: quod poſtea cum pernicie & euerſione patriæ, fataliter (vt iudicatur) euenit.

Antiſtitis Bremenſis aſſentatio & πλεονεξία. Antiſtes Bremenſis, Friderici Comitis Gozecenſis filius, qui è quatuor viris adoleſcẽtem regem gubernantibus, vnus erat, poſt exiguum tempus cæteris omnibus gratioſior & acceptior Regi fit, nam lenitate, obſequio, indulgentia, ita ſibi animum imperitum deuinxit: vt neminem magis amaret atque obſeruaret, nulli ſuas omnes cogitationes alij cõmitteret: idem ſibi aſciuerat Vuernerum Comitem, cum quo omnia per imperium agebat de ſua ſententia. Id iniquiſsimè ferebant cæteri aulici: ſed nec

aſtutia nec conſilio illum impedire potuerunt. Bremenſis ad fortunas augendas, cupiditate & auaritia occæcatus, in cœnobia opulenta inuadebat: ſibique Corbeianum & Lauriſſanum Regis conſenſu iam ſubiecerat: ſed ad declinandam inuidiam, alios in eadem culpa eſſe volebat: exiſtimans rapinam fore immunem atque indemnem, ſi eam multi & potentiſsimi exercerent. Colonienſi promittit cœnobia, Malmendienſe & Endanum, Moguntino Selingſtadianum, Othoni Bauaro Altenſchenſe, Rodolfo Sueuo Chenbetenſe, Vuernero Comiti oppidulum Kirchbergum, cœnobij Hirsueldij fundum antiquũ. Bauarus animaduertens iſta pṡæter fas & æquum agi, poſthabitis ſuis commodis Abbatem Corbeianum defendit: Monachi Lauriſſani à legatis Regis aliena occupaturis, vix manus abſtinuerunt. *Duces Bauariæ.*

Non longe poſt tempore, Bremenſis ex aula accuſationibus eiicitur: & Vuernerus Comes, in diœceſi Hirsueldia, orto propter militum eius rapinas, agreſtium tumultu, claua à vili homine obtruncatur, auctoritas Bauari rurſus cœperat in aula regia eſſe præcipua: ſed ſtatim excitatur contra ipſum calumnia, quaſi de Rege interficiendo conſilia nefaria agitaſſet: eſtque inuentus non obſcuræ nobilitatis, ſed famæ propudioſæ. Hegmanus quidam (ſeu vt ab aliis nominatur, Hegeno) qui id crimen contra ipſum defenderet: ſeque ſolicitatum eſſe ad ſceleris ſocietatem ſancte affirmaret, ſicam etiam proferret, ſibi ea de cauſa traditam: præterea vt fidem verbis faceret, ſi id OTHO negare auderet, paratum ſe certamine ſingulari cum ipſo decertare. Perfidiam Hegmani adiuuabat Lupoldus quidam Mersburgius, quo Rex familiariſsimè, Lamberto teſte, vtebatur. *Otho calumnijs impetitur.*

Giſo item Comes Hollandius, & Albertus quidam, vnà cum filijs ſuis quatuor: quos omnes malè periiſſe poſtea dicemus. Scribit etiam Crancius Albertum Antiſtitem Hamburgium, partes Othonis impugnaſſe: vt fratri ſuo Alberto ducatus Bauariæ traderetur, quod etiam poſtea factum eſt. Inuidis & inimicis Othonis, quorum in illa ampla dignitate non paucos habebat, nihil accidebat opportunius. Nam quos boni publici gratia aliquando offenderat, hi omnes ſuas vires, omnes copias in ipſo opprimendo (vt fit) conferebant. Vocatus Moguntiam, accuſatur Regis nomine, propter cogitatum facinus: teſtis producitur Hegmanus, & ſica in medium affertur. Princeps cum ſibi conſcius nullius praui conſilij eſſet, factum conſtanter negat: & à Rege petit, vt memor fidei & meritorum, homini vano ne crederet: ſed nihil æqui obtinet, niſi vt Goslariam poſt menſis & dimidij

 ſpacium

[illegible]

ſpacium veniat, & di[illegible] Calendarum Auguſti cum accuſatore ſuo: congrediatur; manuq; conſerta, ſuſpicionem purget; aut à Deo, iudice iuſtiſsimo, vindictam expectet publicam. Cæteri qui Moguntiæ aderant, Duces ac Principes, duriſsimam videbant eſſe conditionem à Rege oblatam: nec eam tamen quisquam improbare audebat, vt iniquam: quamuis homo antiqua nobilitate, auctoritate, potentia cum viliore compararetur: & is qui nullam vnquam ſceleris aut malitiæ ſuſpicionem dederat, cum homine propter probra & latrocinia perdito, quòd paulò pòſt euentus docuit. Otho nihil recuſans aut durum aut indignum, ad teſtandam ſuam innocentiam, ad diem conſtitutam cum honeſto comitatu nobilium hominum, & militum ſuorum aduentat. Cùm ad Regem precatum mitteret, vt ſibi tutò liceret Goslarium intrare, & conditione propoſita crimen illatum refellere: acceſſus liber atq; ſecurus ei negatur: & à Rege importunum reſponſum accipit: primùm quòd videret Rex, Hegmanum & animo & vſu armorum Duce Othone longè inferiorem: deinde quòd de Othonis pœna iam intra ſe conſtitutum haberet.

Othonis proſcriptio.

Quocirca Otho ne aut in vincula ſponte manus traderet, aut veluti pecudem iugulandum hoſtibus ſe obiiceret; amicorum hortatu, diſcedit: & ſuæ ſaluti, quantùm poteſt, proſpicit. Cùm vrbem introire recuſauiſſet: lata in eum læſæ maieſtatis ſententia eſt: & tanquam in proſcriptum poteſtas omnibus facta, & ipſum vexandi, & eius ditionem euertendi. Itaque non hominibus, non agris, non templis deniq; hoſtes parcere: & quò quisque ſe geſsiſſet crudeliorem, eò maiorem laudem à Rege merebatur: Haneſteinum arcem ipſe Rex demolitur: Teſenbergi milites ſponte ſe dediderunt: reliqua deinceps ditio metu in poteſtatem venit, & miſerrimè ſpoliata eſt: & homines multi paſsim interfecti; fundos quoque dotales vxoris eius aggreſſus Rex, cùm ciues & agricolæ ſiluas & montes formidine petiiſſent: in eorum vxores, liberos, familiam ita furiosè ſæuitum eſt: vt vix acerbiora olim ab hoſte Vngarico pertulerint.

Othonis expeditio in fines Turingiæ.

In tanta calamitate OTHO circiter tria millia armatorum colligit, quos partim prædæ & rapinarum ſpe propoſita conciliauerat, partim veteribus beneficiis deuinctos habebat. Inuadens autem fines Turingiæ, vſque ad Eschenuegam progreditur; ad quem paulatim plures confluxerũt, ij præſertim, qui agris & fortunis à Rege exuti, crudelitatem eius effugerant. Turingi iniuria inopinata laceſsiti, ad arma conclamant; & hoſti in conſpectum veniunt, duce Rudgero Comite: nec Otho moratus, cum ſuis

animos

animos oratione addidiſſet, ſignum pugnæ dedit. Rudgerus qui plebem confusè armauerat, fugæ facit initium: ſuntque interfecti circiter trecenti: Othonis milites duo vulnerati, vnus tantùm occiſus eſt. Ipſe vnica victoria contentus, ne & ſociis exitio foret, & prædando priſtinum integritatis nomen amitteret; ſuos milites rurſus dimittit, & Regis eos quærere gratiam præcipit: ſeque in Saxoniam citeriorem confert: vbi eum opibus Magni Saxoniæ Ducis, qui eius innocentiam nouerat, & fortunam miſerabatur, fuiſſe ſuſtentatum, Lambertus prodidit. Crancius hos Duces diu antè inter ſe conflictatos ſcribit, cùm Otho repeteret maiorum prouinciam, ab Othonibus Imperatoribus poſſeſſam: Magnus eam defenderet, tanquam à patre & auo relictam atque traditam: ſed ea contentione, iampridem ſopita, amicitiam modò inter ſe colebant: & Magnus Dux ipſi opem exercitumque promittebat; ſiue iniuriam ſuam perſequi, ſiue gratiam potius recuperare vellet: nam quidquid honoris atque potentiæ hic habebat, id à maioribus Othonis ſe accepiſſe, non fuerat oblitus. *Dux Bauariæ.*

Alienati erant à Rege vehementer, propter Othonem proſcriptum, Principum Saxonicorum animi: ideo ipſe ſeſe Goslariam conferebat, vt è vicinia hoſtium obſeruaret actiones. Dum ibi ageret, Bauariæ ducatum, de quo Othonem Rex vi deiecerat, tradit VVELFONI, Azonis Itali Marchionis Eſtenſis filio: quem tamen alii emptum potius, quàm honoris cauſa traditum ſcribunt: in qua ſententia, idem Lambertus eſt. Noſtri annales hunc Vuelſonem, nō Azonis, ſed Conradi filium fuiſſe tradunt, Vuelfonis videlicet nepotem: Is ETHELINDAM Ducis Othonis natu maiorem filiam, modeſtia & pudicitia fœminam præſtantem, vxorem habebat: verùm vt Regi gratificaretur, eam dimiſit, quam enixè diligebat: illam repudiatam Hermanus Comes Vueſtoualiæ in matrimonium petiit. *Bauariæ ducatus Othoni eripitur.*

Otho dolebat non minus ob filiam iam dehoneſtatam, quàm propter ditionem ereptam: ideoq; vt & generum vlciſceretur, fœderis coniugalis violatorem: & de Rege ſe vindicaret, oblitus muneris atq; grauitatis ſuæ: caſtellum Haſungam, in quo receptū haberet, vallo & foſſa, aliisq; operib. munit, & paſsim conſcribit exercitū: eo propoſito, vt ſi legibus aut precibus nihil impetraret, quod inter tot actiones inuictas, & apertam vim non omittebat tentare: tandem ad opem extremam confugeret, & contra hoſtē ſignis collatis dimicaret. Erant Saxonum omnium oculi tum temporis in Othonem coniecti: quem ſibi ducem belli contra *Otho exercitum conſcribit.*

Duces Bauariæ.

Regem elegerant: & nomen ipſum regium ad eum ſtatuerant deferre. Quod cùm illi non obſcurè ſignificaretur: eundemque probarent & alij nonnulli Principes ſocij: ipſe perſuaderi non potuit, vt in illorum ſententiam iret: hoc tantum dicebat, ſe non regni auidum, ſed patriæ amantem eſſe: neque ſe obſtare dignitati Regis, ſed violentiæ & cupiditati.

Eberhardi Ellenburgij induſtria in reconciliando Othonem Cæſari.

Cùm vtrinque ſtarent acies paratæ, Eberhardus Comes Ellenburgius, legatus Regis, vir prudens atq; fortis, Othonem adit: oratque, ne ſe atq; ſuos in diſcrimen coniiciat. Si præſidium Haſunga vellet deducere, & à bello quieſcere, ſe curaturum, vt Rex depoſita iracundia, eum in priſtinam dignitatem reſtitueret. Igitur verbis pluribus precatur, vt ſeſe Regi ſubmittat, veniam petat, iuſtas conditiones ne recuſet. Quod ſi fiat, iureiurando promittit, ſeſe effecturum, vt crimine calumniæ penitus abſoluatur, ditionem amiſſam recipiat, inter amicos Regis loco ſuperiore habeatur. Miles Saxonicus audita Comitis oratione, pacem ſuadentis; & ſententia Ducis, ad pacem inclinata; indignabatur & fremebat, clamans Regi adoleſcenti non eſſe fidendum, qui non in ſua poteſtate ſit, ſed malorum & leuium hominum arbitriis regatur. Illis OTHO humaniter, caram ſibi dicebat æſtimationem ſuam; ſed longè carius bonum publicum: ſe nihil recuſare æqui, nec velle cuiusquam vitam prodere: modò cognitio cauſæ ſuæ fiat, & iis conſulatur, qui propter ipſum iam ſint patria & domo exules; aut fortunis exuti miſere viuant. Eberhardus quid egerit, & quàm æquum inuenerit Othonem, Regi renunciat: eoque adducto in ſuam ſententiam, inducias Othoni impetrat, vſque ad diem Paſchatis, quo die Coloniam veniat; & ea lege, quam Principes æquam cenſuiſſent, faceret deditionem. Laudata eſt Eberhardi induſtria, & Othonis bonitas; mox pace proclamata, exercitus vtrinque dimiſſus, ad ſua reuertitur. Prolatæ deinceps induciæ ſunt vſque ad diem Pentecoſtes: quia grauiora Regi inciderant negotia in Flandria. Die ſtatuto Halberſtadium Otho & Magnus Duces accedunt, vnà cum nobilibus, qui arma cum ipſis ſumpſerant: facta deditione, aſſeruandi traduntur Imperij Principibus, donec eos dimitti Rex iuberet.

[illegible]

Pœna diuina Othonis aduerſariorum.

Interea Othonis cauſam, quaſi publicis teſtimoniis Deus confirmabat. Nam qui ei iniquiſsimi fuerant, Hegmanus & Ludolphus: eodem anno ille dignitatem, hic vitam amittit. Hegmanus enim conuictus furtorum & rapinarum, cathenis vinctus, & per loca publica ſpectaculi cauſa deductus eſt: iterum dimiſſus, & de-

& deprehenſus in latrocinio, oculis priuatur, & deinceps panem hoſtiatim mendicauit: Ludolphus de equo cadens, gladio Othonis, quod à Rege muneri acceperat, ſe ipſe confodit. Nec multò poſt Giſo Comes, item Albertus & filij, de quibus ſuprà dictum eſt, flagrantibus belli Saxonici initiis, in Holleda caſtello Giſonis, priuatas quaſdam ob cauſas interficiuntur: Hamburgius Antiſtes ad inopiam redactus eſt, non ſine infamia: ita vti nemo ex aduerſariis Othonis, vel morte violenta non abierit, vel non in calamitatem extremam inciderit. *Duces Bauariæ . 20*

Exacto demum anno integro, OTHO in gratiam recipitur; ſed ei maxima pars prædiorum adimitur. Cùm igitur illius fortunæ planè diminutæ eſſent: & huius dignitas violata iniuſtè videretur: Saxones intelligebant Regem id agere, vt gentem ſemper liberam in ſeruitutem redigeret: iisque relicta à maioribus ornamenta auferret: quod etiamſi apertè hactenus non feciſſet; tamen nouis cotidie in ipſos iniuriis declararet: nullos ſibi homines magis eſſe inuiſos, quàm Saxones. Rex Duci MAGNO ignoſcere nolebat, niſi Ducatu Saxonico ſeſe abdicaret in perpetuum: pro redimēdo eo offerebat patruus Hermanus villas multas, & pecuniam propè infinitam: OTHO cuius cauſa in periculum venerat, eius vincula in ſe transferre volebat. Accedebant multæ multorum ſupplices literæ, & iuſtiſsimæ preces: ſed nihil impetratum eſt; imò minæ inſuper additæ ſunt contra eos, qui eius deſenſionem liberiùs ſuſciperent. Rex magna ex parte ſe dominum Saxonum putabat, & ditione Luneburgia ſe potiturum exiſtimabat: nam ORDOLFVS (quem Lambertus errore Othonem vbique nominat) Magni pater, nuper defunctus erat, & hæredem prouinciæ in vinculis tenebat: Othonem autem ita caſtigauerat, vt reliquam eius potentiam ad ſe impugnandum, non amplius ſibi timendam pro certo ſtatueret. *Henrici IV. Imp. iniuſtitia erga Saxones.*

Magdeburgo Rex decedebat, vbi Pentecoſten egerat: noua rurſus conſpiratio fit in Saxonia: quæ vniuerſa dolebat, OTHONEM ita ſpoliatum eſſe, & MAGNVM præter omne fas captū teneri: meminerāt enim, quibus ille maioribus progenitus eſſet; & qbus hic meritis euectus, quantis acceſsionibus populorū barbarorū, à maioribus ſuis deuictorū, gentis terminos atq; limites amplificaſſet: ſciebāt in eo animū eſſe, ipſius nomini conuenientem: nouerant quantū in eo eſſet toti Saxoniæ momentum. Auctores cōſpirationis erāt Bucco Præſul Halberſtadius, Hermanus Ordulfi Ducis Saxoniæ nuper defuncti frater, & Otho è Bauaria *Saxonum conſpiratio in Henricū IV. Imp.*

eiectus

Duces Bauariæ.

eiectus: qui cùm de violentia Regis paſsim conquererentur, & doloſè ſecum agi probarent, & dignitatem minui ſummorum hominum oſtenderent; acceſſerunt ad ipſos VVEZELO Antiſtes Magdeburgius, HENRICVS Hildeshemius, Vuernerus Mersburgius, EILBERTVS Mindenſis, IMMEDVS Paderbornenſis, FRIDERICVS Monaſterienſis, BENNO Miſnenſis. E Principum ordine ECBERTVS Saxoniæ Marchio, VDO Stadenſis, DEDO Miſnenſis, FRIDERICVS Sumerſenburgius, Saxoniæ Palatinus: Comites item DITERICVS, Albertus, Otho Conradus, Henricus, quorum cognomenta expreſſa non legimus. Ad Regem ſe contulerunt Limarus Antiſtes Bremenſis, Eppo Præſul Citienſis, Benno Osnaburgenſis, qui à cæteris Saxonibus diſſenſerunt: & quia cauſam communem deſeruerant, pulſi ſedibus erant.

Saxones ſe in Henricum Imp. armant.

Saxones collecto hominum ſexaginta millium exercitu, legatos ad Regem mittunt, & conditiones ipſi præſcribunt: ad quos cùm pro auctoritate ſua, non ex ipſorũ voluntate reſpondiſſet: ipſi ſtatim longiùs progreſsi, adegerunt; vt Goslaria fugiens, ſe præſidio Hartesburgo cõmitteret, donec auxilia iuſta contraxiſſet. Cùm Saxones iam vaſtare agros & incendere ædificia inciperent: Bertholdum Ducem Carinthiorum, qui fortè de priuato negotio eum conuenerat, item Citienſem & Osnaburgenſem Præſules, legatos in caſtra eorũ ablegat, qui ab armis dehortarentur, & bonam ſpem in clementia atq; emendatione Regis habere iuberent. Ipſi cùm ſe ſuasq; fortunas nollent ei credere, toties ſpe optima fruſtrati; nec Rex eis cuperet mori gerari: tutiſſimum putauit, vt ſe ſubduceret ex præſidio & iratorum furore paulisper declinaret, idq; fidorum hominum ductu & comitatu effecit. Quòd ſi Saxones eodem feruore, quo arma ſumpſerant, vſi continenter eſſent; finem bello potuiſſent imponere, & Regem vel captum vel interclusum compellere ad conditiones aut ſatisfactionem. Regis fuga cognita, ſummis viribus auxilia comparantur. Saxones adiungunt ſibi vicinos Turingos: præterea Fuldanum & Herueldium Abbates, & Siffridum Antiſtitem Moguntinum, Erfurdiæ compræhenſum, qui illis obſides dedit. Caſtella Regis quædam occupant, aut in iis obſidendis omnes difficultates perferunt, vt Hartesburgum, Vuiganſteinum, Moſſeburgum, Saxeſteinum, Spatebergum, Heimeburgum, Aſenbergum: vt ea recenſet Lambertus: quædam dominis iuſtis reſtituunt, vt Luneburgum Hermano fratri Ordulfi: Volchenrodam Friderico Saxoniæ Palatino, in quo vxorem Regis prægnantem cum ſcirent ſeruari, caſtellum ſubigunt; ipſam Abbati Herueldenſi honeſtè deducendam committunt.

Turin-

Turingi quos milites in præſidijs ceperant, impunè dimittunt: vt oſtenderent ſe, nō odio Regis arma ſumpſiſſe, ſed ſuæ ſalutis gratia: quæ militum iniuriis periclitata fuiſſet. Saxones Comitem Eberhardum, de quo antea dictum eſt, & filium ei cognominē, Luneburgi captum, nolunt dimittere: niſi Dux Saxoniæ MAGNVS e vinculis quam primùm liberetur. *Ducis Bauaria.*

Conuentus tandem indicitur oppido Gerſtunga, in Turingiæ & Haſsiæ finibus ſito: quo conuentu controuerſia inter Regem & Saxones diiudicaretur. Cauſa multis hinc inde rationibus penſitata & diſcuſſa, Principum pœnè omnium iudiciis, iuſtiſsima Saxonum viſa eſt: & reipſa perſpectum, neceſsitate impulſos ad arma confugiſſe. Congeſtæ præterea in Regem tales & tantæ accuſationes ſunt; quas honoris cauſa referre pudet, maieſtatis non licet: præſertim cùm perſcriptæ nonnullæ ſint à Lamberto & Mariano, qui illis temporibus vixerunt: & in Antiſtitū Magdeburgiorum legantur Annalibus. Eas cùm refutare Regis amici minimè poſſent, & ab earum auditione animi abhorrerent: exauctorato HENRICO, ad RODOLPHVM Sueuiæ Ducem, nomen & titulum Imperatoris deferendum cenſuerunt; & niſi ipſe reſtitiſſet pertinaciſsimè, omnium conſenſu fuiſſet electus. Rex Henricus etiamſi variis curis & anguſtiis premeretur: tamen in tam ancipiti fortuna animum nō abiiciebat. nam cùm hactenus ſæpius hoſtes & aduerſarios ſuos ſimulatione decepiſſet, eadem adhuc arte videbat eos ludi poſſe: itaque rurſus animos & voluntates Saxonum tentauit. Qui cùm remiſsiùs agerent, paſſus eſt ſibi conditiones nouas præſcribi: eæque dum tractarentur, vt ipſe ſe confirmaret, & copias ſuas diſperſas in vnū cogeret: ad Viſurgim enim amnem vterque exercitus iam conſederat, & Saxonum ſuo longè firmior erat. Nutabant plærique & amici eius: quos niſi confirmaſſet Sueuiæ Ducis conſtantia & integritas: periculum fuiſſet, ne Rex deſereretur ab omnibus. Igitur rebus tam dubiis & vacillantibus, pacem etiam ſibi iniquam Rex ſuſcipit: ſeſeque iureiurando obligat: neue id temporis cauſa feciſſe videretur, pacis auctores exoſculatus eſt: & dona pro regio ſplendore dignioribus diſtribuit. Duci Othoni intra ſpacium annuum redditurum ſe Bauariam promiſit: caſtella in Turingia, quæ antea diruta non erant, præcepit incendi: arcis Hatisburgiæ muri tantùm complanati ſunt. *Conuentus Gerſtungenſis.* *Henricus Imp. pacem confirmat.*

Milites Regis, qui eā tenebant, puellas, fœminasq; pluris quàm viginti ſtuprauerant: & in ludibrium Saxonum, lacernis & veſtibus ad cingula vſq; diſciſsis miſeras expulerant: vt Marianus *Militum Imp. ſocius Saxonum furor.*

Scotus

Duces Bauariæ.

Scotus ſcribit. Eo ſpectaculo irritatum vulgus Saxonicum inſcientibus Principibus, arcem illam totam euertit; fundamenta eruit atque diſsipat: cœnobium item adiunctum cremat: cineres & manes defunctorum violat: Conradum Regis filium in infantia mortuum, & (vt annales Magdeburgiorum) Regis quoque fratrem effodiunt: tumulos ne agnoſcerentur, parietibus obruunt: inuentos ibi theſauros tam arcis quàm templi, inter ſe diuidunt. Tanta cõtumelia commotus Rex, indignari ſupra modum cœpit: Saxonum Principes furorem vulgi non probantes, ſe excuſant; & contra voluntatem ſuam factum teſtantur: & de plurimis exquiſita ſumunt ſupplicia.

Henrici Imp. minæ in Saxones.

Verùm Rex, quoniam pertinaciter Saxones oderat, ſe iniuriam vindicaturum minatur: neue iniquus videretur toti nationi Saxonicæ, dicebat, ſe de certis Principibus, qui multitudinem contra ſe inſtigarent, & quaſi faces eſſent Reipub. inflammandæ, pœnas ſumpturum, tam armis quàm legibus: deſignabãtur autem non obſcurè Antiſtes Magdeburgius, Præſul Halberſtadius, Magnus Dux Saxoniæ, & Otho, de quo nunc loquimur. Non erat illis ignotus Regis ſenſus: qui pertendere in ꝓpoſito ſoleret, ſi quid animo ſuo impreſsiſſet penitus: igitur quiduis potius ſubire ac perferre volunt, quàm bello Saxoniam inuoluere: modò honeſtis conditionibus ſibi poſsint proſpicere. Cùm autem vulgi inſaniam neq; probaſſent neq; adiuuiſſent: obtulerunt ſe publico aliorum Principum iudicio: nam ipſos innocentes eſſe, Regi perſuaderi non potuit. Primùm legatos ad Regem mittunt deprecatũ, ne violenter ageret: ſed iuſta ipſorum cognoſceret. Quibus dubiè cùm reſponderetur: cumque certas minas, incertam ſpem, domum ſemper referrent: implorarunt deinceps Principum eorum patrocinia, qui paulò antè ab ipſorum partibus Gerſtungæ ſteterant: hi placari Regem poſſe dicebant, ſi de iniuria ſatisfacerent, & auctores facinorum nominarent ac dederent: nec leui pœna Regem fore contentum: cuius & æſtimatio læſa eſſet horrẽdis delatorum criminibus: & cuius fratri ac filio defuncto, in ipſo ſepulchro tanta illata vis ſit: quam nec agreſtes vlli, aut barbari homines ſtomacho facili concoquerent. Inde coniicere poterant, Regem plenum iracundiæ ac furoris, cogitare de excidio Saxonum, & perpetua gentis nobiliſsimæ ſeruitute.

Saxonum auxilij diuini imploratio.

Igitur cùm tam grande malum nec ſuis propulſare conſiliis, nec amicorum auertere opera poſſent: in extrema calamitate & anguſtia, Dei omnipotentis quærunt perfugium; ſiquam ipſe Regem mitigandi, & ſui conſeruandi viam miſeris non planè

aſperam

aſperam & cruentam cœlitus oſtenderet. Indicitur per omnes vicos, oppida, ciuitates ieiunium: diſcurritur per omnia templa & ſacella, nudis pedibus & veſtitu ſordidato: erogatur in pauperes atque egenos pecunia: non dies ſatis ſunt ad preces fundendas: adduntur noctis intempeſtæ tempora; communibus votis & eiulatu omnium ordinum, omnis ſexus homines quiritantur & obſecrant; vt propicius Deus (vtar Lamberti verbis) manum ſuam, quæ humano vbique ceſſante auxilio, ſola iam poſsit opitulari, vndique concluſis: ad ereptionem extenderet. Interea ne plane exuiſſe viros, aut deſpondiſſe animos reprehenderentur: conſilium ineunt de conſcribendo quamprimùm exercitu; armis fugari turpitudinem, virtute miſeriam finiri, letho deponi ſeruitutem. Regem paſsim delectus agere, & copias expeditas habere ſciebant: easque Bredingæ conuenturas, pago diœceſis Hirsueldiæ. *Dietæ Bauaricæ.*

Exercitu collecto, Haſsiæ & Turingiæ vrbes ferro & incendiis crudeliter & fœde Rex depopulatur. Saxonos minimè ſegnes, cùm ſuos milites etiam recenſuiſſent, & in vnum congregaſſent: ductu Othonis, Negelſtadium veniunt, non procul à Salz oppido ſitum pagum; & iuxta caſtra Regis ſua caſtra collocant: dirimente tantùm acies ambas, fluuio Vnſtruta. Deliberantes autem ante conflictum decernunt, ſe de integro precibus atque ſupplicationibus acturos, ſi quibus rationibus flecterent aut mouerent Regem pertinacem: quòd ſi quid boni æquive impetraſſent; arma depoſituros, & acturos Deo immortali gratias: ſin ad extrema compellerentur, pugnaturos confidenter, & Deo inſpectori atque arbitro commiſſuros dignitatem & ſalutem ſuam. Quid multis? ventum poſt actiones pacis atque amicitiæ, ad manus atque arma eſt: & Saxones negligentiores primo congreſſu, propemodum oppreſsi ſunt, antequàm ſigna & legiones diſpoſuiſſent more militari: nihilo minus tamen memores antiquæ virtutis & gloriæ, acerrimè dimicant: & fauente ipſis Deo, legionem Rodolphi Sueui fundunt: è legione Vuelfonis Bauarica, ERNESTVM Bauariæ Marchionem, & Eberhardi Ellenburgij Comitis duos filios, item Engilbertum Comitem, & plurimam nobilitatem occidunt: gladiis quibus ſinguli duobus vel tribus erant accincti, vniuerſos penè vulnerant. Virtus Othonis Ducis in eo prælio, quod horas octo durauit, præcipue enituit: qui & egregij militis, & optimi Ducis ſemper officio functus eſt, vt idem Lambertus memoriæ prodidit. Duabus legionibus propemodum deletis, Hermanus Comes Glisbergius, Regis legatus, Got- *Conflictus Saxonum cum Cæſareani.*

Ducis Bauariæ. tus, Gotfridus Lotharingus, Vratiſlaus Boemus, qui tantum agmen ducebat, vt bello Saxonico ſufficere ſolus putaretur, ſuas legiones immittunt: equitatus Lotharingicus & Boemicus iam feſſos Saxones coëgit cedere: quos cùm Otho Dux retinere contenderet, neque hortando neque increpando quidquam effecit. In Regis tamen exercitu plures de principibus & optimatibus occubuerant. In Saxonico cecidit GEBHARDVS Comes Supplinburgius, pater Lotharij poſtea Imperatoris, vt ſcribit Marianus Scotus: item Volcmarus, & Suiggerus Comites, vt annales teſtantur Magdeburgij: Vdo Marchio Stadenſis, & Præſul Mersburgius capti ſunt. Vdo ipſe conſobrinum ſuum, quem in acie non agnouerat, ita graui ictu percuſſerat in frontem, vt tegmen galeæ diuideret. Duces & Præſules reliqui Saxonum omnes euaſere: vnde victores quàm victos maius tuliſſe incommodum conſtitit. Multi è regiis ſe iactauerant, quod hos aut illos Saxonum Principes ſua manu obtruncaſſent: quos cùm intellectum eſt viuere, illorum vanitas riſui fuit. Commiſſum prælium eſt Idib. Iunij, anno ſupra milleſimum, ſexageſimo quinto.

1065. *Agrorum Saxonicorum deuaſtatio.* Rex ſucceſſu elatus Goslariam contendit: & agros Saxonicos igne deuaſtauit, eo animo: ſi quos è ducibus capere, aut ad ſuas partes trahere contingeret. Cùm autem laboraret penuria commeatus, exercitum ibi diu continere non potuit: ſatis & frumentis parci iuſsit; quia ſtatim ad ſubiugandam totam prouinciam, & ad euertendos homines ſeditioſos, ſe reuerſurum propoſuerat. Saxones & prælio ſuperati, & inopia laborantes, quò ſe verterent, neſcire; & finem ærumnarum nondum ſpectare: inprimis autem Turingos attigerat calamitas, in quorum ditione vterque exercitus verſatus fuerat, & prælium commiſſum cum detrimento erat: itaque inteſtina inter Turingos & Saxones diſſenſio exorta tam acerba: vt niſi Præſul Halberſtadius, & Otho Dux animos multitudinis ad ſanitatem reduxiſſent; actum videretur fuiſſe de ſalute vtriusq; populi.

Saxonum legati ad Cæſarem. Antequam igitur Rex nouam expeditionem ſuſciperet; & bello fameq; fatigatos, planè opprimeret: aut alterius gentis plebe ſibi reconciliata, alteram euerteret: alij ad Regem legati ire iubentur, Antiſtes Bremenſis, & Vdo Marchio, qui recenti Regis beneficio vſus, plus auctoritatis habere videbatur, cauſam Saxonum & alij Principes agebant: ſed minus apertè aut confidenter, ne Regem iratum magis incenderent. Reſponſum eſt, vt antea, vt quid ſibi ſperandum eſſet, non intelligerent: quid metuendum denuò, non leuiter ſuſpicarentur.

Interea

Interea Rex aliam & remotiorem viam Saxones expugnandi excogitat atque aggreditur. Nam adiuncto ſibi Glisbergio legato, virtutis & fidei ſpectatæ homine; omnibus aliis inſcientibus, abit in Boemiam cum quingentis equitibus ſelectis: Regem beneficiarium, & à ſe nunquam alienum, facilè inducit, vt ſuum inſtitutum adiuuet: præmiaque victoriæ commoda promittens, efficit, vt ſeſe totius regni viribus ſequeretur, in Miſniam finitimã irrupturum. Itaque Francicus & Boëmicus miles coniunctus, qui nuper in Turingia, ſpolia armatis Saxonibus detraxerat, iam prædam à Miſnenſibus incautis ſperans, per Albis ripam nemine obſtante deſcendit: nullum iniuriæ aut maleficij genus intermittit: villas ſpoliat: ab vrbibus pecuniam exigit: agros vaſtat: incendiis miſcet omnia, donec ad gentis metropolim Miſnam veniret. Ciues portas clauſerant, & ſe loci opportunitate defendebant: ſed cùm nihil vſquam viderent auxilij, regium præfectum recipiunt, qui nihil crudelius in oppidanos ſtatuit: Bennonis autem Præſulis, qui poſtea inter diuos relatus eſt, bona diripienda, & templum ſpoliandum militi permittit: Præſul enim vnà cum cæteris Saxonibus conſpirauerat. *Duces Bauariæ.* *Miſniæ direptio.*

Vt Regem Saxones cognouerunt rationem belli mutaſſe, & florentem prouinciam ſubigere, ſuoſque ſocios in periculo verſari: hominum millia quindecim per tumultum armant: Id cùm Rex non putaſſet fore, vt auderent ſibi occurrere: cùmque circum ſe ſtrepere arma perciperet: Miſnenſibus reliquit præfectum & præſidium: ipſe perturbatus redit in Boemiam. Multi nobiles & honeſti viri bona & agros amiſerant; & ſuos ludibrio affectos acerbè dolebant: reliquas igitur fortunulas in vnum colligentes, contraxerunt equitatum, hoſtili quidem imparem viribus, ſed audacia & contemptu mortis longè ſuperiorem. Vagabantur diſperſi Regis milites; alij in præda occupati, alij ſecuritate quadam tardius euntes: in eos impetum Saxones fortiter faciunt, nec paucos & ſpoliis & propriis armis exuunt: tali nempe arridentis fortunæ ſucceſſu, vt opprimere potuiſſent militem Regis præſentem: niſi Botho Comes Regis orator, in eos incidiſſet. Is oratione ſua cohibuit ardentes: & impetum repreſſit, cum diceret, ſpem pacis ab eis non eſſe impediendam; neque totam effundendam Regis gratiam: quod ille tamen non amore Saxonum, ſed Regis cauſa loquebatur, vt poſſet ſaluum eum è manibus iracundorum & feſtinantium, mora interiecta eripere. *Saxonum impetus in Cæſareanos.*

Rex interim per Boemiam celerans venit Ratisbonam: *Cæſar aliam in Saxones expeditionem adornat.*

Duces Bauariæ.

rurſus, ibi inuentos Saxonum legatos, tam diu differt; donec iam ad aliam expeditionem multò grauiſsimam adornaſſet omnia. Mortuus eodem erat tempore DEDO Marchio Miſnenſis: eius ditionem tradit Vratiſlao Boëmo: nihil curans quòd obſidem haberet defuncti filium HENRICVM: quem Adela mater aſtuta & animoſa fœmina, multò antè ad Regem miſerat; vt & marito ægroto, & filio pubertatis annos nondum egreſſo, in tumultu publico conſuleret; donec aliquis bello finis commodus contigiſſet. Rex copias in vnum ſuas contraxerat, Gerſtungæ in Haſsia; rurſus cum Saxonibus de ſumma rei depugnaturus: ſed ei nimis crudeliter vtenti victoria, auxilium negauerant ſummi antea amici, Rodolphus Sueuus, Vuelfo Bauarus, Bertoldus Carinthius. Saxones & Turingi, quid animo verſaret, certiores facti; illi obuiàm progrediuntur: nec procul à Northuſa vrbe imperiali caſtra collocant.

Saxones per legatos pacem petunt.

Mittentes autem de pace legatos Bremenſem, & Hildeshemium, & Vdonem Marchionem; multis difficultatibus vix obtinent, vt collocutio habeatur, & arbitris committatur totum negotium: vt potius legibus & iuſtitia, quàm cædibus & ſanguine bello finis imponeretur. Petitio viſa non iniqua eſt: & quamuis Rex, niſi excidium Saxonum, nihil cogitaret: tamen adductus à ſuis eſt, vt homines ſupplices, & qui in eius clementia ſuam ſe ſalutem ponere dicerent, audiret: eisque daret viros non ſuſpectos, cum quibus tutò & liberè agerent.

Poſtularunt autem ipſi eos, qui apud Regem ſummæ auctoritatis erant, & ſuæ quoque innocentiæ non ignari: quorum ſapientia & bonitate confiſi, etiamſi Rex iniquiſsimus eſſet, aut hoſtis capitalis nominis Saxonici: tamen ſperabant ſe æqui aliquid impetraturos, qui eſſent non alieni à iuſtitia, & pars non contemnenda Imperij, & maximis periculis pro Repub. cogniti & ſpectati. Acceſſerunt ad colloquium Antiſtites, Vuezolo Moguntinus, Gebhardus Salceburgius, item Præſules, Siffridus Auguſtanus, & Menhardus Vurciburgius, & Gotfridus Gibboſus Dux Lotharingiæ. Horum aduentu atque conſpectu omnis gens Saxonica, ſibi gratulatur: iisque de ſe liberrimum permittit iudicium: & de eorum tandem ſententia, deditionem Regi pollicetur. Legati ſanctè compromittebant, ſi ſuæ fidei crederent, nihil ipſos laturos præter dignitatem: non periculum fore libertatis, ſalutis, fortunarum, modò ſeſe ſupplices Regi ad pedes proiicerent, & in poſterum eum

vt do-

vt dominum venerarentur, & eius ſe hoſtibus adiutores nõ præberent. Saxones auctoritate & promiſsis hominum ſummorum conditionem, licet periculoſam, accipiunt: & die altero ſe in caſtra regia venturos ſpondent. *Duce: Bauariæ.*

Planicies ibi latè patens fuit, quam Spiraugiam nominant: in qua Rex in ſolio ſuo, auro purpuraque fulgens, ſolenniter aſſedit: quem exercitus ad ſpectaculum diſpoſitus, circumſtetit, relicto per medium ſpacio: quò prætereuntes Saxonum Duces atq; Antiſtites omnibus conſpicui eſſent. Incedebant habitu lugubri Præſules Vuezelo Magdeburgius, Bucco Halberſtadius, Benno Miſnenſis, Vuernerus Merſburgius. Inter Duces erant Otho Gotingenſis, Bauariæ exul, Magnus Elector Saxoniæ, Hermanus patruus eius Saxoniæ Comes, Fridericus Saxoniæ Palatinus, Ditericus Comes Catelnburgi, Albertus Turingiæ: Comites item Rudigerus, Sizzo, Beringarius, Berno, & alij quinque, vt Siffridus: ſed eorum cognomenta expreſſa non ſunt. Eos hominum generoſorum, ingenuorum, nobilium magna ſequebantur agmina. In conſpectum Regis venientes, ad eius pedes ſordidati prouoluuntur: qui eos iacére tum diu paſſus eſt, donec ipſorum miſeria animum atque vultum ſuum expleuiſſet. Singulos deinde Principibus ſingulis dedit aſſeruandos: donec communi ſententia ſtatueretur, quibus eſſent conditionibus dimittendi. *Saxones Cæſari ſiunt ſupplices.*

Rex fidei per amicos datæ immemor, eos per Italiam, Galliam, Burgundiam, Sueuiam, Bauariam, Franciam, Carinthiam, Boemiam, diſtribuit: eorum prædia, arces, oppida iis dat poſsidenda, qui ſibi operam bello nauauerant. Qui nondum ſupplices affuerant, eis diem præſcribit, quo ſe præſentes ſiſtant, aut vt perduelles proſcribantur: nemo mandatum auſus negligere fuit, exceptis Brenæ Comitibus Diterico & Vilhelmo, Geronis filiis, qui vltra Albim conceſſerant: quos tamen propter inopiam nemo curabat. Obſides miſerant filios impuberes, Vdo Marchio Stadenſis, & Adela Dedonis Miſnenſis vidua: quia ille valetudine impeditus, venire non potuit; hæc verò ſolitudinem & ſexum prætendit.

Anno ſupra milleſimum ſeptuageſimo ſexto Rex Goſlariam conuocat Principes Imperij: vt eorum conſilio de Saxonibus dedititiis decerneret: ſed excepto Duce Boemiæ, cliente eius fideli, pauci admodum venerunt. OTHO Gotingenſis obſides offerens, dimittitur; & ad intimam Regis familiaritatem rurſus admittitur: eique Saxoniæ præfectura commendatur. Reliquis 1076. *Conuentus Goſlarienſis.*

Duces Bauariæ. Ducibus tale nihil contigit, ſed cuſtodia iis diligentior adhibita: nam cum iam excommunicatus Rex eſſet ab Hildebrando Pontifice Romano: non parum ab iis metuebat, quos tot iniuriis exhauſerat, & tanta atrocitate vinxerat.

Iniebant noua conſilia, qui Regi antea fuerant coniunctiſſimi: quique eum iuuare, abutentem rebus ſecundis, in bello Saxonico noluerant, Sueuus, Bauarus, Carinthius: item Adalbertus Præſul Vurciburgius, & Hermanus Metenſis: iis enim timendum idem erat, quod Saxones iam experiebantur. Igitur quos ipſi in poteſtatem acceperant Principes, ſponte ad ſuos remittunt. In hac patriæ calamitate, iuuenes fortiſſimi DITERICVS & VILHELMVS Comites Brenæ, de quibus modò dicebam, vltra Albim conceſsiſſe, erant in id omni ratione & vigilantia intenti: vt Principibus & nobilitati oppreſſæ opem ferrent, ſi poſſent; aut in exilio ſine turpitudine morerentur, & animũ ſaltem liberum retinerent. Cùm deſtituerentur ipſi, neruis rerũ agendarum, pecunia: rapto victum quærebant è regiis prouinciis & ſibi cohortes exulũ, & aliorum qui pericula non horrerent, comparabant: iis etiam qui à regiis præfectis vltra modum vexarentur, aliquoties ferebant auxilium, & multis idem largè pollicebantur. Erat in adoleſcentibus virtus & tolerantia: & æquali cum ſociis aſcitis iure viuebant: cumque ſucceſſus iuuaret virtutem, & animum patriæ ſuccurrendæ cupidum; magna eorum fama & admiratio eſſe cœpit: multiq; eorum ſe fidei & tutelæ committebant. *Diterici & Vilhelmi Comitum Brenenſium virtus.*

Euaſerat eodem tempore è cuſtodia HERMANVS Comes Saxoniæ, ſpectatæ vir integritatis. Regius tum erat in Saxonia præfectus, OTHO Gotingenſis: quem Bauaria exutum, nuper in gratiam & familiaritatem Rex aſtutus receperat. Is arcem Hartesburgiam & aliam quandam iuxta Goslariam regio mandato extruebat. Id ægro animo ferentes Saxones, cum ab incepto iubent deſiſtere: niſi fiat, vim minantur, tanquam regiæ crudelitatis carnifici, patriæ proditori, libertatis communis hoſti, ſociorum deſertori: appellationibus enim non minùs atrocibus per indignationem vtebantur. OTHO non ignarus ſenſus ipſorum, & quantum Regi contumacia nimia incommodare poſſet: & milites dimittit de præſidiis, & fabros ab opere: ne iratis cauſam daret violenter aliquid patrandi, cuius poſſet ipſos vehementer pœnitere. Quamobrem ſuos admonet, vt temerè ne agant, laceſſendo fortunam toties iniquam: & irritando Regem, tanto hactenus ſucceſſu vſum, & cupiditatibus ſuis neſcientem moderari. *Othonis prudentia.*

tarii. Legatos inde ad Regem ipſe mittit: qui omnibus modis ſtudeant, vt reliquos Saxoniæ Principes dimittat, caſtella noua dituat, iura & priuilegia à prioribus Imperatoribus accepta reſtituat, nouo tumultui obuiàm prudenter eat, æquitate potius & clementia nationem potentiſsimam ſibi deuinciat, quàm armis & vi, in quibus non ſemper eſt felicitas, experiatur. Addit alia plura, quæ valitura apud ipſum putabat. Saxonum etiam genti de ſe pollicetur, niſi Rex ſalutaria conſilia admittat, & ſpem optimam libertatis faciat: ſe nec indulti honoris amore, nec mortis metu, nec iuriſiurandi religione inhiberi poſſe: quin communem patriæ parentumque ſuorum cauſam vſque ad extremum ſpiritum, quanta poſsit virtute, defendat, iuuet, tueatur. hæc præclara fuit Othonis, vt eam de Lamberto retulimus, oratio. *Othonis legati ad Cæſarem.*

In tanta anguſtia Rex, Principes primùm ſibi adeſſe Vuormaciæ, deinde Moguntiæ imperauit: ſed contempta eſt eius, tanquam à Pontifice proſcripti, & ab eccleſia abrepti, auctoritas. Inter Antiſtites & Præſules, qui aderant, maxima fuit contentio: aliis defendentibus Regis partes, aliis tuentibus edicta Pontificis: quibus Saxonum cauſa, qui Pontificem defendendum iudicarent, continebatur. Liberatur interea Hermannus Saxoniæ Comes ab Antiſtite Metenſe: liberatur item per hominem fidelem, Bucco Halberſtadius, quem è cuſtodia Pabebergica Rex per Danubium in Vngariam deportandum curauerat, quoue neminem magis omnium hominum vnquam oderat. Veritus Rex, ne alij aut vi eadem, aut inſidiis euaderent, per ſe dimittit Magdeburgium, Miſnenſem, Merſburgium: item Magnum Electorem Saxoniæ, & FRIDERICVM Saxoniæ Palatinum, qui in Inſubribus exulauerat Ticini, vt in Gozecenſibus legitur Annalibus. Iis repetito ſæpius iureiurando iniungit: vt ſuos in Saxonia hoſtes vlciſcantur: dataque ſumma poteſtate OTHONI Gotingenſi, quem Salueldiam ad Salam vocauerat, ei per Epponem Præſulem Cicienſem mandat: vt parato exercitu in prouincia Miſnenſi ſibi occurreret, è Boëmia militem adducturo. *Cæſaris auctoritas contemta.*

Otho cùm hoc diceret eſſe difficillimum; Præſulem multis precibus obteſtatur, vt à tali propoſito Regem auerteret: addit ſuos ipſe ad Regem legatos, qui priora poſtulata repetant, & pericula imminentia edoceant. Rex neminem audiens, omnibus ignorantibus, in Boemiam proficiſcitur: conſcriptoq; per tumultũ *Cæſaris pertinacia.*

 milite,

Duces Bauariæ. militę,in Miſniam,irrumpit: ſed nec Otho,nec alius Principum quisquam ad eum acceſsit,vt ipſe ſperauerat.

Miſnia vaſtata. Fama pervulgata, à Rege & Boemis populari Miſniam, tota Saxonia ad arma conclamatur: Comites Brenenſes, relicta pedeſtri multitudine,cum ſeptem equitum milibus Regi obuiam contendunt. Milda fluuius extra ripas tum immodicè ſeſe effuderat: quæ eluuio Regi ſalutem attulit, qui diſpoſitis Boemorum per Miſniam præſidiis, celeriter manus Saxonum effugit: transmeare enim fluuium nec equis,nec pontibus poterant. Aquis decreſcentibus, Ecbertus Marchio, Othonis Gotingenſis fratris filius,præſidia Boemica pellit: & ab hoſtibus externis Miſniam omnem liberat.

Animi à Rege omnium ferè Principum erant alienati: videbanturque Saxones,& in Geronis filiis,& in Ecberto Marchione, quamuis adhuc adoleſcente, ſpem libertatis nouam concepiſſe: præter eos autem duces, quos Regem contra ſe adiuuare noluiſſe,antea diximus: Moguntinus & Vuormacienſis Præſules, & alij quidam,ad Saxones ſe adiunxerant. In vrbe Sueuiæ Vlma inter ſe colloquentes de Imperij ſtatu, in eam veniunt ſententiam; vt Triburiæ XVII. Calen. Nouemb. conueniant: de iis comitiis omnes Principes faciunt certiores, vt qui patriam amarent,eô ſe conferrent: neque ſibi quidquam obſtare paterentur. Virtus & ingenium Othonis Gotingenſis perſpecta Regi erant: quem vt amicum & beneuolum retineret, alterum filium obſidem ei remittit: alter enim ab eo, qui ſeruandum acceperat,erat patri iampridem redditus. Fugerant iam itidem, cuſtode ſuo per ſolertiam eluſo, Vdonis Stadenſis, & Dedonis Miſnenſis Marchionis filius: quos Antiſtes Moguntinus contra vim defendit, & parentibus reſtituit.

Conuentus Principum Triburiæ; & Oppenhemij. Congregatis Triburiæ Principibus, Sueui & Saxones de Rege exauctorando conſultant: erant cum illis legati Romani, Sighardus Patriarcha Aquileienſis, & Almanus Præſul Patauienſis. Rex cum amicis ſuis conſiſtebat Oppenhemij trans Rhenum: circum quem erant Præſules Colonienſis, Pabebergicus, Straſburgius,Baſilienſis,Spirenſis,Lauſanus,Bremenſis,Citienſis, Oſnabrugius,& nonnulli Comites. Legatos inter ſe viciſsim mittebant partes ambæ: qui accuſationes in Regem deferrent, & eius reſponſa itidem reportarent. Nihil actum eſt,quod ad pacem ſpectaret: & Principes Rheno transmiſſo Regem ſtatuerant armis de gradu deiicere. Rex prælium minimè detrectauit, in ſuis maximis periculis contumax: cuius rigorem admirati, arma deponunt:

ponunt: & has ei conditiones ferunt. Amicos ſuos quos Pontifex excommunicarit, ex aula dimittat: Præſulem Vuormacienſem reſtituat: exercitu dimiſſo Spiram concedat: præter Ditericum Verdunenſem Præſulem, ſecum neminem habeat: Auguſtam ad dicendam ſententiam vocatus accedat. His conditionibus à Rege præter opinionem acceptis, Duces Triburia abeunt, tranquillitatem & concordiam in poſterum ſibi pollicentur, & animum Regis diuina bonitate mutatum prædicant. *Duces Bauariæ. Conditiones pacis.*

Rex interea anni tempore iniquiſsimo contendit in Italiam & ſibi Pontificem ſolertia ſolita, & ficta humilitate reconciliat: quod nunquam fore ſperauerant eius aduerſarij. Indicitur à Ducibus dies alius Forchemium ad III. Idus Martij, anno ſupra milleſimum ſeptuageſimo ſeptimo: in eo conuentu, dignitas regni traditur RODOLPHO Sueuo, affini Regis: isque Moguntiæ à Siffrido Antiſtite more ſolenni coronatur. 1077. *Rudolphus Sueuus, Cæſar.*

Rex quamuis in extremo conſtitutus, tamen nullo caſu inferior, copias conſcribit; & RODOLPHVM in Sueuia aggreſſus, è præſidio primùm Simmeringio, deinde è tota Sueuia expellit: ſociumque eius Vuelfonem Neuburgi ad Danubium ad deditionem adigit. Geſsit HENRICVS Rex cum RODOLPHO æmulo ſuo bellum continuum; in quo prælia memorabilia quatuor commiſſa ſunt: quibus flos nobilitatis Germanicæ aut interiit, aut redacta ad indignas conditiones eſt, aut certè fortunas & dignitates amiſit. Multis deinceps vilibus antea & obſcuris hominibus aſcenſus patuit ad præcipuos & excellentes honorum gradus. Præliorum tempora, vt in Chronicis Turingicis, & in ſupplemento Lamberti, quod penes me eſt, annotata reperi, ita deſcribam: in quibus tamen hîc commiſſus error eſt; quòd RODOLPHVM, non Sueuiæ, ſed Saxoniæ Ducem nominant; ea fortaſſe ratione, quòd cauſam & iura Saxonum defenderit: vel quòd à Saxonibus electus ſit. Primum prælium geſtum eſt V. Idus Iunij, anno modò dicto, in Turingia non procul à Salza oppido inter Hamburgum & Negelſtadium, in quo Saxones fugati ſunt, & Bucco Præſul Halberſtadius captus. *Prælia Henrici Cæſ. cum Rudolpho æmulo.* I.

Alterum anno mox ſequente commiſſum, VII. Idus Auguſti non procul à Melrichſtadio Franciæ oppido: in quo Saxones non expectato ſociorum auxilio, ad arma feſtinarunt; quæ pugna anceps diu ſtetit: tandem victoria ad Saxones inclinauit, virtute OTHONIS Gotingenſis, & FRIDERICI II. 1078.

Palati-

Dux Bauariæ. Palatini Saxoniæ: qui Francis aut in fugam datis, aut occiſis, pugnare non deſtiterunt: donec intra mœnia Vurciburgia hoſtem compellerent.

Palatinus inſciens, quid Otho egiſſet, campum in quo cœptum erat prælium, occupat: is enim qui pulſis hoſtibus, locum cædis obtinet, victor iudicatur. Otho reuerſus, & ſimul ignarus facti Friderici, viſa in illo loco magna hominum tripudiantium frequentia, hoſtes eos eſſe exiſtimabat: & quia Francis inſequendis fatigatus erat, pugnam recentem inire, ſibi aut ſuis vtile non exiſtimabat. Miſſum exploratorem, cùm tardius, quàm pro ipſius cupiditate reuerteret, interceptum eſſe exiſtimans, neque ex ſociis notum quempiam obuiàm habens, vndè certum reſciſceret, domum cum ſuo equitatu reuertitur. Fridericus hoſtibus ſpoliatis, & tumulatis cæſorum cadaueribus, copias itidem reducit Smalachaldiam: vicosque & agros circum eam vrbem ſitos, quòd incolæ pridie prætereuntes Saxones iniuriis affecerant, incendiis vaſtat: multosque ſociorum captos liberat. E Saxonibus ceciderat VVEZELO Antiſtes Magdeburgius, Annonis Colonienſis frater: & Bernardus legatus Romanus, captus erat. In caſtris regiis oppetierunt Dux EBERHARDVS cognomento Barbatus, POPPO Comes Hennebergius, Theobaldus & Henricus Lechsgemundi.

III. 1079. Tertium prælium, tertio poſt primum anno eſt rurſum commiſſum in Turingia V. Calend. Febr. prope pagum Fladichemium, ad flumen Vnſtrutam. Ante paucos prælij dies Rex quosdam è Saxonibus, viros nobiliſsimos ad ſe allexerat, Dietericum Brenenſem Vilhelmi fratrem, & Comites Vuitechindum ac Vipertum: quos vt ſpectatores tantùm eſſent, & neutram partem adiuuarent, perſuaſerat: in quorum numero fuit, vt in annalibus Magdeburgiorum Antiſtitum legitur, ECBERTVS Saxoniæ Marchio. Diſpoſitis vtrinque agminibus, mandatum erat Othoni Gotingenſi, vt primus ſigna inferret: ſed Franci à tergo Saxones aggrediebantur: quamobrem Othoni Rodolphus per hominem fidum nunciat, vt aciem conuertat: & tempus rei præclarè gerendæ elabi ne patiatur. Pugna illa acerrima fuit: ex qua neutra pars diſceſsit læta. Hermanus Saxoniæ Comes, & Meinfridus Burggrauius Magdeburgius cæduntur: tres Præſules capiuntur, Moguntinus, Vuormacienſis, Mersburgius: ſed qui Regis faciem intueri, & ſupplex eſſe nolebat, Vuormacienſis, cathenis ligatur. Moguntinus dimiſſus, ſtatim in Rodolphi caſtra redit: Mersburgius ab agricolis ſpoli

ſpoliatus, & nudus dimittitur: ſpoliatus itidem eſt Magnus Dux Saxoniæ: quibus vitam ſeruauit, quòd non ſunt cogniti. Haſta Regi Rodolpho extorta, donatur Vratislao Boëmo: quam eius gentis Reges adhuc in pompis ſolennibus præ ſe geſtari curant. Regis Henrici caſtra in ipſa pugna diripiuntur: & vulgus imbelle in iis inuentum occiditur: ipſe intra Erfurdiæ mœnia cum parte militum ſe recipit: templa diui Petri, beatæ Virginis, diui Seueri cum eorum collegiis & ædibus, milites cremarunt, vt eſt in annalibus Turingicis. Ludouicus Regis præfectus diſsipatam exercitus partem recolligit prope Vuartbergum: quod cùm præſidiarij eius arcis vidiſſent; eruptione facta hoſtes fugant: eisque equos, arma, vaſa aurea & argentea, ſupellectilem precioſam, pallium etiam Patriarchæ repertum adimunt.

Duces Bauariæ.

IV. 1080. Prælium poſtremum anno ſupra milleſimum octuageſimo fit prope pagum Volshemum in Oſterlandia, inter Eliſtrum fluuium & Gronæ paludes, Idib. Octob. vt Marianus Scotus; vel, vt Saxonum & Turingorum annales, IV. Idus, menſis eiuſdem: alij enim perperam in Iulio collocant. In quo tanta auiditate manus conſertæ ſunt: vt cornua vtrinque nudata laborarent, & prælium ſæpius foret inſtaurandum. E Francis Rabado Comes, Regi gratiſsimus occiſus, cùm è prælio efferretur: ij qui ſcutis (vt fit) baiulabant, obuiis omnibus fugam ſuadent & terrorem iniiciunt. OTHO Gotingenſis, qui rebus aduerſis neſciebat animum demittere, Saxones dictis & exemplo incitat: aſſumptaque virorum fortium cohorte, Francos partim cædit, partim compellit in fluuium: militem à præda abſtinere iubet, donec certus de victoria nuncius perferatur. Dum ex vna parte vicerat, & hoſtes altera iam tentaret aggredi: in *Henricum* Lacham incidit, de victoria & voce & clamoribus à parte Regis exultantem: cuius impetum temerarium alacri milite, & ſua ingenti virtute frangit atque comprimit.

Militem ſuum victorem, prædæ inhiantem, caſtra opulentiſsima iubet inuadere: theſauri ducum, antiſtitum, Præſulum, comitum, nobilium diripiuntur: ſpolia Saxonibus & Turingis erepta, ad Saxonem & Turingum militem redeunt. RODOLPHVS ex alia parte pugnans, contra Sueuicas Friderici Stauſenſis copias; exercitum Regis à Milſona villa vſque ad Vuidernouiam inſequitur: & dum pertinacius conflictatur, altero vulnere deformi feritur circa ilia: altero lethali, amputata

manu

Dextra Bauariæ. manu dextera. Victoriæ igitur, quæ iam propemodum parta erat, gaudium in luctum grauiſsimum conuertitur. Rodolphus Mersburgum (non Herbipolim, vt Crancius) deportatus, dies tantùm tres ſuperuixit: & Præſulibus impietatem & perfidiã exprobrauit, qui ſe ad arma compulerint: ſibi verò iudicio Dei iuſto impoſitam pœnam, quòd mutilatus manu ſit, qua Regi fidem dederit, confeſſus eſt. Hæc ex Magdeburgiis, Miſnenſibus, & Turingicis Annalibus bona fide collegi: nam exteri cum noſtris nõ planè conſentiunt. Rodolphi corpus regio honore tumulatur: cuius ſepulchrum ad noſtra vſque tempora in loco templi ſubterraneo magnificè ſtetit: donec Michael Sidonius Præſul ibi cellam vinariam effodit: nihil terrente ipſum aut loci religione, aut reuerentia ſummi Principis: quem videlicet Præſules olim perdiderunt viuentem, & nunc iſte dehoneſtauit, in cauſa Pontificia fortiter mortuum.

Rodolphi Sueui Cæſaris mors.

Regis ipſius exercitus diſperſus locis variis erat: ipſe Vratiſlaum Boemum ſequebatur, habens in comitatu Vipertum Groicium. Manens autem aliquandiu in Boemia Rex, euentum ſpectabat. Saxones ſublato Rodolpho in magna perturbatione erant: & rurſus reſpiciebant in Othonem, genti ſuæ ſemper fidiſſimum, & in bellis felicem, & in periculis inuictum: ſed ille operam ſuam fidemque promiſit, nomen regni ſuſcipere nunquam voluit.

Henrici Cæſ. legati ad Saxones. HENRICVS Rex, qui etiam non ſine ſuorum clade vicerat, in Franciam reuerſus, quia ſublatus æmulus ſuus ſit, à Saxonibus per legatos petit, vt Principum decreto ante annos quatuor Goslariæ facto, ſubſcribant: ſuumque filium, vt fecerint alij, Regem pronuncient: & Deum ipſis infeſtum pertinacia ne offendere pergant, & ſe in periculum coniicere. Id ſi fiat ſine tumultu, ipſorum delictis ſe ignoſcere; & eorum prouincias poſthac nunquã infeſtare velle promittit. Cùm expoſuiſſent Saxonibus legati Regis ſententiam: OTHO Gotingenſis lepidè reſpondit, ſe non credere, quòd è boue calcitrante poſsit generari placidus vitulus: ideo ſibi neque patrem placere, neque filium. Qui ſermo tantùm valuit, vt Saxones nihil aliud reſponderent legatis ſeriò; quàm quod ipſe ioco effuderat.

Rex Henricus, diſsimulauit iracundiam: & quoniam ipſum Pontifex diris exagitarat, & deuouerat: iter in Italiam inſtituit; vel ad eum placandum, ſi fieri poſſet: vel ad debellandum, ſi nihil veniæ impetraret; neue Saxonibus iratis videretur obiicere in

abſen-

abſentia ſocios & clientes ſuos, nunciis eos ſollicitat; qui colloquium peterent, & de bono communi ac publica tranquillitate cum ipſis tractarent. Locus dictus eſt ad ſiluam Capuanam, vltra Viſurgim fluuium. Conſtituti quaſi arbitri ex vtraq; parte erant, viri & vſu rerum periti, & in his negotiis cum dignitate aliqua ſemper verſati. è Saxonibus Vuezelo Moguntinus, Bardeuicus Magdeburgius, Gebhardus Salceburgius, Poppo Paderbornenſis, Vdo Hildeshemius. Regis nomine affuerunt Seguinus Colonienſis, Engelbertus Treuerenſis, Henricus Pabebergenſis, Hermanus Spirenſis, Conradus Traiectinus: ideo autem adhibiti eccleſiaſtici ſunt, quia eos plura cognouiſſe eruditione & diſciplinis, & pacis atque concordiæ fore cupidiores præ cæteris ſperabant. Volebant regij amici huic deliberationi nullos intereſſe, niſi qui ad eam peculiariter forent delecti: Saxones contrà admittendos dicebant ſummos & infimos: quia teſtes adeſſe cupiebant innocentiæ ſuæ; & actionum cognitores plurimos, quia decepti & eluſi ſæpius erant. Ea diſceptatio ne tumultum initiò ſtatim pareret, aut Saxonibus, qui vocati acceſſerant, cauſa abeundi eſſet, eorum voluntas valuit. In ipſo conſeſſu, qui extructus ſub dio in modum theatri erat, ex vtraque parte ſilentium diu fuit. Saxones quid dicturi eſſent ii, qui eos euocauerant, expectabant: regij vt viderentur rogati veniſſe, non rogaſſe, quid peteretur, auſcultabant. Tandem de Saxonum, nihil ſimulatè agentium, ſententia, ſic verba facit Salceburgius: Notum vobis eſt amici, diſceſsiſſe à Rege Saxones, non audacia, ſed neceſsitate: non detrectandi Imperij, ſed euitandi exitij gratia. Teſtes enim voſmetipſi eſſe poteſtis, quàm grauibus & indignis calamitatibus atque contumeliis ſimus affecti: non ignoratis, quoties veſtro & conſilio & auxilio vſi ſimus, vt ſi non tolerabilis, ſaltem honeſta eſſet ſeruitus, nos contemptos, nos irriſos recordamini: ſubiecimus corpora noſtra, tradidimus libertatem, ſupplices iacuimus: quid aut veſtræ promiſsiones magnificæ, aut noſtra nos ſubleuauit penè infima humilitas? abſtracti ab vxoribus & liberis, in omnes terrarum partes, contra fidem publicam diſperſi ſumus: in qua miſeria noſtra, aliquos veſtrûm ſcimus doluiſſe, & veſtra miſericordia liberi nunc nonnulli aſtamus: qua certè pietate & manſuetudine veſtra regiam damnaſtis tyrannidem. Præſules noſtri ſicut latrones, vincti: ſicuti anathemata, de gradu deiecti: quaſi ſcurræ eſſent, ita ſunt ludibrio habiti. Arſerunt templa, arſerunt domus noſtræ: caſtella & prædia ante oculos diſsipantur, & in iis luxuriantur homines viliſsimi: quid hominum ingenuorum,

Ducis Bauariæ.
Colloquium Cæſareanorum cum Saxonibus.
Salceburgij oratio.

Duces Bauariæ.

quid ciuium bonorum liberis & vxoribus acciderit, horreo dicere: & video animos aſtantium ſola cogitatione percelli, & tacito gemitu declarare indignationem & dolorem ſuum. Principum virorum & hominum liberorũ filios, mancipia habere Rex voluit: de imperandi ratione maioribus noſtris vſitata, & de dominatu benefico nunquã cogitauit. Vos noſtro nomine obſecraſtis non ſemel, vt non armis, ſed legibus: non violentia, ſed iure Rex experiretur: veſtro iudicio ſtetimus, veſtris ſententiis paruimus, ad partes nonnulli veſtras acceſsimus: quid per Deum immortalem aut æquitatis, aut clementiæ, aut quietis nobis inde acceſsit? Si vera non loquerer, voce tam contenta non loquerer: ſed reſpiranti ignoſcite: non enim acceſsi accuſator, ſed horum ampliſsimorum virorum nomine, horum ducum fortiſsimorum voluntate, ſupplex hic aſto. Vos Præſules pedum tenetis nunc, & paſtores vocamini, non vt iuguletis gregem, ſed vt conſeruetis: vos Principes gladiis cincti eſtis, & domini appellamini, non ad oppreſsionem ſubditorum, ſed ad defenſionem. Itaque fratres veſtros, ciues veſtros, ſocios & agnatos, eundem vobiſcum Deum inuocantes, eandem in cœlis ſalutem expectantes: tamen aliquando reſpicite iram Dei vltricem: conuerſionem rerum humanarum conſiderate: cauſam Saxonum, vt decet Chriſtianos rationibus Chriſtianis cognoſcite; non cædibus, incendiis, aut aliis iniuriis perſequimini: & quod vos flagitauimus ante tot cædes & funera; ſaltem nunc impleti cruore noſtro præſtate: vt tandem placidè & tranquillè viuere, & ſuum quemque munus citra impedimentum facere, & poſt tot præliorum naufragia, tabulas ſaltem colligere liceat. Regi parebimus cum obſeruantia & fidelitate: vos contrà probate, quomodo eum bona conſcientia Regem habere poſsimus: & præterea efficite, vt & Sacerdotibus liceat ſuis ſacris perfungi, & reliquis ordinibus ea libertate degere, qua cæteri in Imperio populi degunt. Quòd ſi firmis rationibus defendetis, poſſe eum more maiorum imperare, nos ſimul ſocios eſſe veſtros permittite; & in poſterum, ſicuti in hoſtes, aduerſus nos ferrum ne ſtringite: & deſinite, ſi placet, publicam ſalutem euertere.

Hæc oratio viri acris & non indiſerti, animis ſuſpenſis audita eſt: ſed à regiis reſponſum, cauſam ipſis maiorem viribus proponi, quæue ſine conſenſu aliorum iam abſentium Principum, agitari aut diſcerni non poſsit. Igitur petunt, vt tota actio ab initio Februarij (eo enim tempore hic conuentus fuit) in

Iunij

Iunij menſis medium differatur; interea neutra alteram pars læ- *Duces Bauariæ.*
dat, donec iuſtis omnium Principum comitiis, quod ex vſu omnium ſit, conſtitueretur.

Temporis ſpacium longiuſculum petere regij videbantur, vt ipſi tempore interiecto tuti eſſent: & rebus in Italia ex ſententia confectis, nouum bellum pro libitu ſuſcitarent. Itane igitur, Otho Gotingenſis dux ait, nos exiſtimatis fatuos, vt dolos veſtros non ſentiamus? Pacem petitis vobis, vt eccleſiam & Pontificem, ſub cuius poteſtate ſumus omnes, malè tractetis: egregia verò pax corporis, dum crudeliter abſciſſo illuditur capiti? Aut igitur nobis & ſociis noſtris pacem date, & viciſſim vobis veſtriſque accipite: (pacem enim integram, aut nullam volumus) aut hinc dimiſsis nobis, iter, quod inſtituiſtis, maleſani pergite. Nos rectorem primo tempore eligemus, qui nos, Deo iuuante, defendat: & veſtras vrbes atque agros, dum contra fas & fidem vexatis Pontificem, vaſtos & deſertos faciat. *Othonis oratio.*

Henricus Rex, qui Pontifice vel non conciliato, vel armis non deuicto, nihil effecturus in Germania videbatur: menſe Martio cum hominibus ſelectis expeditionem in Italiam facit; curatque diligenter, vt ſi quid ſe abſente Saxones molirentur, eis maturè obuiàm iretur: quamuis nihil ſuſpicabatur eos poſſe, qui iam virium penè fractarum eſſent. In Italia omnia turbarum plena oſtendebat: quibus ſatis feliciter ſedatis, cum Clemente, quem ipſe Pontificem legerat, Romam proficiſcitur: vrbem primùm Leoninam capit, quæ erat olim montis Vaticani ſuburbium: deinde montem Eſquilinum occupat, quem Petrus Leo defendebat: Gregorium Pontificem fugat: & de ſceleratis ac maleficis quibuſdam ſupplicium ſumit: tum à Clemente Pontifice à ſe electo, præſulibus Bononienſe & Mutinenſe aſtantibus, regni coronam & alia inſignia & nomen Auguſti accipit. *Henrici Cæſ. in Italiam expeditio.*

Interea inſtigante alterius Pontificis factione, Saxones per Germaniam legatos mittunt: Regi Henrico, & filio eius ademturi ſupremam poteſtatem & creaturi nouum Regem de ſua ſententia. Induciis finitis in fine menſis Iunij in Franciam hoſtiliter tendunt, agroſque Pabebergam vſque vaſtant & ſpoliant: & ibidem obuiàm habentes Sueuos, de Rege nouo creando conſultant: dictis de more ſententiis, in HERMANVM Lucelburgium conſentiunt: qui paulò pòſt Islebij in Herciniis Rex declaratur: & Goslariam ſolenniter deducitur: Princeps (ſi *Hermanus Lucelburgius Cæſar.*

Dives Ba-
uaria.

Mariani verum iudicium eſt) ſapientia, modeſtia, genere & fortitudine præſignis. Coronatur tandem à Siffrido Antiſtite Moguntino VII. Calend. Ianuar. anno ſupra milleſimum octuageſimo ſecundo. Hunc aduerſarij irridentes Clufflochi-
1082. um, ab allio nimirum appellarunt, vt ſcribit Helmoldus presbyter: quia copia allij in eo agro fuit, in quo Rex proclamaretur: ſed vt initiò eius expectatio magna fuit, ita auctoritas paulò poſt nulla: hanc enim legitimis gubernatoribus Deus ſolet tribuere: homines, quicunque eam non bono titulo ſumunt, fruſtra & inauſpicatò ſolent ſumere. Ab ipſis igitur Saxonibus ſpretus, in arcem ſuam Lindbergiam ſe contulit: & Hermani Antiſtitis Treuirenſis liberalitate vixit.

In ea arce à ſuis militibus ipſum eſſe interfectum, annales antiſtitum Magdeburgiorum tradunt: portæ è cardinibus euulſæ ruina oppreſſum, ait Helmoldus: à muliere, lapidem in ipſius caput iaculante necatum, alij nonnulli ſcribunt. Bruno, qui vitam deſcripſit Henrici Quarti, ab ipſis Saxonibus pulſum eſſe ait: Crancius ſupplicem Imperatori fuiſſe, nomineque Regis depoſito, gratiam impetraſſe confirmat. In iſta dubitatione quid ſequendum, alij videant: anno tyrannidis occupatæ ſeptimo, periiſſe certum eſt: corpus eius Metim deportatum, & ſplendidè ſepultum eſt.

Othonis
mors.

Eodem anno quo regnare cœpit Hermanus, Othonem defunctum ſuſpicor: quia eius amplius non inueni memoriam: ſepultum autem in cœnobio Northemio, à ſe condito, Chronica Magdeburgia teſtantur.

HENRICVS.

HENRICVS Othonis modò nominati primus filius, à corporis obæſitate Pinguis ſeu Craſſus cognominatus. Fuit Henrici V. Imperatoris patruelis minor, & Lotharij Imperatoris ſocer. Vxorem duxit GERDRVDIM, Ecberti Marchionis Miſniæ patrui ſui filiam: è qua genuit OTHONEM, in pueritia mortuū: & filias duas, GERDRVDIM Conrado Rheni Palatino nuptā: & RIXAM, ſeu (vt alij) Richiſam, Lothario Saxoni Imperatori. Domicilium ſuum habuit Alerſteti: pater enim filiis ſingulis certa loca aſſignauerat. Conuentui Quedilnburgio, quem Hermanus Rex nouus deſignatus indixerat, cum fratre Cunone interfuit. Henricum in Saxonia locum ſecundum à rege tenuiſſe, ex Vrſpergenſe manifeſtum eſt.

Dum autē Phryſię præfectura propter virtutē illi cōmitteretur, à multi-

à multitudine acceptus ſimulanter eſt: nam ei obſequij & honoris ſpecie, exitium meditabantur. In itinere ad Nordam oppidum, cùm poſitas ſibi inſidias intelligeret, ad mare confugit: ibi vulneratus à nautis, & fluctibus ſubmerſus eſt. Vxor percepto rumore, fuga ſaluti ſuæ conſuluit, anno ſupra milleſimum centeſimo, vel vt in ſupplemento Lamberti, centeſimo primo. Eius cædem indignam grauiter tulerunt vniuerſi Principes, vt idem Vrsbergenſis ſcribit. Eius ditionem in Saxonia ad Lotharium generum ſuum, Gerdrudis tranſtulit, qui poſt Henricum V. imperium adeptus eſt: de quo LOTHARIO Itali ſcribunt, quòd totius imperij ſui tempore, nihil egerit repræhenſione dignum: noſtri verò teſtantur, ſi vixiſſet diutius, eius virtute & induſtria potuiſſe Imperium in veterem dignitatem & gloriam reſtitui. Sed erit de hoc ſummo viro & Imperatore fortiſsimo, dicendi locus opportunior. *Ducis Bauariæ* *1100.* *Lotharij Imp. laus.*

C V N O.

CVNO Othonis ſecundus filius, à recentioribus quibusdam, CONRADVS dicitur, Comes Northemi & Beichlingi: à quo Comitum Beichlingiorum, qui annis ſuperioribus ditionẽ ſuam, gubernante Duce Saxoniæ Georgio, Iohanni Vuertero Equiti vendiderunt, deducta fuit progenies. Hunc ait Vrsbergius vnum de magnis Principibus fuiſſe, cui nihil in omni rerum humanarum dignitate defuerit: literarum videlicet ſcientia, fortitudine & diuitiis præpollentem, elegantia & facundia amabilem. Hic contra Henricum IV. militauit Rodolpho Sueuo, & Hermano Lucelburgio, & Ecberto patrueli ſuo: præliisque octo contra Regem virtus eius ſpectata fuit. Cùm autem Rex coram ordinibus Moguntiæ, per Præſulem Euerhardum, publicè iuberet proclamari, ſe relicturum filio Regnum, & iter ingreſſurum Palæſtinum: multi odium in illum conceptum depoſuerunt; & ſe fore ſocios peregrinationis religioſæ polliciti ſunt: inter quos Cuno vel primus extitit. Suum domicilium de paterna diuiſione habuit Konigeshouij: fundauitq; Catelnburgum, quod poſtea Hirsueldenſi tradidit cœnobio.

Oppidum Vdonis Marchionis Aleslebiam obſidebant Saxones: in quorum caſtra proficiſcens CVNO, à ſuis familiaribus, pecunia Imp eratoria corruptis, Edelgero Ilueldio, & Chriſtiano Rotenburgio (vt Chronicum Peganum nominat) exceptus nocte in cubili ſuo nefariè interficitur: anno, vt ſcribit Vrsbergius, *Cunonis cædes.*

 ſupra

Duces Bauariæ. ſupra milleſimum centeſimo tertio; vt ſupplementum Hirſaugienſe, quarto. Crancius in comitiis Moguntinis occiſum memorat.

CVNEGVNDIM eius viduam duxit VIPERTVS Comes Groicius in Oſterlandia: cuius etiamſi nuptias principio recuſaſſet, tanquam patris ſui olim hoſtis grauiſsimi: tamen quia ab inimicis potentibus vexabatur, propter prædia ampla atque fertilia: de cognatorum amicorumque conſilio, tandem ei conſenſit: eſtque in honore habita à Viperto: qui eius quoque filiam matri cognominem, & præ aliis quatuor ſororibus, ſpecie & moribus elegantiſsimam, Viperto filio ſuo, natu maximo, deſpondit. Nuptiæ matris ac filiæ eodem die in arce Groicia magnificè ſunt celebratæ. Matrimonium ea conditione ſancitum ratumue fit: vt ſi vxor priùs, quàm maritus moriatur, eius ipſe poſſeſsiones omnes obtineat. *Viperti Groicenſis nuptiæ.*

Erat in fide & tutela CVNEGVNDIS cœnobium Oldeslebium, ad Vnſtrutum flumen, ſupra arcem Saxenburgiam ſitum, quod marito inprimis commendabat: eius enim fructus & reditus minuerat abbas LVPERTVS, homo profuſus: cui ipſe VINDOLFVM Pegauum dedit inſpectorem; deinde ei Hillinum Corbeienſem ſubſtituit. Filiæ quatuor Cunegundis reliquæ, viris in Saxonia nobilibus, Viperti beneficio ſunt collocatæ.

SIFFRIDVS.

SIFFRIDVS Othonis tertius filius, Comes in Bomenburg, duobus à Northeimo milliaribus, habitauit Herteualdæ: & reliquit filium SIFFRIDVM: qui fundum illum ſedis paternæ donauit cœnobio Hamelsbornio.

SIFFRIDVS.

SIFFRIDVS, filius Siffridi, à Lazio Comes Beichlingius nominatur: quod ſi rectè dicitur, Cunoni patruo ſucceſsit: ſed nos certi quid afferamus, è monumentis habemus nihil. Nunc autem poſtquàm Othonis quondam Ducis Bauariæ ſtirps, in nepote eius planè deſiit, ad fratrem ipſius ECBERTVM, ex inſtituto noſtra redeat oratio.

MARCHIONES MISNIÆ E GENTE SAXONICA.

ECBERTVS I.

ECBERtus Lodolphi natu minimus filius, Brunonis II. nepos, Bruno-

Brunonis I. pronepos, Henrici I. Ducis Bauariæ abnepos: ECBERTVS igitur Othonem I. Imp. atauum habuit: Marchio Miſniæ & Turingiæ. Vxor eius GERBERGA Lansbergia: de qua genuit ECBERTVM filium: & duas filias, fœminas præſtantes, MATHILDIM nuptam Bonifacio Marchioni Longobardio: & GERDRVDIM Henrico Craſſo nuptam, Duci Saxonum Gotingenſi ad Viſurgim: auiam LOTHARII Imperatoris, proauiam Henrici Superbi, Bauariæ & Saxoniæ Ducis, abauiam Henrici Leonis, atauiam Othonis IV. Imperatoris. *Marchio Miſniæ.*

Sed antequam de Ecberto pergam: perpaucis & veluti in tranſcurſu dicendum de MATHILDI eſt: quæ primo marito fortunata, opes ingentes poſſedit in Tuſcia & Longobardia: deinde Azoni Eſtenſi nupta, quem legibus eccleſiaſticis repudiare propter agnationem, coacta eſt: poſtremo accerſitum Vuelfonem Bauarum, ipſa reiecit: tanquam viri nomine indignum. Annales Saxonici, vndè ſua deſcripſit Crancius; & annales Boemici quos collegit Coſmas Pragenſis Decanus, hæc ita ſe habere teſtantur, vt nos modò ſcripſimus. *Mathildis matrimonium.*

Iacobus Foreſtus Bergomas ait, parentes Mathildis fuiſſe BONIFACIVM Marchionem, & Beatricem Henrici primi filiam: cuius pater Lucam, Parmam, Regiolepidum, Mantuam, Ferrariam tenuerit: nuptam autem Godfrido Principi, qui cum fuerit ab Henrico, Henrici IV. filio, ad Parmam cæſus, duxiſſe AZONEM Eſtenſem: poſt id tempus vixiſſe cœlibem in Bondeno agri Mantuani; & obiiſſe anno ætatis tertio & ſexageſimo. Foreſtus autem Blondum & Sabellicum, vt ſolet, imitatus eſt. Bonifacium Marchionem Mathildis patrem fuiſſe, & Godfridum maritum, hoc Foreſtus non probauerit: Beatricē autem eius matrem, Henrici I. fuiſſe filiā, hoc planè falſum eſt, & cum temporibus pugnat. Henrici etiam filius, qui Italiam gubernauit, non Henrici, ſed Conradi nomen habuit: neque in pugna cæſus eſt, ſed morte ſublatus placida: non tamen abſque veneni ſuſpicione. Mathildis maritum ſecundum AZONEM Eſtenſem fuiſſe, vno ore loquuntur & conſentiunt omnes: poſtea vixiſſe eam cælibem non negauerim. Nam de repudio Vuelfonis talem quandam hiſtoriam refert Coſmas Pragenſis. *Mathildis parentes.*

Cùm amplum & florens Langobardiæ regnum vidua ipſa teneret, ætate adhuc iuuenili & viribus integris: perſuaſum illi eſt, vt marito alij nuberet, ne dominatus ampliſſimus ad *Mathildis repudium.*

alienos

Duces Bauariæ. alienos tranſiret. Legatos igitur ad Vuelfonem & literas deſtinat, quibus ipſi connubium & regnum offert: is nuncios honorificè accipit, & honeſtè dimittit, & apparatu in Italiam inſigni proficiſcitur. Sacris de more ritibus, magno populorum variorum concurſu coniuges copulantur: & celebrantur nuptiæ, ſummo luxu atque ſplendore: ſed euentus tali expectatione dignus, & fructus nuptiarum nullus eſt conſecutus. Sponſa maritum nouum accuſat, vt frigidum: ſponſus veneficij crimen in eam regerit. Hæc cùm vno & altero die fierent: deducto in conclaue, nudam marito ſe ſiſtit, veneficium abeſſe dicit: verùm cùm munere mariti nullo fungeretur, cum contumelia verborum illum reiicit: Pragenſis addit ignominiam, quòd in manum expuens, colaphum illi incuſſerit, & thalamo atque domo expulerit. Hæc de illius ſententia.

Mathildim fuiſſe conſanguineam Regis Boemiæ Vratislai, & Gebhardi Præſulis Pragenſis, idem Coſmas refert: fuiſſe item Henrici Regis cóſanguineam, omnes Itali, & Germani ſcriptores aſſerunt: quod tum verum eſt, ſi annales Saxonicos ſequimur, & Mathildim Ecberti huius filiam affirmamus, ſicuti adhuc aliter affirmare non poſſumus: neque in alia ſententia fuit celeberrimæ famæ atque eruditionis vir Georgius Agricola, quem in his originibus habemus ducem atque Principem.

Ecberti conflictus cum Turingiæ Comite. Verùm ad narrationem inſtitutam vt redeamus: ECBERTVS Princeps ſtrenuus & excellentiſsimus fuit, qui (vt antè dictum) cum Othone Turingiæ Comite, pugna tumultuaria congreſſus, fratrem Brunonem amiſit: ipſe licet ſaucius, prælium tam diu continuauit, donec hoſtibus fieret ſuperior. In illa dimicatione Vilhelmum & Othonem fratres, Turingiæ Comites, captos eſſe, non ſatis certò ſcripſit Crancius: nam Lambertus, illis temporibus ſuppar, tradit Vilhelmum à Luticiis cum infinita Saxonum multitudine cæſum fuiſſe, vno anno antè, quàm Otho à Brunone vulnere eſt mutuo interfectus: cuius prælij cauſam, initium, & euentum ſuprà retulimus. Othonis certè mortem nec ſocij luxerunt, quos ſecum in diſcrimen adduxit: nec hoſtes eum cecidiſſe non gauiſi ſunt; quia totam Saxoniam ſua cupiditate perturbauerat, & ad ſeditioſa excitarat conſilia. Itaque homine tam peſtifero, liberatam Rempublicam; Ecberti beneficium fuit: qui fratrem vlciſcendo non ceſsit: & eius etiam loco Turingiam obtinuit, vt ex eodem Lamberto conſtat.

Cùm

Cùm Rex è Rheni inſula à matre nimium illi indulgente, abduceretur: Othonem fratrem ſuum, & Annonem Antiſtitem Colonienſem Ecbertus fideliter iuuit; Regem in aquam ſe metu deijcientem, vitæ ſuæ periculo confidenter eripuit. Idem diui Cyriaci templum extra Brunſuigam inchoauit, & arcem Vuolfenbutelam, Ducum Brunſuicenſium propugnaculum firmiſsimum, extruxit. *Ducis Bauariæ.*

Obiit ætate adhuc florente, anno ſupra milleſimum quadrageſimo ſexto; catarrho ſuffocatus, vt Lambertus: hæredem ſcripſit HENRICVM III. Imperatorem ſuum patruum, vt Hermanus Contractus teſtatur: ſed vt ego arbitror, tutorem illum conſtituit, vxori grauidæ: quæ poſt mariti obitum, filium poſthumum peperit. Sepultus eſt in æde diui Cyriaci, quam ipſe inchoauit, & filius eiusdem tandem abſoluit. *Ecberti mors.* 1046.

ECBERTVS II.

ECBERTVS vnicus Ecberti filius poſthumus, ætate nondum ad militiam apta, res ſupra ætatem gerit: indole fortitudinis eximia. nam iam inde à pueritia Regi Henrico IV. veluti alter Hannibal, hoſtis iuratus, ita fortiter & feliciter reſtitit: vt Rex ipſum timeret, ne aliquando ad Imperij ſublimitatem aſpiraret. Dederat Rex prouinciam Miſnenſem, Duci Boëmiæ Vratislao: cuius fide & opera ſtrenua vſus perpetuò fuerat. Quare vt eam ditionem, Boemiæ confinem, retineret; præſidium firmum impoſuit: & metropolim Miſnam munitiſsimam reddidit, anno ſupra milleſimum ſeptuageſimo ſexto.

ECBERTVS infra annos adhuc militares (vt Lambertus teſtatur) ægerrimè ferens, ab extero poſsideri partem agri Saxonici opimam; cum iniuria populi antea liberi: collecta ſociorum fortiſsimorum manu, in Miſniam proficiſcitur: cum Boemis prælia leuia facit: & eorum præſidia eiicit, ſua imponit: munitiones ab hoſtibus erectas diſsipat aut incendit: & alienum militem omnem vniuerſa exterminat prouincia. Erat Ecberti potentia non contemnenda: nam Turingiam & Miſniam poſsidebat, & ſimul circa Brunſuigam, aliquot tenebat arces & oppida. Turingiam ipſius pater, cæſo Othone Landgrauio, vendicauerat: Miſniam Boëmis ipſe eripuerat: Saxonicas arces & vrbes à maioribus poſsidebat. 1076. *Ecberti bellum cum Boemis in Miſnia.*

Erat eodẽ tempore, Pontificis Romani & Principũ plurimorũ aucto-

Duces Bauariæ. auctoritate, in locum Henrici, legibus eccleſiaſticis & ciuilibus proſcripti, Rex declaratus RODOLPHVS Sueuus, qui cum Henrico IV. manus quater conſeruit: poſt vltimum etiam prælium vita defunctus fuit. In his præliis omnibus ECBERTI, bellicis euentibus ſemper inſignis, vt in Chronico PEGANO legitur, virtus eſt nullo in loco deſiderata. Rodolphi morte cùm amici Regis nonnihil reſpirarent, & ſibi quietem partam arbitrarentur: de recuperanda Miſnia Boëmus conſilium iniit: & VIPERTVM Groiciæ Comitem, generum ſuum, prouinciam ad Mildam deprædari milite Oſterlandio iuſsit: eam, quæ ad Albim fluuium ſita, ipſe Boemico aggreditur. *Viperti Groicenſis animoſitas.* Vipertus Regi obſecutus, Vurcinenſem & Lipſienſem agrum depopulatur: Dux Boemiæ iuxta ripas Albis vſque ad oppidum Belgram procedit: exercitus deinde coniungunt prope Vurcinam: ita enim inter ipſos conuenerat. Saxones de ſociorum damnis facti certiores, copias ſubitas colligunt, & obuiam Boemis tendunt. Vipertus Boemos metu Saxonum fugituros confirmat; & ſigno dato cum hoſtibus, antequàm iſti abirent, ſubitò congreditur. Acies Boemorum inclinata erat, cui Vipertus animosè ſuccurrens, è Saxonibus non paucos manu ſua interficit: ita vt iis fugatis aut repreſsis, Boemos recolligeret; & iter illis cum præda in patriam redeundi patefaceret.

Vipertus Groiziam recuperat. Eadem occaſione VIPERTVS ſuos hoſtes vlciſci cupiens, & oppidum Groizam recipere, arma de manibus non poſuit, donec compos ſui voti fieret. Habebat Petrum & Hetuigium clientes, qui ad hoſtes profugerant, ſimulatione, & de omnibus rebus, quæ ad ipſius commodum ſpectarent, clàm edocebant, & conſilia hoſtium enunciabant: horum fide & opera Groizam ſine cæde recuperat: & duo in ea propugnacula extruit: deinde ad hoſtes reliquos penitus delendos, animo pertinace contendit. Inter eos, ſibi præcipue aduerſantes, Ecelinum Prebiuium, & Hugonem Tubechinum Citij eſſe; iiſque datam fidem publicam ab Eppone præſule audiebat.

In id oppidum ciuibus inopinatis armatus irrumpens, hoſtes ſibi tradi poſtulat: ni faciant, ignem ſe in tecta iniecturum minatur: obſeſsis deinceps hoſpitiis, Ecelinum & fratrem eius, & ſocios ſeptemdecim transfodi iubet, Hugonem ex æde Petrina extrahi: qui cùm ſe defenderet, & aram teneret; templum incendens, ipſum cum ſociis omnibus cremat. Bedericum Teucherinum in villa Quizana oppreſſum, ſimiliter interimit.

Friderici

Friderici, Chuteſeſij, Georgij & Petri Trebniciorum, qui fuga ſibi conſuluerant, bona omnia ſibi vendicat: & totum agrum circum Groizam in ſuam redigit poteſtatem.

Duces Bauariæ.

Tantam hominis audaciam ECBERTVS reprimere, vicinorum inſtinctu voluit: nam de eius violentia querelæ cotidianæ deferebantur. Quamobrem auxilia contrahit: & arcem Grolziam, tanquam iniuriæ receptaculum, tentat euertere. Ad oppidum Teucheram nondum acceſſerat, cùm de eius aduentu VIPERTVS cognoſcit: ſuiſque celeriter ad arma conuocatis, non expectat, donec ad ſe veniatur: ſed iuxta Teucheram (erat enim ad omne facinus paratiſsimus) fortiter ei occurrit. Saxones tanta eius confidentia territi, cùm maiores ipſum copias habere putarent, referre pedem cupiebant: ſed ita ad eos aduolauit feſtinanter, vt pugnam detrectandi facultas non amplius relinqueretur.

Eberti cum Viperto conflictus.

In conflictu, Viperto ſcutum haſta traijcitur, & duo præterea dentes anteriores excutiuntur: ipſe nihilo factus languidior; ſed pudore vires incendente, militem, qui ſe vulnerauerat, non deſtitit premere, donec mediam eius frontem gladio diſſecuiſſet. Coniectis in fugam Saxonibus, eo quoque die reportat victoriam, ſed non incruentam: alioquin hoſtes non deſiiſſet infeſtare & perſequi.

Regem iam elegerant Saxones HERMANVM Lucelburgium: nam Otho Turingus, qui Regnum affectabat, à patre Ecberti occiſus: Rodolphus Sueuus, qui pro Rege ſe geſſerat, à legato Henrici Regis ſuperatus. Indicitur Principum conuentus in Herciniis Quedilnburgum: in quo Vuezilonis Antiſtitis Moguntini auctoritate damnati ſunt, qui Hermanum Regem nouum non probarent, & qui factionem Pontificis Hildebrandicam impugnarent & abominarentur: erant autem venerandi & illuſtres viri, Limarus Antiſtes Bremenſis, Vdo Hildeshemius, Rudgerus Spirenſis, Siffridus Auguſtanus, Burchardus Baſilienſis, Norbertus Curienſis: item Ditericus, qui Ecberi Marchionis ſororem habebat coniugem, & Conradus Comes Aleslebius, Geronis Burggrauij Magdeburgij frater, & nonnulli alij. ECBERTVS poſt illum conuentum, quæ Præſulis Hildeshemij erant oppida & caſtella, ſuæ poteſtati ſubiicit: & affinem quoq; Ditericum bello perſequitur.

Hermanus Lucelburgius, Cæſar.

Conuentus Quedilnburgius.

Alius mox indicitur cõuentus Moguntiã: in quo acta Quedilnburgia reſcindũtur: & ſacris interdicitur Præſulib. quatuordecim:

Conuentus Moguntinus.

& no-

Duces Bauariæ. Vratislai Regis Bohemiæ coronatio. & nominatim proſcribuntur Hermanus Rex, Ecbertus Marchio, Vuelſo Dux Bauariæ. Ibidem VRATISLAVS Boëmiæ & Poloniæ Rex declaratur: cui ſua manu Imperator diadema imponit: & Antiſtiti Treuerenſi Engilberto mandat, vt Regem honorificè Pragam deducat, & ritu ſolenni ſellæ regali imponat. GEBHARDVS quoque Regis frater, Boëmicarum & Morauienſium eccleſiarum Antiſtes tum conſtituitur, ſecundum decretum Benedicti Pontificis, & Othonis I. Imperatoris. Vratislaus Rex coronatur Pragæ, XVII. Cal. Iulij, anno ſupra milleſimum
1086. octuageſimo ſexto. Frater eius OTHO Dux Morauiæ, die poſt coronationem quarto & vigeſimo moritur.

Altero anno Boemus nouam expeditionem parat in Miſ-
1087. niam: & ibi caſtellum Guozedecum inſtaurat: & BRACISLAVM filium ſibi legat ad faciendum tirocinium. Addit eidem ſelectas cohortes duas: cum quibus ad Henricum IV. Imp. profectus, alios ſibi milites adiungit: vt tam de Imperatoris, quàm Regis hoſtibus vindictam ſumeret. *Vratislai Bohemi expeditio in Miſniam.* Pernoctans in pago Chilebia, inter milites & agreſtes tumultus oritur: ſuntque Thazij Comitis Boemici filij duo, fortes adoleſcentes, ab agreſtibus interfecti. Rex inde mouens, ira diſsimulata, agreſtes tertium poſt diem nihil metuentes inuadit: bona diripit: agricolas cædit: vxores denudat: iumenta abigit: villas incendit.

Bracislai temeritas. Ipſo meridiei tempore iuxta fluuium quendam iter faciens, amænitate loci captus Bracislaus Alexium, virum grauem & expertum, quem pater adoleſcenti comitem quaſi rectorem addiderat, cum præda præmittit: ipſe cum nobilibus aliquot ſtruit in ripa conuiuium: tandem etiam calore æſtuans, in profluente lauat. Alexius morum regij adoleſcentis non ignarus, & ſuſpectam habens temeritatem: mittit qui ei dicerent, non iam in Vultaha aut Egra, patriis fluminibus ipſum lauare: ſed arma & veſtes depoſuiſſe in terra hoſtili, oneratum virorum fortium præda; quos pro ea repetenda, à tergo mox inſequentes ſit viſurus. Iuuenis in Alexio, ipſum admonente, ſenilem reprehendens ignauiam & timiditatem, nihil mouetur; & ecce, dicto citiùs, equites viginti illi in conſpectum ſeſe obiiciunt. nam quid hoſtes agerent, Miſnenſibus iniuria affectis, ignotum non erat: ideoque turmis aliquot equitum coactis, è veſtigio ſequebantur, vt prædam excuterent ſecuris, & ſupplicium de illis ſumerent, perpetrati latrocinij. BRACISLAVS paucitate Miſnenſium contempta, cum ſociis alacriter equos conſcendit, vt facinus aliquod ederet: & Alexio quod exprobraret, inueniret. Miſnenſes equitatum

tamm in inſidiis collocauerant, & erumpenten iuuenem regi- *Marchiones Miſniæ.*
úm, cum ſuis omnibus circumuallant. Alexus, qui id præuiderat fore, in ſalutem ſuorum intentus, auxilio cum expeditioribus illi accurrit: prælium graue committitur. Sternuntur præcipui è *Boemorum clades.* Boemis, Alexius & Radiborus eius gener, item Branis & Zlauata, viri equeſtris dignitatis. Breda Comes, cui pes amputatus erat, à fido miniſtro ſeruatur, ne in hoſtium veniret vincula. Rex ipſe iuuenis vulneratur in manu dextera & brachio. Profligatis Boemis, prædam Miſnenſes recuperant. Accidit hæc Boemis 1088.
clades VI. Non. Iulij, anno ſupra milleſimum octuageſimo octauo, vt Crancius tradit: nam Olomucenſis non videtur tempus rectè obſeruaſſe.

Beneda Thazij Comitis nepos, eques auratus, neſcio quo facto Regem Boemum offenderat, & ſe contulerat in Poloniam: cumque ibi exul biennio vixiſſet; VIPERTVM Regis generum adiit, rogans, vt pro ſe cauſam diceret: & in Regis gratiam, ſi poſſet, reſtitueret. Iubetur à Viperto Bennonis Miſnenſis Præſulis hoſpitio tam diu vti, donec daretur & ſibi & Præſuli opportunitas Regem placandi.

Anno ſequente Rex alium in Miſniam ducit exercitum: vt 1089.
Guozedecum propugnaculum, à Miſnenſibus ſæpius tentatum, *Bohemi altera in Miſniam expeditio.* firmius & munitius redderet; idque in locum aptiorem transferret. Audiens autem Benedam apud Præſulem agere: promiſſa fide publica, ex vrbe in caſtra ipſum euocat: qui nihil ſuſpicans hoſtile, ad Regem accedit. Rex in locum ſolum, quaſi ſecretioris ſermonis cauſa cùm ſeduxiſſet: variis illi perſuadet modis, vt gladium de femore poneret, quaſi admirans artificium, & *Benedæ facinus, & mors.* ſibi depoſcens donum. Beneda id ſine vlla ſuſpicione faciens, & iam inermis aſtans, compræhendi iubetur: Regis cubicularius, mandatum domini executurus, accurrit: cuius gladium, antequam manum inieciſſet, Beneda extrahit: ipſumque vna plaga obtruncat, Regi quoque ſibi aſtanti, vulnera tria infligit. Audito extra Regis tentorium tumultu, ſatellites aduolant: cubicularium cæſum Regem cruentatum vident: ſicam Benedæ frequentes extorquent: quem obrutum armis, & coniectum in vincula Rex altero ſtatim die capitis damnat. Corpus eius equo per caſtra trahitur, & ante ingreſſum baſilicæ Miſnenſis ſepelitur, V. Idus Iulij. Caſus Benedæ effecit, vt Rex nihil uſpiam tutum exiſtimans, loco ſibi caueret: & relicta Miſnia, in qua plures ſe habere ſuſpicabatur aduerſarios, domum reuerteretur.

Marchionis Miſniæ. Henrici IV. Cæſ. in Saxones expeditio.

Interea fortuna rurſus Henrici Imperatoris fauit partibus: qui magno prælio victis ad Vurciburgum Saxonibus, & HERMANO Rege profligato, victrices in Saxoniam ducit copias. Rumore perlato de morte Hermani, & de clade Saxonum, nobiles & Principes viri cogitarunt, quibus modis honeſtè ſeſe dederent: ne tam præcipiti tempore, in vitæ fortunarumque periculum grauiſsimum inciderent. Fuerunt inter præcipuos HENRICVS Stadenſis Marchio, & ECBERTVS, antehac Imperatori infeſtiſsimi: qui ſupplices in gratiam recipiuntur, & conditiones accipiunt: ſed paulò pòſt ECBERTVS mutat ſententiam. Tanta erat apud omnes huius auctoritas, & animus pro populo Saxonico defendendo tam ſæpe ſpectatus: vt aliqui cenſerent ipſum eſſe Regem eligendum: quod cùm ſine armis fieri nõ poſſet: & euentus doceret, futurum infirmum atq; infelix conſilium, prudenter repudiatum eſt. Saxones enim malorũ magnitudine, & præliorũ frequentia debilitati, bellum iam oderant: & Goslariæ conuentũ agentes, quid eſſet porrò agendũ, ad retinendam aliquã dignitatem, inter ſe deliberabant. Hartuigus Antiſtes Magdeburgius ſuadet; ne ſe in exitium extremum coniiciant: Deum Imperatori ſua præſentia adeſſe: & eius tueri dignitatem, probat exemplis & interitu eorum, qui aut eius locũ inuaſiſſent, vt Othonis, Rodolphi, Hermani: aut Ducum iſtorum cauſam defendiſſent: nam extinctam fortiſsimã nobilitatem, ciues præſtantiſsimos peremptos, plebẽ omnibus fortunis exhauſtã: reliquias non plane eſſe proiiciendas, ne nomen Saxonicũ interiret, & patria tandẽ hominibus externis traderetur: fruſtra repugnari nunc à fractis & imbecillis ei, cui incolumes & integri nihil detraxiſſent, & toties iã victori reſiſtere, amplius nõ valerent. Huic ſentẽtiæ contradicebãt Bucco Halberſtadius, Marchio Miſniæ Ecbertus, Comes Supplinburgi Lotharius, iis videlicet rationibus: quas homines ſuę ſententiæ tenaces, facile inueniunt, & præfractè defenſitant. Inter alias autẽ ſummi Pontificis auctoritas, & gentis libertas perſonabant, vt Eccleſiæ & patriæ amantes viderentur. Oriebatur tum ſeditio Goslariæ, non incruenta: quam cùm reprimere conaretur Præſul, vir minimè timidus, ſagitta traiectus eſt, III. Idus Aprilis, vt annales Saxonum teſtantur: alij ſcribunt tumultu eſſe pulſum ex vrbe Halberſtadio, & poſtea occiſum. Reſtabat ex hoſtibus Imperatoris inter Saxones, propemodum vnus ECBERTVS: cuius potentiam vt euerteret, arcem eius Gleicham magno exercitu obſidet: & quia in caſtris pro ſua conſuetudine verſari Imperator vellet, vt interea in tuto vxor Adelheidis eſſet, quam anno ſuperiore duxerat, ad ſororem ſuam Adelheidim mittit Que-

Conuentus Goslarienſis.

Gleicha ab Henrico Imp. obſeſſa.

dilnbur

dilnburgum; eamque ciuibus commendat. Obſidio cœpta eſt XIX. Cal. Septemb. vt Dodechinus annotauit, & durauit vſque ad VIII. Cal. Ian. Ecbertus vt Imperatorem ab incæpto reuocaret: ipſe rurſus Quedilnburgum obſidione cingit: nam non dubitabat, Imperatorem vxori atque ſorori, ne qua afficerentur iniuria, ſuppetias laturum. Mittitur ab Imperatore cum magna copiarum parte Antiſtes Magdeburgius, qui Ecberto reſiſteret: eumque ab obſidione repelleret. Antiſtes qui putabatur poſſe hoſtem opprimere, viribus nondum parem; cum eo colludit: & brumæ tempus ac viarum iniquitatem cauſatus, tardiùs ad eius caſtra progreditur: vt quaſi viam monſtraret, & occaſionem præberet viro non ſtupido, Imperatorem arte aliqua aggrediendi: qui eiuſmodi opportunitate vſus ſapientiſsimè, noctis tempore itinere peracto, cum ortu ipſius diei in caſtra Imperatoris irrumpit, eo die profeſto, quo Chriſti Dei natalis ſollenniter colitur. Pars exercitus, vt dixi, cum Antiſtite erat: pars ob diei celebritatem, miſsionem domum eundi impetrauerat. Ii, qui cum Imperatore adhuc erant, nihil minus quàm hoſtem eo tempore atque loco expectare: ideo pauci aut officium aut opus vſitatum faciebant: aut arma atque ſcuta præ manibus habebant. Caſtra cum oppugnari cæpta eſſent, Imperator animos ſuis addit: hortaturque, vt audacter dimicent: ſibi fortunam in periculis maioribus præſto fuiſſe: & nunc vnico iſto hoſte ſuperato, nullum reſtare amplius, qui ſit pertimeſcendus. Durauit oppugnatio & inter ipſa caſtra prælium integro die: donec Imperator ſuis propulſatis atque cedentibus, noctis & tenebrarum beneficio euaderet. Cæſus eſt Burchardus Præſul Loſannenſis, qui haſtam Imperatori eo die prætulerat, vt ſcribunt omnes: cæſi etiam ſunt Seguinus Colonienſis, & Otho Ratisbonenſis Præſules, vt Sarctorius annotauit. Limarus Bremenſis, à Lothario Comite Ecberti ſocio captus eſt: qui pro ſe redimendo argenti duo pondo numerauit: & ius quod in vrbe Brema tenebat, reſignauit Lothario. Alij multi nobiles interfecti, caſtra Regis direpta, præda ingens parta eſt. Ecbertus ſucceſſu vſus hoſtes inſequitur: in fuga multos opprimit, aut viuos capit: Gleicha arce & oppido liberato, præmia militi diuidit. Puduit eos, qui ad Imperatorem paulò antè tranſierant: quòd diffiſi rebus ſuis & viribus, comparatam apud Saxones gloriam amiſiſſent: & laudem virtutis atque conſtantiæ vni reliquiſſent homini: cuius manu & conſilio videbantur poſſe reſtitui res Saxonicæ: de quibus tantopere omnes, fœminarum in morem, deſperauiſſent.

Marchiones Miſniæ. 1088.

Quedilnburgum ab Ecberto obſeſſum.

Prælium Henrici Cæſ. cum Ecberto; eiuſdemque clades.

Marchiones Miſniæ. Hildeshemium ab Ecberto obſeſſum. Curſum victoriæ vrgens Ecbertus oppidum Hildeshemium, quod à Præſule defecerat, obſidere pergit: miſſa parte exercitus, ipſe cum paucis equitibus ſequitur. Propoſita præmia ducibus & aliis ſunt, qui contra Ecbertum aliquid poſſent conſilio aut armis: quibus illorum temporum nemo ipſi par erat; & niſi fraude captus atq; conſumptus eſſet, potuiſſet rebus Saxonum conſulere.

Ecberti interitus. Iter aliquando faciens, æſtu circa meridiem intento, in quodam molendinum, non procul à pago Eiſenbergo diuertit, quietis gratia: loci dominum ad potum afferendum in villam vicinã
1090. ablegat. Is in itinere in equites Imperatoris incidens, de ſuo hoſpite, & eius comitatu, quàm firmus ſit, & quàm hoc tempore ſecurus edocet: & quò ſit miſſus & qua de cauſa, exponit: & ad illum capiendum vel necandum, ſi præmium dignum ea præda numeretur, ducem ſe itineris offert. Imperatorij tali nuncio accepto hilares, & optatam gloriæ occaſionem nacti, ad molendinum aduolant: alij ne quis euaderet, aditus obſeruant: alij in incautos impetum faciunt: alij ædificium ipſum terroris gratia incendunt. In hoc tumultu Ecbertum fortiſsimè pugnantem, nonnulli occiſum tradunt: alij noctu oppreſſum, & vnà cum ædificio crematum ſcribunt.

Pax Henrici IV. Cæſ. cum Saxonibus. Sublatis breui tempore mottuum auctoribus Antiſtite Buccone, & Marchione Ecberto: qui veluti claſsicum aliis ceciniſſe videbantur, & nullum certè vnquam periculum Saxonum cauſa detrectarant: gentis Saxonicæ ſtudia atq; animi rurſus ad pacẽ inclinare viſi ſunt: quam Imperator eò illis libentiùs conceſsit: quòd non ſine clade cum ipſis hactenus pugnâſſet, & quòd moleſtiis atque ætate confectus, etiam ipſe otium & tranquillitatem optaret.

1090. *Mors procerum quorundam.* Interitus Ecberti incidit in annum Chriſti ſupra milleſimũ, nonageſimum: quo tempore eodem HVGO Comes Egeshemius, ratione ſimili à miniſtro proprio circumuentus interiit: & Rodolphi Regis gener, Dux Zaringiæ BERTHOLDVS fatis conceſsit: & CONRADVS Præſul Traiectinus in templo, à mercatore Phryſio interfectus eſt: & alij Præſules obierunt multi; Gebhardus Salceburgius, Almanus Patauienſis, Adalbertus Vurciburgius, Albertus Vuormacienſis, Hermanus Colonienſis, Hermanus Metenſis: quorum mors ſubita Imperatori odium & maleuolentiam parauit: quia eius aduerſarii plerique fuerant: vulgo quoq: ſuſpicionem attulit, eam violentam potius, quàm naturalem fuiſſe.

Ecberti ditio in Miſnia, THIMONI Lansbergio Marchioni,

oni, Diterici filio, Dedonis nepoti, tradita eſt: cuius poſteritas hoc ipſo nunc tempore rerum potitur feliciter: vt lib. V. docebitur. *Duces Sueuiæ.*

DVCES SVEVIÆ E GENTE SAXONICA.

LODOLPHVS.

LODOLPHVS Othonis Magni, Imp. I. ex Editha Angla primogenitus, IDAM Hermani Ducis Sueuiæ vnicā filiā, duxit vxorem: expetente eam affinitatem Duce Hermano, puellæ patre; cùm propter adoleſcentis præſtantiam & virtutem, tùm propter publicam concordiam: quia Imperatoris ſemper obſeruantiſsimus fuerat. Genuit ex ea filiam MATHILDIM, anno ſupra noningenteſimum quadrageſimo nono, vt teſtatur Hermanus 949.
Contractus: & filium OTHONEM quinquageſimo quarto, vt auctor ſupplementi Reginonis. Huic annales Saxonici adiiciunt 954.
BRVNONEM Præſulem Verdenſem. Ludos equeſtres Troiaminis in Heluetijs, vrbe Tiguri, quæ tum præfectura Sueuiæ erat, celebrauit. Abbatem ſancti Galli Crabonem, ſede ſua pepulit; & illi Annonem ſucceſſorem dedit, anno ſupra noningenteſimum 952.
quinquageſimo ſecundo.

Imperator Otho, vxore EDITHA defuncta, cùm animi cauſa ad deſiderium leniendum venationibus ſe oblectaret, neſcio quo caſu lethaliter vulneratur: nam Ditmarus, qui id ſcribit, an a fera ſit vulnus acceptum, an imprudentia inflictum, non exprimit: ideo LODOLPHO filio ad ſe accerſito, ſibi eum dignitatis atque nominis conſortem, amicis, quos tum ſecum habebat, aſſentientibus, aſſumit: neque aliter cuiquam perſuaſum erat, quàm eum aliquando futurum in imperio ſucceſſorem. Nam & omni virtute floruit: & nobilitatem moribus tantopere ornauit, vt cunctis placeret principibus, teſte Ditmaro: iudicatum quoque eſt tanti patris tantique filij gubernatione fortunatum eſſe imperium. Ipſe à patre in Italiam miſſus, vt Beringarij tyrannidem coërceret, viri prudentiſsimi ac fortiſsimi functus officio eſt: Inſubriam, Thuſciam, Vmbriam, quarum regionum magna erat coniunctio, & præcipuum erga Beringarium ſtudium, armis peragrauit; & ad imperium adiunxit. *Lodolphus ab Othone M. Imp in regni conſortium aſcitus.*

Initia habuit optata & feliciſsima, ſubiugatis paſsim caſtellis & ciuitatibus; ſed vel propter iniquorum inuidiam, vel propter aliquam aſperitatem morum, exiguo tempore gratia illa omni *Lodolphus gratia excidit.*

Ducis Sueuiæ. excidit, non ſolùm Principum & optimatium, verùm etiam plebis & militis ſui. Qui de inuidia loquuntur, eius cauſam referunt in HENRICVM, Lodolphi patruum: quòd is apud Italiæ nobilitatem eum calumniaretur & traduceret, modò per literas acerbas; modò per amicos ſuos, qui præfecturas Italicas, Imperatoris nomine adminiſtrabant. Qui verò aſperitatem accuſant, dicunt eum fuiſſe nimis rigidum, non tantùm erga victos, quorum nulli ignoſcebat: ſed etiam aduerſus eos, quorum opera vtebatur, quos neque artibus neque indulgentia, neque munuſculis nouerat allicere: ſed ſummo erga illos iure vtebatur: ideo in tantum contemptum venit: vt ad quoscunque populos acceſsiſſet, eius miniſtris plus beneuolentiæ & honoris, ne id odio Imperatoris videretur fieri, quàm ipſi Principi exhiberetur: ſæpe etiam milites eius in vrbes & oppida admitterentur, ipſi tantùm in ſuburbiis aut villis dato hoſpitio: commeatu quoque interdum deſtitutus erat, vbi abundarent cæteri.

Othonis M. in Italiam expeditio. In tali deſpectu & contemptione eius, BERINGARIVS & vires & animos recolligebat: nec finita res eſſet bono exitu, niſi Imperator de rebus his omnibus factus certior, ipſe in Italiam maturè aduenisſet. Beringarij igitur factionem præſens reprimit, tam virtute quàm beneficentia, & Reginam ALHEIDIM è cuſtodia liberat: eaque in thalamum ſuum deducta, regnum pariter Italiæ ſibi vendicat.

Lodolphus ſeditionem concitat. Lodolphus eas nuptias ita animo ægro tulit, vt ex Italia iratus ſtatim decederet: nam & à patre reprehenſus propter duriciem; & ſuſpicatus eum à ſe alienum, propter nouam cum Italis coniunctionem, ſeditionem nocentiſsimam ſuſcitat. Salueldiæ in Turingia Chriſti natalem celebrat: & ſpecie religionis bellum tacitè mouet. Aſſcitis enim aliquot Principibus, quibus putabat ſe probare poſſe, quæ intenderet, cum iis tractat atq; deliberat, quæ ſuæ putabat cauſæ conducere. In patrem acerbè loquitur, qui ſibi fidem non ſeruet: qui ne minimam quidem pro labore & bellis Italicis ſuſcepto, gratiam referat: qui nouis nuptijs ſpem Imperij eripiat: qui aures & animum malis conſultoribus præbeat: ſe decreuiſſe, talibus conatibus occurrere: non quidem patrem impugnaturus, ſed vlturus eos, qui voluntatem paternam à ſe abalienent, & ſibi immerenti faciant iniuriam: fortaſſe patrem tandem cogniturum, plus ſibi auxilij in filio eſſe, quàm in amicis perfidis. Perſuadet hac oratione, nó eos tantùm, qui res nouas ſponte quærebant: ſed & affinem ſuum CONRADVM Francum, quo non alius tum erat aut animo aut conſilio

maior, & antehac Imperatori fidelior, in ſuam ſententiam fle- Ducis Sueuiæ.
ctit; nam & ipſe nuper propter Beringarium factus iratior Imperatori erat. Erant alij quidam ſocij propter auctoritatem amborum ducum, nempe Comites, Hugo, Ecbertus, Vuigmanus: quorum alibi facta mentio eſt, libro ſuperiore.

Initur deinceps conſilium, qua aſtutia quove prætextu negotium aggrediendum ſit: apertè agere, nimis erat periculoſum: bellum excitare videbatur impoſsibile, tali tempore. Tandem eiuſmodi coniuratio fit: vt Lodolpho acquiratur Imperium, quod ei videlicet debeatur, & ratione ortus, vt filio primogenito: & patris pollicitatione, vt paulò antè deſignato. Quem quiſque locum obtinere apud eum velit, minimè cælant: & in eam ſententiam eunt vniuerſi, vt Imperatorem tanquam hoſtem publicum de vita tollant: locum tempuſque conſtituunt & per quos cædẽ nefariam committant, furtim conſultant. Ad parricidium legunt diem, qui memorię natalis Chriſti celebris eſt; & templum, quo Imperator ſacris intereſſe ſoleat, homines tanto magis impij, quod prætextu honoris, & ſpecie religionis ſceleratiſsima agerent: tantò magis perditi, quòd Deum non cernere flagitia atque in ea animaduertere putarent. Imperator delętis ad ſe inſidiis, earumque auctoribus, eſſe calumniam ratus eſt: eos autem cùm ſibi frequentius adeſſe, quàm erant conſueti, diebus illis cerneret: crebra mutatione locorum fallendos atq; eludendos cenſuit. Interea cuſtodes ſibi apponere, excubias agere, in eodem conclaui non pernoctare: publicè autem nihil omittere in templo, quod facere ſolebat; donec eò rem deduxiſſet, vt coniuratorum nomina & conſilia iam omnia fuiſſet expiſcatus. Cùm fallere iam amplius non poſſent, & ſe proditos intelligerent, ad arma concurrunt: & intra mœnia Moguntiæ ſua contrahentes auxilia, ſeſe defendunt: quam Imperator non ſine clade ſuorum militum oppugnauit duobus ferè menſibus. LODOLPHVS diffidens ſuis viribus, militi veniã à patre petit, ſed non impetrat: quia & ſibi, & ſociis pariter omnibus ignoſci volebat: quæ quidem non ſupplicis, ſed imperantis poſtulatio viſa eſt: percuſſus etiam patrui HENRICI acerbo conuicio, in vrbem penè furioſus rediit, extrema demum tentaturus. Caſus deinceps mirificus ad ſpem illum ampliſsimam erexit: nam milites patrui, propter pacem impeditam, ſtatim vniuerſi ad Lodolphum tranſeunt: qui felicitate inſolita & inſperata elatus, relicta Moguntia, bellũ transfert cum ſummo Reip. periculo, in Bauariam: à ciuibus Ratisbonenſibus intra mœnia admiſſus, de raptis patrui fortunis, ſtipendia

Coniuratio aduerſus Othonem M. Imp.

Bellum Lodolphi & coniuratorum contra Othonem Imp. parricidiale.

Ducis Sueuiæ. militi ſoluit: & vxorem eius cum liberis è ditione confeſtim expellit: Vngaros præterea promiſsionibus euocat, ad bellum maximum faciendum. In re tam atroci, ſuæ virtutis non oblitus Imperator; relinquit, qui obſideant Moguntiam: ipſe feſtinanter hoſtem inſequitur, non relicturus ei ſpacium aut locum ſui confirmandi, aut fidis ciuibus nocendi. Bauari ab Arnolphi filiis ad veterem libertatem erecti, ſeſe Imperatori atrociter opponunt: quibus cùm parceret, & eos tamen dicto audientes non haberet, viam ſibi flammis & armis aperit. Vngari inſultabant tam amicis, quàm hoſtibus: cumque propter duos ingentes exercitus patris & filij in Bauaria, parum ſibi prædæ relinqui viderent: hortantibus ad id, qui Lodolpho pugnabant, ducibus, in Franciam irrumpunt: quam veluti calamitas quædam tempeſtuoſa omnem penè proterunt atque euertunt: etenim in ſumma ſecuritate hoſtem nemo metuebat, & in hoſtium pernicii celeritate, manus ipſorum, vix extremis in finibus habitantes, euadebant. Tandem defatigati Ratisbonenſes, quorum vrbs validis copiis obſidebatur, inducias certorum menſium impetrant. CONRADVS gener Imperatoris, propter ſuum delictum ſupplex, in gratiam recipitur: vita ei donatur: fortunæ, quibus ſoceri beneficio auctus erat, eripiũtur. Negata ſibi venia, LODOLPHVS depugnare cupit: ſed belli ſociis præcipuis amiſsis, & plebe famelica intra mœnia vrbis ipſum vrgente, pacem iterum atque iterum petit: ſed à patre nimis offenſo, ſupplex bis repudiatur. Tot repulſis attonitus, amicos paternos ſollicitat, & in primis fratrem, nuper admodum creatum Antiſtitem Moguntinum.

Lodolphus patri reconciliatur. Ipſe igitur & Hardbertus Præſul Curienſis Imperatorem appellantes, patri filium reconciliant; fide interpoſita, ipſum fore patris poſthac obſeruantem perpetuò. Lodolpho tamen propter temeritatem Sueuiæ adimitur ducatus, quem dotis nomine acceperat, & alij traditur, vt ſuprà copioſius eſt expoſitum.

Lodolphi in Italiam expeditio. Dato iureiurando, mittitur cum exercitu in Italiam, ne planè omni honore priuatus videretur: adduntur promiſſa, ſi hoſtibus victis redeat, patère illi ad nouas dignitates aditum. Quamobrem cùm & priſtinam infamiam, & recens facinus malum, abolere iuſticia & virtute niteretur: Beringarij filio acriter reſtitit, & multas ſibi apud Italos amicitias conciliat: nec fortuna in bello, nec gratia apud alios deſtitutus eſt: & dum Vngaris in Germania ſummis viribus reſiſteret Imperator; ipſe Italiæ fines ab hoſtibus externis eximia prudentia defendit. Vires ALBERTI, [illegible] qui

qui regium nomen gerebat, ita debilitauit, vt poſtea vinceretur ſine negotio. *Ducis Sueuiæ.*

Obit Papiæ poſt alterum annum, quàm in Italiam venerat, VIII. Idus Sept. anno ſupra noningenteſimum quinquageſimo ſeptimo: inde tranſportatus Imperatoris iuſſu, Moguntiæ conditur in æde diui Albani: cuius exequias honorificè egit frater Antiſtes. Huius mortem immaturam, propter memoriam excelſæ virtutis, deplorat Lutprandus, cum exclamatione & voto; Aut nunquam naſci illum debuiſſe, aut tam maturè non extingui. *Lodolphi mors.* 957.

VILHELMVS ANTISTES.

VILHELMVS Antiſtes, Lodolphi ex alia matre frater, Othonis Magni filius, è nobili concubina Slauica genitus, teſte Vuitechindo & Ditmaro. Annales Moguntini & Magdeburgij, & chronographi Italici, Edithæ filium fuiſſe perhibent. In adoleſcentia bonas literas, & ritus eccleſiaſticos didicit, datusq; ſucceſſor eſt Friderico Antiſtiti Moguntino. Hunc propter leuitatem cognomento Perfidum, annales Saxonum: propter naturæ conſuetudinem, Abſtemiũ, Ditmarus nominat. Erat tum vrbs Moguntina, & tota illa diœceſis, variis bellorũ caſibus miſerabiliter exhauſta: quia Antiſtes perpetuò contra Imperatorem ſteterat: & ære alieno multo grauarat collegium: & cœnobiorum reditus valde diminuerat: imò cœnobia eſſe ſublata, propter inſignẽ auaritiam cupiebat. VILHELMVS tam profuſo & turbulento homini ſuccedens, nihil prius habuit; quàm vt ſua potentia ita vteretur, vt commodis & vtilitatibus vniuerſorum proſpiceret. Electus eſt XVI. Calend. Ian. vt ſcribit Marianus, anno ſupra noningenteſimum quinquageſimo quarto, in oppido Turingiæ Arenſtadio: inde Moguntiam IX. Cal. Ian. cum frequenti Saxonicæ, Turingicæ & Francicæ nobilitatis comitatu venit. In vrbem cùm vocati eſſent, quicunque parerent Antiſtiti: primùm ignoſcit omnibus: qui vel neceſsitate vel imprudentia ſecuti Antiſtitem, contra Imp. arma iniuſta tuliſſent: iis deinde, qui metu aberant, ad ſuos fundos & poſſeſsiones redeundi, liberam facit poteſtatem. Collegio cui diſplicebat, propter neſcio quas ſuſpiciones, obiecit Hattonem Antiſtitem: qui auum ſuum, Ducem optimum, tollere de vita per fraudem voluerit: & Fridericum nuper mortuum, qui patrem ſuum, bene de ipſo meritum inſidiis, perfidia, transfugio læſerit. Inuehitur deinceps in eos, qui tam temerarios & facinoroſos antiſtites (ſi ſicarij & perduelles, antiſtites nominandi ſint) iuuerint conſilio, opibus, 954.

opera,

Duces Sueuiæ. opera, ſententia: proponit tamen omnibus ſpem lenitatis & gratiæ, ſi officio ſuo ita functi fuerint in poſterum, vt viros eccleſiaſticos & moderatos deceat. Abbatibus & religioſis promittit, ſe curaturum, vt ſi quid damni detrimẽtiue acceperint, id ipſis tempore ſarciatur: ſiue ad ædificia quid, ſiue ad prouẽtus annuos pertineat. Hæc cùm in concione dixiſſet, vultu grauitatis & honeſtatis pleno, dici vix poteſt, quanta lætitia & gratulatio ſit conſecuta: nam quem metuerant propter potentiam; quemue ſuſpectum habuerant propter florentem adhuc ætatem: eum iam amabant propter prudentiam & manſuetudinem: nec ille ſolùm verbis eos lactauit, quod plerunq. ſolet à nouo magiſtratu fieri: verùm etiam plura expectatione ipſis præſtitit beneficia.

Imperator eius rogatu atque inſtinctu veteres immunitates, quas à Francorum olim Regibus acceperant, collegiis tam Sacerdotum, quàm religioſorũ, ſua auctoritate ſtabiliuit: quædã præterea noua iura liberaliter addidit. Poſtea verò quàm Burchardus Dux Turingorum, ab Vngaris in acie cæſus eſſet, Moguntinæ diœceſi magnam eius prouinciæ partem ſubiicit: quam vt in poteſtate Antiſtes retineret faciliùs; tres præfecturas conſtituit, Erfurdianam, Deberſtetenſem, & Schilderodiam: in quas mittit viros prudentes & fortes: qui & ius dicant ſuis quisque temporibus: & arceant imminentia pericula, ſi qua vis celeriter ingruat.

Eodem tempore Meingothus Abbas Hirsueldius, Vuachſenburgum ædificat: qui etiam (vt annales Erfurdiani teſtantur) Gotham vrbem condidit: quã poſtea Suarceburgij & Arnshaugij Comites, demũ Turingiæ Landgrauij poſſederunt. Vilhelmus cum patre Imperatore Romã bis adiit: primò cum imperij acciperet inſignia: iterũ cum ſuo filio eadem curaret tribuẽda. Synodis duabus Romanæ & Veronenſi in Italia interfuit: in quibus de Italia defendenda, & pace ſalutari ſtabilienda actum eſt: cura præterea Saxoniæ tuendæ ipſi eſt impoſita. Sedem tenuit annos quatuordecim. Obiit anno Chriſti ſupra noningenteſimũ ſexageſimo octauo VI. Non. Martij: ſepelitur in baſilica diui Albani,

968. in colle extra Moguntiæ mœnia. Eius mortem Mathildis Imperatrix dicitur præuidiſſe; quæ die poſt ipſum duodecimo, nempe pridie Id. eiusdem menſis obiit.

Gotha condita.

LODOLPHVS PRÆSVL.

LODOLPHVS, primus Lodolphi filius, Præſul Oſnabrugenſis, ſucceſsit Drogoni: vir ſingulari grauitate & beneficentia fuit, qui eccleſiæ ſuæ reditus auxit: nam Othoni II. Imp. patruo ſuo per-

ſuo perſuadet, vt triũ villarum prouetus ei concederet, quos Crã-cius nominat in Metropoli: vbi etiam ait ab Othone II. appellatum hunc Lodolphum, ſuum conſanguineum; ſed originem & cauſam indicare non potuit, quæ nunc appâret. Mater Lodolphi fuit IDA Hermani Sueuiæ Ducis filia: auia Editha Regis Angliæ filia, Othonis I. Imp. vxor. *Dux Sueuiæ.*

BRVNO PRÆSVL.

BRVNO Lodolphi ſecundus filius, Præſul Verdenſis: ſucceſsit Amelungo, Hermani primi Ducis Luneburgij fratri germano. Cœnobium prope Vlſenum, non procul à Luneburgo condidit, & Alſtadium nominauit. Hunc Brunonem alibi Verdenſem, alibi Eiſtetenſem Præſulem nominat Lazius: aitq: factum Pontificem Romanum: quam ſententiam Bruſchius etiam defendit: ſed Brunonem Præſulem Verdenſem, & Brunonem Romanum Pontificem diuerſos fuiſſe, ipſis temporibus facile probaueris.

OTHO.

OTHO Lodolphi filius tertius, Othonis Magni Imperatoris nepos, Princeps animi maximi, & fortunatiſsimus. Vxorem duxit HIMELTRVDIM Siffridi Ducis Lotharingiæ filiam vnicam: ex ea genuit BRVNONEM I. Pontificem Romanũ, ECHARDVM Marchionẽ Saxoniæ, GVNCELINVM Marchionẽ Miſniæ, BRVNONEM II. CVNONEM Ducem Carinthiæ.

OTHO & patris ſui ducatu Sueuico & patrui magni Bauarico & Carinthio potitus eſt: & vxoris nomine hæres Lotharingici fuit. Ducatum Sueuiæ, patrui ſui Othonis II. Imperatoris beneficio accepit, vt Comes Veringenſis, anno noningenteſimo vigeſimo quarto, poſt obitum ſcilicet Ducis Burchardi, qui honoris loco eundem acceperat, propter Lodolphi rebellionem, vt iam aliquoties dictũ eſt. 924. Quamuis autem BVRCHARDVS vxores duas habuerit: primam LVTGARDIM, Hugualdi Comitis Kiburgij & Dillingenſis filiam, Ducis Vlrici Auguſtani Præſulis ſororem: alteram HEDVIGIM Henrici Ducis Bauariæ, fratris Othonis I. Imperatoris: è neutra tamen prolem ſuſtulit. *Otho quando & vnde potitus ducatu Sueuico, Bauarico, & Carinthio.*

Ducatum Bauariæ & Carinthiæ ſimul accepit, anno vt Lambertus ſupra noningenteſimo ſeptuageſimo ſexto, Othonis II. munere; cùm inde expuliſſet Henricum cognomento Rebellẽ, patruum ſuum: verùm cùm hic rediiſſet ad officium, & veniam conſecutus eſſet, rurſus ei de prouincia Bauariæ ceſsit; ſed Carinthiam retinuit. 976.

In Bauaria inſtaurauit cœnobium Tegernſchenſe, quod Vngari vaſta-

vaſtauerant, item Altenſebenſe: illi cœnobio dedit Abbatem Harduicum: hoc autem conſilio Gothardi in meliorem formam reduxit. Hic GOTHARDVS factus poſtea præſul Hildeshemius (Himenſis ſcribit Natalis Venetus, cum Hildeshemenſis legiſſet) in numerum diuorum relatus eſt.

Otho Dux Imperatoris fuit obſeruantiſsimus: nec ei vnquã contradixit, niſi in comitiis Magdeburgiis, cùm Imperator Geronem Comitem poſt duellum capitis damnaſſet: quam eius ſententiam, tanquam rigidam nimis non probauit; & inuectus in eos eſt, qui auctores fuiſſent Imperatori, vt tali atrocitate vteretur in mortuum. Imperatorem in Italiam ſecutus, cùm Saraceni eam vaſtarent, ordines præcipuos duxit: & vrbem Tarentum ſuo milite expugnauit & cepit. Prælio deinde illi infelicißimo interfuit, quo Chriſtiani à barbaris victi ſunt. Othonem in Calabria interfectum, non rectè ſcribit Lambertus: nam eum in fuga ſeruatum tradit Ditmarus, & rediiſſe in Germaniam, in Originibus
982. eſt perſcriptum. Obiit anno ſupra noningenteſimum, octuageſimo ſecundo.

BRVNO PONT. MAX.

BRVNO Othonis nominati Sueuiæ Ducis primus filius, Othonis Magni Imperatoris pronepos, in cœnobio Corbeienſe, vt Ditmarus teſtatur, literis & religione inſtituitur. Defuncto Iohanne XVI. Pontifice Romano, ipſe Pontifex eligitur, & Gregorius Quintus nominatur: quod factum eſt anno
995. Chriſti ſupra noningenteſimum nonageſimo quinto. Marianus Scotus & Martinus Polonus aliter numerant. Cùm autem CRESCENTIVS conſul Romanus & prætores, à quibus tunc vrbs regebatur, pro libitu omnia agerent: & in ſummos Pontifices, qui ipſis non placerent, aut improbitate illis ſimiles non eſſent, ſceleratè ſæuirent: & modò vinculis, modò exilio, quoſcunque vellent, plecterent: Imperator OTHO III. indignum eccleſia id eſſe dicens, & ampliùs non ferendum ratus, hunc patrui ſui nepotem, clarum præſtantemque eruditione & integritate virum, conſenſu antiſtitum & præſulum, pontificem legit: à quo etiam inſignia & coronam Imperij accepit. Eo tempore Eccleſiæ Romanæ patronus eſſe cœpit Imperator: vt ſine eius voluntate atque approbatione creare Pontificem non liceret.

Creſcentij audacia.

Creſcentius vrbis conſul, cui audacia par nemo erat, vt Italorum (ſicuti ipſe dicebat) dignitatem vendicaret: & ſibi potentiam

tentiam in vrbe, regiæ non imparem, acquireret: tumultum excitat: Gregorium Pontificem Roma cedere cogit: & Græco cuidam homini tum præſuli Placentino, pontificatum graui auri pondere vendit: cuius pecunia inſtructus, præſidium Imperatoris eiicit: & dominatum vrbis cum factione temulenta & inſana inuadit: molem Hadriani iuxta Tiberim muniens, arcem Creſcentij de ſe nominat. *Duces Sueuiæ.*

Gregorius exul, primùm profugit in Hetruriam: ſed tota Italia concitata, cùm tutum fore ſe nullibi animaduerteret, & inſidias timeret: celeriter in Germaniam properat. *Pontificis fuga.*

Commotus tali iniuria Imperator, negotio cum Principibus deliberato, communi omnium indignatione & rogatu exercitum conſcribit: & ſelectas ducit in Italiam ad reſtituendũ Pontificem copias: eaſdem Italis ad ſe confluentibus in itinere paſsim auget. Cùm eſſet per prouincias Italicas ſuſceptus honorificè, & neminem cœpto ſuo inueniſſet obſtantem: Romæ à ciuibus trepidatum eſt: qui cognito eius ad vrbem aduentu, conſulem & Pontificem deſerunt: & ipſum ad liberandam Eccleſiam, & libertatem ſuam per legatos inuitant. Creſcentius & Ioannes XVII. in arcem confugiunt. Itaque poſt exilij menſem vndecimum GREGORIVS in ſellam Pontificialem, è qua eiectus erat, reſtituitur. Obſeſſa arce, cùm Creſcentius annonæ aliarumque rerum inopia premeretur, deditionem offert. Ex arce egreſſus à multitudine lapidibus petitur: deinde vulneribus plurimis cadauere confecto, à plebe illuditur: Placentino falſo Pontifici primùm oculi effoſsi, poſtea vita quoque truncatis manibus pedibusq; adempta eſt. Tradunt nonnulli Creſcentium per vias tractum, & ad valuas arcis ſuſpenſum fuiſſe: Siffridus Miſnenſis & Theodericus Niemus addunt; & Creſcentium & Pontificem de rupe Tarpeia præcipitatum: alij Pontificem iumento impoſitum ludibrij cauſa vectum per vrbem, & loris flagellisque cæſum, idque plebis inſania, non iuſſu Imperatoris. Scriptores Italici Creſcentium & Placentinum meritas luiſſe auaritiæ & ambitionis pœnas plerique tradunt. Sublatis ſeditionis auctoribus, plebi Romanæ ignoſcitur, & pax omnibus exoptata datur. *Othonis III. in Italiam expeditio.* *Creſcentij ſupplicium.*

Vſus illius Pontificis, agnati ſui conſilio Imperator, Sexuiros creat: qui Regem Romanorum & Imperatorem ſuis nominent ſuffragiis, qui olim Commiſſarij & Officiales: nunc Electores imperij Principes appellantur. Id fecit, vt Eccleſiæ quieti & dignitati conſuleret: & ambitioſis tumultuandi, auaris ſum- *Electorum conſtitutio.*

Butti Spurnia. mam dignitatem licitandi, quaſi anſam præcideret & auferret. Nam ſi vrbis Romanæ ſtatum conſideres, & bella propter imperium repute: nihil vnquam prudentius aut vtilius excogitatum, quàm illius ſenatus ampliſsimi conſtitutio: de qua ſuprà in Othone III. dictum.

Gregorij V. mors. Sedit Gregorius annos duos, menſes nouem, vt Hermannus Veringenſis; menſes ſex, vt Martinus Polonus; menſes quinque, vt Platina. Mortuum veneno perhibent, VI. Cal. Iunij, & de more in templo diui Petri ſepultum, anno ſupra noningenteſimum
998. nonageſimo octauo.

ECHARDVS I.

ECHARDVS Othonis ſecundus filius, Saxoniæ Marchio, nulli temporum ſuorum Principi re vlla inferior: regnandi cupiditate elatus, ipſe ſibi cauſa ruinæ & exitij extitit. Hunc plerique ſcriptores, ſimilitudine nominum decepti, Ecbertum nominant: ſed arx in Turingiæ finibus ab eo ædificata, nomen Echardi in hunc vſque diem retinet. Hunc cognomento Rebellem aliqui appellant. Vxor eius SVANHILDIS, Hermani Ducis Luneburgij filia, Ditmari Marchionis Luſatiæ vidua: matrona nobilis & excellens. Ex ea genuit HERMANVM, ECHARDVM II. GVNTHERVM: quos omnes ponit Ditmarus, & in initio Annalium Lauterbergiorum iiſdem nominibus leguntur. Malè igitur annales Brunſuigij, & eos ſecutus in ſua Saxonia Crantius, mortuum ſine hærede dicunt, & eum prole tam generoſa faciũt orbatum. nam præter hos, & filias duas genuit, MATHILDIM nuptam Diterico Marchioni Lansbergio & Vuitino, Thymonis primi Marchionis Miſnenſis matrem; & LVDGARDIM, quam Comes Turingiæ Beringerus vi rapuit, & ſuo dedecore reſtituit: vt libro ſuperiore in Othone III. Imp. eſt prolixè expoſitum.

Cùm eodem Imp. in Italiam profectus eſt, turbante ſtatum publicum Creſcentio, & eius filio Iohanne: ſimulque & Apuliam, & deinceps Poloniam, religioſis itineribus adiit: carus Imperatori atq; acceptus propter fidem & fortitudinem. Ducem Boemiæ Boliſlaum, à barbæ cognomento, dictum Rufum, ſibi & blanditiis & officiis conciliat, & minis in amicitia retinet: cuius auxiliis Milcienos Transalbinos, gentem Slauicam domat, & libertate exuit. Multorum meritorum gratia, & gloria nominis atq; factorum Gunthero Comite Turingorum defuncto, eam prouinciam Imperatoris auctoritate, & eius populi propenſa voluntate conſequitur. Guntheri igitur ſucceſſor, non filius, vt in

Ditmaro

Ditmaro legitur fuit: neq; hæreditate, ſed fortuna, ei Turingia eſt oblata: quæ tum Imperatorum erat propria, licet eius parte Antiſtites Moguntini gubernarent. Hic arcem Echardbergam, ad tuendos fines prouinciæ extruxit, & Fidi cognomē in ea gente habuit: quod adhuc in ſermone & memoria vulgi manet. Eſiconi Mersburgio propinquus quidem erat: ſed eius tamen ditionem non obtinuit: quæ tum Mersburgo, Alſteta, Dornburgo, eorumque viculis & agris continebatur: cui autem tradita ſit etiam eſt dictū ſuperiùs. Non contentus autem felicitate præſenti, omnia ſumma expetebat: & ſublato de viuis Imperatore, ad regnum ipſum aſpirabat: cui animos tantos faciebat vt gratia apud homines, & inſignis nobilitas: patrem enim Principem potentiſsimū, & fratrem Romanum Pontificem habuerat, & ex familia Imperatoria erat procreatus. Morte Othonis III. nunciata, in Fraſa vrbe regia, cuius præfectus tum Guncelinus frater eius erat, & eius partem Imperatoris beneficio poſsidebat, Saxones conuenerunt: Antiſtites primùm, Dago Magdeburgius & Vnuanus Hamburgius, qui alios diœceſibus ſuis ſubiectos euocauerāt: tum etiā Bernardus Dux Luneburgius, & Lotharius eius frater: item Echardus Marchio, de quo nunc loquimur: & Gero, qui vnà cum Echardo Marchio Miſniæ appellatur à Ditmaro: ſed Gero partem Transalbinam, Echardus Ciſalbinā, hoc eſt, Miſnenſem tenebat Cùm de ſtatu publico conſultaretur: Echardi cupiditatem primus quaſi ſubodoratur Lotharius; qui eam, ſeuocatis aliquot à vulgo Principibus, tacitè ſignificauit: hoc ſimul conſilij impertiens, vt iureiurando ſe obſtringerent, neminē vel tacito conſenſu, vel conſilio publico electuros; antequàm Vuerlæ, quā in vrbem reliqui Principes erant vocati, de communi re deliberaſſent. Placuit ſententia, & in eam iuerunt omnes, collaudata Lotharij cura atque prudentia. Echardus præ ambitione, animi impotens, cùm ſuam differri cauſam, quā ſe obtenturum ante comitia frequētia ſperauerat, animaduertiſſet; cum Lothario acerbè expoſtulat, quòd in regno acquirendo prę aliis ſolus ſibi impedimento eſſet: cui vrbane Lotharius. An neſcis Echarde, rotis quatuor currui eſſe opus? quarū tibi tres adhuc deſunt? quod dictum Echardus ita tulit inſolenter, vt Lothario mortem minitaretur. Opinio fuit, niſi ei obſtetiſset tum Lotharius, ſuffragia ipſum fuiſſe laturum vel omnium, vel plurimorum: nam Ditmarus ſcribit, vnius noctis interiectionem, fieri anni vnius dilationem. Conuentu per hanc altercationem ſoluto, ſe Vuerlam adituros compromittunt.

Echardi ambitio.

1001.

Echardi vindicta & odium erga proceres.

Echardus contumeliæ inſolens, & ſpe ſua fruſtratus, de Lo-

Bucci Sue-nia. thario vindictando dies noctesque cogitat. Interea Bennonē Borthæ filium Huſuardi Canonini Magdeburgij, fratrem captum, oculis priuat: vel quòd Lotharij familiaris eſſet; vel quòd ab eo alia de cauſa iniuriam accepiſſet: nam pœnæ cauſam Ditmarus nullā exprimit. Oderat Echardus omnes, quos aut potentiores ſe cerneret, aut ſibi nocere poſſe exiſtimaret: in his etiā ipſum Antiſtitē Magdeburgiū, ſuum neceſſarium, virū (vt Cranciuſ teſtatur) ſine controuerſia optimum. Is ſubditos quoſdam Echardi, in furto depræhenſos, in oppido Goreſino, ſuſpendi mandauerat: neq; prius ad ipſorum dominum cauſam detulerat, quod facere par fuiſſet. Echardus ſui contemptū vindicans, Antiſtitem non præmonitum iniquitate ſimili impugnat: miſſoq; Ramboldo tribuno ſuo, Goreſinum repente circumdat: factaq; improuiſis omnibus irruptione, ciues bonis exuit, vinctos abducit, nec ſine grandi precio redimendum quenquā dimittit. Hæc interregni tempore quaſi impunè fiebant: cumq; ſuum quiſq; ius violentia, non legibus exequeretur, factum eſt, vt extra ordinem rectum nimis vagaretur licentia. Saxones Vuerlam ad tempus præfinitum frequētes cōuenerant; de cōmuni ſententia acturi, ad cuius partes ſe adiungerent, cùm iam pleriq; Antiſtites, Henricum Bauarum aliis prætuliſſent: & Echardum cupidum regni, ſed virū virtute præſtantem & iracundum, ſtuderent ratione à propoſito auertere; maiorum, ſibi beneficiis charum, & vtilem Reip. futurum, ſi reſipiſceret. *Conuentus Verlæ.* Erant tum in eadem vrbe Henrici Bauari ſorores, Sophia & Adelheidis: vel quòd eas in Saxonia, quàm in Bauaria fore exiſtimauerat tutiores: vel quòd ibi fortaſſe inſtituerentur: vel quòd aliquam ex agnatis viſerent. Bauarus eodem mittit Henricum Comitem Summeringium, & eiusdē auunculū Rigbertum: cùm vt ſorores ſuas ſalutarent, tum vt Saxonum animos explorarent & confirmarent. In publicum conſilium ſe admitti rogantes, quid in mandatis habeant, exponunt: de Henrici virtute & fide loquuntur grauiſsimè: quantum de eo ſit ſperandum, viro integro & liberali, ſignificant: quantum aceptus fuerit Othoni, notum eſſe aiunt: qua gratia ſit apud omnes homines, non eſſe dicendum, cùm res loquatur. Cauſam autem eius honorificè agentes, iudicium permittunt pręſentibus: ſine quorum voluntate & conſenſu ipſe Henricus nihil ambiat: quorum iudicio & prudentia, etiam meliori parēre non detrectet. Hac oratione audita, Bauaro acclamatum eſt: eum videlicet regno dignum, & maiorum nobilitate, & ſua virtute, & Principum communi ſuffragio. Mox ſublatis omnium manibus, cum gratulatione abſens

Rex

Rex nominatur. Echardus qui tum conſiliis intererat: placere ſibi actionem ſimulabat. Erant eodem die inuitati ad cænam à ſororibus Bauari, Bernardus Luneburgius, & Præſul Arnolphus Halberſtadius. quod cùm non ignoraret Echardus; eò quàm cæteri maturiùs veniens, locum in menſa honoratiorem occupat: conuiuis inuitatis honorem nullum habet: vertitque læticiam conuiuij in mærorem atque triſticiam: multi enim metuebant, ne pugna ab eo exitaretur. Quę ibi in alios dicta iecit, in vino ſcripta ſunt à Duce & à præſide: ſed auctum ea temeritate vehementer odium omnium in Echardum, aliâs inuiſum: & iam ſorores regiæ, lachrymis teſtabantur dolorem ſuum: & ſe excuſabant, nulla ſui culpa id factum eſſe. Echardus inde ad Hermanum Sueuiæ ducem ſe conferre cogitauit, vt cum eo ſe coniungeret: & fortunam tentaret, ſi qua ſeſe oſtenderet explendi odij atq; vindictæ. Venit primùm Hildeshemium, ibi ſe pro Rege apertè gerit: cui Bernardus præſul, vir ſimplex, metu honorem habet. Iter proximum inſtituit Paderbornam: ſed ciues cognito eius aduentu, portas clauſerant: tandem admittitur intra mœnia, Rhetharij præſulis rogatu: nam illius ingenium nouerat; & iracundiam pertimeſcebat: ibi de equo deſcendens, more regio, ædem ſacram adit: tum à Præſule inuitatus, cum eo cænat.

Duces Sueuiæ.

Echardi ambitio.

Erant conuenturi nonnulli Principes Duſſeldorpij: quod conſilium cùm mutaſſent, animi Echardo non parum cecidere. Cernens autem ſe vbique ingratũ & moleſtum hoſpitem, quòd & Principibus plerisque inuiſus, & Præſulibus ſuſpectus eſſet: ad Siffridum Comitem Northemium diuertit. Ibi Ethelinda ei denunciat, à duobus ſuis filiis Siffrido & Vdone, item à fratribus Othone & Henrico, inſidias illi parari: dolebat enim optima fœmina caſum viri nobilis: & eum ſeruari cupiebat, ne ſuorum manus ſanguine Principis perfunderentur: metuebat etiam, ſi res cecidiſſet infeliciter, & filiorum & fratrum crudelem exitum. Rogatus vt vſque in craſtinum apud ſe maneret: aut in aliquem locum diſcrimine vacuum, ſe maturè reciperet: ait ſe propter tales inſidias ſuum propoſitum nec poſſe, nec velle mutare, iterque ſuum inſtitutum ſine trepidatione perficere. Nocte eadem Northemio diſcedens, ſuos hortatur, vt cautè iter faciant, & ſiquid ſtrepitus audiant, ne alter ab altero diſcedat: ſe cùm ipſis & mori & viuere conſtituiſſe. Erat certè in eo animus excelſus, & contemptor periculi: ſed præ ira & cupiditate minus videbat, aut ſuis rationibus conſulebat: milites ducebat ſecum valde audaces & exercitatos. In itinere illo inſidiantes fefellit: & vrbem Poledam,

Echardo inſidiæ parantur.

quo ire

Ducis Saxoniæ. quo ire deſtinauerat, ingreditur. Feſſus itinere, cœnam ſirui ſubitò iubet: & in conclaue quoddam tabulatum, ſe cum paucis, iiſque fidiſsimis confert cubitum: cætera miniſtrorum turba per domum iacebat, ſomno obruta. Aduerſarij eius, quaſi concluſum iam habituri, eodem veniunt: & collatis ſententiis atq; armis, domum nocte inuadunt. Miniſtri Echardum arctè dormientem, ſuſcitantes clamoribus, conclaue non pulſant: ne locum hoſtibus domini inueniendi monſtrarent, & proditionis poſſent argui. Ipſe quid fieret, è tumultu colligens, cùm euadere per feneſtram vellet, hoſtibus aditum ſui inuadendi faciliorem patefecit. Ante fores occìſi ſunt eius centuriones Hermanus & Hatolphus, viri fortes: vulneratus lethaliter Erminoldus cubicularius: ipſe mortem ante oculos proſpiciēs, pugnauit pro ſua ſalute acerrimè. Siffridus tādem, haſta in eum ſummis viribus contorta, nodos ceruicis frangit, vt in terram pronus caderet. Miniſtri qui per domū ſparſi erant, nec pugnantem iuuare, nec mortuum vindicare audebant, præ terrore & tumultu. Percuſſor eius nihil antiquius habuit, quàm vt interfecti caput ſecum auferret. Factum hoc eſt pridie Cal. Maij (vt Ditmarus, & annales Quedilnburgij) anno ſupra milleſimum ſecundo, vt Lambertus: quarto, vt Chronica

Echardi interitus.

1002. Magdeburgia, quibus hoc loco minus fidei tribuo. Cadauer truncum Alferus eius loci abbas, honorificè in templum deportat: quod Suanhildis vxor, & Hermanus filius Ienam vrbem Turingiæ, quæ illorum ſedes erat, ferentes, terræ condiderunt. Caput ludibrio habetur, & oſtentatur ab aduerſariis. Cauſa necis eius non exponitur vniusmodi: nam chronica Magdeburgia referunt, quòd à Lotharij Comitis Saxoniæ miniſtris interfectus ſit, cui ipſe ſtruxerit inſidias, propter ſermonem in conuentu Fraſano habitum. Ditmarus ait, autumare nonnullos, quòd à ſororibus Regis, quas Vuerlæ in cæna contumelia affecerat, percuſſores immiſsi ſint. Eam autem, quam de ſua ſententia Ditmarus cōmemorat, magis iudico veriſimilem. Henricus è coniuratis vnus, Siffridi auunculus, Echardi Comitis ſuaſu, aliquando cædi flagellis iuſſus ab Othone Imperatore eſt: inde ait eum ſemper quęſiuiſſe vindictæ occaſionem: quam nunc honeſtam nactum ſe arbitrabatur, dum impunè opprimeret & hoſtem Regis creati, & ſuum inimicum capitalem. Echardū ipſum, niſi ambitione ſe euertiſſet, decus regni, ſolatium imperij, terrorem hoſtium, ſpem ſuę ſtirpis, ac virum in omnibus laudandum fuiſſe, idem Ditmarus memoriæ prodidit. Eius ditionem in Saxonia obtinuit Bruno, nō Othonis III. frater, vt annales Magdeburgij (fratrem enim Otho nullum

Cauſa mortis Echardi.

habuit

habuit) ſed patrui Ecberti frater patruelis, qui Conradi II. Imperatoris vitricus fuit: nam vidua Brunonis GISELA, digna regio thalamo habita eſt. SVANHILDIS vxor eius vidua, cum filiis orbis, ſe Miſnam contulit: quæ inde etiam bello Boemico mox eſt eiecta.

Duces Sueuiæ.

Interregni enim tempore Miſniam propè omnem peruagatus fuerat Bolislaus: ad quem cùm de iniuria mitterentur legati à Saxonibus; reſpondit, ſe non inſciente Rege Henrico id feciſſe: cuius hoſtem Echardum, eiusque filios pro hoſtibus habuerit. Si aliter Regi videatur; quem vnanimes elegerint, ſe facilè quieturũ; & quæ ipſis placerent, eadem celeritate & promptitudine facturum. His dictis imponens omnibus cauſam ſuam, quaſi iuſtiſſima fuiſſet, obtinet, ipſo Rege probante, & nõ diſſentientibus, qui cum Rege facerent, Saxonibus. Duplicem igitur ſuæ victorię fructum cepit Bolislaus: cùm & raptoris partes egiſſet, ditatus præda: & nunc venditoris ageret, cùm erepta aliis, non niſi mercede & precio reſtitueret. Nunc de Echardi fratribus dicendum porro eſt, antequam ad filios eius perueniamus.

Bolislai Boemi excurſiones in Miſniam.

GVNCELINVS.

GVNCELINVS III. Othonis filius, vxorem nõ habuit, quod proditur: varij ingenij atque fortunæ vir: Marchio Miſenæ, vrbis nõ poſſeſſionem, ſed præfecturam habuit. Coluit præcipuè Bolislai Ducis Boemi amicitiam: qui hoſtis Regis apertè erat; & magnã viciſsim ſpem ponebat in Guncelino, cuius opera, cõfidebat ſe vrbem Miſnam vel precio, vel vi adepturum. Ideo illum & beneficiis ſæpe cumulabat: & ad renouandã priſtinam inter ipſos & vtrorumq; (vt dicebat) maiores amicitiam & ſocietatem inuitabat. Coram eo Regem ſæpius Dux accuſat iniuſticiæ: & reuocat in memoriam fratris, viri fortiſsimi, indignam cædem: & timorem ipſi quoq; iniicit: præterea breui futurum prædicebat, vt à ſuis quoq; Rex deſeratur amicis & propinquis: ſe non neſcire conſilia eorũ, qui de Rege meliore eligendo deliberent; & factorum ſuorũ non futiles habeant rationes. Hæc illi & per literas, & per amicos ſæpe occinebat: præterea amplificabat cõmoda, quæ eſſet percepturus, ſi à Rege diſcederet, & ſuo auxilio atq; patrocinio vteretur. Omnia hæc tanto ſtudio agebat Boemus, vt vrbem Miſnam ſuæ ditioni (vt dixi) acquireret, quam cupiebat ſedem belli contra Saxones eligere: auſus quoque legatos ad eum eadem de cauſa mittere.

Amicitia Guncelini & Bolislai Boemi ſimulata.

His veluti machinis GVNCELINVS impugnatus, interdũ nutabat:

Duces Sueuiæ. tabat: ſed cùm reſpiceret ad beneficia, quæ à rege acceperat, rurſus damnabat priorem ſententiam: cùm externo ſeſe totum credere, nec honeſtum ſatis, nec tutum omnino videretur. Legatorum Boemicorum aduentu gauiſus minime eſt: ne in ſuſpicionẽ Regi & Saxonibus veniret: & proditionis argueretur, & præfecturam inſignem amitteret. Quamobrem vt & Regi fidem ſeruaret, quam debebat: & Ducem aſtutum, quem timere cogebatur, non planè offenderet: ſe paratũ oſtendebat, ad colendam veterẽ neceſsitudinẽ: neq; negabat ſe Boemo debere plurimùm: ſibi tamen ad gratificandum, non ſolùm poteſtatẽ, ſed etiam omnem opportunitatẽ eſſe ademptam, militem enim ſuũ, quem haberet in præſidio, ita eſſe deditum atq; addictũ Regi: vt ſi modò mentio fieret, legatos publica de cauſa adueniſſe; neque legatos tutos, neq; ſe fore incolumem ideo rogat Ducem, ſibi etiam hoc ignoſcat, quòd non maiore honore eos acceperit; quos quaſi hoſpites tractauerit, & priuati negotij prætextu, in vrbe adierit, ad ſeſe venire nõ permiſerit. Conſiderans autẽ Guncelinus fratris exemplũ atrox, ſe à rege humaniſsimo noluit ſeiungere, & ad partem iniquiorem tranſire: quamuis è Ditmaro intelligatur, eius animum ferè fuiſſe propenſiorẽ erga Boemum, quàm ipſum ſatis decebat: nam paulò pòſt ad Boëmum ipſe legatos miſit, qui ſignificarent, ſe nihil eorum poſſe facere, quæ rogaretur: ſed illud petere, ne nuncios aut literas ad ſe crebriores mitteret; & ſuſpicionem de ſe conceptam, ſi ſua dignum amicitia iudicaret, magis augeret. Eos legatos Boemus præhendit, & cuſtodiæ mandat: & Guncelinum ſuæ ſententiæ planè relinquit incertum: ſperabat enim quòd precibus non obtinuiſſet, id ſilentio & aſtu, quo plurimùm confidebat, ſeſe effecturum.

Boemi in Guncelinũ expeditio. Igitur antequàm quidquam poſſet intelligere præfectus Miſnenſis: duas militum legiones, celeriter conſcriptas, itineribus nõ ſolitis Strelam præmittit; quod oppidum dotale erat Boemi filię: ipſe continente itinere cum alijs copiis conſequitur: vadoque per Albim monſtrato, omnem exercitum traducit, ea agit quanta maxima poteſt cautione; neue ad vicinos querela aliqua, quæ ſuis obſtaret conatibus, deferretur, hominum nulli ne minimam quidem patitur vim fieri aut iniuriam. Guncelinus propter moram legatorum, id quod eſſet, ſagaciter ſubodoratus, arma & ipſe expedit; & in procinctu eſſe vicinos iubet, propter Boemos, hoſtes, ſui Ducis ingenio, ſimulatores & callidos; nec non erga Germanos, ſua natura crudeles. Agmen ſuũ Boemus diuidit quadrifariam. Vnam partem mittit per ſiluam opacam ad pagum

Cerenum, vrbi Miſnæ propinquum, quæ primo crepuſculo ad eum locum improuiſa adueniens, ita pagum obſidet: vt ne cui fuga patêret, aut fraus aliquo modo detegeretur. Altera pars Lomatium aggreditur oppidum, teſte Diemaro, optimè tum excultū: idque eodem quo venerat momento, enſe & flamma totum euertit. Ea agminis pars, quæ iræ Mogellam iuſſa fuerat, loci eius ciues habuit obuios: qui ſimulata deditione, cladem auertunt: nam ſe ſocios fore Boemorum, & in caſtra Ducis ituros, promittunt: tantuli modo temporis ſpacium impertrent, vt rebus collectis arma ſumerent, & agmen parati ſequerentur. Boemi ad Miſnam capiendam intenti & feſtini, Mogellanis credunt, & coniungere agmina properant: iamque vrbem intercluſam & captam opinione ſibi perſuadent. Interea quantùm præ foribus periculum ſit, & quàm inopinatum, & quid hoſtes moliantur, Guncelino Mogellani ſignificant. Bolislaus motis caſtris, cùm Mogellanorum ceſſationem animaduerteret; tanquam perfidis extrema minitatur: miſsisque paucis equitibus eos meminiſſe promiſſorum iubet: qui moræ prætextum inuenientes, nocte interiecta, vicinos quos poterant, euocant & colligunt: eosque ad ſe tuendos, & patriam defendendam hortantur: ne idem illis mox accideret, quod Lomaciis accidiſſet. Igitur ſumptis confeſtim armis ante ſolis ortum in caſtra Boëmica tendunt: & cùm amici aduentare putarentur: præter omnium ſpem, in hoſtes feſſos & dormitantes clamoribus irruunt: cumque multò plures eſſe eorū crederent Boemi, fugam diſperſi capiunt: quorum in nocturno tumultu, & locorum ignoratione occiſi ſunt tria millia, nec pauciores capti: præterea in Albi non exiguus eorum numerus periit. Dux ipſe BOLISLAVS, animi incertus, & ſpe temeraria delusus, aufugit: & exercitu paſsim cæſo aut capto, aut in hoſtili loco relicto, cum dedecore ad ſuos reuertitur. Mogellani defeſsi, nec vltra Albim conſequi hoſtem potuerunt, nec erumpere Guncelinus auſus fuit, vt qui Cerenum obſeſſum tenebant, profligaret, quæ pars agminis noto fluminis traiectu, tutiùs euaſit. Strela capitur, & Boemis adimitur, quam Hermanus Echardi filius, quo modo obtinuerit, perſpicuè ſatis non eſt perſcriptum.

Duces Sueuiæ.

Clades Boemorum.

Decreta in Boemiam expeditione, Guncelinus vnà cum Rege proficiſcitur: Rex felici auſpicio Iarimirū Bolislai fratrē reſtituit: & cum eo Pragam adiens, in maiorum ſolio collocat. Bolislaus in anguſtias magnas inſperato coniectus, ad Milcienos gentem Slauicam fugit: in quos expeditio decernitur, & Budiſsina obſidetur, ad quam vrbem copias adducit Guncelinus, antequam veniret

Henrici Cæſaris & Guncelini in Bohemiam expeditio.

Duces Sueuiæ. veniret Rex, qui intereſſe illi obſidioni voluit. Vrbs deditione tandem capitur: & nequid noui moliretur Boemus, Guncelino mandatur: vt finium cuſtodiam diligenter agat: & Hermano Comiti Rochilicio, Budiſsinorum præfecto, quacunque in re ſit opus, auxiliũ ſubminiſtret. *Bellum Polonicum.* Secutum eſt bellum grauius Boliſlai, Regis Poloniæ filij: qui vſq; ad fines Saxoniæ populabũdus venerat. In eo bello magna virtus Guncelini fuit, tùm vt Regi Romanorũ ſe probaret, & virtutem declararet; tùm, vt ſuſpicionem de ſe ortã, quòd cum hoſtibus externis colluderet, facto inſigni refutaret. Non deſiſtebat Boemus, qui iam nouas copias è Slauis & Boemis contraxerat, prouincias Imperij vexare, & populos inprimis Tranſalbinos. *Bellum Boemicum.* Cum ſuarum autẽ factionum miniſtris & ſatellitibus vrbẽ Budiſsinam recipiebat. Igitur ad Regẽ ſcribit Guncelinus, & auxiliũ poſtulat: veritus ſi progrederetur, ne Ciſalbinis quoq; noceret, & ſibi maiora ad bellum cõpararet præſidia. Rex acceptis eius literis, mandat cæteris Marchionibus limitaneis; vt vicinos iuuent, & fieri iniuriam ſubditis imperio, ne patiantur: & vim vni fraudulenter illatã, ope mutua repellant. Boliſlaus quieſcere neſcius, nec Regem curabat; & Marchiones, quibus conſueuerat artibus, detinebat. Rex tandẽ calliditate & tyrannide eius offenſus, militem cõſcribit, vt pũincias vicinas defenderet: ſed iniuria temporis fiebat; vt nihil aut expectatione militũ, aut voto ſuo dignum efficeret; & propter tempeſtatem ſubitam vix exercitum reduceret. Guncelino maiores copias relinquit: eumque hortatur, vt hoſti reſiſtat, & pro viribus tueatur prouinciam. Apud Boemum exulabat adhuc Auſtriacus, qui eum extimulare credebatur: ei autem nihil tribuebat Boemus ſtipendij, niſi quod ex hoſtili agro quæſiuiſſet: receptum igitur tantùm habuit, nec vllo in honore fuit: & è præda miſerorum viuens, ipſe quoque miſerè conſcientia excitus, Regis gratiam implorauit: cuius cùm facta ſibi ſpes eſſet, tacitè à Boemo diſcedit, ne in vitæ incideret periculum.

Interea Rex in Burgundos proficiſcitur: qua occaſione Boemus vſus, quibus potuit iniurias intulit, nulli æquus aut fidus, dum ſuam expleret in armis libidinem. *Contentio Guncelini cum Hermano Rochlicio.* Erat inter Guncelinum Marchionè Miſnenſem, & inter Hermanum Comitem Rochliciũ de maiorũ bonis contentio, quæ ad arma vſq; proceſsit: quia patrui (vt ait Ditmarus) ſemper in fratrũ filios ſunt ſęuiores. Hermanus Regi tum militabat in Burgundia: interea Strelam oppidũ eius, Guncelinus oppugnat; ſed ab Hermani milite repellitur: ſubitò autem contendens Rochliciũ, ciues incautos adoritur: vrbẽq;

captam

captam incendit, nec à magna iniuria abſtinet. Extruxit poſt id tempus Guncelinus caſtrum ad Salam, quod ornatum munitumque & ædificiis & propugnaculis erat: in quod fortunas ſuas conferebat, metu Polonorum & Boemorum, qui armis in vicinia graſſabantur. Reuerſus è caſtris regiis Hermanus, cum fratre Echardo deliberat, quomodo vindictã de patruo ſumeret, tam violento & iniuſto. Non neſcientes igitur Guncelini theſauros, in caſtro illo nouo depoſitos, clàm conuocatis ciuibus & ſociis ſuis, locum illum improuiſis omnibus expugnant: pręſidium cędunt: & fortunis rapto quæſitis, raptu potiuntur. Aedificia deinde incendunt, & arcem diſturbant. Animis vtrinq; ardentibus, arma ſæuiiſſent: niſi interceſsiſſet mandatum regium: quod pœnam perduellis ei ſtatuebat, qui contra alterum quid committeret, donec cauſa publicè diſcuſſa, aut regia auctoritate deciſa eſſet. Erat venturus Rex intra dies paucos Mersburgum: eò agnatos vocat: pœna ei indicta, qui venire recuſauiſſet. Rochlicius auctorem iniuriæ, patruum accuſat: ſuam erga Regem fidem commemorat: pro quo dum foris propugnaſſet, in diſcrimen veniſſet fortunarum domi: lęſus videlicet ab eo, cui tutelam rerum ſuarum præcipuè debuiſſet cõmendare: inprimis cõquerebatur de occiſis ciuibus optimis Rochlicienſibus. Grauis erat hæc accuſatio Hermani: ſed longe grauior ipſius Regis, quòd Bolislao Duci magis fauiſſet, quàm par erat: quòd cum eo per legatos & internuncios agitaret conſilia: quòd Iaromirum eius fratrem, Regis amicum, impediiſſet: quòd ingenuos & liberos homines captos, Iudæis aut Slauis vendidiſſet: quòd latrocinia, pro ea quam haberet poteſtate, non ſeuerè ſatis coërcuiſſet: quòd homines denique quietos laceſsiſſet, & pacem publicam, cuius defenſor conſtitutus ſit, violaſſet. Propter has accuſationes, reus maieſtatis iudicatur, de aliorum Principum conſilio. Cùm autem factorum ſuorũ cauſas afferre idoneas ſatis nequiret: à Principibus petit mitigationem ſententiæ: ſeque iis ſupplex committit, rogans, vt animum Regis flecterent ad clementiam: ſuaque merita aliqua recenſet, quæ non erant in Remp. nulla aut obſcura. Igitur Regi ſeſe dedens, vitam impetrat. Traditur Arnolpho Antiſtiti cuſtodiendus: & in vrbe Libuſſa, quam Rex inſtaurauerat, vitam degere iubetur. Præfectura Miſnæ interea committitur Friderico cuidam Comiti: & paulò pòſt HERMANO Guncelini fratris filio aſsignatur: vndè alia controuerſia, inter Guncelini exulis fratrem Brunonem, & Hermanum ipſum exorta fuit, vt mox dicetur. Capta in his motibus Libuſſa à Boemo, atque cremata

Dux Saxoniæ.

Accuſationes Guncelini.

Libuſſa cremata.

Ducti Suecorum. cremata eſt: & Guncelinus cum reliquis abductus, vt Ditmarus ait: ſed mox eundem ſcribit in vinculis detentum Pabebergæ, ac ſeptimo demum anno liberatum menſe Decembri, nati Chriſti

1018. ſupra milleſimum octauo decimo. De eius obitu nihil amplius nobis conſtat: & eum vixiſſe cœlibem, dictum in initio eſt.

BRVNO II.

BRVNO Othonis quartus filius natu maximus, Brunonis Romani Pontificis frater, animi vir ferocis: cùm Guncelinum alterum fratrem dignitate priuatum & mandatum cuſtodiæ cerneret: ad Ducem Boemum confugit, cuius nomine in periculum frater venerat: cupiebat enim eius adiumento ademptum fratri Miſniæ principatũ recuperare, & eum agnato eripere: cui Boemus ſtatim operam & auxilium obtulit. Cùm non neſciret Bruno, agnatum Hermanum per regium legatum breui deducendũ eſſe Miſnam: id iniit conſilium, vt in via ipſum interciperet: & talibus inſidiis præfectum vrbis loco pelleret, & vrbe opportuna potiretur. Ita verò cum Boemo conuenerat; vt poſſeſſionem vrbis Bruno, prædam ex ea captam milites exteri retinerent: ciues non amplius in fide Regis, ſed in Ducis Boemiæ tutela eſſent. Itaque explorare Brunonem omnia, & occaſione vti iubet: equitatum ipſe colligit è Boemis & Polonis (vt Ditmarus narrat) cum quo cis Albim manet in inſidiis: nam intereſſe ei periculo ipſe voluit, quod ſibi & gloriam & fructum ſperabat allaturum.

Dies præſtituta publico conſilio erat, qua Miſnam HERMANVS pompa ſolenni introducendus eſſet; & præfectus regius, qui controuerſiæ tempore vicariam poteſtatem habuerat, dimittendus. Eodem die Boliſlai turmæ, quibus Brunonem præfecerat, ad Albim infra Miſnam aduentant: & flumen cum prima luce tranſeunt: vt Hermanum exciperent, & præfectum vi exturbarent: cùm nemo ſuſpicari poſſet, hoſtem in propinquo latêre. Erant duo Vuetinij, qui in ſuburbio Miſnenſe habitauerant: quos captos Brunoni Boemus tradidit; & eos minis adegit, vt ſibi ad mœnia iter maximè peruium monſtrarent: quibus ducibus fiſus, noctis ſilentio, ad vrbem propius accedit, ſe ſpem in manibus habere exiſtimans, vrbis tali dolo potiundæ. Hermanus pro ſua ſagacitate paulò antè præſidium miſerat: idque in ſuburbio locauerat, vt ſe contra inſidias muniret: quia animum patrui, è fuga ipſius, coniiciebat eſſe iniquiſsimum: nec credendum intelligebat Boemo, ad quem ſe contulerat: quemque præcocia

cocia inire conſilia non ignorabat. BRVNO transmiſſo Albi, cùm per exploratores loca omnia plena eſſe militibus audiret, pedem celerrimè refert: ne ſi Miſnenſes hoſtium præſentiam ſentirent, reditu ipſos prohiberent. Bolislaus euentum vltra ripã expectabat: qui cùm redeuntes ſuos cerneret: propter ſpem deluſam indignatur: & exercitum reducit, nõ ſine maleficio agrorum, per quos redeundum erat. BRVNO fortunam expertus malignam, creditur reliquam exegiſſe vitam in exilio. Nam quid poſt hoc tempus egerit, aut quid poſtea poſſederit, ex Annalibus inueſtigare nondũ potui. Hermanus igitur Echardi Rebellis filius, patruis duobus repulſis, & ſine hærede viuentibus, firmam vrbis Miſnæ accipit poſſeſsionem: de quo iam porrò dicendum eſt. Ducis Sueuic.

HERMANVS.

HERMANVS Echardi Rebellis primus filius: habuit vxorem HEMMILDIM, Ducis Boemiæ Bolislai è prima vxore filiam. Etenim Bolislaus tres vxores habuit, primam Miſnenſem HEMMILDIM, Ridachi Comitis Mersburgij filiam, quam repudiauit: alteram Vngaram, quam etiam neglexit: tertiam Dobremiri filiam, è qua MISECONEM & DOBREMIRVM filios; & tres filias ſuſtulit, teſte Ditmaro. Duxit Boemi filiam, HERMANVS, ſi illa fortè affinitate res ſuas ſtabilire poſſet, & virum fortem, his terris infeſtum, ſibi conciliare. Verùm vt per filiæ nuptias transferre ad ſe has regiones ſtudebat: ita prudentia & virtute Hermani factum eſt, vt fruſtra niteretur. Vndè magis Hermani patruis fauit, per quos ſperabat ſe Miſnam conſecuturum: quàm genero ſuo, qui patrias poſſeſsiones, vt ipſum decebat, defendebat acriter.

Hermani pater cùm res ſupra vires moliretur; multorum ſibi conflauit, nec iniuſtum quidem odium: nec paucos ſanè læſit, ambitione excæcatus. Occidebatur quidam eius familiaris, Vilhelmus Comes Turingiæ, & viri nobiles Vuitechindus & Hermanus: quorum obitu ita dolebat, vt ad filium mitteret militem: mandaretq; vt Vinarienſes obſideret, qui vel hoſtes receperant, vel illius cædis conſcij & conſortes erant: nec ſanè ceſſauit patris imperium filius exequi. In ea obſidione dum eſſet, acerbum de cæde patris immani, nuncium accipit: quo territus obſidionem ſoluit: & patris caſu ad matrem delato, cum ea in Saxoniam proficiſcitur: cadauer Ienam deportat; factiſque exequiis in ea vrbe tumulat. Miſerationem mouebat plurimis vxor Echardi, fœmi- Echardi Rebellis cædes.

 na pia

Ducer Su-nie. na pia & illuſtris: quia cædes tanti viri indigna non paucis videbatur: qui caſu eius gemebant: accuſantibus tamen in eo impietatem, qua ſe in exitium ſponte coniecerat, qui toti Reipub. potuiſſet prodeſſe & factis & conſilio. Temperans gemitibus & querelis Hermanus diſsimulabat ægritudinem: neue in diſcrimen incideret, cauſam, patris minimè probare videbatur: ſuamque Imperatori operam non negabat. Vrbem Rochlicium ad Muldam flumen, ipſe tum poſsidebat, Miſnam tenebat patruus eius Guncelinus.

Bolislai Boemi Munstores in Luſatiam & Miſniã. Dux Boemiæ morte Echardi audita, cuius veritus erat & arma & auctoritatem, ſtatim GERONEM Marchionem Luſatium inuadit: & ei vrbem præcipuam Budiſsinam eripit: nec contentus eo ſucceſſu, arma vltra Albim transfert: & Miſnenſes non valde paratos territat, & populando Strelam vſque peruenit: cùm Miſnenſes ne agri vaſtarentur, ſe redemiſſent pecunia.

Studebat idem Dux Hermano genero ſuo, vrbis illius poſſeſsionem adiungere; & inde ſibi quaſi ianuam patefacere, ad reliquam regionem ſubiugandam, quam inprimis exiſtimabat ſuis cupiditatibus opportunam. Eadem cauſa ortæ ingentes ſunt ſimultates, inter Hermanum & Guncelinum eius patruum: & hunc quidem ſæpe allexit Boemus de vrbe ſibi tradenda, ſed nihil efficere potuit: non quòd eius ſocietatem non optaret: ſed ne depræhenſus, gratiam Regis amitteret, & in diſcrimen fortunarum veniret: quòd agnati vlciſcendi cauſa, cum exteris ſe videretur coniungere; & priuato aliquo prætextu, demum etiam Regi conaretur moleſtus eſſe. Eo tamen rem deduxit Boemus, vt in arce Miſna præſidium haberet Hermanus: vrbem Guncelinus defenderet: & inter ipſos quaſi æquata adminiſtratio eſſet: quod inprimis malè habere Guncelinum nouerat. Erat inter ipſos agnatos (vt fieri ferè ſolet inter patruos & fratrum filios) odium valde aſperum: ſed animi ciuium Guncelino addictiores erant, propterea quòd Hermani culpa erant mulctati pecunia, & multa in agris amiſerant.

Simultates inter Hermanum & Guncelinũ.

Tumultus in vrbe Miſna. Die quodam Hermani præfectus, pabulatum ex arce miſerat magnam ſui præſidij partem: equites cùm longiùs progreſſi eſſent, ciues occaſione arrepta, ad arcem accurrunt, & portam orientalem oppugnant.

In eo conflictu cuſtos arcis Brecio quidam occiditur: ciues inde ad Ozeri præfecti conclaue, vno impetu feruntur: feneſtrás

feneſtras ſaxis & miſsilibus deſtruunt: ipſumque ſibi tradi clamore inuſitato poſtulant. *Ducis Sueuiæ.*

Ditmarus quidam, genere nobilis, & apud ciues antea gratioſus, furentes de loco editiore appellans, hortatur vt memores beneficiorum Echardi, qui eos aduerſus Boemos ſemper defenderit, eius filio abſenti parcant: ſi cauſam iracundiæ iuſtam habeant, eam proferant: ſe paratum & Hermani, & ſuo nomine ipſis ſatisfacere, & temeritatis iſtius meminiſſe amplius nolle. Factioſi dari ſibi præfectum, magis etiam importunè, quàm antea fecerant, flagitant. Ditmarus ſtrepitu ac clamore accenſus: Quem, (inquit) tam inclementer poſcitis, me viuente non accipietis: cum Ozero aut vi erumpemus, aut cum eo vitam ponemus: Vos quid Hermano reſpondeatis, circumſpicite. Territi ciues ſermone animoſo, cum iis, qui in arce erant, paciſcuntur: Ozerum & præſidiarios abire permittunt: qui ad Bolislaum proficiſcentes, de iniuria conqueruntur, & ſe orant reſtitui.

Quod diu optauerat Boemus, iam ſe conſecutum ſperat: itaque Ozerum armis eiectum, quàm poteſt celerrimè, armis reducit. *Ozeri reſtitutio armis Bohemi.* Statim vt ad mœnia Dux acceſsit; portam ciues aperiunt, & veniam ſui furoris petunt. Eiluardus Præſul cum ſacerdotibus collegis paulò ante exceſſerat: potius fortunas linquens diripiendas, quàm vt ab ea gente vexaretur; quam eſſe infenſam nomini Saxonico & Miſnenſi ſciebat: nam quid ſuis accidiſſet anteceſſoribus, recordabatur. Bolislaus voti diuturni factus compos, de ſua ſententia in vrbe capta, res omnes diſponit: & ad dicendã cauſam ciues turbulentos vocat. Hi nec occaſionem temeritatis ſatis ſpecioſam habebant, quòd Hermanum impugnaſſent: nec conferre in GVNCELINVM culpam poterant, quòd in eiuſdem abſentia facinus perpetraſſent. Hoc culpam eorum nonnihil mitigabat, quòd dicerent initium ab vtriuſque partis militibus fuiſſe ortum. Præterea Ditmarus, qui allocutus eos in tumultu fuerat, pro iis intercedebat: ideo mulcta pecuniaria paucis indicta, qui auctores fuiſſe conuincebantur, cæteris parci iuſsit ſi quieſcerent, & militem petulanter poſthac non tractarent.

Ex vrbe deinceps ſtatim excurſiones facit, & prædas agit, ad Eliſtrum vſque fluuium: locis paulò munitioribus, quæ ſubita impreſsione ceperat, præſidia imponit. *Bohemi excurſiones ex vrbe Miſna.* Hoc videntes fieri, non ſine ſuorum incommodo, Eſico Comes Vurcinenſis, & Ditericus Marchio Lansbergius: copiis Boemi ſeſe obiiciunt, & impetum nonnihil retardant. Ad reliquos verò Saxones, quo in pe-

Duces Sueciæ. riculo verſentur, literas mittunt: & opem in caſu tam ſubito expetunt. Decernuntur legati; qui cauſam iniuriæ ab hoſte exquirerent: eumque vt abſtineret à vi, admonerent: alioquin ſe amicos & ſocios ſummis viribus defenſuros. Boemus verſutia quadam ita Saxonibus reſpondet, vt placati diſcederent: propterea quòd Hermani cauſam tutatus eſſet, contra ſeditioſos quoſdam & militem ſuum continere non potuiſſet. Vrbe tamen Miſna excedere, & deducere præſidium fuit coactus, minis Saxonum: ſed Dux ſine iniuria ſuorum domum nunquam rediit: quaſi inſito odio, quod iniuriæ inuicem factæ vtrinque excitauerant.

Erat Hermanus cum Rege profectus in Italiam, qui Harduigum impugnabat, nomen ſibi regium in Inſubribus vſurpantem: cum eodem rurſus iuerat in Burgundiam, cùm Rodolphus Rex ſceptrum eſſet traditurus Imperatori. Abſente ipſo Hermano, patruus eius, ſuis non ſatis fidus, & à Boemis ipſe quoque ex vrbe primaria eiectus, acri dolore cruciatur: & in primis propter vrbem captam indignatur: cumque à Boemo vindictam ſumere non liceret: ditionem Hermani abſentis inuadit, cuius milites in ea ſeruanda negligentes fuerant: itaque primùm oppidum Strelam adoritur: inde cùm à præſidiariis, præter ſpem reiiceretur, eodem itinere Rochlicium contendit; antequàm ſcire poſſent ciues, quo animo eſſet is, quem defenſorem citius, quàm hoſtem fore ſperauerant. In vrbem improuisò irrumpens, ciues obtruncat, tecta incendit, & planè hoſtilia perpetrat.

Guncelini rapinæ in ditione patrui.

Vindicta Hermani de Guncelini iniuria. Allato nuncio de rebus in ſua ditione geſtis, Hermanus Imperatori iam creato cauſam exponit: orat vt ſibi ad tuendos ſuos liceat accurrere: eum præfectis ſuis per literas Imperator etiam atq; etiam cõmendat. In patriam reuerſus, aduentum ſuum celatum eſſe voluit: vt præter opinionem, patruum violentum & iniuſtum, qua maximè ratione & occaſione daretur, vindicaret aut opprimeret. Collatis cum ſolo fratre Echardo ferocis animi viro, conſiliis, ſtatuit de eius iuſſu atque voluntate, caſtrum Turingicum, quod Guncelinus ſupra ripam Salæ extruxerat firmiſſimum, expugnare. Echardus conuocatis amicis & clientibus Hermani, reditum iis ſignificat: ſimul ex iis quærit, quid ei conſilij impertiant ad ſua recuperanda; deinde conuocari populos ſuos Hermanus iubet: ad quem maximè frequentes confluunt, partim gratulaturi felicem ex Italia Burgundiaque reditum, partim ab eo officij & obædientiæ gratiam inituri, partim expoſituri querelas, de illatis iniuriis ac contumeliis; ſimulq; petituri, ne

ipſorum

ipſorum cauſam negligeret. Eis primùm gratias agit: deinde quid ſit facturus explicat: & miram omnium, in vlciſcendo Guncelino, alacritatem animaduertit. Conſtituto igitur die, caſtellum eius aggreditur & expugnat, theſauros rapit, ædificia incendit, muros complanat: confectoque ex ſententia negotio literas ab Imperatore ſibi datas, ad præfectos mittit. Guncelinus vt clanculùm aliis nocuerat; ita ſuos oppreſſos cognouit, antequàm ſciret fratris filium in Germaniam rediiſſe. *Duces Suſa-niæ.*

Reuerſo poſt aliquot menſes ipſo Imperatore in Saxoniam, dies Guncelino dicitur: in quo grauiſsimè non tantùm ab Hermano, ſed ab aliis quoq; accuſatus, cauſa cadit, & vitam difficulter impetrat: Hermano Miſna redditur: & in eam vrbem præfectus regius interea mittitur, donec Hermanus tranſactis rebus cæteris, cum dignitate reduceretur. Id cùm fieret, ab ingreſſu vrbis, alter patruus Bruno, arcere eum ſtuduit: quem milite & facultatibus iuuit Boemus contra generum: ſemper enim fauere eis viſus eſt, qui rebus Miſnenſium in commodarent, eamque vrbem, quam ſæpius ſpoliauerat, rurſus ad prædam expectabat. Multùm cauſam Hermani iuuabant fauor Reginæ, & Thammonis Antiſtitis Magdeburgij auctoritas, quibus carus multis nominibus erat. Itaque cùm Miſnam per legatum Imperatoris deduceretur, diſcrimen magnum euaſit ſua prudentia: quòd eò præmiſiſſet fortiſsimum quenque è ſuis militibus. Receptus à ciuibus eſt ſingulari gaudio & lætis acclamationibus: quos in arcem ſe comitatos, humaniſsimè alloquitur, & animo eſſe bono iubet: iniurias omnes omnibus ignoſcit; ad fidem in poſterum adhortatur: cuius diei lætitia, & Principis bonitas, metum ademit vniuerſis: fuitq; eius gubernatio quieta, & ciuibus aliquoties iam exhauſtis ſalutaris.

Cùm bellum aduerſus ſocerum eius ab Imperij ordinibus decerneretur, inter cæteros belli duces ipſe nominatus eſt: parteſq; Iarimiri affinis ſui defendit: ſed eius expeditionis maior apparatus fuit, quàm gloria: nam cùm Saxones è vaſtata prouincia Glogouiana, pecuniam & prædas congererent; vrbis eius obſidionẽ intermiſerunt, in qua ſumma verſabatur victoriæ: nec ſine dedecore repedarunt domum. Collata in HERMANVM culpa eius rei aliqua eſt, quòd ſocero nimium fauiſſet: nec duces reliqui crimine caruerunt: qui reuera periculum fugientes, prædæ copiam ſecuti erant: non commodum publicum ſpectauerant. Auxit aliquo modo ſuſpicionem illam de HERMANO conceptã: *Bellum Boemicum.*

 quod

Ducis Sue-[illegible] quo ire deſtinauerat, ingreditur. Feſſus itinere, cœnam ſtrui ſubitò iubet: & in conclaue quoddam tabulatum, ſe cum paucis, iiſque fidiſsimis confert cubitum: cætera miniſtrorum turba per domum iacebat, ſomno obruta. Aduerſarij eius, quaſi concluſum iam habituri, eodem veniunt: & collatis ſententiis atq; armis, domum nocte inuadunt. Miniſtri Echardum arctè dormientem, ſuſcitantes clamoribus, conclaue non pulſant: ne locum hoſtibus domini inueniendi monſtrarent, & proditionis poſſent argui. Ipſe quid fieret, è tumultu colligens, cùm euadere per feneſtram vellet, hoſtibus aditum ſui inuadendi faciliorem patefecit. Ante fores occiſi ſunt eius centuriones Hermanus & Hatolphus, viri fortes: vulneratus lethaliter Erminoldus cubicularius: ipſe mortem ante oculos proſpiciēs, pugnauit pro ſua ſalute acerrimè. *Echardi interitus.* Siffridus tādem, haſta in eum ſummis viribus contorta, nodos ceruicis frangit, vt in terram pronus caderet. Miniſtri qui per domū ſparſi erant, nec pugnantem iuuare, nec mortuum vindicare audebant, præ terrore & tumultu. Percuſſor eius nihil antiquius habuit, quàm vt interfecti caput ſecum auferret. Factum hoc eſt pridie Cal. Maij (vt Ditmarus, & annales Quedilnburgij) anno ſupra milleſimum ſecundo, vt Lambertus: quarto, vt Chronica
1002. Magdeburgia, quibus hoc loco minus fidei tribuo. Cadauer truncum Alferus eius loci abbas, honorificè in templum deportat: quod Suanhildis vxor, & Hermanus filius Ienam vrbem Turingiæ, quæ illorum ſedes erat, ferentes, terræ condiderunt. Caput ludibrio habetur, & oſtentatur ab aduerſariis. *Cauſa mortis Echardi.* Cauſa necis eius non exponitur vniuſmodi: nam chronica Magdeburgia referūt, quòd à Lotharij Comitis Saxoniæ miniſtris interfectus ſit, cui ipſe ſtruxerit inſidias, propter ſermonem in conuentu Fraſano habitum. Ditmarus ait, autumare nonnullos, quòd à ſororibus Regis, quas Vuerlæ in cæna contumelia affecerat, percuſſores immiſsi ſint. Eam autem, quam de ſua ſententia Ditmarus cōmemorat, magis iudico veriſimilem. Henricus è coniuratis vnus, Siffridi auunculus, Echardi Comitis ſuaſu, aliquando cædi flagellis iuſſus ab Othone Imperatore eſt: inde ait eum ſemper quęſiuiſſe vindictæ occaſionem: quam nunc honeſtam nactum ſe arbitrabatur, dum impunè opprimeret & hoſtem Regis creati, & ſuum inimicum capitalem. Echardū ipſum, niſi ambitione ſe euertiſſet, decus regni, ſolatium imperij, terrorem hoſtium, ſpem ſuę ſtirpis, ac virum in omnibus laudandum fuiſſe, idem Ditmarus memoriæ prodidit. Eius ditionem in Saxonia obtinuit Bruno, nō Othonis III. frater, vt annales Magdeburgij (fratrem enim Otho nullum

habuit

habuit) ſed patrui Ecberti frater patruelis, qui Conradi II. Imperatoris vitricus fuit: nam vidua Brunonis GISELA, digna regio thalamo habita eſt. SVANHILDIS vxor eius vidua, cum filiis orbis, ſe Miſnam contulit: quæ inde etiam bello Boemico mox eſt eiecta. *Duces Sueuiæ.*

Interregni enim tempore Miſniam propè omnem peruagatus fuerat Bolislaus: ad quem cùm de iniuria mitterentur legati à Saxonibus; reſpondit, ſe non inſciente Rege Henrico id feciſſe: cuius hoſtem Echardum, eiusque filios pro hoſtibus habuerit. Si aliter Regi videatur; quem vnanimes elegerint, ſe facilè quieturũ; & quæ ipſis placerent, eadem celeritate & promptitudine facturum. His dictis imponens omnibus cauſam ſuam, quaſi iuſtiſſima fuiſſet, obtinet, ipſo Rege probante, & nõ diſſentientibus, qui cum Rege facerent, Saxonibus. Duplicem igitur ſuæ victoriç fructum cepit Bolislaus: cùm & raptoris partes egiſſet, ditatus præda: & nunc venditoris ageret, cùm erepta aliis, non niſi mercede & precio reſtitueret. Nunc de Echardi fratribus dicendum porro eſt, antequam ad filios eius perueniamus. *Bolislai Boemi excurſiones in Miſniam.*

GVNCELINVS.

GVNCELINVS III. Othonis filius, vxorem nõ habuit, quod proditur: varij ingenij atque fortunæ vir: Marchio Miſenæ, vrbis nõ poſſeſsionem, ſed præfecturam habuit. Coluit præcipuè Bolislai Ducis Boemi amicitiam: qui hoſtis Regis apertè erat; & magnã viciſsim ſpem ponebat in Guncelino, cuius opera, cõfidebat ſe vrbem Miſnam vel precio, vel vi adepturum. Ideo illum & beneficiis ſæpe cumulabat: & ad renouandã priſtinam inter ipſos & vtrorumq; (vt dicebat) maiores amicitiam & ſocietatem inuitabat. Coram eo Regem ſæpius Dux accuſat iniuſticiæ: & reuocat in memoriam fratris, viri fortiſsimi, indignam cædem: & timorem ipſi quoq; iniicit: præterea breui futurum prædicebat, vt à ſuis quoq; Rex deſeratur amicis & propinquis: ſe non neſcire conſilia eorũ, qui de Rege meliore eligendo deliberent; & factorum ſuorũ non futiles habeant rationes. Hæc illi & per literas, & per amicos ſæpe occinebat: præterea amplificabat cõmoda, quæ eſſet percepturus, ſi à Rege diſcederet, & ſuo auxilio atq; patrocinio tereretur. Omnia hæc tanto ſtudio agebat Boemus, vt vrbem Miſnam ſuæ ditioni (vt dixi) acquireret, quam cupiebat ſedem belli contra Saxones eligere: auſus quoque legatos ad eum eadem de cauſa mittere. *Amicitia Guncelini & Bolislai Boemi ſimulata.*

His veluti machinis GVNCELINVS impugnatus, interdũ nutabat:

Duces Sueuiæ.

tabat: ſed cùm reſpiceret ad beneficia, quæ à rege acceperat, rurſus damnabat priorem ſententiam: cùm externo ſeſe totum credere, nec honeſtum ſatis, nec tutum omnino videretur. Legatorum Boemicorum aduentu gauiſus minime eſt: ne in ſuſpicionē Regi & Saxonibus veniret: & proditionis argueretur, & præfecturam inſignem amitteret. Quamobrem vt & Regi fidem ſeruaret, quam debebat: & Ducem aſtutum, quem timere cogebatur, non planè offenderet: ſe paratũ oſtendebat, ad colendam veterē neceſſitudinē: neq; negabat ſe Boemo debere plurimùm: ſibi tamen ad gratificandum, non ſolùm poteſtatē, ſed etiam omnem opportunitatē eſſe ademptam, militem enim ſuũ, quem haberet in præſidio, ita eſſe deditum atq; addictũ Regi: vt ſi modò mentio fieret, legatos publica de cauſa aduenisse; neque legatos tutos, neq; ſe fore incolumem ideo rogat Ducem, ſibi etiam hoc ignoſcat, quòd non maiore honore eos acceperit; quos quaſi hoſpites tractauerit, & priuati negotij prætextu, in vrbe adierit, ad ſeſe venire nō permiſerit. Conſiderans autē Guncelinus fratris exemplũ atrox, ſe à rege humaniſsimo noluit ſeiungere, & ad partem iniquiorem tranſire: quamuis è Ditmaro intelligatur, eius animum ferè fuiſſe propenſiorē erga Boemum, quàm ipſum ſatis decebat: nam paulò pòſt ad Boëmum ipſe legatos miſit, qui ſignificarent, ſe nihil eorum poſſe facere, quæ rogaretur; ſed illud petere, ne nuncios aut literas ad ſe crebriores mitteret; & ſuſpicionem de ſe conceptam, ſi ſua dignum amicitia iudicaret, magis augeret. Eos legatos Boemus præhendit, & cuſtodiæ mandat: & Guncelinum ſuæ ſententiæ planè relinquit incertum: ſperabat enim quòd precibus non obtinuiſſet, id ſilentio & aſtu, quo plurimùm confidebat, ſeſe effecturum.

Boemi in Guncelinũ expeditio.

Igitur antequàm quidquam poſſet intelligere præfectus Miſnenſis: duas militum legiones, celeriter conſcriptas, itineribus nō ſolitis Strelam præmittit; quod oppidum dotale erat Boemi filię: ipſe continente itinere cum alijs copiis conſequitur: vadoque per Albim monſtrato, omnem exercitum traducit, ea agit quanta maxima poteſt cautione; neue ad vicinos querela aliqua, quæ ſuis obſtaret conatibus, deferretur, hominum nulli ne minimam quidem patitur vim fieri aut iniuriam. Guncelinus propter moram legatorum, id quod eſſet, ſagaciter ſubodoratus, arma & ipſe expedit; & in procinctu eſſe vicinos iubet, propter Boemos, hoſtes, ſui Ducis ingenio, ſimulatores & callidos; nec non erga Germanos, ſua natura crudeles. Agmen ſuũ Boemus diuidit quadrifariam. Vnam partem mittit per ſiluam opacam ad pagum

Cerenum

Cerenum, vrbi Miſnæ propinquum, quæ primo crepuſculo ad eum locum improuiſa adueniens, ita pagum obſidet: vt ne cui fuga pateret, aut fraus aliquo modo detegeretur. Altera pars Lomatium aggreditur oppidum, teſte Ditmaro, optimè tum excultũ: idque eodem quo venerat momento, enſe & flamma totum euertit. Ea agminis pars, quæ ire Mogellam iuſſa fuerat, loci eius ciues habuit obuios: qui ſimulata deditione, cladem auertunt: nam ſe ſocios fore Boemorum, & in caſtra Ducis ituros, promittunt: tantuli modo temporis ſpacium impetrent, vt rebus collectis arma ſumerent, & agmen parati ſequerentur. Boemi ad Miſnam capiendam intenti & feſtini, Mogellanis credunt, & coniungere agmina properant: iamque vrbem interclusam & captam opinione ſibi perſuadent. Interea quantùm præ foribus periculum ſit, & quàm inopinatum, & quid hoſtes moliantur, Guncelino Mogellani ſignificant. Bolislaus motis caſtris, cùm Mogellanorum ceſſationem animaduerteret; tanquam perfidis extrema minitatur: miſsiſque paucis equitibus eos meminiſſe promiſſorum iubet: qui moræ prætextum inuenientes, nocte interiecta, vicinos quos poterant, euocant & colligunt: eosque ad ſe tuendos, & patriam defendendam hortantur: ne idem illis mox accideret, quod Lomaciis accidiſſet. Igitur ſumptis confeſtim armis ante ſolis ortum in caſtra Boëmica tendunt: & cùm amici aduentare putarentur: præter omnium ſpem, in hoſtes feſſos & dormitantes clamoribus irruunt: cumque multò plures eſſe eorũ crederent Boemi, fugam diſperſi capiunt: quorum in nocturno tumultu, & locorum ignoratione occiſi ſunt tria millia, nec pauciores capti: præterea in Albi non exiguus eorum numerus periit. Dux ipſe BOLISLAVS, animi incertus, & ſpe temeraria deluſus, aufugit: & exercitu paſsim cæſo aut capto, aut in hoſtili loco relicto, cum dedecore ad ſuos reuertitur. Mogellani defeſſi, nec vltra Albim conſequi hoſtem potuerunt, nec erumpere Guncelinus auſus fuit, vt qui Cerenum obſeſſum tenebant, profligaret; quæ pars agminis noto fluminis traiectu, tutiùs euaſit. Strela capitur, & Boemis adimitur, quam Hermanus Echardi filius, quomodo obtinuerit, perſpicuè ſatis non eſt perſcriptum. *Duces Saxoniæ.* *Clades Boemorum.*

Decreta in Boemiam expeditione, Guncelinus vnà cum Rege proficiſcitur: Rex felici auſpicio Iarimirũ Bolislai fratrẽ reſtituit: & cum eo Pragam adiens, in maiorum ſolio collocat. Bolislaus in anguſtias magnas inſperato coniectus, ad Milcienos gentem Slauicam fugit: in quos expeditio decernitur, & Budiſsina obſidetur: ad quam vrbem copias adducit Guncelinus, antequam veniret *Henrici Cæſaris & Guncelini in Bohemiam expeditio.*

Ducem Sueuiæ. veniret Rex, qui intereſſe illi obſidioni voluit. Vrbs deditione tandem capitur: & nequid noui moliretur Boemus, Guncelino mandatur: vt finium cuſtodiam diligenter agat: & Hermano *Bellum Polonicum.* Comiti Rochilicio, Budiſsinorum præfecto, quacunque in re ſit opus, auxiliũ ſubminiſtret. Secutum eſt bellum grauius Bolislai, Regis Poloniæ filij: qui vſq; ad fines Saxoniæ populabũdus venerat. In eo bello magna virtus Guncelini fuit, tùm vt Regi Romanorũ ſe probaret, & virtutem declararet; tùm, vt ſuſpicionem de ſe ortã, quòd cum hoſtibus externis colluderet, facto inſigni refutaret. Non deſiſtebat Boemus, qui iam nouas copias è Slauis & *Bellum Boemicum.* Boemis contraxerat, prouincias Imperij vexare, & populos inprimis Tranſalbinos. Cum ſuarum autẽ factionum miniſtris & ſatellitibus vrbẽ Budiſsinam recipiebat. Igitur ad Regẽ ſcribit Guncelinus, & auxiliũ poſtulat: veritus ſi progrederetur, ne Ciſalbinis quoq; noceret, & ſibi maiora ad bellum cõpararet præſidia. Rex acceptis eius literis, mandat cæteris Marchionibus limitaneis; vt vicinos iuuent, & fieri iniuriam ſubditis imperio, ne patiantur: & vim vni fraudulenter illatã, ope mutua repellant. Bolislaus quieſcere neſcius, nec Regem curabat; & Marchiones, quibus conſueuerat artibus, detinebat. Rex tandẽ calliditate & tyrannide eius offenſus, militem conſcribit, vt ꝓuincias vicinas defenderet: ſed iniuria temporis fiebat; vt nihil aut expectatione militũ, aut voto ſuo dignum efficeret; & propter tempeſtatem ſubitam vix exercitum reduceret. Guncelino maiores copias relinquit: eumque hortatur, vt hoſti reſiſtat, & pro viribus tueatur prouinciam. Apud Boemum exulabat adhuc Auſtriacus, qui eum extimulare credebatur: ei autem nihil tribuebat Boemus ſtipendij, niſi quod ex hoſtili agro quæſiuiſſet: receptum igitur tantùm habuit, nec vllo in honore fuit: & è præda miſerorum viuens, ipſe quoque miſerè conſcientia excitus, Regis gratiam implorauit: cuius cùm facta ſibi ſpes eſſet, tacitè à Boemo diſcedit, ne in vitæ incideret periculum.

Interea Rex in Burgundos proficiſcitur: qua occaſionẽ Boemus vſus, quibus potuit iniurias intulit, nulli æquus aut fidus, *Contentio Guncelini cum Hermano Rochlicio.* dum ſuam expleret in armis libidinem. Erat inter Guncelinum Marchionẽ Miſnenſem, & inter Hermanum Comitem Rochliciũ de maiorũ bonis contentio, quæ ad arma vſq; proceſsit: quia patrui (vt ait Ditmarus) ſemper in fratrũ filios ſunt ſequiores. Hermanus Regi tum militabat in Burgundia: interea Strelam oppidũ eius, Guncelinus oppugnat; ſed ab Hermani milite repellitur: ſubitò autem contendens Rochliciũ, ciues incautos adoritur: vrbẽq;

captam

captam incendit, nec à magna iniuria abſtinet. Extruxit poſt id tempus Guncelinus caſtrum ad Salam, quod ornatum munitumque & ædificiis & propugnaculis erat: in quod fortunas ſuas conferebat, metu Polonorum & Boemorum, qui armis in vicinia graſſabantur. Reuerſus è caſtris regiis Hermanus, cum fratre Echardo deliberat, quomodo vindictã de patruo ſumeret, tam violento & iniuſto. Non neſcientes igitur Guncelini theſauros, in caſtro illo nouo depoſitos, clàm conuocatis ciuibus & ſociis ſuis, locum illum improuiſis omnibus expugnant: præſidium cędunt: & fortunis rapto quæſitis, raptu potiuntur. Aedificia deinde incendunt, & arcem diſturbant. Animis vtrinq; ardentibus, arma ſæuiiſſent: niſi interceſsiſſet mandatum regium: quod pœnam perduellis ei ſtatuebat, qui côntra alterum quid committeret, donec cauſa publicè diſcuſſa, aut regia auctoritate deciſa eſſet. Erat venturus Rex intra dies paucos Mersburgum: eò agnatos vocat: pœna ei indicta, qui venire recuſauiſſet. Rochlicius auctorem iniuriæ, patruum accuſat: ſuam erga Regem fidem commemorat: pro quo dum foris propugnaſſet, in diſcrimen veniſſet fortunarum domi: læſus videlicet ab eo, cui tutelam rerum ſuarum præcipuè debuiſſet cõmendare: inprimis cõquerebatur de occiſis ciuibus optimis Rochlicienſibus. Grauis erat hæc accuſatio Hermani: ſed longe grauior ipſius Regis, quòd Bolislao Duci magis fauiſſet, quàm par erat: quòd cum eo per legatos & internuncios agitaret conſilia: quòd Iaromirum eius fratrem, Regis amicum, impediiſſet: quòd ingenuos & liberos homines captos, Iudæis aut Slauis vendidiſſet: quòd latrocinia, pro ea quam haberet poteſtate, non ſeuerè ſatis coërcuiſſet: quòd homines denique quietos laceſsiſſet, & pacem publicam, cuius defenſor conſtitutus ſit, violaſſet. Propter has accuſationes, reus maieſtatis iudicatur, de aliorum Principum conſilio. Cùm autem factorum ſuorũ cauſas afferre idoneas ſatis nequiret: à Principibus petit mitigationem ſententiæ: ſeque iis ſupplex committit, rogans, vt animum Regis flecterent ad clementiam: ſuaque merita aliqua recenſet, quæ non erant in Remp. nulla aut obſcura. Igitur Regi ſeſe dedens, vitam impetrat. Traditur Arnolpho Antiſtiti cuſtodiendus: & in vrbe Libuſſa, quam Rex inſtaurauerat, vitam degere iubetur. Præfectura Miſnæ interea committitur Friderico cuidam Comiti: & paulò pòſt HERMANO Guncelini fratris filio aſsignatur: vndè alia controuerſia, inter Guncelini exulis fratrem Brunonem, & Hermanum ipſum exorta fuit, vt mox dicetur. Capta in his motibus Libuſſa à Boemo, atque cremata

Duces Saxoniae.

Accuſationes Guncelini.

Libuſſa cremata.

Duces Sueuiæ. cremata eſt: & Guncelinus cum reliquis abductus, vt Ditmarus ait: ſed mox eundem ſcribit in vinculis detentum Pabebergæ, ac ſeptimo demum anno liberatum menſe Decembri, nati Chriſti
1018. ſupra milleſimum octauo decimo. De eius obitu nihil amplius nobis conſtat: & eum vixiſſe cœlibem, dictum in initio eſt.

BRVNO II.

BRVNO Othonis quartus filius natu maximus, Brunonis Romani Pontificis frater, animi vir ferocis: cùm Guncelinum alterum fratrem dignitate priuatum & mandatum cuſtodiæ cerneret: ad Ducem Boemum confugit, cuius nomine in periculum frater venerat: cupiebat enim eius adiumento ademptum fratri Miſniæ principatũ recuperare, & eum agnato eripere: cui Boemus ſtatim operam & auxilium obtulit. Cùm non neſciret Bruno, agnatum Hermanum per regium legatum breui deducendũ eſſe Miſnam: id iniit conſilium, vt in via ipſum interciperet: & talibus inſidiis præfectum vrbis loco pelleret, & vrbe opportuna potiretur. Ita verò cum Boemo conuenerat; vt poſſeſsionem vrbis Bruno, prædam ex ea captam milites exteri retinerent: ciues non amplius in fide Regis, ſed in Ducis Boemiæ tutela eſſent. Itaque explorare Brunonem omnia, & occaſione vti iubet: equitatum ipſe colligit è Boemis & Polonis (vt Ditmarus narrat) cum quo cis Albim manet in inſidiis: nam intereſſe ei periculo ipſe voluit, quod ſibi & gloriam & fructum ſperabat allaturum.

Dies præſtituta publico conſilio erat, qua Miſnam HERMANVS pompa ſolenni introducendus eſſet; & præfectus regius, qui controuerſiæ tempore vicariam poteſtatem habuerat, dimittendus. Eodem die Boliſlai turmæ, quibus Brunonem præfecerat, ad Albim infra Miſnam aduentant: & flumen cum prima luce tranſeunt: vt Hermanum exciperent, & præfectum vi exturbarent: cùm nemo ſuſpicari poſſet, hoſtem in propinquo latêre. Erant duo Vuetinij, qui in ſuburbio Miſnenſe habitauerant: quos captos Brunoni Boemus tradidit; & eos minis adegit, vt ſibi ad mœnia iter maximè peruium monſtrarent: quibus ducibus fiſus, noctis ſilentio, ad vrbem propius accedit, ſe ſpem in manibus habere exiſtimans, vrbis tali dolo potiundæ. Hermanus pro ſua ſagacitate paulò antè præſidium miſerat: idque in ſuburbio locauerat, vt ſe contra inſidias muniret: quia animum patrui, è fuga ipſius, coniiciebat eſſe iniquiſsimum: nec credendum intelligebat Boemo, ad quem ſe contulerat: quemque præ-

cocia

cocia inire conſilia non ignorabat. BRVNO transmiſſo Albi, cùm per exploratores loca omnia plena eſſe militibus audiret, pedem celerrimè refert: ne ſi Miſnenſes hoſtium præſentiam ſentirent, reditu ipſos prohiberent. Bolislaus euentum vltra ripã expectabat: qui cùm redeuntes ſuos cerneret: propter ſpem deluſam indignatur: & exercitum reducit, nõ ſine maleficio agrorum, per quos redeundum erat. BRVNO fortunam expertus malignam, creditur reliquam exegiſſe vitam in exilio. Nam quid poſt hoc tempus egerit, aut quid poſtea poſſederit, ex Annalibus inueſtigare nondũ potui. Hermanus igitur Echardi Rebellis filius, patruis duobus repulſis, & ſine hærede viuentibus, firmam vrbis Miſnæ accipit poſſeſsionem: de quo iam porrò dicendum eſt. *Ducis Saxoniæ.*

HERMANVS.

HERMANVS Echardi Rebellis primus filius: habuit vxorem HEMMILDIM, Ducis Boemiæ Bolislai è prima vxore filiam. Etenim Bolislaus tres vxores habuit, primam Miſnenſem HEMMILDIM, Ridachi Comitis Mersburgij filiam, quam repudiauit: alteram Vngaram, quam etiam neglexit: tertiam Dobremiri filiam, è qua MISECONEM & DOBREMIRVM filios, & tres filias ſuſtulit, teſte Ditmaro. Duxit Boemi filiam, HERMANVS, ſi illa fortè affinitate res ſuas ſtabilire poſſet, & virum fortem his terris infeſtum, ſibi conciliare. Verùm vt per filiæ nuptias transferre ad ſe has regiones ſtudebat: ita prudentia & virtute Hermani factum eſt, vt fruſtra niteretur. Vndè magis Hermani patruis fauit, per quos ſperabat ſe Miſnam conſecuturum: quàm genero ſuo, qui patrias poſſeſsiones, vt ipſum decebat, defendebat acriter.

Hermani pater cùm res ſupra vires moliretur; multorum ſibi conflauit, nec iniuſtum quidem odium: nec paucos ſanè læſit, ambitione excæcatus. Occidebatur quidam eius familiaris, Vilhelmus Comes Turingiæ, & viri nobiles Vuitechindus & Hermanus: quorum obitu ita dolebat, vt ad filium mitteret militem: mandaretq; vt Vinarienſes obſideret, qui vel hoſtes receperant, vel illius cædis conſcij & conſortes erant: nec ſanè ceſſauit patris imperium filius exequi. In ea obſidione dum eſſet, acerbum de cæde patris immani, nuncium accipit: quo territus obſidionem ſoluit: & patris caſu ad matrem delato, cum ea in Saxoniam proficiſcitur: cadauer Ienam deportat; factiſque exequiis in ea vrbe tumulat. Miſerationem mouebat plurimis vxor Echardi, fœmi- *Echardi Rebellis cædes.*

Ducer Suenie.

na pia & illuſtris: quia cædes tanti viri indigna non paucis videbatur: qui caſu eius gemebant: accuſantibus tamen in eo impietatem, qua ſe in exitium ſponte coniecerat, qui toti Reipub. potuiſſet prodeſſe & factis & conſilio. Temperans gemitibus & querelis Hermanus diſsimulabat ægritudinem: neue in diſcrimen incideret, cauſam, patris minimè probare videbatur: ſuamque Imperatori operam non negabat. Vrbem Rochlicium ad Muldam flumen, ipſe tum poſsidebat, Miſnam tenebat patruus eius Guncelinus.

Boleslai Bohemi Munſtores in Luſatiam & Miſniã.

Dux Boemiæ morte Echardi audita, cuius veritus erat & arma & auctoritatem, ſtatim GERONEM Marchionem Luſatium inuadit: & ei vrbem præcipuam Budiſsinam eripit: nec contentus eo ſucceſſu, arma vltra Albim transfert: & Miſnenſes non valde paratos territat, & populando Strelam vſque peruenit: cùm Miſnenſes ne agri vaſtarentur, ſe redemiſſent pecunia.

Simultates inter Hermanum & Guncelinũ.

Studebat idem Dux Hermano genero ſuo, vrbis illius poſſeſsionem adiungere; & inde ſibi quaſi ianuam patefacere, ad reliquam regionem ſubiugandam, quam inprimis exiſtimabat ſuis cupiditatibus opportunam. Eade cauſa ortæ ingentes ſunt ſimultates, inter Hermanum & Guncelinum eius patruum: & hunc quidem ſæpe allexit Boemus de vrbe ſibi tradenda, ſed nihil efficere potuit: non quòd eius ſocietatem non optaret: ſed ne depræhenſus, gratiam Regis amitteret, & in diſcrimen fortunarum veniret: quòd agnati vlciſcendi cauſa, cum exteris ſe videretur coniungere; & priuato aliquo prætextu, demum etiam Regi conaretur moleſtus eſſe. Eo tamen rem deduxit Boemus, vt in arce Miſna præſidium haberet Hermanus: vrbem Guncelinus defenderet: & inter ipſos quaſi æquata adminiſtratio eſſet: quod inprimis malè habere Guncelinum nouerat. Erat inter ipſos agnatos (vt fieri ferè ſolet inter patruos & fratrum filios) odium valde aſperum: ſed animi ciuium Guncelino addictiores erant, propterea quòd Hermani culpa erant mulctati pecunia, & multa in agris amiſerant.

Tumultus in vrbe Miſna.

Die quodam Hermani præfectus, pabulatum ex arce miſerat magnam ſui præſidij partem: equites cùm longiùs progreſſi eſſent, ciues occaſione arrepta, ad arcem accurrunt, & portam orientalem oppugnant.

In eo conflictu cuſtos arcis Brecio quidam occiditur: ciues inde ad Ozeri præfecti conclaue, vno impetu feruntur:

feneſtras

feneſtras ſaxis & miſsilibus deſtruunt: ipſumque ſibi tradi clamore inuſitato poſtulant. Ducis Saxonici.

Ditmarus quidam, genere nobilis, & apud ciues anteà gratioſus, furentes de loco editiore appellans, hortatur vt memores beneficiorum Echardi, qui eos aduerſus Boemos ſemper defenderit, eius filio abſenti parcant: ſi cauſam iracundiæ iuſtam habeant, eam proferant: ſe paratum & Hermani, & ſuo nomine ipſis ſatisfacere, & temeritatis iſtius meminiſſe amplius nolle. Factioſi dari ſibi præfectum, magis etiam importunè, quàm antea fecerant, flagitant. Ditmarus ſtrepitu ac clamore accenſus: Quem, (inquit) tam inclementer poſcitis, me viuente non accipietis: cum Ozero aut vi erumpemus, aut cum eo vitam ponemus. Vos quid Hermano reſpondeatis, circumſpicite. Territi ciues ſermone animoſo, cum iis, qui in arce erant, paciſcuntur: Ozerum & præſidiarios abire permittunt: qui ad Bolislaum proficiſcentes, de iniuria conqueruntur, & ſe orant reſtitui.

Quod diu optauerat Boemus, iam ſe conſecutum ſperat: itaque Ozerum armis eiectum, quàm poteſt celerrimè, armis reducit. Statim vt ad mœnia Dux acceſsit; portam ciues aperiunt, & veniam ſui furoris petunt. Eiluardus Præſul cum ſacerdotibus collegis paulò ante exceſſerat: potius fortunas linquens diripiendas, quàm vt ab ea gente vexaretur; quam eſſe infenſam nomini Saxonico & Miſnenſi ſciebat: nam quid ſuis accidiſſet anteceſſoribus, recordabatur. Bolislaus voti diuturni factus compos, de ſua ſententia in vrbe capta, res omnes diſponit: & ad dicendã cauſam ciues turbulentos vocat. Hi nec occaſionem temeritatis ſatis ſpecioſam habebant, quòd Hermanum impugnaſſent: nec conferre in GVNCELINVM culpam poterant, quòd in eiuſdem abſentia facinus perpetraſſent. Hoc culpam eorum nonnihil mitigabat, quòd dicerent initium ab vtriusque partis militibus fuiſſe ortum. Præterea Ditmarus, qui allocutus eos in tumultu fuerat, pro iis intercedebat: ideo mulcta pecuniaria paucis indicta, qui auctores fuiſſe conuincebantur, cæteris parci iuſsit ſi quieſcerent, & militem petulanter poſthac non tractarent. Ozeri reſtitutio armis Bohemi.

Ex vrbe deinceps ſtatim excurſiones facit, & prædas agit, ad Eliſtrum vſque fluuium: locis paulò munitioribus, quæ ſubita impreſsione ceperat, præſidia imponit. Hoc videntes fieri, non ſine ſuorum incommodo, Eſico Comes Vurcinenſis, & Ditericus Marchio Lansbergius: copiis Boemi ſeſe obiiciunt, & impetum nonnihil retardant. Ad reliquos verò Saxones, quo in pe- Bohemi excurſiones ex vrbe Miſna.

ipſorum cauſam negligeret. Eis primùm gratias agit: deinde quid ſit facturus explicat: & miram omnium, in vlciſcendo Guncelino, alacritatem animaduertit. Conſtituto igitur die, caſtellum eius aggreditur & expugnat, theſauros rapit, ædificia incendit, muros complanat: confectoque ex ſententia negotio literas ab Imperatore ſibi datas, ad præfectos mittit. Guncelinus vt clanculum aliis nocuerat; ita ſuos oppreſſos cognouit, antequàm ſciret fratris filium in Germaniam rediiſſe. Ducis ſumma...

Reuerſo poſt aliquot menſes ipſo Imperatore in Saxoniam, dies Guncelino dicitur: in quo grauiſsimè non tantùm ab Hermano, ſed ab aliis quoq; accuſatus, cauſa cadit, & vitam difficulter impetrat: Hermano Miſna redditur: & in eam vrbem præfectus regius interea mittitur, donec Hermanus transactis rebus cæteris, cum dignitate reduceretur. Id cùm fieret, ab ingreſſu vrbis, alter patruus Bruno, arcere eum ſtuduit: quem milite & facultatibus iuuit Boemus contra generum: ſemper enim fauere eis viſus eſt, qui rebus Miſnenſium incommodarent, eamque vrbem, quam ſæpius ſpoliauerat, rurſus ad prædam expectabat. Multùm cauſam Hermani iuuabant fauor Reginæ, & Thammonis Antiſtitis Magdeburgij auctoritas, quibus carus multis nominibus erat. Itaque cùm Miſnam per legatum Imperatoris deduceretur, diſcrimen magnum euaſit ſua prudentia: quòd eò præmiſiſſet fortiſsimum quenque è ſuis militibus. Receptus à ciuibus eſt ſingulari gaudio & lætis acclamationibus: quos in arcem ſe comitatos, humaniſsimè alloquitur, & animo eſſe bono iubet: iniurias omnes omnibus ignoſcit; ad fidem in poſterum adhortatur: cuius diei læticia, & Principis bonitas, metum ademit vniuerſis: fuitq; eius gubernatio quieta, & ciuibus aliquoties iam exhauſtis ſalutaris.

Cùm bellum aduerſus ſocerum eius ab Imperij ordinibus decerneretur, inter cæteros belli duces ipſe nominatus eſt: parteſq; Iarimiri affinis ſui defendit: ſed eius expeditionis maior apparatus fuit, quàm gloria: nam cùm Saxones è vaſtata prouincia Glogouiana, pecuniam & prædas congererent; vrbis eius obſidionē intermiſerunt, in qua ſumma verſabatur victoriæ: nec ſine dedecore repedarunt domum. Collata in HERMANVM culpa eius rei aliqua eſt, quòd ſocero nimium fauiſſet: nec duces reliqui crimine caruerunt: qui reuera periculum fugientes, prædæ copiam ſecuti erant: non commodum publicum ſpectauerant. Aut aliquo modo ſuſpicionem illam de HERMANO conceptā: Bellum Boemicum.

 quod

Ducis Suenonis. quòd ipſum Poledum Imperatore vocante, non ſtatim veniſſet: ſed abſentiæ cauſam ſpecioſam poſtea attulit: cùm diceret, ſe apud ſocerum moratum longius; quòd is pietatis nomine conueniendus & viſendus fuiſſet: quodque à Polono, hoſte perfido, oculis priuatus, eguiſſet ſua conſolatione atque auxilio. Quam excuſationem Imperator ſibi placere & vultu & ſermone oſtendit. Timebatur adhuc Bolislaus, etiam luminibus effoſsis: quia putabatur aliis conſilia turbulenta ſubminiſtrare, vt ſemper ſolertis ingenij & callidi fuit. Iterum exercitus in agrum Glogouianum contra Polonos ductus, aggredi hoſtem auſus non fuit.

Expeditio Nemicenſis. De Nemicenſe expeditione, libro dictum ſuperiore eſt: in qua non modò Saxones, ſed & Luticij, religionis noſtræ hoſtes infenſi, Imperatorj militarunt: qui cùm ſuarum dearum effigies in militaribus ſignis ferrent: Hermanus irridens, iactu lapidis vnum vexillum diſcidit. Tumultuatum eſt ab hominibus prophanis, religionem ſuam violatam, & ipſis illatam ignominiam eſſe, dicentibus: cumque auctor non latêret, ad Regem communiter cauſam deferunt, & vindictam cum vociferationibus expetūt. Veritus Imperator, ne barbari tumultu aut diſceſſu damnū darent, Hermanum producit: & de temeritate vehementer obiurgat: vtque furori cupidorum ſatisfaceret, aliquot argenti talenta ab eo numerata, in Luticios diuidit: qua ſeueritate factum eſt, vt acquiescerent.

De HERMANO & eius ſobole nihil equidem legi amplius: ipſum ſine coniuge vixiſſe ſcribunt nonnulli: & à Vandalis tandem occiſum tradunt.

ECHARDVS II.

ECHARDVS Echardi Rebellis, ſecundus filius, efferatis (vt ait Lambertus) moribus, & patri haud multùm aſperitate diſsimilis, Vxorem habuit Othonis Ducis Sueinfurti viduam, quam recentiores SVANHILDIM nominãt, quibus auctoribus ignoro; ex ea genuit filium OTHONEM, & ODAM filiam, Bolislai Boemo nuptam, Cæci filio.

Henrico II. Imperatori adoleſcens militauit in Inſubria, non exigua fortitudinis indole: domi controuerſias grauiſsimas habuit, cum patruis duobus Guncelino & Brunone: à quibus iura vetera ſibi & fratri erepta, non immeritò querebatur: ſed Guncelino proſcripto, & Brunone exilium ſibi ſponte indicente, Comitatum Rochlicium, præter ea bona, quæ in Turingis tenebat, quietus obtinuit.

Cum

Cum Brunone Præſule Merſburgio contendit de finibus: nam cùm Præſul citra Muldæ ripam, ſiluarum & fundorũ quorundam poſſeſsiones ad ſuam diæceſim pertinere diceret: id Echardus ei non conceſsit: qui cùm ſui iuris tuendi gratia, in iis locis venaretur: præſulis miniſtri retia diſsipant, & rurſus aperta vi Echardi miniſtros loco depellunt. Echardus impatiens iniuriæ, ſuis Chonnam conuocatis, mandat: vt viciſsim in Præſulis miniſtros vim faciant: à quo cùm nonnulli diſſentirent, & Præſulem prius appellandum cenſerent: iis minatur, niſi dicto ſtatim parerent, ſe bona erepturum. Cùm igitur præſul, ſuos armatos venatum miſiſſet: Echardus manu itidem inſtructa eos fugat, caſſes & retia aut aufert aut conſcindit. In conuentu tandem Magdeburgio coram Imperatore à legatis Præſulis Echardus accuſatur: cùm propter patrem, quem imitari ferocitate videretur, timeret iram & vehementiam Imperatoris, accedere recuſauit: ſed ab Hermano fratre tandem permouetur, vt ſecum vnà proficiſceretur: cùm cauſa ipſorum communis quodammodo eſſet. Literæ immunitatis, cùm publicè lectæ eſſent, cauſam Præſul obtinet. Hermanus ingenio mitiore, temporis cauſa ſe ſatisfacturũ accuſatori promittit: ſed Echardus id cõſtanter negat ſe facturũ: & vim à Præſule profectam conqueritur: & de cauſa prolixius, & nõ ſine acerbitate atq; inuidia diſputat. Frater veritus, ne ad indignationem moueretur Imperator, nimia pertinacia: hortatur vt contentione depoſita, cauſam patiatur tranſigi: deque fundis & ſiluis Præſuli cedat: ne, de agris pugnans alienis, ſuos præterea amittat. Cùm igitur errorẽ fatetur Echardus, cauſa componitur.

Diues Siluæ. Controuerſia Echardi cum Præſule Merſburgio.

Erat Heico quidam Ameslebius, antiqua vir nobilitate: qui neſcio qua verborum contumelia, hos fratres ambos offenderat: quam quidẽ ita tulerunt iracũdè, vt placari nullis precibus, nulla interceſsione poſſent: qualis ea fuerit, Annales præſulum Merſburgiorum non exprimunt: ſed eis fuiſſe non tolerandam conſtat: quod ab eorum armis & inſidiis, vindictam expetentium, tutus nuſquam poſſet, extra aliquem locum munitum, conſiſtere. Heico vt ſuæ ſaluti conſuleret, Merſburgum ſe contulit: quæ vrbs iis temporibus (vt dicti modò Annales teſtantur) & murorum firmitate, & Imperatoris præſidio, & Præſulis item patrocinio, in his terris potentiſsima erat. Fratres ambo Præſulem & præmiis & pollicitationibus tentant, atque inuitant, vt hoſtem ſibi dedat: Hermanus de præpoſitùra Merſburgia, quam recenter inſtituerat, & eius conferendæ ius habebat, ſe illi ceſſurum promittit: Echardus abbatiam Ienenſem

Heiconi Ameslebio fit infenſus Echardus.

[illegible]

offert, atque eius diœceſi ſubiicit: ſed quidquid agebant in hac cauſa, fruſtra agebant. Reſpondebat enim Præſul nolle ſe, cum ſui honoris detrimento, augere honores aut reditus poſterorum: neque decere ſe, vt prodat clientem, virtute & factis nobilem. Hunc præſulis ſermonem amici eius non probabant: decuiſſe enim magis hominem ciuilem, quàm eccleſiaſticum: ipſius muneris atque humanitatis fuiſſe, vt eſſet auctor concordiæ, non incentor tumultuum, cùm non ignoraret fratrum iſtorum & fortunam ſplendidam, & animos præferoces.

Echardus ab Imperatore fit alienior.

Præſulis reſponſo improuido laceſſitus Echardus, & fortaſſe quòd eius querelæ in aula Imperatoria minùs valerent: ab ipſo Imperatore incipit eſſe alienior, & præſuli malè cogitare, vir alioquin à religione non abhorrens: id enim declarauit, quòd Theadagum Pragenſem antiſtitem, obſeruauit: & à Bolislao Bolislai filio pulſum, ſua auctoritate reduxit in gratiam. Credebatur itidem poſt hoc tempus (vt eſt apud Ditmarum) cum Boleslao Rege Poloniæ, inire conſilia, parum ſibi decora, nec patriæ ſanè vtilia: quòd cùm iniqui homines ſuſpicarentur, ad Imperatorem id deferunt; & patris eius mentione iniecta, cui nec animo impar videbatur, magnis eum grauant calumniis: animumque Imperatoris eò deducunt, vt valde eum ſuſpectum haberet, quem virtute & ingenio valere plurimùm ſciebat, & nocere ſibi poſſe exiſtimabat: præſertim ſi vir tali nomine & vſu, ad hoſtem externum ſe aliquando aut occaſione temporis, aut certa aliqua animi inductione contuliſſet. Igitur decretum in eum promulgat, & ditionem quoque ei eripit, donec ad dicendam ſententiam accederet: ereptam ditionem, ne cupidè agere videretur, Hermano fratri eius, gubernandam committit. Echardus in vrbem Magdeburgum venit eo tempore, quo Imperatoris ſalutandi cauſa, Meſicho filius Boleslai Poloni ibidem erat: num autem regij iuuenis excuſatione, an amicorum precibus, an ſuæ cauſæ æquitate reſtitutus in dignitatem ſit, memoriæ proditum non memini: & calumnia oppreſſum, à factione aduerſaria fuiſſe, non victum argumentis, coniecturis ad credendum adducor; quia magna virtus rarò caret inuidia: & ſæpe viri iuſtiſsimi iniquitate & contentione incidunt in pericula.

Templi Numburgani quis ſit auctor.

Hunc ego eundem in ſumma omnium Annalium; incertitudine & varietate, templi Numburgani, & (vt alij volunt) ædis etiam Georgianæ ſtatuo auctorem: qui enim ad patrem eius referunt, Suanhildis Saxonicæ maritum, temporibus falluntur: in quo numero ſunt Annales Lauterbergij, & Veterocellenſes: qbus

in re-

in reliquis plurimùm tribuo. Qui autem id collegium & templũ, à Conrado II. Imperatore autumant fundatum, Annalibus omnibus contradicunt. Qui Comites Kefernbergios ſuſpicantur fundatores, quòd eorum ibi extiterint inſignia: probatione nimis infirma vtuntur. Echardum cum matre Suanhilde auctorem fuiſſe, conueniens maximè temporibus eſt; & eius ibidem ſtatua palliata indicat, in qua gladius & ſcutum ſiniſtra ipſius cõtinentur, manus dextera pallium obuolutum habet ſupra manũ ſiniſtram: alioquin libera & implicita: tunica longitudine pallium æquat.

Facies imberbis & læta, capilli criſpantes, cum pileolo rotundo & plicato diuerſorum colorum. Reprehendenda autem meritò inertia atque ignauia Sacerdotum eſt, qui virorum optimorum fortunis & largitionibus, honores & diuitias poſſederunt, & nomina interire paſſi ſunt; quæ ſingulis celebrare horis, ac propemodum momentis debuerunt. Aliis igitur hac monitione inquirendi anſam dare volui: nam aliquid audacius aſſerere in communi ignorantia non debeo.

ECHARDVS, vt ad rem redeam, ad bonam ſenectutem peruenit: in qua Lambertus eius repræhendit delirium, quòd ætate ingraueſcente de vxore repudianda cogitarit: propterea quòd ducere ſtatuiſſet, Othonis Turingiæ Marchionis nuper defuncti viduam, quòd ea (vt idem auctor ſcribit) forma eſſet elegantior, & moribus eius videretur opportunior. Verùm ne ipſe & contra leges, & ſtatuta eccleſiaſtica ageret, conatus eius improbos mortis violentia intercepit. Nam cùm Henricum IV. Imperatorem, Goslariæ ægrotantem conueniſſet, feriis natalis Chriſti ab eo digreditur: cumque domum veniſſet, in febriculam ſtatim incidit; & vitam hanc mortalem clauſit, anno natalis Chriſti, ſupra 1068.
milleſimum ſexageſimo octauo, ætatis circiter octuageſimo ſexto.

OTHO

OTHO Echardi ſecundi filius, fortaſſe tenera ætate eſt extinctus: quia eius nulla vſpiam, quod ſciam, extat aut memoria aut mentio.

DVCES

Duces Carinthiæ.

DVCES CARINTHIÆ E GENTE SAXONICA, & Sueuica.

CVNO I.

CVNO V. Othonis filius, Lodolphi Sueuiæ Ducis nepos, Othonis Magni Imp. pronepos. Vxorem habuit MATHILDIM è Comitibus Quernfurdiis, è qua genuit filios tres, CVNONEM Ducem Carinthiæ, & BRVNONEM Præſulem Vurceburgium, & HENRICVM Lotharingiæ Palatinum. Scribit Hermanus, Comes Veringius Cunonem regnaſſe cum patre annos triginta. Nouerit lector in hoc nomine nō conſentire chronographos, Conradus Vrsbergius enim & Lambertus Schafnaburgius, Cuno ſcribunt: ſed Veringius & recentiores, Conradus: diſtincta eſſe illa nomina intelligunt, qui linguæ noſtræ vernaculæ non ſunt expertes: illud enim ſimplex eſt, & audacem ſignificat, hoc compoſitum, & denotat conſilium audax ſeu præceps. Auentinus fallitur in eo, quòd hunc Conradum, vt ipſe appellat, ſcribit de ſtirpe Conradi fuiſſe, qui Comes Vuormaciæ fuerit: à quo etiam Conradus Saliquus Imperator originem trahat. Verùm ad rem.

CVNO Carinthiæ dominatum, agnati ſui Othonis III. beneficio & auctoritate retinuit: quia cauſam Imperij contra Ducis Bauariæ filios rebelles, fideliter & conſtanter defenderat: patris nimirum morem atque veſtigiá imitatus. Erant tum in ducatu Carinthio Marchiones duo; alter in limite orientali aduerſus Vngaros, alter in limite meridionali, contra Slauos conſtitutus: Erant præterea Palatini totidem, vnus in finibus Italiæ Goricenſis, alter in Bauariæ finibus Crainburgius: ſed hi omnes Duci parebāt; cuius ſuprema erat auctoritas. Obiit Cuno anno Chriſti ſu-
1012. pra milleſimum duodecimo: vt ex eodem Veringio docemur; cæſus in prælio, cui nullæ circumſtantiæ ſunt additæ.

CVNO II.

1035. CVNO II. Cunonis I. filius. De nomine aut ſtirpe eius vxoris, nihil legimus: obiiſſe ipſum idem Veringius ſcribit, anno ſupra milleſimum trigeſimo quinto. BRVNO

BRVNO PRÆSVL.

BRVNO Cunonis I. ſecundus filius, vt Veringius, quem hîc ſequimur, Præſul Vurciburgius: quem etiã Annales eius vrbis, Ducis Carinthiæ filium fuiſſe aſſerunt. Cum Conrado II. Imperatore anno ſupra milleſimum trigeſimo quarto, in Inſubriam proficiſcitur, ad obſidendum Mediolanum: à qua vrbe ventorũ & tonitruum tempeſtate portentoſa, Germani repulſi ſunt; & huius Brunonis conſilio obſidionem ſoluerunt. Nam cùm die Pentecoſtes ſacra in caſtris faceret: & illa tempeſtas militem, equos, tentoria, machinas obrueret: dixit, ſibi diuum Ambroſium apparuiſſe, minantem, niſi de vrbe ſua decederent, omnes mala morte perituros. Imperator igitur cum Mediolanenſibus paciſcitur: & traditis ipſi ad pœnam auctoribus, domum redit. Cùm in Germaniam ſaluus rediiſſet, de bonis matris ſuæ reditus templi ſui auxit: adiectis prædiis & arce Sonnericha, ſita in Veſtualia: nam eam eccleſiæ dicauit cum toto prouentu annuo.

Ducis Carinthiæ. *Expeditio Mediolanenſis.* 1034.

Aliam deinde expeditionem ſuſcipit cum Henrico III. Imp. in Vngariam anno ſupra milleſimum quadrageſimo quinto. Cùm autem Imperator in Auſtria in arcem Boſenburgiam è regione arcis Ipſenſis, cum ducibus ſuis præcipuis diuertiſſet: inter cænandum locus, in quo accumbebant, concidit: Imperator in feneſtram quandam confugiens, ſeruatur incolumis: eius miniſtri magna ex parte obruuntur ædificio. Hæc ruina facta eſt XIII. Cal. Iunij. Bruno cum aliis vehementer læſus, die ſeptimo in arce eadem moritur, & Vurciburgum defertur: ſepultus in æde diui Chiliani, quam ipſe ædificiis ornauerat.

Expeditio Vngarica. 1045. *Brunonis mors.*

Hunc Brunonem eſſe memorant, qui in Pſalmos Dauidis commentarios ſcripſit, qui adhuc extant. Item in omnia veteris & noui teſtamenti cantica: qualia ſunt Moiſis, Annæ, Eſaiæ, Ezechiæ, Abacuc: item Zachariæ, Mariæ, Simeonis: item in Ambroſij & Athanaſij Symbola: è quibus & ingenium eius excellens, & peritia in rebus ſacris, & ſtudium diuini amoris mirificum cognoſcitur. Vita eius in omni laude ſanctitatis & religionis eminuit, cum placidiſsimis moribus, & ſermone grauiſsimo: vt eum obſeruarent Imperatores, admirarentur cæteri Præſules.

Brunonis eruditio.

Obiit VI. Cal. Iunij: vt in eius legi epitaphio Bruſchius commemorat.

HENRICVS.

HENRICVS Cunonis primi tertius filius, Comes Palatinus

Lotha-

Duces Carinthiæ.

DVCES CARINTHIÆ E GENTE SAXONICA, & Sueuica.

CVNO I.

CVNO V. Othonis filius, Lodolphi Sueuiæ Ducis nepos, Othonis Magni Imp. pronepos. Vxorem habuit MATHILDIM è Comitibus Quernfurdiis: è qua genuit filios tres, CVNONEM Ducem Carinthiæ, & BRVNONEM Præſulem Vurceburgium, & HENRICVM Lotharingiæ Palatinum. Scribit Hermanus, Comes Veringius Cunonem regnaſſe cum patre annos triginta. Nouerit lector in hoc nomine nó conſentire chronographos; Conradus Vrsbergius enim & Lambertus Schafnaburgius, Cuno ſcribunt: ſed Veringius & recentiores, Conradus: diſtincta eſſe illa nomina intelligunt, qui linguæ noſtræ vernaculæ non ſunt expertes: illud enim ſimplex eſt, & audacem ſignificat; hoc compoſitum, & denotat conſilium audax ſeu præceps. Auentinus fallitur in eo, quòd hunc Conradum, vt ipſe appellat, ſcribit de ſtirpe Conradi fuiſſe, qui Comes Vuormaciæ fuerit: à quo etiam Conradus Saliquus Imperator originem trahat. Verùm ad rem.

CVNO Carinthiæ dominatum, agnati ſui Othonis III. beneficio & auctoritate retinuit: quia cauſam Imperij contra Ducis Bauariæ filios rebelles, fideliter & conſtanter defenderat: patris nimirum morem atque veſtigia imitatus. Erant tum in ducatu Carinthio Marchiones duo; alter in limite orientali aduerſus Vngaros, alter in limite meridionali, contra Slauos conſtitutus: Erant præterea Palatini totidem, vnus in finibus Italiæ Goricenſis, alter in Bauariæ finibus Crainburgius: ſed hi omnes Duci parebãt; cuius ſuprema erat auctoritas. Obiit Cuno anno Chriſti ſu-
1012. pra milleſimum duodecimo: vt ex eodem Veringio docemur; cæſus in prælio, cui nullæ circumſtantiæ ſunt additæ.

CVNO II.

1035. CVNO II. Cunonis I. filius. De nomine aut ſtirpe eius vxoris, nihil legimus: obiiſſe ipſum idem Veringius ſcribit, anno ſupra milleſimum trigeſimo quinto.

BRVNO

BRVNO PRÆSVL.

BRVNO Cunonis I. ſecundus filius, vt Veringius, quem hîc ſequimur, Præſul Vurciburgius: quem etiã Annales eius vrbis, Ducis Carinthiæ filium fuiſſe aſſerunt. Cum Conrado II. Imperatore anno ſupra milleſimum trigeſimo quarto, in Inſubriam proficiſcitur, ad obſidendum Mediolanum: à qua vrbe ventorũ & tonitruum tempeſtate portentoſa, Germani repulſi ſunt; & huius Brunonis conſilio obſidionem ſoluerunt. Nam cùm die Pentecoſtes ſacra in caſtris faceret: & illa tempeſtas militem, equos, tentoria, machinas obrueret: dixit, ſibi diuum Ambroſium apparuiſſe, minantem, niſi de vrbe ſua decederent, omnes mala morte perituros. Imperator igitur cum Mediolanenſibus paciſcitur: & traditis ipſi ad pœnam auctoribus, domum redit. Cùm in Germaniam ſaluus rediiſſet, de bonis matris ſuæ reditus templi ſui auxit: adiectis prædiis & arce Sonnericha, ſita in Veſtualia: nam eam eccleſiæ dicauit cum toto prouentu annuo. *Duces Carinthiæ.* *Expeditio Mediolanenſis.* 1034.

Aliam deinde expeditionem ſuſcipit cum Henrico III. Imp. in Vngariam anno ſupra milleſimum quadrageſimo quinto. Cum autem Imperator in Auſtria in arcem Boſenburgiam è regione arcis Ipſenſis, cum ducibus ſuis præcipuis diuertiſſet: inter cænandum locus, in quo accumbebant, concidit: Imperator in feneſtram quandam confugiens, ſeruatur incolumis: eius miniſtri magna ex parte obruuntur ædificio. Hæc ruina facta eſt XIII. Cal. Iunij. Bruno cum aliis vehementer læſus, die ſeptimo in arce eadem moritur, & Vurciburgum defertur: ſepultus in æde diui Chiliani, quam ipſe ædificiis ornauerat. *Expeditio Vngarica.* 1045. *Brunonis mors.*

Hunc Brunonem eſſe memorant, qui in Pſalmos Dauidis commentarios ſcripſit, qui adhuc extant. Item in omnia veteris & noui teſtamenti cantica: qualia ſunt Moiſis, Annæ, Eſaiæ, Ezechiæ, Abacuc: item Zachariæ, Mariæ, Simeonis: item in Ambroſij & Athanaſij Symbola: è quibus & ingenium eius excellens, & peritia in rebus ſacris, & ſtudium diuini amoris mirificum cognoſcitur. Vita eius in omni laude ſanctitatis & religionis eminuit, cum placidiſſimis moribus, & ſermone grauiſſimo: vt eum obſeruarent Imperatores, admirarentur cæteri Præſules. *Brunonis eruditio.*

Obiit VI. Cal. Iunij: vt in eius legi epitaphio Bruſchius commemorat.

HENRICVS.

HENRICVS Cunonis primi tertius filius, Comes Palatinus Lotha-

Duces Carinthiæ. Lotharingorum. Hic deſerta coniuge, & curis domeſticis relictis, clauſtro religioſo in oppido Goritia ſeſe abdidit: cuius facti cùm ductus eſſet ſera pœnitentia, ad vxorem & ſuas poſſeſsiones redi-it: verùm in furorem verſus, non longè pòſt vxorem ſua manu interficit: & in cœnobium Endernacenſe relegatus, & animi dolore immenſo, atque vexatione conſcientiæ conſumptus eſt. Eius mentio eſt apud Lambertum.

CVNO III.

Cuno Ducatum Bauariæ accipit. CVNO, Cunonis II. filius, Carinthiæ Dux ſeu Noricorum, vt Vrsbergius, antiquo vtens nomine: filios habuit CVNONEM & VLRICVM: vxoris nomen ignotum. Ille autem propter fidem Henrico III. Imp. præſtitam, ducatum quoque Bauariæ accepit, anno ſupra milleſimum quadrageſimo nono. 1049.

Imperator cùm quarto anno pòſt, conuentum indixiſſet Triburiam: & Henricum filium in ſocietatem imperij aſſciſceret, & ſibi ſucceſſorem crearet: ad eum, cùm cæteri Principes vocati acceſsiſſent, Cuno venire detrectauit: ideo Carinthiam ei Imperator decreuit adimere: & ipſum propter rebellionem exauctorare: eam ambiebant Albertus orientalis Carinthiæ Marchio, Vuelfo Dux Bauariæ, Bertholdus Comes Zaringiæ, qui operam ſuam in Cunone pellendo ſinguli deferebant. Cuno ſuæ defenſionis gratia, arcibus imponit præſidia; & Andream Regem Vngariæ implorat, & auxilia impetrat: pacem deinde & fœdus inter Regem & Imperatorem turbat. Inſtructus igitur milite Vngarico, non ſolùm poſſeſsionem in Carinthia ereptam recuperat: verùm etiam multos ibi nobiles, ſibi infeſtos, expellit; & bona eorum occupat. Imperator in Bauariam ſuas duces copias, eam ſubigit: ademptamq; Cunoni, recens Regi Romanorum declarato, filio ſuo, donat: vt ex eodem Veringio intelligitur. 1053. *Cuno Ducatum Bauariæ iterum amittit.*

Cunonis mors. Obiit anno ſequente, nempe ſupra milleſimum quinquageſimo quarto, vt Vrsbergius memoriæ prodidit: verum iracundia, quòd ditionem amiſerat; an dolore animi, quòd recuperandi ſpe exciderat; an aliquo caſu alio acerbo: literis non eſt expreſſum. 1054.

CVNO IIII.

CVNO IIII. Cunonis III. primus filius. Huius quoque vxor quæ fuerit, annotatum nondum legi: ſed filij fuerunt, HERMANVS, VLRICVS, LVDOLPHVS. Pater Cunonis Vngarorum

rum auxilio ſuam prouinciam contra Regem Henricum I V. & Vuelfonem Bauarum cui promiſſa beneuolentia Regis erat, defendit: VVELFO quidem nomen ſolùm Ducis Carinthiæ vſurpabat: ſed nondum in poſſeſſionem eius venerat: ideo implorato vicinorum Principum auxilio, adiutus etiam fauore Regis, ducit in Carinthiam exercitum: ei Cuno viribus longè inferior celeritate oppreſſus ceſsit: & vt alio tempore ſuis rationibus conſuleret, in exilium ſponte abiit: ſibique opes atq; amicicias hinc inde & præſertim ab Vngaris collegit. Duces Carinthiæ. Cuno Carinthiam amittit.

Vuelfone interea defuncto, cui Carinthiam Rex rurſus ademerat, eamque BERTHOLDO Zaringio iam obtulerat: Cuno miſtis copiis inſtructus, prouinciam à maioribus acceptum, cupit recuperare: ſed in ipſo conatu, in morbum incidens, morte inopinata tollitur, anno ſupra milleſimum quinquageſimo 1057. ſeptimo.

Eius filij ſupplices Regi facti, veniam petunt: patris & aui culpam deprecantur, ſe in officio fore ſanctè promittunt, quos Rex humaniter ſpe bona iniecta dimiſit: cui deinceps tam ſtrenuam & tam perſeuerantem operam nauarunt; vt & honoribus augerentur maximis: & apud eum efficerent, vt Zaringius quoque ipſis cedere cogeretur: quæ fraus tantopere hunc mouit, vt à Rege etiam deficeret. Supererat Marquardus Palatinus Crainburgius, Alberti filius, Henrici IV. gener: qui certas pollicitationes habebat accipiendi totius ducatus, cùm ipſi Palatinatum iam aſsignaſſet hereditarium: ſed Cunonis filij cùm ſe emendaſſent, ipſe Imperator dixit de genero, eſſe hominem ineptiſsimum ad gubernandum; quia ſoleret priuata confidentia fines alienos inuadere. LVDOLPHVS igitur Cunonis minimus natu filius, ad Carinthiæ poſſeſsionem venit: & fratrum opera, dum vixit, retinuit. Cunonis filij Carinthiam recuperant.

VLRICVS.

VLRICVS Cunonis III. filius ſecundus, Marchio Carinthiæ, creatus orientalis. Vxorem habuit IOIADAM, Belæ Regis Vngarorum filiam: hæc antea deſponſata fuerat Vilhelmo Marchioni Turingiæ: qui cùm eam domum iam deduceret, morbo in itinere periit: ſponſam eius Vlricus iſte coniugem expetiuit, anno ſupra milleſimum ſexageſimo ſecundo, vt in Lamberto le- 1062.
gimus. Vlricus cum Vngaris coluerat amiciciam; Vilhelmus contra ipſos pugnauerat: ita puellam regiam hoſti prius deſponſatam, nunc ſocius gentis in thalamum, nó ſine ipſorum gaudio & gratulatione deducit.

Dictis Carinthia. De Carinthiæ dominatu contendit, cum Alberto Comite Murcetalio, limitis meridionalis Marchione: ſed ſua ditione illum contentum eſſe iuſsit Imp. & Alberti cauſam tuetur, cuius etiam filio Marquardo Limpergim filiam collocat ex Agnete

1070. vxore natam. Obiit Vlricus, vt ex eodem Lamberto conſtat, anno ſupra milleſimum ſeptuageſimo.

HERMANVS PRÆSVL.

HERMANVS Cunonis IV. filius primus, gratiam Imp. Henrici IV. meruit: quod cùm Hermanus Lucelburgius contra eum, à Saxonibus electus, tumultu atq; armis repleret omnia; Imperatorem Romæ coronatum, & ex Italia properantem, per Alpes & Helvetiam comitaretur, nón ſine ſuo periculo: nam in omnibus locis inſidias poſuerant aduerſarij. Tali autem obſeruantia Imperatorem coluit: vt eius beneficio, poſt Almantim exauctoratum præſulem Pataujenſem, in conuentu Moguntino ipſe

1086. præſul deſignaretur: factum id eſt, anno ſupra milleſimum octuageſimo ſexto: ſed anno mox inſequente vita functus eſt.

VLRICVS PATRIARCHA.

VLRICVS Cunonis IV. filius ſecundus, adoleſcens maxima confidentia: qui cùm in pueritia literis incubuiſſet, ab Henrico IV. declaratur Abbas Sanctogallinus in Heluetiis, eiecto Lutholdo, quem Rodolphus Rex conſtituerat. Inſulam accepit

1070. menſe Septembre, eo anno, quo Vlricus, patruus ipſius mortuus fuerat. Lutholdus exul ad Echardum abbatem Reichenauienſem, (diuitis Augiæ alij vocant) Vdonis Treuerenſis Antiſtitis fratrem, ſe contulit: qui eum armis meditabatur in ſedem amiſſam reducere: cuius malis & iniquis conſiliis cognitis, oppreſsionem metuens VLRICVS, ad flumen Zittaram extruit arcem: quam vt audio adhuc Craceram vocant: quod cum Lutholdo Regensbergio, loci eius patrono, viro non inſtrenuo, eſſet ſignificatum: illum monet, vt ab incæpto deſiſtat ſed Abbas neminem morabatur, & celerius ſuum vrgebat propoſitum: quem cùm Lutholdus deiicere de loco vi contenderet, in fugam ab eius equitibus & operariis conijcitur.

Paulò pòſt de Echardi æmuli ſui obitu, qui in Italia captus erat, fama diſpergitur: qua fama nunciis multis percepta, & ad Imperatorem delata, Vlricus in dignitatem eius ſubſtituitur; & Abbas Reichenauiæ declaratur. Cùm in ſuam poteſtatem Imperatoris mandato recepturus eſſet illam diæceſim; Bertholdus Zaringiæ Dux, Bertholdi filius, ei reſiſtit: quem non minore ſuc-

Vlrici bellum cum Bertholdo Zaringio.

ceſſu,

ceſſu,ac antea Lutholdum,armis ſuperat: & vſque ad ſuæ diæceſis terminos perſequitur. Bertholdus pudore ſuffuſus,propter iniuriam,quam coniunctam cum ignominia putabat, vt Abbatẽ vlciſceretur, quidquid is redituum in Briſgauia habebat, ad ſe transfert violentia:idem faciebat Vuelfo in finibus Bauariæ. Monachi inopia victus cùm laborarent; querelis ſuorum aſsiduis Abbas incitatus,ſua ipſe natura impatiens, & vindictæ cupidus, & aduerſarius quaſi circumuallatus,arma ſumẽda cogitat. Igitur delectus Heluetiorum agit: & quorum poteſt cunq; auxilia implorat,ferente illi ſuppetias fratre Ludolpho: & Imperatore finitimos monente,ne fidum ſibi hominem,ſuis opibus deſereret, quicunq; tandem eſſent,qui ipſum oppugnarent; aut ſe eius inimicos vel hoſtes oſtenderent & profiterentur. Abbas collectis in vnum non contemnẽdis copiis, ſtatuit de omnibus, quos vnquã habuiſſet moleſtos,aut ſibi iniquos,pœnam armis ſumere. In ripa lacus Veneti,qui Podamicus nunc nominatur, oppidũ Marcdorfum oppugnat,non ſine difficultate: captum deinceps ſpoliat & incendit: Otho Comes,inde appellatus, è manibus eius vix elabitur. Inde vrbem Bregantiam,defenſoribus non ſatis munitam,occupat; & eandem diripit: & arcem Turgouiæ celebrem Chiburgum expugnat & ſolo complanat: & eodem ſucceſſu oppidula alia in ſuam poteſtatem redigit: villas agroſque vexatos, ignibus conſumit: tanta omnium trepidatione, vt fuga ſibi potius incolæ conſulerent, quàm ferro ſæuienti reſiſterent. Expleta cupiditate ſua,captiſque duobus antiquæ nobilitatis viris, Marquardo Comite Bregantino,& Hartmani Comitis Chiburgij filio,quaſi triumphans domum proficiſcitur. *Duces Carinthiæ.*

Echardus interea Abbas Reichenauienſis, quem mortuum fama nunciauerat,à Præſule Parmenſe dimiſſus, qui eum captũ detinuerat, ex Italia redit; & cœnobium, ab Vlrico occupatum, amicorum adiutus tacitis auxiliis,recuperat: caſtella quæ extruxerat Vlricus,demolitur, & ex eius diæceſi prædam agit: & in cœnobium Sanctogallinum impetum armatus faciens, Lutholdum abbatem exulem reſtituit. Incidit hæc Vlrico calamitas,quã minimè prouiderat,in eum annum, quo Henricus IV. extremũ prælium cum Rege Rodolpho commiſit. Echardus nihil intermittens,quò Lutholdum reſtitutum defenderet; propugnaculũ extruxit Bernercum in alto montis præcipitio: eique præſidium validum imponit. Iam excluſum Echardus omni ditione ſua exiſtimabat Sanctogallinum: cùm ille è Turgouia & Zurgouia milite collecto, ſubitò aduolans; extructum modò præſidium expugnat, *Vlrici calamitas.* 1080. *Vlrici bella cum Echardo Reigenauienſi.*

 pugnat,

pugnat, & euertit: præfectum Toggenburgij Volchardum capite punit; nonnulli in oppugnatione oppetiiſſe ſcribunt: nobiles cæteros vinctos abducit. Hermanus Lucelburgius Rex nuper à Saxonibus deſignatus, illos ſeditioſos Lutholdú & Vlricū, qui ambo Abbates Sanctogallinos ſe appellabant, damnat & proſcribit; vt Vuernerum quendam Reichenauiū ei loco præficeret, inſtinctu Echardi: hic auté odio inueterato percitus, Dithelmum quoq; Volchardi interfecti fratrem extimulat, vt bellum Vlrico inferret, & cædem crudelem vlciſceretur. Vlricus animo nihilo demiſsior, neq; ſuas ſolummodo, ſed Regis ſimul partes defendens, cùm non neſciret, quid hoſtes molirentur; contra Dithelmū celeriter mouet: eumq; Toggenburgo expellit: & arcem illam vſq; ad fundamenta diſsipat: quam iurisdictioné & quos fundos in hunc vſq; diem Abbas Sanctogallinus poſsidet. Dithelmus Reichenauiam ſe confert, ſuorum ſubditorum magna parte occiſa, abbatem cuius inſtinctu bellum ſuſceperat, accuſat, quòd ipſius culpa & fratrem amiſerit, & ſede maiorum exterminatus ſit, & nihil certius cum ſuis poſthac ſit habiturus, quàm perpetuum exilium. Abbas ad eum confirmandum bellum Vlrico viciſsim infert; & celeriter ſuis expeditis, in hoſtem incidit ad fluuium Zittaram, eodem in loco, in quo antea diximus, arcem Cracerā fuiſſe ædificatam. Signo vtrinque dato, animis infeſtiſsimis concurritur, magna vtriusque partis clade: ſed Vlricus inter primos pugnans, tandem decedit ſuperior: Dithelmum verò ita intercludit, vt nulla eſſet euadendi copia: cui quantumuis grauiſsimas conditiones tuliſſet: eas tamen accipit, modò vitam redimeret atque auferret.

RODOLPHVS Rex Romanorum nouus, annitente Vuelfone Bauaro, Othonem Præſulem Conſtantienſem, quòd Gregorio VII. adimenti vxores legitimas ſacerdotibus, non ſubſcriberet, ſede expellit: Gebhardum Zaringiæ Marchionis fratrem, in locum eius vi introduci iubet. HENRICVS Imperator cùm pro expulſi reſtitutione laboraret; Otho redire noluit, & Baſileæ priuatus obiit. Miſit igitur idem Baſilienſibus Ropertum, quem repudiarunt: miſit Bertholdum, quem ipſe à ſacris habuerat, repudiarunt eundem. Vlrics abbas ferre non poterat, Imperatoris auctoritatem contemni: ideo Gebhardum Conſtantienſem impugnat: & Baſileam, Othonis hoſpitium, obſidet, & ſuburbia incendit: & Gebhardo cedere coacto, Arnolphum Sanctimontanum, Comitem Sueuum, è ſuo cœnobio præſulem declarat; quem Imperator poſtea confirmauit.

Poſt-

Poſt hoc factum vetus Vlrici æmulus, Abbas Echardus, & Marchio Zaringius, propter repulſum fratrem, recenti laceſsitus iniuria, denuo in Vlricum conſpirant: & vt vires hominis audaciſsimi frangerent, exercitibus diſpertitis, ditionem eius adoriuntur. Agmen Zaringius ſuum ipſe ducebat, qui ab oppido Bregantia vſque ad Conſtantiam, & abbatis & præſulis noui, agros omnes rapinis & incendiis deuaſtabat: nulli alij rei parcens, niſi vitæ hominum, non repugnantium. Alteri agmini Echardus præfecerat Adelgaſtum, ex equeſtri ordine virum clarum: qui in Turgouia, à Vualdkircha vſque ad flumen Vrnecham, & Alpes Abbacellenſium, omnia depopulabatur ſine diſcrimine. Vlricus miſertus calamitatis ſuorum: totam Turgouiam vſque ad lacum Podamicum peruadit: qui dum in ſolo hoſtili inter militũ turbam præſens ipſe graſſaretur, interea Burchardus Comes Nellenburgius, Abbatis Reichenauienſis, & Antiſtitis Treuerenſis frater, in cœnobium Sanctogallinum violenter irruptionem facit: & quicquid circũ id erat, nihil relinquit inuiolatum & illæſum: religioſos veſtibus nudatos virgis cædit, agreſtes quaſi iumẽta copulatos abigit, omnem penum & ſupellectilem inuentam aufert: quæ agere & ferre nequit, aut corrumpit aut incendit. Tanta vtrinque & data & accepta damna iam erant, vt abbates pertinaces cogerentur arma deponere, & modeſtiores eſſe: donec ciues & agricolæ, qui erant ad extremam inopiam & neceſsitatem redacti, vires recolligerent, & res collapſas nonnihil inſtaurarent.

Duces Carinliæ. Conſpiratio in Vlricum Marchionis Zaringiæ.

Non duo planè anni præterierant, cùm in conuentu Ratisbonenſe inter Præſulis Baſilienſis, qui in exilio tum erat, & inter Vlrici abbatis nobiles, qui ab illis capitaliter diſsidebant, contentio oriretur: ſed præſentia Regis arma illis ſubitò extorquet, pœna gladij propoſita, qui arma ad præconis vocem non ſtatim depoſuiſſet. Comitiis finitis, factio præſulis in agro Sanctogallino ciuium aliquot prædia incendit: ſed ſibi e veſtigio fuga conſulit, ne opprimeretur. 1082.

Circa hoc tempus interfectus eſt Patriarcha Aquileienſis Sighardus, qui Regi Henrico olim à libellis fuerat, quique Rauengero ſucceſſerat. In huius locum Vlricus (Henricum Leander Bononienſis non rectè nominat) ſurrogatur: propter fidem, quã Imperatori conſtantiſsimè præſtiterat: & propter induſtriã, quam in omnibus actionibus adhibebat: ne autem cœnobium eius Echardus & Vuernerus iniuria aliqua afficerent; arci Rachenſteiniæ præſidium imponit: & vt hoſtibus aliis metum

Vlricus fit Patriarcha Aquileienſis.

Duces Carinthiæ. incuteret, arcé Tuilam in Hegouia ante diſceſſum occupat, quæ Ducis Zaringiæ erat. Vuernerus cùm Vlrici potentiam cerneret; ſe ſponte abdicauit; quòd eſſet Eccleſiæ, quàm contentionum cupidior: ne reliquias cœnobiorum, ſui aut honoris aut commodi gratia, planè euerteret: ſed Zaringius abſente Vlrico, diæceſin eius antea vaſtatam, nouis incurſionibus exhaurit. Baſilienſes itidem iniuriæ veteris memores, ſe vlciſci ſtatuebant: ideo quæ *Vlrici bellum cum Zaringio & Baſilienſibus.* Abbatis erant, arces & oppida ſpoliabant, & ad cœnobiũ ipſum atque vrbem Sanctogallinum propiùs accedebant: ciues ad arma conclamantes, ſecuris hoſtibus ad flumen Thuram occurrũt; & conſerto prælio, eos vincunt. Baſilienſes multi occiſi ſunt, multi etiam capti. Hæc ferè ex Annalibus Reichenauienſibus & Sanctogallinis Iohannes Stumpius collegit: quibus addidimus nonnulla in aliorum monumentis inuenta.

VLRICVS, quàm diu ſedem illam ampliſsimam tenuerit, & quo in loco mortuus aut tumulatus ſit, in Aquileienſibus fortaſsis Annalibus eſt perſcriptum, quos Antonium Contarenum Patriarcham habere, Venetiis me audire memini: & Danielem Barbarum pro ſua egregia doctrina & copia excoluiſſe & auxiſſe, planè mihi perſuadeo.

LVDOLPHVS.

LVDOLHVS Cunonis IV. poſtremus filius, cum patre aliquandiu exulauit adoleſcens: eoque ante tempus, quàm hoſtes è prouincia fugaret, defuncto; Henrici IV. Imp. beneficentia, eandem recipit: cui poſtea fidus ſemper exiſtit. Obiit anno
1090. ſupra milleſimum nonageſimo, ſine hærede.

Ludolphi itaque Othonis Magni Imp. filij poſteritas, in filij eius Othonis Ducis Sueuiæ & Bauariæ trinepote finem habuit: durauitque ab eodem Othone ad huncvſq; Ludolphum, annos circiter octo ſupra centum.

BRVNO HENRICVS.

BRVNO & HENRICVS Othonis Magni Imp. è ſecunda vxore Adelheide, ſecundus & tertius filius præter Othonem II. Imp. ponuntur à Vuitichindo Corbeienſe: ſed de illis, quia nihil vſpiam extat, ipſos prima ætate extinctos fuiſſe, eſt veriſimile.

FINIS LIBRI III.

GEORGII FABRICII
CHEMNICENSIS

ORIGINVM SAXONICARVM

LIBER IV.

DE DVCIBVS SAXONIÆ, ET AB HIS PROGENITIS MARCHIONIBVS MONTFERRATENSIBVS, ET SABAVDIENSIBVS, COMITIBVS SAVONAE ET SALVTIARVM.

IENÆ
Anno D. M. XCVII.

a

SERENISS. PRINCIPI
ac Domino

D. CAROLO EMANVELI

DVCI ALLOBROGVM, PEDEMONTIS PRINCIPI, MARCHIONI SIZAE,
COMITI MARENNÆ, TARENTESIÆ,
BRESSAE, &c.
PRINCIPI SAPIENTISS. FORTISS. Q.
DOMINO CLEMENTISS.

ORIGINVM SAXONICARVM

Volumen Quartum

TVM OB ANTIQVÆ PROSAPIÆ CVM INCLYTA SAXONVM FAMILIA COMMVNIONEM SVSPICIENDAM

TVM OB PATERNI DESIDERII IN OPERE ISTO PVBLICANDO VOTVM PERPET.

TVM OB AVCTORIS PRAEDEFVNCTI IN EODEM OPERE DEDICANDO, DE QVO SEQVENTES LITERAE TESTANTVR, ELOGIVM PLANE DESTINATVM

M. JACOBVS FABRICIVS
VOTI REVS PATERNI

PERP. OBSEQVII MON.

D. D.

AD SERENISS. SABAVDIÆ Principem Epiſtola.

QVanto in precio olim, & quàm neceſſarium atq; utile omnibus temporibus à ſapientiſsimis Philoſophis, alijsque viris honeſtis & doctis habitum fuerit ſtudium hiſtoricum; & quantum lucis ex eius cognitione literis accedere adhuc ſoleat, nemini ignotum eſt: neque tuam Celſitudinem sereniſsime Princeps, Domine clementiſsime latere arbitror. Cum enim id circa diligentem & veram geſtorum & actionum omnium inquiſitionem & narrationem verſari videatur: & reuera rerum ac viciſsitudinum humanarum, atque adeò omnis antiquitatis quaſi iucunda quædam perluſtratio ſit: eaq; de cauſa lux veritatis, vitaque magiſtra appelletur: dici vix poteſt, quàm vehementer ad id amplectendum omnes ſummi viri, & erudita doctrina clariſsimi hactenus accenſi & rapti fuerint, neruosq; ſuos omnes intenderint. Trogum Pompeium, virum aliàs ab omni eruditione & eloquentia politiſsimum, Iuſtinus celebrat hiſtoricus, ob ſummam eius conſtantiam hoc in ſtudio adhibitam: qua difficilem illum ſcribendi laborem, & laborioſam iſtam eo in genere difficultatem minimè ſubterfugerit. M. Catonem Princeps ille Latinæ linguæ Cicero ſummis laudibus euehit: quòd magnorum & clarorum virorum non tàm negocij, quàm otij rationem extare oportere magnificum & præclarum reputauerit: idq; ſine literarum monumentis minimè fieri poſſe iudicauerit. Commendant nonnulli admodum C. Iulium Cæſarem; quòd vehementer eo fuerit ſtudio delectatus: quodque non ſolùm in bello attentè clariſsimorum auctorum ſcripta doctiſsima legerit: verùm etiam rerum ſuarum in Gallijs & alibi geſtarum commentarios tàm ſuccincta & erudita perſpicuitate conſcripſerit, & ad poſteros propagauerit. Neq; hoc ſanè tempore ingrata inacceptaq; eſſe debet eorum diligentia & alacritas: qui, quantum poſſunt, ſtudium ſuum omne conferunt ad hiſtoriarum conſeruationem, & rerum geſtarum deſcriptionem. Qua quidem in parte, cùm & ab illuſtriſsimo Saxoniæ Electore Auguſto, domino noſtro clementiſsimo, inclytæ memoriæ, parenti quondam noſtro Georgio Fabricio, ſatis diligenti aliàs omnis antiquitatis indagatori, opus hoc de illuſtriſsima proſapia & genealogia Saxonica euoluendum impoſitum fuerit: quod tamen poſt interiectum ſatis longum à morte auctoris (proh dolor) temporis interuallum nunc demum in vulgus emittitur. Cumq; non tàm admonitus ab ampliſsimo, nobiliſsimo, & plurimarum rerum vſu præſtantiſsimo viro, Cæſareo & Electorali, dum in viuis erat, conſiliario, S. R. Imperij hæreditariorum Equitum Quatuoruiro, ac Hiſtorico ſummo, Dn. Chriſtophoro Carolouicio; quàm literis illuſtris & magnifici viri Dn. Iohannis Thomæ Langij Comitis Stropianæ, ſupremi tùm aulæ Sabaudicæ Cancellarij, ex mandato Sereniſsimi & illuſtriſsimi Ducis Emanuelis Philiberti, domini ſui clementiſsimi, ad dictũ Carolouiciũ manu propria, ſcriptis excitatus; ac multorũ aliorum precibus, certisq; quibusdam de cauſis adductus; cum hac illuſtriſsima & vetuſtiſsima domo Saxonica coniunctionem familiæ Sabaudicæ, cuius autor Geroldus Immedi filius, è ſtirpe Vitechindi ortus, perhibetur; & Monſferratenſis, quæ autorem ſuæ habet originis Alramum vel Alidramum (vt ab Italicis vocatur ſcriptoribus) peculiari libro, & quidem hoc in ordine quarto, cõplexus ſit: eundem tam ſub Serenitatis tuæ quàm ſub cæterorum illuſtriſsimorum Electoralium hæredum, & Saxoniæ Ducum nomine iuris publici fieri; & in eo defendendo auctoritatem veſtrarum omnium Celſitud. implorare, viſum omninò nobis fuit. Vt igitur hunc parentis noſtri in illuſtriſsima hac ſtirpe deducenda adhibitum laborem benigne & clementer Serenit. tua ſuſcipere; nosq; ipſius hæredes relictos ſuo proſequi fauore, & beneuolentia amplecti dignetur; humili animi ſummiſsione

miſſione petimus & contendimus. Quantum autem celebritatis & laudis huic ve‑ſtra sereniſſime Princeps familia inde emerſurum ſit; quantumq; laboris, vigilia‑rum, & ſumptuum opus hoc parentem noſtrum conſtiterit: id per ſe ſerenitatem tuam ponderaturam eſſe omninò confidimus & ſperamus. Pegauiæ Nonis Iulij Anno per Chriſtum reparatæ ſalutis M. D.XCVI.

Sereniſſ. Celſitud. tuæ

Subiectiſſ.

M. Iacobus Fabricius Georgij F. ſuo & fratrum ſuorum nomine.

Doctrinâ virtute & pietate præſtanti viro D. Georgio Fabricio, Ludi Miſnenſis Rectori, amico ſuo plurimum deamando.

S. Quod ex libri Syriaci inſpectione nullam te vtilitatem cepiſſe ſcribis, equidem facile credo: ſed de eo dubito, aſſentiaris ne Lucretio affirmanti, hanc ipſam & non Hebraicam linguam eſſe, quâ Chriſtus in terris dum verſatus eſt, vti ſit ſolitus. Quod autem non Saxones ſolùm, & Dalmatæ, quos nominas; ſed etiam multæ aliæ gentes, ſacras literas iam inde à multis ſeculis in ſua lingua legerint: id non modo verum eſſe credo; ſed valdè vtile atq; adeò neceſſarium etiã eſſe ſtatuo. Quale verò ſit factum Heluetiorum, quos nuper translationem Germanicam concremaſſe ſcribis; quibusq; in vrbibus, quoq; conſilio id ſuſceptum fuerit: de eo me abs te certiorem fieri cupio. Ac interim diſſimulare apud te non poſſum, mihi nec factum ipſum, nec exemplum probari. Quod ad Genealogiam Saxonicam attinet, eſt ita, vt ſcribis: quòd cognatus meus in ijs, quæ meo nomine ad te perferre debuit, memoriâ lapſus ſit. Nam mandata, quæ ad te dederam eò pertinebant; cùm & à Sabaudiæ, & à Ferrariæ Ducibus toties iamq; benignè rogatus eſſem: vt coniunctionem Domus Saxonicæ cùm domibus ipſorum, alterius quidem à Geroldo quodam Saxone, qui filiâ Othonis (ſi rectè memini) Secundi, clàm patre raptâ, in Allobrogibus conſedit; alterius verò à filiâ poſtremi Guelphi, quæ Azoni Eſtenſi nupſit, deſcendentes ab Agricolâ noſtro, me potiſſimum authore; deſcribi cœptam, ad ipſos tranſmitterem: cumq; Agricolâ mortuo tibi operis ab illo inchoati abſolutio impoſita eſſet, me abs te petere, vt quæ tibi de eâ coniunctione hactenus comperta eſſent, ea mihi pro amicitiâ noſtrâ communicare velles: nam me viciſſim tibi non ſolùm ea, quæ ab Erneſto Brotuffio ijsdem de rebus notata haberem, quæq; tibi ad abſoluenda cætera fortaſſe non omninò nulli vſui eſſe poſſent; communicaturũ: verùm etiam honorariũ nõ contemnendum hoc nomine impetraturum eſſe. Quæ cùm ille minus rectè ad te detulerit, hiſce literis repetenda duxi: teq; magnoperè rogo, vt ſi quid fide dignum his de rebus notatum habueris, ſicuti haud dubiè habes, id mihi per ocium ſignifices. Nã vbi primùm mihi à reliquis negocijs tantum vacui temporis conceſſum fuerit: cogito tibi currum aut equos iſthuc mittere, quibus ad me in Hermannianum meum, quod non pluribus, quàm Dresda miliaribus à Miſenâ diſtat, excurreres & chartas tuas huc pertinentes tecum ferre poſſis. Libros autem, quos ſignificas, omninò te habere oportet: nec diſſuaſerim, vt præter eos, quos tibi Princeps emendos curare debet, illos etiam, quos Agricola habuit, & haud dubiè alicubi notis peculiaribus inſignivit, tibi commodato dari roges. Vale, & me tibi amiciſſimum eſſe, tibi perſuade. Dreſdæ 19. die Octobris Anno 1556.

Chriſtophorus à Carolobitz.

MAGNI-

Magnifico viro, nobilitate, virtute, eruditione Ornatiſſimo, D. Chriſtophoro à Carolouitz, Illuſtriſs. Saxoniæ Electoris Conſiliario primario etc. Domino & patrono ſuo colendo.

Tyrij olim nobilium vrbium ſe conditores ferebant, Carthaginis, Leptis, Vticæ Gadium: nec minùs domus Saxonica apud exteros propagata per illuſtres familias, à qua profecti paternâ maternâq; progenie ſunt Duces Montferratenſes in Liguribus: paternâ verò Sabaudici, apud Allobroges: maternâ tantùm Principes Ferrarienſes in Aemiliâ. Montferratenſes & Sabaudicos ſuæ inſeruit hiſtoriæ Georgius Agricola, Ferrarienſes propter Originem paulò remotiorem planè omiſit: quorum tamen ſtemma in mentione Leutgardæ, Othonis Magni filiæ, poſſet obiter explicari. Verùm de meo inſtituto nihil affirmo, qui nihil volo anticipare: ſed ordinem ſequar ipſius Genealogiæ: quod mihi & ad conſiderationem rerum, & ad vitandam confuſionem eſt accommodatius, præſertim alijs quoq; negotijs in curâ doctrinæ atq; morum cotidiè occupatiſsimo. Montferratenſes auctorē habent Alramum, Vuitekindi III. filium: & Adelheidim, ſeu (vt Itali ſcriptores) Alaſiam, Othonis II. Imperatoris filiam: quam Alramus, vt alij, è monaſterio Quedlinburgenſi rapiens; vt alij, è regiâ abducens; exul in Albingaunos puella non inuita proficiſcitur: ſed is Othoni ſocero reconciliatus, ſuis etiam liberis (ſeptem autem filios habuit) & honores, & principatus ſingulis impetrauit: inter quos vnus Marchio Salutiarum fuit: quam adhuc audio durare familiam. Sabaudicæ ſuæ nobilitatis principem habent Geroldum Immedi filium, Is cùm aulicum quendam Othonis I. in adulterio deprehenſum interfeciſſet, Arelatem profugit: propter fortitudinem à Galliæ Rege Seuſæ & Morionis dominatum accipit: propter vitæ integritatem, in Diuorum numero habetur. Poſteri eius omni Allobrogum imperio potiti ſunt. Ferrarienſes qui, vt ſuperiores, ſtemma non ducunt, duplici ſunt affinitatis nomine Ducibus noſtris coniuncti; gradibus tamen remotioribus. Leutgarda enim Othonis I. filia, abnepotem habuit Conradum Francum Imperatorem, trinepotem Henricum III. Imperatorem: cuius ſoror eſt Beatrix, mater Mathildæ, ſeu (vt noſtri) Mechtildis: huius autem celebre nomen & ſingularis exiſtimatio, & propter virtutis & fortunarum ſplendorem, per totam Italiam fuit. Eius maritus erat Godfridus: cuius familia non exprimitur, nobilitas ab Italis laudatur: eo defuncto Guelphum per literas è Germania vocauit: ſed is quantò cum dedecore repudiatus ſit, ex Coſmæ Pragenſis ridicula admodum narratione cognoſces, quam ad has literas adiunxi. Alius igitur deinceps electus maritus eſt, Azo Eſtenſis, qui Ducum Ferrarienſium primus auctor perhibetur. Prima itaque affinitas cum noſtris eſt propter Leutgardim: altera propter Marchionem Salutiarum, cuius filia (nomen illius nō inuenio) Herculis I. mater, Alphonſi auia, Herculis II. qui nunc Imperium obtinet, proauia fuit. Salutij autem ex Alrami & Othonis II. ſunt poſteritate prognati. Minimè igitur rectè Titus Stroza, Gallos eſſe ſcribit, ſanguinis Eſtenſis auctores: cùm ſint reuera Germani & Saxones, materna videlicet proſapia. Plura hactenus non cognoui: ſed vt quodq; ordine incidet, ita à me aut inueſtigabitur, ſi obſcurum ignotumuè eſt: aut tractabitur, ſi obuium atq; expoſitum. Tibi, vir ampliſſime, pro humanitate tuarum literarum ago gratias: ad quas prolixius reſpondere volui: vt quæ notata haberem de initiis iſtarum familiarum, intelligeres. Vnum tamen in literis tuis non aſſequor, de familia poſtremi Guelfi, quæ Azoni Eſtenſi nupſerit. V-

mnino Azones tres fuerunt: primus vxorem habuit Mechtildim, de qua non eſt dubium: alterius ab Italicis ſcriptoribus etiam Mechtildis nominatur, ſed ij non conſiderant tempora: tertius bigamus fuit, prima vxor nominata non eſt, ex qua genuit Friſcum paricidam: altera Beatrix Caroli II. Regis Siciliæ filia, quæ peperit Raynaldum & Nicolaum. In hac igitur parte adhuc hæreo.

Ab illuſtriſſimo Electore triginta nummos vnciales, ad emendos libros, impetraui: Agricolæ hæredes aſperiores fuerunt, à quibus ſine mandato Principis nihil impetraſſem. Caſtigationes in libros eius philoſophicos diligentiſſimè collegi, & typographis impertiam: nec inueni quidquam, niſi quendam libellum medicum nondum editum, de putredine partes humani corporis corrumpente. Quod me inuitas in Hermanianum tuum, benignè facis: & quia meus non ſum, ſi vnum alterumvè diem praſciero, fruar eruditione & ſapientiâ tuâ cum voluptate. Vale, & tuum me eſſe clientem patere, Miſenâ è ludo illuſtri Calend. Novemb. M. D. L V I.

Georgius Fabricius.

Doctrinâ virtute, & pietate præſtanti viro D. Georgio Fabricio, Ludi Miſnenſis Rectori, amico ſuo plurimum deamando.

S. Quoniam liber, quem Brotufius de Velphonum, quiq; ab iis deſcendunt, genealogiâ congeſſit, tàm citò deſcribi non poteſt: viſum eſt interim ipſum autographon ad te mittendum eſſe, ſi tibi fortaſſis ad ea, quæ de Ferrarienſium cum noſtris Principibus cognatione in hiſtoria tua tibi attingenda erunt, alicui vſui eſſe poſſit. Tametſi bonus ille vir, cum Velphonum ſeriem & numerum explicat, ſæpè à ſe ipſo diſſidere videtur. Nam cætera nondum cum aliorum ſcriptis conferre potui. Sed de Velphonibus nos non parum Auentinus adiuuare poteſt: cuius libros hiſtoricos, ſi non habes, equidem non grauatè meos tibi in menſes aliquot commodato mittam. Quod verò ad Sabaudicam familiam attinet, cuius autor Geroldus è ſtirpe Vitechindi ortus perhibetur: magnoperè te rogo: vt ea, quæ hac de re vel ab Agricola noſtro conſignata, vel à te ipſo collecta habes, in formam Arboris redacta, quàmprimum, & ſi fieri poſſit, per hunc præſentem tabellarium ad me mittas. Cum enim intra paucos dies ad quendam Ducis Sabaudiæ Conſiliarium literas ſum daturus: cuperem ſanè aliquod illi operis ab Agricola inchoati, & abs te aliquando abſoluendi, ſpecimen vnà transmittere: ne prorſus nihil à nobis hactenus actum aut laboratum eſſe ſuſpicari poſſet. Quod ipſum eò etiam pertinebit, vt nomen tuum Duci illi meliùs innoteſcat: quem planè tibi confirmo non ingratum in te futurum eſſe. Tu modò da operam, vt maturata abſolutione operis tibi ad benignitatem & liberalitatem illius, quàmprimum ipſe aditum patefacias: in quo nec noſtram tibi commendationem defuturam ſenties. Vale Dresdæ 26. Ianuarij, Anno à Chriſto nato M. D. L V I I.

Chriſtophorus à Carolobitz
tuus.

Magni-

Magnifico viro, nobilitate, virtute, eruditione Ornatiſſimo, D. Chriſtophoro à Carolouitz, Illuſtriſs. Saxoniæ Electoris Conſiliario primario etc. Domino & patrono ſuo colendo.

S. D. Stemma Vitechindi Saxonum Ducis, cum ipſius poſteritate Ducum Montſerratenſium & Sabaudicorum depinxi: & quæ de iis collegit doctiſsimus vir Georgius Agricola, deſcribenda curaui. Vides autem multa deſiderari, & in proſapia, & in hiſtoria. Quamobrem, ſi quid aut conſilio tuo, aut opera, aut authoritate, qua vales apud omnes plurimùm, prodeſſe mihi potes, & ad ornandum & ad abſoluendum opus inceptum; à te peto, ne id intermittas; quod iam pro tua virtute ac humanitate ſponte facere cœpiſti. De Brotufianis miſsis gratias tibi ago: quæ vbi perlegi, recipies. Auentini libros hiſtoricos proximè comparabo. Vale feliciter. Miſenâ è ludo illuſtri 4. Cal. Febr. M. D. LVII.

Georgius Fabricius.

Doctrina pietate & virtute præſtanti D. Georgio Fabricio, Ludi literarij Miſenæ Moderatori amico ſuo non vulgari.

S. Genealogiam Sabaudiæ Principum, & cætera quæ inchoaſti eiuſdem generis, vt quàm primum abſoluas oro: Nam ipſe in me recipio tibi hunc laborem & gratiæ & præmio futurum. Vale, ex Hermaniano noſtro XX. Iulij Anno M. D. LVII.

T. Chriſtophorus à Carolobitz.

Magnifico viro nobilitate, doctrina, virtute ornatiſſimo D. Chriſtophoro à Carolobitz, Illuſtriſs. Saxoniæ Electoris conſiliario primario, Dn. & patrono ſuo obſeruando.

S. D. &c. Genealogiæ noſtrorum ducum partem extremam primùm abſoluere iuſſus ſum; & in ea nunc verſor. Serior igitur erit ad Duces Sabaudienſes acceſſus. Brunſuicenſem Erneſti Brotufii remitto & tibi gratias ago pro libro mecum communicato ingentes. Adiunxi exemplum Virgilianum: in quod præfationem ſcripſi, quâ iuuare ſtudeo adoleſcentes ad poetæ ſapientiſsimi aſsiduam lectionem: mutata quoque lectionis cauſas in aliquot locis ſubiunxi eorum gratia, qui auctorem iſtum profitentur. Si tibi homini politiſsimo & acutiſsimo probata fuerit opera noſtra; facilè ſuſtinebo aliorum iudicia. Vale, Miſenâ è ludo illuſtri die XXI. Iulij M. D. LVII.

T. M. deditiſs.

Georgius Fabricius.

Pietate, eruditione, ac morum integritate ornatiſs. viro Dn. Georgio Fabricio: Illuſtris Scholæ Miſenenſis moderatori optimo: amico ſuo incomparabili.

S. Mitto tibi, doctiſs. Fabrici, literas Illuſtris D. Alphonſi Carretti Principis, ac Finarij Marchionis, nudius tertius Pragâ per veredarios ad me miſſas: ex quibus intelligere poteris, quid velit Celſitudo ſua. Memini me olim huius Principis mentionem per epiſtolam apud te feciſſe; ac oraſſe, vt, ſi fieri poſsit, eius Celſitud. genealogiam, hiſtoriæ Principum Saxoniæ quam texendam annis aliquot præ manibus (vt fertur) habuiſti, inſereres: cùm ſtemma ſuum, ex proſapia Ducum Saxoniæ

 ducere,

ducere, glorietur. Recepiſti tùm temporis id ipſum facturum, ſi prius de quibuſdam quæſitis certior fieres. Quæſita verò illa ſuæ Celſitud. procuratori, ſiue agenti, Auguſtino Sumaripa, viro bono & docto, in aula Cæſarea commoranti, ſtatim ſignificaui: ſed nihil reſponſi ab illo accepi hactenus. Quæſo itaq́, te etiam atq́, etiam, vt lectis hiſce literis ad me ſcribas, num in ea hiſtoria aliquid annotaueris: vt habeam, quid Principi reſpondeam: atq́, illas perlectas, vnà cum tuis, ad me remitte. Vale vir opt. cum vxore & liberis tuis. Ex arce Dresdenſi IIX. Calend. Aprilis Anno Salutis M. D. LXVII.

Iam pridem te monere huius rei debuiſſem, precante Principe, ſed certè per obliuionem, ſenij comitem, à me prætermiſſum & neglectum fuit. Rogo ſcribas, an adhuc aliquid tuis inſeri poſſit, quum lucubrationes tuæ ſub prælum nondum ſint data.

Ioannes Næuius.

Illuſtri & Excellenti Viro Domino Chriſtophoro à Carolovvitz Cæſareæ Maieſtatis Conſiliario etc. Amico præcipuo, & vti fratri Colendiſſimo.

EX literis D. V. plenis officij & omnis in me beneuolentiæ, quas mihi Dominus Chriſtophorus Pfirtz Caſ. Maieſt. aulicus reddidit, magna & incredibili ſum lætitia affectus: quæ enim optabam de D. V. ſalute intellexi; cum antea multis annis, quamvis ſtudioſè à multis ſciſcitatus, nihil tamen certi de veſtra incolumitate comperijſſem. Addidit verò huic meæ lætitiæ cumulum, quod longo interuallo in aula ſacratiſſimi Imperatoris vos intelligam reuocatum: cui propter egregiam veſtram virtutem, quemadmodum & clariſſimus & meritiſſimus Procancellarius Zaſius noſter, ſis cariſſimus.

Quod ego cum sereniſſ. Duce Domino meo cui optimè utriusq́, veſtrûm ſingularis præſtantia eſt cognita, cum magna eius voluptate crebris ſoleo vſurpare ſermonibus: cui etiam nuper ſalus nomine voſtro, & Clariſſimi Vicecancellarii nunciata fuit iucundiſſima: cumq́, ei literas D. V. ad me ſcriptas perlegiſſet; mirum eſt, quanto gaudio fuerit perfuſus, ſuperiorum temporum & veſtræ benevolentiæ recordatione: mihiq́, diligenter mandavit, ut D. V. & Illuſtri Domino Zaſio ſalutem plurimam referrem: & ſuum omne ſtudium ac benevolentiam veſtræ dignitatis & utilitatis augendæ & tuendæ, quacunq́, uſquã ſe dabit occaſio: pollicerer; eiusq́, verbis D. V. ſignificarem, ſi quidpiam veſtra diligentia inveſtigatum, quod ad familiam Ducum Subaudiæ cum Saxonica pertineat, ad nos tranſmiſerit, ut ad priora noſtra reperta adiungamus. De rerum autem noſtrarum ſtatu & conditione Aulicus hic veſter, qui ad vos mandatis ex animi ſententia confectis revertitur. Quam ſupereſt ut obnixè rogem veſtram conſuetudinem & memoriã (quod adhuc ſua humanitate fecit) in poſterum retineat; & ſibi perſuadeat, nihil mihi eſſe optatius, quam ut aliquando oblate occaſione vel opportunitate illi aliqua in re vſui eſſe poſſim. Vale amicorũ præcipue & D. collendiſſime.

Deus

Deus optimus Maximus omnia ſemper læta & fauſta (vt precor) concedat. Per-illuſtrem Dominũ meum Zaſium meo nomine ſalutabis diligenter. Auguſtæ Taurinorum tertio decimo Kalend. Maij 1569.

Illuſtris & excellentis D. V.

Addictiſſimus & Propenſiſſimus ſeruus Io. Thomas Lang. Comes Strópianæ ſupremus Cancellarius Ducis Sabaudiæ.

Viro optimo ac doctiſſimo D. Georgio Fabricio, Illuſtris Scholæ Miſenenſis, Rectoris amico ac ciui ſuo chariſs.

S. Nolo, mi D. Fabrici, vt pro exiguis illis meis erga te officijs exhibitis, gratias agas mihi: tua enim pietas, doctrina, ac morũ integritas, maiora exigunt, quàm referre gratiam tibi poſſim. Gratulor tibi plurimum reſtitutam tuam priſtinam corporis bonam valetudinem: atq; precor Deum, vt firma ac conſtans maneat, quò prodeſſe Eccleſiæ ac iuuentuti diu poſſis. Moneo etiam, vt rationẽ ſanitatis tuæ ipſe habeas, nec te tàm multis ac improbis laboribus materes: ſed facias, quæ citra corporis noxam, commodè fieri queant. Cum D. Quæſtore primario tua cauſa ſum loquutus: pollicetur ſuam operam. Heri, mi Fabrici, ab Illuſtriſſ. D. Marchione Finarij è Praga accepi literas: quas tibi legendas offero, illas mihi reddes, vbi perlegeris: Ex ijs enim intelligis, quæ abs te poſtulat. Si etiam volueris Celſitud: ſuæ reſpondere: ad me epiſtolium tuum mittas; & ego curabo, vt vnà cum meo, ſuæ Celſitud: per veredarios præſentetur. Vale vir opt: cum vxore ac liberis tuis ſuauiſſimis. Ex Dreſda ipſa vigilia diei Sacratiſſ: reſurrectionis Chriſti ſeruatoris. Anno ſalutis M. D. LXXI.

Ioannes Neuius.

GEOR-

GEORGII FABRICII
CHEMNICENSIS

ORIGINVM SAXONICARVM

LIBER IV.

DE DVCIBVS SAXONIAE, ET AB HIS PROGENITIS MARCHIONIBVS MONTFERRATENSIBVS ET SABAVDIENSIBVS, COMITIBVS SAVONAE & Salutiarum.

DVCES SAXONIÆ.

Vuitechindus Magnus,
vxores eius duæ:

1. GEVA Siuardi Regis Daniæ ſoror. — *2. SVADANA Lechi Ducis Boemiæ F.*

Ex 1.:
Vuigbertus, vxor Sindacilla Rabadoni R. Phryſiorum F. — *Haſula vxor Bernonis C. Ballenſtady.*

Ex 2.:
Vuitechindus, auctor STIRPIS BVDSECIAE.

Ex Vuigberto:
Vualbertus, vxor Reinhildis Com. Mersburgo. — *Armegardis vxor Ludouici I. Pij Regis Franciæ & Imp.*

Ex Vualberto:
Regebertus cœlebs. — *Ditericus, vxor Heduigis M. Cleuenſis filia.* — *Vuitechindus, vxor Iutta Duciſſa Burgundiæ.* — *Immedus, vxor Hemma Duciſſa Bauariæ.*

Ex Diterico: *Mathildis vxor Henrici I. Imp.*

Ex Vuitechindo: *Valramus Dux Montferratenſis.*

Ex Immedo: *Giroldus Dux Sabaudienſis.*

VVITECHIN-

VVITECHINDVS MAGNVS.

Vuitechindus Magn.

VVITECHINDVS MAGNVS, Vuernechini Regis filius, à Ditmaro Rex, à Gemblacenſe Dux Saxonum nominatur; ab Vrsbergio vnus è primoribus Vueſtualorum: Annonius & Regino ſine honoris appellatione eius nomen ponunt. Origines & chronicum Brunſuicenſe vocant Ducem Angriuariorum. Vxores duas habuit. Primam vocant Annales Brunſuigij Geuam ſororem Regis Daniæ Siuardi ſeu Sigefridi; vt Annonius, Vrsbergius, Crãcius. Ex hâc geniti Vigbertus, & Haſala filia, vxor Bernonis Comitis Ballenſtadij, vnius è nobiliſsimis Duodecimuiris Saxoniæ. Hæc eſt ſepulta Bertilshemij, vt Origines: in diœceſi Oſnaburgiâ, vt Sarctorius. Alteram ponunt Origines, Suatanam, Lechi Ducis Boemiæ, item Soraborum & Taleminciorum Principis filiam. Ex eâ prodiit VVITECHINDVS prima ſtirps Marchionum Miſnenſium, vt proximo libro ſequente dicetur.

Vuitechindi Magni, bella cum Carolo Magno.

VVITECHINDVS Magnus, de quo modò nobis ſermo eſt, bella geſsit annos continuos tres & triginta, (vt Eginhardus ſcriba Caroli, & Helmoldus Præſul Lubecenſis ſcribunt) cum CAROLO Rege Francorum I. Carolus enim amore religionis Saxones cupiebat imbuere, & eis veram ſalutis rationem tradere: vt omni reliquâ Germaniâ in cognitione Dei inſtitutâ, & ipſi ab errore & vanitate deſiſterent: & Deum omnipotentem, qui ſe in filio patefecit, & ſuo Spiritu pectora illuminat, adorarent. Erant enim tum Saxones (vt idem Helmoldus) gens ferociſsima, vt Annonius, diriſsima & ſæuiſsima: & cultu deorum vano dedita atq; obcæcata: quâ re fiebat, vt neque diuina neque humana iura vel polluere vel transgredi inhoneſtum arbitrarentur, vt idem teſtatur Eginhardus. Quamuis autem per ſuos præfectos Francicos, ſæpe in agros illorum & regionem incurrerat: (nunquam enim ceſſare ab iniuriâ & rapinis ſolebant:) tamen conuentu primùm Vuormacienſi, iuſtam expeditionem de multorũ Principum conſenſu facit, & bellum magnum in Saxones decernit, anno à nato Chriſto ſupra ſeptingenteſimum ſeptuageſimo ſecundo, vt eſt apud Reginum & Lambertum. 772.

Primum bellum Caroli Magni cum Saxonibus.

Igitur opinione ipſorum celerius, ad Viſurgim fluuium contendit: agrum vaſtare incipit; & Hartesburgum, maximum ipſorum præſidium, ad Lippam euertit. Ibidem idolum gentis CRODVM nomine (Saturnum eſſe volunt) diruit & cremat. Tum proficiſcitur ad templũ auguſtum, & illis celeberrimum ac frequen-

Vuitechindus Magn. Irmeſulum. frequentiſſimum, donis etiam opulentum Irmeſulum; vel à Mercurio Græcorum, vel à Marte nomen habens. Imago ſtatuæ erat vir armis terribilis, & gladio accinctus. In galea ſtabat gallus, loco coni: in thorace expreſſus vrſus: in clypeo, leo. Manu dextera ferebat vexillum, cum inſigni roſæ rubeæ: in ſiniſtra, bilancem æquilibrem: quæ item in clypeo ſpectabantur. Hoc numen gentis erat tutelare & commune, ſed & popularia alia multa. Hoc templum Carolus initio ſpoliat, magnis theſauris inde aſportatis: deinde cremat, etiam ſublatis loci religioſi veſtigiis. Cum ad idem demoliendum, moram traheret: aquæ inopia triduum laborat exercitus: effuſa autem protinus, miraculo quodam aqua torrentis, militem recreat: & quod cupiebat, perficit ex ſententiâ. Euocatis deinceps primatibus Saxonum, quos imparatos fuerat aggreſſus, & qui ſe in loca tuta contra primum impetum abdiderant, cum iis paciſcitur: inde in Franciam prædâ onuſtus redit: & duodecim ſecum ducit obſides, è nobilitate. Hiberna tum traducit Dedenhouam, olim Dedonis villam appellatam.

773. *Saxonum defectio à Carolo M.* Ineunte vere bellum facit DESIDERIO Regi Longobardorum in Inſubriâ atque Liguriâ. Saxones abſente Carolo, non ſolùm vniuerſi deficiunt, & ſe aſſerunt in libertatem: verùm etiam ſponte in Franciam proficiſcuntur: & vlturi templi ſui vaſtationem, Friteslarianum in Heſſorum finibus, incendere moliuntur: ſed miraculo ab iniectione ignium defenſum locum ſacrum, Regino & alij ſcribunt: immiſſa ipſis diuinitus turpi trepidatione confuſos fugiſſe, tradit Annonius. Arce quoque Brunoburgiæ à Brunone, Vuitechindi fratre cognominata, in quam Franci confugerant, cum flammas illaturi eſſent: neque ſtuppæ neque ligna arſerunt. CAROLVS intellectâ ipſorum defectione & maleficio, per præfectos ſuos, ter dimicat cum Saxonibus, & totidem victoriis potitur. Circa hoc tempus conditam ad Mœnũ Saxenhuſiam è regione Francoforti, nonnulli ſcriptum reliquêre, quòd è diuerſis ripis caſtra habuerint vtrique populi: idque non ſolùm eſt in Franciâ factum, ſed in aliis quoque prouinciis, vel illo ipſo tẽpore, vel poſteriorib. Henrici IV. ni Haſsiâ, Turingiâ, Miſniâ: vt circa ripas fluminum villæ & oppida ſint, quæ à caſtris Saxonum & Francorum nomina retinuerint. Poſt illa prælia rurſum irruentes Francici præfecti, cùm obuium hoſtem non haberent, prædas latè agunt in agris & miſcent incendia.

774. *Altera expeditio Caroli M. in Saxones.* Cum ipſe bellum Longobardicum confeciſſet, & cepiſſet DESIDERIVM, & filium eius ADALGISVM fugaſſet: expeditionem

tionem in Saxoniam facit: Sigeburgum caſtellum capit: Hartesburgum inſtaurat, & in formam ampliorem reducit: & prope arcem Brunoburgiam, de tranſitu Viſurgis, cum hoſte contendit: & ripam vtranque non ſine multorum cæde occupat. Exercitu igitur diuiſo, alteram partem mittit in Saxones orientales, verſus Vueſtoualiam: alteram in ſeptentrionales, verſus ericetú Luneburgium. Ad Ocram fluuium orientales omnes acceſſerant cum Haſinone duce ipſorum, qui ſe Regi parituros ſacramento confirmabant, & clementer à Carolo dimittebantur. Acceſsit poſtea Angriuariorum Dux Bruno ad pagum Buccium, qui iisdem legibus ſe Carolo Regi tradidit. Hæc initia ſatis auſpicata, magnam Carolo gloriam & beneuolentiam peperêre. Interea ſummis viribus pugnatum eſt in eos, qui trans Viſurgim erant: vtranque enim, vt dixi, ripam Franci tenebant. Itaque his vlterioribus victis ac remotis, illis factis obedientibus, Carolus & prædâ & ditione auctus eſt: & acceptis obſidibus, ac munitis præſidiis, iam pacatam in poſterum fore Saxoniam ſperabat. *Vuitichindus Magnus.*

Miles Francicus ad Viſurgim Hudbeccium tenebat: qui in otio viuens, & cuſtodias negligenter agens, & in pabulatione ſæpè ſerò domum rediens, animaduertebatur à Saxonibus: qui facinoris præclari nacti occaſionem, certo die circa crepuſculum ſe colligunt; & vnà cum incautis & diſperſis hoſtibus, præſidium ingrediuntur; cumq; alios inermes viderent, alios dormientes; & alios inter pocula ludentes offenderent; enſibus ſtrictis eos petunt, nec paucos in clamore & tumultu occidunt, donec aliis exſuſcitatis, propter paucitatem cedere rurſus cogerentur; ſed antequam illi ſeſe expediiſſent, & ad arma veniſſent, in locum tutum Saxones ſeſe tum receperant.

Dum Carolus id temporis detineretur bello in Italiâ; rurſus in ſeptentrionali Saxoniâ motus noui. nam dominatus Francicus erat Saxonibus intolerabilis, qui & religione, & victu, & vitæ reliquæ conſuetudine, plurimùm inter ſe diſcrepabant. Ad Hartesburgum expugnandum toto impetu agmina Saxonum contendebant, primum pollicitationibus magnis conantes perſuadere, vt de præſidio Franci decederent; deinde maximis terrentes minis, ſi in propoſito pertenderent; cumque ad oppugnationem ſeſe accingerent omnibus viribus, nihil laude dignum præſtiterunt. Idem cùm tentarent ad arcem Diſemburgiam; etiam cum dedecore & clade ſuorum reiecti, & fugati vſque ad Lippam fluuium ſunt. 776.

Vuitechindus Magn. Eam ob cauſam altera comitia Carolus indicit Vuormaciam, quarto anno pôſt, quàm priora eſſent habita: De bello Saxonico præcipua fuit diſputatio: nam ei reliqua negocia poſtponebantur. Principes ſuadebant, id porrò ducendũ longius, cùm iam res Frãciæ meliore ſtatu eſſent: toties violatam à Saxonibus fidem, non relinquendá impunem. Eſſe, tot victorias de iis partas, fauoris diuini indices: aliquas enim oblatas cælitus & miraculosè. Præterea vires gentis magnâ ex parte debilitatas, interfectis viris fortiſſimis. Religionis iacta fundamenta, in quam vir Princeps conſenſerit Bruno, frater Vuitechindi; plurimos adhuc eſſe eâdem mente atque ſententiâ. Obſtare vnicum Vuitechindum, & qui eius ſequantur factionem: de hoc explorandum, corrigi, an euerti malit. Decernunt omnes rem bene feliciterq; cæptam oportere continuari. Euocantur Saxones, vt in vrbe Padelbornâ ſe ſiſtant: cui mandato parent cæteri, qui frequentiſsimè aderant, ex-
777. cepto Vuitechindo, quem Francorum conſilia non latebant: & ipſe declinare cupiens magnum periculum, ad ſororium ſuum Regem Danorum, ſeu (vt illorum temporum ſcriptores) Normanorũ, ſe conferebat. Vuitechindi abitu è patriâ nemo dubitabat nouos aliquando tumultus fore: ideo Carolus Rex maiore humanitate erga gentem Saxonicam vtebatur: & Præſulibus, quibus curam ipſorum mandauerat, præcipuè iniungebat: vt mentes rudes & aſperas tenerent ſeueritate quâdam leni ac paternâ: mitigari eos & tractari poſſe: cogi ac frangi, futurum perdifficile: ſe videlicet non fortunas eorum aut libertatem quærere, ſed illis animorum cultum & ſalutem cupere inſerere. Proponi igitur iubet mandata quædam, plena beneuolentiæ; & inuitari multitudinem ſpe præmiorum, ſi in fide Chriſtianâ perſiſteret, & errores ac ſuperſtitionem veterem mutari permitteret. Igitur cùm voluntates erectas vulgi cerneret: prope Lippæ fontem maxima hominum turba, virorum atque mulierum, iuuenum item ſenumq;, ad Eccleſiæ ſocietatem aggregatur: tum præſulatus tres conſtituuntur, Bremenſis, Verdenſis, Padelbornius: quibus dati ſunt paſtores Vilradus & Suibertus Angli, & Saxo Harimarus: vt in diœceſes Eccleſiaſticas Saxones diuiſi, faciliùs parerent: & res ſacras rectiùs diſcerent: & minùs grauarentur, ſi viri eruditi & prudentes eis præeſſent.

778. Carolus propter incurſionem Saracenorũ vocabatur, ad defendendam Hiſpaniam: idq; iter & animo magno ſuſcipit, & perficit felici auſpicio, & Saracenorum tyrannide regnum illud præclarum liberat. In eâdem expeditione Hunoldum Aquitaniã

Caroli Magni expeditio Saracenica.

turban-

turbantem capit: & Lupum, pernicioſa ineuntem conſilia, com- 779.
peſcit. Abſentiâ Regis permotus Vuitechindus rumorem ſpargit *Vuitechindus Saxones*
de Carolo in Hiſpaniâ à Saracenis occiſo: quâ ratione effecit, vt *ad defectionem*
aliqui deficerent, ſpe inani recuperandæ libertatis. Exercitu igi- *ſollicitat.*
tur tumultuario comparato, percurrit totam Saxoniam: templa
nuper condita incendit: præfectos Francos occidit: Præſules ex-
pellit: auſus etiam progredi longius, totam Rheni à Vueſaliâ vſ-
que ad Tuitium infeſtat: (Tuitium autem Coloniæ ciuitati con-
tiguum eſt, vt ſcribit Regino, è regione videlicet illius vrbis ſi-
tum:) inde vſque ad Confluentiam & Moſellæ oſtium, vicos
villasque ferro & igne vaſtat: nulli ſexui aut ætati parcit: vt fa-
cilè appareret, eum non prædandi, ſed vlciſcendi ſui ſuorumque
causâ, è patriâ excurriſſe. Eius aduentus, quo minus opinatus,
tanto fuit calamitoſior.

Rumore illo delato ad ſe, CAROLVS Antiſsiodoro cohor- *Francorum*
tes Francicas & Alemanicas mittit, qui Saxonum furorem & ar- *de Saxonibus victoria.*
ma coërceant: hi viſis hoſtibus perterriti, ſe palantes in fugam
dant: quos Franci in Haſsiâ comprælhendunt ad Aternam fluui-
um, cuius tranſitu eos prohibere Saxones conabantur. Pugnâ cõ-
miſsâ, victoria ad Francos diuertit: qui ſtragem ingentem edunt;
timidiores in flumen agunt: repugnantes ſternunt.

CAROLVS interea Tuitium veniens, conuentus agere, & 780.
in Saxoniam rurſus properare: cui ſe iuxta ſiluam, nomen à Fa- *Caroli M.*
gis habentem, Saxones audent opponere: & fortiter quidem ipſi *tertia expeditio in Saxones.*
pugnant: ſed & eo prælio, quod nouum iam erat, ſuccumbunt.
Tota igitur Saxonum ditio citra & vltra Viſurgim, in poteſtatem
redigitur: obſides imperantur: ſacramentum exigitur: leges ſe-
ueriores dantur. Templa quæ violauerant, inſtaurare coguntur:
eâque de causâ capitis pœnas nonnulli luunt. Qui euaſerant è
Francorum manibus, inter Vandalos ſibi ſedes conſtituunt: quæ
pars poſtea nuncupata Oſtoualia eſt: aliqui etiam ad oram Bal-
thicam ſe conferunt, & ad ſinum Codanicum.

Alterius anni initio, ſolutis Vuormacia hibernis, rurſus in 781.
Saxoniam CAROLVS contendit: vt tandem illam totam pro- *Quarta ex-*
uinciam, toties tantoq; ſuo incommodo rebellem, in ſtatum ali- *peditio Caroli M. in*
quem certum redigat: & commodis rationibus omnem com- *Saxones.*
ponat. Veniens Heresburgum firmiſsimum propugnaculum,
ibique habitans aliquandiu; circum id copias domeſticas diſtri-
buit. Ad Lippæ fontem populum Saxonicum denuò conuocat,
vbi ſe inſertos Eccleſiæ nouerant: ibidem admonendos curat fæ-
deris & officij: & quam fidem Deo dederint, & quam obedien-

Vuitechindus Magn. tiam ſibi polliciti ſint, in animos illis reuocat: & ſatis acerbè perfidiam ac leuitatem arguit: & ſi in poſterum rebelles fiant, & Vuitechindi partes foueant, minitatur & fortunarum, & libertatis, & patriæ rerum in vitâ cariſsimarum amiſsionem. Hoc modo de integro placatur Saxonia: & ad cõfluentes Oræ atq; Albis fluminum, multi rurſus Saxones colliguntur ad Eccleſiæ ſinum. Conſtituit annuos porro conuentus in Saxoniâ; vt turbulentis & factioſis hominibus occaſionem rebellandi adimeret; & qui modeſtiores haberentur, in officio retineret: ideo & Regem Danorum, & Principes Slauorum, qui legatos miſerant, benignè dimittit: neue receptum aut hoſpitia ſeditioſis dare, ne adhortatur.

783. *Saxonum rebellio.* Vitechindus in omnia conſilia & opera Caroli intentus; ipſo abeunte, res nouas ſubitò molitur: nec enim potuit animum ſuum vincere, vt Francis obtemperaret, aut patrios ritus atq; religionem maiorum relinqueret. Accedebat alius tumultus à Sclauis excitatus. Nam ii, qui inter Salam & Albim habitabant, prædæ causâ primùm Turingiam, tum etiam Saxoniam ſunt ingreſsi: non leui ſuſpicione, ipſos aut allectos aut accerſitos à Vitechindo, homine aſtutiſsimo; vt eorum viribus ſe tueretur, qui iam certò ſuis confidere non audebat. Sperabat Carolus ſe Saxones habituros adiutores, quos & armorum cupidos & auidos prædæ nouerat: tres igitur duces eligit Adalgiſum à cubiculo, Geilonem ſtabuli comitem, & Volradum Palatij magiſtrum: quibus belli curam & adminiſtrationem mandat. Saxones odium ſuum in Francos, tegere aut diſsimulare non poterant; cumque duces Caroli non ſatis inſtructos milite cernerent: in ampliſsimam prædam intuentes; & Francos primum vlciſci ſtatuunt, & Slauos arcere ſe poſſe confidunt. Igitur duce & impulſore *Francorum clades.* Vuitechindo, copias Francicas in Sunthalâ inuadunt; & loco pugnæ ſuperiores, viros ſpectatos & illuſtres, Adalgiſum & Geilonem, in acie cædunt: reliquum exercitum in fugam coniiciunt: Slauos, ne progrediantur in ſuam prouinciam longius, prælij iſtius ſucceſſu terrent.

Quinta Caroli in Saxoniam expeditio. Carolus animo ferens hanc cladem iniquiſsimo, in Saxoniam properat, plenus iracundiæ: & ad fluuij Alaræ oſtium, quo ſe in Viſurgim exonerat, caſtra metatur; & auctorem illius ſeditionis curioſè inueſtigat: tantique facinoris caput, omnium indicio atq; ore, deprehendit Vuitechindum. Eum cùm vinctum ſibi tradi ſine recuſatione & morâ poſtularet: ille iam in Saxoniam interiorem ſe abdiderat: & ad loca maritima, ſinumq; Balthicum apud amicos latebat; non antè aut obſeruatus, aut hoſti conſpicuus,

conſpicuus, quàm damno aliquo ſe præſentem fuiſſe demonſtraſſet: inſidiis videlicet inuictus, pertinaciâ importuniſsimus. Cùm Vuitechindum deditione conſequi, ſe non poſſe cerneret, eius militem ſocium tradi ſibi poſtulat: quod niſi fiat, genti internecionem minitatur: nec mitigari aut leniri animus Caroli aliâ ratione potuit. Forteis enim antea viros, & modò duces cariſsimos ſe amiſiſſe, vehementer dolebat: iamque gentis toties domitæ ſæuiciam perpetuam, & omnis iuris violationem odiſſe iracundè cæperat. Miſsi in caſtra regia ſunt captorum Saxonum millia quatuor & quingenti: deuota in pœnas capita: quos vno die in conſpectu exercitus Francici, gladiis cædi iuſsit ad pagum Fredam iuxta Alaram. Territi exempli grauitate, & animaduerſionis conſtantiâ, populi Saxonici, animos demittunt: & humilitatẽ coram Carolo ſubmiſsè profitentur: & ſe iuſſu atque auctoritate ipſius victuros iurant: ſeq; facti ſui duci pœnitentiâ, habitu lugubri oſtendunt. Ipſe ad Albim exercitum promouens, vltra Ocrâ fluuium, in Orheimo oppido Bardogunos, Hutangos, & Nordlingos, (alij Norduitas vocant) quos ſuæ ditionis & poteſtatis fecerat, vndis ſalutaribus abluendos ritu Chriſtiano imperat: hominum poſtea decem millia cum vxoribus & liberis, per Belgiũ atque Galliam in colonias more ſeruili diſtribuit: ne à certâ religione deficere, aut tumultus noxios facilè ciere poſſent. *Vuitechindus Magn.*

Hominum odium crudelitate ex animis non extirpatur. Igitur quamuis hic annus ſupra ſeptingenteſimum octuageſimus tertius, Saxonibus valde fuiſſet calamitoſus: altero tamen ſtatim 784. neſcio quâ inſaniâ rebelles fiunt; parati aut interire prorſus, aut iugum Francicum de ceruicibus excutere. Carolus iam laceſsitus, & adhuc ardens, in fine Maij menſis, in Saxones properat: & eorum exercitum in campo Thitemallo non procul à monte Oſnego, vt Eginhartus vocat, magnâ potentiâ diſsipat atque deiicit: qui mox recollectus, ad Aſam flumen, non procul ab vrbe Aſaburgo, quæ nunc Oſnaburgum dicitur, Hengeſti & Horſti antiquorum Saxonum patria, pugnæ accingitur. Carolus caſtra habebat Padelbornæ: & copias è Francia, & è populo Rhenano maiores expectabat. Verùm cùm certior de Saxonum apparatu fieret: eas, quas habuit præſentes, recenſet, & in conſpectum hoſtiũ alacriter ducit: nec Saxones Francorum præſentiâ territi, alacriter pugnæ ſignum dant, & viribus maximis dimicant: quam pugnam durauiſſe dies continuos tres chronicum Brunſuigium teſtatur: ego ſæpius repetitam, & ſemper (vt fit) inſtauratam intelligo. Cæſo exercitu ſuo, Vuitechindus in arcem à ſe dictam ad *Sexta Caroli in Saxones expeditio.*

Vuitechindus Magn. Viſurgim, veſte vili indutus, ſe recipit, quietis cauſâ: ſed tertio mox die in locum tutiorem ſe confert: audiuerat enim ſequi Francos ad ſe obſidendũ, eius diſceſſu per hominem certum cognito, oppugnatio intermittitur.

785. *Saxones Friſios in belli ſocietatem vocant.* Saxones extrema adhuc omnia tentantes, Phryſios in ſocietatem vocant, hoc maximè prætextu: ſi victores eſſent Franci futuri, itidem ipſorum libertatem ac patriam fore in periculo: ſe ſuperbiam Franciçam omnibus hominibus intolerandam, vel internecione excuſſuros: nec Phryſij ab illorum conſilio abhorruerunt. Hæc agi cùm animaduerterent Franci, & atrociſsimarũ diſcordiarum ac factionum nullam eſſe finem viderent: de opprimendis omni ſæuitiâ Saxonibus, attentè cogitant. Itaque exercitum duplicem CAROLVS conſcribit: vnum qui in Vueſtoualiam irrumpat, cui præfecit CAROLVM filium, adoleſcentem paternæ virtutis imitatione animoſum: ipſe per Turingos atque Hercinios in Oſtoualiam meditatur irruere. *Carolus duplici exercitu in Saxones mouet.* Vueſtouali & Phryſij conſederant Lippenhemij, qui pagus in ripâ fluminis iacebat: ad quos adoleſcens tyro profectus, agros villaſque incendiis & cædibus exhaurit: ipſos loco pellit: & ad Ducinum pagum totum equitatum in eos immittit: manuſque acerrimè conſerens, diſcedit ſuperior: in fugâ capit neminem, ſine diſcrimine cædit omnes: & miles, odio atque impetu etiam in multitudinem imbellem arma ſtringere cœperat, quod adoleſcens prohibebat. Similiter exercitus in Oſtoualiâ, quaſi tempeſtas grauis, obuia omnia proſternit: & parcit nulli, quamuis eluuionibus aquarum, quæ è pluuijs continuis excreuerant, plurimùm impediebatur: progreditur tamen vſque ad Tangifurtum & ſcammingam. Erat iam annus ſupra Septingenteſimũ octuageſimus quintus: quo Carolus natalem Chriſti celebrabat in caſtris Saxonicis ſuper Ambram fluuium, & pagum quendam (in cuius nomine Annonius & Regino non conueniunt) propè arcem Kidesburgum, ad confluentes fluminum Viſurgis & Vaharnæ: quod præſidium Saxones adhuc tenebant, & eò vſque populantes Franci peruenerant.

786. *Caroli M. irruptiones in Saxonia.* Poſtquàm ſacra erant peracta; propter aſperitatem hyemis, & impedimenta aquarum, Eresburgum in hyberna concedit, accerſitâ ad ſe vxore & liberis: iis addit virorum fortiſsimorum, & quos fidos ſemper inuenerat, præſidium: ipſe modò in hanc, modò in illam regionis partem irruptiones faciens; hoſtibus eripit & conueniendi & conſultandi poteſtatem: villas multorum expugnat, aliorum bona prædæ dat militibus, arces incendit,

graſſatores & latrones interficit: hoſtiliter contra omnes, niſi fidem chriſtianam profeſſos agit: idq; non ſolum per ſe faciebat; ſed & per duces ſuos: quos eandem vim exercere, ad hoſtium pœnam & terrorem, præceperat. Quamuis autem prælium nullum fieret, tamen nõ minores ex hoſtibus pertinacibus occidit, quàm ſi iuſtâ aliquâ acie fuiſſet dimicatum. Tot præliis, quorum facta erant iam quatuordecim: ſed duobus tantùm ipſe interfuerat Carolus, Tithemallio, & ad Aſam fluuium, vt Eginhartus: & vna iſta hibernâ vaſtatione, quidquid virium adhuc atque roboris, quidquid virtutis in gente Saxonicâ reliquum fuit, fractum aut deletum eſt. Pertinaciâ enim ſalus aut libertas non paratur, quâ Saxones gentili conſuetudine, obſtinatè nimis & præfractè vtebantur. Erat iam in extremas anguſtias redactus Vuitechindus; nec locum habebat tutum; nec quò ſe verteret, inueniebat conſilium: igitur pro audaciâ ſolitâ facinus ſingulare aggreditur. Nauiculam pannoſus conſcendens, & habitu ſeruili per Ocram fluuium delatus, venit Vuolmerſtetam; vbi tunc eſſe Caroli copias audiuerat, & ipſum rebus diuinis operam dare non ignorabat: cupidus autem erat & exercitum eius inſpiciendi; & actiones ipſius atque conſilia, ſi quâ poſſet fieri, explorandi. Cùm inter mendicos ſtaret, & ſacris intereſſe cuperet: viſo quodam admonitus, cœpit de religione noſtrâ melius ſentire; cùm infantem tenerum & pulcherrimum, quaſi inferri in ora hominum precantium, ac manus attollentium videret. In Chronico Magdeburgio ſcribitur, eum digiti diſtorti indicio in manu dextera, tum agnitum, & ad Carolum Regem adductum: quod etiam Crancius affirmat: ſed nullus alius eorum temporum Scriptor, quod ſciam, iſtius mentionem facit. Tradunt enim Annonius, Regino, Vrsbergius, admonitum Vuitechindum, cum patruele ſuo Albrone (aut, vt recentiores, Albione) vltrò veniſſe ad CAROLVM: cum literas tuti itineris, & impunitatis ad ipſos miſiſſet: & ipſum quoq; Carolũ profectum Bardegunum, vt loco propinquiore colloqueretur. Contulerant ſe illi vltra Albim, & metuebant hoſti irato ſe committere: quia conſcij ſibi erant, quantopere illũ prouocaſſent: cùm contra fidem atq; pacta, ſæpius ſumpſiſſent arma: ſed ipſe rurſus eos confirmat; ne ad ſe accedere, deliberandi causâ, dubitarent: ſe enim & ipſorũ dignitati, & Saxonũ ſaluti cupere conſultum. Erat inſignis virtus & humanitas in CAROLO; ad quã accedebat, tributa à Deo victoriarum felicitas: hæc illum faciebat, etiam apud aduerſarios, venerabilem & auguſtum. Saxones igitur cùm viderent & populorum

Vuitechindus Magnus

Vuitechindus literis ad Carolum vocatur.

Vuitechindus Magn. ſuorum calamitatem; & ſuam ipſorum conſiderarent miſeriam; quæ illis è peruerſitate conſiliorum, & contumaciæ ſpiritu, tot annos acciderat: ſpondent ſe venturos, ſi de vitâ & incolumitate ſua certi ſint & ſecuri. Re intellectâ, de eorũ volũtate Carolus ſibi gratulatur: & ne quid deſiderari pateretur in ſe, mittit Amalbinũ, ſpectatæ fidei hominẽ, ſuum familiarem, per quẽ obſides illis adduci & tradi iubet; & ne ſuum congreſſum vereantur, inuitat. Locum in quẽ illos euocauit, Origines appellant Atthõdorium, vrbem Vueſtualiæ: ſcriptores Francici, Attiniacũ, vrbem prouinciæ Transrhenanæ, cum his ego nunc ſentio; licet initiò fuerim alterius opinionis. Vuitechindus ſecum duxit Geuam, vxorẽ Danicam: Albro multos nobiles adoleſcẽtes, quia cælebs erat. *Colloquium Caroli M. cum Vitechindo.* Carolus hoſpitio eos honorifico excipi iubet: cumq; in conſpectũ admiſiſſet, inprimis coniectis in Vuitechindũ oculis, ait: Miror vos, noſtrâ beneuolentiâ & facilitate, cum veſtrâ ipſorũ infamiâ, & populi Saxonici euerſione toties abuſos: cùm intelligere poſſetis, etiam veſtros vos habere Deos iratos, quorũ iura & fidem violaſtis; & nunc lugentẽ ac ſqualidã veſtrâ impietate contemplamini patriam. Sed deletâ præteritorũ malorum memoriâ, patet vobis adhuc locus veniæ; & reditus ad mentem meliorem conceditur: ſi noſtra conſilia non negligitis, & bonitate ac fauore noſtro non abutimini. Vuitechindus naturâ aſperior: Patrios (ait) deos, & patriam defendimus: & nos infenſiſsimo in Francos animo fuiſſe, non negamus: nec deſiſteremus ab incepto, quamuis afflicti: niſi tua reuocaret auctoritas & moderatio. Igitur tuæ nos fidei committimus, quam experti ſumus præſtantem: & recta atque vtilia ſuadenti, vltro parebimus, non minore conſtantiâ atq; virtute, atq; à maioribus didicimus: amicitiam etiam recentem ita colemus, vt intelligas vigere apud Saxones beneficiorum recordationem ſempiternam. Auditus cum admiratione vir militaris eſt; nam qui armis nondum victus erat, victum ſe manſuetudine fatebatur. Cùm aliquot dies Franci moram ducerent, & cum Vuitechindo conſilia agitarent, & eius aſpectu cum ſtupore fruerentur, & de religione multa loquerentur: attentè omnia audit, & de viſione illâ, quæ inter ſacra in templo oblata erat, interrogat, & doceri deſiderat. Ex Francis aliqui valdè ipſum ſuſpectum habebant; & temporis cauſâ loqui, & callidè agere omnia exiſtimabant: deque fide & aſſenſione religionis, dubitabant maximè: Carolo etiam ipſi ſuadebant, vt pro ſuâ incredibili ſapientiâ ſibi caueret: nec hoſtem lubricum elabi pateretur, aut è manibus dimitteret, non planè reconciliatum. Etenim in

animis

animis magnis non regnat ſuſpicio: qui quò ſunt excelſiores, eò minus aliis diffidunt: è ſuâ videlicet bonitate & alios iudicantes, non ex opinione. Conſtitutus dies ſolennis eſt, quo & Vuitechindus cum vxore, & Albro cum nobili comitatu, vndis ſacris tingerentur, veque nomen darent maieſtati cœleſti, & iurarent ſe in eâ religione permanſuros, quæ Deum patrem, cum filio & ſpiritu ſancto adorat atque profitetur: ſe quoquè fidos genti Franciçæ in poſterum fore promitterent. Carolus ipſe, plenus gaudij & obſeruantiæ fideiubẽdo aſtabat Vuitechindo: Geuit vxori eius, ipſa regina Faſtrada: aliis, Caroli Principes aliquot & præfecti & familiares. Lætiſsimus atq; optatiſsimus omni populo dies viſus eſt, quo tanta fiebat ad Eccleſiam acceſsio & hominum tantorum. Baptizauit eos Lullus, olim Bonifacio datus ſocius, Antiſtes Moguntinus. Transacta iſta celebritas eſt, concurſu multorum mortalium, ſupra annum ſeptingenteſimum, octuageſimo ſeptimo: quo ipſo anno Lullus quoq; mortem obiit. 787.

Vuitechindus Magnus.

Vuitechindi baptiſmus.

Nullum vnquam fuit bellum Francis diuturnius & laborioſius, Saxonibus triſtius & lethalius: nullum vtrinque ſuſceptum aut geſtum ſimili animoſitate; ſed tamen maiore, Saxonicæ gentis diſpendio, quod ſcilicet ad fortunas corpusq; petinet: quod verò ad animorum ſalutem, maximo omnium fructu atq; conſolatione. Finiri citiùs potuiſſet, ſi Saxonum fuiſſet paſſà inſtabilitas atque temeritas. Etenim à regiis præfectis ſuperati aut domiti, ſupplices ſæpè fuerunt: ſeſe ipſos dediderunt: obſides obtulerunt: iureiurandum interpoſuerunt: legatos ad ſe miſſos admiſerunt: in religionem iurarunt: ſed ſtatim vt aliqua ſpes affulſit prædæ aut libertatis, ad mutanda omnia illa fuerunt promptitudine leuiſsimi: & ad ſeipſos euertendos, ſemper animis pertinaciſsimi: vt poſt bellum inchoatum, pæne nullus euolutus aut elapſus annus ſit, in quo non aliqua eiusmodi mutatio acciderit. Viſa fuit occaſionem præbere vtriuſque regionis vicinitas: nam erant aut planicie & campis inter ſe contigui; aut montibus fluiisque diſcriminati, locis videlicet valdè opportunis ad rapinas, cædes, iniurias. Cùm igitur hi non deſiſterent vicinos impugnare aut moleſtiis afficere: illi rurſus maleficiis obſtarent, & vim repellerent: rara quies, & concordia nulla coaluit: ſed velut in Hydræ capite, ſecundùm fabulam, bellum è bello propagatum eſt; & fortiſsimæ nationes inter ſe miſerrimè attritæ ſunt, donec ad hanc pacificationem eſt per religionis ſanctitatem & caſtitatem peruentum. VVITECHINDO arx ſua dimidia eſt adempta, quæ ad Viſurgim ſita, nomen ab ipſo habebat; Principis ipſi Angriuariorum poteſtas & nomen eſt

relictum:

Vuitichindus Magn. relictum: filio cognomini data præfectura Budſeciæ: patrueli Alboni, Palatinatus Saxoniæ. Viſam tum Carolus inter virgines Saxonicas Gerſuindam amauit, vnius ex Duodecimuiris filiam pulcherrimam. Inſtituti circa hæc tempora præſulatus Mimigardenſis, poſtea Monaſterienſis dictus, item Mindenſis & Magdeburgius: qui primum aucti è bonis Saxonum ſunt, poſtea Vandalorum. Carolus animo gratiſsimo faſſus eſt, ſe non ſuâ virtute fuiſſe gentis Saxonicæ victorem, ob perfidiæ pertinaciam ſemper indomabilis: ſed Dei virtute & potentiâ factum, vt & bellis eos domaret, & ad baptiſmi gratiam perduceret, & libertate priſtinâ donaret, & à cenſu debito liberaret: factos prætera ipſos non ſibi, ſed Eccleſiæ tributarios: idque ſe libentiſsimè fateri pro amore illius, qui ſibi victoriam contuliſſet. Statuit igitur, vt Saxones, qui ſuæ poteſtatis iugum ferre, tot annos detrectaſſent: victi iam Deo omnipotenti, & armis & fide gratias agerent; ac ſacerdotibus Ieſu Chriſti Domini & ſeruatoris noſtri, decimas perſoluerent iumentorum, fructuum, agrorum: eius meminit Chronicum Quedilnburgium, & abundè teſtantur monumenta templi Bremenſis.

Præſulatuum fundatio.

Reductâ ad quietem Saxoniâ, CAROLVS ire Romam contendit: & copioſam ſecum ducit Saxonum multitudinem. Ibi ſedes ipſis conceſſa eſt intra vrbem, campo Vaticano, iuxta viam olim nominatam Triumphalem: vt contra hoſtes Eccleſiæ, & præcipuè Saracenos quaſi præſidio ibi eſſent: cùm è portu Oſtienſe, ſæpe ad mœnia vrbis excurrerent. Saxonum virtus & opera in poſterum Carolo profuit plurimùm, cùm ad vincendos Vandalos, tum etiam ad Auares ſubiugandos, qui tum præcipui hoſtes erant Germaniæ: quam vexarunt iam inde à Carolo vſque ad Heinrici I. Imp. tempora: qui poſt vaſtata Europæ regna nobiliſsima, vincere primus eos poſt Carolum docuit. Diſtrictus Rex bellis diuerſis, Beneuentano in Italiâ, Bauarico in Germaniâ, Veleborum ſeu Vuilzorum in Slauoniâ: ſolitâ felicitate ea conficit: ſed & domeſticâ conſpiratione iunioris filij Pipini, ex Himeltrude concubinâ geniti, agitatus eſt: quam auctoribus ſublatis, intra ſua limina ſedauit celeriter: & filium tonſum relegauit in clauſtrum religioſum, diui Galli apud Heluetios.

Caroli M. bella alia.

792.

Nunciatur ei eodem tempore, de Saxonum defectione: qui copias eius, quas Diterico Comiti ducendas commiſerat in Pannoniam, in Phryſia occidiſſent; & concitaſſent totam illam regionem, quæ eſt inter Viſurgim & Albim. Latebant in Daniâ, & inter Vandalos multi: qui Vuitechindum acerbè oderant, & mo-

793.

ris ma-

ris maiorum ac libertatis proditorem nominabant: primùm quòd ſuos faſces ſubmiſiſſet Francis, populo ſuperbo & crudeli: deinde quòd abiuraſſet religionem, & ſacra paterna cõculcaſſet. Draſico furioſæ factionis dux, ferro & ignibus Saxoniam populabatur, militem limitaneum è Francis occidebat, in Saxones iam factos Chriſtianos ſæuiebat, Obetritas Francis fæderatos bonis eijciebat: ſed à præfectis Caroli, furor ipſius celeriter reprimitur, in eo loco, qui à Stabulis Principum Herrẽſtelle, appellatus fuit. 794.

Vuitechindus Magn.

Draſico tumultuatur in Saxonia.

Altero anno rurſus tumultuatur multitudo turbulenta: & quidquid antea ſaluum relictum à Francis erat, id euertebant Saxones: in quos bipertitum exercitum mittunt præfecti Francici, vt omnibus locis eos ab iniuriâ inferendâ propulſarent; & ſocios iam in tutelam ſuſceptos, incolumes ſeruarent. Cum iis pugnabant illi Saxones, qui iam Caroli poteſtate regebantur. Conuenerat turba illa contumax & efferata in agro Kunigueldio, ſeu (vt Chronicum Quedilnburgium) Suntueldio; quæ nihil ſpirabat, niſi minas & cædes: ſed cùm adeſſe copias Caroli inſtructas, & multos in iis Saxones viderent armatos verſari: ſpes illis de victoria minuebatur: & Draſico deliberabat, num manus conſerendæ eſſent. Cùm militum ſententiæ diſcreparent; in ipsâ conſultatione, alium audiunt aduentare exercitum: ceciderunt omnibus animi; & Draſico audaciæ timiditatem adiunctam habens, tacitè ſe ſubducit, & prælium detrectat, nondum perceptis omnium vocibus aut ſententiis. Reliqui conuicia in fugitiuum iacere: & interclusi vtrinque Regis beneuolentiam implorare: qui ſupplices recepti, obſides offerunt: & ſeſe iureiurando abſoluunt, culpâ in Draſiconis caput coniectâ: quem auctorem tanti periculi accuſabant, & deuouebant diris & maledictis omnibus. Sedato tumultu graui ſine cæde, & bello confecto ſine prælio: ad ſua alij quoque reuertuntur.

Altero mox anno alia in Saxonia turbatio; quam ciebant væſani & perditi homines, qui contumaciâ & odio cæcati, contra fortunam pugnant: nec poſſunt acquieſcere, donec & ſibi & aliis perniciem extremam accerſant: & qui in rebus deſperatis, atque conuulſis, ac planè depoſitis, inſanientem (vt poëta vocat) adhibent ſapientiam: quod vt Carolus intellexit; è conuentu Moguntino, quem habebat iuxta Konigſteinam, in Saxoniam mouet, & Vuillungum Obetritarum Regem ſocium ſuum, à Saxonibus illis furioſis per inſidias interfectum, cupit vindicare. Igitur ab Hiluno oppido vſque ad Bardouicum, vrbem hodiè deſertam, è cuius interitu & ruderibus Luneburgum creuit, 795.

omnia

Vuitechindus Magn. omnia populatur in agris atque vrbibus: nec quenquam dimittit impunem, qui in fide Christianâ, aut ipſius, non manſerat: quos cùm redegiſſet ad obedientiam, rurſus obſides ſecum abducit. Mirum fuit exemplum contumaciæ in populo illo fero & agreſti: qui nec beneuolentiâ mitigari, nec debilitari armis potuit; vt & ad ſe ipſe reſpiceret, & ſuam aliquando incolumitatem conſideraret: in armis ſola ſalus poni videbatur, quibus vſus toties tam infeliciter fuerat. Etenim laborabat, quaſi fatali inſaniâ, omnis multitudo: ſtatim enim vnâ calamitate remotâ, alterius grauioris occaſionem quærebat. Itaque Carolus timens deteriora & finem contentionum nullum cernens; Saxones aliquot ſuſpectos præhendi iubet, & in carceres conijci; accuſatos iniuriæ manifeſtæ, affici ſupplicio. De Vuitechindo inueſtigans, qui adhuc ab omni ſuſpicione nondum liberatus erat, nihil comperit, quod illi infamiæ eſſe poterat. Præſidia iis mandat, vt hoſtes apertos compeſcant: & inſidioſos inter ſe conuenire, & colloqui ne patiantur: inprimis vt defendant, vbicunque opus ſit, alicuius fœderis inſidioſi, aut religionis peruerſæ ſocios.

Erat tum annus ſupra ſeptingenteſimum ſeptimus & no-
797. nageſimus: & ſemper è Saxoniâ aliquid inſoliti ſibi nunciabatur: iamque rurſus eam ſumpſiſſe arma, cognouerat: ideo comparato exercitu firmiſsimo ſuperauit vniuerſam. Nullus locus tam inuius paludibus, aut tam impeditus ſiluis atque nemoribus erat, quem non peragraret, aut patefaceret, aut à latrociniis redderet tutum: manſitque in Saxoniâ tamdiu, donec perueniſſet ad ipſum Oceanum. Ibidem ad montem Adulum, omnem populum congregat: qui religioni ſeſe obligare, & obedientiam & cætera boni ciuis officia ſanctè promittere cogitur: hoc qui facere dubitarent, aut penitus recuſarent, illos locum mutare iubet; ita tamen vt ſeparati & diſperſi, non gregatim aut per cohortes abeant; & id faciant vnius menſis ſpacio, relictis agris & poſſeſſionibus. Menſe Nouembre in hyberna diſcedit Heriſtellum ad Viſurgim; & per Saxoniam iam iterum ſubactam, & in ſtatum tranquilliorem redactam, quæ videntur, diſponit: & capitalem ſententiam in rerum nouarum cupidos, item in turbatores & graſſatores promulgat: cultores religionis Chriſtianæ modis omnibus imperat defendi.

798. His ita conſtitutis, antequam è hibernis ſe moueret, quod ante Paſchatis tempus raró fiebat: nouum in Tranſalbinâ regione oritur incendium. Nordlingi enim regios legatos, quos illis adminiſtrandæ iuſtitiæ causâ præfecerat, vel quòd atrociores in punien-

puniendo erant, vel quòd ad exigenda tributa iniquiores, facto concurſu partim interficiunt; partim vinculis, vt eoſdem pecuniâ darent redimendos, includunt. Reuertebatur tùm temporis legatus è Daniâ, vir maximæ auctoritatis GODESCHALLVS: qui cùm per eorum fines iter haberet, & ipſe interceptus occiditur: & comites contumeliâ affecti trucidantur. Delato ad ſe tanti facinoris rumore, ſtatim exercitum promouet; ad legatos alios vlciſcendos, alios verò liberandos: & iam quartò inter Albim & Viſurgim flumina, cædes incendiis, vaſtationes rapinis, miſcet: Tranſalbini propter vim barbaram, iracundiam eius metuentes, cùm villas ardere, agros ſpoliari, oculis cernerent; ſubito furore conſpirant: & vehementem in Obetritas, ſocios Francorum, faciunt irruptionem: quibus Thaſco, Dux ipſorum, & Helbinus Regis legatus, celeriter occurrunt: & vnâ congreſsione quatuor millia hominum occidunt: reliquos fugant; alios de pace tractantes, non audiunt, & ſedibus auitis omnes expellunt. Nordlingi anno vno exacto miſsis Padebornam legatis, 799. cùm ſedatum nonnihil animum Regis cognoſcerent, veniam ſupplices orant, & ſe recipi flagitant, & ſubiectionem promittunt: quibus agri Bardenguni pars permittitur habitanda. Caroli filius ad Albim accedens, negocia cum Vilzis & Obetritis expedit.

Duces Saxonum.

Erant adhuc inquieti, & facinoroſi aliquot Saxones Tranſalbini, qui Vuimadi habitabant: eorum pagos in Obetritas diuidit: ipſos cum vxoribus & liberis transfert in Galliam: nec alio modo eorum coërceri audacia potuit. Mox Sorabi, Slauorum gens, ſuperatur: ad quam in officio retinendam duo caſtella, alterum ad ripam Salæ, alterum ad Albis erigitur. Vſus igitur perpetuis Rex victoriis, nihil habebat, quod amplius à Saxonibus eſſet timendum: & Vuitechindus poſt reconciliationem, fidemque datam, præter omnem opinionem, ſuamque priſtinam conſuetudinem, manſit in officio; & nullâ in re, quantum ego legi, aut conſilio aut factis iuuit Regis aduerſarios; nec poſtea fuit in vllo maleficio repræhendendus. Templum Angriuariorum condidit. 804.

In extremâ ſenectute bellum geſsit, neſcio quâ causâ excitatus, cum Nothardo Duce Sueuorum: quod prælium cum durasset ſatis diu; fatigatus grauitate armorum, & contentione pugnæ, oppetiit: & in templo à ſe ſtructo ſepultus fuit: quod cum Heinricus primus Imperator deſtrueret: & Vallerslebam non procul à Bremâ, transferret: etiam cineres eius loco moti ſunt, &

Bellum Vuitechindi cū Sueuis, & mors.

 Padel-

Duces Saxonum.

Padelbornæ repoſiti, vt Chronicũ Cellenſe: in quâ vrbe Diui honore cultus eſt, vt Origines. Diẽ, menſem, annũ, & obitus & trãſlationis, vetuſtas locorumq; illorũ vaſtitas, obliuione obruerunt. Hæc autem partim è Francicis ſcriptoribus, partim ex Annalibus Saxonicis, atq; aliis collecta diligenter ſunt: ex quibus etiã liquet, paucis ante Carolũ annis defunctum fuiſſe. Vſus pro inſigni eſt, gentis more credo, Equo ſaliente, & in pedes priores erecto, qui coloris nigri fuit: quẽ Carolus ab ipſius baptiſmo in candidũ mutauit: vſus præterea, more familiæ, tribus foliis nymphex, vt vulgus interpretatur: vel, vt alij opinantur, tribus fibulis; quibus ornatur in fine pugio aut gladius: quod inſigne proprium eſt comitatus Brenenſis, qui non procul abeſt ab Hali Saxonicâ.

Inſignia Vuitechindi.

VIGBERTVS.

VIGBERTVS, Vuitechindi è Geuâ Danicâ filius, Dux Angriuariorũ, eximius (vt ait Vrsbergius) cultor religionis. Vxorẽ habuit Sindacillam, vt Origines & Chronica Saxonica, Rabadonis Regis Phryſiorũ filiã. Is Rabado à Carolo Magno perſuaſus, vt baptiſmo ſacrari ſe pateretur, cùm iã in flumen pede deſcendiſſet, Volframũ Præſulẽ interrogat, quo in loco verſentur maiores ſui, quorũ ante ſe quinq; regnũ tenuerint? cui præſul; quia cognitione Dei caruerint, eos apud inferos calamitosè viuere, reſpondit: cumq; ibi plurimã eſſe hominũ multitudinem audiret, pedẽ ex aquâ extrahit: & eodem ſe migraturũ, vbi ſuorũ maxima ſit multitudo, affirmat. E Sandacilla genuit Valbertum, filium vnicum. Cranciùs in errore verſatur, qui eiusdem Vigberti filiũ aſſerit eſſe Brunonem, & húnc Valberti fratrẽ: cum Bruno reuerâ filius ſit Vuernechini, & frater Vuitechindi Magni, vt eſt libro primo expoſitũ. Genuit ex eâdem Armegardim; quam ignorantiâ rerum exterarũ ſcriptores Francici (vt fit in dubiis) alius Ermentrudim, vt Ado Viennenſis, alius Harmigardam, vt Annonius, nominat. Hunc ſequitur etiam Cuſpinianus. In patris item nomine errant: quem Annonius eodem vicio, Nigrannum libro quinto, Cuſpinianus Ingramũ appellat, in Ludouico I. Lazius vocat ipſam Irmengardã, & comitiſſam dicit eſſe Ringelhemiam. Hæc in nominibus auctorũ controuerſia, vel ex ignoratione, vel ex inopiâ Annaliũ, nata eſt; & exterorũ exagitationẽ non requirit. Hæc Armegardis, vt in Originibus, quas ſequi in tantâ varietate tutiſsimũ eſt, vxor prima fuit Ludouici Pij, Caroli Magni filij, & neptis Vuitechindi Magni; & tàm patris, quàm mariti nomine, fœmina excellentiſsima: quæ tumulum habuit Moguntiæ in monte diui Albani extra mœnia: vbi etiam Faſtrada regina Franciæ, Caroli Magni vxor ſepulta, antequã is locus noſtrâ memoriâ ab Alberto

Bran-

Brandeburgio igne vaſtatus eſt. De Vigberto nihil aliud reſtat, quod dicam, quàm quod gubernatione tranquillâ vſus eſt: & quòd templum Vuildershuſium, in diœceſi Bremenſe cœpit ſtruere, in quo ipſe conditus eſt, anno ſupra Octingenteſimum ſexto decimo, vt obſeruauit Viglius Zuichemus. *Dux Saxonum.* 816.

VALBERTVS.

VALBERTVS Vigberti filius, & ipſe ab infantiâ, ſecundum Vrsbergium, religioſus. Vxor Reinhildis, vt in Originibus, Comitis Mersburgij filia: ex quâ genuit Reinherum, Ditericum, Vuitechindum, Immedum: quos filios chronicũ Brunſuigiũ planè omittit; & cælibem Valbertum fuiſſe, non rectè tradit Crancius. Verùm Vuitechindus Corbeienſis hæc ipſorũ nomina verbis exprimit, & eos eſſe ſtirpem Vuitechindi agnoſcit: eius videlicet, qui contra Carolum Magnũ per triginta annos potenter dimicauerit. Idem facit Conradus Vrsbergius: idem Matthæus Sarctorius. Leguntur expreſſa nomina eadem in Originibus, & in Chronico Veterocellenſe, quod è Conrado Lauterbergio presbytero collectum eſt. In hoc tamen error eliminandus eſt, quòd Valbertus adhuc vnus ponitur, huius filius: id enim verum non eſt, vt ex eodem Vuitechindo & Vrsbergio conſtat. In chronico Brunſuigio alius error; quòd Valberto frater additur Bruno. In Crancio tertius: quòd eidem adimũtur filij illi generoſi, qui ſtirpium nobiliſsimarum ſunt auctores, Montferratenſis, & Sabaudienſis, & Miſnenſis conſeruatores, propter Diterici filiam, Othonis primi matrem. Quartus in Sarctorio error, qui omittit Immedum; falsò ponit Conradum.

Redeo ad Valbertum, quem ſtudio religionis, primum è ſuis maioribus Romam iuiſſe, ad loca ſacra inſpicienda, cõſtat ex eodem Vrsbergio; vt quæ domi audiuerat, ipſe coràm contemplaretur; & eam vrbem videret, in quâ antiſtes Eccleſiæ haberet ſedem & dominatum: inde ipſe onuſtus rediit oſsibus, & reliquiis ſanctorum, quæ in Saxoniâ Vuildeshuſij depoſuit, & adorandos pontificio inſtituto collocauit. Idem templum à fratre inchoatum, ipſe abſoluit, & auxit reditibus; eſtq; in eodem conditus poſt mortem. Peruenit ad ætatem grandem, annum obitus nondum inueni. Conditor clariſsimus eſt duarum ſtirpium illuſtrium: Montferratenſis in regione Pedemontanâ, è Vuitechindo filio tertio; Sabaudienſis in Allobrogibus, ex Immedo, filio quarto.

REINHERVS.

REinherus, vt in Originib., in aliis dicitur, Regingerus, in aliis

Ducet Saxonum. Reginbernus: in recentioribus, qui proximè accedunt ad verum, Rainerus: quæ diuerſitas è pronunciatione variâ idiomatum ſolet prouenire. Hic primus Valberti filius, adoleſcens fortis & magnanimus, qui vexatam bellis Danicis Saxoniam conſtanter defendit: & ab hoſtium incurſionibus longo tempore liberauit, vt ſcribit Corbeienſis. Obiit poſt annum noningenteſimum deci-
918. mum octauum, vt Sarctorius, ſine liberis; ſed quo genere mortis obierit, memoriæ non eſt traditum.

DITERICVS.

DITERICVS alter Valberri filius Dux Angriuariorum, & Comes Ringelhemius, ſocer Heinrici I. Imp. vxor eius prima HEDVIGI. Marchionis Cliuenſis filia, cuius meminerunt Origines: altera REINHILDIS, cuius Ditmarus Mersburgius; hæc ſingularis prudentiæ fæmina, vt idem, ex hâc genita eſt MATHILDIS, vxor Heinrici I. Imp. Aucupis, & Othonis I. Imp. Magni mater.

VVITECHINDVS.

VVITECHINDVS tertius Valberti filius. Hunc mortuum fuiſſe cælibem teſtantur eædem Origines: eius alia in Annalibus Saxonicis mentio aut memoria nulla extat. Solus Georgius Rixnerus vxorem eius annotat, IVTTAM Ducis Burgundiæ filiam; & vnicum filium VALRAMVM, ipſius fortunæ victorem atque dominum.

IMMEDVS.

IMMEDVS quartus Valberti filius, ſtirps Marchionum & Ducum Allobrogum ſeu Sabaudiæ: de quo dicetur, enumeratâ priùs & explicatâ ſtirpe fratris eius Vuitechindi.

DVCVM

DVCVM ALBIGAVNORVM SEV MONTFERRATENSIVM LINEA PRIMA E GENTE SAXONVM GERMANIAE.

Vuittechindus. Vxor Iutta Burgunda.

- *Vualramus. vxor Adelheidis Othonis I. Imp. F.*
  - *Bonifacius M. Saonae & Finarij.*
  - *Otho C. Cauae.*
  - *Vilhelmus I. vxor Helena D. Glocestriae filia.*
    - *Bonifacius I. vx. Maria, Philippi R. Franciae F.*
      - *Vuilhelmus II. vxor Ieisha Leopoldi M. Austriae F.*
        - *Reinberus I.*
          - *Vuilhelmus III. vxor Iulia Conradi II. Imp. soror.*
            - *Vuilhelmus IV. vxor Sibylla Balduini IV. R. Ierosolymitani f.*
              - *Balduinus Rex Ierosolymitanus.*
            - *Reinberus II. Rex Thessaliae. vxor Calomaria Imp. Constantinop. f.*
            - *Bonifacius II. vxor Elisabetha Isacij Comneni Imp. Constantinopolitani filia.*
              - *Conradus. vxor Isabella Balduini R. Ierosolymitani f.*
              - *Bonifacius III. Rex Thessaliae & reliquae Graeciae. vx. Maria Emerici Regis Pannoniae filia.*
              - *Vilhelmus V.*
                - *Bonifacius IV. vxor Constantia Amedaei I. Ducis Sabaudiae F.*
                  - *Bonifacius V. vxor Beatrix Regis Castiliae F.*
                    - *Violantilla vxor Andronici Imp. Constantinopolitani.*
                    - *N. vxor Alfonsi Regis Castiliae.*
                    - *N. vxor Pontelli Vrsini Patricij Romani.*
                    - *Ioannes. vxor Margareta Philippi Ducis Sabaudiae filia.*
                    - *Rumboldus.*
            - *Iordana vxor Imperatoris Constantinopolitani.*
            - *Agnes vxor Guidonis Com. Blandrati.*
  - *Dodo C. Incisae.*
  - *Ludouicus Com. Boschi.*
  - *Vualterus C. Salutiarij. Vx. Griseldis.*
  - *Volramus Com. Ponzoni.*

VALRAMVS.

Marchiones Montiſferratenſes.

VALRAMVS, Vuitechindi filius, Valberti nepos. Valramum filiũ Hugonis cuiusdam fuiſſe, præcipuè nobilitate viri, alij comminiſcuntur: quem Hugonem Othonis II. Imp. fratrẽ ponit Cuſpinianus, ſimili commento: ſed iſta inſcitè contra Annales, & ſcriptores Saxonum vetuſtos afferuntur. Alramum principẽ inſignẽ & eximium, ſcriptores Italici celebrarunt; & memoriã eius ad poſteros miſerunt: quãuis in nomine omnes diſſentiant: quod ſępe accidit in obſcuris atq; exteris narrationibus. Quẽ igitur Rixnerus Bauarus Valramum rectè dicit, quod nomen in aliis etiã familiis Germanicis incorruptè inuenitur: hunc Philippus Foreſtus Bergomâs vocat Alaramum; Antonius Sabellicus literis immutatis, Almarum: Raphaël Volaterranus verbo magis deprauato, Alidramum. Quemadmodũ autem in nominum notione diſcrepant: ita ipſum prouinciæ Albigaunenſis Principem, & Marchionatus Montisferratenſis auctorem, & Ducis Saxoniæ filium, faciunt omnes: & filium vnicum Foreſtus: cuius pater & religioni fuerit dediti ſsimus; nec ſolum morũ, ſed principatus dignitate excellens, vt idem ſcribit. Narrant vno ore Itali de eo hiſtoriam dignam relatione, propter eius fortunã mirabilem: & noſtris animaduertendã hominibus, propter familiæ amplitudinem, & ſecuta plurima ornaméta. Cùm prole careret Vuitechindus, votũ fecit, ſe iter Compoſtellam facturũ cum coniuge, religionis gratiâ. Alij ſcribunt hanc grauidã domo exiuiſſe, & peperiſſe filium in Inſubribus, in eo loco; in quo condita poſt annos centum ſexaginta ſeptem eſt à Friderico I. Imp. vrbs Alexandria, ditionis Mediolanenſis. Exactis diebus, qui puerperis & mandato Dei, & ratione imbecillitatis conſtituti ſunt; ad iter in Galeciam, vltimam Hiſpanię partem, ſe rurſus accingunt, voti perſoluendi gratiã: infanti adhibiti nutrices & cuſtodes ſũnt, ſummâ curâ & diligentiâ, vſq; ad parentum reditum. In profectione longinquâ, ambo parentes dicũtur interijſſe: & adoleſcentulus ſuo regno extra patriã orbatus, à quodã præſule fuit omni literarũ virtutisq; genere inſtitutus: in quo, cùm eſſet indoles & vigor ſingularis, & præſtás ingeniũ; eiusdem operâ in aulam Othonis I. Imp. mittitur: cui & dignitate, & moribus, & modeſtiâ ita placuit, vt eum Adelheidi filiæ (Itali Alaſiam, Alundam, Aleſtam vocant) magiſtrũ & cuſtodem adhiberet, quod ita eſſe factum, Sabellicus quidem dubitat: nam ei hoc munus, puellam videlicet inſtituendi & obſeruãdi, vile nimis videtur, in tali homine. Progreſſu temporis Imperatoris filia adoleſcẽtem amare impenſe cœpit: nec animum cupidum

pidum cælare illum potuit: verita autem patrem, in nuptias fortaſsè non conſenſurum: regali habitu mutato, clam ex aulâ cum eo diſcedit: apud exteros omnia perpeſſura, modò cum ipſo eſſe & viuere ſibi liceret. Factum puellæ imprudens & callidũ, Deus ſuâ gubernauit prouidentiâ. In Alpibus maritimis agri Albigaunenſis, domiciliũ habuerunt; & ab eius loci præſule, multis beneficiis ſunt munificè adiuti: cuius etiam curâ atq; ſtudio agniti, in gratiã Othonis Imperatoris recipiuntur, poſtquàm ipſa fuerat iã tres filios enixa. Imperator lætitiâ ingenti affectus, optimã regionem, cui nomen Montisferrati erat impoſitum, genero dotis nomine vltrò concedit: eumq; μόντης Φεράτης μαρχίσιον (ita Nicetas Choniates idiomate vocat Italico) deſignat: eius ditionis termini ſunt, hinc Padus flumen, inde Apenninus mons, & mare Liguſticum, & in parte ſuperiore mons Veſulus, vnde Padus ortũ habet. Poſt id tempus Imperator induſtriâ, & virtute ſui generi perſpectâ, totius Italiæ gubernationẽ vicariã ei committit. Omninò ſeptem filij, vt vno ore Itali teſtantur, Valramo fuerunt: è quibus Vilhelmus natu maior, ditionẽ paternam Montemferratum retinuit: reliqui ſex, Bonifacius Sauonam, Otho Cenam, Dedo Inciſam, Aloyſius Boſchum, Vualterus Salutias, Valramus Ponzonum liberalitate aui, ſingulas ſinguli ditiones, munere acceperunt, titulis ac nomine Comitum ab ipſis oppidis honeſtati. Tali fortunâ vſus Valramus eſt: & eius nobiliſsima familia, & gloria poſterorum, per filios pietate & fortitudine præſtantes, vt ait Sabellicus, ad maiorum noſtrorum, noſtramq; eſt vſq; propagata memoriam. Cœpit eius dominatus Othonis III. Imp. cum Iohannes illi XIV. XV. XVI. Pontifices vrbem Romam exagitarent; & Creſcentius ſe conſulem profiteretur, atq; vſurparet imperium, propter tyrannidem tandem præcipitatus.

Marchiones Montferratenſes

VILHELMVS I.

VILHELMVS I. Valrami filius primus, patris ſucceſſor; celebris virtute, gratiâ, veneratione. Vxor eius Helena, filia Heinrici Ducis Glocestriæ in Angliâ, qui frater Richardi I. regis fuit: ex eâ genuit Bonifacium.

BONIFACIVS I.

BONIFACIVS I. Vilhelmi filius: eius vxor Maria, Philippi III. Franciæ Regis filia: è quâ filium genuit Vilhelmum II. virum potentem & magnificum, fundatorem cœnobij Ciſtercienſis, quod appellatur S. Mariæ, de luce Dei.

VILHELMVS II.

Marchiones Montiſferratenſes.

VILHELMVS II. filius Bonifacij, Princeps bonus, & ingenij vegeti, & religioni deditus. Vxoris eius nomen obliteratum annis & vetuſtate. Filij REINHERI nomen extat in Genealogiâ Auſtriacâ, è quâ gente vxorem ſibi optauit.

REINHERVS. I.

REINHERVS I. Vilhelmi II. filius Vxor eius IEITHA Leopoldi Auſtriæ Marchionis, decima & minima natu filia, vt ſcribit Iacobus Præpoſitus: qui tamen quinq; tantùm filias recenſet; quia priores infantes & puellæ obierunt: quas omiſit, quaſi inter viuas amplius non ſint habendæ, quæ in cælis vitam beatam degunt, oculis hominum ſublatæ. Hic Princeps vnà cum patre, in nonnullis Annalibus non rectè omittitur.

VILHELMVS III.

VILHELMVS III. Reinheri I. filius, dictus cognomento ſenex: longo enim tempore vixit cum poteſtate. Vxorem habuit IVLIAM, vt Foreſtus, & Sarctorius: non Iudithám, vt Cuſpinianus; filiam videlicet Hermani Ducis Franciæ, quæ erat ſoror Conradi II. Imp. Filios ex eâ genuit tres: VILHELMVM IV. REINHERVM II. BONIFACIVM II. filias IORDANAM & AGNETEM: illa nupta fuit Imp. Byzantino, hæc (vt Vilhelmus Tyri Antiſtes) Guidoni Comiti Blandrato. In Palæſtinam cum Conrado III. Imp. ſororio ſuo profectus, ordines honeſtos duxit: multaque dedit & ſingularia virtutis documenta. In eâdem expeditione ſecutus eum eſt Guido gener: ambos eos natione Lombardos, magnos & egregios fortitudine Principes fuiſſe, idem Antiſtes teſtatur.

VILHELMVS IV.

VILHELMVS IV. Vilhelmi III. filius. Hunc Choniates à generoſitate, à ſobole magnanimâ, ab auctoritate commendat: Tyrius ait nihil propoſiti vnquam eum occultare voluiſſe: & talē ſe factis erga homines exhibuiſſe, qualem intus animum geſſerit: Princeps apud ſuos venerabilis, apud exteros gratioſus: à gladio grandi, quo cingebatur, cognomēto dictus verbo Italico, Longos pata: paternæ excellentiæ & fortitudinis imitator, & ſuæ familiæ factus vir clariſsimus. Balduinus IV. Rex Ieroſolymitanus legat ſibi eum in militiâ contra Sarecenos & Ægyptios: cùm enim ſpem ampliſsimam cepiſſet, propter eius eminentes in omni genere virtutes; & illum ſperaret reip. Chriſtianæ futurū præſidio: ad maiores cotidiè honores euehere conatur: eiq; ſororē ſuā natu ſe maiorem tradit, nomine Sibyllam, vt Foreſtus: non fratris Amalrici vxorem, vt Vrsbergius: in dotem præterea Ioppen

& Aſ-

& Aſcalonem cum agris aſsignat; & oræ maritimæ in Palæſtinâ præficit. Erat BALDVINVS præclarus Rex animoſitate & ſapientiâ; ſed ad rem vxoriam non idoneus, propter morbum lepræ fœdum & contagioſum, quâ infectus ab adoleſcentiâ fuit: ideo vxorem ducere nec voluit, nec ſibi honeſtum putauit: & hunc Vilhelmum & ætate & indole ſibi placentem regno deſtinauit; qui facinoribus & ſucceſſu contra Saladinum, mentes omnium ſuſcitauit, & in ſe conuertit: cumque dignos rege animos præ ſe ferret, erat hoſtibus formidabilis: & ab amicis obſeruabatur. In tanto curſu excellentiæ ac felicitatis, & in flore iuuentæ extinguitur; relictâ vxore grauidâ, quæ filium peperit auo cognominem, BALDVINVM V. *Marchionis Montferratenſis.*

Rex obitu generi, in quo ſpem rerum ſuarum collocauerat, triſticiâ vehementi afficitur: vtque ſe nouis amicitiis auxiliisque muniat; viduam SIBYLLAM, Guidoni Luſignano viro fortunato, collocat in matrimonium.

VILHELMVS obit Aſcalone, menſe Iunio, ſupra milleſimum centeſimum ſeptuageſimo octauo. Corpus defertur Ieroſolymam, & in veſtibulo Eccleſiæ domus Hoſpitalis, intrantibus ad læuam ſepelitur, ingenti ſuorum omnium deſiderio. 1178.

BALDVINVS.

BALDVINVS Vilhelmi IV. Regis Ieroſolymitani filius, à morte patris ſui regnum accipit: cui adhuc puero auus Balduinus diadema imponit, paulò ante obitum ſuum. Procuratione regni poſcit Raimundus, Comes Tripolitanus, Amalrici & Balduini Regum conſobrinus: ſed eam poſtulationem iniquam cenſuit pater; nec in eam conſentire voluit propter cupiditatem Tripolitani. Pater Raimundi iſtius fuit Pontius, ab Aſſaſinis interfectus: hos è gente Chaſiorum eſſe ortos affirmat Choniates: quę gens ſe immortalitatem adeptam prædicat, ſi quouis modo ſeſe de hoſte vindicet, etiamſi ſupplicia mille ſint perferenda. Vilhelmus Tyrius hoc hominum genus deducit è Phœniciâ, qui ſibi eligunt magiſtrum, quem ſenem vocant: aliud enim dignitatis nomen non habent: cui tantâ ſubiectione parent, vt nihil planè ſit, quod eius iuſſu ſuſcipere non auſint: & acceptâ ab eodem de more ſicâ, non deſinunt homini monſtrato inſidiari, donec interfecerint. Aſſaſini Italico (vt puto) vocabulo dicuntur, quaſi inſidiatores aut ſubſeſſores, genus hominum maleficentiſsimum. Poſt auum Regem defunctum, Rex quoque puer menſe octauo 1179.

moritur,

Marchiones Montferratenſes.

moritur, non ſine ſuſpicione veneficij. Nam Sibylla regnum ad ſe, ſuumq; maritum transfert: nec de pueri morte vulgat aliquid, donec quod intenderat negocium, pro ſuâ voluntate & placito transſegiſſet. Hunc Regem puerum non Balduinum, vt Græci & Latini omnes; ſed Vilhelmum nominat Vrsbergius: niſi noſtrorum nunc temporũ more, nomen vtrunq; aui atq; patris aſſumpſerit: quam tamen conſuetudinem illis temporibus fuiſſe, obſeruare non potui, nec ideo Vrsbergio aſſentiri.

REINHERVS II.

REINHERVS II. Vilhelmi Tertij alter filius, adoleſcens, vt eſt apud Choniatẽ, & vigore ætatis florens, & dignitate heroicâ præditus, & in armis iam plurimùm nobilitatus. Eius indole ſic delectatus eſt Manuel Imp. Conſtantinopolitanus: vt cùm filiæ maritum quęreret, hunc ſibi elegerit potiſsimum: nam præteritâ & Græcorum & Romanorum nobilitate, de nationũ exterarum principibus, aliquem quærendum generum exiſtimauit. Quamuis autem erga Vilhelmum Siciliæ Regẽ eſſet eius animus initiò propenſus: tamen certâ ſententiâ Reinherum anteponit, eiq; oblatis conditionibus CALOMARIAM, ſeu (ut alij) Cyrimariam deſpondet, adoleſcenti annorum ſeptendecim, & adhuc imberbi, annorum triginta iuuenem maritam. Ipſa ingenio muliebri cum negaret pertinaciter, ſe vlli nupturã, propter familiæ ſuæ dignitatem, niſi regio honore eſſet ornatus: pater ei dotem adiicit, regnum Theſſaliæ, olim terram Pelasgorum, & amænitate & fertilitate ſingularem, & abundantem omnibus naturæ deliciis. Cum Balduino fratris filio gubernat regnũ Ieroſolymitanum, tantummodò menſes aliquot: ideo eum videtur Cæſarẽ cognomento vocare Choniates. aliam cauſam ponit antiſtes Tyrius: nempe quòd ſocer eum ſibi ſucceſſorem decreuerit. Cum autem regnũ iam delatũ eſſet, Sibyllæ operâ atq; aſtutiâ, ad Guidonẽ Luſignanum: nauauit ei contra Saracenos fidelem & maximam operam: Manueli item Imp. ſocero ſuo, per fratris filium Conradum, contra Antiſtitem Moguntinum, qui partes Imperatoris Barbaroſſæ, legati nomine, tuebatur in Italiâ. Cum nõ deſiſteret omnibus viribus perſequi & impugnare Saladinum: in congreſſu quodam, hoſtili verſutiâ, redactus in inſidias locorum anguſtiâ & iniquitate; in prælio capitur cum Guidone: qui primùm Damaſcenæ mandâtur cuſtodiæ: poſtea alter Berytũ, alter Aſcalonẽ vinctus deducitur: ſed Conradi fratris filij ſtrenuitate, ambo tandem liberantur, & cum ingenti plauſu ad ſuos redeunt.

Non-

Nonnulli Theſſalonicæ ſepultum autumant, quod ego autore certo affirmare nequeo. *Marchiones Monſerratenſes.*

BONIFACIVS II.

BONIFACIVS II. Vilhelmi Tertij minimus natu filius, vxores duas habuit: vnam Elizabetham, Iſacij Imp. Conſtantinopolitani filiam, ex qua Conradum, Bonifacium III. & Vilhelmũ V. genuit: alteram Margaritham, Belæ III. regis Vngariæ filiam, cum qua vixit coniugio ſterili. Audito fratris Vilhelmi natu maioris obitu, claſſem ingentem parat, vt filio fratris Balduino, regnum Ieroſolymitanum, quantum poſſet, retineret. Verùm in Syriam cum veniſſet, Reinherum etiam fratrẽ alterum, & ipſum Balduinum defunctos cognoſcit, & omnem regni poteſtatem ad Guidonem Luſignanum eſſe delatam perſpicit. Cùm armis vicinorum, & tumultu interno, omnia flagrarent; multùm perturbatæ eius rationes ſunt, & magnoperè conqueſtus eſt de ſtatu Eccleſiæ Chriſtianæ miſerrimo: de cuius reſtitutione, cum nullam penè ſpem poſſet concipere: putauit conſultiſsimum, vt Guidoni, impigro & potentiſsimo viro, ſua adiungeret auxilia. In magnis autem illis & grauibus actionibus ita ſe geſsit, vt gratiam plurimam iniret, & in regnum Theſſaliæ mortui fratris loco, ab Alexio Imp. Conſtantinopolitano cum poteſtate mitteretur. Factus deinceps propter rerum experientiam & grauitatem totius exercitus Chriſtiani dux ſupremus: cum cæteri Reges ac Principes, qui pro Eccleſiâ tum in Syriâ & Palæſtinâ militabant, publico nomine ſequebantur: donatus idem paulò pòſt poſſeſsione Cretæ Inſulæ. Defuncto Imp. Barbaroſsâ, qui in Serrâ, vt Cuſpinianus; vt alij, in Selephio, minoris Armeniæ modico flumine, die Barnabæ Apoſtoli (vt Siffridus Mitijenſis) periit: & Regibus Gallico atq; Anglico, factione & diſcordiâ diſtractis: bellum Saracenicum per ſe continuat: cuius vt ſumptus ingentes toleraret, amicis ſuadentibus, vendit Cretam Venetis: & cum hoſtibus tam diu dimicat, donec ab Ægyptiis & Saracenis circumuentus, caperetur: cui filius Conradus, iuuenis maximè ſtrenuus, tandem è vinculis erepto, libertatem reſtituit: anno, ſupra milleſimum, centeſimum (vt Sarctorius) octuageſimo octauo: vt 1188. alij, nonageſimo ſecundo.

CONRADVS PIVS.

CONRADVS Bonifacij II. filius. nam Vilhelmi fuiſſe filiũ, nõ recte ſcribit Choniates. Hic PII cognomentũ meruit, primũ quòd

Marchiones Momferratenſes. quòd patruum Reinherum, deinde quòd patrem Bonifacium è vinculis Saracenicis liberauerat: poſtea quòd imperatorio præfuit exercitui: cognomentum obtinuit Cæſaris; vt bis eum appellat idem Choniates: qui penè nimius eſt in iuuenis huius laudibus deſcribendis; formâ videlicet & dignitate conſpicui, naturæ & ingenij perſpicaciâ celebris, ætate ſimul viribusque florentis, prudentiâ & animi excellentiâ, & manuum promptitudine inſignis, cari denique apud multitudinem, gratioſi apud Imperatores: qui cum ſuis gentilibus ac milite populari, ſtatura corporum æquauerit haſtas, quas gererent: animi verò robore, ſuperauerit omnium exterorum cogitationes. Vxor eius ISABELLA, Amalrici Regis Ieroſolymitani filia, Balduini IV. ſoror: ex eâ prolem nullam genuit, quamuis aliqui filiam ei tribuant.

Conradi Tyrocinium in Italia. Tyrocinium exercuit monitu Reinheri patrui in Italiâ. nam cùm largitionibus Manuelis Imp. Conſtantinopolitani nonnullæ ciuitates, ab Imp. Barbaroſsâ deficerent; legauit hic ſibi Conradum, ſuum Cancellarium, ex illuſtri Palatinorum familiâ, Antiſtitem Moguntinum, qui tum ſimul erat in exercitu, & Emmericum regem Cypri coronauerat. Antiſtes miſſus legati nomine in Italiam, vrbes Inſubrum nutantes confirmat, dubias erigit, contumaces ad officium reducit: cum quo congreſſus CONRADVS Montferratenſis, qui Theſſalorum & Ligurum copias ducebat, equitatum Germanicum viruit, & profligat: & captum Moguntinum, in vincula coniicit: eum ducere ſecum Conſtantinopolim deſtinauerat, niſi eodem tempore diem ſuum obiiſſet Manuel Imperator: dimittere tamen Antiſtitem noluit priùs, quàm pro eo oraret & intercederet Fridericus; vt id non dignitati Antiſtitis, ſed Imp. honori tribuiſſe videretur.

Conradi bellum in Syria. Hoc bello celeriter confecto, adducit in Syriam claſſem triremium quadraginta, in quâ maximâ ex parte fuerunt Siculi, nautæ & milites: eâ claſſe vſus opportunè eſt: nam & Imp. Conſtantinopolitanum obſidione liberat, & patrem Bonifacium reſtituit in libertatem, & Guidonem Luſignanum in regiam dignitatem reducit: terrore hoſtibus incuſſo, & admiratione auctâ ſuæ felicitatis: præſertim cum omnia celeritate quâdam, & mirabili induſtriâ effeciſſet. Nactus autem Tyrum vrbem maritimam defendendam, multis & præſidio & ſolatio fuit: eamque in ſuâ retinuit poteſtate: non ſolùm auctoritate venerabilis, ſed etiam armis metuendus. Inducias cum Saracenis pactas violarunt Raimundus Comes Tripolitanus, de quo antè dictum eſt, & Rainardus Morealius: quam proteruitatem & iniuriam, animis

miſſa iniquis Saraceni tulerunt, vt Syriam vniuerſam diripe- rent, & multa immanitate in omnem populum Chriſtianum ſæuirent. Animaduerſâ deinceps aliorum Regum exterorum diſiunctione & negligentiâ, & quantæ eſſent inter ipſos de loco ac primatu contentiones; auſi ſunt vrbem ipſam ſacram oppugnare: quam itidem capiunt, atq; direptam deformant VI. Non. April. anno ſupra milleſimum centeſimum octuageſimo ſeptimo. Progreſsi longius & ſucceſſu elati, ad Tyrum accedunt cum victore exercitu: cui interfuit Saladinus ipſe, ſpirans minas & crudelitatem: quem CONRADVS alacriter ſuſtinet; & Saracenum cogit, milite ſuo Siculo, re infectâ, diſcedere, & relinquere oppugnationem. Omnis igitur omnium concurſus, è Palæſtinâ, Syriâ, Phœniciâ ad Conradum fiebat, & multa confluebat in vrbe Tyro nobilitas. Accidebat poſtea, vt Tyrum ſibi tradi peteret Guido Rex Ieroſolymitanus, vt eſſet commune præſidium: & vt inde pugnaret contra Saracenos validius; & fortaſse induci potuiſſet Conradus, vt cauſæ publicæ ſeruiret: ſed perſuaderi Tyriis non potuit, vt Guidoni ſe ſubiicerent; quia in Conrado maiorem ſpem defenſionis ac ſalutis habebant, quàm in quoquam alio, illorum temporum atque locorum Principe. Veniebant ex omnibus Europæ regnis in Aſiam, multorum Principum auxilia: itaque cùm claſsis Guidoniana augeretur cotidiè, ad vrbem Ptolemaidem obſidendam omni impetu properarunt. In eâ obſidione magna difficultas erat annonæ, quam ſola præbebat Tyrus: & proluuio atque torminibus moriebantur milites; & inſtabant Chriſtianorum ceruicibus hoſtes atrocisſimè.

Marchiones Montiſferratenſes.

1187.

Ptolemaidis obſidio.

Eodem tempore vel paulò pòſt contra Iſaacium Angelum Conſtantinopolitanum, tumultuabatur Brana quidam, patriâ Hadrianopolitanus; cui præfectura exercitus Germanici erat commiſſa: is largitionibus, indulgentiâ, aliiſque illecebris, & ſpecie quadam honeſtâ, milites ſibi externos conciliauerat: & Iſaacium apud eos reprehendens, gradum ſibi paulatim ad ſummam dignitatem parabat: audere autem extrema, propter militum beneuolentiam, incipiebat; iamq; vrbem tentare terrâ mariq; aggrediebatur, donec ad obſidionem armis apertis accedebat. Conradus detectâ hominis cupiditate & audaciâ, Iſaacium adiens accuſat ipſum vecordiæ & ſecuritatis cuiusdam ſtupidæ; ſegnemque extimulat ad curam non ſolùm dignitatis, ſed etiam incolumitatis ſuæ. Cogit igitur arma contra perduellem ſumere, corpore quidem exiguum, ſed ingenio ſolertem & verſipel-

Branæ cuiusdam tumultuatio & cædes.

Marchiones Monſferratenſes. ſipellem. Ipſe etiam tempore neceſſario,è clientibus & ſociis equites non planè trecentos, & pedites mille ac quingentos, colligit ad vrbis defenſionem;cumq; animos Germanorum pernoſſet,legatum mittit,qui eos admoneat fidei & cōſtantiæ: tùm habito cum ſuis conſilio,quod nemo putabat facturum ipſum, ex vrbe eruptionem facit: cumque in ipſum Branam primâ ſtatim impreſsione incideret; ſuâ manu haſtam in illum intorquet, & de equo deiicit: quem iam ſemianimem ſatellites Conradi telis confodiunt: ita vno congreſſu, ſublato auctore ſeditioſo, finis bello periculoſo imponitur, & qui ſtultitiâ ſecuti illum erant, ad officium rediguntur breui tempore.

Conradus Palæſtinam reuiſit. Inde cupido incedit Conradum Palæſtinam reuiſendi. Itaq; Tyrum veniens ab amicis,ciuibus,clientibus, numinis inſtar, ſalutatur atquè excipitur: cui vrbi cùm inſtarent Saraceni, eis reſiſtit; & ſedem ſuam non ſolùm defendit, ſed & Iapham, & alia quædam oppida Saracenis eripit. Interea cum quatuor liberis moritur in caſtris regia fœmina SIBYLLA, Luſignani vxor, morbo populari profluuij. Eius ſororem ISABELLAM, quæ tunc Tyri habitabat,ambiebat Herfrandus,vt Nauclerus: vel rectiùs Humfredus,vt alij: dos erat regnum Ieroſolymitanum. Eandem deperibat CONRADVS, cumque ea legib. potiri non poſſet,propter facta inter alios vtrinque ſponſalia publica: Tyriis non improbantibus, alieno deſponſam rapit, & in domum ſuam transfert; & nuptias cum ea ſplendidiſsimas celebrat. Hoc vnum principe fortunatiſsimo indignum fuit: ideò pœna conſecuta è veſtigio eſt: nam à duobus Sicariis Aſſaſinis, miſerabiliter interficitur.Choniates vnum ſolum fuiſſe hominem ait. Sicarij è fuga retracti, cruciatibus exquiſitis necantur; confeſsi duces exteros omnes hoc modo ſe iuraſſe ſublaturos. Eius cædis indigniſsimæ tres cauſas affert Vrsbergius: Primam, quòd Richardi Regis Angliæ ſororem,cuius ipſi erat oblata conditio, repudiaſſet: alteram, quòd offendiſſet Humfredum, Comitem Morealium, cui deſponſatam cum contumeliâ rapuerat: tertiam confert in Tyrios negociatores,quorum amicos & cognatos ſpoliandos,necandoſue curauerat.

Conradi cædes.

Mortuo belli duce tanto, ſecutæ multæ confuſiones ſunt. ISABELLAM viduā ducit Heinricus Comes Campaniæ, Regis Franciæ propinquus,qui cum ea Tyri dominatū accipit; titulum verò Regis Ieroſolymitani repudiat: nam feſtinauit cum cæteris in patriā redire: ſed ne id quidem factum eſt: lapſu enim quodam Ptolemaide interiit. Ad extremum eam ſibi matrimonio

iungit

iungit Emmericus Rex Cypri; qui Ieroſolymam, Tyrum, & Ptolemaïdem, vrbes hæreditarias cum eâ accepit. Conradi obitu optimus quisque impensè doluit; qui tot exhibuerat virtutum documenta, tantâ auctoritate iam erat, vt Saracenis cœperit eſſe admirationi & timori. Eius audacia quædam fœlix, & rei militaris peritia, cautio & prouidentia, in omnibus conſiliis; in actionibus verò non ſolùm animoſitas, verùm etiam celeritas, & noticia atque vſus linguarum exterarum, & in milites ſtudium & beneficentia, omnium ore & iudicio prædicabatur. In vrbe Tyro magnificentiſsimè ſepultus, ſummorum & infimorum lachrymis & planctu non caruit. Marchionis Monſferratenſis.

BONIFACIVS III.

BONIFACIVS III. Bonifacij ſecundi alter filius, quem noſtri Annales omittunt, Choniatæ referunt. Ad hunc Iſaacius Comnenus Imp. legatos mittit de Theodorâ filiâ ei deſpondendâ; ſed ipſe nuptias cum aliâ iam celebrauerat: quæ autem iſta fuerit, explicatum nondum inueni. Ambiebant tum Græci cupidè principum noſtrorum affinitatem; quorum præſtantem fidẽ & magnitudinem animi, pluribus factis & exemplis probauerant. Duxit ſecundò Mariam Emmerici Regis Pannoniæ filiam, Iſaacij Angeli viduam, vt in ſequentibus dicetur.

Hic nulli ſuorum maiorum, hominum excellentiſsimorum, vllâ virtutis dignitate, extitit inferior. Interfuit duabus Venetorum expeditionibus, quæ ſunt auſpicio Henrici Danduli Ducis confectæ; primùm Iaderenſi in Illyriâ. Iader oppidum maritimum in Zaræ ruinis, vt nonnulli volunt, modò conditũ, Veneris quater, vt ait Sabellicus, rebelle fuit. Oppidani Vngarorum auxiliis tum confidebant: ſed inde & Vngari expulſi ſunt, & de reis læſæ maieſtatis ſumptum ſupplicium: quæ calamitas etiam Sibinicenſes, & inſulas vicinas Pariam & Corcyram attigit. Alteri deinde Conſtantinopolitanæ, cùm vrbs obſeſſa eſt, & Alexio Comneno Imp. adempta. In caſtris Veneris tum pugnarunt viri illi ſuorum temporum illuſtres Bonifacius Marchio Montferratenſis, Balduinus Comes Flandriæ, Ludouicus Comes Sabaudiæ, Heinricus Comes diui Pauli. In Choniatæ libris, Scribarum error eſt: in quo Plex Comes Doloicus, pro Ludouico Comite Sabaudiæ, impreſſum perperam eſt. Expeditiones Venetorum duæ.

Captâ vrbe nobiliſsimâ, quod pr. Id. Aprilis accidit, deliberatio fit, de nouo Imperatore creando. In Bonifacium inclinabant multorum animi; ſed ei præferebatur Ducis Veneti aſtutiâ, vſu &

Marchiones Montferratenſes. Balduinus Flandrenſis Imp. electio.

ætate minor Balduinus Flandrenſis: & Patriarcha declarabatur Thomas Maurocenus, ita enim conuenerant; vt ſi vna pars Regem daret, altera Patriarcham eligendi haberet poteſtatem. Cur autem Dux Venetus ſuo ſuffragio Principem remotiſsimum eligeret, hæc cauſa fuit: quia ſi potens aliquis in viciniâ habitaret, qui claſſem poſſet inſtruere, metuebat Reip. ſuæ, ne aliquando veniret in periculum. Tranſactum tum ſimul eſt cum Bonifacio negotium; cuius pater Venetis Cretam inſulam vendiderat.

Exteri illi duces longo tempore in Thraciâ & in Græciâ manſerunt: ſed non intermiſerunt rurſus ad Imperium aſpirare, Iſaacius pater & Alexius filius, cognomento Angeli. Bonifacio enim promittebant ſedecim auri centenarios, ſi eorum cauſam defendendam ſuſciperet: ſed is leuitate vtriusque permotus, à Balduino ſe diſiungere, ſibi inhoneſtum exiſtimauit.

Bonifacij expeditio in Thraciam.

Iſaacio inter illas turbas mortuo, cùm ſciente Balduino, viduæ eius Mariæ Pannonicæ eſſet ex pacto, inclyta vrbs Theſſalonica, Bonifacio in dotem promiſſa: eam vrbem tradi ſibi poſtulauit: ſed reſponſum non accepit, quale ſperauerat ſe laturum; & agi ſecum Græcâ fide animaduertit: eâ de cauſâ, indignatus vehementer eſt. Igitur iter ſuum, quod cum Balduino per Thraciam, & loca vicina ſuſceperat, ſtatim conuertit: & Thraciæ vrbes multas hoſtiliter adit: & ſedem belli munit Didymotichũ: ſuumque priuignum Manuelem Romanorum Regem pronunciat; & ſe diſceſſurum à belli ſocietate minatur, & perſecuturum iniurias ſuas. Cum id Venetus Dux callidiſsimus fieri intelligeret; effecit ſuâ prudentiâ, vt Bonifacius & Balduinus amici rurſus fierent: ne illorum contentio nouum Reipubl. periculum crearet. Traditur igitur Theſſalonica Bonifacio: qui ſtatim in vrbis arcem præſidium mittit, & deduci iubet coniugem.

Bonifacij ſucceſſus in Græciæ vrbibus occupandis.

Erat tum illa temporum infamis quædã & noxia cupiditas, vt ſuã quiſq; ditionem pro ſe augendã amplificandamq; putaret: & multi audaces atq; turbulenti homines, per Græciã omnẽ vagabantur, ſi quã comparandæ ſibi potentiæ occaſionẽ reperirent. Bonifacius idem ſe iuſtius facere exiſtimans, ne nobilis illa natio latrunculis impleretur: de totâ Græciâ occupandâ, & à tyrannis ipſâ liberandâ, animo amplo cogitat. Igitur vrbes aliquot Theſſalicas capit, Thermopylarum anguſtias occupat, Bæotiã & Atticam nemine obſtãte peruadit; erat enim terrori, cùm ipſius forti-

tudine

tudine vrbem imperatricem etiam expugnatam ſcirent. Captis idem Thebis & Athenis, in Iſthmum ſe confert: & Corintho ciuitate ornatiſsimâ potitur: inde Argos, Laconiam, Achaiam, victor tranſit, & in Peloponneſum vſque penetrat: tantâ feſtinatione, vt ipſius milites non pedibus incedere, ſed alis ventisque agi rapique vulgò dicerentur. Obſtabant illi adhuc arx Corinthia, in Iſthmo: & portus Nauplius, in ſinu Argolico: vtrumq; tenebat quidam Leoſcurus, patriâ Nauplius, qui vnus erat ex illis turbulentis, qui omnia perturbabant. Vſum tam exiguis copiis, tam breui tempore, tam fauente fortunâ, tantâ felicitate Bonifacium, Alexius Imp. pulſus cum vxore Euphroſynâ humilis adit; & fidei eius atque patrocinio ſe committit: qui miſertus caſus & ſolitudinis amborum, ipſis concedit Halmyrum vrbem, dictam ab eiusdem fluuij nomine, habitandam: ſed eius omnem nobilitatem & fugæ ſocios, caſtris ſuis iubet excedere. Id faciebat prudenter: ne ſocios belli, & inprimis Venetos offenderet; ſi & Imperatorem & turbam nobilitatis circum ſe haberet: neue ſe principatum expetere videretur, & quia Imperatorem detinebat humanitate, cæteros omnes liberabat ſolicitudine & moleſtiâ, quia ipſum nihil moliri poſſe prouidebant. *Marchionis Montiſferratenſis.*

Bonifacius in Peloponneſo dum ageret, quæ videbantur, conſtituit; & ex ſubiectâ reliquâ Græciâ, quam vectigalem fecerat, tributa colligit: ſed ab vxore certior factus, Ioannem quendam Blachum Serras & Berrhæam in Theſſaliâ euertiſſe; & ſe quoque à Theſſalonicenſibus expulſam, in arce dies complures obſideri: vt ſuis opem maturam ferret, celeriter aduolat: cuius tantum aduentu cognito, non expectatâ præſentiâ, hoſtes in fugam ſe feſtinanter coniiciunt, & obſidionem arcis relinquunt: quia pulchrè nouerant Bonifacium eſſe iniuriæ impatientiſsimum, & cum iræ nonuuquam pertinacius indulgere. Vrbem cum indignatione ingreſſus, exempla in ciues ſæua nimis ſtatuit; omnesque pariter ignauiæ & perfidiæ accuſat; & in ſumendo ſupplicio non generi parcit, nec dignitati: non ſacris, nec Sacerdotio. Alexium Imp. & eius coniugem, ſtatim in nauim imponit: & habitu permutato deſtinat mittendos in aliquam Germaniæ ciuitatem, in quâ ſine contumeliâ aut periculo viuerent. In Theſſaliam contra graſſatores Blachos & Scythas, mittit auxilia: ſed ea inſidiis hoſtilibus occiduntur. Cùm potentia barbarica creſceret, intrà mœnia Theſſalonicæ ſe continuit: & exercitui ſupplementa quæſiuit; erat enim ille è ducibus Latinis (ita vo-

Marchiones Monsterratenses. cabant Italicum exercitum, & militem externum) ſolus adhuc liber & ſuperſtes.

1204. Obierant eo anno à nato Chriſto, ſupra milleſimum ducenteſimum quarto, Heinricus Comes diui Pauli, extinctus morbo: Ludouicus Sabaudiæ, à Scythis interfectus in prælio ad Hadrianopolim: Balduinus Imp. captus à Myſis, & primùm truncatus
1205. ab eorum duce, tum de loco edito præcipitatus. Dux Venetus, proximo anno pòſt, ſolus domum peruenerat ſuâ claſſe incolumi: qui à Choniate auctor malorum, & callidiſsimum ſilicernium, & pernicies Græci Imperij nominatur. Sublato Rege Balduino, Bonifacius cum Heinrico fratre & ſucceſſore ipſius, eandem colit amicitiam: & cùm initio imperij Hadrianopolim obſideret, ſocium ſe ei adiungit, quamuis re infectâ ab vrbe diſceſſerint.

VILHELMVS V.

VILHELMVS Bonifacij II. filius tertius, regnum Theſſaliæ ita vti pater & auus obtinuit: ſublatus veneno. Vxoris nomen non legi: nomen filij fuit Bonifacius IV.

BONIFACIVS IV.

BONIFACIVS IV. filius Vilhelmi V. Ei nupta erat Conſtantia Amedei filia, qui primus Dux Sabaudiæ creatus: è qua vnum tantùm filium Bonifacium genuit: ipſe Dux ſtrenuus & magnificus, quiq; multos annos ſapienter Remp. adminiſtrauit.

BONIFACIVS V.

BONIFACIVS V. Bonifacij IV. filius. Vxor eius Beatrix Regis Hiſpaniæ filia: hæc illi genuit Rumboldum (quem tamen in Annalibus multis non inuenio) & Iohannem: Filias tres, Violantillam, Andronico Palæologo ſeniori, Imp. Conſtantinopolitano, nuptam: alteram, Alponſo Regi Caſtiliæ: tertiam Pontello Vrſino, Patricio Romano. In hoc Principe ſcientia rei militaris, & ſumma prudentia fuit. Is ad maiorum ditionem adiunxit Vercellas, & Eporediam, & alia quædam regionis Pedemontanæ oppida.

RVMBOLDVS.

RVMBOLDVS, Bonifacij V. filius primus, huius nomen in tabulis tantùm legi Zeellianis: quæ ei etiam tribuunt vxorem Guttam, ſeu Ieitham Auſtriacam.

IOHAN-

JOHANNES.

XVII. Marchiones Monferratenſes.

IOHANNES Bonifacij V. alter filius. Vxor eius Margaritha Philippi Ducis Sabaudiæ filia; è quâ prolem nullam ſuſcipit. Bella geſsit in Inſubriâ cum Ticinenſibus & Alexandrinis: primum ſatis proſperè; ſed tandem prælio ſuperatus, in manus hoſtium venit: & carceri obſcuro includitur. & ſuorum ciuium ingenti pecuniâ, poſt aliquot annos, liberatur. Ipſe quòd ſine prole eſſet, & quod affectus carceris ignominiâ; dolore animi ſenex extinguitur. Fuit cum poteſtate annos quinq; & viginti Obit ſupra milleſimum ducenteſimum quarto & nonageſimo: ſtirpis ſuæ 1294.
poſtremus in gradu octauo. Succedit illi non ſororis nepos (vt communi literatorum errore Foreſtus) ſed ſororis Violantillæ filius, Theodorus Palæologus Conſtantinopolitanus, Andronici filius, anno Rodolphi Regis Romanorum tertio.

Durauit igitur ſtirps iſta regia atq; illuſtris à Valramo vſq; ad Iohannem, annos trecentos & nouem: à Vuitechindo Rege Saxonum, quo vnà cum Carolo cœpit pugnare, poſt comitia in Vangionibus habita, vsque ad eundem Iohannem, annos quingentos viginti ſeptem. Gens Montferratenſis virtute & facinoribus nomen magnum, & honores regios ſibi peperit in Theſſaliâ, in vrbe Tyro, in Theſſalonice: item in Cypro & Cretâ inſulis; ac demum in Palæſtinâ, Ieroſolymis.

DVCVM ALBINGAVNORVM SEV MONTFERRATENSIVM LINEA SECVNDA E GENTE PALAEOLOGORVM GRAECIAE.

- *Theodorus. vxor Argentina Opicini Genuenſis F.*
  - *Iohannes. vxor Eliſabeth Iacobi Regis Balearium F.*
    - *Vilhelmus I. in expeditione Neapolitana mortuus.*
    - *Theodorus II. vxores duæ: I. Bani Galliæ D. filia: II. Ducis Pedemontani F. ſterilis.*
      - *Iohan Iacobus. vxor Iohanna Amedei D. Sabaudiæ I. ſoror.*
        - *Amodea vxor Ioannis Iacobi R. Cypri.*
        - *Iſabella vx. Valteri M. Salutiarum.*
        - *Ioannes. vxor Margareta Ludouici D. Sabaudiæ F.*
        - *Vilhelmus II. vxores duæ, I Magdalena D. Sabaudiæ F. & Eliſabeth Franciſci D. Mediolan. F.*
          - *Blanca vxor Caroli Sabaudi.*
          - *N. vxor Ludoici M. Salutiarum.*
        - *Bonifacius. vxores duæ; 1. Conſtantia Sabauda; 2. Maria Palæologa Conſtantinop. Imp. filia.*
          - *Vilhelmus III. vxores duæ; 1. Maria Caroli Suſſenſis Com. F. 2. Anna D. Lanzoni in Gallia ſoror.*
            - *N. vxor Ludoici Salutiarum.*
            - *N. vxor Friderici Gonzagæ D. Mantuani.*
            - *Bonifacius III.*
          - *Sangeorgius. vxor Iulia, Friderici R. Neapolitani F.*
        - *Theodorus III. Eccleſiæ Rom. Card.*
      - *Hartmanus Præſul Conſtantienſis.*
      - *Sophia vxor Conſtantinopolitani Imp.*
    - *Otho.*
    - *Margarita.*
  - *Violantilla vxor Amedei Ducis Sabaudiæ.*

THEODO-

Marchiones Montſerratenſes.

THEODORVS I.

THEODORVS, non vt Sarctorius, Theodoricus, Violantillæ Montferratenſis filius, matris, fratre Iohanne abſque prole maſculâ mortuo, ducatus inſignia conſequitur per vxorem: ipſe è ſtirpe Græcorum Palæologâ natus, patre Andronico Imp. Conſtantinopolitano. Vxor eius fuit nomine Argentina, Opicini nobilis Genuenſis filia: vndè genuit Iohannem & Violantillam Amedei, vel vt Foreſtus locis aliquot vocat Aymonis, Comitis Sabaudiæ vxorem primam.

Poſt Iohannis, de quo diximus, obitum nobilitas & populus vniuerſus, communi conſenſu legationẽ decernunt in Græciá: ab Andronico petunt, vt filium ſuum natu maiorem ad ſe mitteret: cui ſe ſuasq; fortunas cõmendarent, & ipſi parerent cum beneuolentia: non enim reſtare alium vſpiam Principem, cui fauerent impenſiùs, & qui eos iuſtiùs ſuſciperet defendendos. Id impetratum non difficulter; & legatis honores habiti; & iuuenis admonitus, ne ampliſsimi illorum de ſe iudicij immemor eſſet. Pompâ igitur ſolenni eum adducunt, & cum plauſu in omnibus locis excipiunt, & in ſedem ducalem collocant publicâ gratulantium celebritate. Poſt hoc tempus populum rexit tranquille: & vicinis Mediolanenſibus contra ipſorum aduerſarios tulit auxilia: & in familiam Vicecomitum merita eximia contulit: & vrbem Aſtam ſuæ ditioni adiunxit.

IOHANNES I.

IOHANNES Theodori primus filius: vxorem habuit Elizabetham Iacobi Regis Inſularum Balearium filiam, natam Hiſpanam. Eius filij tres; Vilhelmus, Otho, Theodorus II: Filia vnica Margaritha. Tot numerant liberos Raphaël Volaterranus, & Leander Bononienſis.

VILHELMVS.

VILHELMVS Iohannis I. filius primus, adoleſcens ſtrenuus, bello Neapolitano, patre adhuc viuente, occiditur.

OTHO.

OTHO Iohannis I. filius ſecundus, in pueritiâ obit.

THEODORVS II.

THEODORVS II. Theodori I. filius tertius, ſolus ſuperſtes

ſucce-

Marchiones Montferratenſes. ſuccedit patri. Vxores habuit duas: primæ nomen ignotum eſt, quæ fuit Barri Galliarum Ducis filia; mater IOHANNIS IACOBI, & HARTMANI Præſulis Curienſis, & SOPHIÆ, quæ deſponſa eſt Imp. Conſtantinopolitano. Hæc cum cognatione eſſet illi propinqua; pontificis Romani diſpenſatione veniam & poteſtatem ipſius dimittendæ impetrat. Alterius item vxoris nomen non inuenitur, Ducis Pedemontani filia: quæ ſterilis manet, & poſt mariti obitum ſumit velamen, & vitam conſumit in cœnobio Albenſe. Hic Princeps rebus præfuit ſatis diu: liberalis in ciues, & in alios homines beneficus.

HARTMANVS.

HARTMANVS Theodori II. filius Præſul Curienſis in Alpibus Rheticis: interfuit concilio Conſtantienſi, anno ſupra 1413. milleſimum quadringenteſimum decimo tertio. In bello quod contra Leopoldum Auſtriæ Ducem de finibus geſsit, capitur à Comite Stulingenſe; factaq; concordiâ, nono menſe liberatur: & anno poſt concilium tertio moritur. A Munſtero ſcribitur è Comitibus fuiſſe Verdenbergiis: in libro, qui eſt de concilio ipſo editus, è Comitibus Montferratenſibus.

IOHANNES IACOBVS.

IOHANNES IACOBVS Theodori II. filius, & gratiâ, & auctoritate, & fortitudine celeberrimus. Vxor eius IOHANNA, Amedei X. Marchionis Sabaudiæ filia, ſoror Amedei XI. ex illâ gente ſplendidiſsimâ Ducis primi, & Romani pontificis. Peperit hæc præclaram ſobolem: IOHANNEM II. VILHELMVM II. BONIFACIVM I. THEODORVM III. Filias, quarum prima AMEDEA, vxor Iohannis Iacobi Regis Cypri: quæ ſtatim vt in illam inſulam venit, necata veneno eſt: altera ISABELLA, Vualtheri Marchionis Salutiarum vxor. has recenſet his nominibus Leander, nam ab aliis ſunt omiſſæ. Hunc Principem Sigiſmundus Imp. ſibi vicarium per totam Italiam conſtituit. Cùm videret, Franciſcum Crimignolam propugnare feliciſsimè pro Philippo Mariâ Duce Mediolanenſe: vltrò ei Vercellas, Alexandriam, & Aſtam, vrbes maioribus ipſius ademptas reddit: & vt Ducis violenti atque cupidi amicitiâ gratiaque frueretur, ſuaſque poſſeſsiones ſaluas retineret; ſocia ei arma præterea adiungit.

IOHAN-

JOHANNES I.

IOHANNES II. Iohannis Iacobi primus filius: vxorem habuit MARGARITHAM, Ludouici VIII. Ducis Sabaudiæ filiam; obiit ſine prole: princeps & dignitate corporis, & omni genere laudis excellens. *Marchiones Monſferratenſes.*

VILHELMVS II.

VILHELMVS II. Iohannis Iacobi alter filius, duxit vxores; primam MAGDALENAM, Ducis Sabaudiæ filiam: alterã filiam Franciſci Sforciæ Ducis Mediolanenſis: ex quibus progenuit filias duas, alteram nõ nominatam, vxorem Ludouici Marchionis Salutiarum, alteram Blancam Caroli Sabaudiæ: è quâ tamen vxore hæ genitæ ſint, ſatis explicatum non eſt.

Erat tunc inter Venetos & Ducem Mediolanenſem bellum grauiſsimum: in quo aliquot præliis eſt dimicatum, módo in hanc, modò in illam partem nutante fortunâ In eo bello Vilhelmus rem Venetam adiuuit: quia propter Philippi Mariæ inſolentiam, ſuæ ditioni timuit. In belli initio recuperauit Alexandriam, cum agro vniuerſo: ſed Nicolaus Fortebracius Picininus, qui bellum Ducis Mediolanenſis nomine gubernabat, Vilhelmum imparatum adortus, totam eius prouinciam inter Padum & Tanarum flumina populatur: & intra breue tempus oppida & caſtella circiter triginta eripit. Itaque in maximis anguſtiis conſtitutus, & de toto imperio ſuo adductus in periculum, per Taurinos feſtinat in Germaniam: inde per iuga Alpium ſe traiicit, & vrbem ſociam Venetorum adit: in quâ ita honorificè acceptus, & tàm magnificè publicâ indulgentiâ cultus eſt, teſte Sabellico: vt neq; patriæ caſum, neq; amiſsi principatus ſentiret deſiderium, vt fuit tum ex ore ipſius auditum. *Vilhelmus iuuat Venetos contra Mediolanenſes.*

Iniit poſtea amicitiam cum Franciſco Sfortiâ Philippi filio: qui cùm ad Carauagium viciſſet Venetos, vrbe Mediolano eſt potitus: ſed cùm fortuna Franciſci ipſi eſſet ſuſpecta, & futurá quoque noxia, rurſus ad Venetos ſe confert, veteres ſocios.

Nactus domi quietem, ſupra annum milleſimum quadringenteſimum ſeptuageſimo quarto, incipit nouæ vrbis fundamenta iacere; non ſolùm ad ſuæ ditionis defenſionem, verum etiam ad ornamentum: eam Caſalem nominauit: inuitat ad idem factum nobiles & ciues ſuos, vt ſui honoris causâ id opus adiuuẽt: ipſe arcem munitam adijcit, murisque & foſsâ vrbem cingit, & fir- 1474. *Caſalè condita.*

Marchiones Montisferratenses. & firmat propugnaculis: tum à Sixto IV. Pontifice Romano, impetrat aliquot priuilegia: templum extruit magnificum, & primùm loci Præſulem deſignat Bernardinum cognomento Romanum, eius vrbis ciuem, virum grauiſsimum: & quia templis addenda Xenodochea ſunt, liberali conſuetudine, nec eâ in re aut operæ aut ſumptibus dignis principe parcit: conſtitutisque prouentibus annuis, beneficam exercet hoſpitalitatem.

Inde amplificandæ ditionis ſuæ cupidus, Alexandrinorum agrum occupat & exhaurit populationibus: poſtea Dortonenſes etiam & Ticinenſes inuadit. Quibus iniuriis irritati Sfortiani, arma ſumunt: eumque in finibus Alexandriæ opprimunt cum cohortibus prædatoriis: tum captum in cuſtodiam Caſtelli noui mittunt: ibi annis aliquot detentum adigebant, vt ablata reſtitueret, & grandem pecuniam numeraret. Paulò pòſt conſumptus ægritudine propter carceris ignominiam; è viuis exce-dit, anno ſupra milleſimum quadringenteſimum octuageſimo
1483. tertio.

BONIFACIVS. I.

BONIFACIVS I. Iohannis Iacobi tertius filius, ambobus fratribus Iohanne & Vilhelmo mortuis, ætate iam prouectâ ſuccedit. Inter fortiſsimos ſuorum temporum Dux habitus: conſuetudine armorum, quibus deditus à pueritiâ fuit, moribus nonnihil factus aſperior. Vxores duas habuit: primâ Conſtantiâ Sabaudienſem ſterilem: alteram Mariam è Palæologorum gente iuuenculam, nobilitate inſignem: quia eius maiores Macedoniam poſſederant: ex eâ genuit filios duos, Vilhelmum III. & Sangeorgium. Bellis temporum ſuorum pænè omnibus interfuit: magnanimitate, experientiâ, conſiliis, vir eximius. Moritur poſt
1488. annum milleſimum quadringenteſimum octuageſimo octauo. Poſt eius obitum tutelam filiorum mater ſuſcipit: cumq; in Italiam veniret Carolus VIII. Galliæ Rex; vidua cum liberis, eius ſe fidei committit: quæ cùm & ipsâ ſolitudine & temporum difficultate eſſet anxia, breui cum morte vitam commutat.

De gubernatione & tutelâ adoleſcentum tum contendebant duo ſummi viri. Primus Conſtantinus non de gente Comnenâ, vt alicubi Sleidanus; ſed de Palæologâ genitus: neque demortuæ frater, vt Guicciardinus; ſed patruus, vt Cominæus: Hic à Turcâ fortunis omnibus ſpoliatus, ad filiam fratris confugerat: & à Bonifacio acceptus benigniſsimè erat. Alter Marchio Salaſsio-

Salaſsiorum, ad quem ius propinquum in ditione illâ ſuccedendi pertinebat. Conſtantinus ſororis filios ſuſceperat defendendos: & Caſalem vrbem atq; arcem munitiſsimam illorum nomine tenebat. Iſtorum duorum Principum contentio, ne Sfortianis occaſionem illius ditionis occupandæ daret: Galliæ Rex legatum mittit, magnæ virtutis & prudentiæ hominem Philippũ Cominæum, poſtea in ſcribendâ hiſtoriâ clariſsimum. Is iubetur conſtituere, & quid pueris ſalutare eſſet, & quid hominum maiori aut meliori parte probaretur. Salaſsius habitus omnibus ſuſpectus fuit: quod ipſe non puerorum, ſed ſuam potiùs quæreret potentiam: igitur tutela & procuratio communi ſententiâ committitur Conſtantino extero homini: idque à Rege ſic eſt probatum: quæ pacificatio etiam poſtea rata facta eſt ab Imperat. Friderico, cum Galliæ Regis amicitiam Montferratenſes reliquiſſent. Marchiones Montferratenſes.

THEODORVS III.

THEODORVS III. Iohannis Iacobi quartus filius, propter doctrinam, virtutem, nobilitatem, creatus Cardinalis à Pontifice Paulo II. His temporibus morbus popularis inſulam Cyprum ingenti lue depopulauit; adeò etiam, vt qui terram agrosq; colerent homines deeſſent. Expeditio igitur per Germaniam denunciatur contra Turcam: ad quam magna hominum multitudo, partim Romam confluit, partim Venetias venit: Romam ierunt populi Belgici, qui militarunt poſtea in Galliâ: ſed ij, qui è magnâ Germaniâ erant collecti, Venetiis reſident; nec aduerſum Turcam mittuntur, ſed in inſulas maris Ægei & Pamphilij, & præcipue in Cyprum, ad fodienda metalla, & ad rus exercendum quaſi mancipia diſperguntur. Id factum aſtutiâ Pauli II. *Veneti*, qui patriæ ſuæ gratificatus eſt: id quod eſt annotatum in Chronico Turingico, quod ſcriptum eſt Neuſtadij (Neapolim Græci dicerent) ad Orlam fluuium.

VILHELMVS III.

VILHELMVS III. Bonifacij I. primus filius. Vxores duas habuit; primam MARIAM, Caroli Suſſenſis Comitis in Hiſpaniâ filiam, vt Lazius: eam filiam Seruiæ deſpotæ fuiſſe, ait Leander Bononienſis. Alteram ANNAM Comitis Lanzoni in Galliâ ſororem. Genuit ex ANNA, BONIFACIVM II. & duas filias: quarum nomina annotata non ſunt: vnam vxorem Ludo-

Marchionis Monſerratenſes. uici Marchionis Salutiarum; alteram Friderici Gonzagæ primi Ducis Mantuani. Ornatus & animi & corporis dotibus excellentibus; militauit non ſine laude fortitudinis Ludouico XII. Regi Gallorum contra Iulium II. Pont. & contra Venetos; quorum res tum ſatis afflictæ ſunt. In Gallico exercitu poſtea alam equitũ perpetuò duxit: & ex eâ militiâ ſuæ nobilitatis & multorum ciuium commoda atque ſtipendia amplificauit. Scripſit poſtea nomine eius Iulius II. Pontifex ad Maximilianum Ducem Mediolanenſem: ne in eius ditionẽ durius aliquid aut acerbius cogitaret; propterea quòd is fuerit temporum ſtatus, vt inimicus eſſe Gallis, etiamſi voluiſſet, non potuiſſet commodè: vtq; Maximilianum, quantum poſſet ſibi conciliaret, hortatus eſt; vt eum præſens adiret, & cauſam cum eo componeret, vt inter ſe in poſterum non ſolum locorum vicinitate, ſed & animis & voluntate coniunctè viuerent, id enim ex re amborum futurum. Legitur hoc in Bembi epiſtolis 60. & 124. Obit mortem ætate florente, in ipſo curriculo gloriæ, anno ſupra milleſimum quingen-
1518. teſimum decimo octauo.

BONIFACIVS II.

BONIFACIVS II. Vilhelmi III. filius ab Annâ matre, matrona prudentiſsimâ tenerè & liberaliter educatur: indolis fortis & generoſæ puer. Anno ætatis ſuæ duodecimo in decurſu ludicro animi causâ concurrit, cum alio adoleſcẽte nobili. Equis autem ferocientibus alter in alterum tanto impetu fertur: vt feri capitibus inter ſe compingerent: & Bonifacius excuſſus ruinâ opprimitur & ſuffocatur, toto equi corpore in ſe proiecto, vt ſtatim interiret.

GEORGIVS.

GEORGIVS Bonifacij I. Secundus filius, declaratus Abbas propter ſimplicitatem, patruele ſuo miſerrimè mortuo clauſtrum religioſum relinquit, vocatus multorum votis ad principatum: nam ſacris ordinibus nondum inauguratus erat. Vxorem duxit Caroli V. voluntate Iuliam Arragoniam, Friderici Regis Neapolitani filiam; quæ cùm Caſalem eſſet ab Hiſpanis honorificentiſsimè deducta, ipſe morbo grauiſsimo decubuit; & ante thori genialis ingreſſum, vitâ defungitur anno ſupra milleſimũ
1533. quingenteſimum trigeſimo tertio.

In hoc

In hoc quoque iterum deficit familia Montferratenſis in decimo gradu, ex gente Græciæ Palæologorum: in quâ durauit annos ducentos triginta nouem. Deletâ igitur ſtirpe illâ, de ſucceſſione contendebant tres viri Principes, & magnæ apud Carolum V. auctoritatis, primus FRIDERICVS GONZAGA Dux Mantuanus, neceſsitudine propinquitatis: tum CAROLVS SABAVDVS, magnitudine meritorum erga Imperatorem; quia tota ditione exutus, gratiam iſtam beneficij loco petebat: poſtremus FRANCISCVS SALASSIVS, antiquâ cognatione & iure ſucceſsionis, vt & antè diximus. Pro Mantuano æquiſsimam ſententiam tulit Imperator: cumque eum deduci per Albarum Lunam mandaret; ſummâ tandem difficultate vix receptus eſt, Ciues enim pecuniâ Gallicâ corrupti, & inſolentes cùm tumultuarentur; arcem primùm amiſerunt: per arcem vrbs capta, & direptæ ciuium domus: deinde primates vrbis aut capti, ſe redemerunt: aut arma capientes, interfecti ſunt. Quare populus tot cladibus coercitus tandem Mantuanum accerſit: eique fidem Imperatoris nomine pollicetur. Illa autem nunc ditio à Rege Philippo in prouinciam Hiſpanicam eſt redacta: & ab eius præfectis iure regio adminiſtratur. Sed ius ciuitatis Mantuano in hunc diem manet. *Marchiones Montferratenſes.*

DE DVCIBVS ALLOBROGVM SEV MARCHIONIBVS SABAVDIAE.

IMMEDVS.

Boibo I. — *Geraldus. vxor Catharina Bauarica.*

Retingus I.

Boibo II.

Retingus II.

Boibo III. — *Frederena vx. Harduigi Com. Burgkusij.*

(Geraldi filii:) *Hugo I. Blancamanus. vxor Adela f. Comitis Seuſani.* — *Henricus.* — *Thomas.*

Immedus II. vxor Iohannis Ducis Burgundiæ F.

Hugo II. vxor Clarenza filia Comitis Geneuenſis.

Immedus III. — *Ludouicus I. vxor Bertha B.r.bi Comitiſſa.*

Philippus I. vxor Gertrudis D. Lotharingiæ filia. — *Ludouicus II.* — *Immedus IV. vxor Comitis Areſcoti filia.* — *Iutta.* — *Bertha D... Bauariæ vx.*

Hugo III. vxor Pernella Comitis Burgundiæ F. — *Ludouicus III.* — *Margarita.* — *Ditburga.* — *Odilia.*

Thomas II.

Immedus V. — *Petrus* — *Bonifacius I.* — *Hugo IV.* — *Thomas III. vxor Beatrix Petri Fliſci Genuenſis F.* — *Vilhelmus I.* — *Immedus VI.* — *Philippus II.*

(Immedi VI. liberi:) *Bonifacius II.* — *Conſtantia.*

Thomas IV. — *Immedus VII. vxor Sibylla Comitis Bagei & Breſſenſis F. & Maria Brabantina.* — *Ludouicus III.* — *Leonora vxor Ducis Brauienſis.*

Immedus IIX. vxor Violantilla Imp. Conſtantinop filia. — *Ludouicus VI.* — *Eleonora Comitis Auſeruani vxor.* — *Margarita vx. March. Monſferrat.* — *Agnetes vxor Vilhelmi Com. Geneuani.* — *Eduardus.*

Immedus

Immedus IX. vxor Bona Borbonia. — Ioannes. — Blancha.

Immedus X. — Immedus XI.

Amadeus I. Dux Sabaudiæ, Rom. Pontifex, vxores eius.

Violantilla March. Montferrat. F. — Maria Ducissa Burgundiæ.

Philippus. — Ludouicus V. vxor Carlotta Regis Portugalliæ vidua. — Maria vxor Ludouici Princ. Palatini.

Amedeus XIII. vxor Isabella Ludouici XI. Galliæ R. ſoror. — Ludouicus VI. — Ioannes Comes Geneuenſis. — Philippus III. vxor Margareta Ducis Borboniæ filia. — Carola. — Bonna. — Margarita.

Philibertus I. vx. Blanca Maria Medial. — Carolus I.

Philibertus II. vxor Margareta Auſtriaca. — Philiberta vx. Iuliani Medicis. — Carolus II. vx. Beatrix Regina Portugalliæ. — Aloyſia vx. Caroli Angolismi Comitis.

Philibertus Emanuel.

JMMEDVS.

IMMEDVS quartus Valberti Ducis Saxoniæ filius; vt ex Vitechindo Corbeienſe, Conrado Vrsbergio, & Conrado Lauterbergio manifeſtũ eſt: nam in aliis hic ne nominatur quidẽ cum fratribus, viris ampliſsimis, DITERICO videlicet Saxoniæ Imperatorum auo materno, VITECHINDO ſtirpis Montferratẽſis auctore, de quo iã diximus, IMMEDO, de quo dicemus: quia is Allobrogum Princeps familiæ Sabaudiæ ducit originem; nec diſſentit à ſcriptoribus veteribus liber Originum: nam Alberti Cranczij errorem ſupra refutauimus, de Valberti cœlibatu. Eſt in Immedi nomine diuerſitas; quem Saxones & liber Originum Immedum, Itali vetuſtiores Aymonem, recentiores Amedeum nominarunt. Vxorem hic Princeps ducit HEMMAM, vt in Originibus legitur, Comitis Scheuerenſis in Bauariâ filiam, quæ ei peperit Bothonem & Geraldum filios. Bothonem nominat Vrsbergius: Geraldum ponunt ipſi Annales, tùm Saxonici, tùm Sabaudici: niſi quod in illis Geraldus, in his Beroldus inuenitur. Immedus Othoni I. Imp. neceſſario ſuo (fuit enim Immedus Diterici frater, cuius ſoror Mathildis vxor Heinrici Aucupis erat) militans in Bauariâ, in acie interficitur, vt eædem Origines. Poſteritatis eius-

Comites Sabaudiæ. tis eius memoria è primo filio conſeruata eſt ab Vrsbergio: quam primo loco ſubijciam, deinde perſequar etiam Geraldi.

BOTHO primus IMMEDI filius.

BOTHO I. Immedi primus filius: cuius poſteritas Immedingorum appellata. Filium reliquit RETINGVM.

RETINGVS I.

RETINGVS I. Bothonis filius vnicus.

BOTHO. II.

BOTHO II. Retingi I. filius.

RETINGVS II.

RETINGVS II. Bothonis II. filius. Horum neq; res geſtas recenſet, neq; vxores nominat, neq; vxorũ ſtirpẽ ponit Vrsbergius. Retingus filium habuit Bothonem III. & filiã nominis celeberrimi Friderunam: hæc collocata eſt Harduigo Comiti Burghuſio & Scalano, & Burggrauio Ranshouio. Friderunæ filij fuerunt ERBO & BOTHO poſthumus. Erboni manſit Burggrauiatus Ranshouius: hic pugnauit in Palæſtinâ Conrado III. Imp. & Fortis cognomentum habuit. Bothoni ceſsit Comitatus Burghuſij, qui ſecutus caſtra Henrici IV. in Italiâ atq; Pannoniâ. Friderunâ marito mortuo ſumpſit velamen, & vidua moritur. Ambo eius filij literis & armis fuêre celebres: ſed natu minor, ut corpore fuit procerior & elegantior: ita rebus etiam bellicis præſtantior, vt idem Vrsbergius.

BOTHO III.

BOTHO III. Retingi ſecundi filius, obijt ſine prole, cuius occaſu nomen Immedingorum concidit, circa annũ Chriſti millesimum: quo tempore etiam Othonum Imperatorum ſtirps deleta eſt; & dignitas ſuprema poſt Francos & Saxones ad Bauaros eſt translata. Hi Principes Immedingi manſerunt in Germaniâ, habitantes arcem Burghuſiam ad Salzam flumen in Bauariâ: Geraldus frater apud Allobrogos, ſedem & gloriam inuenit.

GERALDVS alter IMMEDI filius.

GERALDVS Immedi filius ſecundus: in Originibus, Geroldus; ab externis Beroldus, vt à Paradino nominatur. Sæpè enim in nominibus diuerſitas, vel propter diuerſam pronunciationem, vel etiam propter communem aliquem errorem. Volaterranus in Cõmentariis Vrbanis affirmat, Sabaudiæ Duces, è Saxonum Ducibus, ac ſtirpe Auguſtâ originẽ ducere, ab annis vſq; quad-

quadringentis. E Saxonum ducibus oriundos, teſtatur etiam Originum liber: Auguſtam & excelſam originem habere, cum Heinricis & Othonibus Impp. non minùs certum eſt. Comites Sabaudiæ.

Verſatur igitur in errore Cuſpinianus, qui nominat Fridericum & Vlricum Duces Saxoniæ, Othonis II. Imp. filios: à quibus poſtea deſcenderint Comites ac Principes Sabaudiæ. Sed Otho II. filios hos non habuit; ſed vnicum Othonem, ſibi ſucceſſorem: vt libro ſecundo explicatum eſt. Relinquit præterea idem in dubio, num à Friderico, an verò ab Vlrico Sabaudij deſcenderint. Paradinus patrem Geraldi, ſeu (vt ipſe appellat) Beraldi, facit neſcio quem Hugonem, etiam Othonis II. Imp. filium; quod æquè falſum atque commentitum eſt. Pudet hoc loco Onufij Veronenſis referre ineptias, in genealogiâ eiuſdem Imperatoris: nec recte Lazius ſcribit ab Othone II. rectores tantum datos Sabaudiæ.

Hoc autem verìſsimum eſt, Geraldum Immedi eſſe filium, hunc Valberti: quod liber Originum apertè demonſtrat, qui illa nomina ſtirpis & fratrum nobiliſsimorum recenſet: & nos ſuperius auctoritate Vuitechindi, Vrsbergij, Lauterbergij, etiam Annalium Veterocellenſium idem probauimus. Vxor Geraldi Catharina è ſtemmate fuit Bauarico, vt Georgius Agricola teſtatur: Huic tribuuntur filij HVGO, HENRICVS & THOMAS. Vixit adoleſcens in aulâ Cæſaris Othonis III. ibi nobilem quendam in adulterio cum clarâ fœminâ depræhenſum, ſua manu ambos occidit: inde ſolum mutare ad aliquot annos coactus. Ad expiandum facinus fouet, ſe Compaſtellam iturum, in vlteriorem Hiſpaniam. Aiunt nonnulli adulteram illam interfectam Mariam Aragoniam, Cæſaris vxorem fuiſſe; quæ amauerit Comitem Monſium, vnà cum ipſâ interfectum: vnde ſint bella cõſecuta & prælia, quæ Marchio Suſanus, & Comes Salutiarũ mouerint Geraldo: qui Monſiorum fratrũ partes & cauſam iuuerint, in vindicandâ iniuriâ ſororis ſuæ, vxoris Othonis tertij. Hæc in medio relinquo, quia certum nuſquã auctorem inuenio, ſicut & eius narrationis, quã refert Chronicum Brunſuigicũ, quod Maria Comitẽ quendam Ciſalpinũ de ſtupro appellauerit, quem dicũt Mutinẽſem fuiſſe, eumq; calumniata ſit apud maritũ, inſtar Bellerophontis aut Hippolyti morte obiecerit: ſed prodito illo facinore, vel per lac è vulnere fluẽte, vel per ferrũ candens manu tractatũ, crematã eam ipſius Cæſaris ſententiã publicè fuiſſe. Tot in illã hiſtoriã cõmenta ſunt collecta. Sed Geraldũ ob factã cædem

 fugiſſe

Comites Sabaudiæ.

fugiſſe ex aulâ, & declinaſſe diſceſſu periculum, ſcribunt pleriq; & veniſſe ipſum in Burgundiam, & militaſſe Boſoni (non Buſano) ac Rodolpho Regibus; & demum gratum fuiſſe Roberto Regi Francico, propinquo ſuo, memoriæ prodit Paradinus. Mortuo Rodolpho ſine hæredibus, regnum Burgundicum ei committitur ab Imperatore; cui ipſe Comitatum Moriennæ acquiſiuerat. In ea præfecturâ ita ſanctè & grauiter, ita prudenter & ſtrenuè verſatus eſt: vt & latrocinia reprimeret, & factiones multas funditus extirparet; quas videlicet æquitate aut iure non poſſet tollere aut componere. Auctus autem ditione Allobrogicâ, quam nunc Sabaudienſem vocant, ab Othone III. Cognato ſuo, illam tranquillitate & iuſticiâ rexit circiter annos octo & viginti. Ætate & curâ adminiſtrationis confectus, in cœnobio diui Benedicti vitam ſolitariam peragit, cum duobus filiis natu minoribus: nam alteri gubernationem commiſerat. Moritur anno ſu-
1027. pra milleſimum ſeptimo & vigeſimo, quo Conradus II. Imp. Romæ coronâ Imperiali fuit inſignitus à Pontifice Iohanne XX. Poſt obitum in numerum diuorum refertur, vt in Originibus perſcriptum eſt: ſepultus Arlæ.

HENRICVS THOMAS I.

HENRICVS & THOMAS Geraldi filij natu minores, patris exemplum & inſtitutum animi ſimplicis ſequendum rati vitæ genus elegerunt, in meditationibus ſacris poſitum, & à vulgo atq; multitudine hominum, ſtrepituque communi remotũ: mortui in eo cœnobio, in quo pater ętatem extremã tranſegerat.

HVGO I. BLANCEMANVS.

HVGO Geraldi primus filius, cognomine Blancemanus: ſiue à nitore manuum candidarum, ſiue à veſtimentorum & totius corporis mundicie ſic appellatus. Conſequitur à patre Comitatum Moriennæ; poſt ſoceri mortem, Suſanum. Vxorem autem ducit Adelam, Comitis Seuſani vnicam filiam: è quâ genuit Immedum. Hunc principem non tantùm ob cognationem, ſed etiã propter integritatem Henricus II. Imp. Sanctus charũ habuit: & per ipſius ditionem (quia imperij membrum erat) quaſi portã atq; aditum ſumpſit, iturus in Italiam. Tàm autem ſtudioſus pacis & appetens amicitiarum fuit: vt non modò charus ſubditis, ſed omnibus etiam vicinis eſſet. Tenuit gubernationem viuente adhuc patre, annos ſex: ipſo defuncto annum vnum & viginti ſummâ tranquillitate. Obiit Moriennæ poſt natum Chriſtum

ſupra

ſupra milleſimum octauo & quadrageſimo, in eiuſdem vrbis templo, quod ipſe auxerat & ornauerat, conditus. Comites Sabaudiæ. 1048.

IMMEDVS II.

IMMEDVS II. Hugonis filius, quia longum comitatum ducere ſolebat, Codalonga cognominatus: Coda autem lingua vernacula gregem miniſtrorum ſignificat. Vxor Geneta, vel Iohanna (vt alij) Ducis Burgundiæ filia; genuit Hugonem. Is à primâ ætate ab armis & omni turbâ militari abhorrens, quieti & ocio ſeſe addicit, & tantùm gubernationi vacat. Cùm autem nullo exercitationis genere, quod aliquid laboris aut alacritatis haberet, vteretur; penè oppreſsit eo veterno naturæ bonitatem, & vim animi excellenté. Id cùm indignũ eius ordini amplo & nobiliſsimo videretur; quidã è primatibus ad vitã ſplendidiorem illum excitant, & ad labores equeſtres modis variis animant: tum ad excitandum animi vigorem inſtimulant maiorum exemplis: exponentes quæ pericula illi adierint, quæ itinera confecerint, quæ bella geſſerint, quas fortunas ſibi pepererint induſtriâ & periculis. Itaque cùm ad annos corroboratos perueniſſet; & ſtudia mutauit, & animos ſumpſit maiores. Incidit bellum inter Gerardum Burgundum, & Henricum Lotharingũ Duces; in quo Burgundo vicino ſuo pro paternâ neceſsitudine ſuppetias fert, & eius victoriam ſuâ ſocietate adiuuat potiſsimum. In initio prælij à partibus Burgundi in acie pugnans, Matiſconenſis Comes acerrime interfectus eſt: ſed eo inſtaurato, etiam Lotharingus conculcatur: cum ducatum Lotharingiæ poſtea Otho Rodolphi nepos gubernaret: comitatum Lotharingiæ Guido; Sabaudiæ prouinciam poſsideret Immedus, ſupra annum milleſimum duodecimo. 1012. Henricum II. Imp. adiens tum Veronæ agentem, propoſitô Romam eundi cum ipſo, hyemẽ ibi tranſigit. nam iniuria tempeſtatis detentus eſt. Ineunte igitur vere, eum in vrbem comitatus, coronationi interfuit: quâ honorifice & pomposè finitâ, vnà proficiſcitur in Campaniã: vbi Saraceni fugati à Capuâ, in Africam ſe recipiunt: & Græci à Troiâ Apuliæ reiecti, redeunt Conſtantinopolim. Vitam cum morte permutat Mariennæ ſupra milleſimum ſeptuageſimo ſexto: ad latus aui conditus. 1076.

HVGO II.

HVGO II. Immedi Secũdi alter filius, Comes Suſanus: Comitiſ Geneuenſis Clarenzæ filiæ fidẽ dedit, ſe ipſam ducturũ vxorem: ſed oculos in aliam coniiciens, duxit poſtea Veneti patricij filiam. Vir bello & rebus gerendis eximius. Militauit adoleſcens

Comites Sabaudiæ. adoleſcens Conrado II. Imp. in Palæſtinâ, factus ibi multo quàm antea clarior. In patriam reuerſus potitur arce Brianzonia & fit Vallis Tarentaſiæ dominus: ibidem mortuus conditur in tem-
1109. plo diui Petri, cognomento Muſtardi: anno ſupra milleſimum centeſimum nono.

IMMEDVS III.

IMMEDVS III. Hugonis II. filius, Heinrico IV. Imp. in regno Arelatenſe militat; in eiusque comitatu manet, cùm coronam argenteam Mediolani, auream Romæ accepturus cum Auguſti nomine eſſet. Certior interea factus, ſuam prouinciam abſentis infeſtari à Comite Geneuano; miſsionem honeſtam impetrat, & cohortes aliquot militum ad bona ſua tuenda ſecum ab Imp. deducit. Cùm fines patriæ attingeret; arma ſtatim in hoſtem mouet: quî cum congreſſus prælio, ſtrenuè dimicat. Erat in eius exercitu Marcomanus quidam Nicolaus Slauata Chlumius: cuius gentis adhuc inter Boëmos celebre nomen eſt: is in Geneuanum pugnantem delatus, ſuâ ipſum manu ſternit & occidit: cuius cæde cognitâ, fuga populi ingens efficitur. Aucta vehementer eſt per hanc victoriam eius gloria: & acceſſerunt nuper Romæ noui honores per Imperatorem illi tributi, quòd Comes Imperij nouiter declaratus eſſet: & quia vir erat ſtrenuus, & de componendo Imperatore & Pontifice laborabat; magis amplificabat nomen antea clariſsimum. Motâ deinceps in Aſiam expeditione inſigni, Philippo Regi Galliæ, & claſsi Rhodiæ ſe adiungit; & in obſidione Ptolemaidis naualem contra Saracenos obtinet victoriam: vndè in ordine militum Rhodiorum dignitate præcipuâ ornatur, & inſigne ordinis nobiliſsimi & fortiſsimi illi geſtandū offertur. Redituтus in patriam, Cyprum delatus, intemperie aëris morbum contrahit atque moritur, anno ſupra milleſimum
1154. centeſimum quinquageſimo quarto; ſepultus in cœnobio montis Sanctæ Crucis, funus curante & proſequente Guidone Luſignano, tum Cypri Rege.

LVDOVICVS I.

LVDOVICVS I. Hugonis II. alter filius, fratre è viuis ſublato, Marchio Suſanus, & Comes Morionis ſolus manſit. E Bertha Barrhi comitiſsâ genuit filios PHILIPPVM, LVDOVICVM II. IMMEDVM IV. Filias IVTTAM, nuptam Comiti cui-

(quidam) Brixiano in Italiâ Transpadanâ: quid Lazius dicat, nõ intelligo. Alteram BERTHAM, duci Bauariæ. Comites Sabaudiæ.

PHILIPPVS I.

PHILIPPVS I. Ludouici I. tertius filius, vxorem duxit GERDRVDIM Ducis Lotharingiæ filiã: ex quâ genuit HVGONEM III. LVDOVICVM III. filios: filias tres, Margaritham, Dieburgam, & Odiliam.

IMMEDVS IV.

IMMEDVS IV. Ludouici I filius, vxorem ducit Comitis Areſcot in Belgio filiam: obit ſine liberis.

LVDOVICVS II.

LVDOVICVS II. Ludouici I. filius, annis adoleſcentiæ mortuus vitam finit.

HVGO III.

HVGO III. Philippi I. filius, vir non animoſus: vxores duxit tres, MATHILDIM, Comitis Flandriæ filiam, quæ ſterilis fuit, & ſine prole obiit; quam ob cauſam ſe clauſtro ſolitario incluſit, & vix ſuæ nobilitatis ac populi minis atque precibus, vt remp. capeſſeret, adigi potuit. Ductâ tum vxore alterâ Annâ, Salinarum Comitis filiâ, ex ea ſuſtulit filiam, quæ anno ætatis ſeptimo moritur; nec minus inde grauiter animo angi cœpit, quam alterius ſterilitate doluerat. Tertio ducit viduam Auſtriacam, Comitis Burgundiæ filiam, nomine PERNELLAM: ex qua vnum filium, vnamque filiam ſuſtulit. Ipſe mortuus eſt anno ſupra milleſimum ducenteſimum, primo. 1201. Huius temporibus vrbs Suza afflicta, & deuaſtata eſt, & translatus inde præſulatus eſt Turinum, quia Sabaudus mittere militem contra Imperatorem Barbaroſſam, & partes Alexandri Pontificis iuuare noluit.

THOMAS II.

THOMAS II. Hugonis III. filius, vxorẽ ducit Beatricem Raimundi Comitis Prouinciæ filiam, fœminã feliciſsimã & celeberrimam. hæc peperit filios eidem octo, IMMEDVM V. PETRVM, BONIFACIVM I. HVGONEM IV. THOMAM III. VILHELMVM I. IMMEDVM VI. PHILIPPVM II. Filias quinque, quæ ſingulæ Reges maritos habuerunt: Margarithã, nuptam

Ludo-

Comites Sabaudiæ. Ludouico Regi Franciæ Sancto: ELEONORAM Eduardo Angliæ; SANCTIAM (non Cynthiam, vt Polydorus) Richardo eius fratri, electo Regi Romanorum; BEATRICEM Caroli Galliæ, Ludouici filio, Prouinciæ IOHANNAM Philippo Regi Nauarræ, Neapolis, & Siciliæ. Ipſe ditionem ſuam propagauit, vrbibus Pinerollâ, Vigone, Carignano, & Montcaliero captis, & ad fines defendendos ad Pontem Padi extruxit arcem. Obit ſupra milleſimum ducenteſimum anno quadrageſimo tertio.
1243. Conditus in cœnobio Archangeli Marchionatus Suſani.

IMMEDVS V.

IMMEDVS V. Thomæ II. filius primus, ab adoleſcentiâ morbo laborauit graui, & medicis incognito, nam colludens cum ſociis, brachio altero nullam puncturam ſentiebat, etiamſi vngues validè imprimerentur: tandem deprǣhenſum eſt, eum lepra infectum: ideo in arce quâdam lacui Lemano imminente, vitam ſolitariam egit, à ſocietate & conſuetudine aliorum hominum excluſus. Extinguitur ſupra milleſimum ducenteſimum
1246. ſexto & quadrageſimo.

PETRVS.

PETRVS Thomæ II. filius ſecundus: à ſtatura corporis dictus Paruus, à ſimilitudine magnanimitatis, quæ in Carolo Rege præſtantiſsima fuit, eius cognomento Magnus. Vir magnis rebus geſtis clarus & felix, & (vt Polydorus Virgilius ait) multò prudentiſsimus. Succeſsit fratri Amedeo VI. de quo mox dicetur.

PETRVS primùm Thomam III. fratrem vltus eſt; quem præfectus Imp. in itinere Romano, captum detinuerat in vinculis. Poſtea etiam vltus Amedei VI. filium Bonifacium: cuius etiam ditione ditatus, poſtquam eum Thurini interfecerant. Nec ſolum ille Zablenſem ditionem ſui iuris fecit: verùm etiam Valeſiam adortus, & Sedunum metropolim obſidet: & partem muri ſpacio Orgyiarum demolitur. Vallem deinceps Brigenſem vſque ad Rhodani fontem occupat. Poſtremo Agaunum, Vicum Veragrorum adit: vt Martyrum legionis Thebææ inſpiceret monumenta. Ibidem impetrauit annulum diui Mauricij; quo in hunc diem pro inſigni vtuntur Duces Sabaudiæ: nam quicunque poſsidet eum, etiam principatus poſſeſsione vti ſolet, iam ſolenni more conſuetudinis.

Cum Thurinis continuum bellum geſsit, pro Bonifacio fratris ſui

triſui filio: quos fame, teterrimo omnium malo, ſtuduit ſubigere. Egerant igitur Turini tacitè cum iis, qui per flumen Padum frumentum veherent, vt vrbi eſſent præſidio, eique ne commodare intermitterent: propoſitis etiam præmiis pro tali beneficio. Collectis igitur circiter ducentis nauiculis, impoſuerunt eis vaſa plena frumentorum; quæ picata & concluſa & ſub vndis latentia, ad littus attraherent, & in vrbem deducerent. Eâ fraude animaduerſâ, Princeps curauit Pontem in Pado faciendum: tignisque ac trabibus paliſque ſub aqua fixis ita muniuit; vt amplius tranſitus non pateret, nec vaſa mergi poſſent, nec ſub aquis attrahi aut moueri, aut ad littus ampliùs appelli. Hâc illis occaſione ademptâ, vrbe breui ſpàcio potitur: in ciues quoſdam animaduertit capite, alios mulctat pecuniâ, alios laribus ſuis eiicit, præfectum vrbi imponit, & nouos dat magiſtratus. Pòſt bello pergit, & reliquum ditionis Zablenſis, & Vallis Oſtæ occupat. Comitis Sabaudiæ.

Erat eo tempore ſtatus Imperij non ſatis tranquillus, contendentibus inter ſe Philippo Sueuiæ Duce, & Othone Saxone, & Bertholdo Zaringiæ: ſed hic cùm eſſet vir placidus & prudens, Philippo ceſsit, & ei ſe dedidit: Sueuus & Saxo loco invicem cedere noluerunt. Igitur eſt è Syluâ Nigrâ Dux Loſſingenſis vnus è Landgrauiis Stulingiis, quem Egonem Annales nominant, à Philippo miſſus, qui illam ditionem Imperij nomine vindicaret: à quo nihil effectum eſt illâ expectatione dignum: nam in prælio cum ſeptem Comitibus Dux ipſe captus eſt; & Comites illi paſsim per totam Sabaudiam in vinculis diſperſi. Capta deinceps plura oppida; Modunum, Rhona, Verdunum, quod non ſine maxima difficultate accidit. Stulingius, qui neſcio quid iuris in ditione Sabaudienſe ſe habere arbitrabatur, eò ſe abdicat: & nihil vnquam in poſterum ſe moturum ſuo aut hæredum nomine promittit.

Cupido forte inceſsit Sabaudum, ſororem ſuam Eleonoram Angliæ Reginam inviſendi: quo abſente Comes Geneuenſis, qui gloriæ Sabaudi inuidebat, duas arces extruit Cleam & Rhonam, vnde ditionem eius deprædaretur, & populo noceret: quod cum ille iniuſtum, & ferendum ſibi non putaret: à Rege Anglo auxilium petens, claſſem ſex millium militum ſecum ex Angliâ deducit, Comitiſque aduerſarij præfectos cogit, vt arces illas dederent: quod negocium tranſigitur arbitris comite Burgundo & Maſconenſe; ſtatim poſt illud tempus, miles Anglicus rurſus dimittitur. Inter regni igitur illius tempore, magna acceſsio facta eſt ad ditionem Sabaudienſem: Reges autem ipſi, qui exteris

Comites Sabaudiæ. auxiliis fulti erant, alter periit miſerè in arce Pabergenſe ab amico interfectus, viuente adhuc Sabaudo: alter deinceps mœrore animi confectus, mortuus in exilio eſt.

Ad hunc antea profectus in Saxoniam Sabaudus, amicè excipitur, & benignè habetur; & tanquam è Saxonibus natus honoratur. Cum à Cancellario peteret, vt ſibi Mariennæ, Sabaudiæ, Suſæ poſſeſsiones à maioribus relictæ traderentur: cumq; literas quibus confirmatæ à prioribus Imperatoribus erant, proferret: ſummâ beneuolentiâ impetrauit, quod voluit. Cum verò nuper à ſe partarum ditionum Zables, Vallis Oſtæ, & eius quæ Vaux appellatur, eodé modo literas videre Cancellarius requireret, nullas oſtendit, ſed gladium nudum monſtrauit, & ſe armis ac ſanguine probauit comparaſſe. Cancellarius id teſtimonium Duci Saxoni referens, riſum ipſe non tenuit: & ipſum terrarum illarum Dominum, & Principem imperij iuſsit declarari. Quod cùm eſſet factum, dimiſsionem ab Imperatore impetrauit: & cum gratiâ ac beneuolentiâ ex aulâ è Saxoniâ ad ſuos rediit. Poſt id tempus in morbum incidens, quo diu laborauit, in arce Chilionteo,
1268. obiit anno ſupra milleſimum ducenteſimum octauo & ſexageſimo. Mortem Cometa anteceſsit, tribus menſibus apparens. In ditione ſucceſsit illi frater, natu minimus Philippus.

BONIFACIVS I.

BONIFACIVS I. Thomæ ſecundi tertius filius, propter dignitatem corporis, & formã eximiam, cognomento dictus Abſalon; in Angliâ Antiſtes Cantuarienſis quartus & quadrageſimus in ordine, vir ſingulari virtute, vt ait Polydorus Virgilius. Ipſe conſilio fratris Petri (non enim pater eius fuit, vt idem ſcribit Polydorus) ædificauit extra Londinum ad Thameſim fluuium, domum præclaram, nominatam Sauoyam; quam noſtro tempore Rex Henricus VII. hoſpitalem diuo Iohanni Baptiſtæ dicatam poſuit. Fuit autem frater Bonifacij Petrus, propter grauitatem prudentiamque Regi adeò charus, vt eum in rebus agendis adhiberet in conſilium, & opibus tantum augeret, vt ædes tàm magnificas poſſet extruere. Venit ipſe antiſtes in tantam Regis noticiam & gratiam: vt Eleonoram eius ſororem, Raimundi Comitis Prouinciæ filiam, vxorem duceret; & Sanctiam (non Cynthiam, vt iterum deprauatè ſcribit Polydorus) fratri ſuo Richardo Rex traderet: eſtq; eo nomine Regum duorum auunculus. Cum poſt annos multos reuiſeret Sabaudiam: locorum ſitu allectus, arces duas Rolſilionum & Vginum condit; vt ſui no-

minis

minis relinqueret ibi memoriam. Mortuus eſt ſupra milleſimum ducenteſimū anno ſexageſimo: reductus domum ad maiorum monumenta; ſepultus in templo Haultecumbeio. *Comites Sabaudiæ.* 1200.

HVGO IV.

HVGO IV. Thomæ ſecundi filius quartus, militauit in Boruſſiâ Hermano Salcæ, magiſtro ordinis quarto: cum eodem in 1235.
acie interfectus, anno ſupra milleſimum ducenteſimum quinto & trigeſimo.

THOMAS III.

THOMAS III. Thomæ ſecundi filius quintus: vxores duxit, primam Comitis Flandriæ filiam ſterilem: alteram BEATRICEM, Petri Fliſci Patricij Geneuenſis filiam, Innocentij quarti Romani Pontificis neptim: ex qua genuit THOMAM IV. IMMEDVM VI. LVDOVICVM III. & filiam LEONORAM, vxorem Ducis Beauienſis. Hic propter magnanimitatem
& vſum bellorū creatur Eccleſiæ Vexillifer. Moritur ſupra mil- 1251.
leſimum ducenteſimum primo & quinquageſimo.

VILHELMVS I.

VILHELMVS I. Sextus Thomæ ſecundi filius, præſul Valentinus, cùm legationem obiret ad Innocentium IV. Aſsiſij in Vmbriâ creditur veneno periiſſe, anno ſupra milleſimum du-
centeſimum nono & trigeſimo. 1239.

IMMEDVS VI.

IMMEDVS VI. Thomæ ſecundi filius ſeptimus: vxores habuit, primá, Albonis Comitis filiam, ex qua nullam prolem genuit: alteram Ceciliá, filiam Comitis Maſsilienſis, é quâ genuit Bonifacius II. & Conſtantia. Huius maritus primus Bonerus, Comes Chalonenſis: alter Emanuel regis Hiſpaniæ frater. Extinguitur
lepra ſupra milleſimum ducenteſimum ſexto & quadrageſimo. 1246.

PHILIPPVS II.

PHILIPPVS II. Thomæ ſecundi filius octauus. Hic Sacerdotiis ornatus eſt, factusque initio præſul Valentinus: deinde Antiſtes Lugdunenſis, iuuenis aptior ad militiam fuit, quàm ad Eccleſiam: ſumptus enim & reditus è Sacerdotiis putauit rectius conferri ad rem militarem, quàm ad ſtudia aut pietatem: nam cùm eſſet factus gubernator in Hetruriâ, patrimonij diui Petri Duci Vrbinati & Camerti bellum fecit; & aliquot nobiles pecuniâ Eccleſiaſticâ oppugnauit. E præſule demum factus vir planè mi-

Comites Sabaudiæ. litaris, & depoſito pedo paſtorali, accommodauit ſibi ſagũ & clypeũ; & ſucceſsit in ciuili adminiſtratione Petro fratri: à quo etiã annulũ inſignem diui Mauricii, cum ſolennitate accepit: & vxorem duxit ALOISIAM, Comitis Burgundiæ vnicam hæredem: tenuitque comitatum paternum Sabaudienſem, & item generi ſui Burgundicum. Poſt nuptias in morbum incidit incurabilem: nam hydrope affectus tympanite, totos annos decem eo languore decubuit. Cùm ſpem prolis ex vxore tenera planè nullam haberet: ditionem ſuam in Thomæ fratris ſui filios diſtribuit; Thomæ V, ditionem Pedemontanam, Immedo VII. Sabaudienſem, Ludouico IV. Vauxenſem & Bingoënſem dedit: neue inter ipſos (vt facile fieri ſolet) ſuboriretur contentio; teſtamento cauit, vt ſuâ quiſque portione contentus ageret: vtque id fieri præſens videret, ſuam cuique partem viuens aſsignauit. Princeps prudens habitus & iuſtus: nam paulò ante mortem omnem ſuum populum conuocat; & ſi quem iniuriâ affecerit, id dicere mandat: ſatis illi de eâ facturus, cæterorum iudicio. Moritur plenus ætatis &
1285. honorum in cœnobio Haultecombeio, poſt milleſimum ducenteſimum anno quinto & octuageſimo.

Hactenus recenſuimus viros nobiliſsimos, & ſobolem præclaram, Thomæ videlicet filios octo: quos è Paradino accepimus: nam Agricola & Lazius, cum eo non conueniunt: nec nos aut illum laudare, aut hunc poſſumus repræhendere, deſtituti videlicet monumentis & literis. Paradino tamen credimus, quia aliqui cum eo conſentiunt: vt Polydorus Virgilius in Anglicâ hiſtoriâ, qui Bonifacium antiſtitem Cantuarienſem, ex hâc familiâ nominat Petri filium, vt ipſe: Thomæ, vt Paradinus, & quia Beatricem matrem Eleonoræ & Sanctiæ, eius ſorores, Regibus duobus nuptas ſcribit. Hoc igitur in loco, quia mihi fidem facit Paradinus, ei credo: ſed tamen ſtudioſis, vt alia etiam monumenta inſpiciant, autor ſum: nam vt in parentibus Bonifacij I. diſſentiunt Polydorus & Paradinus: ita etiam in filiis Immedi VII. Nam quem Eduardum Paradinus, eum Ludouicum Foreſtus Bergomas nominat: quæ diuerſitas & diſcrepantia, ſuſpectas narrationes facit. Hoc ego lectorem celare non potui. Nunc vt Thomæ filios illuſtres, ita porrò nepotes eius Thomæ III. filios proſequemur.

THOMAS IV.

THOMAS IV. Thomæ tertij filius primus, à patruo ſuo Philippo, qui hæredem non habebat, ditionem Pedemontanã accepit.

accepit. Occiditur in prælio, circumuentus inſidiis Comitis Geneuenſis ſupra milleſimum trecenteſimum anno tertio. *Comitis Sabaudiæ.* 1303.

IMMEDVS VII.

IMMEDVS VII, Thomæ tertij filius ſecundus, quem patruus Philippus charum habuit, & ſecum comitem duxit per Italiã; is poſſeſſionem Comitatus Sabaudienſis, & annulum Mauricij à patruo conſequitur. Vxorem duxit præter conſiliariorũ voluntatem, Sibyllam, Comitis Bagei & Breſſenſis vicini ſui, vnicã filiam. Ex eâ poſt multos annos genuit filios duos: Immedum VIII. & Ludouicum VI. vt ipſum nominat Iacobus Foreſtus: Filias tres, Eleonoram nuptam Comiti Auſerano, qui in prælio contra Philippum Galliæ regem cecidit: Margaritham, Iohanni Marchioni Montſerratenſi: Agnetem, Vilhelmo Comiti Geneuano. Defunctâ vxore primâ, ducit Mariam, Comitis Brabantini filiã, quę genuit Eduardum filiũ: filias quatuor, vnam Mariam nuptã Hugoni domino Vallis Fuſmeieræ: alteram Catharinam Leopoldo Duci Auſtriæ: tertiam Iohannam, Palæologo Imperatori Conſtantinopolitano: poſtremam Beatricem, Duci Clarentię in Angliâ. Inuidebat felicitati eius, & amborum fratrum, Comes Geneuanus; ideo inſtimulabat Hubertum Galliæ Delphinum, vt quietos ipſos ſollicitaret, & eorum ditionem inuaderet, & indè prædam è villis atq; agris in regione Pedemontanâ ageret. *Bellum Immedi cum Comite Geneuano.* In quo tumultu Thomas IV. Immedi frater, prædam illam repetens, indigne interficitur. Vlturus igitur Immedus fratris cædem, Comitẽ Geneuanum adoritur hoſtiliter; & fratris alterius Ludouici III. ditionem, ab eiuſdem quoq; iniuriâ fortiter vindicat, & eum in fugam conijcit. Immedus maximi animi vir, hoſtem fugitiuum pro victo reputans, occupabat Alpium anguſtias, & arcem Guiſiorum Laiam, vt ad commeatũ tranſportandum pateret ipſi via, & ad vexandam improbi Comitis ditionem nunquam intercluderetur occaſio. Tandem poſt multa damna populo illata, Martinus IV. Pont. & Rex Angliæ, & Dux Burgundus, legatos miſerunt, qui conditionibus cauſam iniquam componebant.

Circa annum milleſimum trecenteſimum nonum, Henricus VII. Imp. Lucelburgius moliebatur profectionem in Italiam, 1309.
euocatus à Clemente V. ad pacem in eâ faciendam: neue moram traheret, tempus ei biennij præſcribit ad coronationem, & inſignia accipienda: ſed ignarus Henricus, quo itinere tutò contenderet, quia diſſentiebat à Duce Auſtriaco, per Alpes Iulias ſeu Tridentinas ire nolebat; ideo appellabat de tranſitu Comitem Sabaudienſem, qui ſibi eâ de causâ gratulatus eſt, & Imperatori prolixè *Henrici VII iter Italicum per Alpes Tridentina.*

Comites Sabaudiæ. lixè pollicitus;ſtatimque hoſpitia per ciuitates & oppida, quibus hoſpitem digniſsimũ honorificentiſsimè ſuſciperet, curauit atq; diſpoſuit:atq; obſeruantiæ causâ, obuiã illi proceſsit in Heluetiã, Bernam vſq;. Eo beneficio vehementer gauiſus Imperator, ſe agnoſcere dixit maiorum ipſius virtutem & generoſitatem; nam ſcire ſe, ipſius maiores ex Imperatoriâ familiâ, & regiâ Saxonum ſtirpe ortũ trahere; & priſtino ipſum animo atq; ſtudio erga Imperium eſſe;idq; pro ſuâ veneratione modò declarare. Immedus contrà omnem beneuolentiam & fidem illi ſponte & benignè offert; & coram amicis iactare ſolitus eſt, ſe vnum fuiſſe, cui Imperator ſuam ſuorumq; ſalutem liberè commiſerit. Feſtinanter autem per ditionem eius Imp. properat, donec ad Suzam vrbem peruenit. Circum eum locum Alpes comitante Imperatore conſcendit; vbi ei proximus proſpectus in Italiam monſtratus eſt. Ibidem inter colloquendum ſubiecit Imperatori, ſi ſaluam vellet Italiam, ſi illibatam maieſtatem ſuam, vt factiones illas inſanas Gibellinam & Guelfam odiſſet communiter, nec alteram alterâ magis foueret: eſſe enim peſtes tranquillitatis Rerum publicarum. Moncalreri Cæſar coniunxit ſe cũ ſuo exercitu, cui præfecerat Flandriæ Comitem. Cum in Sabaudiæ oppidum Aſtam ventum eſſet: Immedus Cæſarem per Inſubriam, & Hetruriam vſq; Romam ſecutus eſt, cum Ludouico filio. In vrbe multi honores Sabaudo tributi, tum rurſus inter Principes Imperij numeratus & aſcriptus eſt, cùm ipſe, tùm etiam filius.

Sabaudus in numerum Principum Imperij recipitur.

Sabaudus Gallum Delphinatem ad monomachiam prouocat.

Interea certior fit, Delphinatem Gallum incurſionem feciſſe in regionem Pedemontanam: igitur non expectans Romæ Imp. coronationem, domum properat; & hoſti ſe opponit. Eum cùm ad certamen ſingulare prouocaret; Gallus caduceatorem irridet, ſe inquiens non eſſe iumento ſimilem, qui certare viribus corporis & robore velit; & id indignè atque petulanter, à nobile viro poſtulari. Deceptus autem ab Humberto Delphino, maximã partem ſui exercitus per inſidias amittit; & pax inter eos per Carolum Siciliæ Regem noua conſtituitur.

Defunctâ primâ vxore Sibyllâ, aliam ducit, ducis Brabantiæ filiam; conciliante eas nuptias, generoſo viro Petro Granſonio. Mox renouatum eſt diſsidium illud quaſi fatale inter Sabaudum & inter Comitem Geneuanum; & quidem grauius atque acerbius, quàm antè vnquam fuerat. De aduentu Immedi, cùm per Lombardiam iter faceret, factus certior Comes Geneuanus; præſidium extruit ad Aruam fluuium, vnde impugnaret Sabaudienſem, & illi damna inferret. Idem factum vindictæ causâ à Sabaudienſe; cuius præſidium poſtea captum & euerſum. Coniun-

Bellum Sabaudi cum Comite Geneuano.

xit ſe cum Humberto Delphinate, Robertus Mombellius, Amedei transfuga; & arcem Entremontanam tradit: ſed cum clementiâ erga Robertum vteretur, & ei delicti gratiam faceret; rurſus eum in ſuas partes allicit, eoq; poſtea fido & amico vſus eſt. Iniit deinceps fœdus de occupandâ Geneuâ, Comes cum ciuibus ſedi- moſis: nam vrbe ipsâ potiebatur Immedus. Eam proditionem ſentire cœpit dominus Fellientius, qui in inſulâ Rhodani habitabat, & illius regionis Amedei præfectus erat. Is templum ciuitatis diui Petri, cum ciuibus fidis occupat, ne in hoſtium perfidorum poteſtatem veniret. Cùm ad Immedum eſſet delatum, ciues quoſdam leues coniuraſſe, cum exercitu in vrbem venit, & ex arce, quam hactenus Geneuanus obtinuerat, illum eiicit; in coniuratos animaduertit, & quicunque vim minabantur, eos occidit. Erat adhuc in vrbe aliqua Præſulis autoritas. Hunc etiam ſollicitare cœpit Comes, vt vrbem inuadere poſſet; ſed cùm non ſatis cautè prouideque ageret, etiam ille eiectus & fugatus eſt, & arces aliquas amiſit, ne ſibi licitum putaret Principis ſui aduerſarios fouere aut defendere. Ciues turbulenti partim interfecti, partim fugati, domus aliquorum dirutæ; ipſi in carceres ad alios terrendos coniecti, ac capite puniti ſunt.

Comites Sabaudiæ.

Coniuratio in Sabaudum.

Incidit in eadem tempora turbulenta bellum inter Philippum Galliæ Regem, cognomento Pulchrum, & inter Flammingos. Philippus igitur Rex Humbertum filium Viennenſem, & Comitem Sabaudienſem, item Geneuanum ſibi conciliauit; omnemque eorum exercitum in vnum coëgit: eiſque Eduardum Immedi filium, ducem belli præfecit: verùm ex incuriâ & negligentiâ initio malè pugnauit; ſed exercitus tandẽ virtute Immedi Sabaudienſis, & Caroli Comitis Valentini, & quorundam aliorum reuocatus eſt: multique è Flammingis ſunt trucidati.

Bellum Philippi R. Galliæ cum Flammingis.

Bellum Sabaudicum ſtatim renouatum eſt: & ſe Immedo adiungentes eius cognati, ingentem exercitum contraxerunt. Præſul tandem Grenoblius ad pacificandos illos miſſus, tàm grauiter, tàm ſplendidè locutus eſt, de belli variis calamitatibus, & graui excidio; vt animos principum omnium flecteret, & in ſuam traduceret ſententiam. Suaſit enim, vt arces duæ, quam in finibus Geneuanus nempe Marnalſiam; & quam Sabaudus, nempe Galliardam ædificauerat; è fundamentis deſtruerent: vtque animi etiam inter ſe nouo quaſi vinculo coniungerentur, VILHELMO Geneuani filio nuptum dabatur AGNES, Immedi ex primâ vxore filiâ: domino verò ditionis Fuſmeieræ, MARIA ex ſecundâ eiuſdem vxore nata; ita ex diuturnâ

Bellum Sabaudicum recrudeſcit.

Comitis Sabaudiæ. afflictione, & ex odio populari orta eſt optata coniunctio, & publica tranquillitas.

Bellum Sabaudi cum Delphinate. Eam paulo poſt turbauerunt bini ſeditioſi Monachi, qui Abbatem ſuum, virum bonum, interfecerunt, & oppidum Ambrunam ad pontem fluminis Ayni ſitam, Delphino prodiderunt: quod animo iniquiſsimo tulit Sabaudus: tulerunt item tanquam indignum factum Sabaudi generi, qui Delphinum iuuare auxiliis, quod antea ſemper fecerant, detrectarunt. Delphinus autem bellum illud perſequens, Mirabellam arcem capit; cui quantis poſſunt viribus, ſe opponunt Sabaudi cognati & propinqui, Ludouicus Immedi frater, Vauxij Comes, Petrus Sabaudus Præsul Lugdunenſis, Hugo dominus vallis Fuſmaieræ, Leopoldus Princeps Auſtriæ, eius gener, & Princeps Beauienſis, item Philippus Dux Burgundiæ, & Philippus dominus Morennæ. Iſtorum omnium copiæ erant collectæ in ditione Breſſenſi, in oppido nominato Burgo. Igitur ad obſidendum S. Germanum, oppidum, vnanimi conſilio, & paribus ſe iungunt viribus: ſed Delphinus in ipſorum exercitu exploratores habebat, & bellum ducebat aſtutiâ; putabat enim ſe morâ & tarditate rem moraturum: ideoq; fugam ſimulabat, vt illos ab oppido Sancti Germani abſtraheret. Ipſi eum eâdem ſimulatione inſequentes retrocedunt; & altero die oppido cum arce potiuntur; quæ cùm Auſtriaci & Burgundi diripere cuperent, vix ſunt deliniti: ſed paulò pòſt Amberia Delphinatus oppidum, quin caperetur & diriperetur, prohibere non potuit; ob quarum vrbium cladem, tanto dolore affectus Delphinus eſt, vt paulò pòſt mortem cum vitâ commutaret. Immedus poſt vtranq; victoriam ſuos propinquos animo grato & lætante dimiſit; & deinceps vixit tranquillus ac pacificus. Is poſteà proficiſcens Auenionem: cum Pontifice deliberat, de bello Turcico, & quomodò genero ſuo Imp. Conſtantinopolitano auxilium ferret: ſtatim inde vt domum rediit, defunctus eſt, anno poſt milleſimum trecenteſimum tertio & trigeſimo: ſepultus in cœ-
1333 nobio Haultecumbeio.

LVDOVICVS III.

LVDOVICVS III. Thomæ quarti natu minimus filius, à Philippo patruo poſſeſsionem Dominij Vaux & Bingoës ſortitus eſt; qui eidem etiã adiutor extitit contra Delphinũ, animumque gratum in expugnando Sancto Germano eidem oſtendit.

BONIFACIVS II.

BOnifacius II. Immedi ſexti filius, Thomæ II. nepos, ex Comite

Maſsi-

Maſsilienſe matre natus vnicus, à patre accepit Vallem Oſtæ & Zables; gubernationem inchoat ſupra milleſimum ducenteſimũ anno ſexto & quadrageſimo. A Comite Montferratenſe ſuiſque ſociis Aſtenſibus & Thurinis bello laceſsitus, illis iuxta arces Riuolam & Montcalieram cõfidenter reſiſtit; ſed fortunæ nimium fidens, & Thurinũ obſidere parans; ante vrbem in medio agmine hoſtili præuentus, ipſe & Comes Salutiarum capiuntur, & in vrbem Aſtam deducti. Bonifacius tertio die, è dolore vulnerum moritur, ſupra milleſimum ducenteſimum quinquageſimo ſexto, conditus Mauriennæ.

Comites Sabaudiæ.

1246.

1256.

LVDOVICVS IV.

LVDOVICVS IV. Immedi ſeptimi è primâ vxore filius, adoleſcens fortis & animoſus, Imperatorem Henricum VII. cum patre ſecutus in Italiam primùm Genuam, deinde Romam vſq;; vbi à Clemente V. & à tribus Cardinalibus coronatus eſt. Inde cùm pater in Sabaudiam rediret, adoleſcens in comitatu Cæſaris manſit, vnaque Piſas & Senas iuit. Hic cùm ægrotare cœpiſſet: in agro Senenſi Macerati balnea adiuit, & inde ſe in oppidulum Bonconuentum contulit; in quo Roberti Regis Siciliæ, item Florentinorum & Senenſium inſidiis intoxicatus eſt, porrectione panis in Sacrâ Oſtiâ, vt appellant: inde tranſlatus Piſas; in quâ vrbe monumentum & tumulum in hunc diem habet, Adoleſcens Sabaudus defuncto Cæſare, reuerſus eſt in Germaniam.

EDVARDVS.

EDVARDVS Immedi VII. ex vxore alterâ Mariâ Brabantiâ filius, duxit Blancham Philippi Ducis Burgundiæ filiam: ex quâ procreauit Mariam. Duci Britaniæ nuptam. Eduardus robuſtus corpore, & ſtaturâ inſigni, cognomento Craſſus, largiendo multum profuſus, fuit in adoleſcentiâ in armis; nemo princeps pulchritudine illum ſuperauit. In adoleſcentiâ pugnauit Philippo Pulchro Regi Galliæ; cui rex primos ordines tribuit, vt patri eius gratificaretur: ſed primũ prælium propter negligentiã infauſtũ fuit: quæ ſecuta ſunt duo Flãmingis calamitoſa, Gallo & ſociis eius ſecundùm voluntatem ceciderunt; qui etiam Eduardũ præmiis & honoribus affectũ, ad patrẽ remiſit. Cùm exercitus Aquitanorũ, prope fines Sabaudiæ verſaretur: mandauit filio pater, vt curam ſuæ prouinciæ gereret; & propter annos ac virium infirmitatem, ſe quaſi remouebat ab imperio; vt adoleſcentis animum cupidum incenderet, moueretque vt ſuis alis diſceret

volare,

Comites Sabaudiæ.

volare ſuosque tueri paulatim aſſueſceret. Videns igitur patris ſententiam, & lentitudinem quandam atque ſegniciem, ſatagere incipit, & amicos ſuos conuocare: primoque congreſſu fundit Delphinum & Aquitanos ad locum quendam, à Sancto Andrea dictum. Poſt illud prælium vtrinque parti pernicioſum, à præſule Grenoblio pax confirmatur.

Bellum Eduardi cum Fuſmeiero.

Occaſionem autem belli vndique quærens, cum affine ſuo Fuſmeieræ domino, contentionem ſuſcipit: cauſatus eam arcem in fundo Sabaudico exædificaſſe: qui cùm ſe excuſaret, & cauſam ad arbitros reijceret, nihil effecit, ſed arcem affinis obſeſſam capit & demolitur. Prouocatus ille acerbâ iniuriâ, Delphinum & Geneuanum, in auxilium vocat; & aliam eius arcem Alingam, ope Delphini & Geneuani, ipſe viciſſim obſidet; ad quam liberandam prælio ipſos laceſſit: quod cùm minimè illi recuſarent (erant enim copiis & viribus longè potentiores) Eduardus fortiter & prudenter pugnans, primùm Delphinum fugat, deinde reliquos quoque diſſipat; tandem Alingam arcem antiquam, fame compellit ad deditionem; eamque nouis propugnaculis munit atque ampliorem reddit. Ægerrime ferebat Fuſmeierus ſe & victoriâ cecidiſſe, & arcem perdidiſſe; ideo bellum renouabat, quantis viribus poterat, & Eduardi copias exilientes lætitiâ, & ſecuritate audaces in fugam coniiciebat: quòd cum ipſe fieri videret, ſuum militem inclamat; & rapto de ſignifero vexillo, fugientes hortatur, & in acie rurſus ſtatuit, cum exprobratione ignauiæ & turpiſsimæ fugæ; inde Bogam arcem intra quatriduum expugnat, & eodem impetu agrum Geneuani inuadit; & terras eius militi ſuo vaſtandas diripiendasq; obiicit; quia hoſtibus Sabaudorum hoſpitium & receptum dabant. Erat ſanè triſtiſsima facies illorum locorum, quæ tam miſere armis, & latrociniis, & cædibus, & rapinis exhauriebantur; & erant animi principum ita exacerbati in mutuam perniciem; vt nulla ſpes pacis ac concodiæ vſpiam appareret.

Erat ex altera parte Delphinus, qui confœderato ſuo Fuſmeiero auxiliũ ferens, naues parabat; quibus prædam conueheret ex ditione Sabaudicâ: & circa loca maritima hinc inde vagans villas ſpoliabat, auectis non ſolùm agricolis, verùm etiam armentis & vaſis ruſticis. Id non multum ferens Eduardus; vrbem Lorcingam & arcem, intra biduum occupat. Interea anguſtias Alpium, corroboratis viribus, quæ ſub ditione Guiſiorum ſunt, in ſuam poteſtatem redigunt, Delphinus & Geneuanus, nacti occaſionem vexandi loca finitima, & habentes quaſi ſpeculam,

circum-

circumcirca incurrendi, in quos vellent. Sabaudus in omnia intentus, & periculis factus quotidiè animoſior, penè vtrumq; hoſtem Delphinum & Geneuanum ceperat: & quia videbat tempus inſtare, vt ſe in hiberna conferrent, cogitauit quomodo Alpium anguſtiis rurſus potiretur: id vi poſſe fieri quia dubitabat, præfectum earum tentat pecunià; qui corrumpi ſe cum pateretur, & Eduardo ſcopulum illum clauſum traderet; dignum perfidiæ præmium à Guiſio accepit, morte informi necatus. Poſt id factum inter Aruam & Rhodonum flumina aliam quandam arcem prope Genuam ædificat nobilis quidam; & in illâ viciniâ aliam rurſus ipſe Comes: quod eâ causâ faciebant, vt Geneuenſes ciues armis proſequerentur, & extra vrbem profectos in itineribus infeſtarent. Arcem Comitis ſtatim ſolo æquauit: eam, quam *nobilis* extruxerat, non potuit: quia deiecto ponte ad eam aditus non erat; & Arua fluuius propter niuem vadoſus non fuit; & hyemis toto tempore à bello quies. Vere rurſus ineunte Eduardus in Comitem duxit: & arcem Seſſainam in Alpibus, & aliam quandam ibidem occupat; & nobilitatem iurare Sabaudo cogit.

Comites Sabaudiæ.

Circa idèm tempus moritur VVILHELMVS Geneuanus, relicto IMMEDO filio: qui paterni odij hæres, æquè aſper atquè iniquus erat; ſibique cognatos patris, Hugonem Geneuanum, & dominum Fuſmeierum & Guiſium, ſocios adiunxerat. Sed humilis nunquam aut ſubiectus in Sabaudo apparebat animus; nec deſtituebatur magnitudine atque prudentiâ; quamvis hoſtes ferociores ipſo viderentur. Ventum igitur ad prælium nouum cùm eſſet: victoria penes Sabaudum fuit: Immedus in fugâ non viſus, putabatur interiiſſe: ſed ex acie declinauerat ad matrem; vt eam alloqueretur, plenam doloris, ob bellum diuturnum, quod inter agnatos ortum erat: qui plerumque pertinaces & continentes iras exercere ſolent. Sabaudus iterum potitus victoriâ imponere bello finem ſemel cupit. Igitur vocato Auſerano Comite, Duce Burgundo, Roberto domino Beauienſi, Comite Kiburgio, ſuis item popularibus in vnum coactis, in Burgo oppido ditionis Breſſenſis, vbi & Immedi VII. temporibus copiæ Sabaudicæ conuenerant, rurſus parati ad bellum, congrediuntur ad arcem Vareiam: ea erat Comitis Geneuani, & ab Hugone eius patruele poſſidebatur. Arx à tantâ multitudine obſeſſa, & cuniculis labefactata ac ſuffoſſionibus, difficulter tenebatur. Igitur deditionem poſtulat Eduardus. Præfectus inducias petebat dierum decem: niſi enim ſuppetias illi ferrent Geneuani, arcem ſeruari contra tantas vires non poſſe.

Bellum Eduardi cum Comite Geneuano.

Super-

Comites Sabaudiæ. Superuenerunt auxilia ſatis valida miſſa à Delphino, Comes Valentinus, dominus Pauſij, Fuſmeierus, Guiſius, & dux quidam cognominatus Sacerdos Magnus, Comites quoque Geneuani ambo, qui inopinato aduentu venientes Ambrunam, valdè in anguſtum copias aduerſarias coëgerunt. Commiſſum igitur prælium tanto impetu eſt, quanto antea nullum: eſtque in eo tumultu à duobus nobilibus captus ipſe Eduardus; ſed rurſus à duobus viris militaribus illis è manibus extortus, ſingulari audaciâ atque animi præſentiâ. Quamuis igitur prælio Eduardus victus ſit, & caſtris exutus; & multa ornamenta amiſerit: tamen ignominiam ſeruitutis effugit, & retinuit vitam ac libertatem. Eius cognati & ſocij capiuntur, Burgundus, Auſeranus, Beauienſis, viri ſpectatâ virtute. Cùm auxilia Regis Galliæ, ſoceri ſui, item generi circumſpiceret; Pariſiis in febrim incidit, ſublatus anno ſupra

1329. milleſimum trecenteſimum nono & vigeſimo. Inde tranſlatus ad maiorum monumenta mortuus ſine hærede maſculo.

IMMEDVS VIII.

IMMEDVS VIII. frater Eduardi ſine hærede mortui, cùm ipſe dubitaret de ſuſcipiendo imperio: competitores nactus eſt, primùm fratris generum, propter filiam ipſius cohæredem; deinde propinquos ſuos Philippum Comitem Moreæ, & Ludouicum dominum ditionis Vauxiæ. In conſilium cùm in publico conuentu Chamberino agitatum eſſet; ordines Britannum recuſarunt, qui Eduardi filiam in matrimonio habebat; cùm dicerent, contra morem Sabaudienſem fieri, vt imperium ad alium ſexum deferatur. Cognatis non poſſe eſſe locum, nec eſſe illis expetendum; cùm principem habeant eâ prudentiâ, eo animo ac præſtantiâ, vt meliorem non inueniant: eius eſſe eam dignitatem legitimam; ei deberi propter fratrem & fratris merita; eum à nobilitate & toto populo deſiderari, nec eſſe animi tam humilis ac praui, vt ſe negare velit Reip. aut oblatum diuinitus beneficium recuſare: Deum enim eſſe qui tribuat & adimat eiusmodi publicas dignitates. Hæc cùm publicè commemorarentur; quamuis nec ambitioſus, nec cupidus vir eſſet, nec muneris ſui onus non optime intelligeret: tamen neceſsitati magis, quàm vlli libidini, & voluntati ſuorum, quàm ſuo paruit animo. Attulit ipſi hæc moderatio autoritatem apud omnes, & venerationem apud ipſos propinquos: nam Britanus iniquior erga ipſum viſus eſt. Igitur cum ſummâ omnium gratulatione, & annulum Mauritianum

tianum principatus tanquam Arrabonem accepit, & cætera ducatus inſignia: ſuntque illum votis & ſummi & infimi felicibus proſecuti. Comites Sabaudiæ.

Vxorem duxit Violantillam Palæologi Conſtantinopolitani filiam; ex qua genuit Immedum IX. & Iohannem, puerum mortuum, & Blancham vnicam filiam, in cuius partu vxor vitam clauſit, fœmina nobiliſsima & modeſtiſsima.

Initio magiſtratus ſui, dirutas vrbes & arces collapſas reparat; nouas aliquot è fundamentis extruit. Vbiq; nouas amicitias init, antiquas cõfirmat, dubias certiores facit, erat tam natura humaniſsima. Philippus Valeſius Rex Francorum inter Immedum & Humbertum Delphinum, qui inuicem longo tempore hoſtes perpetui erat, & inimicitias graues à maioribus acceperant, facere pacem deſtinauit: ideo Auenionem ambos accerſiuit; & quatuor arbitris iudicandi de rebus eorum controuerſis dat poteſtatem, vt nominant, plenariam; & actioni illi toti præſens interfuit. Poſt multos pacificos & iucundiſsimos ſermones, iuſsit ambos inuicem ſe amplecti in conſpectu multitudinis; & inuicem ſe læto vini poculo, more Gallico, ſalutare: datisque muneribus læto & felici omine atque auſpicio ambos dimittit. Parta domi forisque pace, multisque per totam regionem ædificiis renouatis, & in formam ſplendidiorem redactis, & reſtitutis poſt bella legibus, ac ciuilibus inſtitutis renouatis; in morbum ſubitò incidit: quo vitam placide poſuit, anno imperij ſui tertio decimo, à Chriſto nato poſt milleſimum trecenteſimum ſecundo & quadrageſimo. 1342.

IMMEDVS XI.

IMMEDVS IX. Poſthumus, à colore viridi, quo delectatus præ cæteris eſt, dictus Viridis. Vixit ſub tutela Comitis Ludouici Vauxij, & Immedi Geneuani; qui etiam pro ipſo fide iuſſerant in ſacro baptiſmo: in illius defuncti locum ſurrogatus generoſus & Illuſtris dominus Vilhelmus Baumâ, præcipuæ inter Gallos authoritatis. Erat hic puer natus ad res magnas, & præclaræ atq; excitatæ indolis, & alacris in cunctis exercitationibus equeſtribus.

Tyrocinium eius fuit in vrbe Pedemontana Quiers, propter factioſos Guelfos & Gibellinos: eam igitur adhuc adoleſcens per Iacobum Moreæ principem ſubegit, & ſuæ ditioni adiecit. Inde Præſulem Sedunenſem à ciuibus eiectum, ad ſe viciniæ causâ confugientem excipit, & pollicetur defenſionem.

t Cùm

Comitis Sabaudiæ. Sedunum ab Immedo obſeſſum.

Cùm placidè cum hominibus agens, nihil proficeret: ciuitatem tribus locis obſidet, & vno die expugnat, à primo ortu ſolis ciues vrgens vſque ad veſperam. Vrbe captâ, Sacerdotes in arcem Turbilionem, altiſsimo monti impoſitam, confugiũt: & ſe principi ac præſuli dedunt. Præſul in ſedem ſuam, hoc eſt, in antiquá dignitatem reſtituitur. Sacerdotes vt liberos dignum tractare eſt, dictis refutantur, nec aliter nobilitas. In ciues paulò grauior fiebat animaduerſio: ad quos ſocij ipſorum ex totâ Valeſiâ accurrentes, à copiis militaribus, homines videlicet armorum imperiti, fugantur. Traduntur deinde intra octo dies, aliæ tres arces Præſuli, & in officium rediguntur ſubiecti; & reconciliatio fit in vrbe, ante Valeriam.

Sabaudi bellum cum Delphino.

Sedato motu illo, cùm Guiſium pœniteret deſciuiſſe à Delphino, traditis Alpium anguſtiis Sabaudo; cumq; fidem ſeruare, quam patri dederat, filio nollet, & eius ferre hic ſuperbiam non poſſet, eius cohortes in fugam coniicit: & Alpes quidem retinet, ſed domi duas arces amittit, quæ deſtruũtur, & tertiam, quæ cremabatur vnà cum præſidiariis. Sabaudus eum in itinere aſſecutus, prædam rurſus omnem extorquet: & eius militem duobus in locis occidione occidit; & vnam arcem Delphini, alteram ſuam à fundamentis diruit, vt doceret hoſtem, arces nõ mœnibus ſolùm defendi, aut propugnaculo; ſed robore & virtute: neque ſitu locorum, ſed conſtantiâ militum. Sabaudi igitur magnanimitas admirationi & terrori fuit: cum eum viderit ne ſuis quidem præſidiis fidere, ſed in virtute propriâ omnia collocare. Delphinus pertæſus belli, & corpore factus imbecillior; ideoq; fortaſſe fractior animo: cum ſuis conſuluit, de ſuo ducatu vendendo: quem Carolo, Regis Franciæ Iohannis filio, certâ pecuniâ obtulit; in ocio quietus cogitans viuere; eaque emptione peractâ, ſtatim ſe in clauſtrum religioſum, inter Monachos Dominicanos, cæteris arrogantiores, incluſit: quod cum ſero animaduertiſſet, ne conqueri quidem potuit; quia illud genus in alios inquirendi iam nuper acceperat poteſtatem.

Vilhelmus Bauma eques, patriæ amans, & bellorum præcidens occaſionem, inter Regem & Sabaudum hoc agit, vt certus finium vtriusque regionis, ſtatueretur terminus; eaque res eò meliùs progreſſa, & feliciùs tractata eſt, quia Bauma ſummâ vtrinq; valebat autoritate. Regi igitur facilè perſuaſum eſt, & Immedo oblata conditio de ducendâ Bonnâ Ducis Borboniæ filiâ; eiq; dicta dos redituum annuorum è Maſconenſi prouinciâ trium millium pondo argenti. Conditio accepta, & conſtitutus eſt vtrimque

Immedi matrimonium.

queterminus fluuius Gryer, qui regiones ſeparacuret: vrbes Delphino ereptas Sabaudus retinuit, ſed earum poſſeſsionē in poſterū à Rege accepit. Deſponſio puellæ peracta eſt in templo diui Pauli Pariſijs, & tradita in manum Vilhelmi Baumæ, & ſtatim deducta in Sabaudiam. Hoc modo pace & amicitiâ cum Franciæ Rege factâ, Iohannes ex Vicecomitum familiâ, antiſtes Mediolanēſis, fratre Luchino mortuo, etiam eius vrbis ducatum occupauit: homo videlicet imperij cupidiſsimus. Is tacitè in regionem Pedemontanam exercitum miſit; cui præfecit Dauidem quendā, cognomento Procerum, & Robertum Pineum, cum quibus fecit Fridericus Marchio Salutiarum, contemptu quodam Immedi, quem ſe dixit nihili facere. Miſit & alium exercitum in Bononienſes, quibus præfecit ſpectatum virum, Galeatium Stephani fratris ſui filium: qui pugnauit fortiter, & Bononiam cepit, & terruit Florentiam. Contra Sabaudum nihil omninò actum præclarè eſt: nam duces in cœnobio quodā oppreſsi, fœdè perierunt. Procerus ille deductus Riuolum, Pineus Suzam, ſuſpenſus ibi eſt; & inter has vrbes eodem modo, latronum & raptorum more, omnes milites perierunt. Salutius propter contemptum Immedi aliquot vrbes amiſit; & obſeſſæ Salutiæ ſunt, ipſo inopinato; & cùm infamiâ iuſſus in caſtra venire eſt, ſuſpensâ de collo mitrâ candidâ, & eo habitu ſupplex petere ignoſcentiam.

Comites Sabaudiæ.

Bellum Immedi cum Vicecomite Mediol.

Emit eodem tempore ducatum Vauxij Immedus, è Comite Namurrano: quem ducatum ab vxore Catharina, Ludouici Comitis Sabaudiç filiâ vnicâ, poſsidendum acceperat. Vicecomes vir admodū arrogans iracundiam reprimere non potuit, propter iniuriam acceptam: ideo in agrum Montferratenſem alium deſtinauit exercitum: ideo Marchio eius loci implorauit auxiliū Anglorum, qui tùm in Inſubriâ militabant. Eorum cùm eſſet ingens multitudo, cumq; & Montferratenſem & Pedemontanam regionē valdè infeſtarent, nobilitatē caperent, ciues occiderent; Vilhelmus Granſonius Ducis Sabaudi vir præcipuus, quia nihil habebat cum eo negocij, pacem cum iis fecit: & vt ex eius ſolo recederent, & vrbes quaſdam captas reſtituerent, effecit. Eſtq; rurſus liberata à Vicecomitum iniuriâ atque inſidiis Sabaudia.

PETRVS Rex Caſtiliæ in Hiſpaniâ vxorem BLANCHAM, Bonæ ſororem, Borboniæ Ducis filiam, fœminam præſtantem interfecerat: eius mortem Immedus cupiebat vindicare; cumque magnum comparaſſet exercitū, à rege Hiſpaniæ Henrico Notho audiuit eum interfectum, eiq; in Caſtiliâ illum ſucceſsiſſe. Exercitum quem parauerat, duxit in auxilium Imperatoris Conſtantinopo-

Immedi expeditio in Græciam.

 tinopo-

Comites Sabaudiæ. tinopolitani Alexij, quem Rex Bulgariæ ceperat; & adiumento Amurrhatis Turcæ, magnâ parte ditionis exuerat. Immedus in Græciam iturus, adiungit ſibi ſocium Regem Vngariæ Ludouicũ: ipſe claſſem ædificat Maſsiliæ & Venetiis; eiq; imponit ſexaginta millia militum, & ſibi legatum creat Stephanum Baumá. Ipſe claſſem conſcendit Venetam; Maſsilienſi imponit legatum, illique conſtituit tempus & locum, quo ſoluere è portu deberat, & ad ſe venire. Collectus vterque exercitus eſt in portu Meſſeniaco, ſeu (vt nonnulli appellant) Coroneo: obuiam ibi Sabaudo eſt legatus fœminæ cuiusdam Græcæ, qui ſui Ducis nomine peteret auxiliũ contra Antiſtitem Patrenſem, qui arcem ipſius Inuni obſederat. Immedus inde diſcedere noluit, donec res eſſet vtrinq; compoſita: nam cum Antiſtiti fidem eſſet pollicita domina, illa rurſus liberè & ſecurè ſua obtinuit. Inde profectus Callipolim Thraciæ vrbem, primum prohibitus eſt aditu: neue è nauibus egredi poſſet, multitudine ſagittarum, quæ veneno infectæ erãt, Callipolis obſeſſa. reiectus eſt: ſed vicit tandem Italorum virtus Turcarum pertinaciam. Vrbs Callipolis obſeſſa tribus in locis eſt, & oppugnata fortiſsimè, & defenſa conſtantiſsimè. Turcæ qui extra vrbem caſtra locauerant, noſtros ab oppugnatione auerterunt: & dimicarunt cum eis ab ortu lucis vſq; ad crepuſculum, donec noctis tenebræ pugnam dirimerent. Turcæ & prælio malè excepti, & oppugnatione grauiſsimâ territi, deſperatâ defenſione, vrbem deſerunt, & fugâ ſalutem quærunt. Altero igitur die Callipolis abſq; impedimento capta eſt: in quâ vrbe biduum tantum durauit, vt militem feſſum reficeret; inde progreſſurus, tempeſtate ad portum quẽdam Tenedum nomine reiicitur: inde curſum dirigit in Bulgariã, qui cum Rege agat de dimiſsione Alexij, ſi ea fiat beneuolè: ſin aliter, vt minitetur hoſtilia omnia, quæ fieri poſſunt, rapinis, ferro, incendiis. Interea dum reſpondet Bulgarus, ne nihil putet agi, aut nugas agi: vrbem Meſembriam inuadit, homines occidit ſine diſcrimine, ædificia & tecta omnia diſsipat, nihil inhumanitatis omittit; vt etiam vlciſcatur Chriſtianorum in prioribus oppugnationibus ſanguinem effuſum. Factum id eſt VIII. Cal. Iulij, qui dies eſt Iohanni Baptiſtæ ſacer.

VARNA vrbs eſt grandis & munita: quam adiens, cum videret expugnatu difficilem, cum ciuibus agit, Regem vt adirẽt, eiq; perſuaderent, vt Alexium dimitteret: ſin id facere ceſſaret, ſciret ſibi paratos hoſtes, qui illũ vi ſint liberaturi. Dum Varnenſes eam legationẽ obeunt; arcem quandam Limenã capiunt deditione; cui imponitur Antonius Dominus Cãpaniæ, patriâ Gallus.

Erat

Erat alia arx vicina COLOCASTRVM: ad quam occupandam milites de mediâ nocte euntes, iam captam eſſe animaduertebat à paucis quibusdam, qui vigiles interfecerant. Id cùm renunciatum eſſet Immedo; arcem illam recipit, poſſeſſores aut deturbat aut interficit. Varnenſes Andrinopoli redeuntes, grata renunciant, Alexium videlicet liberatum iri, ſi à Varnâ obſidendâ decedatur. Datur negocium Patriarchæ Conſtantinopolitano; vt ad Bulgarum iret, & Imperatorem reduceret: cuius aduentu vehementer lætatus ALEXIVS, rogauit vt honoris causâ ſecum Conſtantinopolim iret. Exorta ingens gratulatio eſt recepto Imperatore: qui in vrbes ſuas rurſus imponitur, quæ fidelioribus cuſtodibus committuntur: eſtque & libertas reddita Imperatori & toti Græciæ, & iugum Turcicum excuſſum à ceruicibus. *Comites Sabaudiæ.*

Dum in vrbe Conſtantinopoli milites Sabaudi morantur: nobilis cuiusdam filia ſtuprata ab hoſpite eſt; quod animo valdè iniquo parentes tulerunt, & facti indignitatem ad Immedum detulerunt. Is militem ſupplicio ſubiecit: cumque puniendum, ſecundum ipſorum conſuetudinem, parentibus dedit; cumque pœnæ modum inquireret; parentes reſponderunt, producendũ eſſe in publicum, & ſtatuendum ante Diuæ Sophiæ templum, & ludibrij causâ ſecandam illi barbam: quod ſi factum ſit, ſe contentos eſſe, & ſatisfactum eſſe legibus. Erat illud ſpectaculum ridiculum quodammodò militibus; ſed meminerint nonnulli, etiam apud Saxones non fuiſſe olim vſitatum, vt quis ſtuprator capite plecteretur; apud quos ſolebat raphanus inſeri parti poſteri corporis; & hoc modo, qui facinus commiſerat, iumento imponi, ac per vicos vrbium publico ſpectaculo circumduci: Mulier vero ipſa tonſa coma, in circulis oſtendi. *Stupratoris ſupplicium ridiculoſum.*

Inter alios ſermones, quos inter ſe contulerant Imperator & Comes Immedus, ortus etiam ille eſt, de religione & ceremoniis, in quibus diuerſitas non parua ſit inter Romanam & Conſtantinopolitanam Eccleſiam: Comes, vt Imperator ſe cum Romana coniungeret, enixè rogabat, & vehementer contendebat; tantumq; efficiebat vrgendo, vt impetrari à ſe id pateretur, & ſe facturum certò promitteret. Ei rei cùm moram longiorem interponeret ALEXIVS: ira incenſus eſt Immedus, & ſe fruſtra laboraſſe dixit in liberando Alexio, qui non meliore fortunâ dignus ſit, quàm vt perpetuò vinculis Bulgaricis degeret; & in extremâ ſeruitute ac ſupremo contemptu vixiſſet, ſi non Romanæ voluiſſet parêre Eccleſiæ: addidit etiam hæc verba acerba, ſi non- *Contentio de religione & ceremoniis.*

Comites Sabaudiæ. dum tranſiiſſet, Helleſpontum, & paratas adhuc haberet copias; ſe ipſum eſſe deiecturum de Imperio. Hæc vox delata ad aures Alexij, valdè illum mouit; ideo Patriarcham miſit Conſtantinopoli, qui referret ſtaturum ipſum promiſsis: & aliquot Principum liberos vnà miſit obſides; & Tiaram, capitis ſui quoddam ornamentum, ad eius rei firmamentum; ſeque Romam breui tempore venturum pollicetur: eâ tamen conditione, vt triremes aliquot Pontifex, conſentientibus Cardinalibus, ſe miſſurum promittat, quibus poſsit contra Turcam Græciæ fines tueri.

Bellum Immedi cum Vicecomite. Pontifex cùm facere petita recuſaſſet, nec à Cardinalibus quicquam æqui obtineret: cumque Bernabo Vicecomes Mediolanenſis Dux bellum Immedo faceret, vt ad propria tuenda, abeſſe ab Italiâ non poſſet: totum illud negocium impeditum eſt, & infectum manſit. Bernaboni autem & fratri eius Galeacio cauſa nulla fuit, fines illos inuadendi. Ne autem peccarent ſimpliciter: accerſunt ſibi ſocium PHILIPPVM Sabaudum IACOBI filium, Moreæ dominum, qui in Immedi exercitu militabat; & alterum Fridericum Salutium, qui pœnas alio tempore dederat. Elegerat Vicecomes ducē belli, peritum armorum virum, & rei bellicæ experientem, quem Monachum cognominabat; is non meliore ſorte vſus eſt, quàm priores duo duces vſi fuerant: nam vterque erat ſuſpenſus; ſed hic ante Foſſanam in prælio cecidit: & PHILIPPVS Sabaudus, qui contra patrem arma ſumpſerat, diuinâ vindictâ occubuit præmaturè. Pater huius ſine dubio animi dolore, eodem anno vitam cum morte commutat, duobus aliis filijs relictis, IMMEDO & LVDOVICO: Immedo annos viginti nato dedit poſſeſsiones paternas; Ludouicum, quoad vixit, in aulâ ſuâ honeſtè aluit.

Aſta autem vrbs grauiter obſidebatur, & vaſtabatur ager Nouarienſis. In caſtris Mediolanenſium erant Iohannes Marchio Montferratenſis, Franciſcus Marchio Ferrarienſis, Hugo Salutius, Iacobus Vermes: quamuis autem aliquot prælia fierent non leuia: tamen Aſtenſium virtus eximia fuit, nec vrbs illorum capi potuit.

Creſcebat & timebatur in totâ Italiâ Vicecomitum ſuperba potentia: iamque etiam ſedi Apoſtolicæ, & regno Neapolitano imminebant. Id cùm non lateret CAROLVM IV. Imp. Lucelburgium; profectus in Galliam eſt ad Gregorium XI: cui perſuadere voluit, rurſus in Italiam ſedem Eccleſiæ vt transferret: cumque & Imperator & Pontifex, virum quærerēt, qui opponi Vicecomitibus poſſet: inuentus eſt IMMEDVS, contra quem hactenus

nunquam pugnaſſent feliciter. Illi igitur mandatum eſt, vt actiones Vicecomitum eſſet intentus, ſi quid adimerent Imperio aut Italis, id Sabaudus reciperet, & eo pro ſuo vteretur: ſi quid Eccleſiæ aut regno Neapolitano, id dominis iuſtis reſtitueret. Eo conſilio habito, impetrauit ab Immedo Carolus per ipſius ditionem tutum & ſecurum tranſitum in Germaniam: quem libens illi conceſsit ac præbuit, & ſecum in vrbem Chamberinam deduxit: in quâ vrbe ſolito etiam ritu & ceremoniis, atque vſitatâ magnificentiâ omni nobilitate præſente ab Imperatore ſuarum ditionum accepit publicè inſignia. Comites Sabaudiæ.

Imperator illa celebritate peractâ, Agaunum proficiſcitur, viſurus Diui Mauricij ſepulchrum, & Martyrum ſociorum monumenta. Cupidus autem cognoſcendi quo loco SIGISMVNDVS Rex ſepultus eſſet, vnus è maioribus ſuis: Abbatem interrogauit: qui nihil reſpondere, neque ipſe, neque è fratribus quiſquam potuit: accuſans igitur imperitiam & ſocordiam omnium librum de ſuppellectile ſuâ promi iuſsit: ex quo illud didicit, nimirum extra ſacellum Mauricianum, & Regis & filiorum eius duorum corpora condita eſſe: quibus inuentis, Regis Gallici Sigismundi caput Carolus Rex petiuit, & Pragam ſecum deduxit: deque Sigismundi nomine, filium proximè ſibi natum, appellari iuſsit: qui illi in imperio, vir plane optimus, ſucceſsit.

Proſecutus deinde eſt CAROLVM Marchio Sabaudus Bernam vſq; Heluetiorum: mox inde reuerſus domum, bellũ contra Vicecomites renouauit; vrbem Chumam, quæ Reginæ Iohannæ Neapolitanæ erat, vi extorſit, cum triplici illam adortus eſſet agmine: quorum primũ Pontificis Gregorij XI. nomine duxit Comes Valetinus: alterũ (vt Paradinus) Otho Dux Brunſuigius: tertium Immedus ipſe: capiuntur deinceps caſtella multa: è quibus præcipua, S. Germanus, Burgum, Caſtellanum, Confluentia, Vercellæ, S. Angelus, Gaillia: quicquid erat nauium in Theſino fluuio, id omne aut ſubmergebatur, aut corrũpebatur, & in agro Mediolanenſi ac Ticinenſi fiebant rapinæ. Territus Galeatius, nuncios mittit, de compoſitione. Hâc autẽ conditione paciſcuntur, ne fratrẽ Bernabonem adiuuaret: is in caſtello Vilmarcato veneno corruperat omnẽ cibum atq; potum; vt Immedi exercitum, malâ illâ & Principe indignâ arte, totum, aut certe maximã partem, inſidioſè tolleret: ſed fraus citò deprahenſa eſt: & de annulo Mauricij, qui biberunt, multi putabantur curati. Ad Prunam oppidum ſupra Adam fluuium pontem ſtruit Immedus: Bellum Sabaudi cum Vicecomitibus.

Comites Sabaudiæ. & ad pontis vtrunque latus excitat duo caſtella, vnde tranſitū prohibere poſſet Bernabonem; quod etiam effecit: captis arcibus, Mappela, Carmeza, & Beauregarda, quæ ad Ararim fluuium ſita eſt.

Simultates inter Vicecomites. Interea ſimultates ortæ capitales inter BERNABONEM patruum & GALEATIVM, qui vrbes inter ſe diuiſerant. Huic manſit Placentia, Parma, Cremona, Laus Pompeia, Crema, Brixia, Bergomum, Comum, & pars dimidia Mediolani: illi Ticinū, Dertona, Bobium, Alexandria, Nouaria, Vercellæ, & pars Mediolani altera. Galeatius pacis & concordiæ causâ duxit CATHARINAM, ſuam conſobrinam, patrui ſcilicet Bernabonis filiā, ſed cùm ex vxore intellexiſſet, ſibi collocatas à ſocero perfido multas vitæ inſidias; BERNABONEM patruum & ſocerum capit, & in arcem Tricianam includit, perpetuum carcerem: patrueles è ditione exigit; & rerum ſolus potitur.

IMMEDVS in multis bellis variisq; periculis verſatus, ſe ſatisfeciſſe gloriæ & nomini, & ſatis latè propagaſſe ſuas prouincias putabat, cum de vitæ exitu cogitaret; quietiorem vitam inchoare & totum ſe religioni dare expetebat. Ecce autem cum de ſolitudine aut monaſterio aliquo cogitaret, & religionis causâ ſacrā loca inuiſere in Palæſtinâ, & caput Turcicis ſariſsis in ſenectute ſuâ ſtudio pietatis obiectare expeteret; literæ ad eum perferuntur & à Romano Pontifice, & à Ludouico Duce Andegauenſe, quibus eum ad belli ſocietatem hortabantur. In Italiâ factiones erāt de creando Pontifice inter Gallos & Italos: Itali elegerant Bartholomeum Barenſem patriâ Neapolitanum, nominatum VRBANVM VI: Galli præſulem Gebenenſem appellatum CLEMENTEM VII. *Schiſma.* Ad illud ſchiſma tollendum, Immedus operam ſuam obtulerat, ſed tamen (vt fit in rebus humanis) primùm Duci Andegauenſi ſuccurrendum putauit, vt illi obtineret regnum Neapolitanum: rebus enim domeſticis pacatis, ſperabat externa quoque minus habitura difficultatis aut periculi: nam ita ſentiebat: Itaque perſuaſus erat ſe auxiliante Pontifice & Andegauenſe habiturum claſſem & arma ad iter Palæſtinum: verùm iter illud *Immedi mors.* intercipiebat morbus, in quem incidit in caſtris non ſine ſuſpicione ſiniſtrâ, quoq; extinctus eſt anno ſupra milleſimum trecen- *1373.* teſimū tertio & ſeptuageſimo, VI. Non. Mart. Princeps præſtantiſsimus, maioribusque ſuis nullâ laude virtutis & excellentiæ inferior; ad quorum etiam ſepulchrā gentilia honorifico comitatu, & amplâ veneratione eſt relatus, & tum demum habitus viridis, quo ſemper delectatus eſt in funebrem ac cæruleum more antiquo mutatus eſt.

IMME-

IMMEDVS X.

Comites Sabaudiæ.

IMMEDVS X. Immedi IX. filius, primum exercuit tyrocinium in bello Anglico, ante vrbem Purburgum: in ſuâ abſentiâ præfecit Sabaudiæ Eduardum præſulem Sedunenſem, qui ſede ſuâ pulſus, à patre eius reſtitutus erat. Domuit idem Fridericum Marchionem Salutiarum, factum ſibi tertiò rebellem. Profectus eſt cum Carolo Rege Gallorum in Angliam, tanto apparatu tantoque ſplendore; vt domus eius, in quodcunque diuerteret, hoſpitium diui Iuliani, propter magnificentiam vocaretur. Bellum deinceps geſsit contra Marchionem Montferratenſem, Theodorum II. generum ſuum, quem ſtatim coëgit ad conſilij temerarij pœnitentiam. Cùm Niſano populo liberum eſſet quærendi dominum, cui ſe ſubijcerent; Immedum elegerunt, vt & alij fecerunt finitimi, ſuo iudicio huic principi tribuerunt laudem iuſticiæ & fortitudinis: Iuſticiæ, quòd ab eo regi vellent: Fortitudinis, quòd ab illo ſe defendi poſſe ſperarent. Hic Princeps in flore ætatis ſuæ atq; indolis præclaræ periit in venatione. Lapſus enim de equo, ceruices fregit 4. Non. Nouemb. Anno ſupra milleſimum trecenteſimum ſeptimo & nonageſimo. 1397.

IMMEDVS XI.

IMMEDVS XI. vir omni virtutum genere Illuſtris, inquit Foreſtus. Vxorem habuit BONNAM Ducis Borboniæ filiam. In huius ditionem inuaſerat Bernabo Mediolanenſis; cumque lacum Cumenſem ſuperaſſet, quicunq; pontem tranſierant, flammis cremati ſunt: Bernabo caſu ſuorum territus, Mediolanum repedauit. Vrbem igitur Immedus auxiliis Pontificiis inſtructus obſidere voluit: cumque hoſtem per agrum Mantuanum aduentare audiret; ad intercludendam viam, in ripâ fluminis cuiuſdam foſſam & aggeres muniri iuſsit, & aquam intercludi; qui ſi reſcinderentur, vt aquæ cum violentiâ rurſus influerent, & militem, præſertim armatum, & minùs cautum obruerent.

Immedi bellum cum Bernabon.

Huic operi præfectus erat Comes Vertuſius; qui paulò antè ſpoponderat, ſe contra Sabaudum arma nunquam laturum eſſe; quam fidem non ſeruauit, vtens quidem ſpecioſo prætextu, ſe contra Sabaudum non acturum, ſed ſe nihil obligatum eſſe Romano Pontifici; ſed is prætextus ad excuſandum ſatis non fuit, nec in alienâ cauſâ illum iuuare potuit, aut ipſum à perfidiâ liberare. Prælium igitur cùm iniret, in fugam coniectus, &

Duces Sabaudiæ.

& Cremonam ſe conferre coactus eſt. Cùm Pontificij flumen quoddam tranſire non poſſent, nec ſe tum Immedo coniungere; cumque Bernabo foſſas egiſſet, & ſtruxiſſet aggeres, & aditus cuſtodiret; ſatius putauit audacter aliquid agere Sabaudus, quàm in illis anguſtiis aut ipſe perire, aut ſocios periculo obiicere. Igitur aggreditur qui ad aggeres ſtabant: & perrumpit per eos, & ſibi tranſitum facit ad ſocios, qui tum erant Bononiæ. Agrum autem Placentinum & Parmenſem vaſtare incipit, ſuosque prædâ & rapinis ditare: cumque etiam Placentiam obſideret: in febrim ſubitò incidit. Ideo obſidionem ſoluens, ſe Mutinam lecticâ deportandum curat. Exercitus Italorum & Gallorum dimiſſus, ad ſua reuertitur. Interea Bernabo Piſas obſidet: pro ciuibus propugnat Gambacurta: cui de exiguis copiis ſuis Sabaudus mittit auxilium, quæ ſimul inuadentes ſocietatem Georgianam, eam cedunt, & vſq; Petram ſanctam inſequuntur, & totam in illo itinere aut ſternunt, aut diſſipant.

Sabaudus Piſis nauigat Genuam; inde accedit Sauonam; & per Marchionatum Seuenenſem redit in patriam. Vocatus à Duce Andegauenſe contra Anglos, & reſtitutus priſtinæ valetudini, in eius caſtra venit; ſed ſuâ præſentiâ, quia valdè timebatur, effecit, ne prælium iniretur: ipſe rurſus, iturus in Comitem Salutiarum, Ducem appellat de ferendo ſibi auxilio; à quo perſuadetur, vt bellum omittat, cauſam deferat cognoſcendam ad ſenatum regium. Audit ipſum Sabaudus; & cauſam tranſigi, ampliſſimo illo iudicio, quod Parlamentum vocant, paſſus eſt. Erat Iohannes Fliſcus Genuenſis, quit fuit Epiſcopus Vercellanus, à ciuibus Biellenſibus ſede ſuâ eiectus, & detentus in carcere multos annos; cumque & Comes Montferratenſis, & Vicecomites Mediolanenſes ſinguli eius diœceſin hinc inde inuaderent; ideò ſuppetias à Sabaudo ſupplex ipſe petiuit; qui motus precibus, ipſum in ſuam fidem & patrocinium recipit: Vicecomites ex Biellâ rurſus expellit, & reliquas ditionis partes, redigit in ſuam poteſtatem; eamque annos triginta poſſidet, iuriſdictionem ipſe omnem gubernat: prouentus præſuli dat vtendos, ne de totâ ditione veniret in periculum. Hæc Principis optimi æquitas plurimum laudata fuit. Mortuâ Iohannâ reginâ Neapolitanâ, Chunenſes clientelæ eius ſe ſubiecerunt: Comites item D. Martini & Caſtelmontani eum cognouerunt, tanquam defenſorem.

Filio ſuo ſibi cognomini Bieſſam comitatum, & dominatum Bagoênſem, vt artem gubernandi diſceret, neue ocio ac ſegnicia in

flore

flore ætatis tabeſceret, tradidit: hunc Eduardus Beauienſis contemnebat propter adoleſcentiam. Id adoleſcens impatienter ferens, ditionem eius ad Ararim fluuium inuadit: ſed id bellum factis duorum annorum induciis, ſedatum eſt, à Ludouico Duce Borbonio: cùm autem conditiones non ſeruarentur, renouato bello Toſsila vrbs capitur violentiâ, arx deditione: obſidetur Chalemontum. In quas anguſtias redactus Beauienſis Borbonium rurſus appellat, tanquam medium belli; illique promittit ſe teſtamento ipſi legaturum, quoniam hærede careret, omnem ditionem ſuam. Philippus Mediolanenſis vno anno præliis tribus victus ad Gorolengum Brixianorum caſtellum, & ad vicũ quendam Cremonenſem, & ad Maclodium, pacem redimit ab Immedo datis illi Vercellis. Immedus in morbum incidens in Pinarolo Pedemontis oppido, fato fungitur, anno ſupra milleſimum trecenteſimum primo & nonageſimo. 1391.

Contra Sabaudum.

AMEDVS I. DVX SABAVDIÆ ROM. PONTIFEX.

Hunc IMMEDVM XII. Aymonem nonnulli vocant Itali; ſed maxima pars ſcriptorum vocat Amedeum, quâ appellatione & nos in poſterũ vtemur, loco Immedi; ne ab aliis omnino diuerſa dicere videamur. Eſt autem IMMEDVS huius nominis XII. Immedi XI. filius. Vxores habuit, primam VIOLANTILLAM Marchionis Montferratenſis filiam; ex quâ genuit PHILIPPVM: Alteram MARIAM; ex quâ genuit Ludouicum V. & MARIAM, vxorem Ludouici principis Palatini. A teneris annis literarum, virtutis, rerum magnarum cupidus, & cognomento dictus Pacificus; quia ſingularem artem homines tractandi calluit, & ſuaui beneuolentiâ in conciliando vſus eſt. Fecit autem pacem inter Venetos & Geneuenſes, qui multos annos fatali quâdam dementiâ diſsidebant, quæ pax multo labore vix eſt confecta: Item inter Ludouicum Regem Vngariæ, & inter Ludouicum Ducam, Patriarcham Aquileienſem: Item inter Bernabonem Vicecomitem, & Franciſcum Carrarium Patauinum, qui bellis turbabant Italiam.

Talem in ipſo videns prudentiam, colebat ipſum Sigiſmundus Imp. qui ei etiam titulum & honorem Ducis ſponte tribuit: & ipſe poſt ad ſummam inter homines dignitatem peruenit.

Amedeus Sabaudiæ Dux creatur.

Erant tum in Eccleſiæ regno tempora valdè periculoſa; & Pontificatum Romanum multi ſordidi, ambitioſi, leues, homines ambiebant: quales erant Petrus Luna, Petrus Cretenſis, Baldaſar

Ambitio eccleſiaſticorum.

manum Pontificem debere eſſe legum peritum. Leuia ſanè, nec ſatis digna, quæ afferrentur. Ad hæc Siluius, qui illi concilio interfuit, ita reſpondet: Monſtri quidem ſimile eſſe Laicum, vt id verbum repetam, hoc eſt, Principem ſeculi ad munus Eccleſiaſticum vocari. Sed tamen melius eſſe bonum virum vocare, & probatum Principem, quàm tales admittere, quales antea pleroſque nominaui; qui Pontificatum nec diu geſſerunt, nec ſalubriter geſſerunt, nec cum vllo publico commodo aut ſuâ laude geſſerunt. Fuit autem hic Princeps, quem ſibi Æneas notum penitus teſtatur, homo, qui ab ineunte ætate, & à lacteis, (vt aiunt) annis, magis religioſè vixit quàm ſeculariter: parentibus obædiens, & pædagogis obſequens, ſemper Dei timore imbutus, nec vnquam aut vanitati aut laſciuiæ deditus. Poſt obitum patris regnauit annos quadraginta: cuius tempore ſemper iuſticia floruit, regina virtutum: audiuit per ſe ipſe ſubditos; nunquam inopes opprimi, imbecillos circumueniri permiſit. Ipſe pupillis tutor, ipſe viduis aduocatus, pauperibus protector fuit; nuſquam in ditione eius, aut rapinis locus, aut latrociniis patuit: diuites & pauperes æquali iure habuit, nec indigenis oneroſus, nec aduenis importunus. Exactiones graues & iniuſtas in patriâ nunquam admiſit. In eo ſtudium adhibuit ſolers, ut & ſubditi eius fruerentur pace, & finitimi nullam haberent ſibi ſuccenſendi occaſionem. Nulli bellum ſpontè intulit, illato reſiſtens ſemper; magis de pace, quàm de vindicta cogitauit. Hoſtes beneficio magis attrahere, quàm vincere armis ſtuduit. Quod ad vxorem pertinet, virginem duxit nobilem, & ætate & pudicitiâ admirabilem: omnem familiam ſuam non ſolùm manus ſed etiam oculos habere voluit continentes. Fuerant etiam, inquit Siluius, in matrimonio Pontifices; & Apoſtolorum princeps Petrus Apoſtolus vxore non caruit: & quid ſi eſſet melius, plures è Sacerdotibus vxores honeſtas ducere, quoniam multi beati fierent in Sacerdotio conjugato, qui in impuro presbyteratu condemnantur? Amedeum etiam ſi doctor legum non ſit, peritum tamen & doctum eſſe, qui alias in iuuentute literarum ſtudiis inſudârit: nec titulos, ſed ſcientiam quæſiuerit, & diuina officia optimè nouerit: & rerum Eccleſiaſticarum fuerit obſeruantiſsimus. Huius, Platina aſſentator, ne meminiſſe quidem dignatur inter vitas Pontificum.

Ducis Sabaudiæ.

Laus Amedei.

Poggius ſceleratus, & facetus (ſi diis placet) homo, eum inceſſit

Amedeus fit Pont. Rom. ceſsit calumniis & mendacio. Igitur habitus eo munere digniſsimus, coronatur in vrbe Baſileâ, ſupra annum milleſimum qua-
1440. dringenteſimum quadrageſimo, IX. Cal. Auguſti, appellatus cognomento eſt FELIX V.

Concilium Baſilienſe diſsipatur. Ad diſsipandum autem concilium Baſilienſe, exercitum Armeniacum miſerunt Rex Franciæ Carolus VII. & Philippus Dux Burgundiæ: quanquam longè alio prætextu res gerebatur. Fridericus III. Imp. inſtabat Amedeo, vt Eugenio cederet, ne atrox bellum attraheret in Germaniam. Obſidebatur Mumpelgardum Imperij ciuitas, propria ducis Vuirtebergenſis. Erant varij rumores, & ſuſpitiones multiplices. Heluetij tamen Armeniaco exercitui non ſatis fidentes, eum interdum carpere, interdum laceſſere audebant: donec res ad diui Iacobi templum, dimidio à Baſileâ milliario, ad prælium veniret ſatis acre: cumque Rex Baſileam ſui regni partem eſſe diceret, & Imperatorem & alios Principes terror inuaſit, vt Baſileam relinquerent, & exercitum præ foribus imparati non expectandum, diutius putarent. Quiſque igitur ad ſua maturè profectus eſt. Cumque Amedeus Pontifex concilium eſſe indictum Florentiam intelligeret, eoque Græcos eſſe venturos in nullo dubio poneret: pacis Eccleſiarum Orientalis & occidentalis & ipſe cupidus fuit. Cùm autem multa interuenirent, tum commodior viſa eſſet Ferraria. Interea in tumultibus illis vita fungitur Eugenius, qui ingenio Veneto gubernare res difficiles & obſcuras poterat.

Amedeus Pontificatũ reſignat. Amedeus miſit legatos ſuos ad NICOLAVM V. eique ſedem Pontificiam integrè reſignat, ſeque ſpontè abdicat: cui pro tali humilitate Pontifex gratum ſe oſtendit; & quia virum ipſum rectum & ſimplicem iudicabat, nec vllâ arrogantiâ aut contumaciâ vti eum videbat, quibus dignitates dederat, nullum repudiat; ipſi Cardinalatum in Sabinis relinquit, & legatum facit à latere; omniaque, quæ conſtituerat, rata & fixa eſſe iuſsit. Tenuit Pontificatũ annos nouem, menſes quinque, creauit Cardinales tres & viginti. Quidam rurſus profectum in Riparinam ſuam

Amedei funus. ſcribunt; quidam Lauſannæ reliquam ætatem tranſegiſſe, ibique paulò pòſt eſſe mortuum. Quanto ab omnibus in honore habitus fuerit, funeris celebritate declaratum eſt, anno ſupra mille-
1449 ſimũ quadringenteſimum nono & quadrageſimo: Nam ad eius exequias oratores & Legati ex magnâ parte Italiæ, atque aliunde miſsi ſunt: & Ioannes Galeatius Dux Mediolanenſis Ioannem Suardum Bergomatem, ad id funus deſtinauit ſuo nomine. Itaque Amedeum Ducem nemo repræhendere, propter vllam

 turpi-

turpitudinem, aut vicioſitatẽ potuit: nemo propter aliquod cri- *Comites Sabaudiæ.* men auſus eſt accuſare, legesq; quas in alios tulit, ipſe primus ſuo exemplo probauit: Deo videlicet gratus & hominibus, ſuæq; familiæ ſingulare decus atq; ornamentum. Dignus autem vt etiam poſt mortem eius repetantur præconia. Fuit quippe hic clariſsimus Princeps, vt ait Foreſtus, præter clariſsimum genus, & ſuæ elegantiæ formam; ac regiam dignitatem, & promptam eloquentiam, quæ ſunt naturæ dotes; moribus integer, vitâ & religione ſanctus, in ſubditos clemẽs, in viciis aſper; in bello magnanimus, & in deuictos benigniſsimus, ac demum in omnes iuſtiſsimus.

LVDOVICVS V.

LVDOVICVS V. Amedei XII. filius, vt patri Pontifici creato poſt annum quadrageſimum ſucceſsit: ita morum probitate, manſuetudine, pietate, iuſticiâ ſimilis perpetuò fuit. Vxorem habuit Carlottam, quæ primum nupſerat regi Portugalliæ, qui cum nullam prolem genuit: ſed ex Ludouico genuit filios ſeptẽ: ſed quos non omnes nominat Volaterranus, & tres filias: Amedeum XIII. patris ſucceſſorem, Ludouicum VI. Ioannem Comitem Geneuenſem, Philippum III. duos nõ nominatos, qui ſacerdotes fuerunt: vltimum etiam non nominatum, qui fuit Comes Remontij. Prima filia fuit Carola Regis Galliæ Ludouici XI. vxor: altera Bonna, vxor Galeatij Mariæ, ducis Mediolanenſis: tertia Margaritha, Ioannis Marchionis Monteferratenſis.

Ab eo tempore, quo Richardus I. Rex Angliæ (vt in primo *Ludouici res geſtæ in Cypro.* libro diximus) cognomento Cor leonis, in Palæſtinâ, & circa Aſiæ inſulas contra Saracenos pugnauit, ad inſulam Cyprum vento delatus eſt, cum arenæ hoſpitio prohiberetur, portum Salaminem, nunc Famaguſtanum, expugnat: Græcos inſulâ pellit: arci Nicoſiæ præſidium Anglicum imponit: Iſaacium Comnenum inſulæ tyrannũ donat cuidã nobili Anglo pro mancipio, & Cyprum tradit certis conditionibus Guidoni Luſignano, qui in eâ cum ſuâ poſteritate regnum tenuit annos ducentos quinque & ſeptuaginta. Vltimi in eâ Reges fuerunt Petrus Luſignanus, qui fratrem interfecit: Ianus, qui fratris filiũ interceptum, nouo crudelitatis genere, alligatis ad arborem ramis per mediũ diſtraxit: Ioannes Iacobus, qui vxorem veneno ſuſtulit. Hic è pellice procreauit filium Iacobum, qui factus Nicoſienſis præſul, depoſito pedo ſumpſit gladium, ſtirpem reliquam per Malchellam Soltanum Ægyptium expulit, & inſulam ſui iuris fecit. Erat adhuc ſuper vnica filia Carlotta, Iani regis filia, Ludouici vxor. Cum reges omnes aſperi homines & atroces tyranni eſſent: multò minus

Duces Sabaudiæ.

Cyprij Iacobum ferre potuerant, qui ipſos etiam ſeruitutis Ægyptiacæ ſubiecerat. Igitur communi conſilio Carlottæ maritum Ludouicum, tanquam verum hæredem in inſulam vocant; qui Taurini habito conuentu, re cum amicis deliberatâ, Venetiis Cyprum nauigat: & eorum nauibus prædioq; in Inſulâ defertur, & tanquam Rex legitimus magno applauſu & lætitiâ ſalutatus, honorificè à nobilitate Cypriâ, & à populo excipitur. Iacobus eius aduentum non expectans, cum amicis & clientibus Alexandriam nauigat, queſtus de iniuriâ: & regno paterno priuatus, impetrata à Sultano regia ornamenta; & cum claſſe in Cyprum redit cum ſummâ potentiâ. Ludouicus tyrannidem veritus adoleſcentis (Erat enim duorum & viginti annorum) in arcem regiam caſtellum vrbis Nicoſiæ ſe recipit: quem cum Iacobus obſidere vellet: tum Carlotta fugit in Italiam. Adimit deinde vrbem Famaguſtam etiam Genuenſibus, & inſulam vſque ad mortem poſſidet. Ad regnum ſtabiliendum cum Venetis contrahit propinquitatem; adoptans ſibi Marci Cornelij patricij Veneti filiam Catharinam, quam in matrimonium ducit, cum profluuio ventris obiret, vxorem iuuenem: & filium poſthumum ſenatui Veneto commendat: regnum Cypri inſulæ Senatus Venetus hæreditate obtinet: ſuntq; duæ illæ familiæ antiquæ Luſignana Gallorum, & Sabaudica Allobrogum ex Cypro exploſæ.

Ludouicus fit Rex Cypri.

LVDOVICVS ergo in Sabaudiam rediens, & Regem Galliæ ſororis maritum Lugduni inuiſens, ſubito morbo ibidem interiit. Carlotta ſpem regni aluit longo tempore: cumque ſe Romam contuliſſet ad Sixtum Pontificem, auxilium ab eo petiit, & ſummam pecuniæ accepit, cum quâ nauigans Alexandriam, opem Sultani implorauit: ſed cum nihil efficeret, & tres annos fruſtrâ ibi conſumeret inter barbaros, Romam rediit, & à Pontifice victum annuum accepit. Mortua in hoſpitali S. Spiritus, in quo & Reges aliquot Angliæ mortuos eſſe apud Bedam legimus. Catharinæ Venetæ patruus Andreas interfectus in Cypro eſt, eius poſteritas Patauij: cuius ſepulchra monſtrantur in templo diui Auguſtini. Inſulam in formâ prouinciæ redegit dux Nicolaus Thronus.

Ludouici mors.

AMEDEVS XIII.

AMEDEVS XIII. Ludouici V. filius, ex bonâ radice parentum optimus filius, vt inquit Foroſtus, innocens, placabilis, pietate & ſanctimoniâ præſtans, auo Pontifice, & patre rege, proles digniſſima. Vxorem habuit Iſabellam Ludouici XI. Regis Galliæ ſororem germanam: ex quâ genuit Philibertum & Carolum, & vnicam filiam, nuſquam, quod ſcio nominatam. In pauperes penè ni-

ne nimis profuſus fuit, etiam præter dignitatem: quod cùm illi à ſuis aulicis fuiſſet exprobratum: obſecro (inquit) ſinite me meo animo & ſenſu vti, & de mei meorumque incolumitate optimè mereri: nam mea præſidia, meos muros, mea propugnacula puto in meorũ ſalute procurandâ poſita eſſe. His ſermonibus ſordidos quoſdam homines & auaros repreſsit, ne ſibi moleſti ſæpius eſſent. Acceſſerat eum aliquando legatus cuiuſdam Principis: qui cum interrogaſſet, num præclaros canes haberet? Sanè, inquit: & numeroſam quidẽ illorum turbã habeo. Quos cùm ſibi domini ſui causâ demõſtrare cuperet; ſperans ſe ab eo accepturũ quoſdã, altero die in locũ arcis editũ duxit, vnde proſpectus longè lateq; pateret, deinde aliquot tabulas viris indigis repletas in prandio decumbentes illi oſtendit: Hos (inquiens) alo, meæ voluptatis causâ, ſubditos meos pauperes, qui me Deo precibus cõmendant, & chariſsimum habent. Legatus id videns, rubore ſuffunditur: & tacitè falſus cupiditatem ſuam, laudans nimirum beneficentiam Principis, qui ciues amaret, & nutriret, & non propter beſtias vaſtaret agros, & alimenta ciuium perderet. Laborauit hic Princeps morbo graui, & in ſpeciem horrido, quem Herculeum appellant, ideoque longæuus non fuit. Gubernauit ditionem annos tredecim ſummâ tranquillitate: mortuus Vercellis, relicto ſui ingenti deſiderio, & ibidem ſepultus, anno ſupra milleſimum 1475.
quadringenteſimum quinto & ſeptuageſimo.

Dux et Sabaudiæ.

PHILIBERTVS I.

PHILIBERTVS I. Amedei XIII. filius, præclaræ indolis & magnificæ ſpei adoleſcens ad res maximas natus; & à maiorum præſtãtiâ, dignitate, virtute, cum fratre Carolo minimè degenerans. Vxorem duxit BLANCAM MARIAM Ioannis Galeatij Mediolanenſis ducis beneficam filiam; qui cum eſſet quatuor annorum, moritur eius pater: vixit poſteà ſub tutelã matris, prudẽtiſsimæ fœminæ, & ſub Caroli Ducis Burgundiæ, qui fœderis & propinquitatis nomine ferre non poterat quenquã illi familiæ viuere coniunctiorem. Fortè accidit, vt Comes Remontius, propterea quòd currum pelliũ ouilium plenũ ſpoliaſſet, ab Heluetiis proſcriberetur: quẽ ipſi bello ſubitò aggreſsi ſunt, & ditionẽ eius vaſtarunt. Remontius de iniuriâ apud Burgundũ Heluetios accuſat: erat enim vterq; acris animi atq; ingenij. Quia læſa erat Sabaudia, & quia Carolus oderat Heluetios, & quia comitatus Pfirtenſis ereptus, & quia arces aliquot ſibi ablatæ & Noueſianã obſidionem adiuuerant Heluetij: ideò iracundiâ motus, & quaſi ferali inſtinctus odio de bello inferendo inſtigante præſertim Re-

Caroli Burgundi bellum Helueticum.

Dux Sabaudiæ. montio, cogitauit. Id vbi Heluetij intellexerunt, promittunt ſe ſatisfacturos de iniuriâ, & reddituros Remontio, quæ ab ipſo alienârant. Præterea ſe renunciaturos fœderi regio, & facturos quæ ipſi grata ſint, & quoties voluerit ſe miſſuros ipſi ſex militũ millia. Hæc cum ſatis humaniter offerrentur, & nihil valerent apud tumidum animũ, adeò obſtinati in ſententia facti ſunt, vt nulla ſpes eſſet amplius, ipſos ad æquitatẽ aut fas vltra promouendi. Igitur pertinaciter agens Carolus aliquas Heluetiorũ ciuitates expugnat; duobusq; prœliis maximis vincitur, vno menſe cõfectis. Primùm apud Granſeam vrbem commiſſum, in quo eius capta ſunt caſtra, captus theſaurus regio ſimilimus, capta tormenta bellica: multũ item auri, multum argenti, detractus de collo Adamas ingentis precii, annulus & pugio ex auro cum graui gemmarũ pondere. Alterum ad Murtá vrbem, non procul à Berna ciuitate cõmiſſum. Inſolentes inde facti Heluetij (talis enim omnis ferè eſt victoria) non fugiebant hoſtem, quem victum à ſe nouerant: habebant enim tum quatuor equitum millia, peditum triginta, & ex Burgundis circiter millia octodecim occidebantur.

Fœdus Heluetiorum cum Rege Galliæ. Poſt illud factum creuit mirum in modum gloria Heluetiorum, & tùm primùm ei genti ſtipendium annuum à Regibus Galliæ quadraginta millium coronatorum numeratum eſt, & fœdus firmum cum illo Rege contractum.

Prudentia viduæ Sabaudicæ. Ne autem vidua Sabaudica, fortunâ tantoperè Carolo aduerſante, ſuam quoque voluntatem inclinaret, quod metuendũ erat ab illo ſexu, præcipuè cauit: quia enim fratrem habebat germanũ Ludouicum Galliæ Regem, qui quaſi ſpectatorẽ ſe gerebat, Lugduni habitans metuebat, ne cum liberis ad Regem ſe conferret. Igitur in arce quâdam non procul à Diniâ ciuitate, illam cuſtodiendam curabat, non tamen ſuſpectâ cuſtodiâ: nam ad eam & aſcendere & deſcendere licebat, cuicunque placeret, & inter cæteros etiã aſcendebat Marchio Rotelenſis; inter quem & Sabaudi filiam nuptias conciliârat Burgundus. Cum autẽ Sabauda ſentiret, ſe quaſi cuſtodiâ incluſam: & res Caroli eſſent in magno diſcrimine: tacitum legatum aulæ ſuæ cuſtodem, Riuerollum ad Regẽ fratrem mittit, oratum, vt ipſum è cuſtodiâ liberaret, & ſe in antiquã concordiam redigeret. Rex frater legatum honorificè habet, & ſororẽ bono eſſe animo imperat, & ſpondet ſe miſſurum Carolum Amboſium, qui eam ad ſe in Campaniam traduceret. Riuerollus accepto reſponſo, gratias Regi agit; & confeſtim Principi ſuæ grata & iucunda renunciat. Mox alium amandat fidum hominem, qui nunciet, ſi ventura eſſet, & expoſitura ſuum nego-

cium

cùm Regi; & ſi cùm Carolo, tùm aliis fœderatis ſit renunciatura, &cum eo rurſus amicitiam contractura, quod Rex eam velit ſaluam & incolumē in Sabaudiam remittere, & eius ſuorumq; liberorū manere perpetuus defenſor. Hoc quoq; illi promiſſum eſt, vt deponeret ſolicitudinem, nec de fraternâ fide iubetur quicquā dubitare. Interea agitur cum præſule Geneuenſe, vt adoleſcentē Philiberti patruelem, qui in aulâ eius erat, vnà ad Regem mitteret; quod ille facere non recuſat. Traduntur Regi arx Chamberina, Montmeliana, & tertia, in qua Regina mundū muliebrem & reliquū ſuum ornatū depoſitum habebat. His omnibus ſic confectis, Amboſius mittitur vt celeriter regiam ſororē cum Philiberto filio & cum gyneceo & reliquâ familiâ deducat; & ne quid detrimenti in itinere patiatur caueat. Rex quoq; Lugduno mouens per Ligerim Turſum deſcendebat: lætatus, quod ſoror ſua cuſtodiæ erepta eſſet, & ſalua atq; libera perueniſſet in Galliā. Cumq; iam eſſet facta ꝓpinqua, aulicos ſuos illi mittit obuiā Pleſium: cū in illius conſpectū veniſſent, gratulaturi, dicebat, aduentū Principis Burgundicæ. Ipſa ſe iocosè peti intelligens: Minimè quidem (inquit) Burgundica ſum: ſed Regem Galliæ obſeruo, & ſanguine Gallico natā me eſſe glorior. Locuti inter ſe quæ vtrinq; placebant, ita tamen vt ab omni fœdere liberi eſſent, & vt inueteratū odiū erga Carolum Rex retineret. Præteritis octo diebus, Rex ſororem & eius filium cum magnifico comitatu dimittit; arces traditas & ornamenta muliebria reſtituit. Adoleſcentem etiam, quem Præſul Geneuenſis educauerat, rurſus in patriam ire iubet. *Ducis Sabaudiæ.*

Philibertus, qui iam nouem annos ſub matris tutelâ fuerat, nec ætate nec prudentiâ ſibi poterat cauere, & ſatis longè proſpicere, niſi quod magiſtratum angelico præſidio defendi certū eſt. Ad eum perdendum ſe accinxerat Geneuenſis, nam vt eum interciperet, & ditione paternâ ſpoliaret, præſidium ſibi hominū maleficiorū & perditorū ſatisfirmum comparauerat; & vt vnà cum matre Vercellas veniret, effecerat: & quod in animo habebat ſceleris etiam patraſſet, niſi Dux Mediolanenſis Galeatius inſidias intellexiſſet; qui ſimpliciſſimum & innocentiſſimum iuuenem ſuâ prudentiâ ſeruauit; & Præſulem teterrimū Turinæ incluſit cuſtodiæ; Omni eius ſcelere & flagitiis patefactis. Secuta eſt anno proximo mors Philiberti adoleſcentis præſtantiſſimi, qui obiit anno ſupra milleſimum quadringenteſimum nono & octuageſimo, cuius obitu tota ditio vehementer perturbata eſt. *Philiberto ſtruuntur inſidiæ.* 1489.

CAROLVS I.

CAROLVS Philiberti I. frater, Amedei XIII. filius. A modeſtiâ & à bonitate, & ab omni genere excellentiæ, maiorum

Dux ß Sabaudiæ. ſuorum non degenerauit: qui quamuis animo magno præditus, à rebus bellicis non abhorrebat: tamen eo ſenſu affectus videbatur, vt valdè ſtuderet ſedatis pacis actionibus. In primâ autem puericiâ cum Ludouico Marchione Salutio pernicioſa illi contentio oriebatur: nam rebellis ei fiebat, quòd eius ætatem contemneret: ideoque ob læſam maieſtatem è ditione Salutius eſt eiectus: qui tamen poſt eius obitum reſtituitur à Ludouico Sforciâ Duce Mediolanenſe. Ducatum tenuit annos ſeptem, ſublatus inuidiâ & ſcelere hominum infidorum.

PHILIPPVS III.

PHILIPPVS. III. Ludouici V. filius, duobus patruelibus ſucceſsit: fuit Comes Bageus in ditione Breſſenſi. Vxorem habuit MARGARITHAM Duci Borboniæ filiam: genuit ex eâ filios duos, PHILIBERTVM & CAROLVM: filias totidem, PHILIBERTAM, vxorem Iuliani Florentini de Medicis, cuius in epiſtolis meminit Bembus: ALOYSIAM, vxorem Caroli Comitis Angoliſmi. Cum ducatum accepit, profectæ iam ætatis fuit: Princeps pacificus, vt omnes eius maiores fuerunt, & pacis apud omnes autor, didicerat, quantum mali per bella perueniret ad plebem, & quàm difficile eſſet bella ſopire, & pacis quaſi ſerenitatem reducere. Inprimis eminuit eius induſtria in bello Gallico Caroli VIII. quod ipſe moderatus eſt ſummâ ſapientiâ; & in ſeditione Florentinâ, quâ iactata fuit familia Medicum, cùm ex vrbe eiecta eſt, & excepta à Veneris. In teſtamento ſuo tria præcipuè ſtatuit ſeruanda, primùm colendam & obſeruandam pietatem erga Deum: ſecundo loco honorem habendum & proſequendum obſeruantiâ Regem Galliæ: tertio defendendam ſummis viribus & fide patriam. Idem pollicitus eſt, & præſens obtulit Regi in obſidione Satzana. Hic celeberrimus Princeps rebus tantum præfuit annis duobus: vitâ functus eſt in vrbe Chamberinâ
1498. anno ſupra milleſimum quadringenteſimum octauo & nonageſimo. Solitus dicere fuit bellorum auctores omnes rabioſos eſſe homines, & hoſtes humani generis.

PHILIBERTVS II.

PHILIBERTVS II. cognomento dictus Pulcher, veſtigia maiorum ſecutus eſt, vxorem duxit MARGARITHAM Auſtriacam Maximiliani I. Imperat. filiam. Bello Veneto cum Rex Angliæ maximè cuperet pacem; & Achilles Craſſus Orator Pontificis inter Venetos & Maximilianum I. Imper. idque contenderent, ſummis viribus, quinque legati Veneti: Domi-

Dominicus Triuiſanus, Leonardus Mocenius, Aloyſius Malipetra, Paulus Capellus, Hieronymus Donatus, eaq; de cauſâ miſſieſſent ad Pontificem Iulium II: tandem res acta per Margaritam eſt, ſed confici non potuit: eoq; bello magnam Italia cladẽ accepit. Philibertus ſine hærede mortuus; & ſuperuixit illũ vxor. Sepultus in monaſterio extra Burgum vrbem terræ Breſſenſis, inter Margaritham Borboniam, & inter Margaritham Auſtriacam vxorem ſuam, appoſitis earum imaginibus in marmore candidiſsimo. Comites Sabaudiæ.

CAROLVS II.

CAROLVS II. Philippi III. filius, Philiberti II. frater, vxorem habuit Beatricem Regis Portugalliæ filiam, ſororem Iſabellæ Caroli V. vxoris: ex qua genuit Philibertum Emanuelem. Fuit princeps infelix: Nam & Sabaudiæ ducatu, & maximâ parte prouinciæ Pedemontanæ ſpoliatus eſt: vrbes enim atque arces eius partim expugnat, partim in deditionem accepit Franciſcus Rex Galliæ. In bello Smalcaldico vexillum aulicum Caroli V. Cæſaris geſtauit. Incidit tum temporis magna mutatio in Ducatu Sabaudienſe. Nam inter Philippum III. & eius vxorem Borboniam hac conditione contractæ nuptiæ ſunt, vt poſt mortem patris ſemper filius natu maior primatum teneret in ducatu. Genuit autem, ut diximus, Philibertum ſine hærede mortuum, & filiam Aloyſiam Franciſci Regis Galliæ matrem, qui illarum terrarum ſe dixit eſſe hæredem: & quia alius non ſit, ſe iure repræſentare, & iure ſibi ſumere hæreditatis primatum: vnde magnũ poſteà bellum conflatum eſt inter reges potentiſsimos: & prima actio fuit de Nicæâ ciuitate primariâ regionis Pedomontanæ; quam ſibi duces Sabaudienſes, ſemper vſurparunt, aut vi atque *bello*, aut inſidiis atque apertis ſeditionib. Accuſarunt prætereà Sabaudos tenere multas ciuitates, quæ Marchionibus Salutij debeantur: & quæ ad Gallicum regnum & ad Principem Delphinatem pertineant, & quæ Regis Gallici nomine ſæpè ſint repetitæ, & de quibus ſatisfactum non ſit, & de iis etiam poſt fœdus Cameracenſe.

GEORGII FABRICII
CHEMNICENSIS

ORIGINVM
SAXONICARVM
LIBER V.

DE MARCHIONIBVS MISNIÆ, LVSATIÆ, LANSBERGI, OSTERLANDIAE

COMITIBVS

VETINI, LANSBERGI, ILEBVRGI, GROIZAE, BRENAE, CAMBVRGI, ROCHLICII, LEISNICII:

DOMINIS

TERRÆ BVDSECIÆ ET PLEISSENSIS BVRGGRAVIIS ZORBECÆ.

Anno M. D. XCVII.

Viteechindus. vxor. Iulanda Com. Rochlicij

Diegremus. vxor. Boſſena C. Pleiſſenſis F. — Fridericus cælebs. — Vitechindus.

Ditmarus vxor Villa C. Nortringij F. — Robertus I.

Dedo. — Dietericus I. vxor Iutta Bonn C. Mersburgij F. — Vdo Vice rex Galliæ. — Robertus II.

Dedo vxor Disberga Diterici M. Brandeburgij F. — Fridericus. vxor Hidda B. Magdeburgij F. — Hugo Magnus C. Pariſiorum. vxor Heduigis Henrici I. Imp. filia.

Disberga vxor Alberti Com Aſcaniæ. — Dietericus II. vx. Mechtildis Echardi M. Miſnenſis filia. — Oda vx. C. Summerſenburgij. — Hidda virgo obiit. — Mildavirgo obiit. — Vdo II. — Henricus. — Hugo II. Capetus Rex Galliæ.

Dedo II. vxores eius duæ: Oda vidua Ditmari M. Luſatiæ. Adela vidua Othonis C. Orlemundi. — Hidda vxor Suatepluci D. Bohemiæ. — Gero. vxor Bertha Popponis C. Vippercenſis filia. — Thimo. vxor Vtha Othonis D. Bauariæ filia. — Fridericus Epiſc. Monaſterienſis. — Conradus. vxor Ochtildis C. Castelburgij F. — Ridachus cælebs obiit.

Dedo. Filiæ duæ. — Henricus. — Conradus. vx. Gertrudis. — Dedo. — Guntherus Ep. Citienſis. — Vilhelmus. — Dietericus. — Filiæ duæ. — Dedo vx. Bertha Vperti M. Groizenſis F. — Mechtildis vx. Geronis Com. Bauariæ. — Conradus vx. Luitgardis Alberti D. Sueniæ filia. — Bertrada vxor Beringeri C. Turingiæ.

Henricus II. Poſthumus. — Mechtildis vxor Rabadonis C. Pauebergij.

Henricus I. infans obiit. — Otho. vxor Hedvigis Alberti El. Brandeburgij F. — Dietericus. vxor eius duæ. Debrogneva Polonica, & Cunegundis Plocenſis. — Dedo vxor Mechtildis Goſvini C. Himelsburgij filia. — Henricus II. vxor Sophia Leopoldi VI. D. Auſtriæ F. — Fridericus. vxor Heduigis Dipoldi D. Boemiæ f. — Hermannus Ep. Paucbergius. — Filiæ ſex.

Albertus. vx. Sophia Frider. D. Bohem. filia. — Sophia. — Adela. — Dietericus. vx. Iutta Hermanni L. Turingiæ F. — Conradus. — Gertrudis S. Gerbſtetenſis. — Dietericus Ep. Mersburgius. — Conrad. vx. Eliſabetha Meſicon. D. Poloniæ f. — Henricus. — Goſvinus. — Philippus. — Dietericus. — Henricus. — Vlricus. vx. Heduigis D. Saxoniæ. — Conradus. — Sophia vxor Burchardi C. Querfurdij. — Otho. — Fridericus. vx. Iutta Zigenhaniæ, & Agnes Brandeburgiæ. — Sophia Ab. Quedlinburgia.

Christina vx. Hermani C. tre... Lodeburgij. — Filiæ — Henricus II primus Turingiæ Landgrauius. — Henricus. — Conradus. — Otho. — Dietericus. — Conradus. — Mechtilda vx. Alberti Elect. Brandeburgij. — Agnes vxor Henrici Palatini Rheni. — Agnes. — Henricus. — Otho. — Heduigis. — Eugenia. — Dietericus. — Henricus.

Albertus. — Dietericus Ord. Templariorum.

Conradus. vx. Eliſabeth Alberti I. Elect. Sax. f.

Otho.

VITECHINDVS.

VITECHINDVS, Regis Vitechindi cognomento Magni filius, matre SVATA Boema natus, quæ Suatana in Originibus dicitur. Vxorem duxit IVLANDAM Comitis Rochlicij filiam: quæ ei peperit FRIDERICVM, VITECHINDVM III. & DITGREMVM. Poſt ſuperatum multâ difficultate patrem, à Carolo Magno fortiſſimo Imperatore, conditiones accepit: ut aut in vinculis viuat: aut religione Chriſtianâ, qua Franci omnes vtantur, ſe inſtitui ſinat, atq; ei ſe cum populo ſuo addicat, & conceſsâ libertate gaudeat. Sacris igitur vndis baptiſmi in diœceſi Halberſtadiâ abluitur Oſteruigæ, vrbe Saxoniæ: quæ poſtea Selingſtadium nominata eſt, quòd ibidem ſalutis initium Saxones multi acceperint. Cum autem Carolo ſeſe obedientem præberet: declaratur præfectus Soraborum: & poſſeſsiones maternas Zorbecam & Budſeciam inter Salam & Albim retinet: vnde & Soraborum Landuoctum, & Zorbecæ Burggrauium, & Budſeciæ Dominum ſe nuncupauit. De rebus ab ipſo geſtis, nihil memoriæ proditum eſt: quia tota Saxonia ſubiugata erat: & Caroli poteſtate ipſe gubernabatur. Eum arcem Vitinum ad Salam, & vrbem Vitebergam ad Albim condidiſſe, in Annalibus perſcriptum eſt: & propagatam ab ipſo familiam Budſeciam, cuius Ditmarus Merſburgius meminit, nomen indicat. Conditum ſcribunt in cœnobio Vildershuſiano, quarto milliario à Bremâ Saxonicâ; quod vt verum eſt de eius patre Vitechindo, & fratre Vigberto templi eius conditore: ita de hoc Vitechindo affirmare certò non poſſum.

Burggrauij Zorbecæ & Budſeciæ Domini.

Vitechindi baptiſmus.

FRIDERICVS.

FRIDERICVS Vitechindi Budſecij primus filius, ditionem Zorbecenſem à patre accipit: eam adminiſtrauit cum iniuriâ vicinorum: ideo cum iter facientibus per agrum ſuum tributum imponeret, id pendere detrectauerunt: ipſe vias foſsis actis intercludit: & à Ludolpho agnato admonitus, ne tranſitum negaret, ferociter reſiſtit: armatusq; Saxonibus occurrens, armis opprimitur: moriturq; ſine hærede (vt eſt in Originibus) circa annum Chriſti ſuprà octingenteſimum decimo. 810

VITECHINDVS II.

VITECHINDVS Vitechindi Budſecij alter filius, Vitechindi Regis Magni nepos, prudentiâ & virtute excellens, Cum af-

Burggrauij Zorbecæ & Budſecise Domini. flictam patris fortunã, & calamitatẽ aui regno gloriâq; ſpoliati, videret; ſeque deſpici, animo alto ferre non poſſet: quod in patriâ negabatur, quærendum apud exteros putauit: ideo ſe contulit in Galliam. Erat autem Ludouici Pij Regis & Imperatoris ſumma in Saxones liberalitas, & mirifica beneuolentia: ob quam rem & inuidiam ſubibat multorum, & ante alios ſermones Gallicæ nobilitatis: quæ cenſebat gentem, & naturâ & aſſuetactione feram coërceri debere habenis, vt ait Annonius, non extolli beneficiis; ne ad rebellionem rurſus fierent animoſiores. Regis autem optimi & ſapientiſsimi iudicium honeſtius & melius fuit: qui cognita gentis integritate & fide non ſolùm illam beneuolentiam auxit; ſed ipſe etiam è ſtirpe Vitechindi Magni duxit vxorem, neptim videlicet Vitechindi, Vigberti filiam Armegardim, formâ & virtute placitam.

Vitechindi progenies. Statim vt Vitechindus ad Regem venit: & ſpontanei exilij cauſam exponit: propter vigorem & propinquitatem Comes Andegauenus declaratur: cumque vxorem Gallicam, affinis Regis monitu, duxiſſet: genuit ex eâ ROBERTVM, qui Ludouici filio Carolo Caluo, in Armoricâ militauit, & ordines honeſtos ducens bello Normanico, cum Ranulpho Aquitano oppetit in acie; relictis duobus filiis ROBERTO II. & VDONE: hic Regni Gallici (vt nunc loquuntur) Viceregis; quia tàm eius titulo, quàm adminiſtratione functus eſt, etiam conſenſu Arnolphi Imperatoris, qui illi tribuebat plurimùm: verſatus in illâ dignitate eſt penè nouennium; & pòſt mortem in æde regiâ diui Dionyſij conditus. ROBERTVS frater eius Regem Carolum Caluum in vinculis tenuit: & HVGONEM filium ſuum, Magnum Pariſiorum Comitem conſtituit: qui cum HEDVIGEM Henrici I. Imperatoris, & Ducis Saxoniæ, filiam duxiſſet vxorem: genuit ex illâ VDONEM II. & HENRICVM, qui ſine liberis defuncti ſunt; & HVGONEM CAPETVM, qui poſt Caroli VI. mortem, qui poſtremus eſt ſtirpis Carolinæ, regnum acquirit; coronatus ab Arnolpho Antiſtite Re-
985. menſe, anno ſupra noningenteſimum octuageſimo quinto: cui deinceps filius ROBERTVS III. ſuccedit, Pij cognomento ornatus. Regem HVGONEM vulgus Schaplarium nominat, à quodam pilei genere, quem Dantes Etruſcus ſcribit è lanienâ ad regnum aſcendiſſe; ſecutus vulgi quoddam commentum, & fabulam anilem aulicam, quæ in noſtrum etiam ſermonem vernaculum tranſlata eſt, plena mendaciorum

de

de viro maximo & nobiliſsimo. Expoſitâ nunc huius Vitechindi progenie, quæ apud exteros vltra centum & triginta annos in honore & flore fuit: omiſsâ reliquâ progenie Gallicâ, quæ creuit plurimùm, pergamus porrò enumerare patria: quæ vt potentiam & fortunas illorum non æquant; virtute tamen & amore pietatis, non paulò ſunt inferiora, & ad propinquorum veſtigia pulcherrima accedunt. *Burggrauij Zorbecæ, & Budſeciæ Domini.*

DITGREMVS.

DITGREMVS, Friderici & Vitechindi frater. Vxor eius BOSSENA, Comitis Pleiſſenſis in prouincia orientali filia: è quâ DITMARVM genuit, vt Origines eædem teſtantur. Hic Comitatus poſtea Aldenburgius dictus, temporibus Friderici I. Imperatoris. DITGREMVS, cùm Friderici interfecti fratris cædem pararet vlciſci, magnas Saxonibus iniurias intulit: eisque tam diu ſuperior fuit; donec Otho Dux Magnus Saxoniæ, Aucupis pater, auxilium oppreſsis ferens, ditionem Ditgremi populabundus inuaſit: cui imparem eſſe viribus ſe intelligens, ne in manus hoſtiles veniret; ad Daleminicios, gentem Sclauicam, confugit: ſed Othoni Duci vir ſtrenuus reconciliatus, ditionem ereptam recipit: & cum ipſo arma iungit contra Dalemincios, toti Saxoniæ hoſtes tum temporis infenſiſsimos.

DITMARVS.

DITMARVS Ditgremi filius, Zorbecæ Burggrauius, ſcriptis Sigeberti Gemblacenſis, Vitechindi Corbeienſis, & Conradi Visbergij celebris eſt: Princeps videlicet, illis ipſis teſtibus, diſciplinæ militaris peritiſsimus, conſilioque varius & magnus. Vxor eius VVILLA, è Comitum Nortringorum familiâ, quorum oppidum olim fuit, vbi nunc cœnobiū Munchneuburgum eſt, ad Salam ſitum, dimidio à Bernburgo milliario. Filij ſunt DEDO & DITERICVS.

Quantum ingenio & calliditate DITMARVS hic valuerit; memorabili facto declaratum eſt, eo quidem Reipublicæ tempore, quo armis tantopere iuuare non potuiſſet, etiamſi maiore floruiſſet copiâ aut potentiâ. Conradus Imperator è gente Francicâ vltimus, Henricum Aucupem Saxoniæ Ducem, qui poſt in Imperio ipſi ſucceſsit, peſsimè oderat: cumque cùm frau-

Burggrauij Zorbecæ & Budſtetæ Domini. Bellum Conradi Imp. cum Henrico Aucupe.

de tollere non potuiſſet, vſus ſcelerato artifice eſt Hattone Antiſtite Moguntino, qui venenum propinare parauerat: quod conſilium cum etiam inane eſſet, proditâ Antiſtitis maliciâ, Imperator fratrem Eberhardum virum fortem in Saxoniam mittit, qui armis opprimat Aucupem: eo enim cognomento Franci propter adoleſcentiæ ſtudium, Ducem Saxoniæ irridebant: ſed Eberhardus hoſtem contemnens, prælio grauiſsimo vincitur atque fugatur: in quo tamen Henrici ipſius virtus maximè fuit ſpectabilis; qui ſuam perij vitam & incolumitatem iam aliquoties expertus erat. Imperator interitu & clade ſuorum dolens, collecto omni robore Franciço, Saxones imparatos denuo aggreditur: Henricus Dux oppidi Groningæ, prope Halberſtadium ſiti, ſe mœnibus credit: quem cùm loco certo quaſi incluſum contineri, elabique vix poſſe legatus Imperatoris animaduerteret; ad id obſidendum ſuos hortatur: ſed illi cladis recentis nondum obliti, & fortunam metuentes, legato perſuadent, vt primùm de deditione nuncios mittat; minore enim id culpâ & periculo fieri.

Animus Henrici à pace minimè abhorrebat, quam tamen Saxones, vt ſibi infamem impedire omnibus modis cupiebant, accuſantes Francorum inſolentiam, & eorum iugum fore dicentes intolerabile: eos autem vinci poſſe conſtantiâ & virtute, prælio ſuperiori fuiſſe demonſtratum. Henricus ante oculos poſitum diſcrimen, ſeſeque minùs inſtructum cernens; ſatis benignè Francis reſpondere, & eorum arte variâ tentare animos cœpit.

Strategema Ditmari.

His actionibus DITMARVS caſu interuenit, quem Vitechindus Saxonem orientalem nominat: is Henricum ſuſpenſum atque dubium confirmat: nunciisque hoſtium audientibus, ſe adeſſe cum exercitu ingente proclamat; quoue in loco caſtra ponere, propter multitudinem hominum poſsit, in publico conſilio interrogat. Dux Saxoniæ nouo & inopinato hominis ſermone erectus, animos ſumit; nunciisque Francicis nec cedere, nec promittere vult quidquam: ex DITMARO autem quantas copias adduceret, exquirit: qui cùm (vt noſtri aiunt) vexilla; vt Corbeienſis, legiones triginta ſe poſſe producere aſſereret: nuncij communi ſententiâ dimittuntur: & ſtupore magno perculſi, vocem & audaciam in caſtris trepidantes exponunt. Franci abiecti animis, vt per exploratores rem cognoſcerent, non ſatagunt: ſed

ſed de obitu cogitantes obſidionem ante ſolis exortum ſoluunt, caſtraque & impedimenta relinquunt. Ditmarus ne vnâ quidem aut alterâ cohorte ſeptus, ſed cum quinque tantum comitibus aduenerat: verùm ſuâ prudentiâ, & Henricum periculo liberauit & populatione Saxoniam, propè redditâ ſibi paternâ ditione cumulatè gratiam tum refert. Factum hoc eſt ſupra annum noningenteſimum decimo ſexto. 916.

Burggrauij Zorbecæ, & Budſeciæ Domini.

Magna poſt id factum aſtutum Ditmari auctoritas fuit: & eius operâ atque fide temporibus illis difficilimis Henricus Imperator ſæpiſsimè eſt vſus: qui pacatis Francis populos Sclauicos propemodum omnes iam ſubegerat: inter quos Redarij, nouæ defectionis autores, excitis ducentis militibus hominum, ſubitam irruptionem faciunt in Saxoniam, & oppidum Valsiſlebam ciuibus trucidatis, in cineres redigunt. Erat electus contra Redarios Bernardus Marchio Luſatius, vir ſtrenuus; eique Ditmarus Budſecius ſocius adiunctus: qui exiguis copiis cum ingenti multitudine congreſsi, turbatis Slauorum ordinibus, & pulſo in fugam eorum exercitu, inſignem reportant victoriam: anno ſupra noningenteſimum trigeſimo primo, vt ſcribit Gemblacenſis; die Nonarum Septembrium, vt Ditmarus Mersburgius. 931.

Slauicum bellum.

Prælium commiſſum ad vrbem Linichinum, vt Corbeienſis. Pedites Slauorum occidione occiſi: equites aut capti, aut in paludes fugati, cum dedecore ſine nocumento hoſtium, pereunt. Poſt prælium captiuo nulli aut venia data aut vita conceſſa eſt.

Secutum eſt poſt triennium ingens illud prælium contra Vngaros in agro Mersburgio, cui Ditmarus etiam interfuit: & paulò poſt, plenus gloriâ atque celebritate, vitam finiuit, vt Viglius annotat, anno ſupra noningenteſimum quadrageſimo. 940.

Bellum cum Vngaris.

DEDO.

DEDO Ditmari Burggrauij primus filius, interfuit ludis equeſtribus, quos Henricus Auceps celebrauit prope Magdeburgum in Inſulâ Albis, anno ſupra noningenteſimum trigeſimo octauo. 938.

DITERICVS.

DITERICVS, Ditmari ſecundus filius, Budſecius: ma-

Burggrauii Zurbecæ. & Domini Budſeciæ. gnæ, vt Vanco; egregiæ, vt annales Lauterbergi, vir libertatis. Vxor eius IVTTA Bionis Comitis Mersburgij, non Vuaſſerburgi (vt Lazius) filia, genuit ei DEDONEM & FRIDERICVM. Bernardo Duci Luneburgico, & Diterico Marchioni Brandeburgio contra Slauos militauit. Bolislao etiam Duce Boëmiæ Miſniam vaſtante, cum Rochlicio & Vurcinenſe Comitibus ſeſe oppoſuit; ſed magis animosè quàm feliciter: nam à Saxonibus vicinis, quorum opem implorauerant, tardiùs defenſi ſunt, cùm ditionem iſtorum duorum Comitum Boëmi penè totam vaſtaſſent. Peruenit autem Ditericus ad iuſtam ſenectutem. Ab hoc annales Lauterbergi ſuum habent initium. In Originibus legitur, victos ab eo Dalemincios, & eorum regionem cum nominatam primùm eſſe Miſniam.

FRIDERICVS.

FRIDERICVS Diterici minor natu filius; Vxor eius HIDDA, Burggrauij Magdeburgij filia: ex quâ procreauit ODAM, HIDDAM, & MILDAM; prima nupſit Alberto Pincernæ Sommerſenburgio: alteram Burggrauij Miſnenſis coniugem fuiſſe, ſcribit Lazius, cum filiam Burggrauij ſcribere deberet. Tradunt Origines atque Annales vtranque Hiddam, & Mildam, medio ætatis flore adoleſcentulas obiiſſe. Budleciæ dominus, teſte Ditmaro Mersburgio, & Annalibus Lauterbergi, Idem Ileburgi & Seuſelitij poſſeſsiones, ab Othone Magno Imperatore accepit, adhuc propemodum adoleſcens, vt in Originibus ſcriptum eſt: & primus è familiâ Budſeciâ Miſnæ fuit Burggrauius, vt in Annalibus. Daginoni Antiſtiti Magdeburgio, ſummæ apud Henricum II. Imp. auctoritatis cariſsimus fuit: & cum Vualthardo eiusdem ſucceſſore, ad Reginam Cunegundim proficiſcens Mersburgum; in via Antiſtitem patronum mor[illegible]mittit: cuius obitu vehementer perturbatus eſt. Cum prolem non haberet maſculam: Ileburgum fratris ſui filio legauit Diterico, conſenſu Imperatoris. Obiit Ilenburgi, vt Annales Vurcinenſes; die profeſto Epiphanias, vt Lauterbergij & Veterocellenſes: anno ſupra milleſimum decimo ſeptimo,
1017. vt Ditmarus. Peruenit ad grandem admodum ætatem: ab Imperatoribus Othonibus & Henrico II. propter fidem & prudentiam in honore habitus.

DEDO

Burggbauij Zorbecæ, & Domini Budſecij.

DEDO.

DEDO. Diterici primus filius, Budſecius, Comes Vitini, à pueritiâ educatus à Ridaco Comite Mersburgio & Marchione Miſnenſe, qui cognomento Diues appellatus eſt: adoleſcens animi ferocis & magnarum virium. Vxor eius DITBERGA Marchionis Diterici Brandeburgij filia: quæ cùm Troiamini Mersburgio, cum marito intereſſet; alterum præmium certaminis, è ſuâ manu Diterico Comiti Beichlingio porrigit. Filius eius DITERICVS, & DITBERGA filia: quæ ætate effætâ collocatur Alberto Comiti Aſcanienſi: qui quamuis ſexageſimum eſſet egreſſus ætatis annum: iunior tamen Comes, propter natum maiorem tunc in viuis agentem, dictus eſt. Plures Dedonis liberi, nec à Ditmaro Mersburgio, nec à Conrado Lauterbergio memorantur.

A Bolislao Duce Boemiæ euocatus, contra Othonem III. Imp. ei militat: factusque copiarum externarum Dux diœceſim Citicienſem vaſtat: Hugonem præſulem eiicit: nec Mersburgiam intactam relinquit: vndè cum reliquâ præda Iuttam quoque matrem abducit. Cum in eo animus magnus eſſet, & in victoriis felix haberetur: in gratiam Imperatoris reſtituitur: eique factus familiaris, inter duces præcipuos numeratur. Bione Comite Mersburgio auo ſuo, in prælio interfecto, & defuncto ſine hærede, prouinciæ eius partem, quæ Vippera, Sala, Salza fluuiis, & Villera riuo contenta eſt, conſequitur; fauente ipſi Giſelero Antiſtite Magdeburgio: qui vt virum fortem magis etiam haberet deuinctum: quod ipſe culpâ ſuâ amiſerat, maiores eius obtinuerant beneficio Imperatorum, vt Zorbecæ Burggrauij dicerentur; eam dignitatem hæreditariam & ipſi, eiusque fratri Friderico efficit. Erant in eo impetus magni: & dicebatur præ inſolentiâ clàm malè cogitare Imperatori, & malè apertè multis facere.

Imperatorum mos erat, vt diebus ſolennibus ac certis, relictâ rerum ciuilium curâ, ſacris vacarent: eum morem religioſe obſeruans Henricus II. Pentecoſten agebat Magdeburgi. Dedo ſuſpectus ei factus, quòd eius vitæ inſidias tenderet; cùm auctorem calumniæ cognouiſſet Beringerum Marchionem Ballenſtadium: ita grauiter accuſationem in eum retorſit, vt penè gratiâ Cæſaris, & fortunis omnibus excidiſſet: idque eſſet etiam perfectum Dedonis pertinaci inſtinctu: niſi

Marchiones Luſatiæ & Lausbergi.

morbus eius ſubitus conatum violentum impediiſſet: & Burchardus Saxoniæ Palatinus, cui erat cognitio mandata, ſponte duxiſſet negocium.

Beringerum deinceps Dedo non deſtitit inceſſere conuiciis, & factis lædere, vbicunque eſſet occaſio. nam eius oppidum Volmerſtadium ad Albim infra Magdeburgum, immiſſo inopinato milite, ſpoliat atque incendit. Beringeri filius, quem patrio nomine etiam Beringerum Ditmarus, Berizonem annales Lauterbergi nominant, & fortunâ patris, & calamitate ciuium motus, non immeritò: quomodo Dedonem fraude agentem, fraude opprimeret, cúm cognato ſuo Friderico Comite Summeringio deliberat: nam bello illum aperto aggredi non poterant, nec audebant: quia & potentiâ & gratiâ ipſis plus valebat. Dedonem igitur Tangermundam (à Tangeri fluminis oſtio vrbem nominatam) venientem, non procul à Moſa pago, cum viginti equitibus excipiunt: erat autem ab equitatu Dedo plus duplo inſtructior. In primo conflictu pugnatur acriter; ſed Dedonis miniſtri, ſubito inſultu territi, minus fortiter dominum defendunt: qui cum Egilhardo primæ nobilitatis viro interficitur. Id ſui cernentes, fugam ſtatim capeſſunt: qui multitudine facilè hoſtes ſuperaſſent, ſi cædem domini auſi fuiſſent vindicare.

Diem Chriſti natalem Imperator Poledæ agebat: vbi Ditericus occiſi Dedonis filius homicidam Beruizonem accuſat: qui contra ius gentium, in itinere more graſſatoris inſultum fecerit. Quamobrem à Rege Principum conſenſu proſcribitur, eique bona patria adimuntur: quæ cum antea propemodum amiſiſſet Dedonis contentione; nunc iuſtiſsimâ de cauſâ eis priuatur. Ea autem tradita ſunt Bernardo auunculo eius poſſidenda. Hoc caſu, vir alioquin præſtans indignè vitâ priuatur.

DITERICVS.

DITERICVS Dedonis filius, vir fortis & præclarus. Vxor eius MECHTILDIS, Echardi Marchionis Miſnenſis, Turingiæ, Saxoniæ filia; nata è Suanhildi, Ditmari Luſatiæ Marchionis viduâ. Ex eâ genuit filios ſex, FRIDERICVM, DEDONEM, THIMONEM, GERONEM, CONRADVM, RIDACVM: filiam vnam HIDDAM, Suatepluco Duci Boëmiæ nuptam; quorum filius VOLCHERVS Patriarcha Aquileienſis, qui in noſtris Annalibus Guntherus appellatur.

Hic

Hic Princeps Henrici II. Imperatoris voluntate atque gratia Comitatum Ileburgium, Friderici patrui ſui defuncti, accipit: nec non arcem eiuſdem Suſelitium, vt Ditmarus. Literæ perſcriptæ ſunt in conuentu, quem Alſtetam indixerat Imperator, ad ſedandas ſimultates & turbas inter Saxonicam nobilitatem, quæ erant ipſo abſente exortæ. Bellis interfuit Polonicis & Boëmicis: quæ Meſico Rex iniuſtè & cupidè; Boliſlaus Dux exul, pro regno patris repetendo, iure ducere videbatur.

Burggrauij Zorbicæ, & Budſechi Domini.

Factum id eſt non ſine clade harum regionum: in quibus externæ illæ copiæ verſatæ ſunt, cùm Imperator bellis grauioribus foris detineretur. Quamuis autem Ditericus filiam Echardi haberet, qui initiò rebellaſſet Imperatori atrocius, quàm hoſtes alij: tamen vt in multis, ita etiam in hâc causâ bonitas Imperatoris perſpecta eſt, vt obliuiſceretur iniuriæ: tum, & eos augeret beneficiis, quos aduerſarios ſenſerat: nam mutatâ voluntate ſtultâ reſipiſcebant; & imperij dignitatem promouebant pro viribus. Vndè etiam vxoris eius CVNEGVNDIS precibus, ab Imperatore Marchiam Lansbergiam Ditericus impetrauit. De ſingulis eius filiis deinceps ordine dicam: poſtremo autem loco de Thimone, à quo ſtirps Ducum noſtrorum clara & illuſtris propagatur.

FRIDERICVS PRÆSVL.

FRIDERICVS Diterici primus filius, maioris Eccleſiæ Magdeburgiæ Præpoſitus; vt genere clarus ita literis, moribus, multisque virtutibus ornatus fuit: qui cùm collegij conſenſu electus eſſet Antiſtes; ſuſpectus eſt Henrico IV. Imperatori factus, Saxonibus iniquiſsimo. Itaque veritus, ne primæ nobilitatis & ingenij excellentiſsimi vir, in populo ſuo nimis potens fieret, electionem impedit; honorisque ſpecie Præſulis Monaſterienſis ei dignitatem defert: in ſedem verò Magdeburgiam collocat Vuernerum Comitem Sonnebergium, fratrem Annonis Antiſtitis Colonienſis, & nepotem Burchardi Halberſtadij, qui tum omnia in aulâ poterant.

Quamuis autem Fridericus illatam ab Imperatore, vniuerſam tum Saxoniam armis turbante, iniuriâ facilè vlciſci publico

Marchiones Luſatiæ & Lansbergi.

in tumultu potuiſſet: memor tamen officij ſui, illam religioſâ modeſtiâ pertulit; nec patriæ dolore aut gemitu ſuum ius, quod electione obtinuerat, ſtatuit eſſe perſequendum. Eccleſiæ Magdeburgiæ, è quâ eiectus erat, iugera agri duodecim aſsignauit: & Monaſterienſi donauit prædia Gerbſtadiana: reddens videlicet pro in juriis beneficia, & bonis paternis augens reditus Eccleſiaſticos.

Obiit Monaſterij tranquillè: ſepultus extra vrbem in monte, æde diui Mauricij ſacrâ: quam ipſe magnificè exornauerat. Æmuli ipſius miſerè intereunt: Vuernerus enſe cæditur in prælio: ANNO mortuus fertur deſperatione.

DEDO I.

Dedonis matrimonium & liberi.

DEDO I. Diterici II. filius ſecundus, poſt obitum ditionem Othonis Luſatiæ Marchionis, Ditmari pronepotis, qui ſine prole deceſſerat, obtinet beneficio Imperatoris. Fuit igitur DEDO Marchio Luſatiæ, item Lansbergi: & Comitatus poſſedit Ilenburgium, Brenenſem, Camburgium; è Budſecus potentiſsimus. Vxores duas habuit: primam ODAM Ditmari II. Marchionis Luſatiæ viduam: ex quâ genuit DEDONEM filium, ADELHEIDIM & AGNETEM filias. ADELHEIDIS nupta fuit Hermano, vt Lauterbergij vocant annales; Erneſto, vt Miſnenſes; Bauariæ Marchioni. AGNES in cœnobio Quedilnburgio educata, & literis erudita; tradita eſt Friderico Comiti Gozecenſi, Palatino Saxoniæ. Huius Palatini vxorem Agnetem Comitis Vinarienſis filiam fuiſſe in Annalibus iisdem perſcribitur: qui ſi veri ſunt, duas ille vxores habuit cognomines, hanc Turingicam, alteram Miſnenſem. Altera vxor Dedonis, ADELA vidua, origine Brabantina, antea Othoni Comiti Orlemundano, vel (vt Lambertus eum nominat) Turingiæ Marchioni nupta, Henrici & Reineri Comitum Louanienſium ſoror: ex eâ genuit DEDONEM, CONRADVM, HENRICVM.

Ducta autem in matrimonium Adela: vt mariti eius demortui ditione potiretur, operam dabat: nullus enim ei relictus hæres erat: idque faciebat inſtante coniuge, & beneuolis Turingis: ſed Imperator, Saxonum libertatis hoſtis, metuens viri fortis & gratioſi potentiam, conſentire noluit. Mariti animum cupidum, magis magisque incitabat Adela, quouis viro (vt Lambertus

bertus ſcribit) animoſior: & Turingi, Imperatori iracundi, quia Sigbertum Antiſtitem Moguntinum defenderet, exactionibus importunum atque iniquum, Dedonis cauſam approbabant. Anno igitur ſupra milleſimum ſexageſimo nono in Turingiam exercitum Imperator ducit; & præcipuum adiutorem habet Moguntinum: qui odium ſuum in illam gentem priuatum, cupiebat publicâ belli occaſione vlciſci. Turingi multò veriores & rectiores Antiſtite Regem per legatos adeunt: ſuam æquitatem & rogata exponunt: leges priorum Regum Antiſtitumque obſeruaturos ſe ſponte offerunt: nouas decimas, nec ciuili iure neque ritu eccleſiaſtico debitas, ſoluere nolle ſe profitentur; aut ſi armis cogantur, armis repugnaturos: ſatius eſſe mori, quàm cogi ad conditiones iniquas: quibus & patrum auctoritas violetur, & ipſorum fides & integritas laboret, & exhauriantur fortunæ.

Marchiones Luſatiæ & Landsbergi *1069.* *Bellum Henrici IV. Imp. contra Turingos.*

Imperator ſimulatè reſpondet, & eſſe ſecuros iubet: vetus ius ipſos obtenturos promittit: & pollicetur auxilia, ſi neceſſe ſit. Erant in Turingiâ duo præſidia Marchionis; Schidingum, antiqua olim ſedes Regum Turingorum; & Bichlingum, vnius e XII. viris Saxoniæ domicilium: illud capit deditione, hoc armis expugnat: quibus redactis in poteſtatem, terrorem iniicit tantum: vt Dedo ſe fore Regi ſubditum, ſponderet; & rebellionis cauſâ, ſuis aliquot prædiis ſpoliaretur. Turingi decimas dare iubentur, addito verborum ludibrio; non quòd eas deberent, ſed ne magis irritarent Antiſtitem. Erat publicè ſedatum bellum: & excuſſa arma de manibus: ſed animi fremebant indignatione & iniuriis. In Dedonem etiam filius ipſius incitatus eſt, patri cognominis; qui infeſtiùs acerbiusque quàm alius quiſpiam eâ tempeſtate, eſt patrem inſecutus: ſed diuina vindicta ſtatim eum miſerabiliter ſuſtulit pudendâ & non virili morte.

Anno ſupra milleſimum octuageſimo tertio, cùm Goslarienſi conuentu, Saxonicos Præſules & Principes contemtui habuiſſet Imperator, totum enim diem fruſtra ad palatium expectãtes deſederant: Dedo, ne ſubitò deficerent, & iracundiâ aliquid, cuius eos paulò pòſt pœniteret, facerent, ſuâ auctoritate ac prudentiâ reprimit atque continet. 1083.

Conuentus Goslarienſis

Initum poſtea à Saxonibus conſilium eſt conuentu Nocmerslebi, vt Ditmarus ſcribit: quo de Imperatoris iniuriâ & ſuis miſeriis conſultantes, bellum decernunt; in quo conuentu etiam

Conuentus Nocmerslebianus.

Marchiones Luſatiæ & Landsbergi

Dedo conqueſtus eſt, quod quibuſdam prædijs ac oppidulis ſpoliatus eſſet nullâ ſua culpâ, ſed Imperatoris ſuperbiâ. Itum in eam ſententiam eſt, vt Hartesburgum præſidium oppugnaretur: in qua expeditione DEDO propter virtutem inter duces nominatiſsimus fuit. Nam vt non temerè ſuſcipiendum eſſe bellum duxerat: ita ſuſceptum fortiter adminiſtrandum ſuadebat.

Oppugnatio Hartesburgi.

Secutus eodem anno conuentus eſt indictus ad XIII. Cal. Octobris Gerſtungam: in quo de compoſitione cum eſſet peractum; DEDO Imperatori conſtantiſsimè fidem ſeurat: cui etiam generoſæ indolis minimum natu filium Henricum conſenſu vxoris, mittit obſidem.

Conuentus Gerſtungenſis.

Ruthenorum Rex à fratre pulſus ad Imperatorē petendi auxilij cauſâ confugerat: cumq; munerib. & pollicitationibus animos aulicorũ deuincijſſet: Dedo iubetur Imperij nomine illũ in regnum reſtituere. Ruthenus in Pruſsiā vsq; cum milite Germano progreſſus; non gratiâ quidem Imperatoris, ſed ſuorum popularium fide deſtituitur. Imperator id fore ſuſpicatus, propter gerendi belli difficultatem & locorum diſtantiam, Dedonem & Saxones periculo obiecit manifeſto: vt quos armis non poſſet ſubigere, eorum vires fraude frangeret, aut infamia minueret dignitatem. Id poſt mortem Dedonis facto declarauit; eius enim filio paternam poſſeſsionem adimit: Luſatiamq; & Miſniam Vuoteslao duci Bœmiæ, qui ſibi contra Saxones militauerat, ne ſtipendia ſolueret benemerito, mercedis loco tradit. Nunc antequam ad reliquos Diterici filios perueniatur, Dedonis huius ſtirpem perſequi neceſſe habeo.

DEDO II.

DEDO II. Marchio Luſatiæ & Lansbergi, Dedonis è primâ vxore Odâ filius degener. Bello Turingico, quod pater eius, vt iam dixi, communi conſenſu mouerat, partes aduerſarias adiuuit; ſocius Imperatori contra patrem. Vix autem vllus tum hoſtis acrior & vehementior fuit in quenquam, quàm iſte adoleſcens in eum, à quo vitæ & lucis originem acceperat. Exacto autem eo bello, magna illa gratia, quâ floruit, apud jmperatorem excidit: indole certe magnanimitatis eximia, & laude dignâ, ſi eam contuliſſet ad pietatis & iuſticiæ ſtudium. Æſtu enim ambitionis & inanis gloriæ quaſi abreptus omnia iura violauit: & inſidias patri indigniſsime tetendit. Factũ itaq; eſt, cũ ad naturæ opus in conclaue ſeceſsiſset, vt haſta per poſteriorem corporis partem traijceretur manu (vt Vrsbergius ſcribit) ſui miniſtri

conſilio.

vulgus ſuſpicabatur, Adelæ matris nouercæ. Conſtat inprimis Eccleſiaſticos eius morte gaudio perfuſos, Lamberto teſte; quia metuebant eũ, qui ambitione patri non pepercisset: nec Eccleſiaſticis bonis, quibus ad augendam ditionem inhiabat, eſſe parſurum. nam ad iſtas cupiditates acceſſerat ingens hominis audacia, & animus intrepidus. Attilæ Gothi gladium dono acceperat ab Othone Bauariæ Duce exule, monumentum perpetui inter ipſos fœderis: eundem Bauarus acceperat à Reginâ Vngariæ, quòd filium ipſius Salomonem meminerat eius ſuaſu ac beneficio in regnum reſtitutum eſſe. Dedone interfecto, idem gladius ad Imperatorem defertur: qui eum donat conſiliario & familiari ſuo Leopoldo cuidam Mersburgio: ſed hic in comitatu Imperatoris, in oppido Vtenhuſio de equo lapſus, gladio illo euaginato vulneratur, & ſubitò extinguitur: & eodem itinere Herueldiam deportatur ad ſepulturam. De gladio iſto plura Lambertus. *Marchiones Luſatiæ & Landsbergi.*

DEDO III.

DEDO III. alter Dedonis ex Adelâ filius, primâ ætate obiit.

CONRADVS.

CONRADVS ſecundus Dedonis filius ex Adelâ coniuge, hic ſtudioſus præclari nominis, & ſecutus caſtra, à Ruthenis paganis occiditur; vt annales tradunt Lauterbergi.

HENRICVS.

HENRICVS, tertius Dedonis ex Adelâ filius, Marchio Luſatiæ poſt obitum patris hæres fuit. Vxor eius GERDRVDIS Ducis Brunſuigi, & Saxoniæ Marchionis filia: è qua vnum tantùm filium, & eum poſthumum peperit. Imperatori matris permiſſu pater obſidem eum tradit. Committitur autem ipſe, & Vtho Marchio Stadenſis ſeni Eberhardo Comiti Ellenburgio, cui plurimùm Imperator tribuebat. Pueri ad Imperatorem abducti, cum vigorem quendam antiquæ nobilitatis Saxonicæ præ ſe ferrent: Rex liberaliter atque etiam indulgenter haberi mandat: cùm propter ætatem teneram (infra enim pubertatis annos erant) tùm propter generis amplitudinem: nolebat enim aut ſeuerioris cuſtodiæ moleſtiâ, aut inertis otij conſuetudine, natos ad res magnas animos, debilitari aut corrumpi. Ellenburgius cum æqualibus aliis eos ludere & equitare permittit. Ipſum etiam parentes arte conciliabant, vt leniret puerile deſiderium ſuâ facilitate: idque ab eo non difficulter eſt impetratum. Adhibitis mi-

 niſtris

Marchiones Luſatiæ & Landsbergi

niſtris cuſtodibus non in ipſâ ſolum arce, ſed extra muros etiam, ſe cum ſociis vt exercerent, quia de tali ætate nihil ſuſpicabatur, concedit: quod cum penè quotidiè fieret: conſuetudo fiduciam, fiducia ſecuritatem, puerorum inſpectoribus attulit; ita vt multum de diligentiâ cuſtodiæ remitterent: pueri vbicunque ſpacium ſolitudinis datum, deſiderium parentum teſtari, fortunam ſuam conqueri, mutuis ſeſe adhortationibus animare, vt pro libertate aliquid auderent; ſeſeque maiorum virtutis probarent non eſſe degeneres.

Conſilium ipſorum occaſio mirabilis adiuuat. Venatum enim Ellenburgius exiens, ire ſecum adoleſcentes iubet: cùmque intenti omnes, vt fit, ſtudio ferarum perſequendarum eſſent, ratio puerorum in illo diſcurſu non eſt habita: illi relictos ſe in ſolitudine cernentes, nihil morati, equis admiſsis in ſiluam denſiſſimam ſeſe proripiunt: ignarique locorum, quò fortuna ferebat, animosè contendunt. Superatis ſiluæ difficultatibus ad fluuium Mœnum perueniũt, piſcatori fortè oblato perſuadent, vt ſe Moguntiam transuehat: nacti in ripa hoſpitem, eum orant, vt Antiſtiti Siffrido ſignificet ſuorum cognatorum aduentum: ipſum inſuper promiſsis onerant, ne quid cuiquam præterquam Antiſtiti enunciet. Interea Ellenburgius fugientes e ueſtigio ſecutus aduertat, edoctusque quâ in domo lateant, hoſpiti mortem, tectis incendium minatur, niſi fugitiuos illos reddat. Vicini rei nouitate, & impetu Ellenburgij exciti, accurrunt: quidam legato Imperatoris, nautæ & agreſtes hoſpiti auxilium ferunt: nec ille fremere atque minitari, nec aduerſa pars reſponſare atq; tumultuari deſiſtit. Delato ad Antiſtitem de inſolitâ turbatione nuncio, Conradum Lucelburgi Comitem, familiarem ſuum, ad ſedandum motum feſtinare iubet: is furorem Ellenburgij reprimit; & pueros ē manibus eius eripit, atque Antiſtiti ſiſtit: qui indolem admiratus, benigno & honorifico excipit hoſpitio; & ne quid illis inſidiarum noceret, cum certo & firmo comitatu, pa-
1076. rentibus remittit. Liberati hoc modo ſunt anno ſupra milleſimum ſeptuageſimo ſexto; vt prolixè ſcribit Lambertus, quem penè ad verbum narrando ſecuti ſumus. Neque de Henrico aliud memoriæ proditum eſt, quod ſciam; niſi quod eum ſuorum temporum ditiſsimum fuiſſe Marchionem, memoriæ prodidit Conradus Vrsbergius. Cùm iam in Henricum IV. ipſius conſpirare cœpiſſet filius: princeps iſte diem ſuum obiit, anno ſupra
1103. milleſimum centeſimum tertio, in arce ſuâ Ileburgia.

HENRI-

HENRICVS II.

Marchiones Luſatiæ & Lansbergi.

HENRICVS, II. Henrici Luſatiæ & Ileburgi Marchionis, filius (vt dixi) poſthumus, pater enim moriens vxorem prægnantem reliquerat. Rumor de matre eius improbus paſſim differebatur, ipſam verè non eſſe grauidam: quem vt falſum argueret, & ignominiam auerteret; matronis aliquot nobilibus, & mariti defuncti conſiliariis honeſtioribus, ventrem nudatum oſtendit. Nato iam infante, nouam aduerſarij ſpargebant calumniam: ſuppoſitum videlicet eſſe coci filium, cum ipſa filiam fuiſſet enixa. Hæc calumniæ audaciâ cauſa belli ciuilis inter agnatos poſtea extitit.

HENRICVM pubertatis annos nondum planè egreſſum, patriæ pericula ingentia excipiunt. Miſna enim oppidum, quod paulò antè dominis propriis ereptum erat, Henricus IV. Imperator Vratislao Regi Boemiæ de integro donat: cui Rex præfectum dedit & gubernatorem, Vipertum Peganum, Marchionem Oſterlandiæ, generum ſuum, ſpectatæ virtutis virum. Qui Henricum defendebant amici, eam donationem affirmabant eſſe irritam: cumque de ſententiâ non decederent, Imperator nouum Miſnenſibus bellum mouet: eoſque duplici exercitu inuadit: vt iuſtos dominos planè eijceret, ſuis eam prouinciam adiutoribus diſtribueret. Per Albim deſcendunt Rex Vratislaus, & eius frater Otho, cum copiis Morauicis, & Boemicis; & ad Mildam fluuium caſtra ponunt, Albertus Antiſtes Moguntinus, & Vipertus Marchio. Inter vtrunque exercitum, Miſnenſibus opitulantes, Saxones erant: quorum Dux Lotharius fuit Supplinburgius Comes, qui paulò pòſt imperauit. Is ne agmina hoſtium coniungerentur, ſummò ſtudio prouidebat: cumque alterutram inuadere aciem periculoſum putaret; moram trahens, & occaſionem expectans, ſeſe locis tutis continet: duplici curâ ſolicitus, ne aut hoſtiles copiæ ſe in vnum congregarent, aut ipſe à parte vtraque intercluderetur. Boemus Guozedecum præſidium, paucos ante annos ad Miſnenſes vexandos extructum tenebat; & armis congredi verebatur; nec ad ſocios adiungere ſe poterat, propter Saxonum terrorem & vigilantiam.

Henrici IV. Imp bellum contra Miſnenſes.

Miſsis igitur in caſtra Saxonica legatis, ſe excuſat; quòd non odio priuato, ſed Imperatoris mandato, ad Vipertum defendendum arma ſumſerit: petit, vt exercitum reducant, &

Burggrauij Zorbecæ & Budiſciæ Domini.

Bellum Conradi Imp. cum Henrico Aucupe.

detollere non potuiſſet, vſus ſcelerato artifice eſt Hattone Antiſtite Moguntino, qui venenum propinare parauerat: quod conſilium cum etiam inane eſſet, proditâ Antiſtitis malitiâ, Imperator fratrem Eberhardum virum fortem in Saxoniam mittit, qui armis opprimat Aucupem: eo enim cognomento Franci, propter adoleſcentiæ ſtudium, Ducem Saxoniæ irridebant: ſed Eberhardus hoſtem contemnens, prælio grauiſsimo vincitur atque fugatur: in quo tamen Henrici ipſius virtus maximè fuit ſpectabilis; qui ſuam perij vitam & incolumitatem iam aliquoties expertus erat. Imperator interitu & clade ſuorum dolens, collecto omni robore Francico, Saxones imparatos denuo aggreditur: Henricus Dux oppidi Groningæ, prope Halberſtadium ſiti, ſe mœnibus credit: quem cùm loco certo quaſi inclusum contineri, elabique vix poſſe legatus Imperatoris animaduerteret, ad id obſidendum ſuos hortatur: ſed illi cladis recentis nondum obliti, & fortunam metuentes, legato perſuadent, vt primùm de deditione nuncios mittat; minore enim id culpâ & periculo fieri.

Animus Henrici à pace minimè abhorrebat, quam tamen Saxones, vt ſibi infamem impedire omnibus modis cupiebant, accuſantes Francorum inſolentiam, & eorum iugum fore dicentes intolerabile: eos autem vinci poſſe conſtantiâ & virtute, prælio ſuperiori fuiſſe demonſtratum. Henricus ante oculos poſitum diſcrimen, ſeſeque minùs inſtructum cernens, ſatis benignè Francis reſpondere, & eorum arte variâ tentare animos cœpit.

Stratagema Ditmari.

His actionibus DITMARVS caſu interuenit, quem Vitechindus Saxonem orientalem nominat: is Henricum ſuſpenſum atque dubium confirmat: nunciiſque hoſtium audientibus, ſe adeſſe cum exercitu ingente proclamat; quoue in loco caſtra ponere, propter multitudinem hominum poſſit, in publico conſilio interrogat. Dux Saxoniæ nouo & inopinato hominis ſermone erectus, animos ſumit; nunciiſque Francicis nec cedere, nec promittere vult quidquam: ex DITMARO autem quantas copias adduceret, exquirit: qui cùm (vt noſtri aiunt) vexilla, vt Corbeienſis, legiones triginta ſe poſſe producere aſſereret: nuncij communi ſententiâ dimittuntur: & ſtupore magno perculſi, vocem & audaciam in caſtris trepidantes exponunt. Franci abiecti animis, vt per exploratores rem cognoſcerent, non ſatagunt: ſed

ſed de obitu cogitantes obſidionem ante ſolis exortum ſoluunt, caſtraque & impedimenta relinquunt. Ditmarus ne vnâ quidem aut alterâ cohorte ſeptus, ſed cum quinque tantum comitibus aduenerat: verùm ſuâ prudentiâ, & Henricum periculo liberauit: & populatione Saxoniam, propè redditâ ſibi paternâ ditione, cumulatè gratiam tum refert. Factum hoc eſt ſupra annum noningenteſimum decimo ſexto. 916.

Burggrauij Zorbecæ, & Budſeciæ Domini.

Magna poſt id factum aſtutum Ditmari auctoritas fuit: & eius operâ atque fide temporibus illis difficilimis Henricus Imperator ſæpiſſimè eſt vſus: qui pacatis Francis populos Sclauicos propemodum omnes iam ſubegerat: inter quos Redarij, nouæ defectionis autores, excitis ducentis militibus hominum, ſubitam irruptionem faciunt in Saxoniam, & oppidum Valtisleбam ciuibus trucidatis, in cineres redigunt. Erat electus contra Redarios Bernardus Marchio Luſatius, vir ſtrenuus, eique Ditmarus Budſecius ſocius adiunctus: qui exiguis copijs cum ingenti multitudine congreſſi, turbatis Slauorum ordinibus, & pulſo in fugam eorum exercitu, inſignem reportant victoriam: anno ſupra noningenteſimum trigeſimo primo, vt ſcribit Gemblacenſis; die Nonarum Septembrium, vt Ditmarus Merſburgius. 931.

Slauicum bellum.

Prælium commiſſum ad vrbem Linichinum, vt Corbeienſis. Pedites Slauorum occidione occiſi: equites aut capti, aut in paludes fugati, cum dedecore ſine nocumento hoſtium, pereunt. Poſt prælium captiuo nulli aut venia data aut vita conceſſa eſt.

Secutum eſt poſt triennium ingens illud prælium contra Vngaros in agro Merſburgio, cui Ditmarus etiam interfuit: & paulò poſt plenus gloriâ atque celebritate, vitam finiuit, vt Viglius annotat, anno ſupra noningenteſimum quadrageſimo. 940.

Bellum cum Vngaris.

DEDO.

DEDO Ditmari Burggrauij primus filius, interfuit ludis equeſtribus, quos Henricus Auceps celebrauit prope Magdeburgum in Inſulâ Albis, anno ſupra noningenteſimum trigeſimo octauo. 938.

DITERICVS.

DITERICVS, Ditmari ſecundus filius, Budſecius: ma-

Burggrauii Zorbecæ & Domini Budſeciæ.

gnæ, vt Vanco; egregiæ, vt annales Lauterbergi, vir libertatis. Vxor eius IVTTA Bionis Comitis Mersburgij, non Vuaſſerburgi (vt Lazius) filia, genuit ei DEDONEM & FRIDERICVM. Bernardo Duci Luneburgico, & Diterico Marchioni Brandeburgio contra Slauos militauit. Bolislao etiam Duce Boëmiæ Miſniam vaſtante, cum Rochlicio & Vurcinenſe Comitibus ſeſe oppoſuit; ſed magis animosè quàm feliciter: nam à Saxonibus vicinis, quorum opem implorauerant, tardiùs defenſi ſunt, cùm ditionem iſtorum duorum Comitum Boëmi penè totam vaſtaſſent. Peruenit autem Ditericus ad iuſtam ſenectutem. Ab hoc annales Lauterbergi ſuum habent initium. In Originibus legitur, victos ab eo Dalemincios, & eorum regionem tum nominatam primùm eſſe Miſniam.

FRIDERICVS.

FRIDERICVS Diterici minor natu filius; Vxor eius HIDDA, Burggrauij Magdeburgij filia: ex quâ procreauit ODAM, HIDDAM, & MILDAM; prima nupſit Alberto Pincernæ Sommerſenburgio: alteram Burggrauij Miſnenſis coniugem fuiſſe, ſcribit Lazius, cum filiam Burggrauij ſcribere deberet. Tradunt Origines atque Annales vtranque Hiddam, & Mildam, medio ætatis flore adoleſcentulas obiiſſe. Budſeciæ dominus, teſte Ditmaro Mersburgio, & Annalibus Lauterbergi, Idem Ileburgi & Seuſelitij poſſeſsiones, ab Othone Magno Imperatore accepit, adhuc propemodum adoleſcens, vt in Originibus ſcriptum eſt: & primus è familiâ Budſeciâ Miſnæ fuit Burggrauius, vt in Annalibus. Daginoni Antiſtiti Magdeburgio, ſummæ apud Henricum II. Imp. auctoritatis cariſsimus fuit: & cum Vualthardo eiusdem ſucceſſore, ad Reginam Cunegundim proficiſcens Mersburgum; in via Antiſtitem patronum mor[illegible]mittit: cuius obitu vehementer perturbatus eſt. Cùm prolem non haberet maſculam: Ileburgum fratris ſui filio legauit Diterico, conſenſu Imperatoris. Obiit Ilenburgi, vt Annales Vurcinenſes; die profeſto Epiphanias, vt Lauterbergij & Veterocellenſes: anno ſupra milleſimum decimo ſeptimo,
1017. vt Ditmarus. Peruenit ad grandem admodum ætatem: ab Imperatoribus Othonibus & Henrico II. propter fidem & prudentiam in honore habitus.

DEDO

DEDO.

DEDO. Diterici primus filius, Budſecius, Comes Vitini, à pueritiâ educatus à Ridaco Comite Mersburgio & Marchione Miſnenſe, qui cognomento Diues appellatus eſt: adoleſcens animi ferocis & magnarum virium. Vxor eius DITBERGA Marchionis Diterici Brandeburgij filia: quæ cùm Troiamini Mersburgio, cum marito intereſſet; alterum præmium certaminis, è ſuâ manu Diterico Comiti Beichlingio porrigit. Filius eius DITERICVS, & DITBERGA filia: quæ ætate effætâ collocatur Alberto Comiti Aſcanienſi: qui quamuis ſexageſimum eſſet egreſſus ætatis annum: iunior tamen Comes, propter natum maiorem tunc in viuis agentem, dictus eſt. Plures Dedonis liberi, nec à Ditmaro Mersburgio, nec à Conrado Lauterbergio memorantur.

Burggrauij Zorbecæ, & Domini Budſecio.

A Bolislao Duce Boemiæ euocatus, contra Othonem III. Imp. ei militat: factusque copiarum externarum Dux diœceſim Citienſem vaſtat: Hugonem præſulem eiicit: nec Mersburgiam intactam relinquit: vndè cum reliquâ præda Iuttam quoque matrem abducit. Cum in eo animus magnus eſſet, & in victoriis felix haberetur: in gratiam Imperatoris reſtituitur: eiquè factus familiaris, inter duces præcipuos numeratur. Bione Comite Mersburgio auo ſuo, in prælio interfecto, & defuncto ſine hærede, prouinciæ eius partem, quæ Vippera, Sala, Salza fluuiis, & Villera riuo contenta eſt, conſequitur; fauente ipſi Giſelero Antiſtite Magdeburgio: qui vt virum fortem magis etiam haberet deuinctum: quod ipſe culpâ ſuâ amiſerat, maiores eius obtinuerant beneficio Imperatorum, vt Zorbecæ Burggrauij dicerentur, eam dignitatem hæreditariam & ipſi, eiusque fratri Friderico efficit. Erant in eo impetus magni: & dicebatur præ inſolentiâ clàm malè cogitare Imperatori, & malè apertè multis facere.

Imperatorum mos erat, vt diebus ſolennibus ac certis, relictâ rerum ciuilium curâ, ſacris vacarent: eum morem religioſe obſeruans Henricus II. Pentecoſten agebat Magdeburgi. Dedo ſuſpectus ei factus, quòd eius vitæ inſidias tenderet; cùm auctorem calumniæ cognouiſſet Beringerum Marchionem Ballenſtadium: ita grauiter accuſationem in eum retorſit, vt penè gratiâ Cæſaris, & fortunis omnibus excidiſſet: idque eſſet etiam perfectum Dedonis pertinaci inſtinctu: niſi

Marchiones Luſatiæ & Lansbergi.

morbus eius ſubitus conatum violentum impediiſſet: & Burchardus Saxoniæ Palatinus, cui erat cognitio mandata, ſponte duxiſſet negocium.

Beringerum deinceps Dedo non deſtitit inceſſere conuiciis, & factis lædere, vbicunque eſſet occaſio. nam eius oppidum Volmerſtadium ad Albim infra Magdeburgum, immiſſo inopinato milite, ſpoliat atque incendit. Beringeri filius, quem patrio nomine etiam Beringerum Ditmarus, Berizonem annales Lauterbergi nominant, & fortunâ patris, & calamitate ciuium motus, non immeritò: quomodo Dedonem fraude agentem, fraude opprimeret, cúm cognato ſuo Friderico Comite Summeringio deliberat: nam bello illum aperto aggredi non poterant, nec audebant: quia & potentiâ & gratiâ ipſis plus valebat. Dedonem igitur Tangermundam (à Tangeri fluminis oſtio vrbem nominatam) venientem, non procul à Moſa pago, cum viginti equitibus excipiunt: erat autem ab equitatu Dedo plus duplo inſtructior. In primo conflictu pugnatur acriter; ſed Dedonis miniſtri, ſubito inſultu territi, minus fortiter dominum defendunt: qui cum Egilhardo primæ nobilitatis viro interficitur. Id ſui cernentes, fugam ſtatim capeſſunt: qui multitudine facilè hoſtes ſuperaſſent, ſi cædem domini auſi fuiſſent vindicare.

Diem Chriſti natalem Imperator Poledæ agebat: vbi Ditericus occiſi Dedonis filius homicidam Beruizonem accuſat: qui contra ius gentium, in itinere more graſſatoris inſultum fecerit. Quamobrem à Rege Principum conſenſu proſcribitur; eique bona patria adimuntur: quæ cum antea propemodum amiſiſſet Dedonis contentione; nunc iuſtiſsimâ de causâ eis priuatur. Ea autem tradita ſunt Bernardo auunculo eius poſſidenda. Hoc caſu, vir alioquin præſtans indignè vitâ priuatur.

DITERICVS.

DITERICVS Dedonis filius, vir fortis & præclarus. Vxor eius MECHTILDIS, Echardi Marchionis Miſnenſis, Turingiæ, Saxoniæ filia; nata è Suanhildi, Ditmari Luſatiæ Marchionis viduâ. Ex eâ genuit filios ſex, FRIDERICVM, DEDONEM, THIMONEM, GERONEM, CONRADVM, RIDACVM: filiam vnam HIDDAM, Suatepluco Duci Boemiæ nuptam; quorum filius VOLCHERVS Patriarcha Aquileienſis, qui in noſtris Annalibus Guntherus appellatur.

Hic

Hic Princeps Henrici II. Imperatoris voluntate atque gratia Comitatum Ileburgium, Friderici patrui ſui defuncti, accipit: nec non arcem eiusdem Suſelicium; vt Ditmarus. Literæ perſcriptæ ſunt in conuentu, quem Alſtetam indixerat Imperator, ad ſedandas ſimultates & turbas inter Saxonicam nobilitatem, quæ erant ipſo abſente exortæ. Bellis interfuit Polonicis & Boëmicis: quæ Meſico Rex iniuſtè & cupidè; Boliſlaus Dux exul, pro regno patris repetendo, iure ducere videbatur.

Burggrauij Zorbecæ, & Budſecha Dominij.

Factum id eſt non ſine clade harum regionum: in quibus externæ illæ copiæ verſatæ ſunt, cùm Imperator bellis grauioribus foris detineretur. Quamuis autem Ditericus filiam Echardi haberet, qui initiò rebellaſſet Imperatori atrocius, quàm hoſtes alij: tamen vt in multis, ita etiam in hâc cauſâ bonitas Imperatoris perſpecta eſt, vt obliuiſceretur iniuriæ: tum, & eos augeret beneficiis, quos aduerſarios ſenſerat: nam mutatâ voluntate ſtultâ reſipiſcebant; & imperij dignitatem promouebant pro viribus. Vndè etiam vxoris eius CVNEGVNDIS precibus, ab Imperatore Marchiam Lansbergiam Ditericus impetrauit. De ſingulis eius filiis deinceps ordine dicam: poſtremo autem loco de Thimone, à quo ſtirps Ducum noſtrorum clara & illuſtris propagatur.

FRIDERICVS PRÆSVL.

FRIDERICVS Diterici primus filius, maioris Eccleſiæ Magdeburgiæ Præpoſitus; vt genere clarus ita literis, moribus, multisque virtutibus ornatus fuit: qui cùm collegij conſenſu electus eſſet Antiſtes; ſuſpectus eſt Henrico IV. Imperatori factus, Saxonibus iniquiſsimo. Itaque veritus, ne primæ nobilitatis & ingenij excellentiſsimi vir, in populo ſuo nimis potens fieret, electionem impedit; honorisque ſpecie Præſulis Monaſterienſis ei dignitatem defert: in ſedem verò Magdeburgiam collocat Vuernerum Comitem Sonnebergium, fratrem Annonis Antiſtitis Colonienſis, & nepotem Burchardi Halberſtadij, qui tum omnia in aulâ poterant.

Quamuis autem Fridericus illatam ab Imperatore, vniuerſam tum Saxoniam armis turbante, iniuriâ facilè vlciſci publico

Marchiones Luſatiæ & Lansbergi.

in tumultu potuiſſet: memor tamen officij ſui, illam religioſâ modeſtiâ pertulit; nec patriæ dolore aut gemitu ſuum ius, quod electione obtinuerat, ſtatuit eſſe perſequendum. Eccleſiæ Magdeburgiæ, è quâ eiectus erat, iugera agri duodecim aſsignauit: & Monaſterienſi donauit prædia Gerbſtadiana: reddens videlicet pro iniuriis beneficia, & bonis paternis augens reditus Eccleſiaſticos.

Obiit Monaſterij tranquillè: ſepultus extra vrbem in monte, æde diui Mauricij ſacrâ: quam ipſe magnificè exornauerat. Æmuli ipſius miſerè intereunt: Vuernerus enſe cæditur in prælio: ANNO mortuus fertur deſperatione.

DEDO I.

DEDO I. Diterici II. filius ſecundus, poſt obitum ditionem Othonis Luſatiæ Marchionis, Ditmari pronepotis, qui ſine prole deceſſerat, obtinet beneficio Imperatoris. Fuit igitur DEDO Marchio Luſatiæ, item Lansbergi: & Comitatus poſſedit Ilenburgium, Brenenſem, Camburgium; è Budſeciis potentiſsimus. Vxores duas habuit: primam ODAM Ditmari II. Marchionis Luſatiæ viduam: ex quâ genuit DEDONEM filium, ADELHEIDIM & AGNETEM filias. ADELHEIDIS nupta fuit Hermano, vt Lauterbergij vocant annales; Erneſto, vt Miſnenſes; Bauariæ Marchioni. AGNES in cœnobio Quedilnburgio educata, & literis erudita; tradita eſt Friderico Comiti Gozecenſi, Palatino Saxoniæ: Huius Palatini vxorem Agnetem Comitis Vinarienſis filiam fuiſſe in Annalibus iisdem perſcribitur: qui ſi veri ſunt, duas ille vxores habuit cognomines, hanc Turingicam, alteram Miſnenſem. Altera vxor Dedonis, ADELA vidua, origine Brabantina, antea Othoni Comiti Orlemundano, vel (vt Lambertus eum nominat) Turingiæ Marchioni nupta, Henrici & Reineri Comitum Louanienſium ſoror: ex eâ genuit DEDONEM, CONRADVM, HENRICVM.

Dedonis matrimonium & liberi.

Ducta autem in matrimonium Adela: vt mariti eius demortui ditione potiretur, operam dabat: nullus enim ei relictus hæres erat: idque faciebat inſtante coniuge, & beneuolis Turingis: ſed Imperator, Saxonum libertatis hoſtis, metuens viri fortis & gratioſi potentiam, conſentire noluit. Mariti animum cupidum, magis magisque incitabat Adela, quouis viro (vt Lam-

bertus ſcribit) animoſior: & Turingi, Imperatori iracundi, quia Sigbertum Antiſtitem Moguntinum defenderet, exactionibus importunum atque iniquum, Dedonis cauſam approbabant. Anno igitur ſupra milleſimum ſexageſimo nono in Turingiam exercitum Imperator ducit; & præcipuum adiutorem habet Moguntinum: qui odium ſuum in illam gentem priuatum, cupiebat publicâ belli occaſione vlciſci. Turingi multò veriores & rectiores Antiſtite Regem per legatos adeunt: ſuam æquitatem & rogata exponunt: leges priorum Regum Antiſtitumque obſeruaturos ſe ſpontè offerunt: nouas decimas, nec ciuili iure neque ritu eccleſiaſtico debitas, ſoluere nolle ſe profitentur; aut ſi armis cogantur, armis repugnaturos: ſatius eſſe mori, quàm cogi ad conditiones iniquas: quibus & patrum auctoritas violetur, & ipſorum fides & integritas laboret, & exhauriantur fortunæ.

Marchiones Luſatiæ & Landsbergi

1069. *Bellum Henrici IV. Imp. contra Turingos.*

Imperator ſimulatè reſpondet, & eſſe ſecuros iubet: vetus ius ipſos obtenturos promittit: & pollicetur auxilia, ſi neceſſe ſit. Erant in Turingiâ duo præſidia Marchionis; Schidingum, antiqua olim ſedes Regum Turingorum; & Bichlingum, vnius e XII viris Saxoniæ domicilium: illud capit deditione, hoc armis expugnat: quibus redactis in poteſtatem, terrorem iniicit tantum: vt Dedo ſe fore Regi ſubditum, ſponderet; & rebellionis cauſâ, ſuis aliquot prædiis ſpoliaretur. Turingi decimas dare iubentur, addito verborum ludibrio; non quòd eas deberent, ſed ne magis irritarent Antiſtitem. Erat publicè ſedatum bellum: & excuſſa arma de manibus: ſed animi fremebant indignatione & iniuriis. In Dedonem etiam filius ipſius incitatus eſt, patri cognominis; qui infeſtiùs acerbiusque quàm alius quiſpiam eâ tempeſtate, eſt patrem inſecutus: ſed diuina vindicta ſtatim eum miſerabiliter ſuſtulit pudendâ & non virili morte.

Anno ſupra milleſimum octuageſimo tertio, cùm Goslarienſi conuentu, Saxonicos Præſules & Principes contemtui habuiſſet Imperator, totum enim diem fruſtra ad palatium expectantes deſederant: Dedo, ne ſubitò deficerent, & iracundiâ aliquid, cuius eos paulò pòſt pœniteret, facerent, ſuâ auctoritate ac prudentiâ reprimit atque continet. 1083. *Conuentus Goslarienſis*

Initum poſtea à Saxonibus conſilium eſt conuentu Nocmerslebi, vt Ditmarus ſcribit: quo de Imperatoris iniuriâ & ſuis miſeriis conſultantes, bellum decernunt; in quo conuentu etiam *Conuentus Nocmerslebianus.*

Dedo

Marchiones Luſatiæ & Landsbergi

Dedo conqueſtus eſt, quod quibuſdam prædijs ac oppidulis ſpoliatus eſſet nullâ ſua culpâ, ſed Imperatoris ſuperbiâ. Itum in eam ſententiam eſt, vt Hartesburgum præſidium oppugnaretur: in qua expeditione DEDO propter virtutem inter duces nominatiſsimus fuit. Nam vt non temerè ſuſcipiendum eſſe bellum duxerat: ita ſuſceptum fortiter adminiſtrandum ſuadebat.

Oppugnatio Hartesburgi.

Secutus eodem anno conuentus eſt indictus ad XIII. Cal. Octobris Gerſtungam: in quo de compoſitione cum eſſet peractum; DEDO Imperatori conſtantiſsimè fidem ſeurat: cui etiam generoſæ indolis minimum natu filium Henricum conſenſu vxoris, mittit obſidem.

Conuentus Gerſtungenſis.

Ruthenorum Rex à fratre pulſus ad Imperatorē petendi auxilij cauſâ confugerat: cumq; munerib. & pollicitationibus animos aulicorū deuincijſſet: Dedo iubetur Imperij nomine illum in regnum reſtituere. Ruthenus in Pruſsiā vsq; cum milite Germano progreſſus; non gratiâ quidem Imperatoris, ſed ſuorum popularium fide deſtituitur. Imperator id fore ſuſpicatus, propter gerendi belli difficultatem & locorum diſtantiam, Dedonem & Saxones periculo obiecit manifeſto: vt quos armis non poſſet ſubigere, eorum vires fraude frangeret, aut infamia minueret dignitatem. Id poſt mortem Dedonis facto declarauit; eius enim filio paternam poſſeſsionem adimit: Luſatiamq; & Miſniam Vuoteslao duci Bœmiæ, qui ſibi contra Saxones militauerat, ne ſtipendia ſolueret benemerito, mercedis loco tradit. Nunc antequam ad reliquos Diterici filios perueniatur; Dedonis huius ſtirpem perſequi neceſſe habeo.

DEDO II.

DEDO II. Marchio Luſatiæ & Lansbergi, Dedonis è primâ vxore Odâ filius degener. Bello Turingico, quod pater eius, vt iam dixi, communi conſenſu mouerat, partes aduerſarias adiuuit; ſocius Imperatori contra patrem. Vix autem vllus tum hoſtis acrior & vehementior fujt in quenquam, quàm iſte adoleſcens in eum, à quo vitæ & lucis originem acceperat. Exacto aūtem eo bello, magna illa gratia, quâ floruit, apud jmperatorem ex cidit: indole certe magnanimitatis eximia, & laude dignâ, ſi eam contuliſſet ad pietatis & iuſticiæ ſtudium. Æſtu enim ambitionis & inanis gloriæ quaſi abreptus omnia iura violauit: & inſidias patri indigniſsime tetendit. Factū itaq; eſt, cū ad naturæ opus in conclaue ſeceſsiſset, vt haſta per poſteriorem corporis partem traijceretur manu (vt Vrsbergius ſcribit) ſui miniſtri: conſilio

vt vulgus ſuſpicabatur, Adelæ matris nouercæ. Conſtat inprimis Eccleſiaſticos eius morte gaudio perfuſos, Lamberto teſte; quia metuebant eũ, qui ambitione patri non peperciſſet: nec Eccleſiaſticis bonis, quibus ad augendam ditionem inhiabat, eſſe parſurum, nam ad iſtas cupiditates acceſſerat ingens hominis audacia, & animus intrepidus. Attilæ Gothi gladium dono acceperat ab Othone Bauariæ Duce exule, monumentum perpetui inter ipſos fœderis: eundem Bauarus acceperat à Reginâ Vngariæ, quòd filium ipſius Salomonem meminerat eius ſuaſu ac beneficio in regnum reſtitutum eſſe. Dedone interfecto, idem gladius ad Imperatorem defertur: qui eum donat conſiliario & familiari ſuo Leopoldo cuidam Mersburgio: ſed hic in comitatu Imperatoris, in oppido Vtenhuſio de equo lapſus, gladio illo euaginato vulneratur, & ſubitò extinguitur: & eodem itinere Herueldiam deportatur ad ſepulturam. De gladio iſto plura Lambertus. *Marchiones Luſatiæ & Landsbergi.*

DEDO III.

DEDO III. alter Dedonis ex Adelâ filius, primâ ætate obiit.

CONRADVS.

CONRADVS ſecundus Dedonis filius ex Adelâ coniuge, hic ſtudioſus præclari nominis, & ſecutus caſtra, à Ruthenis paganis occiditur; vt annales tradunt Lauterbergi.

HENRICVS.

HENRICVS, tertius Dedonis ex Adelâ filius, Marchio Luſatiæ poſt obitum patris hæres fuit. Vxor eius GERDRVDIS Ducis Brunſuigi, & Saxoniæ Marchionis filia: è qua vnum tantùm filium, & eum poſthumum peperit. Imperatori matris permiſſu pater obſidem eum tradit. Committitur autem ipſe, & Vtho Marchio Stadenſis ſeni Eberhardo Comiti Ellenburgio, cui plurimùm Imperator tribuebat. Pueri ad Imperatorem abducti, cum vigorem quendam antiquæ nobilitatis Saxonicæ præ ſe ferrent: Rex liberaliter atque etiam indulgenter haberi mandat: cùm propter ætatem teneram (infra enim pubertatis annos erant) tùm propter generis amplitudinem: nolebat enim aut ſeuerioris cuſtodiæ moleſtiâ, aut inertis otij conſuetudine, natos ad res magnas animos, debilitari aut corrumpi. Ellenburgius cum æqualibus aliis eos ludere & equitare permittit. Ipſum etiam parentes arte conciliabant, vt leniret puerile deſiderium ſuâ facilitate: idque ab eo non difficulter eſt impetratum. Adhibitis mi-

HENRICVS II.

Marchiones Luſatiæ & Lansbergi.

HENRICVS, II. Henrici Luſatiæ & Ileburgi Marchionis, filius (vt dixi) poſthumus, pater enim moriens vxorem prægnantem reliquerat. Rumor de matre eius improbus paſſim differebatur, ipſam verè non eſſe grauidam: quem vt falſum argueret, & ignominiam auerteret; matronis aliquot nobilibus, & mariti defuncti conſiliariis honeſtioribus, ventrem nudatum oſtendit. Nato iam infante, nouam aduerſarij ſpargebant calumniam: ſuppoſitum videlicet eſſe coci filium, cum ipſa filiam fuiſſet enixa. Hæc calumniæ audaciâ cauſa belli ciuilis inter agnatos poſtea extitit.

HENRICVM pubertatis annos nondum planè egreſſum, patriæ pericula ingentia excipiunt. Miſna enim oppidum, quod paulò antè dominis propriis ereptum erat, Henricus IV. Imperator Vratislao Regi Boemiæ de integro donat: cui Rex præfectum dedit & gubernatorem, Vipertum Peganum, Marchionem Oſterlandiæ, generum ſuum, ſpectatæ virtutis virum. Qui Henricum defendebant amici, eam donationem affirmabant eſſe irritam: cumque de ſententiâ non decederent, Imperator nouum Miſnenſibus bellum mouet: eosque duplici exercitu inuadit: vt iuſtos dominos planè eijceret, ſuis eam prouinciam adiutoribus diſtribueret. Per Albim deſcendunt Rex Vratislaus, & eius frater Otho, cum copiis Morauicis, & Boemicis; & ad Mildam fluuium caſtra ponunt, Albertus Antiſtes Moguntinus, & Vipertus Marchio. Inter vtrunque exercitum, Miſnenſibus opitulantes, Saxones erant: quorum Dux Lotharius fuit Supplinburgius Comes, qui paulò pòſt imperauit. Is ne agmina hoſtium coniungerentur, ſummo ſtudio prouidebat: cumque alterutram inuadere aciem periculoſum putaret; moram trahens, & occaſionem expectans, ſeſe locis tutis continet: duplici curâ ſolicitus, ne aut hoſtiles copiæ ſe in vnum congregarent, aut ipſe à parte vtraque intercluderetur. Boemus Gnozedecum præſidium, paucos ante annos ad Miſnenſes vexandos extructum tenebat; & armis congredi verebatur, nec ad ſocios adiungere ſe poterat, propter Saxonum terrorem & vigilanciam.

Henrici IV. Imp bellum contra Miſnenſes.

Miſsis igitur in caſtra Saxonica legatis, ſe excuſat; quòd non odio priuato, ſed Imperatoris mandato, ad Vipertum defendendum arma ſumſerit: petit, vt exercitum reducant, &

Marchionu Luſatiæ & Lansbergi. Miſnam oppidum nomine Imperatoris ſpontè tradant: ſe ſine vllo maleficio in patriam reuerſurum, & æquo iure vſurum in ciues deditítios. Lotharius ita legatos dimittebat, vt ſignificaret, ſe non ad abitum, ſed ad prælium paratum eſſe: loco cedere nolle, quem iure teneat, & antiquis ac veris poſſeſſoribus cupiat ſeruatum: nullâ enim iniuriâ aut Imperatorem eſſe læſum, aut Regem. Coſmas Pragenſis addit præterea, quod Lotharius Regem admonuerit, meritò illi ſocietatem Imperatoris, & Moguntini, & Viperti eſſe debere ſuſpectam; & futuram tandem ipſi potiſsimùm pernicioſam: eſſe difficilè Boemis, vt vincant Saxones; & ſine maximâ clade ſuorum ciuium fieri id non poſſe: ſin à Saxonibus ipſi vincantur, Boemiam viris fortibus exhauſtam, prædæ futuram ſociis, fortunam obſeruantibus, non colentibus veram amicitiam, præ cupiditate iniuſtâ & effreni. Hæc pro tempore locutum Saxonem Rex quidem arbitratur: nec tamen contemnere auſus eſt, nec manum cum ipſis conſerere. Itaque depopulatis circum oppidum Miſnam agris, pedem cum ſuis refert. Rediit autem, eodem Coſma auctore, anno ſupra milleſimum vigeſimum tertium, ſexto
1023. Calend. Decembris, cùm eius anni hyems eſſet valdè aſpera, & frigus intenſum.

Ciuile bellum in Miſnia. Sedato bello externo, ſtatim poſt triennium ciuile oritur. Conradus enim Marchio Miſnenſis, Thimonis filius, Henricum ſui patruelis filium, in contentione iracundus appellans, per contumeliam coci filium nominat: qui conuicij impatiens, ad tuendam & matris pudicitiam, & ſuam famam, arma & vim extemplò comparat. Inuentus eſt Heldolphus Zorbecenſis homo non planè infimæ conditionis: cuius nepotes Simeon & Gebhardus fuêre: is ad ſimulachra diuûm adductus, apprehenſâ arâ fidem iureiurando facit, Henricum eſſe ſuppoſitum: addens hanc conditionem, ſi peieraret aut falleret, ne integra in poſterum valetudine vteretur. Conradus nimium tribuens terræ illi filio, probrum agnati exaggerat: magnumque ſibi periculũ conflat. Dederat Henricus duobus miniſtris negotium, qui Heldolphum hominem periurum & varium, quâ ratione poſſent, ſuo nomine vlciſcerentur: proponens præmia, viuum ſeu mortuum comprehenderent: qui cùm in eum incidiſſent, ipſe equum, Deo vindice, loco mouere nec calcaribus nec plagis potuit. Captus ad Henricum mittitur: qui iracundiâ incenſus, tetrum edit de eo ſpectaculum: nam auribus, naſo, labiis,

lingua, mutilat; digitorum prætereà articulos, quibus iurauerat, amputat; & quia non viſa affirmârat, oculos etiam exſculpit: ita nimirum integram valetudinem, vitam tamen non amiſit.

Marchiones Luſatiæ & Landsbergi

Pergens porrò adoleſcens iniuriam illatam proſequi, Conrado bellum indicit: qui in ſuâ ſententiâ pertinax, prælio decernit: ſuperatusque in manus agnati venit: qui eum in arcem Kirchbergam tradit cuſtodiendum: &, vt in Lauterbergi Annalibus legitur, ferreum illi lectum imponit: quod quale cataſtæ aut ergaſtuli genus fuerit, nondum explorare potui. Apponit illi cuſtodes propinquos ſuos: idque eo facere animo videbatur, quaſi nunquam dimiſſurus eſſet. Moritur Henricus anno altero: qui etiam mandata reliquerat, quid cum captiuo agnato agendum eſſet. Conradus è luctu familiæ, id quod erat, mortuum agnatum coniecturis colligit: corruptisque cuſtodibus, è vinculis euadit: & beneficio Lotharij Imperatoris ad conſolationem acceptæ calamitatis vniuerſâ Henrici, qui ſine hæredibus deceſſerat, ditione potitur.

Hactenus Dedonis Diterici filij, eiusque filij ac nepotis ſtirpem enumerauimus: nunc de reliquis quatuor dicendum eſt: Thimonem autem, quia ſtirpis radix eſt, ad poſtremum conſeruabo: & nunc, quæ de eius fratribus tradita literis ſunt, expediam.

GERO, COMES BRENÆ ET CAMBVRGI.

GERO Comes Brenæ & Camburgi, quartus Diterici Marchionis Lansbergi filius, vxorem duxit BERTHAM, Popponis Comitis Vipperenſis viduam. Vippera autem & arx & oppidum eſt in Herciniis prope Rammelbergum. Genuit filios tres, DITERICVM, VILHELMVM, GVNTHERVM: filias duas, VVILLAM, Sacerdotem maximam Gerbſtetenſem: DITBERGAM, præpoſitam Gerenrodiam. Viuens temporibus difficilimis, cum Saxonia, Turingia, & Hercinia armis concuterentur; & multi principes fortunis & ditione exuerentur, aut conii cerentur in cuſtodias, aut ablegarentur in regna externa, patriam relinquit, & vltra Albim migrat cum filiis: cùm mallet exul inopiam tolerare, quàm ipſe ſe hoſti tradere, aut filios obſides mittere. Ideò cùm in obſcuro lateret, nec vllius nominis aut momenti fuit, vt ait Lambertus: nec de eo quidquam apud

 alios

Comites Brenæ & Camburgi. alios eſt proditum memoriæ. A Cunone Vipperenſe, ſoceri ſui fratre, multis affectus eſt beneficiis, viro ſtrenuo atque magnifico: vitam etiam in illâ calamitate & exilio, animi dolore poſuit.

DITERICVS. III. COMES BRENÆ.

DITERICVS Comes Brenæ, primus Geronis filius, cum Vilhelmo fratre aſſertor libertatis Saxonicæ initio fuit: ſed in eâ voluntate non conſtans perſtitit. Factum enim eſt, neſcio quâ
1079. de causâ, vt anno ſupra milleſimum ſeptuageſimo nono, vt ſupplementum Lamberti; vel vt alii, octuageſimo, à Saxonibus ad Imperatorem deficeret, cum aliis duobus Comitibus Vitechindo & Viperto: & eo quidem tempore, quo Rodolphus affinis Imperatoris, Dux Sueuorũ, partes Saxonicas ſequeretur ac defenderet. Cùm acie in Turingiâ Fladhemei concurrere decreuiſſent: paucis ante prælium diebus, ad Imp. Ditericus tranſit: prælium committitur VI. Idus Februarij: ſed Imperator eo prælio inferior Saxonibus fuit. Vt autem cauſa tranſitionis in Annalibus Antiſtitum Magdeburgiorum, è quibus hæc tranſcripta ſunt, non eſt addita: ita etiam omiſſum, quid Saxones victores in transfugas iſtos poſtea ſtatuerint. Vxorem hic duxerit nec ne, nondum vllis monumentis cognoui.

VILHELMVS COMES CAMBVRGI.

VILHELMVS, Comes Camburgi, Geronis ſecundus filius, & frater eius DITERICVS feruentibus in Saxoniâ bellis, exiguæ auctoritatis inter Saxoniæ principes propter exilium & inopiam fuerunt; virtute tamen & ſtudio patriæ liberandæ nulli inferiores. Inprimis enim VILHELMVS, non modò ademptas poſſeſsiones ſuas recuperauit: ſed & publicæ libertatis auctor vnicus fuit: quo neminem Imp. aut atrociorem hoſtem tum habuit, aut cuiquam è Saxonibus magis inſidiatus eſt.

1075. Anno ſupra milleſimum ſeptuageſimo quinto, cum principes Saxoniæ nominatim ab ipſo euocati, in campo Spirenſe ſeſe dedidiſſent: hi duo fratres quaſi præteriti propter inopiam, vel potiùs à Deo ad reſtituendam Saxoniæ libertatem conſeruati, trans Albim confugiunt: & populorum Sclauicorum hoſpitio

vtun-

vtuntur. Amiſerant enim, vt & reliqui, arces & bona paterna *Comitis Bre-*
omnia: ſed libertate contenti, fortiter ferebant communem *næ & Cam-*
cùm principibus opulentiſsimis fortunam: & dolebant patriæ *burgi.*
vicem, totq; hominum nobiliſsimorum ſeruitutem indignam.
Vnico illo, ſe in illud tempeſtuoſum deditionis naufragium
non incidiſſe, gaudebant, nam quo animo in Saxones eſſet Impe-
rator, poſt illam demum deditionem cognitum eſt, iniquiſsimo
ſcilicet & immaniſsimo. Omnem autem eſſe arduam virtu- *VVilhelmi*
tem non ignorantes, animos ſumunt audendi aliquid pro patriâ *virtus.*
fortiter, primùm igitur contractâ exulum manu (nam iuſtas
colligere copias, paupertas prohibebat) incurſionibus præfectos
Imperatoris vexant: eius etiam quæſtoribus, nimiis exactioni-
bus in ciues ſæuientibus, vi reſiſtunt, quocunque loco aut modo
poſſunt. Cum initia tenuia feliciter procederent: & qui antea
obſcuri fuerant, ſuâ magnanimitate inclareſcerent: cæteri, qui
eandem fortunam aut bonis ereptis erant experti, aut qui con-
ſeruatis ſeruitutem ſe indignam ſeruiebant; partim rubore ſuf-
fundi, partim benè ſperare: omnes iſtorum adoleſcentum facta
admirari, virtutem extollere; tacitè communicare concilia & ſi-
bi iſtorum exempla ante oculos proponere.

Igitur ſingulis propè diebus ad ipſos plurimi conueniunt:
qui id metu non audebant, aut preſsi ab Imperatoris præ-
fectis, non poterant; ſtipendiis & opibus eoſdem iuuant, tacitas
operas adhibent, animos monitis inflammant, paratos ſe ſigni-
ficant, extrema potiùs cum ipſis perferre, quàm dubiâ Impera-
tor. fide acquieſcere, aut in ſeruitute tam triſti degere diutius. In-
tra vnum atque alterum menſem, tantæ confluxerant copiæ, vt
non inſidiantium more excurrerent, ſed ſe pares ad quemuis ho-
ſtem excipiendum exiſtimarent. Erant Saxonum omnium
animi ſuſpenſi; & quia Imperatorem iniurium atque violen-
tum oderant, & quia libertatem proditam recuperare, valdè cu-
piebant.

Oſtensâ ſpe ſalutis aliquâ nihil amplius hærere: ſed omnia
his principibus polliceri: eorum impetum precibus & pollicita-
tionibus incitare. Acceſsit adhæc, lætitia inſperata: nam
HERMANVS Dux Luneburgius, MAGNI Saxoniæ
Electoris patruus, & alij quidam è captiuis atque dedititiis, be-
neuolentiâ eorum dimiſsi ſunt, quibus dati aſſeruandi
erant: inprimis autem Metenſis Præſulis laudata huma-
nitas: ſaniores enim moti miſericordiâ, vicem Principum

 fortiſ-

Comites Brenæ & Camburgi.

fortiſsimorum, atque optimorum virorum gemebant, qui circumuenti inſidiis, nullâ ſuâ culpâ, & libertatem & patriam amiſerant; præterea Imp. nihil aliud meditari atque ſtudere cernebant, quàm vt vniuerſam Saxoniam & nobilitate & opibus exhauſtam, in Francicam redigeret ſeruitutem; & cupiditatum ſuarum adminiſtris (qui homines plerique noui & obſcuri, vt Lambertus ait, è Sueuis erant) & Eccleſias ſpoliandas & Remp: diripiendam obiiceret, & Saxoniam exhauriendam quaſi propinaret.

Itaque aliquantulum reſpirantes Saxones ad libertatem eriguntur, auſpicio, vt credebant, diuino; & duorum iſtorum adoleſcentum, vt dicebant, ductu animoſo: quos, vt ſalutis libertatis, vitæ auctores amabant atque prædicabant. Igitur caſtellis paſsim atque oppidis præſidia Imperatoris eijciunt; multa etiam capiunt deditione. Militem externum, qui ſeſe dederet incolumem dimittunt, datâ tamen fide, ne militaret amplius in Saxoniâ. Præda hoſti erepta, aut in milites bene meritos, aut in agricolas, qui omni genere iniuriæ vexati erant, diſtribuitur: ſimiliter proſcriptorum bona, qui ab Imperatoris amicitiâ auerti non poterant, in vulgus diuiduntur æqualiter. Vicem Imperatoris in Saxoniâ tenebat, OTHO Gottingenſis, quem Ducem ad Viſurgim Cranciusappellat, cui Imperator ademerat Bauariam: is arcem Hartesburgum tum temporis inſtaurabat, non procul à Goslaria, antè Satersburgum dictum, præſidium firmiſsimum: item aliud quoddam caſtellum in Steinbergo. Ad hunc vno conſenſu mittunt, vt ab opere deſiſtat: eumque accuſant, quod gente Saxonicâ ortus, maiorem hoſti patriæ, quàm ipſi patriæ fidem præſtet: monent, vt magnam infamiam fugiat, & priora facta aliquo inſigni merito emendet: contumaci denique exilium atque interitum minitantur.

Otho legatis liberaliter reſpondet, & lætos dimittit: neue ſuſpectus eſſet, præſidia de modò dictis caſtellis deducit, & in ijs muniendis opus intermittit: pollicetur præterea genti ſuæ, niſi quid æqui ab Imperatore impetret, quem de communi cauſâ feciſſet certiorem, ſe nec indulti honoris amore, nec mortis metu, nec iurisiurandi religione omiſſurum, quin patriæ maiorumque ſuorum cauſſam vſque ad extremum ſpiritum, quantâ poſsit virtute ſuſcipiat, promoueat, defendat. In caſtris etiam Saxonicis tanquam amicus & ſocius verſabatur. Eò

tandem

tandem OTHONIS inſtinctu deductum negotium eſt: vt Imperator Principes dediticios Saxoniæ & Miſniæ, in priſtinam dignitatem reſtitueret: in quibus præcipui erant Vernerus Antiſtes Magdeburgius, Vuernerus Præſul Merſburgius, Benno Miſnenſis, MAGNVS Elector Saxoniæ, Fridericus Sommerſenburgius Saxoniæ Palatinus, Bucco Præſul Halberſtadius, cui præ cæteris infeſtus erat Imperator; clam ablegabatur in Pannoniam, ſed is fidi hominis beneficio liberatur in itinere. Liberatis hæc vnica iniungitur conditio: ne cum GERONIS filiis vllam ſocietatem ineant; ſed ad homines turbulentos & perditos caſtigandos ſtato loco & tempore ſibi ſint præſtò, & OTHONIS legati ſui mandatis, ſine morâ & recuſatione omni obtemperent. Ipſe vt ſe quàmprimum de GERONIS nobilibus filiis tantâ acceptâ iniuriâ vlciſceretur, in Boemiam contendit: & qui obſtrictum multis officiis habebat VRATISLAVM, ei perſuadet, vt copiis inſtructiſsimis ſe ſequatur in vicinam Miſniam; cuius ipſe gubernator, Imperij nomine ſit futurus.

Comites Brnæ & Camburgi.

Rex nullam moram interponens, ſuum populum armat: & in Miſnenſes præter omnium opinionem, ferro & incendiis graſſatur. Hoc factum Regis ita omnium Saxoniæ Principum animos alienauit, vt etiam OTHO, quo vno fidelisſimo vtebatur, ei opem ferre detrectaret: cæteri fremerent indignitate & impatientiâ: neque ſolum Principum animi inflammabantur; verùm etiam vulgus inſanire occipiens, priuatis ſtipendiis, priuatoque periculo depugnare cupiebat: & Principibus, qui contrà ſentirent, aut hoſtem nominis Saxonici iuuarent, minabatur, ſe diſsipatis aut incenſis eorum agris atque oppidis, è patriâ ipſos eiecturos.

Boemorum in Miſniam irruptio.

Ad arma igitur pro liberandâ Miſniâ, conclamatur: paucos intra dies multa millia coeunt, præliandi cum hoſtibus incredibili cupiditate: ſed quia confuſa plebs minùs expedita ad iter videbatur, minus etiam ad pugnæ contentionem idonea: GERONIS filij ſeptem equitum millibus delectis, & Imperatori & Regi obuiam ire contendunt. Quod ſi (vt Lambertus ſcribit) ſic efferato milite, ſic feruentibus ſtudiis ſigna conferre contigiſſet, vt multorum ferebat opinio: tractum tot annis

Comites Brenæ & Camburgi.

fortiſsimorum, atque optimorum virorum gemebant, qui circumuenti inſidiis, nullâ ſuâ culpâ, & libertatem & patriam amiſerant; præterea Imp. nihil aliud meditari atque ſtudere cernebant, quàm vt vniuerſam Saxoniam & nobilitate & opibus exhauſtam, in Francicam redigeret ſeruitutem; & cupiditatum ſuarum adminiſtris (qui homines plerique noui & obſcuri, vt Lambertus ait, è Sueuis erant) & Eccleſias ſpoliandas & Remp: diripiendam obiiceret, & Saxoniam exhauriendam quaſi propinaret.

Itaque aliquantulum reſpirantes Saxones ad libertatem eriguntur, auſpicio, vt credebant, diuino; & duorum iſtorum adoleſcentum, vt dicebant, ductu animoſo: quos, vt ſalutis libertatis, vitæ auctores amabant atque prædicabant. Igitur caſtellis paſsim atque oppidis præſidia Imperatoris eijciunt; multa etiam capiunt deditione. Militem externum, qui ſeſe dederet incolumem dimittunt, datâ tamen fide, ne militaret amplius in Saxoniâ. Præda hoſti erepta, aut in milites bene meritos, aut in agricolas, qui omni genere iniuriæ vexati erant, diſtribuitur: ſimiliter proſcriptorum bona, qui ab Imperatoris amicitiâ auerti non poterant, in vulgus diuiduntur æqualiter. Vicem Imperatoris in Saxoniâ tenebat, OTHO Gottingenſis, quem Ducem ad Viſurgim Crancius appellat, cui Imperator ademerat Bauariam; is arcem Hartesburgum tum temporis inſtaurabat, non procul à Goslaria, antè Satersburgum dictum, præſidium firmiſsimum: item aliud quoddam caſtellum in Steinbergo. Ad hunc vno conſenſu mittunt, vt ab opere deſiſtat: eumque accuſant, quod gente Saxonicâ ortus, maiorem hoſti patriæ, quàm ipſi patriæ fidem præſtet: monent, vt magnam infamiam fugiat, & priora facta aliquo inſigni merito emendet: contumaci denique exilium atque interitum minitantur.

Otho legatis liberaliter reſpondet, & lætos dimittit: neue ſuſpectus eſſet, præſidia de modò dictis caſtellis deducit, & in ijs muniendis opus intermittit: pollicetur præterea genti ſuæ, niſi quid æqui ab Imperatore impetret, quem de communi causâ feciſſet certiorem, ſe nec indulti honoris amore, nec mortis metu, nec iuriſiurandi religione omiſſurum, quin patriæ maiorumque ſuorum cauſſam vſque ad extremum ſpiritum, quantâ poſsit virtute ſuſcipiat, promoueat, defendat. In caſtris etiam Saxonicis tanquam amicus & ſocius verſabatur. Eò

tandem

tandem OTHONIS inſtinctu deductum negotium eſt: vt Imperator Principes dediticios Saxoniæ & Miſniæ, in priſtinam dignitatem reſtitueret: in quibus præcipui erant Vernerus Antiſtes Magdeburgius, Vuernerus Præſul Mersburgius, Benno Miſnenſis, MAGNVS Elector Saxoniæ, Fridericus Sommerſenburgius Saxoniæ Palatinus, Bucco Præſul Halberſtadius, cui præ cæteris infeſtus erat Imperator, clam ablegabatur in Pannoniam, ſed is fidi hominis beneficio liberatur in itinere. Liberatis hæc vnica iniungitur conditio; ne cum GERONIS filiis vllam ſocietatem ineant; ſed ad homines turbulentos & perditos caſtigandos ſtato loco & tempore ſibi ſint præſtò, & OTHONIS legati ſui mandatis, ſine morâ & recuſatione omni obtemperent. Ipſe vt ſe quamprimum de GERONIS nobilibus filiis tantâ acceptâ iniuriâ vlciſceretur, in Boemiam contendit: & qui obſtrictum multis officiis habebat VRATISLAVM, ei perſuadet, vt copiis inſtructiſsimis ſe ſequatur in vicinam Miſniam; cuius ipſe gubernator, Imperij nomine ſit futurus.

Comites Brenæ & Camburgi.

Rex nullam moram interponens, ſuum populum armat: & in Miſnenſes præter omnium opinionem, ferro & incendiis graſſatur. Hoc factum Regis ita omnium Saxoniæ Principum animos alienauit, vt etiam OTHO, quo vno fidelisſimo vtebatur, ei opem ferre detrectaret: cæteri fremerent indignitate & impatientiâ: neque ſolum Principum animi inflammabantur; verùm etiam vulgus inſanire occipiens, priuatis ſtipendiis, priuatoque periculo depugnare cupiebat: & Principibus, qui contrà ſentirent, aut hoſtem nominis Saxonici iuuarent, minabatur, ſe diſsipatis aut incenſis eorum agris atque oppidis, è patriâ ipſos eiecturos.

Boemorum in Miſniam irruptio.

Ad arma igitur pro liberandâ Miſniâ, conclamatur: paucos intra dies multa millia coeunt, præliandi cum hoſtibus incredibili cupiditate: ſed quia confuſa plebs minùs expedita ad iter videbatur, minus etiam ad pugnæ contentionem idonea: GERONIS filij ſeptem equitum millibus delectis, & Imperatori & Regi obuiam ire contendunt. Quod ſi (vt Lambertus ſcribit) ſic efferato milite, ſic feruentibus ſtudiis ſigna conferre contigiſſet, vt multorum ferebat opinio: tractum tot annis

bellum

Comites Brene & Camburgi. bellum Saxonicum, fuiſſet facili compendio confectum. Extra ripas excurrerat fluuius Milda: quem cùm equitatus Saxonicus tranſire non poſſet, Imperatori ſalutem attulit: qui exercitum reduxit: & Rex in Boemiam celeriter reuertitur, caſtellis oppidisque relinquit præſidia.

Statim vt eluuio ceſſauit, & Milda meabilis facta eſt: Imperatoris & Boemi præſidia ab Ecberto Marchione adoleſcente fortiſsimo, omnibus locis eijciuntur: quidam ea deſerunt trepidatione & fugâ. Beneficium igitur liberatæ non ſolùm Miſniæ, ſed totius etiam Saxoniæ, iſtis adoleſcentibus VILHELMO & ECBERTO debebatur: quorum laudes à ſummis infimisque hominibus decanebantur. Factum hoc eſt anno ſupra millesimum ſeptuageſimo ſexto. His rebus omnibus etiam DITERICVS Vilhelmi frater interfuit: qui (vt dictum eſt) relictis partibus Saxonum, poſteà ad fortunam Imperatoris ſe inclinauit: de cuius obitu & poſteritate vt nihil relictum ſcimus; ita etiam de Vilhelmi inquirere nihil potuimus.

1076.

GVNTHERVS PRAESVL.

GVNTHERVS, Geronis Comitis Brenenſis tertius filius, Vdoni Comiti Turingiæ, duodecimo Præſuli Citienſi, cum è profectione rediens Ieroſolymitanâ, naufragio interiit, ſucceſſor datus; inſignia & baculum accipit ab Hardingo Antiſtite Magdeburgio, ſupra milleſimum anno ſeptuageſimo nono. Sedem tenuit, cum laude integritatis & iuſtitiæ, annos nouem. In Annalibus Præſulum eius loci, hic planè omiſſus eſt. Sed cum VDO ſtatim ſucceſſorem non haberet: & dignitates Eccleſiaſticæ, non iuſtâ electione, ſed auctoritate Imperatorum tribuerentur: intercedere aliquod ſpacium turbulentâ illâ tempeſtate potuit, propter fratres Guntheri.

1079.

Hic Ecberto Marchioni Turingiæ & Miſniæ à factione Imperatoris per fraudem excepto & occiſo, ſepulchri locum in templo Numburgano negauit: ne Pontificis, qui ei ſacris interdixerat, neuè Imperatoris, qui intercipiendum & tollendum curârat, diras atque odium in ſe concitaret. Poſtea tamen locus ei conceſſus eſt, propter fundatoris propinquitatem: nam Echardus, qui rebellis Henrico II. fuit, id templum condidit, & in eodem ſtatuam habet: & Ecbertus, qui Henrico IIII. inimicus,

Iſen-

Iſenburgi interfectus eſt, ibidem conditur. Geroni ſuccedit Vigmarus, ſororis Conradi Miſnenſis Marchionis, filius, primum præpoſitus Halberſtadius, tum præſul Citienſis, ad extremum Antiſtes Magdeburgius. *Marchiones Miſnia.*

CONRADVS II.

CONRADVS Burggrauius Vitini, quintus Diterici II. Marchionis Lansbergi, filius, duxit OCHTILDIM, ſororem Diterici Comitis Catenelenburgi; ex eâ genuit BERTRADAM, nuptam Beringero Comiti Sangerhuſio in Turingiâ, qui arcem Hoeſteinum extruxit; fraterque fuit Ludouici, cognomento Barbati, primi Comitis Turingiæ.

RIDACHVS.

RIDACHVS ſextus Diterici II. Marchionis Lansbergi filius, ſine liberis flore ætatis primæuo moritur.

THIMO.

THIMO tertius Diterici II. filius: ideo loco extremo ponitur, quia ab eo, vt dixi, ſtirps iſta illuſtris propagatur. Vxorem duxit VDAM Othonis Ducis Bauariæ exulis, & Comitis Northemij filiam, vt Gozecenſes teſtantur Annales: vel Othonis Marchionis Stadenſis, vt noſtri: cum his in Saxonia ſuâ facit Crancius, & monumenta cœnobij Oldeslebiani, quod Vdæ ſoror Alheidis, Ludouici Salij Comitis Turingiæ ſecundi, vxor fundauit. In alterutro autem errorem eſſe, neceſſe eſt. Genuit ex Vda DEDONEM & Conradum filios: & filiam MATHILDIM, nuptam Geroni Scheuerenſi, Comiti Bauarico, vel (vt Sarctorius) Palatino Seburgio: matrem VVIGMANI Antiſtitis Magdeburgij, & BERTHOLDI Præſulis Citienſis. 1058.

THIMO patre defuncto, vt Annales Miſnenſes produnt, ſub maternâ tutelâ educatur. Mos erat Paſchalibus ſecundis, quibus Chriſti in vitam reditus celebratur, certis diſcurſibus atq; cantilenis, in agris ſegetes luſtrare. Accidit fortè, vt adoleſcens quidam nobilis, celeritate curſus Thimonem præueniens, colaphum ei per luſum & laſciuiam infringeret: eâ de cauſâ matri queſtus, iubetur animo æquo tolerare iniuriam; ſe autem paraturam ipſi velociorem equum recipit, ne poſthac ab aliquo præteriretur.

Inſequente anno, cum ſimiles diſcurſiones fierent: THIMO contu- 1124.

Marchiones Miſniæ. contumeliæ memor, dum ſuperare velocitate illum ipſum adoleſcentem concēdit, circumſpectâ occaſione gladio ipſum transfigit. Matris itaque hortatu, ne propter familiares & propinquos adoleſcentis occiſi, in diſcrimen vitę veniret, mittitur in aulam Henrici III. Imp. apud quem liberaliter habitus, talia virtutis documenta dedit, vt breui tempore aulæ eius præfectus fieret: & in bellis etiam legati officio fungeretur.

Subit me admiratio in hiſtoriis, quæ tempore Henrici IIII. ſcriptæ ſunt, omiſſum planè Thimonis nomen eſſe. Nam cùm tota Saxonia armis affligeretur, de hoc nulla mentio: & vtrum Imperatoris, an aliorum Saxonum partes ſit ſecutus, ignoratur: cum tamen fratris ipſius Dedonis contra Imperatorem apparatus, & filiorum ex Gerone fratre, contra eundem res memorabiles, literis ſint mandatæ. Sed coniectura eſt Imperatori magis fuiſſe addictum, propter ſocerum ſuum OTHONEM: qui ſecundas ab Imperatore in regno Germanico tum tenebat.

Ecberto Marchioni Miſnenſe in molendino quodam in Turingiâ interfecto, cùm careret hæredibus; Imp. prouinciam eius THIMONI promittit propter virtutem & merita. Declaratus igitur Marchio Miſnenſis, lætitiâ perfunditur: cumque gratum Imperatori, pro tanto beneficio, animum oſtendere pararet, & ab exercitu quoque laudem conſequi: oppugnationem arcis cuiusdam nimis vrget: cumque ex eâ eruptionem præſidiarij facerent, inter primos pugnat acerrimè: in quo conflictu cæſus oc- *Thimonis interitus.* cubuit. Filij licet ius poſſeſſionis tenerent: tamen poſt patris ſubitum interitum, ad eam non admiſsi ſunt; donec Lotharius Imp. eſſet creatus, vt mox dicetur. Cœnobium Numicenſe non procul à Bitterfeldo inchoat: quod VDA vxor perfecit: idque à 1036. Conrado Magdeburgio antiſtite, ſupra centeſimum trigeſimo ſexto anno conſecratur: in quo etiam loco tumulati ſunt. Vxor priore marito defuncto, aliis nuptiis operam dedit, nubens Ludouico Bauariæ Comiti, patri Ludouici Abbatis Mersburgij.

DEDO VI.

DEDO, primus Thimonis Marchionis Miſnenſis filius, vxorem ducit BERTHAM Viperti Oſterlandiæ Marchionis, & Comitis Groizenſis, & Adelheidis Brabantinæ filiam: ex quâ genuit MECHTILDIM, nuptam Comiti Rabadoni, præfecto Pabebergio; quem aduocatum nominant Annales, & voctum lingua appellat vernacula. Anno Chriſti ſupra milleſimum cen-1124. teſimum vigeſimoquarto inchoauit diui Petri templum in Lau-

terbergo

terbergo prope Halim Saxonicam: quod Conradus frater eius poſtea perfecit atque ornauit. Coniugem ſuam ob diſcordiam inter eos ortam, propter templi eius dedicationem, vt ſcribunt Annales noſtri; vt alij, propter ſuſpicionem repudiauit: quæ eidem à Rochardo Magdeburgio, & ab Arnoldo Præſule Mersburgio reconciliatur honeſtis rationibus. Suſcipiens profectionem in Syriæ Palæſtinam religionis ergô, obiit in itinere, vt nonnulli tradunt: ſed annales Lauterbergij & Veterocellenſes, domi mortuum teſtantur, ſtatim poſt reditum. Antequàm ex patria abiret, fratri ædificationem templi Petrini commendauit. Vxor poſt obitum templum Scolenſe condidit; cui partem honorum addixit: & abbati Pegano ſubiecit: reliquam partem Dedoni Marchioni, Conradi filio, quem adoptauerat, teſtamento legauit: moritur hæc XVII. Cal. Iunij, poſt mariti obitum anno decimo quinto: iuxta eius latus condita in Lauterbergo.

Marchiones Miſniæ.

1135.

1150.

CONRADVS III. MARCHIO MISNIÆ.

CONRADVS alter Thimonis filius, quem triplici cognomento ornatum inuenio: Locupletis, propter terrarum amplitudinem: Magni, propter res in Aſiâ & aliis regnis externis geſtas: Pij, quòd ſacro ordini domi initiatus ſit: vir certè magnificus, & laude ſingulari digniſsimus: imperium tenuit à Niſâ fluuio Luſatiæ, vſque ad Salam, Turingiæ terminum. Marchio vocatus Luſatiæ, Miſniæ, Oſterlandiæ, Lansbergi, Burggrauius Zorbetæ: Comes Vitini, Leisnicij, Brenæ, Ileburgi, Groizæ & Rochlicij. Vxorem habuit LVTGARDIM Alberti, Sueui nobiliſsimi (vt Conradus presbyter Lauterbergius ſcribit) filiam: genuit ex eâ filios ſeptem, HENRICVM I. OTHONEM, DITERICVM, DEDONEM, HENRICVM II. FRIDERICVM, & qui omiſſus in Annalibus omnibus noſtris eſt, HERMANVM, Præſulem Pauepergium: filias ſex, AGNETEM, Quedilnburgiam, ODAM & BERTHAM, Sacerdotes Gerbſtetenſes: GERDRVDIM, nuptam Hermano Comiti Palatino Rheni, quæ defuncto marito vidua vixit, & diui Theodori monaſterium condidit Pauepergæ; in quo vixit annos duos & viginti, obiit anno ſupra milleſimum centeſimum ſeptuageſimo ſeptimo: ADELAM primis nuptiis datam Suenoni Danorum Regi, ex quâ genuit Lutgardim, nuptam Bertholdo Marchioni Bauariæ: ſed horum matrimonium propter crimen adulterii diſſoluitur à

Matrimonium & liberi Conradi.

1177.

Marchiones Miſniæ.

Præſulibus, quamuis genuiſſent Popponem, factum Pauperpergenſem præpoſitum, & Bertham Gerbſtetenſem ſacerdotem maximam: interfecto à Danis Suenone in patriam reuocata vidua, ſecundis nuptiis locatur Alberto Comiti, Alberti Marchionis Brandeburgij filio: ex quâ genuit Gerdrudim, datam vxorem Vualthero Comiti Arnſtenio: Adela ſepulta eſt in Leuthenſi cœnobio. SOPHIAM nuptam Gebhardo Bauariæ Comiti, filio ſororis Lotharij Imperatoris.

Cœnobium Lauterbergium.

CONRADVS ditione fratris, qui ſine hærede diſceſſerat, omni potitur: & ex ipſius teſtamento cœnobium Lauterbergium (montis Sereni nominant) quod nunc diui Petri appellatur, ſedulò & religiosè perficit: multaque ei prædia partim de ſuis bonis, partim ab vxore LVTGARDI comparata addicit: deindè Lubichini & Oſtræ Eccleſias fundat.

Cum Henrico agnato ſuo, Luſatiæ & Ileburgi Comite, quod infeliciter pugnauerit, & cuſtodiæ duriſsimæ quaſi mancipatus fuerit, ſupra exponebamus. Liberatus autem eſt, anno ſu-

1127. pra milleſimum centeſimum vigeſimo ſeptimo. Inde ad Lotharium Imp. ſubitò profectus, rogatu Rigiſæ cognatæ ſuæ, vxoris Imperatoris, & Henrici modò dicti obtinet ditionem; Luſatiam videlicet, & Ileburgum, & prouinciæ Miſnenſis, quæ patri eius donata fuerat, plenam conſequitur poteſtatem.

Conradus fit Marchio Luſatiæ.

Conradi controuerſia cum Alberto Brandeburgio.

Propter Luderum Lauterbergi Præpoſitum, fuit inter ipſum & generum grauis controuerſia. Luderum enim, gentilem ſuum, Albertus Brandeburgius defendebat: quem Conradus repudiabat, veritus ne priuatâ aliquâ cupiditate ſuis obſtaret conatibus, qui omnes in augendo illo templo ornandoque conſummebantur. Dolebat Albertus indignam de ſe ſuoque cliente ſuſpicionem concipi: ideo etiam ſocerum non verebatur in amici ſui causâ offendere. Quamuis autem propè exaggerata eſſet causâ diſcordiæ: tamen vtriusque æquitate & bonitate ſimultas deponitur: ardens enim pietatis ſtudium Albertus animaduertebat in ſocero: idque mitigabat eius dolorem: & Conradus cernens nulla impediri in re propoſitum ſuum, generum viciſsim amabat. Vterque oſtendens, quàm ſit pernicioſum, ſuſpicionibus indulgere; quæ ſunt alimenta alienationis inter propinquos & amicos.

1136. Anno ſuprà milleſimum centeſimum trigeſimo ſexto pridie Calend. Ianuarij, obiit Moguntiæ in publicis Comitiis HENRICVS Oſterlandiæ Marchio, & Burggrauius Magdeburgius:

Conradus Oſterlandiā accipit.

Viperd

Viperti viri illius bellicoſi filius: cuius prouinciam Lotharius etiam Conrado, & eius poſteris aſsignat, præfecturam autem Magdeburgiam BVRCHARDO, Conradi Antiſtitis fratri: qui Gebhardi Comitis Querfurdij filij erant, patris Lotharij fratres, inquam, patrueles: non Lotharij nepotes, vt Antiſtitum Magdeburgiorum annales indicant; quorum ſcriptor, gradus conſanguinitatis plerunque confundit. *Marchionis Miſnien.*

Poſt Lotharij mortem Conradus II. Imp. creatur, anno ſupra millesimum centeſimum, quadrageſimo tertio: cui hic quoque Princeps Miſnenſis, virtutis & integritatis nomine, probatiſsimus fuit: eique Comitatum Rochlicium hæreditarium aſsignauit. 1143. *Conradus conſequitur Comitatum Rochlicium.*

Monumenta Lauterbergiana & annales Conradi Presbyteri teſtantur, hunc Marchionem in Palæſtinam bis iuiſſe: primùm anno ſupra milleſimum centeſimum trigeſimo quinto, religionis gratia: iterum ſexto & quadrageſimo, militatum cum Conrado; cùm vrbs antiquiſsima Damaſcus eſt expugnata. In hâc expeditione dum abeſt peregrè: vxor eius XIII. Cal. Iulij moritur: quæ poſt venæ ſectionem in Meinherum Lauterbergi Præpoſitum iracundiâ exardeſcens, ſubitum in morbum incidit; quo paulo pòſt extinguitur, in cœnobio Gerbſtetenſe, cum ibi inuiſeret duas natu maiores filias, virgines Sacerdotes. Iuſſu autem Hoieri Comitis Mansfeldij, cui abſens ſummam poteſtatem Princeps dederat, eodem in loco ſepelitur. Interea maritus è Syria rediens, in Bauariâ fit de morte vxoris certior: nec non de ſepulturæ loco, & de Hoieri facto cognoſcit. Id animo acerbo ferens ad acturum, ſe comitem iurauit, vt ſuis eam manibus è terrâ effoderet, quod iam pridem alium ſibi ſuiſq; ſepulchri locum delegiſſet, cuius comes ignarus non erat. Percepta autem Principis indignatione, cadauer clàm effodiendum curat; & Vitinum, quo erat venire iuſſus, ſecum deportat, & Principem humilitate & lenitate placidum reddit, virum alioquin clementiſsimum. Cadauer Principe proſequente in Lauterbergum defertur: & tumulo ad id parato, reconditur, quo in loco in hunc vſq; diem quieſcit. Is tumulus, aliis de cœlo tactis, noſtro tempore refectus eſt Auguſti Electoris mandato. *Conradi iter Palæſtinū.* 1135. 1146. *Vx. Conradi mors & ſepultura.*

Excitatur eodem anno inter Duces Poloniæ bellum; nam VLADISLAVS, Imperatoris affinis, per vim tranſlato in ſe dominatu, tres fratres ſuos paternâ priuare poſſeſsione conatur; qui à Poſnaniâ, quam Ruſsicis obſederat auxiliis, non ſine ſuorum clade pulſus, à fratribus pacem cum iis iureiurando ſancit: cuius *Bellum Polonicum.*

Z 2 religio-

Marchiones Miſniæ. religionem cùm violaſſet; locus, in quo iurauerat, ſanguine manauit, vt annales habent Lauterbergi. Cromerus hanc rem narrat aliter: ego noſtra recenſeo.

Poſt multas igitur iniurias fratribus illatas, armis eijcitur: vxor & filij eius tres Cracouiæ capti, mutare ſolum pariter iubentur. Rex ad Conradum Imperatorem affinem confugiens ei perſuadet; vt in Poloniam ducat exercitum. Fratres Vladislai pro ſua libertate pugnantes, Imperatorem in finibus adoriuntur; & ſeſe fortiter defendunt. Eandem expeditionem poſtea renouat Fridericus Barbaroſſa, in qua illa cauſa ſæpius agitata, tandem Marchionum Alberti Brandeburgij, & Conradi Miſnenſis componitur prudentiâ, & Boleslai, qui regnum fraternum tenebat, humanitate & liberalitate. Fratres alteri duo BOLESLAVS & MIZESLAVS Imperatori ſupplices efficiunt, vt poſſeſsio paterna eis confirmetur: qui HENRICVM fratrem natu minimum ad tempus dans obſidem Vladislaus partem Sileſiæ recipit: vxor Chriſtina Imp. Henrici IV. filia, Polonis omnibus inviſa, vrbe Oldenburgo Holſatiæ, quæ alio nomine Stargardum dicitur, in exilio conſeneſcit, & ibidem cum marito ſepulta perhibetur.

1147. Helmoldus Lubecenſis Presbyter ſcribit, vno anno, nempe
Chriſtianorum tres expeditiones. ſupra milleſimum centeſimum quadrageſimo ſeptimo, expeditiones tres contra Chriſtiani nominis hoſtes decretas fuiſſe: vnã in Syriam, alteram in Hiſpaniam, vtranque contra Saracenos, vniuerſo orbi terrarum formidabiles: tertiam in Sclauoniam contra Obetritas & Lutitios, vt eos aut ad religionem Chriſtianam adducerent, aut gentes barbaras & impias funditus extirparent.

Syriaca expeditio Chriſtianorum. In Syriacâ expeditione fuerunt Conradus Imperator, Ludouicus Rex Franciæ, Fridericus Dux Sueuiæ, qui poſtea imperauit, Henricus Dux Bauariæ & Elector Saxoniæ, cognomento Niger: ſed hi ab Emanuele Conſtantinopolitano & Græcis decepti, maximos perdiderunt exercitus: tantâ etiam penuriâ preſſus miles eſt, vt fame & ſiti tabidus, incurſantibus barbaris, vltrò ceruices feriendas præberet.

Hiſpanica. In Hiſpanicâ militarunt Ericus Rex Daniæ, Henricus Frater Ducis Poloniæ, Albertus Antiſtes Bremenſis, & Ditmarus Verdenſis Præſul, Conradus Dux Burgundiæ, præterea nauales copiæ Colonienſium, Flandrorum, Anglorum; qui vrbem Luſitaniæ Vlyſsibonam, poſt longam obſidionem expugnant: traditam Regi Galitiæ, eum obſtringunt, vt nominis Chriſtiani hoſtibus fideliter reſiſtat.

In expeditione Vandalicâ fuerunt Antiſtes Fridericus Magdeburgius, Præſules Albero Hamburgius, Vuigmanus Numburganus, Rodolphus Halberſtadius, Vuernerus Monaſterienſis, Reinardus Metsburgius, Vuicerus Brandeburgius, Anſelmus Hauelburgius, Henricus Olomucenſis, Vuiboldus abbas Corbeienſis. Duces verò & Principes Henricus Saxoniæ, qui poſtea Leo nominatus eſt, Conradus Zaringius, Conradus Marchio Miſnenſis, Albertus Marchio Solduedelius, Fridericus Sommerſeburgius Saxoniæ Palatinus, Hermanus frater eius. Nicloti autem Ducis Slauici virtus & celeritas effecit, vt noſtri rem infectam relinquerent: priùs enim finitum ab eo bellum, quàm à noſtris illatum eſt.

Marchiones Miſniæ. Vandalica expeditio.

Illis expeditionibus ſatis edocemur, religionem non plantari aut propagari armis, ſed prædicatione verbi Dei: neque exercitibus armatis adduci homines ad cognitionem Dei, ſed ductu Spiritus ſancti: quod quidem Præſules vnâ militantes docere debuerant Principes; niſi ipſi imperitâ multitudine imperitiores tum fuiſſent.

Conradus Marchio religionis cupidus, rediens domum, & Eccleſiæ Numicenſis detrimentum cernens, & Lauterbergi reditus amplificare cupiens: miſsis Anſelmo Præſule Hauelburgio, Gerardo Præpoſito Magdeburgio, ad Pontificem Eugenium legatis, impetrat; vt reditibus in Lauterbergum translatis, è duabus ſocietatibus vna fieret.

Conradi munificentia.

Iiſdem propè temporibus de Daniæ regno tres competitores diſceptabant ſummis opibus; cumque Canutus & Vualdemarus ſe coniungerent, Suenonem è Selandiâ vi eiiciunt: is in Saxoniam diuertens, à Conrado excipitur hoſpitio; manſitque annis ferè duobus apud ſocerum: qui ei aliorum Saxonum ſtudia & gratiam ad recuperandum regnum colligit; qui tandem ab Henrico Saxoniæ Electore regiam poteſtatem recepit.

Bellum Danicum.

Conradus cùm ætate confectâ, & fortunis floreret, & numero liberorum abundaret; vt inter poſteros litium atque diſcordiarum quaſi ſegetem euelleret, quæ vitia ex cupiditate plerunque naſcuntur & emergunt; diſtribuere in filios ditionem ampliſsimam ſtatuit. Adhibito itaque incolumi valetudine & conſilio maturo Vuigmano Antiſtite Magdeburgio, ſororis ſuæ filio, & Alberto Marchione Brandeburgio genero; conſentientibus filiis, & ordinibus omnibus comprobantibus, Othonem Marchionem Miſnenſem facit, Ditericum Luſatiæ & Ileburgi: Dedonem Comitem Rochlicij, Henricum Vitini, Fridericum Brenæ.

Conradus ſuam ditionem inter filios diſtribuit.

Marchiones Luſatiæ & Lauburgi. Natu maiori patrocinium Eccleſiæ à ſe fundatæ committit; ſancitque vt is in poſterum meliorem ditionis partem obtineat. His omnibus ex arbitrio diſpoſitis, arma & inſignia equeſtria in templo Miſnenſe deponit: inde Lauterbergum profectus, veſtem ſacram induit, pridie Cal. Decembris: vitam inde poſt dies quinque & menſes duos finiens, Nonis Februarij anno ſupra milleſimum centeſimo quinquageſimo ſexto, ætatis ſexageſimo nono. Sepelitur ibidem in templi medio à Vuigmano Magdeburgio, & Vualone Hauelburgio: ad dexterum eius latus LVTGARDIS vxor; ad ſiniſtrum MECHTILDIS ſoror eſt depoſita. Filios deinceps eius recenſebimus, & eorum proſapiam omnem, quæ diu non durauit: poſtea veniemus ad Othonem natu maiorem, qui eſt ſtirpis propago diuturnior atque felicior.

Conradi mors. 1156.

HENRICVS III.

HENRICVS primus Marchionis Conradi filius, primus etiam huius nominis, obiit annis puericiæ.

DITERICVS MARCHIO LVSATIÆ.

DITERICVS Marchionis Conradi Magni tertius filius, Marchio Luſatiæ & Ileburgi. Luſatiam cùm nomino, non locum intelligo ad Albim, in quo Fribergum conditum eſt; neque Luſatiam ſuperiorem, per quam fertur Sueuus fluuius: ſed eam, quæ nunc inferior dicitur, quam Sclauis eripuit Lotharius Imp. & huius Diterici patri dedit: poſteà ſuâ pecuniâ redemerunt Fridericus I. & Henricus VI. Imperatores. Ea ad Regem Boemiæ pertinet, tanquam Electoris poſſeſsio: cuius vrbs primaria Luca, aliquando etiam ſub noſtrorum Principum ditione, vt & vrbes aliquæ Luſatiæ ſuperioris: hæ poſtea propter ciuilia bella rurſus ſunt noſtris ereptæ.

Diterici vxores & liberi. Hic DITERICVS vxores duas habuit: Primam DOBROGNEVAM Meſeconis Poloniæ Ducis ſororem: huic nomen in Germaniâ impoſitum eſt LVTGARDI, quia alterum auribus noſtrorum inſolens eſt. Genuit ex ea CONRADVM filium & GERDRVDIM Gerbſtetenſem Sacerdotem: Alteram CVNEGVNDIM, Bernardi Comitis Placenſis viduam; ex quâ genuit DITERICVM Præſulem Mersburgium. Vixit cum Polonicâ non ſine controuerſiâ; & diuortium faciens, in clauſtro ſacro

permi-

permiſit eam tempus ætatis tranſigere: alteram, quam nominatim ſuperinduxit; quæ res multarum diſcordiarum cauſa extitit.

Marchiones Luſatiæ & Lanbergi.

Carus hic Princeps erat Friderico Barbaroſſæ Imperatori. Hic enim, cùm proficiſceretur Venetias; & cum Alexandro III. Pontifice Romano tranſigeret, & gratiam ab eo impetraret; in ſuo comitatu hunc Marchionem habuit. Inprimis autem Vuigmanus Antiſtes Magdeburgius, Imperatoris animum ad eam manſuetudinem traduxit: vt cauſa conſequendi veniam, & ab anathemate liberandi, ad pedes Pontificis ſeſe abiiceret; ne alicuius belli nefarij & continentis in toto imperio flammam ſuſcitaret: quod quidem Imperator fortiſsimus, & amore religionis atque concordiæ flagrans, facere non detrectat. Verùm cùm Pontifex faſtu magno, & indignâ homine Chriſtiano arrogantiâ, per præconem Imperatori conuitium faceret: cumque ad pedes diutius iacentem, ſubleuari non iuberet: tunc Ditericus, Cur (inquit) ſummâ poteſtate à Deo tibi tributâ, cur Germaniæ liberæ patriæ tuæ, hanc inuri notam ſuſtines? quin humo protinus ſurge, & tuâ auctoritate, aut noſtrâ operâ vtere. Sublato ob hunc ſermonem inter familiares Imperatoris fremitu, Pontifex linguæ ignarus, quid iratus barbarus dixerit, interrogat. Quod cum illi eſſet expoſitum: ne quis tumultus ſubitus oriretur, Pontifex non moratus amplius, eueſtigio Imperatorem ſubleuat, & ad oſculum de more admittit. Hoc è Conrado Lauterbergio refero, quod actum eſt IX. Cal. Auguſti, anno ſupra milleſimum 1177.
centeſimum ſeptuageſimo ſeptimo. Eberus & diem & annum alium ponit; ſed ego Annales ſequor.

Henrici Leonis proſcriptio.

Motus dehinc nouos ciens in Germaniâ Henricus Elector Saxoniæ cognomento Leo; iuſtas ob cauſas, & plurimorum querelas comitiis Vurciburgiis proſcribitur; qui ſeſe vlciſci cupiens, Diterici prouinciam Tranſalbinam milite Sclauico ingreſſus, ad oppidum vſque Gubenam, omnem agrum vaſtat & diſſipat. Præfecti Diterici illi euntes obuiàm, quidam capti, quidam interfecti ſunt; & in his præcipui nominis Ditericus Beiersdorfius, qui valebat apud Marchionem propter perſpectam fidem atque virtutem plurimùm. Dolore incenſus Ditericus ob datum ſibi ſuoq; populo damnum Leonem Saxonem ad ſingulare certamen prouocat: ſed nihil penſi habens, ſimulque Imperatorem, & Principes aduerſarios contemnens, ferro graſſari & incendiis pergit: non ſolùm in Luſatiâ, ſed in Miſniâ

Marchiones Luſatiæ & Lansbergi. etiam & Turingiâ: idque perpetrabat violentius, vel vt hoſtes protereret; vel vt aliorum interceſsione in gratiam Imperatoris admitteretur.

1183. Anno ſupra milleſimum centeſimum octuageſimo tertio, alia indicuntur comitia Moguntiam: vt Imp. Principum voluntate Henrico filio habenas Imperij traderet; quò cùm acceſsiſſet Ditericus, in morbum incidit; qui cum inualeſceret magis, delatus in Lauterbergum V. Idus Februar. vitam cum morte commutat. Aedificat hic Princeps Lansbergam arcem & Tſchildam oppidum. Dobriluchæ monaſterij in Luſatiâ fundamenta iacit; vt in annalibus Lauterbergiis & Veterocellenſibus legitur, Mors Diterici. præterea diui Thomæ cœnobium Lipſiæ extruit, & addit conuentum canonicorum. Sepeliri in Lauterbergo voluit; idque vt fieret, liberis mandata pater reliquerat: conditus ibidem iuxta vtranque vxorem: priori enim, cui libellum repudij miſerat, ignouit.

CONRADVS.

CONRADVS, Marchionis Diterici primus filius, è DABROGNEVA Polonicâ. Eius ditionem cum Volradus Guiezius coactâ agreſtium Tranſuonenſium manu inuaſiſſet, villasque ſpoliaret: Conradus cum Friderico patruo illi occurrit, vt agricolas defenderet. Multis igitur vulneratis atque captis, in fugam reliquos conijciunt XV. Cal. Februarij. Erant illis temporibus in omnium Principum aulis, admodum vſitati ludi equeſtres; quibus armati galeâ, thorace, & brachialibus, appenſoque clypeo, lanceis acutiſsimis ſolerent concurrere. Cùm autem vno anno interiiſſent, in noſtrorum Principum aulis, eo ludicri certaminis genere, nobiles ſedecim: Vuigmanus antiſtes ſacris eccleſiaſticis interdixit, & templorum ſepulchrorumque vſu priuauit omnes; qui aut concurrerent, aut concurrendi locum præberent. Conradus iuuenili cupiditate legi iniquus; virtutis oſtendendæ gratia, in Auſtriam proficiſcitur: ſed proſequente ipſum pœnâ diuina, XV. Cal. Decembris, anno ſupra milleſimum centeſimũ

1176. ſeptuageſimo ſexto, haſtæ ictu, Viennæ transfoditur. Delatus in patriam ingenti ſuorum luctu eſt: qui eum mandare terræ propter interdictum prohibebantur. Pater cum fratribus quatuor, Antiſtitem agnatum Halæ in templo adiens, filio veniam & tumulum ſupplex petit. Cum autem è vulnere debilitatum, & adhuc ſpirantem, doluiſſe ipſum & gratiam delicti obſecraſſe,

Sacer-

Sacerdos quidam, qui morituro affuerat, ſanctè affirmaret: votumque feciſſe, ſi ſupereſſet, ordini Cruceſignatorum, qui contra paganos illo tempore pugnabat, ipſum ſe fuiſſe addicturum diceret: propinqui eius precibus impetrant id, quod pro mortuo rogabant: ſed eâ conditione, vt ad tumulum occiſi iureiurando promitterent, ſe viuis nemini ex nobilitate permiſſurum, vt eo exercitio vteretur, neque ſe vſuros eſſe. Quod cùm vnanimes feciſſent præſenti caſu territi, miſſus ad pontificem legatus eſt: qui auctoritate ſupremâ ſententiam Antiſtitis confirmaret: adoleſcens autem ſepulturâ, vſque ad eius reditum caruit: quæ ante templi fores, non in templo ei eſt conceſſa. Vuernerus honeſto loco natus, qui Romá nomine ſui domini iuerat, eâdem de causâ iter in Palæſtinam ſuſcipit; & poſt obitum ad latus Principis, cui fideliſſimè inſeruierat, in Lauterbergo ſepelitur. *Marchionis Luſatia.*

DITERICVS
PRAESVL.

DITERICVS Marchionis Diterici ſecundus filius, è Cunigunde Plocenſe genitus, Eberhardo Præſuli Merſburgio ſuccedit. Frater eius, quoniam vxori viuenti aliam ſuperin duxerat, & ipſe e legitimæ thoro natus non putaretur, multâ difficultate eam dignitatem obtinuit: ſed quia ſpectata fuerat viri ſimplicitas atque bonitas (nam eiuſdem collegij Sacerdos erat) electus tandem confirmatusque eſt: præfuit magnâ laude prudentiæ & liberalitatis ſedi ſuæ, annos vndecim menſes tres, delatus ad maiorum ſepulchra, in Lauterbergum, ſupra annum milleſimum centeſimum, octuageſimo quarto. Pater eius ditionem Groìzenſem 1184.
ſupra Mildam fluuium ipſi matrique eius Cunigundi dederat vtendam: mortuâ autem matre & filio, partem vnam Otho Marchio Miſnenſis alteram, Dedo Comes Oſterlandiæ accepit: à Dedone ad Conradum eius filium, & ab hoc ad Ditericum Somerſeburgium, Comitem Saxoniæ Palatinum, tandem peruenit.

DEDO COGNOMENTO CRASSVS,
COMES ROCHLICII.

DEDO Conradi Magni primi Marchionis Miſnenſis quartus filius, Comes Rochlicius, vxorem duxit MATHILDIM Goſuini Comitis Humelbergij filiam, Philippi Antiſtitis Colonienſis ſororem: ex quâ genuit filios quinque, DITERICVM, PHILIPPVM, GOSVINVM, HENRICVM, CONRADVM: & vnam filiam, fœminam prudentẽ & eximiam AGNETEM.

Hæc

Comites Rochlicij. Hæc fuit nupta Bertholdo Duci Meraniæ, & Marchioni Iſtriæ: fuitque diuæ Elizabethæ Turingiæ auia; Bertholdi patriarchæ Aquileienſis, & Echardi Præſulis Pauepergenſis, qui Ruperto ſucceſsit, mater: & nouerca Othonis, eiusdem vrbis Præſulis, nati ex alterâ Bertholdi vxore. Dedo poſt obitum Diterici fratris, prouinciam Oſterlandiam à Barbaroſſâ Imperatore redimit duobus millibus & ſeptingentis pondo argenti: Zillenam mo-
1074. naſterium condit anno ſupra milleſimum ſeptuageſimo quarto, in quo tantùm genere & ortu nobiles educari voluit: verùm cum diſciplina laxaretur, eò tandem proceſſerunt inſolentiæ atque proteruiæ: vt quendam Præpoſitum ſuum, moribus illorum laſciuis & illiberalibus aduerſantem, membris truncarent, & in profluentem coniicerent: vndè locus in Muldâ, gurges præpoſiti in hunc diem nominatur: Priori (ita ſecundum à Præpoſito vocant) malleo ferreo frangerent cranium. Factum igitur eſt vt canonicis expulſis in eorum locum Teutonici Ordinis milites ſubſtituerentur. Cùm Henricus Imperator Barbaroſſæ filius, ducendæ vxoris causâ iturus eſſet in Apuliam: DEDO eum ſequi iuſſus eſt: qui cùm & itineris longinquitatem, & aeris intemperiem conſideraret: homo craſsi & obæſi corporis, aruinam me-
1190. dico ſecandam præbuit: ſed poſt illam ſectionem non diu ſuperuixit. Obiit XVII. Cal. Sept. anno ſupra milleſimum centeſimum nonageſimo. Sepelitur Zillenæ cum vxore MECHTILDI: quæ proximo ante ipſum anno fatis conceſſerat XIII. Cal. Februarij.

DITERICVS.

DITERICVS primus Dedonis Marchionis Rochlicij filius, vxorem ducit MECHTILDIM Ludouici primi Landgrauij Thuringiæ filiam: ex quâ genuit AGNETEM, Duci Brunſuicenſi nuptam. Ditericus duos comitatus à Lothario Imp. adipiſcitur: Groizenſem ad Eliſtrum in Oſterlandiâ; & in Saxoniâ Sommerſeburgium, quatuor à Magdeburgo milliaribus ſitum. Geſsit etiam titulum Palatinatus Saxoniæ, quem tum Groizæ poſſeſſor, hæreditate obtinebat. Nuptias Conradi fratris ſui filiæ, quam Albertus Elector Brandeburgius ducebat, Groizæ
1205. celebrat, magnis ſumptibus atque honorifico apparatu, anno ſupra milleſimum ducenteſimum quinto. Committitur ei à Philippo Imperatore præfectura Pegana: ſed cum Abbate Siffrido è Rechinâ familiâ, magnæ exiſtimationis viro, cupidè nimis de iure contendit; cumq; Abbas ingenij præcipitis, non abſtineret à conui-

conuicio, & virum Principem apoſtatam nominaret, qui à re- Conflict.
ligioſo ordine defeciſſet: indignatus Princeps cœnobium inua- Rochlicẽſ.
dit, & Rechinum captum mandat cuſtodiæ; & tandem etiam è cœnobio expellit. Is Bernardi Saxoniæ hoſpitio eſt vſus: interea tamen equitatu Saxonico rapinas fecit, nec ſuos eſſe deſertos patiebatur Ditericus: ſed Electoris prudentiâ vtrinque negotium componitur: & transacto anni ſpacio, dignitatem abbas recipit. Nimium autem in bona Eccleſiaſtica intentum hunc Ditericum fuiſſe, cùm hæc controuerſia probat, tùm factum illud indicat. Vlricus Vitini Comes, Diterici patruelis, adhuc viuens, Heduigi vxori & filio ſuo, ducenta argenti pondo in Lauterbergo depoſuerat: hanc pecuniam nomine tutelæ Ditericus abrepturus à Rodolpho Prępoſito, qui alium in locum præmonitus tranſtulerat, impeditur. Viatico autem egebat iturus Vurciburgum, quò eum Philippus Imp. euocauerat. Cùm autem excuſſis omnibus ſacrarij arculis, nihil inueniret, iamiam abituro, à Sacerdote quodam muneribus corrupto, locus demonſtratur theſauri reconditi: quem ille ſecum deportans, iter ad comitia ingreditur: ſed nondum peracto duorum menſium ſpacio, in morbum incidens, moritur idibus Iunij, anno ſupra milleſimum du- 1207.
centeſimum ſeptimo: Zillenæ ad latus patris ſui tumulatus nullo hærede poſt ſe relicto.

PHILIPPVS.

PHILIPPVS ſecundus Dedonis Comitis Rochlicij filius, in Galliâ adoleſcens literis operam Pariſiis dedit: cumque valeret ingenio, factus eſt Præpoſitus Zantenſis, & præfectus ordinis Teutonici diui Ioannis.

GOSVINVS: HENRICVS.

GOSVINVS Dedonis Rochlicij tertius, & HENRICVS quartus eiuſdem filius, primæ ætatis annis è viuis tolluntur.

CONRADVS.

CONRADus, Dedonis Comitis Rochlicij quintus filius, Canonicus Magdeburgius, etiá in Galliâ Pariſiis eſt, cũ fratre inſtitutus. Orto ibidem inter ſtudioſos, & ciues tumultu, euolare geſtiens vt ſtudiorum ſociis opem ferret, à magiſtro prohibetur: miniſtros igitur armatos iubet accurrere: qui cum cædẽ eius iuſſu feciſſent, ratus id ſibi impedimento fore, ad honores maiores aſſequẽdos, ſacerdotiis omnibus renunciat: & in patriam rediẽs,

vxorem

Comites Rochlicij. vxorem ducit ELIZABETAM, Meſeconis Ducis Poloniæ, filiam, Ladislai ſororem, Sobislai Boemi viduam. Ex eâ genuit CONRADVM; & duas filias, MECHTILDIM nuptam Alberto Electori Brandeburgio, quam Ditericus, vt dixi, frater eius elocauit: AGNETEM, Henrico Palatino Rheni, Othonis IIII. Imperatoris fratri.

Conradus literis & prudentiâ clarus, cum Diterico Præſule Mersburgio, patruele ſuo, legatione fungitur pro Rege Philippo
1201. ad Innocentium III. Pontificem Romanum, anno primo ſupra milleſimum ducenteſimum: nam is Philippo iniquus, de transferendo in alium Imperio cogitabat; & Othonem adiuuabat Saxonem. Interceſsit Conrado quoque cum Sifrido, abbate Pegano, familiaritas.

Poſt patris mortem, eius cœnobij patrocinium, Imperatoris permiſſu ſuſcipit: quem cùm apoſtatam nominaſſet Abbas; vehementer irritatus viri fortis eſt animus; nec deſtitiſſet hominis ſuperbi importunitatem & conuitium vindicare, niſi eum retraxiſſet pietas, nam abbas pro Conrado, Conradi ipſius filio, ſpoponderat in baptiſmo. Fuiſſe autem impatientem iniuriæ, teſtimonio eſt bellum cum Ladislao affine, Duce Poloniæ ſuſceptum. *Conradi bellum cum Polonis.* nam cùm iniquè ſecum ageret, conuentiſque non ſtaret; claram inprimis eius vrbem Lebuſam obſidione cingit: quem inde fugare Dux ſatagens, magnas copias ſubitò educit: & Conrado, vt ad prælium altero die committendum accingatur, hoſtiliter denunciat: nimirum ſecurum eum reddere cupiens, quẽ ipsâ illâ nocte decreuerat opprimere: eaque de causâ copias omnes trans Viadrum traduxerat. Vnus verò è præfectis Polonicis, quos Supanos & Staros nominant, Ducem admonet: ne tempus pugnæ ſtatutum præueniat: neque fraude potius agere velit, quàm virtute: victoriam quidem omnem eſſe optandam, ſed expetendam tantummodò eam, quæ honeſtam afferat gloriam: ſe eſſe Germanis animo parem, numero militum multò ſuperiorem. Hunc Dux factus iratior, ignauiæ arguere, & datæ fidei admonere incipiebat; & mox aduerſa hoſtibus Germanis ſigna inferre. Cui ille: Ego quidem, Princeps, tuo mandato obtemperabo, & hoſtes adoriar: ſed hoc certò ſcio, me patriam iam poſtremum vidiſſe, præſagiebat enim animus viro prudenti & bono, perfidiam non fore impunem. Ducebant ſecum Poloni mulierem maleficam, quæ è motu cribri vaticinari ſolebat: quod cribrum aquæ plenum & inde nihil effluens, oſtentabat; & militi præcinebat victoriam, quem quô magis animaret, ſuo ipſius periculo

riculo neglecto, neſcio quid verborum murmurans, ante aciem exultantis habitu, incedebat. Conradus, quem conſiliorum hoſtilium nihil latebat, ordinibus ſuis diſpoſitis, tacitè procedit obuiam: & cùm ad pugnam, inopinantibus Polonis, paratus adeſſet: e veſtigiò eos in fugam coniicit. Malefica prima occiditur, quæ cæteris animos addiderat: Supanus, qui Ducem admonuerat, cum ſuâ cohorte fortiter pugnans, oppetit. In fugâ multi cæſi ſunt, multi in paludibus & flumine perierunt. Ladislaus neque cohortandi ſuos, neq; ſe colligendi animum habens; hoſti relinquit victoriam: & niſi noctis tempus præſidio fuiſſet fugientibus, magis reliquiſſet cruentam. Lebuſani auditâ clade Ducis ſui, minus acriter propugnant: quorum oppidum, cum Conradus cepiſſet: præfectos Polonos omnes laqueis ſtrangulari imperat. Conradi virtus eſſe cœperat admirationi: ſed præuentus morte, augere ſui famam nominis non potuit: obiit autem pridie Nonas Maij, anno ſupra milleſimum ducenteſimo decimo: ſepultus Zillenæ iuxta parentum, & fratrum trium, & vxoris ſuæ monumenta. Vxor autem eius ſuperiore tantùm anno obierat IV. Non. Aprilis.

Comiter VVabiud.

Conradi mors. 1210.

CONRADVS.

CONRADVS, Conradi Comitis Rochlicij vnicus filius, in flore ætatis obiit. Ditionem eius DITERICVS, Othonis Marchionis Miſnenſis filius, decem millibus pondo argenti, ab Othone IV. Imperatore redimit: cùm autem ſemitertiam partem initio perſoluiſſet, reliquam ei remittit. Dedonis igitur Magni filij proſapia in nepote extinguitur.

HENRICVS, COMES VITINI.

HENRICVS, Conradi Magni, Marchionis Miſnenſis tertij; quintus filius, Burggrauius Vitini & Zorbecæ. Vxor eius SOPHIA, vt Annales Lauterbergij, Leopoldi VI. Ducis Auſtriæ filia: vt Chronicum Neuſtadianum, & liber de vitâ diuæ Elizabetæ, Saxoniæ Palatini filia. Quòd ſi vera tradunt, eam ante Sophiam duxerit, neceſſe eſt. Cum Auſtriaca nuptias celebrauit Medlingi, in quarum ſolennitate ſponſæ frater Henricus, cognomento Sæuus, thori genialis gaudia perturbat: in lecto nudos aggreditur: neque ſurgere permittit, donec promiſiſſent, ſe ab eo dotem & ornamenta non petituros. Quod quamuis nouum Miſnenſibus & indignum, qui nuptiis intererant, videretur: tamen ſi ſalui redire domum vellent, coacti ſunt eius poſtulatis

Comites Vitinen. iniquis annuere. De iniuriâ deinceps conqueruntur Friderico II. Imperatori: qui inter cæteras accuſationes, quæ cumulabantur in Auſtriacum, etiam hanc nō intermittit in literis ad Premiſlaū Regem Boemiæ ſcriptis: quas Petrus Vinea libro tertio ſuarum epiſtolarum inſeruit. Ex eâ genuit HENRICVM, CONRADVM, VLRICVM, filios: & SOPHIAM filiam, nuptam Burchardo Comiti Querfordio & Burggrauio Magdeburgio.

Erat Echardo, Lauterbergi Præpoſito, grauis Henricus: quâ quidem re ita fratrem Othonem, Miſniæ Marchionem offendit, vt ei in itinere collocaret inſidias: & niſi præmonitus fuiſſet, captum mandaſſet cuſtodiæ: erat enim conſeruandorum augendorumque prouentuum, quos frater minuebat, cura atque munus à Conrado Magno Marchione, natu maiori filio, teſtamento paterno iniunctum. Vipertus Groizenſis, multarum iniuriarum memor, quas à Miſnenſibus accepiſſe ſe exiſtimabat, in agrum Belgranum irruit; villas vaſtat: & prædâ multâ oneratus ad ſua rurſus properat: quâ iniuriâ & fugâ ad ſe delatâ, Henricus ſubitò colligit, qui eum inſequantur. cuius ſignifer cum hoſtes in viâ feſtinando aſſecutus eſſet, manum committit. ſed ab Hartuigo, Viperti præfecto, haſtâ traiicitur: cæteri milites in oppidum fugere compelluntur. Viperti igitur milites, & prædâ ſunt & victoria potiti, præter omnium expectationem.

1181. Triennio poſt hoc damnum ſuis illatum, Henricus vitam finit, ſupra milleſimum centeſimum anno octuageſimo primo, III. Calen. Septembris: terræ mandatur in Lauterbergo, ad latus patris ſiniſtrum. Viduā eius SOPHIAM duxit Hermanus Landgrauius Turingiæ: ex qua genuit Iuttam, propter oculorum vicium, cognomento Lippam: nuptam Diterico Marchioni Miſniæ & Oſterlandiæ, vt in fine huius libri dicetur.

HENRICVS.

HENRICVS, Henrici Burggrauij Vitini, primus filius, obiit annis adoleſcentiæ in arce Gibichſtenâ V. Idus Ianuarij
1187. ſupra annum milleſimum centeſimum octuageſimo ſeptimo. Conditur in Lauterbergo.

CONRADVS.

CONRADVS Henrici Burggrauij Vitini tertius filius, itidem annis puericiæ obiit.

VLRI-

VLRICVS.

VLRICVS, Henrici Burggrauij Vitini tertius filius, vxorem duxit HEDVIGIM, Bernardi Ducis Saxoniæ ex Anhaltinâ familiâ primi Electoris, filiam: ex quâ genuit HENRICVM. *Comitis Brenæ.*
Vlricus anno ſupra milleſimum ducenteſimum quarto bellum 1204.
geſsit cum Henrico Comite Anhaltino; ſed cum eo pugnauit infeliciter, tempus notatum eſt in Chronicis Brunſuicenſibus; ſed non expreſſa belli cauſa eſt. Altero pòſt anno in Hali Saxonicâ occiſi Iudæi ſunt, & eorum direpta bona, ibi ingens calix aureus 1205.
vnà periit, qui à Lauterbergi Præpoſito nomine Principis erat oppigneratus: ob cuius recompenſationem ius, quod in molentino Torgano habuit, Præpoſito conceſsit. Anno ſexto laborans dyſenteriâ, Vitini obiit IV. Cal. Octobris: conditur ad maiorum tumulos in Lauterbergo.

HENRICVS VII.

HENRICVS, Vlrici Burggrauij Vitini filius vnicus, obiit anno ætatis duodecimo, nati Chriſti ſupra milleſimum ducen- 1216.
teſimum decimo ſexto, die VIII. Cal. Aprilis. In Lauterbergo ſiniſtræ patris ſui appoſitus. In hoc igitur ſtirps Burggrauiorum concidit, & ad propinquos eſt tranſlata.

FRIDERICVS COMES BRENAE.

FRIDERICVS, Conradi Magni Marchionis Miſnenſis, ſextus filius, Comes Brenæ, duxit vxorem HEDVIGIM Dipoldi Ducis Boemi filiam, qui Othogari patruus erat: è quâ nullam ipſum ſuſcepiſſe prolem, non rectè ſcribit Lazius: genuit enim ex ea OTHONEM & FRIDERICVM filios, & filiam SOPHIAM, fortem & prudentem fœminam: quæ anno ſupra milleſi- 1203.
mum ducenteſimum tertio Sacerdos maxima facta ſocietatis Quedilnburgiæ eſt: cui cùm annum vnum & viginti præfuiſſet, dignitate ſuâ priuata, in ordinem redigitur. Accuſabatur enim quod receptum præberet nobilibus quibuſdam rapto viuentibus: deinde quòd inclementiùs tractaſſet ciues ſuos, quorum aliqui in carcere perierint: præterea quòd gubernaret indecorè, moribusq; malis viueret. Hanc ad conuentum Northuſanum euocat Henricus Imperatoris filius, patre Friderico II. tum temporis bellum in Siciliâ gerente. Ipſa ſcripto excuſat ſe, vel quòd cauſæ ſuæ non planè fideret; vel quòd potentiam aduerſariorum timeret, quorum principes erant Henricus Comes Aſcanienſis Bernardi Ducis filius, & Hoierus Comes Falchenſtenius. Ad obiecta *Sophiæ Abbatiſſæ Quedilnburgiæ accuſatio.* 4

Comites Brenæ. tamen ita reſpondet, ſe neque receptum prębuiſſe latronibus, neque in ciues fuiſſe crudelem: ſed adductâ Falchenſtenij minis & iniuriâ, turres mœniaq; extruxiſſe; & iis defenſionis gratiâ impoſuiſſe clientes & fidos homines: ciues verò factioſos, & ſuſpectos, ne Falchenſtenio oppidum proderent, & portas aperirent, ſe caſtigauiſſe carcere; & à contumacibus abduxiſſe obſides. Quod ad gubernationem pertineret, ſe declarare factio, aliter rem habere: nam pro fortunis pugnare fœminam, non eſſe negligentiæ aut ignauiæ indicium: ſumptus verò non neceſſarios fieri, id aduerſariis, non ſibi imputandum. Suos verò mores carpi ab iniquis atq; hoſtibus; id more fieri, vt calumniis petant innocentes, qui iure aut æquitate ſuperare & conuincere nequeant. Excuſatio abſentis non valuit: & maximè ipſam grauabant parentes obſidum, quorum quidã in vinculis obierant: qui querelis omnia replebant, tum quod muliebri ſuperbiâ venire ad comitia recuſauerat. Igitur damnatæ à Principibus, dignitas ſuprema ex mandato Pontificis adimitur: caueturq; ne aut in hâc, aut in vllâ aliâ ſocietate religioſâ, in poſterum ſimili honore vteretur. Vix ipſa cœnobio exierat, ex quo excluſa erat; cùm oppidum Quedilnburgum Falchenſtenius occupat: & Sophiæ cauſam ſuâ fuiſſe iuſtiorem, facti inſolentia oſtendit: ea enim antiſtita & præſide, potiri oppido nunquam potuerat. SOPHIA magno mulier animo, rurſus in gratiam poſita eſt ab Irene Conſtantinopolitanâ, Philippi Imperatoris vxore: vt in Annalibus Antiſtitum Magdeburgiorum legitur: cum cauſſam eius defenderent Antiſtes Magdeburgius, Præſules, Hildeschemius, & Mersburgius: à quibus reducitur Quedilnburgum altero exilij anno, cum magno honore & gratulatione ciuium, qui tum demum ſapientiores damno facti, quo animo erga ipſorum Rempublicam patrona virgo fuiſſet ſentiebant.

Sophiæ reſtitutio.

Friderici mors.

1081. FRIDERICVS obiit pridiè Non. Ianuarij, anno ſupra milleſimum octuageſimo primo; quo eodem HENRICVS frater eius vitâ defunctus eſt. Sepelitur in Lauterbergo. Vxor eius vidua viuit annos vnum de triginta: quæ filiæ direxit conſilia, & ei patronos peperit; obit XI. Cal. Martij, ſepulta in templo Brenenſe, quod ipſa extruxerat, & in quo inter puellas virgineos cſenuerat.

OTHO.

OTHO Friderici Brenæ Comitis primus filius, indolis generoſæ adoleſcens: cuius documenta tum dedit, cùm Innocentius III. Pontifex Philippum Imperatorẽ exauctorauit; & Imperij inſignia Othoni IV. Saxonum Duci, per Cardinalem legatum

ſuum

ſuum Coloniæ obtulit, qui legatus cùm Ludolphum Antiſtitem Magdeburgium, reluctantē ad noui Regis electi partes pertrahere ſtatuiſſet: collectâ Boëmorum Turingiorumque multitudine, adiunctis etiam Philippi Imperatoris copiis, caſtra inter Merſburgum & Halim figit: tantumque terrorem duorū menſium excurſionibus Magdeburgenſibus incutit; vt ſuas fortunas cū vxoribus & liberis trans Albim transportarent: quia tutos à direptione non videbant, & ipſi quoque vrbi metuebant. Cardinalis copiæ amnem Vonam die quodam prædabundæ tranſeunt: quas captatâ occaſione, Otho propè Lansbergam excipit, & quadringentos ex iis homines occidit: inter quos cùm tribunus quidam primi nominis occubuiſſet; Cardinalis rem infectam relinquens, Magdeburgium, quem ferro non poterat, anathemate ferit: conuicio inſuper addito, quòd eſſet ſenex barbarus & delirus. Othoni à vicinis gratulationes factæ, quod eius virtute hoſtes territi, pedem retuliſſent: ſed præclarus adoleſcens eodem anno obiit X. Calen. Ianuarij, anno ſupra milleſimum ducenteſimum tertio. Exequias ei mater fecit; inque templo Brenenſe filium iuxta patrem condidit. 1203.

FRIDERICVS.

FRIDERICVS Friderici II. Brenæ Comitis ſecundus filius, vxores duas habuit: Primam duxit anno ſupra milleſimū centeſimum octuageſimo primo, Iutham videlicet Friderici Comitis Zigenhanij, Ludouici IV. Turingiæ Landgrauij fratris, filiam: ex eaque genuit OTHONEM & DITERICVM filios: itē EVGENIAM & HEDVIGIM filias: ſed hæ cælibes moriuntur. Alteram poſtea duxit AGNETEM, è familiâ Brandeburgiâ; cuius in noſtris ſcriptoribus omiſſa eſt mentio: è quâ vnicum genuit filium Henricum. 1181.

Incidit in eius tempora expeditio Syriaca, imperante Friderico II. ad quam cùm nobiliſsimi Principes ſeſe armarent; Fridericus virtutis auitæ haud immemor, ei militiæ nomen dat: & è Brenenſe & Oſterlandâ nobilitate ſecum ducit equites ſelectos. Cùm in Cyprum ventum eſſet: quamuis aduersâ valetudine nonnihil laboraret; tamen vnà cum cæteris inde ſoluit Ptolemaidem: in cuius oppugnatione è vulnere accepto, febri corripitur: & cùm ſe Cruceſignatorum Ordini prius addixiſſet; vitæ mortalis finem clauſit, anno ſupra milleſimum ducenteſimum vigeſimo primo, XVII. Cal. Nouemb. 1221.

Comites Brenen.

HENRICVS.

HENRICVS Friderici II. Brenæ Comitis ex vxore Brandeburgiâ filius, Canonicus Magdeburgius, de paternis bonis villam vendidit Alberto II. Præſuli Miſnenſi, ſupra milleſimum
1264. ducenteſimum ſexageſimo quarto, vt in monumentis Miſnenſium Præſulum legitur.

OTHO.

OTHO Friderici II. Brenæ Comitis è Turingicâ vxore primus filius, patrocinium Lauterbergi in viciniâ ſuſcepit: obitque antequam vxorem duceret, anno ſupra milleſimum ducen-
1223. teſimum vigeſimo tertio.

DITERICVS I.

DITERICVS Friderici II. Brenæ Comitis ſecundus filius. Eum duos reliquiſſe filios è monumentis Præſulum Miſnenſium appâret: qui eos nominibus ponunt DITERICVM & ALBERTVM: vxoris tamen nomen aut familia non extat.

DITERICVS II.

DITERICVS Diterici ſecundi filius primus, Ordinis Templariorum factus ſocius, aui imitatione.

ALBERTVS.

ALBERTVS, Diterici II. alter filius, nomen vxoris huius etiam non reperi, filium genuit CONRADVM, quem monumenta Præſulum Miſnenſium ponunt: in quibus etiam legitur, aduocationẽ, vt vocant, templi Mogellani reſignauiſſe Vuitigo-
1278. ni Præſuli Miſnenſi, anno ſupra milleſimum ducenteſimum ſeptuageſimo octauo.

CONRADVS.

CONRADVS Alberti filius, vxorem habuit nobilem ELIZABETAM, Alberti I. Saxoniæ Electoris è ſtirpe Anhaltinâ filiam: hæc ei peperit vnicum filium OTHONEM, qui adoleſcens è viuis tollitur, nec diu pater ipſi ſuperſtes manet.

OTHO.

OTHO Conradi filius, vltimus Comes Brenenſis. Igitur mater eius, etiam marito defuncto, Comitatum gubernauit; tandemque eum donauit, Rodolphi Imperatoris conſenſu, Duci Rodolpho, fratris ſui Alberti II. filio, itidem Electori: idque
1290. factum eſt anno ſupra milleſimum ducenteſimum nonageſimo,

quod

quod è monumentis Anhaltinis didicimus. Conditi ſunt ALBERTVS, CONRADVS, OTHO, in cœnobio Brenenſe, quod Elizabeth ædificauerat. Igitur poſteritas Friderici Comitis Brenenſis, in atnepote, hoc eſt, ſextâ lineâ deſiit: ditio quibus auctoribus aut temporibus redempta, ad noſtrorum Principum maiores redierit, proditum literis non me legere memini. *Marchiones Miſniæ.*

HERMANVS PRÆSVL.

HERMANVS Conradi Magni, Marchionis Miſnenſis, filius ſeptimus, quem cæteri Chronici omnes, excepto Conrado Lauterbergio, omittunt: nec ego affirmare poſſum, quo numero locoue inter fratres ſit ponendus, ideo huc in extremo collocaui. Hic fundator fuit cœnobij Munchenrodij in diœceſi Vurciburgiâ, anno ſupra milleſimum centeſimum ſexageſimo octauo. 1168.
Factus è canonico Pauebergenſi eiuſdem ſedis Præſul, dignitatem illam tenuit non vltra annos quinque: obiit pridiè Idus Iunij, anno ſupra milleſimum centeſimum ſeptuageſimo ſeptimo: 1177.
quo ſoror eius itidem moritur GERDRVDIS, quæ extruxit Pauebergæ, diui Theodori cœnobium. Teſtantur annales Lauterbergij eum paterno funeri interfuiſſe: & in catalogo Præſulum Pauebergenſiũ, vt è Saxonicâ oriundum familiâ refertur. Nunc ad ſecundum Conradi Magni Marchionis Miſnenſis filium, Othonem eſt veniendum, ſtirpis huius illuſtris & inclytæ propaginem.

OTHO.

OTHO, Conradi Magni Marchionis Miſnenſis ſecundus filius, Diues appellatus, propter metalla, quæ ductu ipſius effoſſa ſunt in locis Miſniæ montanis, ſupra flumen Muldam: patre adhuc viuente principatum geſſit Miſnenſem: & citatur teſtis in quodam diplomate, quod Lotharius Imperator ſcribendum curauit Buchſtadhuſiæ, continente ditionem in Saxoniâ cœnobij Vuildershuſij. Vxor eius HEDVIGIS, Alberti Electoris Brandeburgij filia: quæ peperit ALBERTVM & DITERICVM; item SOPHIAM & ADELAM. SOPHIA primùm nupta fuit VLRICO Duci Boemiæ; ex quo genuit Agnetem Gerbſtetenſem Sacerdotem: deinde Burggrauio Ratisbonenſi. ADELA nupta PREMISLAO Boemiæ Regi; quam, vt Cellenſes annales tradunt, ipſe repudiauit prætextu propinquitatis; cùm ex eâ genuiſſet VRATISLAVM & filias tres, vnam nuptam Regi Daniæ, alteram Henrico Comiti Orteburgio, tertiam Sacerdotem maximam Gerenrhodenſem, quæ inter diuas ibidem fuit numerata. *Othonis coniugium & liberi.*

Marchiones Miſniæ. Dubrauius Olomucenſis longè ſcribit aliter: qui ait, diuortium illud factum, prætextu ſterilitatis; cùm reuerà ideò affinitatē dirimeret, quòd Marchio Miſnenſis Ditericus, vxoris ſuæ frater, partes Regis Philippi Sueui ſequeretur; & Premislaus Othonis IV. Saxonis, qui inuicem de Imperio contendebant: Boemus autem ita pertinaciter defendebat Othonem, vt à milite Germanico Othogarus (Odoacer malè ſcribunt alij) quaſi Othicus totus, nomine ipſius proprio mutato, diceretur: quod in poſterum populares quoque eius Boemi ſunt ſecuti. Adeò autem addictus ei totus erat, vt aduerſarij loco haberet, quisquis Othoni contradiceret: etiam vxorem odiſſet, ne illa fratrum animos fortaſsè incitaret, qui contra ipſum arma tum gerebant. Illâ igitur repudiatâ, duxit CONSTANTIAM Regis Vngariæ Belæ III. filiam; ex quâ, Dubrauio teſte, VENCESLAVM, cui puero adhuc Cunegundis Philippi Regis filia ſit collocata, quod ſcribere eum miror: Filias tres, vnam nuptam Vlrico Duci Carinthiæ, alteram Henrico duci Vratislauiæ, tertiam Agnetem Sacerdotem Pragenſem. Sed nunc extra rem: paulò autem poſt viciſsim attingemus hanc hiſtoriam.

1171. *Argenti fodinæ Fribergenſes.* Othonis Marchionis temporibus anno ſupra milleſimum centeſimum ſeptuageſimo primo, argenti metalla in Miſniâ fodi cœperunt, prope pagum Lusuitium, & alterum, qui à Chriſtiano quodam nomen habuit: eſtque locus ille poſt ſuſcitata ibidē vrbis fundamenta, Fribergum, quaſi liberum metallum appellatus. Primi ea foderunt Saxones, qui è Celleueldo & Goslariâ eò migrauerant. nam cum auriga ſalem in Boemiam deportans, lapidem argenti & plumbi fertilem, in illis montibus caſu reperiſſet, eum domi monſtrauit: qui cùm argenti feraciſsimus in exploratione inueniretur: opum cupiditate allecti, metallici Celleueldij & Goslarienſes, confertim ſe ad radices montium Suditarum conferre, in viſcera terræ ire, copioſum fructum è metallis capere. Principis in hoſpites erat inſignis munificentia: quâ effectum eſt, vt plures indies confluerent. Venæ multæ apertæ, excultæque ſunt: pleræque ſpem ampliſsimarum diuitiarum præbuerunt. Condita & ampliata & ornata metallorum diuturno prouentu vrbs Fribergum eſt, hodiè præclara & lauta: & ex eâ deinceps quaſi coloniæ eductæ plurimæ: quas alio loco enumerauimus. Mœnibus circumdata ſunt Lipſia in Miſniâ, & Iſenbergum in Turingiâ: alia inde oppida facta auctiora & pulchriora.

Condidit idem Princeps in valle ſiluestri ad Muldam flumen, monaſterium Cellenſe, Ciſtercienſis ſocietatis, anno ſupra milleſimum centeſimum ſexageſimo quarto: ad eius diœceſin cùm pagi quidam, in quibus metalla foderentur, pertinerent: eos cum oppido Ruſpâ permutauit, & abbati Henrico tradidit. Ideo autem intra ſeptimum annum tam copioſis metallis ditatum Principem ferunt: quod animo erga religionem ſtudioſo & liberali templum tantum ædificauerat; tantos ſumptus ad propaganda ſtudia & diſciplinam conſtituendam tam ampliter fecerat. *Marchiones Miſniæ.* 1164.

Perturbabat eius dominatu Germaniam & inprimis Saxoniam HENRICVS Dux Bauariæ & Saxoniæ, cognomento LEO quem Imperator proſcripſerat: OTHO Marchio Vlricum Præſulem Halberſtadium, ad defenſionem ſui & verbis extruentem præſidium adiuuabat; cui Præſuli præ aliis omnibus Henricus vehementiſsimè iraſcebatur. Contra eundem Henricum etiam militabat, cùm Lubeca vrbs maritima eſſet obſeſſa; & ad Imperium à Friderico Barbaroſſa adiuncta. Haldeslebia eſt vrbs, inter Viadrum amnem & Bineram fluuium ſita, in loco paludoſo: ſed palus ita ſub ceſpite latet, vt oculos fallat, & lubrica profunditate veſtigiis ſtatim cedat. Auxilio multorum Principum eam obſidebat Antiſtes Vuigmanus Magdeburgius: ſed maximas ex omnibus copias adduxerat Philippus Antiſtes Colonienſis, quatuor videlicet loricatorum millia: qui cum primas tenere in exercitu vellet: OTHO Marchio faſtum eius non ferens, è caſtris abit: quem alij Principes ſequuntur, fore ſuſpicantes, vt à Saxonibus ſuperbia Colonienſis caſtigaretur: ſed ille ipſum hoc veritus, paulò pòſt ſimili modo diſceſſit. Oppidani propter diſceſſum Principum metuentes inſidias, auſi erumpere non ſunt: qui tamen mox Vuigmani ſtratagemate, aquarum immiſsione, domiti, & fortunas amiſerunt, & patriam. Domeſtico deinceps bello petitur Otho, à Ludouico III. Turingiæ Landgrauio: hic enim cum abundaret opibus, multas arces in Oſterlandiâ & Turingiâ, inſciente atque inuito Principe emebat: cumq; admonentem ſe Landgrauium non curaret: vtrinque incurſiones factæ ſunt, quibus alter læderet alterum: tandem victa patientia Landgrauij eſt, qui immiſſo equitatu Miſniam depopulatur, cui cùm occurreret minùs paratus Marchio; dimicatione factâ, in victoris poteſtatem venit: qui tum primùm Merſburgi in cuſtodiâ, tùm in arce Vartbergiâ tenuit captiuum. *Othonis res geſtæ in bello.*

Fride-

Marchiones Miſniæ. Fridericus Imperator aliquantò poſt, Fuldæ conuentus agebat, in quo de transactione actum eſt: Otho cum ſuâ nobilitate dimittitur; Langrauius pro caſtellis reſtituit pecuniam. Hæc facta compoſitio eſt circa annum ſupra milleſimum centeſimum
1183. octuageſimo tertio.

Otho capitur à filio Alberto. Marchio quietè iam viuens, peractis ab illo tumultu annis quinque, grauiſsimâ contumeliâ ab Alberto filio afficitur: ab eoque captus in vinculis ferreis detinetur: cauſa in annalibus Lauterbergi exponitur eiusmodi. Otho maiorem natu filium imperio poſt ſe deſtinat, & potiorem ditionis partem teſtamento legat: alteri certos reditus conſtituit, & Comitem Vueiſen velſij facit. Mater verò propenſiore in iuniorem animo, quòd alterius fortaſsè atrox & crudele ingenium perſpexerat, marito perſuadet, vt mutet voluntatem: qui obtemperans coniugis conſilio, dignitatem in natu minorem transfert. Quam rem cùm Alberto Bernardus Brandeburgius auunculus enunciaret; & ne quid eripi ſibi pateretur, inſtigaret: adoleſcens quæſitâ occaſione, patrem intercipit: & in caſtrum Dibenum, non procul à Grima, ducens (alii Dibenum intelligunt prope Ileburgum) primi ab eo teſtamenti exigit confirmationem; quod pater certis cauſis ſe non poſſe facere aſſeuerat. Adhibuit igitur, qui obſeruaret ipſum, honeſtos cuſtodes; è quibus vnus fuit Conradus, Dedonis Comitis Rochlicij filius: vnde Dedonem Othonis fratrem, conſcium eius conſilij fuiſſe, ſuſpitio fuit. Imperator vt factum audiuit, animo iniquo fert Alberti violentiam; eique mandat, vt primo quoque tempore libertatem patri reddat: Othonem verò hortatur, vt dolore diſsimulato, redeat cum filio in gratiam. Omninò autem de Alberto impio publicè pœnam ſumpſiſſet, & patrē armis eripuiſſet; niſi fuiſſet difficilioribus Imperij negocijs implicitus: filio tamen ſuo Henrico mandata relinquit, ne inultum patiatur ingratum adoleſcentis & contumax factum. Itaque pater dimittitur; quamuis eius theſauri, quos plurimos è metallis collegerat, iam diſsipati à filio & dilapidati eſſent.

Bellum inteſtinum Othonis, cum Alberto filio. Cùm autem concordiam inter ſe & filium improbè & ſubdolè eſſe factam, Otho intelligeret; eam reſcindit, filiumque vlciſci ſtatuit: quamobrem cùm arma vtrinque gliſcerent, ditio vaſtata eſt; & præſertim Iſenbergia, & Lipſienſis ager. Otho quoq; Dux Boemiæ, Morauicum militem adducens, partem Miſniæ, quam ſibi Albertus vendicabat, depopulatur. Ita reliquus Othonis Marchionis theſaurus, quem vltra viginti millia pondo argenti æſtimabant, partim in domeſtica, partim in externa ſti-

pendia

pendia eſt conſumptus, vt in chronico Pegano annotatur. Agitatus autem â fratre, gubernationem minimè tranquillam habuit: & curis confectus obiit anno ſupra milleſimum centeſimũ octuageſimo nono, XII. Cal. Mart. in Cella Miſniæ, quam ipſe extruxerat, primus ſepultus: hoc enim templum, Lauterbergio, vbi Conradi patris monumentum erat, adhuc viuens prætulit, vxoris ſuaſu; quæ mirari ſe dixit, cur ei templo tantum honoris deferret, in quod filij ſui nullam eſſent habituri poteſtatem: quare auctor ei fuit, vt nouum in ſuâ ditione extrueret, in quo jus dominationis perpetuum obtineret: eaque occaſione cœnobium Cellenſe inchoatum eſt, de quo ſupra diximus.

Marchiones Miſniæ.

1189.

ALBERTVS.

ALBERTVS primus Othonis Marchionis filius, in patrem ingenij minimè humani, erga fratrem animi hoſtilis extitit. Vxor eius SOPHIA, Friderici Ducis Boemiæ, Othogari fratris, filia: ex quâ genuit CHRISTINAM, Hermano Comiti Lodeburgio nuptam. De huius Principis infenſo erga patrem animo, dictum modò eſt; quem in adoleſcente feroce auxit Marchio Brandeburgius: in cuius etiam caſtro Dibeno, captum eum vltra menſes duodecim tenuit.

Cum pater eius duo millia pondo argenti in Cellâ, vel in Eccleſiæ pauperumque, vel in patriæ vſum depoſuiſſet; Albertus eam pecuniam vi poſtulare non dubitat: nec mirum, in defuncti patris theſauros inuolaſſe, qui antè viuentis diripuerat. Cœnobitæ cùm reſiſtere ei non valerent, ipſam pecuniam aræ imponunt: ille religione loci nihil territus, depoſitum manu ſacrilegâ auertit.

Cum autem cupiditatis eſſet infinitæ; patrè defuncto, DITERICVM fratrem poſſeſſione agrorum & oppidorum, quæ communis ambobus erat, eijcit: partem ei prouentuum ex metallis nullam concedit: neue quid illi proprij relinqueret, quod ſolum ei relictum erat, oppidum etiam Vueiſenuelſum obſidet. Hæc cauſa Diterico fuit, vt externis ſeſe muniret auxiliis: qui Principem Turingiæ Hermanum, opis petendæ causâ adit, anno ſuprà milleſimũ centeſimũ quadrageſimo quarto. Cùm ſibi nullam eſſe cauſam diceret Turingus, cur virum acrem & atrocem laceſſeret: Ditericus verò inſtando moleſtus eſſe non deſiſteret: iterum de ſuorum conſilio reſpondit, ſi gener fieri ſuus vellet, ſe habere cauſam iuſtam: hanc autem conditionem ferebat,

Alberti bellum cum fratre parricidiale.

1144.

Marchiones Miſniæ. ferebat, quia filiæ maritum propter lippitudinem non facilè inuenturus videbatur. Ea conditio etſi grauis videbatur Diterico; tamen compulſus neceſsitate, ne frater ſibi omnia eriperet, oblatam conditionem, oblatumque auxilium accipit, non paruâ ſuâ felicitate. Auctus & affinitate & ſocietate Principis fortis & potentis; & coniugem nactus non quidem formoſam, ſed optimam ac pientiſsimam: in ſpem Ditericus erigitur ſua recuperandi. Nunciat ſubitò in caſtra Alberti Landgrauius, ſe cupere, vt cum fratre in gratiam redeat, & Vueiſenuelſo decedat: niſi fiat, ſe generum omnibus viribus defenſurum. Albertus ad tractandam cognoſcendamque cauſam, promittit aliquot dierum inducias: ſed cùm nullâ æquitate moueretur, nec à propoſito deſiſteret, Landgrauius vocatis ad arma mille & octingentis ciuibus; primùm à Vueiſenuelſo eum fugat: tum præſidium è Sibodenburgo, quod Albertus munierat, eijcit: captos milites iureiurando adigit, ne Alberto militent. Cum ſe manifeſtum hoſtem Landgrauius oſtenderet: Albertus eum calumniis apud Henricum VI. Imperatorem oppugnat: conductum videlicet à Principibus, eius tyrannidem exoſis, vt vitæ ipſius inſidietur: fidem accuſationi facit, ne quid ſceleris prætermitteret, iureiurando. Imperator eius rei causâ conuentum indicit Northuſam. Rumore facti tam inſoliti ad ſe delato, Landgrauius vehementer ſe excuſat: ſuamque innocentiam ſe morte teſtari velle profitetur: & Alberto duellum palàm denunciat. Hâc re intellectâ Imperator conuentum transfert in Miſniam Aldeburgum, tum temporis Imperiale ad amnem Pleiſſam oppidum: fore ſperans, vt ex alterutrius Principis damnatione, ipſe emolumentum caperet.

Admoniti per ſuos amicos ipſi Principes, ne vel ambo opprimerentur; vel alter certè aut vitæ aut conditionis iacturam faceret, inſciente Imperatore cauſam controuerſiæ tranſigunt: qui ſe eluſum ſentiens, peſsimè cogitabat: quod ſubodoratus Turingus, cum Duce Boemo & antiſtite Moguntino iungens amicitiam, apertè ſe hoſtem fatetur Imperatoris: hic vt eam ſocietatem dirimeret, fictam cum Landgrauio pacem facit; & in ipſum tacitè inſtigat Moguntinum: titulo autem Ducatus Boemum priuat. Interea, dum Landgrauium armis impetit Moguntinus: Albertus Vueiſenuelſum rurſus obſidet: & inde denuò fugatur atque reiicitur. Cùm ſolus videretur non poſſe reſiſtere Moguntini & Colonienſis Antiſtitum auxiliis, Impera-

toris

toris beneficio ſibi adiunctis: vexandam illis proponit Heſsiam; ſibi inuadendam conſeruat Turingiam: coniunctæ enim tum temporis erant hæ prouinciæ, & ſub vnius Principis poteſtate. Landgrauius in omnia hoſtium conſilia intentus, non ignarus erat machinationum: itaque ſimulat iter in Heſsiam ad arcendos Antiſtites: noctuque id ingreſſus, Albertum ad Roueringum iuxta Salam caſtra habentem, & nihil timentem aduerſi, cum impetu adoritur: caſtra expugnat; militem impeditum ac trepidum in fugam coniicit: præcipuos de nobilitate capit. Albertus cum quatuor comitibus, equo vulnerato, vix euadit. Is Lauterbergum veniens, à Vualthero, eius loci Præpoſito, recreatur: ſumptoque Monachi habitu, ne agnitus in hoſtes incideret, Lipſiam contendit; vtque lateret magis, aliquanto viæ ſpacio Vualtherus ipſum proſequitur. Albertus nullâ aduersâ fortunâ abiectior factus, nec prælio infelici territus; bellum redintegrat: nec iam magis metuebat fratrem aut Landgrauiũ, quàm ipſum Imperatorem: qui iratus ei non obſcurum bellum moliebatur; prætextu quidem pietatis, vt impium in patrem filium puniret; & nunc in fratrem quoque iniurium caſtigaret: ſed magis mouebat ipſum vbertas & copia metallorum; vt ditione tum temporis opulentiſsimâ potiretur, diſsidentibus inter ſe fratribus: id enim poſtea certis indiciis eſt declaratum, cùm è viuis ſublato Alberto, etiam Diterico furtiuæ ſtruerentur inſidiæ.

Marchionum Miſniæ.

Itaque Albertus potentiorem ſibi partem ratus placandam, trans Alpes Imperatorem adiens, eius gratiam atque beneuolentiam ſummiſsè quærit: ſed cum non modò ſpes recuperandæ gratiæ vlla ſeſe oſtenderet: verùm etiam periculum eſſet, ne captus in vincula conijceretur, & capitis pœnam ſubiret: relictis in caſtris Imperatoris omnibus ſuis comitibus; vnico tantùm fido homine aſſumpto, elabitur: & quanquam fuga propter Imperatoris inſidias, eſſet periculoſa & difficilis: tamen in patriam incolumis & ſaluus reuertitur.

Animo autem ſecum reputans, nullum facinus magnum fieri ſine periculo; etiam Imperatori, ſi ſit neceſſe, ſeſe opponere non veretur. Omnium igitur oppidorum arciumque munitionibus deſtructis, ne receptaculum hoſti relinqueret: tria tantùm, Lipſiam, Chamburgum, Miſnam, rebus ad durandam obſidionem, armiſque ad propugnandum neceſſariis inſtruit. Cladem autem ſua pertinaciâ his regionibus extremam attuliſſet,

Albertus molitur bellum contra Imp.

Marchiones Miſniæ. Alberti mors.

niſi morte fuiſſet ereptus: quæ ei à Hugoldo quodam ipſius familiari eſt intentata: nam is venenum ipſi propinaſſe creditur: quod quidem ſingulari artificio paratum, ita omnes eius artus ac membra excruciauit; vt nec equo, nec curru vehi poſſet, etiam attrectantium manus non ferret: tanto inſuper putrefacti corporis fœtore omnes offenderet, vt amici & familiares pauci circum illum manerent. Cùm autem inualuiſſet vis morbi, Fribergo Miſnam deportari voluit: lecticæ impoſitus, cùm etiam minima iactatione doleret grauiſsimè, confecto vnius milliaris itinere, Heinrichsdorfi (quod nunc ſub Schonbergiorum ditione eſt) in casâ ruſticâ depoſitus, animam ægram exhalat

1195. VIII. Cal. Iulij, anno ſupra milleſimum centeſimum nonageſimo quinto. Errant qui Lipſiæ defunctum ſcribunt, contra annales Lautebergios. Vxor eius trigeſimo pòſt die obiit, quam toxico ſimiliter periiſſe, fuit ſuſpicio. Conditus cum eâ eſt in Cella, quam eodem anno ſpoliauerat: ad libitinam, antequàm terra obrueretur, fœtoris gratiâ veſpillones cogere oportebat. Teſtantur annales, hoc violentæ pietatis paternæ & religionis templorum, ſupplicium fuiſſe.

DITERICVS MARCHIO.

DITERICVS Othonis Marchionis filius natu minor, Comes Vueiſenuelſij, vxorem duxit IVTTAM, oculis lippam, è primâ vxore Hermani Turingiæ Landgrauij, natu minorem filiam. Ditericum hunc non Othonis, ſed Alberti filium, neſcio quâ negligentiâ nominant quidã Annales Turingorum. Ex Iuttâ genuit filios quinq; DITERICVM, OTHONEM, CONRADVM, HENRICVM I. HENRICVM II. filias tres, IVTTAM, HEDVIGIM, & SOPHIAM: è filiis vltimus tantum ſuperſtes manſit: qui acceſsione Turingiæ auctus eſt, vt libro ſequente dicetur. nec è filiabus vlla ſuperſtes fuit: primæ nomen deſcriptum ex Originibus, alterius ex Annalibus Lauterbergiis, vltimæ, è monumentis Miſnenſibus. Fuit igitur in liberis infœlix: & in totâ vitâ agitatus aſtu, bellis, iniuria, perfidiâ, vexatione: è quibus omnibus mirabiliter eum eripuit Dominus, atque conſeruauit. Quàm beneuolo in hunc animo fuerint parentes, quàm fido & conſtanti ſocer: contra verò quàm tecto & iniquo Imperatori, quàm hoſtili frater, quàm dubio & infideli familiares; partim dictum eſt, partim iam dicetur. Laborauit enim totâ vitâ tam externis, quàm domeſticis inſidiis: externas aut declinauit ſolerti prudentiâ, aut vicit magnificâ virtute: domeſticæ ei interitus tandem cauſa fuerunt.

A parentibus ſucceſsioni deſtinatus, propter indolem liberalem, quam in Alberto degenerare animaduertebant; ſed poſt eorum obitum à fratre ita afflictus, vt præter Comitatum Vueiſennelſij planè nihil retinuerit. Eo anno, quo frater veneno interiit, fortè abſens in Palæſtinâ erat; ſolebant enim homines illorum temporum religione, in Aſiam, in Hiſpaniam, aliaque loca (vt vocabant) ſancta, peregrinationes ſuſcipere. Itaque cùm de reditu cogitaret, & ad ſuos maturè peruenire optaret: inſidiis Imperatoris adeò preſſus eſt, vt nauem publicè ingredi non auſus fuerit: etenim pecuniâ conducti ſicarij erant, qui ipſum quoquo modo apud exteros opprimerent. nam venis Fribergiis, quæ tum erant fructuoſiſsimæ, Henricus VI. inhiabat: nec paruum afferre ad Imperium exiſtimabat momentum, poſſeſsionem terræ metallorum omnis generis, frugumque abundantiſſimam. Admonitu hominum fidorum vitæ ſuæ ſalutique proſpexit: & in vtrem incluſus, atque in nauim deportatus, donec in altum veheretur; manus & tela inſidiantium effugit: non ſolùm autem exteros omnes, verum etiam è ſuis aliquot habere ſuſpectos cogebatur. Miſniam tum temporis gubernabant præfecti Imperatoris, nec eam Princeps ſine vi integram obtinuiſſet.

Marchiones Miſniæ.

Diterico inſidiæ ſtructæ.

Commoda tum ei inprimis accidit mors Imperatoris in Siciliâ, & nouæ de Imperio in Germaniâ contentiones. Ditionem itaque paternam auitamque Ditericus, auxilio ſoceri, accipit ſine controuerſiâ, quam Imperator penè triennium tenuerat: eamque eo poſſedit quietiùs, quia in electionem Philippi Regis conſenſerat. Othoni autem Saxoni, Henrici Leonis filio, contra Philippum electo, adiutor fuit Hermanus Turingiæ Landgrauius. Ditericus ad retinenda ſua, quia videbat Philippi potentiam non eſſe contemnendam; ſoceri temeritatem ſequi noluit: ſed in Philippi amicitia conſtans permanſit.

Turingus vt ſua tueretur, Premislaum Regem Boemiæ ingentibus promiſsis ſolicitat: qui expugnari ſe paſſus, adeò factioni Othonianæ addictus fuit: vt & cognomen inde acciperet; & ADELAM Diterici Marchionis ſororem, quòd Philippi partium eſſe putaretur, repudiaret. Adela tamen animi minimè ſubmiſsi, tantâ ignominiâ affecta, Antiſtitem Pragenſem arbitrum legit: quem cùm acceſſura eſſet, vt ſuam illi cauſam exponeret, eiusque auctoritate maritum placaret, aut conſilio vteretur: ab Antiſtitis ſatellitibus, ne acceſſus pateret, bis

Adelæ exilium.

Marchionis Miſniæ. terve repellitur. nam metus ei à Rege iniectus erat, ſi ſuæ vxoris cauſæ ſe faceret participem. Quamobrem cum in Boemia, non modò iuris, ſed ne querelæ quidem locum inueniret: ad fratrem venit: cui & mariti, & Antiſtitis exponit iniuſtitiam: & quia auxiliis vndique deſtitueretur, ad Roman. Pontificem Innocentium III. prouocat. Cauſa per procuratorem Diterici Marchionis, ac nuncium Regis Boemorum, Romæ acta eſt: mandatumque Ludolpho Antiſtiti Magdeburgio, & Præpoſito Seburgio eſt; vt loco conſtituto, ſuper proceſſum Pragenſis Antiſtitis teſtes producerent; cuius rei mentio fit libro Decretalium ſecundo: ſed optimam matronam, nec ſua innocentia, nec Pontificis auctoritas ſubleuauit, quin in exilio moreretur, viuens inter moniales, quibus in vrbe Miſnâ frater domicilium conſtituere cœperat, in vico Vuaſſerburgio, prope diui Iacobi templum, vt in II. lib. Annalium vrbis Miſnæ latius exponitur.

Bellum Boemicum. Ditericus offenſus iniuriâ Regis barbarâ, & exercitu Othonis iam præſente, qui in Turingiam quatuordecim armatorum millia adduxerat, valde angebatur: ſed Philippus Rex, aduentu Othonis cognito, inter Erfurdiæ mœnia concedit: donec & ipſe iuſtum colligeret atque inſtrueret exercitum. Præter copias autem, quas ex Sueuis aliiſque populis ipſe conſcripſerat, Magdeburgius Antiſtes triginta millia adduxit: Ditericus Marchio Miſnenſis quatuor millia, cum equitibus mille & quingentis. Boemus tantam multitudinem collectam cernens, factis per caſtra multis incendiis, ne fuga ſentiretur, noctu abit; relictis impedimentis omnibus, ne quid celeritati obſtaret: cuius diſceſſus tum demum innotuit, cum iam ſupra octo milliaria confeciſſet. Noſtri cùm aſſequi tàm perniciter fugientem non poſſent, ſeſe continent. Turingus à Rege ſocio deſertus, gratiam Philippi implorans, recipitur: cuius temeritati liberaliter ignouit, auctore inprimis Diterico Marchione, genero ſuo. Compoſitis rebus Turingicis, & accepto Langrauij maiore filio Ludouico obſide, Imperator inde recedit: maximis eo bello incommodis affectæ ſunt vrbes, Smalchaldia & Sangerhuſa, quæ captæ ſpoliatæque ſunt: & Vueiſenſeha, quæ etiam obſeſſa, factum id eſt an-
1205. no ſupra milleſimum ducenteſimum quinto.

Ditericus iniuriæ non immemor, quam ei repudiatâ ſorore, optimâ fœminâ, intulerat Boemus; Ditbaldum quendam primæ nobilitatis inter ſuos iuuenem, & literarum non ignarum, blanditiis aggreſſus, ad ſpes maximas inuitat: eique

Princi-

Principatum Boemiæ offert: mox acceſſum ad Philippum Imperatorem patefacit: & eo rem deducit, vt datis more vſitato inſignibus atq; vexillis, Dux Boemiæ declararetur: quòd indignus regno ſit Othogarus. Dantur nouo Duci copiæ, quibus & Boemos terreat, & poſſeſsionem traditam armis vſurpet. Contempſit præ ſe tyronis obſcuritatem Rex: qui ita ſuos in poteſtate habuit, vt nihil ſibi timendum à cupido adoleſcente, nouoq; homine exiſtimaret, nactusq; hoſtem ſe indignum, in eos impetũ conuertit, qui auctores temeritatis erant, in ipſum Imperatorem & Marchionem: cumq; paſsim incendiis ſæuiret atq; rapinis; tandem comitiis in Egra oppido habitis, Othogarus Philippo; Ditbaldus Othogaro reconciliatur: & controuerſia cum Marchione ſedatur placidis conditionibus. Philippi filia Cunegundis deſpondetur filio Othogari Venceslao: Ditbaldo iungitur Henrici Vratislauiæ Principis filia. ADELÆ nuptiis prætulerat Othogarus CONSTANTIAM, Belæ III. Regis Vngariæ filiam, Pontificis Romani permiſſu.

Marchionis Miſniæ...

Ditericus ſuppetias fert Vernigerodæ Comitibus contra Brunſuigiũ.

Tenebant tum arcem Leuchtebergiam Comitis Vuernigerodij fratres Hermanus & Henricus: eos cupiebat expellere Vilhelmus Dux Brunſuigius: ideo graui obſidione eam arcem cingit, vt aut armis expelleret, aut fame confectos adigeret ad deditionem. In tantis collocati anguſtiis, Hermanũ Turingiæ Landgrauium orant, ne deſertos ſe patiatur: ipſe vocato in auxilium genero Marchione Diterico, & Alberto Antiſtite Magdeburgio, currus frumẽto plenos adducit; & laborantibus offert auxilium: quod cum fieri Brunſuigius intelligeret, ſe ad lenitatem dedit, & 1207.
conditiones accepit, anno ſupra milleſimum ducenteſimum ſeptimo, vt eſt in Annalibus Magdeburgis.

Tertio anno poſt Ditericus à Bernardi auunculi ſui filiis,
Henrico Comite Aſcanienſe, & Alberto Duce diſſentit, quæ fa- 1210.
milia patri etiam eius fuerat aduerſata: ſed negotium ſine armis per amicos dirimitur.

Eodem anno poſt obitum Conradi, ditionem eius redimit Ditericus decem millibus pondo argenti ab Othone IV. Imperatore; qui duabus partibus perſolutis, tertiam ei remittit.

Anno poſthæc quinto multa accidunt aduerſa Diterico, 1215.
Albertus Antiſtes Magdeburgius, qui ſocius ei fuerat, ſacris interdicit: propterea quod Echardo Præſuli muros oppidi Merſburgi inſtauranti, grauis eſſet, & opus impediret. Marchio vt vlciſceretur Antiſtitem, Lopenam oppidum obſidet, ſed conatu irrito. Incidebat ſimultas alia cum Diterico Comite Summerleburgio,

Diterici aduerſitates & pericula.

 propter

Marchiones Misniæ.

propter Pegauum cœnobium: cuius patrocinium cùm ſibi importunè & violenter vſurparet Comes; Sifridum Abbatem ab ipſo expulſum, & Berbini exulantem (quod Bernardi Electoris Saxonis oppidū erat) Marchio reſtituit atq; defendit. Coniurauerāt in ipſum nonnulli è nobilitate, & aliquot è ciuibus Lipſienſibus: illi ferro eum tollere incautum deſtinabant. Datum negotium erat hominibus quibusdam, qui impietate & furore plus auderent: hi Iſenburgum accedentes Nonis Decembris (quibus etiam detecta Catilinæ coniuratio Romæ eſt) admitti nocte intempeſtâ, ſeriæ rei gratiâ poſtulant: non enim difficiles acceſſus ad ipſum erant: cumque pulſato cubiculi limine, iturus ad ipſos Princeps eſſet; per famulam quandam, facinoris conſciam, redire in conclaue, & ſuæ ſaluti proſpicere admonetur. Coniurati proditas eſſe inſidias ſuſpicati, quòd moram Princeps traheret, & aditus paſsim occludi viderent; tenebrarum beneficio euadūt. Socij ipſorum exiſtimantes peractum in Principe patricidium, primo diluculo Lipſiam veniunt: & de morte ipſius rumores diuulgant: ciuibus promittunt, ſe vrbem vxori Principis, & filio paruulo cuſtodituros: quo mendacio fidos quoque ciues, & rerū malarum inſcios, fallere atque circumuenire cupiebant: donec quadringentorum equitum & multorum militum præſidium facinoroſi collegiſſent. Celari diutius res non potuit. nam cum viuere Principem certò conſtaret, diuiduntur ſtudia partium: ſed manus coniuratorum iam inualuerat; & vulgus nouitatis ſtudioſum, à beneuolentiâ Principis ad partes aduerſarias ſubitò deducebatur.

Bellum Diterici contra Lipſienſes.

Duobus igitur annis Lipſienſes ſe à Marchione defendunt: & prædas agentes, finitimis ſunt moleſti; qui ſpoliari ſe ſuaq; diſsipari patiebantur, eos nudos dimittebant, aut captos expilabant: qui tela aut vim oſtenderent, eorum incendebant villas & domicilia. Agebatur interea de compoſitione ſæpius: ſed quidquid poſtulabant coniurati, id eis Princeps dare pro tempore cogebatur: minabantur enim ſe Lipſiam aut Antiſtiti Magdeburgico, aut Othoni IV. Regi Romanorum tradituros. Princeps in has anguſtias animi atque conſilii adductus, & aduerſantiū multitudine quaſi circumuallatus; etiam Imperij rebus non ſatis tranquillis, cum nobilitate reconciliatur; promiſſaque ciuibus libertate & impunitate, Lipſiā recipit; qui tamen præſidium admittere ſunt coacti. Iniuriam Princeps diſsimulans, aſſumptaque nobiliū & ciuium ſuſpectorum parte, in caſtra Friderici II. Imperatoris, cōtra Othonem bellū gerentis, proficiſcitur in Alſatiam. Fridericus

prælio

prælio victor, Imperium obtinet: qui Franciâ Turingiaque peragratâ procedere pergit in Miſniam. Nactus occaſionem Marchio, vt malè præſtitæ fidei ciuibus vicem redderet; nouum Imperatore Lipſiam inuitat: quem exiguo comitatu introducit: nam ſuſpecta habentes omnia, cum multo milite non intromiſiſſent: tacitè tamen nunc per hanc, nunc per aliam portam cateruatim cum in vrbē veniſſent; paulatim repleta militibus ſunt hoſpitia, cum aut Imperatoris aut Principis conueniendi gratiâ ſe aduenire ſimularent. Belli tempore Lipſienſes ære milites conuocabant: id æs clanculum tolli Princeps iubet: exercitus Imperatoris magis magisque propinquè vrbi admouebatur. Interea ſigno dato, ita vt conuenerat, hoſpitē miles quisq; ſuum inuadit atq; capit, & ad domorum rapinam properè conuertitur. Ciues intra muros turbati a milite, foris exercitu Imp. territi, clementiā Principis, tot iniuriis læſi, ſerò implorant: bona quidē ipſorum ad diripiendū conceſſa, ſed in capita hominū non eſt ſæuitum. Muri vrbis deſtructi, & adempta libertas eſt, quâ nimis inſolenter fuerant vſi: tria caſtella extructa, vnum iuxta portam Grimanā, quo in loco nunc ædes diui Pauli eſt: alterū, vbi ædificatum cœnobium Franciſcanum: tertiū ad Pleiſſam, quo in loco nunc arx magnifica ex fundamentis inſtaurata eſt bello Saxonico, quo Elector Dux Mauritius victor diſceſſit: ea arx veteri nomine à fluuio Pleiſſenburgū nuncupata fuit. Nobiles, qui cum ciuibus ſenſerant, capti: è quibus vnus, præcipuus ſeditionis auctor habitus, quia de capite ipſius agebatur, ictu ſecuris fractâ portâ, præter opinionem omniū euadit: frater eiusdem coniurationis ſocius, vinctus Imperatori traditur; qui inter Cruceſignatos pugnans, extra patriam eodem anno in bello extinctus eſt. Hoc negotio ſatis feliciter cōfecto, rurſus ad obſidendum Aquam oppidum, eo tempore munitum ac florens, & in ripâ Albis poſitum ſe accingit: ſed iterum re infectâ diſcedit. Mortuo Conrado Diterici Comitis Sommerleburgij filio, patrociniū cœnobij Pegani ſibi vendicat: quod cùm Sifridus Abbas ei minimè concederet, ex amico hoſtis ei factus eſt. Princeps vt incōmodaret Peganis, ante arcem Groizenſem, quæ etiā nuper ei iure hæreditario obuenerat, villam ædificat: poteſtatem iudiciorum, & negociationis exercendæ tradit: certos reditus ex telonio conſtituit: neue Pegā irent, propoſitâ omnibus ſuis populis pœnâ, interdixit: ſed eius violentiam Abbas reprimit auctoritate pontificis: eius nomine cauſam cognouit collegium Vurciburgiū, quod pro Abbate tulit ſententiā: cuius executor fuit Præſul Brandeburgius: agitata diu cauſa eſt, & ſumma ſumptuum

Marchiones Miſniæ.

Ditricus incommodat Peganis.

Marchionis iniuriæ. ab Abbate repetita: tandem eò redacta res eſt arbitriis Antiſtitis Magdeburgij, item Præſulum Citienſis & Mersburgij: vt pondo argenti trecenta Princeps pro damnis illatis perſolueret: cùm vltra eam ſortem, nimium quantum abbas poſtulaſſet. Valuit Sifridus apud tres Pontifices plurimum: itaque non ſolùm Principi, verùm etiam vicinis Præſulibus, ne minimum quidem iuris in ſe conceſsit.

Simultates quæ inter nobilitatem Oſterlandiam & ciues quoſdam, & inter Principem vix fuerant ſedatæ, incipiunt recrudeſcere: nobilitas meditabatur vim ſocio & adiutore Alberto Magdeburgio: qui caſtrum Taucham in Oſterlandiâ inter Lipſiam & Torgam ſitum, quò ſe reciperent nobiles, foſſa & vallo cingit: fœderati his alij, ſiue (vt nonnulli Annales habent) domeſtici quidam Principis, necandi eius gratia, venenũ pararunt: Diterici mors. quod ei medicus, plus minus Attico talento argenti corruptus, propinauit. Condiderat duo cœnobia, diui Thomæ ad Pleiſſam, intra mœnia Lipſienſia: & ſanctæ Crucis in vrbe Miſnâ, vt ſupra
1222. dictum eſt: quod non diu poſt mortem eius extra mœnia vrbis translatum eſt. Obiit hic Princeps afflictus, ſupra milleſimum ducenteſimum vigeſimo ſecundo: ſepultus in Cellâ ad patris Othonis tumulum XIII. Cal. Mart.

DITERICVS.

DITERICVS Diterici primus filius, puer obiit.

OTHO.

OTHO Diterici ſecundus filius, moritur etiam annis pueritiæ.

CONRADVS.

CONRADVS Diterici tertius filius, etiam puer extinguitur.

HENRICVS I.

HENRICVS I. Diterici quarti filius, cœlebs vitam finit: hunc Miſnenſem fuiſſe præpoſitum, monumenta Præſulum teſtantur.

FINIS LIBRI V.

GEORGII FABRICII
CHEMNICENSIS

ORIGINVM SAXONICARVM LIBER VI.

DE LANDGRAVIIS TVRINGIÆ, Marchionibus Miſniæ.

HENRICVS. uxor. eius tres:

Conſtantia Auſtriaca. — *Agnes Boemica ſterilis.* — *Eliſabetha Lichtenſteinia.*

Ditericus. vx. Helena M. Brandeburgica. — *Henricus.* — *Albertus: vxores habuit tres: Margaretam Friderici II. Imp. filiam: Cunegundim Iſenbergiam: & Agnetem Arnsbergiam ſterilem.* — *Fridericus. vxor Eliſabeth Com. Schvarceburg.* — *Hermannus celebs obiit.*

Fridericus. vx. Hiltegardis D. Bauariæ. — *Adelheidis & Hedwigis SanCtimoniales VVeiſſenfelſii.*

Fridericus. vxores eius duæ: — *Dicemanus. vxor. Iutta Com. Hennebergica.* — *Agnes. vxor. Henrici D. Brunſuicenſis.* — *Henricus. vxor. Hedwigis D. Sileſiæ.*

Eliſabeth Arnsbergia: — *Agnes Carinthia:* — *Fridericus.*

Eliſabeth vxor Henrici Landgr. Haſſiæ. — *Fridericus. vxor Mechildis Duc. Bauariæ.* — *Fridericus obiit celebs.*

Fridericus puer obiit. — *Sigismundus Epiſc. Merseburg.* — *Ludovicus Ep. Halberſtadenſis.* — *Vilhelmus. vx. Eliſabeth M. Morauiæ.* — *Fridericus vx. Catharina Com. Hennebergia.* — *Filiæ quatuor.* — *Balthaſar. vxores eius duæ: Agnes Saxonica ſterilis, & Anna Norica.*

Fridericus puer obiit. — *Vilhelmus celebs obiit.* — *Fridericus I. Dux Saxoniæ Elector.* — *Georgius celebs obiit.* — *Fridericus. vx. Anna Com. Schwarzeburgica.* — *Anna vx. Rodolphi D. Saxoniæ.*

DE

DE LANDGRAVIIS TVRINGIÆ.

Landgravii Turingiæ.

ANTEQVAM LIBRVM HVNC ORDIAmur, qui de Turingiæ Langrauiis inſcribitur: repetenda breuiſsimè ſunt, quæ de eius prouinciæ Regibus, Ducibus, Comitibus, prodita literis & monimentis inueniuntur. Turingos viros fuiſſe fortes, & equitatu inprimis claros, inde colligimus, quia in exercitu Atilæ Gothi eos pugnauiſſe teſtatur Appollinaris: tum equis Turingorum, inter optimos & præſtantes, propter laborum tolerantiam tribuit ſecundas Victruuius.

Reges Galliæ.

In eorum finibus VAREMVNDVS & CLODIO Reges Gallici, qui tum nomen Francorum habuerunt, ſedem figere, & more gentis Turingicæ cæſariem alere cœperunt, vt Ado ſcribit: ipſorum caſtellum Disburgum appellat Gemblacenſis, vterque ſcriptor Gallicus. Poſt hos Reges duos alij recenſentur; MEROVEVS, qui Erfurdiæ habitauerit eo in monte, vbi nunc diui Petri templum eſt: in alio monte, arcem extruxerit extra mœnia: ab hoc honoris causâ Franci ipſi dicti Merouingi. Baldericus eius filius Bœneburgum, Schauenburgum, Stalburgum condidit. Inde numerantur proprij Turingorum Reges BERTHARIVS, & BASINVS: ad hunc CHILDERICVS habitans trans Rhenum, & â ſuis propter ſuperbiam in exilium pulſus, cùm confugiſſet: in eius domum pro iure hoſpitij infamiam intulit: & cum regiâ vxore BASINA ſtupri conſuetudinem clàm habuit: mulier tandem intemperans, marito deſerto, ad adulterum tranſiit: Childerici filius CLODOVEVS, patre longè melior, primus Regum Francorum, â Remigio Epiſcopo Remenſium baptizatur. Is Turingiam ſubigit: tributum Regi imponit: obſides ſecum abducit.

Turingiæ diuiſio.

Eo tempore Turingia diuiſa erat in Orientalem, quæ Oſto-Turingia dicebatur: & in occiduam, quæ Vueſto Turingia & ab antiquâ ſede Cattorum, etiam Haſsia ſolebat appellari.

Turingia quando libertatem receperit.

Iugum Francicum quomodo excuſſerint Turingi, proditum non eſt: eos recepiſſe libertatem veriſimile eſt, cùm Clodoueus filiam AMELBERGAM collocaſſet ERENFRIDO (hoc nomine

mine à Siffrido presbytero rectiùs, quàm altero ab aliis appellatur.) Regi Turingorum: huius fratres erant BALDERICVS & BERTHARIVS: quorum omnium meminit Gregorius Turonenſis. Vxor ERMENFRIDI mulier ambitioſa & impotens, mariti fratribus peſsimè cogitabat: cuius tandem querelis & impulſu Bertharius, inſidiis opprimitur: & Baldericus petitus bello in acie cæditur. Diterico affini ſuo Erenfridus regni partem dimidiam promiſerat, quòd eius auxilio fratrem ſuperaſſet: ſed cùm fidem falleret: Ditericus adiuncto ſibi fratre Lothario in Turingiam exercitum reducit: hoſtium ſtragem grandem edit: eosque ad flumen vſque Vnſtrutam perſequitur. Erenfridus in Schidingam caſtellum profugiens, obſidetur. Franci cùm vicißent non ſine clade vicinos euocant Saxones, veteres Turingorum inimicos: qui vrbem Schidingam propter aucupis cuiusdam indicium, occaſione mirabili capiunt: RADEGVNDIS, Berthary interfecti filia, cum matronis aliis capta, formâ & virtute inſigni virgo, ducitur in LOTHARII thorum: hæc cœnobium Pictauienſe condidit, in eoque vixit: & demum propter ſanctitatem in numerum diuarum relata eſt. Erenfridus per ſimulationem reconciliatus Regi affini, circumuenitur aſtu, ſicuti ipſe fratres circumuenerat atque perdiderat: eſtque, vt ſcriptores tradunt Germanici, interfectus ab Iringo familiare & conſiliario ſuo: vt Gallici, de muro Tulliano non procul à Coloniâ Agrippinâ præcipitatus ab affine Diterico. Huius belli inter affines aliam cauſam affert Vrſpergenſis, quàm aut Turonenſis aut Annonius: eam tamen communiter reijciunt omnes in iratam & impiam Amalbergam. Interfectis paruo temporis ſpacio tribus Turingorum Regibus, & ſtirpe Erenfridi à Diterico deletâ: omne imperium ad Francos transfertur: apud quos durauit, annos circiter ducentos & viginti. Honorius Fortunatus Epiſcopus Pictauienſis, de illâ regni Turingici translatione librum ſcripſit, qui nondum in lucem prodiit.

Landgrauii Turingiæ.

Diterici Franci bellum Turingicum.

Vaſtatâ deinceps illâ prouinciâ ab Hunis & Auaribus eſt: donec à diuo Bonifacio veram de Chriſto religionem didicit; & per Carolum Magnum libertatem medrocrem conſecuta eſt: inde Duces habuit LVDOVICVM I. LVDOVICVM II. LEOPOLDVM, BVRCHARDVM: horum vterque ab Vngaris cæſus eſt, quorum & Hitſueldenſis mentionem facit.

Duces Turingorum

Sublatis iam etiam Turingorum Ducibus, CONRADVS I.

Imp.

Landgrauii Turingiæ.

Imp. eam moderatur & defendit: deinde HENRICI & OTHONES eandem per filios & agnatos gubernant; tandem per Antiſtites Moguntinos: qui præfectos vicarios, quos Vicethumos nominabant, ibidem conſtituerunt, vſque ad Imperium CONRADI II. Saliqui: is vxorem duxit Gallicam, LVDOVICI IV. filiam GISELAM, ſtirpe decimâ quartâ (vt Godfridus Viterbienſis tradit) â Caroli Magni ſtemmate deſcendentem.

Comites Turingiæ & Haſsiæ.

GISELÆ huius ſoror BLANCASCHIDIS, VILHELMO Duci Aurelianenſium & Normanorum nupta, peperit HVGONEM & LVDOVICVM: quorum ille in aulâ Bardonis Antiſtitis Moguntini, ætate adhuc florente cælebs moritur: LVDOVICVS in ſui cõſobrini Imperatoris, annos aliquot tranſegit: cuius cùm eſſet magna induſtria & probitas; Turingiæ præfectura circa annum Chriſti M. XXV. ei demandatur. Idem conciliatâ ſibi tàm nobilitatis quàm multitudinis beneuolentiâ, Comes
1025. Turingiæ atque Haſsiæ declaratur à Cæſare, & populi totius lætâ gratulatione excipitur: hunc Barbati nomen habuiſſe ferunt. Origine igitur maternâ de Caroli Magni ſtirpe LVDOVICVS eſt: quod & Annales teſtantur, & Siffridus presbyter aſſerit; paternâ verò de Ducibus Aurelianenſium, in quo itidem annales conſentiunt. Genuit hic è CÆCILIA Bauarâ prolem numeroſam, filios videlicet octo, & tres filias: obiit Moguntiæ anno
1055. Chriſti M. LV.

Natu maximus filius, patri cognominis Fridericum Saxoniæ Palatinum, cuius cum vxore conſueuerat, venantem interficit; & cum ALHEIDI adulterâ nuptias ſceleratas & ferales contrahit. Cum è cuſtodiâ Gebichſteniana, in qua Cæſaris mandato tenebatur, in Salam flumen deſiliiſſet, poſt id factum SALIVS appellatus eſt.

Landgrauii Turingiæ.

LVDOVICVS III. Salij filius nomen & dignitatem Landgrauij à ſocero ſuo Lothario Saxone Imp. conſequitur; cuius filius LVDOVICVS, natus Landgrauius, quia armatus nuſquam non inceſsit, dictus Ferreus eſt: hic nobilitatem contumacem vi perdomuit, & (vt annales aiunt) iugo aratri ſubmiſit: eius vxor eſt IVTTA Friderici II. Imp. filia, quam Cuſpinianus non rectè Conſtantiam, & alij errore ſimili Clementiam nominant.

LVDOVICVS Munificus, primi illius abnepos, Princeps virtutis & liberalitatis laude inſignis, rigorem paternum mitigauit: ideoque omnibus ordinibus carus extitit: prolem reliquit nullã è Margarithâ Auſtriacâ, Leopoldi VII. filiâ, vt Lazius: à quo tamen multùm diſſentit Iacobus Neuburgi præpoſitus.

Ditione

Ditione eius potitur HERMANVS frater, Princeps ſuorum temporum felix & fortunatus. E prima vxore SOPHIA Saxonica, genuit IVTTAM Diterico Miſnenſi Marchioni nuptam: cuius filius (vt mox dicemus) propter illius propinquitatis ius, Turingiam occupat. Ex altera SOPHIA Bauara, Henrici Guelfi filia, genuit LVDOVICVM Placidum, diuæ ELIZABETHÆ maritum: is in Palæſtinam profectus Hydrunti in Apulia vitam poſuit: cuius filius HERMANVS, philtro à Berchta Sebergia necatur. Rediit igitur prouincia ad fratrem Ludouici, HENRICVM Raſponem: qui contra Fridericum II. Rex Romanorum declaratur, & ante Vlmam Sueuicam, ſagitta lethali vulneratus, oppetit. *Landgrauii Turingiæ.*

Durauit Turingiæ imperium in familia Aurelianenſe, annos ducentos triginta duos: de vberrima autem & fertiliſsima regione contenderunt duæ familiæ illuſtres, Miſnenſis & Brabantina. Cauſa vtriusque primùm defertur ad Imperatorem, deinde ad Duces Electores: ſed propter tempora turbulenta tranſigi non potuit: quamobrem inter cognatos bellum ducitur annis nouem, fortuna varia: tandem Henricus Brabantinus, Ludouici Placidi gener, Haſsiam obtinuit: Henricus Miſnenſis, Hermani progener, Turingiam, anno M. CCLXII. Hanc prouinciam ſucceſsione iam continua in hunc vſque diem gubernant illuſtriſs. Duces Saxoniæ, & Principes Miſnenſes, vltra annos trecentos. *Contentio de Turingia inter M. Miſniæ, & D. Brabantiæ.* 1262

Hactenus ſatis de Landgrauiis, quantum in tam breui narratione potui: in qua tamen ipſa, quia pleroſque cupidos fore video, quo modo à Brabantinis deſcenderint Haſsiæ Landgrauij, eorum quoque nomina percurram. nam Miſnenſes & Haſsici Principes, fœdere aliquot ſeculorum coniuncti ſunt: & ſi quid alterutri humanitus accideret; hæreditatem, veluti fratres, inter ſe communem habent: id quod ſtatim inter ſobrinos ſancitum eſt: cuius fœderis erit & in hoc & in ſexto libro mentio ſæpius facienda.

Primus igitur è Brabantinis Haſsiæ Landgrauius eſt HENRICVS, diuæ Elizabethæ nepos: pro quo cùm mater SOPHIA bellum gereret puero adhuc trienni: cognomen Pueri totius vitæ tempore obtinuit. Eius alter filius IOANNES ex ALHEIDE Brunſuicenſe, Haſsiam poſſedit (vt vocant) inferiorem, cuius domicilium Caſſella fuit: alter verò OTHO è MECHTILDE Cliuenſe, Haſsiam ſuperiorem tenuit; cuius ſedes Marburgum. Filius Othonis HENRICVS II. vxorē ducit ELIZABETHAM, *Haſsiæ Landgrauij.*

Haſſiæ Landgrauii Friderici Fortis Turingiæ Miſniæque Principis vnicam filiam, fœminam optimam; ſed à marito propter calumnias illiberaliter habitam. OTHO II. Henrici filius, veneno ſublatus, abſque hærede moritur. Rurſus Othonis I. filius LVDOVICVS Ducatum tenuit, & poſt ipſum HERMANVS, antea Canonicus Magdeburgicus: inde Ludouicus II. Pacificus, cuius vxor ANNA Friderici I. Saxoniæ Electoris è familia Miſnéſe filia. Is Comitatū Zigenhanium & Niddanum: HENRICVS III. ei ſuccedens, etiā Cattimelibocenſem & Dicianum adiecit. VILHELMVS I. dictus Iunior habitauit Marburgi, & ſobole caruit, periit autem lapſus de equo: LVDOVICVS III. frater eius Caſſellæ: hi ambo Henrici III. filij fuerunt. VILHELMVS II. cognomento Medius, itidem Caſſellæ ſedem fixerat: Ludouici enim III. erat filius: qui cùm filias haberet quatuor, hæredem terrarum nullum: fratri VILHELMO III. ſimiliter appellato Iuniori, omne ſuum tradit imperium: ad quod cùm acceſsiſſet præterea illa ditionis pars, quam eius patruus Vilhelmus I. poſſederat, Diues vocatus eſt: nam Ducatum Haſsicum, & Comitatus quatuor ſolus tenuit: ſed quod domi accreuerat, id bello Bauarico eſt præciſum, in quod ſumptus ingentes fecerat. In caſtris ei naſcitur PHILIPPVS filius, qui adhuc in viuis eſt: cuius vxor fuit CHRISTINA, matrona præſtantiſsima, Georgij Ducis Saxoniæ filia. Soror ipſius ELIZABETHA, Ioannem Georgij filium habuit: filia AGNES initiò Mauricium factū Electorem, deinde Ioannem Fridericum II. Electoris filiū. Hæc enumeratio non eſt præter rem addita: nam & libris ſequentibus multam lucem afferet, & proderit ad aliorum hiſtorias vel annales exactiùs intelligendos. Ad inſtitutum igitur noſtrum reuertamur.

HENRICVS Diterici minimus natu filius, naſcitur anno M. CC. XVIII. duplici dictus cognomine: fortuito, Hamerus, 1218. quòd ſæpe mallei nomen vſurparet: ob largitatem verò appellatus Munificus: Miſniæ & Oſterlandiæ Marchio, & primus ex hac familia Turingiæ Landgrauius, & Saxoniæ Comes Palatinus.

Henrici tutor Ludouicus IV. L. Turingiæ. Defuncto ipſius patre, cùm pubertatis nondum exceſsiſſet annos, Ludouicus IV. Landgrauius Turingiæ, eius auunculus, pueri tutelam, quam viuens eidem pater commiſerat, ſuſcipit; ſororique imperium relinquit; quia neminem exiſtimabat populo Miſnenſi æquiorem. Echardus Præſul Merſburgicus, ſibi tutelam poſcebat Oſterlandiæ, & oppidorum, quæ inter Salam & Muldam

Muldam ſita eſſent. Eam poſtulationem cùm viro Eccleſiaſtico indignam Turingus duxiſſet, & præfecti vrbium Lipſiæ, Grimmæ, Bornæ, & Groizæ, eam detrectarent: Præſul & Henrico adoleſcenti, & eius tutori, atque ipſis præfectis interdixit ſacris: ſed minis territus Præſul, à ſuo iure, quod vrſerat, diſceſsit: & edictum ſeuerum antiquauit. Fuerunt etiam è generoſorum & nobilium ordine in Miſnia, qui ad ſe tutelam pertinere dicebant, quæ contentio ita multos afflixit, vt aliqui fortunis exuerentur, & vitam amitterent.

Henricus Landgrauius Turingiæ.

Vidua DITERICI non parum creſcebat diuitiis, & ex latronum aut raptorum iniuriis ipſa quæſtum comparabat: tertioque poſt obitum mariti anno, non appellato aut conſulto fratre, nubit POPPONI Comiti Hennebergio, qui poſt nuptias iam factas, Lipſia domum rediturus, Landgrauio Numburgi conuentus agenti, quid ſit factum nunciat: ſibique nouam affinitatem felicem fauſtamque eſſe exoptat: & Principem, vt ſuo aſſenſu factum honeſtum comprobet, orat atque flagitat. Ludouicus facto ſororis offenſus, nihil reſpondet: moxque conuentum dimittit: Vueiſenuelſum ſuos ire equites iubet: ipſe Dobelam recto itinere contendit, in Miſnia ſitum ad Muldam oppidum, in quo ſedem ſoror tum habebat.

Henrici mater nubit Pepponi Hennebergio.

Eodem itinere interpellatur à Lipſienſibus, vt ipſius voluntate liceat caſtellum, ad vrbis mœnia poſitum, deſtruere: vereri enim ſe, ne quid noui Hennebergius moliatur, quod Reipublicæ ſit futurum pernicioſum. Caſtellum igitur, & turrim propinquam munitiſsimam vt deſtruant, eis poteſtatem facit. Soror Ludouici inde nacta querelæ occaſionem, ad primores Miſnenſium rem defert: quid frater ſpectet, quid Lipſienſes aduerſus maritum ſuum egerint, monet eſſe conſiderandum: ſi cara ſit ipſis libertas, ſi memoria defuncti Principis, ſi ſolitudo pueri tuenda videatur, fratri & Lipſienſibus non tantum eſſe dandum licentiæ: ſe ad reſiſtendum non ſatis validam, & propter nouas nuptias, minùs fortaſſe gratioſam: nihil tamen minùs ferre poſſe, quam vt filio fiat iniuria; aut ſe tacente aut conniuente periclitetur libertas Miſnenſium, aut ſalus Reipublicæ. His querelis tantum efficit, vt ſe excuſare Landgrauius neceſſe haberet; ſe quod egiſſet, ex animo egiſſe pro Miſnenſibus, atque ipſarum Principe pupillo: ſororis arguit cupiditatem & temeritatem, quæ magis ſtudeat noui mariti ſuiſque commodis, quam publicis. Non deſijt mulier irata facere omnia quæ fratri

Ludouici Landgrauij diſsidium cum ſorore.

 diſplice-

Henricus Landgrauius Turingiæ. diſplicerent: & quos ipſius fauere deprehendebat partibus cùm ex nobilitate, tum ex ciuibus: in eorum arces agroſque miniſtros ſuos armatos immittebat: nobiles iubebat lignea propugnacula contra incurſum ſubitum in ædium veſtibulis extructa, deiicere: oppidis præfectos dabat, metuens defectionem. Maxima pars vulgi ab ea ſtabat, & ipſa ſatis callida erat ad retinendos animos, & ad augendam de fratre ſuſpicionem.

Cùm autem aliquot nobilium villas cremaret: frater ſuccurrendum eis ratus, primùm eam hortatur, vt ab iniuria deſiſtat: qua re magis exardeſcens, etiam fines Turingicos infeſtat: deinde cùm videret nihil ſe proficere verbis, viciſſim ferro & incendiis eos inuadit, quos propter ſororem ſibi aduerſari intelligit: idque toto egit menſe Februario. Cùm ne eo quidem modo ſoror ad ſanitatem rediret, iuſtum conſcribit exercitum, & in Miſniam redit Aprili menſe: ſeditioſos quoſdam gladio ferit: inter quos memorantur auctores primarij, Groppinus Diterici Magni filius, & Pladechinus, Naſſecannus à morum intemperantia dictus: qui multa multis mala intulerant, & duces latronum ac factioſorum hominum fuerant. Loca etiam municiora, quæ Hennebergius tenebat, vi recipit, arcem Tarentanam, Neuenhofam, Groizam, & Rochlicium. Hennebergium denique è tota ditione Miſnenſi fugat: cum quo vxor exulatum abiit, ducto ſecum puero filio, quem Leopoldo cognomine Glorioſo Duci Auſtriæ commendauit. Dittericus propter dotis amplitudinem præclara vxori oppida tradiderat: è quibus pulſa armis, ea Auſtriaco oppignerat, argenti marcarum millibus duodecim: ea conditione, vt Duci aut pecuniam numeraret Henricus filius, ſi ad pubertatis annos veniſſet; aut CONSTANTIAM Ducis filiam duceret vxorem.

Henrici Landgrauij coniugium. HENRICVS cum ex ephebis exceſſiſſet: CONSTANTIAM ducit Leopoldi filiam: quam noſtri annales alij Friderici, alij Philippi fuiſſe filiam narrant, non rectè: certiora enim tradunt ſcriptores Auſtriaci. Nuptiæ, vt Iacobus Præpoſitus ſcribit, anno M. CC. XXXIV. vt Cuſpinianus Calendis Maij, fiebant prope Stadlam pagum extra vrbem Viennam: nam Fridericus ſponſæ frater, veritus aut ſeditiones aut incendia propter exterorum conuentum, vſus opportunitate
1234. temporis verni, intra mœnia admitti eos renuit. Fuit autem apparatus exquiſitus & magnificus: interfuerunt Reges Vngariæ An-

 riæ An-

riæ Andreas & Bela eius filius: Boemiæ Venceslaus: Duces Ladislaus Morauiæ, Vlricus Carinthiæ, Albertus Saxoniæ, Henricus Turingiæ: quinque præterea Præſules. E CONSTANTIA genuit duos filios, ALBERTVM & DITERICVM: ea obiit Nonis Iunij M. CC. LXII. 1262.

Henricus Landgrauius Turingiæ.

Quarto poſt anno, vt nonnulli tradunt, duxit AGNETEM Othogari Regis Boemiæ filiam, Venceslai ſororem: ex hac nullam prolem ſuſtulit, quam è cœnobio duxerat, ſibi propinquitate iunctam. Agnes hæc morbo affecta, in ſomnis angelum videre viſa eſt, poculo aureo inſuaue ſibi vinum propinantem: nec multo poſt vita exceſsit, Idibus Sept. anno M. CC. LXVII. 1267.

Tradit hoc Siffridus presbyter, & annales Turingici, qui tamen nomen eius non exprimunt. Tertia vxor ELIZABETHA fuit, Malticij, qui tum Lichtenſtenij habitabat, filia: è qua genuit HERMANVM & FRIDERICVM, vt è monumento Cellenſi didici: ea obiit 19. Cal. Febr.

Annales hoc loco valde ſunt deprauati. & Germanici rerum Miſnicarum ſcriptores in hoc Principe multum errant. Erneſtus Brotuſius tempora non obſeruans, cum ait cognominatum ab exilio ſine ditione Principem: ſed ſimilitudine nominis decipitur: nam qui hoc nomen habuit; HENRICI, de quo nunc agimus, nepos, & filius Alberti fuit. Deceptus eadem ratione Volfgangus Cruſius, qui HENRICVM hunc ſcribit electum Regem Romanum: ſed is fuit Henrici auunculus; & cui noſter, in Turingia ſucceſsit. Ad rem redeamus.

HENRICVS opibus & magnificentia ſplendidus; & inprimis grauitate, ſapientia, ac liberalitate illuſtris: & quia tum metalla Fribergenſia maximè florebant, fodi ſub auo ipſius cœpta, facilè ditiſsimus exiſtimatus eſt: tantos autem ex venis illis argentariis atque plumbariis prouentus habuit, quanti ſatis fuiſſe perhiberentur ad Boemiæ regnum comparandum: vnde etiam vulgò iactatum fuit, eum turres argento plenas poſsidere, vt in Chronico Cellenſi legitur.

Henrici opulentia.

Anno M. CC. XL. IOANNES Marchio Brandeburgicus de Coppenico & Mittenalda oppidis cum HENRICO certabat: quæ controuerſia cùm componi inter ipſos nequiret, ne maioris belli daretur occaſio, Vilibrandum

Bellum Henrici cum Marchionibus Brandeburgenſib.

Henricus Landgrauius Turingiæ.

Antiſtitem Magdeburgicum Ioannes arbitrum dat: qui ad cauſæ exitum oppida ſuſcipit, ſuisque præfectis committit: lite autem nondum planè dirempta, Vilibrandus ea Henrico tanquam iuſtiori poſſeſſori aſsignat. Id ægrè ferens pars aduerſa, pro iis obtinendis pugnat: vnde factum eſt, vt nouam Marchiam vſque Struceburgam rapinis & incendiis Miſnenſes vexarent.

Anno M. CC. XLIIII. Henricus Vilibrandum Magdeburgicum, & Ludolfum Præſulem Halberſtadium, ſocios ſibi adiungit: & progreſſus in ditionem Brandeburgicam Ioanni & Othoni fratribus bellum apertum facit: ipſe cum ſuis copiis iuxta Mitteualdam; Antiſtes & Præſul ad Beſam fluuium caſtrametantur. Venceslaus Rex fratribus Brandeburgicis familiaribus ſuis (vnà enim erant cum eo in Boemia educati) trecentos equites, peditum tria millia, ſubſidio mittit: reliquum ipſi exercitum colligunt è ſuis popularibus. Diſtributis autem ſignis Otho Miſnenſi ſe opponit; Ioannes ſuis tumultuariè conuocatis, quàm poteſt celerrimè Saxonicis occurrit Præſulibus: cuius cùm non expectatus eſſet aduentus, hoſtes territos & turbatos vincit fugatque: in traiectu Beſæ multi merguntur, Magdeburgicus vulneratur, Halberſtadius capitur, qui paulò antè Othonem, Ioannis fratrem ceperat. Magdeburgicus exercitu recollecto cremat Volmerſtadium: extructoque caſtro Rogezo, multis inde iniuriis afficit Brandeburgicos. Nec Miſnenſis Henricus deſiſtit cœptum bellum perſequi: quod cùm nauiter faceret, ſimiliter Antiſtes ſuos hortatur & incendit, vt reſarciant acceptam ignominiam.

Ditionis igitur partem dictam Hauelandiam inuadit atque vaſtat: quem non magna manu adortus OTHO inter Brandeburgum & Plauam: denuo in fugam coniicit: milites cùm prope Plauam fluminis Haueli pontem frequentes nitenteſque tranſirent, pons multitudine grauatus ſubſidet atque rumpitur: ſubmerſi plurimi ſunt: qui tranſire non potuerunt, aut cæduntur aut capiuntur. Acceptis vtrinque damnis, cùm neutri diſceſsiſſent læti, pacem inter ſe ineunt.

1248.

Bellum Henrici Marchionis cum Sophia Brabantina ob Turingiã.

Anno M. CC. XLVIII. HENRICVS Rex Romanorum, & Turingiæ Landgrauius mortem obiit: qui cùm

prolem

prolem maſculam nullam relinqueret, magnum de Imperio inter conſobrinos & difficile bellum oritur. Multi è Turingis SOPHIAM Brabantinam Ducis Ioannis vxorem, Ludouici Landgrauii & diuæ Elizabetæ filiam inuitabant, vt filium ipſius HENRICVM eueherent: aliqui HENRICVM Miſnenſem Ludouici IV. Landgrauij, & Regis Henrici ſororis filium, dignum imperio iudicabant. Brabantini nihil morati veniunt in Haſsiam; Miſnenſes in Turingiam proficiſcuntur: vtrinque oppida arceſque occupantur; ſed ſine iniuria tamen, & populorum pernicie: contumacioribus aut hæſitantibus intenduntur minæ. verùm cùm multi tam nobiles quàm plebeij homines religionem prætenderent, quòd re nondum legitimè cognita atque dirempta, iuramento ſeſe obligare vererentur, quod fortaſſe pòſt retractandum eſſet; viæ rationesque compoſitionis initæ ſunt: videlicet vt SOPHIA Haſsiam, quam ſibi vſurpabat totam, ſuisque committebat præfectis; HENRICVS Turingiam tamdiu teneret, donec latæ per arbitros Principes ſententiæ, dijudicarent de Turingiæ poſſeſsione, cui ea iuſtiùs deberetur: nam Haſsiam cognitioni ſubiici Sophia non patiebatur. Tracta per quadriennium hac controuerſia, SOPHIA in Turingiam veniens, ſuam actionem renouat: de iniuria HENRICI, & arbitrorum mora conqueritur: ſibi ſuoque filio ditionem, cuius legitimus hæres ſit atque dominus, flagitat tradi: filiæ iuſ eſſe potius quàm ſororis. Altera pars prouocauerat ad Imperatorem, altera ad Duces Imperij Electores. *Henricus Landgrauius Turingiæ.*

Atqui cùm Vilhelmus Rex Romanorum in Phryſia interiiſſet, & inter Electores non conueniret: propter ſtatum Reipublicæ perturbatum, decerni nihil potuit: cumque mulieris ingenium nimis eſſet pertinax, cauſa à ſubſellis ad arma transferri cœpit.

Excepto Iſenaco, quod parebat Brabantinæ, Turingiam omnem tenebant Miſnenſes: quos cùm eiicere non valeret, fœmina ambitioſa domum rediens, cum ſuis deliberat de bello diuturno ſuſcipiendo: ſuum ius amplificat, terræ bonitatem prædicat, gloriæ decus oſtentat, Haſsiam iam eſſe in poteſtate ſua, non paucos fauere ex Turingis, reliquos compelli poſſe, ſi viri ipſi eſſe velint, & latiùs propagare terminos potentiæ ſuæ: Miſnenſem cauſa ſe eſſe longè inferiorem, neque eius arma

Henricus Landgrauius Turingiæ.

tantopere extimeſcenda: & facilè comparari poſſe vicinorum Principum auxilia & ſocietatem, idque ſibi curæ fore, quæ viam iam proſpexerit.

Erat tum temporis & auctoritate & armorum peritia celeberrimus ALBERTVS Dux Brunſuicenſis: qui Gebhardum Antiſtitem Moguntinum, & Ditericum Comitem Eberſtenium nuper prælio prope Bolgeſtadium victos ceperat: eum ſibi exiſtimauit conciliandum. Itaque HENRICVM filium, qui Haſsiæ Infans nominabatur, filiæ Ducis deſpondet: dotemque victori dicit Haſsiam & Turingiam. Admonet eundem officij, nihil iuſtius fieri poſſe, quàm vt defendat cauſam viduæ, & ditionem ſocrus; quæ iam à Miſnenſibus hæredi legitimo propemodum erepta atque extorta è manibus ſit. Interea inter Haſſos & Turingos non ceſſabant latrocinia; & fiebant hinc inde excurſiones, cum vtriusque prouinciæ detrimento: & in agris atque vrbibus partium ſtudia flagrabant: erantque varia de Principibus iudicia; cùm alteri contemnerent Brabantini pueritiam, alteri Miſnenſis potentiam ſuſpectam eſſe dicerent.

Miſnenſes autem pro vicina prouincia pugnabant acerrimè: eam nequaquam è manibus dimittendam, quæ regi non poſſet à puero (eo enim neque alio nomine Brabantinum vocabant) neque adminiſtrari feliciter à muliere: timendum eſſe, ne alij potentiores eam occuparent, cum vicinorum periculo. Brunſuicenſis oblata conditione & prouincia lætus, magnum præſidium mittit Iſenacum: iamque in Turingos tam ex Haſsia quàm è Saxonia fiebant irruptiones, incendebantur villæ, & deſtruebantur arces ſedesque nobilium. Vuartburgum autem, Iſenaco imminentem, arcem munitiſsimam, tenebant Miſnenſes: non minùs ciuibus mo-
1258. leſti, quàm hoſtes agricolis erant. Anno M. CC. LVIII. rebus omnibus ad bellum comparatis SOPHIA Brabantina, ALBERTVS Brunſuicenſis, & fratres Meltenſtenij Iſenacum veniunt: cumque Vuartburgum propter loci naturam viderent eſſe inexpugnabile: ne commeatus importaretur, neue excurſiones fierent, pro ſuo quisque præſidio tres arces extruunt: Albertus Iſenacoburgum, Sophia Frauenbergam, Meltenſtenij arcem ſui nominis.

Interclusa Miſnenſibus videbatur via: ſed intercludi

virtus

virtus non potuit. nam exitum armis faciebant, & reditum armis obtinebant.

Marchio autem viciſsim arces aliquot ad ſuorum defenſionem muniebat, Calebergam, ad riuum à copia piſcium appellatum, cui præficiebat Vuangenhemium: Rudolfoſteinum, cui Rudolfus Varila præerat, à quo Rudolfo & hortus & fons, arci ſubiecti in hunc vſque diem nomen ſeruant: hoc autem faciebat, vt intercluderet Iſenacenſibus iter in Francos; vtque propelleret hoſtem, qui in tribus illis arcibus præſidio erat. Conſumpto his operibus annuo ſpacio, cùm Brabantini, Haſsi, & Saxones operam inanem nauarent: Brunſuicenſis Creucebergam, vno ab Iſenaco milliario, ſitum ad Vuerram oppidum, expugnat, diripit, incendit: nam cùm in arce eſſet validum præſidium, videbat in ſua poteſtate id non eſſe permanſurum. Nullum hoſtibus ſpacium ad reſpirandum dabant Miſnenſes: quamobrem parum fidens rebus ſuis Saxo, Sophiam cum filio Iſenaci agentem conuenit: vtque in ipſo oppido caſtellum extruat, hortatur. nam ſi Henricus aut per vim, aut per deditionem fortè oppido potiretur, nullum ibi eſſe receptum, quò conferrent ſuas fortunas, aut ſalutem tuerentur. Conſilium Brabantinæ non diſplicet, ſed ciues repugnabant, quò minus intra mœnia erigeretur: cumque de loco eſſet diſceptatio, tandem conceſſum ei eſt, vt proximè mœnia ædificaret.

Henricus Landgrauius Turingiæ. 1251

Circa idem tempus, arcem Schauenburgum Abbas Reinhardbornius inſtaurabat: eamque Hermano Hennebergio Comiti, Poponis filio tradebat: erat HERMANVS, Henrici Miſnenſis frater vterinus ex alio patre: quem cùm prouideret Henricus, motu illo flagrante, eodem contra ſe iure vti poſſe, quo Sophia: & præterea patrem eius è Miſnia eiecerat, matremque hæreditate priuarat: vt adimeret adoleſcenti rebellionis occaſionem, opus Abbatis diruit: nec non Lichteualdam & Calebergam iuxta Settelſtadium ſitas arces euertit: ne ſi nouis rebus Hennebergius ſtuderet, aliqua inueniret propugnacula. nam omnia firmare præſidiis, ex vſu Reipublicæ non erat. Hæc autem tempore interregni in Imperio licentiùs fiebant, cùm quē obſeruarent aut metuerent, Principes non haberent. A SOPHIÆ Brabãtinæ exercitu, qui Iſenaci, & in tribus recens munitis arcibus erat, cùm plurima damna oppidis Turingicis inferrentur: Henricus omni contentione ſtuduit, vt inde hoſtes eiiceret: idque 1252

Henricus Landgrauius Turingiæ. idque vt efficeret facilius, præmiis militem ſuum inuitat, quem propter liberalitatem ſemper habuit obſequentiſsimum. Erat tum autumni tempus: cumque nocte quadam magna eſſet imbrium ventorumque tempeſtas, ij qui in Vuartburgo præſidiarij erant, ad Meltenſtenium per dumeta & ſiluam taciti accedunt: admotisque ſcalis, quà rupes prominentes & altiſsimæ ſunt, aditum tentant: & locum illum natura ipſa (vt putabant) inſuperabilem, cuſtodes minùs obſeruabant.

Cùm autem aſcenſu rupem ſuperaſſent, milites incautos opprimunt, Meltenſtenios viuos capiunt, arcem incendunt atque complanant: quia proxima erat Vuartburgo, & non erat alia in tota Turingia munitior. Hoc ſucceſſu animi Miſnenſibus augentur: qui deleto præſidio firmiſsimo, eadem Iſenacoburgum & Frauenbergam confidentia expugnant. Reliquum erat oppidum Iſenacum, quod amiſsis præſidiis facilius expugnatu videbatur: ciues aduerſa ſuorum fortunà territi, & excidium metuentes, minore alacritate propugnabant.

1262. Anno M. CC. LXII. nono Calend. Februarij, ſilentio noctis ſcalas noſtri adhibent: & iuxta cœnobium Franciſcanum, nemine illis reſiſtente (non enim erant ignari conſilij ciues) in vrbem perueniunt. Exorto tumultu, *ciuibus*, qui arma ponerent, incolumitas promittitur: neque in quenquam eſt animaduerſum, niſi in ſolum Velsbachium ſenatorem & rabulam, qui veluti tuba fuerat totius belli. nam cùm valeret auctoritate, & linguam haberet, vt id genus hominum, venalem: pertinaciſsimè Haſſos defenderat, multisque maledictis inceſſerat Miſnenſes: & ipſum etiam Principem laceſsierat contumelia. Is cùm ne vinctus quidem à conuiciis abſtineret, timpano imponitur, quod ante muros erectum erat, & ex eo in oppidum per aërem iaculi inſtar mittitur. Cùm ita pendulus ferretur, non deſiſtit clamare Turingiam eſſe Henrici Infantis Haſsiæ. Capto oppido caſtellum, quod Sophia inchoarat, Henricus abſoluit: Rudolfoſteinum & alia quædam munimenta belli temporibus extructa, rurſus demolitur. Ex parte aduerſaria Brandeuelſam & Scharfenbergum Haſsi & Comes Hombergius deſtruxerunt.

1263. *Alberti Brunſuicenſis bellum Oſterlandicum.* Sequente anno, cùm expulſus è tota Turingia eſſet Brunſuicenſis, bellum transfert in Oſterlandiam: & quia

feliciter

felicitèr antea pugnauerat contra Moguntinum, iactitabat, tum ſuam fore meliorem fortunam, ſi vexaret Præſulem & Sacerdotes: itaque in Numburganum & Mersburgenſem agrum, vtrunque copia vberrimum, exercitum ducit: omnia rapinis miſcet atque incendiis. *Henricus Landgrauius Turingie.*

Sciebat autem ſe terrori fore, quia & minùs bellaces Fridericus & Meinardus Præſules videbantur, ſtirpe humili vterque ortus: & inopinata Oſterlandis & Miſnenſibus illa accidebat calamitas. Rudolfus Varila vir præſtanti nobilitate atque virtute, ſuccurrendum vicinis ratus, abſente in Boemia Principe, vt externum militem conſcriberet; centum cataphractos ſubitò armat: quos Lipſiam adducens, ALBERTVM & DITERICVM, Henrici filios adoleſcentes, hortatur, reipublicæ defenſionem ſuſcipiant: niſi maturent, iam futurum hoſtem præ portis: non neſcire Saxones, patrem ipſorum abeſſe, ipſos quoque ſatis imparatos: celeritate perficiendum & conſilio, quod armis non valeant: Brunſuicenſem multo optimoque milite inſtructum aperto Marte vinci non poſſe: ſecurum & nihil ab ipſis metuentem, opprimi poſſe: ſe habere equites ſelectos, perſpectæ virtutis, adiungendam eſſe his fidam manum ciuium: ſe ſuæ vitæ periculo futurum ducem præclari facinoris. Collaudatur ab omnibus fides atque animus Varilæ; nec paruam animo voluptatem capiebant Principes, & ex verbis & ex conſilio ipſius. Itaque nocte intempeſta vrbe exeunt, & prope Vuiclinum pagum ad Eliſtrum ſitum, in agro Beſenſtediano, vt in annalibus Præſulum Mersburgicorum nominatur, cum ipſius diei luce Brunſuicenſem adoriuntur incautum & ſomno deditum.

Varila equitatu ſuo circum caſtra volat, & ab omnibus partibus hoſti eſt moleſtus: Oſterlandi & ciues Lipſienſes munitiones intrepidi conſcendunt. Saxones perturbati, pauci armis reſiſtunt: plèrique latebras & fugam circumſpiciunt: aliis arma dilabuntur de manibus metu: aliis antequam ſe iis cingunt, eadem extorquentur. Confecta horarum duarum ſpacio res eſt. Brunſuicenſis nihil intermittebat, quod ad animandos ſuos videretur ſpectare: ſed conſilio, in tanto tumultu & maxima trepidatione locus non erat: vulneratus in poteſtatem hoſtium venit: capti cũ eo ſunt Comites HENRICVS & OTHO Anhaltini, HENRICVS Suerinenſis, IOANNES Eberſtenius: capti præterea equites aurati noue, qui vulnerati omnes erant: grauis armaturæ equites *Alberti Brunſuicenſis clades.*

quin-

Henricus Landgrauius Turingiæ. quingenti ſexaginta ſex, leuis verò ſupra mille, præda eſt in caſtris inuenta copioſa. Actũ hoc eſt VI. Calen. Nouemb. anno M.
1263. CCLXIII. Brunſuicenſem vulueratum Friderico Præſuli Merſburgico, qui ipſe prælio interfuerat, tradit aſſeruandum Varila: qui talis conſilij, & tam ſalutaris victoriæ auctor, laudibus ad cœlum attollitur: adoleſcentes Principes exultantes gratias agunt, patronum patremque ſuum nominant. Dignus ſpectaculo triumphus erat, equites præda varia onuſtos videre, & qui exierant pedites in equis redire, tot vinctos fortiſsimos viros, tot captos Duces incedere: nihil autem ad lætitiam ſpectaculi deerat, quàm Princeps ipſe, qui confeſtim certior de victoria redditur, & è Boemia reuocatur. Fracta hoc prælio SOPHIÆ potentia eſt: & quia eius cauſa in periculum Saxones venerant, eam deteſtabantur. OTHO Alberti Brunſuicenſis filius cum tribus fratribus Alberto Halberſtadio, & Henrico Hildeshemio Præſulibus, & cum Iohanne Boruſsiæ magiſtro, de redimendo patre laborabant vehementiſsimè: ſed cùm oblatas conditiones ferociter recuſaret, in cuſtodia annum & dimidium fuit. Tandem conditiones adductus neceſsitate ſuſcipit: eſtque facta inter Miſnenſem & Saxonem compoſitio, vt pro damnis in Turingia datis, octo arces Ducatus Brunſuicenſis ad Viſurgim ſitas, Eſchinburgum, Aldendorfum, Vuicenhuſiam, Furſtenſteinum, Arnſteinum, Bilſteinum, Vuenfridam, & aliam quandam prope Aldendorfum dirutam Otho traderet: pro ſociis captiuis octodecim mille marcas argenti numeraret. Inter Miſnenſem verò & Brabantinam ita tranſacta res eſt: vt huius filius tota Turingia cederet, & nihil amplius in ea iuris haberet, neque vllum in poſterum de ea moueret certamen: propriam verò atque perennem Haſsiam poſsideret; ad quam arces à Brunſuicenſe pro redemptione datæ, adiiciuntur. Hoc modo bellum per totos nouem annos tractum, ſopitur: & inter Principes cognatos fœdus fraternum de ſucceſsione initur: & HENRICO ſua ſtabilitur poſſeſsio, Varila potiſsimum auctore: qui qualis Turingis erat in rebus bellicis, talis erat Meinherus Burggrauius Miſnenſibus in negociis ciuilibus: horum enim potiſsimum conſiliis & opera in adminiſtratione vtriusque prouinciæ tum vtebatur.

Henrici Miſnenſis tranſactio cum Brabantina.

Auſtriæ Ducatus ad Henricum defertur.

Antequam potiretur Turingia, ad filios eius (vt Cuſpinianus ſcribit) Ducatus Auſtriæ eſt delatus. FRIDERICO enim Auſtriæ Duce, Hermani filio, Neapoli capite truncato: & cœſo ad Leitam fluuium ab Vngaris, altero FRIDERICO. Leopoldi filio, ducatus Auſtriæ hærede caruit. Erant tres huic poſtremo

Friderico

Friderico ſorores, MARGARITHA Sueuica, GERDRVDIS Morauа, CONSTANTIA Miſnenſis; priores duæ & maritis & prole orbatæ erant: Conſtantia, vt modò dictum eſt, ALBERTVM & DITERICVM filios habebat. Nobilitatis igitur conſenſu, quanquam ea in duas factiones ſciſſa erat, maximè verò populi ſuffragiis, decernuntur ad HENRICVM Marchionem legati, vt alterum ex filiis mittat, quem Auſtriæ Stiriæque dominum faciant, & cui ipſi fidem ac obedientiam tanquam domino legitimo præſtent: nam de ſtirpe Auſtriaca nullum extare propinquiorem, quàm ipſius filios. Legati fuerunt Abbas Scotorum Viennenſis, & Ditmarus præpoſitus Neuburgenſis, cum aliis duobus nobilibus primariis. Hi cùm vehiſſent Pragam, à Venceslao tranſitum & tuti itineris literas in Miſniam petunt: quod ipſe non ſine cauſa ratus fieri, conuiuio exceptos inter vina interrogat; mandataque ipſorum omnia, quæ futiliter cum vino effundebant, explorat: tranſitum dehinc in Miſniam negat: ſuum vero filium, magnæ virtutis adoleſcentem, tali dignum imperio prædicat, & legatis commendat: dicit etiam contra Miſnenſem, quod pro illo tempore videbatur neceſſarium, & ſibi bonum atque commodum. Legati redire domum coacti, magnæ calamitatis auctores patriæ fuerunt: & HENRICVS etiamſi iure experiri aut armis vindicare voluiſſet debitum ſuis filiis imperium, tamen rem actam egiſſet, propter Venceslai potentiam, & quo diſtinebatur maximè, propter bellum domeſticum & inteſtinum: & ei vtilius videbatur atque conſultius pugnare pro Turingia, quàm pro Auſtria.

Henricus Landgrauius Turingiæ.

Auctus acceſsione Turingiæ, & pace vndique parta, metalliſque in Miſnia florentibus, ludos equeſtres Northuſæ exercuit, quorum apparatus ſingularis fuit. Arbor ex argento poſita eſt, cum foliis aureis atque argenteis: ſi quis haſtam concurſu fregerat, ei promebatur folium argenteum: ſin alterum de equo deiecerat, porrigebatur folium aureum. Inde conuiuiis & choreis ducti dies aliquot, & hoſpitibus ac externis diſtributa varia ſunt munera. Inuitauit dehinc Principes præſentes & nobilitatem ſuam, in oppidum Miſenam: verùm ij ludi triſtiores fuerunt: nam in certamine viri aliquot nobiles haſtis traiecti ſunt, & in tumultu propter frequentiam calore & pulueribus aliqui è vulgo perierunt. Scharfenbergum metallum ad Albim inter Dreſdam & Miſenam ſitum, fodi tum cœpit: quod cùm ſibi, vtpote fundum Eccleſiaſticum, vſurparet Vuitigo Præſul, Regis Boemi arbitrio lis componitur. In Friderici Imperatoris aulam profectus Prin-

Ludi equeſtres Northuſæ celebrati.

Ludi Martiales Miſenæ celebrati.

ceps regio quodam comitatu & magnificentia, admirationi eſt;
Dietericus Landgrauius Turingiæ. & filiam Imperatoris ALBERTO filio ſuo deſpondet. Secutus
tandem exemplū prudentiſsimi Principis Conradi proaui ſui, di-
tionē inter filios, nobilitatis plebisq; conſenſu, viuens diſtribuit:
iis fortaſſe de cauſis, vt adoleſcentes artē imperandi diſcerent: ſeq;
defuncto minus, vt fit, inter ſe digladiarentur: præſaga autē mens
eius fuit eorū malorū, quæ ſunt poſt eius obitū magna conſecuta.
Felix enim fuiſſet, ſi Albertum filium nunquā generaſſet, facta ea
1265. diſtributio eſt anno M. CC. LXV. Sibi pater retinuit Miſniam,
Alberto dedit Turingiam, Diterico Oſterlandiam; filiis Elizabe-
tę certas præfecturas, Friderico Dresdenſem aſsignauit: quid Her-
manus proprium habuerit, adhuc legere nō memini. Eodē anno
IX Cal. Iulij nubes cœli rupta, quam cataractā nominant, magnā
agris cladem dedit: Ienæ quinq; & triginta homines perdidit: ea
fortaſſe calamitatem Reip. portendit. Gubernauit ſuos populos
Henricus magna trāquillitate atq; felicitate: leges de vita & mo-
ribus, itē ſumptuarias tulit, & etiā ſingulares, quibus exteri & ad-
uenæ in ſua ditione vterentur: eas leges libro primo Chronicorū
vrbis Miſnæ inſerui. Migrauit ex hac vita Dresdæ, vt ſcribit Siffri-
dus, & teſtantur monumēta Veterocellenſia anno M. CC. XIIC.
ſepultus in Cella, cum tribus vxoribus, & cum HERMANO ac
Mors Henrici. FRIDERICO filiis: quod antiquiſsimum monumentum ibi-
dem parieti infixum teſtatur. Duo cœnobia cōdidit, Cellam no-
1288. uam in Luſatia ad Oderam, & in Miſnia Nimitſcham ad Muldā.
Proximum erat de ALBERTO Landgrauio dicere, qui propa-
ginis huius ſtirps: ſed prius de aliis tribus Henrici filiis, & de ipſo-
rum poſteritate dicam, quæ non admodum diuturna fuit.

DITERICVS.

DITERICVS Oſterlandiæ & Lansbergi Marchio, Henrici I.
Turingiæ Landgrauij, è CONSTANTIA Auſtriaca II. fili-
1268. us, vxorem duxit anno M. CC. LXVIII. HELENAM Ioannis
Marchionis Brandeburgici filiā: ex qua genuit FRIDERICVM
filium, & filias duas, ADELHEIDIM & HEDVIGIM, quæ vir-
gines Sacerdotes fuerunt Vueiſſenuelſi. Hic Princeps, quemad-
modum pater ipſius, cognomen duplex habuit: ab animi excel-
lentia, Sapientis: ab habitudine corporis, Pinguis.

Idem Taucham & Berbinum deſtruxit, cuius hæc cauſa fuit.
1276. Anno M. CC. LXXVI. Ericus Antiſtes Magdeburgicus, &
Taucha & Berbini deſtructio. frater eius Otho Marchio Brandeburgicus, ſunt in Turingiam
cum exercitu profecti: quos Albertus Landgrauius vi inde repu-
lit. Magdeburgicus amicitiam cum Landgrauio aſtutè iniens, oc-
caſionem quærit aliquid deſignandi contra ipſum: quod cum
apertè

apertè non poſſet, neque auderet; tentat per inſidias eum opprimere. Falchenſtenius Comes arcem Renam Sifrido & Bernardo Anhaltinis fratribus ademerat: ſedes autem Sifridi Rena erat: hi implorant Erici auxilium, qui defendendorum ſuorum clientum gratia, ALBERTVM Landgrauium & DITERICVM fratrem eius, euocat pro ſuo erga ipſos amore, & ipſorum erga ſe obſervantia. Fratres nihil ſibi obſtare paſsi, collecto milite aduentant: Ditericus præſens in caſtra venit, Albertus filium Fridericum mittit. Caſtra autem cùm fixiſſent, & caſtella erexiſſent ad arcem obſidendam: nihil tale ne ſuſpicantes quidem, noctu à ſociis atque amicis, quibus auxilio venerant, opprimuntur: capti ſunt ambo Principes, & cum ipſis vltra ducenti nobiles. Ditericus Berbinæ mandatur cuſtodiæ: Fridericus Lippianæ, ad quem miſſus etiam Burggrauius Leiſnicenſis eſt. Hi duo cùm deceptis cuſtodibus euaſiſſent, continuò cum exercitu ditionem Anhaltinam depopulantur, Cotenæ oppidi muros diruunt, ædificia incendunt. Ditericus cùm ſe pecunia redemiſſet: memor perfidiæ, in ditione Antiſtitis Berbinam demolitur, murosque Tauchæ complanat. Anhaltinis etiam Delitium oppidum & Bitterfelda adimuntur: propter impendia ſarcienda quæ fecerant.

Dhericus Lādgrauius Turingiæ.

Altero pòſt anno contra Alſtetenſes, & Pergenſem Comitem fratri Alberto auxilio venit. Humana reliquit hic Princeps VI. Idus Februarij, anno M. CC. LXXXII. Sepelitur Suſelitij ad Albim: vxor Vueiſenuelſij ad Salam: vtrique in cœnobiis à ſe conditis. 1277. 1282.

FRIDERICVS.

FRIDERICVS propter linguæ impedimentum cognomento Tutta, Oſterlandiæ & Lansbergi Marchio, Diterici filius: duxit vxorem HILDEGARDIM Bauaram: ex qua cùm nullá ſuſcepiſſet prolem: ditio eius ad patrueles FRIDERICVM & DICEMANVM, quibus cum educatus fuerat, peruenit: quam etiã ſe viuente illis in conuentu Erfurdiano tradidit. Cum Numburgano & Mersburgio Præſule, de ditionis finibus contendit: tum Vuitigone Miſnenſe de Pirna & Dreſda oppidis: nam ea Henrico mortuo Vuitigo Præſul iuris Eccleſiaſtici eſſe dicens, occupat; quæ ei Fridericus rurſus tentat adimere: verùm armis à Pirna repulſus, maioribus eam copiis expugnat: tum Dreſdam recipit. Fugiente Moguntiam Præſule, arci Stolpenſi, & Verdæ epiſcopali oppido præſidia imponit.

Periit Fridericus toxico in ceraſis dato, cùm iuxta Hirſteinam

Fridericus Lãdgrauius Turingiæ. arcem ad Albim venationibus ſe delectaret, anno M. CC. XCI.
Suſelitij iuxta patrem ſepultus; non Miſenæ, vt ſcribunt: vxor ei-
1291. us iuxta ſocrum Vueiſenuelſi.

HERMANVS.

HERMANVS Henrici Turingiæ Landgrauij ex ELIZABE-
1304. TA Malticia primus filius, cognomento Procerus, obiit an-
no M. CCC. IV. vt in monumento Cellenſi legitur: vt in Miſ-
nenſi, M. CCC. VIII. quo anno cæſus frater eius Dicemanus.
Vxorem non duxit: quia affecta propter paralyſim erat vale-
tudine.

FRIDERICVS.

FRIDERICVS Henrici Turingiæ Landgrauij ex eadem vxore
filius ſecundus, cognomento Paruus, vxorem duxit ELIZA-
BETAM Suarceburgiam: ex qua nullam prolem ſuſtulit. De
Bernardo Miſnenſe Præſule Dreſdam emit: quam rurſus ven-
didit Vualdemaro Brandeburgico, vndecim millibus marcarum
argenti: ſeptem in præſentia ſolutis, quatuor in ſingulorum an-
norum reditus reſeruatis: huius autem pecuniæ partem quotan-
nis dimidiam ſoluerent Budiſsinenſes, dimidiam Gorliciani.
1316. Obiit Dreſdæ VII. Cal. Maij, anno M.CCC. XVI.

ALBERTVS.

ALBERTVS Turingiæ Landgrauius, Henrici maximus natu
filius, ob multa facinora Principe indigna, DEGENER eſt
nominatus. Huic pater adhuc viuens Turingiam dedit admini-
ſtrandam: in quo regimine præclara dedit magnanimitatis &
induſtriæ documenta: ita vt adoleſcentia eius ætatem virilem
longè vicerit omni virtutis genere: quem poſtea tantopere mu-
tatum homines prudentes ſunt admirati. Prima tyrocinia fe-
cit in bello Pruſiaco; quod Vlricus ordinis Magiſter mouit con-
tra aduerſantes religioni Chriſtianæ vicinos: ad illos autem
Cruceſignatos pro nomine Chriſtiano pugnantes, multi ſæpe
præſtantes viri è variis terrarum partibus ſe contulerunt. Tenne-
bergam arcem Turingicam, prope Reinhardbornam ſitam; itē
Luzenæ & Ranſtadij oppidorum dominium Henrico II. Præſuli
Merſburgio donauit: cùm in Grimma oppido ea de re ipſum
conueniſſet, & Oſterlandiæ ei tradidiſſet inſignia.

1316. Vxorem duxit patris voluntate M. CC. LVI. MARGA-
Alberti matrimonium. RITHAM Sueuicam Friderici II. Imperatoris filiam; cum qua
doti ei data arx & dignitas Burggrauij Aldeburgij, & regio (vt
nominatur) Pleiſſenſis, item Leiſnicij & Coldicij præfecturæ: vt

ſcribit

ſcribit Crancius. Filios genuit ex ea tres; HENRICVM, FRIDERICVM, DICEMANVM: vnicam filiam AGNETEM, deſponſatam Alberto Pingui, Duci Brunſuicenſi, Alberti filio, adhuc puero: verùm cùm eſſet facta nubilis, duxit ipſam Henricus, Alberti frater cognomine Mirabilis. Doti data ſunt Marchionatus Lansbergius, vrbs Sangerhuſia, Mons Serenus, Scopa, Lauchſteta, Triliza, cum aliis præfecturis: & Otho Alberti II. filius, patrui adhuc titulo vſus eſt, vt ſe Marchionem Lansbergij ſcriberet.

Albertus Degener Landgrauius Turingiæ.

ALBERTVS, obſcurum, qua de cauſa odiſſe cœpit coniugẽ: animum adiiciens ad puellam nobilẽ CVNEGVNDIM Iſenbergiam: ex qua APITIVM filium, quem Garzo Bononienſis alieno nomine appellat Apollonium, progenuit. Pellicis autem tam inſano amore corripitur, vt vxori venenum pararet: quod tamẽ propter fidem & integritatem miniſtrorum porrigi ei non potuit. Erat agazo quidam Vuartburgi fatuus, qui iumentis duobus aquam lignaque in arcem deportabat: hunc Princeps tanti ſceleris adminiſtrum legit: promiſiſque onerat, & iureiurando obſtrictum, nefario inſtruit conſilio, vt ſpectri ſimulatione cubile introiens, ad quod illi aditum Cunegundis factura eſſet, dormientem noctu ſtrangularet: vt fractis tacitè ceruicibus, prodigioſè necata putaretur. Rexit autem Deus huius fatui animum, vt plus ſaperet Principe ſuo; & mitiorem gereret animum erga dominam, quàm maritus erga Imperatoris filiam, ſuam vxorem, & aliquot liberorum matrem, forma & pudicicia inſignem. Cùm aditus illi pellicis ductu ad dominæ cubiculum fieret, tacitè ſe recondit: tandem excitato modicè ſtrepitu, vt hominis ipſa præſentiam agnoſceret, gratiam dominæ lacrimans implorat: illa & aduentus cauſam & lacrimarum requirens; obiurgata fatui audacia, quid velit, iubet fari. Præ trepidatione diu hærens, quid ſibi eſſet iniunctum, exponit: hortatur vt vitæ, quacunque ratione poſſit, conſulat: ſuam quoque ſalutem pariter commendat: ſe malle eſſe periculi ſocium, quàm ſibi tanti facinoris conſcium. Collaudata hominis voluntate, Varilam aulæ ſuæ præfectum eueſtigio acceſſit: negotium exponit, teſtem ſiſtit, conſiliũ petit, vitam commendat. Principis libido & amentia cùm nõ eſſet obſcura: cumq; certi furoris triſtia extarent iam indicia: præfectus fugam ſuadet atque adiuuat.

Alberti in vxorem perfidia.

Dum colliguntur à miniſtris quæ viderentur neceſſaria: ipſa in cubiculum ſuorum filiorum properat: & inter oſcula atque

Margaretæ matris erga filios ϛοϱγὴ.

Albertus Degener Landgrauius Turingiæ.

que amplexus, ſuam miſeriam, filiorum deplorat ſolitudinem, & mente intuetur futuram calamitatem. FRIDERICVS trium annorum erat, DICEMANVS anni vnius & dimidij. Cùm iis etiam atque etiam valedixiſſet fœmina in magna fortuna maximè ærumnoſa: maioris natu incumbens cunis, dexteram eius malam morſu impetit: cumque ad alterum quoque approperaret, eſt prohibita, metuebant enim fœminæ præſentes, ne doloris impatientia infanti vim aliquam inſciens afferret: Minimè (inquit) fortunam meam ſcelere maculabo, nec dolorem cumulabo inſania: Deus prohibeat, ne cum mea calamitate coniungam meorum viſcerum, filiorum ſuauiſsimorum, interitum: amoris perpetui hoc vulnus erit nota, & iuſti doloris teſtimonium: pietas mea non nocebit filio, ſed extare impreſſam iniuriæ memoriam volo. Deo omnipotenti orphanorum ſalutem, & tibi Varila vobiſque cæteris curam miſerorum commendo. Inter hos gemitus à cunis abſtrahitur, nam locus atque tempus abitionis admonebant. Conſultis igitur pannis atque linteis, de loco excelſo demittitur incolumis: qui ſcopulus adhuc monſtratur. In comitatu eius erant, miniſter admonitor, & matrona nobilis, & puella virgo. Factum eſt hoc VIII. Calend. Iulij Anno M. 1270. CC. LXX.

Margaretæ, vxoris Alberti, fuga.

Ea nocte Creienburgum vſque, quam arcem Comites Bichlingij nunc tenent, pedes peruenit: dolore atque itinere debilitatam, Abbatis Hirsfeldenſis præfectus, qui tunc arcem tenebat, honorificè excepit: properantemq; Fuldam vſque curru vehi iubet, hoſpitio Abbatis nonnihil recreata, ſe Francofurtum mitti petit: quod BARTHOLDVS Abbas citò exequitur; qui poſt menſes paucos ſacra ipſe faciens, ante aram occiditur. Ciues Francofurtenſes magna afficiuntur lætitia, quòd ad ſe confugerit: eique omnia pietatis & obſeruantiæ officia præſtant: nam & nobilitas matronæ & calamitas ad miſericordiam omnium animos adducebant. Iis miniſtris contenta, quos ſecum adduxerat, in quodam monaſterio degit: & confecta mœrore ac luctu, atque orationibus nocte dieque dedita, nono exilij ſui menſe, XVII. 1271. Cal. Aprilis moritur, in eadem vrbe atque loco à Vuernero Moguntino Antiſtite, more regio ſepelitur.

Margaretæ mors. Ditterici Marchionis prudentia.

DITERICVS Alberti frater, nuncio tanti facinoris accepto conſilium init; quo modo pueros, fratris ſui filios liberaret: nam & pellicem metuebat, ne ſæuiret in orphanos: & paterna flagitia ipſos intueri præſentes nolebat. Itaque fratrem adiens, quaſi omnium eius actionum conſiliorumque ignarus, interrogat de diſceſſu

diſceſſu coniugis: & ex ſolitudine fraterna ſe dolore affici ſignificat. ALBERTVS ſceleratè improbus, illam conſueuiſſe aulico, & cum eo tacitam aufugiſſe, dicere non erubeſcit: & in eius mores oratione bacchatur: minatur etiam conſciis, ſi deprehendat, qui ſuam æſtimationem ludibrio habuerint: minatur profugæ & deſertrici, quæ morſu in filium ſæuierit. DITERICVS miratus fratris audaciam, diſsimulata indignatione, hortatur ne doleat: vtque deſiderium coniugis fugitiuæ deponat: ſibi tradat educandos filios, ne puerorum præſentia renouet conceptam in animo triſticiam. Sapientia igitur patrui, nepotibus ſaluti fuit, quos ſecum in Miſniam delatos, cum ſuo filio vnico ſumma diligentia educat: optimiſque exemplis & arte militari inſtruit.

Albertus Degener Lãdgrauius Turingiæ.

ALBERTVS audita vxoris morte, CVNEGVNDIM pellicem matrimonio ſibi copulat: ex qua cùm ante legitimas nuptias APITIVM procreaſſet; in ipſa coniunctione ſolenni, puerum ſub pallio ipſa tenet, vt ea ratione nothi nomen amitteret. His artibus Deus falli non potuit: nec Turingi ſe falli patiebantur: nam APITIVM cùm pater creare vellet Principem, fortiter recuſarunt.

Alberti cõnubium cum pellice.

Erat Albertus in paucorum & non bonorum poteſtate, inprimis verò nouæ maritæ: in cuius gratiam oppidum Vuiſenſeham, à colore lacus adiacentis nomen habens, oppignerat Henrico Haſsiæ Landgrauio, id ægrè ferens Henricus quidam Vuilicinus Vuiſenſehenſis, Idibus Decembris Reinhardbornum noctu inuadit; equos centum, qui Principis erãt, abducit: nam cùm Albertus Tennebergi ageret, equos Abbati alendos tradiderat. De abigeo illo Princeps factus certior, ſe exiguo ſuo damno, ait intelligere, qua erga ipſum voluntate ſint ſubditi: qui ſi poſſent, eadẽ ratione ſpoliaturi eſſent totam prouinciam. Erant autem propemodum omniũ animi ab ipſo abalienati: quia ſuos negligere & odiſſe, & agitare conſilia toti Reipublicæ pernicioſa deprehendebatur. Cùm igitur eius leuitatem atq; profuſioné cernerent: ne pedẽ in Turingia figeret Haſſus, & aliquando vetus ius repeteret: conſenſu aliquot nobilium, Principiſq; conceſſu Vuiſenſehenſes ſexcentis puris argenti marcis ſeſe redimunt. Factum id anno M. CC.LXIII. Eodem anno Albertus arcẽ Dornbergam, & Alſtedã obſidet oppidum: vtrunque anno inſequente capit; tum aliquot latronum receptacula in Oſterlandia, fratris Diterici auxilio, euertit, latrones viginti quatuor captos gladio percuti mandat.

Albertus ſubditis inuiſus.

1263.

1264.

Turingi Comites videbant Albertũ pro libidine agere omnia, & iniuſta cupiditate animos in ſe accendere multorũ: ideo vt ipſũ obſer-

Alberti fœdus cum Turingiæ Comitibus.

Albertus Degener Landgrauius Turingiæ.

obſeruantia placarent; & ſimul veluti habenas iræ inijcerent: multa humanitate ipſi perſuadent ad fœdus ſecum faciendum: ſe velle vt ſumma auctoritas ſit penes Principem, & cupere in Republica quietem: conſultum videri, vt nullus alteri bellum inferat: nec vlla cauſa, niſi Principe ipſo arbitro dijudicetur, neue prouocandi ad alium ius faſq; ſit. ALBERTVS non improbauit

Albertus Berchenſi Comiti arcem adimit.

conſilium, & ita decreuit fieri debere: ſed primus contra illud fœdus agit. Nam à Comite Berchenſe diſsidens, arcem ei Bercham vi adimit: quo facto reliquos Turingiæ Comites vehementer offendit. Itaq; vnanimes ipſum adeuntes, admonent, quantum illi honoris detulerint, quid ipſe receperit, quid tabulis conſignatum ſit: deinde accuſant, quòd pacem, cuius auctor eſſe debuerit, violarit; quòd ſocio indemnato poſſeſsionem eripuerit: orant denique, vt incepto deſiſtat, & eum animum retineat erga ſuos atque vicinos, quem debeat: Berchenſem etiam reſtituat in integrum. Conſenſus hominũ nobiliſsimorũ mouebat ipſum, vt Berchenſi arcem redderet: qua re cæteros placatos dimiſit, qui fideli beneuolentia ei parebant; & iam pax confirmata in Turingia videbatur, eaque ad quinquennium durauit.

1281. *Alberti bellum cum filijs.*

Anno M. CC. LXXXI. inter ALBERTVM, & eius adoleſcentes filios maxima diſcordia exarſit. Filij memores iniuriæ, quam matri fœminæ innocentiſsimæ pater intulerat, & quam mori in exilio coëgerat: nec ignari quid pater moliretur, ducta in vxorem pellice, cuius filium euehebat: cùm ipſe nullam pietatis rationem haberet: minimè eſſe impium iudicarunt, patriæ tuendæ, ſuique defendendi gratia, furori & malitiæ reſiſtere. FRIDERICVS annum ſextumdecimum exceſſerat: DICEMANVS quintumdecimum iam ingreſſus erat, fratre tamen nec animo nec virtute inferior. Cum Alberto faciebant Erfurdiani, Keffernbergius, Molbergius, Glichenſis Comites: cum Alberti filiis Suarceburgius, & Bichlingius, & tres fratres Slothemij. Excurſiones hinc inde, latrocinio quàm

Friderici captiuitas, & liberatio.

bello ſimiliores fiebant: Præſul quidam ordinis Teutonici, Alberti conſiliarius, capiebatur à Slothemiis: FRIDERICVS Alberti filius incautius agens, incidit in Keſternbergium: à quo ad patrem Vuartburgum ductus, carceri tetro includitur: & niſi reſtitiſſent miniſtri quidam aulici, adoleſcentem filium fame necaſſet. Cùm annum totum tranſegiſſet in carceris ſordibus; cumque ipſi miniſtri crudelitatem patris deteſtarentur, motiætate atque virtute adoleſcentis, amicis quibuſdam clàm adeundi eũ faciunt poteſtatẽ: qui conniuentibus Alberti familiaribus, dominum

minum ſuum cum ipſis cuſtodibus eripiunt, atque in loca tuta deducunt. *Albertus Degener Landgrauius Turingiæ.*

Anno M.CC.LXXXVI. RVDOLFVS Imperator in Turingiam venit publicæ pacis confirmandæ gratia. Nam cùm propter Principum diſcordiam licentia creuiſſet: compeſcuit latrocinia, & metu pœnæ multos ad officium reduxit. Vocato etiam ad ſe ALBERTO, patri filiiſque mandat, vt ab armis quieſcant, mutua caritate ſe amplectantur, rationem habeant & amplitudinis & exiſtimationis ſuæ, caueant ne ſua vti erga contumaces auctoritate cogatur, neue aliquam controuerſiarum quaſi anſam relinqueret: ALBERTO ipſi propriam Turingiam confirmat: FRIDERICO aſsignat Miſniam, DICEMANO Oſterlandiam, patruele ipſius absque hæredibus (vt dictum eſt) defuncto: HENRICO Aldeburgum & ditionem Pleiſſenſem, quæ materna dos erat: FRIDERICVS cognomento Paruus, Alberti frater, retinuit Dresdam. Alberto primùm imperat, ne quam moueat de iſtis locis controuerſiam, ſed liberis ſua placidè relinquat, & libenter. Filios identidem hortatur, vt patri modeſtè & cum obſeruantia pareant, & mores eius ferant: quæ quidem facturum ſe ait FRIDERICVS, ſed obliuiſci contumeliæ non poſſe, quæ innocentiſsimæ fœminæ, matri ſuæ, ſit illata: cuius etiam in facie impreſſum gerat veſtigium. Hoc fortaſſe ideo loquebatur, vt moueret Imperatorem in Apitium ſpurium: quem germanis filiis, optimis & fortiſsimis adoleſcentibus, pater præferebat: & propter quem graue bellum ciuile poſtea eſt ſuſcitatum. Humaniter ſanè egit Imperator, qui ad conciliationem iudicabat maiorem habituram vim beneuolentiam, quàm animaduerſionem, præſertim inter patrem & filios: ſed Alberti animum non perſpiciebat ſatis, ſimulationis & crudelitatis plenum: minùs autem tribuebat adoleſcentibus, quos & ætas & ambitio plerunque ab officio abducit. 1286. *Conciliatio Alberti cum filijs, mediante Imperatore.*

Eò autem magis reprehendendus ALBERTVS eſt, quòd nec auctoritate nec lenitate Imperatoris adduceretur, vt amaret filios, & patriam ne perderet. Specie igitur iuſtitiæ, filiis Turingiam, quam hæreditate habituri eſſent, conatur eripere. Imperatorem ſuam cuique ditionis partem aſsignaſſe: non ſine damno ſuo, id ſe paſſum eſſe fieri: ſibi relictam ſolam Turingiam: eam ſui vnius poteſtatis eſſe: filios nihil iuris habere amplius in alieno imperio, cùm ſe viuo ipſis conceſſerit ſuum, reuerentia Imperatoris, amore filiorum. Talem ſententiam proponit in conuentu, multis non viſam iniquam: verùm cum APITIVM commen- *Albertus filios hæreditate Turingiæ priuare conatur.*

Albertus Degener Landgrauius Turingiæ. daret nobilitati & primis ciuitatibus; vtque eum Turingiæ dominum facerent, inſtaret: indignum viſum eſt hominibus liberis & ingenuis, ſeruire ei, qui eſſet natus è pellice: cuius cauſa optima mater, nobiliſsimi Principes fuiſſent periclitati: Cæſaris filia in exilio eſſet mortua: Fridericus filius in carcere penè fame enectus, niſi vtrunque Deus & fidi homines eſſent tutati. Conceſſo ad deliberandum exiguo ſpacio, Comites, nobiles, ciuitates vno ore omnes contradicunt, & Apitio apertè conuicium faciũt: maiorum virtutem & veteres Principes laudant: ſe legitimis dominis natos parêre, indignos recuſare: Imperium Turingiæ trãslatum ad Miſnenſes, æquo ſe animo ferre: Henricum fuiſſe talem, qui nulla cupiditate ipſos perdiderit, ſed virtute conſeruarit, liberalitate auxerit: ſe ipſius cauſa voluiſſe omnia honeſta, & nunc filij cauſa velle: modò Principem, cui ſine infamia obediant, ipſis det atque conſtituat. Terruit ALBERTVM ſuorum conſtantia, & quanquam arderet iracundia, tamen eam reprimit & diſsimulat temporis cauſa. Interea vias omnes tentat, quibus extollat ac ditet APICIVM: Imperatori perſuadet, vt eum pronunciet ſua poteſtate legitimum: qui ei tradit inſignia Leonis varij, geſtantis capite galeam: caſtella & arces oppignerat, & pecũiam omnem collectam conuertit ad Apicium: adoleſcentum multorum animos largitionibus, & indulgentia, & promiſsionibus allicit: aſſumptoſque in filij aulam ſplendidè largiterque habet: Tennebergum arcem, item Brandebergum, Breitenbachium, Brandeuelſam, Vuildecam, cum præfecturis eodem pertinentibus, vſibus eius concedit: plura etiam addidiſſet, niſi obſtitiſſet nobilitas.

1288. Anno M. CC. LXXXIIX. APICIVS Tennebergi Dominus, vt aliquod ederet facinus memorabile; hominum leuiſsimorũ, quibus vtebatur, auxilio, cœnobij Reinhardborni agros ſpoliat: & abductis pecoribus arcem ſuam commeatu inſtruere deſtinat: qua re maturè intellecta, Monachi cum ſua familia, agricoliſque ad ſe confugientibus, raptorem inſequuntur, & prædam extorquent: Apicius à Monacho, vt appellant, Laico, furca bidente eſſet interfectus, niſi eum ſocius continuiſſet, proſpiciens quantum inde ipſis eſſet euenturum periculi. Re infecta domum rediens Apicius, patri flens conqueritur: & quo in diſcrimine fuerit, exponit: Henrico igitur Milæ, præfecto Gothano, mandat: vt Reinhardborniis non modò pecora in agris, ſed & ſupellectilem in domibus eripiat. Erat in aula quidam, cuius filius ea diſciplina, quam Monachi profitebantur, inſtituebatur: is filium de

Apicij in agro Reinhardbornio-dorum.

unde vſ certiorem facit, qui ad præſidem ſuum ſtatim rem defert. Admonitus Abbas, idem in agros nunciat, & vt pecora coacta in locum tutum abigant, hortatur. Latrones ſpe prædæ iam aderant: cùm ſe proditos intelligerent, quaſi alia de cauſa aduenissent, recedunt.

Albertus Degener Landgrauius Turingiæ.

Cùm ſuas actiones eſſe videret irritas ALBERTVS, peſsimè filiis cogitabat: iisque nocebat, quâ poterat. Patri iter facienti, ſæpe inſidias filius FRIDERICVS tetenderat: qui vſus hominibus fidis, tandem inter Iſenacum & Gotham equitatu parato adortus eum capit; captum Lansbergam ducit eo animo, vt viuentē eum nunquam dimitteret, patriam metu omni ſeditionis aut belli liberaret: adeò enim peruerſus ALBERTI animus apparebat, vt reduci ad bonam mentem non poſſe videretur. Agebat eo tempore Erfurdiæ RVDOLFVS Imperator: qui accerſito Friderico, cum ipſo expoſtulat; quòd ſui mandati immemor, honorem patri non habeat, quòd pacem publicam violet, quòd leges à ſe pręſcriptas non ſeruet. FRIDERICVS officia ſua commemorat erga patrem: minimè paterno erga ſuos affectu, ab eo eſſe ortum iniuriæ initium, qui contraria mandato Imperatoris agat, qui nullam nec pietatis, nec iuſtitiæ legem obſeruet. Iniuriam in matrem ſanctam, innocentiſsimam & nobiliſsimam fœminam eſſe teſtatam, ſed adhuc impunem: ſibi verò illatam in carcere Vuartburgio, in quo præter ius faſque detentus toto anno ſit, minimè obſcuram, de qua etiam gloriari ſit ſolitus pater: nunc poſt conciliationem acceſsiſſe nouam, quòd ablato Tennebergo, ſua & fratris hæreditas minuatur, ſpurij augeatur: quòd in ſuorum ſubditorum agris, & in fundo Eccleſiaſtico per Apicium & Milam, iniuriarum Duces ac miniſtros, prædas agat. Hæc ad excuſandum ſe grauiter FRIDERICVS: qui tamen placatus Turingorum precibus, & motus auctoritate Imperatoris, patrem captum dimittit. ALBERTO mandatur, vt Tennebergum & præfecturas abalienatas ad ſe recipiat, filios ingenuos paternè amet, fidem & pietatem integre colat.

Albertus à Frider. filio captus.

Fridericus patrem captum dimittit.

Cùm eſſet ademptum Apicio imperium: Tennebergum Milæ præfecto ſuo oppignerare ſtatuit: vt pro eorum redituum fructu ſibi annuatim penderet viginti marcas argenti. Marquardus Abbas Reinhardbornius vt ſua poſſideret quietius, & Milam vicinum ne haberet, decem adhuc marcas Landgrauio promittit, ſi ſuo collegio fruendam arcem agrumq; conçedat: re impetrata Fridericum Gotium ei præficit. Pecuniam illam Princeps in ſumptus dat CVNEGVNDI, & eius filio APICIO.

Tennebergi oppignoratio.

Anno

Albertus Degener Landgrauius Turingiæ. 1290. *Comitia Erphurdiana.*

Anno M. CC. XC. cùm Rex Romanorum Rudolfus Erfurdianum conuentum indixiſſet, ad quem vltra quadraginta Principes atque Præſules mandatis euocarat: regio quodam apparatu Landgrauius eò accedit: cumque ſecum optimam nobilitatis partem, & comitatum eximium duxiſſet, in monte Petrino præſente Rege, ſedecim creat auratos equites, quibus gladios baltheosque argenteos inauratos, & equos inſignibus phaleris, & veſtes varias donat; & multis aliis hominibus munera ſumptuoſius diſtribuit, quàm pro fortuna aut facultatibus ſuis. Id autem omne faciebat, vt filiis incommodaret, & largiendo ſibi faceret amicos.

Rudolphi Caeſ. vigor iuſtus erga latrones.

Animis tam nobilium quàm popularium diſtractis, renouabantur per Turingiam latrocinia: atque conniuente ALBERTO alebat impunitas audaciam, conſuetudo atrocitatem. Rex milites ſuos cum copiis Erfurdianorum, totam circumire ac luſtrare Turingiam iubet; conuicto latrocinij parcere nemini: de ſuſpectis ad ſe deferre cognitionem. Deſtruebantur caſtella, arces, villæ, receptacula latronum ſexaginta ſex: quorum domini poſſeſſoresue nobiles, aut laqueis ſtrangulati ſunt, aut truncati capite: multitudini membra rotis frangebantur. In oppidum Ilmenam, quod ad ſiluæ Bacenæ ingreſſum ſitum eſt, triginta confugerant: qui capti Erfurdiam ducuntur, quos pro tribunali ſedens ipſe damnat Rex, qui omnes capitis ſupplicium ſubierunt: nobilibus rogatu amicorum conceſſa in loco ſacro ſepultura eſt, cæteris nequaquam. Abiens Rex Brubergium quendam legatum relinquit, qui caueat, ne inſtaurentur latrocinia, quique eorum reliquias illico tollat.

Aldenburgum oppidum Miſniæ, certa pecunia oppigneratum fuerat HENRICO Munifico, Alberti patri: id HENRICVS Marchio Alberti frater, tunc poſsidebat. Rex fortè per Miſniam iter faciens, oppidum repetit: renumerataque pecunia id redimit, atque Imperio reſtituit. Arcem tamen eius poſſeſsioni relinquit, qui præterea tenebat ditionem Pleiſſenſem, matris olim ſuæ fundos dotales; eum primùm aggreditur ALBERTVS, vel quòd is eius facinoribus reſiſteret: vel vt aditum ad Miſniam vexandam expeditum haberet: quem cùm ditione ſua facilè eieciſſet incautum, & viribus ſe multò inferiorem: HENRICVS cùm nuſquam ſedem certam haberet, & vagari cogeretur, Exulis nomen accepit. Quòd autem à nemine reciperetur, id metu Alberti fiebat: cuius erat potentia magna, acerbitas ſpectatiſsima.

Alberti bellum cum fratre Henrico.

Initii

Initiis ex voluntate procedentibus propter expulſum fratrem, omne odium vertit in filios: vtque eos ex omnibus partibus vrgeret, incitat in eos Brandeburgicum Electorem, & Principes Anhaltinos: ſed animoſi adoleſcentes Miſnenſium & Oſterlandorum fidis adiuti armis, cùm maturè intellexiſſent aduerſariorum conſilia, victos prælio Principes ambos ceperunt. Eam rem Late proſequitur Ioannes Garzon Bononienſis, qui Eraſmo Stella dictante ſcripſit hiſtoriam Miſnenſem: cùm autem annales Miſnenſes & Turingici eius rei meminerint tantùm, nec narrationem integre exponant: lectorem ad Garzonem ſeu Stellam remittimus, qui fortaſſe meliores libros inuenerunt. Nam bello ciuili & proximo tumultu ruſtico nondum fuerunt incenſa ac vaſtatæ, cùm in Turingia, tùm in Miſnia, cœnobiorum bibliothecæ.

Albertus Degener Landgrauius Turingiæ.
Principum Anhaltinorum clades.

Anno M. CC. XCIV. Saxonibus Franciſque Principibus & Præſulibus vendere Turingiam ALBERTVS parat: & quæ cuique opportuna pars eſſet, ſponte ſua offert: ſed importunitate ſua emptores nullos inuenit. Nam regionem vberrimam obtinere ſe poſſe diffidebant, inuitis filiis: quia iuſti hæredes & minimè contemnendi Principes erant: & eorum perſpecta erat omnibus fortitudo atque integritas. ADOLFVM tandem Naſſauienſem, nuper electum Regem Rom. aggreditur: is fortè pecuniam anglicam acceperat, quam Edoardus IV. Rex numerarat, vt adduceret ſibi militem Germanicum, in Vaſconia contra Gallorum Regem bellum gerenti: Cuſpinianus ſcribit centum millia marcarum argenti fuiſſe. Turpe eſſe videbatur ADOLFO Regi Romanorum electo, ſtipendiarium Regis ſe longè inferioris heri: turpius verò multò, accepta ipſum pecunia defraudare. nam nec vllas copias miſit, & externa pecunia ditatus Turingiam emit, Miſniam licitatus eſt. Reſtiterunt acriter FRIDERICVS Marchio Miſnenſis, & DICEMANVS Marchio Oſterlandus, Alberti filij: reſtitit maxima pars nobilitatis atque ciuium, qui iurare alieno domino recuſabant, iuſtis hæredibus adhuc viuentibus: neque patris mandatum ſatis ſibi eſſe affirmabant, niſi ipſi quoque aſſentirentur filij, quorum cauſſa potiſſimum agebatur. Filij omnium opem fidemque implorare, Imperatoris patriſque accuſare cupiditates iniuſtas, ſuam innocentiam probare, libertatem patriæ tuendam eſſe fortiter perſuadere. Interea ADOLFVS, cui Turingia erat vendita, excepta arce Vuartburgo, quod ſibi domicilium viventi legerat Albertus, ad

1294. Albertus Turingiam vendit Adolpho Cæſari.

Albertus Degener Landgrauius Turingiæ.

eam occupandam in fine menſis Septembris venit. Iſenacenſes primi fidem dant, & obſequium pollicentur: quos ſequuntur alii, qui reſiſtere Alberto non poterant. Iſenaco autem potitus, gaudebat, propter Vuartburgum & Klemmam arces, quas inde expugnari poſſe iudicabat. Comites, nobiles, & ciuitates potentiores alienum dominum repudiant. Adolfus vrgebat ius ſuum, & benignè pollicebatur, dicere ſolitus, Regi Romanorum parere, eſſe libertate frui: ipſos edoctos bellis duobus ciuilibus à proauis abauisque geſtis, quantum incommodi ſit in multitudine dominorũ, qui facilè poſsint & ſe & ſuos diſcordiis & ambitione perdere: hoc bellum maximum futurum & periculoſiſsimum, niſi obtemperent potentiori & iuſtiori. Turingi primùm religionem prætendere, deinde pericula commemorare, quæ à legitimis hæredibus ſint timenda: poſtremò ſe contentos priſtino Reipublicæ ſtatu, dicere, quòd Principes iuſtos habuerint, quibus ſponte libenterque paruerint, & parere in poſterum decreuerint.

Adolphi Cæs. expeditio in Turingiam, & tyrannis.

ADOLFVS ira commotus eos contumaces pronunciat: collectoque de Ringauia, de paterna ditione Naſſauienſi, deque totius Rheni ripa exercitu, redit in Turingiam: Islebiam obſidione cingit: in Herciniis & Turingis prædas agit: Honſtenium, Stolbergium, & Manſueldicum Comites adoritur; & eorum agros vaſtat: inde in Bichlingium, Suarceburgium, Schlothemium, & Helderungicum progreditur: tanta vbique immanitate agens, vt vix credibile videatur: diripiebantur ſacra prophanaque: miſcebantur & virorum & imbellium cædes: contumelioſæ exercebantur libidines: quæ conſumere non valebat furioſus miles, ea igne aut aqua corrumpebat. Tale nihil factum auditumve putabatur iam inde ab iis temporibus, quo Huni & Auares Turingiam perdiderant. Legi verſus, vt illorum temporum erant, rythmicos: in quibus Ieroboamo, Herodi, Maximiano, & Attilæ comparatur. Matronas & puellas detractis veſtibus milites irridebant: pueros ſenesque nudatos verberabant. Anum quandã in ditione Bichlingia captam, ſeuo ac pice illinunt: & volutatam in plumis, ligatamq; reſtæ per caſtra agunt in conſpectũ Adolfi: quã curſu verberibusq; fatigatam, relinquunt ſemimortuam. Sacerdotes in templis ante aras ſpoliabant inter ſacra: aras ipſas, ſpe prædæ eſtodiebant: vaſa templorũ aurea argenteaque rapiebant: templa ipſa prophanabant, non modò rapinis, verùm etiã libidinibus. In agris maior fiebat vaſtitas: pecora, quib. ad victũ aliosq; vſus non vtebantur, interficiebant: colonos carnibus crudis veſci cogebãt: ſemina aut abijciebãt, aut viciabant: arbores frugiferas &

vites ſuccidebant & eradicabant: aluearia conſumpto melle effundebant: ita efferi atque proterui, vt non cum hominibus, ſed cum ipſa natura pugnare viderentur. Erant in exercitu homines honeſti, qui eiuſmodi mala cernentes Regem adeunt: & vt humanius agatur cum victis flagitant. Ipſe ſe excuſat, quòd talia neſcierit, & difficile eſſe continere tantam multitudinem dicit. Crebra autem interpellatione motus, pœnam ſacrilegis dixit, manus dexteræ amputationem. Hæc cùm Vippicham & Mittelhuſium vſque acta eſſent, magnus iniectus metus omnibus eſt: neque homines de defenſione, ſed de fuga cogitabant. FRIDERICVS & DICEMANVS intellecta crudelitate tanta, ex Miſnia & Oſterlandia mittunt præſidia iis, quos ſuarum eſſe partium nouerant. Commeatus petendi cauſſa regij milites longiùs vagabantur: quia loca omnia, vbi fuerant caſtrametati, vaſtando exhauſerant aut perdiderant. Quamobrem cùm præſidiarij coniunctis eius copiis pares non eſſent: paſſim diſperſos adorti, non paucos obtruncant, aut captos domi affligunt. Huic ipſi incommodo conſulere cupientes equites, agminatim pabulatum exeunt, adiuncto pedite, vt conferre manum poſſent cum hoſte, ſi poſtularet neceſſitas: tanta enim eos inuaſerat confidentia, vt ſe protrituros exiſtimarent & penitus euerſuros ſolum Turingicum. Raſpenbergum arx eſt, ab Henrico Raſpone Ludouici Barbati, Turingiæ & Haſſiæ primi Comitis filio, condita: eam tenebant Miſnenſes. Subiectum ei arci erat cœnobium virginum: id miles externus inuadit: & vt nulli dignitati, aut ſexui, aut religioni antè pepercerat: ita nunc barbaro furore agit omnia: erant pleræque nobili genere ortæ virgines: has omnes viciant atque ludibrio habent.

Albertus Degener Landgrauius Turingiæ.

Miſnenſes penè oculis hæc intuentes, & aliorum animaduertentes excurſus, aliorum incurſus, præſidiarios vicinos, qui Bichlingum, Saxenburgum, & Heldrungam tenebant, certiores faciunt: hortantur vt ſibi adſint, tentaturos ſe facinus præclarum. Illi ſine mora conueniunt: cumque ſecuri eſſent hoſtes, eos aggrediuntur: qui cùm aut è lectis, aut à poculis ad arma ruerent, multi capti, multi interfecti ſunt. De captiuis cùm variæ eſſent ſententiæ: alij enim capite plectendos, alii igne cremandos, vt inceſtuoſos & ſacrilegos iudicabant: vnus & genere & ætate prouectior, cuius & filiæ & nepti vis erat illata; execta virilitate, eos dimittendos, cæteris perſuadebat: de ea enim corporis parte ſumendum ſupplicium, per quam ſceleratè ſit actum: viuos autem dimittendos ad Regem, vt & ſuorum flagitia de ſup-

Victoria Miſnenſium de Adolphi exercitu: & captiuorum pœna.

 plicio

Albertus Degener Landgrauius Turingiæ.

plicio cognoſcat: & vt illi ſemiuiri ſemper viuant infames & inteſtabiles. Rex tali facto atq; ſpectaculo rubore ſuffuſus, ne propter libidinem atque petulantiam ſuorum, incurreret in odium, & hoſtes magis irritaret: Mittelhuſia abducit exercitum: eumq; transfert Molhuſiam, quæ eſt ciuitas imperialis. Affigebantur paſsim in portis atq; valuis libelli contra illos mutilatos, & contra ignauiam ipſius Regis: cui neque animus erat, qui Imperatori conueniret: neque auctoritas, qua militem procacem compeſceret: licentia autem atq; impunitas omnem iam metum diſciplinamque ſuſtulerat. Nulli igitur cùm parcerent iniuriæ aut contumeliæ in hoſpites atque ſocios, eorumque vxores & familias: cumque nudatos tam viros quàm fœminas ad ſeruilia miniſteria & obſequia compellerent: ciuium Molhuſiorum iuſta exarſit indignatio: cumque non vnus atque alter priuatim, ſed vniuerſi dehoneſtarentur publicis contumeliis: ſigno ære dato omnes intelligunt aliquorum pudorem excitatum & incenſam virtutem, ad coercendum hoſtem tam petulantem & perditum. Sumptis igitur celeriter armis, obuium quemque trucidant, latitantes protrahunt, fugientes comprehendunt, victos denique ciuitate eiiciunt: in ipſo tumultu Rex ſibi metuens, cum paucis fuga ſe ſubtrahit.

Militum Adolphi Cæſ. petulantia.

Nouo autem exercitu conſcripto, per Salæ fluminis ripam deſcendens, agros villasque vaſtat rapinis & incendiis. Friburgum oppidum eſt, ad quod Vnſtruta fluuius placidus & profundus in Salam exonerat: id primùm obſidet, & eo proditione potitur: turbam imbellem dimittit incolumẽ, iuuenes virosq; tam nobiles quàm ciues ferro omnes tollit: metuebat enim, ne ab ipſis viciſsim proderetur. Cùm itaque inueniret homines, qui vendere patriam non horrerent: duos Friburgios pecunia corrumpit, vt ad arcem Numburganam aditum ſibi aperiant: compos voti factus, eadem crudelitate cædis vtitur Numburgi, qua Friburgi vſus erat. Inito cum ſuis conſilio, qualia præſidia in ea arce eſſent relinquenda, cùm eſſet ampla & ſpacioſa, & retentu difficilis: timens magnitudinem ſumptuum, & difficultatem commeatus, & vicinitatem filiorum Alberti: eos audit, qui diruendam & ſolo æquandam cenſerent. Arce igitur Numburgana exciſa, & Friburgo oppido incenſo, cùm hiems aduentaret, & Turingia afflicta exhauſtaque eſſet; miles Regis hibernare in ea non potuit: quem cùm ſecum ad Rhenum reduceret, hiemem in reparando bello, & comparandis rebus opportunis conſumit.

Adolphi in Friburgenſes & Numburgenſes tyrannis.

ALBER-

ALBERTVS clade ſuorum & calamitatibus nihil permotus, Regem hortatur, ne cœpta feliciter relinquat, ſed vt ius ſuum tueatur: domitos eſſe multos feroces: contumaciam aliquorum non eſſe ferendam: Turingorum exemplo territos Miſnenſes, facilius expugnari poſſe: adoleſcentes filios, vſu armorum non ſatis inſtructos, minimè pertimeſcendos, eosque viribus imperij longe inferiores: prædam ab iis peti poſſe, metallis florentibus: ad Imperij magnitudinem non leuem acceſsionem fieri, ea Saxoniæ parte ſubiugata, per quam aditus ſit propinquus in Boemiã: tentaſſe idem Henricos Imperatores IV. & VI. & niſi morte fuiſſent præuenti, id quod inchoauerant, perfici potuiſſe: Adolfi gloriam vehementer auctum iri, ſi facta Henricorum exæquaſſet aut etiam ſuperaſſet: illos inuaſiſſe aliena, vt amplificarent Imperium: ſe petere ea, quæ precio iuſto Imperij nomine cõparauiſſet. *Albertus Degener Landgrauius Turingiæ.* *Albertus fax belli.*

Tales faces cùm ſubderentur Regi, multum illi animorum acceſſit: qui etiam totis viribus comparat exercitum: & vt ad nouã expeditionem ſint parati, præfectis ſuis imperat. Anno M. CC. XCVI. delectu ad Rhenum acto, in Turingiam reuertitur Adolfus: agros circa Gotham, Sonnebornum, & Erfam vaſtat: & alia loca ſiluæ Turingicæ propinqua depopulatur: multi neceſſitate coacti, fidem illi pollicentur: qui id ſe facere poſſe negarent ſalua conſcientia, eorum domicilia aut diripiebantur aut incendebantur. Adiuncti ei erãt legati ALBERTI Landgrauij, qui pro Adolfo dicerẽt, & eius causã probarent, cum mandatis, ne contumacibus parceretur. Hoc mihi triſte ac durũ in bellis videtur, cùm depugnatũ nondum ſit, neq; certum de victoria conſtet, quòd hominibus imponatur iusiurandũ: cumulantur enim periuria, quæ horrendis pœnis, internecione exercituum, euerſione ciuitatum, interitu Ducum, Deus plerumq; punire ſolet: quod exempliſ ante oculos ponere, non eſſet difficile, & in exitu huius belli manifeſtè apparet. Erant Franchenſtenij magnæ auctoritatis nobiles, partiũ Friderici & Dicemani: in eorum agrum exercitũ ad Vuirã fluuiũ Rex traducit. Arcem igitur Franchenſtenã, & Salcungam obſidet atq; oppugnat: diſſentientibus inter ſe militibus, quorum alij Alberto, alij filiis fauebant, Franchenſtenius tumultum aut proditionem metuens, ſeſe Regi dedit; facta ſimul pactione, vt ſine ſuorum iniuria exercitum abduceret. Rex factus ſucceſſu animoſior, cùm ſe iam metui videret, transmiſſo Vuira fluuio, Creuceburgam accedit: ij qui arcem tenebant, fauebant Miſnenſibus: quos ſequi etiam coactum eſt oppidum. Traiectus autem, quem in flumine munierat, multos durauit annos. Cùm menſem in- *Altera Adolphi in Turingiam expeditio.* 1296.

 tegrum

Albertus Degener Landgrauius Turingiæ.

tegrum ſe ab Adolfo oppidani defendiſſent: ignẽ in tecta lignea coniicit: quẽ cùm materia corripuiſſet celeriter: ciues cum liberis & ſupellectile, quam exportare tempus ſinebat, in arcem confugiunt: aliqui deſilientes de muro notis diuerticulis aufugiũt. Oppido cremato, & parte ciuiũ in arcem aſſumpta; Adolfiani clauſtra portarum ſecuribus frangunt, & quam poſſunt è ruinis & parietinis prædã colligunt: miſsilia conijciebant de arce, ſed paucos læſerunt. Supererat ex incendio ſolum templum, & duæ domus in foro: quas hoſtes vt à telis eſſent tutiores occupant: inerat cellaria, & fontes, quibus multi reficiebantur, cùm eſſent intenſi eius æſtatis calores. Qui in arce præſidiarij erant, non procul ab oppido hortos amœnos, & vinea fructuoſa habebant: quamobrem militi Regis allecto aut veſtes donabant, aut alia de muris proijciebant munuſcula, ne ipſorum arbores viteſq; ſuccideret: quod cùm nunciatum Regi eſſet, vt eorũ ſibi conciliaret animos (erant enim de nobilitate plurimi) edicto prohibuit, ne qua vis aut agris aut villis hominum illorum liberalium inferretur: qui aliter facerent, laqueo punirentur. Iubet deinde propugnaculum è regione arcis extrui: idque à ſuo nomine Adolfoburgum nominat, quod poſtea Alsburgum mutilato vocabulo dictum: prope quod genus quoddam phalaricæ, vernacula lingua Blidam Turingi nominant, erigit: iaculorumque frequentia tectis & ædificiis damnum dat, nec paucos læſit milites. Obſeſsi laborabant aquæ inopiâ, neque vna ciſterna ſatis erat tantæ multitudini: noctu autem demiſsi per funes aquam milites petebant è notis fontibus: quod cùm diu facere non poſſent: à cuſtodibus corruptis emunt & aquam & ſilentium. Delatum tandem ad Regem crimen eſt: qui conſcios tormentis cruciat, & in eos more militari animaduertit, vt inermes in extentas lanceas incurrerent. Fontes & riuuli poſthæc tanta diligentia obſeruabantur, vt omnis aditus obſeſsis intercluderetur. Brubergius Adolfi legatus, quem Rudolfus Turingis præfecerat, machinam extædificat, quæ rotis & cylindris impellebatur: eam proximè arcem agit: in ima eius parte tectus miles muros perfodiebat: è ſuperiore verò ſagittarij tela confertim iaciebant. Erant quodam die æſtus penè intolerabiles, quibus milites in machina fatigati, loco cedebant ipſo meridie; & in proxima ſeſe cellaria, quæ remotis ruinis aperuerant, condebant, indulgentes aut quieti aut poculis. Re animaduerſa, qui in arce erant, in omnem rei bene gerendæ occaſionem intenti, excurrunt, milites opprimunt; machinam in-

[illegible] conductori

cedunt. E nobilitate in arce erant Scheleuilcij, Sluneni, Scherfij, Creuceburgi, Butteleri, Neſsilredi, Steinij, Pferdisdorfij, Strieri, Stoubini, Fraini, Vualteri: qui cùm aquæ inopia, vt dixi, laborarent, pacti incolumitatem vitæ fortunarumque ſeſe dedunt, & fidem Regi promittunt.

Albertus Degener Landgrauium Turingiæ.

Oppidani, quorum bona ſalua permanſerant, ſuas etiam domos reædificant: laudem fortitudinis cum nobilitate præ cæteris Turingis conſecuti. Adolfo ab exercitu abeunte, Brubergius legatus reliquos, qui adhuc aduerſabantur Regi & Landgrauio, ad officium iuſſus eſt compellere: eos vero tueri atque defendere, qui ſe fidei eius poteſtatique tradidiſſent. Legatus Iſenacum, Creuceburgam, & Gotham tenebat: præfecti Friderici & Dicemani Vuiſenſeham & Sangerhuſam coegerant copias, quibus etiam vicini Comites ac nobiles fauebant. Cùm autem locis vtrique opportunis hibernaſſent, menſe Martio anni M. CC. IIIC. circa Eſchenuegam equitatus Regis 1297.
& Miſnenſium caſu alter in alterum incidit. Victoria varia diu pugnatum eſt, & intermiſſum prælium aliquoties eſt inſtauratum: tandem ex equeſtri prælio (nam pugnantes equis poplites inuicem ſuccidebant) factum eſt pedeſtre: in quo ad extremum virtute Miſnenſium regij funduntur, fuganturque; vt prolixiùs in Friderico narrabimus.

Miſnenſiũ de Cæſareanis victoria.

Poſt id prælium tum primùm cœpit Miſnenſibus rurſus potiundæ totius Turingiæ ſpes suboriri. Quamuis autem poſt illam victoriam, nemine obſtante, maximam inferre cladem iis, qui Alberto ſtudebant, potuiſſent: tamen eos iniuria afficere, quos ſubditos habituri eſſent, noluerunt: nec tamen deſiſtunt, & promiſſionibus ſolicitare, & minis terrere aduerſarios, ſi qui fortaſſe ſibi conſulere & ſapere vellent.

Interea ADOLFVS de ſua dignitate in diſcrimen veniens, Turingis minùs moleſtus eſſe; præſidia, ſi quæ haberet, vndique ad ſe vocare, vt validum quàm celerrimè compararet exercitum: nam de Imperio cum eo certabat ALBERTVS Auſtriacus: & quia cupidè atque crudeliter multa egerat, apud Electores & cæteros Imperij ordines minùs minuſque gratioſus erat. Accidit etiam vt inter Vuormatiam & Spiram commiſſo prælio ADOLFVS manu ipſius Alberti interficeretur.

Adolphi deiectio.

Adolphi mors.

Miſnenſes interfecto Rege finem bello ſperabant impoſitũ: ſed Adolfi patruus PHILIPPVS, vt gratiam iniret apud Regem nouum, ſe ei traditurum Miſniam pollicetur: hortaturq; ipſum ad bellum ſuſcipiendum. Dum hæc aguntur, malorum iſtorum

 fomes

Albertus Degener Landgrauius Turingiæ. 1300. *Alberti ſecundum coniugium.* *Friderici nuptiæ.*

fomes atque fax CVNEGVNDIS moritur, anno M. CCC. eodem quoq; anno obit APICIVS eius filius: qui Iſenaci ſunt conditi extra muros ad diuam Catharinam. ALBERTVS Landgrauius, ſpe liberorum procreandorum, ALHEIDIM Comitis Arneshaugij viduam, forma, opibus, ac moribus celebrẽ, ducit vxorem: eamq; Vuartburgum adductam, in honore habet. FRIDERICVS natu maior filius de toto negocio fit certior: ſuorumque amicorum hortatu Gotham veniens, quam interfecto Adolfo receperat, conſilium init de rapienda ELIZABETA, nouercæ ſuæ filia, puella annorum quatuordecim, quę laude pulchritudinis atq; modeſtiæ ſui temporis puellabus præferebatur. Solebat autem cum ſuis pediſequis ac miniſtris extra arcem Arneshaugam templum quoddam ſacris diebus adire: quamobrem obſeruato loco & tempore, eam cum omni ſua familia Gotham deducit: neue contumeliæ id feciſſe cauſa videretur: ad matrem eius ſtatim literas tacitè mittit, ſuum amorem ſignificat, & vim excuſat: quodq; filiæ dulciſsimæ deſiderium, ipſi luctum aut moleſtiam allaturum non neſciuiſſet, ideo ſe non in Miſniam puellam duxiſſe, ſed habere in proximo oppido: orat vt ſibi filiæ cauſſa faueat. Deinde nuptias cum ea celebrat in fine menſis Auguſti: ſacra ſolennia faciebat abbas Reinhardbornius, eamq; ritu Chriſtiano in manus Principis tradebat. Matrem puellæ, quibus poterat rationibus FRIDERICVS placare ſtudebat, & eam ſibi conciliabat per vxorem: quæ mariti fidem atque amorem in ſe non poterat ſatis prædicare.

Alberti tyrannis.

ALBERTI verò patris erat inquietum & implacabile ingenium: qui non deſiſtebat cogitare, quo modo filios vnà cum patria perderet atque extingueret. Cæſo itaque Rege Adolfo ſocius Erfurdianis primùm Comitis Vinarienſis agrum vaſtat: Hopogardam arcem munitam expugnatam incendit: proximè Kirchbergi Burggrauium oppugnat: Vintbergum, Leheſteinũ, Kirchbergum ſolo æquat: ex omnibus Griſenbergum ſolum ſupplici reſtituit. Arbitrorum iudiciis & interceſsionibus multa vtrinque agebantur, ſi poſſet filiis pater reconciliari; ſed omnia agebantur fruſtra. Cognitio cauſæ de integro ad nouum Regem Auſtriacum defertur: qui Fuldam veniens ALBERTVM euocat, & verbis obiurgat, quòd vxorem optimam & nobiliſsimam indigna affecerit iniuria: quòd filios adoleſcentes, Duces fortiſsimos, tractet illiberaliter: quòd arma ſumpta nolit deponere: quòd pacta promiſſaq; ſeruare neſciat. Erant eodem vocati Alberti filij, quibus cùm ſuſpecta eſſent omnia, nõ venerunt: quare offenſus Rex,

apertè

apertè minatur, ſeſe effecturum, vt parêre diſcerent. Impeditus autem bello Boemico, præſidia tantùm in quibusdam vrbibus ponit: quæ latrocinando multa intulerunt vicinis incommoda. Landgrauius videns nouam belli facem contra filios accenſam: effuſè lætari, ſuis amicis polliceri magna, præſidia regia iuuare, largitionibus nouas amicitias comparare. *Dietmanni Oſterlandiæ Marchio.*

ALHEIDIS eius vxor, mulier prudentiſsima, mariti moroſitate & amentia mota, & morum pertæſa, qui omnibus domeſticis & coniunctiſsimo cuiq; ſemper fuerãt intolerabiles, vt maritum filiæ & genero ditionem conſeruaret, FRIDERICVM generum ad capiendum Albertum in colloquio clandeſtino incitat: pericula quæ immineant exponit: & tempore certo conſtituto ipſum noctu in arcem Vuartburgum cum fido comitatu intromittit. Hoc facinus reprehenſione non careret; niſi aduerſus ALBERTVM perpetratum eſſet: qui in vxorem innocentiſsimam iniurius, ab vxore in fortunarum ſuarũ extremum diſcrimen adducitur. FRIDERICVS nouercæ & ſocrus ſuæ beneuolentia Vuartburgo potitus; patrem vt ſibi arcem tradat, cogit, aut ei vincula minatur: qui tempori obſecutus, & fortunæ cedens, ſibi locum exilij legit Erfurdiã; qua in vrbe priuatus agit, victumque ab Erfurdianis aliquot villis redimens, viuit in magno plebis contemptu; quæque ſuis indignè intulerat, in eadem ipſe mala ſolitudinis, exilij, egeſtatis incidit. Cùm autem maiorum reliquiſſet veſtigia, quod religioſum ſemper fuit, paterna auitaque caruit ſepultura. Obiit Erfurdiæ anno M. CCC. XIV. ætatis ſuæ quarto & ſexageſimo: ſepelitur in primaria æde beatæ Virginis, inſigni monumento, quod adhuc cernitur. *Pœna ſeditioni.* *Alberti exilium.* *Alberti mors.* 1314.

HENRICVS.

HENRICVS Alberti natu maior filius, è MARGARITHA filia Imperatoris: Aldenburgum & ditionem Pleiſſenſem, quæ matri dicata doti fuerant, tenuit. Vxor eius fuit HEDVIGIS tertij Sileſiæ Ducis filia, quem Ducem Florillium nominant annales Miſnenſes. HENRICVS Princeps modeſtus, & pacis ſtudioſus fuit: cuius in bellis iſtis difficilibus nulla mentio: niſi quòd (vt expoſitum paulò antè eſt) à patre ſit eiectus in exilium: vbi exulauit, an ne vnquam reſtitutus fuerit, nuſpiam legitur. Sepelitur cum vxore in Cella: ipſe obiit anno nati Chriſti M. CC. LXXXIX: & ad octuageſimum ſuæ ætatis vixiſſe perhibetur. 1289.

FRIDERICVS.

Dicemanus Oſterlandiæ Marchio.

FRIDERICVS Henrici filius, in Cella ſepultus: vt antiqua eius loci monumenta indicant, & annales Miſnenſes.

DICEMANVS.

DICEMANVS Oſterlandiæ Marchio, & Lansbergi Dominus, Alberti Turingiæ Landgrauiiè Margaritha vxore tertius filius, vxorem ducit IVTTAM, Bertholdi Comitis Hennebergij filiam; è qua prolem nullam ſuſcipit. Ab ineunte ætate cum fratribus coniunctiſsimè vixit: educatus cum iis à patruo Diterico, Principe graui & bono: qui cùm perſpexiſſet ſui fratris animum ab omni humanitate & affectu in ſuos alienum; adoleſcentes ab eo quibus potuit rationibus defendit; amicitiis muniit, ad mutuam animorum concordiam crebris hortatibus inſtruxit.

Dicemani pericula & bella.

Ipſo autem vita defuncto, cùm FRIDERICVS captus à patre eſſet: DICEMANVS ſuæ ſalutis rationem habendam ratus, præſidia circumſpicit: quem texit fauor & beneuolentia ciuium, & præcipuè qui curam oppreſſorum gerit, omniaque & poteſt & efficit Deus. Cùm autem FRIDERICVS & DICEMANVS fratres vno tempore diuerſis in locis, ſeſe opponere hoſtibus neceſſe haberent: Fridericus bella Turingica contra legatos Regum adminiſtrauit: Miſnenſia & Luſatia contra Saxones, Brandeburgicos, & Boemos, pleraque confecit Dicemanus, magna prudentia & felicitate; in ſumendis videlicet armis primus, in deponendis vltimus. Miſniam ferè omnem ſubegerat ADOLFVS: nam hominum noſtrorum animi factionibus diſtracti, minus etiam poterant armis atque dexteris, reliquum erat Principes ipſos tollere: vt omni metu dempto, opulentiſsimam terram ſine controuerſia poſsideret. De inſidiis Friderico factis, in ſequentibus ſcribetur. Dicemanus autem nuſquam locorum tutus erat: neq; quid crederet, aut cui ſe crederet, inueniebat: ne à ſuis quidē miniſtris tutus, qui aduerſis dominorum rebus cum ipſa fortunā, quouis aëre auſtrino citius mutantur.

Quodam die venationi deditus in ſaltu Zuencano feras perſequebatur: ad quem excipiendum, Henricus Harraſius, Merſburgenſis Præſulis HENRICI auunculus, & eiuſdem diœceſis præfectus, delectos equites diſpoſuerat; Principemq; incautū aggreſſus, paratus ipſe imparatum ſuperare non potuit: nam & DICEMANVS fortiſsimè pugnabat: & eius pauci equites pro Principe vitam negligebant. Territus ea virtute & pertinacia Harraſius cum ſuis ſeſe dedit: ducitur cum improbo comitatu

Lipſiam,

Lipſiam, in vincula coniicitur: poſt multas actiones pro eius liberatione arcem Vuiſenuelſam vel, vt alij ſcribunt, Berbenſem cum oppido quingentis argenti marcis Præſuli oppigneratam, Principi reſtituit. Præſul qui ei indulſerat, coram Burchardo Antiſtite Magdeburgico accuſatur: is facti indignitatem perpendens, & eccleſiæ timens, Henricum Præſulem ad ſe vocat, & vinctum vſque ad mortem retinet. In Annalibus Præſulum Merſburgicorum traditur fame eſſe extinctum. In eius locum ALBERTVS in Borna oppido natus eligitur, qui poſt tertiũ menſẽ obiit: cui alius ſubſtituitur patria Torganus FRIDERICVS: ea videlicet de cauſa homines electi humiles, ne Dicemanus occaſionẽ quæreret ſui vlciſcendi, & in tantis motibus patriæ, tota diœceſis in periculũ veniret. Admonitus tanto periculo, ex quo euaſerat, ſui curã diligentiorẽ gerit, adhortante ipſum etiã fratre, inprimis vt caueret tectũ illum & aſtutum ſenẽ, PHILIPPVM Naſſauienſem, Regis in Miſnia legatum. Interea benignioris fortunæ aura oritur. Cæſo enim in acie rege ADOLFO, bonam partẽ vrbium Miſnicarũ fratres in ſuam redigunt poteſtatem. Nobilitas & ciues ſentiebant cum Principibus, & illis omnẽ triſticiæ & calamitatis memoriã aboleuerat, quòd dominos legitimos ſibiq; caros recepiſſent. Præſules & Abbates cũ hoſtibus colludebant: & ex Principum decremento ſuum comparabãt emolumentũ: legatis præterea Regũ, non modò tranſitum, ſed & commeatũ præbebant.

Dicemanus Oſterlandiæ Marchio.

Poſt prælium Lucanum in Oſterlandia commiſſum, DICEMANVS irritatus dubia Eccleſiaſticorum fide, cùm non neſciret à Pegano adiutos noui Regis Alberti milites, & iam fugatos poſt prælium ſuſcipi atque foueri: in agrum Peganum excurrit, oppidum capit, atque inflammat, templum opulentum diripit XII. Cal. Auguſti, anno M. CCC. VII. Eodem anno Lipſiæ à ſicario vulneratur in templo diui Thomæ, ea nocte, qua Ieſu Chriſti natalis celebratur, vt annales Miſnenſes: qua eiuſdem mors decantatur, vt Turingici tradunt: ex eo vulnere die tertio obiit, & in æde Paulina ſepelitur. Sicarius deprehenſus multis ſuppliciorum generibus excruciatur: tractuſque & pulſatus, & forcipe ignita lancinatus: rota tandem brachia & tibiæ eius franguntur. Auctorem cædis ex perpetratoris indicio noſtri annales non ponunt: ſuſpicio collata omnis fuit in PHILIPPVM Adolfi patruum atque legatum: quem in pugna vt fratris ſui interemptorem poſtea appellauit Fridericus, & pugnantem equo ſua manu deiectum transfixit. Pœna etiam ignominiæ Lipſienſibus fuit, ob nõ cuſtoditum diligentiùs Principem; ne ſonitu cornuũ, vt in

Ager Peganus diripitur à Dicemano.

1307. Dicemani mors.

Dicemanus Oſterlandiæ Marchio. vt in aliis fit vrbibus aut horarum interualla ſignificarent: aut vllius rei indicationem iisdem notarent. Morte tam indigna periit optimus & florentis ætatis Princeps, & aſſertor patriæ libertatis. Ante annos, niſi fallor, ſeptendecim cùm Lipſienſe pomerium ampliaretur, Dicemani ſepulchrum apertum, eiusque cranium ingens, cum prolixa & coloris ſpadicei Cæſarie, nondũ conſumptum reperiebatur. Exulauit id temporis in Germania Dantes Aldigerius Florentinus: qui & ingenio & dignitatibus excellebat: etenim inter poëtas Hetruſcos ſui temporis erat nobiliſſimus, & in patria Octouiratum geſſerat, is admiratione virtutis horum Principum, in epitaphio, quod adhuc Lipſiæ Saxo inciſum eſt, coniunctim eorum res geſtas, Dicemani titulo comprehendit. *Epitaphiũ Dicemani.* Epitaphium pro illorum temporum conſuetudine, verſibus ſatis luculentis eſt conſcriptum eiusmodi.

Sum Dizemanus ego: me olim genuere parentes,
Albertus Princeps, Margaritaque pia.
Imperium titulumque dedit Turingia nobis,
Marchia Luſatia, Miſena & ipſa potens.
Quaque patet vetus in planis Libonotria campis,
Et qua montano flumine Pleiſſa lauat.
Frater erat Fridericus, item Mauortius heros
Pro patria mecum prælia dura tulit.
Nam ſuperare datum eſt nobis victricibus armis,
Boemiæ populos, Saxoniæque Duces.
Marchio de Bernburg Vualdemar nomine dictus,
Agmine deuictus, vincula noſtra tulit.
Aſcanius Princeps cecidit quoque cuſpide noſtra:
Sed vitam ſupplex is miſer emeruit.
Romulidum Reges Albertus, Adolfus, & alter,
Non poterant noſtras frangere Marte manus.
Viribus, ô pietas, noſtris ſed terga dederunt:
Cæſareis opibus tunc ego diues eram.
Innumeri noſtro caſi ſunt enſe Sueui,
Audentes patrios ſollicitare Deos.
Omnia ſic vici: durum ſed vincere fatum
Non potui, Lacheſis quod dedit atra mihi.

Obiicit

Obiicit illa mea crudelis pectora ferro,
Jn medio incautus dum ſteteram Eccleſia.
Sic victor victus cecidi virtute: triumphos
Et laudes meritas non rapit vlla dies.

Friderici Fortis Landgrauius Turingiæ.

FRIDERICVS FORTIS.

FRIDERICVS, Turingiæ Landgrauius, & Marchio Miſnenſis, ALBERTI II. è MARGARITHA vxore filius, naſcitur anno M. CC. LVIII. Duas hic vxores habuit: primã AGNETEM, Ducis Carinthiæ filiam, quam duxit M. CC. LXXXII. & ex ea genuit FRIDERICVM cognomento Claudum: ipſa obiit M. CCC. XVIII. Alteram ELIZABETAM, Comitis Arnshaugij & Marleſauij filiam, qua, vt diximus, raptu potitus eſt: & cum ea in dotem accepit Neuſtadium, & Ienam: ex ea procreauit FRIDERICVM II. ſucceſſorem ſuum, vocatum ad Romanum Imperium: & ELIZABETAM filiam, optimam fœminam, ſed infelicem maritam, vt poſtea exponemus.

1258. Friderici matrimonium. 1282.

Fridericus hic exemplum variantis fortunæ fuit. Ei enim infanti trienni mater à marito pulſa, genam momordit: vnde duplex cognomen accepit: alterum à gena admorſa; alterum illi virtus tribuit, vt Fortis appellaretur. In vtraque fortuna animo inuictus, & in gerendis rebus omnibus ſolertia & perſeuerantia ſingulari.

Friderici fortuna.

Puer à Diterico patruo omnibus exercitationibus Principe dignis informatur, & cùm eius præſtanti indole delectaretur, quaſi præuidens, neceſſariam fore patriæ arduam excelſamque virtutem, vel ad ſuſtinendam, vel ad propulſandam calamitatem imminentem: ſæpenumerò dictis adhortatus eſt, vt nihil haberet carius libertate & dignitate ſua: nihil antiquius amore & ſalute ciuium ſuorum: multa præterea viciſsitudinis exempla è vicinis regum principumq; aulis commemorauit, veritatem & iuſticiam nunquam oppreſſam, etiamſi ad tempus premerentur.

Friderici pueritia.

A tali diſciplina domeſtica mittitur in aulam VVENCESLAI II. Regis Boemiæ, cui indoles adoleſcentis probata: cumq; eo tempore de regno Poloniæ certamen eſſet, quod defenſum cupiebat Vuenceslaus, contra hoſtes incurſionibus graues, virtus Friderici ſpectata maior fuit, quàm ab eiuſmodi annis expectanda eſſet.

Friderici adoleſcentia & militia.

Reuocatus in patriam cum Diterico patruo in caſtra Erici

Dicemanus Oſterlandiæ Marchio. vt in aliis fit vrbibus aut horarum interualla ſignificarent: aut vllius rei indicationem iisdem notarent. Morte tam indigna periit optimus & florentis ætatis Princeps, & aſſertor patriæ libertatis. Ante annos, niſi fallor, ſeptendecim cùm Lipſienſe pomerium ampliaretur, Dicemani ſepulchrum apertum, eiusque cranium ingens, cum prolixa & coloris ſpadicei Cæſarie, nondũ conſumptum reperiebatur. Exulauit id temporis in Germania Dantes Aldigerius Florentinus: qui & ingenio & dignitatibus excellebat: etenim inter poëtas Hetruſcos ſui temporis erat nobiliſſimus, & in patria Octouiratum geſſerat, is admiratione virtutis horum Principum, in epitaphio, quod adhuc Lipſiæ Saxo inciſum eſt, coniunctim eorum res geſtas, Dicemani titulo comprehendit. *Ephitaphiũ Dicemani.* Epitaphium pro illorum temporum conſuetudine, verſibus ſatis luculentis eſt conſcriptum eiusmodi.

Sum Dizemanus ego: me olim genuere parentes,
Albertus Princeps, Margaritaque pia.
Jmperium titulumque dedit Turingia nobis,
Marchia Luſatiæ, Miſena & ipſa potens.
Quaque patet vetus in planis Libonotria campis,
Et qua montano flumine Pleiſſa lauat.
Frater erat Fridericus, item Mauortius heros
Pro patria mecum prælia dura tulit.
Nam ſuperare datum eſt nobis victricibus armis,
Boemiæ populos, Saxoniæque Duces.
Marchio de Bernburg Vualdemar nomine dictus,
Agmine deuictus, vincula noſtra tulit.
Aſcanius Princeps cecidit quoque cuſpide noſtra:
Sed vitam ſupplex is miſer emeruit.
Romulidum Reges Albertus, Adolfus, & alter,
Non poterant noſtras frangere Marte manus.
Viribus, ô pietas, noſtris ſed terga dederunt:
Cæſareis opibus tunc ego diues eram.
Jnnumeri noſtro caſi ſunt enſe Sueui,
Audentes patrios ſollicitare Deos.
Omnia ſic vici: durum ſed vincere fatum
Non potui, Lacheſis quod dedit atra mihi.

Obiicit

Obiicit illa mea crudelis pectora ferro, Friderici Fortis Landgrauius Turingiæ.
In medio incautus dum ſteteram Eccleſia.
Sic victor victus cecidi virtute: triumphos
Et laudes meritas non rapit vlla dies.

FRIDERICVS FORTIS.

FRIDERICVS Turingiæ Landgrauius, & Marchio Miſnenſis, 1258.
ALBERTI II. è MARGARITHA vxore filius, naſcitur anno M. CC. LVIII. Duas hic vxores habuit: primá AGNETEM, Ducis Carinthiæ filiam, quam duxit M. CC. LXXXII. & ex ea genuit FRIDERICVM cognomento Claudum: ipſa obiit M. CCC. XVIII. Alteram ELIZABETAM, Comitis Arnshaugij & Marleſauij filiam, qua, vt diximus, raptu potitus eſt: & cum ea in dotem accepit Neuſtadium, & Ienam: ex ea procreauit FRIDERICVM II. ſucceſſorem ſuum, vocatum ad Romanum Imperium: & ELIZABETAM filiam, optimam fœminam, ſed infelicem maritam, vt poſtea exponemus. Friderici matrimonium. 1282.

Fridericus hic exemplum variantis fortunæ fuit. Ei enim infanti trienni mater à marito pulſa, genam momordit: vnde duplex cognomen accepit: alterum à gena admorſa; alterum illi virtus tribuit, vt Fortis appellaretur. In vtraque fortuna animo inuictus, & in gerendis rebus omnibus ſolertia & perſeuerantia ſingulari. Friderici fortuna.

Puer à Diterico patruo omnibus exercitationibus Principe dignis informatur, & cùm eius præſtanti indole delectaretur, quaſi præuidens, neceſſariam fore patriæ arduam excelſamque virtutem, vel ad ſuſtinendam, vel ad propulſandam calamitatem imminentem: ſæpenumerò dictis adhortatus eſt, vt nihil haberet carius libertate & dignitate ſua: nihil antiquius amore & ſalute ciuium ſuorum: multa præterea viciſsitudinis exempla è vicinis regum principumq; aulis commemorauit, veritatem & iuſticiam nunquam oppreſſam, etiamſi ad tempus premerentur. Friderici patricia.

A tali diſciplina domeſtica mittitur in aulam VVENCESLAI II. Regis Boemiæ, cui indoles adoleſcentis probata: cumq; eo tempore de regno Poloniæ certamen eſſet, quod defenſum cupiebat Vuenceslaus, contra hoſtes incurſionibus graues, virtus Friderici ſpectata maior fuit, quàm ab eiuſmodi annis expectanda eſſet. Friderici adoleſcentia & militia.

Reuocatus in patriam cum Diterico patruo in caſtra Erici

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ. Magdeburgici Antiſtitis proficiſcitur: qui Siffrido & Bernardo Anhaltinis, vt ſupra dictum eſt, clientibus ſuis arcem Renam recuperare volebat: ſed qui amici ac ſocij venerant, à perfido Antiſtite vt hoſtes, noctu in lectis, capiuntur. Fridericus Lippianæ traditus cuſtodiæ, inde elabitur: & ditionem Anhaltinam, ad quam defendendam antea acceſſerat, rapinis & incendiis depopulatur.

Friderici bellum cum patre Alberto. Memor autem FRIDERICVS iniuriæ, matri illatæ, ALBERTO patri iniquus erat: cùm dicere ſoleret, quàm diu cicatricem in facie geſtaret, tam diu ſe vindicaturum contumeliam iniuſtam. Hanc autem ejus voluntatem incitabant delicta paterna: qui abiecta filiorum legitimorum cura & amore, nothum Apicium amplificabat, quibuscunque opibus atque ornamentis poſſet, neque hoc faciebat obſcurè: in Fridericum autem vim atque arma comparabat, tanquam in contumacem & perditum filium. Adoleſcenti ipſi neque conſilia, neque præſidia deerant: ad ſui patriæque defenſionem, & quò quisque recti erat amantior, eò fauebat oppreſſo impenſiùs. Iræ non diu continebantur intra parietes, ſed actionibus manifeſtis erumpebant, & partis vtriusque clientes gratum facere ſuis principibus ſtudebant. Quamobrem inter miniſtros incipiebant cædes fieri, inter ciues magnæ ſimultates oriri: neque itinera, neque hoſpitia euntibus migrantibusve erant tuta aut certa. Aduerſabatur primùm Friderici conatibus iuſtis cæca fortuna: cumque non ſatis cautus eſſet adoleſcens, à Keffernbergio Comite, partium Alberti ſtudioſo, capitur; tetroque carceri mandatur. *Friderici captiuitas.* Cùm nulla eſſet ſpes in clementia patris: & annuum ſpacium in carcere filius exegiſſet: fidi homines vicem capti Principis dolentes, quo pacto eum liberent, conſilium capiunt: qui arcis Vuartburgi ſcopulo ſuperato, ipſum Principem, eos qui cuſtodias agebant, & quæcunque ferre ſecum agereque poterant, tumultuariè eripiunt. Tradunt Iſenacenſium annales eodem anno Fridericum vocatum in Italiam, honorifica legatione, à Thuſcorum & Inſubrum ciuitatibus, vt in bellis ductu eius vterentur: tam latè peruagata erat fama atque opinio virtutis, & niſi eum patriæ pericula retinuiſſent, fortaſſe non recuſaſſet externis populis honeſtam & ſalutarem nauare operam.

Diterici Marchionis mors. Obiit proximo poſt liberationem eius anno, DITERICVS Marchio patruus: cuius obitu maximum dolorem accepit. nam ei omnia ſumma debebat officia, educationis atque ſalutis: nec parum prudentia ipſius atque conſiliis lætabatur. Conueniebat

autem

autem Friderico maximè cum patruele, Diterici filio: nam vnà pueri erant educati: & id prudentiſsimus ſtuduerat altor, vt eſſent vnanimes. itaq; iis inter ſe conditionibus ſtipulantur, conuentu Erfurdiam indicto, vt ſi quid humanitus illis illorumve poſteris accidiſſet, alter in imperio alteri ſuccederet: idque Diterici filius eò magis cupiebat: quia carebat hærede, magisq; patruelē quàm patruum diligebat: & ille ſine dubio vir melior, & patriæ amantior, quàm hic erat. His actis Diterici quoque filius non diu fuit ſuperſtes: quem veneno extinctum, quo ceraſa infecta erant, ex Miſnenſibus annalibus ſuprà eſt relatum.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

Eius morte delatam ad filios prouinciam, ALBERTVS repetebat, ardens iniquitate & odio: ſed cauſa componitur Rodolfi Imperatoris arbitrio & auctoritate: cui ſi Albertus obtemperaſſet, & ſibi quietem peperiſſet, & ſuis regnum confirmaſſet poſteris. Sed eius erat mens ea, vt filios extirparet, nothum extolleret: quamobrem hunc nobilitati Turingicæ, & ordinibus cæteris commendat: quem vno conſenſu omnes dominum repudiant. Interea captus viciſsim à Friderico ALBERTVS pater eſt: iam ſperabant omnes fore, vt deponeret tandem animum amarulentum, & ab inceptis iniquis deſiſteret; cùm haberet in ſuis actionibus & Deum & homines ſibi aduerſantes. Quare Principes aliquot, & ipſi ſubditi pro patre apud filium intercedunt, vt ipſum è cuſtodia dimittat: idque certis conditionibus à ſe FRIDERICVS impetrari patitur. ALBERTVS vindictæ cupidus, ſuique omni tempore ſimilis, aliquot è vicinia Principes ad arma ſolicitat: ſed eum nemo audit, præter IOANNEM Electorem Brandeburgicum: qui eius promiſsis atque inſtinctu ſubitò inuadit Luſatiam inferiorem; & à Lucca oppido Hanam vſque, quidquid inter Eliſtrum nigrum, & Rederam amnes interiacet, depopulatur. id indigniſsimè tulerunt FRIDERICVS & DICEMANVS: nam nullam inimicitiarum habuit cauſſam, niſi cupiditatem; & bellum per fecialem more maiorum non denunciauerat. Nec ceſſarunt fratres ei ſe opponere: dabatur negocium Dicemano, vt eius conatus iniuſtos reprimeret: qui vſus proſpero & optato ſucceſſu, ſuis animum ad reſiſtendum, qui modò qualiacunque haberent aut hominum aut operum præſidia; accendit: legatum enim Electoris primùm fugat, & bellum renouantem caſtris exuit: Luccam & Hanam præſidiis munit: quæ oppida cùm fruſtra oppugnarent Brandeburgici, Elector ſocios ſibi ad bellum reparandum adhibet, RODOLFVM Bernardi Saxoniæ Electoris filium, & Comites Anhaltinos, quos meritis

Alberti captiuitas.

Albertus bellum rurſus molitur aduerſus filios.

 & lang-

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ. & ſanguine habebat coniunctos. EBERHARDVS autem Anhaltinus, Bernardi filius, cùm ſuperato Albi, irruere in Miſniam cum exercitu deſtinaret: FRIDERICVS præmonitus, ſumma contentione diurni nocturniq; itineris ei occurrit, in ipſis finibus Marchiæ: cuius cùm Anhaltino inopinatus ſubitusq; eſſet aduentus, auſus non fuit retrocedere: coactusque pugnam init, & ſuperatus capitur cum duobus ſuis gentilibus. *Anhaltini captiuitas.* Cæſa Anhaltinorũ quatuor millia, capti quingenti. Copiæ etiam Brandeburgicæ à Dicemano hinc inde latrocinantes repelluntur. Cùm in omnibus aduerſam fortunam experiretur Elector: ne de ſua ditione, alienã appetendo, in diſcrimen ueniret, legatos de pace mittit: quæ ita confirmatur, vt Fridericus Eberhardum dimittat; HELENAM Electoris filiã ducat DICEMANVS, ille dimiſſus quidem precio eſt: ſed hic puellam nó duxit: vt teſtantur annales noſtri, & monumenta Cellenſia: nam annales Brandeburgici ductã ab eo ſcribunt falsò. *Albertus Turingiam oppignorat Adolpho Cæſ.* Eiectis igitur per vim è Miſnia Brandeburgicis & Anhaltinis, adoleſcentum Principum pater præcipiti vſus conſilio, Turingiam inſcribit mercede, vno tantùm relicto ſibi domicilio, arce Vuartburgo: emptorem inuenit ADOLFVM Regem Romanorum: cui etiam Miſniam offert, à ſe fraudulenter, vt ipſe aiebat, abalienatam. Maiore in diſcrimine hæ prouinciæ non fuerunt: & quamuis ab Hunis Auaribus, Vandalisq; ſunt occupatæ, vt libro ſecundo explicatum eſt: tamen inteſtinis non ſunt periclitatæ inſidiis.

Adolphi bellum Turingicum. ADOLFVS acceſsione talium prouinciarum elatus, Turingos repugnantes vi cogit ad parẽdum. Comparato enim Heluetico & Sueuico milite, amicis hoſtibusq; barbarico more æquè infeſtus venit: multa caſtella capit, aliqua euertit, munitiora oppugnat: nullum crudelitatis genus prætermittens in omnem ordinem, ſexum, ætatem. Cùm autem diſsipatis corruptisq; in domibus agrisq; rebus omnibus, copiam eſſet ſecuta penuria; egentem exercitum traducit in imperij vrbem Molhuſiam: in qua intemperans miles cùm nimiũ ageret licenter, ciues ſumptis armis, exercitum fortiter exterminant: Rex fuga vix elabitur. Quartum iam annum vexabantur Turingi: qui etſi haberent Miſnenſia præſidia, tamen inferiores erant: cùm occurrere hoſti pauci non auderent: diſperſi, ad defendenda caſtella & oppida, non poſſent. Sangerhuſani & Vuiſenſehenſes Miſnenſem habebant equitatum: qui cùm fortè in agris eſſet pabulandi gratia, in copias regias incidit. Cùm oriretur nec cogitatum nec ſperatum prælium, ſumma vi certatum eſt: Regis copiæ longè erant

 ſuperi-

ſuperiores: & ita Miſnenſes vrgebant, vt iam fugam ſpectarent: pluribus enim pauciores, fatigati integris infirmius reſiſtebant. Agricolæ qui metu periculi fugerant, paſsim quid ageretur, quoque in periculo Miſnenſes eſſent, vicinis nunciabant: quibus vt ſuppetias ferrent, è nobilitate viri præcipui Vuangenhemij & Erfijcum clientibus ſuis & familia accurrunt: quos cernentes regij, ſuſpicati inſidias ſibi poſitas, fugam ſubitò capeſſunt. Regis præfecti, cognomina auium habentes, Vulturis, Phaſiani, Perdicis, cùm initium fugæ feciſſent; locum ridiculo in vulgus dederunt: & diu manſit in ſermone hominum, Sueuos auibus militare, & eſſe auibus fugaciores. Miſnenſes fugatis hoſtibus animum recipiunt, collectisque viribus cedentes aſſequuntur: inſtaurato maiore violentia prælio, cùm numero confiderent regij, & pudore ſuffuſi ignominiam compenſare gloria cuperent, nouo vtuntur ſtrategemata.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

Nam vt hoſtes fuga prohiberent; non hominum, ſed equorum perfodiunt corpora. quod cùm conſilio fieri viderent Miſnenſes, idem faciunt: ita ex equeſtri prælio tandem pedeſtre conficitur. Reſpirabant ſæpius ex vtraque parte pugnantes: cumque caperetur nemo, interficerentur omnes: atrox prælium continuatur. Miſnenſes extremos equites hortantur, vt diſcurrendo è vicinis pagis ad arma homines vocent, genus prælij edoceant, hoſtium numerum exponant. Facto vndique concurſu, dum ſe hoſtis parat, ipſi quoque aciem pedeſtrem inſtruunt: cæſi ex vtraque parte multi, nec pauci vulnerati ſunt. Interea tres illi tribuni, quos fugiſſe diximus, inſtructi equitatu Gotha redeunt, quo in oppido Brubergus Regis legatus erat: is vt ſuis ferret auxilium, mox inſecuturus erat: ſed fugiens de exercitu quidam, ei nunciauit, tribunos ipſos & Gothana auxilia ſuperata. Quod cùm ille crederet, & oppido exire vereretur: Miſnenſes tumultuaria victoria potiuntur: hoſtes captos per ludibrium equabus imponunt, & ſe ſequi iuſſos, more triumphantium, inermes abducunt. Hac clade ita animi omnium perculſi ſunt, vt aliqui antea Regi qui fauerant, armis depoſitis, veniam à Friderico peterent.

Strategema.

Interea dum Brubergus, homo immanis, deuaſtat Turingiam non minus Miſnenſibus grauis eſt patruus Adolfi PHILIPPVS: qui ducto in Oſterlandiam exercitu, Citienſem & Peganum agrum inuadit: factum id autem eſt, vel quòd Præſulem & Abbatem haberet fautores; vel quòd eos magis iudicaret

Philippi Nassouij bellum Osterlandicum.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

caret iniuriæ obnoxios: Abbatem quidem Imperatori fauiſſe, euentus poſtea docuit. Capta igitur Pega eſt, & Groiza caſtellum firmiſsimum ſolo æquatum. Lipſienſes, quia improuiſus aduenerat hoſtis, cùm ferre arma contrà non valerent, & ademptum deliberandi tempus eſſet, Regem recipiunt. Frobergum quatuor inde milliaribus, oppidum vi captum inceditur. Borna præfectum Hermanum Canutum, & præſidium habebat fortium virorum: ideo ad eam vrbem obſidendam regij ſeſe parant. Cùm autem difficultas annonæ vaſtationem agrorum ſequeretur: legatus Regis Aldenburgum Imperij vrbem, ſoli amœni & fertilis, exercitum deducit in hiberna. Fuit ea hiems aſpera: nec pauci Sueuici milites frigore perierunt: aliqui etiam tædio, repedarunt in patriam. Ineunte ſtatim vere cum reliquis copiis Philippus ad Bornæ obſidionem redit. Fridericus, vt ſuis animum faceret, ad eos liberandos accedit: cum Philippianis prælia facit ſecunda: tandem etiam caſtra Philippi ad eam vrbem vi expugnat. De Miſnenſium virtute certior factus Rex ADOLFVS, Philippo ſupplementum mittit: & litteris hortatur, ne patiatur ſe terreri aut frangi: breui ſeſe affuturum cum nouo exercitu.

Interea de pace legati mittuntur à PHILIPPO: erant autem conditiones eiusmodi, quæ Miſnenſibus nimis acerbæ & planè intolerabiles videbantur; itaque Miſnenſes orant, ne agere contra iuſiurandum, Friderico & fratri eius datum cogerentur: patriam enim venditam ipſis inuitis, ereptam hæreditatem optimis Principibus, qui niſi cauſam haberent ſui defendendi iuſtiſsimam, ſe nequaquã fortunarum & vitæ diſcrimen ipſorum nomine fuiſſe adituros. Docent quid alij Imperatores & Reges fecerint: quales fuerint in maiores ſuorum Principum quæ ipſi Principes foris domique pro Imperatoribus, Regibusque Romanorum egerint, repetitis aliquot annorum hiſtoriis, grauiter commemorant. Adolfum non minorem poſſe ſibi parare & gloriam & beneuolentiam; quàm veteres Imperatores atque Reges, bonitate & clementia ſibi pepererint. Addunt ad poſtremum, ſi nihil valeant preces, beneficia, iura: ſe paratos mori pro patria, & depugnare pro Principibus velle.

Adolphi ſimulata gratia erga Fridericum

Cùm tanta eſſet Miſnenſium magnanimitas & fides: ADOLFVS Rex FRIDERICVM euocat Aldenburgum, tuti itus reditusve literas dat, & ei aulicos digniores obuiam mittit. Cùm poſt multos ſermones Rex Principem, ſimulatã gratia, etiã menſæ adhibuiſſet: ſicarius quidam ad id ſubornatus, telum in eum

tacitus

tacitus ſtringit: quod cùm ciuis Fribergius, cum Principe qui aduenerat, animaduerteret: ſui corporis obiectu, Principem tutatur, & ictum excipit: qui per latus medium transacto telo ad pedes domini ſui mortuus concidit. Tumultu inter Sueuos & ſatellites Marchionis orto, FRIDERICVS ſuorum virtute eripitur: & veſte mutata euadit, id quod curabat hoſpes, ne particeps nefarij facinoris haberetur.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ. Friderici periculum.

ADOLFVS vt in vnum coegerat copias ſuas, PHILIPPVM legatum ad obſidendam Bornam redire tertiò iubet, eumq; milite & pecunia inſtruit: GEORGIVM Comitem Oetingenſem, alium legatum ſuum, cum exercitu in montana ad oppugnandũ Fribergum, mittit. Vno tempore reſiſtendum erat hoſtibus, in Turingia, in Oſterlandia, in Miſnia: nec habebant fratres ſatis virium aut copiarum ad vim propulſandam, & diſcordiæ inteſtinę magnis oppidisq; flagrabant: aliis defendentibus ALBERTVM patrem, vel pietate, vel metu Regis: plurimis verò cauſſam filiorum probantibus: vel iudicio, vt qui ſentire rectè nouiſſent: vel neceſsitate, vt qui militum præſidia in domibus haberent.

Adolphi triplex exercitus.

Fribergum oppidum propter argenti plumbiue metalla celebre erat, ab Othone, Conradi filio (vt dictum ſuprà eſt) conditum, eius venæ tum copioſæ, & ciues fideles, quamobrem eo capto magnum operæ precium ſe facturum non fruſtrà colligebat Rex: vt qui nervos Principum incidiſſet, ereptis metallis, & ſubiugatis ciuibus fortiſsimis. Omnes igitur Imperij vires eò conferre vt oppidum quamprimùm capiat. Cùm oppugnationem aliquoties fruſtra tentaſſet: repulſus ciuium virtute, ſuis interdixit ne arma ferrent, è ciuitate erumpentes tantummodò repellerent: neue incautius quid ageretur, frequens in caſtris Rex ipſe verſabatur. Depopulato circùm agro, annonam & pabulum ſubuehit ex Aldenburgico & Chemnicenſe. Id autem ſtudebat, vt hoſtes redactos ad difficultatem & penuriam, tandem ad deditionem compelleret. Alacritate propugnantium, & pertinacia Regis, menſis conſumptus erat ſextusdecimus, cùm transfugæ indicio aditus ad vrbem oſtenditur, per canalem riui cuiusdam, qui adhuc influit in oppidum, inter portam Piſanam & Donatianam: perfoſſo igitur muro, atque collapſo, vrbs non ſine dimicatione capitur. Cùm in ipſo ingreſſu pugnaretur acriter: omniumque animi atque oculi in periculum præſens eſſent intenti: admotis alio in loco ſcalis, ciues à tergo cæduntur: qui arma proijcerent, eis impunitas promiſſa: qui pergerent vti eis infeliciter, pauci à multitudine obtruncantur.

Fribergi oppugnatio.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ. Qui erant diſpoſiti per propugnacula & turres, loco cedere noluerunt: aliqui ſunt deiecti armis, aliqui fame ad ſe dedendum adacti. Arcem ipſam tenebant nobiles, & quidam optimates, quibus offertur incolumitas, ſi faciant deditionem. Quod cùm Friderici, ad quem legatos miſerant, permiſſu fieret: Rex violata fide, in terrorem aliorum, honeſto loco natos, viros ſexaginta gladio percutit: reliquo militi, & ciuibus dediticiis, ſi ſalui eſſe velint, ingentem pecuniam imperat: qui cùm ſoluendo non eſſent, ad Principem literas ſupplices mittunt: in quibus orant, vt ſaluti conſulat eorum, qui pro ipſius ſalute in extremum diſcrimen ſint adducti: nihilque reliqui habeant, præter ſpiritum: ereptas fortunas & libertatem, adempta ornamenta omnia, liberos & vxores viuere turpiter & miſerè. Eorum querelis motus, cùm exhauſtus & pecunia eſſet & milite: tria ad Muldam oppida, Grimam, Rochlicium, Leiſnicium pro redemptione ſuorum, Adolfo tradit. Miſena vrbs, vetuſta Principum ſedes, vicinorum calamitate admonita, ſponte in poteſtatem venit, vt ſcribit Siſtridus presbyter. Vuitigo Secundus eius nominis Præſul, Adolfianos excipit, exultantes ſucceſſu, & mirum in modum abutentes victoria. Fribergo & Miſena vrbibus præcipuis captis; itidem Bornenſes in Oſterlandia, qui etiam atque etiam reſtiterant, ſe Philippo dedunt.

FRIDERICVS Marchio cùm nuſquam eſſet tutus, & ditione vberrima exutus: paucorum miniſtrorũ comitatu perſpectæ fidei hominum circumit hoſpitia: nec deſiſtit cognoſcere conſilia hoſtium, ſi qua ſe occaſio melioris fortunæ offerat atque oſtentet. Adolfiani tanta inſolentia, tantaque crudelitate vtebantur in populum, vt ipſum Regem facerent inuiſum omnibus. *Cæſareanorum crudelitas & ſecuritas.* Itaque plebs miſera dolere, & conqueri, & Principes ſuos deſiderare. Confluebant ad Fridericum exules, & homines fidi, prompti ad depugnandum: nam mori ſatius ducebant, quàm tali ſub Rege viuere. Rochlicium ad Muldam antiquiſsima vrbs eſt, & propter flumen loco opportuna: cuius præſidiarij cùm negligentiores eſſent, id FRIDERICI prudentiam minimè latuit, *Friderici prudentia & victoria.* murum igitur noctis ſilentio cum aliquot viris fortibus ipſe conſcendens, ſociis circũ mœnia diſpoſitis, cuſtodes interficit, clauſtra aperit, arcem capit, ciuibus reddit libertatem, militem Rhenanũ & Sueuum eiicit. Fama per Miſniam peruulgata, omnium hominum animos erigit: augetur militum ad Fridericum concurrentium numerus cotidie. Erat in vicinia PHILIPPVS

Naſſaui-

Naſſauienſis Regis legatus: qui ob amiſſam vrbem opportunam, animo vehementer angebatur. Certiores inde facti FRIDERICVS & DICEMANVS, ipſum cum non magno equitatu Dobela iturum Oſchatium; inſidias ei ponunt in itinere: cumque in ſilua Quercetana cum viginti equitibus capiunt, captum Rochlicianæ mandant cuſtodiæ: qui vt liberaliùs haberetur in vinculis, Lichteualdam arcem, Dobelam, Geitam, Bornamque oppida Principibus reddit. Sueui amiſſo duce trepidare, ſeſeque continere in præſidiis, cuſtodias agere, auxilia quærere.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

Philippi Naſſovij captiuitas.

Erant è prima nobilitate, & ex Eccleſiaſticis, qui hoſtes contra patriā iuuarent, eosq; confirmarent, & (vt fit in bellis ciuilibus) qui perire cuperent, modò perditos vnà inimicos viderent. Naſſauienſe adhuc in vinculis agente, Rex ADOLFVS prælio vincitur, & manu Alberti Auſtriaci, æmuli ſui, interficitur: qui etiam in ſtrati hoſtis faciem, equum impuliſſe, in quibusdā Chronicis traditur. Rege electo nouo, ALBERTO Auſtriaco, Marchiones ditionē repetunt, quibus Rex benignè promittit: multæ interea ciuitates ſponte ad dominos iuſtos redibant, & quæ id facere recuſarent, eorum agri & prædia diripiebantur: quæ calamitas cùm inprimis moleſta eſſet Iſenacenſibus; legatos ad Regem mittunt: ſe fidei memores, nō diſceſsiſſe ab Adolfo, nec ab Alberto diſceſſuros, ſi ab iniuria Principum defendantur, qui præter ius & patrē odiſſent, & Imperij fortunas minuerent, & ſocios regis latrociniis perderent. Rex conuentū indicit Fuldam, menſe Iulio: ad quem Landgrauiū cum filiis euocat. Pater cùm veniſſet, de contumelia, quam vxori Imperatoris filiæ, matronæ ſanctiſsimæ, intulerat, grauiter obiurgatur: cognoſcitur etiā cauſa de bello inter ipſum & filios. FRIDERICVS & DICEMANVS, ſuſpectam habentes Regis fidem, eò non accedunt: quamobrem vt contumaces & rebelles accuſantur; minante ipſis Rege, niſi Boemico bello impediretur, ſe effecturum, vt & patri & ſibi obtemperarent. Iſenacenſibus ciuibus, & aliis, qui aderant ſupplices, dat præſidia, & eſſe bono animo iubet: & vt noceant hoſtibus, quocunq; modo poſsint, concedit. Naſſauienſis, cognita Adolfi morte, vt ſibi noui Regis gratiam conciliaret, & vt Principes vlciſceretur priuatim: ALBERTVM inſtigat per internuncium, ne Miſniam metallorum frugumq; terram feraciſsimam ſibi eripi patiatur: eſſe emptam eam prouinciam pecunia Regis Adolfi, ſubiugatam virtute ſua: conqueritur de Principum adoleſcentum iniuriis & contumacia, quibus Regem patremq; læſerint: eſſe maieſtatem defendendam, & ſtatuendū exemplum, ne cæteri Principes tantū ſibi licere exiſti-

Adolphi clades & mors.

Conuentus Fuldenſis.

Naſſauienſis fax belli.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

exiſtiment: minimè verò ipſos contemnendos exules, quibus faueat multitudo, & qui inſigni audacia ſint præditi, ſe pericula omnia aditurum pro imperio, & pro gloria. Hæc minimè fruſtrà canebantur Auſtriaco. Deceperat Naſſauienſis ſenex aſtutus improuidos adoleſcentes. nam dato iureiurando, ſe certo loco manſurum, liberam impetrauit cuſtodiam: ſed fide non ſeruata, & conniuentibus cuſtodibus, aufugit.

Erat FRIDERICVS omni potitus Miſnia, poſt obitum Adolfi, excepto Fribergo: quod præſidio firmo tenebatur, nec audebant ciues dare aliquam ſignificationem beneuolentię, propter tyrannidem præfecti. Miſsis ſæpe illuc de deditione caduceatoribus, nihil mouet milites feroces, & in bene opulenta ac munita vrbe, omni ſceleri ac libidini deditos. Sperabat autem fore, vt oppidum conditionibus reciperet magno ciuium, aliquo etiam ſuo emolumento: ideo vim tentare noluit, ad quam adactus paulò pòſt fuit. Primi Lipſienſes, deinde Oſterlandi alij, ſua quiſque præſidia eiiciunt: è quibus miles externus capto Duce primario, partim metu, partim tædio aufugerat.

Alberti Auſtriaci Caeſ. bellum Miſnicum.

Rex compoſito bello Boemico, quod cum Vuenceslao affine ſuo geſſerat, Comitem Nortinbergium legatum in Miſniam mittit: vt Sueuorum copias colligat & retineat, & illis adiuncto exercitu ſuo, ſpem faciat potiundæ totius regionis. Qui è partibus erant Regis, tacita impertire conſilia, & auxilia præbere hoſtibus patriæ, cuius interitu ſe futuros ampliores confidebant. Exercitus regius, qui ex Auſtriacis, Boemis, Sueuis, & Bauaris conſtabat, primùm Pegam venit: cui Abbas & tranſitum concedit, & impertit commeatum: progreſſus inde Rœtham & Lobſecam diripit, villas deprædatur, armenta abigit: & ad Lucam vrbem, prope Eliſtrum fluuium ſitam, quæ vicinorum periculis territa, portas clauſerat, caſtra locat. Annalium noſtrorum ſcriptores ſatis atrocia de milite Sueuico dicere non poſſunt: quæ ego etiam malo cogitationibus lectoris relinquere, quàm repetere cum faſtidio: cùm ingrata omnibus ſit crudelitatis, ne dicam amplificatio, verùm etiam mentio, & ſatis in Alberto dictum videtur. Fratres tanto belli diſcrimine ad neceſsitatem penè extremam redacti, ex agris oppidiſque militem per tumultum colligunt, & adeſſe ſibi Lipſiæ iubent. Vicini Principes, quamvis deteſtarentur hoc bellum: vberrimaſque terras, è quibus & ipſi fructum caperent, tam fœdè à fœdiſsimo milite conculcari dolerent: tamen ſuppetias ferre non audebant, metu potentiæ Regis, qui

iam

iam Boemum ſuis parêre mandatis coegerat. Solus Dux Brunſuicenſis HENRICVS, qui ſororem Principum vxorem habebat, trecentos equites mittit, quibus ipſi deſtituebantur maximè. Cùm Lipſiam fidi Principibus homines aduentaſſent: acris fit conſpiratio, tam inter nobilitatem, quàm inter plebem: ſeſeque inuicem extimulant ad defendendam patriam, & ad hominum ſæuiſsimorum iugum excutiendum. Prima ipſis cura erat, vt ſibi Deum per preces & pœnitentiam reconciliarent: nec aliis id faciebant voluntatibus ac mentibus, ac ſi in mortem, ante oculos poſitam, mox eſſent ruituri. Plenis viis ibatur ad diuorum templa: ante aras frequentes iacebant homines: matres pendentes de vberibus baiulabant liberos: audiebantur ſenum, mulierum, & puerorum vota, quibus illa aut ſequens lux vel gaudium & ſalutem, vel ignominiam ſeruitutemque eſſet allatura. Non parum autem mouebantur omnes, exemplo Principum; qui & habitu & vultu ſuam de ſubditis curam ſignificabant. Sacris peractis, ſuam quiſque coniugem, parentes, vitam, fortunas, patriam ipſam, domeſticamque ſedem, Deo commendare. Inde arma ardentibus animis, & magna alacritate ſumuntur.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

Miſnenſium pietas.

FRIDERICVS in medio foro, armatus militem nudato capite alloquitur: Quod felix (inquit) fauſtumque ſit, mihi & vobis, in hoſtem eamus: & hodie experiamur, quid contra tot nefarios & inquinatos homines, poſsit hæc exigua ciuium & militum optimorum manus. Vobiſcum erimus (fratrem manu oſtendens) primi in acie: aut pulchram pro vobis mortem obituri, aut libertatem reddituri patriæ. Hoſtes noſtros iratum habere Deum non dubito, propter tot actiones inhumanas, prophanata templa, ſtupratas matronas atque virgines: qui nullo iure in nos noſtrumque populum tam furialiter ſæuiunt, quique alienarum cupiditatum ſcelerati miniſtri, delere vt videtis has prouincias cupiunt, cum ipſis hominibus. Oculi aliorum omnium, qui nunc vexantur, aut euerſi bonis ſunt, aut in vinculis detinentur, in vos conijciuntur: vota omnium pró vobis fiunt: ad vos, ſecundum Deum, animis pectoribusq; ſuſpirant. Vindicate religionem, patriam, coniuges, liberos, libertatem: præſente ac propugnante ipſo Deo, à cuius aris ſupplices modò ſurreximus, neque eius clementiam vocare in dubitationem debemus.

Friderici ad milites oratio.

Hac concione habita, ſtatim ad ſatellitem clara voce: Cedo (inquit) galeam, trium prouinciarum, Miſniæ, Oſterlandiæ, Turingiæ inſignibus ornatã, & multarũ mihi victoriarũ teſtem: noſtras

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

noſtras autem manus, & hunc gladium, gubernet & adiuuet Deus. Clamor ingens oritur: & ſublatis ad cœlum manibus, tam pii fortisque Principis virtutem ductumque ſibi gratulantur.

Confluxerat in forum frequens multitudo: & in vicis ingens turba erat, valedicentium propinquis aut amicis: Sacerdotes & religioſi immixti plebi, agmen precibus & votis proſequebantur, plurimi ad templa recurrebant, aut intra ſuos parietes lacrimabant, inter ſpem metumque ſoliciti atque ſuſpenſi. Clauſis poſt exercitum portis, miles reſpiciebat mœnia, dubius an ea eſſet amplius viſurus: intra muros ſilentium erat tantum, quaſi vacua habitatoribus tota ciuitas eſſet. Sueui delatis de aduentu FRIDERICI ad ſe nunciis, quamuis eius virtutem nouerant: tamen militem plebeium & ruſticanum, vt nominabant ipſi, ſpernebant. Conclamabatur in caſtris ad arma: Fridericus opinione celerius aduolans, pugnæ facit initium cum Oſterlandis & Turingis: quorum impetum hoſtes aliquandiu ſuſtinuere: legato Regis nihil prętermittente, quod ad animandos ſuos pertineret. Cùm pugna eſſet acerrima: integris viribus ſubit miles Miſnenſis, clamoribus alter alterum adhortans, hoſtem non capiendum, ſed obtruncandum. Ad horas quinque certamen durauerat, cùm Saxonicus demum eques pugnam aggreditur: cui Fridericus mandauerat, vt nobiles tantùm caperent, plebem trucidarent. Territi noſtrorum ardore Sueui, arma abiiciunt, & fugam capeſſunt: quidam vt latêre poſſent, iumentis interfectis, in ipſorum corpora ſe recondunt; quod equidem non ſcriberem, niſi id conſtanter Annales teſtarentur: deprehenſa fraude, magis in eos ſæuitum eſt, & equorum figebantur corpora, tanquam omnia eſſent hoſtium plena. Ceciderunt illo campo, vt maiores vocarunt, lanceæ trecentæ & ſexaginta: quæuis autem lancea cataphractum vnum, & equites quatuor continet. Sueuorum clades locum prouerbio dedit, quod in hunc diem vſurpatur: nam Miſnēſes ſi quem malè acceptum volunt ſignificare, eius eandem fore aiūt fortunam, quæ ad Lucam Sueuorum fuerit. Prælium commiſſum pridie Cal. Iunij, anno M.CCC.VII: captiui, quorum non plures trecentis fuere, ſe redimere pecunia coacti ſunt.

Alberti Cæſar. & Sueuorum clades.

1307.

FRIDERICVS victoriam adeptus, DICEMANO tradit exercitum: ipſe eodem die nunciat eam Lipſienſibus: ſupplicationes fieri tota vrbe iubet: multa ſpolia in ciues, & in diuorum templa diſtribuit. Vtendum occaſione ratus, ad Grimanos & Torganos mittit caduceatorem, & deditionem poſtulat: qui obſecuti mandato, ciues primates gratulatum victoriam ablegant: quamuis au-

visautem eo biennio, quo in Sueuorum fuerant poteſtate, multa indigna tulerant, recepto tamen ſuo Principe, omnium calamitatum obliuiſcuntur. *Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.*

Naſſauienſis etiamſi maxima ſpe deiectus, tamen non desiſtebat machinari ſcelerata omnia, per eos, qui ſuæ factionis erant, ciues ſceleratos: tum ALBERTVS Landgrauius filiorum ſucceſſu territus, quouis hoſte atrocior erat. Principes fratres tum alios dubiæ & ſuſpectæ fidei vlciſcebantur: tum Peganum Abbatem, qui hoſtem commeatu inſtruxerat, Dicemanus eiicit, oppidum eius templumque diripit. *Naſſauienſis machinationes ſceleſtæ.*

Eodem anno ipſe DICEMANVS interficitur, vt diximus, in templo, aræ ſacrisque aſsiſtens, Lipſiæ: quo caſu vehementer conſternabatur FRIDERICVS frater: nam ſingulari complectebatur illum caritate & beneuolentia, propter fidem & fortitudinem: & eius opera præſtanti atque ſtrenua plurimùm vſus in patriæ periculis erat: commiſſum id facinus, contra optimum Principem anno ætatis ipſius ſeptimo & trigeſimo. Suſpicio fuit à Naſſauienſe ſubornatum ſicarium: quam auxit vox ipſius Friderici: qui cùm inter Bornam & Frobergum in equitatum PHILIPPI, quem nuper auxerat, incidiſſet, inito confeſtim prælio, Philippum, vt fratris ſui interfectorem appellat: qui cùm conſpectus ab eo inter confertas turmas eſſet; dimicando ita exarſit, vt per omnes cuneos ad eum ſolum contenderet: quem non ſegniter pugnantem, vulnerat; feſſumque & agitatum de equo deiicit, & ſpolia de eo opima detrahit atque ſuſpendit. ALBERTVS Leiſnicij Comes in eodem conflictu captus, mulctatur pecunia. *Dicemani cædes.* *Friderici victoria de Philippo Naſſauienſi.*

Rex ALBERTVS cognita ſuorum clade, nouum conſcribit militem: & cum Petro Antiſtite Moguntino in Turingiam *meſsis* tempore veniens, vaſtitatem agris infert. Agebat autē cum FRIDERICO per legatos, vt Turingiam ab Adolfo emptam, reſtitueret Imperio: & vt captiuos ſibi redimendos daret. Induciarum tempus erat, nec tamen quieſcebat à maleficio miles regius. Fridericus vtrunq; ſe facturum negat: quo reſponſo accepto, Rex iurat, ſe non ex Principis ditione diſceſſurum, antequam recuperaret Turingiam, & omnes ſuos è ſeruitute & vinculis liberaſſet: ſed bello Bauarico, quod ei Stephanus Dux inferebat, ad ſua tuenda reuocatus, nihil agere potuit. *Albertus Cæſ. bellum Turingicum molitur.*

His rebus feliciter à Friderico fortiterque geſtis, quæ in Oſterlandia regij præfecti caſtella tenuerant, ſponte ſe dedunt: in Miſnia ſolum repugnabat FRIBERGVM, quod valido Sueuorum *Fribergum à Friderico oppugnatur & recipitur*

 præſidio

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

præſidio tenebatur. Ciues metu Regis, quia occiſis nobilibus & optimatibus, ſæuiciæ intuebantur monumenta, reſiſtunt Friderico coacti. ideo, vt antea dixi, miſsis fruſtrà de deditione caduceatoribus, exercitum ad eam oppugnandam admouet. Deliciis & vſu voluptatum effœminati Sueui, infirmos afferebant animos, & deſides dexteras ad reſiſtendum: ideo non magna difficultate, vi tamen oppidum recipit, militem externum interficit, ciues aliquot pertinaces hoſtiũ pariter loco habet, quos intra biduum iubet vrbe excedere. Præfectus illis nouus datur, & Vuighardus prætor in veterem dignitatem reſtituitur: immunitas etiam tributorum ad tempus conceſſa, quia fortunarum pene omnium fecerant iacturam.

Albertus Dicemani hæreditatem petit.

Defuncto Dicemano ALBERTVS Landgrauius ditionem, quam is poſſederat, repetit, tanquam ſuam; iuſtiorem eſſe patrē hæredem filij mortui, quàm fratrem: filium FRIDERICVM hortatur, vt de ea prouincia decedat, patriæ quietem amplius ne turbet: cauſæ cognitionem defert ad Regem, & præcipuos Imperij Principes. Fridericus reſpondet, ſe non aliena inuaſiſſe violenter, ſed obtinere defuncti fratris ditionem iure. Patruum enim ſuum Ditericum, Lansbergij Marchionem: & filium ipſius Fridericum, conſenſu Rodolfi, iuſti & boni Imperatoris, in multorum Principum præſentia, inſtituiſſe hæredes ſe atque fratrem: non illi ignota fuiſſe fraterna conſilia fraudulenta; qui repudiata innocentiſsima vxore, qui ſpretis obſequentiſsimis liberis, alienis atque indignis plus fauerit, quàm ſuis: qui Turingiam abalienarit à gente ſua, ſanguine maiorum multo partam: Ditericum prouidiſſe, quid acturus eſſet de Miſnia, quam cupido emptori venditam, & penè ad nihili redactam, rapinis & incendiis iam exhauſerit. Addit, ſe non fugere cognitionem; ſed ſibi ſuſpectum eſſe Regem, ad quem cauſa pertineat: ideo ad optimates Turingorum eam deferendam cenſet. Dum hæc mutuis aguntur literis, FRIDERICVS præfectis Oſterlandicis perſuadet, vt arces caſtellaque ſibi tradant, quæ frater tenuerat. ALBERTVS filium ad Regem grauiter accuſat: eoque rem deducit, vt Rex conſcriptis nouis copiis, expeditionem in Turingiam moliretur: ſumpturus de iis pœnas, qui partium Friderici eſſent, & patri ipſius non præſtarent obſequium.

Interea mortuo BOLISLAO Boemo, exercitũ Rex in Boemiā ducit menſe Iulio: cùm in eo regno, quę placuerant, conſtituiſſet, hieme impeditus eſt: quò minus in Turingos & Oſterlãdos ꝓ ſua libidine

libidine animaduerteret: per eorum tamen agrum tranſiens, prę-das vndique agit, & inermes vexat agricolas. *Fridericus FortisLandgrauius Turingiæ.*

Iſenacenſes magis impugnabantur à Friderici præfectis, quàm alij: nam Regibus pertinaciter fauebant, & regios præfectos ſemper præſentes habebant. timentes autem proditionem, permiſſu Regis atque Landgrauij; arcem Clemmam oppido adhærentem, & turrim præcelſam adiunctam demoliuntur. Erat templum in oppido, diuæ Virgini ſacrum: eius turres duas ſimili modo diruunt, & campanas tollunt: id cùm repugnantibus ſacrificulis feciſſent; plurimùm iis in ipſo belli ardore exhibent moleſtiæ: cumque cauſa in curia Romana tractaretur, Clemens V. Pontifex accuſatoribus Hirsfeldenſem Abbatem arbitrum dat, cuius auctoritate res fuit compoſita. Vxor Turingi ALBERTI ALHEIDIS nō parum dolere, quòd tali nupſiſſet Principi: nam & grandem eius dotē conſumpſerat, & id vnum agebat, vt filios redderet mendicos, fortaſſe etiam filiæ querelis adducta, genero fauere, & in eius præſidio ſpes ſuas collocare cœpit. Timebat enim ne propter mariti prolubium, & ipſa aliquando egeret: neue propter generi anguſtiā, olim filiam videret orbā & exulem. Vocato igitur ad ſe per certū hominem FRIDERICO, vehemēter de marito conqueritur: ſuam ipſa exponit inopiam, quædam etiam conſilia Regis enunciat: ideo Clemmam arcem, & turres ædis ſacræ deſtructas, & ædificiorum complanata faſtigia; vt Rex firmaret ibi ad oppugnandos Turingos propugnaculum, foreq; bellum id diuturnum: ſe ex marito audiuiſſe, mori Regem potius optare, quàm id infectum relinquere negocium. Inſtigat Fridericum, vt alto infractoq; animo ſit, & rebus afflictis ſuccurrat: ſe filiamque ei commendat: diſtractam à ſuis ſe inter milites viuere, cotidiano metu exanimari, in arce nihil videre, præter arma: extra muros, nihil audire, præter lacrimas & gemitus. Viam deinde indicat, qua Vuartburgo potiatur ſine ſanguine, Albertum comprehendat, finem bello & publicis miſeriis imponat. FRIDERICVS maternam ſe beueuolentiam ait agnoſcere, & gratias agit: & relaturum pietate atq; obſeruantia promittit. Adiunctis ſibi hominibus ſpectatis, in ſpecu quodā montis exciſi, qui longo tempore, Landgrauij ſpecus dictus eſt, ſe abdit: & conſcenſa caute in arcem nocte intempeſta venit: patri vt ſibi arcem cum munitionibus tradat, nouerca id curante perſuadet: qui mox altero die diſcedit, & ſe confert Erfurdiam. Patrem in vinculis tenere noluit: ſed contentus fuit ſede exilij, quam ipſe ſibi legerat.

Friderici periculum.

Alheidis querelæ de marito Alberto.

 Regij

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ. Alberti Cæs bellum Turingicũ

Regij præfecti & Iſenacenſes, re cognita, magnopere formidare, & de ſe actum quiritari: ſubitum tamen ineuntes conſilium, quò iter minus ad ſe expeditum eſſet, ſiluam inter arcem & oppidum ſuccidunt: miſsis inde ad Regē legatis, Alberti caſum, ſuum periculum edocent, & auxilium flagitant. Cùm maxima conficiendi belli Turingici ſpes in retinendo eo oppido ſita eſſet: Rex præfectis mandat, vt omni cura ſic rem adminiſtrent, ne hoſtis per ipſorum ſegniciem aut imprudentiam eo potiatur: Molhuſiis, Northuſiis, Erfurdianis ſcribit, vt ad oppugnationem Vuartburgi ſeſe accingant. Legatus Regis in Turingia erat, Comes Miluohenſis, Fuldani abbatis Henrici frater: is Iſenacoburgum ſuas copias locat, & in ſummo montis propugnaculum ligneum, cuius fundamentum ſaxis inciſum erat, erigit: prope eum in Frauenbergo, caſtrametantur Iſenacenſes; qui exciſo duriſsimo ſcopulo planiciē efficiunt: in cuius medio ponunt phalaricæ genus, quod vernaculo ſermone blidam appellari diximus, quo tela & lapides conijcerēt in arcem. ea planicies extat inter Iſenacoburgū & Vihebergam. Tertia caſtra habebant Erfurdiani iuxta fontem, qui à Rodolfo quodam nomen accepit: Quarta Molhuſij, qui in aditu montis, iuxta propugnaculum Regij legati conſederunt: Quinta Northuſij, qui è regione clauſtri Egidiani. Extant adhuc in iis locis conclauia & cellæ ſubterraneæ, in lapides inciſæ, quaſi monumenta & veſtigia caſtrorum. Iſenacenſes, & ex oppido & è caſtris excurſiones frequentiores faciunt ad tentādum aditum, aut eliciendos hoſtes. Cum vxore grauida, & ſocru optimè de ſe merita, & cum delecta manu, in arce Vuartburgo FRIDERICVS erat: eos premebat cibariorum inopia, nec quies vlla dabatur ab hoſtibus ſui colligendi.

Friderici periculum, & in filiolam pietas.

Naſcebatur in ipſo armorum tumultu filiola FRIDERICO: & cùm in arce, quam conſcenderat cum milite, Sacerdos inuentus eſſet nullus, patris incuria, qui eam ſacris vndis ablueret nemo erat: nutricem & infantem poſt octauum ortus diem equo imponit, & aſſumptis viris fortiſsimis decem, noctu egreditur. Cùm notis diuerticulis iuxta Sengilum riuum, & vallem, diui Ioannis dictam, iret, qui excubias agebant, ignotos adeſſe equites, Iſenacum nunciant: oppidani ſtatim mittunt, qui eos inſequantur. In ipſa fuga infantis vagitus vehementer monebat animum paternum; interrogat nutricem cauſam, quæ ait eſſe inediam, nec quieturam, donec ei mammam dederit. Siſtite igitur (inquit) equos: nam propter hoſtes inſequentes, non

carebit

carebit filiola mea victu ſuo; etiamſi hac hora periclitandum de Turingia foret. Circumfunduntur equites quaſi in procinctu ad pugnam: nam inſequentum ſtrepitus procul exaudiri viſus eſt. Texit Deus infantulam, & humaniſsimum patrem, ſuorum Angelorum præſidio: nam hoſtes Fridericum non ſunt aſſecuti, qui ante lucem Tennebergum cum ſuis attigit. *Fridericus Fortis Landgrauium Turingiæ. Diuina protectio.*

Dici non poteſt, quanta admiratio fuerit viſo Principe: quanta gratulatio, nata ipſi filia. Actis igitur Deo omnipotenti gratiis, Hermanum Abbatem Reinhardbornum euocat: & filiæ, in cœtum Christi aggregatæ, de matre ipſius, nomen ELIZABETÆ imponit; & cum nutrice Tennebergi eam relinquit, Abbatique & ciuibus commendat. *Filiolæ Friderici baptiſmum.*

FRIDERICO nihil erat antiquius ſalute ſuorum Vuartburgi obſeſſorum, quibus in tempore erat ferendum auxilium, propter annonæ penuriam; & audacter erat ferendum, propter arcem vndique obſeſſam: Affinem ſuum Ducem Brunſuicenſem orat, ne ſe deſerat: verſari in diſcrimine ſibi cariſsima, vxorem & ſocrum: oppugnari eam arcem, qua erepta formidaret, ne tota Turingia excideret. Turingiæ Comites, Suarceburgius, Bichlingius, Honſtenius, Stolbergius, Querfurdius, & cæteri primæ nobilitatis, Heldrungius, Varila, Trifurtius, Slethemius, Eblebius, magno frumenti numero comparato, Sonneborni conueniunt: equites trecenti & triginta ſex, plauſtra & currus oneratos centum adducunt. Hæc autem omnia agebantur, inſciente præfecto regio & Iſenacenſibus. nam abeſſe Fridericum ignorabant. & tantum editurum facinus ſuſpicari non poterant aut credere. Erant autem FRIDERICO conſilia lenta: ſed ad exequendum cogitata animus promptiſsimus. De nocte progreſsi manè *Iſenaco* propinquant: & proxime muros ante portam *Marianam*, vbi ſublata ædificia erant, currus prætereuntes proſpiciunt: & quia magnum equitatum adeſſe præ portis vident, non audent egredi. Ita enim mandarat Fridericus, vt obſeruarentur portæ, ne quis tutò vrbe exiret. *Fridericus obſeſſis fert auxilium.*

Legatus Regis, Iſenacoburgo idem cognoſcens, neue opprimeretur timens, inſcius quinam homines eſſent, aut quid molirentur, ſeſe ſimili modo continuit: nam cum expedito equitatu, aſtare in propinquo Fridericum videbat. Magnus obortus terror hoſtibus eſt: & Friderici audaciam vehementer admirati, ſeſe inuicem obiurgare, qui cautiores & animoſiores non fuerint. Qui Vuartburgi erant præſidiarij, ſublato inopiæ metu, & acceſsione militum, fiunt confidentiores: & cum Iſenacenſibus ſæpius congredi-

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

grediuntur: quibus & pecora ante vrbẽ eripiunt, & ciues ad portas vſque inſequuntur. Iſenacenſibus duo obſtabant maximè, & quòd deſpectus in vicos ampliores de Vuartburgo erat: & quod propter foſſam anguſtam, ad arcendum hoſtium impetum, vrbs munita nõ ſatis erat. Ea incommoda vt tollerent, ad opus accinguntur, & ante portas tabernacula & quaſi tectoria conſtruunt, intra quæ miles ſe colligens, minùs eſſet conſpicuus: tum ad teli iactum ab vrbe foſſam agunt, iuxta Frauenbergum, & montem vicinum: vt inter mœnia & foſſam receptus eſſet: & ne fortè hoſtes vnà cum ciuibus, pariter in oppidum irruerent. Nam ſæpe excurrebant ex arce ad dimicandum, neque ſine Iſenacenſium detrimento: quos in fuga ſingulari conſilio, non armis ſternebant aut perimebant; ſed varicibus aut poplitibus inciſis, mutilos claudoſve relinquebant.

Legati regij captiuitas & mors.

Eo die, qui natali Chriſtiano celebris eſt, legatus Regis ad audienda ſacra è caſtris in vrbem ſe conferebat: quod ſuſpicati fore Vuartburgiani milites, viam in dumeto occupant: legatumque captum magnis acclamationibus in arcem ducunt: cuius liberandi cauſa cùm fruſtra laboraret Abbas Fuldanus eius frater, minas tandem precibus adiecit: quas iniquo ferens animo FRIDERICVS, mori legatum in carcere compulit; & quid poſſet Abbas, tentare ſe velle affirmauit. Corpus defuncti Iſenacenſibus rogantibus ſepeliendum datum eſt. Legato mortuo, ſoluta eſt Vuartburgi obſidio.

Conuentus Erphordiæ.

FRIDERICO poſt Dicemani fratris obitum propter continua bella, nondum fuerat agendi conuentus, ſuoſque populos confirmandi otium. Ideo per literas Miſnenſes, Oſterlandos & Turingos Erfurdiam vocat: qui ab illis accepta fide, ſe ipſorum fore iuſtiſsimum & perpetuum defenſorem promittit: & muneribus honoratiores ex iis afficit. Deinde cum ſuis deliberat, quo pacto Regi reſiſtendum; & Iſenacenſes compellendi ſint ad officium. Placuit de communi ſententia ditionem Keſternbergij & Molbergij, qui Regi fauebant, diripiendam vexandamq; dare: ſi fortè ſuorũ incõmodis permoti, redire ad mentem velint: neq; id tentatũ fruſtra eſt, cùm ſe à cæteris deſeri animaduerterent.

Iſenacenſiũ legatio ad Albertum Cæſ.

Cæſaris literæ ad Comites Turingicos.

Reliqui erant Iſenacenſes, qui cùm in ſummo verſarentur periculo, de ſua ſolitudine & calamitate miſsis legatis Regi conqueruntur, quàm fideles Imperio fuerint, eſſe notiſsimũ: ſe manſuros in fide, modò ne relinquantur à Rege. Tantùm effecerunt querelæ legatorum, vt Rex per literas ageret cum Comitibus Turingicis:

ringicis; ne iniuſto Principi fauerent plus, quàm ipſorum dignitas poſtularet: ipſos non ignorare, quòd eas prouincias ADOLFVS Rex emerit: eſſe iam expertos, quanto ſanguine conſtiterit, pertinax ille fauor: ſatius eſſe retinere fortunas, & viuere in libertate, quàm nouo facinore fortunam incertam tentare: ſeſe enim non poſſe deſiſtere, quin vendicet ea, quæ ſint Imperij. addit ad extremum minas, niſi reſipiſcant, & Imperij maieſtatem obſeruent. Regi reſpondent Comites conſenſu vnanimi, ſe accepiſſe à maioribus, vt legitimis dominis pareant, & eorum cauſa ſubeant pericula: fraude venditam, & ipſis inuitis emptam patriam ſuã: ideoq; vtrunq; pœnas dediſſe, & venditorẽ, & emptorem: quorũ alter patria, alter vita careat. amare ſe potius bonorum Principũ imperium, quàm nomen libertatis fictum. Orant Regem, vt pro ſua prudentia hæc conſideret: & auctoritate ne abutatur in eos, qui non odio, aut temeritate, aut flagicio ſint rebelles; ſed qui ad arma compulſi ſint neceſsitate, officio, pietate. Lectis literis Rex indignari: & illos ſuperbos eſſe dicere: & iactare apertè, ſe aut poſiturum vitam, aut vlturum talem contumaciam. Solicitabat non modò Principes & ciuitates, verumetiam Præſules: ſed dum maximum bellum molitur, manu Ioannis, ſui fratris filij, interficitur in ſuorum miniſtrorum conſpectu: qui non procul à Rheno vltra Ruſſam Alſatiæ fluuium poſiti, ferre opem domino periclitanti non poterant.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

Comitum reſponſio.

Alberti Caeſ. cædes.

Iſenacenſes re intellecta, animum deſpondent; & cum ſociis deliberant, quidnam ſibi tam dubiis in rebus ſit agendum: erant autem ſocij ipſorum Franchenſtenij, & Creuceburgij. Fridericum tandem per legatos orandum cenſent, vt petitionem ipſorum præſens cognoſcat: ſe facturos omnia, quæ facienda cenſuerint viri boni, & quæ ipſi facere honeſtè poſsint. Die dicta Vuartburgum FRIDERICVS venit XI. Cal. Auguſti: quem Iſenacenſes & Creuceburgij, cum ſociis adeunt: & num ſine dedecore diſcedere à Rege poſsint, cui religione ſint obſtricti, interrogant: num ea res ad nobilitatem & alios ciues ſit ipſis infamiam allatura, vel leuitatis vel perfidiæ. Conſiliarij Friderici, & Turingica nobilitas aiunt, legitimis dominis eſſe parendum, idque ſe ſemper duxiſſe honeſtiſsimum: & quòd infamia pertimeſcenda minimè ſit, quòd relictis duobus Regibus cupidis, redierint ad Principes ſuos. pœnam periurij ſubeundam auctoribus, qui ad id vel infirmos, vel victos cogant: id exempla & exitum Regum declarare, qui armis miſerrimè perierint.

Iſenacenſium legatio ad Fridericum.

Contra Principes pro Regibus quæ dicta allataue fuerint,

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

non ſua vi, ſed ſpecie talia fuiſſe; quæ mouere animos imperitorum potuerint. nam qualis Alberti pietas fuerit, id ab ipſo non tantùm in filiis, ſed & in vxore & in fratribus declaratum: quàm iuſtus verò contractus emptionis, omnes ſanos iudicare poſſe. Hæc aliaque cum dolore, & quidem non iniuſto, multorum vocibus & oratione proferebantur.

Iſenacenſes delicti veniam impetrant.

Iſenacenſes igitur Friderico ſupplices iurant: qui illorum delictis ignoſcit; & nihil imperat grauius, quàm vt Clemmam arcem dirutam reparent, & renouent foſſam. Sacrificulis etiam, qui eos ad Pontificem accuſarant, propter templi cuiusdam turres deſtructas, pecunia ſatisfaciũt: nam turres non reſtituerunt. His rebus ante portam Prædicatorum (vt nominant) peractis, Fridericum hoſpitio accipiunt: qui in vrbem introductus, miratus eſt eorum opera, quæ bello extruxerant: populo etiam ſuam beneuolentiam præ cæteris pollicetur.

Compoſita iam erant in Turingia, Oſterlandia, & Miſnia omnia, poſt annum ferè ſextum & decimum, quibus cum Alberto patre, Adolfo & Alberto Regibus continenter bellum geſſerat Fridericus, tanta varietate fortunæ; vt modò exul infimo loco, modò in excelſo victor fuerit collocatus: laborum tamen & periculorum multorum præmia præclara conſecutus eſt, ſuorũ populorum libertatem.

Tres Imperij vrbes traditæ Friderico.

Cùm autem tanto tempore maximam fortunarum iacturam feciſſet; vrbes Imperij Aldeburgũ, Chemnicium, Zuiccam, in detrimentorum compenſationem *ſui iuris* facit: quarum vrbium poſſeſsionem eius filio, genero ſuo, confirmauit poſtea LVDOVICVS Bauarus Imperator. Populis deinceps ſuis, belli diuturnitate & grauitate exhauſtis, cenſum & tributa remittit anno vno: ipſe ex collecta de captiuis, quorum magna multitudo erat, pecunia, aulæ ſumptus cotidianos ſuſtinet. Facta hæc ſunt anno M. CCC. VIII. Cœperunt rurſus agri coli,
1308. & inſtaurari vrbes atque oppida, reſtitui ſacra & leges; & tot laboribus parta libertas multò dulcior erat, quàm antè tranquilla & otioſa fuerat. Luſatiæ oppida, quæ Brandeburgicus ceperat, oppignerata erant Boemis, excepta Hanenſi præfectura, & Radeburgo ac Radebergo oppidis: eos Fridericus bello laceſſere noluit, contentus beneficio diuino, quo ſuas prouincias Ciſalbinas & Ciſſalanas omnes receperat, & auctus Pleiſſenſi ditione erat.

Friderici bellum cum Erfurdianis.

Erfurdiani ab ALBERTO, Friderici patre, multas villas, & nobilium arces emerant. Cùm autem nobilitas ægre ferret, quòd
1309. à minoribus ſui ordinis eſſet gubernanda, actum de reſtitutione ſæpius eſt, ſed nihil peractum. Erfurdiani iuſtæ emptionis titulum habebant, & iactabant priuilegia Imperialia: & vt aliis non

ſint

ſint pares ortu, non eſſe tamen inferiores dignitate. Viuebat in ipſorum Republica ALBERTVS exul: qui non deſiſtebat faces ſubijcere imperitæ plebi atque ſuperbæ. FRIDERICVS vt eos ad ꝺeditiones cogeret, vias intercludit: ne ligna, carbones, ſalem, quibus egebant, importarent: aliarum enim rerum vrbs opulentiſsima copiam habebat. Lædebantur à præfectis Friderici non pauci ciues, & agricolæ. In arcem Andislebiam miſerat præſidia: in quam arcem, qui Friderici mandata exequerentur, receptum habebant, & eâdem captiuos tenebant. Erfurdiani toties læſi, vindictam expetunt, præſidioque eiecto, arcem capiunt & euertunt, pridie Calend. Februarij. De facto illo vbi accepit FRIDERICVS; iure cupiens experiri, eis Mittelhuſiam, publicum tum temporis Turingiæ forum, diem dicit; ſperans ſe effecturum, vt ſententiis publicis condemnarentur. Hoc intelligentes ipſi, manu armata exeunt: Fridericum cedere loco compellunt. Is denuo iudices conuocat, & ſe validiore quàm antea comitatu munit: ſuis autem præcipit, ne quis gladium in illos ruſticos ſtringat: ſed vt ſudibus fuſtibusque eos bene mulctent, & equorum calcibus impetant, fugatos ad mœnia compellant: qui cædem telo faciat, cædis reum fore. Plebs Erfurdiana, ſucceſſu elati, maiore tripudio, quàm fecerat, egreditur, tribunal euerſura: quam in via excipientes Friderici equites, mandato ſatisfaciunt: ditiores capiunt: reliquos ſeruilem in modum percuſſos vulneratosque abire permittunt. Turbatis rebus, & ſpe pacificationis ſublata, Erfurdiani ſocietate ſibi iungunt HERMANVM Comitem Vinarienſem, non minùs ætate, quàm opibus inſolentem: qui alios præ ſe ſui etiam ordinis contemnens, nunquam cum iis conſenſerat, & ſe magnam aſſecuturum potentiam ſperabat: præterea vt ſibi adſint, perſuadent Molhuſiis & Northuſiis: qui cùm Fridericum timerent: & eum nimium creſcere, fore ſibi viderent detrimentoſum: nullum deliberationis tempus ſumentes, auxilium ſuum offerunt. Multi inſuper iis fauebant nobiles, Hercinij, Heſsi, Franci: qui prædando latrocinandoque omnia itinera Turingica reddebant viatoribus infeſta.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

Andislebia euerſa.

Erfurdiani vicinorum auxilia quærunt.

Erfurdiani ſuis iam fidentes viribus, Vtenſtadium oppugnant: eoque per deditionem quinto die capto, arcem deſtruunt atque incendunt. Molhuſij libenter eſſent progreſsi: ſed obſtabat Vinarienſis, ſumptus metuens: ſimiliter Erfurdiani memores Mittelhuſianæ contumeliæ, longiùs ab vrbe ſua diſcedere renuerunt. Domum autem reuerſi de ſtipendiis bellicis,

Vtenſtadium ab Erfurdianis deſtructum.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

bellicis, & alendo milite, cum ſociis conueniunt: quibus rebus expeditis, vndique prædas agunt, nec ſacris nec prophanis locis parcentes: neque ſolùm in hoſtili id ſolo perpetrabant; ſed etiam intra muros cogebant Sacerdotes & religioſos, vt militem in collegiis clauſtrisque alerent. Tertio ante Pentecoſten die, cùm

Erfurdianorum damna.

ſecuri prædarentur, equitatus Friderici occaſionem nactus, palantes inuadit, plurimos equites occidit, ſeptuaginta capit, & inter hos Ludouicum Gutterenſem, Erfurdianorum præfectum: hunc in carcere necauit, alios dedit redimendos. Erfurdiani frementes, duorum canonicorum primæ nobilitatis Molslebij & Eblebij domos militi dant diripiendas: quòd eorum cognati plurimùm apud Fridericum poterant. Flaminibus etiam diui Petri & Nouoperanis, veteres ſuas immunitates violant, & onera non debita imponunt; quaſi non ſolùm cum hoſtibus, ſed & cum diuis parum propitiis bellum gererent. Paulò pòſt in Somera villa, lauta admodum, centum ipſorum equites oppreſsi, cum apparatu & armis capiuntur. Quibus incommodis acceptis, adeò animi ipſorum debilitati ſunt, vt penè de ſalute deſperarent. FRIDERICVS videns omnem ipſorum ſpem in Vinarienſi poſitam, collecto è Boemis, Vodlandis, Miſnenſibus, & Oſterlandis exercitu,

Via incenſa.

Viam oppidum Comitis, in Goldegrunda ſitum obſidet: eo incenſo, cùm ad id moram trahere putaretur, exercitum confeſtim ducit Vinariam: Comitem ſuam implorare clementiam adigit. Inde in Erfurdianum agrum equites mittit, & omnem ad vrbem aditum intercludit: excurrentes ſæpius ciues, nihil laude dignum gerunt. Cùm difficultas eſſet rerum neceſſariarum: vulgus con-

Erfordiæ obſidio.

tendit, vt de pace cum Friderico agatur: ſed cùm de die in diē duceretur negotium: in fine menſis Auguſti, ipſe inopinatus ante mœnia adeſt: caſtra ponit Hochemij proxime oppidum: ſuburbia incendit: hortos & vineta corrumpit: tubos & canales plumbeos aquæ ductus montis Petrini effodit, inſpectantibus Erfurdianis, qui ea prohibere non poterant, neque audebant. Die profeſto Matthæi apoſtoli in Brulam ignem iniicit, ædificia muro & foſſæ continua cremat: in oppidum flamma non differebatur, vento igni contrario: alioqui actum de tota vrbe exiſtimabatur, cùm ædificia tectaque lignea eſſent, exceptis templis & delubris. Obſidionem agro vaſtato & parte vrbis inflammata non continuat: vel quia hiems præ foribus erat, vel quia ſatis damni dederat, ſublatis iis, vnde eſſet externo militi, & numeroſæ plebi victitandum. Diſcedens inde milites in circumiacentes villas diſtribuit:

ſtribuit:qui prohibeant,nequid aut per vim, aut per inſidias importetur: obſeruent etiam, ne extra vrbem ciuis aut miles ad decerpendos arborum fructus aut radices, vagetur & ambulet. Erfurdianis interclusis, & Comite Vinariẽſi, ad officiũ redacto; Fuldanũ Abbatem omnes ſuos hoſtes fouentẽ, vlciſci Fridericus ſtatuit: cumq; militẽ in armis paratũ haberet, & Tungã vſq; duxiſſet: natũ ſibi filium audiens, perfunditur maxima lætitia: Gothãque rediens, eam expeditionẽ non perſequitur. Interea certior fit, quòd Vinarienſis fidẽ temeraret, dando hoſpitiũ latronibus, qui prædas agerent, & villas ſpoliarent. factũ id eſt altero poſt primã compoſitionem anno, M. CCC. XI. Subitò igitur copias in eius agrum mittit: euerſiſq; arcibus & villis, denuo eò redigit Comitẽ, vt ſupplex fieret: quẽ firmiſsimo obſtringens iureiurãdo, vt quieti ſtuderet, efficit: adimit ei vrbes præcipuas Orlemundam, Vinariam, Madelam, Vuipecham: quæ deinceps vſque in præſentem diem in Principum permanſerunt poteſtate.

Friderleus Fortis Landgrauium Turingiæ.

1311.

Comiti Vinarienſi vrbes præcipuæ adimuntur.

HENRICVS Lucelburgius, Rex creatus, maiorum ſuorum veſtigiis inſiſtẽs, decedere Turingia FRIDERICVM iubet: oppida etiam capta repetit, Aldeburgũ, Chemnicium, Zuiccam, quæ eſſent Imperij propria: tum Lipſiam, Grimam, Oſchacium, Torgam, Hanã, quæ oppignerata. Fridericus igitur ditionẽ Pleiſſenſem circumiens, ſuos præfectos confirmat, idem facit in Oſterlãdia: ſi qua immineat vis aut iniuria, hortatur eos ad cõnſtantiam, datæq; fidei admonet: ſeſe eos non deſerturum, affirmat. Mirum quantum vndiq; premeretur: Regem nouum, vt ſuperiores, habebat iratum: Fuldanus & Hirſueldenſis Abbates, agrum Iſenacenſem & Creuceburgium, & villas ad Vuiram fluuium; Molhuſij & Northuſij, ditionem eiusdem in Turingia infeſtabant. Erfurdianis quidem erat intercluſa via, attamen non ceſſabant excurrere: Vinarienſis dubiæ admodum fidei, ſuos aſſeclas in Oſterlandiam immiſerat: Vualdemarus Brandeburgicus Miſniæ imminebat.

Noua procella Fridericum premens.

Tot vno tempore hoſtibus quaſi circumuallatus, circumſpiciendam occaſionem putabat, Rege præſertim abſente: minùs metuebat Abbates, & ciuitates: & Vinarienſem ſatis grauiter mulctarat: nec non erant Erfurdianorum vires debilitatæ: neminem autem habebat hoſtem atrociorem Vualdemaro, qui reliquam ſubiugare Luſatiam cupiebat. Collecto igitur equitatu, vt hoſti potentiori terrorem incuteret, reliquis ſpem adimeret, in Vualdemari prouinciam irruit, omnia incendiis & rapinis replet, boues & equos abigit, homines multos captos ſecum

Friderici animoſitas.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

Friderici captiuitas.

ſecum abducit. Abeuntem cum præda Marchio magna celeritate inſequitur: cumque Friderici equitatus continuis itineribus defatigatus eſſet, minùs animosè pugnans, victoria cecidit. FRIDERICVS captus Brandeburgum mittitur. Hæc ita in Turingicis traduntur Annalibus: noſtri verò rem narrant aliter. Hana oppidum trans Albim tum temporis munitiſsimum, Friderici præſidia habebat: quod Vualdemarus dolo occupare ſtudens, pecunia certos homines corrumpit, qui ſuum militem noctu intromittant: quod cùm fieret, furto deprehenſo, triginta Brandeburgici mœnia iam ingreſsi, à ciuibus capiuntur. Fridericus, qui ad duo tantùm milliaria aberat Miſenæ, nuncio accepto, ſtatim aduolat: vel vt è captiuis, quæ vellet, cognoſceret: vel vt locum opportunum, maiore præſidio muniret. Erant captiuorum ſocij extra mœnia, intenti in ſuorum facta, ſi conſilium callidum adiuuaret fortuna. In eos caſu incidit Fridericus, à quibus cùm multitudine vinceretur, in eorum poteſtatem venit. Ductus ingenti gratulatione ad Vualdemarum eſt: qui ſuas ſpes vix animo capiebat præ exultatione.

Delata rumoribus in Turingiam Principis calamitate, hoſtium animi ſupra modum eriguntur: Erfurdiani Ringlebam menſis ſpacio obſeſſam, vi capiunt: Abbates Rotenbergam, & Breitenbachium inſtauratas nuper arces, euertunt. Vinarienſis etiamſi hoſtis eſſe apertè non auderet: tamen eos confirmabat, qui alieno in Fridericum erant animo.

Conditiones à Brandeburgico datæ Friderico.

Proponebantur Friderico conditiones grauiſsimæ: nimirum vt vnicam filiam, Alberto Kœtenſi Comiti, Vualdemari ſororis filio, vxorem daret: omnem ditionem Pleiſſenſem dotem diceret: Luſatiæ relictis oppidis renunciaret: arcibus Landisbergo, Echardbergo, Numburgo cederet, quas Albertus pater Vualdemaro oppigneraſſet: Miſenæ arcis, atq; vrbis Fribergenſis præfecturas patruo Vualdemari concederet: triginta millia marcarū argenti ſolueret. Hæc fiebant, ne ad reſiſtendum, tot terris amiſſis, ſe poſſet recolligere: nam videbant etiam Regem Romanorum porrò repetiturum ſua, ita vt exiguiſsimam ſuarum prouinciarum partem eſſet ſeruaturus.

Friderici animoſitas.

FRIDERICVS magno erat animo, nec tūm primùm fortunæ iniuriam aut mutabilitatem experiebatur: erat autem infracto Principi nihil grauius, quàm conditio lata de filia, quam vnicè amabat, & cui generum legere optauerat: in cæteris conditionibus nullam recuſat facere, vt oppreſsis in Turingia auxilium ferret, & ſe de hoſtibus quamprimùm vlciſceretur. Puella

ſex

ſex annorum, ELIZABETA filia, ad ſponſum mittitur, & eius propinquis datur educanda: deinde præfectis oppidorum & arcium ſcribit manu ſua, vt loca deſignata tradant: qui magno ſui Principis deſiderio imperata faciunt. Idem mandat Pleiſſenſibus: ſed ij legatis reſpondent, ſe id ſalua fide facere non poſſe; neq; facturos, niſi Principem ſuum videant incolumem, & ſibi coràm mandantem id audiant. Locus tempusque conſtituitur, quo Vualdemarus Fridericum ſiſtat: datur in mandatis, vt prope Aldeburgum omnes ſint præſtò. Præfecti fortiter faciendum pro clemente domino rati, auctore quodam Cobelentio, tacitè amicos ſuos implorant: Miſnenſes & Vodlandos, quos eſſe fidos nouerant, in ſocietatem aſſumunt: præmiis quoſdam è Boemis eliciunt. Cùm ſatis virium ſe collegiſſe viderentur, diem deſignant, quo cuncti conueniant: quod cùm celeriter effectum eſſet, inuicem cohortantur & Sacramento ſeſe obligant. Tribus autem in locis circa Halſtadium pagum, equitem in inſidiis ponunt: qui primi erumpant, qui ſecundo loco aliis ſubueniant, ſumma diligentia conſtituunt. Ad diem dictam ALBERTVS Kœtenſis tantas ſecum ducebat copias, quantas ſatis putabat fore, ſi fortè vis fieret: ſimulque vt vrbes atque arces, quæ traderentur, ſatis firmis præſidiis teneret. Pleiſſenſes conſpecto Principe exclamant, & in Brandeburgicos faciunt impetum: qui caſu inopinato ſtupidi, arma ſtringere obliuiſcuntur: confeſtim à lateribus alij equites, qui latuerant, inundant: Principem ſuum è manibus hoſtium eripiunt: Kœtenſem cum nobilibus ducentis captum, triumphantium lætitia Aldeburgum deducunt. FRIDERICVS ſuorum incredibilem fidem fortitudinemque laudat: & penè ſingulos appellans, benigniſsimè promittit. Reuocantur priores conditiones omnes: & ELIZABETAM filiam cariſsimam recipit: reſtituuntur reliqua in conditionibus expreſſa: Kœtenſi ingens pecunia imperatur: fierique iuſſus inter Vualdemarum auunculum, & Fridericum ſtabilis pacis arbiter, dimittitur: nobiles amiſsis armis & equis ſua ſe redimunt pecunia.

Fridericus FortuLand granius Turingiæ.

Pleiſſenſium virtus & ſtratagema.

Friderici liberatio: Anhaltini captiuitas.

FRIDERICVS ſuorum præfectorum memorabili virtute, patriæ redditus, Turingiæ, Miſniæq; cum terrore vicinorum imperat: cumque ignominiæ duceret loco, vllum hoſtem inultum relinquere, conſtitutis in Miſnia, & ditione Pleiſſenſe rebus, in Buchoniam ducit exercitum: Abbatem Fuldanum & Hirſueldenſem, vt ſibi ſatis faciant de iniuriis, non magna difficultate cogit. Erfurdiani nihil ſibi relictum videntes effugij, miſsis ad Regem Henricum VII. legatis, auxilium petunt, idque impetrant:

Erfurdiani auxilium petunt contra Fridericum.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ. erant: dux eis mittitur patricius quidam Noribergius, qui propter virtutem, aurea ornamenta acceperat. Implorant etiam Othonem Haſsiæ Principem: qui copiis, quas mittebat, Ioannem fratrem ſuum præficit. Talibus inſtructi auxiliis, circa Ringlebam & Sommeram rapinis & incendiis vexant agricolas: ſed cùm equites Friderici vbique præſtò eſſent, leuia prælia facerent, & hoſtes ſæpe ad mœnia vſque ciuitatis repellerent: pertæſi & legatus Regis, & Haſsiæ Princeps; fortaſſe etiam ſibi metuentes, nec magnũ cernentes emolumentũ; ad ſuos reuertuntur. Diſpoſitis ad omnes vias præſidiis, vrbs obſeſſa videbatur, & plebs angebatur penuria. Diſcordia & tumultus alius ex alio, modò inter milites & ciues: modò inter ciues & ſenatum: ſilebant leges in illa confuſione, & paucorũ valebat auctoritas. Mutandus de more feriis Chriſti Natalitiis ſenatus erat: plebs fremere & quiritari, & iurare nolle, niſi pacẽ primùm reſtitueret, & vrbem redderet liberam. Vulgi igitur tumultuantis clamoribus ſenatus, primores patrum, & magiſtros curiarum de pace petenda mittit ad Fridericum: quæ rebus diu agitatis ita confirmatur, vt ciues priuilegiis & immunitatibus ab Alberto conceſsis renuncient: pro certis villis plus pecuniæ numerent: & argenti decem millia marcarum pro petulantia pendant. Hæc libentibus animis ſuſcipiebant: quibus pace nihil optatius, quiete nihil iucundius poterat accidere. Quamobrem cùm in plebem, quæ acta eſſent, nunciarentur: Deo & magiſtratui actæ ſunt gratiæ. Socij eorum Molhuſij & Northuſij eadem ratione pacem comparant. Erat miſerrima facies vrbis Erfurdiæ: è qua multi artifices migrarant, multi ciues occiſi erant: agri circùm vaſtati, & propter neglectionem cultus, vrticis & tribulis pleni: ſucciſæ vites & arbores frugiferæ: villæ incenſæ aut deſertæ. totos enim ſeptem annos infelix bellum tolerauerant.

Pacis conditiones Erfurdianis datæ.

Fames Erfurdiæ. Acceſsit ad hæc mala, anni inſequentis, propter pluuias & tempeſtates, ſterilitas: vnde vno anno, qui fuit M. CCC. XVI. octo millia hominum intra mœnia Erfurdiana fame perijſſe ſcribuntur: quos in vicis iacentes, ne lue contagionis plures inficerentur, carpentis Smideſtetam efferebant ad ſepeliendum. Fiunt in hunc diem panes in rei memoriam, quorum vnus tum temporis nummulis ſex emptus eſt: nunc vno nummulo duodecim emuntur.

1316.

Erat ea tempeſtate Interrex in Boemia, HENRICVS Carinthiæ

rinthiæ Dux, qui ANNAM Regis Vladiſlai ſororem habebat coniugem: ei maximè ſtudebat FRIDERICVS, propter affinitatem; nec parui æſtimabat, ſi Regem vicinum haberet beneficio obligatū: petenti igitur Henrico, quingentos equites mittit: Dubrauius Olomucenſis ipſum Marchionem vnà profectum, non rectè ſcribit. Cùm Pragam intrare vellent; ab aduerſa factione repelluntur: quos cùm Henricus viſus fuiſſet deſerere, in cuius penè oculis cladem acceperant, redire in Miſniam ſtatuerunt: ille ſe excuſans, & pollicitationibus ſolicitans, eos vt manerent adduxit. Interea regnum traditur Ioanni Lucelburgio, Imperatoris filio: qui captis aliquot præſidiis, & inprimis Cuthenbergo metallo, ad Pragam obſidendam, quæ Carinthio & Miſnenſe milite defendebatur, protinus contendit: eam non armis expugnat, ſed capit proditione. Cùm in locum tutum ſe recepiſſet Henricus: nouus Rex cum eo paciſcitur, vt militem dimittat, & è regno decedat. Fridericus tali fortuna Carinthij non lætatus eſt: & hoſtem ſibi futurum Regem Boemum atque Romanum prouidebat. HENRICVS autem delectus Rex Romanorum, paulo poſt proficiſcitur in Italiam: qui cùm domitis Mediolanenſibus & Brixianis, Florentiam obſideret; ſcelere Monachi Dominicani veneno tollitur in Hetruriæ oppido Boneconuento: cuius obitu, leuatus non parua ſolicitudine eſt FRIDERICVS. Aſtipulabantur ei nobiles omnes, de iure & poſſeſsione Turingiæ, eiusque ſuadebant dominatum ſummis opibus defendendum: idem de ditione Pleiſſenſi cenſebant, & de Zuiccæ atq; Chemnicio oppidis: huius conditor Lotharius Imperator Saxo, illius Fridericus Barbaroſſa Sueuus fuit.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

Praga proditione capta.

Henrici Imp. interitus.

Ambiebant deinceps Imperium Dux Auſtriæ FRIDERICVS, & LVDOVICVS Dux Bauariæ; quibus Annales Turingici etiam addunt Vualdemarum Brandeburgicum: ſed altero armis victo, altero repudiato, ſummam rerum obtinuit Bauarus.

Contentio de Imperio.

Durabat fames, de qua dictum eſt, in Turingia: homines cibo inuſitato quercarum fagorumque fructibus, & corylorum alnorumque pediculis & corymbis pro pane veſcebantur: nec à feris domeſticis, cattis & canibus, & multò impurioribus vulgus abſtinebat. Medimnus tritici Iſenacenſis, duobus marcis argenti puri; Erfurdianus quinque pendebatur.

Fames in Turingia.

Moritur his ipſis temporibus, ALBERTVS Turingiæ Landgrauius, Friderici pater, qui ciuiliū auctor bellorum fuerat, animo in ſuos nequaquam humano: quique in exilio propter pro-

Alberti Landgrauij mors.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

fuſionem & infania laborauerat & inopia. FRIDERICVS parta domi pace, eam retinebat facilius, quia contentiones de Imperio flagrabant. Redimebat etiam arces & villas, quæ pater oppignerauerat, aliquot Præſulibus: inter has præcipuè à Ducibus Brunſuigiis Marchionatum Lansbergium, quem ipſius maiores longo tempore poſſederant: erat enim arx Lansbergia loco opportuniſsimo ſita, quod eius declarant rudera in hunc diem, & templum elegans, ad formam Italicorum extructum ſupereſt.

Albertus Canutus, vir factioſus.

Alberti conſiliarius fuerat, vir factioſus, Albertus Canutus Turingus, qui eo in exilium exeunte, ſe contulerat ad Fridericum florentem: tantæ potentiæ propter opes & clientelas, vt de eius voluntate ipſe pependerit Princeps: huius etiam merita extabant in Fridericum, cui ſtrenuam in bellis, operam nauauerat. Is inſolenter nimium amicitia & facilitate Principis vtebatur. nam cùm de ſua ſententia aliis dare, aliis adimere dignitates vellet, vt antea fecerat; Fridericus eum verbis increpat, & id ſuæ eſſe auctoritatis aſſeuerat. Canutus ægrè ferens, ſibi non dari licentiam, quæ placerent agendi: ſi (inquit) te extollere potui ad hoc faſtigium, inueniam etiam vias, te ex eodem deturbandi. Temeraria voce audita, Fridericus faciendum eſſe reſpondet periculū; eumq; comprehendi mox iubet; alij necatum in carcere, alij gladij pœnam publicè ſubiiſſe ſcribunt.

Friderici pietas in ſuos.

Nihil erat antiquius FRIDERICO, quàm vt ſubleuaret hominum inopiam: ideo magnum frumenti numerum importans, curabat vt ſererentur agri: locupletibus etiam mandabat, vt triticum diſtribuerent pro ſuis quisque facultatibus in villicos & agricolas omni copia exhauſtos: inſtaurabat præterea, quæ belli calamitatibus ædificia, tam in agris, quàm in oppidis corrupta & diruta erant: Vuartburgum inprimis fulmine incenſum ornabat: & præcipua cum hoſtibus prælia curabat in aula & atrio quodam longo depingenda. Nam vt animo amplo atque excelſo erat, ita ſuorum factorum non ineptus oſtentator.

Eliſabetha nubit Othoni L. Haſſiæ.

Nubilis iam erat ELIZABETA filia, quæ patre capto, conditionibus data erat Alberto Kœtenſi, ſtirpis Anhaltinæ iuueni: eam deſpondet HENRICO II. Othonis Haſſiæ Landgrauij filio, puellam & forma & pudicitia amabilem: Deducitur ad maritum magno ſplendidoque comitatu Anno

1317. M. CCC. XVII.

Ciues,

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ. Bellum Magdeburgicum inteſtinum.

Ciues Magdeburgici Burchardo Antiſtiti; quem per ludibrium à veſtitu ſordidato, Pannoſum appellabant; affecti iniuriis, arma inferunt: & Barbenſe Comite in auxilium vocato, eius ditionem deprædantur: qui vt ſe de iis vlciſceretur, Principum vicinorum opem implorat, Friderici Landgrauij, & Ducis Brunſuicenſis: narrans, facilimè eam capi, quippe ciuium eſſe vacuam, & gramen propter infrequentiam in vicis plateisque excreuiſſe. Vrbs igitur firmiſsima Saxoniæ, à Saxonibus obſidetur: ciues nulla formidinis dederunt indicia, permiſſa Principibus poteſtate in vrbe emendi, quæ vellent, etiam commeatum in caſtra exportandi. Menſtruo ſpacio exacto, FRIDERICVS petit à ſenatu, vt ſibi tutò ingredi vrbem liceat: quod illi ſine mora eſt conceſſum: exceptus lautè & honorificè à ciuibus, per ſingula loca, quæ illi modò inſpicere placuit, deducitur. Cùm in caſtra eſſet reuerſus, & in vrbe nihil tale, vt Burchardus narrauerat, deprehendiſſet: videns oppugnationem fore grauem & diuturnam, ſuum inde exercitum abducit: cuius exemplum ſecuti alij, obſidionem ſoluunt. In Turingicis refertur annalibus, à Friderico compulſos ciues ad ſatisfactionem, propter damna, quæ Antiſtiti intulerint: ſed ea quæ nos hoc loco ſcripſimus, ex ipſorum Antiſtitum monumentis ſunt translata.

Prædatoriæ arces à Friderico euerſæ.

Diuturnitate autem bellorum, multi ad prædas & arma aſſuefacti, latrocinia exercebant, præſertim ex nobilitate: quorum arces FRIDERICVS primùm euertebat in ditione Pleiſſenſe, deinde in Miſnia: quia vicina illi eſt Vodlandia, huic verò Boemia: ideo opportunitatem agendi violenter, propter ſiluas vicinas maximam habebant. RASPENBERGVM in Turingia, erat nobilis arx, à Raſpone Henrico, Ludouici I. Turingiæ Comitis filio, condita; hanc qui tenebat dominus, recipiebat latrones: ad quam oppugnandam cùm accederet Fridericus, quia commeatu non erant inſtructi, qui in arce erant, omnes fugerunt: arx deſerta excinditur, & ſolo æquatur. ECHARDBERGVM poſsidebat Beringerus Schidingenſis, eques auratus: cuius excurſionibus inter Numburgum & Erfurdiam, neque exteri, neque incolæ tuti erant: eum per literas à maleficio dehortatur Fridericus; quòd præter dignitatem ageret tanto ſplendore & copia vir, qui ſuis licentiam daret graſſandi & prædandi: verùm is mouebatur nihil, neque auctoritate Principis, neque exiſtimatione ſua.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

Fridericus igitur & Erfurdiani coniunctis copiis ad arcem in excelſo colle poſitam, caſtra ponunt: natura loci addebat propugnatoribus animos. Cùm traheretur tempus obſidionis, Fridericus in Miſniam profectus, ſuum ibi militem relinquit. Abſentia Principis cognita, Schidingenſis ſuos amicos literis compellat; & certo conſtituto tempore irruptionem noctu in caſtra facit: multos hoſtium, quos aut inermes, aut dormientes offenderat, occidit. Excubias agebant Erfurdiani, qui cùm ſociis de præſentia hoſtis ſignum dediſſent, tumultus in caſtris factus eſt: aſſeclæ Schidingenſis capti, ipſe fuga vix euaſit. Cùm autem plures ſe cum eo in arcem contuliſſent, amici & clientes, laboratum eſt inedia: cum præfectis igitur Friderici agunt, ſe arcem tradituros, ſi ſibi ſaluis abire liceat. quod cùm inſciente Principe feciſſent, vehementi indignatione commotus eſt; quòd hoſtes ſuos omnes, quaſi in caueam incluſos, vno in loco delere potuiſſet.

Pace vndique parta, & victis aut profligatis hoſtibus, otio populus & quiete refici, & colere ſuas artes ac ſtudia tranquillè, & Deo gratias agere, qui de ceruicibus iugum depuliſſet Regum & Principum exterorum: ſuos liberos & familiam hortari, vt Deum precarentur, vt pacis & concordiæ bona velit eſſe diuturna & ſtabilia. Erat illorum temporum mos, diebus ſacris aut muſicos audire, qui vel de diuinis beneficiis, vel de maiorum factis publicè canerent, & de arte inter ſe certarent: aut exhibere ſacra ſpectacula, quibus iuuentus ad pietatem excitaretur.

Comœdia de decem virginibus. Matth. 25.

Tale ſpectaculum quartodecimo à feſto Paſchatis die edebant Monachi Iſenacenſes, cui Princeps intererat. Inducebantur quinque virgines prudentes, & quinque fatuæ, de hiſtoria Euangelica. Fatuæ, quæ carebant oleo, & quæ ſponſi aduentum neglexerant, & ſibi nullius boni operis conſciæ erant, ideoque aditum ad cubiculum ſponſi, & ad gaudia beatorum ſempiterna, intercluſum ingemiſcebant: diuos deprecatores adeunt; qui cùm ad æternum Deum, precibus nihil valerent, ipſa quoque Maria virgine pro iis interpellante, nihil efficerent, quin ſeuera damnationis de iis ſententia ferretur: ita profunda & acri cogitatione perculſus Princeps eſt, vt ſtatim cum conſternatione aſſurgeret: & quid ſentiendum de Chriſtiana religione eſſet, dubitaret: Quare enim (inquit) colimus virginem matrem, & diuos reliquos; cùm inexorabilis ira Dei, neque matris, neque ſanctorum precibus mitigetur? Dies cum eo quinque diſpu-

Friderici conſternatio.

tatum eſt à ſacrificulis & Monachis, donec eius mœſticiam aliqua conſolatione leuarent. quæ tamen qualis fuerit, non exprimitur: fuiſſe autem de merito filij Dei, qui eſt ſatisfactio & perſolutio pro peccatis, quæ ſua morte ſuſtulit, ſua miſericordia in profundum maris demerſit, veriſimile eſt: ad erigendum enim & ſuſtentandum hominis afflicti animum, nulla alia ſincera & ſolida eſt. Quamuis autem ea doctrina obſcurata & ſepulta fuerit: tamen quidam Dei beneficio eam retinuerunt ex ſymbolis & canticis quibusdam, præſertim de nato & reſuſcitato Chriſto compoſitis, quæ vulgus lingua nota atque vernacula ſonuit, & in quibus vera Euangelij vox & teſtimonium Spiritus ſancti incorruptum de Chriſto remanſit. *Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.*

Poſt hanc conſternationem animi, Principi optimo paulò pòſt linguæ atque membrorum vſum morbus apoplecticus ademit: quo per totum triennium mutus ac ſemianimis decubuit. Libertatis autem patriæ aſſertor conſtantiſsimus, & omni laude iuſticiæ, magnanimitatis, prudentiæ princeps eximius, ex humanis his vinculis liberatur, anno Chriſti M. CCC. XXV. ætatis ſuæ quinto & quinquageſimo. Sepelitur Iſenaci in æde ſuburbana diuæ Catharinæ, in ſacello diui Ioannis: elogio nobilitatis & virtutis multifariam ornatus. *Friderici morbus.* *Friderici mors.* 1325.

FRIDERICVS II. CLAVDVS.

FRIDERICVS Claudus, Friderici Fortis primus ex AGNETE Carinthia filius. Mortua Cunegundi Iſenbergia, aui ſui pellice; Langenhanam pagum, quam ipſa ſacrauerat templo diuæ Catharinæ, tanquam dicare rem alienam non potuiſſet, occupare voluit: ſed continuit eius impetum pater, ne faceret: poſſeſſionem enim ſemel ſacris dicatam, alienari aut in alios vſus verti noluit. Anno ætatis ſuæ quarto & vigeſimo ante arcem Zuencam prope Eliſtrum, quæ eſt diœceſis Mersburgenſis, ſagitta traijcitur, octauo die poſt epiphaniam, anno M. CCC. XV. Sepelitur prope matrem in Cella veteri. Legauit autem ei monaſterio, 1315.
ſuo matriſque nomine Ruſpam oppidum.

FRIDERICVS III. GRAVIS.

FRIDERICVS Turingiæ Landgrauius, Marchio Oſterlandiæ & Miſniæ, dominus ditionis Pleiſſenſis, Friderici Fortis II. filius, ex Elizabeta Arnshaugia natus Gothæ, M. CCC. X. ab exilitate corporis dictus Macer: à morum ſeueritate, GRAVIS.

Fridericus Grauis Landgrauius Turingiæ. Viuente patre ei deſpondetur Ioannis Boemiæ Regis filia: quæ primùm Dreſdam, deinde Vuartburgum ducta, & in gynæceo honeſtè habita, poſt ſextum annum ad parentes remittitur: cuius dimiſſionis cauſa, poſtea explicabitur. Duxit autem MECHTILDIM Ludouici IV. Bauari Imperatoris filiam, anno M. CCC. XXIX. ex ea genuit FRIDERICVM IV. qui in albis (vt ait ſupplementum Lamberti) deceſsit, SIGISMVNDVM FRIDERICVM V. BALDASAREM, LVDOVICVM, VILHELMVM filios. ELIZABETAM nuptam Friderico Burggrauio Noribergico: BEATRICEM magnam ſacerdotem Suſelicenſem, quæ ad grandem ſenectam peruenit. ANNAM item & CLARAM gemellas quæ Suſelicij educabantur, ætate puerili defunctæ. *Friderici adoleſcentia* Adoleſcenti FRIDERICO annorum quindecim, matris conſilio tutor lectus eſt HENRICVS Comes Suarceburgius, cuius in patré ſingularis obſeruantia & fides extiterat. Brandeburgici primùm incipiunt viduæ eſſe moleſti: qui cùm incurſiones facerent in eius ditionem, Suarceburgius milite conſcripto ad eos repellendos in Luſatiam proficiſcitur. Caſtra cùm fixiſſet ad arcem quandam, ante tentoriũ conſilia cum ſuis contulit: in quos confertim miſſilia iacientes hoſtes, ictu ſagittæ ſolũ eum in humero feriunt aduerſum: quo vulnere cum eadem luce obiiſſet, re infecta cæteri diſcedunt. *Henrici Schuarceburgij mors* Eo defuncto, Henricus, Voctus Plauenſis ſubſtituitur, egregio animo conſilioq; vir: is Brandeburgicos continuit, & fines prouinciarum, quibus Boëmiam & Halsiam attingunt, præſidiis muniuit, vt impunitatem latrocinandi tolleret: cùm eſſet in tota gubernatione iuſtus, ſtrenuus, & prudens, amabatur ab omnibus plurimùm. Vualdemaro Brandeburgico ſine hæredibus defuncto, Ludouicus Imperator, Ludouicum filium ſuum, quia Romæ natus erat, cognomento Romanum, ei populo Principem conſtituit: qui cùm adhuc planè adoleſcens eſſet; mandat Imperator FRIDERICO, vt eum ſua auctoritate populis commẽdet. *Friderici auctoritas.* Is igitur vt eum dominum ſalutent atq; ſuſcipiant, eiq; obſequiũ polliceantur, partim minis, partim auctoritate efficit. Fuit ex hoc facto natum bellum, de quo non eſt huius loci dicere.

Bellum Drifurtinum in Turingia. Rebus vndique quietis, FRIDERICVS & HERMANVS fratres, qui Drifurtum & Spangebergum tenebant, res nouas moliuntur in Turingia: qui ex Herciniis, & Vueſtualis collecta latronũ manu, prædabundi Sonnebornam & Gotham vſq; perueniunt. Gothæ tum erat FRIDERICVS, & ELIZABETA mater ipſius: qbus non paruum terrorẽ incutit facinoroſa hominũ audaciſsimorũ violẽtia. Turingiã autẽ gubernabat, honeſti generis atq;

atque nominis antiqui, Fridericus Vuangenhemius: qui vt & adoleſcentem Principem, & viduam tueretur: raptim aliquot equites Gotham deducit: & reliquis præfectis, vt quamprimum ſibi ſint præſto, per literas ſignificat: qui nihil morati milite tumultuario Gotham veniunt: delectuque ciuium habito, in Driſurtinos mouent; Hercinios & Vueſtualos in fugam primo inſultu coniiciunt. Tumultus auctores à ſuis aſſeclis deſerti capiuntur, Driſurtini fratres, item Hartenbergij & Sondrenſes nobiles, tum alij ſeptem eorum complices, & tres fratres de familia dicti Cunemundi: hi vixerant latrociniis, & proſcripti iampridem erant. Priores Vuangenhemium ducuntur, ne in eos animaduerteretur graviore ſupplicio: reliqui ſeptem onerati pedicis vehuntur Gotham; lataque in eos ſententia capitali, cathenis ferreis ſuſpenduntur. Mater Cunemundorum, vt filios liberaret, ſupplex erat Landgrauio: cui cùm ſpes veniæ nulla oſtenderetur, cùm duci ad ſupplicium filios videret; eis miſera mater valedicens, lacrimas ſanguinolentas emiſit, vt annales Turingici teſtantur. Driſurtini ſe redimunt grandi pecunia, & mulctantur parte ditionis: in qua diſtribuenda Berungum maius, mandato viduæ Principis, Vuangenhemio traditur, propter virtutem: qui fratres illos capiens, & eorum fugitiuas reliquias ad Vuiram vſque perſequens, magnum à patria auerterat periculum.

Frideri-cus Gravij Landgrauium Turingiæ.

Regis Boëmiæ filiam, nomine IVDITHAM deſponſam fuiſſe FRIDERICO modò dictum eſt: quam etiam in Miſniam Regina mater eſt Dresdam vſque ſecuta. Deferebantur abſentes Regina & Ioannes præpoſitus Viſegradenſis, tanquam obſtarent Regi in exigendis tribuendis: quamobrem fundos dotales Reginæ oppignerat, & Ioannem coniicit in vincula: qui elapſus è cuſtodia ad Fridericum in Miſniam ſupplex confugit: literisque eius regi tandem reconciliatur, & augetur honoribus. Boemus cùm in Italiam exercitum, euocatus à Brixianis, duxiſſet: ibique feliciter ageret, & in Inſubribus atq; Hetruſcis contra factionem Gibellinam, quam omnibus vndique viribus pellebat, victoriam obtineret: ne eius potentia Imperio noceret, atque ſuis quaſi luminibus obſtrueret, Ludouicus Imperator, finitimos regno eius Principes in eum concitat. Othoni Auſtriaco perſuadet, vt ab eo repetat Carinthiam; quæ ſe inſciente ab Henrico, in Ioannem filium Regis, non potuerit transferri: cum FRIDERICO autem Landgrauio agit, vt nuptias cum Regis filia reſcindat.

Bohemi in bello Italico felicitas.

Cauſa repudij Iudithæ Bohemæ.

Hic

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ. Bohemi vindicta.

Hic ne gratiam Imperatoris amitteret, admonitus paterno exemplo, quàm difficilis recuperatu eſſet: puellam virginem in Boemiam remittit, & cum filia Imperatoris nuptias Noribergæ celebrat. Boemus ex Italia reuerſus nihil prius habet, quàm vlciſci Fridericum, qui ſuam affinitatem repudiauerat, & filiæ illuſerat: cui pater digniorem generum eligens, eam deſpondit Ioanni Regis Galliæ filio, qui Philippo patri ſucceſsit: mox exercitu comparato, inuadit in Luſatiam ſuperiorem: Gorlitium oppidum, quod tum in Friderici poteſtate erat, occupat. facto etiam cum præfectis Friderici leui prælio, quidquid ademptū à regno oppignaratumve erat, id omne recuperat, expulſis poſſeſſoribus atque præfectis alienis. Cùm tanto ſucceſſu vbique vteretur: FRIDERICVS domeſticis motibus atque bellis impeditus, amiſſa reparare non potuit: quæque antè & à Brandeburgico, & iam à Boemo erepta ſunt, nunquam in poſterum fuerunt reſtituta.

Bellum Moguntinum.

Circa ea tempora graue bellum fit inter BALDVINVM & HENRICVM Antiſtites Moguntinos à diuerſis factionibus electos: Henrico fauebat Romanus Pontifex, & fauebant Erfurdiani: Sacerdotibus igitur aduerſæ partis, ſacris interdicitur, & captiuis, grandia redemptionis præmia imponuntur. Cum Balduino faciebat Imperator, & vicini Principes: eius igitur rogatu, & mandato Imperatoris, Landgrauius Mittelhuſiam conuentum indicit: Erfurdianos, tanquam in Sacerdotes iniurios condemnare publico iudicio ſtatuit. Cognito eius aduentu, ciues non vt actores accedunt ad decernendam cauſam; ſed vt hoſtes adſunt, & Principem armis loco depellunt. Qua motus iniuria, multis eorum caſtellis damna intulit, & dies ſexdecim agrum vaſtauit: quem cùm cuperent ſimili modo lædere, ab eius præfectis non ſemel, peſsimè ſunt accepti. Quamobrem muneribus ſibi conciliant Vinarienſem, Kefferobergium, Bichlingium, Glichenſem, Rotenburgium Comites: qui plus detrimenti acceperunt à milite Friderici, quàm emolumenti ceperant è præmiis Erfurdianorum. nam Miſnenſium, Oſterlandorum, Vodlandorum equites in eorum agros prædabundi immiſsi ſunt: quamobrem illa amicitia diuturna non fuit; & ab Erfurdianorum ſocietate Comites ſtatim reſilierunt. Non deſtitere tamen ab incœpto Erfurdiani: conſcriptoque externo equitatu, lectoque ex oppidis & agris milite, Duce Henrico Blanchenhemio, inuadunt iuſto exercitu & Landgrauii & Comitum ditionem, circa Bodelſtetam, Neumarcham, Gotham, Tungesbruccam: pagos villasque incendunt

Bellum Friderici cum Erfurdianis.

atque

atque diripiunt: Cranichueldam oppidum Comitis Suarceburgij cremant: in quo etiam, quia ſubitum & inopinatum incendium erat, homines ſexaginta periere. Landgrauius & Comites petulantiam illá acerbo animo ferentes, ne amplius tanta illis progrediendi via pateret, aut concederetur facultas, prohibent. Indicitur conuentus Reinhardbornam: cui interfuere præter nobilitatem, Henricus Landgrauius Haſsiæ, & Henricus Dux Saxoniæ: Comites, Hennebergius, Suarceburgius, Bichlingius, Honſtenius, Stolbergius, Keffernbergius, Glichenſis, & Bernceburgius. In eo conuentu agitur de communi concordia: neue quis Principis aduerſarijs, qui eſſent ſimiliter patriæ, & ideo ſingulorum ciuium hoſtes, aut commeatum, aut pecuniam, aut auxilium præberet, neque per ſe, neque per eos, in quos ius poteſtatemque aliquam haberet: ſecus qui faceret, hoſtis loco haberetur. qui conſenſus terruit multos, ne quid hoſtile cogitarent aut molirentur, præſertim Erfurdianos. *Fridericus Grauis Landgrauius Turingiæ.* *Conuentus Reinhardborni.*

FRIDERICVS pace publica facta animi cauſa interfuit ludis equeſtribus Pegæ in Oſterlandia: in quibus ferro per ſellam transmiſſo, corpus eius non leuiter læſum eſt: alij ſecundum pectus ſauciatum ſcuto traiecto ſcribunt. *Ludi Martiales Pegæ.*

Illo tempore diſsidebant fatalibus, vt apparet, inimicitiis, EDOVARDVS VI. Angliæ, & PHILIPPVS Franciæ Rex cognomento Pulcher: quorum vterque externis Principum Germanorum præſidiis bellum adornabat: vterque ortum ſuum à Germanis, & mutua fœdera antiqua commemorabat: Philippus Regem Boëmum Rodolfi Imperatoris filium, ad ſuas partes allicit: nec non ei militat Rodolfus II. Dux Saxoniæ Elector. Landgrauius cupiditate laudis ſtimulatus, non abnuente ſocero Imperatore, in caſtra Anglica proficiſcitur, cum delecta Miſnenſium & Turingorum manu. Multi inde ex nobilitate equeſtria inſignia deportabant: quæ cùm ad ipſum quoque Principem deferri Rex mandaret: à nullo accepturum ſe ea dixit, niſi ab eo, quem ſciret hoſtis conſpectum nunquam fugiſſe. Cùm rogaretur, vt proferret nomen talis viri; Fridericum Vuangenhemium familiarem ſuum digito monſtrauit: qui mox regio iuſſu, inſpectante exercitu, inſignia ei contulit de more, gladium inauratum, baltheum, calcaria, phaleras: quibus acceptis ſacra publica facta ſunt, quibus Regi ornamentis eiuſmodi aſtans, interfuit. Transactis tribus menſibus in caſtris Anglicis, ad ſuos Rege ſalutato redire deſtinat: à quo honorificè dimittitur: nec multi ex eius comitatu ſunt deſiderati. *Bellum inter Anglos & Gallos.*

Iſena-

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.
Bohemi vindicta.

Hic ne gratiam Imperatoris amitteret; admonitus paterno exemplo, quàm difficilis recuperatu eſſet: puellam virginem in Boemiam remittit, & cum filia Imperatoris nuptias Noribergæ celebrat. Boemus ex Italia reuerſus nihil prius habet, quàm vlciſci Fridericum, qui ſuam affinitatem repudiauerat, & filiæ illuſerat; cui pater digniorem generum eligens, eam deſpondit Ioanni Regis Galliæ filio, qui Philippo patri ſucceſsit: mox exercitu comparato, inuadit in Luſatiam ſuperiorem: Gorlitium oppidum, quod tum in Friderici poteſtate erat, occupat. facto etiam cum præfectis Friderici leui prælio, quidquid ademptũ à regno oppigneratumve erat, id omne recuperat, expulſis poſſeſſoribus atque præfectis alienis. Cùm tanto ſucceſſu vbique vteretur: FRIDERICVS domeſticis motibus atque bellis impeditus, amiſſa reparare non potuit: quæque antè & à Brandeburgico, & iam à Boemo erepta ſunt, nunquam in poſterum fuerunt reſtituta.

Bellum Moguntinum.
Bellum Friderici cum Erfurdianis.

Circa ea tempora graue bellum fit inter BALDVINVM & HENRICVM Antiſtites Moguntinos à diuerſis factionibus electos: Henrico fauebat Romanus Pontifex, & fauebant Erfurdiani: Sacerdotibus igitur aduerſæ partis, ſacris interdicitur; & captiuis, grandia redemptionis præmia imponuntur. Cum Balduino faciebat Imperator, & vicini Principes: eius igitur rogatu, & mandato Imperatoris, Landgrauius Mittelhuſiam conuentum indicit: Erfurdianos, tanquam in Sacerdotes iniurios condemnare publico iudicio ſtatuit. Cognito eius aduentu, ciues non vt actores accedunt ad decernendam cauſam; ſed vt hoſtes adſunt, & Principem armis loco depellunt. Qua motus iniuria, multis eorum caſtellis damna intulit, & dies ſexdecim agrum vaſtauit: quem cùm cuperent ſimili modo lædere, ab eius præfectis non ſemel, peſsimè ſunt accepti. Quamobrem muneribus ſibi conciliant Vinarienſem, Keffernbergium, Bichlingium, Glichenſem, Rotenburgium Comites: qui plus detrimenti acceperunt à milite Friderici, quàm emolumenti ceperant è præmiis Erfurdianorum. nam Miſnenſium, Oſterlandorum, Vodlandorum equites in eorum agros prædabundi immiſsi ſunt: quamobrem illa amicitia diuturna non fuit; & ab Erfurdianorum ſocietate Comites ſtatim reſilierunt. Non deſtitere tamen ab incœpto Erfurdiani: conſcriptoque externo equitatu, lectòque ex oppidis & agris milite, Duce Henrico Blanchenhemio, inuadunt iuſto exercitu & Landgrauii & Comitum ditionem, circa Bodelſtetam, Neumarcham, Gotham, Tungesbruccam: pagos villasque incendunt

atque

atque diripiunt: Cranichueldam oppidum Comitis Suarceburgij cremant: in quo etiam, quia ſubitum & inopinatum incendium erat, homines ſexaginta periere. Landgrauius & Comites petulantiam illá acerbo animo ferentes, ne amplius tanta illis progrediendi via pateret, aut concederetur facultas, prohibent. Indicitur conuentus Reinhardbornam: cui interfuere præter nobilitatem, Henricus Landgrauius Haſsiæ, & Henricus Dux Saxoniæ: Comites, Hennebergius, Suarceburgius, Bichlingius, Honſtenius, Stolbergius, Keffernbergius, Glichenſis, & Berneburgius. In eo conuentu agitur de communi concordia: neue quis Principis aduerſarijs, qui eſſent ſimiliter patriæ, & ideo ſingulorum ciuium hoſtes, aut commeatum, aut pecuniam, aut auxilium præberet, neque per ſe, neque per eos, in quos ius poteſtatemque aliquam haberet: ſecus qui faceret, hoſtis loco haberetur. qui conſenſus terruit multos, ne quid hoſtile cogitarent aut molirentur, præſertim Erfurdianos. *Fridericus Grauis Landgrauius Turingiæ.* *Conventus Reinhardborni.*

FRIDERICVS pace publica facta animi cauſa interfuit ludis equeſtribus Pegæ in Oſterlandia: in quibus ferro per ſellam transmiſſo, corpus eius non leuiter læſum eſt: alij ſecundum pectus ſauciatum ſcuto traiecto ſcribunt. *Ludi Martiales Pegæ.*

Illo tempore diſsidebant fatalibus, vt apparet, inimicitiis, EDOVARDVS VI. Angliæ, & PHILIPPVS Franciæ Rex cognomento Pulcher: quorum vterque externis Principum Germanorum præſidiis bellum adornabat: vterque ortum ſuum à Germanis, & mutua fœdera antiqua commemorabat: Philippus Regem Boëmum Rodolfi Imperatoris filium, ad ſuas partes allicit: nec non ei militat Rodolfus II. Dux Saxoniæ Elector. Landgrauius cupiditate laudis ſtimulatus, non abnuente ſocero Imperatore, in caſtra Anglica proficiſcitur, cum delecta Miſnenſium & Turingorum manu. Multi inde ex nobilitate equeſtria inſignia deportabant: quæ cùm ad ipſum quoque Principem deferri Rex mandaret: à nullo accepturum ſe ea dixit, niſi ab eo, quem ſciret hoſtis conſpectum nunquam fugiſſe. Cùm rogaretur, vt proferret nomen talis viri; Fridericum Vuangenhemium familiarem ſuum digito monſtrauit: qui mox regio iuſſu, inſpectante exercitu, inſignia ei contulit de more, gladium inauratum, baltheum, calcaria, phaleras: quibus acceptis ſacra publica facta ſunt, quibus Regi ornamentis eiuſmodi aſtans, interfuit. Tranſactis tribus menſibus in caſtris Anglicis; ad ſuos Rege ſalutato redire deſtinat: à quo honorificè dimittitur: nec multi ex eius comitatu ſunt deſiderati. *Bellum inter Anglos & Gallos.*

Iſena-

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

Leve diſsidium inter Fridericum & matrem.

Iſenacum reuerſus, & gratiis Deo publicè actis; magnifico conuiuio ſuos excipit, & domum quenque ſuam redire permittit.

Friderici pater arcem & vrbem Gothanam, cum iis, quæ ad eam præfecturam pertinerent, vxori ſuæ dum viueret legauerat: is locus opportunus viſus non eſt mulieri, præſertim ſi qua vis belli incumberet: quamobrem cum matre filius agebat, vt eo cederet: ſe ſatisfacturum ei per omnia, quibus ſibi ſatisfieri rationibus vellet. Mulier pertinax id recuſat, & ſe in ſolo, à marito ſibi aſsignato, permanſurã contendit: & primùm Berchtoldo Hennebergio Comiti, tum Erfurdianis & Molhuſiis de filij iniuria conqueritur, eosque ſolicitat: qui, vt cauſam litis inter matrem & filium tollerent, Principem ſui admonent officij: patrium teſtamentum, & pietatem erga matrem ne violet, hortantur: aliter ſi faciat, ſe ſupplicis viduæ cauſam acturos, pro viribus: honeſtius eſſe filio cedere, vel etiam de ſuo iure remittere, quàm parentem offendere, quæ non minus animi habeat ad ſua tuenda, quàm quiuis vir fortis ſit habiturus. Re cognita, Imperator ſuam auctoritatem interponit: ſeque ſcribit fore arbitrum, & ſuum expectari aduentum iubet: qui ad Fridericum veniens Vuartburgum, inter matrem primùm & filium, deinde inter generum & Erfurdianos atque Molhuſios concordiam ſancit. Elizabeta Gotham retinens, ibi vitam ſuam tranſigit.

Anno M. CCC. XXXII. FRIDERICVS & HERMA-

1332. NVS Comites Vinarienſes ad Vnſtrutam fluuium arcem in colle ædificant, Vuindelſteinam, è regione Vihæ oppidi: eam poſtea Vicelebia familia, clara & nobilis comparauit, & nunc poſsidet.

Latrocinia in Turingia.

Erant tum latrocinia multa circa Salam & Vnſtrutam fluuios: & inſimulabantur non modò nobiles, ſed etiam Eccleſiaſtici, & inprimis Gerardus Præſul Numburganus, apud quem hoſpitium graſſatoribus pateret; quiq; in eos ſuæ diœceſi vicinos, non inquireret. Mercatores, qui è Polonia, Morauia, Boëmia per Turingiam iter faciebant in Franciam, Imperatori conqueruntur, contra fidem publicam, ſuas ſibi merces eripi, viatores vinciri aut occidi. Dat igitur in mandatis Landgrauio: vt à vi exteros defendat, latrones inueſtiget eorũ luſtra aut domicilia deſtruat, damna illata negociatoribus compenſet. Numburgani & Friburgij, quia in eorum domos delata rapina deprehendebatur, eam coguntur reddere, & latrones nominare. Quod cùm trepidè & cum hæſitatione facerent, metuentes periculum: quidam oppidis cedere, & ſolum mutare adiguntur: de quibus ſuſpicio erat, eorum inſpiciuntur

ſpiciuntur domicilia, tam nobilium quàm plebis: de quibus autem conſtabat, domus & arces euertuntur.

Fridericus Grauis Lād grauius Turingiæ.

Friderici ſoror, Henrico II. Landgrauio nupta, in ſuſpicionem adulterij adducitur, accuſante eam Ludouico leuiro ſuo; & adoleſcentem producente, de familia Taluigiorum, qui odio Othonis, filij Henrici, teſtimonium criminis afferebat in mulierem honeſtam & innocentem: illa cedens accuſatoris furori, ad fratrem proficiſcitur; qua in miſeria infamiaue ſit, indicat, & auxilium petit. Haſſus vxorem ad ſe reduci poſtulat, neque ſe credere calumniis affirmat: quod cùm negaret facere Fridericus, matre præſertim impediente; accuſatur apud Imperatorem: ſed neque eius mandato remittit, quòd eam honeſtiùs diceret viuere apud fratrem, quàm apud maritum ſuſpicioſum, & in auctores infamiæ non animaduertentem.

Friderici ſoror inſimulatur adulterij.

Bellum Moguntinum.

Durauit ad id vsque tempus bellum Eccleſiaſticum, quo etiam Principes (vt fit) ſunt irretiti. BALDVINO Treuirenſi, qui Moguntinum etiam epiſcopatum ſibi vendicabat, non æqui erant Erfurdiani; qui HENRICO Firnebergio ſtudebant, & aduerſariæ partis ſacerdotes coniiciebant in vincula. Balduinus peſsimo aliquot ſeculorum exemplo, armis contendit ad epiſcopatum: & magnum in Turingiam ducit exercitum, Dulſtetam obſidet, copiarum partem maximam Vuangenheimum, & in finitima loca mittit: ſperabat enim ſe per proditionem vrbe potiturum. Comes Catilnelenbogius, qui Rhenanum adducebat ei militem, in via à Friderici præfectis interceptus capitur: miles obtruncatur, fortaſſe quòd ſine iniuria non tranſierat. Cùm Balduinus ſpe ſua fruſtratus, à ciuibus non reciperetur, eiusque fraus innotuiſſet: fretus præſentia Principum, quorum ſedecim in eius caſtris fuiſſe, annales memorant, & inprimis ſocietate Friderici Landgrauij, vrbem obſidet; nec paruam cladem locis vicinis infert. Dimicatione ad Bruletam facta, ciues multi occiduntur, nec non ex hoſtibus plurimi traiiciuntur miſsilibus: vincuntur tamen multitudine oppidani: Bruleta & horti adiacentes incenduntur: cum Balduino pax fit, & dimittuntur Sacerdotes captiui: Fridericus autem ex hoſte fit eorum ſocius atque amicus.

Bellum contra Driſurtinos.

Supra dictum eſt de fratribus Driſurtinis, quorum Fridericus ſe ſponte abdicauit imperio, & paupertatem ad piandas libidines & alia ſcelera habitu Franciſcano eſt profeſſus: Hermanus verò ad latrocinia vſitata ſe rurſus conuertit: qui cùm eſſet audaciſsimus, pacem cum eo & Moguntinus, & Haſſus, & Turingus,

Friderici Gravis Landgrauii Turingiæ.

ringus,pro ſua quiſq; parte faciebant: ipſe autem vſus calliditate, dum parceret Herciniis,interea Halſiam vexabat; dum vtriſque, incurrebat in Turingiam: omnes autem ex omnibus locis graſſatores eius amicitia & hoſpitio & auxilio vtebantur. Principes cognita hominis malitia,quanquam neuter tum temporis faciebat cum Antiſtite,coniunctis viribus eum adoriuntur, Drifurtum oppidum capiunt, arcem cibariorum inopia ad deditionem compellunt: quid de Hermano actum ſit, in annalibus non eſt expreſſum: ditio verò eius ita diſpertita eſt, vt par ius in eam ſinguli haberent: & ſi fortè bellum aut alia ſimultas inter Principes gliſceret, oppidum Drifurtum cum arce, immunitate & pace frueretur. Frater Hermani in mendicantium ſecta obiit Iſenaci.

Bellum Friderici Nebranum.

Drifurtinorum calamitate nihil moti Nebrani, quorum in Grimentala ad fluuium Vnſtrutam oppidum in monte lapidoſo ſitum eſt, Friderico repugnant: cauſam & auctorem rebellionis non inuenio. Princeps ad obſidendum oppidum profectus, cùm aliquandiu moram ad id traxiſſet, à ciuibus per ludibrium irridetur: quamobrem indignatione accenſus, iniecto igne totum oppidum cremat, & arcem oppugnat: præſidiarij ad reſiſtendum facti imbecilliores, vitam paciſcuntur, arcem tradunt.

Bellum Friderici contra Vinarienſem.

Erat in Friderico nihil molle aut leue, ſed ingenium placidum & ſimplex: neque ſeſe efferebat aut dignitate aut opibus, quibus tamen florebat: quamobrem eum contemnebant quidam adoleſcentes, qui in paternis bonis luxuriabantur: inter quos erat Hermanus Comes Vinarienſis;qui per Erfurdiam euntem, leuitate verborum de theatro, in quo choreas ducebat, Principem inceſsit: & Guntherus Suarceburgius, qui ſe nihil moueri eius auctoritate, iactitauit. Fridericus vt ipſorum compeſceret proteruam inſolentiam, fœdus cum Erfurdianis inire ſtatuit: qui in id cupidè conſentiunt,propterea quòd finitima eſſet eorum ditio: neque ſine incommodo ſuo, poſſet bellum geri cum Comitibus. Conditiones ſcribuntur eiusmodi, vt oppida & arces Comitũ propriæ ſolo complanarẽtur:quæ verò feudales eſſent, ex integræ poſsiderẽtur à Landgrauio:præda cõmunis eſſet. Initio belli Bobenſtetũ, Hardislebia, Breitenheida, Ottirslebia, Vuicelebia, Kirchema, Vueſthuſia, euertuntur: præfecti eorum ducuntur captiui: & in Vueſthuſia ipſe pincerna capitur. Altero anno Fidelhuſam,& Vuippicham deſtruunt:deinde Heſelcram, tum

tum Viham arcem occupant, oppidum incendunt: Vuolſerslebiam & Grishemium capta demoliuntur. Deinceps obſidetur Dornbergum: quod cùm æquare ſolo decreuiſſent, vt cætera caſtella, Landgrauius prohibuit: qua de cauſa Erfurdiani obſidionem relinquunt, & ſuum militem abducunt. Fridericus capit Dornbergum, & præſidium imponit: Erfurdiani Tundorfum, & id muniunt præſidio.

Friderica cum Grauâ Landgrauium Turingiæ.

Suarceburgius cùm hæc fieri cerneret in ditione Vinarienſis, conſcius ſibi temeritatis, & imminere eadem ſuis ſubditis intelligens, iniuriam prius infert: & eodem modo vexat populos Landgrauij, & caſtella atque pagos Erfurdianorum. Habito igitur inter Landgrauium & ſocios conſilio, itur in eam ſententiam: vt Arenſtadium, præcipuum Comitis oppidum ad Hieram obſideatur. Comparandis ad id inſtrumentis & operibus opportunis reliquum hiemis conſumitur. Ineunte igitur tertij anni, quo id bellum durauerat, vere, exercitus mœnibus adhibetur, lapides & miſsilia in ſumma tectorum conijciuntur, & vrgetur quotidie acrius oppugnatio. Oppidum ſi caperetur, cùm conſeruare Princeps de ſuorum conſilio vellet, Erfurdiani ex conditionibus propoſitis delere cuperent, magna excitatur diſcordia: cumque ſuam quiſque ſententiam pertinaciter defenderet, ab oppido diſceditur. Singulis ad ſua redeuntibus, qui paulò antè victi propemodum videbantur, iam victoribus inſultare cœperunt, Arenſtadium enim liberatum, & penè obſeſſa Erfurdia eſt. Suarceburgus enim audita diſſenſione, ſuos adhortabatur ad inſequendos oppidanos: & quia diſceſsiſſe Landgrauium intellexerat, ad foſſam & mœnia vſque Erfurdiæ adequitabat: prouocando obiiciens illis temeritatem & ignauiam. Langrauius, qui nondum ad ſextum ab vrbe lapidem cum exercitu progreſſus erat, & literis & nunciis per multas preces reuocatur: vt ſimultatis immemor, ſociis laborantibus primo tempore ſuccurreret: nec hoſtem tanta inſolentia, penè in conſpectu ſuo vti pateretur, quem turpius foret laceſsiuiſſe, quàm non repuliſſe fortiter. FRIDERICVS placatus, vt erat facilis, iubet nunciare ſociis, vt infracto ſint animo: & ſtatim agmen conuertit, quod cùm procedere in ſui auxilium audirent Erfurdiani, lætitia exultare, & mœnibus confertim erumpere, & hoſtem animosè inſequi. Ad Egenſtadium in inſidiis equitem collocarat Comes: ad quem locum cùm oppidanos ſimulata fuga allexiſſet: ſubitò renouatum prælium eſt, & pugnatum ex vtraque parte animis ardentibus. Erfurdiani quamuis feſſi, tamen ſtationem tuebantur: quibus opportuniſsimo tem-

Bellum Friderici cum Schuarceburgio.

Fridericus Grauij Lãd grauius Turingiæ. Capitiuitas Schuarceburgiorum.

mo tempore cum recentibus copiis Princeps adeſt. Suarceburgiana acies ſtatim inclinata, & in fugam prolapſa eſt: Guntherus & Henricus, pater & filius capiuntur, cum ſociis nobilibus, qui è media acie ſtatim ablegantur Erfurdiam: hoſtes fugientes palantesque vſque ad Arenſtadij mœnia cæduntur. Landgrauius ſuis imperat, vt ſe colligant & quieſcant: & fortibus aliquot viris præmia & aurea ornamenta diſtribuit. Arenſtadianis perturbatis, & de ſua ſalute propter captos Comites admodum dubiis; Comes Firnbergius, Henrici Moguntini Antiſtitis frater, tanquam cœlo delapſum numen adeſt, qui in auxilium Suarceburgij non ſatis properarat celeriter. Oppido receptus non animaduertentibus hoſtibus, videns Landgrauium & ſocios eius ſecuros, confirmatis ciuibus, repente eruptionem facit: nouum redintegratur prælium, feſſumque militem adortus recens, inopinatum paratus, facile eſt ſuperior. Cæduntur ex Friderici exercitu, tres ſummæ auctoritatis viri, Vuecelo Storius, Henricus Eroldishuſius, Ditericus Denſtedius: fuiſſentque cæſi aut capti ad vnum omnes, niſi caſus mirabilis impediiſſet hoſtium victoriam. Delatum erat in vrbem, ab iis, qui Suarceburgios captiuos adduxerant; multos ciuium eſſe occiſos, magnam partem vulneratos. Montis igitur Petrini abbas carpenta mittit, quibus eorum corpora imponerentur, quorum maiores in ſuo templo ſepulchra habebant: iis ſe ciues aliquot adiungunt, qui vulneratos & in viis ſemianimes, vnà aſportarent: erant carpenta ſedecim, ante quæ more militari fidicen & tympaniſta incedebat. Viſis his Firnbergius terretur, quia claſsicum cani, ac recentia aduentare auxilia ſuſpicatus eſt: itaque trepidus ac præceps ſe intra mœnia recipit, & victoriam iam partam è manibus inconſultò dimittit. Ita enim iudicabant plerique, depugnatum fuiſſe, illo campo cum hoſtibus præſentibus: niſi fortunæ iniquitas gloriæ Firnbergij inuidiſſet; & conſeruatum voluiſſet Landgrauium: qui ita erat ictibus telorum mulctatus, vt neque cubaret neque ſederet ſine cruciatu, nec integro menſe de lecto ſurgeret, corpusque liuidum diu circumferret. Comites Suarceburgij, quos captos eſſe diximus, Vinarienſem appellabant, vt ſe redimeret: eius enim gratia ſe in diſcrimen fortunarum vitæque veniſſe. id graue admodum illi accidebat: nam & ſociorum dolebat vicem, quibus deberi gratiam nouerat: & ſuis ingemiſcebat calamitatibus, qui penè omni ditione deuaſtata, ad inopiam redactus erat; necdum cum Landgrauio & Erfurdianis bellum deſierat.

Firnbergius ſuppetias fert Schuarceburgiis.

Fridericus vulneratus.

deſierat. Itaque adactus neceſsitate extrema de compoſitione agit; ſed nullum à Friderico accipit clemens reſponſum, qui dicebat ſe aut amiſſurum omnia, aut effecturum, vt ſibi parêret abſque contumacia. Durior etiam Princeps erat quàm natura ipſius poſtulabat, inſtinctu Erfurdianorum: qui deleta vicinorum potentia, ſuam videbant creſcere: & per ſe vulgus ſuperbum & inexorabile eſt rebus proſperè ſuccedentibus. *Fridericus Landgrauius Turingiæ Vinarienſi de pace componenda non agit.* Vinarienſis cauſam ſuſcipiunt cognati & amici eius, qui precibus animum irati Principis mitigant. Hermanus igitur ſupplex Landgrauium adit: idem facit Fridericus frater eius: amboque genibus prouoluti veniam petunt, ſe fortunasque ſuas eius clementiæ permittunt. Landgrauius verbis caſtigans alterius leuitatem, qui Principis ſui famæ non pepercerat: alterius temeritatem, qui fratrem ſecutus erat: adimit eis Orlemundam, ab Orlæ oſtio dictum oppidum, quod ſibi retinet: & Zimmeram, quam tradit Erfurdianis: reliquas arces & oppida reſtituit ipſis quóad viuant: poſt vtriusque verò mortem, comitatum Vinarienſem ſibi poſteriſq; ſuis adiudicat. Suarceburgius etiam cum filio dimittitur. actum hoc eſt anno M. CCC. XLIV. 1344.

Altero anno equeſtre certamen exercetur Iſenaci: ad quod 1345. multi è nobilitate propter laudis cupiditatem confluxerant, plerique vocati erant. quibus omnibus ampliter & benignè acceptis, laudem liberalitatis Princeps ſibi augebat; qui in eodem certamine etiam fortitudinis lucrifecerat. *Ludi Martiales Iſenaci.*

Eodem in conuentu mater Landgrauij auctor erat, vt Comitis Hennebergij filia nepoti ſuo natu maiori traderetur: quia inprimis mores puellæ probabat, nec erant contemnendæ Hennebergij opes: verùm cùm de dote conuenire non poſſent; ea deliberatio in aliud tempus reiicitur. Hennebergius neſcio quibus vſus conſultoribus, non ſolùm illuſtrem affinitatem repudiabat: verùm etiam Suarceburgium hoſtem Friderici adiuuabat. Recurritur igitur confeſtim ad obſidionem Arenſtadij: cumque auxilia Hennebergius miſſurus eſſet Suarceburgio, Landgrauius eum auocat; dictoque die ac loco in arce Vuaſſenburgo cum eo congreditur, & conditiones de nuptiis firmat. *Obſidio Arnſtadij.* Cùm difficile oppugnatu videretur Arenſtadium: ne nihil interim ageretur, ſociis Erfurdianis Fridericus mandat, vt agris villiſque vaſtitatem inferant, arces oppidaque expugnent. *Aldenburgum captũ.* Arx itaque Aldenburgum, quæ exiguo præſidio tenebatur, ipſis Bacchanalibus capitur: in ea qui primo impetu cæſi non ſunt, Erfurdiam miſſi, gladio feriuntur. Eodem menſe Rudelſtadium oppidum diripiunt & *Rudelſtadij direptio.*

 unt &

Fridericus Grauii Lãdgrauius Turingiæ. Captiuitas Schuarceburgiorum.

mo tempore cum recentibus copiis Princeps adeſt. Suarceburgiana acies ſtatim inclinata, & in fugam prolapſa eſt: Guntherus & Henricus, pater & filius capiuntur, cum ſociis nobilibus, qui è media acie ſtatim ablegantur Erfurdiam: hoſtes fugientes palanteſque vſque ad Arenſtadij mœnia cæduntur. Landgrauius ſuis imperat, vt ſe colligant & quieſcant: & fortibus aliquot viris præmia & aurea ornamenta diſtribuit. Arenſtadianis perturbatis, & de ſua ſalute propter captos Comites admodum dubiis; Comes Firnbergius, Henrici Moguntini Antiſtitis frater, tanquam cœlo delapſum numen adeſt, qui in auxilium Suarceburgij non ſatis properarat celeriter. Oppido receptus non animaduertentibus hoſtibus, videns Landgrauium & ſocios eius ſecuros, confirmatis ciuibus, repente eruptionem facit: nouum redintegratur prælium, feſſumque militem adortus recens, inopinatum paratus, facile eſt ſuperior. Cæduntur ex Friderici exercitu, tres ſummæ auctoritatis viri, Vuecelo Storius, Henricus Eroldishuſius, Ditericus Denſtedius: fuiſſentque cæſi aut capti ad vnum omnes, niſi caſus mirabilis impediiſſet hoſtium victoriam. Delatum erat in vrbem, ab iis, qui Suarceburgios captiuos adduxerant; multos ciuium eſſe occiſos, magnam partem vulneratos. Montis igitur Petrini abbas carpenta mittit, quibus eorum corpora imponerentur, quorum maiores in ſuo templo ſepulchra habebant: iis ſe ciues aliquot adiungunt, qui vulneratos & in viis ſemianimes, vnà aſportarent: erant carpenta ſedecim, ante quæ more militari fidicen & tympaniſta incedebat. Viſis his Firnbergius terretur, quia claſsicum cani, ac recentia aduentare auxilia ſuſpicatus eſt: itaque trepidus ac præceps ſe intra mœnia recipit, & victoriam iam partam è manibus inconſultò dimittit. Ita enim iudicabant plerique, depugnatum fuiſſe, illo campo cum hoſtibus præſentibus: niſi fortunæ iniquitas gloriæ Firnbergij inuidiſſet; & conſeruatum voluiſſet Landgrauium: qui ita erat ictibus telorum mulctatus, vt neque cubaret neque ſederet ſine cruciatu, nec integro menſe de lecto ſurgeret, corpuſque liuidum diu circumferret. Comites Suarceburgij, quos captos eſſe diximus, Vinarienſem appellabant, vt ſe redimeret: eius enim gratia ſe in diſcrimen fortunarum vitæque veniſſe. id graue admodum illi accidebat: nam & ſociorum dolebat vicem, quibus deberi gratiam nouerat: & ſuis ingemiſcebat calamitatibus, qui penè omni ditione deuaſtata, ad inopiam redactus erat; necdum cum Landgrauio & Erfurdianis bellum deſierat.

Firnbergius ſuppetias fert Schuarceburgijs.

Fridericus vulneratus.

deſierat. Itaque adactus neceſsitate extrema de compoſitione agit: ſed nullum à Friderico accipit clemens reſponſum, qui dicebat ſe aut amiſſurum omnia, aut effecturum, vt ſibi parêret abſque contumacia. Durior etiam Princeps erat quàm natura ipſius poſtulabat, inſtinctu Erfurdianorum: qui deleta vicinorum potentia, ſuam videbant creſcere: & per ſe vulgus ſuperbum & inexorabile eſt rebus proſperè ſuccedentibus. Vinarienſis cauſam ſuſcipiunt cognati & amici eius, qui precibus animum irati Principis mitigant. Hermanus igitur ſupplex Landgrauium adit: idem facit Fridericus frater eius: amboque genibus prouoluti veniam petunt, ſe fortunasque ſuas eius clementiæ permittunt. Landgrauius verbis caſtigans alterius leuitatem, qui Principis ſui famæ non pepercerat: alterius temeritatem, qui fratrem ſecutus erat: adimit eis Orlemundam, ab Orlæ oſtio dictum óppidum, quod ſibi retinet: & Zimmeram, quam tradit Erfurdianis: reliquas arces & oppida reſtituit ipſis quóad viuant: poſt vtriuſque verò mortem, comitatum Vinarienſem ſibi poſteriſq; ſuis adiudicat. Suarceburgius etiam cum filio dimittitur. actum hoc eſt anno M. CCC. XLIV. 1344.

Frid[illegible] cum Land[illegible] gio Vinarienſi de [illegible] [illegible] agit.

Altero anno equeſtre certamen exercetur Iſenaci: ad quod multi è nobilitate propter laudis cupiditatem confluxerant, plerique vocati erant. quibus omnibus ampliter & benignè acceptis, laudem liberalitatis Princeps ſibi augebat; qui in eodem certamine etiam fortitudinis lucrifecerat. 1345.

Ludi Martiales Iſenaci.

Eodem in conuentu mater Landgrauij auctor erat, vt Comitis Hennebergij filia nepoti ſuo natu maiori traderetur: quia inprimus mores puellæ probabat, nec erant contemnendæ Hennebergij opes: verùm cùm de dote conuenire non poſſent; ea deliberatio in aliud tempus reiicitur. Hennebergius neſcio quibus viſus conſultoribus, non ſolùm illuſtrem affinitatem repudiabat: verùm etiam Suarceburgium hoſtem Friderici adiuuabat. Recurritur igitur confeſtim ad obſidionem Arenſtadij: cumque auxilia Hennebergius miſſurus eſſet Suarceburgio, Landgrauius eum auocat, dictoque die ac loco in arce Vuaſſenburgo cum eo congreditur, & conditiones de nuptiis firmat. Cùm difficile oppugnatu videretur Arenſtadium: ne nihil interim ageretur, ſociis Erfurdianis Fridericus mandat, vt agris villiſque vaſtitatem inferant, arces oppidaque expugnent. Arx itaque Aldenburgum, quæ exiguo præſidio tenebatur, ipſis Bacchanalibus capitur: in ea qui primo impetu cæſi non ſunt, Erfurdiam miſsi, gladio feriuntur. Eodem menſe Rudelſtadium oppidum diripiunt &

Obſidio Arnſtadij.

Aldenburgum captũ.

Rudelſtadij direptio.

Fridericus Grauis Landgrauius Turingiæ. unt & incendunt: delent etiam reliquias Heſeleræ & Vihæ, quas eſſe inflammatas antea diximus. nam Vinarienſis non immeritò ſuſpectus erat, vt poſtea cognitum eſt. Maio menſe Calam oppidum & arcem inuadunt: ibi capiuntur nobiles quinquaginta, qui fortunis, quas eò contulerant, exuuntur: arx & oppidum ſolo æquantur. Suarceburgius altero poſt hoc factum die, viginti equites Erfurdianos, qui in caſtra Friderici ituri erant, excipit: eosque ſtatim Dornburgum duci mandat, arcem ad Salam munitiſsimam. Omnem ferè ditionem Suarceburgij & Vinarienſis peruagati erant Erfurdiani; qui non leuiter dolebant captos eſſe è ſociis viros, honeſto loco natos: ideo vt terrorem Dornburgis incuterent, omnia loca circumiecta diſsipant atque incendunt: ſpem enim conceperant, Meldingium, qui id præſidium tenebat, captiuos eſſe redditurum: ideo etiam obſidionem tentant: in qua menſtruo ſpacio conſumpto, cùm multi telis ac miſſilibus cotidie læderentur, re infecta diſcedunt. de Arenſtadio nihil amplius in Annalibus legitur: ſed & eam obſidionem ſolutam diuturnitate, veriſimile eſt.

Meldingij obſidio.

Tundorſii inſtauratio. Tundorfium, quod ereptum Suarceburgio, Erfurdianis ceſſerat, denuo inſtauratur ædificiis. vicus ille nobilis eſt hiatu terræ, quæ eo in loco in profundam altitudinem deſedit, crater ampli oris, & imum occupatur aquis pellucidis, non ſtagnantibus; quæ tamen vbi exitum ſuum habeant, neſcitur. Dedit autem lacus ille prouerbio locum: nam quem Tundorfium miſſum dicunt, de eius vita actum ſignificant, quod olim nocentes in eum ſunt præcipitati.

1348. Anno M.CCC.XLVIII. cum Hennebergio demum tranſacta res eſt, cuius filia CATHARINA Iſenacum, vt Friderici filio deſponderetur, deducitur: ſponſalia facta magnificè: doti dictum fuerat Coburgum Franciæ montanæ oppidum, cum arcibus oppidisque ad eam præfecturam pertinentibus. Quod cùm tradendum genero ex pacto eſſet, cauſas quibus ſe excuſaret repetit: Princeps iratus filiam ei domum remittit, & grauiter accuſat imprudentiam. Hennebergius, qui præuiderat non æquo animo laturum Principem, arma tacitè parat, & bellum anticipat: quod cùm in aliena ditione geri minore ſuorum clade putaret; ſuperata ſylua Turingica, quam antiquitus Semanam fuiſſe autumant, oppidum Creuceburgum oppugnare ſtatuit: vt vicinum Vuartburgo præſidium tenens, magis vrgeret Landgrauium, & eius actiones minùs illum fallerent. Præmittit igitur exploratorem, qui altitudinem foſſæ & mœniorum Creuceburgi fu-

Bellum Friderici cum Hennebergico.

gi fu-

gi funibus metiatur: vt ad eam menſuram ſcalis confectis, furtum conſcenderet mœnia. Id oppidani cùm fieri deprchenderent, diſsimulato indicio, foſſam faciunt profundiorem; & cuſtodias in ea noctu diſponunt. Hoſtium aduentum tenebris nocturnis cuſtodes produnt, & in oppidum ſe recipiunt. Hennebergius ſcalas admouet, quæ cùm ad pinnas non pertingerent, ſe eſſe deluſum intelligit. Oppidani de muro tela & ſagittas confertim mittebant: veriti enim inſidias, egreſsi non ſunt: luce autem orta, ex fractis galeis & armis relictis hoſtes non paucos transfixos occiſoſque colligebant: ſed ne quod ſignum indicium ue extaret, cæſos omnes ſecum deportauerant. Spe potiundi oppidi penè certa deiectus, ſuburbium cremat: vinctos ſecum quoſcunque deprehenderat, abducit. Fidebat autem ſiluæ propinquæ latebris & perfugio. Quamuis hoc initio non ſucceſſerat, tamen incœpto non deſiſtit: ſed in arcem Scharfenbergam, quam condiderat & poſſederat primùm familia Cobenſtadiorum, ſua præſidia mittit: inde in Iſenacenſem, Tennebergium, & Gothanum agrum crebræ excurſiones factæ. Quod cùm prohibere difficile eſſet Landgrauio: arcem Aldenſteinam inter Iſenacum & Bretingum ſitam, de Salciorum familia emit: eique militem imponit, qui hoſtem obſeruaret, & cohiberet à populationibus. Interea iuſto exercitu comparato, & adiunctis ſibi ſociis Erfurdianis; Scharfenbergã ſine intermiſsione oppugnat: capi ea arx potuiſſet, niſi mater Landgrauij fuiſſet obſtaculo. nam inter Landgrauium & Erfurdianos eiuſmodi fœdus erat: ne arces, quæ ad Turingiam pertinerent, captæ, diruerentur: quæ autem alienos poſsiderent dominos, ex omnes euerterentur, ne improbis aut ſeditioſis reſtaret domicilium: hæc arx autem ad Turingiam non pertinebat: verita igitur mulier, ne tale propugnaculum, ſi eſſet ſecundum fœdera incenſum aut dirutum, eriperetur nepoti propter coniugis dotem, conſilia filij importunitate impedit. Cùm in ea obſidione ipſe eſſet Landgrauius: magnum aliquod facinus ratus faciendum Hennebergius, Francum militem conſcribit: & iter per ſiluam non ſentientibus hoſtibus celeriter faciens, caſtra eorum, qui in obſidione erant, oppugnat. prælium ante Scharfenbergam ſubitum fit; in ipſo tumultu minimè inſignibus armis indutus Landgrauius, eo ipſo tutus fuit, quia non agnoſceretur, alioquin enim in manus hoſtium leui aliquo momento venire potuiſſet: cumque pugnans inter confertos hoſtes verſaretur, à veterano quodam milite Ioanne Frimaro Iſenacenſe, ſeruatus fuit: qui valido inſidens equo,

Fridericus Grauis Landgrauius Turingiæ.

Scharfenbergæ oppugnatio.

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ.

& bipenni, quod tum genus armorum vſitatum fuit, acerrimè dimicans, inprimis in Principem intentus fuit: ſuoque ipſum corpore armisque tegens reduxit incolumem. Victoria demum manet penes Principem.

Pax Friderici cum Hennebergio.

Hennebergius ſuam ipſe damnans temeritatem, qui cum potentiore bellum ſuſcepiſſet; & metuens ne nimium laceſſitus Princeps, ad ſe euertendum progrederetur: fractus denique filiæ honeſtiſsimis precibus, quæ maritum efflictim amabat, de ſatisfactione Landgrauium appellat: æquum eſſe, inquiens, reconciliationem ab eo incipere, qui cauſa diſcordiarum fuiſſet: accuſat facta ſua, quæ fuerint iniuſta: excuſat ætatem, quæ infenibus inopiam conſilij afferat: orat Principem, vt finem bello faciat: & quem paulò antè ſocerum legiſſet, nunc ſocium & amicum eſſe patiatur: deprecatur denique, & clementiam implorat. Nemini erat obſcurus amor inter nouos coniuges: & ELIZABETA Friderici mater, quæ illas nuptias conciliarat, rectè iudicabat de Hennebergiæ moribus optimis atque modeſtiſsimis. Cupidè igitur vtrinque conditiones latæ ab arbitris, ſuſcipiuntur: qui capti in bello erant, dimittuntur: damna damnis compenſantur: CATHARINA ad maritum eueſtigio remittitur: Coburgum & Sonnebergum doti dicuntur: ciues fidē dant, ſe in Turingi poteſtate futuros: imperium tamen in eos Hennebergio viuenti non adimitur. Ei Franciæ parti iam dominantur Principes noſtri annos ducentos atque duodecim.

HERMANVS Stolbergius Comes tum temporis inſimulabatur, quòd in arce Etersberga ſuſpectis hominibus & latronibus Herciniis daret hoſpitium: quod cùm rumoribus tantùm ferretur; ipſe excurrens in Comitem Sondershuſium, famæ fidem facit. Qui cùm non ſolus de iniuria quereretur apud Principem, ſed etiam finitimæ vrbes Molhuſia & Northuſia: decreta in eum communibus ſuffragiis pœna; præſertim cùm accuſatus vadimonium ſubire nollet, & Principem contemneret. Capta per vim arce, Stolbergius Comes, & Henricus Vuerterus Eques capite truncantur: viginti eorum complicibus gulæ franguntur laqueis: arcis turres & muri deiiciuntur.

Hermani Com. Stolbergij decollatio.

Turingicorum & Herciniorum Comitum compreſſa ferocia, ſecuta quies à bellis eſt: nam prædictæ turbæ per annos quatuor durauerant.

Friburgum oppidum ad Vnſtrutæ oſtium Albertus Friderici auus

auus oppignerauerat Præſuli Merſburgenſi: quod quia opportuno loco ſitum erat, & arcem habebat natura & artificio munitam; iis qui tenebant, & quibusdam vicinis dabat occaſionem violenter faciendi. Polonici fortè & Sleſiaci mercatores menſe Martio Francofurtum ituri, Numburgum proximè ſitam vrbem venerant: qui cùm currus haberent multos, mercibus onuſtos: id per exploratorem in arcem nunciatum eſt. Locatæ euntibus inſidiæ ſunt prope Gerneſtetam ad ripam Treneuicij fluuij. Facto in ſe impetu viatores armis reſiſtunt; & qui in eodem comitatu erat Secretarius Regis Poloniæ interficitur: cæteri à multitudine oppreſſi capiuntur: præda ampla in arcem importatur. Landgrauius de tanta iniuria factus certior, regium aulicum in Portenſe cœnobium deferri & terræ mandari iubet: captiuos & prædam repetit: Præſulem Merſburgenſem de ſatisfactione appellat. Arcis præfectus erat Srapela, Gebhardi Merſburgenſis, & Burchardi Magdeburgici fratrum Præſulum gentilis: qui fiducia alienarum virium reſpondebat Principi ſuperbe. Conniuentibus ad tale facinus Eccleſiaſticis, non ferendam cenſuit tantorum flagiciorum impunitatem FRIDERICVS: ideoque certa promiſſa pecunia arcis auitæ poſſeſſionem repetit: ſed cùm nihil æqui impetraret, arma comparat: ſuisque copiis FRIDERICVM filium præficit: qui arcem obſeſſam poſt menſes aliquot, non ſine diſpendio ſuorum expugnat: eius præfectum capite punit: in commilitones & complices pœna latronibus ſtatuta, animaduertit: prædam inde maiorem opinione deportat. Gebhardo nulla reddita pecunia, arcem adimit: ſuisq; eam præfectis tradit, & eius vicinorum ſalutem commendat.

Fridericus Grauis Landgrauius Turingiæ. Latrocinia in Miſnia.

Friburgi expugnatio.

Erant cum temporis fratres tres, ad quos Salzæ oppidi ius pertinebat: qui cum diuiſo patrimonio animis inter ſe diſſiderent; duo ex iis ſuas partes Moguntino vendiderunt, maior natu partem reliquam Landgrauio. Miſerat eò præfectum ſuum Antiſtes: cumq; eodē veniſſet præfectus Landgrauij: actum cum eo eſt, vt oppido cederet; pecuniā, quantam Princeps ſuus ſoluiſſet, acciperet: nec enim poſſe ſine controuerſia à duobus dominis poſſideri: quod cùm ille, non accepto à Principe mandato, facere recuſaret: ex oppido cum altero fratre pellitur. Landgrauius iniuria accenſus, exercitum mœnibus admouet. Milites præfecti Moguntini, Principem cum contumelia verborum laſciuè irridebant: quem ille miſſilibus de pinnis propulit: verùm cùm nullum finem facerent, & pudenda etiam nudarent; ignem

Salzæ oppugnatio.

conijci

Fridericus Fortis Landgrauius Turingiæ. coniici in oppidum mandat: incenſis pluribus in locis tectis, oppidani per portas erumpere nituntur, quos egredi prohibebant milites. Ingens clamor in omnibus vicis tollitur, & vici ſimul omnes flagrabant: in tanto tumultu & conſternatione, incendio, & ædificiorum ruinis, homines nongenti & ſeptuaginta octo perierunt: qui partim ſemiuſtulati in vicis iacentes, partim è ſubterraneis cellis ſunt extracti. Multi ſe præcipitarant de mœnibus: aliqui, in aquarum caſtella & fontes, vt lenirent ardorem flammæ, inſiluerant. tanta omnis ætatis atque ſexus calamitas, miſerandum etiam crudeliſsimis hoſtibus præbebat ſpectaculum. Cremato oppido non minore impetu ardoris arcem aggreditur: nec ſe inde antè diſceſſurum prædicat, quàm aut expugnaret, aut vi maiore repelleretur. Moguntinus cognita Landgrauij pertinacia, ita rem cum eo tranſigit, vt dimidiam arcis, oppidique partem retineret: alteram partem à Gerlaco Antiſtite poſt aliquot annos emit Baldaſar Friderici filius. Salza autem primùm pagus fuit, ad diœceſim Homburgi monaſterij pertinens: ſed cùm procurator quidam eius loci id ab Abbate impetraſſet: Driſurtum arcem ibi condidit, & genti Driſurtiæ nomen dedit, & ius ciuitatis pagus amplificatus obtinuit, qui anno poſt illud tempus centeſimo trigeſimo quintò in ignes conſedit. videlicet M. CCC.
1346. XLVI. initio menſis Februarij. In turri ædis diui Bonifacij dicitur extare monumentum eius incendij, in quo etiam numerus eorum, qui ibi perierint, ſit obſcurè notatus. Diſcordia itaq; fraterna oppido ſatis amplo exitium attulit.

1347. *Ludouici Imp. mors.* Anno M. CCC. XLVII. LVDOVICVS Imperator, ſocer Landgrauij veneno extinguitur; quod ei propinaſſe fertur Auſtriæ Ducis vxor: cùm anno antecedente etiam obiiſſet filia eius MECHTILDIS, vxor Landgrauij, VI. Non. Iulij, quæ in Veterocellenſi cœnobio tumbam magnificam habuit. Dies obitus atque annus, vt nos potuimus, eidem tumbæ inſcriptus: nam in Turingicis Annalibus aliter legitur, quos nunc non ſequor.

Contentiones de Imperio. De Imperio vix vnquam fuere maiores contentiones, quàm poſt obitum Ludouici: Electoribus enim inter ſe diſſentientibus, alij nominarunt EDOVARDVM Anglum, Cornubiæ Comitem, Regis Henrici IV. fratrem: alij FRIDERICVM Landgrauium Turingiæ: alij HENRICVM Comitem Firnbergium: alij GVNTHERVM Comitem Suarceburgium. Anglum domeſticis bellis impeditum recuſaſſe, certò conſtat: Turingum propter valetudinem tantum onus ſuſcipere noluiſſe, ſcribit Cuſpinia-

nus:

nus: Firnbergium præteritum, cui pauci fauerent, tradunt Annales Turingici: Suarceburgium obtinuiſſe, ſcribunt omnes: ſed ab eo veneno extincto ad CAROLVM Boemum mox eſt translatum; qui tum & largitionibus & potentia poterat plurimùm: minimè tamen pœnitendus Imperio Princeps, & Rex ſingularis, & Henrici VII. Imperatoris nepos, & Ioannis Regis fortiſsimi filius. Tradunt Cuſpinianus & Hedio, FRIDERICVM à CAROLO decem millia marcarum argenti accepiſſe, vt ipſi cederet; deinde præſtitiſſe iuramentum fidelitatis. Scriptores Italici & Germanici, qui vitas Imperatorum edidere, Fridericum vnum ex delectis ad Imperium fuiſſe tradunt: quod in Turingicis & Miſnēſibus annalibus prætermiſſum, non iniuria mireris. niſi ijdem à Monachis collecti eſſent, qui nihil memoriæ prodiderunt; quàm aut templorum fundationes, & apparitiones manium poſt mortem: aut res quæ in omnium oculis cum aliquo periculo geſtæ fuerunt. De artibus gubernandi, de conſiliis conſeruatæ patriæ, de vera dignitate & virtute, nulla mentio, aut admodum rara, aut planè obſcura. *Fridericus Grauii Landgrauius Turingiæ.*

Cùm electus Rex Suarceburgius, Francofurtum iret ex iis, qui eius cauſam tutati ſunt, FRIDERICVS Landgrauius fuit, qui ſua quoque ipſi adiunxit auxilia: namque quæ inter ipſos fuerant annis ſuperioribus controuerſiæ, compoſitæ & tranſactæ iam omnes erant. Varia intendebantur pericula Suarceburgio, quæ vt caueret, à Landgrauio admonetur, competitorem CAROLVM non modò eſſe potentem, verùm etiam aſtutum: & quia recuſet armis de Imperio decernere, alias artes eſſe tentaturum. Non ſuperuixit diu Suarceburgius, quem veneno interijſſe proditum memoriæ eſt: quod cùm ſe hauſiſſe intelligeret, Imperij inſignia deferri ad Carolum iuſsit.

Obiit altero poſt eius electionem anno, qui fuit nati Chriſti M CCC. XLIX. FRIDERICVS Landgrauius, IV. Nonas Februarij, anno ætatis nono & trigeſimo. Fuit hic Princeps natura valetudinis infirmæ, morbo laborans articulari; ad 1349. quem acceſſerant vulnera, quæ in equeſtri certamine Pegæ, & in Arenſtadienſi prælio acceperat. Corpus eius Veterocellenſi cœnobio illatum, & prope vxorem conditum eſt: ſepulchro ijdem verſus, annorum tantùm numero mutato, inſcripti legebantur, qui in ſepulchro Friderici II. Imperatoris legi perhibentur: qui quoniam huc non pertinent, & à Cuſpiniano poſiti ſunt, eos prætermitto: non fruſtra tamen inſcriptos exiſtimo. *Friderici Grauii Landgr. mors.*

FRIDE-

FRIDERICVS.

Balthaſar Landgrauius Turingiæ.

FRIDERICVS I. Friderici Grauis filius, naſcitur & obit adhuc infans Rochlicij: tertium filium nominauit ſimiliter FRIDERICVM, de quo poſtremo loco dicemus, quoniam ſtirps ex eo propagatur: nunc primùm de ipſius fratribus.

SIGMVNDVS PRÆSVL.

1330. SIGMVNDVS II. Friderici Grauis filius, naſcitur Miſnæ, M. CCC. XXX. in religione ab annis teneris inſtitutus, & auctus Sacerdotiis, Gebhardo Mersburgi Præſuli ſuccedit, viro ſatis turbulento: qui cùm diœceſin ſuam, vt fratrem Antiſtitem à Magdeburgicis interfectum, vlciſceretur, pœnè ad inopiam redegiſſet: poſtulatus à collegio Sigmundus eſt: cuius auctoritate ad reliquias tuendas vti poſſet.

BALDASAR.

BALDASAR Friderici Grauis, Turingiæ Landgrauij, & Miſniæ Marchionis tertius filius, naſcitur in vrbe Vueiſenuelſia
1336. XII. Cal. Ianuarij, anno M. CCC. XXXVI.

Balthaſaris matrimonium.

Duas vxores habuit: primam anno M. CCC. LXXVII. duxit virginem, MARGARITHAM Ioannis Norinbergij
1377. Burggrauij filiam: ex qua genuit ANNAM Rodolfo Saxoniæ Electori nuptam, & FRIDERICVM cognomento Simplicem: Alteram anno M. CCCC. IIII. duxit viduam AGNETEM,
1404. quæ priùs Friderici Ducis Brunſuicenſis vxor, Rodolfi Saxoniæ Electoris ſoror, Venceslai filia fuit: ex qua nullam ſtirpem ſuſtulit, & cum ea non planè biennium vixit.

Tirocinium Balthaſaris

Hic Princeps, cùm frater natu maior, ſuo & Vilhelmi fratris permiſſu, domi adminiſtraret Rempublicam, militauit EDOVARDO VI. Anglo, contra Regem Galliæ IOANNEM: Anglus Edouardum filium Vualliæ Ducem ſuis copiis in Gallia militantibus præfecerat, adoleſcentem magnanimum: ad eum ſe in Pictones conferebat Baldaſar, cum ſelecto equitatu, qui illum è Turingis atq; Miſnenſibus gloriæ cupiditate ſequebantur. Felix omnino erat tirocinium: nam Rex Galliæ Ioannes ſuperatus prælio, & cum Philippo filio captus eſt. Baldaſar vnà in Angliam profectus, pariter in triumpho eminuit, donatus baltheo militari; flore annorum & dignitate corporis amabilis: iam enim annum vigeſimũ erat ingreſſus. Polydorus qui luculentam ſcripſit hiſtoriam de Anglis, externorum auxiliorum hoc loco non meminit: ſed nos ſecuti noſtrorum Annalium fidem, hæc pro

certis

tertis afferimus. Commiſſum autem prælium ipſum eſt, anno M. CCC. LVI. *Balthaſar Landgrauius Turingiæ.*

Eidem Regi militauit altero etiam anno contra HENRICVM Hiſpanum, Caſtellæ & Legionis Regem, qui Petrum fratrem è regno eiecerat: quo prælio Anglus itidem contra Hiſpanos atque Gallos victor fuit: nam Henricum Carolus V. Galliæ Rex defendebat. 1356. 1357.

Vocatus BALDASAR à fratre domum, Vodlandis præficitur: nam Henricus Vodus Plauenſis, cognomento Ruthenus & ſuis moleſtus, & vicinis Miſnenſibus infeſtus erat. Vodlandos itaque defendebat Baldaſar, Miſnenſes Vilhelmus: qui captis & euerſis aliquot caſtris etiam pernoctabant in ſiluis, vt violentum genus hominum deprehenderent & extirparent: ſuisque populis otium honeſtum parerent. *Balthaſar Vodlandis præficitur.*

Eodem tempore Comes Suarceburgius Ioannes bellum faciebat Alberto II. Præſuli Vuirciburgio: quem cùm aduentaſſe in Franciam, agroque populato longiùs procedere, Præſul audiret, ſuos ei præfectos obuiam mittit, eumque profligat. Ditericus Vuicelebius ſignifer cum nouem aliis de nobilitate occiditur: & honeſto loco nati homines octoginta capiuntur: qui cùm redimendi eſſent, Vuachſenburgiam præfecturam, & Suarceualdamarcem cogitans Suarceburgius vendere, easque vendere Baldaſari Turingiæ Landgrauio, duobus & viginti millibus marcarum argenti: eius pecuniæ partem Erfurdiani numerant, quibus exitum ex vrbe intercluſerat Baldaſar: quòd in Principum detrimentum, illam emptionem ambiiſſent. eſtque tum renouata Principum & Erfurdianorum amicitia, M. CCC. LXVIII. *Bellum Schuarceburgÿ Vurciburgicum.* 1368.

Cùm vndique pacatæ fratrum iſtorum eſſent prouinciæ, & pacis bono incrementum caperent: Henrici Landgrauij mors, qui ſine hærede deceſſerat, cauſam inopinato tumultui præbuit. Nam de Haſsia duo conſobrini certabant HERMANVS Landgrauius, & Otho Dux Brunſuicenſis cognomento Leinenſis: quorum ille ex Henrici fratre genitus erat, hic ex eiusdem ſorore: & huic viuens adhuc auunculus addictior fuerat. Otho vt ſibi pararet auxilia, ſororem ſuam deſpondet Gotfrido Comiti Zigenhanio: ſed cùm ne ea quidem ratione par eſſe viribus Hermano videretur, factionem Stellatam inſtituit; opera vtens Ioannis Heringij, qui ſtellæ inſigne circuntulit; & accepta fide ſibi ſocios nouos obligauit: qua ratione & Rheni accolis, Vuetherauis, Buchoniis, Francis, Vueſtualis, Saxonibus, magna auxilia *Bellum Hermanni Landgrauij Haſſiæ cum Othone Brunſuicenſi.*

FRIDERICVS.

Balthaſar Landgrauius Turingiæ.

FRIDERICVS I. Friderici Grauis filius, naſcitur & obit adhuc infans Rochlicij: tertium filium nominauit ſimiliter FRIDERICVM, de quo poſtremo loco dicemus, quoniam ſtirps ex eo propagatur: nunc primùm de ipſius fratribus.

SIGMVNDVS PRÆSVL.

1330. SIGMVNDVS II. Friderici Grauis filius, naſcitur Miſnæ, M. CCC. XXX. in religione ab annis teneris inſtitutus, & auctus Sacerdotiis, Gebhardo Mersburgi Præſuli ſuccedit, viro ſatis turbulento: qui cùm diœceſin ſuam, vt fratrem Antiſtitem à Magdeburgicis interfectum, vlciſceretur, pœnè ad inopiam redegiſſet: poſtulatus à collegio Sigmundus eſt: cuius auctoritate ad reliquias tuendas vti poſſet.

BALDASAR.

BALDASAR Friderici Grauis, Turingiæ Landgrauij & Miſniæ Marchionis tertius filius, naſcitur in vrbe Vueiſenuelſia
1336. XII. Cal. Ianuarij, anno M. CCC. XXXVI.

Balthaſaris matrimonium.

Duas vxores habuit: primam anno M. CCC. LXXVII. duxit virginem, MARGARITHAM Ioannis Norinbergij Burggrauij filiam: ex qua genuit ANNAM Rodolfo Saxoniæ
1377. Electori nuptam, & FRIDERICVM cognomento Simplicem: Alteram anno M. CCCC. IIII. duxit viduam AGNETEM,
1404. quæ priùs Friderici Ducis Brunſuicenſis vxor, Rodolfi Saxoniæ Electoris ſoror, Venceslai filia fuit: ex qua nullam ſtirpem ſuſtulit, & cum ea non planè biennium vixit.

Tirocinium Balthaſaris

Hic Princeps, cùm frater natu maior, ſuo & Vilhelmi fratris permiſſu, domi adminiſtraret Rempublicam, militauit EDOVARDO VI. Anglo, contra Regem Galliæ IOANNEM. Anglus Edouardum filium Vualliæ Ducem ſuis copiis in Gallia militantibus præfecerat, adoleſcentem magnanimum: ad eum ſe in Pictones conferebat Baldaſar, cum ſelecto equitatu, qui illum è Turingis atq; Miſnenſibus gloriæ cupiditate ſequebantur. Felix omnino erat tirocinium: nam Rex Galliæ Ioannes ſuperatus prælio, & cum Philippo filio captus eſt. Baldaſar vnà in Angliam profectus, pariter in triumpho eminuit, donatus baltheo militari; flore annorum & dignitate corporis amabilis: iam enim annum vigeſimũ erat ingreſſus. Polydorus qui luculentam ſcripſit hiſtoriam de Anglis, externorum auxiliorum hoc loco non meminit: ſed nos ſecuti noſtrorum Annalium fidem, hæc pro certis

tertis afferimus. Commiſſum autem prælium ipſum eſt, anno M. CCC. LVI.

Balthaſar Landgrauius Turingiæ.

Eidem Regi militauit altero etiam anno contra HENRICVM Hiſpanum, Caſtellæ & Legionis Regem, qui Petrum fra- 1356.
trem è regno eiecerat: quo prælio Anglus itidem contra Hiſpa- 1357.
nos atque Gallos victor fuit: nam Henricum Carolus V. Galliæ Rex defendebat.

Balthaſar Vodlandis præficitur.

Vocatus BALDASAR à fratre domum, Vodlandis præficitur: nam Henricus Vodus Plauenſis, cognomento Ruthenus & ſuis moleſtus, & vicinis Miſnenſibus infeſtus erat. Vodlandos itaque defendebat Baldaſar, Miſnenſes Vilhelmus: qui captis & euerſis aliquot caſtris etiam pernoctabant in ſiluis, vt violentum genus hominum deprehenderent & extirparent: ſuisque populis otium honeſtum parerent.

Bellum Schuarceburgij Vurciburgicum.

Eodem tempore Comes Suarceburgius Ioannes bellum faciebat Alberto II. Præſuli Vuirciburgio: quem cùm aduentaſſe in Franciam, agroque populato longiùs procedere, Præſul audiret: ſuos ei præfectos obuiam mittit, eumque profligat. Ditericus Vuicelebius ſignifer cum nouem aliis de nobilitate occiditur: & honeſto loco nati homines octoginta capiuntur: qui cùm redimendi eſſent, Vuachſenburgiam præfecturam, & Suarceualdam arcem cogitans Suarceburgius vendere, easque vendere Baldaſari Turingiæ Landgrauio, duobus & viginti millibus marcarum argenti: eius pecuniæ partem Erfurdiani numerant, quibus exitum ex vrbe intercluſerat Baldaſar: quòd in Principum detrimentum, illam emptionem ambiiſſent. eſtque tum renouata
Principum & Erfurdianorum amicitia, M. CCC. LXVIII. 1368.

Bellum Hermanni Landgrauij Haſſiæ cum Othone Brunſuicenſi.

Cùm vndique pacatæ fratrum iſtorum eſſent prouinciæ, & pacis bono incrementum caperent: Henrici Landgrauij mors, qui ſine hærede deceſſerat, cauſam inopinato tumultui præbuit. Nam de Haſsia duo conſobrini certabant HERMANVS Landgrauius, & Otho Dux Brunſuicenſis cognomento Leinenſis: quorum ille ex Henrici fratre genitus erat, hic ex eiuſdem ſorore: & huic viuens adhuc auunculus addictior fuerat. Otho vt ſibi pararet auxilia, ſororem ſuam deſpondet Gotfrido Comiti Zigenhanio: ſed cùm ne ea quidem ratione par eſſe viribus Hermano videretur, factionem Stellatam inſtituit; opera vtens Ioannis Heringij, qui ſtellæ inſigne circumtulit; & accepta fide ſibi ſocios nouos obligauit: qua ratione & Rheni accolis, Vuetheranis, Buchoniis, Francis, Vueſtualis, Saxonibus, magna auxilia

Balthaſar Landgrauius Turingiæ.

comparabat; quorum Otho ſe patronum profitebatur. Hi con-iurabant inuicem, vt qui vnum læſiſſet, vniuerſos læſiſſe videre-tur, & vniuerſos hoſtes haberet. Conuocatis autem duobus equi-tum millibus, qui idem ſentiebant; Otho de iniuria conquerens, eos initi fœderis admonet: & in conſobrinum ſuum oratione co-poſita inflammat: vtq; receptum haberent, arcem à falce meſſo-ria, & lapide dictam Sichelſteinam ad Haſsiæ fines extruit. Her-manus in ſua prouincia Zigenhanium aduerſarium habens, & ſceleratorum hominum factione circùm circà vallatus, ſummo verſabatur in periculo; nec cui ſatis fideret, inueniebat. Turingis & Miſnenſibus graui interdictum pœna à Principibus fuerat, ne quis ſe Stellatis adiungeret: & ſi quis per imprudentiam decep-tus eſſet, tempore ab errore deſiſteret, aut pœnam ſeditioſo dig-ni præſtolaretur. Eo interdicto animatus Hermanus, Iſenacum ad Principem accedit: ſuſceptus humaniter, exponit ſuum peri-culum: & quanta ſit potentia nouæ factionis edocet: ait conſide-randum Principibus, quid futurum ſit, niſi furori obuiam quam-primùm eatur: à ſe quidem fore initium mali, ſed id veluti flam-mam celeriter ſparſum iri per omnes prouincias atque Reſpubli-cas: & quò quiſque earum florentior fuerit, eò magis fore cupi-ditatibus improbæ factionis expoſitam: ſe fungi boni viri offi-cio, qui latens malum indicet: quod ſi tectum maneat, quaſi publicum incendium latè depaſturum ſit finitima omnia: fun-cturum etiam munere grati hominis, quòd intellexerit ipſorum edictum ſibi eſſe ſalutare atque commodum: ideo ſe aduenisse, primùm vt gratias agat pietati ipſorum & prudentiæ: deinde, vt ſe propiùs cum ipſis coniungat, & vetera iura fœderaque inter Haſſos & Turingos inſtauret. Fuiſſe inter eos populos neceſsitu-dinem ſemper arctiſsimam; imò nulla re vnquam diſiunctos, niſi nominibus fuiſſe: eoſdem primùm Reges, deinceps præfe-ctos, ad extremum etiam Duces habuiſſe: id teſtari æqualia in-ſignia, antiqua iura, communes leges atque connubia: vnum iam ſeculum, & eius decimam partem non omnem præteriiſſe, quo tempore eos fortuna diſiunxerit non animis quidem, ſed imperio: ſe nihil optare magis, quàm vt rurſus vnus idemque ſit Haſſorum & Turingorum populus.

Primi Landgrauii Turingiæ & Haſsiæ.

Quamobrem ſi eodem animo ſint, & pari voluntate, ſe paratum tradere illis Haſſiam conditionibus eiuſmodi; vt ſi abſ-que hærede decedat, eam poſſideant: ſin verò aliquid illis acci-dat humanitus, vt hæredibus careant, ſui vt poſteri eodem

iure

iure fraternitatis vtantur. Hæc placuerunt fratribus: nec difficulter eſt cæteris ordinibus perſuaſum, quibus fœdera illa ignota nõ erant. Incidit autem hoc fœdus in annum M. CCC. LXXII. BALDASARI datur negotium eundi in Haſsiam: cui iuramentum à nobilitate atque ciuitatibus eſt præſtitum: iurant HERMANO itidem Turingi, Oſterlandi, & Miſnenſes. *Baldaſar Landgrauius Turingiæ.* 1372.

Hoc fœdere facto, & in tabulas, perpetuitatis cauſa relato; Baldaſar extemplò bellum denunciat Brunſuicenſi & Zigenhanio: ſeque hoſtem Stellatorum profitetur: nec vlla mora interiecta Creuceburgium mittit præſidia, quæ Haſſo ſint preſtò, & in Stellatorum agris prædas agant, eosque vbiuis terrarum inſequãtur. Haſſus ad fines Saxoniæ arcem à falce fœnaria appellatam & lapide Senſeſteinam extruit: ex qua Brunſuicenſis terras deuaſtaret. Non exigua ſpe deiectus Brunſuicenſis eſt, potiundæ Haſsiæ; poſtquam de fœdere intellexit, & in ſe potentiſsimos Principes concitatos vidit, metuit etiam, ne de ſua ditione in diſcrimen veniret. Quamobrem metu ſimulato vt hoſtes ſecuros redderet, ſe aliquandiu continuit; & ſuam factionem ab iniuria & vi inferenda prohibuit: tacitè tamen per Heringium eos appellat, poſita in celeritate omnia ſignificat: tempus & locũ præſcribit, quo ſibi adſint, vt coniunctis viribus hoſti obuient: cælari amplius non poſſe conſilia, & nota plerorumque eſſe nomina: aut eſſe audacter aggrediendum aliquid, aut periclitandum fore turpiter: propoſitam non exiguam ſpem, in ſociorum multitudine, & fore prædam magnam ex opulento hoſte. Valuit apud omnes & periculi denunciatio, & cupiditas prædæ. Interea Haſsi & Miſnenſes Tranſueldam Othonis oppidum diripiunt; & vnico templo excepto totum cremant. Hermanus & Baldaſar ante Herceberga m caſtra locant: & arcem Libesbergij, qui aduerſariæ factionis vnus è primariis erat, obſident: quam cùm capere propter ꝓ pugnantium alacritatẽ non poſſent, maiorem eò adducunt numerum militum. Brunſuicenſis quaſi deſperaſſet, latitare & nihil agere videbatur: erat in armis tota factio, ſed nondũ collecta vnum in locum. Caſu veniens Aquiſgrano, Baldaſaris frater FRIDERICVS itinere religioſo confecto; factioſorum apparatum & numerum multis in locis vidit: qui iamiam turmatim confluebant, ante arcem Libesbergij, in Principum caſtra irruptionem facturi. Confeſtim igitur fidum hominem mittit, qui fratrem & ſocios admoneat, vt ſine mora obſidionem ſoluant, & ſeſe in tutum locum recipiant: qui audientes dicto, copias traducunt Hitsueldiam. Stellati ſuam ſe habere ſpem arbitran-

Bellum Landgrauiorum Turingiæ & Haſsiæ cum Brunſuicenſi & Zigenhanio.

Tranſuelda direpta.

Balthaſar Landgrauius Turingiæ. bitrantes in manibus, noctu Hercebergam veniunt; Principes abiiſſe, caſtra diſsipata cognoſcunt. Erat autem hic illis mos, vt noctu itinera ſua conficerent: nam nec tuti ſatis erant, & agnoſci bello flagrante nolebant: & ſi res aliter caderet, quàm ſperaſſent, metuebant infamiam, cùm factioſi nomen ſit in Germania abominabile. Videntes ſe eluſos, & Principes ipſos prudentia armisque munitos; tum ſumptuum metuentes magnitudinem: hinc inde dilabuntur & diffluunt. ſtipendiis enim propriis militabant & in factioſorum turbis plurimi ſemper egentes inueniuntur. Haſsi & Miſnenſes equites, qui in Baldaſaris exercitu erant, ſparſos non deſiſtebant inſequi; & quoſcunque conſcios eſſe deprehenderant, eorum villas, domicilia, arcesque euertere: aliqui illis ſatisfaciebant præmiis, qui ſe pertractos eſſe dicerent: aliqui vitæ timentes, purgabant ſe iureiurando, flagitiũ cumulantes periurio. *Factio Stellatorum deleta.* Ita Baldaſaris diligentiâ intra trium annorum ſpacium & factio ipſa, & nomen eius deletum eſt: quæ ſi progreſſum habuiſſet, ſeruile per Germaniam bellum excitare potuiſſet. nam eodem tempore etiam Luneburgenſes interfecerant Ducem ſuum, quòd eum imperioſiùs in ſe agere dicerent.

Bellum Moguntinum. Adolfus electus erat Antiſtes Moguntinus, è gente Naſſanienſe, Adolfi Regis Romanorum fratris filius: in cuius locum cùm Gregorius Pontifex, deprecante Carolo Imperatore ſubſtituiſſet Ludouicum Miſnenſem, Baldaſaris fratrem: armis vterque ſuam obtinere dignitatem voluit: ſed Adolfo malè res ceſsit; & ex ea contentione tantum bellum ortum eſt; vt Carolus ipſe Imperator vltrò ſe arbitrum offerret, & in Baldaſaris ac fratrum caſtra profectus, quæ tunc ante Erfurdiam erant, controuerſiam dirimeret, vt in Ludouico exponemus prolixiùs.

Diuiſio prouinciæ. Bello Eccleſiaſtico compoſito, BALDASAR & fratres ſuas inter ſe diuidunt prouincias: Baldaſari ſorte obtigit Turingia:
1376. ea diuiſio facta eſt anno M. CCC. LXXVI.

1377. Altero hunc ſequente anno, vxorem ducit BALDASAR *Balthaſaris matrimonium, et Reip. gubernatio.* MARGARITHAM Norimbergiam: doti dantur oppida Hilteburgum, Hilperhuſia, Eisfelda. Adminiſtrabat Rempublicam magna prudentia, & æquitate: & in conſiliis vtebatur præcipuè Schonbergio Equite Miſnenſe.

Balthaſar pacat ciuitates Imperiales. Cùm ciuitatibus Imperialibus in Turingia, propter neſcio quam controuerſiam ſimultatẽ ſuſceperant nobiles Brandenſii; quorum audacia, cùm initio haberet ſucceſſum, etiam in Creuceburgio & Iſenacenſi agro homines lædebant: querelis ad Principem delatis, auxilia ſua ciuitatibus Imperialibus adiungens, eorum ar-

rum arcem obſidet, & conditionibus capit: & tranquillitatem tam ſuis quàm vicinis populis reddit. *Baldaſar Landgrauius Turingia.*

Erant Iſenaci adoleſcentes duo, honeſto loco nati & opulenti: qui ſuis flagiciis tota vrbe nobilitati erant: ſæpius accuſati, propter parentum gratiam dimittuntur impunes: tandem cùm licentia eſſet intolerabilis, cuiusdam grauis & ſeueri ſenatoris auctoritate iubentur ex oppido excedere ad tempus: ſolebant ij ſæpe noctu in vrbem redire, & conniuentibus cuſtodibus petulanter graſſari: tandem adiunctis ſibi nefariis hominibus, eis prodere patriam voluerunt, vt eam vel deprædarentur vel incenderent: verùm cùm nemini id poſſent perſuadere, propter periculi magnitudinem: ipſi audacia perditi, ambo cum ſingulis ſeruis noctu in vrbem veniunt: ſenatorem illum in lecto obtruncant, domum eius diripiunt: equos inde ſpoliis onuſtos abducunt: inde apertis portarum clauſtris, nemine id ſentiente, euadunt. Admirationi omnibus tanta audacia fuit: ſed ea non vſi diutius, Erfurdiæ capiuntur, tractique vnco imponuntur rotis.

Anno M.CCC.LXXXV. Comes Keffernbergius florentis ætatis adoleſcens, religionis gratia Hieroſolymam proficiſcitur: & inde in montem diuæ Catharinæ pergens, obiit in itinere. Corpus eius in Turingiam relatum, in valle Georgiana, condito ab ipſius maioribus cœnobio, tumulatur, vnà cum inſignibus & armis. ita enim mandari terræ ingenui homines ſolent, qui ſine liberis moriuntur. Nullo igitur hærede relicto, ditio eius BALDARI iure gentis obuenit. Nomen ea familia habuit, ab arce non procul ſita ab Arenſtadio Suarceburgiorum: & nunc arcem eandem Comites Suarceburgij poſſident. 1385. *Comitis Keffernbergij vltima mors.*

HERMANVS Haſsiæ Landgrauius, decimas negabat ADOLFO Moguntino: & collegium Friteslarianum afficiebat iniuria: ad quam repellendam arma Moguntinus ſumit; ſociumque aſciſcit Othonem Brunſuicenſem, grauem Landgrauij hoſtem: metuens tamen Baldaſarem Turingum Haſsi confœderatum, ei exponit iniquitatis cauſam, & in ſuas partes ſolicitat, neque nihil efficit. Nam Haſſus nondum belli ſumptus proter Stellatos ſuſcepti, ſoluerat: & leges quaſdam facti fœderis violarat: & in Caſſellanos ciues propter Baldaſarem ſæuierat. Moguntinus per Brunſuicenſem ſuum legatum Haſsiam incendiis depopulatur: Landgrauius etiam, vt ad officium compelleret Hermanum, miſſo caduceatore bellum ei indicit; Eſchuegam & Sundram oppida deditione capit: quam ideo faciebant ciues, *Bellum Moguntini aduerſus Hermanum Haſſiæ Landg.*

 quia

Balthaſar Landgrauius Turingiæ. quia verebantur Brunſuicenſem, ne tecta igne cremaret, quod multis in locis fecerat. Haſſus ad reſiſtendum non ſatis potens atque promptus, de pace agit: Moguntinus Gundisbergam, Falckeſteinum, Nideſtenam, Immenhuſiam, Melſungum, Rotinburgū ei reſtituit: Eſchuigam & Sundram pro ſumptibus in bellum factis retinet Landgrauius.

1388. *Conſpiratio liberarum ciuitatum in Suevia, Francia, Bavaria.* Anno M. CCC. LXXXVIII. vltra ſeptuaginta in Sueuia, Bauaria, Francia liberæ ciuitates inter ſe conſpirant: cauſa erat, quòd ſe à Principibus & nobilitate premi dicerent, nullo in loco aut itinere tutas fortunas ſuas aut ſalutem conquererentur. Tenebat tunc Imperium VENCESLAVS Boemus: qui cùm animum Imperio dignum non haberet: non ſolùm in Germania, ſed etiam in Italia eius temporibus multæ factiones, nec non ſchismata in Eccleſijs ſunt ſuborta. Huſsitæ enim in Boemia, Albati in Italia contra vſitatam Romani Pontificis doctrinam, noua dogmata attulerunt. Principes Germaniæ quanto verſarentur in diſcrimine cogitantes, cùm ab Imperatore neque conſilij neque auxilij quidquam eſſet; mutuis ſeſe hortationibus animantes, curant, ne vires ſuas poſſent ciuitates coniungere: proximam enim quamque ſuis prouinciis, inuadunt: easque renunciare fœderi compellunt, & data illis priuilegia eripiunt: Dux Bauarus Ratisbonam aggreditur parùm feliciter: Robertus Palatinus Spiram & Vuormatiam, maiore ſucceſſu compeſcit: Croneburgius Francofurtam, Hanam, Iſeburgam & Gelhuſam intra ſuos fines continet: Burggrauius Norimbergius, adiunctis Baldaſaris Landgrauij & Vurciburgij Præſulis copiis, Vinshemiam & Rotenburgam ad Tuberum obſeſſas, redigit ad officium, & Noribergam pecunia mulctat. Cæteræ ciuitates admonitæ exemplis, reſipiſcunt, ſeſeque continent.

In Turingia & Miſnia non erat metuendus eiusmodi tumultus, quia in Principum poteſtate pleræque ciuitates ſunt: & quæ non ſunt, propter potentiam vicinorum ſunt modeſtiores. Ab Herciniis, quibus præfecerat Moguntinus Gerhardum Hartinbergium, incurſiones ſæpe fiebant in Turingiam: ſed à præfecto Creuceburgico Gerhardus cum ſexaginta armatis prope Dorſam capitur. Illis autem vt reſiſti firmiùs poſſet: Henicam arcem extrui Landgrauius mandat, & late vallum ſtruit foſsis obicibusque circumdatum, ad vim aut irruptionem ſubitam arcendam. ita factum eſt, vt Hercinij minus infeſtarent Turingiam.

Erant in Buchonia Steineccij, qui Fuldanam diœceſim vndique populabantur: FRIDERICVS Abbas Baldaſarem Landgrauium, & Gerhardum Vurciburgium in auxilium vocat: qui coniunctis copiis Poppinhuſiam arcem obſident: quos ſimul adiuuabant vrbes, quæ à Steineccijs læſæ erant. Menſes aliquot in obſidione illa conſumuntur, & tormentis iaculisque arx validè quatitur. Extruitur tandem ligneum propugnaculum, quod rotis impulſum ad mœnia, quorum altitudinem æquabat, agebatur: hoc à ciuibus, qui in caſtris ſimul militabant, erat excogitatum: qui etiam propugnaculum conſcendunt, & ex eo pugnare fortiter incipiunt. ſed nobilitas ex diœceſi Fuldana inuidens oppidanis gloriam, ipſis inſcientibus ad labefactandam machinã, funes tractorios conſcindit. Machinæ ruina multi homines oppreſſi, interierunt. Soluitur tandem obſidio, & re infecta diſceditur anno M. CCC. XCIII. Abbas eodem defunctus anno, ſucceſſorem habuit IOANNEM: qui annis & ætate confectus, ſibi aſciuit collegam, quem Coadiutorem nominant, quò facilius adminiſtrationis onus ferret. Collega ambitione cæcus, Abbati inſidias tendit: quem etiam interfici curaſſet, niſi ſenem imbecillum fidi texiſſent miniſtri: vulnus tamen ei in turba inflictum eſt: ſed collega ſe inſciente id perpetratum, probauit Moguntino, apud quem accuſatus erat. Abbas itaque non ignarus multorum beneficiorum, BALDASAREM Landgrauium appellat: à quo reſtitutus eſt, & Neuburgum recuperatum: Coadiutor Biberſteinam fugit. Henricum Laucham, in Turingia, ſuſpectis hominibus præbentem hoſpitium, arce Scharfenbergo, non procul ab Iſenaco ſito, expellit, nec non filium eius exilio damnat, qui paulò poſt inter latrones occiditur. Gerſtungam Baldaſari Fuldanus vendit, & inde ſtipendia in milites facta, numerat.

Balthaſar Landgrauius Turingiæ Poppinhuſiam obſidet.

1393. *Friderici Abbatis Fuldani mors.*

Balthaſar Ioannem Abbatem Fuldanum reſtituit.

BALDASAR alteram poſtea vxorem ducit, Rodolfi Saxoniæ Ducis, ſui affinis filiam, vt initio dicebamus. Non certò conſtat, quid ſpectarit exactione noua: nam imperauit in ſingula capita nummum argenteum, quorum viginti aureo Rhenenſe valent. Eum theſaurum collectum, Vrſum vulgò appellauerunt. Obiit hic Princeps Vuartburgi XV. Calend. Iunij, anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo, nati Chriſti M. CCCC. VI. ſepelitur Reinhardborni. Quarto ante ipſius mortem anno, cometa viſus eſt.

Balthaſaris mors. 1406.

FRIDERICVS.

FRIDERICVS Landgrauius Turingiæ Baldaſaris è Margaritha Norica filius, altero poſt obitum patris anno, vxorem duxit

Fridericus Landgrauius Turingiæ. ANNAM Guntheri Suarceburgij filiã, Philippo Naſſauienſi deſponſatã. Viuente patre multa indicia indolis fortis & præclaræ dedit. Nã paternis copiis præfuit, in exercitu Burggrauij Norimbergij: & Vilhelmo militauit patruo, obſidenti Pragam: quo in *Anhaltinus captus.* bello etiã equeſtria ornamenta accepit. Aduerſarios habuit mul- 1408. tos; inter quos caput erat Comes Anhaltinus. Eum præfecti eius, cùm minorem ſui curam, contemptu Friderici, gereret, ceperunt: qui duobus millibus marcarũ argẽti, ſe redimit, anno M.CCCC. IIX. Capti poſt hunc alij ſunt eius complices, Bebranus, Bertholdus Hanſtenius, Sitticho Buchena, Fuldani coadiutoris gentilis. *Schuarzeburgij aſtutia & iniquitas.* De præfectura Salzenſi tradita ei ſunt oppida Noſhauia, & Dulſtetum. Snarceburgius ſocer eius, vir aſtutus & iniquus Principibus, generi bonitate & ſimplicitate mirũ in modum abutebatur: quẽ ita in ſuã poteſtatẽ ſpargendis ſuſpicionibus traxit: vt nec amicos adiret, nec ſuos alloqueretur populos, nec ad patruos daret literas, nec ad ſe admitteret quenquã, ipſo nõ conſulto & volente. Cùm autem ei id nunquã permitteret, libertate ſua planè carebat: nec id multùm curabat adoleſcens cùm ſui cõmodi cauſa id agere ſocerum iudicaret. Toto quinquennio illi ſolitudinis carceri quaſi mancipatus erat: & Turingia omnis per Suarceburgiũ, non per Principem gubernabatur. Aſtutia tandẽ ſenis eſt deprehenſa: nam alienare Turingiam à Miſnenſibus parabat: præſertim cùm hæres è filia ſua nullus eſſet. Malè conuenerat Suarceburgij maioribus cum Principibus: quos hi parte ditionis exuerant, quòd arma non neceſſaria mouiſſent: ideo eos vlciſci vel cum dedecore ſuo & patriæ pernicie ſenex improbus cupiebat: partem autem Turingiæ vendere ſtatuerat Regi Boemiæ Sigiſmundo, partem HaſsiæLandgrauio, partem Ioanni Moguntino, è Comitum Naſſavienſium gente.

Friderici & Vilhelmi fratrum expeditio in Turingiam Re intellecta FRIDERICVS & VILHELMVS patrui Friderici XVII. Cal. Auguſti exercitũ in Turingiam ducunt: admiſſi in oppida nuſquam ſunt, quorum aut portæ erant clauſæ, aut obſeſſæ à cuſtodibus: etiam pœna capitalis indicta ijs, qui intro admitterent quenquam, niſi literas aut Symbolum à Suarceburgio afferret, aut notus eius familiaris ue eſſet. Vilhelmus fortè Erfurdia veniebat, vt ſe fratri, qui Vuangenhemij erat, iungeret: Gotham adit cum paucis equitibus; cùm introitus portæ cathena eſſet clauſus & repagulo: ipſe equo deſcendens, ſublata cathena introiit: cuſtodes Principis reuerentia moti, monent tantùm, ne arcent: progredienti in forũ vſq;, ſenatus interdixit, ne pergeret: aliud ſe in mandatis habere, ſi pertinax foret. Concurſu populi

facto

facto, ducitur honorificè ad hoſpitium: altero die verba ad populum facit, ſe veniſſe, vt fratris filium quærat & alloquatur, & de re communi cum illo conſulat: ſe agnati aſpectu fraudari, de quo nihil certi cognouerit annos iam aliquot: nihil aliud cogitare ſe, nihil ſtudere, quàm vt beneuolentia & pax ſit, quæ tot annos inter fratres non modò incremento ipſorum, ſed penè ſingulorum ciuium durauerit: ſe nihil ſuſpicari de quoquam, ideo ſolum & inermem vitam ipſis ſuam commiſiſſe; & auſum ingredi in ciuitatem cuſtodibus obſeſſam, vt eos malo errore & opinione ſiniſtra liberaret; neue bellum aliquod pernicioſum excitaretur contra eos, quorum patriam, & fortunas quàm maxime vellet eſſe florentes. *Fridericus Landgrauius Turingorum.* Audita aduentus cauſa, ciues acquieſcunt: Principem animoſum tacitis iudiciis laudant: & ſibi iam metuere, vt in re incerta atque dubia incipiunt. dimiſſus cum admiratione, Iſenacum contendit: acceſſu prohibitus, precibus impetrat, cum paucis vt intromittatur, & audiatur tantùm: quòd non ſuæ, ſed ipſorũ potius ſalutis cauſa aduenerit. Verba ad ipſos humaniter facit: & turpe eſſe oſtendit, alieno ipſos arbitrio regi, non Principis auctoritate, quo tamen vix inueniatur vir melior: tandem etiam ab iis obtinet, vt ſuum illi comitatum adiungant, cum quo ſit ad fratris filium profecturus. Congreſsi Principes, alter in amplexum alterius ruit: inprimis iuuenis omnia caritatis & obſeruantiæ indicia patruo oſtendit. Habitis inter ſe ſermonibus multis, Vilhelmus fratri, quid cum agnato egerit, properanter renunciat: qui lætitia plenus etiam ad eundem accedit. In ipſa collocutione Principum præſentium, cauſæ ſuſpicionum omnium tolluntur: reprehenditur FRIDERICVS, quòd præter dignitatem ſuam tantum ſocero conceſſerit: ipſi Suarceburgio, in quo omnis culpa hærebat deprecante genero, ignoſcitur: pax inter agnatos & fœdera antiqua renouantur: *Pacis & fœderis inter agnatos renouatio.* Turingi maximo metu & manifeſto periculo liberati, conſenſu ſui Principis, ambobus fratribus more maiorum fidem & obedientiam iure iurando pollicentur. Actum hoc eſt anno M.CCCC.XII. 1412.

Multorum inde annorum ſecuta quies: donec anno M.CCCC.XXXI. Hennebergius Comes Georgithalianis iumenta abegit: 1431. quem inſequentes præfecti Friderici, cùm prædam aſſequi non poſſent, conuocato celeriter ex agris oppidisque milite, ſiluaque Turingica ſuperata, Ilmenam oppidum adoriuntur: quorum impetu territus Ioannes Lichtebergius, qui id tenebat, deditionem mox facit: præda repetitur, negotium conditionibus componitur.

Gunthe-

Ludouicus Præſul Halberſtadius. Reſtitutio Guntheri Præſulis Magdeburgij.

Guntherum Præſulem ſuum, circa id tempus expulerant Mag-debúrgici, is Sundershuſiam ad Henricum Suarceburgium, fratet ſuum confugit: nec auxilium ab eo, quantum volebat, impetra-re potuit: quamobrem ciues in concilio Baſilienſi accuſat: & va-lidiora præſidia circumſpicit: cumque in gratiam poſitus eſſet a-pud Principes: Fridericus elector Saxoniæ Ludouicus Landgra-uius Haſsiæ, & Fridericus Landgrauius Turingiæ, effecerunt, vt à Magdeburgicis reciperetur, & amiſſa recuperaret omnia: coe-gerunt præterea Hallenſes, vt pro iniuriis eidem ſatisfacerent.

Friderici mors.

Obiit FRIDERICVS Vuiſenſehæ, IV. Non. Maij, anno M.
1440. CCCC. XL. ſepelitur poſtremus è Landgrauiis Reinhardbor-
ni. Vxor eius obiit Fribergi XVII. Cal. Februarij, anno M.
1431. CCCC. XXXI. ad mariti latus condita. Quia autem carebat heredibus: prouincia eius ad FRIDERICVM & VILHELMVM iure eſt translata.

LVDOVICVS PRÆSVL.

LVDOVICVS Friderici Grauis, quartus filius, naſcitur in ar-
1340. ce Vuartbergia V. Calend. Martij, M. CCC. XL. hic ado-leſcens in literis inſtitutus, eligitur Præſul Halberſtadius, & con-
1358. ſecratur anno M.CCC.LVIII.

Ludouici bellum cum Comite Manſueldo.

Adminiſtrationis anno quarto Comiti Manſueldio, qui arces quaſdam & prædia ſuæ diœceſis vi tenebat, bellum facit: ductoque in Herciniam exercitu, Islebiam obſidet, agrum va-
1461. ſtat, machinas metallicas deſtruit. Compoſita per arbitros cauſa, Manſueldius, quomodo Præſulis ſocios vlciſceretur, cogitat. Ho-ſpitio Præſulem exceperat, & iuuerat commeatu Abbas Sitgeba-chius, qui vno ab Islebia milliario habitabat: Comes cœnobium cū hominibus armatis inuadit, & diripit; Abbatem captum abducit, ſodales Bernardinos multis contumeliis afficit, quoſdam excru-ciatos necat. LVDOVICVS tanta immanitate cognita, denuo eius ditionem aggreditur: Abbatem liberat, Comitem ad ſatis-factionem impellit; & propter loci ſacri violationem, & religi-oſorum cædem ſacris ei omnique iuri Eccleſiaſtico interdicit. Conciliatio quæ ſit conſecuta, non memini me legere.

Ludouicus fit Præſul Pabebergius.

Cùm Halberſtadenſem eccleſiam in Saxonia adminiſtraſ-ſet magna laude virtutis annos octo; ad Pabebergenſem in Fran-ciam transfertur: cui totidem penè annos præfuit: & cùm apud alios Principes multos, propter ſplendorem: tum inprimis apud Carolum IV. Imperatorem propter auctoritatem gratioſus fuit.

Mortuo igitur Ioanne Moguntino, cùm collegium ADOL-FVM

TVM Naſſauienſem elegiſſet, qui tum Præſul Spirenſis erat, eiq; poſſeſsionem iam tradidiſſet; Gregorius XI. Pontifex confirmarehunc noluit, ſed Imperatoris rogatu eis LVDOVICVM commendauit atque præfecit. Suſceptum vtrinque bellum pro Epiſcopatu eſt ſummis opibus atque viribus. Cum Adolfo tanquam legitimè electo faciebant Moguntini & Erfurdiani: & eidem militabant ſtipendiis Otho Brunſuicenſis, Comites Naſſauienſis, Zigenhanius, Valdecius, Glichenſis, Honſtenius, Stolbergius: tum Rhenanum atque Herciniũ ſuæ diœceſis ſecum ducebat militem: quodq; iure non poterat Eccleſiaſtico, ſe armis & exercitu ſperabat conſecuturum. Initium autem belli ipſe faciens quoſcũque deprehendebat Ludouici eſſe partium, eos aut ſpoliabat aut mulctabat ære; vinctos verò tenebat, quos ſibi præcipuè nocere poſſe exiſtimabat. Ludouico qui ſtudebant, idem faciebant: & ipſe edicta pontificia templis vndique affigebat, quæ damnarent aduerſarios, ſuam cauſam probarent: itaq; non parũ multos nomine Pontificio terruit, & odium eis armorũ iniecit. Aliqui relinquentes bona mutabant ſolum ad tempus, ne alterutrius partis eſſe cogerentur. Cùm iam in tanto ſchiſmate, hinc inde cædes fierent, & aliqui in vinculis interirent: Erfurdiani Adolfum per legatos in Turingiam ad defendẽdum clientes ſuos vocant. Salza Turingiæ oppidum ad Moguntini & ad Landgrauij ditionẽ pertinebat, vt ſuprà relatum prolixè eſt: id iam totum ſe contulerat ad Langrauium. Quamobrẽ veritus Adolfus, ne exemplum aliæ clientelæ aut oppida ſequerentur, Molhuſiam accedit. ibique copias ſuas colligens, progreditur Erfurdiã: & in hoſtili terra prædas miſcens & incendia, arcẽ tandem Gebeſam obſidet. Eò autem iſta omnia perpetrabat audacius: quia Principes adhuc videbat imparatos, nec impoſita caſtellis omnibus præſidia. Ludouicus vt ſuam dignitatẽ tueretur, fratrum auxilia FRIDERICI & BALDASARIS implorat: quibus militabant Moraui, Boemi, Vodlãdi, Brandeburgici, Miſnenſes, Oſterlandi, Turingi. Magnis igitur copiis celeriter collectis de pedo & infula exercitibus cõtenditur, inuſitato & inaudito vetuſtiſsimis quibusque exemplo. Ante enim Othonis I. Imperatoris tempora, de Eccleſiaſticis dignitatib. bello certatum fuiſſe non legimus; quia Præſules non eligebãtur reſpectu nobilitatis aut factionum; ſed integritatis atque doctrinæ: neque licebat Præſuli verſari in aulis aut caſtris; ſed erat addictus ſuo quiſq; tẽplo atq; collegio. Verùm cùm frater Othonis Imperatoris Bruno, Antiſtes Coloniẽſis, nõ cõtentus Sacerdotio, etiã regno vellet eſſe ſublimis: cumq; depoſitis ſacris libris gladio accin-

Ludouici pro Præſulatu Moguntino bellum cum Adolpho Naſſauienſe.

Ludouicus Præſul Halberſ. adiut.

accingeretur: exemplum valuit, vt vtranque ſibi & cæteri ſume rent poteſtatem, tractandi ſacra, & gubernandi rempublicam. Inde tanta ſeges bellorum alta, tot ſæua prælia, tot vrbium ſunt excidia in Germania conſecuta: ſed hæc loci alterius & maioris facundiæ eſſet querela.

Baldaſaris celeritas.

BALDASAR legatus fratris, Gebeſanis ferre auxilium properat, & caſtra ex altera Vnſtrutæ fluminis ripa caſtris hoſtilibus aduerſa locat: ad quem plures, è Buchonia, Haſsia, Francia, milites confluebant. Pontibus comparatis, quibus flumen lentum & profundum tranſiret, ADOLFO fecialem mittit, qui eum ad pugnam prouocet. FRIDERICVS frater ætate & conſilio maturior, eius improbat ſententiam: ciuium videlicet & ſociorum ſalutem temerè fortunæ non committendam: rogat autem ne grauetur aduentum expectare ſuum; quem, ne quid detrimenti caperet Reſpublica, velit maturare. BALDASAR moræ impatiens, ſe non continuiſſet: niſi tribuni cæteri eius obſtitiſſent conatibus.

Erfurdianorum metus.

Erfurdianis oriri trepidatio, quibus impetus & celeritas Baldaſaris ignota non erat. ideo conſilia inire ſibi ſuæque vrbi commoda. Verebantur enim, ſi res parum feliciter caderet, ne tota belli moles ſibi eſſet ſuſtinenda: neue abeunte Antiſtite & ſociis, ſumptum belli omnem & cladem Principibus illatam, ſua pecunia aut calamitate luenda foret. Igitur Adolfo perſuadent, vt à Gebeſa recedat, & intra ſua mœnia ſe conferat: poſſe enim tantum periculum faciliùs conditionibus componi, quam finiri armis.

Adolfi ſtrategema.

ADOLFVS non inuitis auribus eum ſermonem admittit, & de diſceſſu cogitat: quem ne hoſtis ſentiret, BALDASARI nunciat, altero ſe die facturum pugnandi copiam: ipſe è caſtris prima vigilia proficiſcitur: quod cùm Gebeſani intelligerent, clamore & cornuum cantu dant lætitiæ ſuæ indicia. BALDASAR ſuſpicatus, id quod erat, pontes admouet, & fluuium ſuperat: multi auiditate pugnæ, non expectantes donec ſternerentur fluuio ſe committunt: Gebeſani accurrentes ripam perfodiunt quæ propter altitudinem exitum non habebat, vt plures tranare poſſent, & hoſtes inſequi. ADOLFVS properat Erfurdiam: Brunſuicenſis ſe mœnibus noluit credere: igitur illum vſque ad Erfurdiæ, hunc ad Salzæ portas eueſtigio equites inſequuntur: pauci de extremo agmine capti & occiſi. Brunſuicenſis inſequentium pertinacia timidior, iter ſuum flectit Molhuſiam verſus: quia Salzani erant illi iniqui: eundem ſequuntur Honſtenius & Stolbergius, & qui Northuſia miles venerat. Vniuerſus igitur BALDASARIS exercitus Gebeſam redit: ad quem cùm frater

FRIDE-

RIDERICI copiæ venirent; viribus coniunctis in agrum Er-ardianum: pergunt triginta millibus militum: villæ incendun-tur paſsim, & aguntur prædæ, continuò ad mœnia ipſa vrbis claſsicum canitur; vel vt Antiſtitem elicerent, qui eos ad pu-gnam antè prouocarat: vel vt oſtenſis copiis, quàm poſſent ma-ximum terrorem hoſtibus incuterent. Hoc quidem conſecuti ſunt: ſed Antiſtitem magna ſociorum parte deſtitutum, & rebus ſuis deſperantem, mouere loco non potuerunt. qui etiam Er-furdianos accuſauit, quòd ipſorum vocatu temerario in tantas anguſtias coactus ſit: è quibus niſi numine aliquo propicio non poſſet euadere. Vrbs ipſa obſeſſa menſes duos eſt: in Principum exercitu commeatus erat copia, & ad diuturnitatem obſidionis cotidie parabantur res neceſſariæ. Extra mœnia agri, vineta, & aliæ arbores corrumpebantur & ſuccidebantur: effodiebantur tubi, & obſtruebantur canales fontium: ſaxa & tela tormentis iaciebantur in tecta atque domos: leuia quoque ad ipſas portas interdum prælia fiebant. *Ludouicus Præſul Halberſtadius. Erfurdiæ obſidio.*

Dum hæc aguntur, CAROLVS ipſe Imperator cum vxore & VENCESLAO filio in caſtra Ducum venit: vel vt ſuam ſen-tentiam tueretur, qua Ludouicum ornarat: vel, vt nonnulli tra-dunt, motus pecunia Erfurdianorum, qui pacem impetrare niſi eius auctoritate non poterant. Miles Boemicus, quem adduxe-rat, ad oſtentandam virtutem portis adequitare, vt ciues eliceret: ſed vtrinque captis aliquot militibus, tandem de pace agitur: qua impetrata, Erfurdiani multis honoribus Imperatorem afficiunt: LVDOVICVS titulum Antiſtitis Moguntini accepit, ſed Pabe-bergæ ſedem retinuit. Adolfus Spiram antiquam ſuam ſedem ipſe quoque repetit. Compoſitum bellum hoc Eccleſiaſticum eſt, anno M. CCC. LXXV. Redundabat omnis culpa in Comi-tem Glichenſem; qui & Erfurdianos inſtigaſſet, & magnitudi-ne promiſsionum Adolfum adduxiſſet in Turingiam. Tonna igitur arce eius expugnata, & ditione depopulata, ad ſua quiſque retrogreditur. *Compoſitio belli Moguntini.* 1375. *Tonnæ expugnatio.*

Hoc tempore cùm CAROLVS Imperator ad ornandos & euehendos populares ſuos, Saxonicis Eccleſiis Boemos præfeciſ-ſet, inprimis Magdeburgenſi & Paderbornenſi: minus ipſi gra-tioſam & quietam inter alienos populos gubernationem habue-runt: idque vt Crantius, & Antiſtitum teſtantur Chronica, ma-gno ipſorum merito. nam ALBERTVS Magdeburgicus, quid-quid in Luſatia poſſeſsionis Eccleſia habuit, Regi vēdidit: & quia odio erat, ſibi PETRVM quendam eiuſdem gentis ſubſtituit: *Magdeburgenſes Epiſcopi.*

Ludouicus Præſul Halberſtadien. qui & ipſe de reditu in patriam iniit conſilium. LVDOVICVM Miſnenſem virum potentem & illuſtrem gratia non deſerebat. Petro igitur abeunte, Vrbani Pontificis auctoritate, nec abnuente collegio, ipſis quoque Magdeburgicis datur Antiſtes. Poſt OTHONEM Halſum, multos ante annos iuſtis ſuffragiis ab eodem collegio electus erat: quia propter magnificentiam & ſplendorem nobilitas ei fauebat: ſed ipſis reſtiterunt magnis clamoribus ciues, qui Antiſtite creato tam potente libertati metuebant, & videbant ſibi perpetuum fore cum Miſnenſibus bellum: cum Carolus Imperator, qui ſuis clientibus diſtribuebat ſummas dignitates, alium quendã ſubſtituit, DITERICVM: qui ſuis anteceſſoribus Alberto & Petro non diſsimilis, relicta Eccleſia, & exhauſto copioſo ærario, in aulam Boemicam rediit: Quamobrem *Ludouicus fit Præſul Magdeburgius.* poſt viginti demum annos rurſus LVDOVICVS ad Magdeburgenſem vocatur Eccleſiam: de cuius ornamentis cogitans, ciues humanitate & benevolentia deuincire conatur: eaque de cauſa quædã ſeditioſorum caſtella euertit: & inprimis Vuernigerodẽſes Comites domuit. Pallium de more nondum acceperat à Pontifice Romano: ideo cùm fidelitatẽ poſtularet, ea excuſatione vſi ciues Magdeburgici & Hallenſes, detrectant promittere; idque ſe non pertinacia, ſed religione & more antiquo facere. Diſsimulata ira, fortaſſe armis eos adegiſſet: ſed morte celeri præreptus fuit, quæ caſu ei eſt oblata. Ipſis Bacchanalium diebus inuitauerat primos de nobilitate, in Calbam oppidum, ad quod Sala in Albim *Ludouici mors.* exit: ibi cùm in publico loco ducerentur choreæ, quibus intererat Antiſtes; ortum in eadem domo ſubitò incendium eſt: quod fumo ingenti proditum, terribilius viſum, quàm deprehenſum eſt, cùm perturbati ad ſcalas properarẽt omnes, mole nitentiũ franguntur & ſuccumbunt: læſi ſunt aliquot, ſed ſine vitæ periculo: ſolus Antiſtes in caput præceps cadens, ita alliſus eſt, vt tertiis Bacchanalibus, cùm id pridie factum eſſet, expiraret. Opinio erat, rumorem de incendio ab ipſo diabolo excitatum: ita enim exiguũ fuit, vt à puero reſtingui potuiſſet. Vno enim tantùm lecto conſumpto, & ſemiuſtulato pariete, reliquum ædificium permanſit incolume. Delatus Magdeburgum in æde Mariana ſepelitur

1381. M.CCC.LXXXI.

VILHELMVS COCLES.

VILHELMVS, cognomento Cocles, Friderici Grauis quintu[s] filius, naſcitur in vrbe Dreſda XIII. Calend. Ianuar[ii]

M.CCC

M. CCC. XLIII. Cùm diuiſas prouincias non haberent: à Friderico fratre præficitur Miſnenſibus, vt eos contra aliquot finitimos tueretur, latrociniis graues: ſimul etiam vt artes gubernandi diſceret, & in otio ignauo ne viueret; quo nihil adoleſcentibus Principibus magis habetur pernicioſum.

Vilhelmus Cocles, Largravius Turingiæ.

Vxorem duxit, vt Boemici annales & noſtrorum ſcripta omnia nominant, LVDOMILLAM: vt inſcriptio ſepulchri Miſenæ habet, ELIZABETAM, Iodoci Ducis Morauiæ filiam; è qua nullam prolem ſuſcepit.

Matrimonium Vilhelmi.

In Miſnia arces atque caſtella multa, vel armis cepit, vel redemit oppignerata, vel comparauit noua: è quibus nominata inueni Leiſnicium, Debinum, Molbergam, Vueidenhanam, Berenaldam, Solſinum, Vuaramundam, Trebinum, Kopingam, Ornaneium, Vuolferamsdorfum, Vuiſenſteinam, Konigſteinam, Sonneckenſteinam, Lilgenſteinam, Thierſteinam, Koferbergã, Vuinterſteinam.

Contra factionem, vt vocabatur, Lombardicam, vel (vt alij) Britanicam, à fratre mittebatur in Algauiá, ſed ea ante Principum aduentum diſsipata fuit.

Vilhelmi militia.

Paucos poſt annos Caroli IV. Imperatoris caſtra ſecutus eſt, cum is Romani Pontificis vocatu ad frangendas quorundam tyrannorum vires, Italiam adiret: inprimis autem Pontifex metuebat à Barnaba & Galeatio Vicecomitibus, quibus Antiſtes Mediolanenſis IOANNES, patruus ipſorum, inſignem hæreditatẽ, nempe totius Inſubriæ, quam à Germanis cultoribus Longobardiam appellant, reliquerat dominatum. Hanc familiam ante aliquot annos Imperator extulerat, & ei poteſtatem Imperatoris vicariam demãdauerat, data eius dignitatis ergô bulla aurea. tantopere autem iam creuerat potentia, vt eſſet formidabilis toti penè Italiæ. Imperator cùm ingreſſus eſſet prouinciam illam, & agro Mediolanenſi immineret: Vicecomites eum adeunt, vt vetus beneficium ipſis collatum tueatur: acceſsionem etiam ad ſuas fortunas factam confirmet, enixè rogant: Pontifex contrà, nouos homines ad faſtigium tantum elatos dolebat, & mortuo Antiſtiti detrahebat; & non ferendum, vt tali terra potirentur, exiſtimabat. CAROLVS autem quamuis ſe ægrè ferre oſtendebat, nihil tamen præclari in illa expeditione egit. Vilhelmum Miſnenſem, & alios Germaniæ Principes, quòd ipſum ſecuti eſſent, pœnituit: non enim bellum gerebat, aut aduerſarios domabat: ſed veluti mercatum agens, theſauros colligebat: omnia concedens omnibus, à quibus pecuniam poſſet abradere, vt Cuſpinianus

Expeditio Caroli IV. Imp. Italica.

Vicecomitum Mediolani familia.

Vilhelmus Cocles, Landgrauius Turingiæ. nus ſcribit. Factum id eſt anno M. CCC. LXIX. vt proditur in annalibus Turingicis.

Bellum ciuile in Germania. In Germania maximum tum bellum gliſcebat ciuitatum liberarum contra Principes: quo in bello Burggrauio Norimbergio militauit, & Alberto Præſuli Vurciburgio: & equitatui, quē Baldaſar frater mittebat, præfuit. Oriri inde id bellum cœpit, quia paſsim mercatores, & qui ſuorum negociorum cauſa iter facerent, aut intercipiebantur, aut ſpoliabantur, aut cædebantur: quamobrem vt tollerent latrocinia, quæ Principes non ſatis acriter puniebant, quaſdam nobilium arces euertunt: & quia vulgus ſibi moderari nequit, fitque vel leui indulgentia corruptiſsimus, ineſcatum iam dulcedine & copia prædæ, ſpoliat templa & monaſteria: neue id temere & libidinosè agere videretur, Abbates quoſdam inſimulat; qui ſuis cognatis aut amicis graſſatoribus, non modò darent hoſpitium: ſed clientes etiam ſuos, eſſe i[...] & rapinarum adminiſtros paterentur. Aliquos igitur in ordinem redigit: aliis pulſis ſuo iudicio & poteſtate nouos ſubſtituit. Principes cùm viderent malè tractari nobiles, eijci ſedibus Eccleſiaſticos: ſibi metuentes, arma paſsim ſumunt: neue incendium populare longè nimis progrederetur, proximas quiſque ciuitates compeſcunt. quod bellum etiam ſuprà attigimus.

1386. *Bellum Leiſnicenſis Comitis cum Schonburgio.* Anno M.CCC.LXXXVI. ALBERTVS Comes Leiſnicenſis, & VITVS Schonburgius generoſa ſtirpe ortus varias inter ſe inimicicias exercuerunt: ſed eas non in fundis ſuis, ſed alienis finierunt. Comes enim Leiſnicenſis ſenior vnà cum Alberto filio arcem Rabeſuinum Abbati Chemnicenſi Ortuino cùm eriperet, non contentus poſſeſsione arcis, nouem etiam pagos ei adimit: è quibus Stenam, Pliſſam, & Cheulerenam diripit Schonburgius, agricolas capit, armenta abigit: non vt Abbatem iuuaret, ſed vt hoſtem vlciſceretur. Quamobrem cùm metueret Leiſnicenſis, ne ſuos agros eodem agmine aggrederetur: agricolas quos in villis ceperat, mittit ad Rochsburgum & Penicenſem arces inſtaurandas. Abbas cernens fundum ſuæ Eccleſiæ expoſitum tantis iniuriis, de violentia conqueritur VILHELMO: qui ei aſsignans arbitros Miſnenſem & Numburganum Præſules: item ex aula fratris Appollonium Vitzthumum & Henricum Honsbergium, ce[...] negotium promouet, vt Leiſnicenſis ſuum præfectum ex arce, populum è pagis intra dies quindecim domum reuocaret. quibus modis ſatisfieri deberet Ortuino, id in aliud tempus reijcitur.

Præfuit itidem VILHELMVS copiis fraternis in obſidione
1393. arcis Poppinhuſiæ in Buchonia, Anno M.CCC. XCIII.

Idem

Idem iuuerat auxiliis Comitem Heldrungium, qui Erfurdianorum ſeſe hoſtem profitebatur: Erfurdiani cùm apertam vltionem non inuenirent, incendiarios in Miſniam immittunt. Oppida aliquot in cineres rediguntur, diu inquiſitis auctoribus, cùm tandem deprehenderetur certum à facinoroſis indicium, oppidani de Erfurdianorũ perfidia aliis queri ciuitatibus in Turingia, acceptam calamitatem exponere, auxilium conſiliumq; petere. *Vilhelmus Cocles, Largravius Turingiæ.*

Eodem tempore quarta ferè vrbis Erfurdiæ pars crematur: ideo publica conuicia iaciebantur in VILHELMVM, & Miſnenſes, tanquam eius incendij auctores clandeſtinos. Dubium incertumq; fuit, à quo eſſet immiſſum: nam in ſuburbio natum, per venti violentiam fertur in tecta vrbis. Vilhelmus & ciuium ſuorum querelis, & Erfurdianorũ conuiciis laceſſitus, diebus æquinoctij autumnalis in agrum ipſorum incurrit: villas vrbi propinquas omnes diripit, direptas in ipſorum conſpectu incendit: ſexto poſt die ſuos equites Keffernbergiæ dimittens, gratias eis ob nauatam operam, & ſumptam de aſtutis hoſtibus vindictam agere agit, anno M. CCC. XCVI. *Incendium Erfurdiæ.* 1396.

Emit poſt hæc in Oſterlandia, Ileburgum: in Miſnia Colditium: in Boemia Riſeburgum. Comites enim & liberi quidam homines, ad inopiam redacti, maiorum parta tueri non poterant. Rem nummariam reſtituit, & nummi Vilhelmiani nomen ab eo retinent.

Malè tum conueniebat inter VENCESLAVM Regem Boemiæ, & IODOCVM nepotem eius ex fratre, Morauiæ Principẽ: hic igitur exercitu comparato, & allectis ſociis vicinis Pragã tres menſes obſidet: in quo bello VILHELMVS ordines ducit, & virtutis gratiã, equeſtria ornamenta accipit M. CCCC. I. In reditu Pirnam obſidet, & armis capit, quam Detſchenſis præfectus regio nomine defendebat, Donam expugnat. *Praga obſeſſa.* 1401.

Cum BALDASARE fratre in Hercinios proficiſcitur ad euertenda quorundam latronum domicilia. Vixerunt autem hi fratres inter ſe ſumma animorum coniunctione, alteriusq; iniuriam quisq; propriã exiſtimauit: vnde etiam ipſorum prouinciæ magna acceperũt incrementa: & Vilhelmus Princeps ditiſſimus, cùm hærede careret, magnas fratri eiusq; filiis opes reliquit.

Obiit IV. Idus Februarij anno M.CCCC.VII. Sepultus Miſenæ in choro templi cathedralis, & in inſcriptione ſepulchri Marchionis Miſnenſis, Landgrauij Turingiæ, & Palatini Saxoniæ titulum habet. Ante ipſum anno ſeptimo obiit vxor Elizabeta: ad cuius ipſe latus eodem in templo cõditur: vnde manifeſtus error eſt eorum, qui cum vxore in cœnobio Cellenſi ſepultum ſcribũt. *Vilhelmi mors.* 1407. *Vxor Vilhelmi mors.* 1400.

FRIDERICVS STRENVVS.

Fridericus Strenuus Landgrauius Turingiæ.

FRIDERICVS cognomento Strenuus, Friderici Grauis II. filius, naſcitur pridie Non. Octob. anno M. CCC. XXX. vt Miſ-
1330. nenſes, M.CCC.XXXI. vt Turingici annales tradunt. Vxorem ducit Catharinam Henrici Comitis Hennebergij filiam: quæ cuius auſpicio ei deſponſata, quibusq; difficultatibus parta ſit, in Friderici patris vita eſt expoſitum. nam Hennebergius dare dotem recuſans ſponte, armis adigitur: adoleſcens ſpōſus, qui annū ſextumdecimū vix exceſſerat, cùm paternis copiis præeſſet, nō ſegniter pugnauit: cumq; ad Scharfenbergam prælium committeretur: fidi ciuis virtute protectus pater, mortis euadit periculum: fuit deinceps pax & inter coniuges, & inter vtriusque parentes.

Matrimonium Friderici.

Friderici liberi.

Genuit ex ea CATHARINAM filiam, annis infantiæ mortuam: FRIDERICVM, I. infantem mortuum, & FRIDERICVM II. poſtea ElectoremSaxoniæ VILHELMVM & GEORGIVM. Viuente patre FRIDERICVS ſtudiis militaribus imbuitur. nam ad Friburgenſem & Salzenſem obſidionem eum ſecum adduxit, vbi indolis magnæ præbuit indicia: vndè in pleriſq; annaliū ſcriptoribus natus error eſt, vt à Friderico Strenuo ſcribant ſuperatum Srapelam, & fratres Driſurtinos, qui tantum militauit in caſtris paternis. Defuncto patre cùm de prouinciarū diuiſione varia conſilia inirentur, optimatibus viſum eſt, vt tutoris nomine atque auctoritate FRIDERICVS omnes adminiſtraret: fore enim viribus coniunctis magis inuictos. BALDASAR igitur & VILHELMVS cùm domi eſſent, alter Vodlandis, alter Miſnenſibus quaſi præfecti imperabant nam ꝑpter vicinos Boemos & Luſatios eæ prouinciæ magis infeſtabantur: magnam verò adoleſcentiæ partē in Regum Principumq; exterorum caſtris peragebant. Annos igitur viginti FRIDERICVS in ſuos monarchæ imperio fungitur, tanta prudentia & æquitate, vt neq; fratres, neque ſubditi de re vlla quererentur.

Adoleſcentia & militia Friderici.

Bellum cum Rutheno Plauenſe.

CAROLVS Imp. cum propter virtutem vehementer amabat: cumq. regnum Boemiæ cuperet eſſe ampliſsimū, eas vrbes atque arces, quæ ad id pertinuiſſent, ſatagebat recuperare. Actum cum Plauenſe eſt, cognomento Rutheno, vt quæ ipſe poſsideret, iuſto precio reſtitueret: eſt ea antiqua & nobilis familia, & Burggrauiatu Miſnenſi clara. Multorū autem annorū ſpacio ſuis nominib. omnes appellati ſunt Henrici: vnde aliqui cognomentis, pleriq; ſolis temporibus diſtinguuntur. Ruthenus vir audacia ſingulari, nullas conditiones admittit, neq; contentus finibus ſuis, Miſnenſes inuadit. Rex non ferens contemptum, neq; Landgrauius iniuriam:

iuriam: cõmunibus viribus ad ſua quisque repetenda eius ditionẽ inuadunt. Arx Zigenrucka primùm obſidetur, quia cæteris erat munitior, & ea multùm Ruthenus confidebat. Inciſis foris canalibus & tubis aquarũ, laborabant inopia, qui eã defendebãt, neq; victus amplius ſuppetebat: vitã igitur milites paciſcentes, arcẽ depoſitis armis Regi & Landgrauio tradunt. Cùm in præfectũ Zigenruckanũ eſſet animaduerſum mandato regio: tantus terror aliis incutitur, vt ſtatim imperata facerẽt: deditisq; caſtellis, ne colligendi quidẽ ſui Rutheno imparato relinquerent poteſtatẽ. Dedita autẽ ſunt Triptis, Steina, Ronneburgum, Vueida. Hanc rem adeo tulit iracundè, vt ſtatim præfectos ad ſe euocaret, quos primùm obiurgare propter cupiditatẽ, qui à Rege corrumpi ſe eſſent paſſi: deinde etiam propter formidinem, qui nõ pugnaſſent pro Republica: poſtremò accuſare perfidiæ, quod ſe inſciente firmiſſimas munitiones hoſti prodidiſſent. Cauſas ſuę defenſionis præfecti afferunt, potentiam Regis & celeritatem: ſe improuiſo oppreſſos & numero longè inferiores, ceſsiſſe fortunæ, non cupiditate, ſed neceſsitate: nec potuiſſe arces teneri, propter machinas & tormenta adhibita: rectius ſibi viſum integras relinquere vel hoſti, quàm incenſas deſerere, non ſine ſuo ciuiumq; ingenti periculo. Ruthenus nullam partem defenſionis ſuſcipiens, vt reliquos præfectos retineret in officio: honeſto loco natos homines in horreum compellit, idque inflammat: nam & natura iracundus vir erat, & diminutionem bonorum ferebat iniquiſsimè. Arces ad Boemiam pertinentes, Rex præſidiis munit: pertinentes ad Miſniam, reſtituit Marchioni. incidit hæc actio in annum M. CCC. LVII. 1357.

Fridericus Strenuus, Landgrauius Turingiæ.

Altero poſt hunc anno GVNTHERVS Suarceburgius, Guntheri electi Romanorũ Regis filius, mortem obiit, ſine hærede: is Franchenhuſiam oppidum, & partem dimidiã oppidi Arenſtadij poſſederat. Vendicabat ea ſibi fratribusq; Landgrauius, tanquã ſui iuris facta: ſed repetebant patrueles, ſibi ereptam ditionẽ, hæreditate iuſta, & mutuo ſucceſsionis iure. Componitur his conditionibus negotium, vt Dornburgum, Vuindburgum, & Grifenburgum arces traderẽt Comites, & tria millia marcarum argenti puri ſoluerent: reliqua quietè poſsiderent omnia.

Friderici negotium cum Schuarzeburgio.

Impigneratum erat HERMANO Comiti Bichlingio Kindelbrucca oppidum, iis legibus, ne nouis oneribus id grauaret: ſed vt ciues vterentur veteribus priuilegiis, quæ à Landgrauiis acceperãt. Comes verò cum ipſis agebat nimis imperioſè: cumq; precibus ab eo non impetrarent, quod ſibi conceſſum à maiorib. ius

Bichlingij crudelitas in ſuos.

 dicebant,

Fridericus Strenuus Landgrauius Turingiæ. dicebant, literis apud Principem Comitem accuſant: hic adeò fuit exacerbatus, vt ſtatim Erfurdiæ, Molhuſiæ, & Northuſiæ militem conſcriberet, permittente locorum illorum ſenatu: quo collecto improuiſus in oppidum Kindelbruccā irrumpit, ciues obuios interficit, domos diripit. Oppidani quia equitibus pares non erant, confugientes in templum, telis & miſsilibus vulnerabant multos: quo caſu ſuorum grauiùs incenſus Comes incendit ædificia: præter eos, qui erant cæſi, captos omnes abducit. Hanc crudelitatem aduerſus innocentes non ferendam Principes cenſuerunt: de quorum iuſta iracundia ſuſpicati Molhuſij & Northuſij, timentesque agrorum ſuorum vaſtationem, ſe inſcientia peccaſſe aiunt: petentesq; veniam pro illatis damnis iuſſam numerant pecuniam. Erfurdianis magis contumacibus dies dicitur Gotham: qui accuſati de ſubuecta præda, quæ in ipſorum domibus viſa & deprehenſa ſit, inficias eunt: cumque producerentur teſtes, iure iurando ſe purgant. Nemo aliter ſentiebat, quàm illos peieraſſe, etiam ij, qui ſocij ipſorum fuerant: quamobrem terræ ſuperficies, in qua ſteterant, Principis iuſſu effoditur; & contumeliæ cauſa diſpergitur per eum locum, in quo pœna de capitibus nocentum ſumi ſolet. Perhibentur autem iuraſſe homines
1395. trecenti octuaginta duo: accidit anno M.CCC.LIX. Bichlingio autem Comiti oppidum ademptum, & pars aliqua pecuniæ reddita, reliqua in ciues læſos diſpenſata. Præerat cœnobio Fuldano
Bellum cum Abbate Fuldano. Henricus, gente Cralecciùs, homo ſupra modū ſuperbus, ſed quē deſtituebat prudentia: non veritū ſcilicet vicinos Principes longè ſe ſuperiores, Othonem Haſſum & Fridericum Turingum laceſſere: hi cùm de latrociniis per eius ſubditos factis literas mitterent; eumq; & officii Eccleſiaſtici, & modeſtiæ religioſæ admonerent: nec querelas correxit, neq; admonitiones audiit; inſuper dicta quædā leuia in vtrumq; iecit. Ambo igitur Principes ei bellū denunciant, & dicto citius faciunt: agros villasq; in ſuo quiſq; itinere vaſtat, donec Rockenſtuli conuenirent. Habito inter ſe conſilio, diuerſis ipſum locis aggrediuntur: Haſſus Hunefeldā profectus, oppidū ſtatim capit, deinde Geiſam obſidione cingit: Turingus arces Northeimā & Rosdorfium occupat: rurſus deinde coniuncti Gerſtungā obſidere contendunt. Fuldanus ſuam amicis temeritatem confitetur: oratq; vt ſibi Principes concilient: verſari in periculo ipſorum fortunas, & dignitatem ſuam. Muncerus Chronographus Fuldanus Haſſum vi eiectum ſcribit, ſed aliter annales Turingici, nam abbatem tradunt legatos miſiſſe de pace; & ſponte obtuliſſe, ſe de omni iniuria, quam verbis factisque inconſideratis mouerit, ſatisfacturum; & ea ratione placatos

Prin-

Principes, reſtitutis arcibus & oppidis è Buchonia diſceſiſſe, anno M.CCC. LXI. *Fridericus Strenuus, Landgrauius Turingiæ.*

Quarto poſt domitum Fuldanum anno, maius & periculoſius bellum pullulauit, inter ALBERTVM Brunſuicenſem & FRIDERICVM Landgrauium: cauſa diſcordiæ hæc fuit. Albertus, quem cognomento Salzanum nominabant, Leinenſis & Embeccenſis Dux, incertum cupiditate aliqua an odio, damna terris Landgrauij multa inferebat: cumque eſſent ex Herciniis, qui latrociniis dediti, paſsim in Turingia graſſarentur: quia manifeſtam rem tenebat Landgrauius, legatos ad Albertum mittit, cauſam violentiæ exquirit, quam ipſe non inueniat: orat vt abſtineat ab iniuria, & vt agricolis ac viatoribus parcat: nec in aliena ditione illicitam ſibi ſumat poteſtatem: nec foueat hoſpitio eos, qui tantùm ſtemmate glorientur & nomine, reuera autem omnibus flagicijs omnique ſcelere ſint infames. Decere Principem, ſiquæ ſint, iniurias non diſsimulare: ſuſpicionibus nihil tribuendum, quia ſint ignaui & malicioſi ingenij indicia. apertè aut cauſam proferendam, aut expectandum eſſe talionem. Legatorum oratione audita, primùm eos irriſit ſcommate: qui cùm ſermoni minas ſubiicerent, minantibus reſpondit. Se imperium & ditionem ſuam obtenturum, etiamſi per triduum ningeret Principibus Turingis & Miſnenſibus. ita autem loqui de magna multitudine homines noſtri ſolent. Dimiſsi legati ſunt abſque vllo honore hoſpitalitatis & verborum. Landgrauius, cùm inde colligeret, inhumanitatem Saxonis & ferociam; nec illum quieturum prouideret: è Miſnia, Vodlandia, Oſterlandia, Turingia, Francia, militem colligit: adiungitque præcipuas Turingiæ Reſpublicas liberarum ciuitatum, Erfurdiæ, Molhuſiæ, Northuſiæ, quas ante ſæpe coniunctas fœdere & ſocietate ſcripſimus; coactis fere octodecim hominum millibus: Rhenanum præterea & Hercinium militem ei mittit, qui & ipſe læſus à Saxone erat, Gerlacus Antiſtes Moguntinus. Tanta expeditio intra multos annos facta in Saxoniam non fuerat: qua tamen nihil motus ALBERTVS, vt periculum arceret, ſuos populos armat; & quantis poteſt præſidiis arces & oppida munit. Primus impetus omnis conuerſus ad arcem Salzanam, de qua Saxo nominabatur, expugnandam: tum etiam obſeſſum Embecca oppidum eſt, ſed non abſq; magna exercitus iactura. Qui arcem tenebant, tormentum habebant bellicũ, quod à Bertholdo quodã Nigro, Germano monacho, vt ferunt, inuentũ, è quo lapidei globi igne & puluere ad id facto eijciebantur: hoc nondũ viſum in his erat regio-

Bellum Friderici cum Alberto Brunſuicenſi.

1365.

Friderricus Strenuus Landgrauius Turingiæ.

regionibus: fuiſſe conflatum è plumbo, annales teſtantur. Facta poſtmodò ſunt ex compactis lignis, quibus circuli ferrei laci erāt circumiecti, qualia nos vidimus tumultu Ruſtico annis ſuperioribus vſurpata: eam ſimplicitatem ætas noſtra mutauit, vt & æris pondere & artificio fiant eximia, nec non generis diuerſi, & ad feriendum longinqua, & ad frangendum firmiſsima. Eo tormento in caſtris Landgrauij interficiebantur multi, & ipſe fulminis ſonus inauditus, ſingularem terrorem incutiebat: machinæ etiam & arietes & alia inſtrumenta ad oppugnandum quæ admouebantur, fruſtillatim diſcuſſa aut mutilabant, aut omnino ſternebant militem. Quamobrem cum oppugnatio difficilis & detrimentoſa eſſet, eam ſoluunt. nec ſolùm ira coquebat Landgrauium, qui nihil tantis copiis efficeret, verùm etiam incitabat pudor. Arcem igitur relinquens; agrum qui circum Embeckam & arcem erat, depopulatum incendit: inde procedens longius, Hindeburgam, Vuinthuſiam, Vuenghuſiam, Lichteſteinam arces capit: eisque omnibus imponit ſua præſidia: circumiacentes & adiacentes villas cremat. Brunſuicenſis cùm videret iſta fieri, ductus pœnitentia, per amicos de pace agit: eamque datis vadibus, & miſsis obſidibus impetrat, ea conditione: vt ſumptum omnem bellicum pendat, & accuſatoribus de iniuriis ereptisque facultatibus ſatisfaciat. Landgrauius, qui pacis & quietis cauſa bellum ſuſceperat, ea ſuis alienisque parta, cum exercitu triumphantis lætitia domum reuertitur. Arces dehinc Saxonicas, quas Turingica & Miſnenſia præſidia tenebant, armis & commeatu voluit inſtruere, quia Saxoni adhuc parum fidebat. Quamobrem cùm transportanda de Turingia ad defenſionem & victum neceſſaria curaret: datæ fidei immemor Brunſuicenſis, aurigis equos & triticum; ijs, qui ſupplemento mittebantur, arma adimit: ſpoliatosque & nudatos de finibus ſuis expellit. Qui eius nomine ſpoponderant Principes, grauiter id ferre, & de periculo ſuo ſollicitè cogitare. Landgrauius eos ſuſpectos habens, quòd ipſorum ſuaſu crederet factū, literis acerbis euocat, & in obſides animaduertendum ſtatuit. Verùm cùm illi ſine mora ſe ſiſterent: & Alberto nouorum malorum auctori, bellum denunciarent: & ipſi ſuſpicione, & obſides periculo liberantur. Landgrauius autem octo millibus ſitorum conuocatis, in Saxoniam iratus redit: reliquias ſuperioris belli delet, & incēdiis plura loca deuaſtat. mittuntur iterum de pace legati, quos admittere non vult, cùm ſe deceptum eſſe antea diceret: ſeque prius non diſceſſurum è Saxonia prædicat, quàm ipſe Albertus ad ſe ſupplex veniat. Is ſuorum

precibus

precibus & calamitate perductus, conceſſo libero aditu, in caſtra venit: & præſens cum Landgrauio de iniuriis illatis tranſigit: datoque iureiurando ſe Iſenacum venturum ſpondet: quo in loco comparatione damnorum ſit accepturus leges pacis. Landgrauius præſentem grauiter increpare, quia neglecta fidei religione nouo iureiurando fuerit ad officium compellendus: hortari præterea, vt dignitatis & exiſtimationis ſuæ meminerit, ne alieno peccato cogatur & ipſe fieri crudelior, cùm ab omni immanitate & iniuſtitia abhorreat. Factus ſuo incommodo moderatior Brunſuicenſis, ad diem conſtitutam Iſenacum venit: nec inde dimittitur, donec tota res eſſet compoſita, & omnis futuri belli occaſio, vt videbatur, ſublata.

Fridericus Strenuus, Landgrauius Turingiæ.

Anno M.CCC.LXVI. factio Lombardica, quæ Barnabæ Vicecomiti militauerat, congregata ex Italis Germaniſque colluuies, cùm ſtipendiis fraudaretur, preſſo vndique Vicecomite, tumultuatur: neque ſolùm in Inſubria clades multas dat, ſed etiam per Alpes ſæuiens, in Baſilienſem & Argentoratenſem vſque agrum progreditur. Laborabat extrema inopia, neq; ad obſidendas vrbes aut expugnanda loca munita ſatis virium habebat: idcirco in agris agebat rapiebatq; omnia: & in villis, quàm diu victus ſupererat, morabatur. Terror tantus inuaſerat Alſatios, vt non de propellenda iniuria cogitarent, ſed ſe mœnibus contra vim includerent: ita timor oppreſſorum, & vicinorum negligentia, & remotiorum ſecuritas, viam liberè graſſandi furioſis præbuit. Delatus autem in prouinciam florentem, ſucceſſu inſolens latro, ad obſidendum Argentoratum accingitur. Qua fama per Germaniam ſparſa, Principes multi arma capiunt: quibus ſe adiungens Landgrauius, copiis ſuis fratrem VILHELMVM præficit. Cùm iam paſsim Principes confluerent, latrones illi diſsipari, & ſuæ quiſque ſaluti cœpit conſulere: itaque incendium illud per ſe oppreſſum atque extinctum eſt. 1366.

Tumultus factionis Lõbardicæ.

Eodem anno diebus Pentecoſtes Iſenacum & Molhuſia, oppidaque interiecta & vicina ad duos horæ quadrantes concutiuntur terræmotu.

Terræmotus.

Tanrodæ oppidi præfectus, à principibus ſuis diſſentiens, Erfurdiã migrauerat, & ius ciuitatis adeptus erat: ſed quia nõ bona fide cum Tanrodianis egerat, captus ab ijs dãnatusq; ſuſpenditur de arbore: Erfurdiani ciuẽ ſuum vindicaturi, oppidum capiunt & cremãt. Fridericus læſorũ ſuſcipiens patrociniũ, Erfurdianos accuſat ad Imperatorẽ, & ad ſatisfactionẽ eos adigit. qua re ipſorũ animos vehementer irritauit. Emerant eodẽ tempore Erfurdiani de lo-

Friderici bellum cum Erfurdianis.

Fridericus Strenuus Landgrauius Turingiæ.

de Ioanne Suarceburgio Vuaſſenburgum, Libeſteinam, & Suarceualdam arces: quas ad redimendos in Francia captiuos vendebat: nam cum Præſule Vurciburgio infeliciter, vt ſuprà dictū eſt, pugnauerat. Suarceburgius cum legatis Erfurdianorum ad emtionem confirmandam ad Imperatorem profecturus, in Bauaria capitur: Erfurdianis nouem millia aureorum eripiuntur: ille vt dimitteretur, coactus promittere eſt, ſe eas arces Landgrauio vendicurum. ea enim de cauſa aliis vendidiſſe exiſtimabatur, vt bello materiam præberet: nam Suarceburgiis, & cum patre & cū auo Friderico nunquá conuenerat. Erfurdianis, qui præter Principis voluntatem emptioni conſenſerant, intercluduntur viæ, ne quid importaretur in vrbem rerū venalium: laborantibus autē lignorum inopia ciuibus, de controuerſia componenda agunt & partem pecuniæ pro emptis modò arcibus numerant: admonitique calamitatibus multis, è diſcordia ortis, cum FRIDERICO eiusque fratribus fœdus ineunt: nam eorum potentiæ non poſſe reſiſti videbant.

Pacis ſtudiosum Friderici.

Studebat autem Landgrauius, vt facta vndique pace, ſuis populis quietem pareret: vnde latrocinia in finibus Mitniæ per fratres reprimit: ipſe in Turingia, inter Northuſanos & Comitem Honſtenium, grauem tumultum componit. Plebs Northuſana ſe priuatim vindicans, quia exhauriebatur exactionibus, partem ſenatus trucidat, partem perpetuò relegat.

1370. Anno M. CCC. LXX. emit præfecturam Sangerhuſiam de Magno Duce Brunſuicenſe: qui à Venceslao Electore Saxoniæ prælio victus, & à Gerardo Hildeshemio Præſule prope Dinclariam captus, ſe redimere pro ea pecunia neceſſe habuit: interea autem dum Sangerhuſiæ eſt Saxo, arcem Luneburgenſem amittit: mox in eadem vrbe à plebe furioſa occiditur.

Friderici prudentia & ſapientia.

De factione Stellata hominum nefariorum ſuprà dictum eſt: ea ne fratrem ſuum Baldaſarem opprimeret, & belli ſeruilis initium eſſet, FRIDERICVS ſua efficit prudentia: nam & ſuis populis ne eam iuuarent, maturè interdixit, & exploratis ſeditioſorum viribus, fratri opportunè conſuluit. Nec minus perſpecta eius ſapientia eſt, in moderandis conſiliis fraternis, cùm Gebeſa obſideretur à Moguntino Adolfo: nam ne armis concurreretur, ipſe cauit; & ſua mora non parum ad victoriam momenti attulit. quibus quidem è factis appâret, quàm minimè cruenta aleret cogitationes; ſed propenſiſsimus ad amicitias eſſet: quod mox etiam declarauit, cùm propter Ludouicum fratrem Erfurdia obſideretur: & in caſtra Turingica Carolus Imperator veniſſet.

A

Ad hoc vſque tempus monarchiam obtinuerat volentibus fratribus, quibus certam pecuniam annuatim numerabat: verùm cùm onere imperij grauaretur: & cauſam cupiditatis præbere nullam vellet: prouincias cum fratribus æqualiter diuiſit: ſibi Oſterlandia, BALDASARI Turingia, VILHELMO Miſnia ſorte obtigit: ſedes FRIDERICI fuit Lipſia, Baldaſaris Vuartburgũ, Villhelmi Miſena oppidum. Vixerunt inter ſe ſumma coniunctione & beneuolentia. *Fridericus Strenuus Landgrauius Turingiæ. Diviſio prouinciarum inter fratres.*

FRIDERICVS modò annum ætatis egreſſus quinquageſimum, obiit VII. Cal. Iunij, anno M. CCC. LXXX. vt Cellenſia monumenta teſtantur: nam vnum iis annum addunt annales Turingici. Vltimus hic Princeps ex hac proſapia in Cella vetere ſepelitur. Vxor ipſius deceſsit M. CCC. XCVII. Idib. Iulij: prope maritum condita magnifico monumento, quod adhuc extat. *Friderici mors.* 1380. 1397.

FRIDERICVS I.

FRIDERICVS primus Friderici Strenui filius, obiit puer, ad paternum monumentum adductus: cuius obitum mater tota vita luxit: & ex voto neque armillis aut ornamentis ex auro argentoque factis vſa eſt: neque vlla veſte alia, niſi pulli aut gilui coloris. nam propter partus difficultatẽ de ſua valetudine dubitabat: neque ſe fore amplius putabat ad fœtum gerendum idoneam. Deus tamen afflictæ preces exaudiens, effecit eam, ſecundum Dauidis dictum, matrem filiorum lætantem.

De altero FRIDERICO, quia ſtirpis propago eſt, ad extremum dicam: nunc fratres recenſebo.

VILHELMVS.

VILHELMVS Friderici Strenui ſecundus filius, vxorem non duxit: cum FRIDERICO fratre, primo Saxoniæ Electore, expeditionibus in Hercinios & Boemos interfuit: fortisque viri omnibus in locis functus officio eſt.

Fridericus VILHEMI patruus, ditionem Brandeburgicam tutelæ nomine tenuit, cùm Valdemarus Marchio ſine hærede moreretur. Eam prouinciam Ludouicus Imperator filio Ludouico cognomento Romano donat: Bauarus Princeps Otho eandem vendit Carolo Regi Boemiæ: eius filius Venceslaus Iuſto & Procopio Marchionibus Morauis: qui & ipſi bello ciuili ad inopiam redacti, VILHELMO Miſnenſi vendunt. Verùm cùm Saxoniæ Ducatum FRIDERICVS frater eius conſequeretur, & Elector Brandeburgicus creandus eſſet: ne in vna familia eadem *Brandeburgica ditio qua ratione ad Vilhelmum peruenerit.*

Mm dignitas

Fridericus Strenuus Landgrauius Turingiæ. de Ioanne Suarceburgio Vuaſſenburgum, Libeſteinam, & Suarceualdam arces: quas ad redimendos in Francia captiuos vendebat: nam cum Præſule Vurciburgio infeliciter, vt ſuprà dictũ eſt, pugnauerat. Suarceburgius cum legatis Erfurdianorum ad emtionem confirmandam ad Imperatorem profecturus, in Bauaria capitur: Erfurdianis nouem millia aureorum eripiuntur: ille vt dimitteretur, coactus promittere eſt, ſe eas arces Landgrauio venditurum. ea enim de cauſa aliis vendidiſſe exiſtimabatur, vt bello materiam præberet: nam Suarceburgiis, & cum patre & cũ auo Friderico nunquã conuenerat. Erfurdianis, qui præter Principis voluntatem emptioni conſenſerant, intercluduntur viæ: ne quid importaretur in vrbem rerũ venalium: laborantibus autē lignorum inopia ciuibus, de controuerſia componenda agunt & partem pecuniæ pro emptis modò arcibus numerant: ad multique calamitatibus multis, è diſcordia ortis, cum FRIDERICO eiusque fratribus fœdus ineunt: nam eorum potentiæ non poſſe reſiſti videbant.

Pacis ſtudium Friderici. Studebat autem Landgrauius, vt facta vndique pace, ſuis populis quietem pareret: vnde latrocinia in finibus Miſniæ per fratres reprimit: ipſe in Turingia, inter Northuſanos & Comitem Honſtenium, grauem tumultum componit. Plebs Northuſana ſe priuatim vindicans, quia exhauriebatur exactionibus, partem ſenatus trucidat, partem perpetuò relegat.

1370. Anno M. CCC. LXX. emit præfecturam Sangerhuſiam de Magno Duce Brunſuicenſe: qui à Venceslao Electore Saxoniæ prælio victus, & à Gerardo Hildeshemio Præſule prope Dinclariam captus, ſe redimere pro ea pecunia neceſſe habuit: interea autem dum Sangerhuſiæ eſt Saxo, arcem Luneburgenſem amittit: mox in eadem vrbe à plebe furioſa occiditur.

Friderici prudentia & ſapientia. De factione Stellata hominum nefariorum ſuprà dictum eſt: ea ne fratrem ſuum Baldaſarem opprimeret, & belli ſeruilis initium eſſet, FRIDERICVS ſua efficit prudentia: nam & ſuis populis ne eam iuuarent, maturè interdixit, & exploratis ſeditioſorum viribus, fratri opportunè conſuluit. Nec minus perſpecta eius ſapientia eſt, in moderandis conſiliis fraternis, cùm Gebeſa obſideretur à Moguntino Adolfo: nam ne armis concurreretur, ipſe cauit; & ſua mora non parum ad victoriam momenti attulit. quibus quidem è factis appâret, quàm minimè cruentas aleret cogitationes; ſed propenſiſsimus ad amicitias eſſet: quod mox etiam declarauit, cùm propter Ludouicum fratrem Erfurdia obſideretur: & in caſtra Turingica Carolus Imperator veniſſet.

Ad

Ad hoc vſque tempus monarchiam obtinuerat volentibus fratribus, quibus certam pecuniam annuatim numerabat: verùm cùm onere imperij grauaretur: & cauſam cupiditatis præbere nullam vellet: prouincias cum fratribus æqualiter diuiſit: ſibi Oſterlandia, BALDASARI Turingia, VILHELMO Miſnia ſorte obtigit: ſedes FRIDERICI fuit Lipſia, Baldaſaris Vuartburgũ, Vilhelmi Miſena oppidum. Vixerunt inter ſe ſumma coniunctione & beneuolentia. *Fridericus Strenuus Landgrauius Turingiæ. Diuiſio prouinciarum inter fratres.*

FRIDERICVS modò annum ætatis egreſſus quinquageſimum, obiit VII. Cal. Iunij, anno M. CCC. LXXX. vt Cellenſia monumenta teſtantur: nam vnum iis annum addunt annales Turingici. Vltimus hic Princeps ex hac proſapia in Cella vetere ſepelitur. Vxor ipſius deceſsit M. CCC. XCVII. Idib. Iulij: prope maritum condita magnifico monumento, quod adhuc extat. *Friderici mors.* 1380. 1397.

FRIDERICVS I.

FRIDERICVS primus Friderici Strenui filius, obiit puer, ad paternum monumentum adductus: cuius obitum mater tota vita luxit: & ex voto neque armillis aut ornamentis ex auro argentoque factis vſa eſt: neque vlla veſte alia, niſi pulli aut gilui coloris. nam propter partus difficultatẽ de ſua valetudine dubitabat: neque ſe fore amplius putabat ad fœtum gerendum idoneam. Deus tamen afflictæ preces exaudiens, effecit eam, ſecundum Dauidis dictum, matrem filiorum lætantem.

De altero FRIDERICO, quia ſtirpis propago eſt, ad extremum dicam: nunc fratres recenſebo.

VILHELMVS.

VILHELMVS Friderici Strenui ſecundus filius, vxorem non duxit: cum FRIDERICO fratre, primo Saxoniæ Electore, expeditionibus in Hercinios & Boemos interfuit: fortisque viri omnibus in locis functus officio eſt.

Fridericus VILHEMI patruus, ditionem Brandeburgicam tutelæ nomine tenuit, cùm Valdemarus Marchio ſine hærede moreretur. Eam prouinciam Ludouicus Imperator filio Ludouico cognomento Romano donat: Bauarus Princeps Otho eandem vendit Carolo Regi Boemiæ: eius filius Venceslaus Iuſto & Procopio Marchionibus Morauis: qui & ipſi bello ciuili ad inopiam redacti, VILHELMO Miſnenſi vendunt. Verùm cùm Saxoniæ Ducatum FRIDERICVS frater eius conſequeretur, & Elector Brandeburgicus creandus eſſet: ne in vna familia eadem *Brandeburgica ditio qua ratione ad Vilhelmum peruenerit.*

Vilhelm. II. Landgrauius Turingiæ.

dignitas eſſet: VILHELMO reddita pecunia eſt, vt cederet: eamque ditionem relinqueret Friderico Burggrauio Norimbergio.

Fœdus Vilhelmi cum Ludouico Haſſiæ Landgrauio.

Inter VILHELMVM & eius fratres, interq; Ludouicũ Haſſiæ Landgrauium fœdus renouatur de ſucceſsione, ſi fortè alterutra familia Principe hærede deſtitueretur. Belam arcem & Spicebergum ad Albim ſita cepit.

Suprà facta mentio eſt, eius controuerſiæ, quæ inter Comites Leiſnicenſes & Ortuinum abbatem fuit, hæc anno M. CCCC.
1418. XVIII. grauiùs recruduit, pertinacia abbatis, qui in ſynodo Conſtantienſe Comites accuſarat: qua re & Principum animos offendit. Vilhelmi igitur Marchionis permiſſu arcem Rabeſteini vi armata occupat; abbatem dies decem ſacello includit: equos, arma, penum adimit, piſcinas exhaurit. Abbas contumeliæ tantæ inſolens ad Imp. Sigiſmundum proficiſcitur in Vngariam: cuius aulam dum menſes aliquot ſequitur: Anargus Vualdenburgius, & Apollonius Vicethumus Friderici legati, ei perſuadent: vt ad vitandos ſumptus, arbitrio Principum cauſam committat. Abbate abſente Leiſnicenſis ius, quod in Eccleſia Penicenſe habebat, ſibi vſurpat: & è metallo ferri, quod Conradidorfi tum temporis non procul à Penica fodiebatur, plauſtra ducenta onerat atque vendit. Tandem VILHELMVS Dux datus arbiter in conuentu Chemnicenſe cauſam cognoſcit: ciues eius oppidi & Midbedenſes qui Leiſnicenſem iuuerant, Abbas primùm accuſat, deinde quæ damna acceperit, quos ſumptus fecerit, enumerat: reſtitutionem petit. Leiſnicenſis ſe longè nimis progreſſum in vindicta negare non poterat. quamobrem Vilhelmus Abbatem reſtituit, vt Chemnicenſibus & Midbedenſibus ignoſcat, impetrat: de reſarciendis damnis fratris ſui Friderici ſententiam expectare iubet.

Controuerſia inter Leiſnicenſem & Abbatē Chemnicenſem.

Vilhelmi mors.

VILHELMVS autem pacis ſtudio laudatiſsimus Princeps obiit Vueidæ menſe Martio, anno M. CCCC. XXV. Sepelitur Aldenburgi iuxta arcem in templo Georgiano, quod cum collegio
1425. adiuncto ipſe fundauerat.

GEORGIVS.

GEORGIVS quartus Friderici Strenui filius, ſummæ ſpei Princeps, vxorem non habuit: Coburgum in Francia poſſedit, quod pater ipſius in dotem acceperat: obſidioni Pragenſi interfuit: obiit M. CCCCI. V. Idus Decembris. Sepultus in Portenſi cœnobio ad Salam, gypſeo monumento.
1401.

GEOR-

GEORGII FABRICII
CHEMNICENSIS

ORIGINVM SAXONICARVM

LIBER VII.

DE ELECTORIBVS ET DVCIBVS SAXONIAE.

FRIDERICVS I. Elector Saxoniæ.
Vxor Catharina D. Brunſvicenſis.

Henricus puer obiit.	FRIDERICVS II. El. Saxoniæ. vxor Margareta Archid. Auſtriæ.	Vilhelmus D. Saxoniæ. vx. Anna D. Auſtriaca.	Sigiſmundus P. Vurciburgius.	Anna vx. Ludouici L. Haſſiæ.	Catharina vx. Friderici El. Brandeburgici.

Vilhelmi liberi:

Margareta vx. Ioannis Electoris Brandeburgici	Anna vxor Henrici Ducis Munſterbergij.

Friderici II. liberi:

Amelia infans obiit.	Hedvigis S. Quedilnburgenſis.	Margareta S. Suſſelkenſis.	ERNESTVS Elector Sax. De quo lib. IIX.	ALBERTVS Dux Saxon. vx. Zedena R. Boemica.	Amelia vxo. Ludouici D. Bauariæ.	Anna vxor Alberti El. Brandeburgici.	Fridericus cælebs.	Alexander infans obiit.	Henricus obiit adoleſcens.

Alberti liberi:

Fridericus [illegible]	HENRICVS D. Saxoniæ. De quo libro IX.	GEORGIVS Dux Saxon. vx. Barbara R. Polonica.	Ioannes. Ludouicus Pueri obierunt.	Catharina vx. Sigiſmundi D. Auſtriæ.	Margareta Anna Puellæ obiere.	Ioannes I. puer obiit.

Georgii liberi:

Volfgangus. Chriſtophorus I. Pueri mortui.	Chriſtophorus II.	Fridericus D. Saxoniæ. vx. Agnes C. Manſveldia.	Ioannes D. Saxoniæ. vx. Eliſabeth L. Haſſiæ F.	Magdalena vx. Ioachimi Elect. Brandeburgici.	Chriſtina vx. Philippi Langravii Haſſiæ.	Anna Agnes Margareta Puellæ obiere.

Fridericus Bellicoſus Elector Saxoniæ.

FRIDERICVS BELLICOSVS.

FRIDERICVS Friderici Strenui tertius filius, vxorem duxit CATHARINAM, Henrici Brunſuicenſis filiam: ex quâ genuit FRIDERICVM, SIGISMVNDVM, HENRICVM, VILHELMVM: præterea ANNAM, nuptam Ludouico II. Heſsiæ Landgrauio: & CATHARINAM Friderico II. Electori Brandeburgico, Friderici primi Electoris, in eâ gente, filio.

Adoleſcentia & militia Friderici.

Adoleſcentiam omnem in caſtris agit: Burggrauio Norinbergio, contra factionem ciuitatum Imperij, militat in Franciâ anno M. CCC. LXXXVIII. Conrado, ſacræ militiæ Teutoni-
1388. cæ magiſtro, pro Chriſtiani nominis propagatione, in Liuoniâ
1391. M. CCC. XCI: Patruo Vilhelmo, obſidenti Pragam, regni Me-
1401. tropolim, in Boemiâ M.CCCCI. Aurata Equitis inſignia è bello Liuonico & Boemico deportat, cum multis ſuorum è nobilitate Miſnenſi & Turingicâ.

Tenebat Adoleſcens præfecturam Lansbergiam, quam ei pater commiſerat: vt aliquid, quod ageret, haberet: ne videlicet ocio torpeſceret, aut patri adhærēs conſuetudine aulicorum corrumperetur. Nam animus in eo excelſus apparebat, & laborum tolerans. Arcis Leuchtenbergiæ & oppidi Calæ reditus atque prouentus redemerat à Comitibus Suarceburgiis ciuis Erfurdianus, homo copioſus: is villanum, in proximo riuulo piſcantem, non dictâ causâ, de ſalice manu ſuâ ſuſpendit. Factum defertur ad FRIDERICVM & VILHELMVM, fratres: qui hominis immanitatem deteſtantur, & ſatisfactionem à ciue & ab Erfurdianis per literas poſtulant: ſed cum reſponderet ille importunè, & Erfurdiani ſeueriter ſatis non agerent: Principes arma ſumunt,

Arx Leuchtenberga obſeſſa.

& Leuchtenbergam obſident. Erfurdiani in causâ non æquâ ciuem ſuum defenſuri, Landgrauium, adoleſcentum Principum patruum, ſibi confœderatum, implorant: vtque ſuos agnatos decedere de alienâ poſſeſsione iubeat, petunt: amicitiæ & ſocietatis mutuæ eum admonent. Eunt in caſtra legati: ſed ab adoleſcentibus nihil impetrant, qui crudelitatem ciuis nefariam ſupplicio dignam dicebant. Baldaſar Erfurdianis negare auxilia ex fœdere non poterat: ſed dum iactatur negocium; interea expugnata eſt Leuchtenberga, & Cala ſeſe metu dedidit. Cum Erfurdianis qui prudenter bellum fugiebant, & Baldaſaris populum, ſuis fore propenſiorem Principibus quam ſociis colligebant, non ma-

gn-

gnâ difficultate componitur cõtrouerſia. Sed Suarceburgij transactionem non curare videbantur. *Fridericus Bellicoſus Elector Saxoniæ.*

Balenſtadium in Herciniis, arx antiqua & nobilis, dicebatur eſſe latronum hoſpitium: qui cum à graſſatione non deſiſterent, FRIDERICVS affert vicinis auxilium: eam oppugnat, & diruit: Comitem quoq; Honſteiniũ, officij ſui immemorẽ, eò redigit: vt arcibus & caſtellis ſuis magnâ ex parte cedere cogeretur: quod cum feciſſet, clementiâ Principis imploratâ: eas in poſſeſsionem à Principe rurſus accipit, fidemq; & obſequium pollicetur. *Ballenſtadium dirutum.*

HENRICVS Suarceburgius, adiutus opibus Præſulis Vurciburgij Gerardi, gentilis ſui, arcem Leuchtenbergã repetit: cumque conditionibus, quibus ipſe poſtulabat, nõ reſtitueretur: collectis è diœceſi Vurciburgiâ & Pabergenſi copiis eam Franciæ partem, quam de dote maternâ Principes adoleſcentes poſsidebant, inuadit: direptisq; paſsim villis atque agris ad Coburgi vſq; mœnia progreditur. Inter cætera iniuriæ genera, hoc quodam modo barbarum cenſebatur: quod miles non contentus agros & ædificia perdere, flumina etiam & viuaria exhaurire voluit, aggeresq; & ripas corrupit: & quia piſcatio belli initium fuerat, Comes multos piſces captos, quaſi prædam ſpecioſam belli, Præſuli & Sacerdotibus muneri tranſmittit. Plebs mirum in modum iraſcebatur militi, quæ ſubitò oppreſſa Coburgũ confugerat: præfectumque appellat, vt agat confidenter in hoſtẽ, ſolo etiam atq; fundo iniquũ. Præfectus quia vi non potuit, induſtriâ pugnauit: hoſtiq; ſe ſe oſtentans à mœnibus vrbis paulatim auertit: indè cùm deſperabundus abiret, incautum inſequitur, diſsipat, cædit, prædam eripit, nobiles capit: in illo tumultuario conflictu miles Pabergẽſis penè vniuerſus, in quẽ plebs irata inciderat, interiit. Contumeliã ægerrimè ferens Suarceburgius, nouã derepentè manum colligit: nec ceſſat Præfectus Coburgius ſuis rebus conſulere: qui hoſti inſtructior & animoſior, quàm antè occurrẽs, ſecundâ denuò potitur victoriâ, Herciniumq; & Francicũ militem diſijcit, & in fugam vertit. Rumore prælij infelicis Koniſhouiam delato, Comes adeò cõſternatur, vt morbo correptus, paulò pòſt expiraret. Poſthæc Fridericus per fratrem Vilhelmũ ditionem Suarceburgiam incendiis vaſtat. Viuebat adhuc pater Henrici Iohannes, Guntheri, qui erat declaratus Rex Romanorũ, frater: cui ad ſenectutis onus hæc accedebat fortuna, triſtis atque miſera, videlicet occaſus filij, & bellũ calamitoſum. Præfectus Coburgius & Henricus Comes Hennebergius, in Præſulem Vurciburgiũ cum equitatu excurrunt: vt quam alienis intulerat iniuriã, eiusdem talionẽ

Leuchtenberga à Suarzeburgio repetitur.

Bellum cum Suarzeburgio.

Henrici Suarceburgij mors.

Fridericus Bellicoſus Elector Saxoniæ. in ſuo doleret populo. Præſul cum pecuniam ad ſtipendia militaria exigeret, eam dare populus recuſauit: non enim ciuiũ nomine id bellum geri, ſed cauſam eſſe priuatam Præſulis: nec quæri vtilitatem Reip. aut Eccleſiæ dignitatem, ſed neſcio quam inſolẽtiam & cupiditatẽ in culpâ eſſe dicebat. Inde bellum inteſtinum naſcitur inter Præſulẽ & Vurciburgios, quod ciuibus penè exitioſum fuit: qui ingenti prælio victi fuſiq; ſunt, & grauib. exemplis puniti, vt ipſorum annales teſtantur. Translata etiam à Vurciburgo Erfurdiam Academia eſt: quia Muſis inter arma locus eſſe nõ potuit: & in tanto tumultu adoleſcentes ſtudioſi, qui plerunque conſtant ex hominibus exteris, & quorum animi facilè concitantur in ætate florente, ciuibus ſuſpecti, migrare iuſsi ſunt. Eam inſtaurare decreuit Iohannes I. ſed pauci è ſtudioſis eò reuertuntur: nec vllum poſteà ſumſit incrementũ. *Bellum inteſtinum Vurciburgij cum ciuibus.*

1401. An. M.CCCI. obſeſſa Praga à Morauis eſt: quorũ Principi IODOCO, vt ſupra dictum eſt, inter primos militauit VILHELMVS, Friderici patruus. Is ad tyrocinia exercenda, de fratris voluntate filios ipſius in caſtra duxit; FRIDERICVM, de quo nũc loquimur, & VILHELMVM, de quo paulò antè dictum fuit, & FRIDERICVM Baldaſaris filium, horũ patruelem. Poſt eius belli trimeſtris compoſitionem, conſecutũ eſt ex paruis initiis Schisma pernicioſum: quod ingentem toti Germaniæ & multis mortalibus cladẽ attulit. Erat enim inter Boemos magna animorum ſtudiorumq; diſtractio propter nouas ſententias, quas contra Eccleſiã Romanã defendebant, Petrus Paina Anglus, & Ioannes Huſſus Boemus: Hunc quoq; fuiſſe Anglũ fabulatur Robertus Licius: Iſti autẽ ambo IOANNEM VVICLEVVM, à Pontifice iniuſtè damnatũ extinctumq;, prædicabant: Itẽ de ſalute hominis: de numero & vſu Sacramentorũ: de auctoritate Eccleſiæ: de primatu Papæ longè aliam doctrinã afferebant, quàm quæ tùm vſitata, aut nota inter homines erat. *Praga obſideo.* *Schiſma in Boemia.*

Academiæ Pragenſis diſsipatio. Florebat tùm temporis Academia Pragenſis, & magnus erat exterorum hominũ è diuerſis prouinciis numerus: inprimis autem propter doctrinæ nouitatem ſe Boemis opponebant Germani, & inter hos vicini Miſnenſes, Saxones, & Bauari. Fuerant etiã acerbæ de Academiæ priuilegiis contentiones: Boemi enim, quia multitudine valebant (nam ſupra mille & quingenti erant, qui ibi docerent & diſcerent, & ornati honoribus ſolitis eſſent) exteris & de dignitatibus & de libertate detrahebant: in primarias autem prouincias tres, ij diſtributi erãt, Bauariæ, Saxoniæ, Poloniæ. Pragenſes & inquilini cæteri exteris præferri in cõmunibus conſiliis volebant; & in creando Rectore poſtulabant ſuffragia tria,

exteris

exteris relinquebant vnum. Hæc poſtulatio iniqua & impudens, contra Caroli IV. decreta erat, qui æquũ ius ſtatuerat ſingulis ꝓuinciis: neque aliter fieri aut poteſt, aut debet, præſertim in eiuſmodi ſocietatibus: quarũ conſeruatrix eſt ipſa æqualitas, & honor qui externis tribuitur. Dum igitur Boemi quaſi tyrannidem inuadunt, exteri retinere ius ſuum contendunt: cotidiani tumultus fieri, multi in collegiis opprimi, in viis vulnerari, noctu in flumen coniici. His turbis indies inualeſcentibus, multæ ad Regem deferuntur querelæ: quas quia in aula nemo ſeriò audiebat, aut componere maturè ſtudebat, eò progreſſa temeritas eſt, vt ſpes concordiæ nulla relinqueretur, neq; in templis propter doctrinã nouam, neque in Academiâ propter ambitionem importunam. Duę inter homines diſceptationes ſunt difficilimę, vna de regnis, altera de religione: quarum neutra, cum exarſerunt animi, placidos exitus habet. In talibus certaminibus tandem VENCESLAVS ex aulicis culinæ ſuæ præfectum, Rectorem Academiæ conſtituit; quod cum per contemptum fieri vniuerſi viderent; Boemi inter ſe diſtrahi & fremere, qui de religione vnũ omnes non ſentiebant: Germani magnoperè iraſci, qui cum premerentur, & quæ vellent, diſputando non obtinerent, Pragâ vno conſenſu diſcedunt: quos ſtatim conſequuntur Poloni. Erat doctrina Huſſiticæ, quæ non Canonicis decretis, non doctorum Scholaſticorum diſputationibus, ſed verbo Dei ſimplici nitebatur, tanta autoritas: vt omne illi vulgus aſſentiretur, & quidam ex eruditis non erant ab ea alieniſsimi: ſed profeſſores tamen non aperti & conſtantes.

Fridericus Bellicoſus Elector Saxoniæ.

Diſsipatâ Pragenſi Academiâ, in Miſniâ LIPSIENSIS; in Bauariâ INGOLSTADIENSIS; in Saxoniâ ROSTOCHIENSIS; in Poloniâ CRACOVIENSIS, breui inter ſe interuallo ſunt apertæ & confirmatæ. ERFVRDIANA etiã, quæ perpaucos ante annos in Turingiâ è Francis translata erat, maximũ incrementũ cepit. FRIDERICVS Princeps omni clementiæ & liberalitatis genere Muſas proſequitur exules: quibus & collegia ampla exædificauit; & reditus præclaros annuos, primũ ex ærario ſuo, deinde ex agris villiſq; conſtituit: poteſtatẽ etiam nominandi ſex Canonicos in tria Collegia, Miſnenſe, Numburganum, Mersburgicum a Pontifice impetrauit. Solenni autem more Academia LIPSIENSIS inchoata eſt pridie Idus Nouemb. anno à nato Chriſto M.CCCC.IX. Iohannes Hofmanus, patriâ Sueidnicenſis, qui Rector Academiæ Pragenſis fuerat, & cum toto corpore Scholaſtico diſceſſerat, bienniò pòſt Miſnenſis creatur Præſul.

Academiæ Lipſenſis, Ingolſtadienſis. Roſtochenſis. Cracouienſis.

Fundatio Academiæ Lipſenſis 12. Nouem. 1409.

Fridericus Bellicoſus Elector Saxoniæ. Anno M. CCCC. XI. Fridericus publicam pœnam ſtatuit in Iudæos propter vſuras, quorum quidam in carcerem coniecti, quidam finibus Miſnenſibus & Turingicis exterminati ſunt.

Factio Tribularia. Excitatur circa idem tempus noua factio, quæ ab inſigni Tribulo, quo inſtrumento noſtri agricolæ ad matura frumenta excutienda vtuntur, Tribularia nominata eſt. Eius auctores fuerunt Suarceburgius & Heldrungius Comites: Hi (vt in conſpirationibus fit) maximè tegebant conſilia ſua, & expectabant tempus agendi aliquid audacter: ſolicitabant non paucos de nobilitate: & perſuaſerunt leuiſsimo cuique & egentiſsimo, quibus nimirum vita vilis, & ſpes de aliena calamitate pendet. Cædes, latrocinia, rapinæ, graſſationes fiebant paſsim, ſed incertis auctoribus: & latuiſſent fortaſsè diutius, niſi aperto ſcelere ſeſe prodidiſſent. Noctu enim arce Honſteinio conſcensâ HENRICVM Comitem Kelbranum in lecto capiunt: filius ipſius in tenebris fugâ euadit. FRIDERICVS certior de facinore redditus, fratri conqueritur VILHELMO: mandata dantur Præfectis Turingicis, caueant, ne reliqua ditio detrimentum capiat. Ipſi cum Equitatu literas ſubſequentes, arcem Heldrungam, Viam oppidú, eique adiunctam arcem, Comitibus adimunt: & in compenſationem iniuriæ, fugato in exilium Heldrungio, & hoſte declarato; arcem eius dant Honſtenio, vt eam poſsideat tanquam hæreditatem ſuam. Heldrungius in fugâ in Herciniis interficitur à Carbonario, cuius operarios læſerat.

Tumultus in Boemia. Interea in Boemiâ tumultuatum eſt variè, tàm in Eccleſiis, quàm in Repub. Rex VENCESLAVS, qui nihil Imperatore dignum faciebat, propter voluptates & ignauiam ab Electoribus, inter quos virtute & prudentiâ RVPERTVS Palatinus excellere iudicabatur, publicâ ſententiâ exauctoratur & deponitur. Ei ſucceſſor deſtinatur IODOCVS, Morauiæ Princeps, ſed intra ſemeſtre mortuus eſt. In cuius locum quamuis repugnans ſubſtituitur Palatinus: poſt cuius obitum Venceslai frater SIGISMVNDVS, qui iam Rex Vngarorum & Boemorum erat, Imperator conſenſu Electorum declaratur: qui, vt pacem Eccleſiæ & Imperio pareret; ſumma curâ, labore, vigilantiâ, conatur atque prouidet.

Concilium Conſtantienſe. Indicitur Concilium, quod Conſtantiæ celebratur: in quo de duobus Schismatibus tractatũ eſt: vno inter ipſos Pontifices, quorũ tres in ordinẽ rediguntur, conſenſu Concilij: Altero inter Põtificẽ & Huſſum, qui ſuffragijs aduerſantiũ damnatus, rogo imponitur. Eodẽ tempore in agro Pragenſi, & locis finitimis, vt in Annalib. Turingicis legi, ſanguine pluit: nõ dubiũ bellorũ grauiſſimorum

ſimorum præſagium. FRIDERICVS Dux hortatu Imperatoris, Ioannem Milnenſem, Nicolaum Merſburgicum, Gerardum Numburganum, Præſules, cum Cellenſi, Chemnicenſi, Pegenſi Abbatibus, ad Concilium mittit: breui ipſos ſecuturus. *Fridericus Bellicoſus Elector Saxonic.*

Arcem Cribeſteinum editam & natura rupis atque Tſchopæ fluminis munitam extruxit Ditericus Berualdus, Eques locuples & copioſus. Eum inde expulit Staupitius, qui Richenſteini habitabat. Cauſa diſſenſionis inter ipſos priuata fuit: & quia Cribeſtenius hoſtem ſe inferiorem contempſit, ille ſecuritate animaduerſâ die Bachanaliorum arcem conſcendit: Berualdum cum vxore & filiâ inde violenter eiicit. Elector facto vtriusque offenſus, Berualdum non iuuat: & Staupicium in eâ ipſâ arce obſidet: quâ cum cedere nollet, & Principi armis reſiſteret; tandem capta neſcio quo modo eſt. Vxoris Staupicij familiam nondum cognoui: quæ ſi cognita eſſet, vnius mulieris fide & virtute poſſet celebrari. Ei enim cum eſſet facta poteſtas liberè diſcedendi, exportandique, quod haberet, cariſsimum: Mulier præſtans ſuis fortunis, & mundo muliebri relicto, maritum in humeros extulit: & in conſpectum Electoris cum veniſſet, admirantis facti nouitatem, & marito & ſibi veniam impetrauit. Arcis poſſeſsioné ſibi vendicauit Princeps, quam Appollonius Vicethumus obtinuit, & eiusdem dominus non diu fuit: nunc eam tenet antiqua & honeſta Carolouiciorum familia. *Cribeſteinium arx.* *Pietas vxoris Staupicij erga maritum.*

Abſentis Præſulis Merſburgici ditionem hoſtiliter ingreſsi ſunt, BERNARDVS Princeps Anhaltinus, & BERNARDVS Comes Reinſteinius: diuerſis locis prædas agentes, & miſcentes incendia. Præfectus Præſulis cum armatis ciuibus, quantum potuit, Anhaltino reſiſtit: & miſsi à Friderico in auxilium equites Oſterlandi fugant Reinſteinium: quem perſecuti in Saxoniam vſque non longè ab oppido Ceruecio cum aliquot nobilibus capiunt, miniſtros ſocios occidunt: Comes ducitur Merſburgum in cuſtodiam: nobiles Vueiſenuelſam & Lipſiam, donec ſe pecuniâ redimerent. Sex millia nummûm, quæ Comes numerauit, Præſul expendit ad muniendam ornandamq; antiquam baſilicam. Iuxta eam ſacellum eſt, quod Martis fuiſſe perhibent, à quo nomen vrbs acceperit. *Agri Merſburgici direptio.*

Poſt Huſſum, vt dicere cœperamus, præter datam fidem publicam, crematum, maxima Boemiæ pars conſpirat: Pragenſes, qui primi ſunt in eo regno, erant & ipſi Conſtantiæ defectionis ab Eccleſiâ damnati: quia decedere de ſuâ ſententiâ nolebant, neque con- *Motus in Boemia poſt crematum Huſſum.*

Fridericus Bellicoſus Elector Saxoniæ.

que conuinci ſcripturæ ſacræ teſtimoniis poterant. Publicâ igitur auctoritate oppreſsi, & in SIGISMVNDO ſpei nihil habentes, de Rege nouo cogitare cœperunt: quorum alij inclinabant in VLADISLAVM Polonum, qui ſuſcipere regnum detrectabat: alij in VITOLDVM Lituanum, qui cum à plebe tantum id ſibi deferri cognoſceret: equitatum quem miſerat reuocabat. Sigismundus occupatus & anxius, auxilia circumſpicere: eaque potiſsimum petere à Friderico propter vicinitatem: qui ante ad Concilium talem ſecum equitatum adduxerat, qualem nullus neque Italiæ neque Germaniæ Princeps habebat. Suſceptâ contra Boemos expeditione, SIGISMVNDVM Regem Romanorum, & ALBERTVM Auſtriæ Ducem comitantur FRIDERICVS & VILHELMVS, fratres, cum mille & quingentis Equitibus, & cum magno peditatu comitatur eundem VILHELMVS Brunſuicenſis: qui in Boemiâ manens, equitatui præficitur. Electore autem & fratre ipſius domum redeuntibus, legati decernuntur FRIDERICVS Bichlingenſis, qui propter integritatem ex homine militari poſtea Antiſtes Magdeburgicus factus eſt: & Henricus Suarceburgius. Pragam feſtinat, quantum poteſt, SIGISMVNDVS: & arce ſibi proditâ regiam in eâ coronam accipit ab Antiſtite. Arx Pragenſis trans Vultauam, habet ſedem regiam, & baſilicam, & adiunctum baſilicæ diui Venceslai ſacellum:

Praga obſeſſa.

præterea domos ſacerdotum, & diuæ Ludomillæ cœnobium, quæ omnia arcis mœnibus incluſa tunc fuerunt. Vrbis rebellis capiendæ ſpem magnam Rex nouus concipit, & eam exercitu Germanorum obſidet. Montes vrbi propinquos inſederat Pragenſium Præfectus: eum Miſnenſes pellere ſtatione aggrediuntur, quod iis locis captis vrbs oppugnatu non difficilis videbatur. In ſuperiores tela mittere nō poterant, nec aſcendere rupem apertè audebant. Itaq; fumum lignis ingentem excitant, & aditum vndique quærunt & tentant. Boemi locorum imperitis aſcendendi ſponte faciunt copiam; & vt fraus non deprehenderetur, paucos iubent reſiſtere, & mox fugam vertere.

Cum autem in locum inſidiis oportunum pertraxiſſent: arma conuertunt, & acriter in noſtros impetū faciunt. Diu anceps certamen fuit: tandem noſtri iniquitate loci & hoſtium multitudine aut deturbati in præceps ſunt, aut ferro occiſi interierunt. Duorum ferè menſium ſpacio in obſidione conſumpto, SIGISMVNDVS arci firmum præſidium imponit: & ab vrbe ſui regni præcipuâ, cum dedecore recedit. Miſnenſium & Saxonum copiæ poſtulabant ſtipendia: quæ cum non numerarentur difficultate

rei nu-

rei nummariæ: SIGISMVNDVS eas diſtribui imperat per hæc oppida, Nimburgam, Auſtiam, Bruxiam, Cometauium. Erant autē oppignerata noſtris Ducibus Auſtia & Bruxia: & ex iis fructum tam diu percipiebant, donec triginta millibus ſexagenis Boemicis redimerentur. Ii, qui Huſsi ſectam ſequebantur, vndique excurrere, & hoſtibus nocere: qui etiam Cometauio capto, ferro præſidium cædunt, captiuos rogo imponunt. Verſabatur in ſummo periculo Rex: qui cum auxiliorum parandorū gratiâ abeſſet, & Imperij negociis detineretur: Pragenſes id vnū operam dabāt, vt arce regiâ potirentur, quæ ipſis multū videbatur obſtare. Qui præſidio erant, veriti, ne ſi capta armis eſſet, euerteretur: quod Viſegrado arci cis Vultauā, intra nouæ vrbis mœnia ſitæ, acciderat: inducias non planè menſtruas impetrant. Sed cum intra viginti dies nulla vſpiā apparerent auxilia, eam ciuibus dedunt 17. Cal. Iulij. Arx regia in monte trans Vultauam ſita, vrbi imminet, quæ minor vocatur, eamq; ab vrbe veteri atq; nouâ dirimit: Eâ in poteſtatē nullâ difficultate redactâ, iam quaſi excuſſum de ceruicibus iugum eſſet, vulgus Huſsiticum duce quodam IOANNE innominatur: euertuntur primū aræ & ſtatuæ: templū ab incendio à ſanioribus vix conſeruatū: direpta poſtmodū atq; conuulſa veterū Regum ornamenta & obſcuratæ picturæ. Certabatur inter ipſos diuerſis ſententiis, cum alij omnia diſsipāda clamarent: alij inſanientes reuocarent, vt mutis locis & parietibus parcerent. Captâ & deformatâ arce regū veterum, quam Carolus IV. præclare auxerat; Pragenſes, vt reliquam prouinciam à ſe diſsidentē, domentaut diſſentientem in ſuas partes trahant; magnis animis progrediuntur: Socij erant Satienſes, Slauenſes, Lunenſes. Cùm ad Belinam oppidum eſſet ventū, id ſine iniuriâ cupiunt: ſed ipſi ab iniuria non abſtinent. Inde Bruxiam (quam alij Pontē nominant) expugnatum accedunt. Bruxiam enim regno ademptam, & alienis dominis traditam dolebant: neq; eſſe ferendum exiſtimabant: vno putant tempore poſſe & libertatem parari & Regē vindicari, & hoſtem externum eijci. Erant in eâ vrbe milites Miſnenſes, qui cum hoſte confligere, ſi copia daretur, parati erant: nam & armis ſibi inſtructiores hoſte videbantur, & vulgus non exercitatum facile ſuperatu iudicabant. In caſtris Boemorum nihil erat contemptius, quàm miles Miſnenſis: Aliquot enim locis victum fugatumque iam non curare, neque metuere amplius ſimulabant. Cognito autem, quod Miſnenſes obſidionem impedire eruptione, libertatem quærere prælio cuperent: copias Boemi augent, & nouum Equitatum com-

Fridericus Bellicoſus Elector Saxoniæ.

Arx Pragenſis ab Huſsitis capta.

Bruxia expugnata.

Fridericus Bellicoſus Elector Saxoniæ. comparant,quo,ſi ad prælium ventum eſſet,vterentur. In obſidione tamen maiorem ſpem habebant:fore ſperantes,vt aliquos ad proditionem allicerent. Cum Bruxiæ facti eſſent propinqui Boemi: qui in arce erant,dubiâ fide nutabant. parumque abfuit, quin eam dedidiſſent. Cum id Miſnenſes animaduerterent, nec ciuibus fidere Bruxianis auderent;Martis aleam pugnando experiendam cenſent: occaſionem inuadendorum hoſtium talem capiunt: plauſtra aliquot frumentaria prope oppidum conuehenda curant, eisque milites fortiſsimos addunt, alios paratos ſtare iubent. Boemi plauſtris viſis ad intercludendam viam & intercipiendum frumentum properant. Concurſu paulatim augetur multitudo,& è Bruxiâ fit eruptio. Vtrinque ſummâ cupiditate & maximo odio pugna initur: *Clades Pragenſium apud Bruxiam.* Miſnenſes iunctis ordinibus pugnabant meditatè. Pragenſes vt quisque cupidè accurrerat extra ordinem: ideò non diu tulerunt noſtrorum aſpectum. Fugæ autem ſubitò ſe mandantes,ita conciduntur: vt pauci ex eo exercitu remanerent. Capti ſexcenti ſunt, qui in terrorem aliorum ſupplicio afficiuntur: inprimis verò eo nomine, quia pertinaces & inemendabiles in ſuâ opinione erant. Interea dum pugnatur cum Pragenſibus,ſociæ ipſorum ciuitates arcem Bruxianam acerrimè oppugnant: verùm audientes fugam & cladem ſuorum,in caſtra ſe recipiunt,& defenſi noctis ſilentio ac tenebris,trepidantes ab arce diſcedunt. Brunſuicenſis,qui eo die cauti & vigilantis Ducis gloriam adeptus eſt, dixiſſe perhibetur, niſi inſidias metuiſſet, ſe ſine magno ſuorum incommodo, internecione delere potuiſſe Pragenſium exercitum. Victoriâ eâ potiuntur Miſnenſes Non: Auguſti, Anno M. CCCC. XXI. quâ
1421. nunciatâ in Miſniam,ſupplicationes factæ: non tàm quòd hoſtes,quàm quòd hæretici interfecti pœnam impietatis & ſcandali, Deo hominibusque perſoluiſſent.

SIGISMVNDVS Rex magnâ ex parte erat excluſus regno Boemico: & vicini Principes intelligebant, quantum ſibi immineret periculi, ſi vulgus ſibi habenas regni raperet, aut Regem è ſuâ factione eligeret: Ideò conuentum Norinbergam indicit Sigismundus: *Conuentus Norinbergæ.* eò legatum mittit Pontifex Romanus, ad commune bellum decernendũ aduerſus rebelles Boemos. quod quò minus confectum ſuperioribus fuerat annis,diſcordia Principum effecit.

RVDOLFVS Dux, Elector Saxoniæ,vt opinio fuit, veneno ſublatus eſt. FRIDERICVS Brandeburgicus ſuas copias in Ludouicum Bauarum duxit. Interea dum noua paratur expeditio

ditio: ſummis viribus obſidetur arx Caroloſteinum, in monte editiſsimo ſita, & à Carolo IV. ædificata: vt in eâ theſauri regij depoſiti aſſeruarentur cum coronâ, ſceptro, trabeâ, & aliis inſignibus. Quia autem nouum creare Regem rebelles deſtinabant: eâ arce captâ, & translatis ad ſe regiis ornamentis, omnia ſe poſſe conſequi ſperabant. Arci præfectus erat Ioannes Polentius, eques Miſnenſis, vir excellenti animi prudentiâ: qui delectos de nobilitate habebat viros: ij aut mori pro Imperatore, aut ſuæ virtutis illuſtre dare documentum decreuerant. Durabat obſidio ſextum iam menſem, nec quidquã prætermittebatur ab hoſtibus, quod ad viros fortes ſtrenuosq; pertineret. Oppugnabatur arx de caſtellis quatuor: miſsilia in propugnatores, tormenta in muros, globi ignei in tecta confertim mittebantur: vaſa item omnium excrementorum & ſordium plena, item corpora tam hominũ, quàm ferarum mortua coniicebantur in foſſam, & interdum ipſa intra mœnia, ita vti vehementer moleſta fieret graueolentia; propter quam etiam militum vires & valetudo eſt periclitata. Accedebat ad hæc incommoda, frumenti & victus inopia: iumentisque conſumptis nihil ſupererat præter vnicum hircum, cum detractâ pelle, & conſperſum damæ pilis è tomento ſellæ detractis, præfectus arcis muneris loco ad hoſtium præfectum, ciuem Pragenſem, mittit. Ea res pro miraculo fuit, vnde obſeſsis ferinæ carnis recentis copia. Suſpicati igitur, in arce cuniculos eſſe ſubterraneos, per quos ad victum neceſſaria clàm acciperent: de ſoluendâ obſidione deliberant: Germanorum pertinaciam eſſe præ oculis: & inſtare hyemis tempus graue: & militem periiſſe multum: conſultum eſſe, vt arcem relinquant, & aliam occaſionem quærant. Itaque calliditate Præfecti ſoluitur difficilima obſidio: vt ſcriptor Boemicus teſtatur: Noſtri vero Annales, & *illis* temporibus ſcripta aliorum populorum Chronica aſſeuerant, metu fuiſſe depulſos Boemos. Nam cum valido aduentare exercitu dicebantur Principes tres, Miſnenſis, Brandeburgicus, & Bauarus: quâ re cognitâ recentis cladis Bruxianæ memores, ſint ad ſua præſidia reuerſi. De ſolutâ obſidione, quæ ad III. Idus Nouemb. Anno M.CCCC. XXIII. incidit: buccinis, cornubus, & tormentorum iaculationibus dederunt lætitiæ ſignificationẽ Germani, eſtque eâ hyeme nihil geſtum, dignum memoriâ. Vtrinque autem neceſſaria ad bellum parabantur. 1423.

Friderici Bellicoſus Elector Saxoniæ.

Caroloſteini oppugnatio.

Strategema Præfecti arcis Caroloſteini.

Obſidio arcis Caroloſteini ſoluta.

Inter hos tumultus ALBERTVS Saxoniæ Dux atque Elector, Venceslai filius, Rudolfi Electoris (quem modò veneno interiiſſe

Alberti Sax. Elect. mors.

Fridericus Belliceſus Elector Saxoniæ.

teriiſſe diximus) frater ſine hæredibus obierat. Certabant inter ſe de eo honore Lauenburgicus, Brandeburgicus, & Palatinus. Sed Sigismundus cùm propter obſeruantiam in ſe, multaque in ſuos populos merita, tum ꝓpter ſpectatam integritatem, fidem, magnitudinem animi, prætulit illis FRIDERICVM Turingiæ Landgrauium, Miſniæ Marchionem, Saxoniæ Palatinum: eique nomen ac titulum Ducis Saxoniæ dedit: eamque dignitatem conceſsit, vt & enſem geſtaret, & Imperij Archimarſcallus nominaretur, & ius poteſtatemque haberet cum aliis ſex viris Imperatorem & Regem Romanorum eligendi. FRIDERICO autem Brandeburgico & LVDOVICO Palatino reſpondit, ſe promptum quidem eſſe ornandi filios ipſorum (filiis enim nam maioribus eum honorem petierant) ſed moueri pietate erga Deum atque amore in Remp. ne ius maiorum ſuorum violaret, aut antiquum Imperij morem conuelleret. Vſitatum enim ad ſua vſq; tempora non fuiſſe, vt pater & filius ſimul Electores eſſent, & prouincias Imperij binas poſsiderēt. cuius inſtituti cauſas, prudētiſsimi Imperatores, maiores ſui, graues iuſtasq; habuerint.

Friderico Landgrauio Electoratus dignitas confertur.

Cum ERICO autem Duce Lauenburgico contendendum fuit: qui ſibi propinquitate generis Electoratum deberi affirmabat, & acceptum ab Imperatore ſuper eius confirmatione diploma oſtentabat: Id Norinbergæ fraudulenter ſcriptum, & ſigno regio notatum fuerat. Imperator meminerat, ERICO ducatum Lauenburgicum datum Francofurti ad Mœnum; & ipſum vno tantùm vexillo, de more proceſsiſſe in campum ad id extructū: neque aliud ius habere in vllâ Saxoniæ prouinciâ: non dari potuiſſe ei Vueſtoualiam, quæ ſit Antiſtitis Colonienſis: non Ducis Brunſuicenſis aut Luneburgenſis, quorum iuſti domini ſint in viuis: non Saxoniæ Electoris ditionem, adhuc viuente Rudolfo Electore: teſtimonia autem publica eſſe in promptu plurimorū Principum ac legatorum, ſolum ei Lauenburgum datum. Præterea Rudolfum Electorem noluiſſe ipſum fratremq; eius, propinquos agnoſcere: nec ad vexillum in ſolenni pompâ manum admouiſſe, nec vt vllius rei participem aut cohæredem vnquam admiſiſſe. Deprehensâ ſuorum aulicorum fraude, Imperator commentitias illas literas reijcit: & Ericum ferre repulſam iure & meritò teſtatur. Hanc narrationem perſequitur diligenter, grauis imprimis vir, Georgius Spalatinus, iis in libris, quos de antiquitate & nobilitate domus Saxonicæ linguâ vernaculâ edidit.

Igitur FRIDERICVS poſt multos labores, multaq; pericula

iudicii

iudicio & beneuolentia Imperatoris, Dux Saxoniæ & Elector Imperij creatur in Pannoniâ Preſburgi: inſignia accipit Budæ per Ioannem Stulingenſem Landgrauium: in Saxoniam introducitur per Ioannem Comitem Lupfenſem, anno M. CCCC. XXVI. quarto videlicet anno poſt Alberti III. obitum, vltimi ex familiâ Anhaltinâ Electoris.

Fridericus Bellicoſus Elector Saxoniæ. Friderico Electoratus confirmatur.

Pragenſes qui ad Bruxiam fugati erant, & à Caroloſteina re infectâ diſceſſerant, menſe Februario in ſuperiorem Luſatiam cum octodecim millibus militum proficiſcuntur. Sitanus enim Conſul cum duodecim ſociis conſciis eos inuitarat: ſed ciuium reliquorum cõſpiratione cognitâ, & pœnâ de proditoribus ſumpta, Luſatij & Sileſij è magno diſcrimine ſunt erepti. Pragenſes prædâ ex agris abactâ, & villis incenſis, reuertũtur domum: nam obſidere oppidum propter vicinas Sigismundi copias non auſi fuerunt.

Pragenſium irruptio in Luſatiam.

Expeditio inde Principum Imperij adornatur in Boemiam, in quâ vltra centum millia hominum militaſſe dicuntur. Principes anteequam conuenirent Egram, quæ in Boemiæ finibus vrbs ſita eſt, Luſatij ad vlciſcendam iniuriam inopinatis illatam, communi conſenſu, alij à nobilitate excitati, alij ſuis militantes ſtipendiis, inuadunt Boemiam atrociter: nec ſolùm ſæuiunt in agros rapinâ & incendiis, verùm etiam hoſtili exemplo membrorum mutilatione in homines, quos non oderant tantùm vt hoſtes, ſed perdebant vt Schiſmaticos. His properanter perpetratis, ne opprimerentur aut interclуderentur: eâdem feſtinatione, quâ venerant, è veſtigio diſcedunt: prædam partim diuidunt, partim deorum aris appendunt. Egram venerunt Electores quatuor, Moguntinus, Colonienſis, Palatinus, Saxo: tum Bauarici & Francici Duces & Præſules: item Leodienſis, & Comes Flandriæ: delectus adhuc ſuorum populorum agebat SIGISMVNDVS, qui ſibi coniunctos habebat ALBERTVM Auſtriacum generũ, & FRIDERICVM Brandeburgicum. Rege autem nimis negotium trahente, qui Egræ collecti erant Principes, ne cum dedecore hærerent, & timore fracti deſidere viderentur, caſtra promouent: omnibus in locis, quos prætereunt, hominibus parcunt iis, qui ſe Romanæ Eccleſiæ fatentur obſtrictos & ſubditos: aliter ſentientes ſine diſcrimine interficiunt: & liberum erat præter legem militarem, ſtatuendi in eos pœnam, quæ cuique rabido & furioſo placeret. Satium oppidum eſt lautum, & tum valdè erat munitum: in eo enim præſidij causâ coierant, qui Pontifici Romano contradicebant, ſibiq; ſe cum patriæ libertate religionem

Expeditio Principum in Boemiam.

Satij obſeſſio.

Fridericus Bellicoſus Elector Saxoniæ.

defendere, perſuaſerant: Quòd oppidum, quia veluti propugnaculum habebant Boemi, magnis viribus ad id obſidendum ſeſe Germani accingunt: nec minore fiducia & alacritate Boemi id defendunt. Satienſes cotidiè excurrentes, hoſtium vires animosque explorant: & leuibus congreſsiunculis illis non ſemel ſunt ſuperiores. Germanis parum feliciter cedebat conatus, vel quòd viribus ſuis ſecuritate quadam nimium fiderent: vel quòd ſuum agi negocium in regno alieno non putarent. SIGISMVNDI aduentum cupidè expectant, de cuius auctoritate pendebant vniuerſi. Ita enim conuenerat, vt in obſidione durarent, donec ipſe cum Pannonicis Vngarorũ, & Auſtriacorũ copiis aduenta ſſet. Ager Satienſis fœdè deuaſtatus eſt: mœnia ne tentata quidem ſunt vlla vi maiore. Dictus erat dies XVII. Cal. Nouembris, quo ſua coniungeret exercitus; quo ipſo die præterito, ne vnum quidem vlterius Germani præſtolantur. IOANNES Troterra genere nobili ortus, ob faciẽ fœdatam dictus Cocles, & ſermone vernaculo ZISCHA, nulli ſuorũ temporũ inferior virtute fuit: is vt obſeſſis ferret auxiliũ, militem ſuum cum copiis Pragenſium proximè ad caſtra Germanica adducit: eius audacia & felicitas in bellis ſpectata & celebris erat, ideò nõ parũ timebatur. Orta in caſtris Germanorũ multis in locis ſubita incendia ſunt: alij timiditate militum, alij proditione Boemorũ ſuſcitata dicebant. Cum Germani non idem ſentirent, & Imperatoris moram malè interpretarentur: conſilia ineunt, quibus minimo quiſq; incómodo ſuorum domũ rediret. Ziſcham ducem vigilantẽ minimè latebat hoſtiũ propoſitũ & trepidatio: Quamobrem iam iam victos eos exiſtimans, non fugituros inſequi dignatur: ſed Regem aduentantem excipere ſtatuit: magis ſibi glorioſũ fore exiſtimans, & celeriorẽ belli finẽ videns, ſi ipſum Regẽ cum copiis bellicoſiſsimis ſuperaſſet. Non fefellit virum acrẽ animus, aut expectatio, nec cæcum cæca fortuna deſtituit. Summâ enim celeritate cum in conſpectũ Regis veniſſet, admirationi fuit propter audaciam: Commiſſo autem prælio, ſine ſingulari difficultate victor exiſtit; nec minus nomine quàm armis hoſtes percellebat. Rex fortunâ illi & ſuc-

Ziſchæ victoria.

ceſſu inferior, cum ipſo amicitiam coactus init: & niſi morbo peſtis populari extinctus eſſet, regno illum præfeciſſet Boemico.

Quod ſi externi exercitus Regis, & ſimul Germanici fuiſſent coniuncti: facilè potuiſſet tetrum illud & immane bellum finiri: quo & Boemia diu afflicta, & penè peſſundata, & Germania ipſa multis in regionibus vaſtata fuit. Creuit ille tumultus, primum ex hominum contemptu: deinde vires ſumſit è pertinacia Sacer-

Nn 2 dotum;

dotum: cum nō mederi vulneribus Eccleſiæ, neq; tollere ſcandala, ſed contradicētes omnino extirpare, vellent. Loca ſacra in Boemiâ vbiq; ardebant, & ſolo æquabantur: Sacerdotes & Monachi aut cremabantur, vt ipſi Huſſum combuſſerant, aut illis adimebatur poſt tormenta & cruciatus virilitas, aut aliis ſuppliciorū generibus à multitudine iratâ tollebantur: nonnulli perfidis ſponſis & concubinis, à quibus proditi erant, dabantur excruciandi.

Fridericus Bellicoſus Elector Saxoniæ.

Poſt obitum Ziſchæ, cum in factiones contrarias ſcinderentur in ſententiis religionis: factum tandem eſt, vt paulatim vires vniuerſorum debilitatæ & diminutæ ſint. Auſtiam oppigneratā fuiſſe principibus Miſnenſibus, dictum eſt antea: erantq; ei præfecti nomine Electoris, Ditericus Paccius, & Caſpar Rechenbergius Equites Miſnenſes. Ad hoc oppugnandum Pragenſes omnia neceſſaria comparabant. Roatius Boemus nuper expugnauerat Aquas albas, Benſam, Leipam, vnâ cum arce: vulgus in iis omne interfectum, exceptâ ætate impuberi: magiſtratus ipſi pedibus ſuſpenſi: capti ciues circiter ducenti. Auſtiam autem ad Albim ſitum oppidum, quod præſidium ſatis validum habebat, omnib. viribus ſtatuebant Principes defendendum. Pragenſes ad eam expeditionē agmen Thaboritarū ducebant: & ſocios habebant Litomericenſes & Satienſes. Erant conducti, qui per Miſniam incendia in vrbibus facerent, aliquot ſtudioſi: tales enim minus ſuſpectos fore, & faciliores habituros aditus putabant. Enunciatum res eſt: & quia veſtitus, facies, capilli, aliaq; indicia ſignificata erant, admoniti conſules & vrbium præfecti ſunt, vt vigilias agerent, & hoſpites excuterent. Præfecti Auſtiani cum apparatū hoſtium ingentē cernerent, & propè in conſpectu haberent: literis pene cotidianis petunt auxilia: quāto in periculo ipſi ſint, edocent, niſi hoſti reſiſtatur, eum mox editurū in Miſniâ ſuæ horrendæ crudelitatis terribilia exempla: vnâ mittunt Leipenſes ciues, & quæſtorē Electoris, qui ex oppido fugerat, teſtes videlicet oculatos. Conſcripto igitur è Francis, Turingis, Oſterlandis, Miſnenſibus, Luſaciis, ingenti exercitu, in Boemiam ad liberandā Auſtiam proficiſcuntur Electoris legati: nā ipſe ad Imperatorē in Pannonia aberat. Equitatus colligebatur in vrbe Fribergo: caſtra peditum erāt Bobritij, in agro Fribergio. Cùm ad tempus conſtitutum omnes conueniſſent: Catharina Electoris vxor, quæ abſente marito curā Reip. ſummā & indefeſſam gerebat, prudens & animoſa mulier, legatis ſalutē patriæ cōmendat: & ne temerè cum hoſte confligant, adhortatur: iubet memores eſſe cladium aliquot acceptarum, item eius gloriæ, quam Princeps conſecutus ſit ad

Auſtiæ oppugnatio.

Friderici legatorum expeditio in Boemiam.

Fridericus Bellicoſus Elector Saxoniæ.

Bruxiam: hoſtes eſſe aſtutos, & non ſatiabiles, & furioſorum ſimiles; fortunam commutabilem & lubricam. Quæ cum illa fortius, quin pro ſexu loqueretur, quaſi præſagio quodam mox venturæ calamitatis, cum quodam veluti ſtupore audita à militibus eſt: quos vt ſupremû viſura ex vrbe comitatur, & vale ipſis dicendo, monet denuò, vt ſibi prudenter caueāt, & Remp. periculo temerè ne exponant. Turingorū præfectus erat ERNESTVS Comes Glichenſis: legatus, FRIDERICVS Comes Tunnenſis, ipſius agnatus: Miſnenſium, BOSO Vicethunnus, cuius legatus APOLLONIVS frater erat: Magiſter equitum, FRIDERICVS Bichlingenſis Comes, qui annis ſuperioribus militauerat in Boemiā: tribuni, Ditericus Vuicelebius, Iacobus Vuangenhemius, Iano Schōfeldus. Superatā ſiluā Boemicā, quæ Miſniā diſterminat, cum ad Preslicam pagum veniſſent: hoſtes eis in conſpectū prodeūt, nec vllâ interiectâ morâ, caſtra iuxta eos proximè metantur. Currus circiter quingentos in orbem Boemi locant, cathenis ferreis duplicatis coniunctos; temones itidem muniti ferro acuto erāt: curribus erant impoſita miſsilia ac tormenta bellica. Poſt currus pedites ſcuta præalta fronti prætendebant: poſt quæ tutò laticantes, impetū irruentium ſuſtinerent. Hoc videntes heri Miſnenſes, qui diurno nocturnoq; itinere per montes & ſiluam fatigati, nec dū cibū ſumſerant, hoſtes in opere occupatos impedire, ac ſtatione depellere, caſtriſq; locū eripere aggrediuntur. Miles Miſnenſis & Turingicus in diuellendis curribus, & perfringēdis ſcutis dare magna virtutis documēta: loco nō cedere, niſi aut tormētis deiectus, aut vulnerib. reiectus eſſet. Inuentū paulò antè armorū genus fuerat, quod Germani Hellebardā, quaſi ſecurim ſplendentem diceres, nominant: quo & figere, quia ferrū præeminens acutū habet, & ferire potes, quia ſecuriculæ ſimile eſt à parte alterâ: & quando vncino ab alterâ terminatur, etiam attrahere illo oblata licet. hoc nunc in comitatu Romani Pontificis, item Regum & Principū exterorum Germanici vtuntur corpore ſatellites: quos inde Hellebardieros appellant Itali. Vtebantur tum Boemi ſcutis, vt dixi, præaltis, quibus præter currus, caſtra ſua muniebant. Illo igitur armorum genere, & ſcuta ſolo infixa vnco labefactabant: & per cōtinuata ferro acuto aut ſecuricula hoſtē punctim cæſimq;, pro vt exigebat neceſsitas, vulnerabant. Protracto in longius prælio; multū noſtri remittunt, feſsi labore & inediā, & maximè calore, qui eius diei intenſus fuit: Puluis etiā excitatus conſpectum tàm hoſtium, quàm amicorū adimens, primū confuſionem, deinde fugā parit. Erant ex noſtris multi interfecti tormentis, & Præfectus

Hellebarda.

ctus

ctus belli Comes Glichenſis,cum ſuo legato,interierat: & tribuni grauiter vulnerati erant. Haſtæ etiã genus quoddam Boemi inuenerant, vnco ferrato ſimile: quo vt quenq; equitem apprehẽdiſſent, de equo detrahebant: nam reliquo inſtructu eques Boemicus par Germano nequaquã erat. Victoriã igitur, quantã aliã nullã, Boemi potiuntur 17.Cal.Iulij,anno M.CCCC. XXVI. In annalibus Miſnenſibus legitur Apollonium Vicethumum,in cuius fratrem Bernardum propter alienatam pecuniam Princeps animaduerterat,ſermonibus iactitaſſe,ſe fratrem vlturũ eſſe:idq; eo prælio effectum per Boſonem fratrem eius memorant. Auſtia oppidum, prope quod prælium commiſſum eſt, eodem impetu captum,direptum,incenſum: ciues & præſidiarij internecione deleti, nullã ſexus aut ætatis aut dignitatis reuerentiã. In arcem Stecceſteinam nonnulli confugerant,qui eandem mox fortunã ſubierunt. Deſiderata è noſtris ſunt illo prælio plus quàm nouem pugnatorũ millia, vt noſtri annales tradunt: vt Ioannes Olomucenſis memoriæ prodidit,plus quam duodecim: præcipui nomine erunt, præter Comites Glichenſes, de quibus modò dixi, Bilingenſis, Hoenſtenius,Querfurdius,Heldrungius, Barbenſis & quinque alij Comites nominibus non expreſsi: Barones liberi: Donenſis,Gerenſis,Falchenſteinius, & Greccenſis: equeſtribus ornamentis inſignes viri, Heinricus Erfius, Iacobus Vuangenhemius,Chriſtannus Sebergius,Chriſtannus Vyicelebius,Ditericus & Heinricus Schleinicij, Vualthaus & Vigandus & Reinoldus Berenſtenij. Cladem autem nobilitatis fuiſſe memorabilem,quibusdam exemplis colligimus: Nam è Cocericiorum familia eo campo inuenti ſunt,qui oppetierant, vnus & viginti: è Schonbergiorum,qui Reinsdorfij habitant, pater Eques interfectus cum quinque filiis, vnico tantum domi in cunis relicto. Captus eodem prælio Conradus Einſidelius,qui poſt annum demum trigeſimum victis ad Belgradum Vngariæ copiis Turcicis, liberatus eſt: Nam in exercitu Turcico,neſcio quo caſu pugnauerat. Reuerſus autem ad ſuos, nec ab vxore,nec à cognatis, qui bona ipſius occupauerant,eſt agnitus. Iuxta campum in valle, vbi factum prælium fuit, ſacellum extructum eſt;quod adhuc extat: cui riuulus propinquus eſt, qui ſanguine manaſſe dicitur ob cæſorum corpora. Rumore in Turingiam & Miſniam delato magna querela,maior metus fuit: Nam ſi continente itinere perrexiſſent hoſtes, abſente ipſo Principe & flore nobilitatis deleto, oppidorum urbiumq; victores fuiſſent. Taboritæ erant qui prælio illo fuerunt ſuperiores.cum autem & ipſi & Pragenſes cu-

Fridericus Bellicosus Elector Saxoniæ.

Boemorum Victoria ad Auſtriam. 1426.

Auſtiæ direptio.

Clades Miſnenſium.

 perent

Fridericus Bellicoſus Elector Saxoniæ. *Pelſinæ obſidio.*

perent primum ſui iuris facere omnem Boemiam, antequam exteros adorirentur, tota moles belli deuoluta in Pelſinenſes eſt, partium Pontificiarum conſtantiſsimos defenſores. In eius vrbis obſidione, annuum tempus conſumitur: diſcordia illa ciuilis fecit, vt finitimæ regiones ſe nonnihil recolligerent.

FRIDERICVS ſuorum clade vehementer perculſus, oppida munit: & quibus rebus poteſt, ſuis addit animum: cum interea incideret in valetudinem aduerſam: Friderico, natu maiori filio, Remp. committit, neceſſaria ad bellum vndique comparat præſidia: ad Martinum V. Pontificem, & Sigismundum Imperatorem mittit legatos: quantum periculi & Eccleſiæ & Imperij nomine ſubierit, edocet: petit, ne irato & furioſo hoſti obijciatur ſolus, quem ipſe non laceſsirit temeritate, ſed impugnarit publico nomine: ſe adhuc paratum, vitam profundere, pro ſalute communi. Mouit eius auctoritas non parum: & inita conſilia ſunt de puniendis ſeditioſis: & Iuliano Cardinali datum negocium eſt, vt omnes Chriſtianos Principes ad id bellum inflammaret.

Friderici legatio ad Imp. & Pontificem.

Videbat ſibi inſtare tempus Elector FRIDERICVS, quo diſcedendum ex hâc vitâ eſſet: ſolicitus autem & de Rep. & de ſuis: FRIDERICVM & VILHELMVM filios ad ſe vocatos, his fuiſſe verbis allocutus dicitur: Id iam adeſſe tempus animaduerto filij, quo ex hâc vitâ mortali mihi ſit migrandum: nec obſcurum vobis eſt, quæ à vicinis pericula nunc patriæ immineant. Meus diſceſſus æquo ferendus animo vobis eſt: quia numeranti dies mortalium Deo ita videtur: cuius repugnare voluntati eſt nefarium atque inutile. Vobis autem ſeruandæ patriæ munus atque cura incumbit: quam facile ſeruabitis, pietate erga Deum, & mutua inter vos animorum, voluntatum, ſententiarum coniunctione. Quod ſi Deum verè ſanctèque colueritis, officium etiam veſtrum nequaquam negligetis, & amabitis populos vobis commiſſos. De Deo qui vos doceant in hac religionis turbulenta contentione, eligite viros doctos & graues, & moribus perſpectis, & non mutabiles: qui verò vobiſcum imperent, tales adiungite familiares & conſultores, qui ab auaritia & adulatione, & crudelitate ſunt alieni: quos temporis causâ vos obſeruare, & ſuis tantùm ſtudere commodis videbitis, maturè dimittite: quia ipſorũ facinora in vos redundant: & cùm tempora periculoſa ſunt, ipſi inimici ſunt acerbiſsimi. Populis veſtris onera noua aut inuſitata ne imponite: neq; ita vnũ ordinem extollite, vt opprimatur inferior. Cum enim cũ nobilitate Princeps, & cũ

Friderici oratio ad filios ante mortem.

vtrisq;

mi[illegible] populus conſentit, feliciſſima eſt gubernatio. Iuſticiã colitote in ignoſcendo, quàm in puniendo: offenſas ne pertinaciter retinete: perpetuò enim iraſci, minimè viri Principis eſt: indicta cauſâ nullum condemnate: arma non ſumite, niſi coacti: populorum veſtrorum domini ac Principes nominamini, eum honorem vt patres & altores vſurpate: nihil enim magis oderunt & Deus & homines, quàm ſuperbiam atq; tyrannidem: quia nihil magis naturæ ipſi aduerſarium. Proauus meus, cuius nobis ſæpe laudes decantaui, à tribus Regibus Romanorum laceſſitus, deuictis omni ditione ſuâ Adolfum & Albertum armis eiecit, Henricum continuit: tantâ ſemper moderatione vſus, vt illos nõ vindicaſſe, ſed ſuos liberaſſe videretur: atq; is pater noſtræ patriæ atque aliarum regionum ſeruator meritò appellari poteſt. Bella inteſtina geſſerunt maiores noſtri, quorum non ſine gemitu memoria[illegible] acciſi & pæne euerſi ciues ſunt, & ipſi honoris atq; fortunarum damnum ingens fecerunt: Ea vos filij, omni ratione fugite, & auctores eorum bellorũ, quàm fœdè, quàm miſerè perierint, recordamini, vt vterq; Albertus, alter Othonis, alter Henrici filius. Mutuâ autem caritate & beneuolentiâ vos amplexamini: quòd erit vobis vinculum non modò quietis, ſed etiam ſalutis: nec vllius vnquam hoſtis potentia nocuit concordibus inter ſe & fidis hominibus. Hoſtes nunc vicinos propemodum in portis [illegible] habetis, qui acceptis aliquot cladibus, & nuper ſecundo prælio facti inſolentiores, patriam hanc veſtram infeſtare non deſinent, donec aut vos perdant, aut ipſi intereant: In hos vnanimiores[illegible]que pugnate pro ſacris, pro focis, pro gloriâ veſtrâ. Ad maiorum noſtrorum honores, nouus per me titulus acceſſit: eum [illegible] tu FRIDERICE, vt par eſt, & vt nos tibi virtute & laborum præiuimus: tu verò VILHELME, quantum, fratri, te natu maiori, detuleris; tantum commodaueris tibiipſi. Amate igitur inuicem vos, & hanc monitionem paternam cum animis veſtris, quàm ſæpiſſimè repetite. Hæc cum mente compoſitâ aliquoties ingemiſcẽs, locutus eſſet, filij vtriusq; dextram tetigit, eosq; abire permiſit: deinde ſuis familiaribus conuocatis eis patriam & filios non minus graui oratione commendauit. Rebus hoc modo omnibus diſpoſitis, tertio deinceps die in arce Aldenburgiâ obijt, pridie Nonas Ianuarij M. CCCC. XXVIII. Conditur ibidem in eo templo, quod frater ipſius iuxta arcem extruxerat. Alij Reinhardborni, alij Miſenæ tumulatum falsò aſſerunt, alij etiam Miſenæ mortuum non rectè ſcribunt.

Fridericus Bellicoſus I. Elector Saxoniæ.

Friderici mors. 1428.

SIGISMVN-

Sigismundus Præſul.

SIGISMVNDVS PRÆSVL.

SIGISMVNDVS, Friderici Bellicoſi, primi Electoris ſecundus
1416. filius, naſcitur in oppido Grimâ pridie Cal. Martias M. CCCC
XVI. poſt patris obitum ocij cupidior, quàm imperij, ſponte hæreditatem aliis tradit. Tria ad ſe ſuſtentandum oppida elegit: in Miſniâ, Rochlicium & Aldenburgum: in Votlandiâ Vueidam: certa præterea pecunia ſingulis annis numeranda additur. Hanc pecuniam cùm ſtatuto tempore quæſtores aliquando non obtuliſſent; iracundiâ permotus, arcem Vueidam vocto Plauenſi, qui tum temporis à fratribus ipſius planè diſſentiebat, conſtituit vendere. Principes fratres maturè ipſius inſtitutum impedierunt, & reduxerunt ad lenitatem eius animum. Erat in eo indoles fortitudinis, quam declarauerat dubiis Reip. temporibus. Primũ cum FRIDERICVS, frater Elector, Oſterlandiam contra eoſdem Boemos defenderet: captum eum ferunt formâ & delitiis cuiuſdam Veſtalis è Lomiorum familiâ: ea in cœnobio Miltenforenſi non procul à Vueidâ diſsito, agebat; quæ cum cuſtodiretur diligenter, vt acceſſus ipſe faciliores, & minùs ſuſpectos haberet; ſacris ſe initiandum curat à Iohanne Præſule Merſburgio VIII. Idus Martij, anno ætatis primo & vigeſimo. Fratres eius amoris ignari, quia ſolitudine eum delectari videbant, quod genus vitæ quietæ elegerat, religioni tribuebant, quod erat certæ infamiæ. Verùm latêre diu non potuit; nam ſumptis fortaſsè philtris ita effœminatus eſt, vt nec vulgi careret infamia. Indignati fratres, cùm nec monitis nec precibus eorum moueretur, mittunt ipſum in cuſtodiam arcis Friburgi ad flumen Vnſtrutam; eique adhibent familiares, ſex nobilès homines, qui curam ipſius gererent, & quibus poſſent rebus à turpi illo & famoſo amore auerterent. Cum ad mentem rediiſſe meliorem crederetur: dabant operam, vt ad dignitatem Eccleſiaſticam eueherent: & ſuâ auctoritate effecerunt vt, Præſul crearetur Vurciburgi: inſulam accipit IIII. Non. Februar: M. CCCC. XL. in oppido Onolsbachio. Initio
1440. gubernationis magnâ in gratiâ apud omnes fuit, quia viro leui & ſumptuoſo ſucceſſerat: ſed mox ad vetus ingenium rediens, otio ſeſe atque libidinibus totum tradidit: vnde querelis ad Imperatorem delatis, poſt tertium annum è munere ſuo diſcedit, eâ conditione, vt quotannis ei collegium nummorum argenteorũ millia quindecim numeraret. Obſtabant ei apud collegium iſta, crimen profuſionis & negligentiæ: tum quòd à Felice Sabaudo Pontifice impetraſſet confirmationem, qui redactus in ordinem

fuerat:

hiberat: ad extremum quòd Imperatorem parum gratioſum ha- *Vilhelmus Dux Sax.*
bebat. Redeuntem in patriam FRIDERICVS frater Scharfen-
ſteinium, quæ arx ad Tſchopam flumen ſita eſt, mittit: & ei cu-
ſtodes adiungit, viros ſpectatos: demum Rochlicium ei eſt reddi-
tum. Ibidem in arce hydropico morbo obiit; nocte natalis Chri-
ſti, ineunte ante annum M.CCCC.LVII. ætatis anno quinquageſi- 1457.
mo ſeptimo. Sepelitur Miſenæ in ſacello, quod frater Elector ſi-
bi poſterisque ſuis ad occaſum baſilicæ magnificè extruxerat.

HENRICVS.

HENRICVS Friderici Bellicoſi, primi Electoris, filius tertius, naſcitur Miſenæ, die Aſcenſus Chriſti M.CCCC.XXII. & 1422.
circa annum ætatis obiit duodecimum. Vixit adhuc cum inter Duces Saxoniæ & inter Ludouicum II. Heſsiæ principem initum & confirmatum eſt fœdus ſucceſsionis: quod literæ de ea re teſtantur.

VILHELMVS.

VILHELMVS Friderici Bellicoſi, primi Electoris, quartus filius, naſcitur anno M.CCCC.XXV. Vxorē ducit ANNAM 1425.
Alberti Auſtriæ Ducis, Regis Boemiæ, & mox Imperatoris Ro- *Vilhelmi matrimonium.*
mani, maximā natu filiam: ex quâ genuit filias duas: MARGARETHAM & ANNAM: hæc in Annalibus Erfurdianis errore Catharina dicitur, quo modo altera Chriſtina in Neuſtadienſibus: quod ideò dico, ne quis eos ſequens, decipiatur, aut plures ipſum habuiſſe filias aſſerat. Eoſdem autem iis maritos tribuunt, quos noſtri Annales habent. Natu minorem deſpondit Henrico Duci Munſterbergio, Georgij Regis Boemiæ filio: maiorem natu Ioanni Brandeburgico Electori, Alberti Achillis Germanici filio. ANNAM vxorem fertur tractaſſe illiberaliter: quam cuſtodiæ Echardbergianæ incluſit, qui locus cum conclaui & ſacello, & cum clauis ferreis adhuc monſtratur. Quâ defunctâ duxit CATHARINAM Eberhardi Brandſtenij equitis filiam, Hesbergij è nobilitate Francicâ viduā: ex eâ liberos non ſuſtulit.

VILHELMVS mortuo Friderico, Baldaſaris Landgrauij filio, Turingiam conſequitur: quam initio adminiſtrauit ſeuerè, annisq; ingenio feruentior: quem cum timeret Ditericus, Antiſtes Moguntinus, ne ampliādæ ditionis gratiâ contra ſe aliquid moliretur: Erfurdiam locat domicilium, vt actiones è ꝓpinquo inſpiceret, & non ignoraret conſilia, ſuaq; adoleſcentem præſentiâ & auctoritate contineret. Aulæ igitur ſuæ ſumptus auxit, in quâ equites trecentos cotidiè aluit: noluit enim ſtipendia ſoluere, ne ſuſpectus videretur: ideoque etiam profuſionis infamiam ſubiit æquiore animo.

VILHEL-

Vilhelmus Dux Sax. VILHELMVS cum pro tuendo SIGISMVNDO, fratre Præſule, arma ſumta eſſent, arcem Vurciburgiam tenuit; donec Electoris exercitus aduentaret, & res conditionibus componeretur.

Vilhelmo Lucelburgia prouincia oppignoratur. Eodem tempore FRIDERICVS Auſtriacus, nuper creatus Rex Romanorum, prouinciam Lucenburgiam pignori oppoſuit duci VILHELMO, exceptâ parte eâ, quam Elizabetha Bauarica tenebat. Itaque Lucenburgiam adminiſtrandam committit viro ſpectato Erneſto, Comiti Glichenſi: qui adducto è Turingis & Miſnenſibus præſidio, oppida munit; & Lucenburgi, quæ populoſiſsima & nominis præcipui vrbs eſt, ſedem figit. Interea
1442. puella Auſtriaca VILHELMO, anno M.CCCC.XLII. deſponſata, deducitur: quam mater ELIZABETHA, Imperatoris alterius filia, alterius vxor, Dreſdam vſq; comitatu magnifico ſequitur. In Turingiam cum veniſſet, vſq; ad tempus nuptiarum cum frequentia nobilium matronarum & virginum habitat Echardbergi.

Eodem anno maximam vini copiam & vilitatem ingens caritas excipit, propter frigus & tempeſtates: ea à nonnullis habita pro omine fuit.

Iacoba Bauarica partem Lucenburgiæ offert Burgundo. Bauarica, quæ partem prouinciæ Lucenburgiæ tenebat, Turingos & Miſnenſes oderat, ipſamq; ſubditi contemnebant: vnde variæ factiones quaſi pullulabant, tùm propter hominum exterorum inſolitum, tùm propter fœmineum mulieris imperium. Hæc autem indignè ferens contemptum, & exteris ægrè facere cupiens; ſuam ditionem propinquitatis prætextu offert Duci Burgundiorum Philippo: Ei cupido proferendi fines, nihil optatius aut oportunius accidere potuit. Magnâ igitur ſpe conceptâ, plurimorum animos ad ſe trahere, & à Præfecto Turingico alienare cœpit: nec id illi fuerat difficile: quia & ingenia hominũ callebat, & ipſorum moribus Princeps magis conueniebat. Tempus autem expectandum ratus, quod minimè accommodatum eſſet ferendis auxiliis, negocium in hiemem vſque differt: & vt minore ſuo ſuorumque incommodo id exequeretur, ciues aliquot Lucenburgios pecuniâ corrumpit. Occupato rebus aliis Rege Romano Friderico, & Vilhelmo à ſuis procul diſsito, & neutro tale quid opinante; *Lucenburgi obſidio.* Burgundus menſe Nouembri conſcripſit exercitum: eique præficiens Cornelium, natum è concubinâ filium, viginti ſignis peditum Lucenburgum obſidet. Glichenſis neceſſaria pro re natâ comparat, & ciues officij ſui admonet: ſuiſq; quantum poteſt, animum addit: tum ciuibus, quid Principi ſuo

Reg

Regis nomine ſpoponderint, in animos reuocat. In obſidione erat quintus & decimus dies conſumtus, cum ſcalæ nocte intempeſtâ mœnibus admouentur: orto tumultu antequam quid ageretur, eſſet intellectum. Pinnas Burgundici tenent, & portarū clauſtra perfringunt. Ciuis cuiusdam primi nominis proditione, vrbem captam ſcribit Hedio. Glichenſis derepentè in arcem confugit: in quam cum faces inieciſſent Burgundici: ita omnem defenſionis poteſtatem incendium ademit, vt de fugâ ſibi cuncti proſpicerent: quæ adeò ſubita & difficilis fuit, vt equis, quos nōdum flamma attigerat, confoſsis, & relictâ reliquâ copiâ, pauci euaderent: qui ne in manus hoſtiles inciderent, per deuia euntes, ductu cuiusdam agricolæ ſalutem inueniunt. Vrbe captâ, exteri migrare ſtatim coguntur, & nouum præſidium imponitur. Actū eſt, vt in Neuſtadienſe Chronico legitur, anno M. CCCC. XLIV. vt Hedio ſcribit XLIIX. *Vilhelmus Dux Sax.* 1444. 1448.

Inuaſerant aliquoties ripam Rheni ſuperiorem, & Alſatiam Armeniaci dicti, genus hominum facinoroſum, duce Ludouico, Caroli Gallorum Regis filio: qui crudelitate non auditâ graues admodum Germaniæ fuerunt. Metuentes ſibi nonnulli Principes, ne occupatâ aliquâ Germaniæ parte bellum inde diuturnum naſceretur: conſilium ineunt ſubleuandi vicinos: iisdem etiā ſua pollicitus auxilia VILHELMVS: ſed antequam conuenirent, in agro Argentinenſi & Sletſtadiano latrones illi diſsipati atque conciſi ſunt. Immiſsi autem dicebantur, vt concilium Baſilienſe impedirent. *Irruptio Armeniacorum in Alſatiam.*

Anno à nato Chriſto M. CCCC. XLV. paternas inter ſe prouincias diuidere fratres, FRIDERICVS Elector & VILHELMVS ſtatuerant. Id autem ante nuptias ſuas fieri hic vrgebat. Electoris primarius conſiliarius erat Georgius Bebinbergius: Vilhelmi verò Apollonius Vicethumus. Hi vel cupiditate propriâ, vel mutuo inter ſe odio, vel ſuo quisque Principi præter æquum & bonum gratificari cupientes (non enim eadem omnes ſcribunt) magno patriam bello inuoluunt. Initium enim actionū inchoatum calumniis eſt, cum alter alteri fraudem obiiceret, & iniuſtitiam exprobraret: neque quisquam aut placidè audire, aut opportune reſpondere, aut cedere conuictus vellet. Conuentibus deinde Numburgi & Citij habitis, maiores inde animorum diſtractiones factæ: & ſuſcitata, vt inter fratres ſolent, odia feralia ſunt: neque quisque moderatum aut tranquillum finem expectabat. Fratres enim tribunos militares præmiis inuitare, & ſolicitare Principes exteros: nihil inter ſe communicare aut colloqui amplius. 1445. *Cauſa belli inteſtini inter Fridericum & Vilhelmum fratres.*

Oo

Vilhelmus Dux Sax. plius. Itaq; cum & nobilitas & populus animaduerteret certum fore bellum: Miſnenſes adiunctis ſibi Oſterlandis paciſcuntur loco certo ſe conuenturos: & id acturos omni diligentiâ, ſtudio, fide, vt conſenſum fraternum iuſtiſsimis vtrinque conditionibus propoſitis retinerent, & à ſe, ſuâque patriâ, bellum funeſtum auerterent: eius, qui conſilia ſalutaria admitteret, ſuisque cupiditatibus publicum bonum anteferret, cauſam ſe adiuturos: qui verò contumax in perdendâ patriâ maneret, ab eo ſe communi conſenſu diſceſſuros, ad iuſtiorem. Perſcribuntur literæ, quibus ſe mutuò pro patriâ obſtringunt. Erant in eâdem ſententiâ Præſules, Miſnenſis, Naumburganus, & Mersburgicus; quorum tum auctoritas ſingularis, nec parum firma erat potentia. Eosdem ſequebantur Pegenſis, Boſnanus, Chemnicenſis, Veterocellenſis, Abbates, & quos ipſi ſuis partibus adiunxerant. Hæc omnia ſciebant non neſciente neque abnuente Electore. Dies indicitur Halim Saxonicam: quo rogati acceſſerunt, Fridericus Brandeburgicus, Ludouicus Heſſus, Heinricus Brunſuicenſis, affines & cognati Principes: totidem Præſules delecti, quos modò nominaui, adhibito inſuper Friderico Antiſtite Magdeburgico, viro graui, è Comitibus Bichlingenſibus nato. Intererant primarij de
Conuentus Hali Sax. nobilitate Saxonicâ, Miſnenſi, Turingicâ, Vodlandicâ, Franconicâ, & bini ex vrbibus oppidisque ſingulis ſenatores: itidem legati ciuitatum liberarum, Norimbergæ, Erſurdiæ, Molhuſiæ, & aliarum. Diſputatum audientibus fratribus toto menſe eſt, & conſectæ rationes vtrinque quantâ maximâ fieri potuerunt & induſtriâ & religione: quibus pertractatis & rationibus in medio poſitis Hali diſceditur, bonâ cum ſpe omnium. Ambobus autem Principibus deliberandi & acta expediendi conceſſum tempus eſt: donec & ipſorum voluntate certa dies præſcriberetur, quò ſuam quisque ſententiam exponeret, & transactio coram ordinibus palàm confirmaretur.

1446. Anno ſequente, nuptias menſe Iunio magnificè apparat VIL-
Nuptiæ Vilhelmi. HELMVS in oppido Turingiæ Ienâ: quibus interfuerunt Ioannes & Albertus, fratres Brandeburgici, Princeps Heſsiæ, Antiſtes Magdeburgicus, Præſules, Numburganus & Mersburgicus. Hoſpitia in oppido & vicis finitimis parata, quæ tria equitum millia caperent. Eodem die, qui erat nuptiis celebrandis conſtitutus, Elector conuentum indicit Lipſiam: quod ideò feciſſe arguebatur, ne quis è ſuis ad nuptias iret, ad quas ipſe non accederet: neque liberis aut familiaribus ſuis adeundi faceret poteſtatem.

Di-

Die nuptiarum altero VILHELMVS certior fit, decretam eſſe expeditionem: caueret, ne inter gaudia cum hoſpitibus opprimeretur imprudens. Vt in magno & inopinato incendio præ terrore & tumultu ciues obſtupeſcunt & exanimantur: ita in quietâ publicâ, & in pompâ nuptiarum triſtiſsimum nunciari bellum præ nouitate & inſolentiâ omnes homines exhorreſcebant. Interruptâ nuptiarum lætitiâ hoſpites metu hinc inde diſperguntur: ciborum omnis generis copia partim in egenos diſtribuitur, partim corrupta proiicitur in fluuium. Sponſus properanter Vueiſſenuelſum contendit, vt ſuos ibi colligeret, & fines cuſtodiret. Admiratus eius celeritatem Elector, cum eum equitatu tumultuario quatuor tantùm abeſſe milliaribus à ſe audiret, non progreditur: multos autem ſuâ excandeſcentiâ offendit atq; alienat. Principum cognatorum occurſu, flamma ſubitò orta eſt, ſine cuiusquam diſpendio, extinguitur. *Nuptiarum Vilhelmi feſtiuitas perturbatur.*

Ardebat verò tecta adhuc in animis, & eam alebant qui ex publicâ calamitate ſuum quærebant emolumentum: culpa tandem omnis deuoluitur in APOLLONIVM Vicethumum, quem fraternarum incenſorem diſcordiarum nominat Æneas Siluius: & item odiorum atque belli ab ipſo Electore nominatum, Annalium ſcriptores memoriæ prodiderunt. Eius arces atque prædia cum infeſtarent equites Electoris; non ſine iniuria ſubditorũ VILHELMI: hic viciſsim inuadebat diœceſin Præſulis Numburgani, quem cum aliis conſpiraſſe contra ſe audierat: vias autem obſidens intercludebat oppidanis commeatum. Erant præter Apollonium tres alijà conſiliis Vilhelmo, Boſo Apollonij frater, Bernardus Kochbergius, Fridericus Vicelebius: Hos potiſsimum accuſabat Elector, & à fratre contendebat, vt dimitteret eos: aliter coaleſcere amorem debitum & obſeruantiam fraternam, & conſuli tranquillitati Reip. non poſſe: quibus tales conſultores maximè obſtarent. VILHELMO cum nihil minus perſuaderet, in Apollonium eius familiariſsimum exercitum prædabundum educit. Vilhelmus bonis viciſsim expellit eos, quos fauere Electori nouerat: præcipuè autem inuadit Chriſtianum Vicelebium & Hermanum Harraſium; illi magnum frumentorum numerum homini locupleti adimit, & arcis Vendelſteinæ partem: hunc arce Aſmeſteta expellit, direpto mundo muliebri, & vxore abſentis malè tractatâ. Electoris præfecti & nobiles, quid contra egerint, poſtea exponetur. *Apollonius Vicethumus fax fraternarum diſcordiarum.*

In hoc tumultu Præſul Numburganus propter vicium lin-

Vilhelmus Dux Sax. guæ cognomento Balbus, bellum redintegrat: cuius legatus Rodolfus Buna diebus natalitiis, pagi Sigelitij templum ſpoliare cupiens; manu agreſtium, qui id defendebant repellitur: quare relicto templo horrea incendit, & domos ſpoliat. Fuerat antea à partibus VILHELMI Præſul: quem cum in ſe hoſtili eſſe animo audiret: Vueiſenuellum & Friburgum equites mittit, qui ab iniuriâ militem ipſius prohibeant. Nihil illius belli tempore magis præter opinionem Vilhelmo acciderat, quàm quod ad partem tranſiſſet aduerſam ERNESTVS Glichenſis, qui omnium eius conſiliorum particeps erat, & aulæ Vinarienſi præfuerat: ſed propter inſolentiam Apollonij ipſum ſeceſsiſſe, opinio communis erat. Solent autem in confuſionibus ciuilibus natæ offenſiones & ſimultates facilimè excitari. Erneſtus equitibus octingentis *III.* Non. Februarij populabundus Turingiam ingreditur: villas circa Dornbergam & Camburgum, Vicethumorum proprias, cremat: armenta abacta hominesq; captos Numburgum deducit. Noctequâdam Boſo Vicethumus ad Vilhelmum cum triginta equitibus tendebat, literis ipſius ſubitis, vt ſe ad fluuium Ilmam conueniret: accerſitus Boſo quietis cauſa Vormeſtetam diuertebat: cuius itinere explorato Erneſtus, villam non vno loco incen-*Vicethumi periculum.* dit, ſi fortè territum illum caperet faciliùs: ſerui fideles pro hero propugnabant, & tantiſper irruentes detinebant, donec euaſiſſe ipſum cognoſcerent. Capiuntur equites octo, & totidem equi, quorum ſeſſores vel vltrò fugerant, vel præoccupati ab hoſte erant. Boſo Roſlam, ſerui eius reliqui Apoledam peruenere. Nobilis hic eſt pagus fonte diui Bonifacij: quem ibi concionatum eſſe incolæ aſſeuerant. Præda Vicethumianis erepta cum captiuis Numburgum deportatur, equi publicè venduntur, ſerui inclu-*Brandeburgicus & Haſſus arbitri.* duntur robori. Dum hæc fierent, Elector Brandeburgicus & Princeps Heſsiæ, qui amborum habebant ſorores in matrimonio, denuò ſe interponunt: nolebant enim duces potentiſsimos armis propriis confici, cum florentiſsimarum prouinciarum detrimento. Ab vtraq; igitur parte impetrant, vt cum ſuâ nobilitate Numburgum veniant. Ne quid autem negocium impediret, tuti acceſſus diſſeſſusue literæ conſignantur, & induciæ fiunt, ne qua vis in agris oppidisuè fieret: non parum enim multi de nobilitate læſi erant bonis, exiſtimatione, corporibus. Elector Numburgum cum ſuis venit, Vilhelmus Friburgum. Actionibus erat deſtinatum templum Georgianum in ſuburbio Numburgano: fratres alter in conſpectum alterius non prodierunt, nec colloquuti inuicem ſunt: ſed quæ ad pacem concordiamque pertinerent

procu-

procurant Principes arbitri, magnâ fidelitate & diligentiâ, multiſq; propoſitis tàm periculis, quam commoditatibus. Cardo negocij in eo vertebatur: vt auctores controuerſiarũ VILHELMVS releueret, & in quem ante alios præcipuè inuectum eſt, Apollonium Vicethumum familiarem dimitteret: quod cum nullo pacto concederet Vilhelmus, neque ſibi modum aulæ ſuæ gubernandæ praeſcribi ab aliis pateretur; eo tempore nihil agi ſalubre potuit. Itaque arbitri cum neutrius animum mouerent aut flecterent; faciunt nouas inducias vſq; ad 9. Cal. Maij. Interea cum Vilhelmi conſiliariis arbitri agunt: vt neceſsitati per ſe pareant, & ſponte ex aulâ diſcedant: communi ſaluti conſulant ſuâ æquitate: patriam cupiditate aut iracundiâ in ſummum diſcrimen ne adducant: poſitum eſſe in ipſorum prudentiâ, vt rurſus conſentiant fratres, velit Reſp. incolumis: vt vxores liberique ſalui: denique vt ab omnium ceruicibus gladij, à domibus atque agris faces, à multitudine innocente atque miſerâ cædes & exitium auertatur. Addũt arbitri ſe curaturos, vt maiore cum dignitate recipiantur: tempori cedere velint non longo tempore. *Vilhelmus Dux Sax.* *Induciæ nouæ.*

Apollonius num his comitiis interfuerit, legere me non memini. Sed hoc traditum in Erfurdianorum annalibus eſt: eum illis induciarũ diebus, magnis muneribus & pollicitationibus adduxiſſe Boemos ad ferenda Vilhelmo auxilia: quod cùm perfeciſſet, animi illi ingentes acceſsêre: nihilque optare magis viſus eſt, quàm vt armis & ſanguine ciuili finiretur controuerſia. Duabus ſtatim arcibus Vueidæ in Vodládiâ, & Vueiſenuello in Turingiâ, præſidia imponuntur Boemica. VILHELMVS autem gentem eo tempore crudelitate & prophanitate inuiſam, coactus ſibi aſciſcit ſociam: nam ab eo omnes diſceſſerant è primariâ nobilitate, exceptis Heinrico Schuarceburgio & Sigmundo Glichenſe. *Vicethumus Boemum militem conſcribit.*

Erant autem non ſolùm Principum inter ſe, ſed & ſubditorum animi, parentum & liberorum, fratrum, agnatorum, inuicem diſſentientes: & minima quæque controuerſia domeſtica, publicam diſcordiam augebat, & ad calamitatem communem, aliquem addebat cumulum. Aderat tempus diei conſtitutæ, quo fratres & delecti arbitri, loco ſæpius iam nominato conuenirent. Vota fiebant à minimis maximiſque pro incolumitate publicâ, & pro Principum concordiâ. Vexationem enim & cladem & omne calamitatis genus quaſi ante oculos videbant. Qui verò exhauſti nuper erant incendiis, & populationibus, ingemiſcebant: & captiui vinctique libertatem exoptabant: erant vndique &

Vilhelmus Dux Sax. que & expectatione & formidine mentes animique omnium diuulſi & conſternati Conuenerant Numburgi & patriæ amantes, & prudentiâ atque virtute viri inſignes; qui & pacis commoda dulciſsima amplificarent, & omne bellum deteſtandum dicerent, præſertim ciuile atq; fraternum: aliqui ſuperiorum temporũ inſtructi cognitione & memoriâ damna ex eiuſmodi bellis Miſniæ olim Turingiæque illata recenſebant: verùm parùm æſtimabatur benè monentiũ auctoritas: & quaſi ſurdi ad communẽ vtilitatẽ & conſilia quieta eſſent omnes, non ſolùm grauius exulcerabantur Ducum ipſorum animi; verùm etiam conſultantium rabies & furor incendebatur: neq; inter viros militares tantùm, ſed inter duos oratores, qui pro Principibus vtrinq; dicerent, vere contentionis pomum, de quo in fabulis eſt, in medium coniectum malâ manu diceres. Rudolphus Buna inter diſceptandum Friderico Vicelebio brachiũ globo bombardico traijcit: & aſtantẽ heroſſmulũ ictu eodem ſternit. Comitia autem ſub dio agebantur eo loco, in quo adhuc ingens & patula tilia eſt, iuxta cœnobiũ Georgianũ. Præterea Heinricus Gerenſis, orator Electoris, exagitabat Vilhelmi aduocatũ Cnorrium, quendam legum doctorem: eoq; nomine reijciebat, quod vir Eccleſiaſticus actionẽ in foro iudicioque Principum nullá in prophanis videlicet cauſis, haberet. Hoc modo ducebãtur contentionib: & calumniis dies quatuordecim.

Exulceratio animorum Principum.

Durante eâdem deliberatione in diœceſim Numburganam & Mersburgicam è Vueiſenuelſo excurrerant Boemi: agri Vinarienſis pagos cremabat Ludouicus Glichenſis. Cum nulla vſpiam moderationis, nulla cõpoſitionis ſpes appareret: VILHELMVS maiores è Boemis copias ſilentio euocat: quod cùm per nuncios certos nunciaretur Electori, ipſe pariter è Sileſiâ, Marchiâ, & Saxoniâ copias colligit. Obſtabant amborum conatibus monẽdo, obiurgando, minitando, fratres Brandeburgici, & Heſſus: qui & iræ non nimium indulgendum, & patriæ parcendum, & maiorum virtutem non deformandam dicerent, & ipſi quædã quaſi repagula auctoritatis, & virium ſuarum obiicerent in mutuam perniciem inconſultò ruentibus, eò tandem rem deducunt, vt ad initium Septembris noua dies diceretur Mulhuſiam. Inter hoc tempus ab armis ſe quieturos fratres promittunt: & fidem arbitris obſtringunt, & ad ſua quisque reuertuntur.

Arbitrorũ in reconciliando fratres ardor.

Factis induciis miles Boemicus, qui iam fines Turingiæ attigerat, domum redire detrectat: aut ſi redeundum foret, menſis vnius & ſemeſtris ſtipendium poſtulat: quos cum cogi non poſſe VILHELMVS ſentiret, eos per cohortes hinc inde in pagos & caſtella

caſtella diſtribuit: alique ſumptibus agricolarum & præfectorũ præcipit. Ipſe interea omnia explorare & inſpicere, ne externus miles nimium auderet, aut direptis aliquot vrbibus, violẽter diſcederet. In præfecturâ Dondorfiâ, quæ ad Erfurdianos pertinet, cum Boemus ageret tanquam in hoſtili agro, vicini offenſi vehementer ſunt. Sed vt VILHELMVM excuſare viſa neceſsitas eſt: & illos tempus admonuit, vt diſsimularent iniuriam. Hæc dum geruntur, Suſatum vrbs Vueſtoualiæ potens & munita, ab Antiſtite Colonienſe Diterico deficit, & ad Adolfum, Ducem Cliuẽſem, ſe confert. Eam vrbẽ Henricus, cognomento Leo, Dux Bauariæ & Saxoniæ, cum reliquâ ditione amiſerat, Imperante Friderico Barbaroſsâ. Colonienſis, vt ciues ſuperbos & ſeditioſos domaret, & legibus antiquis ſubiiceret: Vilhelmũ ocioſum militem alentem per literas implorat, tractante id negocium eius cõſiliario Apollonio Nihil vtriq; viſum accidere potuiſſe gratius: alteri vt ſocios moleſtos: alteri vt petulãtes ſubditos corrigeret & coerceret. Vilhelmus nihil moratus, Boemorum, Saxonũ, Turingorum ſigna ſexaginta, currus mille nongentos & quadraginta, vt Neuſtadienſe teſtatur Chronicon, educit, quarto poſt Pentecoſten die anno M. CCCC. XLVII. Boemis præerant Donenſis, & Sternbergius: Saxonibus Præſul Hildeshemius, Magnus nomine: Turingis Vilhelmi legatus Apollonius. In itinere arcem quandam Heremiam, latronum domicilium euertunt: ab Embeccanis pecuniã extorquent, & agrum Langauiũ vaſtant: tùm Osnabrugenſes cogunt, vt præſulis ſui fratrem annos aliquot carcere detentũ dimittant. Cum flumen Viſurgim ſuperaſſent, magnâ gratulatione excepti à præfectis Colonienſis eueſtigio in agrum hoſtilem ducuntur. Itaque Herferdam oppidum diripiunt, Blumenbergum incendunt & Lippam obſident: protritiſque & exhauſtis agris ad Suſati obſidionem feſtinant. In oppido erat IOANNES Cliuenſis filius: qui vt animos ciuibus adderet, paſſus ſe obſideri eſt: oppidani vt ſuum ei viciſsim ſtudium declararent, omnia tolerare ac perferre decreuerant. Augebat eorum confidentiam, quod anno ſuperiore Colonienſem repulerant: multoſque de nobilitate eius captos, pecuniâ mulctarant: imperium verò ipſius, vt ſibi intolerabile vniuerſi abominabantur. Concutitur integro menſe tormentis oppidum: nec pauci in caſtris læduntur, qui non minore quidem impetu atque numero tormenta emittebant, ſed non pari ſucceſſu.

Vilhelmus Dux Sax.

Bellum Colonienſe.

1447.

Suſati obſidio & oppugnatio.

Erat tamen pars muri labefactata, per quam aditum faciliorem ſperabant. Igitur ad eam inuadendam animos adiicere, &

Vilhelmus Dux Sax. comparare ſcalas, vt ex diuerſis partibus vi ſummâ muros adori-rentur, & conſcenderent. Miles Rhenanus & Boemicus, primū locum habebat: ſtationem ſuam iubentur tenere Saxones & Turingi: in oppidanis contrà non erant animi inferiores: quicquid enim tela aut lapides leuare, aut arma ferre poterat, odio Colonienſis, fortiter propugnabat. Fœminæ picem liquefactam & cineres bullientes, & feruentem pollinem in armatos effundebant. *Clades Colonienſis Antiſtitis.* Cum horas vltra tres duraſſet oppugnatio: virtute ciuium, victi hoſtes retrocedunt: è quorum multitudine deſiderata ſex hominum millia qui in foſsis oppetierāt: vulneratus ingens eſt numerus: calidis perfuſi nonnulli, cum cruciatu animas exhalabant. Factum id eſt 13. Cal. Auguſti. Tantâ clade accepta animi exterorum concidunt, & Antiſtitis deſperatione obſidio Suſati ſoluitur: ditio Bergenſis ab irato milite vaſtatur. Colonienſis non ſuſtinens difficultatem ſumptuum, qui erant in tantūm exercitum faciendi, militem Vilhelmianum dimittit: pro duabus (vt vocat) tonnis auri & dimidiâ, quas perſoluere non potuit, Collegium Colonienſe Duci Saxoniæ ſe obligauit.

Miliës Boemi redeunt in Turingiam. Reuertentes in Turingiam Boemi, præfectos Vilhelmi ſe-qui noluerunt: ſed in agrum Molhuſianum profecti ſunt: inde ituri, vt dicebant, in Erfurdianū. Fœderatæ cum Electore Saxonico hæ duæ ciuitates erant: quare, vt ciues & agricolæ ab hoſte malefico defenderentur, legatis ad Electorem miſsis auxilia impetrant: qui ſuos præfectos Glichenſem, Plauenſem, Schonbergium & Arraſium, cum equitatu mittit: quibus in itinere Bichlingenſis, Mansfeldius, Querfurdius ſe adiungunt. Boemi viribus diminuti, metuentes oppreſsionem, nihil hoſtile perpetrant: quibus inter Vippicham & Vdenſtadium, inter quæ caſtella caſtrametati Erfurdiani erant, per agrum ipſorum ire permiſſum eſt, ſi abſque iniuriâ fieret.

Conuentus Molhuſianus. Dies conuentus Molhuſiani, ad quem Principes ſe venturos ante tres menſes receperant, iam inſtabat. Arbitri erant fratres Brandeburgij, & Heſſus: præter eos delecti vtrinq; fuerant, viri decem minimè ſuſpecti, qui cauſam pariter cognoſcerent, & liberas ſententias ferrent. Ante conſultationem fiebant ſacra & preces ad Deum: vt ipſe animos omnium ſuo numine ſic flecteret, vt arbitri & delecti ſalutaria ſuaderent & dicerent: & ad quos maximè cura Reip. pertineret, eadem audirent & ſequerentur. Mirum eſt, quantum Miſnenſibus & Turingis, aliisque prouinciis ex eo conuentu ſolicitudinis ſit iniectum.

Nam

Nam meminerant priorum, è quibus plus mali acceſsit ad Remp. quàm boni. Itaque quo magis quisque ſacra, libertatem, ſuosq; amaret: eò ardentius contendebat à ſuperis, vt comitia iſta felicem exitum haberent: vtq; pax agris atq; vrbibus optata redderetur. Primo conſeſſu accuſatur ab Electoris oratore Apollonius Vicethumus: ab aduocato verò Vilhelmi, Erneſtus Comes Glichenſis, quem ad partes aduerſarias tranſiſſe diximus: quibus contentionibus primus dies conſumitur. Die altero inuicem altercantur orator & aduocatus: quorum huic adimebatur poteſtas agendi, nimirum viro Eccleſiaſtico in foro prophano: illi ex calumniâ aduerſarij, quòd vir ordinis equeſtris munere vili & ſe indigno fungeretur, maior accedebat auctoritas. Gerenſis enim dicebat ſe pro ſuo duce hominem liberum dicere liberè: Cnorrinum verò (id aduocati nomen erat) pecuniâ conductum operam mercenariam locare, reliquiſſe ſuam Eccleſiam, & declamare in libellis. Intererant his velitationibus Elector et frater eius non abſque indignatione. Arbitri quoque Principes, qui aderant videntes nullum finem fore iurgiorum; ſed odio & contumeliis alium ex alio malum quaſi ſeminari: actionem ſummi iuris dimittendam & æquitatis tractationem ſuſcipiendam iudicant. Durabant tribus ſeptimanis illa comitia: quibus tandem eò res deducta eſt, vt fratres inter ſe amicitiores, quàm anteà diſcederẽt. Cõditiones pacis tabulis conſignantur: ſignisq; & manibus Ducum confirmantur. Nihil nunciari poterat gratius omni populo: qui ſibi quaſi è tenebris lucem affulſiſſe inſperatam exultabat, neſcius quantum triſticiæ exiguum hoc gaudium paulo pòſt eſſet allaturum.

Vilhelmus Dux Sax.

Erfurdianis oppidum Bottelſtadium VILHELMVS oppignorat ad annos octodecim: qui alienis id committere noluit, ſed præfectum ſuum ipſis iureiurando obligauit, & pactam per eum pecuniam numerauit.

Magnum fortè bellũ ALBERTVS Brandeburgicus mouebat Norimbergenſibus, qui præter gentilẽ ſuũ omnes ſibi ſociauerat vicinos Principes, & inter hos præcipuum nec nihil ſibi debentem VILHELMVM. Legatus Norinbergiorum erat Ruthenus Greccenſis Vodlandus, vir & animo & robore militari. Captâ autem à Brandeburgicis arce Heideccîâ, & arce alterâ Lichtenâ, quæ Patricij cuiusdam propria erat: multisque & acceptis & illatis vtrinque incommodis, bellum hoc componitur.

Bellum Brandeburgij Norimbergicum.

Annus

Vilhelmus Dux Sax.

comparare ſcalas, vt ex diuerſis partibus vi ſummâ muros adorirentur, & conſcenderent. Miles Rhenanus & Boemicus, primũ locum habebat: ſtationem ſuam iubentur tenere Saxones & Turingi: in oppidanis contrà non erant animi inferiores: quicquid enim tela aut lapides leuare, aut arma ferre poterat, odio Colonienſis, fortiter propugnabat. Fœminæ picem liquefactam & cineres bullientes, & feruentem pollinem in armatos effundebant. Cum horas vltra tres duraſſet oppugnatio: virtute ciuium, victi hoſtes retrocedunt: è quorum multitudine deſiderata ſex hominum millia qui in foſsis oppetierãt: vulneratus ingens eſt numerus: calidis perfuſi nonnulli, cum cruciatu animas exhalabant. Factum id eſt 13. Cal. Auguſti. Tantâ clade acceptâ animi exterorum concidunt, & Antiſtitis deſperatione obſidio Suſaci ſoluitur; ditio Bergenſis ab irato milite vaſtatur. Colonienſis non ſuſtinens difficultatem ſumptuum, qui erant in tantum exercitum faciendi, militem Vilhelmianum dimittit: pro duabus (vt vocát) tonnis auri & dimidiâ, quas perſoluere non potuit, Collegium Colonienſe Duci Saxoniæ ſe obligauit.

Clades Colonienſis Antiſtitis.

Militis Bohemi reditus in Turingiam.

Reuertentes in Turingiam Boemi, præfectos Vilhelmi ſequi noluerunt: ſed in agrum Molhuſianum profecti ſunt; inde ituri, vt dicebant, in Erfurdianũ. Fœderatæ cum Electore Saxonico hæ duæ ciuitates erant: quare, vt ciues & agricolæ ab hoſte malefico defenderentur, legatis ad Electorem miſsis auxilia impetrant: qui ſuos præfectos Glichenſem, Plauenſem, Schonbergium & Arraſium, cum equitatu mittit: quibus in itinere Bichlingenſis, Mansfeldius, Querfurdius ſe adiungunt. Boemi viribus diminuti, metuentes oppreſsionem, nihil hoſtile perpetrant: quibus inter Vippicham & Vdenſtadium, inter quæ caſtella caſtrametati Erfurdiani erant, per agrum ipſorum ire permiſſum eſt, ſi abque iniuriâ fieret.

Conuentus Molhuſianus.

Dies conuentus Molhuſiani, ad quem Principes ſe venturos ante tres menſes receperant, iam inſtabat. Arbitri erant fratres Brandeburgij, & Heſſus: præter eos delecti vtrinq; fuerant, viri decem minimè ſuſpecti, qui cauſam pariter cognoſcerent, & liberas ſententias ferrent. Ante conſultationem fiebant ſacra & preces ad Deum: vt ipſe animos omnium ſuo numine ſic flecteret, vt arbitri & delecti ſalutaria ſuaderent & dicerent: & ad quos maximè cura Reip. pertineret, eadem audirent & ſequerentur. Mirum eſt, quantum Miſnenſibus & Turingis, aliisque prouinciis ex eo conuentu ſolicitudinis ſit iniectum.

Nam

Nam meminerant priorum, è quibus plus mali acceſſit ad Remp. quàm boni. Itaque quo magis quiſque ſacra, libertatem, ſuosq; amaret: eò ardentius contendebat à ſuperis, vt comitia iſta felicem exitum haberent: vtq; pax agris atq; vrbibus optata redderetur. Primo conſeſſu accuſatur ab Electoris oratore Apollonius Vicethumus: ab aduocato verò Vilhelmi, Erneſtus Comes Glichenſis, quem ad partes aduerſarias tranſiſſe diximus: quibus contentionibus primus dies conſumitur. Die altero inuicem altercantur orator & aduocatus: quorum huic adimebatur poteſtas agendi, nimirum viro Eccleſiaſtico in foro prophano: illi ex calumnia aduerſarij, quòd vir ordinis equeſtris munere vili & ſe indigno fungeretur, maior accedebat auctoritas. Gerenſis enim dicebat ſe pro ſuo duce hominem liberum dicere liberè: Cnorrium verò (id aduocati nomen erat) pecuniâ conductum operam mercenariam locare, reliquiſſe ſuam Eccleſiam, & declamare in ſubſelliis. Intererant his velitationibus Elector et frater eius non abſque indignatione. Arbitri quoque Principes, qui aderant videntes nullum finem fore iurgiorum; ſed odio & contumeliis aliud ex alio malum quaſi ſeminari: actionem ſummi iuris dimittendam & æquitatis tractationem ſuſcipiendam iudicant. Durabant tribus ſeptimanis illa comitia: quibus tandem eò res deducta eſt, vt fratres inter ſe amicitiores, quàm anteà diſcederēt. Cōditiones pacis tabulis conſignantur: ſignisq; & manibus Ducum confirmantur. Nihil nunciari poterat gratius omni populo: qui ſibi quaſi è tenebris lucem affulſiſſe inſperatam exultabat, neſcius quantum triſticiæ exiguum hoc gaudium paulo pòſt eſſet allaturum.

Vilhelmus Dux Sax.

Erfurdianis oppidum Bottelſtadium VILHELMVS oppignorat ad annos octodecim: qui alienis id committere noluit, ſed præfectum ſuum ipſis iureiurando obligauit, & pactam per eum pecuniam numerauit.

Magnum fortè bellū ALBERTVS Brandeburgicus mouebat Norimbergenſibus, qui præter gentilē ſuū omnes ſibi ſociauerat vicinos Principes, & inter hos præcipuum nec nihil ſibi debentem VILHELMVM. Legatus Norinbergiorum erat Ruthenus Grecenſis Vodlandus, vir & animo & robore militari. Captâ autem à Brandeburgicis arce Heideccià, & arce alterâ Lichtenâ, quæ Patricij cuiuſdam propria erat: multisque & acceptis & illatis vtrinque incommodis, bellum hoc componitur.

Bellum Brandeburgij Norimbergicum.

Annus

1450. Annus M. CCCC. L. qui more antiquo ſolennis erat, lætitiæque & libertati longâ temporum conſuetudine dicatus, execrabilis & abominandus Miſnenſibus atque Turingis fuit. Comites enim Suarceburgij armis inter ſe de hæreditate diſceptantes, Duces ipſos, quorum ſub ditione erant, in communem ſecum perniciem attrahunt. Nam cum propter HENRICVM Schuarceburgium Electori FRIDERICO bellum facerent ADOLFVS & SIGMVNDVS Glichenſes: cum aliis quibusdam, vt in Friderico mox dicemus, profectus in Turingiam Elector, populationibus & incendiis eorum agros vaſtat: cumque fundis fraternis, qui pleriq; oppignerati, à præſentibus hoſtibus tenebantur, non parceret: ratus VILHELMVS iniuriam non ferendam cum ſuâ ignominiâ coniunctam, etiamſi inſtructus ſatis non eſſet; tamen prudentiâ ſibi pugnandum putans, non fratri quidem occurrit: ſed ſubitò collectas copias in Miſniam immittit: & ad ALBERTVM Brandeburgicum nunciis ablegatis, eum in ſuas partes multorum beneficiorum commemoratione pertrahit non difficulter. Incurritur primùm in terram Pleiſſenſem, & pagi circa Aldenburgum cremantur. Inuadebatur autem ea Miſniæ pars: quia cæteris fæcundior erat, vt res frumentaria minueretur Electori. Inde in Citienſem & Numburganum agrũ Vilhelmiani mouerunt, & vtriuſque oppidi incenderunt ſuburbia: nam Præſuli imprimis Dux infeſtus erat. Hoſtem tamen neminem magis oderat, quàm in Vodlandiâ Gerenſem: qui propter adoleſcentiam minùs videns, magisque confidens, contumelioſe in Ducem loquebatur. Ideò ad euertendum eius oppidũ omnes ſuas copias congregat, & delectu Torgæ habito contra ipſum educit. Verita excidium mater adoleſcentis grauiſsima fœmina, cum nobilibus matronis obuiam it Vilhelmo, eo amictu, quo in funeribus vti noſtrates ſolent, pallijs indutę nigris atque promiſsis, & dimittentes à lateribus ſolutas vittarum tænias. Admiſſa in conſpectum Ducis, verba pro tempore humiliter facit, & oratione ipſum adducit flebili, ne quid iratus committeret, cuius ipſum pœnitere poſſet. Commendatâ mulieris pietate & virtute, ab incepto deſiſtit: & in Miſniam confeſtim regreditur. Rochlicenſibus & Chemnicenſibus prædia & agros diripit, arcem Lichtenualdam & Francoburgum, oppidum antiquum, cremat. Exploratis autem fratris viribus, qui circa Lipſiam caſtra habebat, ſuosque ſocios conuocabat; cum ſatis damni dediſſet Miſnenſibus, ne à fratre opprimeretur iam ſatis inſtructo,

Bellum fraternum recrudeſcit.

ſtructo, iter in Turingiam dirigit in eos agros, qui fraternæ ditioni ſuberant. Arcem Borgenam vi captam demolitur, Lobdeburgum, quod deditionem fecerat, ſeruatum donat Appolloniæ: in pagis finitimis pecora abigit, domos diripit, tecta inflammat. Inde omnis conuertitur impetus in ERNESTVM Glichenſem, quem ob defectionem perditum cupiebant aduerſarij, multaque totis caſtris conuicia in eum paſsim iaciebantur. Arces eius Altenburgum & Rembda complanantur: pagi omnes incenduntur: Blanchenhaina, Ludouici Glichenſis, Erneſti fratris, arx obſidetur: oppidum incenditur: eiusque præfectus, Ioannes Blanckenbergius vulneratus vinctusque abducitur. Hæc in Turingia fiebant, vnâ ex parte à Vilhelmianis: ex alterâ verò inter Vueiſſenſeham & Echardbergum omnia incendiis & rapinis à pago Schölleburgo vſque Tarnſtetam depopulantur præfecti Electoris. *Vilhelmus Dux Sax.*

Intereà Boemi, quos in auxilium VILHELMVS denuò vocauerat, irruentes in Miſniam tranſitum ferro & igne ſibi faciunt: oppida Veterodresdam, Vuillansdorfium, Lomatium, Mitbedam, Dobelam, Bornam, flammis perdunt: inprimis in templa & loca ſacra debacchantur, ampla ſpolia & prædam infinitam colligunt. Boſenam monaſterium, in fundo Citienſi incolle ſitum, omnibus ornamentis ſpoliant: ſtatuas & imagines ſanctorum confringunt, aut deijciunt: in aris atque thenſis diuorum epulantur. Leniti autem pecuniâ, vacuis parcunt ædificiis. Ipſorum aduentu territus Elector, qui in agrum vſque Vinarienſem progreſſus erat, copias reducit ad tuendam Miſniam. VILHELMVS in caſtra Boemica legatum Henricum Suarceburgium mittit: qui gratias tribunis & præfectis agat, quòd ſibi abſque morâ auxilio venerint, miſsis vnà literis atque mandatis, vt legato pareant, qui ſit eos in agrum hoſtilem Peganum omni copiâ vberrimum deducturus. Legatum cum beneuolentiâ auditum alacres ſequuntur: eum Vilhelmus ſuo equitatu præuertens luſtrato vallo & mœnibus, obſidionem parat: ſociosque Boemos gratulabundus accipit. Pegam qui tenebant præſidiarij, eam virtutis & conſtantiæ ſignificationem dabant, vt ſpes capiendi oppidi hoſtibus concideret. Ideò ne tempus elaberetur, exercitum inde abducit: & copias omnes recenſet circa Eitersbergum, vt Petrum Præſulem Naumburganũ è Schleiniciorum gente ortum, à quo plurimas acceperat iniurias, vlciſceretur, & oppidum ipſum expugnaret. *Boemorum irruptio in Miſniam.*

Quam-

Vilhelmus Dux Saxo.

Quamobrem multas comparabat machinas: & præfectum annonæ conſtituebat, ne commeatus deeſſet, ſi eum ſibi fortaſsè hoſtis intenderet intercludere. Numburganis & præſuli eorum ſaluti fuit, temeritas adoleſcentis Gerenſis: qui cum mordaces & contumelioſas ſcripſiſſet literas ad VILHELMVM, & in Rodenſi præfecturâ prædas cum crudelitate ageret; ita exacerbatus Dux eſt, vt poſt habitis aliis conſiliis, omnem vim belli in Gerenſem, beneficij etiam recentis immemorem, conuerteret. Miles externus inſtructo pergens agmine, diripiebat quæcunque erant obuia in agris aut caſtellis non ſatis munitis: onerauerat aliquot plauſtra campanis & nolis æneis, quas è templis abſtulerat: nullam cuiquam ſupellectilem, vt quæ ad familiæ vſus vel ad ornamenta domorum pertinuit, relinquebat. Elector, quid acturus frater eſſet, non ignarus, Gerenſi ſuccurrit, & ex alterâ Eliſtri ripâ caſtra collocat. Vtrinque in opere faciendo, & adaquandis equis & commeatu comportando, leuia prælia fiebant: in quorum vno à Vilhelmianis LVDOVICVS Glichenſis, Erneſti frater, capitur, & magnis acclamationibus deducitur in caſtra. Interea cum ſuis copiis aduentat, qui Vilhelmo ſtudebat, Fridericus Brandeburgicus: qui Vucidam vno inde milliario diuertens, cum per incuriam miles ageret, hoſpitis cuiusdam domum inflammat: ita vt dimidia oppidi pars, quia tecta lignea erant, in cineres redigeretur. Elector vel potentiam hoſtis timens, vel eum anteuertere ab inſtituto cupiens, partem copiarum mittit in Turingiam, partem terroris gratiâ in agrum Brandeburgicum. Vilhelmiani diſceſſum eius fugam nominantes, ſumunt animos: ſeque ad expugnationem Geræ præparant. Milites præſidiarij & ciues fidē iureiurando inuicē dant; ſeſeq; obfirmatis animis defendunt, cùm alia metuentes mala, tum præcipuè Boemorū furorē: itaque fortunam potius experiri, quæ ſæpè res deſperatas reſtituerit, quàm cuiusquā clementiam implorare voluerunt. In eâ inſaniâ confirmabat eos ſingularis peruicacia Gerenſis. Boemi oppidum adorti, telis & miſsilibus acriter repelluntur: qui à tribunis ſuis obiurgati, & ſpe prædæ obiectâ, ſi oppidum expugnarent, ſeſe recolligunt, ſtudentque ignominiam virtute compenſare. Quare cum ſocios in foſſa iacentes, & vulnera corporum aduerſa oſtentare viderent: alter alterum inclamare cœpit, atque incendere. In illo feruore Martis, hoſtibus incredibiliter vrgentibus, ciues iam tela deficiunt: quibus inermibus & feſsis Boemi irrumpunt: & quia non ſine clade potiti victoriâ erant, in omnem

A Vilhelmo vu belli in Gerenſem conuerſa.

Ludouici Glichenſis captiuitas.

multitu-

multitudinem ſæuiunt, ne puerperis quidem parcentes atque infantulis. Adoleſcens Gerenſis in poteſtatem hoſtium venit; eiusque ſecuti partes, Comes Orlamundanus, & Burggrauius Kirchbergius, & nobiles multi, & ciues primarij. Boemi muros oppidi diruunt, & arcem, cuius ruinæ adhuc ſunt ante oculos in oppido, tum ædificia ipſa incendunt. Plebs promiſcua, quæ in templum confugerat, ſpoliata atq; exuta rebus omnibus, miſerabiliter inter aras occiditur. Arcem montanam ex alterâ fluminis ripâ Vilhelmus conſeruari voluit. Cæſa in oppido ſunt vltra quinq; hominum millia: euerſum eſt 17. Calen. Nouemb. anno, quem ſuprà memorauimus. Gerenſis, quia Principis clementiæ ſe committere noluit: & nobiles, quia ſe redimere aut detrectabant, aut non poterant; in Boemiam abducũtur: cumq; Pragæ morbo populari vehementer laboraretur, Gerenſis lue peſtilenti moritur in carcere. Tanta clades domini pertinacis imprudentiâ ciuibus illata cum eſſet, magnus terror Miſnenſibus & Turingis iniicitur: cum idem ſibi euenturum formidarent, nec fugam periculi aut finem belli vllum proſpicerent. *Vilhelmus Dux Sax.*

FRIDERICVS tertius Imperator & Ditericus Antiſtes Moguntinus, eodem tempore ſuos legatos ad Duces Saxoniæ mittũt, qui de reconciliatione agant: atque ei, qui recuſet æquas conditiones, minitentur. Id non minus ciuibus optatum, quàm gratum Principibus accidit: qui quidem calamitate ſuorum populorum non delectabantur: ſed viam tamen non inueniebant, quâ ſe tanto malo, tamque exitioſo bello expedirent: neq; familiares ipſorum, quorum inſtinctu res agebatur, id fieri permittebant. VILHELMVS cum dimittere Boemos vellet, ſtipendia ſe numeraturum promiſit: prædam eos deponere atque relinquere voluit, quam non modo ex hoſtium, ſed ſociorum quoque agris, atque domibus conuaſaſſent. Auditâ poſtulatione ſtatim tumultuatũ ab ipſis eſt, & ſeceſsionem ad partem aduerſariam ſunt minati. Quocirca ne quid faciendæ paci obſtaret, Boemi placati ſunt: qui & prædam immobilem omnem, & equos hominesque captiuos retinentes, in patriam diuites reuertuntur. Lægati Imperatoris fratribus Erfurdiam vocatis, mandata exponunt: Duces hortantur, vt omni ſimultate & offenſione depoſitâ religionem & fidẽ colant: ſuis populis iracundiâ & temeritate exitium ne afferant: auctores diſcordiarũ & iniquitatis ne audiant neuè admittant: primo tempore in gratiâ & amicitiam redeant: vtq; poſt quartũ menſem Pabebergæ ſe ſiſtant: quo tempore, ſi quid controuerſũ maneat, Imperatorem, adhibitis aliis Principibus dirempturum. *Legatio Friderici III Imp. & Electoris Moguntini ad Duces Saxoniæ.*

Vilhelmus Dux Sax.

Interim aliter qui faciat, quique bellũ perſequi pergat, ipſum ſuæ aduerſus eũ auctoritate vſurum, tanquã qui patriç viſceribus vim inferat, & cupiditatibus iniuſtis non nouerit dominari. Mandato Imperatoris obſecuti, rurſus Numburgi de pace acturi ambo fratres conueniunt. Electorẽ ſequebatur Albertus Brandeburgicus, & Princeps Heſsiæ: Vilhelmũ Fridericus Brandeburgicus: hic tamen Friburgi manebat, ne inter miniſtros in eodẽ oppido nouæ lites aut pugnæ exorirentur. Habitis hinc inde ſermonibus inter Principes arbitros: in eo fuit concors illorũ iudicium, vt ipſi cum fratribus, & fratres inter ſe colloquerentur. Principio Electorem adeunt, orant, vt patiatur id à ſe impetrari: ad quod cũ ſponte videretur ꝓpenſus, idẽ petunt à Vilhelmo: qui, ſi placeret ipſis, ſe ꝓbare oſtendebat actionis modũ. Congreſſu primo frater alteralterũ ſalutat: Elector Brandeburgicus pauca præfatus, obſecrat, vt ſuæ dignitatis, item ſanguinis & pietatis habitâ reuerentiâ, nihil aſperè proponant, neq; iracunde diſputent: meminerint Deum pacis auctorẽ intereſſe actionibus pacificis, & ipſum delectari vt quàm maximè, mutuâ caritate & amore fraterno. Expertos eſſe iam ipſos, ſenſiſſe patriã & omnium ordinũ homines, quantum mali ſit in diſcordiâ, perturbatione, armis ciuilibus. Quod ſi vindictę ſtudiũ non coerceatur, mox ipſos neq; oppida munita, neq; arces habituros firmas: euerſâ patriâ florentiſsimâ & prouinciis nobilibus, prædę tandem fore iis hoſtibus, quibus cum turpitudine eſſent ſeruituri: pœnitentiam futuram ſerâ & irrecuperabilẽ, amiſsis fortunis & dignitate. Quid tractatũ porrò ſit, mandatum literis publicis non eſt; ſed concordiam ſancitã inter fratres exitus declarauit: neuè incerta aut dubia pax videretur: Elector rogatus à Vilhelmo, ne hoſpitium ſuum fugeret aut aſpernaretur, Numburgo proficiſcitur cum eo Vueiſenuelſum. Famâ vulgatâ nuncij deſideratiſsimi, dici nõ poteſt, quanta in omnibus prouinciis exorta lætitia ſit: eaq; maior fuit, quò minus ſperata accidit: dulcior etiam pax viſa eſt, poſtquã belli ærumnas populus pertulerat: qui metu periculoque liberatus, Deo pacis auctori, infinitas gratias agebat: adeò finis anni verè feſtus ac Iubilæus habebatur.

Conuentus Principum fratrum Numburgi.

Electoris Brandeburgici oratio.

Concordia inter fratres ſancita.

In caſtris ad Geram oppidum diſſenſerat à Vilhelmo Apollonius: qui ad declinandam Ducis iram, ſpecie religionis iter ſuſcepit Romanum: quo præſente omnes affirmabant, pacem non fuiſſe factam, & ea, quæ ante Auſtiam & Neiſſam ipſe perpetraſſet, in triuiis & œnopoliis canebat vulgus. Elector diſceſſurus Vueiſenuelſo, fratrem inuitat Lipſiam ad Bacchanalia: quò ille ſe venturum recipit. Refert Æneas Siluius, Vilhelmo ingreſſuro dixiſſe cõſiliarios, paratas eſſe illi, & qui cum eo irent certa

Apollonij iter Romanum.

Inuitatio Vilhelmi ad Bacchanalia.

certás inſidias: caueret, ne ſe atq; ſuos perditum iret: quibus Vilhelmus dixerit: Atqui ego libens moriar, ſi vos priùs necatos videro, qui fraternas contentiones aluiſtis. Vilhelmus Dux Sax. Nihil igitur moratus eorum, qui impedire ſe volebant, ſermones Vilhelmus; Lipſiam ſtatuto tempore venit. Affigebantur ab Electore mandata; ne quiſquam hoſpitem aut re aut ſermone læderet: & ſenatui dabatur negotium cuſtodiendę diligenter vrbis atque portarum, ne quis temere proteruus aut iniurius euaderet: legis violatori pæna capitalis conſtituitur. Vilhelmi nobilibus atque Comitibus vicatim diuiduntur hoſpitia: ipſe in arcem ad fratrem cum paucis diuertit. Qui conſcij ſibi non rectè erant, & illam concordiam non ſperarant, terreri atq; angi vehementer cōnſenſu fratrum, quorū neuter ab altero totis illis diebus diſcedebat. Apparabantur conuiuia ſumptuosè, ducebantur in multam vſque noctem choreæ, equeſtres decurſiones & certamina fiebant: inter hæc fratres aſſidere, colloqui, ſe amplecti. Erant ipſorum identidē vicina conclauia: è quibus mane egreſsi poſt audita ſacra, conferrent conſilia, quibus intereſſe alij nemini liceret.

Diebus aliquot hoc modo magnâ cum lætitiâ conſumptis, fratrem Elector humaniter dimittit: qui Lipſiâ ad conuentum Bruxianum abit in Boemiam. Ex eo ſtatim proficiſcitur Viennā, vt cum aliis Principibus & cum legatis Imperatoris ageret, de bello componendo inter Viennenſes, quos Eicingerus concitauerat, & inter ipſum Imperatorem: è quo conuentu populari pertinaciâ re infectâ diſceſſum eſt. Vilhelmo gratiæ actæ ſunt nomine Imperatoris.

Itinere illo Romano confecto Apollonius non in aulam Ducis redit, in quâ omnibus imperauerat: neque in Turingiam reuertitur, in quâ caſtella & arces adhùc poſsidebat: ſed Coburgum ſe confert in Franciam: eam præfecturam in compenſationem damnorum acceperat pro arce Roslâ, & quibusdam fundis euerſis, vt bello exacto ea tum cederet, cùm ipſa Rosla reſtituta, numerata certa pecunia eſſet. *Apollonius Coburgum occupat.* VILHELMVS præfecturam Coburgam bello iam ſedato repetit; quâ conditione teneat, admonet, ſi nondum factum ſatis ſit, ſe facturum agris prædiisque aliis. Apollonius reſtituere pertinaciter recuſat: ſibique & ſuis hæredibus præfecturam perpetuò aſsignatam, teſtimonio literarum Principis confirmat. Interea arcem Coburgicam munitiorem reddit, & commeatu inſtruit, & ſe armis defendere præſumit. *Vilhelmi querela de* Dux fraude ſecum agi intelligens, vt cauſam ſubditis ſuis exponeret, ſimulque eorum conſiliis vteretur: præcipuis conuocatis, *Apollonio.*

Pp 2 Apollo-

Vilhelmus Dux Sax.

Apollonium grauiter accuſat: ſe quidem ipſi Coburgum commiſiſſe ad tempus damnorũ recuperandorum cauſâ, quæ in bello fecerat: ſed nequaquam ſtabiliiſſe in perpetuum. Dediſſe autem literas ſpecioſas & futuras obtentui, quibus ſimulata donatio contineretur, ne quis illi violenter adimere pignus auderet, belli præſertim tempore: Etiam fratri tum hoſti ægrè facere voluiſſe præclarâ ditionis parte, qualis eſt Coburgica, ad alios delatâ, vt eius fructus hæredibus videretur adimi. Eas autem literas dediſſe Apollonio, cui maximam omnium rerum fidem habuerit, quē aulæ ſuæ præfecerit, de quo nullam vnquam auaritiæ aut improbitatis ſuſpicionem conceperit, cui vitam & famam crediderit, quem deniq; fratri ſuo Germano prætulerit. Nunc ſe deprehendere manifeſto indicio, quanto in errore fuerit verſatus, cùm ibi ille ditionem ambitioſè & violenter vſurpet, & teſtimonium literarum contra conſcientiam ſceleratè proferat. Magnâ admiratione auditur Princeps, accuſans eum, quem plurimi ipſe fecerat, contra quem nemo hiſcere auſus fuerat. Auditâ æquitate, VILHELMO ſuo conſulunt, vt in Franciam ipſe proficiſcatur, & ſubditorum exploret animos, num ſpontè redire ad iuſtum dominũ velint: Ab armis omninò abſtinendum cenſent, ne Turingiâ, Vodlandiâ, Oſterlandiâ, Miſniâ, afflictis; vna illa pars Reip. adhuc intacta perderetur. Idem Vilhelmo ſuadent frater Elector, & Princeps Heſsiæ. Primò igitur legatum mittit ad APOLLONIVM, qui eum officij admoneat: deinde cum delecto equitatu ipſe ſequitur. Conuocatâ nobilitate & ciuium magiſtris de violentiâ Apollonij conqueritur; quid pepigerit, ordinibus indicat, & quid ab iis poſtulet, exponit. Reliqua oppidula excepto Coburgo, Konigsbergo, & Hilburgo, quæ præſidia habebant, Vilhelmum dominum agnoſcunt, fidem dant, & ſe fore ſub poteſtate pollicentur. Iis præfectus relinquitur Ioannes Varila Dapifer. De compoſitione agunt cum Apollonio Brandeburgicus & Heſſus, ſuamque illi operam deferunt in Duce reconciliando. Dies indicitur Lichtenuelſum ad III. Idus Nouemb. intra eum diem, ne quid alterutra pars violenter ageret, cauetur.

Conſilium datum Vilhelmo.

Legatum Vilhelmi ad Apollonium.

Mittebantur eo tempore à PHILIPPO Burgundiorum Duce legati ad Electorem Saxonicum de confirmandis inter amborum liberos ſponſalibus. qui multo auro & precioſâ ſupellectile onuſti, ſecum habebant aliquos ex aulâ Electoris, eâdem de cauſa in Burgundiam miſſos: Hos Erfurdiæ aliquot diebus commorantes explorat, & illis in itinere tendit inſidias Bernardus Vicethumus, Appollonij & Boſonis, fratrum impulſu. Hoc autem cu

Legati Burgundi à Vilhelmo intercipiuntur.

cur fecerint, cauſam, quæ illis aut eſſe commoda aut fructuoſa potuerit, equidem non perſpicio. Itaque Bernardus legatos inter Stalbergam & Heshuſiam adoritur; & Heshuſiam vſque inſequens, de cæmeterio, quo religionis causâ confugerant, vi rapit, equos, aurum, veſtes, adimit, ipſos captiuos omnes abducit. Rumore tanti facinoris diſperſo, VILHELMVS, in cuius id factum ditione erat, mirum in modum excanduit: neue elaberentur raptores, vias in Vodlandiâ & Turingiâ obſeruari, ſiluæ præfectum Semanæ mandat: equitesque hinc inde dimittit, qui cognoſcant, quonam eſſent deducti. Intellectum eſt tandem Capelndorfi & Leuchtebergæ, arcibus duabus eos aſſeruari: inter quos erant Abbas, & Comes Burgundicus legationis Princeps, cum quatuor & viginti miniſtris, cum quibus vnâ captiui abducti erant, & detinebantur, qui Ducis nomine eos comitabantur, Daniel Guthus, præfectus Gothanus, & cum Vilhelmo filio Ioannes Aleblumus Erfurdianus Iureconſultus, Antiſtitis Moguntini vicem tenens, vir eruditione & facundiâ clarus. Eæ autem arces propriæ Erfurdiorum erant, ſed oppigneratæ Vicethumis. *Vilhelmus Dux Sax.*

VILHELMVS re cognitâ ſtatim primos Senatorum Erfurdiâ euocat: hortatur vt illatam nomini Turingico contumeliam animis coniunctis vlciſcantur. Indigna certè vniuerſis res viſa eſt, contra ius gentium eſſe violatos legatos: contra fidem publicam captos Ducis ipſius miniſtros, eo inſuper tempore, quo vicini Principes de transactione agebant: eo loco, quo tuti eſſe maxime debebant: eâ de causâ inter facientes, quæ his prouinciis honorifica & ſalutaris eſſe poterat. Qui igitur iampridem populi, & nuper Ducis gratiam effuderant, toti iam Reip. cœperunt eſſe exec rabiles.

Ingentes Vicethumi comparauerant opes, & erant è nobilitate locupletiſsimi: ideò fiduciâ clientum atque munitionum, quas in Turingiâ Franciaque habebant, in tantum inſolentiæ proceſſerant, vt duci ſuo bellum facere auderent. VILHELMVS eos declaratos perduelliones totis viribus aggredi, omnibusque fortunis & poſſeſsionibus exuere ſtatûit. Fecialem ad eosdem mittunt Erfurdiani, propter captum Aleblumum, Moguntini præfectum. Quamuis autem anni tempus importunum niuibus & frigore, deterrere eos potuiſſet: tamen quiduis potius, quàm vt talis iniuria relinqueretur inulta, ferendum videbatur. Ante omnia verò legatos Burgundicos, liberare cupiebat Vilhelmus, *Bellum cum Vicethumis.*

Vilhelmus Dux Sax.

mus, ad multas ſuſpiciones vitandas, & apud ſuos, & apud exteros populos. Initio obſidentur arces, in quibus (vt dixi) legati detinebantur: tùm eorum pagi Herſteta, Heiniga, Eblebia, Sonneburgũ Struffa, Dobriſchina, Cuttenburgum, Cambergum, occupantur: Iſſerſteta & Madela arces diruuntur: Glisbergi multis annis deſerti, & nuper inſtaurati deſtruitur turris, & noua euertuntur propugnacula. Arcem Vilhelmi Vuaſsinburgam Erfurdiani obſident, quam pignoris loco poſsidebat Boſo. Ad mœnia arcis ſuffodienda conducuntur metallici ex ærariis Islebianis, ij ſub terrâ agunt cuniculos: intereâ mœnia tormentis concutiunt quinque locis, arcem proſtratâ muri parte, & foſsis penè abſolutis poſt menſis ſpacium ipſis brumæ diebus deditione capiunt: præfectum Chriſtianum Hainam, Boſonis affinem, cum triginta aliis captum Erfurdiam mittunt, & in vincula conijciunt. Gutteram arcem eidem eripit Vilhelmus cum prædiis. Chriſtianus totos annos quindecim Erfurdiæ agens in liberâ cuſtodiâ, tandem dimittitur; & reliquum tempus in magnâ degit inopiâ. Vuaſsinburgum qui ceperat miles ditatus eſt. Nam cibariorum, frumenti, armorum, magnus inuentus numerus, nec parum auri argentique, quod in eam arcem contulerat Boſo, tanquam cæteris munitiorem. In caſtra ante Leuchtenbergam poſt triginta dierum ſpacium venit ipſe VILHELMVS: & cum Bernardo paciſcitur, Abbatem Burgundicum cum Ioanne Iureconſulto, fratris ſui legato, reddat: ipſe cum vxore & fortunis præſentibus caſtro decedat; hoſpitio Kochbergio infra arcem Rodolfſtadium fruatur, donec aliam ſedem apud exteros circumſpiciat, exilium ſuo ſibi iudicio legat. Quas conditiones ſibi præter opinionem oblatas, auidè accipit: & Principi, à quo honoratus antea fuerat, arcem tradit, & ſuppliciter valedicit.

Ditericus Schillenſtadius, qui Cappelndorfum Apollonij adhuc defendebat, cum propè adeſſe cerneret, vt arx tormentis fracta caperetur: Comitem Burgundicum in pinnis è regione caſtrorum hoſtilium collocat: quo facto, ne miſsilia & tormenta in muros mitterentur, efficit. Vilhelmum verò Erfurdianum, Ioannis Iureconſulti filium, ante pontem arcis ſtatuit, pro foſſa, quem miles quidam gregarius tenebat reſti alligatum.

Verùm adoleſcens animi generoſi, perſpectâ cuſtodis ſuæ fatuitate, ſe ab eo liberat: & in foſſam deſilens, tranare ad ſocios con-

tios contendit, in quem etſi tela deſuper multa iacerentur, tamen incolumis euaſit: reſtim Virgini beatæ vt liberatrici dedicat in æde Zigenhaniâ. Duo in oppugnatione menſes erant iniquiſsimo anni tempore conſumpti fruſtrà. Ideo agitur cum Scillenſtadio, captiuos dimittat: arcem Adolfo Glichenſi, Vilhelmi legato, eâ conditione tradat: ſi tranſigatur negocium cum Apollonio intra dies quatuordecim, vt eam recipiat: ſin ſpes pacis nulla relinquatur, eam Princeps retineat; ipſe cum ſuis fortunis ſaluus inde diſcedat. *Vilhelmus Dux Sax.*

Hoc modo legati omnes liberati Calend. Ianuarij anni M. CCCC. LIII. cum plauſu deducuntur Ienam: præda, quæ illis erepta fuerat, hinc inde inuenta, magnâ ex parte reſtituitur; equi nobiles dantur, & multis aliis muneribus remittuntur in patriam. VILHELMVS hoc facto laudem tulit iuſtitiæ & fortitudinis: qui à Duce Burgundico illatam ſibi olim grandem iniuriam, noluit vindicare in legatis: ſed eos ſuo periculo liberauit, ne auctor fuiſſe violentiæ in ſuâ ditione perpetratæ, poſſet inſimulari. *Burgundi Legatorum liberatio.* 1453.

Non deſiſtit porrò bellum contra Vicethumos cœptum perſequi. Dornbergum ad Salam firmo adhuc præſidio tenebatur; id adiunctis ſibi aliquot in Turingiâ ciuitatibus oppugnat. In arce erant Apollonius Eblebius Boſonis priuignus, Baldaſar Vuangenhemius, Chriſtophorus Michelanus: qui fortunam cernentes ſuis complicibus aduerſam, & potentiam Principis non poſſe frangi, ſeſe dedunt, & Ducis poteſtati ſubmittunt: qui cæteris cum fuiſſent pertinaciores, ipſi mittuntur in cuſtodiam Vinarienſem: milites paſsim traduntur in carcerem. Vxor Boſonis capta cum ſex liberis fratri ſuo germano cum Vilhelmo ſentienti, & habitanti Apolledæ, traditur aſſeruanda: quæ filiorum infantium nomine ſpondebat, vt ſi ex ephebis exceſsiſſent, poſtmodò ipſi ſe fidos ac quietos fore, promitterent. Hoc illi de amicorum conſilio facienti, omnis mundus muliebris cum amplâ ſupellectile deportandus permittitur. *Belli contra Vicethumû continuatio.*

Vilhelmus domitis non parua difficultate Vicethumis, demũ intelligere cœpit, quod à patre iam iam morituro audiuerat; non ita vnũ in Reip. ordinem extollendum, vt opprimatur inferior. Nam ſi Vicethumorum opulentia habuiſſet ſucceſſum: popularis ſtatus euerſus, & Princeps redactus in ſuorum ſeruitutem fuiſſet. Sparſæ de eâdem re contumeliæ ſunt: quibus admoniti Principes, æqualitate gubernationis vterentur, nobilibus licenti-

Vilhelmus Dux Sax. licentiam, ciuibus luxum ne permittant: iniuriam à vulgo, & ab exteris viatoribus per graſſationes aut latrocinia fieri conſuetam prohibeant: omnium hominum ordines tueantur & ament.

Coburganis deerat commeatus: qui cum durius appellarent APOLLONIVM, iuſsit eos Ducis clementiam implorare: ſe ſuis rationibus alio modo conſulturum. In eius oppidi obſidione tantùm duo homines, ex infima & vili plebe interierant. Veniam autem cum peterent, & Apollonium apud ſe amplius non eſſe teſtarentur: ſine negocio recepti ſunt. *Apollonius in Bohemiam profugit.* APOLLONIVS ipſe amiſsis in Franciâ & Turingiâ omnibus, cum nullam gratiæ ſpē cōciperet, & iniquos quàm plurimos haberet, magnâ vi pecuniæ collectâ in Boemiam profugit: in quo regno conciliatis ſibi amicitiis, nonnullâ cum authoritate vixit.

Eruini Glichenſis liberatio. Erat Coburgi in vinculis ERVINVS Glichenſis; quem Georgius Vuilsdorfius ceperat, & Apollonio commiſerat. Is à VILHELMO liberatur cum aliis multis; quos illiús tumultus tempore aſſeclæ Apollonij exceperant, vel ad extorquendam ab iis pecuniam, vel ad recuperandam ſibi illorum precibus gratiam amiſſam.

Eodem tempore Nicolaus Cuſa Cardinalis, & Ioannes Capiſtranus Funiger, peragrant Germaniam, Pontificias circumferentes bullas, quibus ingentes theſauros colligebant. Iis auctoribus VILHELMVS duo cœnobia condidit: vnum Vinariæ: alterum Salzæ. *Cœnobia à Vilhelmo condita.*

Inualuit tùm ille mos includendi vitris pellucidis panem, quem in cœnâ Domini populo porrigebant: quæ vitra religionis & obſeruantiæ causâ, argento multo & artificioſo circumducta, in aris ſpectanda ponebantur, circumque templa & vicos cum ſparſione florum, vt olim in ſacris ferebatur, caput matris Deûm Cybeles, cum magnâ celebritate geſtabantur.

Conradus Smetus primus flagelliſer. Erat tum quoq; Conradus quidam Smetus, patriâ Sangerhuſius: is contra ritum illum geſtandi, item contra aquam luſtralem, purgatorium, & quaſdam nundinarias ceremonias Sacerdotum, publicè dicebat: & religionis causâ ſe flagellabat: qui in ſuam opinionem non paucos è vulgo pertraxit. Accuſatus autem ad Antiſtitem Moguntinum, eius ſententia cum ſociis damnatur, tanquam eſſent contemptores Romanæ Eccleſiæ, & rituum vetuſtiſsimorum & ſacramentorum. Multi igitur rogis imponuntur: ſimpliciores notantur infamiâ & exuuntur bonis. Nondum malum latius ſerpſerat, quàm quâ Suarceburgiorum, Stolbergiorum, & Honſteiniorum ditiones patebant.

bant. Nam Aſcaniæ in Herciniis ſimul auditum atque oppreſſum eſt. *Vilhelmus Dux Sax.*

Circa idem tempus nobilitas Turingica & Heſsica, cuius duces erant Vuangenhemij & Bemelbergij, mutuas ſibi inferebant iniurias. Cùm autem Principibus conniuentibus vtrinque læderentur multi: & pars neutra ſuæ temeritatis fructum caperet: ipſi per ſe deſtitêre, alter alterum perſequi & vexare: veriti etiam, ne ſi nomina ipſorũ deferrentur, magna iis mulcta imponeretur. Erant enim ſimulatio & ſilentium Principum maximè ſuſpecta ex vtrâque parte.

Anno M. CCCC. LIV. Rex Boemiæ LADISLAVS expeditionem in Miſnéſes meditabatur, quòd Caſtella & oppida quædam ab Electore & maioribus poſſeſſa ad ſuum pertinere regnũ diceret. Eam controuerſiam, vt iure componeretur, LVDOVICVS Bauarus, gener Electoris, & Regi cognatus, efficit. De transactione actum Pragæ eſt, cum eò fratris nomine acceſsiſſet cum aliquot Principibus & inſigni equitatu VILHELMVS: apud Regem affinitatis nomine magis quàm frater gratioſus. 1454. *Controuerſiæ Ladislai Regis cum Principibus Saxoniæ compoſitio.*

In Boemia exulabat (vt dixi) APOLLONIVS: qui technas mirificas ſtruxerat. CASIMIRO Poloniæ Regi, qui tum in armis contra Pruſſos erat, ſi victor euaderet, perſuaſerat, vt exercitũ in Turingiam mitteret: eumque diuiſum partim ad obſidendam Vueiſenſeham, partim ad vaſtandum Beſenicenſem & Salueldenſem agrum diſtribueret: Apollonius equitatum ducere Orlamundam deſtinauerat. Actum ſimiliter cum Primatibus aliquot Boemorum eſt: vt bello inchoato VILHELMVM Praga ne dimitterent; aut abeuntem opprimerent in itinere, ſiluis atque montibus ſepto, & ad inſidias opportuno. Polonus autem in Pruſsiâ ad Choiniciam à Cruciferis Marianis prælio ſuperatus eſt: cuius caſtra omni copiâ referta, cum à Ioanne Duce Sagano, & à iuniore Plauenſe, qui præfecti Germanis erant, diriperentur, in curru regio literæ Apollonij, quibus detectum facinus ipſius eſt, reperiuntur; quas literas ad ſe miſſas VILHELMVS, Duci Brunſuicenſi Henrico, & Heſſo Ludouico legendas dedit; conſiliumque primo tempore è Boemiâ abeundi iniit. De victoriâ Germanorum, qui nuncium attulerat, triduò detentus eſt: ne quid emanaret Pragæ, neue Germanis hoc obiiceretur in tempore gaudium. Sed VILHELMVM res non latuit, qui intelligens quanto in diſcrimine ipſe eſſet, publica ſpectacula, quibus delectabatur, vitare; & haſtis, vt ſolitus erat, amplius *Apollonij technæ.* *Polonorum clades.*

non

Vilhelmus Dux Sax.

non concurrere. Rex quidem Ladiſlaus, quoties templum adiret, ad Vilhelmi affinis ſui hoſpitium acceſsit: & in arcem ſuam ſæpius cum Principibus, quos ſecum duxerat, inuitauit. Aulici autem regij & optimates, multam beneuolentiæ ſignificationem dabant: quod cum temporis cauſâ fieri putaretur, quia clade Polonorum facinoroſis ademta eſſet occaſio: VILHELMVS Praga diſcedere feſtinat, quamuis negocium de finibus nondum eſſet transactum. Abeuntem Rex honorificè dimittit atque deducit. Delectis autem arbitris, dies alius indicitur Vratislauiá: quo cauſa denuò cognita, iudicaretur æquitate.

Vilhelmus Praga diſcedit.

Conceſſu Friderici III. Imp. VVILHELMVS nouum vectigal impoſuerat aurigis, qui è Turingiâ Iſatidem, vulgo Gnadum nominant, herbam tingendis lanis aptam, exportarent: quod cum non ferendum videretur Erfurdianis, qui maximam ex ea quotannis pecuniam faciunt; cum Vilhelmo conueniunt, vt mutet propoſitum; quod vrbi ſociæ rogatus liberaliter dedit.

Rege Ladislao vi morbi vehementis non ſine veneni ſuſpicione præter omnem expectationem ſubitò extincto, multi regnú illud ambierunt, neq; vlli cauſa aut prætextus defuit. Fuerunt autem competitores FRIDERICVS Imperator, Reges Galliæ & Poloniæ CAROLVS & CASIMIRVS, Duces Auſtriaci SIGMVNDVS & ALBERTVS: inter quos Siluius, Nauclerus, Bonfinius, Dubrauius, numerant VILHELMVM Saxonem: de quo ne verbum quidẽ noſtri Annales à Monachis perſcripti memorare, mirandum eſt. In tàm celebri & ſpecioſo ambitu, auditis omnium ſententiis, Boemi tandem è ſua nobilitate GEORGIVM Podiebradum ex antiquâ Cunſtadiorum gente, qui regni gubernator fuerat, ad ſublimitatem ſceptri euehunt. Is cùm Vratislauienſibus & Gorliciis, à quibus reliqua pendebat Sileſia, non placeret: ad VILHELMVM Saxonem, Ladislai affinem, vnanimes reſpiciunt, quibus cum ſentiebant illi Boemi, qui à Huſsi & Rochezanæ ſectâ, cui addictus Georgius ferebatur, vehementer abhorrebant. VILHELMVS appellatus, vt & ſuo honori, & vicinorum populorum libertati conſuleret: adhortatur Sileſios ad obedientiam & moderationem: ſe regni minimè eſſe cupidum, nec ipſos ſat virium habere ad perficiendum bellum, cum ſine armis electio Georgij impediri non poſsit: eum eſſe virum induſtrium, & militarem, prudentem, gratioſum: caueant, ne ſibi malum ingens accerſant, vſi improuidis conſultoribus. Idem mox ipſe ſocietatem cum Boemo init: eiusque filio HENRICO ANNAM

Competitores regni Boemiæ.

Vilhelmus regnum Bohemiæ repudiat.

minorem

norem natu filiam deſpondet : & ius poſtulationis, quod in ſex vrbibus Luſatię ſuperioris propter vxorē habebat, planè dimittit. *Vilhelmus Dux Sax.*

Eppenſteinius Baro neſcio quâ de cauſâ hoſtis VILHELMO factus, literas Vinariam plenas minarum mittit, Principe tùm temporis in thermis Badenſibus cum Alberto Brandeburgico agente. Cum autem per Rheni ripam deſcendens, attingere eius ditionem cogeretur; ne incideret in periculum, conſiliarij Ducem certiorem faciunt per veredarium: qui Argentorati iam cōſcenſuros nauim Principes ambos offendit. Literis perlectis iter terrâ ſuſcipiunt: & ab Argentoratenſibus equitatum & miniſtros impetrant. *Vilhelmo hoſtis Baro Eppenſteinius.*

Accuſabantur apud VILHELMVM duo equeſtris ordinis homines Ianus Giemo, & Lambertus Stoghuſius: quòd in Turingis & Herciniis latrocinantibus receptum darent: viatores captiuos in arce Brambergâ detinerent: ab iis pecuniam extorquerent. Re certis indiciis deprehensâ, ad eas arces euertendas cum liberis Turingiæ ciuitatibus, & cum Adolfo Naſſauienſe, Moguntini legato, Henricū Schuarceburgicum & Henricum Stolbergium mittit, initio menſis Iulij. Tentabat primùm eorum animos literis, de captiuis reddendis, & de ſatisfactione: ſed cum quæ ſibi ſalutaria eſſent, non admitterent: arx Iani capta diruitur: ipſe per cuniculum ſubterraneum ad id paratum, euadit. Lamberti verò arx Bramberga & foſſam amplam, & commeatum abundantem, & præſidium habebat. Ideò tàm diu reſtitit, donec collis arci vicinus occuparetur: ex quò cum crebra tormenta mitterentur in arcem, & oppugnaretur ſine intermiſsione, tandem eſt per vim expugnata. Tres & quinquaginta latronum ſocij capiuntur: ex quibus nonnulli ſtatim de pinnis ſuſpenſi, alij Vinariam miſsi ſunt in carceres. Stoghuſius eiusq; fratres ita dimittuntur, vt cum omnibus cognatis ſe Gotham ſiſtant: ibique cauſam pro ſe dicant: & Moguntini, Landgrauij, ciuitatumque liberarum querelis & accuſationibus reſpondeant. Captiui aliquot inuenti liberantur: præda reliqua conceditur militi. Cum Stoghuſianis Gothano conuentu res tandem componitur: qui datâ fide publicâ dimittuntur certis conditionibus: Giemo profugus adhuc erat: qui cum in cauponâ propè Cruceburgū diuertiſſet, cum miniſtris quatuor: accidit, vt cū vno miniſtro iſtac præteriret Ioannes Bruno Vinarienſis, Vilhelmi pincerna, in Heſsiam iter facturus. Is cū deſſe Giemonē ex hoſpite intellexiſſet: primùm dubius q̄d ageret, tandē & ipſe cauponā intrat: miniſtri baliſtis & gladiis ante *Duo latronum receptacula deſtruuntur.*

ingreſſi.

Vilhelmus Dux Sax. ingreſſum triclinij depoſitis, menſæ herili aſsidebant. Armis igitur eorum conjectis in cellarium, ſtricto gladio Giemonem nihil tale metuentem adoritur, capit, obligat, Creuceburgum abducit:- territi miniſtri duo aufugiunt; duo reliqui cum domino capiuntur, qui ad reſiſtendum fuerant timidiores, quòd plures veniſſe cum Brunone fuerant ſuſpicati.

Interceſſio Bohemi & Brandeburgici pro Apollonio. VILHELMVS filiam ANNAM in Boemiam ipſe deducit: nuptiæ in oppido Egrâ celebrantur. GEORGIVS Rex, & Albertus Brandeburgicus, ibidem præſentes, Saxonem orant: ut quod cum dignitate ſua fieret, iram aduerſus Apollonium & gentiles ejus conceptam deponeret, & in priſtinas admitteret poſſeſsiones. Quibus reſpondit Dux, ſe paratum eſſe gratificari hominibus conjunctiſsimis; ſed ſi cognoſcerent, quibus eſſet ab ipſo fraudibus & injuriis læſus, ipſos facilè deſtituros à petitione fuiſſe: Se tamen hoc facturum, ſi coram Imperatore, Apollonius probaturus ſit ſuam innocentiam, aut jus aliquod obtenturus contra ſuas accuſationes: ſe minimè fore durum aut pertinacem. Hæc cum ſeverè dici animadverterent deprecatores, quieſcunt: & ipſe Georgius Rex inclementius reſponſum Apollonio dedit.

1458. Anno M. CCCCI. LVII. Comitia Norinbergæ celebrantur multorum Principum frequentiâ· In iis agebatur inter cætera de conciliandis inter ſe LVDOVICO Bauaro, qui cognomento Dives appellabatur, & ALBERTO Brandeburgico, qui Onolsbachium tenebat: nam inter eos de jure & poſſeſsione loci cujusdam erat diſsidium; cujus ibi eſſet judicia exercendi poteſtas. Imperator Fridericus, qui Bauaro erat iratior, quod nullas conditiones acciperet; Brandeburgicum contra eum juvat atque armat, qui alias quoque odii in eum cauſas habebat. In caſtra Brandeburgica ipſe proficiſcitur VILHELMVS: auxilia mittunt duo Electores, Saxo & Brandeburgicus, item Magdeburgicus Antiſtes: ſocius eiusdem erat Præſul Eiſtetenſis Ioannes; ſed antequã illi opem poſſet ferre Brandeburgicus, à Bauaro expugnatur & capitur: quæ cauſa fuit, vt arma deponerentur, & illo anno quieſceretur. In reditu cum VILHELMVS in agro Pabergenſi ſtationes haberet, ipſâ nocte tantus ventorũ turbo exoritur, vt omnia tentoria euerteret, & ædificiis paſsim multum detrimenti daret.

Comitia Neribergenſia.

Bellum Alberti Brandeburgici cum Ludouico Bauaro.

Anno ſequente, qui erat M. CCCC. LIX. Albertus Bauariã iisdem

1459. ſociis inuadit: ſed ex Principibus præſens in caſtris eius fuit nemo, præter VILHELMVM: qui cum per Franciam exercitum duceret; Georgius Pabergenſis & Ioannes Vurciburgenſis, Præſules, ſe in caſtra eius venturos promittunt: quâ re effecerunt, ne

quæ

qua ipſorum diœceſibus fieret iniuria. Vilhelmo id nunciante in caſtris Brandeburgicis, creditum eſt, & excitata ingens gratulatio: verùm exercitus Præſulum aduentans rectà ad Bauarum proficiſcitur: nam alioqui non eſſent paſsi aduerſarij, vt ſe cum hoſte coniungeret. Bauarus caſtris munierat Rotam oppidum: Vuerdam verò captam tenebat Brandeburgicus: amborum caſtra diuidebat Regentia fluuius. Fiebant excurſiones & velitationes frequentes: ſed Bauarus multis rebus erat ſuperior, milite, commeatu, tormentis, loco: quamobrem Brandeburgicus ſe continuit, & pugnandi noluit facere poteſtatem: ne tamen ignauiæ atque torporis argueretur, cum & ſuo & Imperatoris nomine bellaret: arcem Helmſtenam, & oppidum Heidenhemium oppugnare decreuit: ſed non ſatis tegens ſua conſilia, à Bauaro oppreſſus caſtris exuitur. Militabant Bauaro Heluetij, Franci, Boemi, Auſtriaci. Tandem arbitri lecti ſunt Petrus Cardinalis Auguſtanus, Georgius Rex Boemiæ, Vilhelmus Dux Saxoniæ, Sigmundus Dux Auſtriæ, quem ob ditionem in Alpibus, Atheſinum nominabāt: quorum iudicio & auctoritate leges pacis conſcribuntur; quibus vtraq; pars poſt deliberationes multas acquieuit. *Vilhelmus Dux Sax.*

Illis temporibus tranſmarinas profectiones in Palæſtinam multi mortales religionis ergò ſuſcipiebant: calcatis enim Chriſti & ſanctorum veſtigiis, promittebant ſibi delictorum veniam. VILHELMVS, qui ab adoleſcentiâ tempus ætatis ferè omne armatus tranſegerat, monachorum & ſacrificorum ſuorum conſilio, ſacrum iter ſuſcipit: aſſumtis duo de centum miniſtris, partim generoſâ & nobili ſtirpe ortis, partim è ciuium optimatibus. Ex iis equeſtria inſignia Hieroſolymis deportarunt ſex & quadraginta: eodem itinere vnus tantum obiit in Rhodo inſulâ, ciuis Northuſanus. Tempeſtate periclitati ſunt bis: primùm in mari Adriatico, ſoluentes è Corcyrâ inſulâ: deindè in Illyrico prope Zaram, quam Iadar antiquitus dictam nonnulli exiſtimant. In hâc profectione menſes conſumpſit ſeptem. *Vilhelmi iter in Palæſtinam religioſum.*

Altero pòſt anno, qui erat M. CCCC. LXII. obierunt illuſtres fœminæ duæ: vxor Vilhelmi ANNA: & ſoror Vilhelmi eiuſdem nominis, Ludouico Heſsiæ Landgrauio nupta. Veneno paulò poſt extinguitur idem Landgrauius in cœnobio Hirſueldenſe: extinguitur Abbas, & quicunque vnâ cibum ſumpſerant: à quo autem paratum fuerit, nullis coniecturis neque quæſtionibus potuit inueſtigari. Vilhelmus vxorem incluſerat propter pellicem CATHARINAM, vt ferebatur: quæ eius animum à 1462. *Mors Annæ vxoris Vilhelmi.*

Vilhelmus Dux Sax. nobiliſsimâ coniuge ita blanditiis alienauerat, atque ceperat, vt poſt vxorem mortuam nuptias cum eâ celebraret III. Idus Iulij in arce Roslâ: ſacra fiunt à Friderico Antiſtite Magdeburgico, præſentibus Erneſto Electore Saxoniæ, Vilhelmo Brunſuicenſe, Henrico Heſſo.

Vilhelmi nuptiæ cum Catharina Brandſteinia.

Bellum Moguntinum. Bellum Eccleſiaſticum ex ambitione natum erat inter duos Moguntinos Antiſtites, Iſenbergiũ & Naſſauienſem: ille à collegio electus erat, hic proxima vota habens vno tantùm fuerat deſtitutus. Præfectus Herciniorum & Erfurdianorum Naſſauienſis tum erat: eique quo ad viueret, eæ præfecturæ deſignatæ erant: verùm eiecto ipſo Iſenbergius alium ſubſtituerat. Quâ iniuriâ permotus Naſſauienſis, electionem impugnat: cumq; alter cauſâ & ſuffragiis collegij niteretur, hic & Pontificis & Imperatoris fauore præualebat: multos in ſuam partem adducebat Principes. Ad tolerandos belli ſumptus, oppida & arces in Herciniis oppignerauit VILHELMO Naſſauienſis: quibus, cum Sigmundus Glichenſis, qui Iſenburgio addictus erat, nollet cedere; Vilhelmus adiutus Heſsi auxilio, armis ſibi Hercinios ſubiugat, non minimum commodans cauſæ Naſſauienſis: acceptos autem in ſuam clientelam Heilingſtadios, Tuderſtadios, & reliquos Hercinios, immunes eſſe à bello iubet, donec id optato alterius exitu finiretur. Arcem Roſtbergum ſolam adhuc tenebat Glichenſis, quam non operæ precium exiſtimat VILHELMVS, vi expugnare: præfectum autem tanquam ſuo ſubiectum dominatui euocat. Glichenſis cum & conatibus Principis obeſſet, & mandato non parêret, in offenſionem grauem incurrit; & niſi gentiles animum Ducis mitigaſſent, de ditione paternâ veniſſet in diſcrimen. Adolfus in eo certamine, vt gratiâ ſummorum hominum, ita potentiâ & armis ſuperior fuit.

Vilhelmus ditione Lucenburgia ſpoliatur. De ditione Lucenburgia, è qua Burgundus aſtu & armis (vt diximus) Vilhelmum eiecerat, transacta res nondum planè erat. Nam bello impeditus domeſtico, remotiora curare non potuit. Miſsâ igitur legatione, cui Rodolfus Varila, pincerna Tautenbergius præerat, cum Burgundo agit: Carolo VII. Francorum Rege intercedente, negocium componitur: & Vilhelmo, vt omni iuri ſuo renunciaret, certa pecunia appenditur. Bella igitur ciuilia (vt quantum patriæ incommodi attulerint, ſilentio præteream) duobus potentiſsimis ducatibus gentem Saxonicam ſpoliant; Auſtriaco & Lucenburgio. De Auſtriaco dictum eſt in initio libri quinti in Henrico, Turingiæ primo ex hac familiâ Landgrauio.

Peſtis

Peſtis anno altero immaniter ſæuiit per totam Germaniam, quæ per Cometam dicebatur ſignificata. Intra Erfurdiæ muros obierunt octo & viginti hominum millia: VILHELMVS eâ æſtate ſeceſsit Sonnebergum in Franciam montanam, propter eorum locorum ſalubritatem. Sequebatur propter hyemem aſperam eadem frumenti penuria. *Vilhelmus Dux Sax.* 1463. *Peſtis Catholica.*

Erneſtus Glichenſis ciuem Erfurdianum venantem ceperat, vnde inter vrbem & Comitem contentio. Apollonius Vicethumus Tanrodenſis, Erneſti auunculus, ne conſcius haberetur, publico iuramento ſe purgat Vueiſenſehæ, præſente Vilhelmo, & ſenatu Erfurdiano: Glichenſis à Burchardo Varilâ, ſupremo aulæ iudice, vocatur Vinariam ad dicendam cauſam: ſed is cum factum inficiari non poſſet, ciuem coactus eſt reſtituere, & intra biennium bonis venditis iuſſus ſolum mutare: tùm quòd ſociam ciuitatem læſiſſet, tùm quòd nuper in coniugem ipſius ieciſſet cõtumelia. Erfurdiani militem dimittunt: & Duci, qui ſociorum libertatem non neglexiſſet, agunt gratias. *Contentio inter Glichenſem & Erfurdianos.*

Aliam mox controuerſiam inter Henricum Suarceburgium, & Henricum Stolbergium, & inter ciues Northuſanos, qui de finibus litigabant, & ſeſe mutuò iam læſerant, ſuo arbitrio dirimit atque componit.

Anno M. CCCC. LXV. LVDOVICVS Heſsiæ Princeps arma illaturus SIMONI Præſuli Paderbornenſi, auxilia à VILHELMO petit: qui mittit ad illum octodecim ſigna militũ: eisq; Sigmundum præfecit Glichenſem. Præſul Heſſo intrepidè non paruâ Saxonum manu obuiam it. Cum autem ad certum præliũ res ſpectaret: ne propter fines alterutrius ditio omnis perderetur, miſsis vtrâque ex parte legatis pax inter Heſſos & Vueſtoualos redintegratur. 1465. *Vilhelmus ſuppetias mittit Heſſiæ Landg.*

APOLLONIVS, Apollonij filius, Vicethumus nouas res tacitè moliri dicebatur ad parentem vindicandum. Ea res VILHELMVM non latuit: itaque Tanrodam mittit, qui eum caperent: cumq; arcem ipſo non opinante inuaſiſſent; audito tumultu de mœnibus proſiliens, noto itinere per tenebras elabitur. Dornbergius præfectus exemplo perterritus, & arcem & oppidũ tradit. Dornbergum Princeps ipſe retinuit: Tanrodam vendit Ludouico Glichenſi. Memorabile ſanè exemplum eſt APOLLONIVS: nam qui apud Principem fuerat præcipuus & gratiſsimus: qui opibus, amicitiis, potentiâ, maximè floruerat: qui hominum generoſorum affinitatibus ſe munierat: is tandem a- *Fortunæ inſtabilitatis exemplũ Apollonius.*

Vilhelmus Dux Sax. miſsis omnibus fortunæ & dignitatis, ornamentis, cum filijs & fratribus in exilio vixit atq; obiit.

1466. Altero anno mercatores Norimbergios jñ ſuis prouinciis capi & carceribus mandari VILHELMVS imperat: interdicit etiã ſuis, ne quis cum iis negocietur, aut cuiquam debitum æs ſoluat: donec Antonius Paumgartnerus & depoſitam pecuniam reddat, & ſibi defraudato legibus ſatisfaciat. Plebs cum eam ob cauſam fremeret, Antonius profugit: Senatus Norimbergius Erfurdianorum operâ Duci reconciliatur.

1467. *Vilhelmi expeditio in Saxon.* Poſt hoc tempus filiam CATHARINAM Friderico deſpondet Brandeburgico: nuptiæ fiunt M.CCCC.LXVII. Eodem anno rurſus duas expeditiones Vilhelmus ſuſcipit: vnam in Saxoniam, alteram in Franciam. Ducibus Brunſuicenſibus VILHELMO & FRIDERICO patri ac filio rebellabant, non ignobiles Saxoniæ ciuitates, Embeca, & Gottinga: quæ cum in ſocietatem ſuam Magdeburgum, Hildeshemiam, Brunſuigam, Goslariam, & plerasque alias pertraherent: Duces impreſsionem veriti, VILHELMVM adeunt: cauſam exponunt: auxilia impetrant. Primum ſuos armat, & ire cum Principibus iubet: mox conſcribit militem Boemicum, qui iam ſæpius Germanis militauerat, & vſum armorum atq; opinionem fortitudinis illis temporibus habebat. Ad frangendas porrò ciuitatum Saxonicarum vires, immittit Embecenſibus & Gottinganis Quernfurdium: qui inimicitias eis denuncians, ſexcentis equitibus modò in hunc modò in illum agrum incurrebat; nec exiguam ex vrbium ſociatum agris prædam comportabat. Saxones, qui non facilè cedunt aduerſis, incommoda non curare: ſed Principibus confidentius reſiſtere, & firmiora circumſpicere auxilia: quod cum præter opinionem Brunſuicenſi accideret, ſeque hoſtibus peruicacibus quaſi vallatum cerneret: vxorem ſuam ad Vilhelmum mittit, quæ oret atque precetur, vt ipſe arma ſumens hoſtes terreat, finem bello nó funeſtum imponat. Maxima tum erat Vilhelmi auctoritas: qui cum nouas adduxiſſet copias: ciuitates territæ conditiones accipiunt, arma deponunt, ablata reſtituunt.

Vilhelmi expeditio in Franciam. Hoc tumultu feliciter ſedato, contra ANTONIVM Præſulem Pabergenſem mouet in Franciam: copias cum Salueldiæ colligeret; Præſul animaduerſo ſuo ſuorumque periculo, legatos de pace mittit: nec belli cauſa, nec pacis formula in annalibus Neuſtadienſibus, quos hîc potiſsimum ſequimur, ſunt perſcriptæ.

Erant

Vilhelmus Dux Sax. Bellum inter Heſſiæ Landgrauium & Abbatem Fuldanum.

Erant circa idem tempus in armis LVDOVICVS, Heſsiæ Landgrauius, & REINHARDVS Abbas Fuldanus: cum hoc Henricus Ludouici frater cum illo ſuæ ſororis filio arma iungebat VILHELMVS. Geiſam oppidum Ludouicus occupat per legatum ſuum Hermannum Riteſelium, cuius cauſa bellum ſuſceptum erat: deinde multos pagos Abbatis cremat & diripit. Fuldanus ſibi legat Ioannem Comitem Hennebergium, qui eidem poſteà ſuccelsit: is Geiſam ciuium voluntate recipit, & præſidiũ Landgrauij captum Fuldam deducit. Acceptis hinc indè damnis, vtrinque ab iniutiâ ſpontè deſiſtunt: & arbitro Vilhelmo redeunt in concordiam.

Facha exuſta.

Eodem anno Facha oppidum, orto in ſuburbio incendio figuli negligentiâ, exceptis quinq; domibus, totum reſedit in cineres: diſtat autem quinq; à Fuldâ milliaribus.

Latrocinia in Turingia.

Fiebant tum paſsim latrocinia, vt ſolent poſt bella fieri: in primis autem in VILHELMI ditione, ciues & mercatores Erfurdiani ſpoliabantur: noti auctores non erant: Culpa autem cum in duos aulicos, Rudenitium & Rapponem viros militares eſſet collata; hic ſpontè abiens in exilium fortunas: alter gladio percuſſus, vitam amiſit. Nec vulgare VILHELMI præconium fuit, quod ſocias ciuitates defenderet, & vicinis laborantibus præſto vbique eſſet.

Erneſti Glichenſis exilium.

Nondum ſolum mutauerat, neq; accuſatoribus reſponderat ERNESTVS Glichenſis: qui cum vario vteretur prætextu, neq; quicquam proficeret: contumaci ditio adimitur, ipſe agitur in exilium: Fratris cauſam cum Eruinus ſuſciperet: tandem in poteſtatem Ducis captus venit.

1474. *Comitia Treuirenſia.*

Anno M. CCCC. LXXIV. menſe Martio VILHELMVS ad comitia iuit Treuerenſia, quæ Imp. indixerat. Eodem cum veniſſet Glichenſis exul: cauſam ſuam ita per viros Principes promouit, vt ei ignoſceretur, & vt in patriam redeundi liberam haberet poteſtatem. Iunio Menſe Sigmundo Glichenſi armenta iubet abigi, ex agro Tonnenſi, propter controuerſiam de finibus: quæ mox arbitris conſtitutis dirimitur.

1475.

Anno hunc ſequente Vuelsnachum in ditione Hauelpurgenſi vicum, magnus concurſus religionis gratiâ factus eſt, pueris puellabusque ita faſcinatis, vt nemo eos retinere poſſet; retenti animis deficerent. Iſenaci edictum propoſitum contra eos, qui eò migrarent.

Iactatus VILHELMVS plurimis calamitatibus, & fatigatus bellis, tàm domeſticis quàm externis; cum in fratris ſui filiis

Fridericus II. Placidus El. Sax. videret dignam imperio indolem: cumq; in altero ſummam integritatem & prudentiam, in altero magnanimitatem & liberalitatem admiraretur: tutam fore putauit ſub illorum cura Remp. Igitur ipſe ſeſe tali otio tradidit, quo & viribus ſuis conſuleret, & *Vilhelmi lau.* ſuis populis maximè prodeſſet: Conſilio præfuit adoleſcentibus, quos armauit, & eorum factis lætatus eſt, quia erant præclara & ſalutaria, cum neque virtute neque felicitate deſtituerentur. Eo igitur Principe, quo nemo minùs quietus viſus erat, qui bellis ſuæ ætatis omnibus aut præfuerat, aut interfuerat; nemo poſt id tempus quo fratris filij imperare cœperunt, fuit moderatior & tranquillior. Tanta autem æſtimatione virtutis fuit, vt paſsim vulgi ſermone iactaretur, cum Vilhelmus calcaria induceret pedi, per arcem Vinarienſem incedens, eorum ſtrepitum latè per omnes vicinas gentes exaudiri.

Vilhelmi mors. Clauſit vitæ ſuæ diem XV. Calend. Octobris, Vinariæ M. 1483. CCCC. LXXXIII: quo eôdem die Torgæ, vicus Lipſenſis & piſcatorius cremantur. Idem Vinariæ cum vxore poſtremâ eſt in Franciſcano ſepultus: nam prima ad veterum Landgrauiorum tumulos Reinhardburnam deportata fuit.

FRIDERICVS II. PLACIDVS.

1411. FRIDERICVS, Friderici primi Electoris filius primogenitus naſcitur IX. Calen. Septembris anno M. CCCC. XI: quo anno propter Iudæos in Miſniâ, & propter factionem tribulariam motus fuerunt in Turingiâ.

Friderici matrimonium. Duxit vxorem MARGARITHAM Erneſti Ducis Auſtriæ ſecundam filiam, Friderici III. Imp. ſororem. Genuit ex eâ FRIDERICVM, ALEXANDRVM, HENRICVM, ERNESTVM, ALBERTVM: item AMELEIM, quam ÆMILIAM nonnulli appellant, nuptam Ludouico Bauariæ, cognomento Diuiti: hæc ſexto & ſexageſimo ætatis anno vidua obiit Rochlicij M. D. II. ſepelitur ad ſepulcrum patris Miſenæ: ANNAM, Alberti Principis Brandeburgici, dicti Achillis Germanici, coniugem ſecundam: AVRELIAM in pueritiâ mortuam: HELVIGIM Sacerdotem maximam Quedilnburgenſem; MARGARITHAM Suſelicenſem. In hâc ſtirpe enumerandâ, annales Erfurdiani deprauati; reliqui impreſsi mutili ſunt, omiſsis aliquot nominibus: Hæc ſunt quæ retulimus, è monumentis Aldenburgicis & Miſnenſibus collecta.

FRIDE-

FRIDERICVS grauia ſui imperij initia habuit. Nam poſt cladem Auſtianam, & hoſtibus animus acceſſerat: & Reſp. non parum diminuta viribus, exterorum auxiliis indigebat. Curabant autem Sigmundus Imperator, & Martinus V. Pontifex; vt Boemi rebelles & ſchiſmatici ad obedientiam Regis atque Eccleſiæ cogerentur: quod ut maiore fieret auctoritate: Henricus Vintonienſis Anglus, diui Euſebij Cardinalis legatus in Germaniam mittitur: qui diris Boemos deuouens ad communem quaſi peſtem repellendam, animos Principum inſtigabat. Militem autem Italicum & ipſe ſecum ducebat: quem pecuniâ & pontificiâ & Anglicanâ, ex Sacerdotum decimis alebat. Regnum Boemiæ, cum in medio penè Germaniæ ſuperioris ſitum ſit, nulli ab eorũ furore finitimi tuti ſatis erant: & vicini Sileſij atque Miſnenſes, quid armis poſſent, iam experti non vnâ clade fuerant. Neiſam, Sileſiæ oppidum, factio Boemica captum tenebat: in quo Præſulis Vratislauienſis arx atque ſedes eſt. Ad id liberandum multis verbis Cardinalis adhortatur Electorem: eique perſuadet, faciliuſ eſſe arcere in alienis finibus hoſtem, quàm ex agro ſuo eiicere. Ad id negocium, cum & animo & ætate promptus eſſet Elector; & ſuos ad Auſtiam interfectos geſtiret: quocunque modo poſſet, vindicare, nihil à ſe deſiderari patitur. In caſtra Sileſiorum venit Menſe Auguſto, eodem anno, quo pater ipſius è vitâ exceſſerat. Cardinalis indulgentias apoſtolicas, pontificia edicta, Eccleſiæ obedientiam, venias delictorum, ore magno buccinat: Boemos canes, ſchiſmaticos, filios Satanæ, membra putrida matris Eccleſiæ, ſponſæ Chriſti violatores nominat. Germanis ingentia cœlo terriſque præmia, etiam redimendis ab inferis, maiorum animabus, confidenter proponit; & ſecuros eſſe iubet: neue funderetur ſanguis Chriſtianus, hoſtem obſeſſum fame eſſe cogendum ſuadebat. Boemi, qui Cardinalem nihil metuebant, & Electorem non ſatis exercitatum nouerant, illa tarditate & ſecuritate vſi ſunt ad emolumentum ſuum. Die igitur certo, eruptionem ipſo diluculo ex oppido faciunt: caſtris & impedimentis & curru ipſius Cardinalis potiuntur: nec paucos in fugâ ſternunt & interficiunt: & niſi Boemi ad prædam verſi fuiſſent, maximam hoſtium multitudinem deleuiſſent. Huius quoque cladis crimen transferebatur in Apollonium: qui Cardinali ſubieciſſet, obſidendos potius hoſtes, quàm oppugnandos. Elector in Luſatiâ ſuas copias recolligebat: vt ſi fortè hoſtes progrederentur, eis poſſet eſſe obſtaculo.

Fridericus II. Pius dux El. Sax.

Boemorum rebellio.

Cardinalis diræ in Boemos.

Boemorum eruptio.

Fridericus II. Placidus El. Sax.

Itaque cum creſcere hoſtium potentiam, vires aduerſantium imminui, & Germaniæ calamitatem imminere omnes intelligerent: communis decernitur expeditio in Boemiam, ingenti multorum Principum ſtudio & apparatu. Ipſis autem cum difficile fore videretur, copias in Germaniâ coniungere: ſuum quiſq; iter tenuit, vt tribus exercitibus magis eſſent hoſti in ſolo proprio terribiles. Perſuaſum militibus erat, qui in illo bello opperirent, pro Romanâ Eccleſiâ ſuſcepto; eorum animos beatos ſtatim in cœlum euolare. Multi igitur conducti, multi volentes caſtra ſequebantur. Saxonibus ad Oceanum habitantibus, & inter Albis ripam atque Viſurgis præerat FRIDERICVS Saxoniæ Elector: Heſsis & Francis Princeps Brandeburgicus: Bauaris, Sueuis & militi Romano, Otho Antiſtes Treuerenſis. Hi tres ſacri belli legati nominabantur, quia auſpicio Pontificis militabant. Erant autem illis coniuncti alij Antiſtites, Duces, & Præſules: qui ſua opponere corpora hoſtibus tàm impiis & immanibus ſtatuerant; & non modo prædam ex iis, qui plurimos deprædati fuerant, ſperabant: ſed præmia etiam ſempiterna, ſi quid illis humanitus in bello accidiſſet, expectabant. Superatâ ſiluâ & montibus, cum nemo ad arcendum in terrâ hoſtili occurreret (nam ipſi inter ſe diſsidebant Boemi) Duces nemine impediente exercitus ſuos cõiungunt. Myſa oppidum, quod in fide Pelſinenſium erat, & Pontifici fauebat, eodem tempore capitur à Pribicone Cleuonio, copiarum Pragenſium præfecto. Ad hoc oppidum recipiendum Germani adiiciunt animos: quia facile expugnatu videbatur, & inde hoſtibus terrorem ſe incuſſuros, ſi qualemcunq; victoriam initio belli conſequerentur, non dubitabant. Pragenſes, qui tum per regnum adminiſtrabant omnia, nihil territi, alacriter ad arma conclamant; & in Germanorum caſtra irruere contendunt, quæ iam ſæpius vicerant & expugnauerant. Tanta erat in Boemo ferocia & confidentia, vt hoſtes planè contemneret, & nullam eorum metueret multitudinem. Miles etiam, quoties arma rapiebat, aut ſcuta de humeris ſuſpendebat, quaſi certum habens in manibus exitum, de ſpoliis & prædâ diuidendâ loquebatur. Aduentu Pragenſium cognito, terrore quaſi panico perculſi Germani, à Myſâ abeunt: & de reditu in patriam conſultant, & hoſtem præſtolari nolunt. Miratus demiſsionẽ animorum & muliebrẽ trepidationẽ Vintonienſis, iuxta Thaconiam illis occurrit, fugã exprobrat, ſumere animos viris dignos iubet: ſed neque obiurgãdo neque hortando quicquam efficit. Non igitur humanum putabatur tantas copias, tamque inſtructas ad nomen tantum Boe-

Communis expeditio in Bohemiam.

Boemorum animoſitas & victoria.

micum

micum frigere & fugere. Boemi magnâ celeritate timidos cũ in ſequerentur, ipſo illo impetu Thacouiã expugnant, & diripiunt; tormenta bellica ibidem inuenta Pragam mittunt: & itinere cõtinente pars eorũ excurrit in Auſtriam, pars in Franciam, pars in Miſniã, quibus in regionibus implebant cædibus atque incendiis omnia. Inuictas eorum vires, turpis noſtrorum fuga, & inſolitus tremor efficiebat. Interpellationibus & querelis multorum permotus Imp. SIGMVNDVS, comitia indicit ad Cal. 8. Iulij Norinbergam: eôdem Pontificis nomine alius legatus mittitur Iulianus diui Angeli Cardinalis: is oratione graui & prolixâ Principes ad nouam expeditionem accendit: quid debeant Eccleſiæ, quid patriæ, commonefacit: notum eſſe hoſtem, & eius potentiam non formidandã: damna eſſe accepta aliqua, non ipſius virtute, ſed ducum lentitudine, & militum ignauiâ, & plebis fugâ: Boemos habere ipſum Deum, & omnes ſanctos iratos; quorum templa & ſacra prophanârint: diſsidere animis ipſos inter ſe, cum non exigua pars Catholicam defendat Eccleſiam: ipſos præterea deſertores hæreticos, alium ab alio ſententiis variare, idque nouis ſubindè declarare factionibus, quod alij Thaboritas & Orphanos, alij Orebitas, alij Pichardos ſeſe nominent: ex iſtâ opinionum diuerſitate orituram breui diſſenſionem & perturbationẽ armorum. Bene igitur ſperare, & fortiter dimicare, & delere acceptam ignominiam iubet: victoriam fore eorum, qui & rectiùs de Deo ſentiant, & religionem à maioribus acceptam colant, & Pontifici Romano tanquam Chriſti vicario adhæreant. Conſtituitur & Imperatoris & Principum ſuffragiis dux belli FRIDERICVS Brandeburgicus: eum ſequuntur IOANNES & ALBERTVS filij: Dux Saxoniæ FRIDERICVS: Duces Bauariæ ALBERTVS & CHRISTOPHORVS: auxilia mittunt Præſules Francici: item qui ad Rhenum & Moſellam habitant: præterea potentiſsimæ Imperij ciuitates. Non audiuerant homines, tantas vnquam copias Germanorum fuiſſe collectas. Ducitur exercitus in Boemiam, viâ teplicenſi, qui locus à Thermis nomen vernaculum accepit. Quantus autem animorum ardor in ſuſcipienda expeditione fuit; tam fœdus & inopinatus conſecutus eſt exitus. Nam cùm iam propius hoſtem acceſsiſſent: tantus ſtupor confeſtim inuaſit: vt non de progreſſu, ſed de reditu; non de prælio, ſed de fugâ conſilia tractarent: & abiectis armis de difficultate euadendi propter obſeſſas vias, & ſiluarum impedimenta quidquam cogitare; hoſtem abſentẽ & nondum viſum horrere, more

Fridericus II. Placidus El. Sax.

Comitia Noribergenſia.

Claſsicum Iuliani Cardinalis ad bellum Boemicum ſuſcipiendum.

Noua Principum expeditio in Bohemiam, irrito ſucceſſu.

Fridericus II. Placidus El. Sax.

more belluarum palare, & latibula circumſpicere. Ducibus ipſis admirationi ea res fuit: & certo prodigio ſimile habitum eſt, ita Germanos ſuæ oblitos virtutis atque conſtantiæ. Nonnulli dicebant carminibus ereptas militibus mentes, & faſcinatos ſenſus. Cardinalis nominatim Principes obiurgabat: & nihil tale de Germanis vnquam compertum clamabat: ſed ſurdis & reluctantibus omnia canebantur. Meruerant videlicet grauia hominum delicta tam atrox ſupplicium: & Germanis, quia ad folij ſonantis ſtrepitum animi cadebãt, magna erat timenda propter iram cœleſtem calamitas. Duæ igitur maximæ expeditiones, quibus peruagari Italiam & Galliam potuiſſent, ſine vllo planè fructu ſuſceptæ; cum dedecore diſſipatæ ſunt. Boemi id diuinitus fieri prædicantes, quòd cauſam Pontificis malam & iniuſtam, religione eius inanem & ficticiam defenderent: ideò Germanis nec conſilium, nec vires amplius ſupereſſe, quòd iis pro hoſte Dei, nempe Romano Pontifice vterentur.

Germanorum copiæ viſo nondum hoſte diſſipatæ.

Nullam autem gentem Boemi peius oderant Miſnenſi: & ex regione fertili ac opulentâ prædam aucupabantur. Itaq; in communi deliberatione ſtatuunt in Miſniam redeundum: flore nobilitatis interfectũ, multos conciſos in expeditionibus, ducem eorum adoleſcentẽ, nec ſatis belli expertum: plena timoris & conſternationis in vulgo eſſe omnia. Collecto igitur agmine prædatorio, anno M. CCCC. XXIX. in Miſniá irrunt IV. Cal. Octob. Principiò agrum Pirnenſem populantur, & oppidum tentant: quod cum & naturâ loci, & arce Sonneſteinâ, atque præſidiis munitũ eſſet: prædâ contenti per Albis ripam deſcendunt, Veterodresdam inuadunt, & cœnobium Eremitarum ſtatim inflammant. Elector hoſtium aduentu nunciato, Dresdenſibus opitulaturus, accurrit: turrim ad pontis lapidei fontem poſitam, ne in hoſtis poteſtatem veniret, Ioannes Gunſtadius, vir equeſtris, cauerat: quam vt Boemi expugnarent, domum balnei publici ponti contiguam occupabant. Gunſtadius noctu baln eum incendit, hoſtes cedere compellit, captos in Albim deturbat. Inde ſine morâ abeuntes, Corysbrodã vino laudatum vicum cremant, torcularia corrumpunt, vineta exſcindunt. Inter eum pagum & vrbem Miſnam, villas populantur incendiis. Procticius pagus eſt è regione arcis Scharfenbergiæ, quã poſsidet Milciciorum familia. Eius pagi incolæ pecora & armenta coegerant inter Albim & foſſam, quã ad ſui defenſionẽ ſubitò fecerant: quæ eos tutos aduerſus hoſtẽ reddidit, qui, quidquid agebat, feſtinãdo peragebat.

Boemorum irruptio in Miſniam.

1429.

Corysbroda.

Vrbs

Vrbs Miſna inprimis petebatur. Nam Præſulem Ioannem IV. qui in conuentu Conſtantienſi cum aliis Huſſum damnauerat, perditum cupiebant: tum in Sacerdotum ædibus prædæ inhiabant. Suburbium Nicolainum cum templo cremant, & vrbem ſe obſeſſuros ſimulant. Erat in eâ Ioannes Ianus præfectus, vir equeſtris, & ciuis fortis, & magnum præſidium nobilium: veriti igitur ne in vallibus illis vniuerſi opprimerentur, propoſitum exequi non ſunt auſi: quia in celeritate ponebāt omnia. Eo tempore ſedes Ducis & Præſulis in ea vrbe erat in vno colle: interiectâ inter vtriusque arcem Baſilicâ. Vrbs Miſena, qua ortum ſpectat, & flumen habet, magis patet: reliquis partibus vndique incluſa montibus eſt; interiectis tamen vallibus amœnis atque herbidis, per quas ab Auſtro Trebiſa torrens defluit: ab aparctia riuulus ille celebris, à quo primum vrbs ipſa, deinceps regio nomen eſt conſecuta. A Miſena diſceſſurus hoſtis, ne venas metallicas Scharfenbergi cultoribus fructuoſas relinqueret, puteos terra egeſta replet, & cuniculorum ora atque aditus obruit.

Friderici II. Placidus El. Sax.

Vrbis Miſenæ deſcriptio.

Hanam inde oppidum adoritur, ſed conatu irrito: erat enim valido munitum præſidio. In itinere quicquid occurrit, furioſè ſternit; & aut igne aut ferro perdit. Nullis tectis minus parcit, quàm templorum: & quamuis erat in homines omnes crudelis, tamen ſingularem exercebat in captos flamines miſſarios ſæuiciam. Agro Miſnenſe hinc inde vaſtato, ſecundum Albis ripam prædas agit, Riſam cœnobium, Strelam, & Belgram, oppida, & Torgana ſuburbia incendit; & latrocinando Magdeburgū vſq;, tempeſtatis in morem procedit Ità enim conſternati hominum erant animi, vt nō repellere hoſtē tentarent; ſed ſalutē intra muros & arces, tanquā ſtabulis incluſa pecora defenderent. Antiſtes Magdeburgicus ſuo equitatu hoſtē aggredi nō ſuſtinuit, ſed eum ad vrbis defenſionem reſeruauit. Boemis terrori ipſe ſucceſſus erat: cumque eſſent à patria euagati longius, ante Magdeburgum conſultant, de mutando itinere: timentesque Antiſtis equitatum, ex eius diœceſi diſceſſum maturant. Collectis autem in ripa lembis & ſcaphis & compactis ratibus, Albim traiiciunt: nec minore ſucceſſu per Marchiam & Luſatiam feruntur, quàm in Miſnia & Saxonia fecerant. Loca quæ habebant præſidia, ne quid properantibus obſtaret, prætereunt: in aliis inuiolatum indireptumq; nihil relinquunt. Ante Gubam, quod ad amnem Sueuum ſitum oppidum eſt, incendunt, Veſtalium cœnobium & vi-

Boemorum crudelitas.

Boemorum progreſſus in Luſatia.

Fridericus II Placidus El. Sax.

& vineta diſsipant: tandem etiam oppidum capiunt, direptumque incendunt. Diſsitam inde duobus milliaribus Nouocellam, Ciſtercienſium collegium ſpoliant: monachos primum excruciant ad prodendos theſauros, tum brachiis & cruribus truncant. In agrum Gorlicianum cum veniſſent; in vrbem legatos mittit ipſorum præfectus, qui Senatores aliquot euocent ad colloquiu. Quod cum eo animo fieri ciues ſuſpicarentur, vt eos aut vitâ, aut certâ pecuniâ mulctarent: nihil aduerſum laudi iuſtitiæ, quam ſeculis multis obtinuerant, ſe facere exiſtimantes Gorliciani, legatos inſutos culeis in profluentem Neiſam conijciunt. Boemi eo in loco malè accepti, ſpem certiorem de capiendâ Budiſsini concipiunt. nam ſcriba oppidi pecuniâ corruptus, infusâ aqua puluerem tormentarium fecerat inutilem: quod factum cum per nobilem quendam Corbuſium, hoſpitem Budiſsinorum, deprehenſum eſſet: ſumitur de proditore membris diſſectis, & corde in faciem eius proiecto ſupplicium: ſed ne in ſuburbia ignem inferret, numeratur hoſti mandata pecunia. Lebba oppidum ſeruari non potuit, quamuis hoſti portas vltrò aperuerint: vnde a vicinis ciues peſsimè audiebant, quaſi & religionem & libertatē prodidiſſent. Iſta omnia conficiebant quâdam mirandâ pernicitate, quâ inopinatos opprimebant; & inauditâ crudelitate, quâ pauorem miſeris incutiebant. Crudelitas autem eò magis metuebatur, quòd auaritiâ extorquebant pecunias, à quibus poterant: quâ partâ nihil minus in corpora ſæuiebant. Ingenti igitur prædâ aucti domum reuertuntur, & ſeſe ſpoliis exonerantes, plures in ſocietatem eiusdem latrocinij attrahunt. Duces ſibi legunt è popularibus Iacobum quendam, notæ feritatis & proteruiæ hominem, & Procopium cognomento Raſum, qui in monaſticæ ſuperſtitionis contemptum ſeſe totóderat, & ſatellites item tonſos ducebat. Redeunt eâdem viâ Pirnam, Veterodresdam, Miſenam: & reliquias ex agris auferunt: plebem & agricolas trucidant: oppida ipſa propter præſidia non aggrediuntur. Facti certiores Electorem in Oſterlandia equitatum cogere, rectà ipſi in conſpectum eunt: vel vt imparatum adhuc impedirent aut opprimerent, vel vt prælio cum eo de ſumma rerum decertarent. Itaque Albi relicto Lomacium & Mogellam; & à latere vtroque inde Dobelam, hinc Dolam, oppida diripiunt: eaque poſt ſtupra & cædes commiſſas ritu barbarico incendunt. Brandeburgicus copias ſuas Oſchacium propè Colebergum ſitum oppidū, quinto à Lipſia milliario perduxerat: verùm audito Boemorum aduentū, mœnibus & foſſa ſe non tutum fore ſperans, cum ipſis ciuibus

Secunda Bohemorum in Miſniam irruptio.

uibus oppidum relinquit: quod, vt cætera ſpoliatum & direptũ, immiſsis flammis in cineres redigunt. A tranſitu Mildæ fluuij aduenientes arcere voluit Electoris legatus, Ioannes Pollentius, qui anteà in Boemiâ militauerat, & arcem Pragenſem Zeuchi cuiusdam perfidiâ proditam receperat. Is cum octingentis equitibus prope Grimmam eis occurrit: & præſidiariis, qui Vurcinam tenebant, equites aliquot transmittit. Hoſtes aduentu eius nihil permoti, agmen quadratum inſtruunt, & venientem ſine trepidatione excipiunt. In annalibus Miſnenſibus perſcriptum eſt, Petrum Malticium in exercitu Boemorum fuiſſe: gnarumque rerum & locorum omnium multum iis profuiſſe, ad cruentas incurſiones & rapinam immanem. Pollentius ſiue cupiditate cæca nimiæ gloriæ, ſiue vſus exploratoribus non certis, hoſtem tàm propè ad ſe acceſsiſſe reſciuerat. Cum ad arma peruentum eſt: hoſtis è caſtris ſuis, quos curribus de more munierat, cum clamore & impetu maximo non expectatus erumpit. Pugnatum vtrinque acriter eſt: ſed equitatus Electoris imparatus, diſsipatusque tandem in fugam vertitur: cæſi ſupra quadringenti equites: capti verò centum & quinquaginta. Eo prælio ceciderunt de primis nobilitate Ditericus Vicelebius, cui adhuc ſpiranti oculos exſculpſerê, Georgius Vuangenhemius, Fridericus Vicethumus, conſiliarij Vilhelmi. E Miſnenſibus annotatum inueni neminem, excepto Hugoldo Sleinicio, Ioannis Præſulis Numburgani fratre: qui inter Dobelam & Grimmam ante commiſſum prælium càpitur, & redimitur pecuniâ. Eo tempore cum ambobus fratribus Elector Lipſiæ erat, eiusq; ſocij Antiſtes Magdeburgicus Guntherus, & Marchio Brandeburgicus Fridericus, qui Oſchatio diſceſſerat. Rumore pugnæ infelicis è fugientibus Lipſiam perlato, trepidatum vehementer eſt: quia obſidionem verebantur. Boemi biduo morati in quo conflixerant campo, & villas hinc inde ſpoliantes atque incendentes, fore putabant, vt Elector cum ſuis erumperet, & nobilitatem vlciſceretur. Id an virtute fecerint, an ſimulatione, eſt in dubio. Simulatione factum veriſimile eſt, quia relictâ Lipſiâ in agrum Grimmanũ & Choldicium, ire pergunt: in quo ſine impedimento, quæ placuiſſent, agunt: & à Muldæ ripâ deflectentes, adoriuntur Aldeburgum. Hæc vrbs ad Pleiſſam ſita nomen terræ Pleiſſenſi dedit: olim Burggrauium imperialem habuit: eſtq; vna ex antiquiſsimis in hâc regione. Ad noſtros Principes autem quo modo peruenerit, eſt libro ſuperiore expoſitum. Oppidani aduentu hoſtis audito, cum vxoribus & liberis tecta deſerunt, & in vicina oppida profugiunt: nonnulli etiam

Fridericus II. Placidus El. Sax.

Aldeburgi direptio.

Fridericus II. Placidus El. Sax.

iam in lateribus ſiluæ ſeſe abſcondunt. Referta vrbs erat omnibus rebus ad victũ pertinentibus, multâ etiam copiâ rerum aliarum. Hoſtes igitur in vrbe vacuâ luxuriantur pro libito. In arcem editam ſeſe receperat nobilitas, ſed pauci nihil potuerunt contra exercitum victorem: nec erat quiſpiam, qui auxilium ferret, aut ſpem faceret, quò illi animoſiores redderentur. Miles barbarus cibo & potu multo obrutus, in templis, curiâ, domibus, omnia refringere atq; deſtruere. De imbellibus, qui neceſsitate permanſerant, per fora & vicos triumphare; nobiles in arce impetere & ſubſannare; furias & rogũ erigere in conſpectu, quibus illis minitarentur cum cruciatu pœnã, & cum infamiâ excidium. Parte vrbis è duobus aduerſis lateribus incenſa, vno loco in ignem diuũ ſtatuas & imagines, altero hominum ſenum atq; ægrotorũ corpora coniiciunt. Quibus omnibus inaudito crudelitatis exemplo pro libidine perpetratis, faces ingerunt in reliqua tecta: oppidum antiquum & nobile miſerrimũ in modum complanant. Erat in vrbe vna baſilica, & cœnobia tria, & ſedes Ioannitarum: in quibus omnia flagitiorum & turpitudinis genera exercuerunt: neq; vnâ nece, ſed multiplicibus cruciatibus ſuſtulerunt vtriuſq; ſexus homines religioſos: quibus facinoribus ſe manibus & cineribus Huſsi parentare dicebant. Incendebant hinc indè in agris villas plurimas, tùm Smolim & Grimmitiam oppida: in Vodlandiâ autem Vuerdam, Reichenbachium, Auerbachium, & Olsniciã.

Crudelitas Boemorum.

Boemorum irruptio & tyrannis in Vodlandia.

Impetu autem inprimis furioſo ibant in Henricum Plauenſem: is in carcere detinebat captum Sternbergium, Baronem Boemũ, quem dare redimendum illis noluit. Oppidum Plaua inter Eliſtrum & Siram fluuios, arcem in excelſo colle habet: huic præfectus erat Georgius Radſchauerus: cum quo paciſcebantur hoſtes, vt ipſe ex arce diſcederet, milites arma deponerent, ſalui abirent: nî facerent, extrema minitantur. Spacio ad deliberandum conceſſo, arcem in poteſtatem Boemi accipiunt: nec pacti memores, dedititios inermes crudeliter interficiunt: inter quos de nobilitate plures quàm centum necati & ſpoliati ſunt. Metu illo ſublato in ciues ferrum ſtringunt, & ſupra nongentos trucidant: in Senatum & flamines, magis quàm in cæteros, ſuâ conſuetudine truces. Octo fratres Marianos, & quatuor Dominicanos vnâ foſſa viuos obruunt. Ædem Marianam extruxerant Burggrauij Miſnenſes, qui oppidum Plauam tenebant: templum verò Dominicanorum nobilis Chaniſiorum familia. Editâ per oppidũ cæde vniuerſorum, arcem diruunt, & tecta incendunt VIII. Cal. Febr. quo die memoriâ conuerſionis Pauli Apoſtoli celebratur.

Propter

Propter famam tanti ſucceſſus, quem Boemi habebant, trepidari in vniuersâ Germaniâ cœptum eſt. Erfurdiani Henricum, Vuitengerodenſem præfectum ſuum auxilio miſerant Electori Lipſiam: ij vehementer ſibi metuentes propter claritatem & diuitias vrbis, ex quâ prædam capere hoſtes poſſent, præfecti abſentis loco Ioannem Præſulem Hildeshemiũ ſtipendiis conducunt, qui omnibus vir caſtris, quàm Eccleſiæ aptior habebatur: is cum equitatu Saxonico in vrbem venit, ſimulque ſigna peditum introduxit. Militi publicè dabatur commeatus in Franciſcano & Dominicano, iunctaq; ea cœnobia ſunt pontibus ligneis: Militi autem peruagari vrbem non licebat; & excubias ad portas & in mœnibus ipſi agebant ciues: Ex his Nicolaus Talmannus cum ſociisque quinque transfugiens in ſiluâ Schobenfurſtâ ramis & foliis tectus, ſeruuli indicio protrahitur; & eodem die, quo captus erat, gladio feritur. Comportauêre Erfurdiam fortunas ſuas & res pretioſas multi è Trebocis & Herciniis, qui nunc Buchonij & Fuldenſes nominantur, nec non finitimi ex Francis montanis. Reparauerunt ſimiliter ſuarum vrbium mœnia nouis propugnaculis & turribus Magdeburgenſes, Brunſuicenſes, & Luneburgenſes. *Fridericus II. Placidus El. Sax. & Erfurdianorum metus.*

Boemi Miſniâ & Vodlandiâ peragratâ inuadunt Franciam & Bauariam: agrum Coburganum vaſtant: Colmbachum & Bernreutam oppida incendunt: & ferarum ritu tàm in plebem, quàm in honoratiores ordines ſunt truculenti. Religioſos clauſtrales & flamines alios aut in rogos ardentes coniiciebant: aut in glaciem fluminum impoſitos, frigidaque perfuſos necabant. Gloriabantur autem, quod nouum tormentorum mortisq; genus cotidie excogitaſſent. Norimbergenſes numeratâ pecuniâ ſe ab iniuriâ redimunt, & pacem impetrant. Idem faciebant Marchio Onolsbachius, Albertus Præſul Pabergenſis, Ioannes Dux Bauariæ, Fridericus Præſul Eiſtetenſis. Subitâ enim vi oppreſſi, aliâ ratione euitare periculum præſens non potuerunt. Dies alius indictus eſt Norimbergam; quo conuenirent, & de communi ſalute deliberarent ſuperioris Germaniæ Principes omnes: is erat ad IX. Cal. Maij M. CCCC. XXXI. PROCOPIVS 1431. *Boemorum irruptio in Franciam & Bauariam.*
ingenti pecuniâ, & immenſâ prædâ ditatus, & fauente ſibi fortuna quaſi ebrius, domum cum ſuis reuerſurus, ad Egram oppidũ, religioni Romanæ addictum, ſuæ aduerſans, cum veniret; ciues pecuniam promittunt, vt agro & ædificiis parceret. Acceptâ pecuniâ, præter datam fidem, Egranis ſubiectos ſex & triginta pagos diripit & incendit: erat enim non minus hoſtili in ſuos animo, *Egra.*

Fridericus II. Placidus El. Sax.

mo, quàm in exteros: vt fieri plerunque in controuerſiis religionis & bellis ciuilibus ſolet. Hæc vrbs libera aliquandò fuit: quam Ludouicus Bauarus Imp. Ioanni Boemiæ Regi ſeu oppigneraui, ſeu vendicauit, circa annum milleſimum trecenteſimum tertium
1313 decimum. Fuit ea hiems calida admodùm & hoſtibus opportuna. Venerunt in ſuſpicionem proditionis Iudæi, qui è ditione Principum Miſnenſium & Turingorum excedere iubentur, fortunâ tamen & vitâ incolumi. PROCOPIVS maleficio aſſuetus plurimum in regno Boemico turbabat: non modò factioni infeſtus Pontificiæ, verùm etiam iis qui à ſuâ opinione diſſentirent. Nam ſecta ipſius Thaboritarum erat, cum alij Orebitæ dicerentur: & qui Ziſcham ſecuti erant, diuerſis ab vtriusque ſententiis, Orphanos ſe appellarēt, mœſto amiſsi ducis ferociſsimi deſiderio.

Procopij ſecta.

In patriâ autem turbulentas res videns & ſibi metuens, rurſus exercitum educit: & proximè irrumpit in Sileſiam: nec multum, quin Lignitium dolo caperet, abfuit. Vratislauienſes cum armatis ciuibus occurrentes, vnam ex Procopij exercitu cohortem occidunt: reliquas, quæ Nemiciam fugerant, obſident, ſed oppidum non capiunt. Reichenbachium in agro Gorlitiano pagus eſt, in quem agricolæ armenta & ſarcinulas ſuas congeſſerant, duraq; foſſâ & vallo extructo mœnia templi, loco propugnaculi habebant. Elector Saxonicus delato ad ſe vicinorum periculo, equitatum ſuum auxilio mittit. Non enim dubium erat, ſi ex ſententiâ illis, vt antea ſæpius, res ceſsiſſet, quin in Miſniam redituri eſſent, quam intra annum vnum bis peruaſerant, & impunè vexârant. Reichenbachij cum ſemel atq; iterum hoſtem incurrentem feliciter repuliſſent: Luſatij & Miſnenſes ad pagum liberandum concurrunt, hoſtes in fugam vertunt, caſtris eorum potiuntur. Hic primum hominibus iniecta ſpes eſt, hoſtem eſſe vincibilem, modò eſſent, qui vnanimiter & fortiter pugnarent, nec animum ante tubâ abiicerent & deſponderent. Victores arma telaq; Boemis erepta, hinc inde ad amicos mittebant, ſuæ virtutis teſtimonia.

Procopij Boemi irruptio in Sileſiam.

1431. Eodem anno, qui fuit M.CCCC.XXXI. obierat illuſtris fœmina CATHARINA, Friderici primi Electoris vxor, XVII. Cal. Februarij: quæ exercitum è Fribergo Auſtiam euntem fuerat comitata, vt anteà de eâ ſcriptum eſt.

Ad diem dictum Principes cum conueniſſent Norimbergæ, quò & Imperator acceſſerat; Eugenius IV. nuper factus Pontifex, Germanos pro religione Romanâ tuendâ, ad bellum reparandū excitat: quod quò facilius ſuſciperetur, legatum etiam creat Germanum Ditericum Antiſtitem Colonienſem. In conuentu No-

Comitia Norimbergenſia.

rinber-

ergenſi erant Antiſtes Magdeburgicus, & alij præſules Saxoniæq; Francici; item Duces Bauariæ, Brunſuigi & Marchiæ: qui penè omnes à Boemis læſi: itẽ Saxoniç Elector, qui plura alijs dãna ceperat. Huic autem vexilla Eccleſiæ, auctoritate & nomine Pontificis offert Colonienſis: eidem belli ſocios ſe profitentur Ioannes Bauarus, & Fridericus Brandeburgicus. Viſum omnibus quare, vt arma in Boemiam transferrentur: in quâ habituri eſſent adiutores, qui Eccleſiæ Romanæ iugum non depoſuiſſent, neq; vnquam depoſituri viderentur.

Fridericus II. Placidus El. Saxon.

Renouatur eodem anno XI. Cal. Nouemb. fœdus fraternum & hæreditarium inter Electorem & fratres; & inter Ludouicum IV. Heſſiæ Landgrauium, exceptâ ditione Saxonicâ; quæ nec in fœderibus maiorum fuit comprehenſa: quia ad Imperium pertinet, nec generi tribuitur, ſed honori. Leges fœderis erant, quæ antiquitus; nempe libertas, iura, & bona communia. Summa fœderis: vt alterutra familia ſine hæredibus ſublata, altera in poſſeſſionem terrarum ſuccederet: ne defuncti teſtamentum vllomodo violaretur. In teſtamenti autem factione nihil legandũ aliis præter definitam pecuniæ ſummam: nullam ditionis partẽ abalienandam: dotem filiabus, ſororibusq; liberaliter & ſine exceptione numerandam: Ordinibus cunctis ſeruandas immunitates & antiqua priuilegia: miniſtris dandam mercedem & conſtituta ſalaria, nihil cuiq; de ſuo iure detrahendum: donationes eſſe debere ratas & firmas. Præterea æs alienum perſoluendum: itemq; aut vrbes oppigneratas primo tempore redimendas.

Fœderis fraterni & hæreditarij inter Electorem & fratres & Heſſiæ Landgrauium renouatio.

Hæc cum peracta eſſent conſenſu vnanimi, initio anni inſequentis ad bellum Boemicum Elector ſe comparat. SIGMVNDVS frater eius conſcriptis quatuordecim cohortibus, oppidum Belinam, quod aliquando Comitum Choldicenſium fuit, in finibus Boemiæ propè Graupam (hoc quoque ad eandem familiam pertinuit) ſitum obſidet, expugnatumq; cum ipſis incolis cremat: arcem dehinc Spicebergam capit, pagos ſupra centum euertit aut incendit. Copiæ reliquorum Germanorum cum in locum deſtinatum veniſſent, duces inter ſe intempeſtiuè contendunt, quis videlicet damna accepta alteri compenſaret: tandẽ Elector belli præſentis dux, pro cuius finitimâ ditione bellum gereretur, non obſcurè deſignatur, qui cæteris caueret, ſi quid detrimenti accepiſſent. Id cum iniquè peti à ſe diceret Elector, quòd non Miſnenſiũ ſolùm, ſed Eccleſiæ causâ ageretur: neq; tantum gentis Saxonicæ, ſed Germaniæ totius ſalus in periculo verſaretur: valdè aliorum animos offendit. Colonienſis per Sanctos omnes obteſtatur, vt

1432.

Principum Germanicorum expeditio in Bohemiam, ignominioſa.

Fridericus II. Placidus El. Sax.

conſenſu & ope communi conſulant religioni & patriæ: de ſumptibus mentionem iam non rectè fieri: quod cuiq; deſit, ex opulento hoſte petendum: nihili faciendã pecuniam, quã ſalus & incolumitas quæratur: confecto bello, ſe cum aliis conſulturum, ne iuſta deſint præmia benemerito; nec paſſurũ Romanum Pontificem, vt priuato paucorum damno, communi cauſæ conſulatur. Dum inter ſe diſceptant Germani, crebri intereà nuncij in caſtra perferuntur, hoſtem prælij cupidum inſtructâ acie aduentare: q cum certis auctoribus conſtaret, Bauarus noctu caſtra mouet, & impedimenta relinquit, quibus diripiendis hoſtes retardarentur, vt tutius fugeret. Idem fecit Brandenburgicus. Deſertus à ſocijs Elector, & hoſti impar, etiã ei tergum vertere cogitur: cuius currus in ſiluâ Boemicâ ſpoliâtur à Brandenburgicis. Henricus Suarceburgus ipſius legatus, factus certior de ipſorũ iniuriâ, indignatur grauiſsimè: & ſuis animũ addit ad repetendam rapinam: deprehẽſos aliquot ſuâ manu iugulat, aliquos ſuis ſatellitibus ſuſpendendos tradit. Amiſit Elector currus mille & ducentos, tormenta curulia diuerſi generis centum & quinq;, multa arma, & commeatum abundantem. Colonienſis Norimbergam celerrimè contendens, Principum fugam ignominioſam Imperatori exponit, cum deteſtatione cupiditatis & perfidiæ: neq; Elector, quid ſibi obtigerit, diſsimulat: ſuum animum ſemper fuiſſe rectum & ſtudium voluntarium: ſed ſe obiectum hoſti, & ſpoliatum ab amicis: obliuiſci ſe dedecoris & damni: ſed dolere Reip. nomine, nihil expectandum ſibi, quàm nouam in ſuas terras irruptionem. Quamobrem Imperatorem rogat, oratq;, vt cum publicâ causâ ſuã quoq; ſuſcipiat defendendam. Expeditionis autem illius expectatione Ludouicus, Auſtriæ dux, in Morauiam vſq; proceſſerat, vt ſi qua ſpes fortunæ lætioris ſe oſtenderet, ipſe pariter hoſtes adortus, eorum vires, quibus pugnandum diuerſis in locis foret, debilitaret, & cæterorum Principum victoriam adiuuaret. Diſceſſu dictorum modò Principum liberati periculo maximo Boemi, ad Auſtriacũ repellendum feſtinant: quorum ille aduentũ expectans, locum caſtris idoneum capit, & aciẽ inſtituit. Hoſtes celeriter & confusè & iniquo loco cum ipſo congreſsi, facilè in fugam conijciuntur, & ex iis cæduntur cohortes decem: mox ad Cromenam vſq; oppidum eos palantes inſequitur. In id oppidũ cum ſe maxima pars recepiſſet, obſidionem eius molitur. Boemi & de clade ſociorum, & de Cromenæ obſidione intelligentes, cũ nullius hoſtis præſentiâ impedirentur, occiſos ciues vlturi, & vrbem ſociam liberare aduolant: quos cum multitudine confidentes & furore rabidos, audiret in armis eſſe Dux Auſtriacus, expe-

ctare

Ar e ipſos noluit: & Principum cæterorum ignauiam ſua cœpta impedientium vehementer accuſauit. *Fridericus II. Placidus El. Sax.*

Boemi laceſsiti tertiò in Miſniam irrumpunt: actisque per prouincias Vodlandiam & Pleiſſenſem prædis, eam Oſterlandiç partem, quæ ab ipſorum armis immunis fuerat, inuadunt. Imperator Bauaro perſuaſerat, vt ſuas copias denuò coniungeret cum Electoris copiis, qui quidem nullum pro Rep. vnquam detrectaſſet periculum, & cuius prouinciæ præ cæteris eſſent protritæ & exhauſtæ. Ad Taucham oppidum, quod nunc Haubitiorum poſsidet familia, inter Lipſiam & Illeburgam ſitum, caſtra Boemi locant. Militem Saxonicum & Bauaricum Lipſiâ educebat Electoris legatus: quem in conſpectum datum ipſi hoſtes ferociter ſine mora aggrediuntur. Initio conflictus Bauari ſtationem ſuam deſerunt: Saxones aliquandiu ſuſtinentes cæduntur: è Bauaris captus nemo, quia fugâ maturâ euaſerant: è Miſnenſibus & Turingis multi, à quibus grandis eſt pecunia extorta: Taucha euertitur, & mœnia complanantur, quibus ante annos ducentos duodecim Albertus Magdeburgicus illud oppidum munierat: rudera adhuc ſunt ante oculos, & via ampla ſilicibus ſtrata. Factum hoc eſt anno M. CCCC. XXXIII. Elector ſupplementum Lipſienſibus mittit, & ciues forti eſſe animo iubet: ſe propediem cum equitatu affuturum, & maleficium ab ipſorum agris & mœnibus prohibiturum. Boemi eo quo venerant itinere, domum feſtinanter redeunt. *Boemorum tertia irruptio in Miſniam.* 1433.

Irruperant quædam eorum cohortes in Bauariam: qui circa Nappurgum & Suarcehouium ſpoliabant villas, & ab iiſdem oppidis extorquebant, ne ignem in tecta inijcerent, pecuniam: ſicut antea Rottingi, Vualdebachi, Reichenbachi & Nittenauiæ fecerant. Cùm autem Hildersritam veniſſent, in colle quodam caſtra metantur, quia Bauarum in armis eſſe, & ſe aſſectari videbant: qui collectâ virorum fortium manu, vt ſuos populos metu liberaret, & hoſtes è patriâ eijceret, cum iis ad pugnam deſcendit. Boemi nihil territi caſtra ſua defendunt. Signifer Bauarus primo atque globo traiectus, terrorem ſuis incutit: quo proſtrato ſignũ corripit Fridericus Volfenſteinius: quem ſecuti Hindico Pflugus, Ducis legatus, & Vlricus Vuartbergerus aciem inſtaurant. Bauari fortiſsimè pugnantes hoſtem in fugam coniiciunt: prædâ potiuntur, caſtra incendunt. In cœnobio Caſtellenſi dicuntur extare inſignia huius prælij monumenta, quod commiſſum eſt XI. Cal. Octobris. *Boemorum irruptio in Bauariam.*

Anno hunc ſequẽte Iunio Menſe horrẽda obſcuratio ſolis fuit: 1434.

Fridericus II. Placidus El. Saxon. Octobri ſtella crinita effulſit: Eclipſin ſequitur inundatio flumi-num: Cometam penuria quinquennalis.

Obiit anno eodem HENRICVS Electoris frater, magnæ ſpei Princeps.

Guntherum Antiſtitem eiecerant Magdeburgici: quo ab-ſente & circumſpiciente auxilia, tumultuantur Halenſes. Anti-ſtes exul, primum ad fratrem Sunderhuſiam (erat enim ex Co-mitibus Suarceburgi) inde Baſileam, quò indictum fuerat con-cilium, proficiſcitur Suſcitatis Principum vicinorum armis, qui Antiſtitis vicem dolebant, & petulantiam ciuium reprimendam *Hala obſeſſa.* cenſebant: Saxo & Heſſus Halam obſident Cal. Maij M. CCCC XXXV. in quâ obſidione puer à curâ Electoris, ad ipſius latus

1435. globo ſaxeo traiicitur. Diuturna fuit viſa, & periculoſa expugna-tio. Ideò ſolutâ obſidione, exitus aditusue ciuibus ſociisque inter-cluditur. Arcem Gibechenſteiniam Saxones & Heſsi; Eglenſem occupant Suarceburgius & Honſteinius Comites; qui inde ex-currentes, multa intulerunt damna Halenſibus. Conduxerant hi trecentos equites ex Herciniis: ſed antequam in vrbē venirent, fu-gati & diſsipati ſunt. Halenſes interclufi & deſerti, & ſpe omni ſubſidij ſublatâ, gratiam Antiſtitis implorant, duobus vſi preca-toribus Ioanne II. Præſule Mersburgico & Comite Anhaltino: iubentur reſtituere, quæ abſtulerant; reparare, quæ auerterant; quæ autem violata aut prophanata erant, numeratâ pecuniâ, co-ſecrabat Antiſtes. Apud Pontificem & Imperatorem culpam ipſorum deprecatur Albertus Burggrauius Norimbergicus; cui ſumptus præbebant ad eam actionem neceſſarios Magdeburgici, qui ſocij defectionis fuerant.

Anna ſoror Electoris nubit Heſſo. Renouato, vt dixi, confirmatoque mutuæ fraternitatis fœ-dere, Ducum Saxoniæ ſorori ANNÆ, Heſſus fidem matrimo-nij obligat: cui cum anteà deſponſata eſſet Philippi Comitis Naſ-ſaenſis, deinde Adolfi Ducis Cliuenſis filia promiſſam vtrique, ſi mutaret conditionem, numerat pecuniam. Sponſalibus confe-ctis, per Saxoniam, Miſniam, Oſterlandiam, Vodlandiam, Tu-

1436. ringiam, Franciam, Heſsiam, euntes Principes; à nobilitate & reliquis Ordinibus fidei ſacramentum accipiunt. Altero poſt anno in fine menſis Auguſti, puella ſponſa à Sigmundo Electo-ris fratre Caſſellam deducitur, magnifico apparatu, tantoque nomine & ſplendore digno. Idem Landgrauius Comitatum Zigenhanium & Niddanum; Henricus eius filius Catimelibo-cenſem & Dietium, mortuis hæredibus iuſtis, ad ſuam ditionem adiungunt.

Inte

Inter Sacerdotes Naumburganos & oppidanos, propter iu- *Fridericus II. Placidus El. Sax.*
ra ſuburbij, quod aſyli loco habent, tumultus ortus eſt: quē cum
Petrus Præſul ſedare non poſſet, Elector à ſuburbanis iuramentū
poſtulat: ciuibus quoq; iratus erat, quòd Magiſtrum, vt vocant,
tormentorum cum globis & puluere contra ſuum Antiſtitem
miſerant Halenſibus.

Anno M. CCCC. XXXVIII: in fine menſis Iulij obſide- 1438.
tur arx Frauenſteinia in finibus Boemiæ, quæ ſedes olim Burg- *Frauenſteinia arx [illegible].*
grauiorum fuit, tunc poſſeſſa à Diterico Vicethumo, qui Electori
rebellis erat, & exercebat latrocinia: cum per præfectos ſuos ca-
pitanei qui cum auium, achantidis, frangillæ, ciconiæ cognomina
haberent, iocus vulgo manſit, vt nidificaſſe hæ aues Frauenſteini
dicerentur.

His temporibus ALBERTVS Auſtriacus, poſt obitum Si- *Alberti Auſtriaci Imp. bellum Boemicum cum Thaboritis.*
giſmundi, Rex Vngariæ & Boemiæ creatus; omnes ſuas cogita-
tiones ac ſtudia conuertit ad ſedandum inter Boemos bellum in-
teſtinum. Cumque à Germanis Imperij quoq; dignitas ad ipſum
deferretur: polliciti ei Principes ſunt tàm contra domeſticos,
quàm externos hoſtes auxilia. Thaboritæ potentiſsima Boemo-
rum factio, cumprimis Alberto aduerſabatur, & Caſimiro Regis
Poloniæ fratri fauebat: cui cum ſpem regni feciſſet, duo millia
equitum Polonorū ſui præſidij causâ impetrat, nec non militem
ſtrenuum & latrociniis exercitatum habebat. Re intellectâ, Prin-
cipes Germaniæ, qui nouo Imperatori coronam de more ferream
Aquiſgrani impoſuerant, ad Polonum legatos mittunt, qui hor-
tentur è regno aliquò vt ſuas copias educat: nec maiorum diſsipa-
tionum auctor eſſe velit: alioquin ſe ſuſcepturos Imperatoris &
finitimorū defenſionem. Polonus dimittit legatos ſummâ cum
humanitate; ſed ambitione ductus, aliud oſtentat Imperij lega-
tis, aliud ſuæ potentiæ amplificandæ causâ agit. Palatinos Sindo-
mirienſem & Poſnanienſem cum delecto equitatu in Boemiam
antea miſerat; quibus iam legatum tertium adiungit Henricum
Falconem, cum iuſto exercitu. Nauclerus tradit millia quatuor-
decim Polonorum in Boemia militaſſe: in agro Pragenſe miles
externus agebat pro libito: quem inde fugatum Coloniam com-
pulit Imperator ALBERTVS: prope quam cum à Ge-
orgio Podiebrado pars equitatus Alberti cæſa eſſet; & altera
miſſa ad recuperandam Morauiam abeſſet: magnum ſubiiſſet
diſcrimen Imperator, niſi cum equitatu Miſnenſi & Saxonico E-
lector tuliſſet ſuppetias. Igitur cū Thaboritæ & ab Imperatore &
ab Electore impugnarentur, ſuas vires cum Polonis coniungunt.

Albertus

Fridericus II. Placidus El. Sax.

Albertus excellenti virtute, ne timore ſuo augeret hoſtium audaciam, proximè eorum ſtationes caſtra admouet, & hoſtem ad pugnam prouocat. Fiebant leuia prælia multa ab excurrentibus: & in terrorem aliorum nulli capto parcebatur. Germani cum annonæ & commeatus difficultate premerentur, & impatientes inediæ atque moræ eſſent, prælium depoſcunt: cumque contineri non poſſent: Elector aciem inſtruit, & quid hoſtis animi viriumue habeat, vult experiri. Erat cum Alberti imperio mutata fortuna: & cum ipſe nullum trepidationis metusue ſignum daret, milites etiam facti ſunt animoſiores Cum elicere ad certamen Polonorum neminem poſſent: tormenta in ipſorum ſtationes immittunt: clademque eis ingentem adferunt. Et niſi oppidi mœnibus recepti eſſent: absque armis fuiſſent interfecti & deleti omnes. In caſtra Germanorum delata cibaria ſunt: Poloni verò prohibiti pabulatione, & laborantes penuriâ, & exhauſti pecuniâ, & equorum maximâ parte amiſsâ, abitum meditantur. Itaque captato tempore, in fugam ſe conijciunt: in itinere excepti & trucidati multi, pauci domum egentes & ſpreti perueniunt. Eiecto è Boemiâ, armis & auxilio Electoris equite Polono, eius fidem Imperator ſingulariter commendat: præmia tribunis aliquot diſtribuit, & cum honore multo poſt tertiū menſem ipſum cum comitatu ſuo dimittit: addit prætereà duces itineris, qui tutum ad fines vſq; regni deducant & comitentur.

Polonorum clades.

Sternbergij bellum cum Friderico Electore.

Sternbergius & Detſchenſis reputantes, ſe nactos occaſionem, qua magnū ſibi inter ſuos populares nomen pararent: nuncios ad Satienſes & Lunenſes celeriter amandant: de ſecuritate hoſtium edocent, & ad armorum ſocietatem euocant: ſe occurſuros equitatui Saxonum & Miſnenſium, quem toties in ipſorū patriâ fuderint: propoſitam ſpem victoriæ certam, prædam expectandam grandem, gloriam parandam inter ciues eximiam: hoc hoſte profligato aut capto, neminem exterum auſurū amplius ingredi in Boemiam: moram fore pernicioſam teſtantur, conſilium cœptum eſſe cautum & prouidum. Impetratis iis, quæ optârant à duabus illis ciuitatibus; cum ſex armatorum millibus agmen Electoris in agro Brixiano prope pagum Selnicium adoriuntur. Animaduerſa hoſtili audacia, non parum animo Elector commouetur: cumque ſuſpectos haberet Boemos, Ianchurgium ducem itineris minabundus appellat, exprobrans illi gentis perfidiam: ſe ærarium exhauſiſſe, ſuos ciues adduxiſſe, ſuum corpus oppoſuiſſe ad defendendam regni Boemici dignitatem & libertatem: nihil conſecutum tot tantisque meritis, niſi vt pro-

dicione

ditione extinguatur cum ſuis. Ianchugius cum irato reſpondiſſet cxiera tentiâ, nullumque facinoris dediſſet indicium: Elector perſpectâ ſociorum fide Saxones & Miſnenſes ad pugnam adhortatur, & inſtruit: qui etſi hoſtibus erant longè inferiores, animus tamen & virtute fractiores non erant. Equitibus præcipit, ut arma expediant, & tormenta in hoſtem intentent; tum diuiſo in duas acies exercitu, alteram ipſe ducit: alteri præfecit Vilhelmum Brunſuicenſem: Schonbergio autem tribuniſq; aliis dat negocium, curent, ne à tergo quis hoſtis inuadat: iubet eſſe omnes animo præſenti & intrepido: propoſitam videlicet eſſe aut victoriam præclaram, de quâ non dubitet: aut interitum turpẽ, & ad omnem poſteritatem duraturam infamiam, niſi vltis prius hoſtibus oppetant: ſe daturum aliis exemplum, quid facere tali in loco oporteat, quid neceſsitas fugiendi dedecoris & turpitudinis flagitet. Nemo non viſus paratiſsimus ad confligendum fuit. Tormentarij ad currus Boemorum, quibus circumuallare caſtra conſueuerant, accurrentes, globos confertim emittunt inſecuti equites reliqua obſtacula refringunt: quibus ſuperuenientes peditum caſtra hoſtilia nitendo irrũpunt: Sternbergius, qui ſuis præſto vbique erat, in conflictu capitur: Elector inſigni victoriâ potitur IX. Cal. Octobris M.CCCC. XXXVIII. De ipſius exercitu, vt conſtanter traditur, ſexaginta tantum homines amiſsi: Cæſa autem Boemorum duo millia: capti mille & octingenti, vt annales noſtri teſtantur. Dubrauius ſexcentos occiſos captos & abductos in Saxoniam quingentos ſcribit. Hæc erat altera victoria ad Bruxiam à noſtris ducibus parta: priorem ante annos ſeptendecim conſecutus erat Electoris pater. Huius fama quò eſſet illuſtrior per ſingulas ciuitates & oppida captiuos Elector diſtribuit: Miſenæ, Fribergi, Chemnicij, Zuiccæ, Aldenburgi, Lipſiæ turres & carceres replentur. Sternbergius Rochlicium mittitur, cui cum eſſet conceſſa liberior cuſtodia, ex eâ euadit: ſed antequam fines attingeret patrios, è fugâ retrahitur. Vulgus partim interit fœtore carcerum, partim imponitur rogis: nam quibus cruciatibus & pœnis noſtros affecerant, iiſdem ipſis pereundum aliquot in vrbibus fuit, præſertim iis, qui maiorem cæteris cladem ab eâ gente acceperant. Redimendi autem ſui Elector nulli poteſtatem conceſsit: quod ab illis contra morem militarem ex inſidiis ſibi vim factam diceret. Atrox igitur & temerarium conſilium, quod in noſtros Sternbergius intenderat, in caput ipſius & ſociorum recidit.

Fridericus II. Placidus El. Sax.

Sternbergij captiuitas. 1438.

Pœna talionis.

His

Fridericus II. Placidus El. Sax.

His geſtis Boſo Vicethumus, Vilhelmi conſiliarius, ire in Auſtriam cum Imperatore iubetur ad conficienda ſponſalia cum filiâ Imperatoris, quam VILHELMVS ſibi deſponden cupiebat.

Hetſtetæ expugnatio.

Arx in Herciniis Hetſteta duobus ab Islebiâ milliaribus Saxone & Heſſo intra paucos dies expugnatur: præſidiarij ad vnum omnes occiduntur: ciues in eâ vinculis detenti liberantur: vnde id latrocinij causâ eſſe factum coniicimus: nam annales aliud non narrant. Cum Hetſtetenſibus vel ſenſerant vel coniunctos complices hoſpitio exceperant Halberſtadij, Quedilnburgij & Aſcanienſes, hos nunc Aſcherslebios nominant: quorum ſingula oppida vndecim millibus nummûm mulctantur. Per agrum etiam Aſcanienſem prædabundus ducitur exercitus.

1439. Anno M. CCCC. XXXIX. FRIDERICVS, Baldauini Turingi filius obit: eius prouinciæ ab Electore & fratre ipſius occupatæ: populus & nobilitas iuramento obſtricti. Secuta ſtatim exactio eſt: quæ quia inſolita fuit, grauis admodum in vulgus viſa. Renouata itidem res nummaria; percuſſi nummi cum capite Iudæi pileato, quorũ viginti aureo valerent Rhenano: itum nummuli dicti Lansbergenſes, quorum ſexaginta eundem aureũ precio æquarent. Id autem factum eſt, quia Friderici negligentia omne genus nummorum minùs proborum, in has prouincias importatum erat: exteri omnes edicto exterminati ſunt, exceptis Boemicis. Latæ ſunt itidem Leges ſumptuariæ & veſtiariæ.

Bellum Vurciburgicum.

SIGMVNDVM Electoris fratrem, factum Præſulem, repudiabant Vurciburgij: ciues eum accuſabant malæ adminiſtrationis: collegium profuſionis & negligentiæ: æmulus eius Godfridus cognatione patriæ & fauore Imperatoris erat gratioſior. Vilhelmus arcem Vurciburgiam, vrbi imminentẽ, tenebat cum præſidio: Elector coacto Salueldiæ exercitu Ochſenfurtum parat obſidere. A collegio vocatus in auxilium Marchio Brandeburgicus, Electoris conatus impediit: cumq; Miſnenſes & Brandenburgici, non procul à Mœno, caſu concurriſſent: quia neutri adeſſe alteros tàm propè nouerant: facto prælio multi ex vtraq; parte ceciderunt: ea clades effecit, vt de pace ageretur: quâ factâ Elector è Franciâ abiit: Vilhelmus arce ceſsit; Sigmundus dignitate: huic in patriam reuerſo certa pecunia annua in ſumptus numeratur.

1440. *Friderici controuerſia cum Antiſtite Magdeburgico.*

Anno M.CCCC. XL. ſeditionem Magdeburgenſem compeſcuit: & ſacerdotes, à ciuibus expulſos, reſtituit: quæ controuerſia non durauit vltra menſes tres. Accidit vt inter Antiſtitẽ Fridericum

...tum & ipſum alia naſceretur controuerſia: cui Elector factu- *Fridericus II. Pacificus El. Saxon.*
...bellum, exploratorem mittit in aulam ipſius, qui de conſiliis
...apparatu cognoſcat. Is nullum militem conſcribi, & nihil bel-
lo opportunum parari lætus renunciat. Elector interrogans ex-
ploratorem, num de ſuo apparatu audiuerit Antiſtes? reſpondit,
... eſſe obſcurum quid moliatur: ſed dixiſſe Antiſtitem, ſe
functurum officio ſuo, & totum belli negocium, quod ſibi inten-
deretur immerenti, Deo commiſſurum, qui arma pro ſe ſumptu-
rus ſit. Tum Electorem dixiſſe ferunt: Abſit hæc à me inſania, vt
illi bellum inferam, qui pro ſe defenſorem Deum aduocat: & ita
armis abſtinuit. Dubium ſanè, vter laude dignior ampliore ſit:
Antiſtes, qui Dei patrocinio præclarè fiſus bellum propulſare nō
curauit: an Elector, qui nomen Dei ſanctè reueritus, iam ſuſce-
ptum etiam depoſuit.

Magnæ fuerunt tempeſtates in Saxoniâ, cum calamitate
agrorum: æſtate quoque mediâ frumentum in agris frigore pe-
riit: quod cum aliis locis non fieret, præter Albi vicinis: depre-
hensæ ſunt in diœceſi Vitebergenſi anus maleficæ, quæ id incan-
tationibus effecerant. Hæ quæſtionibus ſubiectæ, multas facino-
ris participes prodiderunt, quas Magiſtratus alligatas ad palos vi-
uas crematuit.

VILHELMVS, Electoris frater, vxorem ducturus de- *Vilhelmus prouinciarum diuiſionem petit.*
ſponſam ſibi defuncti Imperatoris filiam: diuidi prouincias in-
ter ſe & fratrem voluit. Varia agitata conſilia ſunt de modo diui-
dendi: tandem in eam itum ſententiam eſt, vt minor natu VIL-
HELMVS æquum vtrinque ſtatueret: FRIDERICVS natu ma-
ximus optionem haberet. Conuenire de æquitate non potuerūt:
... autem è nobilitate & ciuibus ſunt viri primarij id tractare
negocium. iuſſi ſunt tres Præſules, Miſnenſis, Numburganus,
Merſburgicus, adiunctis abbatibus, qui in tutelâ Principum erāt:
ſed omnis tractatio irrita, & labor inanis fuit. Nam quò diutius
rationes conferrent, eò magis animi fratrū diſtrahebantur. Cul-
pam vtriusque familiares tranſlata, quòd iuſticiæ & tranquilli-
tati minùs ſtuderent, quàm ſuis opibus & auctoritati. Mirum ve-
rò fuit omnium ordinum ſtudium, in retinendâ pace publicâ, &
in conciliandis fratrum animis: ideò quæſitæ rationes ſunt, qui-
bus id ſine acerbitate inter fratres, & ſine motu in Repub. fieret.
Hæc quidem erat bonorum voluntas & ſententia, qui publica
cum ſuis ſeruari ſtudebant. Sed qui ex publicis priuata captabant
commoda; illi vt aſtutiâ & malitiâ, ita auctoritate plus valebant.
In amborum igitur aulis feruebant odia, ſimultates, inimicitiæ:

Ss dumq;

Fridericus II. Placidus El. Sax.

dumq; ſui quisque domini ingenio aut cupiditati obſequerentur, intercluſa æquitati & moderationi via eſt. Hic in conditionibus culpabat prodigalitatem in alterum: ille aut oppidi, aut ſiluæ, aut fluuij alicuius amænitatem diuitiis anteferendam cenſebat. Erant prætereà contentiones non modicæ cum de metallis, tum de agris. His vberior & fructuoſior ferebatur Turingia: illis magis ferax & ſplendida Miſnia. Erant de hominibus imperio ſubiectis, quòd alij aliis locupletiores, fortiores, copioſiores: erant de tutelâ Prçſulum, Abbatum, & aliorum primatuum: qui potiſſimum patronus fieret eius, de cuius gratiâ aut poſſeſsione vel amplior haberetur, vel majora ſperaret emolumenta. Hæc prudentiores cum animaduerterent, nec inter ſe poſſe componi, res tantas viderent: adhibiti in conſilium ſunt cognati Saxoniæ familiæ Principes, & ex aliis vrbib. & rebuſp. delecti homines ſpectati: quibus deliberandi locus eſt conſtitutus, Halis Saxonica, quæ propter ſitum parti vtriq; oportuna; propter dominatũ alienum magis tuta, minus habita ſuſpecta. In Franciſcano congreſſu, rebus vtrinq; pertractatis, cõmittitur cognatis Principibus arbitrium, qui Friderico, veputa, Electori aſsignant Saxoniã & Miſniã, excepto

Diuiſio prouinciarum inter fratres Duces Saxoniæ.

Fribergo; ex quo parem ambobus fructum relinquunt, decimas ex metallis: præterea Schellebergum, Chemniciũ, Aldeburgum, Zuiccam, quæq; ad eas pertinerent præfecturas: in Oſterlandiâ, Torgam, Delicium, Lipſiam cum minoribus aliquot oppidulis; Vueidæ oppidi in Vodlandiâ partẽ aſsignant dimidiã; pro alterâ redimendâ, duodecim aureorũ millia ſoluat; aut ſuâ parte pro eâdem pecuniâ fratri cedat: addunt Borgenã propè agrum Ienenſẽ in Turingiâ propter vineta. Vilhelmo deinceps totam aſsignant Turigiam: & in Oſterlandiâ Vueiſemuelſam, & Friburgiam præfecturam: in Franciâ Coburgum, Konigsbergum, Hilpurgũ, Hilpershuſiam, Eisueldam: quæq; ad has diœceſes pertinerent, tam arces, quàm oppida. Iſtis comitiis ſatis diu tractatis, fratres placati diſcedunt; non intermiſsâ tractatione & renunciatione fœderis vetuſti; ſi pars alterutra ſine hæredibus diſcederet, ne ad alienos dominos ius poſſeſsionis veniret.

Turingorum fœdus cum Antiſtite Magdeburgico.

Cum ſuam quisq; partem occupaſſet, Turingi non improbante Vilhelmo fœdus cũ Antiſtite Magdeburgico ineunt: vt quæ ad negociationes & contractus, & ſeruitiorum mercedem, & alias quasdam res ciuiles pertineret, iure inter ſe communi vterentur. Hæc comprobata à nobilitate ſunt, & tacitis libellis conſignata; & pœna conſtituta grauis, ſi quis contrà ageret. Quamuis autem de induſtriâ res celabatur: tamen latére diutius Electorem non potuit: qui cum moleſtè ferret, ſe excluſum ab illo

conſilio

conſilio: cumque præter alias conditiones ſibi ſuisque graues, hanc quoque in libellis additam cognoſceret, ne quem defuncto Principe alium reciperent, niſi eadem decreta populo & nobilitati confirmare vellet: Elector ratus fraudem ſibi factam, Turingis grauiter iraſci, & compellare fratrem cœpit, & reuocare in memoriam iura fœderis à maioribus accepta, & nuper renouata: recentia illa decreta in præiudicium ſuorum poſterorũ perſcripta, ſibi non eſſe ferenda; conditiones adiunctas iniquas eſſe & abolendas: ſeſe conuentis manſurum, nec paſſurum, vt violentur, quæ vtrique æquum atque bonum, & Reip. inprimis ſalutare, & ad tuenda maiorum benè parta, & retinendum nobiliſſimæ gentis decus, præcipuum & vnicum fundamentum. Hanc Electoris voluntatem frater improbare nõ potuit, nec probaſſet Miſnenſibus & Oſterlandis cauſam, etiamſi defendere Turingos voluiſſet. Quamobrem libelli decreta illa recentia continentes ſuppreſsi ſunt, neq; eorum auctor eſſe quiſquam voluit: ſcriptos etiam in eandem ſententiam quidam Vilhelmi familiares pernegabant. Elector ſuſpectos habebat APOLLONIVM & BVSONEM Vicethumos: quorum ille Roslæ, hic Dornbergi ſedem habuit: quibus cum facere credebantur Kochbergius & Vitzlebius: de quorum conſiliis VILHELMVS omnia faciebat. A fratre igitur contendit, ſi animos fraternos concordes & ſaluã patriam cuperet, illorum conſiliis nimium ne tribueret, eosq; ex aula ſua diſcedere iuberet. Id agere ſimulatione & ſilentio Turingos, vt Miſnenſium imperium excuterent: quod vltra centum & octoginta annos, à temporibus Henrici cognomento Munifici, ſuſtinuerant: viam autem voti eius conſequendi putabant, ſi fœdus inter Principes de ſucceſsione factum, tacitè reſcindèrent, ſeque vicinorum muniiſſent amicitiis. Verùm qui non intelligunt homines, imperiorum regnorumque mutationem diuinæ eſſe voluntatis atque prouidentiæ; ij ſapientiâ ſua importuna & patriam turbant, & acceſſunt exitium.

VILHELMVS ſuperbam eſſe ratus Electoris poſtulationem, dimittere de ipſius ſententiâ ſuos familiares & conſiliarios noluit; & Apollonius infamiæ ſibi, cæterisque id fore ratus, non parum multa contra Electorem dixit, & in conſiliis publicis & in collocutionibus priuatis. Ortum anno M. CCCC. XLII. pridie Pentecoſtes incendium Torgæ eſt, quo pars vrbis cum cœnobio & diui Nicolai templo conflagrauit. Elector infeſtus Apollonio, & eius in ſe amarulentiæ non neſcius, copias in Turingiam duxit, Roslam Apollonij ſedem euerſurus: vt pœnam de ficto amico

Fridericus II. Placidus El. Saxon.

Vicethumi de fœdere Magdeburgico ſuſpecti.

Apollonius fax diſsidij fraterni.

1442.

Fridericus II. Placidus El. Sax.

mico fratris, & hoſte ſuo manifeſto ſumeret. Erat tum Ienæ apud Vilhelmum ALBERTVS Brandeburgicus: qui in caſtra Electoris profectus, eius iracundiam placat, & inducias impetrat, & ſe arbitrum interponit. Elector ei aſſenſus, ab armis recedit. Non deſtitit tamen crebris inſtare hortatibus fratri, vt modò nominatos quatuor conſiliarios aulâ exturbet. Vilhelmus ſe ſuos minimè dimiſſurum, niſi cupiditatis & perfidiæ iure victi ſint: alioqui ſe paratum pro iis ire in exilium, vel vitam ponere. Dolebat enim non parum, arma eſſe ſumpta in Apollonium, qui primas apud ipſum potentiâ & auctoritate tenebat. Itaq; vt ſuo viciſsim hoſti talioné redderet, ſtatim bellum denunciat Præſuli Numburgano Petro, cum fratre ſentienti, & ſibi præ cæteris aduerſanti in conſiliis: erat is de Schleinitiorum familiâ, vir prudens, ſed propter linguę vicium non aptus ad dicendum. Cum vix Naumburgenſes intercluderentur, ipſi contra Præſulem inſurgunt, quod vrbs populoſa difficultate annonæ, & aliarum, quæ importantur, rerum penuriâ premeretur: quos ille hâc ratione deliniuit: ſe pacem maximè exoptare, & nunc propter pacis ſtudium arma potentioris iniuſta ſuſtinere: habiturum autem rationem vitæ & fortunarum ſuorum ciuium, nec ſe iri deſertum ab Electore, propter quem verſetur in periculo. Hortatur omnes, vt bono ſint animo: & ſe ab iniuriâ, quantum poſsint, defendant: & auxilia certiſsima expectent. Elector cognitâ fratris mente, rurſus ſe ad bellum inſtruit, & vim vi repellere conatur: vt quod ratione & conſiliis non poſſet, fortunæ belli quaſi aleæ committeret. Cum eo faciebat Antiſtes Magdeburgicus, qui cum è Turingis natus eſſet, patriam lacerari dolebat: præterea de generoſâ ſtirpe Bodo Stolbergius, Guntherus & Ioannes Bichlingenſes, Volradus & Guntherus Mansueldij, Erneſtus & Ludouicus Glichenſes, Bruno Quernfurdius: de nobilitate verò Hermanus Harraſius, & Chriſtannus Vicelebius, & Dapiferi Tautenbergij, dignitate & opibus præ cæteris florentes. Id autem agebant, vt ſeruituté Apollonij nulli non moleſtam effugerent: & Vilhelmo occaſioné darent melius ſentiédi & conſulendi ſuis, qui à factione Vicethumianâ rarò æqui aliqd

Auxilia Electoris.

Conuentus procerum Erfurdiæ.

impetrabant. Hi omnes cógreſsi Erfurdiæ, quaſi ibi Bacchanalia acturi, querelis inuicé expoſitis, mutuam alius alij fidem obſtringentes, Electorem, vt conſulat honori ipſorũ adhortantur: inprimis eos grauabat, quòd in ipſorum aulâ querelæ non audirentur, nec expedirentur negocia; nec quod alijs ad vlla munera acceſsio concederetur, ſolo cum ſuis dominante Apollonio.

VILHELMVS alienatos à ſe tantorum hominũ animos vidé

primò

Fridericus II Placidus El. Saxon. *Mutuæ direptiones arcium in Turingia.*

prima ò impotentiores aggreditur, vt metu alios terreat: Chriſtanno Vitzlebio partem Vendelſteniæ arcis adimit; eamq; Friderico fratri eius, ſuo conſiliario, integram tradit: Harraſium poſſeſsionibus omnibus exuit; & vxore eius cum liberis fugatâ, arcem Asmeſtetam cremat: magnum frumenti numerum vtroque in loco inuentum, ſuis inferri horreis imperat: ſupellectilem lautam dat militi diripiendam. Elector contrâ fructus, quos vnà è metallis capiebat frater, ſibi reſervat: arci Fribergiæ in Miſniâ præſidium imponit: præfectos metallis & officinis iureiurando ſoli ſibi obligat: Lichteualdam arcem, quæ Apollonij Vicethumi, Roslæ habitantis, erat, vno à Chemnicio milliario ſitam, pro acceptis damnis tradit Harraſio perpetuò poſsidendam: quæ noſtro tempore in Euſtachio ſine hæredibus viuente ad alienos dominos ſpectat. Harraſius præ aliis ſtrenuam nauabat operam Electori. Viha arx & oppidum in aureis illis tempe, quæ vocant, ad Vnſtrutam ſita, habebat præſidiũ Apollonij: id Comes Bichlingenſis & Harraſius eijciunt, arcem capiunt, quæ paulò pòſt vendebatur Henrico Comiti Suarceburgio. Alter Apollonius Tinrodanus, Nebram poſsidebat, in colle ſaxoſo ſitum oppidũ: id occupant Antiſtes Magdeburgicus & Guntherus Manſueldius. Quanquam autem Vicethumos tantùm euertere cupiebant: tamen ſine detrimento ditionis Vilhelmianæ id non poterat fieri: ea enim magnâ ex parte pignore tenebatur à Vicethumis, eorumq; clientibus. Poſt hæc Roslanus, Dornbergius, Vueiſenuelſenſis ager incurſionibus vaſtatur.

Brandeburgicus & Hessus pacis arbitri.

FRIDERICVS Elector Brandeburgicus, & LVDOVICVS Landgrauius Heſsiæ, affinitate Principibus iuncti, dolebant tantas ſtrages vndique fieri, & diſtractione ciuili periclitari bonum publicum. Itaque fratres hortantur, vt odia hoſtilia deponant: auctores tantarum turbarum & motuum ne audiant: patriæ infelici & ciuibus immeritis parcant: denique multis hortationibus efficiunt, vt conuentus Numburgum indicetur. In eo cum præſentes eſſent fratres, alter alteri verbũ nullum facit: ſed quod ad pacem firmandam pertinet, tractant cognati atq; affines Principes, Brandeburgicus & Heſſus: ille autem ſuos etiam fratres adduxerat. Cum fruſtrà vtrinq; dicerentur ſententiæ; & arbitris videretur eſſe priuatim agendum cum iis, quorum in poteſtate Principes eſſent: conuentus ſoluitur, & aliud tempus deliberandi præſtituitur. Intereà quibus nomen pacis inuiſum erat, apertè furtimque ſtruere atque machinari, ne quid decerneretur, quod

Conuentus Numburgensis.

Fridericus II. Placidus El. Sax.

mico fratris, & hoſte ſuo manifeſto ſumeret. Erat tum Ienæ apud Vilhelmum ALBERTVS Brandeburgicus: qui in caſtra Electoris profectus, eius iracundiam placat, & inducias impetrat, & ſe arbitrum interponit. Elector ei aſſenſus, ab armis recedit. Non deſtitit tamen crebris inſtare hortatibus fratri, vt modò nominatos quatuor conſiliarios aulâ exturbet. Vilhelmus ſe ſuos minimè dimiſſurum, niſi cupiditatis & perfidiæ iure victi ſint: aliter ſe paratum pro iis ire in exilium, vel vitam ponere: Dolebat eis non parum, arma eſſe ſumpta in Apollonium, qui primas apud ipſum potentiâ & auctoritate tenebat. Itaq; vt ſuo viciſsim hoſti talione redderet, ſtatim bellum denunciat Præſuli Numburgano Petro, cum fratre ſentienti, & ſibi præ cæteris aduerſanti in conſiliis: erat is de Schleinitiorum familiâ, vir prudens, ſed propter linguę vitium non aptus ad dicendum. Cum vix Naumburgani intercluderentur, ipſi contra Præſulem inſurgunt, quod vrbs populoſa difficultate annonæ, & aliarum, quæ importantur, rerum penuriâ premeretur: quos ille hâc ratione deliniuit: ſe pacem maximè exoptare, & nunc propter pacis ſtudium arma potentioris iniuſta ſuſtinere: habiturum autem rationem vitæ & fortunarũ ſuorum ciuium, nec ſe iri deſertum ab Electore; propter quem verſetur in periculo. Hortatur omnes, vt bono ſint animo: & ſe ab iniuriâ, quantum poſsint, defendant: & auxilia certiſsima expectent. Elector cognitâ fratris mente, rurſus ſe ad belli inſtruit, & vim vi repellere conatur: vt quod ratione & conſilio non poſſet, fortunæ belli quaſi aleæ committeret. Cum eo faciebat Antiſtes Magdeburgicus, qui cum è Turingis natus eſſet, patriam lacerari dolebat: præterea de generoſâ ſtirpe Bodo Stolbergius, Guntherus & Ioannes Bichlingenſes, Volradus & Guntherus Manſueldij, Erneſtus & Ludouicus Glichenſes, Bruno Querfurdius: de nobilitate verò Hermanus Harraſius, & Chriſtannus Vicelebius, & Dapiferi Tautenbergij, dignitate & opibus præ cæteris florentes. Id autem agebant, vt ſeruitutẽ Apollonij nulli non moleſtam effugerent: & Vilhelmo occaſionẽ darent melius ſentiẽdi & conſulendi ſuis, qui à factione Vicethumianâ rarò æqui aliqd impetrabant. Hi omnes cõgreſsi Erfurdiæ, quaſi ibi Bacchanalia acturi, querelis inuicẽ expoſitis, mutuam alius alij fidem obſtringentes, Electorem, vt conſulat honori ipſorũ adhortantur: inprimis eos grauabat, quòd in ipſorum aulâ querelæ non audirentur, nec expedirentur negocia; nec quod alijs ad vlla munera acceſsio concederetur, ſolo cum ſuis dominante Apollonio.

Auxilia Electoris.

Conuentus procerum Erfurdiæ.

VILHELMVS alienatos à ſe tantorum hominũ animos videns,

primò

primò impotentiores aggreditur, vt metu alios terreat: Chriſtano Vicelebio partem Vendelſteniæ arcis adimit; eamq; Friderico fratri eius, ſuo conſiliario, integram tradit: Harraſium poſſeſſionibus omnibus exuit; & vxore eius cum liberis fugatâ, arcem Aſmeſtetam cremat: magnum frumenti numerum vtroque in loco inuentum, ſuis inferri horreis imperat: ſupellectilem lautam dat militi diripiendam. Elector contrâ fructus, quos vnà è metallis capiebat frater, ſibi reſeruat: arci Fribergiæ in Miſniâ præſidium imponit: præfectos metallis & officinis iureiurando ſoli ſibi obligat: Lichteualdam arcem, quæ Apollonij Vicethumi, Roſlæ habitantis, erat, vno à Chemnicio milliario ſitam, pro acceptis damnis tradit Harraſio perpetuò poſſidendam: quæ noſtro tempore in Euſtachio ſine hæredibus viuente ad alienos dominos ſpectat. Harraſius præ aliis ſtrenuam nauabat operam Electori. Viha arx & oppidum in aureis illis tempe, quæ vocant, ad Vnſtrutam ſita, habebat præſidiũ Apollonij: id Comes Bichlingenſis & Harraſius eijciunt, arcem capiunt, quæ paulò pòſt vendebatur Henrico Comiti Suarceburgio. Alter Apollonius Tanrodanus, Nebram poſſidebat, in colle ſaxoſo ſitum oppidũ: id occupant Antiſtes Magdeburgicus & Guntherus Manſueldius. Quanquam autem Vicethumos tantùm euertere cupiebant: tamen ſine detrimento ditionis Vilhelmianæ id non poterat fieri: ea enim magnâ ex parte pignore tenebatur à Vicethumis, eorumq; clientibus. Poſt hæc Roſlanus, Dornbergius, Vueiſſenuelſenſis ager incurſionibus vaſtatur.

Fridericus II. Placidus El. Saxon. Mutuæ direptiones arcium in Turingia.

FRIDERICVS Elector Brandeburgicus, & LVDOVICVS Landgrauius Heſsiæ, affinitate Principibus iuncti, dolebant tantas ſtrages vndique fieri, & diſtractione ciuili periclitari bonum publicum. Itaque fratres hortantur, vt odia hoſtilia deponant: auctores tantarum turbarum & motuum ne audiant: patriæ infelici & ciuibus immeritis parcant: denique multis hortationibus efficiunt, vt conuentus Numburgum indicetùr. In eo cum præſentes eſſent fratres, alter alteri verbũ nullum facit: ſed quod ad pacem firmandam pertinet, tractant cognati atq; affines Principes, Brandeburgicus & Heſſus: ille autem ſuos etiam fratres adduxerat. Cum fruſtrà vtrinq; dicerentur ſententiæ; & arbitris videretur eſſe priuatim agendum cum iis, quorum in poteſtate Principes eſſent: conuentus ſoluitur, & aliud tempus deliberandi præſtituitur. Intereà quibus nomen pacis inuiſum erat, apertè furtimque ſtruere atque machinari, ne quid decerneretur, quod

Brandeburgicus & Heſſus pacis arbitri.

Conventus Numburgensis.

Fridericus II. Placidus El. Sax., Apollonius fax belli fraterni.

ipſis eſſet pernicioſum. Nam, quia conſcij ſibi perfidiæ erant, & cauſa ſuorum commodorum Principes colebant, nullos ſe fore proſpiciebant, ſi vnum & idem fratres ſentirent. APOLLONIVS ante alios ſuam laborare dignitatem & fortunas intelligens, belli ſuſcipiendi auctor & adiutor eſt VILHELMO: profectusque in Boemiam, Sternbergium & Donenſem pollicitationibus adducit, vt ſuo Principi militent. Metuendum tum nomen Boemicum erat: & aſſuetus armis populus, inclaruerat non paucis neque obſcuris victorijs. Præterito trium menſium ſpatio, rurſus arbitri Numburgum veniunt; aderant inſuper Antiſtitum Moguntini & Magdeburgici, ciuitatum item aliquot liberarum legati. Diſputatum magnis contentionibus, ſed nullo planè fructu: in ipſis comitiis arma ſtringebant nobiles, conuitia iactabant oratores: in agro autem Boemi, qui Vueiſenuelſum tenebant, Mersburgicas & Numburgicas villas ſpoliabant: idem contrà faciebat in agro Vinarienſe Ludouicus Glichenſis: verùm Apollonius Tanrodanus vt hunc auerteret, Glichenſis ditionem vaſtat incendiis: quem Comes viciſsim vlciſcebatur in fundis atque agris ipſius. Dies quatuordecim conſumpti Numburgi, & voluntates nunquam antè magis diſtractæ fuerunt, quàm tum erant.

Electoris Brandeburgici adhortatio ad mutuam concordiam.

Ex ipsâ vrbe cum diſcederetur, ambo fratres perſuadentur à cognatis Principibus, vt tentandæ beneuolentiæ causâ ſub dio alter alterum accederet: quod cum eſſet impetratum: Elector Brandeburgicus orat ambos, vt odia deponant, colantque fraternam amicitiam, & ne ſe exponant aliis irridendos: cauſam committant æquis iudicibus, & eis pareant: ipſi, quod natura & ius poſtulet, inter ſe ament, & venerentur: ſeruent patriam non parum afflictam: maiorum præclarè parta & ſanguine conquiſita bona tueantur: ſuæ dignitatis atque maieſtatis ſint memores: recordentur à Boemis nuper laceratam Miſniam, Oſterlandiam, terram Pleiſenſem: ſeruandas & inſtaurandas ipſis eſſe reliquias: ne cum patriâ gerere bellum, idque ſponte perdere velle videantur, quod ab hoſte ſæuo ſit reliquum. Mouit ambos grauis & vera oratio. Quare dextris datis pacem & inducias ad menſem vſque Nouembrem ſtatuentes; fratribus Brandeburgicis & Heſſo dant poteſtatem dirimendarum controuerſiarum, primùm inter ſe, de diuiſionis æqualitate: deinde de negocio Vicethumiano, quod ad ſolum ſpectabat Electorem. Quidquid interea iudicauerint, eſſe iuſtum, & quas conditiones inuenerint,

rum erint, & quam rationem retinendæ in perpetuum pacis ele- gerint, in conuentu Mulhuſano, qui ſimul indicebatur, liberè ex- ponant.

Fridericus II. Placidus El. Sax.

Addunt hoc quoque, vt ex ſuâ quisque ditione ſpectatæ fi- dei & integritatis viros decem, Principibus adiungat, qui iurati ſimul conſulant, & cauſis diſcuſsis æquum decernant. Elector in illâ actione ſtatim quosdam excipit, qui ſecuti ſe erant, An- tiſtitem Magdeburgicum, Præſules, & homines generoſos, qui ſupra nominati ſunt, item Erfurdianos, contra quos nullam concedebat cuiquam aliquid ſtatuendi poteſtatem: eas res age- rent, orabat, quæ controuerſæ propter prouinciarum diuiſio- nem eſſent; alienas ſecluderent, & ſuo tempori locoque reſer- uarent; ne tractandis videlicet negociis ad rem minùs pertinen- tibus, capiti cauſæ ipſius nocerent, turbasque maiores excitarent.

Hoirsuerda Luſatiæ ſuperioris oppidum tenebatur à Schon- bergiorum familiâ, ita vt nunc tenetur: id menſe Auguſto Ele- ctor cum arce expugnat. Cauſa in annalibus eſt prætermiſſa: for- taſſe terrorem incutere Boemis voluit, quos ad arma ſui fratris nomine incitabat Vicethumus.

Arbitri Principes initio Septembris veniunt Mulhuſiam; adiunctisque illis viginti viris, quorum decem ex Electoris, toti- dem ex Vilhelmi ditione delecti erant: Fratres ipſi præſentes a- ctioni intererant, quorum quisque adducebat oratorem. No- mine Electoris dicebat Henricus Geræ & Slobitij dominus, pru- dentiâ & facundiâ equeſtris ordinis vir primarius: nomine Vil- helmi, Cnorrius quidam iuris doctor, & Canonicus Erfurdia- nus. Prima dies ſingulorum Principum aduerſariis eſt con- ſumpta. Acerrimus aduerſarius Electoris erat Apollonius Vice- thumus Roslanus: Vilhelmi verò, Erneſtus Glichenſis. Peractis accuſationibus, iudicium Principibus & XX. viris permittitur: & eorum ſententia ab vtroque oratore in diem alterum pro- nuncianda poſtulatur. Die ſequente, cum ordines ad id deſtinati omnes conueniſſent, inter ſe inuehuntur ipſi oratores: nam alter alterum tanquam alienum facientem officium reiiciebat: quod certamen, vt inter ambitioſos ſolet, cum non ſine conuiciis & a- cerbitate fieret; inſtante maximâ contentione Gerenſe, iudicum ſententiis Cnorrio agendi adimitur poteſtas, eique interdicitur, ne ad illum conſeſſum amplius accedat. Vilhelmus ægerrimè fe- rens è cœtu aſſurgit, atque abit. Itaque eius quoque diei tempus & actio neceſſaria extrahitur, & impeditur.

Conuentus Mulhuſanus.

In ini-

Fridericus II. Placidus El. Saxon.

In initio cauſæ tantâ difficultate obiectâ, aliud à Principibus arbitris initur conſilium. Hâc enim viá rem nunquam proceſſuram videbant. Nam in ciuilibus motibus, vnoquoq; ſuam perſequente iniuriam, nequaquam coire animi poſſunt, & pax quæſita conſtitui. Arbitri igitur ſine diſceptatione præſcribunt compoſitionis modum, vt res potius beneuolentiâ & æquitate, quam clamoribus & iurgiis tranſigatur: nec abhorruerunt ab eiusmodi ratione voluntates fratrum; qui pacem cupiebant, viam eius ineundæ nondum reperiebant: erant enim vtrinque graues offenſiones: eæque augebantur ſuſpicionibus & ſuſurrationibus, & calumniis, quæ ſolent cùm in aulis obſtare concordiæ, tùm in omni vitâ humanâ obeſſe tranquillitati. Nihil omittebatur ab arbitris, quod ad pacificationem pertineret, & in articulis non multa controuerſia erat: quos cum improbaret Elector, Molhuſiâ discedentem inſequuntur Erfurdiam vſq; Conſiliarij Vilhelmi, & Albertus Brandeburgicus: hortantes ipſum, ne propter leues cauſas impediret negocium, tantis difficultatibus cognitum, tot laboribus transactum: de iure ſuo, ſi quod eſſet, potius decederet, quam patriam nouis motibus turbaret: repreſſo nonnihil impetu, admittit conſilia ſalutaria: Quamobrem redactis vtrinque ad ſanitatem & ad placida conſilia animis, pacis optima ſpes oſtentatur, quæ ſingulari omnium populorum animos lætitiâ perfudit.

1449. Anno M.CCCC.XLIX. aliena controuerſia bellum fraternum renouat. Comites Suarceburgij, HENRICVS & GVNTHERVS, fratres patrueles, hoc pacto inter ſe conuenerant, vt alter hæredibus carenti vel orbato alter ſuccederet, ne gentis dignitas & amplitudo interiret. Henricus Arnſtadium & Sundershuſiam polsidebat: Guntherus Suarceburgum & Blanchenburgum: ille vitâ defunctus ſibi cognominem reliquit filium, qui partem bonorum Guntheri ex illo fœdere, quòd hic prolem maſculam nullam haberet, vſurpabat: quod ſenex fieri conceſsit: verùm adoleſcens illiberaliter & inhumaniter agnatum tractabat; adeò ſordidus & iniquus, vt ſeni non ſatis proſpiceret de victu atq; curâ corporis: vtque propriarum poſſeſsionum liberam fruendi poteſtatem nõ relinqueret. Guntherus indignitate motus, adoleſcentem per amicos compellat, & officij admonet: & ne ignorantiâ ſe excuſare poſsit, egeſtatem ſuam exponit. Animus adoleſcentis inſolens, non curare ſenem, non audire amicos, & obliuiſci pacti, & mortem agnati expectare. Itaque cùm nihil proficeret: ſuos generos ad ſe vocat Ludouicum Glichen-

Belli fraterni recrudeſcentis cauſa.

Diſſidium inter fratres patrueles Schwarceburgios.

lem-

Fridericus II. Placidus El. Sax.

ſtria Henricum Gerenſem, Othonem Leiſniocenſem: de contemptu & iniuriâ conqueritur, inopiam oſtendit, conſilium petit. Pactum igitur ab adoleſcente violatum, de ſuorum ſententiâ reſcindit, & ſuam ditionem per eosdem Electori reſignat: qui ad ſuſtentandũ ſenẽ, quoad viueret, arcem Tarantinã, & oppidi Dipoldiſualdi fructum tradit; dotis nomine tribus eius generis nouem millia nummûm pendet. Henricus tantâ acceſsione priuatus, vehementer dolere, & Electorem accuſare, & in Guntheri generoſi aures conuicia; denique flagitare, vt cauſa coram hominibus minimè ſuſpectis diiudicetur. Nomine Electoris Suarceburgum Gerenſis ex pacto occupat: ad quem cum varij rumores de Henrico Suarceburgio perferrentur, quòd ſubditi Electoris tuti ab eo non eſſent: in agrum Rudolfſtadienſem incurrit. Henricus quiduis potius tolerare decreuerat, quàm vt Electoris rapinam (vt ipſe vocabat) & Gerenſis præfecti iniuriam inultam pateretur. Igitur Henricum Comitem Leuchtenbergium & Bodonem Stolbergium implorans; eorum operâ ex Gerenſis ditione prædas agit & villas populatur. Hæc fiebãt conniuentibus vtrinq; Electore & VILHELMO. Hic tamen, vt Suarceburgij ius tueretur, iterũ Boemos euocat: qui cùm in Vodlandiæ & Miſniæ finib. graſſarentur, contra eos ſubitò collectas copias Elector educit: ſed ne ad manus perueniretur, hominũ prudentum autoritate eſt effectũ, qui à patriâ periculum omnibus rationibus auertebãt. Boemi cùm retroceſsiſſent, ſuos itidem equites Elector dimittere instituit. Ecce autẽ ſubitò è Turingis ad Electorẽ literæ; quibus nomine Henrici Suarceburgij bellum denunciant Adolfus & Sigiſmundus Glichenſes: iis ſubſcripſerant Georgius Hoppegartus, & Burchardus Vicethumus, homines nũmati & locupletes. Elector nihil moratus, equites in Turingiá mittit, caſtra iuxta Portá cœnobium 9. Cal. Iulij, figit, inde mouet Vuicherſtetá: quo in loco cũ conuenissent, quos vocauerat; in agro hoſtili Medlingũ, Madelá, Drobiſchinam, Lothindorfiũ, Vicethumi pagos cremat. Eodem veſtigio Ilmená oppidum adit: à cuius obſidione, poſt primũ & viceſimũ diem, crebris telorum miſsiliumq. ictibus repulſus, pagos finitimos populatione peruadit. In oppido ipſo erat Henricus Suarceburgius, q. ciuibus & ſociis ſuâ virtute animos addebat. Re infectâ ab Ilmenâ diſcedens, ſe conferunt Maroldishuſiam, quod ſibi oppignoratũ tenebat Suarceburgius: inde Molsdorfiũ, quod tum poſsidebat Henricus Vicelebius: in his duobus locis præter cibaria nihil adimebant agricolis. Progreſsi in ditionem SIGMVNDI Glichenſis; pagos eius, Vechmariam, Ingerslebiá, Suabhuſiam, Ordorfium, Gonnerslebiam; item Appelſtetam, Holdshuſiam,

Friderico bellum denunciant Glichenſes.

Fridericus II. Placidus El. Saxon. huſiam, Harhuſiam, incendunt: è quibus tres poſtremi pagi ad arcem Vuaſsinburgiam pertinent, & tum temporis oppignorati Boſoni Vicethumo erant. In caſtra Electoris ad Vuechmariam veniebant Erfurdiani, iure ſocietatis euocati. Aucto igitur exercitu Iunnam proficiſcitur, Adolfi Glichenſis arcem expugnaturus: pagum arci ſubiectum primo aduentu cremat, ſed arcem no capit: idem circum Glicham & Dulſtetam facit: nam & eædem arces firma habebant præſidia. Profectus inde in agro Vuiſſenſehenſe, & Echardbergo, vno die pagos ſexaginta cremat per Hermannum Harraſium, quem incendiis præpoſuerat. Id actum

1450. anno M. CCCC. L. die duodecim Apoſtolis ſeſto.

Bellum fraternum recrudeſcit. Turingi præter opinionem tantis affecti calamitatibus, accurrerunt frequentes ad VILHELMVM, vt fratris violentiæ obſtaret: neuè ſe ſuosque ſpoliari atque perdi per deſidiam permitteret. VILHELMVS cum Boemos ad ſe reducere ſuono non poſſet, ALBERTVM Brandeburgicum de fratris in ſuos iniuriâ facit certiorem: pro iure neceſsitudinis & multorum officiorum rogat, ne ſe in tanto periculo deſerat: quo ſocio ſibi celeriter adiuncto Aldenburgenſem, Citienſem, Numburganum, Gerenſem agrum vaſtat: iumentis abactis & diſsipatâ ſupellectile, aut vacuas poſſeſsiones cultoribus relinquit, aut ædificia tota incendit. Elector vt ſuis opem afferat, è Turingiâ mouet: ſed fraternis copiis multò inferior prohibere non potuit: *quin & in* Miſniâ & Turingiâ cùm pro libitu Vilhelmiani agerent, prædando, incendendo, euertendo, quæcunque ſibi obſtarent, aut aduerſarentur: interea ſeſe Lipſiæ continet Elector, donec ciuibus & ſociis collectis iuſtum fratri opponeret exercitum: qui cum ſatis ſe habere virium confideret, in Turingiam redit, & paria reddit aduerſariis: Echardbergum & Buſtedam oppida, Nebuſam & Manſtetam pagos, Goteſtetam arcem, incendiis vaſtat: Viham oppidum & arcem, quam paulò antè Henrico Suarceburgio venditam ſcripſimus, recipit: pagos Friderici Vicelebij circum Steinam ſitos, vniuerſos cremat: mox in agrum Vinarienſem tendens, iuxta Ottersbergum minus caſtra in colle quodam collocat: quod fieri animaduertens VILHELMVS, Blanchenhainæ obſidionem ſoluit, Vinarienſibus auxilio venit. Animis vtrinque accenſis, coactis in vnum exercitibus, ad manus fuiſſet ventum: niſi Deus bellum, parricidio quàm pugnæ ſimilius, à ceruicibus auertiſſet vultu benigno & propicio. Vilhelmo in votis erat, armis & fortunæ ſuam populique ſalutem committere:

nam

...aduentu militis Boemici certam ſibi victoriam polliceba- *Fridericus II. Placidus El. Sax.*
...quem cum inuaſiſſe iam in Miſniam, ferroq; & incendiis ſibi
...iter patefacere audiret: Elector occurrendum ratus, è Tu-
ringia abiit: quid facto opus ſit, mandat: miſsisq; per oppida nū-
...ſe fortiter defendant, hortatur: ſe affuturum illis in tem-
pore ne dubitent. Acceſſerant iam ad Vilhelmum Boemi: acceſ-
ſerat Fridericus Brandeburgicus. Nam Albertus antea in caſtris
...Spectaculum erat omnibus horrendū: fratris contra fratrē,
generi contra ſocerū arma ſtricta & micantia inter duces intueri;
& cum vnum oppidum, vnus pagus interdum vtrique eſſent ob-
ligata Principi; cernere ex vnâ acie ſtare filium, ex alterâ patrem;
hinc nepotem pugnare, inde auum haſtam tenere tremulam. Pe-
gam Oſterlandiæ fertili in planicie ſitum oppidum, Boemi fru-
ſtrà cùm oppugnarent, non eſſe terendum ibi tempus exiſtima-
bant: etenim cupiditate prædæ oderant otium; & præſentia pe-
riculi, ſolui obſidionem præoptabant. Aliud conſilium agitabat
Vilhelmus, qui omnes belli vires collaturus erat in Præſulem
Numburganum; aliud illi ſuggerebat Gerenſis, vt opinor, fatum.
Sunt enim Turingicæ, Boemicæ, Brandeburgicæ copiæ omnes ad
Geram oppidum adductæ: id vi captū & expugnatum eſt, & ci-
ues truculenter occiſi: oppidi dominus contumax captus, in Boe-
mia moritur: nec non alij de nobilitate, vel ſui domini imitantes
ſtultitiam, vel domeſticâ temeritate impediti; non perſoluentes
iuſſam pecuniam, in carceribus obierunt. Elector cladem prohi-
bere, & ſocios liberare non valuit. Nam præfecti equitum eius,
Nicolaus Pflugus & Conradus Kaufungus, intercepti à Vilhel-
mianis ſunt, ne ſe poſſent cum copiis ipſius coniungere: quadrin-
gentos autem ſinguli equos ducebant. Quare Elector reliquum
exercitum, ne viribus imbecillior opprimeretur, celeriter abdu-
cit, & partem in Turingiam, partem in Brandeburgici ditionem,
qui fratris ſocius erat, ire iubet. Res admodum memorabilis in
caſtris ante Geram accidiſſe traditur: nam cum quidam, qui tor-
mentis præerat, Electori polliceretur, ſe finem bello impoſiturū,
& fratre ipſius intra vallum globo bombardico, ſi id fieri vellet,
traiecturū: Princeps indignatione piâ motus, deteſtatus illū eſt: &
vt fratri parceret, ſeuerè imperauit. Reſpexit nimirū in extremo
diſcrimine, & optimos Principes, & noſtrā patriam, omniū ani-
morū atq; affectuum moderator, omnipotens DEVS. Nam voce
Electoris per certos homines ad ſe delatâ Vilhelmus; pietate fra-
ternâ obſtupuit: & Antiſtes Mogūtinus ea, quæ gerebantur in vi-
ciniâ, audiens, cauſam communem tuendam verâ animi magni-
tudine

Fridericus II. Placidus El. Sax.

tudine ſuſcepit. Datis enim ad Fridericum III. literis cum graui adhortatione ipſum Imperatorem monet: ne fieri patiatur, vt illa nobilis Imperij natio feraliter laceretur, aut cum pernicie Germaniæ totius minuatur, quæ virorum fortiſsimorum patria ... & omni copiâ aliâ ad vtilitates gentium vicinarum abundet, frumento, vino, lignis, ſale, guado, metallis varij & diuerſi generis.

Friderici III. legatio in caſtra.

Mittitur igitur inſtinctu Moguntini legatio ab Imperatore in caſtra: quæ pollicitationibus minas pœnasque mandatis adiungens, effecit, vt conſilia pacis fruſtrà tentata toties, agitarentur. VILHELMI animum mitigatũ pietate fratris diximus: Electorem etiam victo ſimilem, hinc inde copias ſuas diſperſiſſe, donec ſpes melior daretur. Quamobrem mentio pacis propter imperantis autoritatem neutri accidit ingrata: vulgus verò omne diuturnis & grauia tàm ab externis hoſtibus, quàm à mutuis ciuium motibus, mala & incommoda belli expertum, adeò inclinatis ad concordiam animis erat; vt voces paſsim iactaret, ſe fore vltorem eorum, qui diuinitus oblatam pacis ſpem vel verbo vel nutu impedirent. Deſignabantur autem nonnulli è conſiliariis, quos belli iſtius eſſe quaſi tubas & faces omninò dubium nulli erat. Facile erat Miſnenſibus & Turingis perſuadere, vt arma deponerent; ſed adhuc obſtabant Boemi, qui propter ſtipendia tumultuantes, ea impetrarunt cum omni prædâ, quam ex hoſtium ſociorumq; bonis collegerant, deportandâ. Dimiſſo cum beneuolentia milite externo, Principes cum fidis aliquot hominibus ſpondent ſe conuenturos Numburgi; deinde profecturos Pabergam, quò Imperatoris legati eos vocauerant, eo fine, vt ſi minùs inter ſe cõuenirent, cauſa dirimeretur Imperatoris auctoritate & arbitratu. Factæ dehinc vtrinq; induciæ, vt intra certum tempus captiui ſe redimerent: neue pars vna ab alterâ plus exigeret, quàm in caput equitis aut peditis, item in nobilem aut plebeium, communi lege belli ſtatutum eſſet: addebatur tamen conditio pro delicti cuiusq; magnitudine. Variæ factiones fuerant in vrbibus atque oppidis: & homines aut ſermone liberius vſi, aut aduerſæ partis fauore aliquo nixi, multi in vinculis erant: quos alij bonis, alij carcerum grauitate, alij denique capite cenſebant mulctandos. In conuentu Numburgano inter ſe locuti Principes ſunt, id ſtudente Electore Brandeburgico, qui vnà cum fratribus & Heſſo aderat: nam id antea aliquoties variis modis erat impeditum. Factâ deprecatione pro iis captiuis, qui non transfugæ fuerant, aut inſaniâ aliquâ notati, aut ſceleris conuicti, ſed linguis (vt fit) vſi fuerant intemperantius: Elector reſpondit: nos cum errorem noſtrum

ſtrum agnouerimus, etiam aliis ignoſcimus, qui ſe fatentur erraſſe. Inter omnes autem delationibus grauati erant Fribergenſes, quòd vulgus metallicum perpetuas factiones aluiſſet, nec conuicia facta Senatus ſatis ſeuerè puniiſſet: At nobis (inquit ille) iniuriam verbis factam, verbis cum eò venerimus, caſtigabimus: interea, qui in vinculis ſunt, ad noſtrum vſque aduentum detineantur. Similiter alios accuſatores dimittens, magnam clementiæ laudem ſibi peperit. Actionum inter ipſos Principes nulla in Annalibus mentio alia: ſed ex eo conuentu planè concordes diſcedunt, & Elector ad fratrem Vueiſenuellſum venit: remotoque arbitro multa inter ſe colloquuntur familiariſsimè. Omnium hominum animi lætitiâ & gratulatione erecti & alacres erant, exceptis paucorum, qui propter cupiditatem & prauitatem ſibi conſcij ſceleris & malitiæ erant. Lipſiam cum veniret Elector, ita vt conuenerat cum Friderico Brandeburgico, nobiles eius eo bello captos gratis dimittit: è quibus fuere præcipui, Ioannes Potelitius, Boſſo Schulcburgius, quatuor Brandæ, duo Ludericij, duo Alterni, Ioannes Suberas, Nicolaus Zichius, Ditericus Holcindorfius, Arnoldus Crommeſius, Ludolphus Arnus, Vuernerus Alslebius. Hoc autem illi in vulgus crimini fuit, quòd alienos dimitteret: ſuos, qui Geræ capti erant à Boemis, non liberaret: quod indicto tot hominibus copioſiſsimis redemptionis precio, facere ære alieno potuiſſet. Hæc in noſtris annalibus aliter perſcripta, quàm in ſuâ metropoli Crancius refert. Erfurdiani, qui opem ei contra Glichenſes tulerant, impenſis ſuis ſatisfacere Comitibus coguntur. Itaque Adolpho arcem Varilam tradunt ad annos duodecim fruendam: Sigmundo totidem annis certâ pecuniam numerant: cremati prætereà in ipſorum agro pagi octo erant, & ſpecula Oufhuſia. Ipſi ſocietatem Principum ſibi videntes eſſe pernicioſam, ab ea paululum ſe retrahunt.

Fridericus II. Placidus El. Sax.

Electoris clementia.

Colloquium Principum.

APOLLONIVS, de quo ſæpius iam dictum eſt, conuentui Numburgano non intererat. Nam poſt cladem Gerenſibus illatam, cùm ſe minùs gratioſum animaduerteret; honeſto nomine periculum vitare cupiens, Romam contendit: vel vt religionis prætextu ſeſe aduerſariis inſinuaret: vel vt conſilia tuendæ exiſtimationis temporis ſpacio iniret. Vir enim & naturâ & vſu rerum callidus fuit, & fortunam in magnis negociis comitem habuit. Eius abſentia plurimum ad ſanciendam concordiam profuiſſe ferebatur. Domum autem itinere religioſo confecto rediſtis, ſe Coburgi defendere parabat: & tantum animorum ſumpſerat, propter clientelas atque opes, vt non inferiorem ſe ipſo

Apollonij iter Romanum.

Tt Principe

Fridericus II Placidus El. Saxon.

Principe duceret. Albertus Brandeburgicus agi id percipiens, ſeſe interponit; eoque rem deducit, vt Vilhelmus iure potius, quàm Marte rem experiatur.

Legati Burgundi à Vicethumis violantur.

Miſerat ad Ducem Burgundiæ Elector legatos Erneſtum Glichenſem, aulæ ſuæ præfectum, & Georgium Bebenbirgium Mareſchalcum affinitatis contrahendæ gratiâ: quibus reuertentibus præclarum comitatum Burgundus, cum multis muneribus nomine atque fortuna tali dignis adiunxerat. Moguntium cum veniſſent Glichenſis & Bebenbergius, ſocium legationis Ioannē Aleblumum cum Burgundis relinquunt: ipſi Electori hominū amicorum aduentum nunciaturi, eos præcedunt. Legati Erfurdiam ingreſsi, octo ibidem dies in vrbe maximâ contemplandâ conſumunt. Pridie Cal. Nouem. Apollonius, vt Vilhelmo agrè faceret, & notam apud exteros inureret, rebus exploratis atque prouiſis, Bernardum fratrem mittit, qui legatos excipiat. Iſ equitibus in loco certo collocatis, aduenientes inuadit, verberat, ſpoliat, vincit. Tam barbaram iniuriam hoſpitibus legatisque in ſua prouinciâ illatam Princeps multis de cauſis vindicandam ſtatuit: præcipue verò ne fratri ſuſpectus fieret, quaſi ſuſcitaturus bellum eſſet vix ſopitum atque extinctum. Quamobrē Vicethumos

Vicethumis bellum infert Vilhelmus.

patriæ hoſtes iudicat: exploratisque cuſtodiis, in quas deducti legati eſſent; anni tempore iniquiſsimo, feriū bellum ſuſcipit: prædia & agros Vicethumorum, ne alter alteri ſuppetias ferret, locis diuerſis vno tempore vaſtat: arces munitas obſidet: caſtella quædam vi expugnat: legatos poſt duos menſes demū condicionibus liberat. APPOLLONIVS rebus ſuis diffidens, maturè fugerat in

Vicethumiorum fuga.

Boemiam: BERNARDVS exilium ſibi elegerat inferiorem Luſatiam: de BOSONE nihil relictum in Annalibus, quo ſe contulerit. Vxori eius reddita dos eſt, & cum filiorum nomine ſponderet, Apolledæ cū iis quieta habitauit. Diſciplina publica bellorū

Leges Cenſoriæ.

continuatione, vt fieri ſolet, erat diſſoluta & collapſa. Poſitis igitur armis, leges cenſoriæ datæ de rebus diuerſis, ad omnium ordinum dignitatem in aulâ, vrbibus, agro, pertinentibus: nominatim genus quoddam ocrearum interdicto prohibitum, ne quis

Ocreæ.

eo, qui honeſtus haberi vellet, vteretur. Id longum admodū erat & tantoperè de tibiis pendulum, vt ſupra talos hærens, non viſui ſed oneri; neque tegumento, ſed impedimento eſſet: pluuias autem imbresque cum excepiſſet, ipſa grauabat iumenta. Nam inceſſum euntis planè impediebat. In eorum locum noſtro tempore braccas illas & caligas, velis nauiū magis laxas ſucceſsiſſe, Dæmonis cuiusdam artificio, non ſine publicâ Magiſtratus infamia vidimus.

Dom

Domi cum eſſet res tranquilla atque compoſita, noua quaſi tempeſtas oritur ex Boemiâ. Rex enim LADISLAVS quatuor & ſexaginta arces atque oppida, quæ ſui iuris eſſe diceret, è prouinciis Electoris reperit: Cui etiamſi Elector quæ æquæ erant, reſponderet, noluit tamen acquieſcere: & niſi reſtitutio aut cōpenſatio intra certum tempus ſequatur, bello ſe petiturum ius ſuum fatetur. Elector vt Regis pertinaciam vidit, primùm per literas, quæ ære ſuo comparauerit, quæ à maioribus hæreditate iuſtâ acceperit, declarat. In his ſi quid controuerſum maneat, ſe nō fugere cognitionem, quæ iure fiat indicat, eâdemq; de causâ generū ſuū Bauariæ Ducem, & fratrem VILHELMVM, illum Regis cognatum, hunc affinem Pragam ablegat, per quos animus Ladiſlai flectitur & immutatur; & dies conſtituitur, quo cauſa Pragæ cognoſcatur coram regni ordinibus Is dies erat XI. Cal. Octob. anni M. CCCC. LIV. 1454.

Fridericus II. Placidus El. Saxon. Controuerſia inter Boemum & Electorem de 64 arcibus & oppidis.

Vicethumum, Vilhelmi conſiliarium, ſe in Boemiam contuliſſe, modo eſt memoratum. Is propter ereptos ſibi fundos & bona plurima, vindictam expetens, cùm in Boemica tùm in Polonica aulâ id agebat, vt bellum his regionibus magnum conflaret: eo pernicioſior hoſtis patriæ, quò callidior atque nummatior erat. Magnum enim pondus auri, argentique ex bello ciuili conflatum ſecum extulerat.

Vicethumus bellum molitur patriæ

VILHELMVS, qui Regis ſororem in matrimonio habebat, fratris nomine ad diem præſcriptum Pragam venit, comitantibus illum Friderico Antiſtite Magdeburgico, Caſparo Præſule Miſnenſi, Henrico Brunſuicenſe, Ludouico Hello: viris generoſis, Henrico Suarceburgio, Guntero Manſueldio, Vilhelmo Hennebergio, Henrico Stolbergio, Ioanne Bichlingo, Erneſto Glichenſe, Georgio Anhaltino, Henrico Gerenſe, Brunone Quernfurdio. Diebus inter amborum cōſiliarios quatuordecim diſceptatū: quòq; magis res agnita, eò minor compoſitionis ſpes apparuit. Tandem itum in eam ſententiam eſt, vt arbitri tres nominarentur, Ladislaus Rex Poloniæ, Ludouicus Dux Bauariæ, Albertus Princeps Brandeburgicus; de quorum iudiciis ſententia ferretur in conuentu Vratislauiano, qui ſimul indicebatur ad 8. Id. Decem. Quid molitus fuerit Rex Polonus de faciendo his terris bello; quid Boemi in animo habuerint, de opprimēdo in ipsâ Pragâ Vilhelmo; mirabili caſu enunciatum, & ſingulari Dei beneficio impedītum, & ad patriæ & ad Ducum noſtrorum ſalutem fuit. VILHELMVS ſubito Pragâ diſcedit, cauſam diſceſſus ſimulat, quem honorificè Rex affinis dimittit. Tempore ſtatuto

Vilhelmus Pragam ab [illegible]

Vilhelmus Praga diſcedit.

Fridericus II. Placidus El. Sax.

Boemus & Bauarus Vratiſlauiam veniunt: Saxo legatos mittit: Polonus ſuam abſentiã literis excuſat: quamobrẽ actio diſtrahitur vſq; ad diem Pentecoſtes: ad quod tempus rurſus tractatio ſuſpenſa fuit: idq; non factum ſtudio concordiæ, res declarauit.

Boemi Pirnam occupare moliuntur.

Boemi enim, qui odio inueterato Miſnenſibus malè cogitabant, autore præfecto arcis Blanchenſteiniæ, Pirnã occupare per inſidias cogitant, vt facto belli initio vrbem illã ſitu & opere munitam, quaſi præſidium tenerent aduerſus Miſnenſes. Scalis igitur multis comparatis & clam diſpoſitis armatis hominibus, 17. Cal. April. tenebris & ſilentio noctis accedunt. Voctus, vt nominatur, prouincialis tum erat Bruno cògnomento Porta, vir ſtemmate veteri: is per hominem fidũ admonitus ciues armat, rei ignaros: quos cùm ex oppido ad dimidiũ milliare eduxiſſet, quo in periculo vita & fortunæ ipſorũ ſint, denunciat: hoſteſq; iam iamque tim affuturos dicit: hortatur vt hoſtem animis intrepidis expectent, & facinus ingens edant. Cum Boemi ſecuri aduentarent: ſtatim impetus in eos fit, qui abiectis & ſcalis & armis, quantum poſſunt, fugâ ſe proripiunt: quibus niſi tenebrarum obſcuritas ſaluti fuiſſet, & vicinæ ipſorum arces, nemo ex iis viuus euaſiſſet: eos quos Pirnenſes ceperant, manè in vrbem cum plauſu introducunt: iis, qui domi manſerant, res viſa inopinata: capti hoſtes illuſi includuntur robori, & carceribus mancipantur.

Bello contra Albertum Brandeburgicum, quod tum flagrabat, præfecti Norinbergenſiũ erant Comes Heideccius, & Conradus Kaufungus, quem paulò ante à Vilhelmianis cum Pflugio captum narrauimus. Hunc Elector redemerat ſuâ pecunia, illum redimere recuſauerat: quod cũ ſibi ignominiæ loco duceret, aliquoties pecuniam, quam pro ſe liberando expoſuerat, nummum

Conradi Kaufungi exilium.

videlicet aureorum quatuor mille à principe poſtulat: idq; cum repulſus non deſiſteret facere: Elector iratus propter hominis importunitatẽ & ſermones minaces, illum in exilium agit: arcem coram, inter Penicam & Frobergum oppida ſitam; item Calebergum inter Penicam & Vualdenburgum adimit. Conradus exul Iſenbergum emit in Boemiâ. Intereà vias omnes meditatur atq; init, quibus ſe vlciſcatur: non de ciuibus aut agricolis, qui culpam dominorum luere non debent, ſed de ipſis Principibus: idque non obſcurè præ ſe ferebat. In aulam autem Electoris, quæ tum Aldeburgi erat, cocum muneribus & pollicitationibus prouocatum mittit; per quem inter miniſtros receptum, quæ vult, explorat. Is rurſum, quæ ſciebat, renunciabat duobus Oſterlandis, Conradi ſociis, Vilhelmo Moſenæ & Vilhelmo Schonuelſio. Accidit vt ſuorum negociorum causâ Elector Lipſiã iret filioſq;

filiosq; ERNESTVM & ALBERTVM miniſtris commendaret. CONRADVS in abſentiâ Principis ſcalis nexilibus, loci adminiculo, in arcem aſcendit: & ad conclaue adoleſcentulorũ ſibi non ignotum rectâ contendit, & ſine obſtaculo intrat. Armatus cum miniſtris aſtans, eos qui circũ Principes erant minis terruit, ne voce aut clamorem ederent. Erant autẽ aliquot adoleſcentes æquales, qui vnà educabãtur, & Principib. miniſtrabant: ipſi autem Principes annos adoleſcentiæ modò ingreſsi iam erant. Triſtitiam pauitantiũ lenit, ſi ſe ſequantur, tutos fore: ſin aliter agãt, aut ſilentium rumpant, ſicam nudatã intentat. Ipſis, ait, nihil periculi fore ex raptu: ſe ius ſuum quærere, quod ipſorũ interceſsione ab inhumano patre ſe ſperet conſecutũrũ: ERNESTVM natu maiore ipſe abducit; ſocius alter comitẽ Barbenſem comprehendit, qui vnà inſtituebatur cum Principibus. Conradus errore animaduerſo, Erneſtũ ſocio tradit; ipſe conclaue repetens, ALBERTVM ſuâ educit dexterâ. Qui in arce ad cuſtodiã aulæ & dominorũ erant relicti, conuiuiũ in vrbe agitabant: quare Conrado nõ neceſſe erat, vt alij ſcribunt, de feneſtrâ altiſsimâ funibus aut ſcalis demittere Principes, ſed per arcis portam incuſtoditã (id enim curabat cocus facinoris adminiſter) ambos educit: & cum Albertus robuſtior eſſet, licet ætate minor, Conradus eum in ſuo equo tenebrarum beneficio deportat: Erneſtum curæ ſociorum committit, qui equum eã de cauſâ adductum adoleſcenti tradunt; & ab vtroq; latere cingunt ſuorum corporũ cuſtodiã. Conſpirâuerant inter ſe Plagiarij, ne vnâ eâdemq; viã raptos ducerent, neuè alter ſine altẽrius voluntate atq; conſenſu cauſam componi permitteret. Nam raptu patefacto dubitare non poterant, quin magni tumultus & celeris inſectatio eſſet futura. In arce Aldenburgiæ primùm miniſtrorũ conſternatio eſt & planctus, qui in cuſtodiendis Principibus abſente domino non fuiſſent vigilantiores: deindè in cõclaui matris & gynæceo puellarum magnus eiulatus & vociferatio. Mittebatur ſtatim legatus, qui patri factum violentum & inſolens nunciaret: quod vt portento ſimile viſum eſt, ita credi vix potuit, & tanta hominis audaciſsimi temeritas, & tam ſupina præfectorũ cuſtodumq; negligentia. Data in omnib. oppidis atq; agris ſigna ſunt ære campanarum, vt ciues & agricolæ plagiarios inſectarẽtur, & Principes inueſtigarent. Conradus cùm ad meridiem vſq; per auios ſaltus & ſyluas Albertũ duxiſſet: Princeps ſe eſurire conqueſtus eſt, fortè in illis locis ruborũ copia fuit: ex quibus fraga cum ipſi decerperet, interuenit caſu carbonarius; qui, quẽ adoleſcentem, & quò deducat, quærit: ille ſe famulum fugitiuum reducere ad herum ſuũ reſpondit. Carbonarius vi-

Fridericus II. Placidus El. Saxon. Kaufungi plagium.

 us vi-

Fridericus II Placidus El. Sax.

us vigorem adoleſcentis quamuis triſticiâ pleni, conſiderans; ductusq; miſericordiâ promittit hoſpitiū. Conradus progreſſurus, calcaribus implicitus in terram cadit, neq; expedire ſe, aut leuare vllo modo potuit. Adoleſcens carbonario in aurē dicit qui ſit: qui audito Principis ſui nomine in iacentē ſude irruit, quē interemiſſet, niſi Princeps iuſsiſſet parcere, & manū abſtinere. Vxor carbonarij tumultu audito, accurrit; & percuſſa (vt ſolent) ſecuri, notū ſignum dat ſociis vicinis: quorū concurſu adhuc in terrâ ſeſe volutans CONRADVS capitur, non procul ab Elterla oppido. Liberatus adoleſcentulus Princeps, primùm in carbonarij clauſalâ pane reficitur: tùm ab Abbate Grunhanio ſuſcipitur. Socij ſceleris quinq; qui dominū paulò antegreſsi erant, rerum ignari, à miniſtris Abbatis ſtatim capiuntur. Conradus cum ſuis eodē die Zuiccam deductus in vincula conijcitur. ALBERTVS dux matrimonio iungitur Aldenburgi. Parentes gratificaturi carbonario petere iubēt, quid velit absq; repulsâ: is rogat tantum lignorū ſibi dari, quantū ad ſe alendum ſingulis annis opus habeat. Laudata hominis ruſticani virtus atque ſimplicitas, & addita præterea villa eſt, quam in ſiluâ habitaret, & immunitas onerum publicorum. Venit mihi in mentem mulieris Venetæ pauperculæ, quæ cum ciuem ſeditioſum Teupolum iacto de feneſtrâ lapide proſtrauiſſet, petiit à Senatu eius calulæ, quam conduxerat, poſſeſsionē, & vexillum diui Marci, quod diebus ſacris aut feſtis è domus ſuæ feneſtrâ in rei memoriam efferret. Venit itidem nautæ Florentini: is Iohannem Medicen in Arnum prolapſum ſeruauerat: eundem factum Leonem decimū adit, & ſui beneficij illum admonet: Leo non inhumanus, mandat illum præmium petere quod placeret. Nauta omnia circumſpiciens, auratum lacunar, parietum varia ornamenta, purpuratorum circumſtantium ſplendorem, hæſitans ſubticet: iuſſus liberè & ſine metu loqui, Myoparonem, inquit, nouum peto, quo vtar ad me ſuſtentandum; quod ſi ſemel tantum frumenti, quantum ille capiat ad alendam familiam, adderes abundè mihi ſatisfactum exiſtimarem. Animus ſorte exiguâ & quietâ contentus, faſtum pontificium & regum diuitias & ſplendorem ſine dubio ſuperat. Molena & Schonuelſius è campanarum ſonitu ſocium ſuum deprehenſum colligunt; ſed conuentorum cum Conrado immemores, vt ſuam vitam fortunasque conſeruarent ad præfectum Zuiccanum, Vitum Schonburgium, ſtirpe generosâ ortum, ſcribunt, ſe ERNESTVM reducturos, ſi ſibi impetret ab Electore facti atrocis veniam; ſibiq; ſuos tenere fundos ſine periculo queant. Quod cum nomine Electoris

Conradi captiuitas: liberatio Alberti Principis.

Carbonarij ſimplicitas.

Erneſti reſtitutio.

Fridericus II. Placidus El. Saxon.

ctoris ſanctè illis recepiſſet præfectus: & ERNESTVM Principem & ſe ipſos in arce ipſius Hartenſteinâ præſentes ſiſtunt. ALBERTVS reſtitutus parentibus eſt die poſt raptum altero, ERNESTVS quarto, quem iuxta Eiſenburgum in antro ſilueſtri celauerant. Rapti autem ſunt M.CCCC.LIV. Non. Iul. alij minus 1454.
rectè, 8. Id. ſcribunt, neq; anni numerum tenent.

Supplicium de raptoribus.

Cocus proditor, cognomento Schualbus, membratim diſſecatur Zuiccæ: Iano Sueinicio, Conradi exploratori, & tribus alijs ſociis gulæ laqueis franguntur. Ipſe Conradus talium pœnarum ſpectator adhibitus, inde Fribergum mittitur. Cum ducendus ad ſupplicium eſſet, veniam ſui delicti petit; facinus commiſſum eſſe grande, ſed ignoſcendum, propterea quòd vitæ adoleſcentum, quos in ſuis manibus habuerit, pepercerit; & quod parricidio perpetrato locus, tempus fuerit facilius euadendi. Auditus autem ab iis non eſt, qui nomine Ducis aderant; qui, ſi pænam diſtuliſſent, fortaſsè potuiſſet liberari. Habebat enim in aula Saxonicâ Conradus ſummæ auctoritatis neceſſarios, Hildebrandum Einſidelium, vxoris ſuę fratrem, Maraſchallum: Nicolaum Schonbergium, affinem, Hugoldum Sleinicium ſororis ſuę filium. Feretro mortui pannus auro textus fuerat impoſitus conceſſu Caſparis Præſulis Miſnenſis de familiâ Schonbergiorum: eam ob cauſam Elector indignatus eſt: & Vilhelmus frater eius, eius cadauer è templo Petrino effodi iuſsit: quod deportatum in pagum Neukirchium eſt, quem hoc tempore Mergentalij poſsident. Conradi frater Ditericus, facinoris ſocius, verba quædam acerba iactitans, nidum videlicet Electori relictum, ereptos vultures, linguæ petulantis ſupplicium capite luit. Lacernæ & tunicæ Principum, quibus induti fuerant; beatæ Virgini ſuſpenſæ ſunt Ebersdorfij, dimidio à Chemnicio milliario, quæ in hunc vſque diem ibidem viſuntur. Mentionem faciunt huius raptus Æneas Syluius, Ioannes Nauclerus, Albertus Crancius, Gerardus Regiomontanus, Sebaſtianus Francò, Henricus Mutius: ſed diuerſa narrant penè ſinguli. Nos quod in noſtris Annalibus lectum eſt, & ex maiorum relatione cognitum, fideliter expoſuimus. Iſenbergum arx filiorum Conradi in Boemiâ occupatur à Georgio Podiebrado, Ladislai gubernatore: qui verebatur, ne per prætextū aliquem ab Electore occuparetur, cui vicina Bruxia adhuc oppignorata erat. Cum ab arce, quā armis Boemi inuaſerāt, domū redirent: inopinato incendio arſit oppidū Bruxia; quidam in id irruendum clamabant, turbatis ciuibus, eisque opem ferendam, ſed diſſuaſit Georgius: nam in arce præſidium Miſnenſium

Bruxiæ incendium.

 erat.

Fridericus II. Placidus El. Sax.

erat. Crematâ maximâ oppidi parte, opifices multi in alia loca ſe contulerant, in quibus victū quærerent fortunis abſumptis: quod cum ad oppidi perniciem & ſolitudinem ſpectaret: Boemi turpe id fore putantes, vacuum ac penè deſertum oppidum ſibi rurſus vendicant, vt ope communi ciues miſeros ſubleuarent. Miſnenſibus perſuadent, vt arce diſcedant: eamque committunt Baroni Haſio, qui tam diu teneat, donec cum Electore tranſigatur.

Ademptum eodem anno Leiſnicium eſt Georgio Comiti: qui ſedem cum tribus filiis tranſtulit Penicam: cauſa in annalib. ſiletur, ſed ex temporum motu colligitur, eum in bello ciuili Electori fuiſſe aduerſatum. Incidit in alterum annū expeditio, per

1455. Germaniam contra communem nominis Chriſtiani hoſtē Turcam: qui in Vngariam centum quinquaginta millibus barbarorum irruperat, ad eum repellendum Capiſtranus Principes vndique adhortabatur. E ditione Electoris paſsim multi proficiſcebantur in eam militiam: quæ duce Ioanne Hunniade, Regis Mathiæ patre, feliciter eſt finita. Rebus domi trāquillis Elector cum fratre leges emendat, & rem nummariā reſtituit: cumq; moneta exterorum viliore reiectâ, nouam ipſi cuderent cæteris probiorem: ea non diu durauit, tandem cum Heſſo & Brunſuicenſe conſenſum eſt, vt eodem precio ac probitate nummos argenteos ipſi quoque cuderent. Tum diſputationes ortæ, ſunt aliquoties repetitæ & agitatæ noſtris temporibus, vtrum ſit conducibilius Reip. & Principibus, vilem habere & mixtam monetam, an precioſam atque puram. Dici in vtramque partem multa poſſunt, & ratione quidem: ſed Illuſtriſsimi Saxoniæ Duces ad hoc vſque tempus prætulerunt magnâ ſua laude, nec exiguo populorum ſuorum fructu precioſiorem: ſic, vti cæteris nationibus leges meliores ac diſciplinam cultiorem, ita etiam nummos probatiores habeant.

Expeditio in Turcam, duce Ioanne Huniade.

Rei nummariæ emendatio.

Controuerſia de quibusdam arcibus & vrbibus à Georgio Rege renouatur.

Rege LADISLAO caſu mirabili & repentino præter opinionem extincto è nobilitate eligitur GEORGIVS Podiebradius Rex in Boemiâ: Matthias Hunniades in Vngariâ. Georgius actionem contra Electorem renouat de reſtituendis vrbibus atque arcibus ad regnum Boemiæ pertinentibus. Interea Elector Noribergam vocatur ad componendam litem inter Bauarū & Brandeburgicum: ſed cum neutra pars cederet, aut vtilia audiret, nihil in præſenti actum eſt; & bello demum finis controuerſiæ impoſitus. Electoris natu maiorem filiam ducebat ALBERTVS Brandeburgicus, à Siluio dictus Achilles Germanicus: nuptiæ celebra-

1458. tæ Id. Nouemb. M. CCCC. LVIII.

Is ſtati

Is ſtatim poſt finitas nuptias à ſocero ad conuentum Egram mittitur, vt cauſa inter Boemos & Miſnenſes, quæ Rege priori viuente determinari Pragæ & Vratislauiæ non potuerat, maiore diligentiâ tractaretur. Nihil pro ſuâ autoritate omittit Brandeburgicus, quò illam controuerſiam dirimat; & nouas amicitias inter Regem nouum, & Duces Saxoniæ conciliet. Vocatus deinceps eòdem eſt Elector ad præſtandam obediētiam, cum ſolenni pompi ſacramenti: cui Rex omnia humanitatis officia exhibet. Cauſa etiam de finibus vtrinq; pertractata & diiudicata eſt: Rex iuri ſuo, quod haberi in Miſniâ viſus fuerat, pro ſe poſteriſque ſuis in perpetuum renunciat; præſentibus Electoribus aliis, Ludouico Palatino & Alberto Brandeburgico, & Principibus multis. Arcium autē & oppidorum nomina corā regni ordinibus conſignabantur literis; quæ noui fœderis causâ tum temporis conſcriptæ conſignatæq; ſunt. Elector contrà reſtituit oppidū & arcē Bruxiam, & aliā arcem Riſenberg, cis ſiluam ſitam: nam quæ trans ſiluam erant, manſerūt Ducibus Saxoniæ tranquillè poſſidēda. Ceſſerat antea oppido Cometauio Anargus & Henricus fratres, Vualdenburgi & VVolckenſtenij domini: quorum ditio propter ipſorum æs alienum divendita, & familia ipſa paulò pòſt, ipſis ſine heredibus defunctis, eſt extincta. Similiter Dux Vilhelmus ius ſuū dimittit, quod dotis nomine in Boemia Luſatiaq; habebat. Poſſeſsio arcium & oppidorū quatuor & ſexaginta, de quibus controverſia fuerat, minori Electoris filio traditur Alberto, cum inſignibus & titulo Marchionis Miſnenſis. Deſpōdetur deinceps eidē filia Regis Zedena: filio autē Regis Henrico nubit filia Vilhelmi Anna. In ſequente anno III. Id. Nouem. Vilhelmus Regio iuueni filiā cum tribus equitū millibus Egrā deducit: in eius comitatu erant Fridericus Antiſtes Magdeburgicus & Marchio Albertus: & Eodem acceſsit Rex Boemus cum filiâ, deducens eam Alberto Electoris filio. Pompa illorū dierū frequens & celebris admodum fuit, apparatu ſplendidiſsimo & ludis equeſtribus varijs. Vincere Saxones Boemi omni ſtudio contendebant, & armis quiſq; conſpicuus atq; invictus eſſe satagebat. Palma tamen ALBERTO Miſnenſi omnium ſententijs data, cuius indoles & virtus admirationi fuit: nondum enim annum ſextum decimum egreſſus erat. Nuptiis peractis inſigni magnificentiâ ſuam quiſque ſponſam domum deducit, quæ nubiles nondum erant: nam Regis annum nonum, Vilhelmi ſextum agebat: propter linguæ autem commercium malebant apud ſocrus, quàm in matrum gynæceis educari atq; inſtitui. Alberto verò curæ inprimis erat, ne Huſsitarum religione imbueretur: quæ quòd pontificiæ aduerſa erat, in prauis atq; damnatis habebatur. Iam

Fridericus II. Placidus El. Saxon.

Affinitas Ducum Saxoniæ cum Rege Bohemiæ.

1459.

Fridericus II. Placidus El. Sax. Iam ab vno atque altero anno in vaſtis & ſilurſteib. montibus metalla plumbi nigri feraciſsima Geuſinbergi florere cœperant, in finitimis Graupæ montanis. Immunitates autem cum daret Elector iis, qui metalla foderent; breui oppidum Aldenbergum condi cœptum: vndique confluentibus exteris ſpe diuitiarum allectis. Ibidem excogitatæ inuentæq; machinæ ad aquas extrahendas ex profundiſsimis puteis: quibus maiores & operoſiores ante id tempus non creduntur fuiſſe. Damna in bellis illata, DEVS hoc munere quaſi compenſare voluit. *Fodinæ Aldenbergenſes.*

Fridericus Elector moritur. Elector autem redactâ in patriam pace, rebusque domi & foris compoſitis, mortalem cum immortali vitâ permutat VI. 1464. Idus Septemb. M. CCCC. LXIV. obiit Lipſiæ: conditur Miſenæ in ſacello, quod ipſe ad Baſilicam antiquam extruxerat. Extat adhuc tumba ænea, in quâ tamen numerus anni deprauatus eſt: nam dies obitus eius patri inſcriptus legitur, qui Aldenbergi (vt dictum) ſepultus eſt. Tumba autem cum ab Erneſto demum filio extructa fuiſſe videatur: error culpa artificum inſciorum videtur commiſſus. *Error tumbæ.*

HENRICVS.

1435. HENRICVS, II. Electoris Friderici primogenitus filius obiit XI. Cal. Auguſti M. CCCC. XXXV.

FRIDERICVS.

1451. FRIDERICVS, ſecundi Electoris Friderici alter filius, obiit M. CCCC. LI. in fine menſis Decembris, circa annum ætatis duodecimum.

ALEXANDER.

1446. ALEXANDER, II. Electoris Friderici tertius filius, obiit M. CCCC. XLVI, Hi omnes Miſenæ ad patrium monumentū conduntur; quorum nomina à pleriſq; omiſſa, ex annalibus Miſnenſibus & ex tabellâ olim ad ſepulcra appenſa deſcripſi, & eodem modo in annalibus inueni.

ERNESTVS ELECTOR.

1441. ERNESTVS, II. Electoris Friderici filius quartus, naſcitur Miſenæ 8. Cal. Apr. anni M. CCCC. XLI. nonâ horâ pomeridianâ. Vxor eius ELISABETHA, Alberti III. Bauariæ Ducis filia: Filij, FRIDERICVS III. Elector, ALBERTVS Antiſtes Moguntinus, ERNESTVS Magdeburgicus, VOLFGANGVS primâ ætate mortuus, IOHANNES Elector. Filiæ, CHRISTINA nupta Ioanni Regi Danorum, MARGARITHA Duci Brunſuicenſi Henrico, Othonis filio. *Erneſti matrimonium & liberi.*

Fuit Erneſtus ſapientiâ, virtute, integritate Princeps maximus liberu

liberis, fortunis, opibus, gratiâ, florentiſsimus. Poſt bella grauiſsima & varios fluctus Reip. eius moderamine iuſto & quieto ciues recollegerunt vires amiſſas, & reſtituta patriæ diſciplina eſt. Diuinæ prouidentiæ munus, dari poſt bellatores pacis & concordię ſtudioſum Principem, fouentem iuſtitiam & tranquillitatem, omnibus mortalibus bona ſalutaria. *Erneſtus El. Sax.* *Erneſti administratio Reip.*

Altero poſt obitum patris anno, ad FRIDERICVM Imp. auunculum ſuum ERNESTVS & ALBERTVS proficiſcuntur: vt maiorum inſignibus de more ornarentur, & fidem pariter darent Imperatori debitam. Inuitati à Norinbergenſibus & Ratisbonenſibus eas vrbes perluſtrant: & per Danubij ripam mille equis Viennam deſcendunt: inde Neuſtadij Imperatorem ſalutant & conueniunt. Habiti perbenignè ab Imperatore, datis acceptisque dextris, titulum & dignitatem Electoris Erneſtus, ambo ducatus Saxoniæ, & reliquarum prouinciarum inſignia accipiunt. Inde ab ſalutandum quoque Regem affinem, per Morauiam atque Boemiam ſeſe Elector domum recipit. *Erneſti & Alberti iter ad Imp.*

ALBERTVS Princeps Brandeburgicus bellum gerebat in Sileſiâ, propter ducatum Croſſanum, quem ſibi (neſcio) quo iure vendicabat, contra Ducem Saganum Ioannem: Brandeburgicus autem ab Erneſto auxilia petiit & impetrauit. Dux Saganus eò tandem redactus inopiæ eſt, vt ſuam ditionem venderet, vt mox pluribus dicetur. *Alberti Brandeburgici bellum cum Ioanne Saganenſi.*

Primam autem ipſe ERNESTVS expeditionem ſuſcepit contra Plauenſes: nam ab eo populus nimium preſſus defecit, ſeque ad Saxoniæ Duces contulit. Accuſabatur Plauenſis profuſionis & iniuſticiæ, quòd in adminiſtratione negligens, atque violentus exhauriret ciues ſine causâ, ditaret miniſtros, ipſe perpetuo egens. Multò autem magis accuſabatur vxor eius Bunana Eliſtroburgica; quòd ea fundos fructuoſos & ſibi oportunos tàm ciuibus quàm nobilibus per vim eriperet, & loca culta redigeret in pecuarias: dicens maiorem vtilitatem percipi è ſtabulis ouium & iumentorum, quàm ex hominum villis atque tuguriis. Plauenſis autem ſæpius interpellatus & admonitus, nec amicorum conſilia nec ſubditorum querelas admiſit, iurgio & importunitate (vt ferunt) vxoris. Elector tàm à nobilitate quàm à plebe rogatus IV. Idus Februarij M. CCCC. LXVI. in Vodlandiam 1466. mouet, agrum Plauenſem prædabundus ingreditur. Paucíſsimi erant, qui cum ſuo domino facerent; nec iis fidere tamen ipſe audebat: ij autem, qui ab ipſo locupletati auctique erant, timentes ſibi, dominum aut deſerunt, aut cum eo fugam capeſſunt. *Erneſti expeditio contra Plauenſes.*

Igitur

Ernestus El. Sax. Igitur ciuibus non repugnantibus oppidum præcipuum Plauam Elector occupat: tum arcem oppidi capit, & illam omnium antiquiſsimam Vodbergam, quam nonnulli à Druſo prætore Romano perhibent extructam: vnde etiam Vodlandiam quaſi terram prætorum, ſeu, vt ſcriptores recentiores, aduocatorum dictā volunt. Veterem ibi Nariſcorum ſedem fuiſſe veriſimile eſt: ſed quid in illis locis egerint Romani, verè affirmari non poteſt. Olſnicienſes & Adorfij ſponte in caſtra veniunt, ſeſeque dedunt. Aſperitate hiemis multi de Electoris exercitu perierunt. Plauenſis amiſſâ ditione confert ſe in Boemiam: cui certam pecuniam Elector numerat, de quâ Deuſingam oppidum & Engilburgum emit.

Factio Stelmeiſiorum. Eodem anno Stelmeiſiorum factio valdè affligebat prouinciam Brandeburgici: cumque (vt fit inter malos) adeo augeretur, vt & oppidis & arcibus eſſet metuenda: Elector ad eam opprimendam ei equites Milnenſes mittit: qui manifeſtè tenebantur, eis auferebantur fortunæ, ipſi includebantur carceribus, ſuſpectiores ſe purgabant iureiurando.

Diræ Pontificiæ in Regem Georgium. Res Boemicæ tum temporis turbulentæ adhuc erant; & propter cauſam nouæ religionis tota fuerat perturbata Germania. Cum potentiæ Regis GEORGII, inter ſuos populares gratioſiſsimi, inuideretur; & qui regnum ambirent, Pontificis Pauli II. gratiam aucuparentur: factum eſt, vt ipſi Georgio ſacris; iis, qui eum Regem venerarentur, aquâ & igne interdiceretur; tanquam hoſtibus Eccleſiæ Romanæ inteſtabilibus. Quicquid alij conſequerentur meriti bellando contra Turcas; item Romanâ, Compoſtellanâ, Hieroſolymitanâ peregrinationibus; item eleemoſynis, inediâ, orationibus, extruendis templis & clauſtris; id omne conſequi, qui arma ferrent contra Boemum, & eius prauæ ſectæ ſocios. Legatum cum ſummâ poteſtate mittit in Germaniam Pontifex, qui eas diras denunciet: alium in Sileſiam, qui populum iureiurando abſoluat: Vngaro & Polono auxilia promittat, qui Boemiam occuparent: Sternbergios & Haſios Boemiæ primates literis & præmiis animet, vt contra Regem factiones alerent. Imperatorem denique adducit, vt Noribergam ad Comitia Principes vocaret. *Comitia Noribergenſia.* In iis Comitiis mandatur Ordinibus Imperij, vt arma alacriter ſumant, ſuis ipſi copiis præſint, tranſitum in Boemiam ituris patefaciant & permittant, ſacram militiam omnibus opibus & beneficiis adiuuent. Appellatur inprimis Elector Saxoniæ, vt virtutum patris atque aui ſui meminiſſe, & auſpicium bello propter vicinitatem facere velit. Is ne

inſolenter

inſolenter agere aut præfractè videretur, ſpacium ad conſulendum poſtulat: tandem de VILHELMI patrui, & ALBERTI fratris ſententiâ in hunc modum reſpondet: Maiorum ſuorum pietatem atque fortitudinem nulli mortalium obſcuram, qui initio cum aliis, poſteà ſoli obſtiterat viciniſ turbulentis & crudelibus: tot inflammatas vrbes, tot arces euerſas, tot exciſa oppida, eſſe monumenta & indicia oculata: quæ ipſorum voluntas fuerit tuendæ religionis: geſtum eſſe bellum vltra annos quadraginta, aliquot commiſſa prælia infauſta: in oppidorum externorum præſidiis occiſum militem: proditam nobilitatem: irruptionem ter factam in Miſniam: intra penates & templa plebem aut vinctam aut iugulatam: exhauſtas omnibus rebus neceſſariis ſuas prouincias: exceptis iis, quos ipſi aut ſtipendiis euocauerint, aut aluerint ciuium bonis: fuiſſe auxilio neminem. Hæc non egere probationibus, quia ſint in hominum memoriâ. Tot iniuriis, damnis, calamitatibus adactum patrem ſuum, vt pacem faceret cum Boemis & affinitatem iniret cum Rege GEORGIO: idq; ſe feciſſe non inſcientibus neque repugnantibus Pontifice & Imperatore. Nunc ſibi eſſe difficillimum arma contra potentiores ſumere: impium, fœdus cum cognato initum violare, & cæteris præbere anſam belli contra amicum: ſuum verò fratriſque animum vt obedientem, operamque paratam Imperator cernat, ſe hac conditione pugnaturum, ſi Imperator ipſe expeditionem in Boemiam faciat, aut ſuo nomine belli ducem è Principibus Germaniæ decernat, ſique Electores & Principes cæteri vnà militent. id ſi fiat, aui patriſque exemplo ſe non defuturos cauſæ publicæ, & ante laturos religionis nomen fœderi & affinitati. Nam pro aris, pro Imperio, non ſolùm fortunas, ſed vitam in diſcrimen ponere, ſibi videri pulcherrimum. Prudentia Electoris commendata plurimum fuit: & quia non iniqua dixit, compelli vltra non potuit. Diſputata variis rationibus cauſa cum eſſet, conuentus ſoluitur.

Ernestus El. Sax.

Ernesti responſio.

Principes autem quantum quiſque poterat, bellum contra Boemos, quod paucis feliciter euenerat, detrectabant. Pontifex [illegible] ratus, ſuũ inſtitutum gnauiter perſequitur: per Imperij oppida, nouum legatum dimittit, qui militaturis culpæ & pœnarum veniam nunciet, eoſq; à commiſsis committendiſque peccatis abſoluat, ſoboli in quartam vſque progeniem bona [illegible] polliceatur. Regis nomen GEORGIO, ius ſucceſsionis filiis abrogatum: factoſque omnes eorum aſſeclas, anathemata:

Pontifex Principes ad bellum Bohemicum ſuſcipiendum exhortatur.

Vu in eos

Ernestus El. Sax.

in eos licere omnibus, quidquid poſſent aut vellent: talem hominem qui tollat, illum facere Deo: bona qui eripiat, tantum mereri, quantum largiendo pauperibus mereatur. Militum volonũ ingens multitudo vel religione vel ſpe prædæ, Nörinbergâ, Erfurdiâ, Magdeburgo, Vratislauiâ coiuerat, & in Boemiæ finibus non ſine maleficio graſſabatur: ſed quia duce illuſtri carebant, nec tormenta habebant bellica, prædam non retinent, & paſsim in itineribus & ſiluis opprimuntur: nec euaſiſſet ex iis quisquam, niſi Fridericus Schonburgius Miſnenſis, ſtirpe antiquâ ortus, aliquot ſigna collecta reduxiſſet in patriam. Imperator cùm ſuorum negociorum cauſâ in Italiam iret, nec vllus Germaniæ Principum in id bellum incumberet: Georgio non valde incommodatum fuit: qui vbicunque poterat, ſuppetias oppidis ferebat, hoſtes repellebat, nutantes confirmabat.

Contentio Vngariæ & Poloniæ Regum de regno Bohemiæ.

De regno Boemiæ inſtinctu Romani pontificis duo fortiſsimi Reges contendunt, MATTHIAS Vngariæ, & CASIMIRVS Poloniæ. Imminebant tum Chriſtianis arma Turcica: ſed Pontifex ſuæ timens potentiæ, acerbiùs oderat Boemos, quam Turcas: & inteſtinum hoſtem magis formidabat, quam remotum. Regnum igitur Boemiæ offerens MATTHIÆ eius conatus præclaros, imo inchoatum victoriæ curſum retardauit & impediuit in Vngariâ. Polono magis tum fauebant Boemi, & eneaddictior eidem Imperator. In his motibus Vratislauienſes magnum aliquid facere aggreſsi (Sileſia enim & Luſatia propemodum omnis à Georgio defecerat) militem conſcribunt, vrbem ſuam valido præſidio muniunt. Id intelligentes volones, qui ſupererant omnes accurrunt: è quibus nobiliores etiam ſtipendiis inuitabantur. Vratislauienſes igitur equitibus octingentis & ex hominum millibus vicina caſtella & oppidula, quæ in fide Georgii adhuc erant, capiunt: cum militem ſuum arci Franchenſteinum imponentes, in agros finitimos excurrunt. GEORGIVS Rex ope aliorum Germanorum deſtitutus erat, exceptis Saxone & Magdeburgico: quos cùm de periculo ſuo, & de Vratislauienſiũ iniuriâ feciſſet certiores, equitatum ei continuò mittunt: pedites Boemi Franchẽſteinum obſident; Equites Germani in ſocios Vratislauienſiũ excurſionem faciunt. Tale nihil metuerant qui arcem tenebant: tum inter ipſos & volonum colluuiem nullus erat conſenſus. Dum quid faciendum ſit, dubitant, & inter ſe ſententiis digladiantur: Saxones improuisò in oppidum arci ſubiectum irrumpunt. Equites Vratislauienſium portâ aliâ effugientes, magnâ ex parte euadunt: milites eâdem trepidatione arcem deſerunt: volonum circa quatuor millia à Boemis obtruncantur,

cap

capti aliquot è nobilioribus mulctantur pecuniâ. Clade iſtâ accepta, non ſolùm Sileſij, ſed & alij hoſtes Georgij quieſcunt, & occaſionem meliorem expectant. *Ernestus El. Saxon.*

Pontifex omnem mouere lapidem non deſiſtit, quò regno atq; ſolio ipſum deturbaret, Vngaro perſuadet, vt impreſsionem in Morauiam faciat: Polono vt ſibi vſurpet Sileſiam.

ERNESTVS & ALBERTVS Saxones, circa id tempus comparant arcem Doleſteinam & ducatum Saganum.

Anno M. CCCC. LXXII. initio Ianuarij apparet cometes ingens, qui vno menſe & dimidio viſus fuit. 1472.

Eodem anno cœpit florere Schnebergum metallum, quo vberius in Germaniâ in hunc diem non fuit. primæ autem fodinæ fuerunt Diui Pauli, & diui Georgij: venarum argenti feracium fructus ampliſsimus, itá vt non numeraretur cultoribus moneta percuſſa, ſed vt maſſæ argenteæ appenderentur infectæ. Argentum tam multum ſolidumq; fuit, vt Magiſter metallicorum in eo menſam & ſellas excinderet, & Ducem cum ſuis aulicis ad accumbendum ibidem inuitaret. Frequentia hominum ad ea loca commeantium effecit, vt Snebergum coleretur: & nouum oppidulum (hoc enim appellatur nomine) in ſubiectâ valle ad alterum oppidum montanum conderetur. *Schnebergenses fodinæ.*

Inſequente anno menſe Octobri arcem Riſenbergiam in Boemia Elector obſidet, expugnatam inflammat: eam primum tenuit familia inde dicta, quę cœnobium Oſsigam condidit. Cepit etiam arcem & oppidum Duxam: ad quam tormentis & machinis non pauci ex Miſnenſibus interierant. In earum arciũ præſidiis multi Boemi capti, & in Miſniam abducti ſunt, qui libertatem pecuniâ redemerant. 1473. *Riſenbergia expugnata. Duxa capta.*

Cum VILHELMO patruo fratres Principes paulò pòſt Lipſiæ conueniunt, & de variis rebus ad Remp. pertinentibus conſultant: nam mala, quæ ex diſcordiâ & diſtractione oriri tàm Principibus quàm populo ſoleant, VILHELMVS expertus erat: & ſuos agnatos quàm coniunctiſsimè viuere cupiebat. Itaq; coram omnibus ordinibus eos hortatur, operam dent, ne aliqua animorum diſiunctio leuibus de rebus oriatur: ſin orta fuerit, quàm primùm cauſa cognoſcatur & diiudicetur: obſecrat, vt iuſtitiam ament & virtutem, & ſibi errorē demonſtrari animo iniquo aut iracundo ne ferant: vtque alter (ita vti fratres decet) alteri facilitate concedat, beneuolentiâ ignoſcat. *Principum Saxoniæ conuentus Lipſiæ. Concio Vilhelmi Ducis.*

Inuehitur deinde grauiter in miniſtros, qui non Principes ament ideò quia amandi ſint, ſed vt ſuam potentiam augeant,

Erneſtus El. Sax.

aut ſibi opes magnas adiungant: obſcuris deinde ſermonibus aliquorum qui aderant, cupiditates & fidem lubricam perſtringit: auctores bellorum ciuilium, quæ afflixerint ſe atque maiores ſuos, acerbis verbis deteſtatur. Conuerſo deinde ad ordines præſentes vultu atq; ſermone, vniuerſis commendat patriam: qui ſaluâ, cunctis bene ſit: commendat Principes, quorum dignitatem tueri, eſt defendere propriam. Nullum maius bonum eſſe ciuibus, quàm pacem: nullum præſidium tutius, quàm fortem principem. Hâc concione habitâ, incredibilis omnium oratio fuit, ducem olim bellicoſiſsimum tam commode atque ſeuere de pace loqui: eò autem magis animos penetrabat oratio, quia norant belli incommoda expertum dicere. Multæ tum controuerſiæ diuturni temporis ipſius auctoritate compoſitæ ſunt: & conuentus futuræ pacis magnam omnibus ſpem atque lætitiam intulit. Ferunt in deſcenſu è curiâ dixiſſe ipſum ALBERTO, cuius ingenium acre videbat: tu aliquando me vera dixiſſe prohibetoris: ſuperos autem precor, vt tu ditior ex bellis, quàm ego, euadas.

Intra annos duodecim, facto initio ab anno ſeptuageſimo, partim improbitate, partim negligentiâ hominum hæ vrbes & oppida igne cremantur, Elboga, Friburgum, Odera, Erfordia, Oſterfelda, Zigenrucca, Numburgum, Merſburgum, Schmideberga, Dummitium.

Bellum inter Mathiam & Caſimirum Reges de regno Bohemiæ.

Iam Reges potentiſsimi Vngarus & Polonus de Boemia contendentes copias ingentes duxerunt in Sileſiam: MATTHIAS ad mœnia vſque Vratiſlauiæ cum cæde atque incendio progreſſus, ad ipſas portas iuxta fanum diui Vincentij caſtra locauerat: CASIMIRVS quatuor inde milliaribus agrum Opalienſem vaſtabat. Elector magnum Germaniæ periculum eſſe præ foribus, nec Reges exteros fore in victoriâ temperantes, facile prouidebat. Ideò patriæ cauſam ſuſcipiens, conſilium communicat cum ALBERTO Electore Brandeburgico: qui cum paratus eſſet ſalutem communem vnà tueri, ſuam illi operam opemque pollicetur. ERNESTVS igitur nihil moratus mille & quingentis equitibus, quos è ſuis prouinciis conſcripſerat, Vratiſlauiam contendit: domi mandata relinquit, ſi res poſtulet, vt plures ſequantur. Quantas copias duxerat Brandeburgicus, non legi: neque idem legi, quod Mameranus ſcribit, Matthiam duce Erneſto bellum ſponte denunciaſſe: nam tot bellis diſtricto ſtultum fuiſſet, potentiſsimum Germaniæ Principem laceſſere.

Erneſti Saxon. & Alberti Brandeburgici legatio ad Reges.

Cum ſuum equitatum coniunxiſſent Saxo & Brandeburgicus, legationem ad ambos Reges decernunt: primùm monent

vt ſine

ſi ſine detrimento populorum regnum quærant, nec eos pergant exhaurire & perdere, quos ſperent ſeſe habituros ſubditos: tum ad arma deponenda hortantur, & ab aditu Germaniæ deterrent: ad extremum ſe adiutores profitentur fore ei us contra alterum, qui ſua conſilia reſpuat, & modum non ſtatuat cupiditati. MATTHIAS primùm legatos non valdè curare: deinde minitare Principibus ſuo conatui ſine causâ obſtantibus: nam vt perpetuò alienum in Germanos animum habuit: ita coram legatis ſimulare odium non potuit. Præfecturam apud eum militarem gerebat Georgius Stenius è Marchiâ, Germanus: cuius fidem atque virtutem perſpexerat, & quem Budiſsinenſibus præfecerat: is animũ Regis eò perpulit, vt legatis maiorem exhiberet beneuolentiam: non tamen ab iniuriâ, dum negotium vtrinq; tractaretur, MATTHIAS abſtinuit: nam aduerſus Polonum dare aliquod ſuæ aſtutiæ atque fortitudinis documentum cupiebat. CASIMIRVS multò erat æquior, & auditis clementer legatis, à graſſatione, dũ de pace ageretur, ſuos prohibuit. Parum autem abfuit, quin cum legatis oppreſſus eſſet in caſtris, ad quæ cum magnâ celeritate & noctu MATTHIAS acceſſerat, & non paucos è Polonis & Tartaris obtruncârat. Germani autem Principes Vngari pertinaciâ minimè deterriti, nec eius ſucceſſu timidiores, ſeriò agunt pacis negotium, voluntq; è Germaniâ exercitus educi: idq; nunquam non aſſentiente illis Polono. Quamobrem cum MATTHIAS conſideraret, quibus viris armisque inſtructi Germani veniſſent: ſimulque vereretur, ne in aduerſarij Regis partes inclinarent, datam ſuæ virtutis ſignificatione, quòd Polonum Ducibus inſpectantibus opprimere potuiſſet; illâ gloriâ contentus, conſilia de de pace tandem admittit. Ambo igitur Reges partim bellis domeſticis reuocati, partim metu Principum ſubacti, exercitus domum reducunt: quatuor ſinguli legatos ad tractandum negotiũ relinquunt. Vngari nomine manebat Rechenbergius eques Miſnenſis: Poloni verò, Hauguicius Luſatius, qui in regum exterorũ caſtris meruerant: Brandeburgicorum nomina expreſſa non inueni: ſed Saxonis nomine conſultando affuerunt, Vilhelmus Comes Hennebergius, Hugoldus Sleinicius, Ditericus Schonbergus, Ioannes Scheiba Lipſienſis Iureconſultus. Prudentiâ igitur ERNESTI conſtantiſsimâ, & eximio labore effectum eſt, vt à Germaniæ ceruicibus, duo illorum temporum Reges formidabiles, & gentium exterarum arma crudelia auerterentur. Igitur quod vaſtationes prouinciarum, vrbium excidia, ſpoliationes agrorum, expilationes plebis, raptus matronarum & virginum,

Erneſtus El. Saxon.

Matthiæ faſtus, & hoſtilis animus.

Caſimiri æquitas.

Reges exercitus abducunt.

Erneſtus El. Sax.

cædes virorum fortium, vincula hominum liberorum, prophanationes ſacrorum, legum atque diſciplinæ euerſio, ſeruitus denique miſera & turpis non ſint conſecuta; ſed ab iis incommodis omnibus liberata Germania: id poſt Deum, ERNESTI optimi atque ſapientiſsimi Principis beneficium fuit.

Erneſti filij poſtulantur in Antiſtites.

Apud ſuos autem ſummâ tranquillitate, & præclarâ laude iuſtitiæ tenebat imperium: cuius filij domi foriſque honeſte & liberaliter educati, magnæq; virtutis inſigni indole adoleſcentes ante annos poſtulantur, alter in Moguntinum, alter in Magdeburgicum Antiſtitem: illius gubernatio quieta & non diuturna, huius laborioſior & difficilior fuit. Ciues enim aliquot potentes & nummati ſuorum Antiſtitum contemptu, leges negligebant, diſciplinam laxabant, & cum ferocitate & laſciuiâ tumultuabantur.

Erneſti bellum Quedlinburgicum.

Primi in Herciniâ fuerunt Quedilnburgij: ij ſororem Electoris, ſummi ſacerdotij honore præditam, nullâ in re audiebant: ea de iniuriis conqueſta fratri, orat, vt vetera Eccleſiæ iura, & Imperatorum ſanctiones, & ſuam dignitatem tueatur: reprimatq; ciuium factioſorum ſuperbiam. Deferebantur per idem tempus aliæ querelæ ab Antiſtite Magdeburgico, de ſuorum ſubditorum inſolentiâ non ferendâ. Elector ſorori primum opem fert, ſi fortè exemplo vicinorum mouere Saxones poſſet, vt proniore voluntate & modeſtiâ dominis legitimis parêrent. In agrum igitur Hercinium profectus, oppidum Armeslebam, arcem Falcoſteinam, cœnobium Conradibruccam, ſororis nomine occupat. ALBERTVS frater, cum delecto equitatu celeriter progrediens, antequam capta loca iſta ſcirent, mœnibus Quedilnburgi appropinquat: noſtri aditum quærentes ad irrumpendum tormentis diſploſis arcentur. Interea ſubſecuti pedites alij portis ſubeunt, & eas ſecuribus perfringunt; alij cuniculos ad mœnia agunt, donec ſcalæ fabricarentur; telorum & lapidum iactu, plurimi oppreſſi & vulnerati ſunt. Verùm cum maiorem aduentare exercitum ciues cognoſcerent, terrore timidi, & maleferiati ita percelluntur, vt ex arce fugerent, & oppidum relinquerent indefenſum: in ea fugâ pauci ex Herciniis interfecti, pars eorum maxima comprehenditur. Antequam Elector cum milite reliquo ſequeretur, oppidum diripitur. Ipſe in oppidum vacuum ingreſſus: cauſam tumultus è ſorore ſciſcitatur, & arce occupatâ, ſenatum conuocat, & temeritatem reprehendit: in quo religione iuriſiurandi ſeditionis auctores inquiruntur, qui indicio patefacti, pœnas capite luunt: alij bonis priuati cedere patriâ iubentur: nobilibus ſuſpe-

ctis

diſdies dicitur, quo ad obiecta reſpondeant, aut in hoſtium nu- mero habeantur. CAROLVS Magnus è Germanis primus Imperator Romanus, in liberis Saxoniæ ciuitatibus ſtatuam Rolandi in conſpicuo vrbis loco ponendam ſub dio conceſſerat, quemadmodum olim ſtatua Marſyæ, & in Græciæ ciuitatibus, & in foro apud Romanos collocata fuit: eiuſmodi in foro Quedlinburgio tùm temporis erat; eam in ademptæ libertatis dedecus, quã vti proceruum vulgus neſciuerat, æneo tormento deijci atq; comminui & locum complanari iubet. Molendina ciuibus erepta, ſacerdoti aſsignat: & pecuniam annuam numerandam præſcribit, & vrbi dat præfectum, & leges condit, ſecundum quas viuant. In eâdem vrbe ſepulcra ſunt Henrici I. Imperatoris cognomento Aucupis, & Mechtildis vxoris eius, & filiæ matri cognominis, ſacerdotis maximæ. Ipſius Imperatoris adhuc viſitur ſine vllâ magnificentiâ. Halberſtadij illis ſocietate iuncti fuerant, & auxilia tulerant, & eiectos factioſos receperant: in eos exercitum ducturus Elector, per Præſulem Gebhardum placatur: quem etſi minimè obſeruarent ſubditi ſui, tamen illius causâ aut incommodi alicuius aut interitus eſſe noluit: mitiora autem agitabat conſilia, vt potiùs bonitate & patientiâ frangeret, quàm vi manifeſtâ magis alienaret. Talis viri leniſsima indulgentia apud nobilitatem effrenem & vulgus imperitum nihil effecit, donec illi administrator eſt adiunctus Antiſtes Magdeburgicus filius Electoris: cuius potentiam veriti, ſimulatione obſeruantiæ quieuerunt.

Erneſtus El. Saxon.

Halis Saxoniæ lauta admodum vrbs eſt, & propter fontes ſalſos Cornelij Taciti celebrata temporibus: nam de iis fontibus Catti & Hermunduri inter ſe præliati ſunt. Ea vrbs initio ad diœceſin Mersburgicam pertinuit; poſtea Antiſtiti Magdeburgico fuit ſubiecta. In ea vrbe multum inter ſe diſſentiebant, & qui è ſalinis magnos fructus caperent, homines diuites, & reliqui opifices plebeij, qui ſuarum manuum laboribus viuerent. Illis acceſſus patebant ad munia publica, & dignitates ciuiles: quas ita tenebant, vt cum ſuis clientibus poſsidere regnũ viderentur: reliqua verò multitudo deſpectior, ſeruilem in modum tractabatur: tacebant leges, diſciplina, iudicia: verùm vt impunis eſſet licentia atq; libido, largitionibus ſibi fautores & patronos comparauerát in aulâ Ioannis Antiſtitis. Is cum annis & valetudine eſſet infirmior, ſuis cõmiſerat adminiſtrationẽ, & ſibi iam aſciuerat collegã ERNESTVM Electoris filiũ, qui & adoleſcés erat, & ſuprema poteſtate nondum potiebatur: igitur ciues illi opulentiores abutentes ætate ſuorum dominorum, luxui & voluptatibus dediti,

Hala.

Seditio Halæ.

Ernestus El.Sax.

nihil quicquam curabant publica: in conuiuiis, nuptiis, Chariſtie-
is & aliis congreſsibus honeſtis ſumptus immodicos faciebant:
qui eam exæquare magnificentiam non poterat, pro tenui & vi-
li reputabatur. Siquid neceſsitatis causâ in Rempub. aut honoris
aut beneuolentiæ gratiâ in ciues pauperiores conferendum eſſet,
ibi reſtricti & tenaces eſſe, & plebem queritantem cum contu-
meliâ dimittere. Erant tribus in vrbe ſex, in quas omnis plebs di-
uiſa erat; piſtoria, laniaria, lintearia, coriaria, inſtitoria, fabrilis:
quarum magiſtri tot iniuriis & apertâ oppreſsione moti, cum e-
iam ſuas artes & opificiæ valdè minui cernerent, ſeſe aliquando
Senatui & potentioribus oppoſuerunt. Nullo iure bonoque im-
petrato, libertatem armis quærere, & vrbe totâ tumultuari cœ-
perunt. Interiecto tempore vita functus erat Antiſtes ſenior: &
ERNESTVS de totâ causâ certior factus, curam plebis ſuſcepiſ-
ſet, niſi intempeſtiuâ impatientiâ incurriſſet crimen læſæ ſupre-
mæ dignitatis. Ratus igitur ſe iuſtam vtrinque nactum occaſio-
nem puniendi, & magiſtratus ſuperbos, & plebem dementem,
idque factu facilimum fore in factiosâ ciuitate: patrem Electo-
rem rogat, vt exercitum ad vrbem ſine morâ admoueat, & obſi-
dionem paret. Opulentiores ſuſpectam habebant plebem, quòd
Electorem accerſiuiſſet: plebs ipſa lætabatur inſperatum ſibi ad-
eſſe auxilium; minusque detrectabat ſeruitutem, modò minore
ſeruiret anguſtiâ & turpitudine. Electori itaque portæ aperiun-
tur, eumque vulgus cum lætitiâ & plauſu introeuntem proſe-
quitur. Qui ſuis diuitiis & potentiâ abuſi fuerant, non ſolum car-
ceribus ſunt & vinculis, ſed & grandi pecuniâ mulctati: tum fu-
ror plebis cohibitus, & antiſtiti iura antiqua renouata ſunt, & au-
cti è ſalinis reditus. Pœnam ſuperbiæ dignam penderant diuo-
res, & plebem ſuſcitati tumultus ſerò pœnituit. Antiſtes in vrbem
cum ſuis conſiliariis, & equitatu inſtructo veniens, iusiurandum
à ciuibus exegit: leges quasdam ſuſtulit, alias correxit, nouas mul-
tas tulit: præfectosq; monuit, cauerent, ne in poſterum ſimulta-
tes aut factiones fierent, inſolentię & audaciæ maturè remedia
quærerent. Incidit hæc caſtigatę vrbis pœna in annũ M.CCCC
1478. LXXVIII.

1480. Biennio poſt Elector cum delectu nobilium equitatu Ro-
Electoris iter Romanum. mam iuit religionis causâ: ibique humiliter ſalutauit Sixtum IV.
Pontificem: à quo aliquot ſacerdotiorum collationem in Eccle-
ſiâ Miſnenſe accepit, & munus inſigne habitum, Roſam auream:
eam rediens in patriam, donarij loco obtulit atque dicauit Baſili-
cæ Miſnenſi. Aliqui ſcribunt florem amomi fuiſſe, quem Ro-
Hierichuntis

Hierichuntis nominant: ſed ea à Pontificibus non tradi ſolet, ſed Præſules tantum in collegiis ſacri loco habent, & aris imponunt feſto natalis Chriſti, tanquam miraculosè calicem aperiat, & folia explicet eo tempore: quod facere tamen ſolet alias, cum vino ſiccæ imponitur. Fuit in Ducis comitatu Ioannes V. Præſul Miſnenſis, vir cumprimis magnificus, & rarò in templis, perpetuò in aulis modò Regis Boemiæ, modò Ducum Saxoniæ verſatus. *Fr[illegible] El. Saxon.*

Abſente Electore inter fratrem & præfectos, quos reliquerat, conſenſus non fuit; qui auctoritatem ALBERTO, quam debuiſſent, non tribuerent: eaque res effecit, vt Dresdâ proficiſcens, vbi vnà cum fratre annos multos ſummâ concordiâ cum liberis & familiâ vixerat, ſibi Torgæ eligeret domicilium: non quod à fratre diſsideret, id quod inter ipſos auditum non eſt: ſed vt inſolentiæ eorum, qui circum fratrem erant, quæ ipſi non videbatur ferenda, cederet.

De Halberſtadiis dici cœptum erat, quod ſui Præſulis æquitate eſſent vindicati à bello & ſeruitute: ſed non agnoſcentes tale beneficium, poſt mortem Gebhardi, in ſuâ manſerunt pertinaciâ: nam etiam ERNESTI Antiſtitis, qui illi ſucceſſerat, accipere præfectum recuſabant; & poteſtatem iudiciorum, quam pacto & pignore tenebant, noluerunt appellati ijs, quibus præſcriptum erat, conditionibus reſtituere: & dum libertatem quærebat plebs indomita, Senatum armis inuadit; legesq; pro ſuo libitu alias abrogat, alias ſciſcit, alias renouat. Inteſtinum illud incendium alebatur à Comite Quernfurdio, antiquæ nobilitatis viro, qui plebis partes tuebatur. Hoc aliqui ſenectuti & delirio tribuebant; aliqui cupiditati, quod honorem ERNESTO inuideret, cui quamuis longè potentiori, imprudentiâ & leuitate adſtabatur. Talia autem nobilitatis certamina, & tam pertinax plebis furor, in causâ fuit, vt in eligendis Pontificibus (quemadmodum Crantius ſcribit) non amplius religio, non doctrina, non vitæ ſanctitas, ſed externa quæreretur potentia. Sacerdotes, exceptis iis, qui cum Quernfurdio facerent, vrbe omnes exibant. Reliquæ ciuitates Saxonicæ proſpicientes, fore non bonum talis temeritatis exitum, à ſocietate ſeſe retrahunt: & vt ab incepto deſiſterent, ſuo ipſos facto adhortantur. Poſteaquam redire ad ſanitatem plebs noluit, Antiſtes Magdeburgicus rurſus patre implorato arma capit; & extremo menſe Iulij, anno M. CCCC. LXXXII. primum Halberſtadiis vias intercludit: deindè vrbem magno exercitu obſidet. Quernfurdius, etiamſi ſacris initiatus eſſet, armatus incedebat, & inſanæ multitudini ducis loco erat, & ſpes

Seditio Halberſtadij.

Erneſti expeditio in Halberſtadenſes.

1482.

Erneſtus El. Sax.

ſpes inanes oſtentans, eam propugnare fortiter iubebat. Toto menſe percutiuntur mœnia: demum magna eorum pars iuxta diui Ioannis portam proſternitur: veriti ciues, ne vrbs expugnata diriperetur aut incenderetur, viros honeſtos in caſtra ablegant: ſuam amentiam deplorant, veniam exorant, deditionem ſupplices offerunt, & ſe imperata facturos promittunt. In vrbem cum eſſet ventum, miles à vi contineri vix potuit: aliquot domus direptæ, & Quernfurdius duci iuſſus, & in locum ſacrum confugiens templi, indè extrahi: ſeruatur à ſtentoribus, quos Chorales nominant: ij enim ante ſacrarij adytum militum cohortem cernentes, templum ſpoliant, araſque nudant ſcapis & columellis, aliiſque, quæ ira miniſtrabat telis, quibus pugnantes militem repellunt atque fugant: nec ſenex Quernfurdius, otioſus aut ſegnis ſpectator erat, tandem præfectum cohortis captum, ſibi more militari data manu ſtipulari cogit. Rem geſtam audiens Elector, riſu eam excipit, & apud Antiſtitem filium prò ſene intrepidè intercedit: cui, quæ aliis obeſſe ſolent, ſaluti fuit ſenectus & audacia. Ciuibus Halberſtadiis adimitur libertas: ſenatus in ordinem redigitur: præfectum autem & prætorem, aliosque magiſtratus conſtituit Antiſtes, certam item pecuniam imperat: ſacerdotes exules reſtituuntur, aliis ſecutis Quernfurdium datur orantibus venia. Nobilitati autem, quæ ciuibus non magis ſapiens fuerat, eripitur ampliſsimæ dignitatis ſpes in Collegio: ab eo enim tempore præſulem nullum habuerunt: ſed Antiſtes Magdeburgicus eſt eius Eccleſiæ perpetuus adminiſtrator. Gentiles Quernfurdij, Bruno iunior, & filius eius, paucos poſt annos morbo populari intereunt: pater ſenex confectus mœrore obiit: & filio, nepoteque amiſſo, eius ditionis partem quæ hærede caruit, Antiſtes capit Magdeburgicus: partem Albertus Dux Saxoniæ, quia hæreditas ad vtrumque illarum terrarum iure antiquo ſpectabat.

Tumultu Halberſtadij ſedato, Antiſtes Moguntinus accuſat Erfurdianos, qui ſe inſciente cœnobium quoddam in vrbem tranſtulerant: & in colle ſacro arcem ædificârant, quæ in hunc diem Ciriaciburgum nominatur. Elector ad Erfurdianos ſcribit, aut Antiſtiti ſatisfaciant, aut arcem nouam demoliantur. Delictum igitur prophanati loci ſacri, compenſatum pecunia eſt: qui Veſtalibus, quæ collem illum inſederant, nihil ereptum: & alius locus ad habitandum belli paciſque temporibus opportunior intra muros conceſſus: eſtque illis populi impenſis exædificatum iuxta diui Andreæ, aliud ædificium.

Erneſtus El. Saxon.

Filiis igitur cum tranquillitatem peperiſſet, & pace felici in hiſce terris florerent omnia: domi inſtaurat & reſtituit diſciplinã, *Inſtauratio diſciplinæ.* adhibitoque ad conſultandum fratre, leges publicè promulgat, quibus ordines inferiores tenerentur, & quas cæteri honoratiores ſua auctoritate defenderent, viri generoſi atque illuſtres: quales erant Præſules atq; Abbates. Quod ad ſumptus attinet, quibus *Leges ſumptuariæ.* vita indiget cotidiana, leges fert cibarias: in quibus ageretur de numero conuiuarum in ſponſalibus, in nuptiis, in repotiis, in enceniis, in ludis, aliis diebus ſtatis aut ſolennibus: item de modo ciborũ & ferculorum: in prandio, vltra fercula ſex, in cœnâ vltrà quatuor apponi prohibet, nec præter duo vini genera. Sacerdotibus tamen ſuas cænas ſatiares permittit, quibus initiandis ordinibus & conſtituendis ſodalitatibus, temporibusuè ſtatutis vti conſueuerint. Interdicit mercede ſeruientibus, ne die feſto in cauponis aut tabernis ſedeant, ante peracta ſacra: præfectis aut aliis, omnino ne conſpiciantur potantes, ludentesuè: tollit plus quàm beſtialem propinandi conſuetudinẽ, quâ paria faciendi ius exigitur: vetat, ne quis potet non numeratâ præſente pecuniâ, ne ære ſuo venditor fraudetur, alieno bibulus obruatur. Leges dehinc *Leges veſtiariæ.* fert veſtiarias. Virgini aut matronæ nobili, aut pictum pectorale, laciniam, fimbriam, & manicas, & vnam veſtem ſericam concedit: ornamentorum ex auro in monilibus, armillis, annulis, item in flammeis ſeu reticulis, modum præſcribit: Equiti aurato aut conſiliario binas veſtes ſericas, viro nobili vnam, easque certi precij tribuit, cocci tincturam, cum ſericis comparat, villoſo, Damaſceno, & Cendulatis cæteris. Veſtes autem ſubſericas mulieribus, panni externi viris, quantum comparare velint, permittit. In vrbibus ſericum adimit multitudini, excepto thorace, quo vi[illegible]tur honeſtiores: aurum & argentum omne fœminis, præter ornamentum capitis, quod viginti aureos Rhenanos in opulentiſſimis non excedat. Eundem modum ordinibus inferioribus & paruis oppidulis habitâ æqualitate deſcribit. Pannos Belgicos & Anglicos, nobilitati & ciuibus vult eſſe communes, vſu atque ornatu, non tamen precio & numero: agricolas & operarios panno patrio contentos eſſe iubet: ſponſo tamen thoracem ex Belgico, ſponſæ flammeum ex ſerico indulget.

Poſtquam copia inutilis de menſis, & luxus immodicus de veſtitu detractus eſt: agitur de ſeruitiis, atque iis, qui manuum opere viuerent: ne quis paterfamilias ſumptu, propter ſeruitio- *Leges mercenariæ.* rum aut operarum auaritiam, præter modum grauaretur. Conſtituitur igitur certa argenti merces miniſtris nobilium & poten-

Erneſtus El. Sax.

ſpes inanes oſtentans, eam propugnare fortiter iubebat. Toto menſe percutiuntur mœnia: demum magna eorum pars iuxta diui Ioannis portam proſternitur: veriti ciues, ne vrbs expugnata diriperetur aut incenderetur, viros honeſtos in caſtra ablegat: ſuam amentiam deplorant, veniam exorant, deditionem ſupplices offerunt, & ſe imperata facturos promittunt. In vrbem cum eſſet ventum, miles à vi contineri vix potuit: aliquot domus direptæ, & Quernfurdius duci iuſſus, & in locum ſacrum confugiens templi, indè extrahi: ſeruatur à ſtentoribus, quos Chorales nominant: ij enim ante ſacrarij adytum militum cohortem tenentes, templum ſpoliant, araſque nudant ſcapis & columellis, aliiſque, quæ ira miniſtrabat telis, quibus pugnantes militem repellunt atque fugant: nec ſenex Quernfurdius, otioſus aut ſegnis ſpectator erat, tandem præfectum cohortis captum, ſibi more militari data manu ſtipulari cogit. Rem geſtam audiens Elector, riſu eam excipit, & apud Antiſtitem filium pro ſene intrepido intercedit: cui, quæ aliis obeſſe ſolent, ſaluti fuit ſenectus & audacia. Ciuibus Halberſtadiis adimitur libertas: ſenatus in ordinem redigitur: præfectum autem & prætorem, aliosque magiſtratus conſtituit Antiſtes, certam item pecuniam imperat: ſacerdotes exules reſtituuntur, aliis ſecutis Quernfurdium, datur orantibus venia. Nobilitati autem, quæ ciuibus non magis ſapiens fuerat, eripitur ampliſsimæ dignitatis ſpes in Collegio: ab eo enim tempore præſulem nullum habuerunt: ſed Antiſtes Magdeburgicus eſt eius Eccleſiæ perpetuus adminiſtrator. Gentiles Quernfurdij, Bruno iunior, & filius eius, paucos poſt annos morbo populari intereunt: pater ſenex confectus mœrore obiit: & filio, nepoteque amiſſo, eius ditionis partem quæ hærede caruit, Antiſtes capit Magdeburgicus: partem Albertus Dux Saxoniæ, quia hæreditas ad vtrumque illarum terrarum iure antiquo ſpectabat.

Tumultu Halberſtadij ſedato, Antiſtes Moguntinus accuſat Erfurdianos, qui ſe inſciente cœnobium quoddam in vrbem tranſtulerant: & in colle ſacro arcem ædificârant, quæ in hunc diem Ciriaciburgum nominatur. Elector ad Erfurdianos ſcribit, aut Antiſtiti ſatisfaciant, aut arcem nouam demoliantur. Delictum igitur prophanati loci ſacri, compenſatum pecuniâ eſt: qui Veſtalibus, quæ collem illum inſederant, nihil ereptum: & alius locus ad habitandum belli paciſque temporibus opportunior intra muros conceſſus: eſtque illis populi impenſis exædificatum iuxta diui Andreæ, aliud ædificium.

Fili

Filiis igitur cum tranquillitatem peperiſſet, & pace felici in hiſteriis florerent omnia: domi inſtaurat & reſtituit diſciplinā, adhibitoque ad conſultandum fratre, leges publicè promulgat, quibus ordines inferiores tenerentur, & quas cæteri honoratiores ſua auctoritate defenderent, viri generoſi atque illuſtres: quales erant Præſules atq; Abbates. Quod ad ſumptus attinet, quibus vita indiget cotidiana, leges fert cibarias: in quibus ageretur de numero conuiuarum in ſponſalibus, in nuptiis, in repotiis, in encæniis, in ludis, aliis diebus ſtatis aut ſolennibus: item de modo ciborū & ferculorum: in prandio, vltra fercula ſex, in cœnâ vltra quatuor apponi prohibet, nec præter duo vini genera. Sacerdotibus tamen ſuas cœnas ſatiares permittit, quibus initiandis ordinibus, & conſtituendis ſodalitatibus, temporibusuè ſtatutis vti conſueuerint. Interdicit mercede ſeruientibus, ne die feſto in cauponis aut tabernis ſedeant, ante peracta ſacra: præfectis aut aliis, omnino ne conſpiciantur potantes, ludentesuè: tollit plus quàm beſtialem propinandi conſuetudinē, quâ paria faciendi ius exigitur: vetat, ne quis potet non numeratâ præſente pecuniâ, ne ære suo venditor fraudetur, alieno bibulus obruatur. Leges dehinc fert veſtiarias. Virgini aut matronæ nobili, aut pictum pectorale, lciniam, fimbriam, & manicas, & vnam veſtem ſericam concedit: ornamentorum ex auro in monilibus, armillis, annulis, item in flammeis ſeu reticulis, modum præſcribit: Equiti aurato aut conſiliario binas veſtes ſericas, viro nobili vnam, easque certi precii tribuit, cocci tincturam, cum ſericis comparat, villoſo, Damaſceno, & Cendulatis cæteris. Veſtes autem ſubſericas mulieribus, panni externi viris, quantum comparare velint, permittit. In vrbibus ſericum adimit multitudini, excepto thorace, quo vtantur honeſtiores: aurum & argentum omne fœminis, præter ornamentum capitis, quod viginti aureos Rhenanos in opulentiſſimis non excedat. Eundem modum ordinibus inferioribus & paruis oppidulis habitâ æqualitate deſcribit. Pannos Belgicos & Anglicos, nobilitati & ciuibus vult eſſe communes, vſu atque ornatu, non tamē precio & numero: agricolas & operarios panno patrio contentos eſſe iubet: ſponſo tamen thoracem ex Belgico, ſponſæ flammeum ex ſerico indulget.

Poſtquam copia inutilis de menſis, & luxus immodicus de veſtitu detractus eſt: agitur de ſeruitiis, atque iis, qui manuum opere viuerent: ne quis paterfamilias ſumptu, propter ſeruitiorum aut operarum auaritiam, præter modum grauaretur. Conſtituitur igitur certa argenti merces miniſtris nobilium & poten-

Fridericus El. Saxon.

Inſtauratio diſciplinæ.

Leges ſumptuariæ.

Leges veſtiariæ.

Leges mercenariæ.

Erneſtus El. Sax.

potentiorum in veſtes quoq; pannus in his prouinciis textus; iis qui dominorum curam agerent chlamys aut penula geſtarentur ex panno noſtrate: ſagum, thorax, caligæ, etiam ex Belgico aut Anglico. Atrienſibus & Villaticis in omnem veſtitum nullus alius, quàm prouincialis. Decretum huic legi additur, ne quis ſi- mulorum, famularumuè, cuius res ad ſe alendum tenuior, & ætas apta ad laborem ſit, vltra dies duodecim viuat otioſus ſine domino: quo ſi intra id tempus operam non locet ſuam, tantâ pecuniâ puniatur, quantâ per integrum annum ſeruiat: nihil enim Reb. perniciosius, quàm homines validi, egentes, & otioſi. Conſtituitur etiam ſua merces architectis, fabris, lapicidis, agricolis, aliis opificibus, & mercenariis, quâ contenti neminem grauarent; neuè ditiores precio maiore ſoluto, aliorum ſeruitia ac operas ad ſe pertraherent: præterea qui cibi, & quoties præbendi ſint die, ſi quis alimenta præbere eiusmodi hominibus velit.

Mutatio monetæ.

Vt autem precia rebus minora imponerentur; de mutatione monetæ tractatum eſt, non vt detraheretur de bonitate, ſed vt nummi minoris ponderis cuderentur. Erant autem in vſu nummi argentei, qui à cenſu tunc dicebantur, & nunc à viciniis dicuntur Snebergij: ij quidem mutati non ſunt, ſed percuſſi noui, quorum duo tantum valerent, quantum antea vnus: his à notâ gladiorum, nomen inditum: horum quadraginta valebant aureo Rhenano: percuſsi item nummi minores, quorum duodecim precio æquarent nouem antiquos, qui à leone nomen habuerāt: percuſsi denique obuli, quorum quatuor & viginti tantum penderent, quantum antea octodecim. Hoc eâ de causâ factum eſt, vt in ſeruitiis atque operis numerandâ mercede, item in comparandis rebus neceſſariis, vilior moneta eſſet; & pretia rerum augeri minùs poſſent. Cautum autem mandato eſt, vt omnes alii nummi argentei exterminarentur, præterquàm Boemici, qui probitate ad Miſnenſes proximè accedebant.

Nobilibus cauponaria & institoria interdicitur.

His prudentiſsimè conſtitutis, quia nobiles quæſtu illiberali ciuitatibus; ciuitates verò quæſtu indigno nocere tàm nobilibus, quàm aliis hoſpitibus notum erat: ideò ordinis equeſtris hominibus cauponariam & inſtitoriam, ab ipſorum nomine & ſplendore alienam interdicit: præterea ne alios in ſuis villis habeant opifices, præter fabrum & lintionem, iis tamen villis ſolis, quæ ſunt ab vrbibus remotiores præcipit: indignum enim esse vni cōcedere eam artem exercendam in agro, de quâ victus pluribus quærendus ſit in vrbe, aut oppido hominibus: huic tamen decreto eximit eos, qui iura aut priuilegia annorū aliquot haberent

Magi-

Magiſtratibus autem ciuitatum imperat, ne in hoſpitiis pu- *Fruſtlat El. Saxon.*
blicis nobiles aut alij exteri peregrinatores exhauriantur, vt ſin-
gulo ſemeſtre pro annonæ pabuliue caritate vel vilitate precium
ſtatuant, quod ſit pro homine, iumentove numerandum: cum
mediocre lucro hoſpitis, minimoque detrimento peregrinato-
ris. Homicidis, latronibus, fugitiuis & improbis, ſeruitiis, nullibi
vult patere in ſuis omnibus prouinciis aut aram aut hoſpitium.
Hæ leges menſe Aprili ad valuas arcis Dresdenſis affixæ, & typis
excuſæ, per alias inde prouincias propagatæ ſunt, cum graui pœ- 1482.
na, ſi quis contra ageret, anno M. CCCC. LXXXII.
Biennio pòſt Lipſiæ obiit Electoris mater menſe Februario: 1484.
eiuſdem filius ALBERTVS, Antiſtes & Elector Moguntinus,
menſe Maio.

Variæ deliberationes totos quinque annos poſt mortem *Diuiſio prouinciarum*
VILHELMI, Ducum noſtrorum patrui, de prouinciis diuiden- *inter Erne-*
dis habitæ: ex quâ controuerſiâ bellum ingens antea fuerat con- *ſtum & Al-*
flatum. Id cum meminiſſent viri quidam ætate prouecti & pru- *bertum fra-* *tres.*
dentes, vt quantum homines poſſent, bellorum futurorum cau-
ſam tollerent: more maiorum abolito, non ſingulas ſingulis pro-
uincias aſsignandas cenſebant: ſed ita partiendas, vt in ſingulis
prouinciis præſertim Miſnenſi, Turingicâ, & reliquis maioribus
ſuum quisque teneret; annuorum redituum æqualitas eſſet, me-
tallorum prouentus ambobus communis maneret: fieri autem
augurabantur, cum alter ſine ſuâ pernicie perdere alterum non
poſſet, fore perpetuam concordiam: cum ante illa tempora his
regionibus nulli externi hoſtes tantùm intulerint calamitatis,
quantùm ſit illatum inteſtinis armis atque diſcordiis. Sed profe-
ctò in rebus humanis non fortuna, aut hominum prudentia do-
minatur: ſed ille conditor rerum omnipotens, cuius obtuitu &
cuſtodiâ populi, nationes, regna conſeruantur. Diuiſio autem
prouinciarum tandem confecta eſt Lipſiæ M.CCCC.LXXXV. 1485.
Menſe Nouembri. ALBERTO fratri Electoris data optio eſt,
natu minori, vt prolixius paulò infrà perſequemur.

Initio ſequentis anni FRIDERICVS Imp. Francofurtum 1486.
euocat Electores, qui cooptaturus in Regem Romanorum erat *Comitia*
MAXIMILIANVM filium. ERNESTVS Elector ab Imperato- *Francofurtenſia.*
re auunculo ſuſcipitur humanè & liberaliter: cui triſtem de ſoro-
ris valetudine aduersâ nunciũ attulit, quę in ipſius abſentiâ pridie
Idus Februarij expirauit. Imperator expoſito Electoribus ſuo
conſilio, ipſis non inuitis perſuadet, vt ſuum filium Regem Ro-
manorum deſignent. Erat MAXIMILIANVS natus annos ſeptẽ

Xx & vi-

Albertus Elect. Saxon. & viginti, literis, humanitate, atque omni virtutis genere orna-
Maximiliani in Regem Rom. inauguratio. tiſsimus, & ſingulariter gratioſus: fortitudinis autem documen-
ta iam dederat prælio Terbonenſi, quo Ludouici XI. Galliæ Re-
gis copias fuderat, eumq; caſtris exuerat. Declaratur Rex Roma-
norũ vnanimi conſenſu XIV. Calend. Martij, anno M. CCCC
1486. LXXXVI. In iis comitiis fato functi ſunt, ALBERTVS Elector
Brandeburgicus, & IOANNES Præſul Auguſtanus.

Erneſti mors. ERNESTVS quoq; eodem anno VII. Cal. Sept. moritur in arce Coldicenſi, quam ædificiis inſtaurauerat: inde Miſenam ad patrium monumentum pompâ ſolenni defertur. Ædificauit autem alias arces Peliciam & Schueinitiam: hæc tota erat vaſta: in quâ turris ruinâ Alberti Saxoniæ Electoris filij ante annos quatuor & ſexaginta miſerrimè erant oppreſsi.

ALBERTVS ANTISTES.

Albertus Antiſtes Moguntinus. ALBERTVS, Erneſti tertij Electoris ſecundus filius in aula Ditheri Iſenbergij educatur adoleſcentulus: ſacris initiatur anno ætatis octauo decimo: cuius inſigni & laudabili indole perſpectâ, Ditherus collegio ſuo auctor eſt, vt hunc Antiſtitem eligant: nempè eius conſiderent non tantum ætatem, verùm etiam nobilitatẽ & virtutem. Erat multis modis lacerata ſedes Moguntina duorum Antiſtitum ambitione: bellum autem cum nullum ita finiatur, quin ſeminaria inimicitiarum odiorumque relinquat plurima; viro aliquo potente deſignato, videbatur pax conſeruari poſſe. Quamobrem auctoritate Ditheri, cui ſemper pro ipſius prudentiâ tribuerat omnia, collegium facile paruit.
1482. Eligitur anno M. CCCC. LXXXII. confirmatur à Sixto IV. pontifice, apud quem pater ipſius Erneſtus gratiâ valebat, & à quo aliquot immunitates Eccleſiaſticas, dum Romæ erat, impetrauerat. Adminiſtrationis ſuæ initio duo curabat præcipuè: & vt Academiam nuper inſtitutam à Dithero amplificaret, & vt damna bellis illata reſarciret: atque in conatu magno & propoſito vtili, morte impeditur. Monaſterium Veſtalium in diui Cyriaci monte extra Erfurdiã ſitum, vſq; ad fundamenta flammis conſumptũ erat: cum templo & omnibus ad id pertinentibus rebus, Veſtalibus hoſpitiũ in vrbe dederat, ſenatus iam ad annũ vſq; duodecimum. Cum autẽ è Rep. videretur, vt eum collem Senatus occuparet, & ad vrbis defenſionẽ arcem ibidem extrueret: populi decreto id factũ eſt, & Veſtalibus locus datus eſt intra mœnia, & ſumptu publico extructũ aliud Cœnobiũ. Hoc quia inſciente Antiſtite actum erat, qui eius vrbis antiquâ conſuetudine, quod ad religionem attineret, poteſtatẽ habebat, mulctam eis pecuniariam

indixit

Fructus El. Saxon.

indi[illegible]: quam pacis cauſâ Reipub. illa pendere non detrectauit. ALBERTVS cum non totum ſediſſet biennium, febris ardentis ſubito morbo extinguitur in arce Aſchafenburgiâ: conditur Moguntiæ in baſilicâ Martinianâ, M. CCCC. LXXXIV. menſe 1484.
Maio. Succeſſorem habuit BERCHTOLDVM Hennebergium, virum doctrinâ & conſilio eximium.

ERNESTVS ANTISTES.

Ernestus Antistes Magdeburgicus.

ERNESTVS, patri cognominis, eiusque tertius filius, anno ætatis ſuæ vndecimo, non ſolum Pontificis & Imperatoris beneuolentiâ, verùm etiã collegij ſuffragiis, & aliquot Antiſtitum fauore, in Antiſtitem Magdeburgicum poſtulatur.

Factiones in vrbibus Saxoniæ.

In vrbibus Saxoniæ, iuri Eccleſiaſtico ſubiectis, multæ factiones erant: & nobilitas quæ poterat bona ab Eccleſiâ abalienabat, aut rapiebat: ciuitatũ item potentiorum magiſtratus corruptis aulis dominabantur, & multis modis opprimebant plebem. Cauſa tantorum malorum prima erat, quòd præſules quærerent non dignitatem, vtilitatemque Eccleſiæ, ſed ſuarum familiarum amplificationem, & otium atque voluptates corporis. Itaque Ioanni Antiſtiti ſeni coadiutor, vt vocant, adiungitur hic adoleſcentulus, donec ad ætatem iuſtam perueniret, ipſiſq; adoleſcentiæ annis, à latere viri prudentis non diſcedens, aptus adminiſtrationi fieret. Iis autem, qui Eccleſiam ſpoliârant, aut eam ſpoliandi ſpem tacitam alebant, vt iniiceretur terror, V. Calend. 1476.
Nou. M. CCCC. LXXVI à patre Electore Magdeburgum deducitur, quatuor millibus equitum: in eo comitatu erant Albertus Dux Saxoniæ, Ioannes Elector Brandeburgicus, Vilhelmus pater & filius, Duces Brunſuicenſes, Ludouicus pater, & Vilhelmus filius, Haſsiæ principes: Eccleſiaſtici verò Præſul Halberſtadius, Hildeshemius, Miſnenſis, Mersburgicus, Numburganus, Brandeburgicus, Hauelburgicus, Lebuſius. Erant eôdem vocati tam nobilitate, quàm ex vrbibus, qui ad eam diœceſin pertinerent, neue venire quis detrectaret ad mandatum pœna adiecta cauit. In publico igitur loco, & in ampliſsimo tot Principum atq; præſulum conſeſſu, primum commendatur adoleſcentulus ſuo Antiſtiti, viro grauiſsimo, ex Rheni Comitibus Palatinis nato: tum ſubditi ſeuerè admonentur, vt æquis animis pareant, ſimultates deponant, & à violentiâ inuadendi res Eccleſiaſticas abſtineant: aliter ſi faciant, neceſsitate in contumaces & rebelles eſſe animaduertendum: poſtremò iubentur ij, qui aut fundos Eccleſiaſticos, aut iudicia oppignerata teneant, de iis certo tempore ra-

Ernesti deductio Magdeburgum.

Erneſtus Antiſtes Magdeburgum. tionem reddere, & antiſtitis ſententiam audire. Tot Principum præſentiâ & conſenſus animos eorum, qui ſibi conſcijerant, præcellebat: aliorum, qui ſeditioſa agitabant conſilia, retinebat, ne quid mouerent: ſpes autem quietis & concordiæ cum non paucorum gaudio ingenti affulſit.

Seditio Halæ. Eo ipſo biennio plebs Halenſis odium inueteratum erga ordines ſuperiores oſtendit aperto tumultu: ſed ea ſtatim armis cohibita eſt, & legibus grauioribus conſtricta petulans licentia, & multa nummaria grandis impoſita opulentioribus, eorum [illegible]ſtum & temeritatem fregit.

1479. *Magdeburgum obſeſſum ab Erneſto Electore.* Anno M.CCCC.LXXIX. Gebhardo Hoymo Præſule Halberſtadio defuncto, ERNESTVS Magdeburgicus eiuſdem Eccleſiæ declaratur Adminiſtrator: quem cùm ciues dominum recuſarent, Elector vrbem obſidet & armis ad obediendum compellit. Poſt eum tumultum compoſitum filium ipſe introducit pater ſine pompâ: comitabatur eum vnus Henricus Dux Brunſuicenſis, Vilhelmi filius, qui eodem tempore eidem tyro militabat. *Beblinga eripitur Holleccio.* Suſpectus erat de latrocinio Laurentius Holleccius, vir dignitate equeſtri: eius arcem Beblingam in diœceſi Halberſtadienâ cum expugnare præſul decreuiſſet, ſententiam mutauit, veritus, ne Henricum Brunſuicenſem hoſtem ſibi faceret. Quocirca datis ad ipſum literis, queritur de Holleccij iniuriâ: conſilium petit, quid ſit agendum contra hominem facinoroſum. Brunſuicenſis teſtatur, ſe non ſolitum vllius iniuriam aut facinus defendere. Arx igitur corpori Eccleſiaſtico, ipſius ope atque conſenſu, inſeritur: Laurentius agitur in exilium.

Halberſtadij obſidio. Halberſtadij Antiſtitis præfectum contemnunt, & facere imperata detrectant, quamobrem menſe Auguſto exercitum ad mœnia adducit: memores autem eius calamitatis, quam ante octo annos acceperant, tandem conditionibus ſeſe dedunt. Interea autem dum obſidetur vrbs Antiſtitis pater moritur.

Annos iam duodecim in ſuo verſatus erat munere antiſtes, ſed ritu ſolenni inauguratus nondũ erat. Igitur anno M. CCCC.

1489. *Erneſti Antiſtitis conſecratio.* LXXXIX. TILONEM Præſulem Merſburgicum ad ſe accerſit: à quo infulam, pedum, annulum, & cætera inſignia ſacro loco, de maiorum conſuetudine accipit, nullis adhibitis ſumptibus ſuperuacaneis aut pompâ inani: ſubſeruiebant ei duo Præſules, Boſo Hauelburgius, & Ditericus Numburganus. Oblata ſibi à ciuitatibus munera, Antiſtes benigniſsimè accepit, conſuetudinis & honoris causâ; ſed ne quid iacturę facerent, eadem maioribus ipſe compenſat. Fuit in ſummâ apud omnes obſeruatione

ſuâ ſapientiâ ſtatum priſtinum reſtituit, ita eum auctorita- *Erneſtus Antiſtes Magdeburgicus.*
te quoque conſeruauit.

Scitum eſt, quod de ipſo aliquorum literis & ſermonibus multorum adhuc fertur. Ebræus quidam, quibus hoſpitium cum præbebant Principes Germaniæ, caſu in puteum, in quem ſordes confluunt, inciderat die Sabbato: eum ſui religione prohibiti extrahere noluerunt. *Iudæus in cloacam lapſus, Sabbato non extrahitur.* Id delatum ad Antiſtitem dum eſſet, ſtatim interdici mandat, ne altero itidem die extrahatur, qui ſit Eccleſiæ Chriſtianæ feſtus; ſuperſtitioni nimirum illorum feſtiuè illuſit, & fatuam legis non intellectæ arguit ignorantiam.

Ipſe in obeundis muneribus Eccleſiaſticis diligens & aſsiduus fuit: ea enim quæ maiores ipſius per vicarios aut ſuffraganeos, vt nominant, egerant; aut quæ multis annis planè intermiſerant, ipſe per ſe egit atque inſtaurauit: turpe dicens eſſe Epiſcopi dignitate excellere & gloriari; & ea, quæ ad officium pertinent eius, pudore aut ſuperbiâ omittere atque negligere. *Diligentia Erneſti in obeundis muneribus.* Sacra igitur ſæpius ipſe facit, quæ Halberſtadij hominum memoriâ in ſuo templo ab vllo præſule celebrata nulli meminerant. In arcis templisve dedicandis alij locum reliquit nulli, ea tum religio præcipua erat, & opus vnicum præſulum: nam docendi munus monachis mendicantibus aut curionibus mercenariis committebatur: cum id non modo Canonici non ſuſciperent, ſed minorum etiam ordinum ſacrifici ad ſe pertinere non exiſtimarent.

Eo tempore ſi aulas Antiſtitum vidiſſes, Regum aulas diceres: tàm venerabiles comitatus, & tàm ſelecti miniſtri erant: in veſtitu verò atque ſumptibus exquiſita copia & varietas. *Diſciplinæ domeſticæ correctio.* Quod cum pugnare cum ſuo officio duceret: diſciplinam domeſticam correxit, luxum ſuſtulit, frequentiam turbæ ad minorem numerum coegit: in miniſtros fidos & ſpectatos ſemper manſit perhonorificus.

Magnificentia.

Sumptus autem præ cæteris maiores facit in ædificia. nam arcem Halenſem de fundamento excitat, & à diuo tutelari Mauricianam appellat: ſacellum in eadem ornatiſsimum extruit, idque & pluribus & precioſis auget donariis. Tum alias quoque per vniuerſam diœceſin aut condit aut renouat, Eglenſem, Vancelebiam, Volmerſtetiam, Gruningiam, Iatterslebiam, Glanſtetam. Palatia etiam, in quâ ſedes præſulum erant, Magdeburgij & Halberſtadij, in formam meliorem reduxit & ampliauit.

Anno M. CCCC. XCII. HENRICVS & ERICVS fratres Brunſuicenſes à ciuibus diſsidentes, agrum Brunſuigium vaſtabant, & mœnia totis ſex menſibus obſidebant: nullum autem 1492. *Bellum Brunſuigium Principum cum ciuibus.*

 certius

Ernestus Antiſtes Magdeburgum.

certius auxilium ſperabant, quàm ſibi & affinitate & vicinitate coniuncti Antiſtitis: quem cum literis ſæpè interpellarent, & certam victoriam præmiaq; oſtenderent: adminiſter alienæ iniuriæ eſſe noluit, ſed ſeſe, ſi commodum ipſis eſſet, pacis arbitrum obtulit. Duces & capiendæ vrbis, & permouendi Antiſtitis ſpe fruſtrati, tandem ad ipſum ſcribunt, & arbitrium pacis ad ipſum deferunt, eâ conditione, ne cum dedecore ipſorum fieret. Hanc operam Antiſtes ſeſe inprimis dignam iudicans, cauſam libenter ſuſcipit: & Ceruetium parti vtrique diem indicit: adiuncti ſunt illi arbitri duo, Ioannes Elector Brandeburgicus, & Magnus Dux Mechelburgicus.

Cauſa magno ſtudio tractatur, ſed non componitur, cum iniquum peterent fratres Brunſuicenſes, & cum vrbs de ſuâ libertate cedere nequaquam vellet. Indignati HENRICVS & ERICVS, quòd non arma minitatus eſſet populo Brunſuicenſi, & quòd popularem ciuilemque, vt ipſi dicebant, licentiam augeret, alieniore erga Antiſtitem animo ſiunt: nec deſiſtunt ei in poſterum, quod poſſunt, ægrè facere: apertè tamen hoſtes eſſe auſi non ſunt. Accuſabantur eiuſdem imperio variis de cauſis Ebræi, qui negotiabantur in diœceſi Magdeburgicâ: quos cum ſuis fuiſſe populis grauiſsimos diligenti inquiſitione cognoſceret, è totâ diœceſi eos expulit; & locũ ſuburbanum, quem Magdeburgi colebat, in ciues diſtribuit: ex eorũ cæmeterio nouale fecit: tùm ex bonis & facultatibus æs alienum diſſoluit: quod ſupererat, totum illis reſtituit. Inferri de eâ pecuniâ in ſuum ærarium noluit quidquã; nec miniſtris aut quæſtoribus, vt aliquid inde raperent, permiſit.

1495. Anno M.CCCC.XCV. mittit legatos Quernfurdiam, qui oppidanos ſibi iure iurando obligent. nam extinctâ ſine hæredibus illa veteri & nobiliſsimâ familiâ, quæ ab oppido denominata eſt, ius ditionis ad ipſum Antiſtitem pertinuit.

Compoſitio diſsidij inter Antiſtites & Senatum Magdeburgicum.

Inter Senatum Magdeburgicum veteris ciuitatis & Antiſtites, multæ longorum annorum erant iniuriæ: quas poſterorum gratiâ tolli vehementer cupiebat, ne quid reliquiſſe diceretur, quod aliquando poſſet eſſe detrimento ciuibus aut oneri ipſis Sacerdotibus. Igitur arbitro Duce Saxoniæ Alberto ſic omnia componuntur. Primùm vt numeraret Senatus octo millia nummûm argenteorum certo tempore, tum vice alterâ nummos mille, ſexcentos, ſex & ſexaginta, quorum vnus aureo valeret Rhenano. Nihil reliquum erat, neque intra ipſius diœceſin, neque extra eam, propter quod vllus belli metus incidere poterat: quamobrẽ ipſo ſedente & Eccleſia tranquilla & Reſpub. felix; habita ſunt

ciues

ciues in otio bonis ſuis fruebantur: negotiatores pace diteſcebant: *Erneſtus Antiſtes Magdeburgicus.*
ex agrorum cultu magnos percipiebant fructus agricolæ: nobiliteſque ex fœcundis præſidiis atq; fundis plurimum accedebat: Antiſtitem ſuum amabant, venerabantur, prædicabant vniuerſi.

Anno M. D. Auguſtâ proficiſcitur cum fratre FRIDERICO 1500.
Electore ad Comitia, quæ Maximilianus indixerat, menſe Aprili: mox ad alia accedit Noribergã, indicta menſe Octobri; è quibus ſexto demum menſe domum rediit. *Iter ad Comitia.*

Regi Daniæ affini ſuo contra Ditmaros, gentem Oceani littoralem atque feram, auxilia mittit: ſed Rex infeliciter pugnans, vltra ſeptem millia hominum amittit: inter quos antiſtitis equitatus magnâ ex parte occiditur. *Auxilium contra Ditmaros.*

VILHELMO Præluli Argentoratenſi, è Comitibus Honſteniis nato, Rege Romanorum Maximiliano præſente, apicem inſulatum imponit. In nuptiis Ioachimi I. Electoris Brandeburgici; quæ celebrabantur Stendelij, ſacra Antiſtes ipſe facit: & ei regiam ſponſam Elizabetham Danicam ſolenniter copulat.

Cum Fridericus frater Academiam Vitebergenſem aperire decreuiſſet: conſilio ipſius omnia fere egit: habuitque eum præclari incepti adiutorem prudentiſsimum, vtentem auctoritate Raimundi legati, Cardinalis Gorcenſis. *Acad. Vitebergenſis.*

HEDVIGIS ſacerdos maxima Quedilnburgenſis, Erneſti amita Idib. Iunij obiit M. D. XI. 1511.

Cum autem Erneſtus iam inde ab adoleſcentiâ feliciter gubernaſſet Eccleſiam, in arce à ſe extructâ Hali obiit anno ætatis 1513.
octauo & quadrageſimo, III. Non. Aug. M. D. XIII. eodem videlicet die atque anno, quo naſcitur Ioannes Marchio Brandeburgicus, qui adhuc eſt in viuis. Ante mortem eius nullo impellente ingens candelabrum in ſacello, ab ipſo extructo, corruit atque diminuitur: id prodigij loco habitum fuit. Delatus Magdeburgum in ſepulchrum Antiſtitum conditur in delubro, quod eſt infra templi turres. Mors eius dies aliquot celatur: & cadauer in feneſtris poſitum fuiſſe fertur, vt viuere atq; proſpicere crederetur, donec rata fuit Alberti Brandeburgici Ioachimi I. fratris electio: qui ſtudio potenti ſuffragantium Saxoni ſuccedit. *Erneſti mors.*

VOLFGANGVS.

VOLFGANGVS Electoris Erneſti quartus filius in ipſâ pueritiâ ex vitâ mortali in ſempiternam eſt tranſlatus.

Albertus Dux Sax. Reliquos duos Erneſti filios FRIDERICVM & IOANNEM, vtrunque Electorem reiiciemus in librum ſequentem; primùm de fratre eius ALBERTO & huius filiis dicturi: vt commodius poſtea continuetur de Electoribus narratio.

ALBERTVS.

ALBERTVS ſecundi Electoris Friderici filius quintus, naſcitur in arce Grimmâ Cal. Aug M. CCCC. XLIII. Vxorem

1443. ZEDENA Georgij Regis Boemiæ filia: cum quâ dotem grandem accepit: & iis nuptiis ſublatæ controuerſiæ ſunt, quæ multis annis inter Boemos & Miſnenſes durauerant. *Alberti liberi.* Filij fuerunt, GEORGIVS, IOHANNES I. LVDOVICVS, IOANNES II. FRIDERICVS, HENRICVS: filiæ, CATHARINA primogenita, cuius primus maritus Sigismundus Auſtriæ Dux; alter Ericus Dux Brunſuicenſis, neuter ex eâ liberos procreauit: MARGARITA & ANNA primis annis obierunt puellæ.

Alberti raptus ex arce Aldenburgica. ALBERTVS, vt antea dixi, annis adoleſcentiæ ex arce Aldenburgiâ à Kaufungo equite Miſnenſe rapitur: huic enim propter damna bello accepta cùm non fieret ſatisfactio, qualem ipſe petebat; cumque de parente vlciſci ſe non poſſet; ſine aliorum hominum incommodo in filiis effecit. ALBERTVM fratre ERNESTO alacriorem, & valentiorem, ſuâ manu è conclaui, & in itinere ſuo equo deportauit. Adoleſcens ingenij minimè ſtupidi, vt moram iniiceret plagiario, cum fraga illis locis eſſent, ſe eſurire ait: ad quæ decerpenda de equo deſcendens Kaufungus, caſu mirabili capitur. Magnum DEI beneficium fuit: qui per ſuos angelos, adoleſcentes principes in eiusmodi calamitate defendit.

Albertus bellicoſus. ALBERTVS autem ætate paulò profectior, laude & gloriâ bellicâ Princeps maximus & celeberrimus ſui temporis extitit: qui pro duobus Imperatoribus Friderico III. auunculo, & Maximiliano conſobrino, bella extra patriam multa & magna gerens; ſuis agnatis ſaluti, Regibus potentiſsimis terrori fuit.

Cum deſponſa ei eſſet Egræ Regis Georgij filia, pax omnibus grata & accepta conſequitur. Annos quatuor poſt moritur VILHELMVS Ducum patruus: ab eo tempore fratres ſimul imperarunt, ita tamen vt ſumma rerum eſſet penes ERNESTVM, ætate grandiorem, Principem planè optimum. Filia Regis cum

[illegible]ſuum annum attigiſſet quartũ & decimum; ALBERTVS verò [illegible]imum & vigeſimum, menſe Maio nuptias celebrant, ſine ap-[illegible]atu anno M. CCCC. LXIV.

Albertus El. Sax. Nuptiæ Alberti.

Anno altero poſt accepta prouinciarum ab Imp. inſignia, 1464.
[illegible]tre ad ſuos redeunte, in aulâ Imperatoris annum vnum man- 1465.
ſit, & ſummâ indole virtutis excelluit: ſed vxoris rogatu & optimatum conſenſu domum reuocatur; vt paternis, auitisque artibus apud ſuos inſtitueretur, & libertate; ne corrumperetur apud exteros.

Fratres cum ſimul ambo imperarent, & alter honore alterum præuenire ambiret, dici non poteſt, quàm iucunda inter ipſos conſuetudo, quam dulcis & venerabilis conſenſus fuerit. ALBERTVS fratrem nunquam ſine honoris præfatione appellabat: idque eius tribuebat cùm ætati tum amplitudini: ERNESTVS contra vt minori, omnia Alberto deferebat; & ipſum honorabat propter prudentiam, & ſibi præferebat propter animoſitatem, & heroicam totius corporis præſtantiam. Viuebant in vna ambo arce, cum vxoribus & liberis ad annos aliquot: nulla ſimultas, nulla controuerſia, nulla querela, nõ modo inter ipſos, ſed ne inter coniuges quidem & familiam toto illo tempore audiebatur. Quamuis autem in tot regionibus neutri deeſſet domicilij locus & amænus & commodus: tamen fratrem à ſe dimittere ERNESTVS noluit; donec ipſe vtriusque honorem & dignitatem conſiderans, Torgam ſe cum ſuis contulit, vt paulò pôſt dicemus pluribus.

Fratrum concordia.

Prima ALBERTVS tirocinia fecit in caſtris fratris, cum Plauenſis e ditione eiicitur, & exilio damnatur.

Alberti prima tyrocinia.

Proſcriptis iterum atque iterum à Pontifice Romano Boemis, contra Regem, ſocerum, ſibiq; fœderatum arma aut auxilia ferre noluit, niſi certis & honeſtis conditionibus: nam belli auſpicium atq; moles in ipſum fratremq;, vtpote vicinos, tota deuoluebatur. quod cum aſtutè fieri, cæteris Principibus omnibus valde abhorrentibus, animaduerſum eſt: ſe non auctores belli, ſed ſocios fore profitentur, ſi communibus Germaniæ viribus expeditio ſuſcipiatur. De regno Boemiæ, quod Georgio viuente pontifex bullis & diplomatibus abſtulerat, & modò huic, modò illi Regi offerebat, vt gentem à religione Romana diſſentientem cu[illegible]eret, etiam contendebat FRIDERICVS III. qui id ad Imperium magis pertinere, quàm ad Reges exteros diceret. Boemi voluntate Friderici cognitâ, non expectantes, donec ad ſe iretur,

Contentio Regum de regno Boemiæ.

copiis

Albertus D. Sax.

Boemorum irruptio in Auſtriam.

copiis contractis ſponte in Auſtriam proficiſcuntur: & anteq̄ Imperator ſe colligeret, hoſtiliter deprædantur agros & oppida, multis in locis eiiciunt, cæduntque præſidia. Auſtrij audaciam hoſtium admirati, maiores conſcribunt copias: & vocato in ſocietatem Rege Vngarorum MATTHIA, qui cum Imperatore tunc ſentiebant, in conſpectum Boemorum veniunt: hi perſpectâ hoſtium multitudine, de fugâ cogitant: quæ vt minus nota foret, in caſtris muniendis occupantur, mox captâ occaſione abeunt. Equites Vngari leuis armaturæ, quos Huſſaros nominant, eos in itinere aſſecuti, fortiter in terga vertentes impetum faciunt, & ad conflictum compellunt. Crancius ſcribit, Boemos in quoddam monaſterium profugiſſe, vt ſe contra primum impetum mœnibus ſepirent: tum dimiſſos inde eſſe conditionibus.

Boemorum strages.

Dubrauius verò affirmat, magnam procerum turbam in molendinum quoddam fuiſſe compulſam; ad quod incendendū, cum ſarmenta & faces Vngari congererent atq; deferrent; interuentu equitatus Alberti eos fuiſſe depulſos. Proceres Boemici eius beneficij memoriam nunquam apud ſe intermorituram teſtabantur; & Saxonum fidem prædicabant. Militabant autem mille equites Miſnenſes VICTORINO, Regis Georgij filio: quibus admodum iniquus erat miles Boemicus: nam & in partâ prædâ maiorem partem ſemper vſurpabat, & in ſtipendiis numerandis duces ipſi tardi, nec non fraudulenti videbantur. Miſnenſes inſolentiæ & iniuriæ inſueti, palam queri: minimumque aberat, quin ſeditionem in caſtris excitaſſent eo tempore, quo & contra Imperatorem & contra Vngarum maximè illis opus erat conſenſu & concordiâ: deliniti precibus Victorini, à tumultu quieſcunt: ſed dimiſsionem petunt, neque poſſunt vllomodo adduci vt maneant. Quare cum beneuolentiâ, & excuſatione ſui iis abeundi facit poteſtatem. Poſt eorum diſceſſum miles audacius etiam contra Regis filium agere: quem ſuo viuere arbitratu cogebat; & ſucceſſu elatus, omnium mortalium ſe victorem fore confidebat. Miſnenſium pars domum redierunt: alij ad Imperatorem profecti ſunt, quamuis ille à caſtris aberat, & Lincij deditus venationibus erat.

Expeditio ad Elbogā.

Elboga, ad flumen Egrum ſitum oppidum, quod Anconam ſonat, & quod Dubrauius cubitum appellat, in finibus Boemiæ eſt, quod vnâ tantum portâ aditur, & arce editâ eſt conſpicuum: id Cancellario ſuo CASPARI Slicconi Sigmundus Imperator donauerat, SLICCONVM familia à Baſſano Venetiæ oppido

Familia Slicconum.

oriunda,

[illegible]unda, nobilis & antiqua eſt, & virorũ fortium alumna. Mat- *Alb. ... El Sax.*
thia Caſparis filio oppidani rebellabant: qui implorato Du-
ci in Saxoniæ auxilio, eos ad parendum adacturus erat: quia au-
tem & naturâ loci & induſtriâ incolarum munitum erat, frau-
dem tentabat. Mittebantur equites & milites in oppidum, qui, tanquam peregrinantes, hoſpitiis vterentur: verùm cum ij diutius hærerent, & alij ſubindè aduentarent: ciues id quod erat, ſubodorantur. Itaq; legationem celerem mittunt ad Plauenſem, vt cum equitatu ſibi quàm primum adſit: quid timeant, exponunt: & quid ſpei habeant, indicant. Plauenſi nihil optatius accidit, qui odio Miſnenſium quaſi cuniculo aduentat, & noctu in vrbem intrò admittitur. Nihil propius fuiſſet, quàm vt Miſnenſes per domos ciuium interficerentur: niſi à ciue quodam, cuius humaniter vſi fuerant hoſpitio, admoniti, die præterito nullâ interiectâ morâ ex oppido confertim diſceſſiſſent.

ALBERTVS ſimulationem & malas artes peroſus; ſitu oppidi vndique luſtrato, iuſtis copiis id obſidet menſe Martio: admotisque tormentis quaſſat mœnia multis diebus, ſed conatu irrito. Oppidani in caſtris Alberti plurimos & è nobilitate & è vulgo ſuis tormentis lædunt, ſternuntque: & ſatellites Principis ad ipſius latus globis ſaxeis traiiciebantur. Non deſiſtit Albertus inceepto; quia ſciebat, copiam illis cibariorum deeſſe: nulli enim rei, quæ ad trahendum bellum pertinet, prouiderant. Deficiebat paucos intra dies oppidanos commeatus: ideò conditiones pacis quæſitæ ſunt, & facta deditio: patrocinium oppidi commiſſum Duci Alberto: poſſeſsio reddita Sicconi. Actum id eſt anno M. CCCC. LXXI. quo anno 1471.
GEORGIVS Rex Boemiæ moritur: GEORGIVS Dux Saxoniç, filius Alberti, naſcitur.

Iaciuntur eodem anno fundamenta nouæ arcis Miſnen- *Arx noua Miſnenſis extructa.*
ſis: cuius architectus fuit Arnoldus quidam VVeſtoualus. Ea in colle orientali ſita Albim proſpicit, & valles ſubiectas, quia à tribus lateribus foſſas à natura factas habet: quare eo ſitu olim delectatus HENRICVS Auceps Imp. in eodem colle arcem conſtruxerat: cui contra Vngaros has terras vaſtantes præſidium impoſuit. Eadem arx habet conclauia & ſedilia ex ſolido lapide, cellaria ampla & profunda in ſaxo magnâ ex parte exciſa: eſtq;, ſi vlla alia, ſitu & ſalubritate amœniſsima.

Poſt

Erneſtus El. Sax.

Poſt obitum GEORGII magnâ ambitione certatur de re
gno Boemiæ. Reliquerat ille tres filios; Victorinum, HINCO
NEM, quem Leproſum noſtri annales nominant, & HENRI
CVM, quibus omnis erepta regni ſpes eſt: cùm propter nouita
tem generis: tùm propter inuidiam, quia hæreſi contaminati di
cebantur. Senatus Pragenſis & nonnulli ex optimatibus legato
mittunt ad ALBERTVM Saxonem, qui eum in Boemiam vo
cent; & quia gener Regis erat ſpem regni adipiſcendi ei faciant
ſed id non honoris ipſius, ſed ſui defenſionis causâ faciebant. Ni
colaus Cocericius equeſtri familiâ natus, qui ad Albim Vuelæ
non procul à Pirnâ, habitabat, tantum apud Albertum poterat
vt conſilia eius gubernaret. Is argumentis multis ſuadet, vt lega
tis pareat: occaſionem fructuoſam ne dimittat: magnum ſibi pa
triæque decus comparet: regni opulentiſsimi dignitatem ſibi de
bitam eripi ne patiatur. Ei aduerſabatur Hugoldus Sleinicius, &
maxima procerum pars, quibus animi Boemorum in homine
noſtros ſuſpecti erant: neque obiiciendum Ducem alicui nou
& non neceſſario diſcrimine dicebant; prouinciis multis & ma
gnis eum præeſſe: regnum non exoptandum. Animus iuueni
magna cupientis & minimè ſuſpicacis, ab inſtituto non moue
tur, & Cocericium ſequitur. Delecto igitur ex omnibus prouin
ciis ornatiſsimo equitatu, Pragam poſt feſtum Paſchale venit
plauſu magno ab omnibus ordinibus excipitur: primùm ei gra
tiæ actæ, qui in regnum tanto apparatu acceſſerit: deinde ab e
votis communibus petitum, vt Matthiam Regem ſuis ceruicibu
imminentem, ſi neceſſe eſſet, armis mutuis propulſaret. Albertu
ſuam operam offert liberaliter, iubetq; eos conſilia inire ad can
rem oportuna Luſatius ille, quem nominaui, aliquot præhēde
bat proceres: ſed & animos & vultus ſimulatos atque auerſos in
telligebat. erantque competitores tres, Imperator, Vngarus, Po
lonus, multò præſtantiſsimi. In talibus motibus erant vehemen
ter diuiſa hominum ſtudia: plerique tamen ab homine extreme
omnes abhorrebant: & ſi neceſsitate capiendus eſſet aliquis, in
clinabant in Polonum, linguæ commercio & æqualitate non
nullâ morum genti Boemicæ magis cognatum. Dum Praga
ALBERTVS moratur: Rex eum Vngarus per miniſtrum fidum
admonet, caueat à Boemorum blanditiis: inſidias eſſe paratas
niſi in tempore conſulat: non eſſe obſcurè ad ſe delatum, quòd
acceptas à maioribus ipſius tot calamitates & iniurias, ipſius vin
culis aut oppreſsione vlciſci meditentur: ipſum cum præclara
quidem nobilitate iſthîc adeſſe, ſed verſari tamen intra mœnia
hoſtilia

Regnum Boemiæ Alberto delatum.

Regni Boemici competitores.

[illegible]ilia: & vt ſibi auditione acceptum ſit, nihil deeſſe ad facinus, [illegible] occaſionem, quam ipſo ſecuro hoſtes clandeſtini facilè [illegible]nuenturi. Qui id nunciabat, cùm alias ſignificationes oſten[illegible] præclaræ voluntatis Regis, tum hoc præterea addidit, ferre [illegible] non poſſe, vt talis Ducis virtus malitia doloue opprima[illegible]. ALBERTVS etſi tale nihil metueret ab iis, de quibus [illegible]imè ſentiebat; & non planè fideret Regi extero: tamen [illegible]lentiæ rumoris, & nouitas nuncij eum perculſit: neque id [illegible] ſuos, quorum ſalutem cariſsimam habebat, diu potuit. [illegible]biles, qui iter illud diſuaſerant, ſuſpicionem illi augent: ca[illegible]tem, qui Vilhelmo patruo ipſius acciderat, quem ſupra me[illegible]muimus, rem totam faciebat vero etiam ſimilem.

Albertus Dux Sax.

ALBERTVS de diſceſſu cogitans, ne ſuſceptum faci[illegible] homines inſidiatores maturarent, tale nihil præ ſe ferebat: [illegible]dendas autem improborum ſpes, & perturbanda conſilia [illegible] indici imperat publicæ lætitiæ, quo ſe conuiuiis & choreis, [illegible] ciuibus Pragenſibus, decurſionibus & certaminibus eque[illegible]ſtribus, cum nobilitate aulicâ delectaret. Ad eum diem multa [illegible]ria atque conuehi magnificentiſsimè imperat: equos autem [illegible]tra vrbem de more ad certamen quotidiè cum ſuis exercebat: [illegible] cum diebus aliquot fieret, ſuos ad vnum omnes hora certa [illegible]eſſe expeditos, tanquam vniuerſis præbiturus ſpectaculum [illegible]um, qui ſeſe iam in armis exercuerant. Conſcij & populares [illegible]tis gaudere, & ad diem præſtitutam arma aliaque inſtruere, [illegible]noſtros vel die ſpectaculis intentos, vel noctu poculis aut qui[illegible] indulgentes, & hinc inde per vrbem diſperſos aggrederen[illegible]. ALBERTVS cum in agro ſuos paratos imparatoſue [illegible]enſuiſſet; ſe à fratre magnâ de causâ domum vocari, & iam [illegible] tempus diſcedendi eſſe ait: reditum in vrbem propoſito [illegible]plicio interdicit, efferre inde aliquid volentes prohibet. Reli[illegible]cubariis, ſuppellectile, impedimentis, apparatu, poſt vnum ibi [illegible]menſem & dies aliquot transactos, nec opinato diſcedit: quæ re[illegible]erant partim vulgus, partim hoſpites rapiebant, diſtrahe[illegible]batque: propter quam iniuriam poſtea expoſtulatum eſt cum Pragenſibus, & eorum, quæ relicta fuerant æſtimatorum poſtu[illegible]lata reſtitutio. Hæc vix credibilia, vt in annalibus Neuſtadien[illegible]ſibus perſcribuntur, retuli: quæ an comperta ſint annè commen[illegible]tum Matthiæ fuerit, in medio relinquo: Albertum certe delu[illegible]ſum fuiſſe res ipſa declarauit, qui etiam iter ita in patriam fecit, quaſi ſingulis locis & momentis eſſent inſidiæ & oppreſsio perti-

Albertus abitum è Praga meditatur.

 meſcenda.

Albertus Dux Sax. meſcenda. Ambitu autem de regno Boemiæ adhuc flagrante, cum Reges (vt dixi) potentiſsimi è Germanis, Vngaris, Poloni ſui rationem haberi peterent; & Imperator auctoritate propriâ duo reliqui Pontificis gratiâ niterentur: tandem poſt multas diſceptationes, nec non effuſo populorũ ſanguine, ſceptrum offertur Regis Poloni filio LADISLAO, illi genti cæteris coniunctiori.

Societas inter Imperatorem & Matthiam iam ſublata erat: nam hic milite Vngarico & Dalmatico vaſtabat Auſtriam; nec pauci in caſtris eius ſtipendia faciebant Germani, quorum aliqui ſponte ad eum acceſſerant, aliqui beneficiis affecti erant. Imperator ſuorum fauore deſtituebatur; quos incitabat Albertus Auſtriacus, ipſius frater germanus. Quamobrem in alienis Ducibus atque populis plus inuenit amoris & obſeruantiæ, quàm in ſuis: nemo tamen erat ſtudioſior maieſtatis ALBERTO Duce Saxoniæ: qui in auxilium vocatus, omnes res poſthabuit, vt dignitatem Imperij & nomen Auſtriacum vendicaret: is itaque ſuo *Albertus Imperatori militat contra Matthiam Regem Vngariæ.* equitatu ſeſe MATTHIÆ oppoſuit: & Auſtriacis, qui ab Imperatore adhuc ſtabant, animos reſtituit. Viribus igitur communibus Saxones & Auſtriaci Matthiam inſequebantur quocunque iret; cumque à graſſatione quantum poterant, prohibebant: ſua autem omnia negotia Vngarus exequebatur aſt[u] & celeritate, & incendiis vehementer affligebat prouinciam. Saxo quia grauiorem equitatum habebat, feſtinantem rarò poterat aſſequi: itaque quò illum profecturum putabat, ſemel atque iterum non vano augurio præuertit: ſi ad prælia veniretur, pugna ſtataria vincebat ALBERTVS; velitationibus ſuperior erat MATTHIAS: & erant illa reuera non prælia, ſed exercitatio[nes] præliorum, quibus alter vires alterius ita explorauerat, vt de victoriarum euentu, quoties ad manus veniretur, certi eſſent. Facta ſunt deinceps cum Vngaro menſium aliquot induciæ: nam contra CAROLVM, Burgundiæ Ducem, iturus erat, qui ingen[ti] gloriæ cupiditate & immensâ ſuarum virium fiduciâ, liberta[ti] Imperij imminebat. Erat ortum ſchiſma inter Colonienſe[m] Antiſtitem, & Canonicorum collegium. Antiſtes RVPERTV[S] *Obſeſſio Nouesij.* qui è Palatinis Rheni ortus erat, obſidebat Noueſium: & in ei[us] belli ſocietatem aſſciuerat magnis præmiis & pollicitationib[us] Burgundum: Collegium è ſuâ ſocietate ducem belli eleger[at] Hermanum, Haſsiæ Landgrauium. Noueſium, ad Rhe[ni] ripam in loco accliui ſitum oppidum, viis atque portis ta[n]tummodò duabus aditur: id tenebat Heſſus cum magn[a] difficultate & inopia rei frumentariæ: oppugnabat ide[m] omnib[us]

omnibus opibus Burgundus. Imperator cum Antiſtitis, alienatuſimam diœceſin ab Imperio, iniquitatem animaduerteret; conſtituit exercitum in Germaniâ ſuperiore: & cum multis Principibus, ad liberandum Noueſium, in Germaniam inferiorem proficiſcitur. De eius copiis aduentuque certis acceptis nunciis, Burgundici oppidum mirum in modum acriùs oppugnant. Cum caſtra propius vrbem Imperator moueret; Cæſariani & Burgundici ſæpe inuicem leuibus præliis confligunt: quæ cum noſtris non ſatis cederent ex ſententiâ, Imperij ſignifer in ipſis caſtris declaratur ALBERTVS. Quamobrem cum ſe multitudine Burgundus longè eſſe inferiorem videret; tandem conditiones quærit: & ſuorum vltra quindecim millibus amiſsis, re infectâ diſcedit. Rupertus cuſtodiæ traditus, in eâ vitam finiuit: Hermanus à collegio propter reſtitutam libertatem Antiſtes deſignatus. Noueſium obſidione ſolutum anno M. CCCC. LXXIIII. 1474. Extat durisſimæ obſidionis monumentum, agger glandium & globorum ſaxeorum, qui ex tormentis in mœnia tectaque emiſſi ſunt.

Albertus Dux Sax.

Albertus Imperij ſignifer in expeditione Belgica.

Anno eodem ALBERTVS vnà cum fratre Electore Vratiſlauiam proficiſcitur: cuius agrum populabatur Vngarus, & in eandem cum maximis copiis ibat Polonus. Actum inter vtrumque de pace eſt, quam minimè recuſare videbatur Polonus: is caſtra ad flumen Olam, non procul ab oppido Briga, fixerat. Dum causâ adhuc dubia hinc inde comeant legati: MATTHIAS improuiſò aggredi caſtra Polonica, quæ à ſuis quatuor tantùm milliaribus aberant, ſtatuit: nam & Regem improuidum lætumque eſſe nouerat; & diſciplinam in eius exercitu corruptam licentiâ ſciebat. Itinere illo noctu properanter confecto, ſtationes Polonicas inuadit, pabulatores excipit: quibus cum opitulatum accurrerent Tartari, Polono militantes, multi interficiuntur pugnâ tumultuaria: in quâ etiam cadunt duo tribuni regij Vilhelmus Bernſtenius, & Petrus Hauguicius. Sermonibus iactaſſe fertur MATTHIAS, ſe depugnare eo die potuiſſe, niſi ſanguini Chriſtiano peperciſſet. In caſtris tum Polonicis erant legati Electoris: qui turbatas videntes actiones pacificas, Vratiſlauiam redeunt, ſpem de compoſitione factam irritam teſtantur. Polonum aiunt declarare voluntatem concordię cupidam. Saxo autem & Brandeburgicus non deſiſtunt, vt pax vtrinque concilietur. In his tumultibus delatum ad Matthiam erat, ducem Albertum neſcio quæ verba iecisſe in ipſum contumelioſa: quod

Alberti cum fratre expeditio in Sileſiam.

Albertus Dux Sax. pro ſuâ natura animo iracundo tulit. Id Saxoni nunciatur,qu
Albertus ad[it] Ma[thiam] Re[gem]. aſſumpto interprete, reliquis miniſtris ſubſequi iuſsis, acceſſum
ad Regem præſens petit. Rex admiratus viri dignitatem & a-
nimi præſentiam, illum cum lætitiâ admittit. Albertus Reg
eo quo debuit honore ſalutato: ſe non verbis aut conuitiis mo
re mulicbri: ſed manu & armis conſuetum militare dicit: præ
terea ſeſe obſeruare Regem, vt virum fortem; nec ei eſſe inimi
cum vlla priuatâ de causâ, ſed Imperij nomine: veniſſe nunc ſe
in ipſius conſpectum ad adimendam leuitatis de ſe & ignauiæ
ſuſpicionem. Incredibile, quantum ducis ſermone & vultu
Rex fuerit delectatus, qui ipſum quoque cum beneuolentiâ di-
miſit. Tandem effectum eſt vt & Vngari animus moueretur
ad pacem; & vt exercitus immanes ducum præſtantiſsimorum
formidine ex Germaniâ abirent: & negotium relinqueretur ar-
bitris excutiendum.

1476. Anno M.CCCC.LXXVI. iter cum multis ſuorum in-
Alberti iter in [P]alæsti[nam]. ſtituit in Palæſtinam menſe Martio: nam quod maiores ſuos fe
ciſſe cognouerat, idem ſe quoque decere exiſtimabat. Inte
præcipuos VILHELMVS Princeps Hennebergius, & SI
GISMVNDVS Anhaltinus erant eius comites. Primùm
cenſuerunt adeundam Romam ad ſalutandum Sixtum IV. Pon
tificem. Ab omnium ciuitatum ducibus aut primatibus hono
rificè tractatur: exceptis Bononienſibus, Florentinis, & Senenſi
bus. In reditu Florentini etiam negârunt hoſpitium: Sancaſsia
ni choreas ei celebrarunt, quod Duci illorum morum ignar
periucundum accidit. Ab ipſo Pontifice, quem cum trigint
quatuor viris præclaris, nigro ſerico villoſo indutis adiit: tum
à Venetorum duce Vendramino in honore habitus (nam be
lo contra Vngarum, virtus eius celebris iam vndique erat Vene
tiis) patrũ magnificentiâ & formâ Reip. ſe delectari dixit: & Ve
netos prædicauit eſſe viros prudentes,qui ſenes eligerent Duces
eos enim & annis & viribus infirmos, eſſe ad ſeruitutem aptiſsi
mos: quod ideò dicebat,quia dux Venetus legibus Reip. tenetur
neq; habet liberam,vt cæteri Principes pro arbitratu agendi im
perandiq; poteſtatem. In eâ vrbe quicquid fuit conſpicuum tan
publicè quàm in nobilium palatiis, id ei omne patuit. Hic pr
ſuâ vrbanitate in nobiles luſit: qui non è fundis ſuis alerentur
ſed aut nauigationibus aut negotiationibus, rem facerent atqu
augerent: itaque nobilitatem eorum, magis nauibus quàm ar
mis; auro ſignato,quàm ferro polito, ſtudere. Rhodum ac
uectus,audiuit Ægyptium impreſsiones feciſſe in Palæſtinam

ade

...o, vt ei ſuaderet Magiſter magnus, ne iter periculoſum conti *Albertus Dux Saxo.*
...tied, Princeps à cœpto auocari non potuit. Cùm ad littus
...penſe veniſſet: ſocij itineris nolebant egredi naui: ſed de redi-
... patriam propter diſcrimen Principis vnanimiter conſenſe-
... ALBERTVS vltimam dixit ſententiam, ſi quis in triremi
...nere velit, id ei licere: ſed ſe Dei ductu eò veniſſe, & eiusdem
... poteſtati ſuam ſalutē permittere. Erat ei vir nobilis Chri-
...phorus Berenſtenius linguæ Slauicæ, quam in Vngariâ didi-
...peritus, qui veſtitum Raſcianum ſumpſerat. cum eo Turcæ
...iliariùs loquebantur: ipſe ſe in pueritiâ ab Vngaris venditum
...ermaniam aiebat, ſed colere adhuc ſectam Mahometanam.
...debant ipſi vt maneret, non fore ſine honore: ſed negabat id
...re poſſe, quod Mahometam abiuraſſet. quod ipſis placuit:
...que habuerunt cæteris liberaliùs; hortatique ſunt, vt ſe prius
...andum præberet, quàm ab eâ fide deſciſceret. Nihil autem
... barbaro & pagano populo accidit periculi, præter pecuniæ
...tionem. In reditu è Cypro inſulâ ſoluentes trium dierum
...empeſtate incertâ nauigarunt: tandem in ſummo malo facu-
...dens viſa diſcurrere eſt: & nonnihil tranquillius cœlum fa-
...m Eiusmodi ignes nautis non ſunt ignoti, qui à veteribus Ca-
... nominantur, cum ſint gemini. Solitarius qualis hic fuit,
...ena dicitur: nunc ſtellæ Archangeli, aut pedum diui Nicolai
...ellantur. Amiſit dux nauſeâ & morbis inter redeundum è
...bilitate Bernardum Schonbergium, Othonem Schidingum,
...nnem Bernſtenium, Conradum Amsdorfium, Eberhardum
...andenſteinum, qui obiit Metonæ. A Regina Cypri Nicolai &
...Magiſtro Rhodiorum multâ exceptus humanitate eſt. Reuer-
... ſuos, omnium gratulationibus excipitur: non ſolùm quòd
... incolumis, verùm etiam quòd iam ſuperos habere videretur
...magis propitios, quorum calcaſſet veſtigia.

Incidit eius reditus in bellum, quod contra Quedilnburgi-
...ERNESTVS ſuſceperat frater; id nullo negocio eſt confectū:
& poſt id ſedati quoque ſunt tumultuantes Halberſtadij.

Poſt hoc tempus ALBERTVS filiam fratris CHRISTI- *Chriſtinæ*
NAM (quam Crantius errore Catharinam nominat) Regi Da- *deductio in*
...IOANNI (non Chriſtierno, vt Crantius ſcribit) deſponſa- *Daniam & nuptiæ.*
... deducit equitibus octingentis, curru aurato, & inſigni ma-
...onarum nobilium comitatu. Nuptiæ celebrantur in regiâ vrbe
...afnia multis diebus: ludis & velitationibus equeſtribus primā
...udem Albertus retulit. In reditu inuitatus à Senatu Lubecam
...uertit: quâ in vrbe liberaliſsimè habetur: muliebrē licentiam,

Albertus Dux Saxo. qua per domos ſubterraneas, eo loco frequentes, perſonatæ de-
currerent, ſibi diſplicere aiebat: nec ſe in ciuitate tàm benè conſti-
tutâ aliud vidiſſe dedecus. Is ſermo viris prudentibus & magnifi-
cis pudori fuit: quamobrem Senatus honeſtatem & famam ſe-
xus conſiderans edicto cauit: ne in poſterum id fieret. Mirati au-
tem ſunt & in Duce & in iuuene tantam curam pudoris, & ſexus
fœminei reuerentiam.

Alberti iter in Morauiam. Nondum erat compoſitum inter Vngarum & Polonum
negocium: ad quod tranſigendum arbiter vocatur in Morauì-
am ALBERTVS: isque rem tantoperè promouet, vt Po-
loni filio regnum Boemicum MATTHIAS concederet; ſpon-
deretque ſe id infeſtare amplius nolle. Olomuntiæ vltra tres
menſes agit: & in aduerſam incidens valetudinem in lectica
Dresdam deportatur.

Anno M. CCCC. LXXX. frater Alberti Romam iens
1480. cum multâ & ſplendidâ nobilitate, domi præfectos conſtituit
qui prouincias gubernarent: hi minùs tribuerunt ALBERTO
quàm par fuit: quorum ſuperbiâ vehementer commotus eſt
ſed iram omnem diſsimulauit, vsque ad reditum fratris; à quo
ſe diſiunxit, neque Dresdæ amplius habitare voluit. Imperium
Fratrum coniunctiſſimorum diſiunctio. omne fratri reliquit, ipſe ſe cum vxore & liberis Torgam contu-
lit, & ibi rem curauit familiarem: contentus exiguis reditibu
ad eam ſuſtinendam annuatim conſtitutis. Ibidem arcem or
nat ædificiis, & piſcinas illas amplas fodiendas curat. Amiſit ibi
dem vno anno & menſe IOANNEM & LVDOVICVM filio
1481. infantes: altero etiam poſt ipſos anno obiit VILHELMVS Du
cum patruus eodem menſe Septembri, quo anno ſuperiore in
fantes obierant.

1484. *Catharinæ filiæ deductio Oenipontem.* Anno M. CCCC. LXXXIV. menſe Februario, filiam vni-
cam CATHARINAM Albertus deducit Oenipontem, quam
deſponderat Sigismundo Duci Auſtriæ, quem à ditione Alpin
Atheſinum vulgus nominabat. In pompâ iſtâ ſolenni nih
magis conſpicuum erat, ipſis Ducibus ſocero atque genero, ſu
orum temporum Imperatoribus fortiſsimis. Ille victoriis con
tra Vngaros, hic contra Venetos clarebat: ad ambos videnda
ex vicinis multi confluebant, & de nobilitate & de plebe ho
mines.

Diuiſio prouinciarum inter fratres. Reuerſus ex eo itinere fratrem alloquitur, & augeri ſibi re
ditus annuos poſtulat, quibus Vilhelmo viuente fuerat conten
tus. Nihil iniquum petiit: & à fratre reſponſum, quale volu
tulit. Eius autem poſtulationem cum ad conſiliarios Elector r
tuliſſe

[illegible] viſum prudentioribus eſt, vt vniuerſæ diuiderentur prouinciæ, primum id facile eſſe, cum fratres inter ſe mutuò plurimum amarent; tùm id ad amorem retinendum quaſi vinculum quoddam fore: præterea maximè ex vſu publico eſſe, cum ambo [illegible] haberent; ne tantarum prouinciarum poſſeſsio relinqueretur ad hæredes, incerta atque indirempta. Placuit idem fratribus quoque: eſtque ea res per totos quinque annos mirabiliter agitata. Penſitatis igitur tanto tempore omni diligentiâ rationibus, & conuolutis de more ſcitalis; ex ALBERTO propoſitæ ſunt, qui eos, quorũ auctoritate res agebatur admonuit, ne aſtutè agerent; neue tantùm hominum præſentium, ſed poſterorum etiam rationem haberent: ſe quidem facile conſenſurum cum fratre: cauendum, ne aliquando nepotes cauſam diſcordiarum magnam & iuſtam habeant. In vnâ parte erant vrbes & oppida prouinciarum Miſniæ, & Piciſſenſis, duodecim, Saxoniæ quindecim, Turingiæ octo & triginta, Franciæ nouem, Vodlandiæ duodecim, cum pertinentibus ad ea arcibus, villis, poſſeſsionibus atque aliis: his inſuper adiuncta grandis pecunia: in alterâ verò parte pecunia nulla, & loca pauciora, prouinciarum ſcilicet Miſniæ & Oſterlandiæ oppida duo & triginta, Saxoniæ duo, Turingiæ duo & viginti: Reditus ex metallis æquales: æquales decimæ; patrocinium religioſorum, generoſorum & reliquæ nobilitatis diſpertitum. ALBERTVS natu minimus præter expectationem omnium, etiam ſuorum, hanc partem eligebat, quæ minimum haberet pecuniæ. Credebatur enim alteram electurus, primùm propter Torgam, in quâ rem familiarem conſtituerat, & eâ plurimum delectari videbatur: deinde propter vrbem & arcem Ienenſem, quam arbitris exemerat, & ad alteram partem iuſſerat apponi. Diuiſio facta eſt in curiâ Lipſenſi, IV. Id. Nouemb. M. CCCC. LXXXV. Hîc in anna- 1485.
libus, qui in manus venerunt meas, omnibus & ſingulis querelam communem deprehendi: minus bona ſecuta poſt hanc diuiſionem, Reipublicæ tempora. Verùm qui rerum humanarum mutabilitatem conſiderant, & qui ex ſuo ingenio fingunt non ſolum formas Rerump. verùm etiam euentus negociorum, non conſideratâ videlicet DEI prouidentiâ: in alias atque alias ſubinde cauſas malorum initia conferre ſolent: quam diſputationem in vtraque parte magnos patronos inuenturam, prudens in hac narrationis breuitate omitto.

Albertus Dux Saxo.

Magna vis pecuniæ ALBERTO ſoluenda erat fratris filiis:

Albertus Dux Saxo. nam poſt diuiſionem Elector diu non ſuperuixit: eâ de cauſâ ſu is conuentum indicit Lipſiam: ſed re propoſitâ nihil obtinet, idc paucorum culpâ, qui ipſius profuſionem non ferendam eſſe di cebant; & quòd teſſaræ ac luſionum eſſet nimis ſtudioſus, accuſa bant. ALBERTVS etſi ægerrimo id ferret animo: tamen iniuri am diſsimulabat, & pecuniam aliundè mutuatur, maiore ſuor populorum detrimento, quàm ipſi tum intelligebant: fratris au tem filij, quod debebatur ipſis, per tutorem ſuum Comitem Gli chenſem Sigismundum ſummoperè efflagitabant.

Mathiæ Regis in Auſtria facinora. Ab armis MATTHIÆ in Auſtriâ nihil tutum aut muni tum ſatis erat. nam & Viennam metropolin ceperat, multaqu crudelia & proterua in ciues ediderat exempla: tum incendiis & latrociniis reliquam exhauriebat prouinciam. Viennenſes vide bantur plurimis iuſtas pœnas dare ſeditionis & contemptus Im peratoris; quem obſeſſum etiam fame afflixerant cum vxore & filio. FRIDERICVS Imperator dolens multitudinis vicem, in gentibus promiſsis ALBERTVM euocat, cuius virtus & felicit inter Principes eminebat. Erat infeſto in Germanos anim MATTHIAS: & ſæpe minabatur ſe daturum Turcæ ad vexa dam Germaniam tranſitum. *Alberti expeditio in Auſtriam & Vngariam contra regem Matthiam.* ALBERTVS intelligens, ſe no modò pro Imperio contra Matthiam, ſed etiam contra hoſte omnium immaniſsimum Turcam bellare; quem, ſi potuiſſet, im miſſurus Germanis erat: nullum detrectabat onus aut periculi Itaque manu Miſnenſium & Saxonum validâ in Auſtriam ve nit. Erant tum in agro Lorchicenſe Vngari: qui ager miſeris mo dis tractus & vaſtatus erat; ex eo hoſtem graſſatorem pellit, qu trans flumen Anaſum ſeſe recipit. Matthias miſerat equitatu in Stiriam: qui ex eâ quoque quantam poſſet prædam ageret, & agris incenſis terrorem vrbibus inferret, ſi quas fortè malefici poſſet ad deditionem compellere. Fuerat colluuies hominum ſ ne capite, ex Vngaris, Auſtriacis, Dalmatis, Pruſsis, Polonis, con gregata: hi validam conſpirationem habebant, & inuicem ſe fra tres nominabant: itaque erant potentes facti, vt FRIDERICI a liquot oppidula, tum Regis Poloni diriperent, eademque ad defendendos munirent: eorũ pars iam ſuperata erat & diſiecta partim à præfectis Imperatoris, partim ab ipſo Matthiâ. Qui au tem fugâ euaſerant, ſeſe rurſus iam colligebant. In eorum rel quias incidens equitatus MATHIÆ, omni prædâ partâ exuit, & ita deleuit, vt nomen factionis illius amplius non audiretur.

Trigæ obſeſsio. Vrbem Stiriæ Trigam, in quam metu Vngarorum plurim confugerant, MATTHIAS obſidebat: ciues propugnabant for

tite

...eo propoſito, vt priùs vitam relicturi eſſent, quàm mœnia ...turi ei hoſti, à quo omnis abeſſet humanitas & miſericordia. Perſequebatur cum ſuo equitatu Matthiam ALBERTVS: ...que animum Stiriis adderet, aliquot equites præmittit, qui ſo-...arent, & Vngaros conſiſtere non paterentur. Cum Trigæ ...gnatio eſſet acerrima; ALBERTVS ſeſe in conſpectum ho-...offert: qui eius aduentu cognito, quid facere ſibi expediat deliberant. Alij impetum in eum adhuc feſſum eſſe faciendum ...bant: alij tutius conſilium dabant, vt vrbs relinqueretur, ipſi ...fuga cauerent: fore eam tutam, nondum recreatis ex itinere Germanis, & ſibi minùs turpem, quòd totam penè ſpoliaſſent ...mobilibus & ad victum pertinentibus prouinciam. Id cum ...prædæ retinendæ omnes probarent: in caſtra Neuſtadiana, ...o à Vienna milliaribus continente itinere profecti ſunt: agricolas captiuos, qui ſequi non poterant, interficiunt.

Albertus Dux Sax.

Neuſtadium ampla & munita vrbs eſt in ripâ Danubij: ad quam integrum fermè biennium habuerunt caſtra Vngari. In ...erat Ioannes VVolframsdorfius Vodlandus, tribunus fortis; ...extrema malebat perferre, quàm eam hoſti dedere: eſt au-...tentatus & promiſsis & minis à Matthiâ: ſed planè fruſtra. ...que cum nihil proficeret, vrbem oppugnare ſtatuit: totoque ...exercitu MATTHIAS obſedit. Imperator in diſcrimine ...mo poſitus, comitia celebrat Noribergæ: quo in ſtatu res Auſtriacæ ſint, exponit: ab Imperij ordinibus belli ſumptus petit: & ad id ducem decernendum flagitat; inprimis, vt Neuſtadij ob-...ſis auxilium feratur, contendit. Reſponſum eſt, cauſam Im-peratoris eſſe priuatam: iniquè id onus imponi Imperij ordini-bus. Reuerà autem Matthiam omnes timebant, fortitudine & felicitate Regem illuſtrem. Tandem ſtudio & precibus Impera-toris pollicentur opem Principes: ſed qui gerere id bellum vel-...non eſt inuentus.

Neuſtadium à Matthia obſeſſum.

Comitia Noribergæ.

ALBERTVM igitur amplexus Imperator, rogat atq; orat, ...ſiſtat cumulare in domum Auſtriacam beneficia: ſimul ſignificat de violentia Regis, & de hoſtium crudelitate: commemorat ſuorum populorum calamitates: promittit etiam delecti-...habitis ſe miſſurum ſupplementa. Videri ſibi hoſtem vinci poſſe, & expugnari caſtra regia; in quibus ex partis victoriis magna ſecuritas ſit. ALBERTVS quamuis domi magnis diſtinere-...negociis, & a ſuis familiaribus admoneretur, ne tantis ſe peri-culis offerret, & Regem potentem ac fortunatum laceſſeret: tamen nihil tanti fuit apud animum ipſius, vt à ſuo ſenſu conſtanti

Albertus ad bellum contra Matthiam ab Imp. ſollicitatur.

& ma-

Albertus Dux Saxo. nam poſt diuiſionem Elector diu non ſuperuixit: eâ de cauſâ l
is conuentum indicit Lipſiam: ſed re propoſitâ nihil obtinet, id
paucorum culpâ, qui ipſius profuſionem non ferendam eſſe d
cebant, & quòd teſſaræ ac luſionum eſſet nimis ſtudioſus, accuſ
bant. ALBERTVS etſi ægerrimo id ferret animo: tamen iniu
am diſsimulabat, & pecuniam aliundè mutuatur, maiore ſuo
populorum detrimento, quàm ipſi tum intelligebant: fratriſa
tem filij, quod debebatur ipſis, per tutorem ſuum Comitem Gl
chenſem Sigiſmundum ſummoperè efflagitabant.

Mathiæ Regis in Auſtria facinora. Ab armis MATTHIÆ in Auſtriâ nihil tutum aut mun
tum ſatis erat. nam & Viennam metropolin ceperat, multaq
crudelia & proterua in ciues ediderat exempla: tum incendiis
latrociniis reliquam exhauriebat prouinciam. Viennenſes vid
bantur plurimis iuſtas pœnas dare ſeditionis & contemptus Im
peratoris; quem obſeſſum etiam fame afflixerant cum vxore
filio. FRIDERICVS Imperator dolens multitudinis vicem, i
gentibus promiſsis ALBERTVM euocat, cuius virtus & felicit
inter Principes eminebat. Erat infeſto in Germanos anin
MATTHIAS: & ſæpe minabatur ſe daturum Turcæ ad vexa
Alberti expeditio in Auſtriam & Vngariam contra regem Matthiam. dam Germaniam tranſitum. ALBERTVS intelligens, ſe n
modò pro Imperio contra Matthiam, ſed etiam contra hoſte
omnium immaniſsimum Turcam bellare; quem, ſi potuiſſet, in
miſſurus Germanis erat: nullum detrectabat onus aut pericu
Itaque manu Miſnenſium & Saxonum validâ in Auſtriam v
nit. Erant tum in agro Lorchicenſe Vngari: qui ager miſeris m
dis tractus & vaſtatus erat; ex eo hoſtem graſſatorem pellit, q
trans flumen Anaſum ſeſe recipit. Matthias miſerat equitatu
in Stiriam: qui ex eâ quoque quantam poſſet prædam ageret,
agris incenſis terrorem vrbibus inferret, ſi quas fortè malefic
poſſet ad deditionem compellere. Fuerat colluuies hominum
ne capite, ex Vngaris, Auſtriacis, Dalmatis, Pruſsis, Polonis, co
gregata: hi validam conſpirationem habebant, & inuicem ſe fr
tres nominabant: itaque erant potentes facti, vt FRIDERICI
liquot oppidula, tum Regis Poloni diriperent, eademque ad
defendendos munirent: eorũ pars iam ſuperata erat & diſiect
partim à præfectis Imperatoris, partim ab ipſo Matthiâ. Qui à
tem fugâ euaſerant, ſeſe rurſus iam colligebant. In eorum re
quias incidens equitatus MATHIÆ, omni prædâ partâ exuit,
ita deleuit, vt nomen factionis illius amplius non audiretur.

Trigæ obſeſsio. Vrbem Stiriæ Trigam, in quam metu Vngarorum pluri
confugerant, MATTHIAS obſidebat: ciues propugnabant fo
tite

...to propoſito, vt priùs vitam relicturi eſſent, quàm mœnia ...ituri ei hoſti, à quo omnis abeſſet humanitas & miſericor... Perſequebatur cum ſuo equitatu Matthiam ALBERTVS: ...e animum Stiriis adderet, aliquot equites præmittit, qui ſo... ...uarent, & Vngaros conſiſtere non paterentur. Cum Trigæ ...gnatio eſſet acerrima; ALBERTVS ſeſe in conſpectum ho...is offert: qui eius aduentu cognito, quid facere ſibi expediat ...erant. Alij impetum in eum adhuc feſſum eſſe faciendum ...bant: alij tutius conſilium dabant, vt vrbs relinqueretur, ipſi ...ugà cauerent: fore eam tutam, nondum recreatis ex itinere ...manis, & ſibi minùs turpem, quòd totam penè ſpoliaſſent ...us mobilibus & ad victum pertinentibus prouinciam. Id cum ...prædæ retinendæ omnes probarent: in caſtra Neuſtadiana, ...o à Viennâ miliaribus continente itinere profecti ſunt: agri... ...s captiuos, qui ſequi non poterant, interficiunt.

Albertus Dux Sax.

Neuſtadium ampla & munita vrbs eſt in ripâ Danubij: ad ...um integrum fermè biennium habuerunt caſtra Vngari. In ...erat Ioannes VVolframsdorfius Vodlandus, tribunus fortis; ...extrema malebat perferre, quàm eam hoſti dedere: eſt au...m tentatus & promiſsis & minis à Matthiâ: ſed planè fruſtra. ...que cum nihil proficeret, vrbem oppugnare ſtatuit: totoque ...exercitu MATTHIAS obſedit. Imperator in diſcrimine ...mmo poſitus, comitia celebrat Noribergæ: quo in ſtatu res ...ſtriacæ ſint, exponit: ab Imperij ordinibus belli ſumptus petit: & ad id ducem decernendum flagitat; inprimis, vt Neuſtadij obs...s auxilium feratur, contendit. Reſponſum eſt, cauſam Im...ratoris eſſe priuatam: iniquè id onus imponi Imperij ordini...bus. Reuerà autem Matthiam omnes timebant, fortitudine & ...licitate Regem illuſtrem. Tandem ſtudio & precibus Impera...toris, pollicentur opem Principes: ſed qui gerere id bellum vel...let non eſt inuentus.

Neuſtadium à Matthia obſeſſum.

Comitia Noribergæ.

ALBERTVM igitur amplexus Imperator, rogat atq; orat, ...deſiſtat cumulare in domum Auſtriacam beneficia: ſimul ſi...gnificat de violentia Regis, & de hoſtium crudelitate: comme...morat ſuorum populorum calamitates: promittit etiam delecti...bus habitis ſe miſſurum ſupplementa. Videri ſibi hoſtem vinci poſſe, & expugnari caſtra regia; in quibus ex partis victoriis ma...gna ſecuritas ſit. ALBERTVS quamuis domi magnis diſtinere...tur negociis, & à ſuis familiaribus admoneretur, ne tantis ſe peri...culis offerret, & Regem potentem ac fortunatum laceſſeret: ta...men nihil tanti fuit apud animum ipſius, vt à ſuo ſenſu conſtanti & ma-

Albertus ad bellum contra Matthiam ab Imp. ſollicitatur.

Albertus Dux Sax.

& magnanimo depelleretur: turpe enim ſibi aiebat, vt quidqu præferret ſaluti & dignitati, & ipſius Imperatoris, & ſui auuncu li. Lætabatur autem datam ſibi oſtentandæ virtutis ſuæ occaſio nem; & quod aliquando acie congreſſurus eſſet cum hoſtibus iis qui ſibi de omnibus mortalibus pollicerentur victoriam. Dixiſſe Matthiam Regem ferunt, neminem obſtare poſſe ſuis auſpiciis & fortunæ, præter ALBERTVM; & eum ſolum è cæteris Ger manis ducem nominandum: ſi absque eo eſſet, ſe breui in medi Germaniâ caſtra eſſe poſiturum. ALBERTVS autem non ſolùm animo beneuolo Imperatori obſequitur: verùm etiam quia im paratum ipſum à pecuniâ videbat, ſuis ſtipendiis turmas aliquo equitum conſcribit. Imperator receperat ſe Lincium, quod eſ oppidum in ripâ Danubij: miſſurum ſe eò pollicebatur appara tum & tormenta & pecuniam: ibique futuros præſtò Auſtria cos & Stirios: hi ſunt Pannones & Norici. Eam in vrbem cu ad 19. Cal. Sep. ALBERTVS veniſſet cum mille & ducentis e quitibus; neque tormenta, neque militem, neque pecuniam in uenit. E totâ nobilitate Auſtriacâ, duo ſolùm venerant: in tant contemptu Fridericus apud ſuos erat: eos ad Imperatorem ipſ ire iubet, primùm vt conquerantur de negligentiâ; deinde vt ſ excuſent, qui Matthiam non aggrediatur: id enim nullo mod fieri poſſe, cum ipſe Neuſtadiū magno exercitu obſederit. VVol framsdorfius qui vrbem defendebat, cum & laboraret commea tus difficultate, & miles abſumeretur peſtilentiâ, & nulla vſpia auxilij ſpes affulgeret; cum Vngaro paciſcitur & vrbem tradi Inde multarum aliarum vrbium conſecuta defectio: Stirij ſe MATTHIÆ magnâ ex parte dedunt, ne à domino ſuo de ſer funditus exſcinderentur. ALBERTVS nihil prætermittit ſtudi quò aliquos ad ſe attrahat: multi conqueruntur nihil ſibi ſupe eſſe, præter corpora & domos fortunis vacuas: eos hortatur & confirmat: è præſidiis quibusdam militem euocat. Cum ia ſpeciem quandam exercitus iuſti labore grandi congregaſſet maius ei obortum eſt periculum: quia enim ſtipendia men ſibu aliquot ſoluta non erant, miles fremere & queritari: modò ha ſtas, modò ſclopetos ei intentare. Egentes compeſcendi rati nulla alia erat, quàm præſens pecunia; igitur triginta nummū millia de ſuo diuidit, & ſpem bonam in poſterum iniicit. In Sa xonica caſtra iocabantur Vngari, & Albertum ignauum nom nabant Germani, qui Regis partium erant. Inſolens ALBER TVS ignominiæ, equites aliquot ante ſe mittit, qui ad caſtra ho ſtium accedant propiùs, & eorum ferociam experiantur: ip

Friderici Imp contemtus apud ſuos.

Neuſtadij deditio.

Alberti induſtria & animoſitas.

proxim

proximè inſequitur cum Georgio Vuolframsdorfio, Gotio Stabergio, & aliis tribunis fortiſsimis. MATHIAS hoc intelligẽs, animũ ſuis addit: & turmis leuium equitum ſelectis negotium dat Albertũ excipiendi. Tumulum igitur ad impreſsionem opportunum occupant, vt tranſeuntem inuaderent, aut certe ab inſtituto itinere prohiberent. ALBERTVS per exploratores re cognita, de viâ nihil deflectit; ſed rectâ in occurſum tendit: hoſtẽq; illis obiectũ loco deturbare aggreditur: moxq; dato ſigno pugnandi facit poteſtatẽ. Vix primum ſuſtinentes inſultum Vngari, ſeſe in fugam effundunt, certi nimirum, grauis armaturæ equitẽ ſtantibus fore ſuperiorem, & non facile fugientibus nociturum: proſtrati ſunt baliſtis & tormentis circiter ducenti. Negana arx Borneggi expugnatur à duobus Miſnenſibus, Diterico Harraſio, & Ioanne Minguicio. E regiis oppetiêre octoginta; è noſtris duo baliſtarii, & tres pedites. Acceſſerat ad Albertũ iam Vilibaldus Schãbergius cũ milite Bauaro, quẽ Georgius Dux miſerat: & Germanis animus ardebat pugnâ ſtatariâ confligendi cum copiis Regis. Hiems autem vrgebat, vt circumſpicerent præſidia, & ea cuſtodirent ab Vngaro. Igitur prouinciæ ſupra Anaſum, itẽ vrbibus metallicis, in quibus ſal & ferrum foderetur, Græcio, Bruccæ, Fiſenbuio, Strichſteinæ, Vaidhouæ, caſtellis & arcibus præſidia impoſita ſunt. Pleriq; etiam præfecti Imperatorij ſuas arces cõmendant ALBERTO defendendas, & in Stiriâ & in Auſtriâ, nonnullas etiam finitimas Antiſtes Salceburgius. Videbatur tota facies rerum Auſtriacarum mutata cum ALBERTO: quem amici venerabantur, hoſtes pertimeſcebant. Interiecto hiemis tempore conditiones de pace cœperunt ferri & tractari: eoque deducta cauſa eſt, vt Vngarus & Saxo inducias menſtruas facerent, vt inter ſe de tractatione humaniter colloquerentur. MATHIAS in oppidum Melcam venit cum equitibus quadringentis. ALBERTVS Marsdorfium cum equitibus totidem. Ipſi tandem conueniunt in diui Hippolyti oppido; & remotis arbitris præter interpretes, ſecretò inter ſe colloquuntur. Tracto inter ipſos ſermone longius, miniſtri qui ad fores expectabant, alter alterum propter ſuum dominum laceſſere, adeò vt murmura tollerentur. Regius quidam conſiliarius tumultum veritus, portam aperire audet: eos lætos & erectos, brachiis alter humero alterius impoſitis, ſeſe in complexu conſpicantur. Suæ cauſæ arbitrum conſtituit Vngarus Romanum Pontificem: Saxo ipſum Imperatorem. Facta huiusmodi compoſitione Rex Viennam, & vrbes, arcesq; à ſe occupatas munit præſidiis, & in regnum ſuum proficiſcitur.

Albertus Dux Sax.

Alberti cum Mathia Rege conflictus.

Vngarorum fuga.

Tractatio pacis.

Interea

Albertus Dux Sax.

Comitia Norimbergensia.

Interea alium conuentum Imperator indicit Noribergam: nam & filio MAXIMILIANO tradere Imperij habenas volebat, & gliſcentia vndiq; bella componere. ALBERTVS eò veniens, res in Auſtriâ à ſe geſtas, & quibus cum MATTHIA conditionibus pacem iniiſſet, coram Ordinibus exponit. FRIDERICVS enim ſimulatâ indignatione, quòd pacis conditiones accepiſſet; ipſum in conſpectum admittere, & audire noluit: cuius indignationis cauſa fortaſſe fuit, inopia & pudor. Nam cum ſumptus ab Imperij ordinibus, quos volebat, non tuliſſet; nec ſtipendia promiſſa Alberto ſoluere, nec expenſas ab eodem factas potuit reſtituere: erant autem expenſa trium menſium ſpatio millia nummûm quinquaginta. itaque pro pecuniâ indignationem, pro beneficio animum parum memorem retulit. Tulit talem iniuriam animo quidem iniquo: ſed patriæ amor effecit, vt in poſterum minimè deſiſteret non modò fortunas, ſed & vitam paruifacere pro Imperio & Cæſaris honore. Pax cum MATTHIA facta vſque ad eius obitum durauit: poſt triennium autem mortuus eſt, & Auſtria à Maximiliano recipitur.

1486.

Maximiliani Francofurtensi Comitijs Rex Rom. declaratur.

Duces Electores in conuentu Norinbergenſi, Imperatori pollicentur, ſe anno ſequente Francofurdum venturos ad Comitia. Declarato in iis omnium conſenſu Rege Romanorum MAXIMILIANO: ipſe e Flandris delectum equitatum adducit Aquisgranum: vt ibi primam de more Imperij coronam ab Antiſtite Colonienſe acciperet. Eodem venit ALBERTVS cum equitatu ſuo; quo eſſe ornatior & inſtructior tum temporis non putabatur. Eodem anno, qui erat ſextus & octuageſimus, mater Electoris moritur menſe Februario: ipſe Elector corpus hoc ca[...] ducum deponit menſe Auguſto. ALBERTVS in Miſniam pro[...] fectus, Reipub. negotia diſponit, & cum fratris filio FRIDERI[...] CO Electore multa de rebus communibus, & ad patriæ pacem pertinentibus, vnanimiter deliberat. Filiam defuncti fratris na[...] tu minorem MARGARITHAM, Henrico Brunſuicenſi nupta[...] vt deduceret, à cognatis ſponſoque rogatur: quod impetrari à [...] paſſus eſt, quia nepti patris loco erat. Nuptiæ celebrantur in arc[...] Cellenſi, quibus interfuit Regina Daniæ, ſponſæ ſoror.

Nuptiæ Margaritæ cum Henrico Brunſuigio.

Maximiliani contemptus in Flandria.

MAXIMILIANVS deſignatus Rex Romanorum, cum i[...] Flandriam nullâ maiore pompâ, quam antea conſueuerat, veni[...] ret, contemni à ſuis cœpit. Vulgus enim è miniſtrorum frequen[...] tiâ, ſplendore purpuratorum, clientum comitatu, item ex largi[...] tionibus publicis æſtimat potentiam: neque honorem ipſum conſiderat, ſed honoris ſpeciem. Præterea erant antea ab eo alie[...]

na[...]

nti popularium animi, propter quæſtorum, quos illis reliqueſit auaritiam & rapacitatem: quorum aliqui è gregariis militi- *Albertus Dux Sax.*
bus, reliqui ex humili loco nati opes maximas comparauerant.
Flandris autem cum nouas exactiones imponeret, & grandem
pecuniam imperaret: animos vulgi planè accendit. Viri eccleſia-
ſtici & nobiles multitudine & vulgo prudentiores, eam non ne-
gant quidem: ſed modeſtè addunt conditiones, ne videlicet ea
conferatur ad fœdera cum Anglis & Hiſpanis contra Gallos facien-
da: ſed ſui honoris & neceſſitatis gratiâ. Admonetur ab iiſdem
turba & vulgus, ne deſit dignitati & amplitudini ſui Principis:
ad quem honor in terris ſummus ab Imperij ordinibus tanto cō-
ſenſu delatus ſit: verùm ſurdis & amentibus canebatur. In vrbibus
præcipuè tribus Brugis, Gandauo, & Ipra, homines fremebant in-
dignatione: quorum hominum audaciâ quædam aliæ minùs
potentes ciuitates mouebantur, & iugum intolerabile recuſabāt;
& Regi ſtudebant Gallico magis quàm ſuo domino. MAXIMI-
LIANVS vt plebem ſuâ terreret præſentia: Brugas venit menſe *Tumultus*
Decembri. Erant ibi è fabrorum tribu aliquot puniti capite: eo- *Brugis.*
rum amici cum tribubus cæteris primum tumultum mouent, &
de tyrannide conqueruntur: tum plebe excitâ omni, Regis ho-
ſpitium pridie Cal. Ian. armati adeunt: vtque in liberam ipſe cu-
ſtodiam eat, ſuperbi & minaces depoſcūt. Miniſtri quidam, per-
ſpectâ factione plebeiâ, ſeſe furori ſubtraxerant, & vrbe exceſſe-
rant, qui è Germaniâ ſuperiore erant, abire celeriter iuſsi ſunt, e-
rant autem pauci: nobiles qui remanſerant, ciuibus dati ſunt aſ-
ſeruandi: Conſiliarij, quiq; à libellis & ſecretis erant, miſsi poſt
multos dies Gandauum ſunt, quorum aliqui in carcere interie-
runt. Iuit primùm MAXIMILIANVS in domum Vellenſem,
deinde in Craneburgiam: demum in Graſsiâ aromatariâ menſes a- *Maximiliani captiuitas.*
liquot fuit. Erat in oppido Hulſtena, duobus à Brugis milliaribus
diſtante, Regis præſidium militum circiter quingentorum: eôdem ſe
contulerant nonnulli, qui animaduerſo Regis periculo, Brugis
fugerant. Ciues Brugenſes MAXIMILIANVM cogunt, vt loci
præfecto ſcribat, militem eſſe deducendum, & tradendum Bru-
genſibus oppidum. Eas literas fuiſſe extortas, præfectus è muliere
transfugâ cognoſcit: ideò mandatum non exequitur. Quia autē
impreſsionē metuebat: præſidiarios & oppidanos iureiurando
nouo obligat: qui ſe morituros priùs, quàm turpe facturos faci-
nus, ſanctè recipiunt. Oppidum ipſum Brugenſes & Gandauen-
ſes auxiliis communibus adoriuntur, & viribus ſummis oppgnāt:
donec nox illis arma telaq; extorſiſſet. Perierant multi in foſsâ,

Auguſtus Dux Sax.

multi læſi miſsilibus erant. Præfectus vrbi facilè conijciebat acceptam cladem ipſos eſſe vlturos; nec inde abituros, donec oppido potirentur; vt aliis vicinis ſpem ſui defendendi adimerent. Igitur ipsâ nocte, caſtra illorũ ſpeculatus, videt raras excubias, diſsipatos milites; laſsitudine & ſomno iacere omnia. In vrbem properè rediens ſuos armat atq; animat; tum ſilentio educit; & mandata, quibus pareant, præſcribit. Irruptione factâ trium horarum ſpatio quinque millia Brugenſium & Gandauenſiũ in caſtra cædit; & cum diluculo triumphans in vrbem acquiſita ſpolia importat. Quâ calamitate & dedecore affecti vrbem relinquunt Gandauẽſes: vt ſuæ vrbi aliquod præſidiũ parârent, ne fortè commeatu intercluderentur: oppidum Aldenardũ eâdem ratione aggrediuntur: ſed cùm armis non potuiſſent, per fraudem tandem in ſuam poteſtatem redigunt. Vulgatâ facinoris & confidentiæ famâ de capto Maximiliano, Pontifex diras iacit: Imperator bellũ intentat impiis ciuibus. Ille appellat Antiſtitem Coloniẽſem ad mandata ſua exequenda: hic Dalburgium Præſulem, Vuormacienſem legatum, pro filij liberatione ad Principes mittit: ſed auxilia nemo mitit, donec intellectũ eſt, ipſum in armis eſſe Imperatorem, ad ferendum filio auxiliũ. Venerant Mechliniam Volfgangus Dux Bauariæ: Ioannes Iuliacenſis: Carolus Princeps Badenſis: Electores, Colonienſis & Treuirenſis: Imperator eôdem acceſsit cum Brãdeburgico die ſecundo Pentecoſtes: euocatus quoque erat Albertus Dux Saxoniæ, quem domi retinere potuiſſent multa: periculum à Ladislao Rege Boemiæ, qui cum Friderico Electore, ſui fratris filio, controuerſiam habebat; item à Matthiâ Vngariæ quẽ offenderat, & qui vicinas aliquot prouincias tenebat, præterea cauſa cum ſuis ſubditis nondum compoſita, qui ab ipſo alieniores fuerant conuentu Lipſenſi, vt dictum eſt. Accedebat denique nobilium pertinacia: quæ omnia diſſuadebãt, ne ſe alienis ingereret negotiis, & nimis grauibus, & moleſtis. In conuentu igitur Dresdenſi corã omnibus dixit: ſe malle pauperem viuere, quàm illatam Imperio & nomini Germanico, iniuriam tantã tolerare: iturum bonis auſpiciis, & gratiã habiturũ iis qui non inuiti ſeſe ſequerentur. Georgio filio ſeptendecim annorum adoleſcenti habenas gubernationis tradit: eiq; adiungit virum ſplendidum & iuriſperitum Sigmundum Pflugum, ſuum Cancellarium, & alios de nobilitate prudentiſsimos. Oblitus itaque ingratitudinis Imperatoris & diſpendij ſui, & ſpretis ſuorum conſiliis, menſe Maio cum inſigni equitatu ſeſe dat in viam. Dum adhuc in itinere eſt, Spangebergi in Halſi

Brugenſiũ & Gandauenſium clades.

Principum expeditio contra Gandauenſes & Brugenſes.

nunc

nuncium accipit, eſſe liberatum Regem. Nihilominus vt ſuam fidem & obſeruantiam teſtaretur, ad Imperatorem contendit. Abſolutus & liber, ad patrem proficiſcitur Mechliniam: ei exponit, quibus legibus dimiſſus ſit, quid iureiurando promiſerit: vt bellum hoc tempore Brugenſibus ne faciat; cum eorum etiam ſociis Gandauenſibus & Ipranis clementer agat. Iniuria videtur indignior, & nouitas ſceleris maior, quàm vt manere impunis deberet. Vaſtatur ager totius prouinciæ, inuito MAXIMILIANO: in Gandauenſi etiam ſæuitur. Nam compertum eſt, conſtituiſſe ipſos Maximilianum Brugenſibus eripere, & Regi Galliæ tradere cuſtodiendum.

Albertus Dux Sax. Maximiliani Regis liberatio.

ALBERTVS vt aduentare nunciatur; extra mœnia in agrum procedit obuiam MAXIMILIANVS; intraque vrbis portas excipit FRIDERICVS. Duos menſes in Flandriâ moratus Imperator, nullius animum erga ſe beneuolentiorem & virtutum promptiorem cognouit, quàm ALBERTI: quem inprimis probabat & diligebat MAXIMILIANVS; & vt ipſum maximi faceret pater, omnibus modis ſtudebat. Reliqui Principes, qui comitati Imperatorem fuerant, ſtatim, vt liberatus eſt ipſius filius, domum ſunt reuerſi: quod ſuo officio & mandato Imperatoris iam ſatis eſſe factum dicerent. Commiſſa ſunt, dum in illo manet FRIDERICVS, leuia cum hoſtibus prælia proſpere & feliciter induſtriâ ALBERTI: qui nullam gloriæ occaſionem negligebat, & in primis ordinibus verſari conſueuerat. Erat nonnihil difficilior & moroſior Imperator, quàm patrem aut auũculum decebat. Hoc vitium nouerat filius, ſed ferebat & emendabat lenitate & veneratione.

Flandriæ depopulatio.

Alberti virtus.

Tandem igitur effectum eſt, adhortante neceſsitate: vt FRIDERICVS ALBERTVM honorificè appellaret: eique & filium & nepotem commendaret: ipſum itaque accerſitum ad ſe, parentem ſuorum, cuſtodem ſalutis publicæ nominat: gubernationem totius Belgij, & magnitudinem curamque belli committit. Atque vt cum autoritate ageretur: conuocat Mechliniam nobilitatem Belgicam, & vrbium optimates: eisque Saxonem conſtituit præfectum & moderatorem. & parêre tanquam ſibi præſenti mandat atque imperat. ALBERTVS etiamſi plenum difficultatis & periculi negotium ſibi ſubeundum cerneret: tamen non modò fortunas & opes, verùm etiam vitam pro dignitate Imperatoris impendere paratus erat. Belgæ etiamſi ferebant grauiter, externum ſibi Principem dari: tamen diſsimulabant ægritudinem, ſperantes ſe inuenturos facilè rationem, quâ eius iugum à ſe abijce-

Alberto gubernatio Belgij committitur.

Auguſtus Dux Sax.

abiicerent. Animi autem omnium præclarè erant affecti erga PHILIPPVM Raueſteinum Cliuenſem, virum illuſtrem & ipſis carum, ſpectatæq; fidei hominem. Is Maximiliano intimus aliquando fuerat, & eius nomine Brugenſibus iurauerat: quem ſi in ſuâ amicitiâ retinuiſſet, non dubitabât, quin minore odio, ſui ſuorumq; incommodo, omne Belgium in officio retinuiſſet. Is autē à Rege ſeceſſerat; & oppidum maritimum Sluſam, naturâ munitū, occupauerat; idq; nouis operibus validius muniebat. Miſerat contra eum Rex copias ſuas, exiſtimans initiò eum opprimi poſſe: ſed Raueſteinus armis vſuq; exercitatus, ad Thamum oppidū, inter Sluſam & Brugas ſitum, eis occurrit: & impreſsionē ſubitò faciēs, optatâ potitur victoriâ: neq; alius excepto Raueſteino metuendus erat, cui Flandri & Brabanti partim apertè, partim ſingulariter fauebant. Albertus bellum moueri certum videns, nititur populos illos humanitate & beneuolentiâ ad ſe traducere: quamobrem quosdam ex iis ad conſilia adhibet: & de ratione gerendi contra pertinaciores belli cum iis deliberat. Verùm inter ingenia hominū varia, raram fidē, odium verò immenſum aduerſus Regem cōperit. Agitantur tacita cum Rege Gallico conſilia: & Raueſteinus animos ſibi multorū conciliat, & ſe defenſorem libertatis vult nominari Albertus, qui bellū, niſi neceſsitate, facere nolebat; lentitudine ſuâ pænè nocuiſſet cauſæ regiæ. Nam multæ ab eo vrbes deficiebant: & qui adhibebantur in conſilia, ea aduerſariis prodebant. Quocirca non nimium ceſſandū ratus, dum Bruxellani Viluordiam, iuxta flumen Sennam oppidulum, diripiunt atque cremant; ipſe aliud vicinum Grimbergam adoritur: in cuius oppugnatione virum fortem & generoſum amittit ERNESTVM Schonbergium Miſnenſem. Potitur autem eo IX. Calen. Februarij. In eo autem verſabantur conſilia ALBERTI, vt Sluſâ Raueſteinum expelleret. Nam auctore belli & turbarum fugato, prouincias tranquilliores fore, non temerè ſibi perſuadebat. Quamobrem in agrum Brugenſem cum ſuo agmine procedit; illis tamen, memor fæderis regij, nullam infert iniuriam, ſed eorum amicitiâ vtitur ad honorem & commodum Regis. Capiendi oppidi Thami (quod Latini Aggeres vocarent) conſilium iniit, non longè à Sluſâ diſtantis: idque vt minimo ſuorum periculo faceret, hoc vtitur ſtratagemate. Rogat Brugenſes, vt cum certis equitibus, vrbis perluſtrandæ gratiâ intromittant. Eâ poteſtate impetratâ, ſuos ſatellites, qui hoſpitia inſpicerent, item miniſtros alios curæ corporis ſui deſtinatos, præmittit. Ciues nihil aliud ſuſpicati, cùm apud ſe p-

noċ

Abalienatio Philippi Raueſteini à Maximiliano.

Grimbergæ expugnatio.

Albertus cum exercitu in agrū Brugenſem progreditur

Stratagema Alberti in capiendo oppido Thamo.

poſtaturum Ducem crederent; in apparandâ cænâ, quo ipſum *Albertus Dux Sax.*
pergentis lautè & opiparè accipiant, toti occupantur. Equites
ſimul intromiſsi, hoſpitia adeunt: alij veluti comites eorum in
vrbe non manſuri, per aliam portam, quâ Thamum aditur, exe-
unt. ALBERTVS alio itinere ad ſuos contendit, ita vti con-
ſtitutum erat. Interea nunciatur Albertum non veſperi, ſed die
poſtero in vrbem venturum: eâ de causâ, & alij equites ex vrbe ex-
eunt. Cum ſuos collegiſſet equites loco deſtinato, Thamum ſi-
lentio pergit: ciues rerum ignari, auxilia adeſſe ſociorum opinā-
tes, portisque apertis eos volunt excipere. Ipſis inſcientibus & ſe-
quente vero Miſnenſe cupido & feſtinante, vnà per portas
irrumpunt: in ipſoque conſiſtentes aditu noſtri, cæteros in ſe-
quentes præſtolantur. Thamenſes præ terrore & formidine con-
ſilij inopes, cum multò maiores adeſſe copias, ſeſeque proditos ſu-
ſpicarentur, ne quid grauius in ſe ſtatueretur, neue domus militi
darentur diripiendæ, deditionem faciunt: cumque ipſum adeſſe
ALBERTVM cernerent, ipſi ſeſe ſupplices commendant. Ca-
ptum oppidum aſtu & celeritate eſt, quod armis expugnari dif-
ficulter potuiſſet. Rumore Brugas delato, primates ſe tacitè in-
cuſabant, quòd tàm ſtupidi & negligentes fuiſſent: factum ſer-
mone aperto improbare non audebant, quia nihil contra eos a-
gebatur hoſtiliter erat. Sluſenſes contra Raueſteinum tumultua- *Tumultus Sluſenſium contra Raueſteinum.*
bantur, vel quòd miles externus & gentium diuerſarum grauis
eſſet, vel quòd vulgus ſuâ naturâ commutabile eſt, & timi-
dum in periculis. Nam de Thamo occupato audientes, iam intra
mœnia atque tecta verſari Saxonem putabant, cuius aſtutiæ
audaciæ fortuna iam eſſet propitia. Raueſteinus ſe vehemen-
ter vrgeri videns, Comitis Naſſaenſis conſilio, qui vnà cum ipſo
tunc militabat, primùm ciues ſolatur, & placat, & eis ſpem pa-
cis facit: deinde cum Alberto inducias menſium aliquot paci-
ſcitur. Brugenſes oppido tàm oportuno amiſſo, militem, quem
cum ingenti detrimento diu aluerant, ex vrbe dimittunt; & ſeſe
totos ad Alberti auctoritatem conuertunt; vrbique ſuæ patronū
& defenſorem aſſciſcunt. Interea Raueſteinus homo ſagax & in-
genious, nullam prætermittit occaſionem, quâ aliquod præcla-
rum pro ſuis facinus moliatur. Igitur & armis & dolis oppu-
gnare Saxonem intentat. Non ignarus erat, ALBERTO haud *Albertus à Raueſteino dolo & armis oppugnatur.*
multum relictum pecuniæ, & ipſum ſuis ſtipendiis militare; nec
magnas habere copias: regio quoque militi veterano aliquot
menſium deberi ſtipendia: Hos igitur egentes ſolicitat pollici-
tationibus ad partes ſuas: Albertum verò prouocat ad prælium:

Auguſtus Dux Sax.

ratus fore, vt vel milites tumultum excitarent, vel Princeps copiis inferior fugam capeſſeret. Induciarũ tempore finito, cu aliquoties pacis mentio fruſtra facta eſſet; Sluſæ arcibus Raueſte nus præſidia imponit, & contra Saxonem tum Mechliniæ age tem inſtructum educit militem ſuum; cui magnam ſpem fecer victoriæ, maiorem prædæ. Dimittit certos homines paſsim a vrbes dubias atque labantes, vt ſe pecuniâ adiuuent, ſi milite no auſint: nunciari præterea illis iubet, militẽ veteranum ad ſe bre tranſiturum, modò offerretur ei ſtipendium: equitatum Saxoni absq; eo milite nequaquam timendum eſſe. Bruxellæ delectus a git, nam multi ad eum vndiq; milites confluxerant. Inter Bruxel lam & Voluertham amnis eſt non niſi ponte transmeabilis; e vtraq; ripâ amborum conſedêre copiæ. Cùm neuter pontẽ trans ire vellet, tormentis alter alterum laceſsit: totoq; die ſuos arma tos in acie continet. Raueſteinus in eo ponebat victoriam, ſi Sax ponti ſeſe committeret: nam in eundem tormenta ænea latent direxerat, & reſcindendum aut incendendũ ſigno dato curârat.

Raueſteinus Bruxellæ mœnibus ſe includit.

Cum euentus cogitatis non reſponderet: noctu intra Bru xellæ mœnia ſe recipit: neque amplius cum ALBERTO ſibi pu gnandum cenſet, quia ſua ipſum conſilia deceperant, vel militem alienandi, vel ipſum in locum prælio iniquum alliciendi. Inpri mis autem illum terrebat inuictus ALBERTI animus, quod ira to ſibi & milite vacillante, & minore equitatu inſtructus, tamẽ congreſſum non fugeret. Saxo toto incumbebat ad obſidendam Bruxellam impetu: itaque aliquot militum cohortes Voluerth mittit, qui vias Bruxellenſibus intercludant, & excurſionib agrum vexent. Herſium & Fechtela, pagi frequentes & popul ſi, dantur in prædam militi. In magnis autem anguſtiis, prop æs alienum, & dubios milites, ALBERTVS Imperatorem lite hortatur, vt ſtipendia militibus, & ſibi ſupplementum mitta rem in ſummo eſſe diſcrimine, fidos haud multos eſſe ciues non defuturum cauſæ regiæ, nec deſperare de victoriâ, cum a mi ſint factionibus diſtracti: victo aut conciliato Raueſteino, in portu fore: vereri autem, ne miles deſtitutus ſtipendiis, pec niâ Gallicâ corrumpatur, & ſe deſerat: ei plus indulgendu quàm deceat, & quàm ſit toti bello opportunum. Bruxella primo vere ſe obſeſſurum; vt vnius ciuitatis exemplo, reliq

Securitas Bruxellenſium.

territæ, fiant modeſtiores. Verùm in recuperandis Auſtriæ vrb bus occupatus Rex, ſpem ſatis amplam facit; ſed parum opis co ſecutum eſt. Bruxellenſes ſuis mœnibus fidentes erant ſecuri, n

cur.

[illegible] Saxonem. Ea ſecuritas Miſnenſibus ignota non erat. *Albertus Dux Sax.*
[illegible] igitur Bacchanalibus equites aliquot è Voluertha propi-
[illegible] accedunt, & iuxta mœnia ciuibus armenta abigunt.
[illegible] in vrbem delato, vt quisque magis temeto ardebat, ita
[illegible] arma rapiebat. Effunduntur portis ciues circiter ducenti
[illegible] trahendam prædam: in quos equites ſubito irruentes, eos
[illegible], & in conſpectu ipſius vrbis cædunt.

[illegible] Veteranis cum ſtipendia ſolui non poſſent; ne iis planè frau- *Veteranorum ſeditio erga regem.*
[illegible] duci ſuo Georgio Eberſtenio parentes, Præſulem Ca
[illegible] tenſem, & regium Senatum in vincula coniiciunt; ſeſeque
[illegible] direpturos & traſituros ad Gallum minantur. Ant-
[illegible], Mechlinia, Lira, Halis, hactenus in fide ſolæ permanſe-
[illegible] vrbes Albertus appellat, vt certam pecuniam ad ſe mit-
[illegible] militites, ne ij irritatiores facti, aut ſocias vrbes
[illegible] violent, aut parti ſe aduerſariæ furenter adiungant.
[illegible] cum exhauſtas ſeſe dicerent, nihil impetrauit: fidentiùs
[illegible], ne ipſæ quoque fierent alienæ, nolunt. Buſcoducenſes
[illegible] parti penitus addicti, quod aliæ ciuitates facerent, vltrò ſe
[illegible] pollicentur. Albertus anxius curâ & ſolicitudine, in ani-
[illegible] ferro reprimere militem ſeditioſum, vinctosque re-
[illegible] liberare. Quod cum illi arduum factu eſſet, & facere
[illegible] percuperet, etiam diſſuadentibus ſuis: Mechlinienſes &
[illegible] rogitat, vt peditem è ſuis ciuibus conſcribant: ſed ipſi
[illegible] Veteranorum ſeſe excuſant, quod difficulter fortunas ac
[illegible] ciuibus tuebantur. Saxo vndique preſſus, iracundiam
[illegible], milites furentes blandè appellat: quidam armis tor-
[illegible] que minabantur, & muliebria iaciebant in ipſum conui-
[illegible]. Dicendi tandem poteſtate impetratâ, nihil (inquit) vobis
[illegible] ſocij, neque virtus veſtra fraudabitur præmiis: modò in-
[illegible] medios hoſtes iam quieſcite, neque vosmet ipſos coniicite in
[illegible] nihil ipſe ſum habiturus proprij, quod non velim vo-
[illegible] commune: vitam pro Rege vobiſcum neglexi nunc etiá
[illegible] theſauris meis, ſupellectilem precioſam & opes me-
[illegible] vos diuidam atque diſpertiam: mox prolatis ciſtis, aurum,
[illegible] factum inſectumue militi dedit. Veterani liberalitate
[illegible] perſpectâ eum ad cœlum tollere, dignũ imperio clamare.

Animis militum reconciliatis eos in agrũ Halenſem ducit: quæ *Halà obſeſſa à Raueſteino.*
[illegible] duob. à Bruxella diſtans milliaribus, obſidebatur à Raueſtei-
[illegible] expectare exitũ tumultus militaris, vt in viciniâ ſuæ cauſæ cõ-
[illegible]; & hoſtib. oblato tempore quàm maximè incõmodaret.
[illegible] auditis quæ acciderãt, & Alberti aduentu cognito, flãmas

 in te-

Auguſtus Dux Sax. in tecta immittit; ſuasque copias traducit in Hannoniam: quem, quantum poteſt, Saxo inſequitur, neque vllum dat quieſcendi locum: & caſtella cum ſuis arcibus octo occupat: milites Gallos & Flandros, qui deditionem fecerant, armis exutos, æreque diminutos dimittit.

Oppidum Arſchotum tribus à Louanio milliaribus, in fide *Arſchoti oppugnatio.* Louanienſium erat: id firmâ defendebat manu VILHELMVS Comes Arnbergius: Huius pater, quòd ſperatam non obtinuiſſet dignitatem, à Maximiliano defecerat; & deprehenſus Traiecti, capitis ſupplicio affectus erat, cùm ob illam ipſam defectionem, tùm propter occiſum præſulem Leodienſem. Oppidum itaque Saxo obſidens, ter oppugnat; ter non ſine ſuorum ſtrage repellitur. Inde igitur parauit diſcedere, ad comparandum ſupplementum. Ceciderant in eâ oppugnatione multi veterani, & plerique omnes, qui auctores ſeditionis, de quâ dixi, fuerant. ALBERTVS palàm dicebat, ſe ipſorum culpâ infeliciter egiſſe, quòd *Arſchotiorum petulantia.* nulla contra Magiſtratum licentia ſit impunis; idque credi volebat, ne in poſterum facinus malum milites committerent. Diſcedens ab oppido, ab Arſhotiis ludibriis irridetur parum viriliter. Scrofam enim colum fuſosque tenentem, pinnis murorum imponunt: clamitantes, tum potiturum oppido Saxonem, cum Scrofa penſum illud deduxiſſet. Poſthæc cum tripudio & clamoribus, bacchantium in morem ſcrofam per omnes vicos agitant. Saxo per illos dies diſsimulanter militem paratum eſſe iuſſerat, vt ad oppidum diui Trudonis iretur, quod tenebatur à Raueſteino. Is famâ ad ſe perlatâ oppidum deſerit. ALBERTVS interim volens caſtigare Arſchotiorum petulantiam, paulum ab oppido digreſſum militem reducit: & quid conſilij animo agitet, explicat. Poſt eius diſceſſum vino & ſomno proſtrata erant in oppido omnia. Erat is dies futurus VI. Non. Maij. Cum igitur *Arſchoti expugnatio.* ad Arſchotum reuerſum eſſet; pedites ſcalas admouent, equites machinis & ſecuribus portas perſtringunt: Arnbergius beneficio tenebrarum & locorum noticiâ euadit, paulò ante lucem, cum ipſo diluculo oppidum capitur: ciues ante militem proſterni, veniam petere, vitam orare: ſed ſine diſcrimine primo impetu interficiuntur: ætas imbellis mulierum, puerorum, ſenum, oppidi excedere iuſſa, ne quid acerbiùs in direptione paterentur, iniuriâ magis obnoxij. Ciconiæ nidus in ſupremâ priuatæ domus parte, vel bombardæ globo ignito vel alio caſu flammam corripuit: inde in lignea ædificia ignis delatus, oppidum cum ipſo templo

conſu-

...ſumit. Dederunt Arſchotij triumphi ridiculi pœnas non ri-...
...iles. *Albertus Dux Sax.*

...axo in ipſius fortunæ curſu ducit exercitum Thenas, vrbem ...patio, & multis aliis rebus ornatam: Ea diſtabat tribus à ...nio milliaribus, habebatque præterquàm, quod munita eſ-...ſidium militum vltra ſeptem millia. Quod quidem non ...at ALBERTVS, ſed id, quod augurabatur futurum, euenit, ...terrore potiùs quàm armis caperetur. *Albertus Thenas capit.* Thenenſes ſimul ...hotiorum cladem auditione perceperunt, ſimul agro ſuo & ...mœnibus hoſtem inopinatum imminere viderunt: dici non ...ul, quàm vulgus exanime trepidauerit: quidam è fortioribus ...capiebant, ſed paucisſimi. Quia autem noctu acceſſerat, ad-...copias multo maiores rati, milites deditionem ſuadere: mul-...per vrbem incerta conſilij ferri, lamentari, proditam ſe ca-...deplorare. Non magno igitur labore vrbe potitur. Exter-...miles iuſſus excedere, ciues arma deponere: qui clementiam ...implorant, ne ſe perderet: facturos imperata omnia pol-...Is militi ſeuerè imperat, vt à cæde & ab incendiis abſti-...prohibere à direptione non valuit. Multi ſuas fortunas & ...quid precioſi habuerant, in illã vrbem comportârant: quod ...militi prædæ auido innotuiſſet, ruere, raptare, conuaſare ... Ex vrbibus vicinis aliqui, quibus ciuium facultates notæ ...ploratæ erant, calonibus & lixis ſe immiſcuerant: proden-... & rapiendo minus ipſis hoſtibus incommodabant. Alber-...lata ad ſe querelâ publico interdicto omnem externã col-...m, quæ nomen militię non dederit, exire mandat intra cer-...m horarũ ſpatium: depræhenſis ſupplicium capitale ſtatuit. ...ciuibus conuocatis oratione graui eos obiurgat, quòd ſuum ...gem contemnerent, perduellibus fauerent: ſi quam cladẽ ac-...erint ipſorum temeritate accidiſſe, & furore vulgi. Iureiurãdo ...nouo obligat, obſides imperat, & ære grandi mulctat.

...ades Arſchotiorum cæteris quoq; rebellibus metum iuſtum ...it: nam cũ matronæ, puellæve & ſenes expulſi, ſedes vndiq; ...rerent; longe lateq; ipſorum miſeria peruagabatur: ex quo-... calamitate, quid ſibi accidere poſſet, metiebantur vicini. Au-... conceptum timorem caſus Thenenſium infelix, qui amiſ-...fortunis vix vrbem & vitam ſeruauerant.

In vrbibus Belgicis propter diligentiam hominum & loco-...m oportunitatẽ magna ſunt mercimonia & plures ciues multũ ...pioſi. In vrbibus igitur captis, vel ditabatur miles rapinâ: &, vt ...lucris lautis, rurſus partã profundebat libidine & luxuriâ.

In vr-

Albertus Dux Sax.

In vrbibus verò clauſis aut obſeſsis homines laborabant inopiâ: & quia ſolitas exercere operas, & merces euehere non poterant, diuturnitate feſſum vulgus, inuidiâ flagrabat potentiorum: quos etiam ſermonibus inceſſebat & contumelijs. Senatum Louanienſem plebs accuſat, qui ciuium cõmoda bello iniquo minuat, patriam in periculum coniiciat, ſocias vrbes deſerat, & hoſti exponat. Igitur ad Saxonem, cuius armis reſiſti non poſsit, legatos mitti vult: Arſchotum & Thenas documento eſſe, quid ſuæ vitæ fortuniſque ſit metuendum. Idem faciebant Bruxellenſes, qui nouerant ſibi inprimis Saxonem malè cogitare atque velle: parum abfuiſſe, quin primi perierint. Niſi enim tumultus militaris cœpta impediiſſet, vrbem obſeſſam fuiſſe, nihil opitulante Raueſteino, in quo ſpes omnes multo tempore fruſtra collocauerint. Barlandus in Brabantiæ Ducum hiſtoriolâ, peſtem in cauſâ fuiſſe ciuibus exiſtimat pacis petendæ: nam eâ lue horribili extincta Louanij viginti hominum millia: Bruxellæ duo & triginta. Itaque diurnis nocturniſque ſuorum funeribus ciues fractos & exanimatos decreuiſſe legatos de pace amandandos: ſalutarius conſilium non inueniri, maius ſolatiũ optari non poſſe, quàm pacis & quietis: nimirum vt liceret ipſis intra lares domeſticos placidè vitam reddere, ſuos propinquos amicoſue ſepelire, ijsde parentare, iuſtaque facere: aut certè, ſi qui fugâ ſaluos ſe futuros ſperarent, ſine periculo foris æuum protrahere. Itaque Louanienſes & Bruxellenſes communicatis ſententiis idem decernunt & legatos ad ALBERTVM adhuc Thenis commorantem, cum muneribus mittunt. Is cum eos poſt menſis demum ſpatium admiſiſſet, audiuiſſetque, initio durè reſpondet: totamque rem ad Regem abſentem reiicit: cuius ſententiâ & mandato velit cognoſcere, quid ſit faciendum in tàm improbos ciues, tamque rebellionis ferè principes. Legati ſuppliciter obſecrant, ſi ſe ſaluos eſſe velit, errorem ignoſcat: eâ enim lege dimiſſos à ſuis, vt ni nuncium de pace lætum referant, in exilium eant, nec ad ſuos lares vnquam reuertantur. ALBERTVS pœnitentiam animaduertens eſſe ſeriam, diem dicit, quo ſe rurſus adeant & reſponſum expectent. Cum ea dies adeſſet; veſtitu atro & lugubri, ipſius genibus prouoluti, ſubmiſsè petunt veniam: ſe bellum non contra Regem ſuſcepiſſe, ſed motam iniuriâ quorundam præfectorum plebem non potuiſſe contineri, à quâ tanquam æſtu quodam ſe fuiſſe abreptos, niſi ſimul omnes perire maluiſſent: acceſsiſſe ad partes iniuſtiores alios metu, alios neceſsitate, nonnullos certa ſpe ſe data occaſione cauſæ regiæ profuturos. Fuiſſe Raueſteinum impedi

Legati Louanienſium & Bruxellenſium ab Alberto pacem orant.

impedimento, quò minùs id factum ſit: qui fidos Regi homines *Albertus Dux Sax.*
cæciderit, ciues ſaltem muſsitantes fugârit. plebeios vinculis deri-
ſerit: Accidiſſe Belgio hanc fatalem calamitatem: plebem nũc
diſcernere, & experiri ſuo malo, quantum peccauerit: ſeſe lui-
turos pœnam, quam voluerit: facturos iuſſa quæ mandauerit,
ſi pacem promittat & miſeros ſuſcipiat Orare tamen & ob-
teſtari, vt clementiæ ſuæ meminiſſe velit: quâ etiamſi ſe indi-
gnos eſſe fateantur, ipſi tamen nihil ſit eâ dignius: Regem quoq;
maiorem tum fructum tum voluptatem capturum, ex ſeruatis
quàm perditis ciuibus. Motus ſermone ALBERTVS, poſtridiè
conſilium adeſſe iubet, quo ſuam ipſis exponit ſententiam. Cum *Deliberatio de danda pace Louanienſibus & Gandauenſibus.*
deliberatio incideret, nonnulli de grauitate pœnarum ſtatuen
dum diſputant, vt exemplum ſeueritatis terreat alios: alij ſup-
plices recipiendos, &, quid faciendum deinceps ſit, cognoſcendũ
à Rege: maturandum autem factum, antequàm metus vulgi in
furorem vertatur, nondum ſcilicet victis Raueſteino, & nunc
etiam arma minitantibus Montfortiis: certum eſſe non ſuis opi-
bus eos bellum gerere, ſed vt noſtri loquuntur, ſub illo puluino
regem Galliæ latêre. Intercedebant præterea Flandri & Bra-
bantini, qui à partibus Regis ſteterant. Nihil enim magis cupiebãt,
quàm liberari milite externo prouinciam. Itaque ALBER-
TVS vocatis legatis, primùm inſignem crudelitatem expro-
brat, quod Regis aliquot familiares, & ciues innocentes excruci-
atos gladio necârint: deindè acriter in ipſorum inuehitur leuita-
tem & ſuperbiam, qui fictam libertatem quærant ſub dominatu
ciuili: ſuam ſecundam fortunam ferre neſciant. legitimos do-
minos per contemptum abiiciant; externos contra ius fidemque
ob propria emolumenta expetant. Verùm, vt ſciant, in Regis bo-
nitate & ſuâ clementiâ ſpem eſſe veniæ repoſitam: ſi redire ad
ſanam mentem velint, petita auditurum iis legibus: vt vrbes *Pacis conditiones.*
cum municipiis in ſuam poteſtatem tradant: regiis præfectis di-
gnitatem & iura erepta reſtituant: fœderibus Gallicis & Cliuen-
ſibus apertis renunciẽt: tecta aperiant: nomina eorum, qui ſediti-
onem aluerint, deferant: Regi ſe iureiurando rurſus obſtringant:
veniam ab ipſo ſingulariter petant: ſtipendia denique perſol-
uant militibus. Additur Bruxellenſibus illa conditio, vt Viluor-
dienſibus, quorum vrbem cremârant, ad eam inſtaurandam ſint adiu-
mento: aliis, quos perdiderant, ſatisfaciant de iniuriâ; & quæ ci-
uibus miſeris ademerint per vim, reſtituant. Legati nihil ho-
rum facere negant: & mox claues ſuarum vrbium Louanij &
Bruxellæ Alberto porrigunt.

Ea po-

Albertus Dux Sax. Ea poteſtas more Germano maxima permittitur Principibus, ſ dedicio vrbium facienda eſt. Nihil in iſtis motibus actũ ab Alberto crudelius in ſupplices eſt, cum crudelitatis autores non defuerint, ex ipſis Brabantiis: quos priuatas iniurias publico nomine vlciſci cupientes Princeps animo forti prohibuit.

Indicta erant in menſem Martium anni M. CCCC. XCI 1491. *Comitia Norinbergenſia.* comitia Norinbergam, ad quæ Fridericus Imperator eſſet venturus. Ad ea cum & ALBERTVS è Belgio vocaretur: Viluordam, Ienepam, Gorcheimum, Berbam, arces ſibi traditas, donec quod promiſſum erat, ſtipendium numeraretur, Vicelebio & Seidlitio commendat: reliquis præfectis mandat, darent operam, ne ſe abſente aliquid oriretur tumultus: præcipit vt & ipſi ab iniuriâ ciuium abſtineant, & cupiditatibus moderentur. Conuocatis præterea ciuitatum optimatibus eos hortatur, vt rerum nouarum ſtudioſis obſiſtant: ipſi in fide maneant; plebi anſam ſeditionis ne præbeant: præfectos colant & obſeruent. Norinbergam cum veniſſet, eôdem tres ſuos euocat filios. Gratiæ illi publicè aguntur, cum magnâ teſtificatione virtutis & meritorum, quòd Regis cauſam ſulceperit, vitam in diſcrimen poſuerit, populũ à malis conſiliis flexerit, ſeditioſos vindicauerit, factioſos placârit, ſeruitutem Gallicam à Belgio depulerit. Poſthac in ſocietatem velleris aurei recipitur: qui honos non niſi intimis Cæſaris amic. tribui ſolet.

Æſtatem deinceps ALBERTVS domi agit: & Dresdam ſe abſente magnâ ex parte crematam in formam ædificiorum meliorem redigit. Inde, vt bello Belgico finem imponeret, menſe Octobri equitatum ſcribit, ſibique eſſe Lipſiæ præſtò iubet: natuque minorem filium HENRICVM ſecum ducit in Brabantiam.

Raptus ſponſæ Maximiliani. Mittuntur circa id tempus à MAXIMILIANO in Brabantiam citeriorem, nobilem Galliæ prouinciam, ad ducem Armoricenſium legati, qui filiam Franciſci Ducis Annam, ritè deſponſatam, ſibi deducerent. In eâ legatione inter viros militares locum primum tenuerunt, Volfgangus Polhemius Comes Auſtriacus & Hugo Comes Leiſnicenſis è Miſniâ. Carolus VII. Rex Galliæ tutum iis iter permittit: verùm in reditu puellam eripit, & ſibi matrimonio iungit. Legati de vi conqueſti, tacere iubentur: ipſis conceſſum iter tutum atq; concedi puellæ regio thalamo honeſtandæ, nullam fieri iniuriam. Volfgangus & Hugo Oenipontem profecti, rem omnem MAXIMILIANO nunciant: qui adeo non motus raptu eſt, vt eo die armatus concurrerit cum aulic.

Indicitur

Indicitur propter eam iniuriam anno altero, principum con- *Albertus Dux Sax.*
uentus Confluentiam à Friderico. Verùm, cum MAXIMILIA- 1492.
NVS iniuriâ leuiter moueretur, & Principes belli cauſam contra
Regem potentiſsimum non ſatis iuſtam cognoſcerent: raptionis
iniuria diſsimulatione & ſilentio tecta eſt.

Arcem Holandiæ Vuordam, naturâ atque arte inexpugna- *VVorda. arx.*
bilem poſsidebant duo fratres, Comites Montfortij; è quâ litto-
ralibus vicinis multa ſæpe damna inferebantur, & Comites ipſi ra-
ptorum prouincialibus ſentiebant: tùm omnes cenſebant armis
expugnandam, vt bellorum quaſi anſa præcideretur. Tenentibus
enim Sluſam Raueſteino, & Vuordam Montfortiis; nunquam
defuturam ſeditionum occaſionem: patere editum per eas vrbes
& arces cuiuis hoſti ad vexandos prouinciales, & ad ſpolian-
dos negotiatores. Saxo itaque ſuos milites confirmat: & Belgicis
delectibus habitis per Thomanum Pflugum & Henricum Vueis-
bachium, eorum copias recenſet: & ad Vuordam obſidendā per *VVorda obſeſſa ab Alberto.*
Laurentium Vicelebium, qui in parandis armamentis & omni ap-
paratu bellico ſingularem habebat peritiam, res inſtruit neceſſa-
rias: quas cùm ex ſententiâ adornaſſet, eam aggreditur. Ab vnâ
parte oppidi flumen erat, ab alterâ foſſa ampla & profunda: ea
nisi repleta, aut alium in locum aqua deducta eſſet, nulli erat ad
murum ſuperandum aditus. Machinis itaque ſtructis, quas equi
trahebant, foſſam exhaurit: & qui opus faciebant, ita tecti plu-
teis & vineis erant; vt & ipſi opus facere & pugnare, lædi tamen
ab oppidanorum tormentis hoſtium non poſſent. Menſibus quatuor in
obſidione conſumptis, milites cū Alberto loquuntur: & dediti-
onem ſpondent, ſi ipſis incolumitas daretur. Id cùm impetratum
eſſet, nouum Vuordæ præſidium imponitur; inde rectà Mont- *Montfortii oppugnatio.*
fortium itur.

Erat & illud oppidum mœnibus, propugnaculis, foſſâ ex-
pugnatu difficilimum. Luſtrato undiq; aditu, cùm inſidijs nullus
pateret locus, tormentis dies noctesq; concutitur. Cives aliquoties
erumpentes, ut ſuarum virium periculum facerent, ſtatim intra
mœnia fugantur. ALBERTVS eâ uti occaſione volens, ad inter-
cipiendas portas, ſuis imperat, ut civibus terga dent, & in eos vi-
ciſſim irruant, deinde cohortes diſponit, quæ validiore impreſ-
ſione factâ vnà cum civibus intra mænia irrumpant: ijs cohorti-
bus præerant Neidhardus Fuchſius Francus, & Georgius Anger,
qui virtutis opinione nulli cedebant in toto Alberti exercitu. Die
quodam bene mane egrediuntur Montfortij; ut ijs qui excuba-
bant ſublatis, aut facinus memorabile ederent, aut ſaltem caſtra

Albertum Dux Sax. turbarent: opportunùm in armis erant cohortes Alberti, qua-rum latera claudebant tormentarij: hi nimium feſtinantes in hoſtes bombardas ante tempus emittunt, & Alberti conſilium impediunt. Hoſtes, re cognitâ, ex oppido rurſus emittentes colubrinas (ita tormenti quoddam genus nominant) milites Alberti non parum lædunt: dumque illis cedentibus inſtant, nobiles aliquot capiunt. Poſt illud ſtratagema vulgatum, ſe porrò muris ciues continuerunt. Cum autem ſine intermiſſio-ne oppugnaretur oppidum: tandem fratres Montfortij animos demittunt, ſuæque & ciuium ſaluti conſulturi de pacificatione deliberant. Egreſsi itaque in caſtra, veniam ſibi ſociisque ab Alberto impetrant: vrbem tradunt: ſeque Regis auctoritati ſub-mittunt. Datâ fide promittunt ſe regij hoſtes pro hoſtibus habi-turos; eique militaturos ſub ſacramento, quibuscunque in bellis eorum operâ vti dignetur.

Raueſteini prætextum renouandi belli. Reſtabant ad hoc bellum finiendum ſoli Gandauenſes, in quos omnis armorum impetus fuiſſet translatus, niſi Raue-ſteinus animos Hannoniorum concitaſſet. Is autem vt reno-uandi bellum haberet prætextum: accuſabat Regem & Saxo-nem, & in eos tantarum calamitatum, quibus Belgium indigniſ-ſimè affligeretur, culpam coniiciebat: ſe quoque in regiis parti-bus, pro eodem capto ſpopondiſſe: coactum verò iniuriâ & ne-ceſsitate ab ipſo deceſsiſſe: quia non ſuorum populorum ſalutem quæreret, ſed potentiam iniuſtam. Non amplius Regis cauſam agi, qui occupatus Imperij negotiis, non poſſet curare omnia: ſed Belgij gubernationem ſpectare ad Philippum Regis filium, qui ſit legitimus earum prouinciarum heres atque dominus. Ma-lè conſulere filio patrem, qui ipſius ditionem laceret & exhau-riat: neque Saxonem pro Rege pugnare, ſed pro ſuâ gloriâ & v-tilitate. Regi nihil accedere ex rapinis & actionibus: ſed ditari militem & Saxonis amplificari fortunas: qui multas iam arces quaſi proprias poſsideat, tantumque corrodat atque emungat quantum ipſius cupiditati ſatis ſit. Hannoniis plauſibiles vide-bantur eæ rationes, qui Philippum ſe dominum agnoſcere, & tutelam eius Raueſteino mandari volebant: eum eſſe auito ſan-guine Regi propinquum, & populis Belgicis magnanimitate & induſtriâ ac multis beneficiis notiſsimum. Decernunt igitur Saxonem pro Rege militantem, auxilio communi profligen-dum. Idque vt efficerent, Holandos & Phryſios in ſuam ſenten-tiam adducunt: eâ videlicet ſpe, ſi belli initium factum eſſet,

à Saxo-

Saxoni ciuitates defecturas, quæ non ſponte parêrent, & libertatem ſibi ereptam dolerent, & militem externum odiſſent. Erant paſsim in vrbibus, qui longiùs prouidentes, Raueſteini technas cognoſcerent, & vulgo aduerſarentur: qui quamuis mutire non auderent, tamen communis ſalus interdum voces exprimebat paulò liberiores: quod cùm capitale fieret, ipſi quoque ſilentio ſibi conſulebant: ſuos videlicet populares in ſe habituros ſæuiores vindices, quàm ipſos hoſtes. *Albertus Dux Sax.*

Herlemum vrbs copioſa, locoque oportuno & peramœno ſita, hactenus nihil hoſtile contra quenquam egerat; ſed ſecuta ſui prætoris & quorundam optimatum conſilium, ad victoris partes & Fortunæ vultum inclinauerat. Eam vrbem, qui Raueſteinij cauſam agebant, primò inuadendam cenſent: & in eâ ſtatuendum exemplum, ne quis contrà quàm ipſi aut facere aut ſentire præſumeret; eius autem euertendæ militi Phryſio ſæuo atque agreſti datur negotium. Hic nihil recuſans prædæ causâ, in vexillis ad irridendos hoſtium leones & aquilas, panes & caſeos depinxerat. Herlemij in pace ſecurâ nihil timentes aduerſi, vrbem ſubitò amittunt: nam Phryſij in vicino nemore latitantes, per dolum ingreſſi pro ſuâ agunt omnia libidine. Prætor vrbis & aliquot è decurionibus gladio feriuntur in foro: bona ciuium opulentiorum crudeliter diripiuntur: & niſi Holandi furori obſtitiſſent, tota vrbs fuiſſet peſſundata. Neutras autem hactenus ſecuta partes, quem imploraret, non inueniebat. In matronas, virginesque ea ediderunt flagicia, quæ ne ſocij quidem aſpicere oculis æquis poterant. *Herlemum ab Holandis & Phryſiis oppugnatur.*

Rumore vrbis captæ in caſtra Saxonica delato, ad eam liberandam ſeſe omnes accingunt, antequam hoſtes ſuas auxiſſent copias. Phryſij ſucceſſu inſolentes, Leidam verſus, quod inprimis lautum oppidum eſt, contendunt. His in medio penè itinere equitatus ALBERTI improuidis occurrit: contra quem cum pugnare non dubitarent: ex eorum numero quingenti occiduntur: reliqui diſsipati, fugantur: vexilla panibus caſeiſque inſignita tria capiuntur: præda maiore ex parte eripitur. Holandi fugâ Phryſiorum, & præſentiâ ALBERTI cognitâ, fœdus repudiant, & noua conſilia capiũt. Herlemij ad aliquot milliaria ALBERTO veniunt obuiam, non mittentes legatos; ſed magnâ multitudine effuſi, ſe, ſuas fortunas, & vrbem ipſam tradentes eius fidei. His ille imperat, vt bombardas de propugnaculis deponant, arma in forum omnia deportent, ſua poſthac mandata fideliter exequantur. Vrbem ingreſſus, tormenta armaque illis adimit, *Phryſiorum cædes & fuga.* *Herlemij Alberto ſe dedunt.*

Albertus Dux Sax. caſtrum ibidem extruit Saxeburgum: eique Miſnenſe imponit præſidium, ciuibus ſtipendia perſoluentibus: Georgio Cocerano & Georgio Gablentio ſuis conſiliariis mandat; vt Senatoribus dignitatem ereptam reſtituant, ciues in officio contineant, militem agere violenter ne patiantur. Leidanis, Delfiis, Goudanis, item Alemanenſibus, & Amſterdamiis, aliis præterea qui legatos miſerant, pollicetur beneuolentiam, ſi ſint modeſti: contrà verò ſi quid aut contra Regem, aut ſuos magiſtratus temerè moliantur, minatur grauiter. Vno igitur conflictu Holandiæ plebi ſeditioſæ animus ferox ademptus eſt: & ipſo ALBERTO propter illud beneficium augetur annuatim ſtipendium.

Alberti expeditio in Zelandiam. ALBERTVS vt ſuarum victoriarum curſum continuaret, in Zelandiam parat traijcere, ne quid vſpiam relinqueretur, vnde timendæ nouæ turbæ eſſent. Cum naues confici iuſsiſſet, quibus militem in Schaldiam inſulam transportaret: Zuriceenſes, quorum vrbs decore ſplendida, & naturâ munita eſt, legatos quinque, ciues honeſtiſsimos mittunt; qui ſponte inuitent Saxonem vt ſeſe adeat, fidemque per legatos offerunt totius populi nomine: quorum humanitate & precibus adductus, in vrbem venit; & portum munit ligneo vallo & propugnaculo. Fama nominis ALBERTI totam peruagata erat Europam; qui Pannonicis & Belgicis victoriis illuſtris & felix, aliquando hoſti immaniſsimo Turcæ opponi poſſe iudicabatur. Et fuerunt, qui ex ipſo audiuerant, nihil ſe magis in votis habere, quàm ſi caput pro religione Chriſtianâ periculis obiectare deberet: libenter oppetere in tali certamine aut conatu velle. Innocentius VIII. Pontifex Romanus honoris & virtutis ergô, ei roſam auream in Zelandiam mittit: quam Zuriceæ accepit cum gladio. In adiunctis literis, ALBERTVM dexteram Imperij manum nominauit: quòd *Albertus Dextera Imperij manus,* eius animi magnitudine & indefeſsis laboribus ſalua eſſet atque inuicta Imperij maieſtas. Eam roſam in patriam filio GEORGIO mittit, Baſilicæ Miſnenſi dicandam. Solet Romanus Pontifex gladium cum pileolo & roſam conſecrare, quæ munera honoris causâ ad eos mittit Reges aut Duces, quibus plurimum tribuit: & quos ſingulare aliquod in Eccleſiam aut Imperium meritum illuſtrauit.

1492. *Venæ metallicæ in montibus Suditis.* Anno M.CCCC. XCII. plures venæ metallicæ in montibus Suditis (qui à ſolitudine meridionali videntur eſſe dicti linguâ vernaculâ) cœperunt eſſe fertiles: primum in oppidulo Glashuta, (quod officinam vitri ſonat) quod diſtat à Dresda tribus milliaribus Boemiam verſus: ibique à ſummo ceſpite argen-

tum

um purum initiò eſt erutum: deinde multò copioſius repertum Schrechenbergi, quatuor à Chemnicio milliaribus, in quo loco nunc vrbs populoſa condita eſt, in radicibus montis altiſsimi Pi-la, quem nonnulli Pelium & Peliacum nominant: quæ vrbs à tutelari appellatur nunc Annebergum: primus ibi cuniculus in Schrechenbergum actus. Ab anno ſexto & nonageſimo, primum cultoribus diſtributa de partibus ſors eſt, vſque ad annum centeſimum, numerata ſunt aureorum Rhenenſium um viginti quatuor millia, octingenti & triginta octo, non mus decimis & impenſis. Cuduntur noui nummi, dicti à loco Schrechenbergij, à nota verò Angelici: quos vulgus etiam à vicino molendino, vt opinor, aliquando molares nominauit: eorum nummorum ſeptem valebant aureo Rhenano: primum nomen à loco ipſo inditum in hunc diem retinent. *Albertus Dux Sax.*

ALBERTVS Zuriceæ tres menſes moratur ad diſponendas & conſtituendas res Belgicas; ad quem paſsim vrbium oppidorumque legati confluebant: inde diſcedens, ne quis ſollicitare urbem ad defectionem auderet, aut vim facere, reliquit ibi præſidium. Conſilio deinceps ſuorum mittit ad Regem in Austriam agentem legatos; qui de victoriis in Flandriâ, Brabantiâ, Hannoniâ, Holandiâ, Zelandiâ, partis nuncient: reſtare nihil præter Sluſam & Gandauum, ad eas vrbes breui ſe ducturum exercitum: Regi, ſi ſit commodum ſuadet, vt iter maturet in Belgium: ad extremum adiungit petitionem, vt ſibi pro tot laboribus & periculis numerentur ſtipendia: ſe patriæ deſiderio teneri, ac ſuorum populorum depoſuiſſe curam dicatur: ideo etiam miſſionem rogat. *Legati Alberti ad Maximilianũ.*

E Zelandiâ diſcedens cum toto exercitu, literas ad Mechlinienſes mittit, eorum ſe hoſpitio aliquandiu vſurum & diſtributurum equitatum per vrbem, & quaſdam villas finitimas; donec conuentu acto negocia ad prouinciam pertinentia tranſigat, & leges pacis vndique ratas faciat atque confirmet. Præterea ad ordines aut legatos aut nuncios amandat, qui illis diem præſtituãt, quo Hulſtenæ parati adſint. In itinere, quo Mechliniam ibat, filio HENRICO mandat, vt agrũ Gandauenſem inuadat: & quia tempus meſsis erat, fruges ex agris euehat: aut ſi id non poſsit, eas conſumat aut perdat: villas item prædæ exponit, numero decem. Conijciebat autem fore, vt direpto & exhauſto agro populus ad pacem animos adijceret: idque conſilium, vt raro aliud, ALBERTVM nequaquam fefellit. Populus enim ſibi malè conſcius & obſidionem timens, patribus iraſci & minari, niſi à pauperie *Diſceſſus Alberti ex Zelandia.* *Gandauenſis agri vaſtatio.*

Albertus Dux Sax. & vaſtitate agrum, à periculo atque interitu vrbem immunem præſtent: ſe vrbe ipſos exacturos, & ſuâ ſponte ituros ſupplices a Saxonem, hoſtium iam omnium fauſtum & clementem victorem. Senatus in magnâ anguſtiâ verſabatur: ab hoſtibus verem obſidionem, à populo tumultum. Promittit igitur ciuibus, curæ ſibi fore ſalutem publicam, & iam iam inituros conſilia de legatis idoneis eligendis: iram victoris ſe ſcire non leuiter eſſe pertimeſcendam, quam lenire velint ſuæ vitæ diſcrimine. Itaq; è nobilitate, patribus, & ciuibus dignioribus, per ſuffragia eliguntur viri centum, canicie & grauitate venerabiles. Ii non collectis in reticulum aureum vel ſericum capillis, qui tùm ornatus virorum erat, ſed iis in humeros demiſsis & habitu funebri Hulſtenâ eunt. Fortè prætereuntes forum, & ALBERTI hoſpitium; ipſum de feneſtra proſpicientem vident: ante quem flexis genubus in terram prolapſi, manibus ſublatis & vultu ſupplice ſuam voluntatem ſignificant. Loco & die conſtituto admiſsi, magni facinoris veniam orant: & interceſſu Saxonis, quem flentes obſecrant, Regis clementiam implorant. Accuſata ipſorum ſuperbia eſt, qui ſoli manſiſſent in malo propoſito pertinaces: accuſata perfidia, qui Regem captũ Brugenſibus eripere, & hoſti tradere deſtinaſſent: accuſata denique leuitas, qui mites dominos abijcerent, & ſuam libertatem ſponte proderent alienis atq; externis. Verùm vt in iuſtis dominis fidem & amorẽ erga ſubditos perpetuũ agnoſcerent, eſſe locum veniæ etiam in maximis delictis: donari vitam iis, qui Regis familiaribus & ciuibus fidis eam crudeliter ademerint: relinqui patriam liberam, quam ipſi Gallicæ ſeruituti per furorem ſubiicere voluerint. Talibus beneficiis ſi in poſterũ grati & obſeruantes vti vellent, iri reſtitutum in libertatem. Præſcribuntur ſimul conditiones, quibus ſine detrectatione aut exceptione viuerent, & Regi mox venturo facerent ſatis.

Gandauenſium legati ad Albertum.

Belgarum legati ad Raueſteinum.

In conuentu Hulſtenio, qui frequentia admirabili celebratus eſt, inter cætera deliberatur, de expugnandâ Sluſâ, quam tenebat Raueſteinus. Miſerunt ad eum nomine ſuo Belgæ petitum, vt arcem & vrbem traderet: non poſſe reſiſti potentiæ Saxonis: ciues optimè de ſe meritos ne coniiceret in certum exitium. Viro forti iſta dicebantur quaſi ſurdo. SLVSA portus eſt commodus & frequens; arte, naturâ, propugnaculis, arcibus duabus firmiſsimus: addiderat alia quædam munimenta Raueſteinus: præterea commeatu, armis, tormentis, rebusque inſtruxerat neceſſariis ad durandam obſidionem: intus autem militem Phryſium, Gal-

Sluſæ oppugnatio.

licum,

Albertus Dux Saxo.

[illegible]ium, Anglicanum habebat: pecuniam partim acceperat à Gal-
[illegible]arum comparauerat rapinis, & interceptis mercatorum na-
[illegible]ius. Ad eam oppugnandam ALBERTVS ſuum militem in-
[illegible], & ex Belgis delectum agit. Nihil enim actum tantis rebus
[illegible]putabat, niſi Raueſteinum, belli auctorem primarium, vi-
[illegible], & Sluſam nauigationes Belgicas impedientem recepiſſet.
[illegible]circùm omnibus conſideratis, caſtella quatuor extruit mi-
[illegible]eritate: & quantis viribus poteſt, muros tormentis quatit:
[illegible]quoque lignea exædificat propugnacula, & aggeres iacit, ad
[illegible]dendum maris impetum. Aliâ enim ratione penetrare ad
[illegible] miles non poterat. Erat oppugnatio difficilima, & iactus
[illegible]entorum propter loci ſpacium penè inanis. Ad hæc Saxonis
[illegible]us rei frumentariæ laborabat inopiâ: quamobrem ne in
[illegible]orem incideret penuriam, copia frugum abundantem inſu-
[illegible] Caſſantanam occupat. Ea Ducibus Brabantiis vetus officina
[illegible] in quâ moneta aurea cuderetur. Erat in agro meſsis vberri-
[illegible] ex quâ ſibi commeatum comparat: neue miles, quem traie-
[illegible]ur, in vadis reuerſurus hæreret: ad aquas admittendas hinc in-
[illegible] ampliores foſſas ducit. Miles in excutiendi frumenti & foſſa-
[illegible] ducendarum opere occupatus, & concluſus in anguſtiam
[illegible]inſulæ, facilè cladem accepiſſet, ſi fuiſſet e Sluſâ facta eruptio.
[illegible]adebant nonnulli, ne repeteretur tàm dura atque difficilis,
[illegible] irrita atq; ignominoſa Sluſæ obſidio: quorum AL-
[illegible]TVS dicebat parum virile eſſe conſilium, & non admitten-
[illegible] ſententia. Extruens autem minuta nauigia, pontesq; ligneos
[illegible]tus ſaxisq; ſtipatos, ſibi propiorē viam ſternit ad mœnia:
[illegible] caſtris translatis tumulū quendā inſidet diuæ Annæ templo
[illegible]olum. Tranſigebatur in obſidione iam quartus menſis, non
[illegible] facturâ militum: ſed cum arx Sluſæ altera propemodum to-
[illegible] effecta eſſet, ſpem habebat ALBERTus potiundę partis vrbis,
[illegible] omnino cum dedecore diſcederet. Intra mœnia duplici mole-
[illegible] Raueſteinus angebatur: irâ militū, qui collecti è diuerſis gen-
[illegible]erant; & lue grauiſsimâ peſtilentiæ, quâ ſingulis diebus vitā
[illegible]imi exhalabant. Quocirca non tædio aut labore, ſed neceſsi-
[illegible] ſubactus pacis cœpit mentionē facere: quâ & ciuibus & mili-
[illegible] fuit acceptius. Emiſſo ad Saxonem caduceatore, offert de-
[illegible]ionem: ſi & ſibi & militibus libertas abeundi; & ciuibus, alie-
[illegible] culpâ miſeris, veniæ ſpes non adimatur. ALBERTO benignè
[illegible]mittente, luce alterâ cum ſelectâ militum manu, inermis ta-
[illegible] porta egreſſus, ſupplex ALBERTO fit in ipſius tentorio:
[illegible]umq; orat vt ciuibus parcat, & ſolita ſibi facilitate erga ipſos vta-
[illegible]ur.

Raueſteinus pacem petit.

Albertus Dux Sax.

Rauesteinus in aulam Regis Galliæ ſe confert.

Erat excellens virtus in Raueſteino, qui Maximiliano ant[e] familiaris fuerat; ſed iniuriâ neſcio quâ offenſus, placari poſt[e] non potuit: ſeque in aulam Ludouici XII. Regis Gallici poſt [i] tempus contulit: cui deinceps poſt annos aliquot, vt Palmeri[us] ſcribit, contra Bazaitem Turcarum tyrannum pro Lesbo inſu[la] militauit: ſed ſignis infelicibus congreſſus, exercitũ amiſit ad M[i]tylenen: ipſe lembo difficulter euaſit.

Alberti literæ ad Maximilianum.

ALBERTVS hoſtibus ſuperatis omnibus, & redacto ad obe[-] dientiam Belgio, conducere honori Regis & commodis exiſti[-] mans; denuò eum hortatur per literas, vt quamprimùm ſe i[n] ſuas prouincias conferat, præfectos conſtituat, populorum an[i-] mos confirmet, ſuâ præſentiâ cõtrouerſias ipſi relictas tollat. De[-] lectatus ſemper fuit domicilio vrbis Oenipontis, propter venati[-]

Maximiliani iter in Flandriam.

ones, quas in illis Alpibus crebrò exercebat: acceptis ibidẽ Albe[r-] ti literis, ſe ad iter accingit, etiam de patris ſententiâ. In Flandr[iam] cum veniſſet, paucos ibi menſes morato, nuncium affertur de pa[-]

1493. tris obitu, qui XIV Cal Sept. Anno XCIII. vitam clauſiſſet Lin[-] cij: non enim Viennæ obiit, vt Cromerus ſcribit. Quamobre[m] res omnes pro breuitate temporis conſtituit: & præfectis com[-] mittit gubernationem, donec Philippus filius eius in augurar[e-] tur dominus atque Princeps.

Exequiæ Friderici III. Imp.

Rediens in Auſtriam curat exequias paternas. Parentatio[-] nem differt in menſem Decembrem: cui Viennæ præter proc[e-] res alios plurimos interfuit. ALBERTVS Dux Saxoniæ, & Ed[-] uardus iunior, Angliæ Regis filius.

In patriam reuertitur ALBERTVS eo tempore, quo per o[-] mnes ferè vrbes vulgatus erat morbus peſtilens & contagioſu[s] qui in Miſniâ totum triennium durauit. Interea MAXIMILIA[-]

Maximiliani matrimonium, & reditus in Flandriam.

NVS ducit MARIAM BLANCAM Galeatij Ducis Mediol[a-] nenſis filiam: cumque eâ profectus in Flandriam, filium PHI[-] LIPPVM ritu ſolenni eis conſecrat atque commendat Princ[i-] pem. Quod eo maiore lætitiâ & gratulatione factum eſt, qu[od] magis deſideratus ab omnibus Princeps fuerat. Nam ante id tem[-] pus & à præfectis regiis, & proximè bello diuturno exhauſti ciu[es] plurimum erant; peſteq. ac bello ad numerum minorẽ redacti.

1495.

Comitia Vormacienſia.

Anno M.CCCC XCV. MAXIMILIANVS indicit Comiti[a] Vuormaciã, quibus interfuêre ſex Duces Saxoniæ: FRIDERIC[VS] Elector, cum IOHANNE fratre; item ALBERTVS cum trib[us] filiis. Ducit præterea ſecum equites auratos Henricũ & Frideric[um] Vuicelebios, Vitualdũ & Georgiũ Schaumburgios, Chriſtophor[um] Richenbergiũ. In iis comitiis deliberatur de Regis coronatione,

de pro[-]

profectione eius in Italiam, quam Gallus penè omnem occupat: & appellatus Albertus, vt vnà Imperatorem ſequatur: id ille ſe facturum non negauit. Maximilianus inter alia enumerat ordinibus, quæ pater, quæq; ipſe bella geſſerint, quos ſumptus fecerint, quantum æris alieni contraxerint; petit ab ipſis vt omnibus opibus ſe ſubleuent, ſed principes alia agẽtes, certi nihil reſponderunt. Inſtabat ALBERTVS, vt expenſa pecunia ſibi reſtitueretur, nec deſiſtebat ſua cõmemorare beneficia quod verè poterat: etenim ſuis ſumptibus (vt & Mameranus teſtatur) maiore parte bellũ Belgicum geſſerat, & ſæpè in vitæ periculo verſatus erat, & viros fortes multos amiſerat: & videbant, qui iniqui eſſe nollent, ipſius virtute illas prouincias dotales, genti Auſtriacę conſeruatas: ideoq; aliorũ ducum principumq; gratia negotium agebat. Reſponſum illi à conſiliariis regiis humaniter eſt; vt moram in tantis occupationibus Regis, animo æquo ferret: & ne plane ingrati in Ducem optimè meritum viderentur, reditus ex aliquot vectigalibus & portoriis Danubij, annuatim ipſi ſe tradituros pollicentur, præter eos, quos ex arcibus agriſq; Belgicis antea habuerat. Ad eas autem quatuor arces, quas ſupra memorauimus, additę fuerant Limberga, Riſela, Reparmunda. Electores & cæteri ordines iiſdem Comitiis ab Alberto petunt, vt patrociniũ Imperij dignetur ſuſcipere; & contra hoſtes eius, ſummam rerũ ſibi decerni, ſeq; ducem nomine publico deſignari patiatur: ſuam autem petitionem vehementer & ſeriò vrgebant. Albertus ipſorum de ſe honorifico iudicio & ſummâ beneuolentiâ gauiſus, agit gratias: & re deliberatâ onus ſuis viribus impar recuſat, ita tamen, vt nullo tempore ſe defuturum ſaluti communi diceret. Nulla fuerant hominum memoriâ comitia frequentiora & magis celebria: ſed nihil operæ precium aut ſalutare quicquam inde conſequebatur. Sunt autem poſt illud tempus comitia ex comitiis quaſi ſeminata, quæ non parum debilitarunt & opes & potentiam Germaniæ.

Albertus Dux Sax.

Electores & Ordines Imperij ſummam rerum Alberto decernunt.

Imperator altero anno expeditionem facit in Italiam, vel à Mariâ Sfortiâ Duce Mediolanenſe inuitatus, vel vt aliquam eius partem ſibi ſubiiceret. Cum tota Italia Regum exterorum bellis flagraret: vrbem Hetruriæ antiquiſſimam, ſed minimè populoſam Piſas cepit, & portum Liburnum, quem antiquitus Volaterranum fuiſſe volunt, ſedecim pedum millibus à Piſis ſitum. Ante eius portus ingreſſum turres in mari quatuor extructæ fuerunt, quas Maximilianus diſiecit: tres in hunc diem iacent dirutæ: quarta ſolùm renouata, & ei cuſtodia impoſita eſt.

1496. Maximiliani expeditio in Italiam.

Abſens

Albertus Dux Sax.

Raueſteinus in aulam Regis Gallicæ ſe confert.

Erat excellens virtus in Raueſteino, qui Maximiliano ante familiaris fuerat; ſed iniuriâ neſcio quâ offenſus, placari poſte non potuit: ſeque in aulam Ludouici XII. Regis Gallici poſt i tempus contulit: cui deinceps poſt annos aliquot, vt Palmeriu ſcribit, contra Bazaitem Turcarum tyrannum pro Lesbo inſul militauit: ſed ſignis infelicibus congreſſus, exercitũ amiſit ad Mi tylenen: ipſe lembo difficulter euaſit.

Alberti literæ ad Maximilianum.

ALBERTVS hoſtibus ſuperatis omnibus, & redacto ad obe dientiam Belgio, conducere honori Regis & commodis exiſti mans; denuò eum hortatur per literas, vt quamprimùm ſe in ſuas prouincias conferat, præfectos conſtituat, populorum ani mos confirmet, ſuâ præſentiâ cõtrouerſias ipſi relictas tollat. De lectatus ſemper fuit domicilio vrbis Oenipontis, propter venati ones, quas in illis Alpibus crebrò exercebat: acceptis ibidẽ Alber ti literis, ſe ad iter accingit, etiam de patris ſententiâ. In Flandriâ cum veniſſet, paucos ibi menſes morato, nuncium affertur de pa

Maximiliani iter in Flandriam.

1493. tris obitu, qui XIV Cal Sept. Anno XCIII. vitam clauſiſſet Lin cij: non enim Viennæ obiit, vt Cromerus ſcribit. Quamobrem res omnes pro breuitate temporis conſtituit: & præfectis com mittit gubernationem, donec Philippus filius eius inaugurare tur dominus atque Princeps.

Exequiæ Friderici III. Imp.

Rediens in Auſtriam curat exequias paternas. Parentatio nem differt in menſem Decembrem: cui Viennæ præter proce res alios plurimos interfuit. ALBERTVS Dux Saxoniæ, & Edo uardus iunior, Angliæ Regis filius.

Maximiliani matrimonium, & reditus in Flandriam.

In patriam reuertitur ALBERTVS eo tempore, quo per o mnes ferè vrbes vulgatus erat morbus peſtilens & contagioſus qui in Miſniâ totum triennium durauit. Interea MAXIMILIA NVS ducit MARIAM BLANCAM Galeatij Ducis Mediola nenſis filiam: cumque eâ profectus in Flandriam, filium PHI LIPPVM ritu ſolenni eis conſecrat atque commendat Princi pem. Quod eo maiore lætitiâ & gratulatione factum eſt, quò magis deſideratus ab omnibus Princeps fuerat. Nam ante id tem pus & à præfectis regiis, & proximè bello diuturno exhauſti ciue plurimum erant; peſteq. ac bello ad numerum minorẽ redacti.

Comitia Vormacienſia.

1495. Anno M.CCCC XCV. MAXIMILIANVS indicit Comiti Vuormaciã, quibus interfuêre ſex Duces Saxoniæ: FRIDERICu Elector, cum IOHANNE fratre; item ALBERTVS cum tribu filiis. Ducit præterea ſe cum equites auratos Henricũ & Friderici Vuicelebios, Vitualdũ & Georgiũ Schaumburgios, Chriſtophorũ Richenbergiũ. In iis comitiis deliberatur de Regis coronatione, &

de pro-

de profectione eius in Italiam, quam Gallus penè omnem occupauerat: & appellatus Albertus, vt vnà Imperatorem ſequatur: quod ille ſe facturum non negauit. Maximilianus inter alia enumerat ordinibus, quæ pater, quæq; ipſe bella geſſerint, quos ſumptus fecerint, quantum æris alieni contraxerint; petit ab ipſis vt omnibus opibus ſe ſubleuent, ſed principes alia agẽtes, certi nihil reſponderunt. Inſtabat ALBERTVS, vt expenſa pecunia ſibi redderetur, nec deſiſtebat ſua cõmemorare beneficia quod verè poterat: etenim ſuis ſumptibus (vt & Mameranus teſtatur) magna ex parte bellũ Belgicum geſſerat, & ſæpè in vitæ periculo verſatus erat, & viros fortes multos amiſerat: & videbant, qui iniqui eſſe nollent, ipſius virtute illas prouincias dotales, genti Auſtriacę conſeruatas: ideoq; aliorũ ducum principumq; gratia negotium agebat. Reſponſum illi à conſiliariis regiis humaniter eſt; vt nunc in tantis occupationibus Regis, animo æquo ferret: & ne plane ingrati in Ducem optimè meritum viderentur, reditus ex aliquot vectigalibus & portoriis Danubij, annuatim ipſi ſe tradituros pollicentur, præter eos, quos ex arcibus agriſq; Belgicis antea habuerat. Ad eas autem quatuor arces, quas ſupra memorauimus, additæ fuerant Limberga, Riſela, Reparmunda. Electores & cæteri ordines iiſdem Comitiis ab Alberto petunt, vt patrociniũ Imperij dignetur ſuſcipere; & contra hoſtes eius, ſummam rerũ ſuſcepturus, ſeq; ducem nomine publico deſignari patiatur: ſuam autem petitionem vehementer & ſeriò vrgebant. Albertus ipſorum de ſe honorifico iudicio & ſummâ beneuolentiâ gauiſus, agit gratias: & re deliberatâ onus ſuis viribus impar recuſat, ita tamen, vt nullo tempore ſe defuturum ſaluti communi diceret. Nulla fuerant hominum memoriâ comitia frequentiora & magis celebria: ſed nihil operæ precium aut ſalutare quicquam inde conſequebatur. Sunt autem poſt illud tempus comitia ex comitiis quaſi ſeminata, quæ non parum debilitarunt & opes & potentiam Germaniæ.

Albertus Dux Sax.

Electores & Ordines Imperij ſummam rerum Alberto deferunt.

Imperator altero anno expeditionem facit in Italiam, vel à Mariâ Sfortiâ Duce Mediolanenſe inuitatus, vel vt aliquam eius partem ſibi ſubiiceret. Cum tota Italia Regum exterorum bellis flagraret: vrbem Hetruriæ antiquiſsimam, ſed minimè populoſam, Piſas cepit, & portum Liburnum, quem antiquitus Volaterranum fuiſſe volunt, ſedecim pedum millibus à Piſis ſitum. Ante eius portus ingreſſum turres in mari quatuor extructæ fuerunt, quas Maximilianus diſiecit: tres in hunc diem iacent dirutæ: quarta ſolùm renouata, & ei cuſtodia impoſita eſt.

1496. Maximiliani expeditio in Italiam.

Abſens

Albertus Dux Sax. Abſens indicit conuentum Lindauiam, ad lacum Podamicum, miſsis eò ſuis legatis: ſed pauci Principes eò venerunt, & quidam ibidem menſes aliquot expectantes, tempus fruſtrâ conſumpſerunt. ALBERTVS moram non ferens, quia ſua nondum acceperat ſtipendia, in Inſubriam proficiſcitur: & in agro Mediolanenſi Maximilianum alloquitur, menſe Septembri.

1498. *Comitia Friburgenſia.* In alterum annum, qui erat M. CCCC. XCVIII. alius conuentus celebratur Friburgi in Briſgauia menſe Iunio. ALBERTVS cum filio FRIDERICO ad Imperatorem venit Vlmam: inde Friburgum cum eo profecturus: aurati equitis inſignia FRIDERICVS Vlmæ accipit, & magiſter ordinis Pruſsiaci declaratur. In comitiis Friburgi variis de rebus tractatum eſt: factaque Turcici, Italici, Heluetici, Geldrici, Phryſiaci bellorum mentio, conſilia bona non defuerunt, ſed nerui bellorum pecunia defuit.

Bellum Geldricum. Decretum autem bellum eſt in CAROLVM Ducem Geldriæ, cui vrbes & plebs fauebat: nobilitas ipſum pertinaciſsimè oderat: cuius etiam inſtinctu id bellum ſuſcipiebatur. Imperator perſuaſus variis rationibus ipſe in Geldriam cum copiis proficiſcitur, ſed ſtatim inde reuocatur bello Heluetico. Itaque Principibus quatuor Saxoni, Bauaro, Iuliacenſi, Cliuenſi ſuas partes committit. Vaſtabatur ſolum Geldriæ à milite egente: & quia differebatur ſtipendiorum ſolutio, in agrum Iuliacenſem & Cliuenſem incurſiones fieri incipiebant: quas cum ſine tumultu prohibere Duces Vilhelmus Iuliacenſis & Ioannes Cliuenſis non poſſent, & ſuis prouinciis inferri damna dolerent; certis conditionibus cum Geldrio conueniunt. *Incurſiones in agrum Iuliacenſem & Cliuenſem.* Quâ de causâ factũ eſt, vt & Albertus Saxo & Georgius Bauarus ſuas itidem copias, non ſatis futuras ad bellum finiendum firmas, antequam cladem aliquam acciperent, maturè reducerent. Geldrius ingenti metu liberatus, ſuorum popularium fauore & conſtantiâ ditionem totam recipit. Nobilitas ſuperba, facti ſui pœnitentiâ nimis ſerò ducitur, & neceſsitas parendi ei imponitur, non ſine dedecore.

Alberti cura de filiis. ALBERTVS curâ rerum externarum nonnihil ſolutus quomodo amplas filiis fortunas relinqueret, animo ſecum verſabat. Itaque ſuarum prouinciarum adminiſtrationem filio maiori committit GEORGIO: FRIDERICVM ſacris irritiatum militiæ equeſtris magiſtrum efficit in Pruſsiâ: HENRICO natu minori, quem Hieroſolymam religionis causâ ad calcanda Chriſti ſeruatoris & aliorum ſanctorum veſtigia miſerat, deſtinat gubernatorem Phryſiæ. *Alberti gubernatio Phryſiæ hereditaria.* Eam enim magnorum meritorum virtutiſque præmium acceperat ab Imperatore; cum nec vectigalia

nec

portoria ſatisfacerent; & Principes reliqui ſæpius admoniti, ſoluendum æs publicum nihil contribuerent. In eo tamen Imperatori aſſentiebantur reliqui Principes, vt Phryſiam potius raderet Duci alicui virtute & nobilitate ſpectato; quàm vt ab externo aliquo Rege occuparetur, qui per eam aditum haberet ad vexandas vicinas prouincias. ALBERTVS primùm id facere recuſauerat, quia armis paranda gubernatio erat: verùm cum & Cæſar inſtaret, & Principes non repugnandum ei cenſerent: gubernationem hæreditariam Phryſiæ pro ſe ſuiſq; poſteris ſuſcepit; permotus magis, quòd vrbes nonnullæ eum expeterent, & duo Comites Phyſiæ orientalis Edezardus & Hugo Embdani, mitterent legatos, & eum magnis promiſsis inuitarent.

Albertus Dux Sax.

Itaque cum ad ſubiugandum eam neceſſaria compararet, in conuentu Lipſienſi, quid ſibi oblatum ab Imperatore ſit, quid alii Principes cenſuerint, quid ipſe animi habeat, nobilitatem populoſque ſuos facit certiores: & coram ordinibus ipſe loquitur, quæ ad perſuadendum pertinere maximè exiſtimabat. Nobilitas magnâ conſenſione bellum diſſuadet, cum diceret, ſine calamitate aut interitu neminem laceſsiſſe gentem feram. Cæſum à Phryſiis Imperatorem Vilhelmum: fugatum Albertum Ducem Brunſuicenſem; eundemque Bremenſem Antiſtitem: vulneratum captumque Nicolaum, alterum Antiſtitem: horum quoque vtriuſque copias equeſtres internecione deletas. Voces in eo conuentu multorum liberrimæ fuerunt, eorum præſertim qui bellis Belgicis interfuerant, & patriam pecunia viriſque exhauriri & redigi ad inopiam videbant: nonnulli etiam hîc incuſabant ingratùm Regis animum: quem dicebant augendæ potentiæ Saxonicæ causâ, populis immanibus ducem illo obiicere. Præterea magnos & nouos ſumptus faciendos diſſerebant in certo emolumento, & fortunâ valde dubiâ. ALBERTVS ſuorum conſilia non audiebat, & talia iactantium reprehendebat ignauiam. Creditum eſt, animos illi ſublatos feciſſe metalla, quæ tùm temporis maximè in Miſniâ florebant: ſed & aliis rationibus contra ſuos nitebatur. Bellum contra Phryſios rectè iuſtè ſuſcipi, qui Imperio rebelles eſſent, & in Zelandiam proximè nulla iuſta de cauſa incurriſſent: & victoriam fore non difficilem, ipſis inter ſe digladiantibus: ſe hoſtium operâ vſurum contra hoſtes, donec omnem eorum terram perdomaret. Ad extremum profert pollicitationes Comitum Embdanorum, qui concupiſcant eius aduentum, & rebus patriæ cupiant conſulere.

Belli Phryſiacum Alberto à ſuis diſſuadetur.

Rationes Alberti pro bello contra Phryſios ſuſcipiendo.

Decer-

Albertus Dux Sax. *Alberti expeditio in Phryſiam.*

Decernitur igitur expeditio, nobilitate non planè probante. Miles veteranus, quem Maximilianus aluerat, annisque multis ALBERTVS duxerat, & per quem Geldrius nuper hoſtibus ſuperior fuerat, rurſus conducitur ab Alberto. Ea manus ex Germanis, Italis, Gallis, Anglis, Scotis, Hiſpanis, collecta, verbo peregrino Guardia vocabatur: vel quia præſidiariam operam vndiq; præſtiterat; vel quia duce certo carens, rapinis aut mendicitate viuebat. Vnde adhuc vox ea inter noſtros milites vagos & ſtipem petentes eſt vſitata. Equitatus conſcribitur ex Saxoniâ, Miſniâ, & Turingiâ non multus: quia in terrâ, paludibus inuiâ, vſus eius non erat. Albertus cum veniſſet cum exercitu in Phryſiam, id quod ſuis prædixerat euenit, vt Phryſiorum diſcordiâ ad ſuum commodum vteretur: & Edezardus Comes plurimum cauſam ipſius iuuabat. In Vueſtgauia Phryſiæ plagâ occidentali, Bolſuerdam, Franicam, Bergum, alia oppida capit: quibus imponit præſidia.

ALBERTVS parte Pryſiæ occupatâ, & rebus, quas volebat conſtitutis, rediit in Miſniam: Phryſiis relinquit præfectum HENRICVM filium octo & viginti annorum iuuenem: eidem addit legatum Ioannem Pincernam Tautenbergium, virum grauem & armorum peritum. Phryſij Alberto præſente nihil moliri auſi ſunt: & eius partes conſtanter tuebatur Embdanus. Sed

Phryſiorum rebellio.

ſtatim atque abiit, contemptâ ætate Henrici, ad arma nonnulli, qui neque Albertum neque Edezardum metuebant, concurrunt: Franicam obſident, Principi mortem intentant. Non enim dubitabant, ſe finem bello impoſiturum, antequam pater filio atque ſuis auxilium ferret. ALBERTVS nuncio accepto feſtinare, ſuos vrgere, vt Salzæ in Turingiâ ad VIII. Cal. Iulij ſibi properè adeſſent: ubi expoſito filij periculo delectum agit, & itineribus continentibus in Phryſiam contendit. Hoſtes nihil minus ſuſpicati fore, quàm vt Princeps aduentaret, cùm eum iam præſentem ſimul audirent & cernerent, de fugâ conſultant: ſed eâ poteſtate non cæneeſsâ, caduntur cohortes quatuor, reliquę armis abiectis, ne quid fugientibus eſſet impedimento, latebras quærunt. Ereptus ex hoſtium manibus HENRICVS eſt, qui patri gratias lætus egit, & vt innocentibus quibusdam parceret, rogauit.

Phryſiorum ſtrages.

Groningæ obſidio.

Impetus belli transfertur in Groningenſes, qui ſoli ſummis viribus rebellabant: quorum agro vndique direpto, vrbs ipſa obſidetur atque oppugnatur: eâ enim captâ, quia prouinciæ metropolis eſt, imperium Phryſiæ ſibi non fruſtra pollicebatur. Multi in obſidione illâ viri fortes amiſsi: inter quos virtutis præcipuæ

Neidhar-

Neidhardus Fuchſius, qui erumpentibus hoſtibus magno ſemper animo ſeſe ſolebat obiicere; aliquando cupiditate profectus longius, ſero à ſociis ſe relictum animaduertit. Quamobrem arbore conſcensâ ſe putauit euaſurum: deiectus autem globo ferreo eſt, atque corpore potitus hoſtis: quod agnitum in vrbem deportat & cadauer ſpectaculi causâ in foro erigit, & triumphum de egit. fuerat enim ſtaturâ vir admodum procerus, & in mortui etiam virtus adhuc erat conſpicua. *Fridericus Magiſter Ordinis Teutonici.*

In caſtris ad Groningam ALBERTVS ægrotare cæpit febri ſubitâ; quæ cùm auctior cotidiè fieret; Embdam, quæ nominatim ſuperior, deportatur. In ipſo morbo præfectis ſuis & Edezardo mandata dat: eosque fidei & iurisiurandi commonefacit: filios abſentes ſuis maximo ſtudio commendat: & vt eos obſeruent & venerentur, conſiliis & opibus nunquam deſerant, ſummoperè flagitat: patriam denique & Remp. vt iuuent atque defendant, tantâ ab iis contentione petit, vt nihil ipſi ante hoc tempus in hâc vitâ etiam in momento mortis antiquius & ſanctius eſſe videretur. *Alberti morbus.*

Cum autem non totos octo dies decubuiſſet, magno ſuorum dolore & gemitu in eâdem vrbe pridie Idus Septemb. vitam claudit, anno ætatis ſeptimo & quinquageſimo. Sunt qui tradant, tormento ictum oppetiiſſe: de quo in noſtrorum ſcriptis inuenio nihil, ſunt qui ſuſpicentur, potione venenatâ ſublatum: quod affirmare non auſim, neque de eo certi quidquam ſcio. Tautenbergius, cui ſummam in ea prouinciâ poteſtatem dederat, conditis in quodam cœnobio extis, corpus tranſportat Miſenam, ad ſepulchrum paternum: quod V. Id. Nouemb. IOANNES VI. & IOANNES III. præſules, Miſnenſis & Numburganus honorificè accipiunt: iuſtisque more conſueto & ſolemni factis, die altero terræ mandant: & vexilla aliquot hoſtilia ad tumulum ſuſpendunt. *Alberti mors.* 1500.

IOANNES I.
LVDOVICVS.
IOANNES. II.

Hi tres filij Alberti, ſunt ei nati Torgæ, & in primâ ætate in vitam meliorem tranſlati: poſtremi duo, vno menſe videlicet Septembri obierunt.

FRIDERICVS.

FRIDERICVS V. Alberti filius, naſcitur 8. Calend. Ian. 1474.

 Anno

Fridericus Magiſter Ordinis Teutonici. Anno M. CCCC. LXXIV. in arce Torganâ ex ZEDENA Georgij Boemiæ regis filiâ: falsò enim Lazius ex Mariâ Philipp Ducis Pomeraniæ, natum ſcribit: nam Albertus præter Boemi cam non aliam vxorem habuit.

Adoleſcentia Friderici. Adoleſcentem adhuc pater ſecum ducit ad Comitia No rimbergam, vt Fridericum Imper. & eius filium Maximilia num ſalutaret: domum reuerſum ire iubet Lipſiam, vt artes li berales diſceret: quibus inſtituto, addit honeſtorum hominum Comitatum, & eum Senam mittit, quæ vrbs Hetruriæ inprimi lauta, & virorum eruditorum famâ celebris erat. In eâ ami ſit ſocium ſtudiorum Ioannem Truxeſium Baldersualdium florentis ætatis atque doctrinæ iuuenem: cuius tumulum mar moreum in diui Dominici, in quo ſepulchra Germanorum plurima ſunt, ipſi vidimus. Reuerſus ex Italiâ interfuit con uentui Vuormacienſi: ad quem ſecum deduxit inter præcipuo Euſtachium Leiſnicenſem Comitem, & Anargum Vuillenuel ſium, & Chriſtophorum Gabelentium doctorem, Moguntı num & Miſnenſem canonicum. Vixit deinceps in aulâ An tiſtitis Moguntini Berchtoldi, qui eum Herciniis præfecit, qu nunc Eisfeldenſes nominantur.

Canonicatum Vurciburgium Georgius Kera, nobili Francus ei reſignat; vt haberet faciliorem ad ſummam dignita tem aditum. Collegium eâ de causâ Keram excludit, Rodolph præſule indignante, à Franciâ nobilitate honorem ſupremu ad Principem externum transferri. Igitur Kera ad ſuos propte periculum non rediit, ſed Dresdæ vitam annos aliquot peregi In iurgio, neſcio quo, Georgium Schleinicium vulnerat, qui eo vulnere obiit. Familia igitur Schleiniciorum è Franciſcano quo aſylum quæſiuerat, Keram eripit, & in vincula coniicit, actionem contra ipſum capitalem inſtituit. Kera tandem carc re vrbano effracto fugâ euadit.

FRIDERICVS patrem Albertum ſecutus Vlmam, MAXIMILIANO ornamenta equeſtria accipit: & ab e dem Præfectis & Magiſtris ordinis Teutonici in Pruſsia com mendatur. Anno M. CCCC. XCVIII. in eam prouinc

1498. *Friderici iter in Pruſſiam.* am proficiſcitur, comitante ipſum fratre Georgio cum equ tibus octingentis. Regiomontem intrauit, in quâ Magiſt ſedes eſt, IIII. Calend. Octobr. vbi cum gratulatione exc pitur. Nicolaus Pflugus, Ioannes Truxeſius, Nicolaus Alma houius, eidem militiæ dantes nomina, baltheos accipiunt,

riti

...libus conſuetis initiantur, & apud Principem ſuum ibidem ...manent. *Fridericus Magiſter Ordinis Teutonici.*

Impugnabat eo tempore Pruſſiam Poloniæ Rex IOANNES ALBERTVS; qui cum FRIDERICVM admoneret fœde... communium, & interpellaret de iureiurando, id præſtare ...uit: quia ſciebat, ſe ſuſcepiſſe honorem illum, non vt ſeruiret ...ſed vt eam prouinciam liberam ſeruaret Romano Imperio. *Pruſſiacum bellum Regum Poloniæ.* ...offenſus, quòd id recuſaret, Pruſſis minatur; & legatos mit... qui Friderici ſententiam aut flecterent, aut bellum ei denun... FRIDERICVS excuſationes adhibuit, quas potuit; ita ...negaret omninò, neque tamen certi aliquid reſponderet. ...Maximilianum Cæſarem & cœteros Germaniæ princi... hortatur, vt ſibi adeſſent; & prouinciam Imperij ſanguine ...manico partam, in alienam poteſtatem venire non pateren... Dum hæc fiunt, Rex Polonus ſubito mortis genere extin...: cui cœlibi defuncto, cum frater, Lituaniæ princeps, A...EXANDER ſucceſsiſſet; conſtitutis in regno Polonico rebus, ...ſe in Pruſſiam aduentat, & iuſiurandum à ciuitatibus exigit. ...IDERICVS ſpe vanâ ſatis diu ſuſpenſus, cum nullum accipe... ab Imperij principibus auxilium, ne accuſari poſſet, quòd Im... prouinciam ſuæ ambitionis aut alicuius emolumenti cauſâ ...naſſet, e Pruſſiâ diſcedit: ſociis mandat, ne quid temerè faci... & ſe Reip. tempori meliori, quibuscunq; honeſtè rebus que... conſeruent. Quo inſtatu, quantisq; in periculis res Pruſſiæ ... Cæſarem certiorem facit: ſuum ſtudium ſignificat in recu...andâ illâ prouinciâ, ſi ſibi decernantur ſumptus bellici; aut ſi ...neus ad id gerendum dux eligatur. Ita tum erant omnia in I...liâ atque Germaniâ perturbata armis & diſſenſionibus; vt nec ...tifex, nec Imperator quidquam præſtare poſſent: cum non ...ent, quàm fortes viri deſererentur, & quàm fida Imperij ... reliquo veluti corpore auelleretur.

Præfuit FRIDERICVS, Pruſſiæ annos duodecim, & men...ſes: vitam tranſegit reliquam Rochlicij in Miſniâ. Iulius III. Pontifex eum declarat collegam Erneſti Antiſtitis Magdebur...ſis patrui ſui, vt partâ aliquando potentiâ maiore inſtaurare rẽ Pruſſicam poſſet: ſed in aduerſam incidens valetudinem, & hy...rope per triennium ferè vexatus, morte eripitur, die ſolſtitij hy...malis Idib: Decemb: anno M. D. X. quo eodem anno mater 1510. ...que eius ZEDENA moritur in arce Tarantanâ Cal. Febr. ...ditus eſt Miſenæ ad tumulos maiorum.

Georgius Dux Sax.

GEORGIVS.

GEORGIVS Alberti maximus natu filius, naſcitur VI.Cal. Sept. meridie, eo anno quo ipſius pater ad regnum Boemiæ vocabatur. Vxorem duxit BARBARAM, Regis Poloniæ Caſimiri quartam filiam. ex eâ procreauit filios quinque, & totidem filias: Filiorum nomina ſunt: CHRISTOPHORVS I. CHRISTOPHORVS II. VOLFGANGVS; qui primâ infantiâ ſublati morte ſunt: IOANNES, & FRIDERICVS, qui hæredibus caruerunt: Filiarum, MAGDALENA, Ioachimo II. Electori Brãdeburgico nupta; CHRISTINA Philippo Heſsiæ Principi: ANNA, AGNES, MARGARITHA puellæ extinguuntur.

Georgij matrimonium & liberi.

Georgij adoleſcentia.

GEORGIVS adoleſcens bonis literis atque artibus Lipſiæ inſtituitur: in quibus tantum progreſſus eſt, vt cum exteris ſine interprete, quæ vellet, in ſermone familiari loqueretur. Vidi fragmentum commentarioli de rebus geſtis Alberti patris, ab ipſo conſcripti, quod etiam in hâc narratione ſtudioſè ſecutus ſum. Ad imperium, à patre, bellis externis plurimùm occupato, maturè adhibitus eſt: fuitq; iam inde ab ipſâ puericiâ in eo grauitas & prudentia ſingularis: neque corporis heroica dignitas ipſi deerat. In comitiis Norimbergenſibus, quæ anno poſt electionem Maximiliani quinto Fridericus Imp. indixerat, à patre ad Imperatorem deducitur: fuitque indoles adoleſcentis ſeni potentiſsimo admodum probata. Eodem anno in vico Linteonum, dicto pago, Dresdæ incendium oritur: quo pars vrbis dimidia cum templo conflagrat menſe Iunio, die ipſo cladis Auſtianæ.

Maximiliani Imp. Comitia Vormacienſia.

Poſt Friderici Imp. obitum anno proximo prima comitia agit MAXIMILIANVS Vuormaciæ; in quibus more maiorum Electoribus, aliisque Principibus ſuarum ditionum inſignia tribuit. Præcipuos ſecum habuit ibidem GEORGIVS è ſuis Guntherum Manſueldium Comitem, Sigmundum Pflugium, & Caſparum Schonburgium, barones; & Sigmundum Malticium mareſchallum. In iisdem Comitiis EBERHARDVS Comes Vuirtenbergicus, cognomine Barbatus, Ducis titulo atque ornamentis extollitur. De expeditione Turcicâ deliberatio prima fuit, tum etiam de Italicâ, contra Gallorum Regem Carolum VIII. multo & optato fortunæ ſucceſſu vtentem: belli præterea Belgici mentio renouata eſt.

Eberardus Dux VVirtembergicus.

Matrimonium & nuptiæ Georgij.

Hoc bello diſtentus Dux Saxoniæ ALBERTVS, quo nemo ipſius ætate conſtantius Imperatorem defendit; GEORGIO filio annum quintum & vigeſimum egreſſo, dare vxorem, & committere

mittere imperium domeſticum ſtatuit. Decernitur eâ de causâ *Georgius Dux Saxo.*
ad Polonum CASIMIRVM legatio, cui Henricus Schleinicius
præerat. Is filiam Regis BARBARAM ſui Ducis filio vxorem
poſtulat atque impetrat. Idem honoris causâ â Duce arcem Hon-
ſteinum ſupra Pirnam ſitam accipit: quæ hominum memoriâ
dominos ſæpius mutauit, donec noſtro tempore à Baronibus
Schonburgiis ad Mauricium peruenit. Nuptiæ GEORGII cele-
brantur Lipſiæ X. Cal. Decemb. anno M. CCCC XCVI. quan- 1496.
to alias nullæ apparatu & ſumptu magnifico ex inuitatis; equi-
tes mille ducenti octoginta ſex ibi numerati ſunt: præter hos
ſpectatorum ex aliis prouinciis turba frequens fuit. Durauit illa
ſolennitas dies continuos ſex, variis ſpectaculis & certaminibus.
Inter equeſtria tùm Germanorum, tùm Polonorum, & virtus
& ornamenta fuerunt conſpicua.

Biennio peracto, fratrem FRIDERICVM, ad quem or- 1498.
dinis Teutonici dignitas erat delata, Regiomontem proſequitur
in Pruſsiam. Eodem anno IOANNES ei naſcitur filius. In
Phryſiâ fatis ex ſententiâ rem gerebat ALBERTVS: & iam ſpe *Alberti mors.*
tenebatur potiundæ totius prouinciæ: ſed in ipſis fortunæ blan- 1500.
ditiis morbo violento correptus, è vitâ migrat: de cuius morte
tam cita & inopinatâ filius nuncium accipit priùs, quàm patrem
ægrotantem cognouerat. HENRICVS alter filius, retinere
Phryſios in officio ſtudebat, & per arces atque oppida præfectos
conſtituerat: ſed ipſi Ducis morte facti animoſiores, adoleſcentis *Phrysiorum rebellio.*
imperium minùs curare, rebus nouis ſtudere, & ſe in liberta-
tem excuſſo iugo Miſnenſium vendicare cogitabant. GEOR-
GIVS animum addebat fratri, & pollicebatur auxilium contra
ſeditioſos aut rebelles: nec non Edezardum Comitem à patre
legatum conſtitutum officij admonet: quorum diligentiâ effe-
ctum eſt, vt maneret tranquillitas: & Miſnenſes vbique intenti
erant, ne quid turbarum naſceretur. Phryſij etiam à bello & ca-
lamitatibus acceptis, nondum reſpirauerant.

Annus poſt Alberti mortem ſecundus, aeris infectione 1502.
peſtilens hominibus: corruptione paſcuorum pecori lethalis *Peſtilentia.*
fuit: fluminum præterea inundatione agris ſatiſque admodum
incommodus.

Obiit Rochlicij in fine eius anni, menſe Nouembri, ſoror
Alberti Amelia, matrona optima, bonâ ſenectute, vt antea no-
tatum eſt.

Georgius Dux Sax.

Morbus Gallicus.

Nomen morbi Gallici quem appellant, tùm primùm i
Germaniâ auditum: quo morbo non alius initiò tetrior & mag
perniciosè ac deformiter contagioſus fuit: bello Neapolitan
cœpit, cum ſanguinem leproſorum, quos interfecerant, vin
miſcuiſſent Itali, & hoſtibus bibendum reliquiſſent, qui in hort
regio ad Sebbethum luxuriabantur.

Qui paſcua in his prouinciis, inprimis Miſnenſi, corrupe
rant, demum tertium poſt annum in iudicio deprehenſi, poſ
cruciatus & tormenta rogis imponuntur.

Seditio ruſticorum in Palatinatu.

In Palatinatu valida conſpiratio plebis agreſtis fuerat con
tra ſacerdotes: quam in tempore patefactam PHILIPPVS Ele
ctor oppreſsit. Cum autem eam peſtem quâdam contagione, v
ſolet, latius ſerpſiſſe intelligeret: ad Principes vicinos ſcribit: inte
eos GEORGIVM quoq; Ducem monet, vt vigilans prouidusq
ſit; neq; indulgeat vlli malefico aut turbatori: ſi opus ſit, à ſe auxi
lia petat atque expectet: quæ diligentia curaque Electoris, vehe
menter Georgio grata acceptaque fuit.

Circa idem tempus, hoſtilem erga Ducem animum literi
declarabat Georgius Gutterſteinus Boemus, & Eberhardus Brā
deſteinus. Hoc more fieri apud noſtros conſueuit, cum non ex
pectato iure, aut eodem negato, vindictam ſuo expetunt pericu
lo: idq; ſibi glorioſum ſolet nobilitas ducere. Poſt miſſas litera

Bēchoſiner da diripitur 1502.

conſilium ſtatim ineunt diripiendæ Verdæ epiſcopalis: quam in
ſulam (id enim Verda noſtris ſignificat) amnis Polsnicius & loc
vliginoſa faciūt. Plauſtra aliquot milite implent: quæ velis tecta
qualia apud nos ea ſunt, quibus frumentū importantur, in oppi
dum cum primo diluculo vehi curant; idq; eo die & horâ faciūe
quâ homines templis intereſſe & dare ſacris operam ſolent. Se
quūtur tanquā illa translaturi, inſtructi ad facinus equites. Ii, q
plauſtris latebant, cùm iam putarent equites maximâ parte adel
ſe, & ſtrepitum aliquorum introeuntium ſentirent; accepto ill
ſigno confertim è plauſtris proſiliunt, portas obſident, vicos i
tercludunt, equitem reliquū intromittunt. E veſtigio ad ſpolian
dum templū, & diripienda tecta eundo diſperguntur: ciues atte
niti & inermes nō reſiſtunt, metu minisq; vim inferentiū terr
Direpto templo & oppido ciues primi nominis atq; ordinis qu
draginta captiuos abducunt: è quibus nouē mortui ſunt in carc
re arcis Gutterſteniæ: reliqui menſe demum nono, ſuo ſeſe a
1502. redimunt. Captum oppidum eſt 5. Cal. Decemb. M. D. II.

Rumore Dresdam delato, Dux GEORGIVS Baldaſare

Gren

[illegible]bitium, vrbi præfectum, & Georgium Angerum Verdã *Georgius Dux Saxo.*
[illegible] præſidij causâ: qui ciues ſibi iureiurando obligant: quam-
[illegible] terret Ioannes VI. Præſul Miſnenſis, qui duobus indè
[illegible]ibus ſedem ſuam habebat, & oppidi dominus erat: poſt
[illegible]um menſem præſidio dimiſſo oppidum ei reſtituitur.

Monetam adulteratam in nummis, quos vocant, Angelicis *Moneta adulterata.*
[illegible]henſum eſt: falſarius diu latuit: ſuſpicio conijcitur in Iudæ-
[illegible]orum duo fugâ ſibi conſuluerunt, tertius Lipſiæ crematur.

Raimundus Cardinalis Gorcenſis, miſſus ab Alexandro
[illegible] legatus, has terras peragrabat. Lipſiæ cum diuerteret in
[illegible]um, miniſtrorum eius incuriâ pars cœnobij conflagrat, *Terræ motus.*
[illegible] vrbis periculo. Miſnia terræ motu quatitur nocte natalis
[illegible] ante annum M. D. IV. fiebat ea concuſsio cum ſono 1504.
[illegible], qui tonitruum fragori erat non diſsimilis: nulla autẽ
[illegible]ritas, nulla pluuia, nullum deniq; fulgur viſum, vt eſſe
[illegible] diceres: ſolus fremitus terribilis & horrendus animos
[illegible]um percutit: quod genus concuſsionis, cum diſſolutis ele-
[illegible] compagibus quaſi aſsiliunt & relabuntur, Philoſophi (ni
[illegible] Myceciam nominant, & hiſtorici talium exempla pro-
[illegible] memoriæ.

Eodem anno ad conſtituendas res Phryſias equitatus con- *Georgij expeditio in Phryſiam.*
[illegible] pars præmittitur in Phryſiam, cui præfectus erat quidã
[illegible] cum ſignis aliquot peditum: partem alteram ſe-
[illegible] GEORGIVS ducit in Burgundiam, cum Philippo Maximi-
[illegible] filio collocuturus Idibus Martij, quo die domi egreſſus fue-
[illegible]ſcitur ei filius FRIDERICVS. In Phryſiam venienti obuiã
[illegible] Edezardus, quem ſibi legauerat: eundem comitabatur
[illegible] nobilitas, ſed vulgus plurimũ armis inſtructum. GEOR-
[illegible] per ſuos præfectos iuramentũ à ſubditis poſtulat, leges præ-
[illegible] Edezardo poteſtatem maiorem, quàm anteâ, concedit:
[illegible] reditus ex Vmblandiâ conſtituit, præfectosque ſuos ei
[illegible] commendat. In contentione militari Eblingus non ſa-
[illegible] de cauſa transfigit præfectum peditum, virum ſtrenuum
[illegible]: quæ res magnæ ei infamiæ fuit. Conſtitutis rebus
[illegible] poſt ſextum menſem ad ſuos Dux reuertitur: quo ab-
[illegible] incendiarij damna dederant agricolis. Prætereâ Colditium
[illegible] Miſniæ totum: Vueida Vodlandiæ bonâ ex parte con-
[illegible]

Sequente anno, 8. Calend. Febr. fratres prouinciam 1505.
[illegible] Sileſiâ inter ſe partiuntur: rationibus exactis Electo- *Saganæ prouinciæ inter fratres diuiſio.*
[illegible]ICO Sora & Betſcha, GEORGIO Saganum & Pre-
[illegible] ſorte euenit.

Georgius Dux Sax. Elbogani eodem tempore Nicolao Slicconi rebellabant
Elboga à Georgio capta qui in GEORGII patrocinio erat : à quo contra ciues opem im-
plorabat : eâ impetratâ, oppidum nocte intempeſtâ aggrediẽ
in quo fautores aliquot habebat : quorum operâ cum intromi
teretur, quamuis offenſus valdè erat, vitæ tamen ciuium pepe
cit : ſeditioſos verò migrare vniuerſos iubet : colonos ex aliis lo
cis eò deducit. Pulſis graue exilium erat, quòd initio Februa
frigus eſſet ingens : ſed meruerat contumacium culpa, ne illis ig
noſceretur. Quidam è ciuibus, ne alieno relinqueret ſuum dom
cilium id incendit : quo incendio intra breue ſpacium dom
ſeptuaginta ſunt conſumptæ : & niſi flammam reſtinxiſſent m
lites, totum oppidum in cineres fuiſſet redactum.

Indulgentiarum Pontificiarum venditio. Venditabat tùm per Miſniam Chriſtianus Baumgartnerus
patriâ Noribergenſis, indulgentias pontificias contra Ruſſorum
gentem, armis Liuoniam infeſtantium : is per Ducis prouinci
iam multum pecuniæ collegerat : ad ſuam verò accedentem d
œceſin præſul Miſnenſis, Ioannes VI. de Salhuſiorum famili
noluit admittere : in quem cum ſententia excommunication
ab illo circulatore mercenario lata eſſet, factum ſuum ad Pont
ficem, non tamen ſine magnis ſumptibus defendit.

Iureconſulti Lipſienſes docebant in cœnobio diui Thoma
ſub templi interiore porticu : quorum collegium extructo nou
ædificio translatum eſt in vicum diui Petri cognomine. Iaciebã
Cœnobia duo extructa. tur eodem tempore fundamenta duorum cœnobiorum, Du
liberalitate; Franciſcanorum in Annebergo, & Cœleſtinoru
in rupe Regiâ, quæ vulgò Konigſteinum dicitur, monte ad A
bim altiſsimo & præcipiti : de quibus cùm magnificè dici aud
ret idem Præſul; feſtiuè reſpondit, fruſtrà illa loca religioſè ex
coli : hos exturbatum iri à ventis è Boemiâ flantibus, illos à fum
officinarum, in quibus metalla excoquuntur. Quem ſermone
ad ſe delatum Dux animo iracundo tulit, præſertim à Præſu
iocante prolatum. Sed viri ſagacis non brutum fuit vaticiniu
nam duce ipſo adhuc viuente Konigſteinianum à ſacerdotib
1506. fugitiuis deſertum eſt.

Peſtilentia. Anno M. D. VI. peſtilentia in multis prouinciis graſſatu
immunia ab eâ contagione fuerunt oppida montana, & tract
Albinus à Pirnâ Torgam vſque : ſed anno altero eadem loca in
1507. fecta ſunt. In arce Schellenbergiâ, ſexto à Chemnicio lapide, ſi
Dux ſeſe toto illo continuit tempore. Annonæ iisdẽm duob
annis vilitas maxima fuit.

FRIDERICVS, Georgij frater, tum è Pruſsiâ, cedens arm
Po

lonorum rediit: & Imperij vires ſine aliquo emolumento *Georgius Dux Saxo*
imploraiut. Indicta erant Comitia Conſtantiam menſe Iunio *Comitia*
M.D. VII. eò legatos mittunt, FRIDERICVS Pruſsiæ magiſter, *Conſtanti-*
quod Imperij prouincia in periculo verſaretur exponēs; GEOR- *enſia.*
GIVS Dux æs alienū patri ipſius debitum, repoſcens. In eo conuē-
tu cum præter alia de ſumptibus bellorū, quæ geſſerat, pro Impe-
rio diſputauiſſet Maximilianus, & Imperij ordines ad ſubleuan-
dam inopiā appellaſſet; auditus quidem eſt, ſed adiutus à nemi-
ne. Legati Saxonici promiſsis onuſti reuertuntur. 1508.
Anno ſequente obit mater Georgij VII. Cal. Febr. 1510.
Anno decimo GEORGIVS Pragam ſe confert, vt vrbium *Georgius*
oppidorumq; poſſeſsionem more ſolenni ab affine Rege accipe- *iter Pragam*
ret. Eodem ſecum vxorem ducit, Ladislai ſororem. Pompa ma- *ſuſcipit.*
gnifice peragitur in fine menſis Ianuarij: equitibus octingentis,
quos Georgius adduxerat, Rex epulum dedit.
Rediens Pragâ ad Comitia ſeſe parat Auguſtana, quæ indi- *Comitia*
cta erant ad IX. Martij, quæq; mandatis ſeueris vrgebat MAXI- *Auguſta-*
MILIANVS, Venetis bellum facturus. Ælianus Vercellenſis Præ- *na.*
ſul in Comitiis contumelioſam orationem habuit contra Ve-
netos, quæ poſtea in multas linguas transfuſa eſt, cum quodam
ſcripto Nicolai Mengij: in quo facinora multa congeſta eo pro-
poſito, vt odium nomini Veneto concitaret. Sumptus in iiſdem
Comitiis tanti facti ſunt, quibus legiones aliquot aluiſſent: Nam
ad de quadraginta Principes Germani præſentes fuerunt.
Erant nonnullæ res domi controuerſæ inter Saxoniæ Duces: *Conuentus*
eas expediendas ipſi conuētus egerunt Chemnicij: eò cum E- *Chemnicij.*
lectore Friderico, Ioannes frater, cum Georgio Henricus venie-
bat. Actū ibidem præter cætera de amborum adoleſcentum con-
ſilio, ætate atque vigore florentium, quod eſt intra triennium
factum.
Indicebantur per Imperium continuis annis alia poſt alia
Comitia, Treuerim, Coloniam, Auguſtam: ad ea mittebat legatos
GEORGIVS: latas in iis leges ad Remp. & ad mores bonos
pertinentes domi promulgabat: ipſe non accedebat, partim alio-
rum Principum exemplo, partim occupatus domi.
Intereà non expectati è Phryſiâ motus nunciantur, quorum
EDZARDVS eſſet auctor. Traditam Alberto de Imperatoris *Motus in*
ſententia & Electorum conſenſu Phryſiam gubernandam, pecu- *Phryſia.*
liares etiam legatos miſſos à Comitibus Embdanis fratribus, qui
perſuaderent id eſſe faciendum, expoſitum ſuprà eſt. Ede-
zardo igitur ſemper plurimū tribuerat ALBERTVS: eundē erga
ipſum

Fridericus Magiſter Ordinis Teutonici.

ipſum animum cum ſingulari beneficentiâ declarat GEORGI-
VS; quibus non modò viuentibus, verum etiam filiis poſteriſq;
eorum omnia ſtudia promiſerat, quæ à ſubditis fidelibus bonis-
que, pro cuiusque dignitate & ordine ſunt expectanda. Functus
autem annos aliquot præclarè ſuo officio eſt, & ſine vllâ ſuſpici-
one cupiditatis: donec & opes plurimum auxiſſet, & populum
obſequiis planè feciſſet ſuum; qui cum exteros præfectos cœpiſſe
odiſſe, & apertè in Edezardum inclinare, ſecum ipſe de compa-
randâ ſibi potentiâ cogitauit. Reſtabant Groninga & Thamum
vrbes nondum ſubactæ; quas ſe ad obediendum compulſurum
promiſerat: idque vt faceret, & nunciis & literis ſæpius vrgeba-
tur: neque id Georgij præfecti deſiſtebant facere, in quos ipſe po-
teſtatem Ducis permiſſu omnem habebat. Groningenſes diutur-

Edezardi tranſactio cum Groningenſibus

nâ incurſione & viarum interclusione in id anguſtiarum redact
erant, vt paucißimorum dierum haberent cibaria. Cum ijs Emb
danus per colloquium trāſigit, vt & ſe acceptum faceret, & mili
tem externum ab vrbe dimoueret, quam ſuo præſidio muniuit
Accuſatus eſt poſteà, quod callidè egiſſet in eius vrbis obſidionē
quam cum & ſtipendiis & milite Georgij domuiſſet, dimittere
ſuâ poteſtate noluit: ſeque vrbis patronum nominauit. Mittitu
eâ de causâ ad ipſum legatio, quæ eum officij admoneat & fide
poſtulatumque eſt, vt Groningam traderet, tributa ex Vmblan
diâ penderet, & eam ditionem acceptis impenſis ſuis reſtituere
Ad hæc reſpondit, Groningam ſibi non conceſſam reddere, do
nec controuerſia inter Phryſios & Præſulem Traiectinum fore
compoſita: hunc enim ſibi vendicare eius vrbis imperium. Red
tuum prætereà reddere rationem noluit, neque Vmblandiam re
ſtituere, niſi præſens illi pecunia numeraretur. Legati id face
non negabant, & triginta aureorum millia addituros ſe dicebant
certo quoque loco depoſituros pecuniam. Sed non impetrarun
vt datis vadibus ſe ipſis ceſſurum, clarâ ſententiâ pronuncia
Animi à Georgio abalienati non dubia hæc erant indicia. Itaq
ne magis irritarent eius ferociam, cum eo omnia agunt libera
ter: nam & plebis defectionem, & ſuorum præſidiariorum m
tuebant periculum. Legatis hæc domum renunciantibus tum
mutabilitate vulgi, & diſcrimine ſuorum ſignificantibus, cau

Querela de Comite Embdano.

reijcitur ad Imperatorem. GEORGIVS ad ipſum literas dat,
quibus æquitatem conditionum ſuarum exponit: de iniuriâ C
mitis queritur; accepta damna recenſet, accipiendorum menti
nem facit: dehinc orat, vt ſuâ auctoritate vti velit, neque pati,
cum dedecore Imperij & magnis incommoditatibus ſuis Com

vtri

vtrumque illudat: ſe paratum ſequi aliorum iudicia, ne quid videatur agere, cuius non cauſam iuſtam & veram poſsit afferre. Imperator arbitros conſtituit Antiſtitem Colonienſem Philippum, & Vilhelmum Ducem Iuliacenſium: addit è familiaribus Ludouicum Senshemium, virum nobilem & prudentem. [illegible] conueniunt Nouesij: cauſam præſentibus amborum legatis tractant: ſed cum pertinacia Edezardi nihil efficerent: de[illegible] negotium ad Imperatorem defertur. Is Comitem ad dicendam cauſam euocat Auguſtam: ſed venire detrectauit, modò [illegible] ſuum obtendens propter aduerſarium potentem, modò aliis elabens inſidiis: interea ſocietatibus ſeſe munit, & factiones concitat, & omnia ſic agit, vt ſacerdotibus quàm maximè incommodet. Nonnulli è factioſis deprehenſi conuictique [illegible] Georgij, publico ſupplicio afficiuntur, vt alios deterre[illegible] facinore. Fatigatus Imperator querelis, contumaci [illegible], vt cum Saxone tranſigat: aut ſententiam damnationis [illegible] expectet: ſe malle vti in ipſum clementiâ, quàm iure aut [illegible] caueat, ne ſibi malum conciliet, aut ſuæ familiæ labem [illegible], ſi perduellis declarandus, & armis cogendus ſit. Cauſam Edezardi de oppreſsione conquerentis ſuſcipiunt Præſul [illegible]ſterienſis Conradus, & tres Comites, Schaumburgius, [illegible]bergius, & Lippenſis: quos etiamſi arbitros reijcere potuit Georgius, propter Edezardi cum ipſis & cognationem & [illegible]tudinem: tamen ne videretur iniquus, ipſis permittit de [illegible]ctionibus, & de Comitis inconſtantiâ iudicium. Cauſa agi[illegible] Coloniæ eſt: ſed ne iſtis quidem conſultoribus peracta atque [illegible]poſita. Imperator cum vias pacis & beneuolentiæ omnes [illegible]iſſet, tandem EDEZARDVM publicè proſcribit, conſtitu[illegible] diem ad pœnitentiam tempore duorum menſium. Oblatas [illegible] Comes neque accipit neque legit.

Georgius Dux Sax.

Embdani pertinacia.

Edezardi proſcriptio.

Bellum igitur cum neceſſario eſſet faciendum, cùm ad retinendam Imperio illam prouinciam, tùm ad impenſas recuperandas, quas Duces Saxoniæ propter duos Impp. fecerant: GEORGIVS conuentum indicit Lipſiam, in quo de ratione belli, & de [illegible] cum Miſnenſibus & Turingis deliberat. Decer[illegible] ſtatim legati duo, clari bello homines, Georgius An[illegible] & Ioannes Grumbachius: & ad impediendos Edezardi co[illegible] ſinguli cohortes militum tres ſecum ducunt. In Phryſi[illegible] venissent, agrum Lomelcium inuadunt; & in actiones [illegible] ſunt intenti: qui cum militum cohortes quatuor, agreſtium

Georgij bellum contra Edezardum.

Georgius Dux Sax. ſtium duodecim collegiſſet, legatis tamen ire obuiam auſus no eſt: vel quòd occaſionem quæreret eos opprimendi ſine ſuorur diſcrimine: vel quòd contra copias Ducis Georgij aduentantes eas integras ſeruare cuperet. Erat eo tempore tanta hyemis frigo

Hyems aſpera. rumque vis, quantam nemo vel maximè ſenex fuiſſe memine rat. Ideo cum ingenti eorum damno, qui agros villasque habita rent, bellum gerebatur. Choderlandia ſuperior ad Comiter pertinebat: in eam irruunt Miſnenſes, pagos domosque diripi unt: coactoque in vnum frumento, rebusque ad victum pertinē tibus, vicos & caſtella ſex atq; viginti incendunt. Magnam ſpen habebat Edezardus in illo milite, quem Henricus VIII. Angli Rex bello Scotico finito dimiſerat: Ducesque præmiis & polli citationibus trahere ad ſuas partes tentabat. Erant ipſi duces pa triâ Miſnenſes & Saxones, Ideò contra Georgium facere nolue runt, & periculum à Comite imminens, ipſi ſignificarunt.

GEORGIVS cum domi ſe ad bellum inſtruxiſſet, Duce

Georgij expeditio contra Edezardum. Brunſuigios certiores eâ de re facit, quos erat ſocios habiturus Erant Brunſuigiis, propter Antiſtitem Bremenſem, veteres cum Phrygiis ſimultates: itaque ſuâ ſponte ſe cum Georgio coniun gunt Duces quatuor, Henricus pater & filius Brunſuigij, Philip pus Grubenhagius, Henricus Luneburgius: qui pariter Ducun Brunſuigiorum titulos habent. Hi arma capiunt, vt ius Eccle ſiaſticum vendicarent Chriſtophoro Duci Brunſuigio, Ioanni III. Antiſtitis collegæ. Hanc ſocietatem aliqui è prudentioribu non probabant propter cauſæ diuerſitatem. Nam qui Bremenſi nomine pugnabant, videbantur Phryſiorum expilationem quæ rere: alia autem ratio GEORGII erat, qui pro Maximiliano ar ma induere, & ſtabilire ipſis æquum & legitimum imperium vellet. Verum hæc conſideratio ad illos diſtrahendos non iuſt ſatis habita fuit. Ineunte anno M.D.XIV. GEORGIVS militem quem rigido brumę tempore collegerat, ipſo die Epiphanię Lip

1514. ſiâ educit cum equitibus trecentis. Ad eum in itinere venit cum ducentis aliis præfectus Ducis Luneburgij. GEORGIVS autem ſibi legauerat virum ſpectatâ fide atque virtute Ioannem Pincer nam Tautenbergium. Iumenta & homines inter eundum frigo re multa concidebant: ſed id tempus oportunum Dux rebatur quia Phryſia lacubus & paludibus inuia plurimis in locis eſt: qui bus gelu conſtrictis, ad vrbes aut caſtella, aliter non acceden da facilior aditus patêre videbatur: tum etiam tormenta bellica duci adhiberiq; ad expugnanda loca tempore alio non potuêre

Prima

Prima incurſio fit in Botgagerlandiam, primoq; impetu ea ditio capitur: ex agricolis, qui arma ſumpſerant, occiduntur circiter trecenti; reliqui aut capiuntur, aut diſperſi fugiunt. Inhuſia arx munitiſſima ſeſe dedidit: Frideburgum, poſtquam diebus aliquot tormentis percuſſum eſſet; tum ſupplicibus militibus ducentis, trecentis agricolis qui præſidio fuerant, permittitur abeundi potentia: idem Bodenſis & Knippenſis arcium præſidiariis accidit. Edezardus, ad defenſionem oppidi Aurigæ duo caſtella conſtruxerat, vnum Merhuſiæ, alterum Brugſetleræ; eadem vallo, foſſisque muniêrat: caſtello priore vi expugnato, alterum implorat Miſnenſium fidem: vtrunque ſpoliatur atque incenditur; milites circiter ducenti trucidantur. Paucis etiam diebus in poteſtatem noſtrorum veniunt Sinhuſa, Vplenga, Dornhemium. In hâc arce ſedibus diſtinctis trium nobilium domicilia erant: quorum vnus propter ætatem aberat, alter ſeſe ad GEORGIVM conferebat, tertius ibidem captus Leuardum deducebatur.

Georgius Dux Sax. Botgagerlandia capta. Inhuſiæ deditio. Frideburgi expugnatio

Norda vicus frequens erat: ad quem miles prædæ ſpe feſtinans in itinere caſtellum Arlanum demolitur; inde Nordam inuadit & diripit.

Nordæ direptio.

Inde pars exercitus ductus ad Orlam; quæ cum oppugnaretur acriter, HENRICVS Brunſuigius pater, dum pontem inter primos occupat, è caſtello vltra Amaſum, globo ferreo per caput traijcitur IX. Cal. Iulij: qui cum ex acie elatus eſſet mortuus, propter eum caſum oppugnatio intermittitur. Præſidiarij re animaduersâ erumpunt, & aliquot tormentis hoſtium diſcedentium potiuntur. Ab irato milite Brunſuigio propter amiſſum Ducem ager vicinus longè lateque vaſtatur; pecoris numerus magnus abigitur.

Orlæ oppugnatio ob Henrici Brunſuigij interitum intermiſſa.

Poſt obitum Brunſuigij conſilio Ducis Georgij, caſtra Principes coniungunt; vt ad obſidionem Groningæ eſſent paratiores. Ea vrbs prouinciæ metropolis eſt, ſitu atque arte munita, fluminibusque & foſsis hinc inde adeunda: ciues ipſi cœteris Phryſiis cultiores: in eam igitur vrbem ſuas fortunas pleraque nobilitas, & vici ditiores contulerant. Viribus Groningenſium præcipuè nitebatur EDEZARDVS: qui eâ vrbe ſeruatâ, ſe facilè ſeruari intelligens, ciuibus animos addit, & ſe pro iis opem laturum promittit: Geldrenſem, & Monaſterienſem, & Venoualicum equitatum in vrbem introducit, & Comitem Hornum eis præficit: rebus ad obſidionem neceſſariis comparatis, vt

Groningæ obſidio.

Georgius Dux Sax. fortiter tolerent eius moleſtias hortatur: ſe non defuturum ſaluti communi, & daturum operam, vt hominum externorum iugum à Phryſiis deiiciat. Dum hæc fiunt, in ditionem Edezardi Miſnenſium cohortes duæ totidemque equitum Luneburgiorum turmæ proficiſcuntur, qui ferro & ignibus agrum vltra Amaſum depopulantes, ad Embdam vſque procedunt: præſidium Ortiæ arcis excurrens in obuios tormentis repellitur: Embda, quia munita ſatis erat, non tentatur. Damno hoſtibus præter opinionem illato, ne in itinere vis aliqua obiiceretur, confeſtim ad reliquum exercitum ſeſe recipiunt. Exploratis circa Groningam omnibus, Duces Brunſuigij & Georgius Ebelebius Equ. ad pagum Saluartum caſtra metantur, & vſque ad mœnia adequitant: cumque hoſtem intus ſe continentem, veluti ignauum & deſidem contemnerent: rari ex equitibus aut loricam aut arma geſtabant. Perſpectâ illorum audaciâ & ſecuritate, Hoius equites trecentos emittit: quod fieri cernentes Saxones ſeſe recolligunt, & impetum ſuſtinent. In eâ velitatione ceciderunt obſcuri nominis multi è Veſtoualis: plurimi equi ipſorum vulnerati: è Brunſuigiis duo occubuêre nobiles, Ioannes Lansbergius filius, & Vilhelmus Samtlebius.

Hæc dum agerentur ad mœnia Groningæ: Edezardus ſe occaſionem inueniſſe ſperans hoſtes inuadendi, Oſtophryſiorum cohortes duodecim ad cœnobium Aduartum adducit, vno à Groninga milliario ſitum: neue aduentum eius præſentiſcerent, noctu iter conficit: mœnia tormentis tres dies oppugnat, vt pulſis inde Miſnenſibus in Vueſterlandiâ reliquas Ducis GEORGII copias, maiore terrore adoriretur & opprimeret. Miſnenſes cùm ſe animis præſentibus defenderent; & rurſus tormentis hoſtes in planicie minùs tutos proſternerent: re infectâ Comes diſcedit. Poſt hoc factum à Miſnen-*Delferſchæ deſtructio.* ſibus caſtellum Delferſcham propè Thamum oppidum, capitur & deſtruitur.

Extra Groningæ mœnia erat templum; id ciues vallauerant, eidemque impoſuerant tormenta, & tres manipulos peditum: eius deditio poſtulata eſt, quia multi inde lædebantur eminus tormentis, cominus miſsilibus: præfectus loci ſeſe dedere primùm noluit: ſed cum iri oppugnatum cerneret, deditionem temerè facit; & cum ſuis Leuardum mittitur.

Miſnen-

Miſnenſes templum demoliuntur, foſſam terræ æquant, tormẽ- *Georgius Dux Saxo.*
ta in caſtra deportant. Ad certamen multis modis eliciebantur Groningenſes: ſed ne cum hoſte confligerent, eos dehortatus erat EDEZARDVS, & mandato continebat Hoius. Militem ſaxonum negligentiorem cum cernerent, ne planè deſidiæ damnari poſſint: certo die non procul à caſtris ad Saluartum tacitè egreſſi, currus onuſtos pane & frumento currus centum intercipiunt: quos cum ad Niſſam vſque compuliſſent; Saxones re intellectâ celeriter inſequuntur, prædam ereptam impetu recipiunt. Ripæ fluminis Amaſi commiſſæ erant Fabiano Draxdorfio, qui celoces vndecim, & vnâ ſcaphâ, & nauigio maiore vno, quod nomine Græco ipſi quoque Holcada nominant, eas cuſtodiebat: ac exitu, negociatores aut milites aditu prohibebat. Ad eas nauigia capiendas vel diſsipandas, animos Groningenſes intendunt, vt flumen ipſis peruium & liberum maneret: itaque Draxdorfium inopinantem aggreſsi, emiſsis ſerpentinis vnam celocẽ frangunt: qui in celoce erant, in nauigiũ maius euadunt incolumes: vtrinque reſiſtentes, certamen in horas quatuor producunt: tandem quatuor celoces fugam capiunt: ſed qui ex holcade propugnabant, cæteris ſaluti erant, donec ciues ſeſe in vrbem reciperent. Omico Dornhemius è caſtris Saxonicis domum rediens, ... oppreſſus eſt, cum Fincone fratre.

Thamum oppidum inter Groningam & Oceanum, loco *Thami obſidio.*
valde commodo ſitum, Groningenſibus commeatum præbebat; & militem, quoties opus erat, ſubmittebat: eſt enim ex eo facilis in Phryſiam, tàm orientalem, quàm occidentalem acceſſus. Eo ... magnum fore operæprecium Saxones exiſtimabant: In cœnobio Aduarto duæ cohortes Miſnenſium, totidem Phryſiorum relinquuntur, totidem in caſtris ad Saluartum cohortes Brunſuigiorum: reliquæ copiæ omnes traducuntur ad Thamũ: tormenta maiora tredecim, ſerpentinæ ſex, minora varij generis eodem adducuntur. Legatus ab Edezardo Thamiis datus erat Ottho Diffoldius: eique additi tribuni Ioannes Funcius & Ioannes Nolla: miles maximâ ex parte erat Geldricus. Vocati ad colloquium Thamij, id ſuperbè recuſant; loci autem firmitate confiſi etiam reſpondent procaciter: inprimis ſperabant ſociorum auxilia: quos ſibi perſuaſerant oppidum oportuniſsimum nullo modo deſerturos, neque paſſuros vt in manus hoſtiles veniret. Diſtat Thamum duobus à Groninga milliaribus, quod nec obſideri nec tormentis quati poterat propter impedimenta foſſarũ; quarum aliæ terrâ replendæ, aliæ pontibus coniungendæ, aliæ

Georgius Dux Sax. ruptis aggeribus deducendæ erant. Locis quatuor obſidio tenea- tur: equitatui præerat Dux GEORGIVS, & Duces Brun- ſuigij: nigras peditum cohortes, vt nominabant, Hugo Co- mes Leiſnicius ducebat: albas, Caſpar Ziglerus: Amalum, vt anteâ, tenebat Draxdorfius. Milites partitis vicibus operi in- cumbebant: quod intra dies paucos ex ſententiâ perfecerunt: ita, vt tàm equiti, quàm pediti circum mœnia ſine remora itus abitusué patens eſſet & expeditus. Oppidani aggerem ſtagni cu- iusdam perfodere nitebantur, ne haberent loca, quo tormen- ta admouerent.

Thami oppugnatio. Id proſpiciens GEORGIVS Dux, eos retrò depellit: & co- hortem peditum ad ſtagnum ſeruandum apponit. Paratis ad oppugnationem diſpoſitisque omnibus, mœnia impetuntur tor- mentis, dies tredecim continuos: quæ cum paſsim rupta & diſsi- pata iacerent, tempus expugnandi adeſſe Duci Georgio viſum eſt. Militem igitur alloquitur, vt ſeſe recreet: arma expediat, nouam gloriam quærat: horam conſtituit quartam pomeridianam non opinatam hoſtibus, ſuis optatam. In quatuor ordines militem diſpertit, & totidem ſimul locis oppugnare imperat: ſingulos duces & tribunos, vt viri eſſe meminerint, appellat. Rumor in caſtris erat, Edezardum Thamiis tantoperè laborantibus ſuppe- tias laturum: quem cum non poſſent non pro veriſsimo habere: eâ de causâ mille pedites & equitatus omnis ſtare in procinctu iubetur; vt ſi res exigat, cum eo confligant: præmittuntur item exploratores, qui de eiusdem aduentu certa referant: nuncij quo- que in caſtra Saluartica & Aduartica ablegantur, qui neceſsitate poſtulante eruptionem illis imperent. Equitatus in acie ſtetit omnis, cum mille ſelectis peditibus; vt ſi ad liberandos ſocios Groningenſes egrederentur, cum illis prælio decertarent. Hæc vbi conſtituta prudenter ſunt: tormenta ſimul omnia diſplo- duntur in mœnia: & ad incendenda intus ædificia globi arte fa- cti iaciuntur. Proſpectu & luce propter tormentorum fumum hoſtibus erepta, ſignum militibus datur, qui magno impetu ala- cres mœnia adoriuntur & conſcendunt.

Eâ parte, quæ tradita Zieglero erat, acerrima fuit dimica- tio, & maximum periculum. Diffoldius enim & ciues non ſegniter propugnabant. Interea flammam intus domus quæ- dam corripit: quæ in vicinas aliquot diſperſa, primùm ciues i- pſos, tùm etiam militem perturbat: paulum vltra horæ dimi- diæ ſpatium durauerat oppugnatio, cum Diffoldius non is di- uerticulis ex vrbe fugeret; reliqui obruti & oppreſsi ſtatione *Thami expugnatio.*

deſere-

Georgius Dux Sax.

...rent. Saxones mœnibus potiti, domorum incendia reſtin... viginti autem ignibus iam ſubſederant: tum ſine diſcrimi... ...dibus ſæuire incipiunt. Implentur cadaueribus vici & ... loca ſacra prophanaque: nullum paries, aut conclaue, ... tebræ tegebant: cæſi perhibentur homines ſupra mille & ... ti: ex fugâ retracti trecenti & quinquaginta, & inter hos ...oldius, qui ad captiuos cœteros in cuſtodiam arcis Leuardiæ ...citur: alij quidam nobiles capti, fidem dederunt, vt ſe ſiſte... locis, qui illis nominabantur.

Noſtris quoque non planè læta contigit victoria: Volf... ...ndius enim in cranio grauem plagam accepit: cecide... ...nobilitate equeſtris dignitatis viri, Iacobus Collar, Vil... & Volfgangus Loſeri, Paulus Eichius, præterea Sliben... ...ius, Schaurodus, Loſchuitius: vulnerati telis & bom... alij nobiles ſex & viginti, & ſexaginta pedites. Inueni... ...in oppido tormenta, quæ Dux Georgius menſe Martio in ...gerlandiâ; Brunſuigus ad Lichurdam menſe Iulio amiſe...: liberantur itidem duo tribuni, qui capti in vinculis deti...ntur. Hâc victoriâ potitur Dux Saxoniæ, Nonis Augu... quo eodem die ante annos tres & nonaginta Fridericus pro... primus Saxoniæ Dux & Elector, Pragenſes vicerat ad ...am. Thamiis relinquuntur præfecti Viguoldus Emſius e...uratus, & Georgius Carolouicius Miſnenſis: additæ ad præ... tres militum cohortes.

Clades iſta ſociorum Groningiis ſollicitudinem & pauo... attulit: qui vt victorem tacitè morarentur, ſpem deditionis ...nt: quam cum ille animo conciperet, & de vrbe & ditione ...obtinendâ iam certus videretur, ſibi cunctatione illâ impo... ſenſit: Varias autem ipſi conditiones proponunt, ſed ... eiuſmodi, quas Ducem minimè accepturum ſcirent: ...dum nuncij eunt redeuntque; & arbitri modò hi, modò ...nominantur; res differtur in hiemem, quo anni tempore ...pter aquarum inundationes oppugnatu eſſent difficilimi: ...antes id, quod accidit, cœpta Ducem relicturum imperfe... Venit cum ad Ducem GEORGIVM Harlingi commoran... IOANNES filius ex aulâ Brabantiâ; in quâ cum Carolo ... Philippi adoleſcente filio educabatur: cum Phryſiis à ſe ...tis commendare, & fratri ad tempus adiungere ſtatuerat. ...nio Nouembri in caſtellum Vuerdenbrachium, equites ali... ...re iubet: quod erat propè Groningam extructum eo con...io, vt Geldricos, qui iuxta id villam quâdam vallo munierant,

 oppri-

Georgius Dux Sax. opprimeret, qui conatibus ipſius maximè obſtabant. Ipſi cùm eſſet res enunciata, fugam inde continenti itinere faciunt, donec Vmbam Præſulis Traiectini oppidulum ingrederentur. Diem iam alterum nullo cibo ſumpto, Dux Georgius eos inſequebatur: cumque Vmbæ propinquus eſſet, vbi quieſcere, & ſeſe epulis reficere Geldrici ſtatuerant, menſas inſtructas hoſti relinquunt, ipſi curſu citato in loca tutiora abeunt.

GEORGIVS ad caſtellum rediens, quia tempeſtas anni bello erat incommoda, militem partim dimittit, partim in hiberna diſtribuit; Phryſios præfectis commendat. Ipſe ad Heſſiæ Landgrauium, qui nuper habenas gubernationis patre Vilhelmo mortuo ceperat, proficiſcitur Caſſellam: cum quo de totâ illius belli ratione communicat conſilium, fortaſsè vt ad ſuas eum partes adiungeret. Verùm cum id non conſecutus eſſet ex ſententiâ; tandem animo ſuo repetit, ſe & patrem in Phryſiâ amiſiſſe; & iam bis magnos atque inutiles ſumptus feciſſe, non paucos viros fortes oppetiiſſe, partam victoriam ſibi maximo conſtare, eſſe abalienatos animos ſuorum populorum & præcipuè nobilitatis, Edezardum ex amico factum hoſtem, ei fauere Phryſios magis, quàm ſibi, ipſum habere tacita potentum auxilia: itaque ſententiam belli tam grauis perſequendi mutat; & ad Imperatorem, qui tum Lincij agebat, contendit: cui cum voluntatem expoſuiſſet ſuam, inter cœtera ſignificauit, ſe eam prouinciam aut ipſius Imperatoris præfectis, aut Imperio relinquere domandam: id bellum ſe non quæſiuiſſe, ſed relictum à patre accepiſſe, propter ſtipendia ipſi debita, quæ in eum vſque diem non ſint perſoluta. Petiit ab Imperatore, curaret ſibi ſatisfieri, ſumptusque nomine Imperij à ſe atque patre factos reſtitui; nunquam deſideratam patris, aut ſuam diligentiam: iuſtum videri, vt viciſsim ſibi honos habeatur, & hoc onus belli à ſuis prouinciis dematur. Quamuis autem difficilimum erat facere, quod peteret, & tamen æqua petere nulli non videretur: inuenta tandem ratio eſt, vt quieſceret, & ſine querelâ ab Imperatore diſcederet.

Georgius deſiſtit à bello in Phryſia perſequendo.

Solutus Dux tantâ curâ belli inauſpicati, in quo etiam ſuorũ quorundam fidem deſiderauerat: totũ ſe ad pacis ſtudia, & ad rem familiarem inſtaurandam conuertit. De quibusdam autem domi, loco honeſto ortis hominibus, qui conuicti egeſtatis & perfidiæ erant, quòd corrupti muneribus cum hoſte colluſerant, ſumpſit ſupplicium: alios gladio in vinculis puniens, alios

Perfidiæ pœna.

dam carceribus perpetuis includens. Ipſorum autem ſcelera ita meditabant, quod alter alteri ea in ſermonibus congreſsibusue publicis obiiceret, & ſimul cibum capere, aut iisdem conſiliis intereſſe nollet. Quicunq; pœnam publicè non dederunt, eos aut repentina malaue morte extinctos, aut ſine hæredibus mortuos progreſſu temporis obſeruatum eſſe, de viris fide dignis accepi. *Georgii Dux Sax.*

Inuiſa & ſuſpecta, initio imperij, ætas Georgij fuerat: verùm cum iuſtitiæ & moderationis documenta præclara daret, amare ipſum & colere populus cœpit, & nobilitas quoque tandem reuereri.

Anno M. D. XVII. Imperator Comitia indicit Moguntiam, ad quæ miſit ſuos conſiliarios: ipſe propter occupationes non accesit. 1517. *Comitia Moguntina.*

Menſe Nouembri anni eiuſdem filio GEORGII ſponſa adducitur Heſſorum Principis filia, quæ Lipſiæ magnificè & ſingulari gratulatione accipitur.

Altero mox anno alia comitia habentur Auguſtæ: in quibus ut præſentes eſſe vellent Principes, literis etiam pontificiis erant admoniti. Turca ZELIMVS iam Ægyptum ceperat, eamque Rege altero interfecto, altero ad portas regiæ ſuſpenſo, in prouinciam redegerat. Ideò deliberatum eſt, quibus viris aut viribus reſiſti ei poſſet, ſi poſt orientales victorias, aut occidentis aut ſeptentrionum regna inuaderet; id quod facturus multis indiciis videbatur, & voces quaſdam iactare ſolitus erat Europicis metuendas. Eam ob cauſam inducias cum Venetis MAXIMILIANVS facit, & Duci Vuirtenbergico ignoſcit, & aliis turbis modum quærit: vt ſublatis motibus inteſtinis, auxilia contra Turcam firmiora decernerentur. In iisdem Comitiis ALBERTVS Brandeburgicus Ioannis filius, Cardinalis creatur: & eius patruelis CASIMIRVS Friderici filius, nuptias, celebrat cum Suſannâ Bauaricâ. Eſt quoque tractatum inter Imperatorem & Georgium Saxonem de ſumptibus Belgicis atque Phryſiis. 1518. *Comitia Auguſtana.*

Anno hunc ſequente Imperator MAXIMILIANVS in Velsâ Auſtriæ oppido moritur: nepos CAROLVS in eius locum eligitur. 1519

Circa hoc tempus prælium committitur non procul ab arce Peinâ, in ericeto (vt nominant) Luneburgico, inter Præſulem Hildeshemium IOANNEM è Ducibus Leoburgenſibus, ac HENRICVM Luneburgicum, & inter ERICVM & HENRICVM Duces Brunſuigios. Hos bello Phryſio ſocios ſuos noluit auxiliis deſtituere GEORGIVS: *Prælium ad Peinam inter Hildesheimium & Duces Brunſuigios.*

Georgius Dux Sax. igitur è Turingis & Miſnenſibus equitatum miſit. In eâ pugnâ ſu-
perior fuit Præſul, quamuis minores haberet copias, Alcham
Crammij legati ſui prudentiâ & fortitudine, & Luneburgicus
ERICVS verò Brunſuigius, & Antiſtes Mindenſis, nec no
VILHELMVS Henrici Brunſuigij frater, in hoſtis poteſtatem
veniunt: Volcmarus Collar Eq. Turingus, qui Georgij copiis au-
xiliaribus præerat, haſtâ per collum traiectus capitur: Georgiu
Pflugus, Ioannes & Vilhelmus Haubitij, & alij Miſnenſes iu
quoque ſe redemerunt pecuniâ. Cumque victores Caroli Cæſa-
ris iuſſu ab armis diſcedere, & captiuos Principes ipſius poteſtat
permittere, vſque dum causâ cognoſci poſſet, recuſarent: is pro
iure & auctoritate Imperij tàm Antiſtitē Hildeshemium, quam
Ducem Luneburgicum proſcripſit: eiusq; proſcriptionis (vt vo-
cant) executionem victis videlicet ERICO, qui ſeſe iam redeme-
rat, & HENRICO Brunſuigiis demandauit: quo quidem exe-
cutionis titulo illi vniuerſam ditionem Hildesheimēnſem, pauci
arcibus exceptis, armis occupatam ſuis ditionibus adiiciunt, atq
etiamnum hodiè detinent.

Henrici Luneburgij iter in Galliam. Quod autem in ditionem Luneburgiacā nihil ſimile ſit ten-
tatum: id HENRICus Luneburgius hoc potiſsimum modo præ-
uertit, quod ſtatim poſt proſcriptionem, & antequam ad execu-
tionem procedi poſſet, hanc ipſam ditionē (ex conſilio, vt credi-
tur, Friderici Saxoniæ Electoris, cuius ſororem in matrimonium
habuerat) tribus ſuis filiis volens ceſsit, ac ipſe ſeſe in Galliam re-
cepit: vbi cum ad annum octauum & vigeſimum degiſſet, tan-
dem in Germaniam reuerſus, & anno trigeſimo Carolo Cæſar
ſupplex factus, à ſententiâ proſcriptionis abſolutus eſt. Acceptâ
vtrinq; clade & exhauſtis ærariis, per arbitros Antiſtitem Mag-
deburgicum, & Ducem Georgium cauſa diū iactata componitur.

Mutatio religionis. Incidit in hæc ipſa tempora, inaudita ſeculis aliquot religio-
nis controuerſia, quâ Pontificis Romani dignitas valdè minue-
batur, & miniſtrorum eius ſacra venalia circumferentium men-
dacia & rapinæ exagitabantur à MARTINO LVTHERO Ere-
mitano: qui Tecelij impoſtoris impudenti audaciâ motus, pri-
mùm contra indulgentias ſcripſit: quem, cum non ratione aut
argumentis vincere, ſed potentiâ opprimere vellent, maiores
quotidiè animos ſumpſit; & diſputando ſcribendoq; confirma-
uit, in Eccleſiâ nullam debere auctoritatem plus valere, quam
verbi Dei, quod ſcriptis Prophetarum & Apoſtolorum contine-
retur: in dijudicandis quoque Eccleſiæ controuerſiis, non ſolius
eſſe Pontificis cenſuram & iudiciū, ſed Eccleſiæ Catholicæ & li-

beri concilij, quibus Pontifex ipſe vetere & vero iure Eccleſiaſtico ſit ſubiectus. GEORGIVS Dux vehementer aduerſabatur doctrinæ iſti nouæ, cui videlicet imponebat mos maiorū antiquior, & dignitas atq; potentia Romana. Paulò antè quàm mota fuerat hæc controuerſia, Ioannem Staupicium hominē nobilem, & ſui ordinis in Saxoniâ primarium, GEORGIVS rogauit, vt ſibi probum & eruditum aliquem concionatorem mitteret: id quod ille curaturū ſe recipit: eiq; ſtatim miſit Vitebergâ LVTHERVM: quē ſummæ indolis iuuenem, ſtudiisq; & moribus ſibi ſpectatum, commendauit. Is Dresdam cum literis Staupicij veniens, coram Duce iubetur verba facere in arce: Summa eius ſermonis fuit: Salutis fiduciam nulli mortaliū eſſe abiiciendam, quod ij, qui verbum Dei animis attentis audirent, veri Chriſti diſcipuli, & ad vitam æternam electi & prædeſtinati eſſent. In eâ materiâ amplificandâ immoratus eſt: totamque doctrinam prædeſtinationis, ſi à Chriſto fiat initium, ſingularem vim habere affirmauit: ad tollendum pauorem illum, propter quem cogitatione ſuæ indignitatis homines trepidantes, à Deo fugerent, ad quem confugere eos maximè deberent. Erat honeſta matrona, gynecæo præfecta BARBARA Salana: eam in prandio Dux interrogat, quomodo concio placuiſſet: quæ reſpondit, ſi alteram talem audire poſſet, ſe animo tranquilliore morituram: cui Dux iratior, ſe magnâ redempturū pecuniâ reſpondit, talem non audiuiſſe concionem, quæ homines temerarios faceret: idq; repetiuit aliquoties. Salanæ autem, id quod optauerat, accidit, vt intra menſis ſpatium inciperet decumbere, & læta ex hâc vitâ decederet. Poſt id tempus Dresdam LVTHERVS non rediit.

Georgius Dux Saxo

Lutheri Concio in arce Dresdensi.

Hoc ipſo anno paſſim incendia ſunt orta: Lipſiæ primùm, quod paucis domibus conſumptis reſtinctum eſt: ſed Vurcina oppidum, duobus templis exceptis, totum crematum: Villæ item Taucha & Goles magnâ ex parte: item in Voidlandiâ, Olsniciū.

Cauſa religionis maiora cotidiè incrementa capiebat: Nam Romanenſium commenta ad lucem verbi Dei collata facilè patebant: & vita Sacerdotum in aulis & collegiis ſic inquinata erat, vt ab eorum moribus homines abhorrerent: & omninò nihil erat reliquum in orbe terrarum, quàm nudum religionis nomen, quod hypocriſi & ſimulatione ſoli tuebantur monachi. ECCius Profeſſor Ingolſtadianus, magnis clamoribus prouocabat Caroloſtadium & LVTHERū ad diſputationē publicam: locum diſputantibus Dux GEORGius Lipſiā concedebat: præſul Mersburgius Academiæ patronus negabat; cauſam aliā non afferens, quàm quod

Lutherus ab Eccio ad diſputationem publicam prouocatur.

Georgius Dux Sax.

Georgij literæ ad Præſulem Merſburgicum.

quod literæ Româ ſcriptæ id vetarent. Indigniſsimè eam recuſationem Dux tulit: & ad Præſulem literas ſubiratas mittens: Miramur (inquit) te obſtare mori maiorum, quo permiſſum publicè omnibus eſt, veritatem diſſerendo exquirere, ita vt hactenus factum eſt; & ſæpè de Trinitate, de ſacramentis, de aliis articulis diſputatum ſine cuiuſquam impedimento conſtat: nec inutiliter tractaretur hoc ipſo tempore ſonans in templis quæſtio illa, cum nummus in peluim iactus ſonitum edat, num rectâ ad cœlum anima euolet? Nam iſtâ ſophiſticâ à plebe ſimplice & imperitâ multum pecuniæ emungitur. Verùm quantum nos coniicere poſſumus, tuâ tergiuerſatione quæritur prætextus ocioſis quibuſdam & nihili hominibus, qui more militum ignauorum, ante clangorem tubæ, fugam circumſpectant. Diſputantium conſuetudo antiqua eſt, vt & pro ſe dicant, & contradicant aduerſario. Quod ſi Theologi noſtri ſuam tueri ſententiam non poterunt; minimè offendent Pontificem & Eccleſiam, ſi veriori aſſentiantur: ſin defendere ne ſuâ quidem didicerunt, rurſus ipſorum prouocatio neque Pontifici neque Eccleſiæ improbabitur. Doctrinæ enim cognitionem hactenus vſitatam nondum interdixit Pontifex: de quo nos planè ita ſtatuimus, cupidum eſſe veritatis & lucis: etenim in luce qui ambulat, minus errat. Neque opinor diſplicere pontifici eiuſque Senatui, vt nos quoque turba imperitior rectè inſtituamur, vt quid verè ſentiendum ſit de ſalute, ſciamus. Præterea ſi quid ſit interpretum malorum culpa deprauatum, vt illæ corruptelæ orbi Chriſtiano fiant manifeſtæ. Quod autem ſe diſputaturos Theologi noſtri abnegant, contra ipſorum dignitatem eſt: propter quam & locum in pulpitis altiſsimum, & in ſuis prandiis ſummum obtinent. Nam niſi ſatisfaciant & muneri, & nomini ſuo, pueros & anus minore ſumptu Reip. aleremus: in pueris ſpes eſt indolis & obedientiæ: anus verò aut canerent, aut lanam & fila deducerent. Velim autem pro tuâ prudentiâ ipſe cogites, quid paſtori opus ſit eo moloſſo, qui aut latrare neſciat, aut lupum aggredi non auſit? Quamobrem peto à te, ne patrocineris ignauię Theologorum; ſed cum iis agas, niſi apertum Pontificis mandatum obſtet, vt lucem & palæſtram ne fugitent, erroreſque & hæreſes animosè confutent, quod eorum officij & profeſsionis munus proprium eſt: quæ ipſorũ fortitudo neque Eccleſiæ aut Academiæ vllum periculum afferet, neque nobis Principi Chriſtiano, fuerit infamię. Quod ſi neque auctoritas tua neque cupiditas noſtra illos mouet: mihi certè perſuadeo, & alios idem ſenſuros ſcio, eos impoſtores eſſe, & tantum

ad ple-

plebeculam decipiendam eruditos: nimirum, quod nec ſu- *Georgius Dux Sax.*
am doctrinam in lucem proferre audeant: nec nouam iſtam impugnare aut refutare ſciant. Nobis erit quoque idem ſcripto publico teſtandum, cupere nos atque optare incorruptam & ſe- tantæ cauſæ cognitionem: ſed eam Theologos noſtros ſu- re non poſſe, & modis omnibus impedire, propter rudita- & ignorantiam. Id quàm toti ordini veſtro honorificum, Theologiæ candidatis & magiſtris glorioſum futurum ſit; conſidera: & in hâc cauſâ Præſulem & virum te præſta. Tum temporis Præſul erat ADOLPHVS Anhaltinus: Decanus The- Matthias Haina: Doctores, Hirsbergius, Schuofemius, Kongeshouius, Ochſenfurtus: Licentiati, Langſchneiderus & Frauendinſtus. Hæ literæ non minus acerbè, quam expoſui, ſcri- pudorem incuſſerunt Theologis, vt refragari amplius aut hi- re non auderent.

Dies IV. Non: Iulij anni M. D. XIX. diſputationi dicitur, 1519.
frequenti & celebri mortalium multorum concurſu & expe- ctatione. Conuentum eſt horâ ſeptimâ in arce Lipſienſi, quem locum dignitatis causâ Dux ſelegerat. ECCIVS ſecum adduxit Academiæ Ingolſtadianæ, & quoſdam Erfurdianæ viros præci- puos: LVTHERVS Caroloſtadium, quos ſequebatur rector Academiæ, BERNIMVS Dux Pomeraniæ, & PHILIP- PVS MELANTHON. Antequam exordium fieret di- ſputandi, Petrus Moſellanus orationem habuit: quod ei munus biduo tantum antè impoſitum fuit. Decretum erat, vt eam pronunciaret puer, qui & morum innocentiâ & habitu referret ſpeciem Theologi: ſed vt puerile fuit conſilium, ita eſt repudia- tum. Itum deinde eſt ad virum nobilem, Othonem Paccium, Iuriſconſultum: is ſubitâ valetudine correptus, Ducis mandatum exe- qui non potuit. Cum & pueri deeſſent, & oratores, quos vul- go putat, tanquam ſemine Cadmeo (vt eſt in fabulis) è terrâ ſimul & naſci, & pugnare: tandem ad virum ſcholaſticum per- uentum eſt, ipſum Moſellanum, qui orationem ſcripſerat, & tam arcem doctrinæ tenebat, planè bonum & veritatis ſtudio- ſum. Is multa eruditè dixit, adhortando, ne quis ſuam glori- am quæreret, ſed Dei: idque ſine acerbitate faceret verborum: nemo vincere ſuam eſſe putaret ſapientiam, aut vinci dedecus: vinci enim, dicebat, quid aliud eſt, niſi ab errore, in quem noſtra nos duxit fragilitas, in veritatis viam reuocari? vt non minus eſſe in votis debeat, vinci, quàm vincere: nimirum, quòd qui

Diſputatio Lutheri cum Eccio Lipſiæ.

Petri Moſellani oratio.

vincit,

multum perhumaniter collocutum perhibent CAROLVM: quorum etiam prudentiâ & virtute vehementer eſt delectatus. Cauſam in illis comitiis pro ſe coram Imperatore & ordinibus modeſtè & conſtanter dixit LVTHERVS. *Georgius Dux Sax.*

Rex Poloniæ cum Pruſsis bellum gerebat: horum nomine Principes Brandeburgici in Miſniâ milites conſcribebant: ſed cû ageretur negligentiùs, antequam auxilia mitterentur, ipſi ſunt ſubiugati: & illa prouincia olim â Germanis ad Chriſti religionê adducta, legibus moribusq; exculta, in Regis externi poteſtatem venit. Albertus Magiſter ordinis veram religionem ſuſceptam defendit, vxorem duxit: & more aliorum Principum ditionem gubernat: ab illo tempore nunc & Regibus Poloniæ præſtat obſequium. CHRISTINAM filiam Georgius deſpondet Heſsiæ Principi XV. Cal. Nouemb. anno XXIII. MAGDALENAM Electori Brandeburgico VIII. Id. Nouemb. anno ſequente: nuptias ambarum celebrauit inſigni apparatu Dresdę, ſed per interualla: & poſteriores fuerunt multò celebriores prioribus: quibus Principes tres & viginti interfuerunt, nec maior ſolennitas facilè viſa eſt. *Pruſſia à Poloniæ Rege ſubacta.* *Nuptiæ filiarum Georgy.* 1523. 1524.

Hic vterque annus calamitoſus fuit vulgò. Nam altero fluuiorum inundatione difficultas frumenti: altero frigoris intemperie vini fuit penuria. Acceſsit ad ea inopia ſalis, propter tumultum a plebe Halenſe contra Antiſtitem ſuſcitatum. Ciuis quidam Lipſenſis factus perduellis, in agro Sangerhuſano ouilia Ducis & Cœnobium Caldeburnam cum gregibus & iumentis incendit. Georgij ſoror Catharina hoc ipſo tempore vitam cum morte permutauit. *Annus calamitoſus.*

Anno M. D. XXV. agreſtium ſeditio per Germaniam propè vniuerſam præter omnium opinionem grauiſsima excitatur: quæ ita ſubitò vires & progreſſus cepit, vt non ſine diſpendio maximo & periculo multorum ſit oppreſſa. In Sueuiâ GEORGIVS Trūxeſius primarius Dux confœderatorum, vt vocabatur, Sueuiæ: in Lotharingiâ ANTONIVS, Dux eius regionis, vnacum fratre CLAVDIO GVISO circa Othoualdiam; & in Franciâ LVDOVICVS Palatinus, nec non in ditione Salisburgicâ Duces Bauariæ, & ſupra nominati confœderati Sueuiæ arma contrà tulerunt: nec mediocriter ab aliquibus ſæuitum eſt: nam Lotharingici poſt arma depoſita, impunitate & veniâ ipſis promiſsâ nihilominùs omnes interfecerunt: cuius ſæuitiæ ex agreſtis craniorum & oſsium cumulis adhuc extant in quibusdam locis monumenta. Effecerant id agreſtium furiæ, qui ſummæ 1525. *Seditio ruſticorum per Germaniam.*

Ddd dígni-

Georgius Dux Sax.

dignitatis homines tractauerant inclementiſsimè. Audiui à N
colao Gerbelio, viro optimo tribus libris à ſe expoſitam illius t
multus hiſtoriam: ſed ij libri in manus hominum nondum v
nerunt.

Ex Abbatis Fuldani diœceſi, in quâ templum diui Bon
facij antiquum in agro ſitum, incenſum erat, & vrbs Fulda occ
pata, diuulgatur iſta veluti peſtis in Turingiam. In agris paſsi
concurſationes & tumultus fiebant, item direptiones atque i
cendia: ſpoliabantur templa, cœnobia, & nobilium ædes, vi
labantur ſacri prophanique vtriusque ſexus homines. Itaque v
bibus præfecti cuſtodias agere, & oppida claudere & munire co
perunt: ſacerdotes & nobiles profugos vrbes nonnullæ recipi
bant, aliquæ excluſos irridebant. Primi Salcenſes in Turingiâ f
ctionem agreſtem ſponte intra mœnia recipiunt, abſente ipſ
rum præfecto Sittigone Berleuicio: qui ciuium temeritate co
gnitâ ſtatim aduolat, & ad moderata conſilia ſtudet flectere: ſe
ab iis cum fremitu repulſus, in arcis turrem quandam confugi
inde extractus iurare cogitur, ſe nunquam in vrbem præfecti ne
mine reuerſurum. Alios nobiles deprehenſos, aut iurare e
dem modo compellunt; aut catenis vinctos ſecum circumdi
cunt: quosdam etiam à ſuis ruſticis accuſatos damnant & inte
ficiunt. Gangolfum Heilingium, virum fortem & apprimè h
neſtum, vt capite plecteretur, productum ſui excuſant; quòd e
nunquam grauârit, nihil iniuſtè exegerit, nulla onera noua im
poſuerit: cui etiam vincula leuarunt, & ſibi donari poſtulârun
Id exemplum poſteà imitati plures, ſuos dominos precibus l
berant. Qui iis cohortibus præerat, & ſententiam in nobil
tulerat, ſartor fuit: eum rurſus accuſatum, quòd crudelius egi
ſet, plectunt gladio. Nulla tempeſtas tàm atrox & violenta eſt
quàm huius nefandi tumultus fuit: erat audire turbas & cl
mores inſanos: erat videre confuſionem & barbariem inaud
tam: non bello apta arma, ſed varia agricolarum & opificu
inſtrumenta, vt cuique aut furor aut formido miniſtrauera
nec erant duces aut tribuni, qui imperarent: ſed quod ſtultiſsim
& audaciſsimo cuique in mentem inciderat id procaciter & cr
deliter ſocij exequebantur. In agris trepidantium fuga & co
ſternatio: cum neque locus vlli tutus, nec profugium certum e
ſet, neque cui ſe crederet, aut quem fugeret, haberet. Vnus ſæp
homo totum pagum concitabat, tribus quatuorue perſuaſis: cæ
teri ſequi cogebantur: non ætas, non imbecillitas quenquã excu
ſabat, non deniq; fortuna; in multis villis præter matresfamili

& li

& liberos arma ad ferenda ineptos, erat inuenire maſculum ne- *Georgius*
minem. Flagrabant arces & pagi: in cineres redigebantur cœ- *Dux Saxo.*
nobia & templa: caſtella item & oppidula capta diruebantur:
aurum argentumque auferebatur: vaſa inſtrumenta, vtenſilia,
ſupellex, corrumpebatur: & ne quid deeſſet, quod etiam po-
ſteritati incommodaret, bibliothecas, libroſque omnes aut igne
erebant, aut ſecuribus lacerabant; quaſi memoriam redituum,
vectigalium, tributorum tollerent, & ab earum penſione ſe in
perpetuum liberarent. Libertatis præterea & licentiæ vocibus
perſonabant omnia: clamabant fundos, ſiluas, flumina, orbem
terrarum omnibus eſſe communem: nullum ampliùs principem
aut dominum pertimeſcendum: nulla onera ſubeunda religio-
nis aut Imperij, aut vllius denique rei: opes, dignitates, immuni-
tates, honores, æqualiter ſingulis tanquam fratribus vſurpanda.
In hac confuſione Fuldam occupabat PHILIPPVS Heſsiæ Prin-
ceps. Ex agro Islebiano agreſtes fugabat Albertus Manſueldius.

THOMAS MVNCERVS natus erat Stolbergi in *Thomas*
Hercinijs: cui à pueritia calliditas & contumacia inerat: ingenio *Muncerus.*
prauo & turbulento, animo audace, moribus ad dolum & ſimu-
lationem compoſitis. Is ſtudio Theologiæ ſeſe dederat, & hono-
res conſecutus erat. Initiatus autem de more ad munus Eccleſia-
ſticum, primùm docuit Brunſuigi in Saxoniâ, deinde Zuiccauij
in Miſniâ. Hic nactus aſſeclam, hominem impudentem & im-
probum, STORCHIVM lanificem; cœpit audacter nouas opi-
niones ſpargere, & eas audaciùs aſſerere: tùm Storchium ipſum
pro concione, multitudini commendare. Secundâ concione,
quam eâ in vrbe habuit, res accidit prodigioſa. Parietes tem- *Prodigium*
pli, quod ei commiſſum erat, vetuſtate collapſi reficiebantur:
tectum erat ſuſtentatum pilis & tibicinibus. Dum in magnâ fre-
quentiâ vulgi verba facit, tignum quoddam tecti cum ingenti
ſtrepitu ſoluitur, & in trabem vicinam incumbit: populus metu
ruinæ territus plenis portis certatim aufugit, & loquentē deſerit.
In ea fuga eſſedum plenum collectum eſt pileorum & calceorū,
quos trepidantes amiſerāt. Calceorū virilium eiuſmodi tum vſus
erat, qui tantum plantas tegunt, & pedis pollici ac talis adhærēt,
ſupernè ſine corio & fibulâ: ij tum militares appellabantur: Ac-
cidit id anno M. D. XX. die aſcenſus Chriſti ante prandium.
Hoc prodigio futura turba & diſsipatio ſignificata fuiſſe multis
videbatur. Storchius ſui opificij homines planè in poteſtate
habebat: ex iis creabat apoſtolos duodecim; item duos & ſeptu-
aginta diſcipulos. Hi clandeſtinos conuentus agebant: eoſque

Georgius Dux Sax. qui aduerſarentur, minitabantur ſe vi oppreſſuros. Reper dum hominem enunciatâ, præfectus vrbi Volfgangus Vueisb chius ferè omnes iſtos comprehendit, & in vincula conici

Storchij interitum. Storchius cum omnes auras aucupatur, id præſentit, & fugâ el bitur: qui nullam ſedem inueniens, & hûc illûc vagatus, per eodem anno miſerè in Bauariâ: nam cum Monaci diuertiſſet tabernam publicam, in eâ morbo, neſcio quo, conſumitur, nul cognitus.

Munceri exitium & impoſtura. Fugam ſimiliter capeſcens MVNCERVS iter ſuum dirig in Boemiam. Satij & Pragæ concionatur per interpretes; di paucos moratus Pragæ, propter nouitatem doctrinæ capitur; ſe cuſtodibus quatuor deceptis, euadit. Ita totum pene bienniu errans, & bonum virum ſimulans, redit in Hercinios. Alſte tum oppidum, ſedes olim & domicilium Palatini Saxoniæ fuit in eo munus docendi ſuſcipit, & vxorem ducit: ſed quia inſ gnis veterator erat, ſanctimoniæ ſpecie homines ſimplices deci pit: mox comparatis ſibi patronis, vulpem antiquam prodit. E eo quoque oppido abire iuſſus, furtim ſe Norinbergam confer ſi quibus ibi ſe inſinuare fortaſſe poſſet: ſed metu nihil moliri au ſus eſt, quòd ipſi ignota non erat Senatus ampliſsimi ſeueritas & vigilantia. Demum ab amicis ſuis, quos ſibi Alſteti conciliaue rat, vocatur Molhuſium, vrbem Turingiæ imperialem: ibi de nuò adiungit ſibi hominem nefarium PFEIFERVM quendam olim monachum Præmonſtratenſem. Inualuerat iam tumul tus agreſtium: & in Franciâ atque Herciniis iuſtus eorum con fluxerat exercitus: nihil potuit oportunius & optatius iſtis tur

Pfeiferus. bulentis accidere. Pfeiferus animo ferocior, cum ſuâ factioni Molhuſium egreſſus, prædam agit ex agro Comitum Mansvel diorum. Muncerus in ditione Suarceburgiorum furentes ſe quitur; & Francenhuſium, ab antiquâ ſede Francorum dictu oppidum, ſe ad ipſos confert. Ad id autem circiter octo milli agreſtium conſederant: hi Muncerum magnis clamoribus ex cipiunt: alij Ioſuam, alij Gideonem ſuum eſſe vociferantur. Ha bebant natos loco honeſto homines multos captiuos, & inte hos vnum è Comitibus Suarceburgiis: quos nullo honore dignâ tos fratres nominabant.

P. incipiunt contra ſe ſitientes Anabaptiſtas. Rumore tantarum turbarum excitati Duces, iam in arm erant, GEORGIVS Dux Saxoniæ, HENRICVS Brunſuigiu & PHILIPPVS Heſſus: auxilia miſit ſua ALBERTVS Antiſte Magdeburgicus: quinquaginta bombardarios adiecit IOANN

Electo

Elector Saxoniæ: copiæ Georgij conueniunt Echardbergi in adi- *Georgius Dux Saxo.* [illegible] Turingiæ. Antequàm progrederetur, in caſtra agreſtium [illegible]mittitur Comes Suarceburgius, qui hortetur, vt arma depo-[illegible], ad ſua tranquillè redeant, de clementiâ in ipſos ſuâ ſpem [illegible]am concipiant, mala conſilia & propoſitum temerarium [illegible]ent: ea omnia fruſtrâ canebantur inſanis, quos amplis pro-[illegible]ſis & verbis magnificis lactabat Muncerus, cunctos reliquos [illegible]cens inſaniâ. Duces cùm ſuos exercitus coniunxiſſent, in eo-[illegible] conſpectum accedunt: & ſi adhuc ad ſanitatem reuocare [illegible]ſſent, literas mittunt per adoleſcentem nobilem: monebant[illegible], quæ antea moniti erant, nempe, vt aut ab armis quieſcerent, [illegible] pœnam facinoribus debitam expectarent. Agreſtes ſuo a-[illegible] ingenio, literas diſcerpunt, & adoleſcentem more barba-[illegible] interficiunt. Ducum equitatu ad ſtationes ipſorum acceden-[illegible], tormenta emittunt, quæ declinare non erat difficile. Inter-[illegible] ipſorum munitiones aducta erant Principum tormenta. Muncerus ſuos hortari & incendere: ſeſe globos hoſtiles mani-[illegible] excipere velle, certam victoriam polliceri: itidem in ſuis ſi-[illegible], & eodem momento in aere apparentem, quaſi præſagium [illegible]toriæ oſtentare: addit ad extremum, hoc die finem fore ty-rannidis principum & nobilium, quibus hactenus indignius, [illegible] vlla mancipia ſeruierint: mox per occiſorum corpora ſe-[illegible] greſſuros ad omnes alios caſtigandos arbitratu ſuo.

Hæc illo per imprudentiam & rabiem declamante, tor- *Seditioſorum agreſtium clades.* menta in mittuntur: quæ arte in ipſum collem, quem occupa-[illegible]rant, directa, magnam cladem ſtatim inferunt: turbam agre-[illegible]ſtium cum munitionibus ipſis deiiciunt, & præcipitant. Vul-[illegible] deſperabundum, gladiis nondum ſtrictis, fugam arripit: [illegible] in vrbem ruunt, qui in ipſis portis tanquam pecora ſter-[illegible]untur: alij ex collis alterâ parte fugientes conciduntur à Caſ-[illegible] Ruxlebio, qui ſuos equites ad excipiendos illos collocârat. Collis autem nudatus arboribus nullibi præbebat latebras, & [illegible] palantium latè erat conſpicua. Muncerus in caſulam *Munceri captiuitas.* quandam propter portam oppidi confugerat, ibi latens in le-[illegible]lo, morbumque ſimulans, duobus indiciis deprehenditur, primùm literis iuxta inuentis, quas ſcripſerat Comes Manſuel-[illegible], deindè veſte ſericâ villoſâ, quam Apollonij Eblebij viri no-bilis fuiſſe, poſteà cognitum eſt. Captus deducitur ad Erneſtum [illegible]onburgium, Ducis Georgij legatum: miſſuſque in arcem Helderungiam, cum haberetur de eo quæſtio, animaduertitur

 ſingu-

Georgius Dux Sax. Molhuſii obſeſſio.

ſingularis eius peruicacia. Fuſis fugatiſque agreſtibus, exercit
Ducum iubetur ire Molhuſium: in quâ vrbe reliquiæ factioni
erant, quæ ſociorum expectabant victoriam. Senatus, qui ſu
auctoritate liberè non poterat vti, Ducibus mittit legatos duod
cim obuiam, qui deditionem polliceantur, veniam petant, co
porum fortunarumque poteſtatem faciant: iura ſolummodò
quibus Cæſari & Imperio ſint obſtricti, excipiant. Hi in caſtr
venientes, & humo proſtrati ſupplices, non audiuntur. Dum ha
extra vrbem aguntur; Pfeiferus portam vectibus & bipennibu
rumpit, & cum hominibus quadringentis ſe in fugam dat: eu

Pfeiferi fuga & captiuitas.

Volfgangus Endius, eius quem bello Phryſio cecidiſſe ſcripſimu
filius, cum dimidiâ equitum turmâ in agro Ienacenſi aſſequitu
& cum centum ſociis retrahit: cæteros reſiſtentes partim occide
rat, partim fugârat. Molhuſij in ſummo diſcrimine conſtituti
& iam propter fugam Pfeiferi magis iram Principum metuen
tes, de ſalute ſuâ deſperant: ſe occiſum iri cum vxoribus & libe
ris: vrbem dirutam conquerebantur matronæ. Itaque grauidæ &
puellæ virgines circiter octingentæ, paſſis comis & ſtolis ſordida
tis in caſtra egrediuntur: geſtu humili & eiulatu miſerabili vit
petunt: infantes vteris clauſos, ſuam pudicitiam & ſalutem Prin
cipibus commendant. Spectaculo triſti Duces permoti, eas allo
quuntur humaniter; & in vrbem reduci tutas imperant. Capit
factionum inueſtigantur; ne cum nocentibus innoxij, cum pro
cacibus coacti punirentur. Inuenti ſunt non modò infimi homi
nes, ſed & prætorij & conſulares nonnulli, qui vulgus inſtigâ

Munceri & Pfeiferi ſupplicium.

rant inani nomine libertatis. Muncerus & Pfeiferus, qui eran
meritò omnib. deteſtabiles, in medium producti, feriuntur gla
diis: & capita eorum affiguntur contis. Aſtabant ſimul vincti ho
mines trecenti, eandem ſubituri pœnam: quâ ſatiati Principes
multitudinem reliquam iratæ nobilitati & militi cupido eripi
unt. Tumultu ſedato Molhuſiis eripitur libertas, & pars mur
deſtruitur. Vrbis gubernatio diſtribuitur inter Principes, vt ean
ſinguli annis ſingulis viciſsim tenerent, vterque Saxo & Heſſus
in quorum finibus ſita eſt. Francenhuſij certas maſſas ſalis, cuiu
ibi officinæ ſunt, iubentur Georgio pendere. Salcenſes, qui prim
portas patefecerant, mulctantur pecuniâ: & ciues quadragint
ſupplicio afficiuntur capitali. Ex Sangerhuſiis item duodecim
Vuiſenſehenſes ſoli in officio permanſerant.

Georgij animaduerſio in ſeditioſos Lipſenſes.

His actis, GEORGIVS Lipſiam venit, & in paucos ſeditio
ſos ferro animaduertit: tum Adelphum Præſulem & Sacerdo
tes, qui Lipſiam fugerant, Mersburgum reduci mandat: telonic

præfe-

præfectum & ciues ſeptem conuictos capite plecti, quindecim cū perpetuo exilio damnari, à ſenatu tria nummûm millia p pœna exigi. Erant è Lipſienſibus accuſati multi: quamobrem Dux ciues vniuerſos in arcem conuocat; de ſuâ erga ipſos beneuolentiâ per Simonem Piſtorium Cancellarium grauiſsimè loquitur: factioſos accuſat, qui & ſibi publice conuicium fecerint, quam ſanguinario & tyranno: & de ſenatu opprimendo, de euertendâ Academiâ, de trucidandis religioſis, & occupandis ſacrariis, crudelia conſilia inierint: præterea multitudini agreſtium ſi aduenissent, portas reſerare ſtatuerint: petulantiæ & temeritati tam perditę ſe non debuiſſe ignoſcere; ideò auctores ſcelerum iam eſſe punitos: ſe paucorum illorum ſupplicio ad tempus contentum fore: eos qui in vinculis ſint, ſenatus poteſtati permittere: aliis trecentis, quorum nomina manu ſcripta teneat, clementer ignoſcere: modò in poſterum magiſtratū obſeruent, ſitque obediens & modeſtus populus. Erant autem enſe puniti, Conradus telonio præfectus, & ſeptem è tribubus mechanicis infimi homines: in cuſtodiam Merſburgicam vnus Sacerdos, & alius artium magiſter, qui leuitatem plebis ſecuti erant, ablegantur. Pro tantâ clementiâ ſenatus, totius Reip. nomine, gratias Duci & eius filiis, qui vnâ aderant, ſubmiſſè agit: omniaque ſtudia & obſequia bonorum ciuium in poſterum pollicetur: factum hoc eſt IX. Cal. Iulij.

Dum reſtituitur in Turingiâ & Oſterlandiâ magiſtratibus dignitas: Erneſtus Schonburgius per Miſniam & vrbes metallicas, in quibus animoſior plebs eſt, ſeditioſos inquirit. Agreſtes, qui culpæ conſortes erant, ſinguli bacillum album geſtabant, vt agnoſcerentur: iis mandatum fuit, vt damna data ſarcirent: vt loca diruta inſtaurarent, aut de integro extruerent: prædā ſi quæ inuentam redderent: mulctam pecuniarum intra tempus certum numerarent. In Miſniâ ſeditio pullulârat, necdum erant facta incendia, aut alicui grandis iniuria illata; niſi quòd nonnulli ſupellectilem ruſticam rapuiſſent in pagis, & in cœnobiis conſumpſiſſent frumentum & cibaria. Opinio erat multorum, ſi Miſnia & Saxonia furere cœpiſſent, ſerò nimis fuiſſe quæſitum à Ducibus tam atroci peſti remedium: ea enim quæ animos feroces occupat, maiori contagionis vi facit vaſtitatem, quam quę corpus inuadit atque affligit Hoc bellum GEORGII, cui præſens interfuit, erat poſtremum: nam deinceps non modo apud ſuos, quæ tranquilla & moderata eſſent, voluit & probauit:

Georgius Dux Sax.

Seditioſi in Miſnia inquiruntur.

 bauit:

Georgius Dux Sax. bauit: verùm etiam aliis, quantum potuit, conſilia ad pacem &
1526. quietem ſpectantia, impertiuit.

Ferdinandus Rex Vngariæ & Boemiæ. Eodem anno FRANCISCVS Gallorum Rex ſecurus & in-cautus à Cæſarianis capitur ad Ticinum: & LVDOVICVS Rex Vngarorum, anno inſequente deſertus ab iis, quos putabat fidos, profligatur à Turcis. Vngaro in magnâ contentione ſuccedit FERDINANDVS, qui pariter regni Boemici fit hæres. Ad eum gratulationis causâ GEORGIVS ipſe proficiſcitur Vratis-lauiam: & ſuarum quarundam prouinciarum accipit de more ab eo inſignia.

Res nummaria. Domum reuerſus Torgam deſcendit ad nuptias IOANNIS FRIDERICI conſobrini. Tractari inter ipſos tum cœptum eſt de monetâ renouandâ; ſed cum non conuenirent Ducum con-ſiliarij, non amplius ſignabatur notâ communi, ſed ſuum quiſ-que ſignum impreſsit. Nouos etiam nummulos cudit Georgius, pondere minores ſuperioribus & precio, ſed non bonitate: nam ipſo numero precia rerum, quæ cotidiè vendendæ proponuntur, creſcere minuiue conſtat.

Libellus de fœdere Pontificiorum contra Lutheranos clandestino. Rumor hoc tempore differebatur de fœdere quodam facto contra Saxoniæ Electorem, & Heſsiæ Landgrauium. Præterea libellus vulgabatur, in quo perſcriptum erat, extirpandam fun-ditus doctrinam regno pontificio aduerſam: erantque in eodem libello, quaſi victoriâ potiti eſſent religionis hoſtes, pœnæ eius-modi deſignatæ: ignoſcendum Landgrauio tanquam iuueni, & ab aliis decepto. Electorem ita caſtigandum, vt ſenſum dolori perciperet: vrbi Magdeburgo ſpem veniæ nullam relinquendā: ſociis cœteris imponendam mulctam pecuniæ grandem. Fere-bantur conſortes eius fœderis Rex Ferdinandus; Electores Mo-guntinus, Treuerenſis, Palatinus, Brandeburgicus: Francio Præſules tres. Georgius Dux Saxonum, Henricus Brunſuicenſi-um. Tali periculo intellecto Heſſus celeriter militem conſcribit, & ſocios ſuos appellat, & diſcriminis admonet, & fœderis illius clandeſtini formulam publicat, & bellum apertum Præſulibus vicinis molitur. Viſa res omnibus noua atque inaudita eſt; ſequi-primum Rex ipſe Ferdinandus, tum cœteri ſingulatim publicis ſcriptis excuſant, quod fœderis illius planè ſint ignari: nihil tal aut cogitatū, aut factum, aut perſcriptum vnquam eſſe. Quam-obrem accuſantes Heſſum, quòd id finxerit ad perturbandam Germaniam; eò adigunt, vt eum, qui formulam fœderis ſibi tradiderit, nominet. Inſtabat autem ei præ aliis, Georgius Saxo-niæ Dux, ſocer eius. Translata omnis ſuſpicio atque culpa eſt in

Otho

Othonem Paccium, virum equeſtri dignitate, & Iureconſultum
Georgij Vicecancellarium, qui menſes aliquot apud Heſſum
propter controuerſiam, quam cum Comite Naſſaenſe ha-
Paccio dies menſe Iulio dicitur Caſſellæ ſui purgandi gra-
uenerunt eò legati Ferdinandi, trium Electorum, excepto
Moguntino, & Georgij. A legatis poſtulatur, vt dedatur ſibi
ad extorquendum ab eo ficti fœderis auctorem. Ade-
Georgij Ducis nomine Erneſtus Schonburgius Baro, Chri-
ſtophorus Taubenhemius eques auratus, Simon Piſtorius: ij pri-
proferunt literas, quibus Paccium falſi conuincant: ſed eæ
ad fœdus nihil pertinebant: deinde alias latinè ſcriptas o-
ſtendunt, in quibus ferebantur Paccij ſermones, quos in legatio-
ne Polonicâ dixerat: poſtremò vt ficti illius fœderis auctorem
nt, non ſine exprobratione ſceleris, perfidiæ, proditionis.
dedere Paccium noluit; ſed illi pro ſe reſpondendi ad ea,
obijciebantur, poteſtatem fecit. Crimina quæ ex literis in-
ntabantur, oratione tantùm percurrit; & tanquam ad præſens
negotium nihil attinentia, attingit leuiter: de factione fœderis
omnibus audientibus ſcripto dictato reſpondet: Primùm ſe for-
mulam fœderis vidiſſe Lipſiæ, præſentibus ibi Saxone & Brun-
ſuigio, caſu ſibi traditam à Piſtorio imprudente: quá cum obiter
perlegiſſet, ſe patefeciſſe rem Landgrauio: eiq; ſcriptã formulã
illâ pòſt exhibuiſſe Dresdæ, & mox illius exemplũ, quod ori-
ginale vocant, pollicitũ ipſius Secretario Ioanni Nordeccio: idq;
feciſſe animo ſincero erga Landgrauiũ, nullâ gratiâ, nullo præ-
mio expectato. Ipſum verò fœdus, nec ab vno potuiſſe homine
confingi, nec vno tẽpore, id per ſe patêre prudentibus ait; quò mi-
nùs in ſe nimis imperitum culpa coniicienda ſit. Congreſſus autẽ
Electorum Moguntini, Brandeburgici, & Saxonis Georgij, quos
habuerint Iuterboci, Ceruetij, Deſſæ, non eſſe ignotos: in
quid ſit actum tractatumq; contra Electorẽ Saxonem, id
Comitiis Norimbergicis & Spirenſibus palàm cognitũ. In
autem formulâ ineſſe ſimilia capita, quæ ibi protulerint:
fœderis auctorem ſe, falsò pronuncient: ſe non negare,
rem patefecit Landgrauio, idque feciſſe meritò, quòd ei iu-
ramento fuerit obſtrictus. In extremâ ſui ſcripti parte refutat
conuicia, quæ in ipſum Saxoniæ Cancellarius congeſ-
ſerat. Poſt illam actionem idem Cancellarius Paccium eſſe ho-
minem audaciſsimum arguit: & ex literis ad Vuiſſenſchenſes &
Anſtadios de ſuis commodis ſcriptis fallariũ eſſe probat: vſum-
que ſigillo Principis cupidè & perfidè, pro ſuâ voluntate, quo et-
iam

Georgius Dux Sax.

Georgius Dux Sax. iam fœderis illam formulam, à ſe fictam, obſignauerit. Pri
pum, quos nominauerit, actiones non eſſe in obſcuro, qui ſ
per ſtuduerint & pacem Germaniæ conſeruare, & Impera
obtemperare, in quâ mente adhuc ſint. Quod verò ex eoru
ctionibus excerpat, quæ videantur, iisque pro ſe vtatur, id cal
niosè & improbè fieri. Conuicium porrò nullum, ait, eſſe
magnum, quod in ipſum non conueniat; qui tranquillita
Germaniæ, neceſsitudinem ducum, concordiam fœderato
conatus ſit perturbare & permiſcere factionibus, tumultu, ar
omnia. Cupiditatis præterea conuinci, propter acceptam
Heſſo pecuniam quinque nummûm millia, & propter tant
aliam promiſſam, ſi originale, vt vocant, fœderis Nordecōio
euliſſet: falſi quoque conuinci ex epiſtolis ſub ſigillo Princ
ſcriptis. Cum res ita manifeſtè teneretur, vt Paccius ſatis excu
re ſe non poſſet, rurſus poſtulatum eſt, vt dederetur legatis reg
ſed cum id præter morem & ius imperij eſſe diceret Heſſus,
non conceſsit. Soluto illo conuentu Paccius ſeceſsit in Belgiu
vbi aliquot menſes defenſus eſt à Mariâ reginâ gubernatri
Ferdinandi ſorore. Inſtabat vehementer ſecretarius Georgij
achimus Heidius, qui Belga erat, vt de eo cognitio fieret, & ſu
plicium dignum ſumeretur. Itaque iter in Angliam Paccius cl
deſtinauit, ſed antequam nauim conſcenderet, in portu Cale
no captus eſt, & tandē perduellis atq; falſarij pœnam luit Mec
liniæ, non Antuerpiæ, vt Sleidanus ſcribit.

1529. *Comitia Spirenſia.* Indicta erant comitia in annum M.D.XXIX. Spiram
quę Dux domi impeditus non venit. Vocabantur in iisdem pr
cipes in Italiam, ad Caroli Imp. coronationem, quæ peracta t
umpho maximo eſt Bononiæ. Interfuit ex Electoribus nem
præter Philippum Palatinum: Gladium Saxonis nomine tu
Franciſcus Maria Dux Vrbinas: ſceptrum Brandeburgici, Bo
facius Palæologus, Princeps Monferratenſis. Interfuêre etia
Carolus Sabaudus, & Henricus Comes Naſſaenſis: alios impe
it longitudo itineris & metus belli Turcici.

1530. *Comitia Auguſtana.* Ad Auguſtana alterius anni GEORGIVS acceſsit: quo p
mum anno in Germaniâ congrediuntur CAROLVS & FE
DINANDVS fratres, in monte Pyrenæo, alpium Iuliarum al
ſimo, inter Sterçingum & Stenachium oppida: quod teſta
monumentum illo in loco ex ære in hunc diem poſitum. Rur
in comitiis & de causâ religionis, & de bello aduerſus Turca
deliberationes grauiſsimæ fuerunt. Antequam ad Comitia
Dux; armamentarium Dresdæ crematum, & ignis per vent

in a

arcem delatus, turris tectum apprehendit. Georgius erat tum *Georgius*
ſcus Leutomericij: filius eius Ioannes Miſenæ. Dum Auguſtæ *Dux Sax.*
ſet, incendiū negligentiâ aliud ortum, domus quatuor & qua-
ginta Dresdæ conſumpſit. Ipſe Auguſtæ cum maiore natu fi-
menſes ſeptem permanſit: nam quantum in ſe erat, valdè ex-
bat, aliquando & finem deliberandi confici; & quæ eſſent
communibus votis ac ſuffragationibus conſtituta, pro nomine
Chriſtiano & dignitate Imperij, ea etiam re ipsâ fieri, nec diem
dic trahi.

Eodem tempore ipſe, & Rex Poloniæ arbitri dati ſunt, inter Ferdinandum Regem, & Ioannem Tranſyluanum Vaiuodam: latæ quidem conditiones ſunt, ſed diu non durauerunt.

Anno altero IOANNES Elector & GEORGIVS Dux 1531.
Grimam ſuos conſiliarios, ad cognoſcendas cauſas, quæ multos annos fuerant inter ipſos maioresque controuerſæ miſerunt: ſed, quod fieri ſolet, altercando & diſceptando lites accreuerunt, & agnatorum animi impenſius exacerbati ſunt.

Anno M.D.XXXII. propter Turcam Germaniæ immi- 1532.
nentem Ratisbonam veniunt Imperator, & Rex Romanorum, *Bellum Turcicum.*
eodem euocatis omnibus Principibus, Auxilia conſenſu omnium decernuntur in Vngariam. Militi ſuo GEORGIVS præficit Hoierum Manſueldium, ſenem armis exercitatum.

Vilhelmus Haubitius, cum ambigeret de finibus cum Lipſen- *Haubitij*
ſibus, præfectum vrbi Spigellium, & Ludouicum Fachſium con- *exilium.*
ſulem, captos per inſidias, abducit: proſcriptus à Duce, poſt triennium Principis Heſsiæ & ſuorum agnatorum interceſsione atque precibus vitam vix impetrat: tum pecuniâ, & annorum aliquot exilio mulctatur.

Imperatori pollicitus fuerat CLEMENS Pontifex, ſe indicturum orbi Chriſtiano liberum concilium, in quo cauſa religionis æquis excuſſa iudicibus tranſigeretur: nam eum motum, qui multum propter diuerſas ſententias inualuerat, vehementer obſtare, ne Turca repelli à ceruicibus Chriſtianorum poſſet, qui curſu quaſi continente vnâ poſt alteram victoriâ potitur. Eam ob rem præſul Aquenſis legatus ad GEORGIVM venit; cui omnia ſtudia, omnia auxilia ſua offert atque promittit. Tenebatur Dux ſapientiſsimus, & pacis ſi quiſquam appetens, duobus quaſi vinculis, auctoritatis Eccleſiaſticæ, & conſuetudinis antiquæ: erant præterea homines, quibus ipſe tribuebat omnia, qui compoſito literas eliciebant à Roterodamo, Sadoleto, & aliis, quibus in ſententiâ confirmaretur,

Eccle-

Georgius Dux Sax.

Eccleſiam Romanam errare non poſſe: Pontificem vicar
Chriſti ſummam poteſtatem tenere: quo prætextu omnes e
res & ſuperſtitiones defendebant, & ſenem credulum in prof
diſsimum tenebrarum barathrum coniiciebant; neque patie
tur oculos ad lucem veritatis attollere. Conductus poſtea ex

Georgius Vuicelius.

uerſariorũ parte mercenarius eſt, Georgius Vuicelius, (verbo
no Muſtelam nominares) qui ſe quaſi medium ſtatuebat co
liandi doctrinam puram, (à quâ ipſe defecerat) & Pontificia
cuius patronum agebat. De vitâ Pontificiorum laſciuâ & im
râ, quam in hunc diem nemo ſanus probauerit, declamitaba
tis acerbè: inprimis autem monachos, & eorum luſtra inceſſe
de doctrinâ verò longè diſputabat remiſsius atq; confuſius: c
ſalute fidei miſcebat virtutes hominum: cum merito Chriſti,
ceſsitatem operum: cum gratiâ & dono Spiritus Sancti, vol
tatis corruptæ arbitrium: cum omnipotentiâ diuinâ, poteſta
ſanctorum ſepultorum cum mandatis Dei, ſanctiones pon
cum: cum inſtituto Chriſti in ſacramentis, decreta & placita
ciliorum. Talia libris prolixis blatiens, magno (vt fit) plauſ
iis, qui de religione ociosè & ſecurè contendunt, audiebatur.
verò non audiebat Chriſtum dicentem per Paulum: Quæ co
munio luci cum tenebris? quæ concordia Chriſti cum Beli
non audiebat Spiritum Dei loquentem per Tertullianum: q
Athenis & Hieroſolymis? quid Academiæ & Eccleſiæ? Li
ipſius tanquam actoris prudentioris & modeſtioris Româ m
ad Pontificem ſunt: ſed in illo theatro delicatiſsimo non ſte
& quòd ſummum hiſtrionem carperet, & quòd hypocrita
purpuram deformaret. Audiebat præterea peſsimè in Mi
apud commilitones ſuos Amnicolam, Blichium, Syluium,
ueldium, Sagerum; quod ſecum vxorem, liberos, & famili
cumduceret, & ipſorum clauſtra religioſa ſcriptis diffamare
taque cauſæ eorum, ad quos declinauerat, magis credebatur
eſſe, quam prodeſſe. Ipſe autem comparata gratiâ & magnis
ditibus, tandem tacere didicit. GEORGIVS Dux in ſuo propo

Georgius Dux hoſtis Lutheranorum acerbiſsimus.

to vehementer perſtabat, & diuerſum à ſe ſuiſque Theologis ſe
tientes in ſuis prouinciis ciues non paucos mulctabat aut carc
aut exilio; qui vel cibis illicitis & vetitis veſcerentur, vel alie
templa frequentarent, vel teſtamentum Chriſti ſecundum Po
tificis inſtitutum non ſumerent: Sacerdotes, quos depræhen
bat, Stolpam aut Mersburgum præſulibus mittebat excrucia
dos: quorum aliqui addicti perpetuis vinculis ſunt, aliqui pen
riâ & fœtore carcerum perierunt: defuncti ibidem per licto

[illegible]carnificem vehiculo in loca profana tracti, & in morticinis ſepulti ſunt. Ciues ipſi in oppidis & vrbibus, ſimili modo [illegible]turæ honore & loco ſolito caruerunt: inter quos Lipſiæ fuit [illegible]eſtus & doctus vir Auguſtinus Picus Iuriſconſultus. Conde[illegible]ur autem aut extra mœnia & terminos cœmeteriorum, aut [illegible] loca deportabantur, in quibus nocentes gladio puniri ſo[illegible]. Nonnullis, qui exulatum ex vrbibus deducebantur ma[illegible] vt fieri ſolet, tortoris aut lorarij, pannus non conſutus, ſed [illegible] ex parte ſciſſus, vnde caput exererent, de humeris ſuſpen[illegible]batur ludibrij causâ, quod Dresdæ fieri ipſi vidimus. Lutherus [illegible] Lipſienſes, Oſchatios, Miduedenſes, & alios literas de[illegible]bus illos ad quietem & patientiam adhortabatur: teſtatus Ducis furorem minimè fore diuturnum aut impunem.

Georgius Dux Sax.

Excidit eodem tempore Ducis gratiâ vir clarus NICOLAVS Schonbergius: cuius arcem vno ab oppido Miſenâ milliario ſitá, occupat, & quamuis patruus eccleſiæ Romanæ Cardinalis, pro eo [illegible] deprecaretur, tamen placari Dux non potuit. De Schonbergij fortunâ variâ in ſequentibus dicemus. Caſpar etiam ex eâdem familiâ, qui Renisbergæ habitat, Fribergum conceſsit, quia Lutheri doctrinæ addictior habebatur.

Initium anni M. D. XXXIV. ſummam Duci attulit 1534. [illegible]ſtitiam: primùm obitu filiæ MAGDALENÆ, quæ moritur menſe Ianuario: deinde coniugis optatiſsimæ, quæ mortua deinde eſt Februario.

Bellum pro Duce Vuirtenbergico ſuſceperat PHILIPPVS Heſſiæ Princeps, contra Regem FERDINANDVM: id bellum [illegible] ſententiâ intra dies paucisſimos conficit, & VLRICO annum [illegible] quintum decimum exuli, ereptum imperium paternum re[illegible]tuit. Eam ob cauſam videbatur imminere Heſſo periculum: quod vt à genero GEORGIVS auerteret, quem honeſtè non poterat deſerere, ope maximâ annixus eſt. Conueniunt Chemnitij [illegible] ad id negotium delecti Antiſtes Moguntinus, Ioannes Fridericus Elector, Georgius Dux; habitoque inter ſe colloquio, [illegible] Cadenam ad Regem proficiſcuntur, vbi & Vuirtenbergici & Heſsi (ac ipſius Ioannis Friderici) conſilijs tractata atque ad exitum tranquillum cauſa perducta eſt.

Vlricus Dux Vuirtembergicus exul reſtituitur.

Moritur anno eodem ERNESTVS Schonburgius, ſtirpe ingenuâ ortus, è Ducis Conſiliariis vir primarius: is in morbo ſuo ad GEORGIVM ſcribit; vt ſibi liceat, ipſius poteſtate, Chriſti teſtamento vti, eâ ratione atque modo, quo ipſe mandaſſet: quod cum Duci diſpliceret, neq; reſponſum daret ipſi probandū;

Ernesti Schonburgij mors.

Ecc datis

Georgius Dux Sax. datis ad Electorem literis petit, vt virum pium & eruditum ad ſe mittat, cuius voce inſtituatur, & de cuius manibus ex Chriſti iuſſu, & traditione Apoſtolica, ſumat corpus & ſanguinem Domini. Mittitur ad illum Chriſtophorus Eringius, patriâ Lipſienſis, qui tum doctor erat Zuiccaenſis Eccleſiæ. Mortuus paulò pòſt Erneſtus in oppido ſuo Glauchâ, ad Vuolfgangi fratris latus ſepelitur: vir ſummæ ſemper libertatis & ſeueritatis. In arce ipſius Hoenſtenia paucis ante mortem diebus, horreum centum & quinquaginta pedes longum, frumentoque refertum, à typhone loco motum eſt pedes circiter nouem: tectum totum diſſipatum cum trabibus & ſublicijs. Simile quid acciderat ante fratris eius VOLFGANGI mortem in propinqua arce Lomia, cum officina, in qua lateres fiunt, à vento traheretur atque diſijceretur.

Anabaptistarum Monaſterienſium ſeditio. Tumultus Vueſtophalicus, quem Monaſterij (vrbs ea olim Mimmigarda dicebatur) atrociter mouerant Anabaptiſtæ, incrementa cepit ſubita & mala: ad quem reprimendum ſua GEORGIVS appellatus miſit auxilia. Erat illi priori agreſtium tumultui hic longè magis horrendus & ſæuus: qui ſi vires conſecutus eſſet ampliores, neque fuiſſet vnius vrbis mœnibus incluſus, perdere potuiſſet vniuerſam Germaniam: tantus in cæcitate impiâ turbæ atque multitudinis furor eſt.

Monetæ emendatio. Circa hæc tempora florebant metalla in Miſniâ, & inprimis vena cœleſtis exercitus nominata apud Annebergios. GEORGIVS monetam omnem exteram, tanquam Saxonicâ minus probam damnat: non excipiens Boemicam, quæ apud maiores perpetuò fuerat excepta: tentatum id antea aliquoties fuerat fruſtra; ſed cum ipſe ſumtus non detrectaret facere, adulteratam aut vilem cum graui & probatâ permutandi, tandem quod ſuis commodum maximè cenſeretur, perfectum eſt.

Bellum Cæſaris cum Gallo. Renouatur bellum illud funeſtum apud Imperatorem Gallum: illi ſua Principes rogati adiunxerunt auxilia. GEORGIVS ſelectas aliquot è ſolâ nobilitate cohortes in prouinciam Narbonenſem mittit; nam tum Maſsiliam vrbem maritimam Cæſar oppugnabat. Duces nobilium erant, Otho Diſca, & Chriſtophorus Eblebius.

1537. Anno ſequente, qui fuit ſeptimus & trigeſimus, menſe Ianuario, obiit Georgij filius Ioannes patris ſenis deſiderio & luctu ingenti. *Ioannis Ducis mors.* Menſe Maio ſuos Lipſiam conuocat, eiſque vnicum adhuc ſuperſtitem filium Fridericum ſingulariter commendat: quem poſt ſuum obitum, vt dominum reuereantur, & vt principem

defen

ſcendant. Inde deliberatum eſt de tradendâ ipſi coniuge: pla-cuit patri de ſtirpe generoſâ Erneſti Comitis Manſueldij filia, modeſtiâ & pudicitiâ puella inſignis, & eo nomine cara Georgio, quod & ipſa & parentes à doctrinâ nuper renouatâ abhorrerent. *Georgius Dux Sax.*

Moritur anno altero ſine hæredibus HVGO Leiſnicius, qui 1538.
bello Phryſio Ducum Alberti & Georgij fuerat legatus: is tum habitabat in oppido Penicâ ad Muldam flumen: petitum eſt pro MAVRICIO Henrici filio, vt eam terræ partem ipſi Georgius traderet: ſed non impetratum; propterea quòd ſuperiore anno primùm doctrinæ Euangelicæ locum Fribergi pater dederat, item Vulchenſteni & Mariebergi: hæc enim oppida ſola poſſidebat. *Hugonis Leiſnicij mors.*

FRIDERICI nuptiæ celebrantur Dresdæ IV. Cal. Februarij magna pompâ: Iuuenis ipſe cùm à re vxoriâ ſemper alienus fuiſſet, in morbū repente incidens, mox IV. Cal. Martij vitâ fungitur. Adiunxerat ei pater viros octodecim delectos de nobilitate primarios, item quatuor Eccleſiaſticos, & totidem è ciuitatum magiſtratibus: iis iniunctum erat iuratis, vt vnà cum ipſo Rempublicam gubernarent. *Friderici nuptiæ & mors.*

Cauerat etiam teſtamento, ne frater liberiue eius ſibi ſuccederent; niſi nouam, vt nominabat, religionem abiicerent aut abiurarent: quod ſi in ſententiâ frater permaneret, vt liberi patris ſententiam ſequerentur. Heredes ſuarum prouinciarum inſtitu-[illegible]parauit Carolum & Ferdinandum, fratres Cæſares. De vrbibus aliquot muniendis ipſo viuente ſæpè deliberauerat nobilitas: [illegible]us non mœnibus aut propugnaculis, ſed vicinorum amicitiis & beneuolentiâ ſe munitum dicebat, quod firmiſsimum eſſet ad incolumitatem præſidium. Erat autem Dux GEORGIVS omnibus fortunis, quas è metallis, & tranquillâ annorum multorum gubernatione comparauerat, planè florentiſsimus: ſed infelix nimium ſenex, quòd intra ſex annorum ſpacium filiæ dulciſſimæ, optatiſsimæ vxoris, obſeruantiſsimorum filiorum, occaſus & interitum videret; neq; hæredem, qualē exoptaret, regionum ampliſsimarū relinqueret: ipſe quoq; de conſtituendâ Rep. anxius & ſolicitus, orbitate, ſolitudine, ætate, curis, deniq; cōfectus; à morte filij ad ſeſquimenſem medicos circa ſe doctiſsimos habuit, Stromerū, Schiltelium, Pfeilium: à quibus, cum optimè iam valere iudicaretur, ipſi dimiſsi ſunt. Die autem Aprilis ſextodecimo, cum ante cœnam ſolitâ vteretur potionē, nocte illâ torminibus vehementiſsimis vexatus eſt. Vocari ad ſe aliquoties iuſsit *Exhæredatio Henrici fratris.* *Georgius infelix ſenex.* *Georgij morbus & mors.*

Georgius Dux Sax. Cancellarium, vt teſtamentum aut faceret, aut obſignaret: ſed cùm circa horam quartam manè veniſſet, verbum nullum am plius Dux emittere potuit. Erant illi præſentes Rotha medicu aulicus, & Iſenbergius paſtor Dresdenſis: hic agentem animar iuſsit inuocare, tutelarem ſuum Iacobum apoſtolum: ſed ille cla mauit, potius inuocandum Chriſtum Ieſum: paſtorem etiam re pulerunt Ioannes Lindenauius & Fridericus Olsnicius, viri nob les, Ducis familiares. In eiusmodi contentione, ne placidè qui dem, aut ſine dubitatione mori ſenex ærumnoſus potuit, qui vi tam reliquit poſt filij vltimi mortem die nono & quadrageſi
1539. mo, XV. Calend. Maij anno ætatis octauo & ſexageſimo, na Chriſti M. D. XXXIX. Mortem eius menſe Ianuario co meta anteceſsit, & poſt ipſum proximo die inſequente lume ſolis defectione obſcuratum eſt. Cum vxore & filiis vltimus Principibus Miſenæ ſepelitur: ſed occupato ædis ſacræ loco, ſib & vxori ſacellum proprium extruxerat; cuius aditus marmor candido & rubente, & opihtinis columnis exornatus eſt, & v trorumq; loculis æneæ laminæ ſunt impoſitæ.

CHRISTOPHORVS I.

1497. CHRISTOPHORVS primogenitus Georgij, obiit Non. Sept M. CCCC. XCVII. Lipſiæ, annis primæ infantiæ.

IOANNES.

IOHANNES, ſecundus Georgij filius naſcitur M D. I. die Ve neris poſt feſtum Bartholomæi: educatur adoleſcens cum Ca
1501. rolo V. in Belgio, quem in bello Phryſio poſt captum Thamm pater ad ſe euocatum in caſtra ducit. Poſt id tempus à latere ſuo ipſum non dimittit; ſed & domi, & in illis publicis conuentibu Principum, ad quos eum frequenter ducebat, conſiliis adhibet Curâ autem Reipub: non videbatur affici, deditus illorum fami liaritati, quorum mores pater propter intemperantiam oderat Vxorem duxit ELISABETHAM, Vilhelmi Principis Heſsiæ fi liam, anno ætatis ſuæ octauo & decimo, cum quâ coniugium ſte rile habuit. Fuit in ipſo animus ſecurus adminiſtrationis: de reli gione interdum grauiter, interdum cum ioco loquebatur; quæ res non parum doloris patri prudentiſsimo attulit. Obiit Dresdæ anno ætatis ſeptimo & trigeſimo. III, Idus Ianuarij. M. D
1537. XXXVII.

CHRISTOPHORVS II.
VOLFGANGVS.

CHRISTOPHORVS II. & VOLFGANGVS Georgij filij pri mâ ætate vitam cum morte commutant.

FRIDE

FRIDERICVS.

FRIDERICVS, quintus Georgij filius naſcitur Idib. Martij horâ X. pomeridianâ anno M.D.IV. naturâ ſimplex & bonus, & ad rerum gubernationem ineptus. Pater ei deſpondet AGNETAM, Erneſti Comitis Manſueldij filiam: nam alium iam hæredem non habebat. Cum autem non ignoraret filij ingeniũ, bonos ei viros adiungit, quorum conſiliis vteretur. Eo autem die quo Dreſdâ manè exiturus eſſet, vt ſolenni ſacramento ſubditos ſibi obſtringeret, in morbum incidit: & ſtatim poſt meridiem morte inopinatâ tollitur, octauo & vigeſimo poſt nuptias contractas die. Cùm de morte variæ ſpargerentur opiniones, Sebastianus Rotha, aulicus medicus, corpus ſecuit: cor flaccidum & ſanguine inuentum: iecur ſiccum & quaſi perforatum in ſuperficie: lien tabo ſimilis, & adeò corruptus, vt lienem habuiſſe negaretur: ſtomachus etiam contractus, & inſtar telæ, quæ vetuſtate conſumpta eſt, diſſolutus. Mirum viſum eſt, in tantâ omnium membrorum conuulſione potuiſſe tamdiu viuere iuuenem. Nam annum ætatis XXXV. attigit. In hoc igitur filio tota ſtirps familia Georgij tollitur: & ad HENRICVM fratrem, ab ipſo contemptum, inque periculis & peregrinationibus multis à Deo ad ſalutem patriæ reſeruatum, imperium transfertur: vt libro ſequenti exponam, poſtquam de Erneſti poſteritate ſatis dictum eſt.

Fridericus Dux Sax. 1504.

FINIS.

FRAGMENTVM EPISTOLÆ GEORGII AGRICOLAE MED. D. CONTINENTIS narrationem de origine Ducum Saxoniæ

AD MAVRICIVM ELECTOREM, ET AVGVSTVM FRATREM, Duces Saxoniæ &c.

SAEPE MIHI MEMORIA REPETENTI VEtuſtiſsimas quasque & illuſtriſsimas Germanorum familias: ex numero earum quæ de his ſuperſunt, veſtra, Duces optimi, videri ſolet facilè ſecundas tenere. Nam & pacis bellique laudibus abundat & multæ nationes in eius poteſtate fuit: & opibus copiiſque affluit. Etenim cum SIGARDO bellum diuturnum ſuſcepit Rex Francorum Dagobertus iunior: quod deinde cum eius filio DITERICO, quem genuit ex MILANDA filia Ducis Venedorum, primò geſsit Carolus Martellus, auus Caroli Magni: deinde Carolomannus Martelli filius: tum, idem Carolomannus & eius frater Pipinus. Illos autem duos Saxonum Principes, maiores veſtros, nonnulli Francorum Annales, vt etiam mos Romanorum eſt, Reges nominant. DITERICVS verò ex DOBRA filia Ducis Oberritorum, procreauit VERNECHINVM: cuius temporibus, Pipinus Caroli Magni pater rurſus bellum Saxonibus fecit. VERNECHINVS autem ex CVNILDA filia Ducis Rugorum ſuſcepit VITECHINDVM & BRVNONEM proauum Imperatoris HENRICI: cuius filius fuit Imperator OTTO Primus: nepos, Secundus: pronepotes OTTO Tertius, & HENRICVS Secundus. Cum Vitechindo & cæteris Saxonum principibus, quod acerrima illa natio à religione Chriſtiana abhorreret, Carolo Magno per annos amplius triginta bellum fuit: quod plures ſcriptores narrant. VITECHINDVS autem ille duos filios ſuſtulit: ex GEVA ſorore Siuardi Regis Danorum, VIPERTVM maiorē natu; ex SVATANA Lechi Zeſcorum & Boemorum Ducis filia VITECHINDVM minorem. Maioris filius fuit VALBERTVS: qui multos liberos procreauit, DITERICVM ſcilicet, VITECHINDVM, INNIDVM, REGEBERTVM: atq; quartus ille, vt auctor eſt Vitechindus Corbeienſis, Danorum copias fudit, & Saxoniam ab eorum irruptionibus vindicauit. Diterici vèrò filia Mathilda nupſit Imperatori Henrico Primo, Ottonis Saxonum Ducis filio. VALBERTVS quidē & ex eo generati Veſtfalos tenuerunt in ſua ditione. Sub minoris autem eiuſdem VITECHINDI filij poteſtatem, vt etiam his temporibus ſub veſtram, partim ſubiuncti erant Saxones Oſtfali: ſic maiores noſtri Orientales vocarunt, vt etiam nunc occidentales Veſtfalos nominamus: nam Ceruccij Princeps fuit, & præfectus præterea Soraborum: qui duos filios FRIDERICVM & DITGRIMVM, ex IVLANDA vxore Comitis Rochlicenſis ſuſcepit: quorū hic occiſi fratris vlciſcendi cauſſa temporibus Ducis Ottonis in Saxonia, vt Vanco ſcribit, bella geſsit. Sed filius eius DITMARVS, quem ex BOSSENA filia Comitis Pleiſenſis ſuſtulit, & iam Vittinū poſſedit: & bellator prudens Imperatorem Cunradum primum, qui exercitu collecto Henricum primum, tunc Saxonum Ducem, Grunæ obſidere volebat, eluſit; fingendo maximum exercitum mox affuturum, cum nullū conſcripſiſſet & comparaſſet. Eundem Ditmarum & Bernardum Redariorum præfectum Obetritos, Vilzos, Heluelos, Zeſcos prælijs fregiſſe, idē Vitechindus Corbeienſis in primo rerū Saxonicarū libro ſcriptum reliquit. Huic DITMARO

vxor

[illegible] VILLA filia Comitis Northringenſis: ex qua genuit CHRISTIANVM [illegible] Luſatiæ & DEDONEM comitē Vittini. At Dedonis filio DITERICO, [illegible] filia Comitis Merſeburgēſis nati ſunt DADO & FRIDERICVS: Dedo-[illegible] Otto III. vt Annales Lauterbergij tradunt, regionē mortui Bionis Co-[illegible] Merſeburgenſis dedit. Eius DADONIS filius DITERICVS ex vxore MECHTIL-[illegible] Eccardi Principis Miſeni, procreauit ſex filios & vnicā filiam: atq; ex [illegible] tot filiorū TYMO, qui dux exercitus Henrici V. fuit & meruit Miſe-[illegible] HILDA filia Principis Stadenſis multos liberos habuit: quorū CVNRADVS [illegible] nepos FRIDERICVS cū Saracenis in acie pugnarunt: alter, cùm iſtis chri-[illegible] nominis hoſtibus bellū faceret, Imperator Cunradus III: alter, cum Fri-[illegible] cognomento Barbaroſſa. Ex hoc CVNRADO Leutgarda natio ne Sue-[illegible] ſex filias & totidē filios. Eorū OTTO duxit vxorē HEDVIGEM filiam [illegible] Ducis Saxoniæ: ex qua procreauit DITERICVM. Cui ex IVDITHA filia [illegible] Prin. Toringi natus eſt HENRICVS, primus veſtiæ ſtirpis Turingiæ [illegible] Huius HENRICI ex ALBERTO filio nepos FRIDERICVS pro ſua & pa-[illegible] ſalute magnos labores & ſpe maiora pericula ſuſcepit: etenim duos Imp. [illegible] nimirū & Albertum I eorū copiis, ſed maxime Sueuis ad Luccam [illegible] profligatis, ex erepta Turingia expulit. Cui duplex cognomen fuit: v-[illegible] ex morſu: etenim mater MARGARETHA filia Ducis Sueuorum, cùm [illegible] maritus vim intentaret, ſe in fugā coniicere vellet, illius, qui iā annos [illegible], malā, vt memor eſſet improbitatis paternæ, vulnerauit dentibus: [illegible] ex Turingia, quā amiſerat (id autem etiā accidit patris iniquitate) [illegible] enim dictus fuit. Eius verò filius Fridericus, veſter tritauus ex [illegible] nomen inuenit. Atq; hic reliquas arces, quas auus Albertus, aliena-[illegible] recepit. Cuius rurſus filius Fridericus, veſter atauus, cognomento Stre-[illegible] mentibus duobus obſedit. At abauus veſter, cui item Fri-[illegible] nomen, cum Zeſcis, qui incolunt Boemiam, pugnauit: & cum inter o-[illegible] principes vnus tunc excelleret prudentia, opibus, potentia: Sigiſmundus [illegible] ei munus eligendi Cæſaris detulit, & Ducem Saxonibus præbuit. [illegible] filius Fridericus, veſter proauus, item bellū intulit Zeſcis: atq; hi quinq; [illegible] e continenti genere, tametſi eſſent bellicoſi, tamen quoad fieri po-[illegible] non tantum nomine ſed reuera fuerunt Friderici: nam magis etiā cōmo-[illegible] adminiſtrarunt ornamenta pacis, quàm rem bellicam. Sed Albertus veſter [illegible] acerrimè propugnauit pro Imperatoribus. Etenim Matthiæ Vngariæ [illegible] qui bellū mouerat Friderico III. & Pannoniam ſuperiorem, quam ap-[illegible] Auſtriam partim occupauerat, impetus repeſsit: Flandros, qui Bru-[illegible] Maximilianū dediſſent in cuſtodiam, maximè perculit & afflixit: Friſeos [illegible] audientes imperatorē, fregit ac domuit: atq; patrē veſtrum Henricū [illegible] obſeſſum, ex periculo exemit. Georgius etiam patruus veſter non [illegible] ex genere & opibus fuit nobilis & clarus: ſed ei ex prudentia quoq; & [illegible] laudis acceſsit: Imperatorum enim fuit obſeruantiſsimus. De [illegible] familia dominatur in Hermunduros, Toringos, Saxones, Francos. [illegible] veteres Hermundurorū Sueuorum reliquiæ nos, ad Albim habitan-[illegible] quos poſteri nomine, vt fieri ſolet, mutato vocarunt Miſenos à Mi-[illegible] illud oppidū Principum (Marchiones nos vocamus) imperio domici-[illegible] præbuerit: cuius ergò is, qui iura Saxonum ante aliquot ſecula [illegible] Principem Miſenū nuncupare Sueuū videri poteſt: non tā quod ipſe [illegible] eſſet, quàm quòd Hermunduris Sueuus imperaret: reliquā verò regio-[illegible] Hermundurorū, in qua ad orientē Albis oritur, relictā olim ab incolis, qui

 in No-

in Noricum & Rhetiam ſecundam migrarunt, vel Venedorum, ſiue Slauorum gens, quæ ſe appellat Zeſcos, occupauit; vel tenent hi Germani, quos Boemos priſco vocabulo nominamus. Sed etiam huius regionis veſtræ non exiguam partem olim incoluerunt Venedi, dicti Sorabi: qui partim prælijs cùm à Francis tùm à Saxonibus deleti ſunt; partim ſe receperunt ad ſuos; partim ſeruitute oppreſsi, ſermone noſtro cœperunt vti. Itaque noſtri ſunt Hermunduri illi qui cum Cattis (vt ſcribit Cornelius Tacitus) magno prælio certarunt, dum flumen gignendo ſale fœcundum & conterminum vtraque gens vi ad ſe traheret. nam vel hodie ad flumen Salam, ſalis hi fontes in nobili vrbe, quæ Hala inde dicta, conſpici poſſunt. bellum autem hoc eodem authore Hermunduris proſperum, Cattis exitio fuit: quorum terram partim poſſederunt hi potiſsimum Saxones, quos appellamus Veſtfalos; partim ſeruarunt ipſi Catti, hodie Heſsi nominati. Turingi verò inprimis nobiles habitant in optimis illis & vberrimis campis, qui cinguntur & concluduntur ſylua Semana, & Meliboco monte, & Sala fluuio. At Saxones tranſalbini, qui in veſtra ditione ſunt, Sueuorum Semnonum regionis partem incolunt: cis albim Cheruſcorum ſiue Ceruecciorum illo autem nomine eos vocat Cornelius Tacitus; hoc Vibius Sequeſter: & certè Ceruecium oppidum extat. Francorum denique gentis, cui Gallia occupata inter extera immortalem gloriam dedit, non contemnenda pars eſt ſub imperio Principum: qui ex eadem, ex qua nos, ſtirpe orti ſunt. Atque hæ regiones longitudine: quæ eſt ab Albi ad Verram (ſic flumen alterius fontis Viſurgis appellatur) CL. millia paſſuum implent: latitudine excedunt: ea verò eſt à Francis ad Saxones: eos dico qui in veſtra ſunt ditione. nam alioqui vtriusque gentis, ſed maxime Saxonum terræ longè atque latè patent: ſed Sala flumen Turingos diuidit ab Hermunduris. Vtrorumque regio omni ex parte denſis ſyluis & crebris montibus munita eſt; præterquam vbi altera alteri & vtraque Saxoniæ ferè veſtræ iungitur: vt has gentes inter ſe natura ipſa conciliaſſe videri poſsit. Hermundurorum autem montes adeo metallorum, præcipue verò argenti, fertiles ſunt: vt nulli regioni de eius copia concedant: colles ad Albim ſiti generoſum vinum gignunt: planicies abundat frumentis. Turingia tamen tritici vbertate non modò hanc, ſed omnes alias magnæ Germaniæ terras facilè ſuperat: vt lumen Germaniæ rectiſsimè dici poſsit. Nec verò vinum ipſi deeſt: & magnos fructus capit ex Iſatide herba, quam vulgus guadum vocat. In his autem regionibus ſunt vrbes amplæ & florentes: oppida pulchra & ornata: plurimæ arces naturâ & ſitu inprimis nobiles. Quæ omnia quicunque contemplans expendit; quàm veſtra familia abundet laudibus & belli & pacis, videt: quàm acerrimæ nationes in eius ſint poteſtate: quàm diuitijs affluat: ſed quorſum hæc mea ſpectat oratio? quorſum? vt, Duces illuſtriſsimi, conſuleris paci; quam hæ veſtræ nationes & gentes ſub maioribus veſtris vere Fridericis, id eſt pacis diuitibus, tutam tranquillamque traxerunt vſque ad hæc turbulentiſsima tempora: quibus inter Germanos ſumma de religione diſſenſio non modò regionibus veſtris, ſed toti ferè Germaniæ maximam calamitatem dedit. Conſulere autem poteritis paci, ſi Apoſtolorum non modò ſcripta, ſed etiam traditiones (παραδόσεις Græci vocant) & ſanctæ Catholicæ eccleſiæ ritus, quos vetuſtiſsimi quique Chriſtiani ſcriptores literis memoriæque mandarunt, non reieceritis: ſi, vt inſtituiſtis, obedientes fueritis poten-

tiſsi

...Caroli V. & Ferdinandi Regis imperio: ſi denique eritis coniunctiſ... animo cum reliquis Germaniæ Principibus. Quamprimùm autem hi, ... parent, hæc intellexerint: eis quoque rurſus pax & concordia inſi... & legibus quibus aſtricti ſunt, obtemperabunt.

...GNIFICO VIRO, DIGNITATE, VIRTVTE,

...drinâ, præſtantiſsimo D. Vlrico Mordiſio I. V. Doctori & illuſtriſs. Saxoniæ Electoris conſiliario intimo, patrono ſuo obſeruando.

...D. Magnifice vir & patrone obſeruande, Iudices in meo labore difficili & in... habiturum ſum infinitos, ſed adiutorem tam planè reperio neminem. A te ... in proximis literis, meminiſti: ſed quia aliâ ratione perueniri ad id, ... non poteſt, mitto ad te Erneſti & Alberti fratrum illuſtriſsimorum res ... quantum ego quidem inueſtigare potui. Eas velim mittas ad virum ornatiſsi... genere doctrinæ & laudis præſtantem D. Chriſtophorum Carolouici... ſuis commentarijs, quos ipſe ſcripſit, hæc noſtra fideliter emendet, & hoc ... tribuat, vt ducum præſtantiſsimorum facta ad poſteritatem fiant illuſtria: ... quidem rem mihi optatiſsimam, ſed ſe multò magis dignam, patria verò & ... meritis de ipſo Principibus, planè debitam. Ego, qui in hoc negocio mihi impo... ſumptibus aliquibus nec valetudini parco, tuæ fidei me totum commendo, & ... auctorem fore, vt etiam mihi liberaliter, pro meis vigilijs atque laboribus, ... rentur. Vale feliciter. Miſenâ è ludo illuſtri VI. Calend. April: ... D. LX.

T. M. obſeruantiſs.

Georgius Fabricius Chemnicenſis.

...OBILI ET ORNATISSIMO VIRO DOCTRI-

...na, dignitate virtute præſtanti D. Simoni Piſtoris I. V. D. & illuſtriſs. Saxoniæ Electoris conſiliario, patrono & domino ſuo colendo.

M Agnifice vir, patrone obſeruande, nuper Torga tecum profectus eodem curru, ... mentionem feci Genealogiæ Saxonicæ quam in manibus habeo. Interea vitã ... luſtris Ducis Georgij abſolui è varijs locis, quanta potui diligentia collectã: ... T. M. me promiſi miſſuram, vt tuo acri iudicio emendetur, qui illis tempori... in Reipub. maximum nomen & dignitatem obtinuiſti. Ego non is ſum qui mea ... defendam: ſed ijs gratias habebo perpetuas per quos proficio, ſuumque no... narratione honorificè prædicabo. Quamobrem, vir ornatiſsime, meum ... libenter lege, audacter corrige, liberè emenda. Poſſent quædam or... difficile eſt rerum multarum inſcio mihi id facere: falſa verò aut ... afferre præter viri boni officium eſt: & deformat narrationes ipſa vani... Nullo meo iure hoc onus impono M. T. ſed id fero humanitati tuæ ... mihi maximè oſtendes, ſi errata liberrimè tolles. Vale feliciter. Miſenæ XI. De... Anno M. D. LXI.

Georgius Fabricius.

HVMA-

HVMANISSIMO ET ENCYCLOPOEDIÆ doctiſsimo viro D. Georgio Fabricio amico ſuo.

SAlutem & pacem in Chriſto Ieſu. Eruditiſſime Fabrici valdè libenter legi ca quæ ſatis eleganter de ſeculi noſ[illegible] rebus geſtis concinnaſti. Non agnoſco autem me eum qui quicquam emendare vel Ariſtarchum præſtare poſſet, admoneb[illegible] ſolum de aliquibus quæ mihi obſcura eſſe videntur & aliter accidiſ[illegible] conſtat. Memini autem Ducem Albertum ex Friſia magna pompa multiſq; vexillis adductum ad ſepulturam Miſnam. Diſputatio Lipſica habetur impreſſa & cepta 27. Iunij & ſic ſex diebus ante 4. Non. Iulij. Et memini me in die Petri Pauli Lutherum prædicantem audire contra primatum Pontificis. Et quanquam diſputationis illius gratia Moſellanus præſcripſerit orationem, non tamen debuit ipſe recitare: ſed ad hoc ſe obtulit Otto qui deinde ſimulauit ægritudinem. Sed tamen oratio ei aſcripta extat impreſſa. Inter Theologos non noui KeyZenhoffen, ſed Konigshofen. Bella contra ruſticos propè Franckenhauſen non interfuit princeps Ioannes, ſed ab ipſo Dux Georgius quinquaginta baliſtarios impetrauit: & ſolus ipſe geſſit cum equitibus Cardinalis aduocato Landtgrauio & Braunſuicenſi qui obiter ſubegêre Salezenſes. Quod autem Duci Georgio adſcribis quod nouos cuderit nummos pondere ſuperioribus minores, miror. Extant autem adhuc & ſunt iuſti ponderis niſi fallor habent in ſuprascriptione: Newe Müntz nach̃m alten Schrott vnd Korn. *Deinde per arbitrium Grimmenſe fuerunt denuo iuncti ita quod Marcha diminuta [illegible] vno quadrante, ad quod certè Dux Georgius ſatis ſe difficilem præſtitit. Prætere[a] ſcribis Ottonem Vicecancellarium Georgij accuſatum quod literas finxiſſet falſ[as] tamen extat fœdus ab ipſo confictum. Huius negotij Functius quidem mentionem facit non autem ficti fœderis de quo & apud Sleidanum nihil. Habes autem hic qu[o] pacto accuſatus fuerit, ſi forte inde places ſummam elicere, ſed ita vt remittas. Ant[e] mortem autem ipſius Ducis Georgij ita contigit, quod à morte filij Ducis Frideric[i] præcipuos apud ſe medicos ad ſeſquimenſem habuit, ni fallor, Stromerum Schilr[e]c[um] & Pfeilium. Et cum per illos ſatis videretur ſanitati proſpectum & amandati [fue]rent XVI. April. Anno XXXIX. ad veſperam antè cœnam vſus eſt ſua ſolita [po]tione, poſt quam inſequenti nocte in colicam paſſionem incidit ac ſæpius quidem iu[s]ſit me aduocari, id tamen mihi demum manè hora quinta fuit ſignificatum & cum veni nullum aliud verbum potuit emittere quam* Cantzler *Plebanus autem D. Petrus Eyſenberg morienti inclamauit quod deberet implorare ſuum Apoſtolum Iacobum, D. Roth autem dixit potius Ieſum Chriſtum, & circiter horam nonam expirauit: inſequenti die viſa eſt Eclipſis Solis. Bene vale & boni conſule. Seuſelitz p[ri]dridiè Iduum Decemb. Anno Chriſto M. D. LXI.*

Simon Piſtoris. I. C.

ORNATO IVVENI DOCTRINA ET VIRtute Iohanni à Krockau etc. amico ſuo cariſsimo.

S. D. Voluntatem tuam erga me promptiſſimã, Iohannes, cognoſco ex tuo eff[illegible] quamobrem te amo, & tibi gratum facere viciſſim cupio. Accepi autem [illegible] miſſ[illegible]

...omnia, etiam pecuniam. De bellis quæ ſunt, & gliſcunt, nihil habeo, niſi quod ... è literis tuis, & abſq; iis eſſet, planè nihil haberem, niſi rumuſculos, quos ... vanos eſſe noviſti. Origines Saxonicas iam in manus ſumo, ut ab initio de... itaque libro quoque finito, eum mittam ad virum Magnificum patro... ſtrum, doctrinâ & experientiâ ſummum, ut de eo iudicet, & meam inſtru... excitet, pro ſuâ ſapientiâ induſtriam: tu ſignifica, cui Dresdæ tutò poſſim com... In Senecam nulla Scholia ſcripſi, neq; ſcribere eſt otium: in Horatij odas ab... licem commentarium, alterum verborum, alterum rerum: & eum poetam ... cum caſtigationibus, quo non extat melior poſt Virgilium. Expecto codicem ... ex Oſnaburgo Saxonia, & habeo præclarum, quo me Georgius Anhaltinus ... ex quo ante annos undecim auxi & emendavi Acronis Helenij commen... typographus, qui correctorem non habuit, valdè corrupit operam meam. ... excuſum iri, tum veteribus addam etiam mea. D. Hiobo, ſi notas loco... quos cupit deſcriptioni ſuæ inſerere, facies illi rem gratam, & modò ne... Pſalterium verterunt Germani aliquot piè, Itali, ut ſolent, eleganter, in... Flamminius: ſed nunc omnium induſtriam vicit Georgius Buchananus Sco... ſententiarum, & puritate ſermonis, quo libello te dono, & ut conſue... conditionem talem, ut totum perlegas: quod ſi feceris ſemel, leges ſæpius. ... feliciter. Miſenâ pr. cal. ſept. M. D. LXVI.

Georgius Fabricius.

[A]MPLISSIMO VIRO, VIRTVTIS ET SAPIEN[TIÆ] ornamentis omnibus clariſsimo D. Chriſtophoro Carolouitio, Rubræ domus Domino, Cæſareæ Maieſtatis Conſiliario patrono ſuo obſeruando.

S. D. etc. Miſiſſem ad T. A. libellos meos Rerum Miſnicarum, ſed typographus mihi obſtitit: primus continet ἐν ἐπιτομῇ Electores Saxoniæ; alter Marchiones Miſnenſes ſcriptus carmine: tres ſequentes urbis Miſnæ Annales, duo poſteri... Siffridi cuiuſdam Miſnenſis presbyteri, qui vixit ante annos CCL. antea ... Ab amplitudine tua, nobiliſſime vir, quod æſtate proxima petij, cupiditas ... non inhoneſta: id nunc iterum ſubmiſſè peto, ut me gratia, fauore, au... in conſequenda laurea, idem ſignificaui patronis meis, viro Ma... D. Floriano Griebeccio, & D. Georgio Cracouio: ſed in tuo patrocinio mihi ... præcipua eſt. Id autem fieri cupio non tam mea cauſa, quàm filiorum, qui... relinquendum, ſi non doctrinæ, ſaltem diligentiæ exemplum, & teſti... honeſtatis ad imitationem. Quicquid acceſſerit ad ornamenta mea, id to... beneuolentiæ & bonitati debebo. Vale vir ampliſſime. E ludo illuſtri Miſenæ III. cal. Febr. M. D. LXX.

Ampl. T.

Obſeruantiſs.

Georgius Fabricius.

DOCTRINA ET VIRTVTE NOBILI VIRO, moribus optimis prædito D. Iohanni à Croca in familiâ Carolouiciana, amico ſuo colendo.

S. D. Ad virum ampliſſimum, communem patronum, ſcripſi de cupiditate qua... mea, ſed interrogare auſus non fui, ad quem potiſſimum in aulam ſcriberem Imp.

imp. aut ſi id facere neceſſe non eſſet: te igitur oro, vt id meo nomine facias, & fa-ciꝰ cum obſeruantiâ, & ſimul è vultu & ſermone viri ſapientiſsimi cognoſcas, ne reprehenſionem merear, nam quidquid facio, alieno fit impulſu & hominum non malorum. Accipies etiam catalogum meorum laborum & exercitationum, qui in difficultate & inopia non deſtiti benè mereri, pro meis viribus, & præſertim de ado-leſcentia. Si cenſes D. patrono noſtro offerendum, facere per me licet. Mitto nunc imaginem temporum noſtrorum librum hiſtoriarum decimum. Integrum exemplum breui ad ipſum dominum mittam. In Schola Argentoratenſi Andreas Iociſcus Philoſophus obiit. III. Aug. Melchior Speccerus Theologus XIII. Nouemb. Elias Kyberus linguæ Ebraicæ profeſſor XIX Nouemb. In eiusdem Menſis fine Baſileæ Cœlius ſecundus Curio. Romam & libellos antiquitatum, Annotationes & Caſtiga-tiones in Terentium, an ſim recepturus ab Oporini mortui carnificibus, adhuc dubi-to, quamuis ad ſenatum Illuſtriſs. Elector pro me ſcripſerit. Vale feliciter. Miſenæ ludo illuſtri die Polycarpi Ignatij diſcipuli, qui in Theologia ſemper idem ſenſit, vt loquitur hiſtoria Eccleſiaſtica. Anno à nato Chriſto ſeruatore M D LXX.

Georgius Fabricius.

ORNATO NOBILITATE, DOCTRINA VIRO, & moribus optimis prædito D. Iohanni à Croca in familiâ Carolouicianâ, amico ſuo colendo.

S. D. AEterne fili Dei, nate pro nobis, pontifex noſter, & frater humani generis, te inuoco, vt patronum noſtrum, de ſtudijs honeſtis optimè meritum, diu conſer-ues incolumē: quem tua gratia ornaſti, & effeciſti vtile membrum Eccleſiæ tuæ, & Reipub. Ita hoc tempore libet orare ad te, mi Iohannes, & ſcio certè preces eſſe efficaces: quod nunc loquor experientia. nam in mea Eccleſiola domeſtica ſanati ſunt Magnifici noſtri patroni filij ambo: ſanati duo filij mei natu maiores, quos ta-men extra domum ire non patiar, niſi facto cœlo ſereniore: ſanatus Martinus à Maxen. Neue intermittantur preces: decumbit Fridericus Schonbergius, filij mei duo natu minores: filiola natu maior. Video Dei præſentiam, & animo ſum paterno, modò molli, modò magno. Commendabimus patronum noſtrum etiam Ec-cleſiæ. Mitto tibi bouem & Aſinum. Magnifico patrono initia rerum Miſnica-rum miſi, quæ remittes donec integros libellos mittam. Si vacaret ipſi propter mor-bum, mitterem librum VII. Originum Saxonicarum, vt corrigeret, quæ vellet: ſed vereor hoc facere, niſi explorato eius animo. Tu igitur ſcribes, & meas ante tridu-um ſcriptas curabis pro diligentia tua, quas ſcripſi manu aliena. Vale, ſubitò. Miſenæ V. Cal. Febr. M. D. LXX.

Georgius Fabricius.

ORNATO NOBILITATE, DOCTRINA VIRO, & moribus optimis prædito, Iohanni à Croca in familiâ Carolouiciana, amico ſuo ſingulari.

S. D. Inundationes aquarum naturaliter ſequuntur penuria & peſtilentia: fata-liter, tumultus, bella, vrbium incendia, & dominiorum mutationes. Talis autem inundatio in hac vrbe non fuit intra annos nouem & ſexaginta. Deus à nobis omnibus malum auertat, & a tota patria. Mitto ad ampliſs. patronum noſtrum tibi um ſeptimum Originum Saxonicarum, ſed mitto fortaſſe parum in tempore, quia

gran.

peri in valetudine copiam non habebit, mutandi & emendandi, quæ ipſi non placue- [illegible] enim ſpero, ipſum facturum non inuitus, cum rerum non ſolum noſtrarum, ſed ex- [illegible], imò totius antiquitatis ſit unus omnium peritiſsimus. Si quid tamen fieri po- [illegible] curabis ut nullâ cum patroni noſtri moleſtiâ, & minimo aliquo ipſius incommodo fi- [illegible] Siquid habes de pace in Galliâ, de obitu Pontificis, id ut communices mihi, te [illegible] Vale feliciter. III. Februarij, è ludo illuſtri Miſna. Anno à nato Chriſto Seruatore [illegible] D. LXX.

Georgius Fabricius.

ORNATO VIRO, GENERE ET DOCTRINA moribuſque optimis prædito D. Iohanni à Croca in familiâ Carolo- uicianâ, amico ſuo colendo.

S. D. Literas tuis adiunctas, reddes amicis quibus inſcriptæ ſunt, meque ipſis commen- dabis. Loqueris etiam cum magnifico viro Doctore Cracouio, quæ tecum locutus ſum coràm. Tu autem pro tua erga me amore, & diligentiâ, quæ tibi propria eſt, ne- [illegible] meum curabis. Annales Miſnici cùm primùm abſoluti fuerint, ad te mittentur. [illegible] autem id futurum propediem. Vale feliciter, & patronum noſtrum magnificum ſa- [illegible] reuerenter. Vale feliciter. Miſna die obitus Lutheri, qui eſt feſtus Concordiæ in Fa- [illegible] Romanis: Conſtantiæ, in Faſtis Moguntinis. Anno à nato Chriſto. M.D.LXX.

Georgius Fabricius.

ORNATISSIMO VIRTVTE ET DOCTRINA Viro, moribus optimis prædito, Iohanni à Croca, in familiâ Carolo- uiciana, amico ſuo colendo.

S. D. Ampliſsimi Viri, Patroni noſtri, ſingularem diligentiam in meo negotio, laudo vehementer, & ſcriptum D. Bannonis probo, cuius exemplum remitto cum effigie Phœnicis, qui eſt imago mortis, & reditus in vitam celebris, quem loco inſignis elegi, [illegible] annos aliquot, cùm ſub eius imagine legiſſem Rauennæ hoc diſtichon pulcherrimum.

Securus moritur, qui ſcit ſe morte renaſci:
Mors ea nec dici, ſed noua vita poteſt.

[illegible] autem ègo, præter Lauream, nihil expetiui, ultra ſortem meam, tamen agnoſco [illegible] lentiam, & admitto iudicium virorum optimorum & prudentiſsimorum: nam [illegible] patroni noſtri magnifici nomine tu ad me ſcribis, idem mihi ſignificandum curauit [illegible] D. Griesbeccius. Meam igitur famam & honorem, iudicijs ipſorum, & fidei [illegible] perſpectæ totam commendo. D. Georgius Carolouicius huc nondum venit, qui mihi [illegible] plura, ut ſcribis, referre. Patronum noſtrum ampliſſ. meo nomine reuerenter ſa- [illegible] & vale. E ludo illuſtri Miſnâ, feſto Palmarum. Anno a Chriſto ſervatore nato M. D. LXX.

Georgius Fabricius.

MAGNIFICO VIRO, NOBILITATIS ET VIRTVTIS ORNA- mentis Clariſsimo Dn. Chriſtophoro à Carolouitz Rubræ domus & Herminiæ Domino, Cæſareæ Maieſtatis Conſiliario, patrono ſuo ampliſsimo.

S. D. Ampliſsime patrone, domine obſeruande, D. Georgius Carolouicius, gentilis tuus, hodie me eſt allocutus, qui mihi M. T. prolixam beneuolentiam cumulate prædicauit, dixitq;

dixitque & de laureâ, & de priuilegio, & de inſignibus, quæ pauci, quod ſciam, impetrarunt, & quibus ego ſingulis me non iudico eſſe dignum, & contentus eſſem honore illo primo, de quo etiam cum M. T. coram collocutus ſum. Sed cum ampliſsimo tuo iudicio nihil ſit aut poſsit eſſe honorificentius, non audeo, neque debeo id leue aut repudiandum putare. Literas ſupplices meo nomine ſcriptas, ita relinquo, verbis tamen pauculis mutatis: quid præterea faciendum ſit, ego quidem ignoro, ſed relinquo prudentiæ & fidei tuæ, & quia me clientem tuum perpetuum ornandum ſuſcepiſti, tibi me totum, famamq; & honorem, trado atque commendo, & quidquid mihi eâ in re contigerit, tuæ virtuti, auctoritati, bonitati, dum viuam, tribuam atque debebo: quidquid verò tibi diſplicuerit, id ipſe ratum non habebo. Deo æterno tuam, tuorumque valetudinem commendo, qui ut Reipub. diu te ſervet incolumem, precor atque peto. Vale feliciter. E ludo illuſtri Miſnâ XIII. Cal. Apri. Anno a Chriſto ſeruatore nato M. D. LXX.

T. Ampl.

Cliens

Georgius Fabricius.

ORNATISSIMO VIRO NOBILITATE, DOCTRINA, virtute D. Iohanni à Crocan, &c. amico & domino ſuo obſeruando.

S. D. Pro ampliſsimo beneficio, quod mihi vir ſplendidiſsimus D. Chriſtophorus à Carolouitz ſua auctoritate à Cæſ. Maieſt. impetrauit, verbis non poſſum ſatis gratias agere, tibi etiam & cæteris amicis, item Doctori Bannoni, & Melchiori Ritter. Id autem, quidquid in me eſt obſeruantiæ, honoris, grati animi, omne ad vos defero, & meipſum veſtris ſeruitijs addico. Scripſiſſem præcipue ad ipſum D. Carolouicium, ſed morbus meus, qui auctior valde factus eſt, me impedijt, ut etiam manu alienâ uti ſim coactus. Præcedente ſeptimanâ etiam ſpem de vitâ abieceram, ſed me conſolatus eſt Deus, & animum addidit, ac vires etiam auxit: & ſi deſierint in ſomnia reſtitutus videbor. Curaui tres libros rerum Saxonicarum illuſtriſſ. Principi reddendos, primum videlicet de rebus Anglicis & Saxonicis, alterum de Imp. Othonibus tribus, Heinricis duobus. Tertium de Ducibus Bauariæ, Sueuiæ, Carinthiæ natis e ſtirpe Saxonica. Hos poſtea alij inſequentur, & cum ornatiſſ. patronus noſter D. Carolouicius ad ſedem ſuam rubram redierit, etiam eum librum, quem ipſius amplitudini emendendum dedi, repetam. Vale feliciter, Miſnâ è domo mea. Viſitauit me in morbo Iacobus frater, cuius literas ad te, & ad D. Bannonem ſcriptas mitto. XIII. Martij, Anno à nato Chriſto Seruatore. M. D. LXXI.

Georgius Fabricius.

AVCTORVM ANNALIVM ET CHRONICORVM NOMINA QVORVM IN OPERE HISTORICO hoc de illuſtri ſtirpe Saxonica fit mentio, & quorum citatur authoritas.

AVTORES.

Ado Præſul Vienncnſis.
Albertus Crancius.
Albertus Argentinenſis.
D. Ambroſius.
Aemilius.
Aeneas Siluius.
Antonius Francus.
Antonius Sabellicus.
...arus, ſcriptor græcus.
...entinus.
...tor de vitâ Henrici IIII.
...ntinus.

B.

...rus.
...a Anglus.
...us Rhenanus.
...aldus Pircheimerus.
...ndus.
...inius.
...ſeldiſis.
...nius.

C.

...ar Hedio.
...phorus Carolonicius.
...ianus poeta.
...adus Celtes.
...adus Vrsbergius ſiue Lichtenauius.
...adus Presbyter Lauterbergius.
...antinus Phrygio.
...as Decanus Pragenſis.
...tolomæus.
...iodorus.
...elius Tacitus.
...ſpinianus.

D.

...es Hetruſcus.
...cus Engelhuſius.
...icus Engelſuſius.
...arus præſul Mersburgius.

E.

...anus Stellar
...ditus Broduſius.

...tropius.

Euodius epiſcopus Ticinenſis.
Eucherius Lugdunenſis.
Exequiarum liber.

G.

Georgius Agricola.
Georgius Spalatinus.
Georgius Rixnerus Bauarus.
Georgius Turonenſis.
Geraldus Regiomontanus.
Gilda.
Ganguinus, fuit Gallus.
D. Gregorius.
Gregorius Pontifex.
Godifridus Viterbienſis.

H.

Hermannus, Comes Veringius.
Henricus Mutius.
Helmuldus presbyter Lubecenſis.
Henningus Hildeshemius.
Hirſueldenſis.
D. Hieronymus.
Homerus.
Hunibaldus.
Humfridus.
Hegeſippus.

I.

Iacobus Foreſtus.
Iacobus clauſtri Neoburgij præpoſitus.
Iohannes Munſterbergius.
Ioſephus.
Iohannes Carion.
Iohannes Cuſpianus.
Iohannes Garzon Bononienſis.
Iohannes Nauderus.
Iohannes Nænius.
Iohannes Dubrauius Olomucenſis.
Iohannes Stumpſius.
Ino Carnotenſis Cardinalis.
Iuris Saxonici ſcriptor.

L.

Lambertus Schaſnaburgius.
Latinus Pacatus, orator.
Lazius Barlandus.

Leander Bononienſis.
Lilius Gyraldus.
Ludprandus Ticinenſis.

M.

Matthæus Sarctorius.
Marcellinus Comes.
Mameranus.
Maior.
Marianus Scotus.
Melitus.
Muncerus Chronographus Fuldanus.

N.

Natalis Venetus.
Nauclerus.
Niemius Magdeburgius.
Nicetas Choniates.
Nicolaus Reuſnerus.

O.

Onufrius Veronenſis.
Otho Friſingenſis.
Origines, vel libri ſtemmatis Saxonici veteres.

P.

Palmarius.
Paradinus.
Panuinius.
Paulus Oroſius.
Paulus Diaconus.
Petrus Appianus.
Petrus Vinea.
Philippus Foreſtus Bergamas.
Philippus Melanchthon.
Plinius.
Platina.
Polydorus Virgilius.
Plutarchus.
Ptolomæus.
Prudentius.

R.

Raphael Volaterranus.
Regino Prumienſis.
Roſuita Saxonica.

S.

Sabellicus.
Saxo Sialandicus.
Scriptores Saxonum vetuſti.
Scriptores Italici.
Sebaſtianus Franco.
Sidonius Appollinaris præſul Aruernorum.
Siffridus presbiter Miſnenſis.
Sigebertus Gemblacenſis.
Strabo.
Supplementum Schaffnaburgij.

T.

Tacitus.
Thomas Vualdius Carmelita.

V.

Valentinus Muncerus.
Venantius Fortunatus Pictauorum præſul.
Vetislarienſis.
Viglius.
Victruuius.
Vilhelmus Tyri antiſtes.
Vuitalianus Pontifex.
Vuitechindus Corbeienſis.
Vincentius.
Volaterranus.
Vuolfgangus Cruſius.
Vuolfgangus Lazius.

ANNALES.

Antiſtitum Magdeburgiorum.
Gozecenſes.
Lauterbergiani.
Moguntini quos Bruſchius collegit.
Sabaudici.
Saxonici.
Vuormacienſes.
Reinhartbornij.
Erfurdienſes.

CHRONICA.

Brunſuigium.
Chemnicenſe.
Erfurdianum.
Geriſualdenſe.
Goreſeccenſe.
Ienacenſe.
Magdeburgium.
Miſnenſe.
Neuſtatenſe.
Oſchacenſe.
Peganum.
Pirnenſe.
Quedlinburgium.
Saltzenſe.
Sangerhuſanum.
Saxonicum.
Veteroceллenſe.
Vinarienſe.
Vinetanum.
Diplomata & literæ.

MONVMENTA
Sepulchrorum.

Cellenſia.
Fribergia.
Lauterbergia.
Miſnenſia.
Suſelicia.
Vinarienſia.

RERVM MEMORABILIVM IN OPERE ORIGINVM SAXONICARVM

INDEX.

ABa tyrannus injuſte R. Vngaricum occupans. 82
Abbacellenſium alpes. 413
Abrahamus præſul Friſingenſis 185. 331. conſpirat cum Henrico Bauaro Rixoſo 332. relegatur. 332

ACADEMIAE
- Cracouiana in Polonia
- Erfurdiana in Turingia
- Ingolſtadienſis in Bauariâ — quando ceperint 687
- Lipſienſis in Miſniâ
- Roſtochienſis in Saxoniâ
- Vitebergenſis in Saxonia 797
- Pragenſis in Boemia quando diſsipata 656

[illegible]o ad cultum diuinum. 13. 17. 266
[illegible]tio fraudati ſtipendij. 7
[illegible] violatæ conuentionis. 7
[illegible]il. 493
[illegible]m occupat Bonifacius III. Montferratanus. 455
[illegible] 493
[illegible] præſul Vurciburgius conſpirat [illegible] reliquis 354. obit. 376
[illegible] f. Deſiderii fugatur à Carolo Ma[illegible] 426
[illegible] D. exercitus Caroli oppetit. 430
[illegible] Vx. Geronis C. Aſcanij. 191
[illegible] f. Geronis C. Aſcanij. 191
[illegible] f. C. Seuſani, Vx. Hugonis I. 470
[illegible] f. Conradi III. M. Miſn. Vx. I. Suenonis [illegible] R. 537
[illegible] f. Othonis M. Miſniæ, Vx. Premislai R. [illegible] 555, repudiatur à marito 556. eius [illegible] 563
[illegible] præſul Brixianenſis. 253
[illegible]gadus Ant. Hamburgius. 225
[illegible] præſul Papienſis. 144

Adelheidis Vx. Friderici III. Palatini C. adultera. 84
Adelheidis Sacerdos M. Quedlinburgia 89. ciuſdem obitus. 227
Adelheidis f. Rudolphi Burgundi. Vx. Othonis I. Mag. 126
Adelheidis f. Othonis I. Vx. Valrami Montferratenſis. 127
Adelheidis vel Alunda Vx. Lotharij capta cuſtoditur Veronæ. 329
Adelheidis f. Henrici Rixoſi D. Bauariæ, Vx. Burchardi C. Geiſenhuſij. 331
Adelheidis f. Ditericì M. Oſterlandiæ & Lansbergi Sacerdos Vueiſenuelſi. 586
Adelſtanus VII. R. Angliæ è Sax. 42
Adoleſcentes à muneribus Eccleſiaſticis arcendi. 270
Ado præſul Viennenſis. 2. 77
Adoldus Abbas Collegij S. Crucis Hildeshemij. 338
Adolfi præſulis Moguntini bellum contra L. Haſsiæ 661. Baldaſarem L. Turingiæ ad ſuas partes ſollicitat. ibid.
Adolfus D. Cliuenſis. 713
Adolfus C. Glichenſis bellum mouet Friderico Electori Sax. 716. 763. capit arcem Cappelndorſium Vicethumiorum, 725
Adolfus Naſſauienſis Imp. emit Turingiam ab Alberto L. Turingiæ. 48. 587. ei Iſenacenſes primum iurant ibid: eiuſdem in Turingia tyrannis, ibid. & 012. eius clades 599. petulantia militum Adolfi 600. eius in Friburgenſes & Numburganos tyrannis ibid. eius altera in Turingiam expeditio 601. eiuſdem clades 603. eiuſdem deiectio & interitus. ibidem & 617.
Adolfus Naſſauienſis præſul Spirenſis contendit cum Ludouico Pabebergenſi, de præſulatu Moguntino 667. venit in Turingiam ibid.

am ibid. Gebeſam obſidet ibid. reprimitur. 668
Adolfoburgum opp. poſtea Alsburgum dictum è regione Creuceburgæ. 603
Adulterario pecuniæ. 60
Adulterium. 84. 204
Adulus mons. 438
Aduolfus R. Sax. orient. 28
Aedificia olim Saxonum quæ 68
Aegyptus à Zelymo Turca capta. 857
Aeneas Siluius, ſcriptor. 183. 709
Aequitatis exemplum. 6. 361
Aeſtus & annonæ caritas. 214. 220
Aethecius Arelatenſis Ant. 13
Affinitas. 6
Affectatio Imperij. 207. 241. 603
Africani pugnant in exercitu Græcorum. 193
Agaunenſes martyres. 263
Agaunum vicus Veragrorum à Petro Sabaudo petitur. 474
Agnes f. Dedonis Luſatiæ & Lansbergi M. & C. Vitini, Vx. Friderici C. Gozecenſis. 82
Agnes Henrici D. Luneburgij f. Vx. Friderici C. Summersenburgij. 88
Agnes Vilhelmi III. Montferratenſis f: Vx: Guidonis C. Blandrati. 446.
Agnes Henrici III. Imp: Vx: 339. eidem poſt mortem mariti tandem adimitur gubernatio Imperij 340. in cænobio Fricceriæ viuit. ibid.
Agnes è famil. Brandeburgia Vx. Friderici Comitis Brenæ. 553.
Agnes f: Vlrici D. Boemiæ Sacerdos Geroſtetenſis. 555.
Agnes f: Philippi Landgr: Haſſiæ, vx: I. Mauricij Electoris Saxoniæ: II. Iohannis Friderici II. Ducis Saxoniæ. 574
Agnes f. Othogari R. Boemiæ, Vx. Henrici L. Turingiæ. 577
Agnes f. Alberti L. Turingiæ, Vx. Henrici mirabilis D. Brunſuicenſis. 589
Agnes f. Venceslai Vx. I. Friderici D. Brunſuicenſis II. Baldaſaris Turingiæ L. & M. Miſniæ. 656
Agnes Mansfeldenſis nubit Friderico Duci Sax. 879
Agreſtium tumultus. 49
Aidanus Scotus, Epiſcopus Lindiſarnenſis. 19
Alani vel Germani. 54
Alaraſi. 430
Alaricus R. Gothorum vaſtat Italiam. 62
Albenſe cænobium. 460
Albertus Crancius, ſcriptor. 61
Albertus Argentinenſis ſcriptor. 47
Albertus C. Summerſenburgius. 82
Albertus C. Gozecenſis Bremenſis Ant. fit Patriarcha regnorum Septentrional. Daniæ, Suediæ Noruegiæ. 83
Albertus Beringarij f. Corſicam inſulam dolo accipit 163. ſuperatur. 169
Albertus Ant. Magdeburgius 190. interdicit sacris Diterico M. Miſniæ. 565
Albertus f. Leopoldi M. Auſtriæ ſuccedit patri. 228
Albertus C. Babapergenſis. 105
Albertus Ant. Pragenſis moritur. 328
Albertus Ant. Hamburgius, partes Othonis D. Bauariæ impugnat. 341
Albertus C. Turingiæ Sax. partes ſecutus, fit ſupplex Imp. Henrico. 353
Albertus præſul Vuormacienſis obit. 376
Albertus orientalis Carinthiæ Marchio. 408
Albertus C. Murcetalius, limitis Meridionalis M. 410
Albertus C. Brandeburgius. 538
Albertus Ant. Bremenſis ſimul proficiſcitur in Hiſpanicam expeditionem. 540
Albertus M. Solduedelius intereſt bello Vandalico. 541
Albertus M. Brandeburgius, gener Conradi III. M. Miſniæ. 538
Albertus II. Præſul Miſnenſis. 554
Albertus Diterici I. C. Brenæ f. aduocatus templi Mogellani. 554
Albertus f. Othonis M. Miſniæ, Vx. eius Sophia f. Friderici D. Boemiæ 559. eius liberi ibid. eiuſdem auaritia in theſauros paternos ibid. fratri bellum mouet ibid. fugatur ab Hermano Turingiæ Landgrauio 560. vulneratur in acie 561. molitur bellum in Imp. ibid. veneno tollitur 562. conditur Cellæ ibidem.
Albertus Brunſuicenſis, partes Sophiæ Brabantinæ ſequitur in occupanda Turingia 580. præſidium Ienacoburgum extruit in perniciem Turingiæ & Miſniæ ibid. eius bellum in Oſterlandia 582. eiuſdem clades 583. capitur ibid. traditur aſſeruandus Mersburgio 584. liberatur à filijs ibid. octo cogitur tradere arces. ibidem.
Albertus præſul Halberſtadius f. Alberti Brunſuicenſis redimit vnà cum fratribus patrem captiuum. 584
Albertus L. Turingiæ f. Henrici M. Miſniæ & L. Turingiæ 585. 588. dictus Degener 588. eius indoles ibid. tyrocinium eiuſdem in bello Pruſsiaco: ibid. Vx. eius I. Margaritha Sueuica f. Henrici II. Imp. ibid. eius in Vx. primam perfidia 589. Altera Cunegundis

gundis Iſenbergia, pellex 591. Vx. tertia Alheidis C. Arneshaugij vidua 604. fit editis inviſus 591. conatur euchere Apiꝰ ſpurium ibid. & 611. receptacula aliꝰ latronum euertit & fœdus init cum Turingiæ comitibus ibid. eius bellum cum filijs 592. init gratiam cum filijs 593. conatur Turingiæ hereditate filios privare: ibid. capitur à filio Friderico 595. 611. eijcit ... fratrem Henricum 596. incitat in ... alios Principes 597. 611. Turingiam vendit Adolfo Naſſauienſi Imp. 597. 612. eorundem tyrannis 604. pellitur à filio Friderico in exilium 605. moritur ibid. & 635

Albertus Dux Saxoniæ, L. Turingiæ, ex arce Altenburgia raptus 771. 798. liberatur per Carbonarium 772. eius coniugium & liberi 798. 799. prima tyrocinia 799. cum Ernesto fratre concordia 799. Torgæ ſibi domicilium eligit 787. defertur ei regnum Bohemiæ 802. cum fratre prouincias diuidit 808. eius expeditio in Sileſiam 805. iter in Paleſtinam 806. iter in Morauiam 808. ... Imp. Friderico III. contra Mathiam Regem 804. ab Imp. ad bellum contra Mathiam ſollicitatur 811. conflictus cum Mathia & pacis tractatio 813. Imperij ſignifer in expeditione Belgica 805. eius expeditio contra Gandauenses & Brugenſes 816. 817. Ei Belgij committitur gubernatio 817. bellum eius cum Philippo Rauenſteinio 818. Groningam expugnat, & ... ſtratagemate capit 818. à Raueſteino dolis & artibus oppugnatur 819. Arſcotum oppugnat & expugnat 822. The... capit 823. Louanienſib. & Bruxellenſib. pacis conditiones proponit 825. proficiſcitur ad Comitia Noribergenſia 826. VVormatiæ obſidet 827. Montfurtum oppugnat ... vincit Phryſios 829. Ei ſe dedunt Her... ibid. Dextera Imperij manus cognominatur 830. eius expeditio in Zelandiam 830. legatio ad Maximilianum 831. receſſus ex Zelandia, ibid. Sluſam oppugnat 833. in patriam reuertitur 834. proficiſcitur ad Comitia Vormacienſia. ibid. Contra hoſtes Imperij ei ſumma rerum decernitur 835. in Inſubriam proficiſcitur ad Maximil. Imp. 836. Vlmam venit ibid. Eius cura de filijs 836. bellum Phryſiacum 837. Groningam obſidet. 838. moritur 839

Albertus præſul Merſburgius. 607

Albertus Auſtriacus Imp. cum Adolfo Imp. de regno contendit 603. eundem in prælio interficit. ibid. & 617. Albertum L. Turingiæ ob eius tyrannidem obiurgat 604. eius bellum Miſnicum 618. eius clades 620. eius bellum Turingicum 621. Bauaricum; ibid. Boemicum; 622. Turingicum ſecundum 624. eius literæ ad C. Turingicos 626. molitur rurſus bellum in Turingiam. 627. eius cædes ibidem.

Albertus Kætenſis C. Anhaltinus 632. capitur, & certis condicionibus dimittitur. 633

Albertus Canutus Turingus vir factioſus à Friderico M. Miſniæ & L. Turingiæ in carcerem conjicitur. 636

Albertus C. Leiſnicenſis diſceptat cum C. Schonburgio 672. eripit Ab. Chemnicenſi Rabeſteinum. ibid.

Albertus præſul VVurciburgius. 672

Albertus III; ult. Elector ex famil. Anhaltina 697

Albertus D. Saxoniæ & Elector ſine hæredibus diſcedit. 693

Albertus Brunſuicenſis cognomento Salzanus diſſentit à Friderico L. Turingiæ 677. ei bellum infertur à Friderico ibid. pacem impetrat 678. eandem ſtatim violat. ibid. rurſus fit ſupplex 679. omnino reconciliatur L. Turingiæ ibid. ...

Albertus Dux Brandeburgicus intereſt nuptiis Vilhelmi D. Sax. & L. Turingiæ 708.

Albertus D. Bauariæ intereſt bello Boemico. 739

Albertus præſul Pabebergenſis. 745

Albertus Brandeburgius mouet bellum Noribergenſibus 715. ſequitur partes Vilhelmi D. Sax contra fratrem 716. 764. intercedit pro Apollonio Vicethumo 730. eius bellum cum Bauaro ibid.

Albertus Brandeb. Achillis Germanici nuptiæ 774. bellum cum Ioanne Saganenſi 777. expeditio in Sileſiam, & legatio ad Reges Bohemiæ & Vngariæ. 782. mors. 792

Albertus M. Brandeburgius fit Cardinalis. 857

Alberti Electoris Mogontini vita & mors. 791. 792. 793

Albertus D. Auſtriacus ambit R. Boemiæ 728 creatur poſt obitum Sigiſmundi Imp. R. Vngariæ & Boemiæ 751. eius bellum Boemicum cum Taboritis. ibid.

Albertus Burggr. Norimbergicus ſuppetit lumptus Aut. Magdeburgico expulſo. 750

Albero præſul Hamburgius intereſt bello Vandalico. 541
Albio Inſula quomodo poſtea dicta. 41
Albis fl. 8
AlboinusR. Longobardorum in Italiam proficiſcitur. 57
Albro R. Sax. deliberat cum Vuitechindo de Chriſtianiſmo accipiendo. 78. cum eodem baptiſatur & gratiam conſequitur 79. fit Palatinus Saxoniæ. 79. 436
Alchfleda f. Oſuini, Vx. Pendæ R. Merciorum 31
Alcuinus, legatus Cenulfi. 33
Aldenardum à Brugenſibus & Gandauenſibus capitur. 816
Aldenburgicus conuentus. 560
Aldenburgum opp: Miſniæ conditum 776. oppignoratum Henrico Munifico. 596
Aldeburgum urbem Imperij accipit Fridericus M. Miſniæ pro compenſatione damnorum 628. diripitur à Boemis 743. eius ager vaſtatur. 764
Aldenburgum arx in Turingia capitur ab Erfurdianis 649. complanatur. 717
Aldendorfum & Arnſtenium, ducatus Brunſuicenſis, traduntur HenricoM. Miſniæ pro redimendo Alberto Brunſuicenſi. 584
Aldeuiga. 98
Aldfridus R. Northumbrorum rebellis patri 20. rurſus ſe ſubmittit patri 21. accerſitur ad regnum 22. regnat tranquillè. 22
Aldhelmus, Monachus Maldesburienſis. 33
Aldibertus R. Saxonum, f. Emerici. 12
Aldiberta f. Emerici R. Saxonum. 12
Alemania ſuperior qualis olim natio fuit. 2
Alemania inferior qualis. 3
Alemani in Sueuia ſuperantur ab Audouagrio ſiue Odoacro. 54
Aleslebia opp. Vdonis Marchionis Stadenſis. 365
Alexander Friderici II. Elect. Sax. filius. 776
Alexandri R. Poloniæ bellum Pruſsiacum. 841
Alexandria Vrbs Mediolanenſis. 444 494
Alexius Comnenus Imp. Conſtantinopolitanus 453. pulſus cum vx. Euphroſyna ad Bonifacium III. Montferratenſem ſe confert 455 mittitur in Germaniam ut ſine periculo viuat 455. capitur à R. Bulgariæ 490. liberatur à Sabaudo. 491
Alexius D. Boemici exercitus 372. interficitur. 373
Alfridus II. R. Angliæ è Danis 45. tollitur veneno. ibid.
Algania. 671
Alheidis Brunſuigia Vx. Henrici L. Haſsiæ. 573
Alheidis C. Arneshaugij vidua, Vx. tertia Alberti L. Turingiæ 604. eius querelæ de marito. 623
Almanus præſul Patauienſis. Pontificis legatus, intereſt conventui Triburiæ 356. obiit 376
Alphonſus Hiſpanus, R. Caſtellæ, regno pellitur. 48
Alredus regno eijcitur. 33
Alrichus f. Vuitredi, R. Cantianorum. 14
Alſtera opp. 286. obſidetur ab Alberto L. Turingiæ. 591
Alſterenſis conuentus. 316
Alteburgum metropolis Vuagirorum, aliàs Stargarda. 166
Altenſchenſe cœnobium 341. inſtauratur ab Oth. D. Sueuiæ. 384
Amalbinus, Caroli Magni familiaris, ad Vuitechindum mittitur. 434
Amberia Delphinatus opp. capitur & diripitur. 482
Ambitio eccleſiaſticorum. 497
Ambitio. 244. 268. 298. 370. 337. 603
Ambitionis poena. 241. 269
Ambruna opp. ad pontem fl. Ayni ſita. 482. 486
Amedea f. Ioh. Iacobi Montferr. Vx. Ioh. Iacobi R. Cypri. 460
Amedeus I. vel Immedus XII. Saba[illegible] &c. 497
Amedeus II. vel Immedus XIII. M. Sabaudiæ. 502
Amelungus præſul Verdenſis 383. è Stubeſgehornia familiâ. 182
Ameleis vel Aemilia f. Friderici II. Placidi Elect. Sax. Vx. Ludouici Bauari Diuitis. 736
Ameleis Friderici II. El. Sax. filia obijt 843
Amelberga f. Clodouei R. Francorum, Vx. Erinfridi R. Turingorum. 570
Amicitiæ reuerentia. 293
Amicitia propter utilitatem non expetenda. 55

Amor religionis. 425
Amor & pietas in patriam. 224. 270.
Amurathes Imp. Turcicus, cum R. Bulgaro, occupat agrum Conſtantinopolitanum. 490
Anabaptiſtarum ſeditioſorum clades. 863.
Anabaptiſtarum ... ſeditio. 876
Anarg Vualdenburgicus 682 cecus cometa ... 775
Anastasius Imp. quo tempore vixit. 2.
Angarium ſubigitur à Saxonibus. 54
Andiſlebia arx ab Erfurdianis euerſa. 629.
Andreas R. Vngariæ. 408
Angelus Patriarcha Aquileienſis intereſt R. Sabaudo. 163
Angermunda opp. 264
Angli à quibus populis oriundi. 8. Vbi olim ... ſedes. ibid.
Angli & Hengiſti. 11
Anemarij quales populi. 3
Anhaltina Ditio depopulatur à Burggr. Leiſnicenſi, & Friderico L. Turingiæ. 587
Anna Britannica, ſponſa Maximiliani Imp. rapitur à Gallo. 826
Anna R. Anglorum orientalium. 13 21
Anna Eni f. R. Saxonum orientalium. 37
Anna f. C. Salinarum, Vx. Hugonis III. Sabaudi. 473
Anna ſoror R. Vladislai, Vx. Henrici D. Carinthiæ. 635
Anna f. Friderici III. Grauis M. Miſniæ & L. Turingiæ, in pueritia obit. 640
Anna f. Friderici bellicoſi Electoris Sax. Ludouici II. L. Haſsiæ 684. 750. eius mors 731
Anna f. Alberti Auſtriaci, Imp. Vx. Vilhelmi D. Sax. 705. moritur. 731
Anna f. Vilhelmi D. Sax. Vx. Henrici D. Munſterbergi 705. tractatur à marito illiberaliter. ibid.
Anna f. Friderici II. Placidi Elect. Sax. Vx. Alberti D. Brandeburgici, Achillis gem. 736
Animaduerſio fornicationis. 167. item in delinquentes. 264. 431
Annebergi cœnobium Franciſcanum conditum. 846
Annales
- Antiſtitum 129. 229. 552
- Aquileienſes. 414
- Auſtriaci. 290
- Boemici. 367. 671
- Britanici. 19
- Brunſuigij. 104
- Cellenſes. 555
- Erfurdiani. 84. 89. 382. 705. 736
- Fuldani. 311
- Gozecenſes. 82. 88
- Hamburgici. 99
- Heſsiæ. 47
- Hildeshemij. 99. 338
- Iſenacenſes. 610
- Lauterbergij. 82. 89. 518. 544. 549. 555. 562
- Magdeburgij. 62. 348. 565
- Merſburgicorum præſulum. 581
- Moguntini. 77. 381
- Mindenſes. 99
- Miſnenſes. 301. 611. 605. 606
- Neuſtadienſes. 705. 734
- Norinbergij. 160
- Pegauienſes. 84. 89
- Polonici. 262
- Reichenauienſes. 414
- Reinhartbornij. 84. 89
- Sanctogallini. 414
- Saxonici. 89. 381. 440
- Turingici. 47. 562. 577. 637. 655. 676
- Veterocellenſes. 261
- Vngarici. 298
- Vuormacienſes. 77
- Vurciburgij. 298

Annonæ caritas & vilitas. 706
Anno Ant. Colonienſis: Otho Bauarus & Ecbertus M. Saxoniæ, eripiunt Auguſtano Henricum IV. Imp. adhuc puerum 339. ob hoc factum ſeſe ſcripto publico ſuſpicione liberant. ibidem.
Annus calamitoſus. 863
Anſegiſus præſul Trecarum. 161
Anſelmus præſul Hildeshemius. 336
Anſelmus præſul Hauelburgius intereſt bello Vandalico. 541
Antiſsiodorum opp. 429
Antonius dominus Campaniæ. 490. idem conſtituitur præfectus arcis Limenæ captæ à Sabaudo. ibid.
Antonius Paumgartnerus ciuis Noribergius in iram incurrit grauem apud Vilhelmum D. Sax. 734
Antonius præſul Pabergenſis in Francia bello perditur à Vilhelmo D. Sax. 434
Antuerpienſis Marchio natus Imp. ceſsit. 190
Appenninus mons. 445
Apitius ſpurius Alberti L. Turingiæ 591. eius vis in agro Reinhartbornio 594. repri-

reprimitur ibid. moritur. 604

Apollonius Vicethumus cum alijs arbiter inter C. Leiſnicium & Ab. Chemnicenſem 672. 682. intereſt bello Boemico 700: eſt conſiliarius Vilhelmi D. Sax. & L. Turingiæ 707. cauſa diſsidij inter principes fratres: ibid: & 709 757. 760. 761. eius iter Romanum 720. 767. Coburgum occupat 721. profugit in Boemiam 726. eius technæ 727 bellum molitur patriæ. 769

Apollonius Eblebius Dornbergi ad Salam capitur. 725

Apolleda opp. Vicethumiorum. 725

Apollonius f. Apollonij Vicethumus Tanrodenſis iuramento ſe purgat apud Vilhelmum D. Sax. 733. ſuſpectus redditur propter parentem 733. obſidetur Tanrodæ ibid. clam fugâ elabitur. ibid.

Appelſteta pag. Vicethumiorum crematur. 763

Appulium bellum. 58

Aquiſgranum urbs 137. ibidem conuentus principum agitur. 234

Archangeli templum in Apuliæ monte Gargano ſpoliant Mauri. 174

Aremoricus tractus quis 4

Argentinenſe templum incenditur. 243

Argentinenſis ager vaſtatur ab Armeniacis. 707

Argentorati templa inſtaurantur. 285

Argolicum ſinum tranſit Bonifacius III. Montferratenſis. 455

Armegardis f. Vigberti D. Angrinariorum, Vx. prima Ludouici pij. Caroli M filij 440 ſepulta Moguntiæ in D. Albani monte. 440

Armeniacus exercitus. 500

Armeniaci irrumpunt in Alſatiam. 707

Arnesleba ab Erneſto Electore occupatur. 784

Arneburgum opp. 275

Arnesburga arx Vueſtualiæ inſtauratur. 265

Arneshanga arx prope VVartburgum. 604

Arnulphus Schierenſis oppetit. 150

Arnulphus Bauarus Oth. I. Imp. equitum Magiſter. 111. 128

Arnulphus II. Schierenſis infeſtat Bauariam. 330

Arnulphus Imp. 105: eundem Ticinenſes exagitant. 253

Arnulphus Imp. ubi conditus. 330

Arnulphus Rauennæ Ant. deturbatus reſtituitur. 283

Arnulphus præſul Halberſtadienſis 248

Arrianus, Græcus ſcriptor. 3

Arrogantiæ & audaciæ poena. 4. 5. 235 255

Arſchotorum petulantia. 822

Arſchoti oppugnatio & expugnatio. 822

Artharius R. Saxonum. 1

Arua fl. Geneuenſis. 480

Aſaburgum urbs, nunc Oſnaburgum. 431

Aſcalo urbs Paleſtinæ. 447

Aſcania arx. 100

Aſenbergum caſtellum expugnatur à Sax. 346

Aſſaſini populi è gente Chaſiorum. 447

Aſſaſini quid vocabulo Italico dicantur. 447

Aſſaſini duo ſicarij interficiunt Conradum Montferratenſem. 452

Aſſenſio veri cultus Dei. 13

Aſmeſteta arx eripitur Hermano Harraſio. 158. 709

Aſta, urbs Mediolanenſis 460. obſidetur à Bernabone Vicecomite. 492

Aſtartes, Venus Syriaca. 35

Ater Deus, idolum. 62

Aterna fl. Haſsiæ. 429

Atha Edelfridi R. Northumbr. f. 16

Athenæ a Bonifacio Montferratenſe captæ. 455

Atila R. Gothorum. 570

Atthendorium, urbs Vueſtualiæ. 434

Atthendorium Vuitichindus vocatur. 434

Atticam ditionem Bonifacius peruadit. 454

Attila R. Hunnorum. 54

Attiniacum, urbs prouinciæ Tranſrhenanæ. 78. 434

Auares populi Italiæ 436. vaſtant Turingiam 571

Auaritia. 138. 289. 290. 320. 341

Auctores ſceleris meritò puniti. 18

Audacia ſcelerum. 84. 105. 128. 183

Audacia ſexus foeminei inaudita. 33. 84. 174

Audouagrius ſiue Odoacer D. Saxonum 54

Auentinus, ſcriptor. 100

Aufredus Traiectinus. 99

Augia inſula. 243. 301

Auerbachium opp. à Boemis crematur. 744

Augusta Vindelicorum. 152

Auguſtana Comitia. 145

Auguſtinus Ant. Cantuarienſis. 13

Aurelius Ambroſius quomodo cognominatus. 11

Aurelia f. Friderici II. Placidi Elect. Sax. in pueritia obiit. 736

[illegible] Boemiā oppugnatur 699. eiuſdem [illegible]ptio 791
[illegible] diuini imploratio. 349
[illegible] fl. 189
[illegible] Sabaudiæ. 482
[illegible] Canuſius propter factionem Beringarij [illegible]. 161
[illegible]niarius Legatus Pontificis Romani. 161

B.

Baba Vx. Henrici Palatini C. Francici. 100
Babaperga opp. 100
[illegible]licenſe præſidium expugnatur. 131
[illegible]cenſis Comitatus. 496
[illegible] ſcriptor. 34. 41
[illegible] L. Turingiæ, f. Friderici III. Grauis. Vx. eius I. Margaritha f. Ioh. Norinbergij Burggr. 656. 660. II. Agnes, vidua D. Brunſuicenſis, f. Venceslai. 656. militat Edouardo VI. Anglo contra R. Galliæ & Pictones: ibid: eidem Regi inſeruit contra Henricum Hiſpanum: 657. domi Vodlandis præficitur ibid: eius bellum cum L. Haſſiæ contra Brunſuicenſem & Zigenhanium 659 reprimit & delet Stellatorum factionem 660. eius bellum Moguntinum ibid: diuidit prouincias cum fratribus ſuis ibid: placat ciuitates Imperiales ibid: bellum [illegible] cum Hermano L. Haſsiæ 661. auxilio venit Ludouico præſuli Halberſtadio fratri [illegible] 668. Gebeſam liberat à Spirenſe præ[illegible] ibid. vaſtat agrum Erfurdianorum 669 [illegible] imperat ſubditis 663. moritur ibid.
[illegible] Vuangenheimius Dornbergi capi[illegible]. 725
[illegible] C. venenum propinat Vuigmano. 300
[illegible]ricus f. Merouei R. Francici conditor [illegible]burgi, Schauenburgi & Stalburgi. 570
[illegible]uinus VI. Flandriæ & Inſubrarum Comes. 44
[illegible]uinus IV. Flandriæ C. urbem Valentiam capit 265. rurſus Valentiam reddens placatur Imperatori, 265. declaratur C. Valentiæ & Valachiarum. 266
Balduinus IV. R. Ieroſolymitan⁹ contra Saracenos & Aegyptios pugnat 446. vixit cælebs, [illegible] ad regnum Vilhelmum generum ſuum. 447
Balduinus V. Vilhelmi IV. R. Ieroſolymitani f. moritur ſtatim poſt auum Balduinum. IV. 447
Balduinus C. Flandriæ in caſtris Venetis pugnat. 453. creatur Imp. Conſtantinopolitanus 454. capitur a Myſis & truncatur. 456
Balduinus Ant. Moguntin⁹ cum Henrico Ant. contendit. 642
Balenſtadium, arx prædatoria in Hercinijs diruitur à Friderico Bellicoſo Electore Sax. 684
Balthaſar Coſſa ambit Pontificatum Romæ. 498
Balthicum mare. 8
Bangorienſium monachorum clades. 16
Bardoguni baptiſantur juſſu Caroli Magni. 431
Bardeuicus Ant. Magdeburgius conſtituitur arbiter inter Imp. & Sax. 361
Bardouicum, urbs prope Luneburgum. 437
Bartholomæus Barenſis Neapolitanus ab Italis eligitur Pontifex Vrbanus VI. dictus: 494
Barum, urbs Apuliæ. 191
Baſilienſe concilium diſsipatur. 500
Baſilius f. Nicephori Romani Imp. 174
Baſinus R. Turingorum. 570
Baſina Vx. Baſini R. Turingorum, ſtupri conſuetudinem habet cum Childerico R. Francico. 570
Baſſus Dux, Eduini R. Northumbr. 18
Bauaricum bellum. 138
Bauarica nobilitas turbas excitat. 242
Bauaria inueſtatur ob Henricum M. Auſtriæ. 250
Beatrix f. Raimundi C. Prouinciæ, Vx. Thomæ II. Sabaudi. 473
Beatrix f. Thomæ II. Sabaudi, Vx. Caroli R. Galliæ, Ludouici filij. 474
Beatrix f. Immedi VII. Sabaudi, Vx. Ducis Clarentiæ in Angliā. 479
Beatrix f. R. Portugalliæ, Vx. Caroli II. Sabaudi. 507
Beatrix f. Friderici III. Grauis M. Miſniæ & L. Turingiæ, Sacerdos Magna Suſelicij cænobij. 640
Beatus Rhenanus, ſcriptor. 8
Beauregarda urbs ad Ararim fl. 494
Beblinga eripitur Holleccio. 794
Beda, ſcriptor. 4. 9. 34
Bedericus Teucherinus in villa Quizana à Viperto Groicio interficitur. 370
Belgarum legatio ad Raueſteinum. 832
Bellum contra Attilam R. Hunorum. 54

Bella

Bella Sax. cum Francis varia. 69. 74. 75. 76. 77
Bellum contra Pictauienſem. 299
Bellum contra Saracenos. 66
Bellum cum Slauis. 156
Bellum Turcicum. 873
Belina opp. propè Graupam capitur ab Huſſitis. 691. rurſus capitur à Sigmundo D. Sa. & crematur. 474
Belgardum, Vngariæ opp. 701
Belgera ſaltus. 269
Belgra opp. Geronis M. Miſniæ: ibidem conuentus agitur. 272
Bemeloergiorum & Vuangenhemiorum nobilium inter ſe diſſenſio. 727
Bæneburgum à Balderico R. Francorum extructum. 570
Benedictinorum Monachorum ſodalitas. 83
Benedictus V. Pontifex eligitur contra Imperatorem. 164
Benedictus Cardinalis, legatus Romanus. 179
Benedictus VII. Pontifex. 234
Benedictus VIII. Pontifex deturbatus Poledam ad Imp. venit. 282
Benedicti Pontificis decretum. 373
Beneuentum diripitur 196. quomodo initio dicta ibid. redditur Italis ab Oth. III. 226
Benno D. Saxoniæ vel Luneburgij, iniungit filio, ut ablata reſtituat Eccleſijs 265. moritur. 271
Benno Ant. Oſnaburgenſis Imp. Henrici IV. partes ſequitur 346. mittitur legatus in Sax. caſtra. 346
Benno Ant. Miſnenſis in Imp. Henricum IV. conſpirat 346. fit ſupplex. 353. liberatur è cuſtodia. 355
Bennonis Ant. Oldeburgij pietas in recolligendis Eccleſiarum reliquijs à Slauis dirutis. 292
Benredus R. Merciorum 33. regnum amittit eo ſcelere, quo conſecutus eſt. 321
Berbena vrbs ad Albim prope Angermundam ſita. 263
Berbenſe Monaſterium, 129
Barbinum opp. deſtruitur à Diterico M. Oſterlandiæ & Lansbergi. 586
Berchta Seburgia necat phyltro Hermannum f. Ludouici Placidi, Landgr. Turingiæ. 573
Bercha arx adimitur C. eiuſdem nominis ab Alberto L. Turingiæ. 592
Berengarius ex Inſubribus ejicitur 144. in Germaniam proficiſcitur: ibid: reconciliatur Imp. 145. ei adimitur Veronenſis & Aquileienſis Marchionatus 145. eiuſd. aſperitas ibid. eius fuga 162. montem Leonis munit 163. obit Pabepergæ. 178
Bereualdam caſtrum Vilhelmus Cocles ad ſe transfert. 671
Bergenſis ditio vaſtatur. 714
Bergomum. 494
Beringerus C. Turingiæ rapit ſponſam Ludgardam 226. reſtituit eam ſine iniuria 227. impetrat veniam ab Imp. 227
Beringerus M. Ballenſtadius accuſat Dedonem C. Mersburgium: 269. proſcribitur 279 rapit Reinhildim Beichlingiam 285. moritur. 286
Beringerus C. Sangerhuſij, Hoeſteinum arcem extruxit. 535
Beringerus Schidingenſis eques auratus Echardbergum tenuit. 627.
Bernabo Vicecomes Mediolan. D. bellum Immedo facit, 492. 671. eius ſimultas cum Galeatio. 494
Bernabo Vicecomes & Franciſcus Carrarius Parauinus reconciliantur ab Immedo XII. Sabaudo. 497
Bernhardus D. Luneburgius 187. eius victoria de Danis 197. deficit ab Imp. 313. conſequitur rurſus veniam. 314
Bernard⁹ Saxo, Magiſter equitum, vel ſtabularius Imperii 213. captiuos redimit à Danis grandi ære. 222
Bernardus Marchio ſeditionem Magdeburgi mouet 300. ſatisfacit Magdeburgio 301. in amicitiam redit cum C. Summeringijs 301. reconciliatur Geroni Ant. 312
Bernardus præſul Halberſtadius. 177
Bernardus D. Saxoniæ, filius Bennonis degener 271. turbat Miſniam 291. reconciliatur rurſus Imp. 292
Bernardus C. Palatinus paralyſi extinguitur. 301
Bernardina ſocietas. 666
Bernardo Anhaltino eripitur à C. Falchenſtenio arx Rhena 589. idem Anhaltinus vaſtat agrum Mersburgicum. 689
Bernardus C. Reinſteinius vaſtat agrum Mersburgicum 689. capitur in fuga. ibid.
Bernardus Kochbergius conſiliarius Vilhelmi D. Sax. & Landgr. Turingiæ 709. autor diſsidii inter principes fratres. ibid.
Bernardi Schonbergij mors. 807
Bernardus Vicethumus legatos Burgundios intercipit. 722. oppugnatur à Vilhelmo D. Sax. 724. exulat: ibid.
Bernarius præſul Verdanus. 242
Berneburgum à Slauis incenditur. 226

Berno C. Heſſus reprimit factionem contra ſe excitatam. 300
Bernardus præſul Vurciburgius. 219. legatus in Achaiam miſſus. 226. ibidem moritur. 225
Bernhardus præſul Hildeshemius educat Henricum II. Bauarum. 238. intereſt conuentui Mersburgico. 242. ab Altmanno C. Brunonis milite obſidetur. 313
Berœa vrbs in Theſſalia. 455
Berenta opp. crematur à Boemis. 745
Bertha vxor Edelberti R. Saxonum. 12
Bertha f. Ludouici I. M. Salutiarum vx. Ducis Bauariæ. 473
Bertha vidua Popponis C. Vipperenſis nubit Geroni C. Brenæ & Camburgi. 529
Bertha f. Viperti Oſterlandiæ M. & Groicenſis C. vx. Dedonis VI. M. Miſniæ. 536
Bertha f. Conradi M. Miſniæ, ſacerdos Gerbſtetenſis. 537
Bertharius R. Turingorum. 570
Bertholdus R. Sax. domeſticus primus. 69
Bertholdus Dux Saxoniæ. 79
Bertholdus D. Bauariæ obit. 329
Bertholdus D. Zaringiæ obit. 376
Bertholdus Schierenſis conſpirat contra Imp. 332
Bertholdus D. Charinthiorum legatus mittitur in caſtra Saxonum. 346. negat ſuum auxilium Imperatori. 352
Bertoldus Hennebergius fit El. Moguntinus. 793
Bertoldus Zaringius D. & Philippus Sueuiæ inter ſe contendunt. 435
Bertoldus Hanſtenius aduerſarius Friderici I. Turingiæ capitur. 664
Bertholdus Niger Germanus monachus bombardarum inuentor. 677
Bertrada f. Conradi Burggr. Vitini vx. Beringeri Comitis Sangerhuſij. 535
Beruzo homicida accuſatur a Diterico f. occiſi Dedonis. 528. proſcribitur. ibid.
Beringum maius Vuangenhemo traditur. 641
Bernolfus R. Merciorum. 33
Bichinæ opp. 297
Bichlingum arx Salio eripitur. 86
Biellam à Vicecomitibus occupatam Sabaudus recuperat. 496
Biella comitatus. 496
Billingius R. Obetritarum. 73
Bilſteinum arx ducatus Brunſuicenſis traditur Henrico M. Miſniæ pro redimendo Alberto Brunſuicenſe. 584
Biuera fl. 557
Bio C. Stadenſis accipit proſcripti Beringeri ditionem. 279
Bio C. Mersburgius in prælio interfectus. 517
Biſchoffuerdæ direptio. 844
Bitterfelda adimitur Anhaltinis. 587
Blanca Maria vx. Amedei XIII. Sabaudi f. Ioh. Galeatij D. Mediolanenſis. 503. eius prudentia. 504
Blancha f. Eduardi, vx. Ludouici IIII. R. Franciæ. 42
Blanchaſchildis vx. Vuilhelmi C. Aureliani, mater Ludouici I. Turingiæ Præfecti. 42
Blanckenhaina arx obſidetur. 717. opp. incenditur. ibid. eiuſdem altera obſidio ſoluitur. 764
Blondus, ſcriptor. 183
Blumbergum incenditur. 713
Bobenburga arx Mindenſis diæceſis. 76
Bobienſe cœnobium. 284
Bobeſtetum euertitur. 646
Boda fl. 132
Bodelſteta in Turingia ab Erfurdianis petitur. 642
Bodo R. Saxonum. 11
Bodo C. Stolbergius improbat propoſitum Vilhelmi D. Sax. 758. ſequitur partes Electoris contra Vilhelmum. ibid. adiuuat Suarceburgium. 763
Bohemicum bellum ſub Othone. 128. recrudeſcit. 142. finitur feliciter. 143. Boemis proponuntur pacis conditiones. ibid.
Bohemorum ſæuitia in Miſnia. 198
Bohemiæ Duces fratres bellum mouent inteſtinum. 216
Bohemicum bellum ſub Imp. Henrico II. 257 conficitur feliciter. 259. alterum. 272. 293. alterum ſub Sigiſmundo Imp. 697
Bohemici regni competitores. 802
Bohemiæ regnum Alberto D. Sax. defertur. 802
Bohemi calliditas. 294. renouat bellum cum Sax. 294. victoria potitur. 295. eiuſdem ſuperbia & pertinatia. 302
Bohemorum noua in Miſniam irruptio. 533. eorundem legatio de pace ad Imp. 369. item victoria ad Auſtiam. 701. irruptio in Miſniam. 717. animoſitas & virtus. 737. victoria. 738. altera irruptio in Miſniam. 740. 742. crudelitas. 741. tertia in Miſniam, Vodlandiam & Bauariam. 749

749. irruptio in Auſtriam. 800. Pirnam occupare moliuntur. 770
Boliſlaus D. Boëmiæ. 128
Boliſlaus II. legatos Romam mittit. 175. de iniuria Miſnenſibus illata ſatisfacit. 213. Idem obſidet Budiſsinam. 267. idem è manibus hoſtium elabitur. 273 iterum arma induit. 276. excæcatur à Polono. 276
Boliſlaus R. Poloniæ legatos ad Imp. mittit. 278. eidē traduntur Merſburgi ſigna equeſtria. 280. iraſcitur Imp. ꝑpter captū ei⁹ filiū. 288. corrumpit pecunia Principes & præſules Imp. 288
Bomenburg propè Northeimum. 366
Bonifacius, ſcriptor. 154
Bonifacius Pontifex. 13. 17
Bonifacius Epiſcopus. 40
Bonifacius Valrami M. Montferratenſis f. C. Sauonæ. 445
Bonifacius I. Vilhelmi M. Montferratenſis f. vx. eius Maria f. Philippi III. R. Franciæ. 445
Bonifacius II Vilhelmi III. f. vxores eius duæ I. Eliſabethæ Iſaacij Imp. Conſtantinopolitaⁱ f. II. Margaritha, Belæ III. R. Vngariæ f. 449. adiungit ſe Guidoni Luſignano R. Ieroſolymitano. 449 accipit R. Theſſaliæ. 449. Saracenicum bellum continuat. 449 capitur à Saracenis & liberatur à filio Conrado. 449
Bonifacius III. Bonifacij II. f. Montferratenſis, vxx. duæ, prima non nominata: altera Emerici R. Pannoniæ f. Iſaacij Angli viduam. 453. intereſt duabus expeditionibus Venetorum. 453. eius expeditio in Thraciam. 454. mittit in Theſſaliam contra Scythas auxilia. 455
Bonifacius IV. Vilhelmi V. f. M. Montferratenſis. 456. vx ei⁹, Conſtantia, Amedei D. Sabaudiæ primi f. 456
Bonifacius I Ioh. Iacobi f. M. Montferratenſis eius vxx. I. Conſtantia, Sabauda. II. Maria, è Palæologorum gente. 462. eius obitus. 462
Bonifacius II. Vilhelmi III. f. M. Montferr. excutitur ex equo & moritur. 464
Bonifacius I. Thomæ II. filius Abſolon dictus, Ant. Cantuarienſis fit. 476. ædificat extra Londinum ad Thameſim fl. Sauoyam. 476. duas arces in Sabaudia extruit. 476. ſepelitur in templo Hautecombeio. 477
Bonifacius II. Immedi VI. f. 482. C. Vallis Otiæ & Zables, capitur vnà cum C. Salutiarum & in vrbe Aſta moritur. 483
Bonna f. Ludouici V. Sabaudi, vx. Galeatij Mariæ D. Mediolanenſis. 501
Bononia capta à Galeatio Vicecomite. 489
Boriſſa Slauorum præfectus ſtrangulatur. 264
Borgena, arx euertitur. 717
Borna, oppidum obſeſſum fortiter ab Hermão Canuto defenditur. 614. capitur. 616 rurſus redditur Friderico L. Turingiæ à capto legato Imp. 617. crematur à Boemis. 717
Boſſena, f. C. Pleiſſenſis vel Aldenburgij, vx. Ditgremi Budſecij. 513
Boſſena, cænobium ſpoliatur à Boemis. 717
Boſo præſul Merſburgius inauguratur. 179
Boſo Vicethumus Miſnenſium præfectus in bello Boemico. 700. conſiliarius fit Vilhelmi D. Sax. & L. Turingiæ. 709. fax diſcordiarum inter principes: ibid. incidit in ſummum diſcrimen. 710. proficiſcitur in Auſtriam cum Imp. 454
Botgagerlandia capitur à Georgio D. Sax. & Brunſuigijs. 851
Botho I Immedi f. 468
Botho II Retingi I f. 468
Botho III. Retingi II. f. 468. obit ſine prole. ibid.
Bottelſtadium oppigneratur Erfurdianis. 715
Brabanti quales populi. 4
Brana Hadrianopolitanus tumultuatur contra Iſaacium Angelum Conſtantinopolitanum. 451. eiuſdem cædes. 452
Brandeburgiæ Eccleſiæ fundatio. 124
Branco vir nobilis, Imp. Henr. ſatelles pœna afficitur. 264
Brandagus vel Bronhagus Fuldanus creatur Ant Halberſtadius. 317
Brandeburgum, Brandeuelſa } arces, tribuuntur ab Alberto L. Tu. f. Apitio. 594
Bregfrida, vx. Hederici R. North. 16
Bremenſis Ant. aſſentatio & κολακεία 340. gratia excidit apud Imp. 341
Brenenſe cænobium ab Eliſabetha f. Alberti I. Sax. Electoris conditum. 555
Breitenbachium, arx ab Abb. Hirſueldenſe & Fuldano euertitur. 632
Breitenheida euertitur. 646
Breſſenſis ditio. 482
Bretingum propè Iſenacum. 651
Bretiſlaus Boemus prædam magnam abigit è Boemia & Miſnia. 308
Briſacenſes ſe dedunt. 137

Briſacum

Briſacum opp. ad Rhenum obſidetur. 136
Britani quales populi. 4
Britannia quomodo deinde dicta. 41
Britanica factio in Algauia. 671
Britannorum orientalium reges è gente Sax. ſumpti. 27
Bructeri quales populi. 22
Brixinenſes intromittunt Imp. Henric. II. 253.
Brixienſium clades. 816
Bruno Henrici I. Imp. f. Colonienſis Ant. doctiſsimus. 322. adhibitus ad expeditiones belli propter prudentiam ſingularem 322. compeſcit latrocinia in diœceſi Belgenſi. 322. in perpetuum relegat Raginerum C. Montenſem. 322. reconciliat Galliæ R. & C. Pariſienſem. 323. eius morbus & mors. ibid. Coloniæ ſepelitur. ibid. laus eius ſumma. 324
Bruno M. Saxoniæ, Henrici D. Bauariæ f. 324
Bruno I. f. Henrici I. ex Iutta Bauarica. 334. Vx. Hildeſuinda, C. Croatiæ f. ibid. accipit Marchionatum Saxoniæ. ibid. interest Troiamini Conſtantienſi. ibid.
Bruno II. M. Saxoniæ f. Brunonis, Vx. Giſela f. principis Vuerlacnſis vel Lotharij R. Franciæ. 335
Bruno III. M. Saxoniæ. 335. eius controuerſia cum Othone M. Turingiæ. ibid. in mutuo conflictu cum Othone M. Turingiæ oppetit. 336
Bruno I. Othonis D. Sueuiæ f. 383. Pontifex Romanus. 384. ſuccedit Ioh. XVI. Gregorius quintus dictus. 225. 384. vir doctiſsimus & prudentiſs. 384. eijcitur à Creſcentio. 385. fugit primùm in Hetruriam, deinde in Germaniam ad Imp. ibid. reſtituitur. ibid. eius mors & ſepultura. 386
Bruno Lodolphi f. præſul Verdenſis, ſucceſſor Amelungi. 383. conditor Vlſenſi cœnobij quod Allſtidium nominauit. 383
Bruno, ſcriptor, qui Henrici IV. vitam deſcripſit. 364
Bruno D. Angriuariorum & Vueſtualorum. 92
Bruno II. 98. quomodo perijt. 99
Bruno C. Arnburgius. 189
Bruno fr. Henrici II. Imp. præſul Auguſtanus. 245
Bruno præſul Merſburgius obſidetur in ſua arce. 313
Bruno præſul, Cunonis I. f. præſul Vuirceburgius. 407. cum Conrado II. Imp. proficiſcitur in Inſubriam. ibid. eius altera expeditio in Vngariam cum Henrico III. Imp. ibid. eius mors. ibid. ſepultura & eiuſdem eruditio. 407
Bruno D. Sax & Angriuariorum ſe Carolo M. ſubijcit. 427
Brunonis & Helponis legatorum Othonis I. expeditio in Italiam infelix. 161
Bruno C. Quernfurdius addictior partibus Electoris, quàm ſui domini, Vilhelmi D. Sax. 758. moritur. 788
Brunonis Portæ bellica Prudentia. 770
Brunoburgia arx. 427
Brunsbergum inchoatur. 94. perficitur. 98
Brûſuiga vrbs. 98. rebellat ſuis principp. 734
Brunſuicenſium Ducum expeditio in Phryſiam. 850. prælium ad Peinam cum præſule Hildesheimenſi. 857
Bruſchius, autor annaliũ Moguntinorum. 77
Bruxellẽſes pacẽ orãt ab Alberto D. Sax. 824
Bruxia expugnata. 691. cremata. 773. Bohemis reſtituitur ab Elect. Sax. 775
Bucco nobilis Auſtriacus. 245
Bucco præſul Halberſtadius in Imp. Henricum. IV. conſpirat. 345. fit ſupplex. 353. liberatur è cuſtodia Pabebergica. Idem relegatur in Vngariam. 355. contradicit Hartuigo pacem ſuadenti. 374
Bucellinus D. Francorum à Narſete interfectus. 56
Buchonii ſtellatæ factioni addicti partes ſequuntur Oth. Brunſuicenſis contra L. Haſſiæ 657
Buda, opp. 697
Budiſsina obſidetur à Guncelino. 393. capitur deditione. 394
Bulchus Vngarus captiuus. 121
Bunana Eiſltroburgica vxor Plauenſis. 777
Burchardus D. Sueuiæ III. cadit in bello Vngarico. 155
Burchardus Præſul Vuormacienſis. 238
Burchardi D. Sueuiæ expeditio in Italiam. Itẽ eiuſdem victoria. 169
Burchardi Miſnenſis inauguratio. 179
Burchardus, præſul Loſannenſis cæditur. 375
Burchardus D. Turingiorum ab Vngaris cæſus. 382
Burchardus C. Nellenburgius irruit in cœnobium Sanctogallinum, omnia incendit. 413
Burchardus Ant. Magdeburgicus Henricũ præſulẽ Merſburgicũ vinclis includit. 607
Burchardus Varila ſupremus aulæ iudex. 733
Burchardus Vicethumus in Electorem Sax. conſpirat. 763

Burgum, Caſtellum Immedus IX. capit. 493
BurgundiæRegnum Henrico II. Imp. tradi tur. 298
Burgundi in Alſatiam irruunt. 312
Bulacteri. 2
Buſchutum, vrbs Daniæ. 187
Buſteda, opp. vaſtatur incendijs. 764
Buttileri, nobiles Thuringi. 603

C.

CadualadrusR. Sax. occident. 37. Romæ priuatus obijt. ibi.
Cala, opp. Turingiæ capitur deditione à Friderico Bel. Elect. Sax. 684
Calamitates publicæ. 309. 354
Calba, opp. 185. 670.
Caleberga à M. Miſnenſi Henrico extructa contra vi Sophiæ Brabantinæ in Turingia. 581. rurſ' ab eodé euerſa. 581. Conrado Kauffungo ab Electore Friderico adimitur. 770
Calonymus Ebræus. 193
Calliditas. 60. 391. 394
Cambergum, pag. Vicethumiorum à Vilhelmo D. Sax. occupatur. 724
Camerinates & Spoletani inter ſe diſſentiunt. 164
Cameracum in Burgundia. 141
Caminenſis Eccleſiæ fundatio. 124
Campania regio. 281
Campi Catalaunici. 54
Cantabrigiæ lud' literarum conſtituitur. 26
CantianorumReges qui. 10. Cantuarij qui. 8
Canutus R. Angliæ è Danis. 44
Canutus II. R. Angliæ è Danis. 44
Capelndorſum, arx Vicethumi. 723. ibidem capti legati Burgundici à Bernhardo Vicethumio aſſeruantur. 723. obſidetur à Vilhelmo D. Sax. & capitur. 725
Capuana ſylua. 361
Capunga, opp. 304. ibi extructum collegium Veſtalium. 312
Carauſius D. Romanus oppreſsit multos Saxones & Francos. 4
Carbonarij in Principem pietas & ſimplicitas. 772
Carolomanus, Caroli f. R. Francorum. 76.
Carolus M. Rex Franciæ quo tempore vixit, 33. 78. & quo tempore Imp. declaratus eſt. 40. recipit in gratiam Albronem & Vuitichindum. 79. varia eius bella cum Sax. 92. 94. 425. 429. 430. 432. eorum idola deſtruit. 425. 426. hybernat Dedenhouæ. 426. Deſiderius R. Longobardorum ei bellum infert 426. defectio Saxonum. 427. ei orientales Sax. ſe ſubijciunt. 427. Eidem D. Bruno cum ſuo populo ſe ſubijcit ibidem eius altera expeditio in Italiam. ibid. rurſus eius bellum Saxonicū. 428. eius manſuetudo erga Saxon. ibidem quatuor millia & quingentos Sax. pœna capitali uno die afficit. 431. hybernat Eresburgi. 432. quatuordecim prælia cum Sax. commiſſa. 433. Vuitechindum ad ſe literis tuti itineris vocat. ibid. conſtituit aliquot præſulatus. 436. proficiſcitur in Italiam. ibid. eiusdem bella diuerſa contra Sax. tumultuantes. ibid. & 437. 438 439. hybernat Heriſtelli. 438
Carolus Comes, f. Ridachi Marchionis, obijt in exilio. 285
Carolus I. Amedei XIII. f. 505. ei Ludouicus M. Salutius fit rebellis. 506
Carolus. II. Philippi III. f. Vx. Beatrix R. Portugalliæ f. ſignifer Caroli V. in bello Smalcaldico. 507
Carolus IV. Imp. Lucelburgius proficiſcitur in Galliam. 492. per Sabaudiam redit in Germaniam. 493. componit bellum inter Spirenſem & Pabebergenſem præſules. 669. eius expeditio in Italiam. 671. eius bellum cum Rutheno Plauenſe. 674. author arcis Caroloſteiniæ. 693. ambit. R. Boemiæ. 728
Carolus VII. Francorum R. 732
Caroli Badenſis expeditio contra Brugenſes & Gaudauenſes. 816
Carolus Burgundus Noueſium obſidet. 804
Caroloſteinum arx a Carolo IV. Imp. exædificatum. 693. oppugnatur à factione Huſsitica. ibid.
Carnia regio Vngariæ. 329
Caſparus Rechenbergius, Eques Miſnenſis, præfectus Auſtriæ in Boemia. 699
Caſpar Hedio, ſcriptor. 707
Caſimiri Brandeburgij nuptiæ. 857
Caſimirus R. Poloniæ contra Pruſſos pugnat. 727. funditur ad Choiniciam. ibid. ambit R. Boemiæ. 728. contendit ob regnum Bohemiæ cum Mathia Vngaro. 780. 782 exercitum abducit. 783
Caſimirus frater R. Poloniæ poſcitur R. Boemiæ à factione Thaboritica. 751. reprimitur & funditur ab Imp. 752
Caſſalana ſedes Imperatoria. 289
Caſſander R. Sicambrorum. 1
Caſsiodorus, ſcriptor. 54
Caſſella, ſedes Landgr. Haſsiæ inferioris. 573
Caſtores. 807
Catalogus Præſulum Pauebergenſium. 355

Catharina f. Henrici Brunſuicenſis, Vx. Friderici Bellicoſi Electoris Saxoniæ 684. eiuſdem magnanimitas. 699. mors 746
Catharina f. Friderici Bellicoſi ElectorisSax. Vx. Friderici II. Electoris Brandeburgici. 684
Catharina Alberti D. Sax. filia nubit Sigiſmundo Auſtriaco. 808
Catharina f. Eberhardi Brandſtenij Vx. I. Hersbergij nobilis Francici II. Henrici D. Münſterbergij. 705
Catharina f. Vilhelmi D. Sax. vx. Friderici Brandeburgici. 734
Catharina f. Henrici C. Hennebergij: vx. Friderici Strenui L. Turingiæ. 650.652.674
Catinelenbogij Comites. 645
Catimelicenſis comitatus ad L. Heſsiæ accedit. 750
Cauponaria nobilibus interdicitur. 790
Cauchi qui populi. 55
Cauci minores qui populi: majores qui. 2.8
Cauſa euerſionis regni Anglici quæ. 9
Cæcitas & ſtultitia. 337
Cædes. 129
Cearlas I. R. Merciorum. 30
Cedoualdus R. Britaniæ. 13
Cedoualdi factio reprimitur. 19
Ceonolfus qualia habuit tempora. 23
Cedoualdus R. Sax. orient. & Merid. 34 36
Ceduolfus R. Merciorum. 32
Cella noua, monaſterium ad Oderam in Luſatia ab Henrico M. Miſniæ & L. Turingiæ extructum. 586
Cellenſe monaſterium ab Othone M. Miſniæ extructum. 557
Cenelmus f. Cenulfi. 33
Cenomani quales populi. 54
Cenulfus R. Merciorum. 33
Ceolredus f. Edelredi. 30.32
Cerenus, pagus propè Miſnam obſidetur à Boemo. 393
Cervctium opp. in Sax. 267.689. à Bolislao Boemo adoritur. 267
Ceaulinus R. Sax. Occident. & Merid. 34 35
Chali quales populi. 2
Chamberina urbs. 493
Chamburgum præſidium Alberti M. Miſniæ. 561. eius ager vaſtatur. 710
Charudes quales populi. 2
Chemnicium urbem Imperij accipit Fridericus M. Miſniæ pro recompenſatione damnorum. 628. agitur ibidem conuentus. 682
Chenredus R. Sax. Occident. 37
Cherſoneſus Cimbrica quid. 2.4
Cheulerena, pagus diripitur à Schonburgio. 672
Chiburgum arx Torgouiæ celebris ab Vlrico ſolo complanatur. 411
Childaricus D. Danorum. 2
Childericus R. Galliæ vel Francorum pulſus ad Baſinum R. Turingiæ confugit 570. conſuetudinem ſtupri clàm habet cum eius vx. ibid.
Chocuburga vx. Eduini. 30
Choinicia in Pruſsiâ. 727
Choldicius ager vaſtatur à Boemis. 743
Chonredus R. Sax. occident. bellum infert Egberto. 23
Chiezo Quedilburgius ad Luticios deficit contra Imp. 220. conſequitur gratiam ab Imp. 221. patriam rurſus oppugnat & interit. ibid.
Chriſtiani cur à barbaris hoſtibus tàm crudeliter oppugnentur. 121
Chriſtianus Baumgartnerus indulgentias Pontificias vendit. 846
Chriſtianus C. Viburgius. 183.191
Chriſtianus Rotenburgius interficit clàm Cunonem C. Northeimium. 365
Chriſtina f. Alberti M. Miſniæ, vx. Hermani C. Lodeburgij. 559
Chriſtianus Sebergius cadit in acie. 701
Chriſtianus Vicelebius addictior Electoris partibus, quàm ſui domini Vilhelmi D. Sax. 758. cadit in prælio ad Auſtriam. 701.
Chriſtianus Haina præfectus Vuaſſenburgi capitur. 724
Chriſtianus Vicelebius partibus Friderici Electoris addictus 709. à Vilhelmo D. Sax. bonis ſuis pellitur. ibid.
Chriſtina Duc. Saxoniæ Ioanni Regi Daniæ nubit. 807
Chriſtina Georgij D. Sax. filia deſpondetur Philippo Heſsiæ Landgrauio. 863
Chriſtophorus Berenſteinius. 807
Chriſtophorus I. & II. Georgij D. Sax. F.F. 878
Chriſtophorus D. Bauariæ intereſt bello Boemico. 759
Chriſtophorus Michelanus Dornburgi capitur. 725
Chronicon Brunſuigium. 98,127.441.551
Chronicon Cellenſe. 75.577
Chronicon Magdeburgium. 364
Chronicon Neuſtadianum. 549.707
Chronicon Peganum. 365.559
Chronicon Quedlinburgium. 295.312

Saxonicum. 440
Turingicum. 463
Veterocellenſe. 89. 441
Vinetanum. 41
Chunburga ux: Alfridi Northumbrici. 50
Chunibertus R. Galliæ. 36
Chunhildis uxor Oſualdi. 35
Chunhildis ux. Vuernechini, f. Rugiorum D. mater Brunonis & Vuitichindi, qui fuerunt authores primi noſtrorum Ducum ſtirpis illuſtriſſimæ. 80.
Chunhildus vel Cyngilus R. Sax. Occidentalium. 35
Chunhilda vel Chunegundis, ux. Henrici III. Imp. prima. 44
Chuneſuinda Annæ R. filia, uxor Pendæ R. Merciorum. 27
Chunualdus R. Sax. occident. eijcitur è regno à ſocero Penda I. reſtituitur poſt annum tertium. 35
Chunnolfus R. ult. Sax. occident. 37
Chunreda f. Cenulphi. 33
Chunredus R. Northumbr. 22.
Cidinus tumultus. 177
Cimbri quales populi. 8.
Cinberga f. Pendæ R. Merciorũ. ux. Aldfridi R. Northumbr. 21
Cinna opp. diœceſis Magdeburgiæ. 149
Cinnam conventus indictus. 149
Ciſterciēſis ſocietas. 557
Citienſis ager vaſtatur. 716. 764
Civitatum liberarum conſpiratio in Sueviâ, Franciâ, Bavariâ, 662
Clades. 99. 107. 117. 195. 224
Clades monachorum Bangorienſium. 16
Clades Saxonum. 70
Clades Francorum. 107
Cl. Ptolomæus, hiſtoricus ſcriptor. 2. 8
Claudianus Poeta, ſcriptor. 5
Clara f. Friderici III. Grauis, in infantia moritur. 640
Clementia. 2. 51. 130
Clemens Pontifex ab Henrico IV. Imp. inauguratur. 363
Clodoveus quis ita vocetur. 74
Cluſlochius qui vocetur. 364
Cobbo vir nobilis. 321
Cocareſium urbs. [illegible]
Coldicium in Miſniâ venditur Vilhelmo L. Thuringiæ 672
Coburgum opp. Franciæ. 722
Coburgani ſe dedunt Vilhelmo D. Sax. 726
Coburganus ager vaſtatur à Boemis. 745
Collapſi regni reſtitutio. 14
Colonia Agrippina. 6
Colonienſis cum Trevirenſe Ant. de ſeſſion[e] contentio. 12
Colonienſe bellum. 71
Cometæ duo viſi. 22. Comites. 78
Comenſis lacus. 16
Comites Sax. Palatini. 80
Comitia Auguſtana. 847. 857. 87
Conſtantienſia. 847. Francofurtenſia. 79 841. Friburgenſia. 836. Moguntina. 857 Noribergenſia. 778. 797. 811. 418. 82 Spirenſia. 872. Vormatienſia. 834. 842 86
Comnenus Iſaacius tyrannus. 40
Compotatio Saxonum. 6
Comum urbs Italiæ. 35
Confidentiæ pœna. 4
Confluentia opp. 97
Coniugia ob ſuperſtitione diſſoluebātur 3
Coniuratorum bellum contra Oth. M. 32
Conradus Lichtenauius vel Vrsbergius ſcriptor, 61. 96
Conradus C. Metenſis declaratur Imp. ab Oth. M. 101. eius in Henricum I. conatus malefici 105. eiusdem bellum cum eodem. 107. 514. eius mors. 109.
Conradus, Rheni Palatinus. 119
Conradus, R. Franciæ. 119. creatur D. Lotharingiæ. 140
Conradus, præſul Conſtantienſis. 127
Conradus, D. Francorum, eſt à partibus Imp. Oth. 153. deſciſcit ab Imp. 145. iterum conſequitur gratiam. 149. 151. cadit in bello Vngarico. 15
Conradus Francus, Camerarius Imperii [illegible]
Conradus D. Lotharingiæ occiditur. 33
Conradus, Henrici D. Bauariæ f. ab Vngaris interfectus. 324. 33
Conradus Ant. Traiectinus conſtituitur [illegible] biter cum reliquis inter Imp. & Sax. 361. interficitur in templo. 376
Conradus C. Aleslebius intereſt conventui Quedlinburgio. 37
Conradus M. Miſnenſis unà intereſt bello Vandalico. 54
Conradus II. Dedonis f. à Ruthenis occidi[tur]
Conradus Zaringius intereſt bello Vandalico. [illegible] 541 tur. 513
Conradus M. Miſnenſis, Thimonis f. 528. capitur ab Henrico II. M. Luſatiæ. 529. vinctus tenetur catenis ferreis in Kirchberga arce. 529. potitur poſt ditione Henrici II. agnati ſui à Lothario Imperatore. 529

Conradus

Conradus Burggr. Vitini, quintus Diteri II. M. Lansbergi f. vx. Ochtildis, ſoror Diterici C. Cattenelenburgi. 555
Conradus III. M. Miſniæ, Thimonis f. 537. vx. Luitgardis, Alberti Sueui nobiliſſ. f. 537. perficit cœnobium Lauterberginum: 538. eius controverſia cum Alberto Brandeburgio. 538. conſequitur comitatum Ichlicinum. 539. eius iter in Palæſtinam. ibid.
Conradus Imp. intereſt Syriacæ expeditioni. 540
Conradus D. Burgundiæ intereſt expeditioni Hiſpanicæ. 540
Conradus Lauterbergius, ſcriptor. 441
Conradus Pius Bonifacij II. f. 449. vx. eius Iſabella, Amalrici R. Ieroſolymitani f. Balduini IV. ſoror. 450. eius tyrocinium in Italia: ibid. eius bellum in Syria: ibid. liberat Imp. Conſtantinopolitanum obſidione. ibid. patrem Bonifacium eripit: ibid. Guidonem reducit Ieroſolymam: ibid. Saracenos reprimit. 451. multi confugiunt ex Palæſtina, Syria & Phœnicia ad eum. 451. ſua manu interficit Branam Hadrianopolitanum in prælio. 452. eius cædes. 453. Tyri ſepelitur. ibidem.
Conradus, Dedonis C. Rochlitij f. Canonicus Magdeburgius. 547. renunciat ſacerdotio ibid. vx. Eliſabetha, Meticonis D. Poloniæ f. 548. legatus cum Diterico præſule Merſburgio ad Innocentium III. Pontif. à R. Philippo mittitur: ib. eius bellum cum Polonis, ib. potitur victoria. 549. Lebuſij capit. inſectoſq; ſingulari curat. ib.
Conradus II. M. Diterici I. f. è Dobrogneda Polonica 544. haſtæ ictu Viennæ transfoditur. 544
Conradus, f. Henrici Burggr. Vitini & Zorbecæ, puer obit. 550
Conradus C. Brenæ, Vx. eius Eliſabetha, Alberti I. Sax. Electoris f. 554
Conradus, Diterici M. Miſniæ f. puer obit. 568
Conradidorfi propè Penicam metallum ferri. 692
Conradi Amſdorfij mors. 807
Conradus Einſidelius capitur in prælio ad Auſtiam commiſſo: 701. liberatur tandem poſt 30. annum: ibid.
Conradi Kauffungi importunitas, exilium, vindicta. 770. plagium. 771. captiuitas 772. ſupplicium. 773
Conradus Suecus primus flagellifer. 726
Coolenſis. 7
Conſilium prudens. 288. 325
Conſpiratio & eius pœna. 131. 133. 144. 145. 137
Conſtantia in rebus agendis. 329.
Conſtantia f. Immedi VI. Sabaudi, Vx. I. Boneri C. Chalonenſis. II. Emanuelis R. Hiſpaniæ fratris. 477
Conſtans quis & cuius filius. 11
Conſtantienſe concilium. 688
Conſtantia, f. Belæ III. R. Vngariæ, Vx. Bremislai R. Boemiæ. 556
Conſtantia, f. Leopoldi D. Auſtriæ, Vx. Henrici Landgr. Turingiæ. 576
Conſtantinus Pontifex. 28
Conſtantinus M. Imp. quo tempore vixit. 30
Conſtantinus f. Rom. Im. 174
Conſules capti abducuntur in Saxoniam. 171
Contentio de Palatinatu. 87
Conuentus
- Aldenburgicus. 560
- Aquiſgranenſis. 234
- Alſtetenſis. 316
- Auguſtanus. 145
- Belgranus. 272
- Bruxianus. 721
- Chemnicenſis. 682
- Cinnenſis. 149
- Citienſis. 707
- Egranus. 565
- Erfurdianus. 596. 626. 728
- Forchemius. 357
- Francofurtenſis. 266
- Fraſanus. 367
- Fritislarienſis. 101. 109
- Fuldanus. 556. 617
- Gatterslebius. 312
- Gerſtungenſis. 347
- Goslarienſis. 374
- Gothanus. 729
- Halenſis. 708
- Lipſienſis. 708
- Magdeburgius. 178
- Merſburgenſis. 242. 245. 356
- Mittelhuſianus. 629. 642
- Moguntinus. 211
- Mulhuſanus. 714. 761
- Noemerslebianus. 521
- Noribergicus. 730. 739. 692. 745
- Numburgenſis. 707. 720. 759
- Oppenheimius. 356.
- Quedlinburgius. 371
- Reinhardbornius. 643
- Treuerenſis. 735
- Triburienſis. 356
- Verlanus. 388

Vormaciensis. 425.428.170
Vratislauiensis. 735
Vuartburgius. 627
Coppenicum opp. 577
Copulæ aptæ celeritati. 65
Corbeienſium Monachorum diſciplinæ emendatio. 289
Cornelius tacitus, hiſtoricus. 3
Cornubij qui populi. 7
Corinthus à Bonifacio Montferratenſe occupatur. 455
Corinthia arx in Iſthmo. 455
Corſica opp. 164
Cracera urbs. 410
Cracouia urbs. 229
Crana opp. 247
Creſcentius conſ. Romæ dominatum rapit. 205.229
Creſcentij & Pontificis Simoniaci ſupplicium 231
Cretenſes pugnant in exercitu Græco. 193
Creuceburga opp. ſitum ad Verram à Brunſuicenſe expugnatur & incenditur. 581. reſtitutum rurſus expugnatur ab Adolfo Im. 602. rurſus eius ager à Fuldano & Hirſueldenſe Abb: infeſtatur. 631
Creuceburgi, nobiles Turingi. 603
Cribri vaticinatio ſuperſtitioſa. 548
Cribeſteinum arcem ad Tſchopæ fl. Ditericus Bernaldus Eques extruxit 689: inde expellitur à Staupitio: ibid. in eadem Staupitius obſidetur ab Electore Friderico. ibid.
Crimen læſæ maieſtatis. 395
Crioerene in Lybia. 124
Crodus Idolum. 61. eius deſcriptio. 166
Cromena, opp. 188
Cromerus, ſcriptor. 229
Croſna opp. 290
Crudelitas inhumana. 5.63.197
Cruciferi [illegible]iani. 727
Cruſinium arx 245. obſidetur, 246. crematur. 247
Cultus Dei mixtus in aliquibus locis. 25
Cunegundis, vidua Cunonis, C. Northemij, nubit Viperto C. Groicio in Oſtelandiâ. 366
Cunegundis filia Cunegundis, nubit Viperto iuniori C. Groicio. 366
Cunegundis, vidua Summeringica redimit captiuos fratres. 222
Cunegundis, f. Siffridi Palatini Rheni, Vx. Henrici II. Imp. 239. ſuam innocentiam probat. 240. coronatur Paderbornæ à Moguntino. 242. Argentorati D. Petri iunioris templum ædificat. 285
Cunegundis Iſenbergia, pellex, Vxor altera Alberti L. Turingiæ, bellorum Turingicorum fax & fomes. 591. 604 moritur. 604
Cunegundis, f. Philippi Imp. Vx. Venceslai Boemi. 565
Cunemundi nobiles Turingi. 641
Cunemundorum mater lacrymas ſanguinolentas ob ſupplicium filiorum emiſit. 641
Cunibertus C. Franciæ. 141
Cuno Carinthiæ D. viam ferro aperit in Italiam ab Harduigi factione interclusam. 352
Cuno Ab. D. Mauricij Hildeshemij. poſt præſul Brixinenſis creatur. 338
Cuno, f. Othonis D. Bauariæ & Sax. Comes Beichlingi. 338
Cuno, D: Sax. Othonis Gotingenſis f. C. Northemi & Beichlingi 365. unus ex Magnis principib. 365. militat contra Henricum IV. ibid. Sedes eius Konigshouia ibid. fundator Catelnburgi cœnobi: ibid: eius cædes. ibid.
Cuno, Othonis D. Sueuiæ f. D. Carinthiæ. 383
Cuno I. Othonis Gotingenſis f. vx. eius Mathildis e C. Quernfurdijs 406. D. Carinthiæ: ibid. cadit in prælio. ibid.
Cuno II. Cunonis I. f. obſcurus moritur. 406
Cuno III. Cunonis II. f. Carinthiæ ſeu Noricorum itē Bauariæ D. ad Comitia Triburiana non acceſsit. 408. rebellis Imp. fit. 408. amittit D. Bauariæ. ibid.
Cuno IV. Cunonis III. f. 408. amittit Carinthiam, & abit in exilium, 409. eius filij Carinthiam ſupplices ab Imp. recipiunt. ibid.
Cura & ſolicitudo Imperij 225
Cuſpinianus, ſcriptor. 44.100
Cuthenbergum metallum capitur à Iohanne Lucelbergio Imp. filio R. Boemorum creato. 635
Cuttenburgum, pag. Vicethumiorum à Vilhelmo D. Sax. occupatur. 724
Cyprus Inſula. 46
Cybele. 726

D.

Dago præſul Magdeburgius intereſt conuentui Fraſæ. 787
Dagobertus R. Franciæ. 18
Dagoberthuſa prope Marpurgum in Haſſia unde. 73

Dago-

Dagoberſteta in Turingia vnde dicta. 73
Dabina pag. 268
Dalmatia. 192
Dalmatæ pugnant in exercitu Græcorum. 193
Damiata, Aegypti vrbs. 48
Damianus vel Thammo, vulgò Dago, Præſ. Magdeburgius. 249. moritur. 275
Dammeruda vrbs. 335
Dangmarus F. Brunonis. 98
Dangmarus, Othonis I. Imp. Saxonum f. 100. in fratrem conſpirat. 131. interficitur in templo. 131
Dangmarus Henrici I. Imp. f. C. Turingiæ. 320. eius ingenium. 320. ſimultatem alit contra fratrem Othonem. ibid. eius ſimultatis origo. ibid. poſtulat Mersburgum poſſeſsionem ſibi iure propinquitatis debitam. 320. expugnat Badalicenſe præſidium & capit Henricum fratrem. 320. eius bellum cum Othone. I. 321. capit Mersburgum. ibid. eiusdem tyrannis. 321. eiuſdem cædes. ibid. ſepelitur in templo, quo fuerat ſublatus e medio. 322
Dani infeſtant Miſniam. 97. eorum ſuperſtitio. 114. fiunt Chriſtiani. 114. 179. clam per loca alia ſe ſubducunt. 224. utuntur ductu militis Saxonici Herualdi captiui 124. eorum crudelitas. 223. eorundem clades. 224.
Danicus exercitus in Anglia Ethelredi R. fugati coniugem obſident Londini. 301
Daniel Guthus, præfectus Gothanus comitatur legatos Burgundicos. 723
Dantes Aldigerius, Florentinus poeta Hetruſcus, epitaphium ſcripſit Dicemani M. Oſterlandiæ. 609
Danubius fl. 56. 63. 118.
Dapiferi Tautenbergij addictiores partibus Electoris, quam ſui domini D. Sax. 758
Debinum caſtellum ad ſe Vilhelmus Cocles tranſfert. 671
Dedicatio vel conſecratio templorum. 274. 374
Deberſtetenſis præfectura Moguntino ſubijcitur. 382
Dedo I. C. Gozecenſis, Saxoniæ Palatinus. 81
Dedo II. D. Gozecenſis, Palatinatus Saxoniæ. 83
Dedo, Zorbecæ Burggr. Comitatum Merſburgidum accipit. 261. accuſat Beringerum M. Ballenſtadium coram Imp. 269
Dedo M. Miſnenſis in Imp. Henricum IV. conſpirat. 346. moritur. 352
Dedo II. M. Luſatiæ & Lansbergi degener. 522. aduerſatur patri bello Turingico. ibid. Gladium Attilæ ab Othone Bauaro amicitiæ gratia accepit. 523. interficitur. ibid.
Dedo III. in pueritia obijt. 523
Dedo VI. f. Thimonis M. Miſnenſis, Vx. eius Bertha, Viperti Oſterlandiæ M. & C. Groicenſis f. 536. fundator templi D. Petri in Lauterbergo. 537. repudiat vxorem, rurſus recipit. ibid.
Dedo, Valrami M. Montſerratenſis f. C. Inciſæ. 445
Dedo, Ditmari Burggr. I. f. intereſt ludis equeſtribus Magdeburgi celebratis. 515
Dedo, Diterici f. Budſecius C. Vitini. Vx. Ditberga Diterici M. Brandeburgij f. 517. Buemo militat, ditionem Citienſem vaſtat. 517. reſtituitur in gratiam Imp. ibid. Burggr. Zorbecæ adipiſcitur. ib. eius controverſia cum Beringero M. Balbenſtadio. 517. 518. conſultat cum Friderico C. Summeringio de opprimendo Ballenſtadio 518. interficitur. 518
Dedo I. Diterici II. f. Luſatiæ M. Vxx. I. Oda Ditmari II. M. Luſatiæ vidua, II. Adela, vidua C. Orlemundi Othonis 520. reſiſtit Imp. bellum mouenti Turingis. 521. ſua lenitate frenat Turingos. ibid.
Dedo Craſſus, C. Rochlicij Vx. Mathildis Goſuini C. Hamelbergij f. 545. Oſterlandiam à Barbaroſſa Imp. emit. 546
Decuriones Romæ damnati ſuſpenduntur. 171
Dedicatio vel conſecratio templorum. 274. 374
Defuncti non inquietandi. 235
Delſerſa à Miſnenſibus deſtructa. 852
Deliberatio in cauſa religionis. 78
Delitium, opp. adimitur Anhaltinis. 587
Delphinus ſuum vendit ducatum Carolo R. Franciæ filio. 488. confert ſe ad monachos Dominicanos.
Denisbruna quare poſtea Himelfelda dicta.
Dertona, opp. 494
Deſiderius R. Longobardorum. 93. In Inſubria debellatur, à Carolo Magno. 426. capitur. 426
Deſenburgum Saxones oppugnant. 95
Deſpectio. 361

Dibena parochia ſubijcitur Magdeburgio Antiſtiti. 297
Dibenum propè Grimam. 558
Dibenum propè Ileburgum. 558
Didymotichum, ſedes belli Bonifacij, M. Monſerratenſis. 454
Dicemanus, M. Oſterlandiæ & Lansbergi, f. Alberti L. Turingiæ. 606. vx. eius Iutta, f. Bertholdi C. Hennebergij. ibid. educatur à patruo Diterico. ibid. eiusdem pericula. & bella. ibid. capit Henricum Harraſius inſidias vitæ ejus ſtruentem. ibid. vaſtat agrum Peganum. 607. eiusdem interitus. ibid. & 621
Dienizum, caſtellum in Boemiâ. 277
Dietius comitatus ad L. Heſsiæ transfertur. 750
Dillinga, præſuli Auguſtani ſedes. 237
Diocletianus Imp. quando regnauit. 4
Dipoldus C. Dillingenſis, cæſus in bello Vngarico. 155
Diſſaca, genus gladij. 66
Disbergum, caſtellum Varemundi & Clodij Regum Gallorum in Turingia. 570
Diſenburgia, arx à Sax. tentatur. 427
Diſſenſio odij & diſcordiarum cauſa. 47
Ditbaldus f. Edelfridi R. Northumbr. cadit bello Scotico. 16
Ditbaldus, ſatelles Henrici Dangmarum interficit. 321. perit rurſus miſerabiliter in bello Lotharingio. 321
Ditbaldus, nobiliſsimus vir, D. Boemiæ declaratur. 565. reconciliatur Premislao vel Othogaro R. Boemiæ ibid. ei datur nuptum filia Henrici Vratislauiæ Principis. ibid.
Ditericus, C. Catelnburgi, Saxonum partes ſecutus, fit ſupplex Imp. Henrico IV. 353
Ditericus, Verdunenſis præſul. 357
Ditericus, C. Brenæ f. Geronis negligitur. 353. eius virtus in vindicanda patriæ libertate. 354
Ditericus, M. Lansbergius, cum Eſicone ſe Boemis obijcit. 399
Ditericus, R. Gothorum, in prælio vulneratur. 54
Ditericus, Francorum R. 54. euocat Saxones contra Aff. Erinfridum R. Turingorum. 571
Ditericus, R. Sax. Antiquus. 73. Tria eius bella cum Francis. 74
Ditericus, R. Sax. Bertholdi f. 79
Ditericus, C. Rochlicius, C. Summerſenburgium accipit. 89
Ditericus, præſul Mindenſis. 99
Ditericus, Burggr. liberat ſtratagemate Saxoniam à Francis. 108
Ditericus Ant. Brandeburgius. 190
Ditericus Egeshemius fit Landgr. in Alſatia. 228
Ditericus Ant. Metenſis. 251. intereſt Romanæ ſynodo. 263. diſſentit cum Hermano. C. 301
Ditericus, M. Slauorum, ſocius Bernhardi D. Sax. contra Imp. 291
Ditericus, f. Valberti D. Angriuariorum & C. Ringelhemius. 443
Ditericus, Ditmari Burggr. II. f. C. Budſecius, eius vx. Iutta, Biotis C. Mersburgij f. opponit ſe Bohemo vaſtanti Miſniam. Item Dalemincios vincit. 516
Ditericus, Dedonis f. Budſetius, vx. eius Mechtildis Echardi M. Miſniæ Turing. & Sax. f. 518. Ileburgium Comitatum accipit. 519. intereſt Boemicis & Polonicis bellis. ibid.
Ditericus conſtituitur à patre M. Luſatiæ & Ileburgi. 541. vxx. eius I. Dobrogneua, Meſiconis D. Poloniæ ſoror. II. Cunegundis, vidua C. Plocenſis. 542. cum Friderico Barbaroſſa Imp. Venetias proficiſcitur. 543
Ditericus Beiersdorfius interficitur 543
Ditericus præſul, M. Diterici II. f. ſuccedit Eberhardo præſuli Mersburgio. 545
Ditericus, f. Dedonis Craſsi Rochlicij, vx. Mechtildis Ludouici I. Landgrauij Turingiæ f. 546. eius mors. 547
Diterico D. Moſellano inſidiæ ſtruuntur. 270
Ditericus I. C. Brenæ, f. Friderici II. 554
Ditericus II. Diterici I. f. ſocius ordinis Templariorum. 554
Ditericus, M. Miſnenſis, f. Othonis Marchionis, bello petitur à fratre. 559. in auxilium vocat Hermanum L. Turing. ibid. ducit eiuſdem filiam in vxorem. 560. 562. variæ ei inſidiæ ſtructæ. 563. ſequitur partes Philippi Imp. in bello Boemico. 564. fert ſuppetias Vernigerodæ Comitibus contra Brunſuigium. 565. diſſentit cum Henrico C. Aſcanienſe ibid. eiuſdem aduerſitates & pericula. ibid. ſequitur partes Friderici II. Imp. 566. eius bellum contra Lipſienſes. ibid. Groiziam accipit hæreditario iure. 567. incommodat Peganis. ibid. eiusdem mors. 568. conditor
D. Thomæ

D. Thomæ Lipſiæ, & ſanctæ crucis Miſnæ, cœnobiorum. ibid.
Ditericus, Diterici M. Miſniæ f. puer obit. 568
Dietric. f. Henrici M. Miſniæ & L. Turingiæ. dictus M. Oſterlandiæ & Lansbergi. 586. vxorius Helena, f. Iohannis M. Brandeburgici. ibid. dictus ſapiens & pinguis. ibid. adiuuat partes Ant. Magdeburgici. ibid. ſceleratè ab eodem capitur. ibid. redimit ſe pecunia. ibid. deſtruit Berbinum & Taucham, oppida Ant. Magdeburgici. ibid. fratri auxilio eſt contra Alſtetenſes. ibid. eius mors & ſepultura. 587. condidit cœnobium Suſelitium ad Albim. ibidem eius prudentia erga fratrem adhibita. 590
Ditericus Denſtedius ſecutus partes Friderici III. Grauis, M. Miſniæ, cadit in acie. 648
Ditericus Vuicelebius ſignifer oppetit in bello Vuircib urgio. 657
Ditericus Bernaldus Eques, extruit Cribeſteinum, arce m. 689. pellitur à Staupicio. ibid.
Ditericus Paccius, Eques Miſnenſis, præfectus Auſtiæ opp. Boemiæ. 699
Ditericus Schleinicius, cadit in acie ad Auſtiam. 701
Ditericus Ant. Moguntinus. 705. cohibet Vilhelmum D. Saxoniæ. ibidem. legatos mittit de reconciliatione Principum. 719
Ditericus, Ant. Colonienſis. 713. eius clades ad Suſatum accepta. 714
Ditericus Schillenſtadius, præfectus Capspindorfi. 724. tradit arcem Vilhelmo D. Sax. 725
Ditericus Vicelebius tribunus militum in bello Boemico. 700. cadit in acie contra Boemos. 743
Ditericus, Ant. Colonienſis, legatus Pontificis in reprimenda factione Huſitica. 746
Ditericus Vicethumus, rebelllis Electori Sax. 751
Diterici Kauffungi ſupplicium. 773
Ditgremus, Burggr. Zorbecæ. 100
Ditgremus, f. Vuitechindi, vx. Boſſena C. Henenſis f. eiuſque res geſtæ. 513
Ditherus ab Echardo ſtimulatus ut Vlrico Abbati bellum faceret. 412. ſuperatur ab Vlrico. ibid.
Ditherus, R. Sax. 56
Dithulſus, R. Sax. orient. 25
Ditio Saxonum olim quæ fuerit inter Viſurgim & Albim. 55
Ditmarus, præſul Mersburgenſis diligens & celebris. 41. 99. ex familia C. Summeringiorum conſecratur Neuſtadij. 269
Ditmarus, Saxo fit Epiſcopus Pragenſis. 175
Ditmarus Viburgius M. Luſatiæ templum cum fratre Ant. Gerone Munchneuburgi D. Cypriano ſacrum extrui curat. 295
Ditmarus, f. Ditgremi Zorbecæ Burggr. vx. eius Vuilla, è C. Nortringorum familiâ. 513. Stratagema eiuſdem in liberando Henrico Aucupe Groningæ à Francis obſeſſo. 524. nauat operam Bernardo. M. Luſatio contra Slauos. 515. intereſt bello Vngarico. 515
Ditmarus, præſul Verdenſis ſimul proficiſcitur in Hiſpanicam expeditionem. 540
Dobela, opp. a Philippo Naſſauienſe legato Imp. Adolphi capto reſtituitur Friderico M. Miſniæ. 617. crematur à Boemis. 717. diripitur ab iiſdem. 742
Dobra, ſeu Dobragena, vx. Diterici, filia Billingij R. Obetritarum. 73
Dobrogneua, aliàs Ludgardis, ſoror Meſiconis, D. Poloniæ, vx. Diterici M. Luſatiæ. 542
Dobriſchina, pag. Vicethumiorum à Vilhelmo D. Sax. occupatur. 724. crematur à Friderico Electore. 763
Dodechinus, ſcriptor. 375
Dola, oppid. à Boemis diripitur. 742
Doloſteina à ducibus Saxoniæ comparatur. 781
Dominicani Monachi. 488
Dondorfia præfectura. 73
Dornburgum Suarceburgiorum C. traditur Friderico ſtrenuo L. Turingiæ & M. Miſniæ. 675. eius ager vaſtatur. 710
Dorſa, in Turingia. 662
Dortonenſes urgentur à Vilhelmo II. Montferr. 462
Drahomira, mater Bolislai Boemiæ. 542
Draſico tumultuatur in Sax. 437. reprimitur à Caroli M. præfectis. ib. ſe ſubducit clam. ibid.
Dreſda recuperatur à Friderico M. Luſatiæ & Lansbergi. 587
Driſurtum, in Turingia. 640. capitur. 646
Driſortini fratres capiuntur à Friderico Vuangenhemio nomine Friderici III. Grauis M. Miſniæ. 641. redimunt ſe grandi pecunia.

Dibena parochia ſubijcitur Magdeburgio Antiſtiti. 297
Dibenum propè Grimam. 558
Dibenum propè Ileburgum. 558
Didymotichum, ſedes belli Bonifacij, M. Montſerratenſis. 454
Dicemanus, M. Oſterlandiæ & Lansbergi, f. Alberti L. Turingiæ. 606. vx. eius Iutta, f. Bertholdi C Hennebergij. ibid. educatur à patruo Diterico. ibid. eiusdem pericula. & bella. ibid. capit Henricum Harraſius inſidias vitæ ejus ſtruentem. ibid. vaſtat agrum Peganum. 607. eiusdem interitus. ibid. & 621
Dienizum, caſtellum in Boemiâ. 277
Dietius comitatus ad L. Heſsiæ transfertur. 750
Dillinga, præſuli Auguſtani ſedes. 237
Diocletianus Imp. quando regnauit. 4
Dipoldus C. Dillingenſis, cæſus in bello Vngarico. 155
Diſſaca, genus gladij. 66
Disbergum, caſtellum Varemundi & Clodij Regum Gallorum in Turingia. 570
Diſenburgia, arx à Sax. tentatur. 427
Diſſenſio odij & diſcordiarum cauſa. 47
Ditbaldus f. Edelfridi R. Northumbr. cadit bello Scotico. 16
Ditbaldus, ſatelles Henrici Dangmarum interficit. 321. perit rurſus miſerabiliter in bello Lotharingio. 321
Ditbaldus, nobiliſsimus vir, D. Boemiæ declaratur. 565. reconciliatur Premislao vel Othogaro R. Boemiæ ibid. ei datur nuptum filia Henrici Vratislauiæ Principis. ibid.
Ditericus, C. Catelnburgi, Saxonum partes ſecutus, fit ſupplex Imp. Henrico IV. 353
Ditericus, Verdunenſis præſul. 357
Ditericus, C. Brenæ f. Geronis negligitur. 353. eius virtus in vindicanda patriæ libertate. 354
Ditericus, M. Lansbergius, cum Eſicone ſe Boemis obijcit. 399
[illegible]ericus, R. Gothorum, in prælio vulneratur. 54
Ditericus, Francorum R. 54. euocat Saxones contra Aff. Erinfridum R. Turingorum. 571
Ditericus, R. Sax. Antiquus. 73. Tria eius bella cum Francis. 74
Ditericus, R. Sax. Bertholdi f. 79
Ditericus, C. Rochlicius, C. Summerſenburgium accipit. 89
Ditericus, præſul Mindenſis. 9
Ditericus, Burggr. liberat ſtratagemate Saxoniam à Francis. 10
Ditericus Ant. Brandeburgius. 19
Ditericus Egeshemius fit Landgr. in Alſatia. 22
Ditericus Ant. Metenſis. 251. intereſt Romanæ ſynodo. 163. diſſentit cum Hermanno C. 30
Ditericus, M. Slauorum, ſocius Bernhardi D. Sax. contra Imp. 29
Ditericus, f. Valberti D. Angriuariorum & C. Ringelhemius. 44
Ditericus, Ditmari Burggr. II. f. C. Budſecius, eius vx. Iutta, Bionis C. Mersburgij f. opponit ſe Bohemo vaſtanti Miſniam. Item Dalemincios vincit. 51
Ditericus, Dedonis f. Budſetius, vx. eius Mechtildis Echardi M. Miſniæ Turing. & Sax. f. 518. Ileburgium Comitatum accipit. 519. intereſt Boemicis & Polonicis bellis. ibid.
Ditericus conſtituitur à patre M. Luſatiæ & Ileburgi. 541. vxx. eius I. Dobrogneua, Meſiconis D. Poloniæ ſoror. II. Cunegundis, vidua C. Plocenſis. 542. cum Friderico Barbaroſſa Imp. Venetias proficiſcitur. 543
Ditericus Beiersdorſius interficitur 543
Ditericus præſul, M. Diterici II. f. ſuccedit Eberhardo præſuli Mersburgio. 545
Ditericus, f. Dedonis Craſsi Rochlicij, vx. Mechtildis Ludouici I. Landgrauij Turingiæ f. 546. eius mors. 547
Diterico D. Moſellano inſidiæ ſtruuntur. 270
Ditericus I. C. Brenæ, f. Friderici II. 554
Ditericus II. Diterici I. f. ſocius ordinis Templariorum. 554
Ditericus, M. Miſnenſis, f. Othonis Marchionis, bello petitur à fratre. 559. in auxilium vocat Hermanum L. Turing. ibid. ducit eiuſdem filiam in vxorem. 560. 562. variæ ei inſidiæ ſtructæ. 563. ſequitur partes Philippi Imp. in bello Boemico. 564. fert ſuppetias Vernigerodæ Comitibb. contra Brunſuigium. 565. diſſentit cum Henrico C. Aſcanienſe. ibid. eiuſdem aduerſitates & pericula. ibid. ſequitur partes Friderici II. Imp. 566. eius bellum contra Lipſienſes. ibid. Groiziam accipit hæreditario iure. 567. incommodat Peganis. ibid. eiusdem mors. 568. conditor

D. Thomæ

D. Thomæ Lipſiæ, & ſanctæ crucis Miſnæ, cœnobiorum. ibid.
Ditericus, Diterici M. Miſniæ f. puer obit. 568
Diteric. f. Henrici M. Miſniæ & L. Turingiæ. dict. M. Oſterlandiæ & Lansbergi. 586. vxorius Helena, f. Iohannis M. Brandeburgici. ibid. dictus ſapiens & pinguis. Ad adiuuat partes Ant. Magdeburgici. ſcelerate ab eodem capitur. ibid. redimit ſe pecunia. ibid. deſtruit Berbinum & Taucham, oppida Ant. Magdeburgici. ibid. fratri auxilio eſt contra Allſtetenſes. ibid. eius mors & ſepultura. 587. condidit cœnobium Suſelitium ad Albim. ibidem eius prudentia erga fratrem adhibita. 590
Ditericus Denſtedius ſecutus partes Friderici III. Grauis, M. Miſniæ, cadit in acie. 648
Ditericus Vuicelebius ſignifer oppetit in bello Vuirciburgio. 657
Ditericus Bernaldus Eques, extruit Cribeſteinum, arcem. 689. pellitur à Staupicio. ibid.
Ditericus Paccius, Eques Miſnenſis, præfectus Auſtiæ opp. Boemiæ. 699
Ditericus Schleinicius, cadit in acie ad Auſtiam. 701
Ditericus Ant. Moguntinus. 705. cohibet Vilhelmum D. Saxoniæ. ibidem. legatos mittit de reconciliatione Principum. 719
Ditericus, Ant. Colonienſis. 713. eius clades ad Suſatum accepta. 714
Ditericus Schillenſtadius, præfectus Cappendorfi. 724. tradit arcem Vilhelmo D. Sax. 725
Ditericus Vicelebius tribunus militum in bello Boemico. 700. cadit in acie contra Boemos. 743
Ditericus, Ant. Colonienſis, legatus Pontificis in reprimenda factione Huſitica. 746
Ditericus Vicethumius, rebelllis Electori Sax. 751
Diterici Kauffungi ſupplicium. 773
Ditgremus, Burggr. Zorbecæ. 100
Ditgremus, f. Vuitechindi, vx. Boſſena C. Pleiſſenſis F. eiuſque res geſtæ. 513
Dithelmus ab Echardo ſtimulatus ut Vlrico Abbati bellum faceret. 412. ſuperatur ab Vlrico. ibid.
Ditherus, R. Sax. 56
Dithulſus, R. Sax. orient. 25
Ditio Saxonum olim quæ fuerit inter Viſurgim & Albim. 55
Ditmarus, præſul Merſburgenſis diligens & celebris. 41. 99. ex familia C. Summeringiorum conſecratur Neuſtadij. 269
Ditmarus, Saxo fit Epiſcopus Pragenſis. 175
Ditmarus Viburgius M. Luſatiæ templum cum fratre Ant. Gerone Munchneuburgi D. Cypriano ſacrum extrui curat. 295
Ditmarus, f. Ditgremi Zorbecæ Burggr. vx. eius Vuilla, è C. Nortringorum familiâ. 513. Stratagema eiuſdem in liberando Henrico Aucupe Groningæ à Francis obſeſſo. 524. nauat operam Bernardo M. Luſatiæ contra Slauos. 515. intereſt bello Vngarico. 515
Ditmarus, præſul Verdenſis ſimul proficiſcitur in Hiſpanicam expeditionem. 540
Dobela, opp. à Philippo Naſſauienſe legato Imp. Adolphi capto reſtituitur Friderico M. Miſniæ. 617. crematur à Boemis. 717. diripitur ab iiſdem. 742
Dobra, ſeu Dobragena, vx. Diterici, filia Billingij R. Obetritarum. 73
Dobrogneua, aliàs Ludgardis, ſoror Meſiconis, D. Poloniæ, vx. Diterici M. Luſatiæ. 542
Dobriſchina, pag. Vicethumiorum à Vilhelmo D. Sax. occupatur. 724. crematur à Friderico Electore. 763
Dodechinus, ſcriptor. 375
Dola, oppid. à Boemis diripitur. 742
Doloſteina à ducibus Saxoniæ comparatur. 781
Dominicani Monachi. 488
Dondorfia præfectura. 73
Dornburgum Suarceburgiorum C. traditur Friderico ſtrenuo L. Turingiæ & M. Miſniæ. 675. eius ager vaſtatur. 710
Dorſa, in Turingia. 662
Dottonenſes urgentur à Vilhelmo II. Montferr. 462
Drahomira, mater Bolislai Boemiæ. 142
Draſico tumultuatur in Sax. 437. reprimitur à Caroli M. præfectis. ib. ſe ſubducit clam. ibid.
Dreſda recuperatur à Friderico M. Luſatiæ & Lansbergi. 587
Driſurtum, in Turingia. 640. capitur. 646
Driſortini fratres capiuntur à Friderico Vuangenhemio nomine Frideri. III. Grauis M. Miſniæ. 641. redimunt ſe grandi pecunia.

nia ibid. rurſus reprimuntur à Principp. Haſsiæ & Turingiæ. 645
Drogo præſul Oſnaburgius. 99.383
Drutmarus Loriſhemius fit Abbas Corbeienſis. 289
Dubrauius Olomucenſis, ſcriptor. 635
Duces Magni Saxoniæ. 91
Duces Bauariæ e gente Saxonica. 324
Ducium, pagus. 432
Dulſtera, opp. obſidetur à Balduino Ant. Moguntino factioſo. 645. traditur Friderico L. Turingiæ. 664. obſidetur à Friderici Electoris exercitu. 764
Dummitium crematur. 782
Dunchesſarienſis ditio in Bauariâ. 334
Dunſtanus, Ant. Cantabrigienſis obruitur lapidibus. 301
Duſſeldorpium, opp. 389
Duxa ab Erneſto Elect. Sax. capta. 781

E.

Ebba, ſacerdos maxima. 21
Ebbecsdorfium, in ditione Luneburgiâ. 99
Eberhardus, frater Conradi Imp. 109. eius ad Henricum profectio & fœdus. ibid.
Eberhardus, Rheni Palatinus, Oth. I. Imp. Dapiſer. 128. in Imp. bis conſpirat. 131. 133 cadit in acie. 137. 328.
Eberardus Dux VVirtembergius. 842
Eberhardus Schierenſis. 155
Eberhardus, præſul Pabebergenſis, à Moguntino inauguratur. 266
Eberhardus, C. Ellenbergius. 523. perſequitur in fugâ Dedonem ſibi traditum educandum. 526. eiuſdem duo filij oppetunt. 349
Eberardi Brandeſteini mors. 807
Eberardus Brandenſteinus Verdam epiſcopalem diripit. 844
Eblebia, pag. Vicetuniorum, à Vilhelmo D. Sax. occupatur. 724
Ebor[illegible], vrbs. 17
Ebri[illegible] Sax. 64
Ecbertus, Erconberti filius. 13
Ecbertus II. Ecberti f. 14
Ecbertus .R. Northumb. 23
Ecbertus, R. Sax. occident. totam inſulam Angliam ſui iuris facit. 40. Magni cognomentum conſecutus. 40
Ecbertus Ludolfi f. 99. eiusdem temeritas, clades & cædes. 129
Ecbertus Luneburgius conſpirat cum Vuigmano. 156. gratiam conſequitur ab Imp[illegible] 16[illegible]
Echertus, M. Saxoniæ. Otho Bauarus & An[illegible] Colonienſis, eripiunt Auguſtano Antiſti[illegible] & matri Henricum IV. Imp. adhuc pue[illegible] rum. 3[illegible]
Ecbertus I. Ludolfi f. M. Miſniæ & Turingia[illegible] 366. vx. Gerberga Lausbergia. 367. in[illegible] choauit D. Cyriaci templum extra Brun[illegible] ſuigam. 369. conditor arcis Vuolfenbu[illegible] telæ. 369. mors eiusdem. 36[illegible]
Ecbertus II. f. Ecberti poſthumus & unicu[illegible] Item eius indoles admiranda. 369. eiu[illegible] bellum cum Boemis in Miſniâ. ibid. eripi[illegible] Miſniam hoſtibus. ibid. eius virtus in bel[illegible] lis quatuor, quæ Rudolphus contra Hen[illegible] ricum IV. geſsit. 370. eius cum Vipert[illegible] Groicio conflictus propè Teucheran[illegible] opp. 371. oppida & caſtella præſulis Hil[illegible] deshemij ſibi ſubijcit. 371. proſcribitur[illegible] 372. redit in gratiam cum Imp. 374. de[illegible] ſciſcit ab Imp. ibid. contradicit Hartuig[illegible] pacem ſuadenti ibid. obſidet Hildeshe[illegible] mium. 376. eius interitus. ibid
Ecbertus, M. Miſniæ. 335. Bernardi C. filium interficit. 336. eijcit præſidia Boemica[illegible] 534. interficitur à factione Imp. 534. ne[illegible] gatur ei primum ſepultura in templ[illegible] Naumburgano. ibid
Eccius Lutherum ad diſputationem publi[illegible] cam prouocat. 85[illegible]
Ecfridus, f. Oſuini. 21. bellum Mercijs infert[illegible] 22. cadit in acie. ibid
Ecfridus f. Offæ R. Merciorum. 3[illegible]
Ecfrida, f. Offæ R. Merciorum. 3[illegible]
Echardus Marchio obtruncatur Poledæ. 24[illegible]
Echardus, M Miſnenſis proſcribitur. 27[illegible]
Echardus Olomucenſis ſuccedit in præſula[illegible] tu Pragenſi Ant. Theadago. 305. 30[illegible]
Echardus I. Othonis D. Sueuiæ f. M. Sax[illegible] 383. 386. Echardisberga ab eo ædificata[illegible] 386. vx. Suanhildis f. Hermani D. Lune[illegible] burgij Ditmari Luſatiæ vidua. 386. cum[illegible] Oth. III. in Italiam profectus, ad Cre[illegible] ſcentij tyrannidem reprimendam. ibid[illegible] res geſtæ eius ibid. Gunthero C. Turin[illegible] gorum ſuccedit: ibid. eius ambitio & affe[illegible] ctatio Imperij. 387. eius vindicta & odi[illegible] um erga proceres Imperij. ibid. eiden[illegible] inſidiæ ſtruuntur. 389. Poledam diuertit[illegible] ibid. obruitur in hoſpitio & interficitur[illegible] 390. eius vidua cum filijs Miſnam ſe contulit. 39[illegible]
Echardus, Abbas Reichenauienſis. 399.[illegible]

Præſid.

Præſide Parmenſe dimittitur. 411. recuperat ablata ab Henrico Abbate. ibid.
Ecardus, M. Miſniæ C. Italbinæ. 387
Echardus II. Echardi Rebellis f. 386. vx. Suanhildis vidua Othonis Sueinfurti. 402. in Inſubriâ ſub Henrico II. Imp. militauit. ... accipit C. Rochlicium. ibid. infenſus ... Heiconi Ameſlebio. 403. fit alienior ab ... 404. auctor templi Georgiani Naumb. ... ib. eius delirium in repudianda vx. ... mors. 405
Echardisberga ſiue Echardbergum ab Echardo I. M. Sax. ædificatum. 386. euertitur a Friderico M. Miſniæ. 637. eius ager vaſtatur incendijs. 764. oppidum crematur. ibid.
Edaldus R. Sax. 13
Edbertus, R. Sax. & ſuæ ditionis amplificator. 12. eius pietas. 13
Edelberga cognomine Tata, vx. Eduini Northumbrici. 13
Edelbertus II. vel Hildebertus, Vuitredi f. Cantuariorum Rex. 14
Edelbertus III. R. Angliæ è Sax. 41
Edelberga, vx. Eduini, Edelberti R. Vuitorum filia. 17
Edelberga, Annæ R. f. Abb. Brigenſis. 27
Edelberus frater Annæ R. Angliæ orient. 21. eius calamitas & interitus. 21
Edelgerus Iluel dius interficit Cunonem C. Northemium. 365
Edelfridus, R. Northumbrorum. 16. ſucceſſus eius in bello. ibid.
Edelhanus, f. Eduini. 17
Edelhardus, R. Sax. occident. D. Angriuariorum, Iburgi & Oſnaburgi. 37. 75. quinque geſsit bella cum Francis. 76
Edelholfus II. R. Angliæ è Sax. 41
Edelredus, & eius exercitus funditur. 22
Edelredus eiuſdem filius. 30. 32
Edelredus I. IV. Angliæ è Saxonibus. 41
Edelredus II. IX. Rex Angliæ è Saxonibus. 42
Edelredus III. XIII. Rex Angliæ è Sax. 42. eius monumentum Londini adhuc extans. 43
Edelricus, f. Pendæ R. Merciorum. 30. 32
Edelrida, vel Edeltruda, f. Annæ R. Anglorum, vx. Ecfridi. 21
Edelualdus, f. Oſualdi. 19. fratri ſuo Oſuino inſidias ſtruit. 30
Edelualdus, R. Merciorum. 23. idem creatur R. Northumbrorum. 23. 32
Edelualdus, R. Sax. orient. & merid. 28. 34
Edezardi Comitis Embdani tranſactio cum Grouingenſibus. 848. pertinacia contra Imp. Maximil. & proſcriptio. 849. bellum cum Georgio D Sax. 849
Edgarus II. R. Angliæ è Sax. 42
Editha, f. Edmundi R. Angliæ, vx. Othonis I. Magni. 126. inauguratur ibid. ſepelitur Magdeburgi. 142
Edgina, vx. Eduardi. 41
Edgina, f. Eduardi, vx. Caroli Simplicis R. Francorum. 42
Edmundus, Edelfridi f. R. Northumbr. 16. eius obitus. 16
Edmundus I. VIII. Rex Angliæ è Saxon. 42
Edmundus II. XIIII. Rex Angliæ è Saxon. 44
Edo, R. Scoticus. 16
Eduardus VI. R. Angliæ è Sax. 41
Eduardus XII. R. Angliæ è Sax. 42
Eduardus III. XIX. Rex Angliæ è Danis. 44
Eduardus I. poſt conquæſtorem R. Angliæ è gente Nortmanicâ. 48
Eduardus II. R. Angliæ. 48
Eduardus III. R. Angliæ. poſteà R. Romanorum declaratur. 49
Eduardus IV. R. Angliæ. 51
Eduardus V. R. Angliæ. 51
Eduardus VI. ſectus ex vtero matris, R. Angliæ 52. eius bellum cum Rege Franciæ. 643. recuſat Imperium ad ſe delatum. 654
Eduardus Immedi VII. f. C. Sabaudiæ, vx. eius Blancha, Philippi D. Burgundiæ f. 483. eius indoles & virtus ibid. eius bellum cum Fuſmeiero. 484. idem cum C. Geneuano confligit. 485. capitur in prælio ſed à ſuis rurſus liberatur. 486. mortuus ſine hærede maſculo. ibid.
Eduardus, præſul Sedunenſis. 495
Educatio liberorum apud Sax. 67
Eduinus, f. Edelfridi, R. Northumbrorum. 16. in regnum paternum reſtituitur à Redualdo R. Angliorum. ibid. princeps ſapiens & Chriſtianus. 17. curat monumenta liberis ſuis erigi Eboraci. ibid.
Eduinus, X. R. Angliæ è Sax. 42
Egidius Munio, ambit Pontificatum Romæ. 498

Eginhardus, ſcriptor. 425

Egnatius, ſcriptor. 183

Egra, fl. Boemiæ. 372

Egricus, R. Sax. Orient. 27

Eglenſis, arx obſidetur à Suarceburgio & Honſteinio Comitibus in obſidione Halæ. 750

Eichelredum cœnobium. 20

Eidfridus, Eduini f. R. Bernicorum, ſeſe dedidit R. Merciorum Pendæ à quo interficitur. 18

Eidfrida, filia Eduini. 17

Eilbertus, Ant. Mindenſis, in Imp. Henricum IV. conſpirat. 346

Eilnardus præſul Miſnenſis. 297. exit vrbe 399

Eiſenbergum, pagus. 375

Eisfeldam, opp. cum vxore in dotem Baltaſar L. Turingiæ accipit. 660

Eitelnolfus, R. Cantianorum vltimus. 14

Eitersbergum petitur à Vilhelmo D. Sax. 717

Ela, inſula. 27

Elbinga opp. 800 crematur 782. obſidetur ab Alberto Duce Sax. 801. capitur à Georgio D. Saxoniæ. 846

Electorum conſtitutio. 232

Electorum conſtitutionis cur rarior apud hiſtoricos fit mentio. 233

Electores & Duces Saxoniæ. 683

Eleonora, f. Thomæ II. Sabaudi, vx. Eduardi R. Angliæ. 474

Eleonora, f. Amedi VII Sabaudi vx C. Auſerani, qui in prælio contra Philippū Galliæ R. cecidit. 479

Eleutheri⁹, Gilberti Epiſc. Pariſienſis nepos. 53

Elerſteda. 286

Eliſabetha, Annæ Bollinæ, ſecundæ vxoris Henrici, filia, Regina Angliæ. 53

Eliſabetha, vx Iohannis Montferratenſis. 459

Eliſabetha, f. Meſiconis D. Poloniæ, vx Conradi C. Roechlicij. 548

Eliſabetha, f. Alberti I. Sax. Electoris, vx. Conradi C. Brenæ. 554

Eliſabetha, f. Friderici Fortis, vx. Henrici L. Haſſiæ. 574

Eliſabetha, ſoror Philippi Landgr. vx. Iohannis Georgij. D. Sax. filij. 574

Eliſabetha, f. Hulricij Lichtenſtenij, vx. Henrici L. Turingiæ. 577

Eliſabetha Suarceburgia, vx. Friderici M. Miſniæ. 588

Eliſabetha, f. Friderici M. Miſniæ & L. Turingiæ vx Oth. L. Haſsiæ. 636. accuſatur falſò criminis adulterij. 645

Eliſabetha, f. Friderici III. Grauis, vx. Friderici Burggr. Noribergici. 64[illegible]

Eliſabetha, f. Iodoci D. Morauiæ, vx. Vilhelmi L. Turingiæ. 67[illegible]

Eliſabetha, Sigiſmundi Imp. f. vx. Friderici Auſtriaci. 70[illegible]

Eliſabetha, Bauarica, vx. Erneſti El. Saxoniæ. 77[illegible]

Eliſabeth Hennebergica nubit Ioanni D. Saxoniæ. 87[illegible]

Eliſter niger fl. Luſatiæ. 30[illegible]

Eliſter fl. Oſterlandiæ. 359. 546. 74[illegible]

Ella, Rex Sax. Meridionalium primus. 3[illegible]

Ellerum. opp. inflammatur. 13[illegible]

Embecca, opp. Brunſuicenſis obſidetur. 67[illegible]

Embeccanis pecunia extorquetur. 713. rebellant ſuis principp. 73[illegible]

Emericus, R. Sax. [illegible]

Emmericus, R. Cypri coronatur. 45[illegible]

Emma, Richardi II. D. Normanorum filia. 44. vx. I. Edelredi. ibid. II. nubit Canuto ibid.

Emſius fl. 75[illegible]

Endanum cœnobium. 34[illegible]

Engelbertus, Ant. Treuerenſis, conſtituitur cum reliquis arbiter inter Imp. & Sax. 36[illegible]

Engilbertus, C. ibidem oppetit in prælio Sax. 34[illegible]

Engelricus, C. Ratisbonenſis, tractum Traſamium dono accipit ab Oth. III. Imp. 32[illegible]

Enſis mactat rius. 6[illegible]

Eporedia, opp. regionis Pedemontanæ. 45[illegible]

Eppenſtenius Baro, hoſtis Vilhelmi D. Sax. 72[illegible]

Erbualdus, R. Sax. orient. ab Eduino Northumbrico compulſus ut rurſus veram coleret religionem. [illegible]

Ero, Burggr. Ranshouius. 46[illegible]

Erentfridus vel Ermenfridus, R. Turingorum 54. 571. Diterico affini fidem violat. 571 circumuenitur aſtu, ſicut ipſe fratribus ſuis fecerat. ibid. interficitur ab Iringo conſiliario ſuo. ibid.

Fresburgi Carolus M. hybernat. 43

Erfurdia crematur. 78[illegible]

Erfurdiana præfectura ſubijcitur Moguntino præſuli. 38[illegible]

Erfurdiæ crematur templum beatæ virginis & D. Seueri. 35[illegible]

Erfurdianorum bellum cum Friderico [illegible] Miſniæ. 628. ijs indicitur dies Mittelhuſia. 629. eorum ſuperbia contra Fridericum ib. male tractatur ab eodē ib. damnū ab exercitu Frid. accipiunt. 630. obſidetur. ib. excurrunt & vaſtant rurſus Turingiam. 63[illegible] petun[illegible]

petunt auxilium contra Fridericum. 633. pacis conditiones præſcribuntur à Friderico. 634. fames, ibid. vaſtant rurſus Turingiam. 644. eorum amicitia cum principib. Turingiæ renouatur. 657. obſidentur . . . 669. pacem petunt & fœdus ineunt cum L. Turingiæ. 680. metuunt ſibi de Bohemica tyrannide. 745. ab Antiſtite Moguntino accuſantur. 788

. . . iliana comitia. 596. 626

. . . rdiana Academia quando cœperit. 687

. . . lphus præſul Verdenſis. 99

. . . ertus creatur Ant. Mediolanenſis. 311

. . . R. Daniæ, ſimul proficiſcitur in Hiſpanicam expeditionem. 540

. . . D. Lauenburgicus, ſibi poſcit Electoratum Saxoniæ, & exhibet falſas literas. 696

Erici Ducis Brunſuigij bellum cum ciuibus. 795

. . . Ant. Magbeburgius, irruit in Turingiam. 586. repellitur ab Alberto L. ibid. eiuſdem aſtutia ibid. capit Ditericum M. Oſterlandiæ & Lansbergi. 587

. . . ridus, R. Turingorum, ſuperatur à Diterico R. Francorum. 54. inſidijs à ſuis tollitur. 55

. . . inulus, f. Leopoldi M. Auſtriæ, D. Sueuiæ accipit. 228. moritur. 289. Vurciburgi conditur. 290

. . . M. f. Henrici M. Auſtriæ. 245. capitur & in exilium mittitur ab Henrico Imp. 246

. . . Electoris Saxoniæ raptus ex arce Altenburgia. 771. reſtitutio, 772. matrimonium & liberi. 776. adminiſtratio Reipub. . . . expeditio contra Plauenſes. ibid. expeditio in Sileſiam, & legatio ad Reges Vngariæ & Poloniæ. 782. bellum Quedlinburgicum. 784. 804. iter Romanum. 786. expeditio in Halberſtadenſes. 787. diſciplinæ inſtauratio. 789. prouinciarum cum Alberto fratre diuiſio. 791. 808. bellum Magdeburgicum. 794. mors. 792

. . . Erneſti Electoris Sax. F. fit Antiſtes Magdeburgius. 785. 793. 794. eius in obeundis muneribus diligentia, & magnificentia. 795. iter ad comitia Noribergica. 797. auxilium contra Ditmaros. ib. mors. 797

. . . Schonbergij mors. 818

. . . Schonbergius ſeditioſos in Miſnia . . . 869. moritur. 875

. . . C. Glichenſis, Turingorum præfectus in bello Boemico. 700

Erneſtus, C. Glichenſis, addictior Electori quàm Vilhelmo D. Sax. 758. 761

Erroris venia. 243. 245. 262. 299. 310

Eruinus, C. Glichenſis, liberatur à vinculis. 726

Eſchenuega in Turingia. 342. capitur deditione à L. Turingiæ Baldaſaro. 661

Eſchinburgum, arx ducatus Brunſuicenſis ad Viſurgim traditur M. Miſnenſi ab Alberto Brunſuicenſi. 584

Eſico, C. Mersburgius. 245

Eſico, C. Vurcinenſis ſeſe obijcit copijs Boemi. 399

Eſquilinus, mons Romæ. 363

Eſtlect, qualis ditio. 8

Etersberga, arx C. Stolbergiorum in Hercinijs capitur à Friderico III. Graui. 652

Ethelinda, vx. 2. Edelredi, Edmundi & Adelſtani mater. 43

Ethelinda, f. Othonis D. Bauariæ & Sax. ad Viſurgim, vx. Guelfi IV. D. Bauariæ, & Hermani C. Vueſtoualiæ. 338

Eucherius Lugdunenſis, ſcriptor. 12

Euerſio fortunarum & fundorum. 235. 291

Eugenius IV. Pontifex Romanus, Martino ſuccedit. 498. excitat Principp. Germaniæ ut Boemis reſiſtant fortiter. 746

Eugenia, f. Friderici C. Brenæ, in infantia obit. 553

Eunius, præfectus palatij R. Aurelianenſium alias Mummolenus. 58

Eutropius, hiſtoricus. 4

F.

Fabricius, pons Romæ in Inſula Tiberis. 196

Facha, opp. exuritur. 735

Facinus audax. 83. 105. 128. 136

Facetiæ. 47

Factionum in urbibus Saxonicis cauſæ. 793

Fœdera. 109

Faginea ſylua. 79

Falchenſteniana arx. 340. reſtituitur à Moguntino L. Haſsiæ. 662

Faſtrada, Caroli M. vx. 435. ſepulta Moguntiæ in D. Albani monte. 440

Fechtelæ pagi deprædatio. 820

Felix, Epiſcopus Nannetenſis. 26. 59

Ferdinandus Rex Vngariæ & Bohemiæ, 870

Felularum mons. 284

Fladichemium, pagus in Turingia ad Vnſtrum. 358

Flandri, quales populi. 4
Flandriæ depopulatio. 817
Flinnus, idolum. 62
Fœdus Ducum Saxoniæ cum Bohemis. 775
Forchemins conventus. 357
Fortitudo in præſentiſsimo periculo. 66. 69. 76. 197. 349
Fortunæ inſtabilitatis exemplum in Apollonijs Vicethumijs. 733
Fraini, nobiles Turingi. 603
Francheſtena arx obſidetur ab Adolfo. 601
Franchenhuſia, opp. Suarceburgiorum C. 575
Franciſcus R. Galliæ à Carolo V. Imp. captus 870, bellum renouat. 876
Franciſcus Sfortia D. Mediolanenſis. 461
Franciſcus Carrarius, Patauinus & Bernabo Vicecomes reconciliantur ab Immedo Sabaudo. 497
Franci olim Sicambri dicti. 1
Franci littorales qui. 4
Franci Sax. ſupplices contemnunt. 57
Franci veniam conſequuntur. 243. eorum de Turingis victoria. 54. eorundem victoria de Sax. 429. eorum clades. 107. 430
Franci ſtellatæ factioni addicti partes ſequũtur Oth. Brunſuicenſis contra L. Haſsiæ. 657
Francoburgum, opp. crematur. 716
Francofurtum factionibus repletum Croneburgius continet. 662
Franconis præſulis Vormacienſis mors. 225
Franciſcus Crimignola. 460
Fraſa, vrbs regia. 387
Fraſunum, opp. 210
Fraterna concordia. 799
Fraxinetum, vrbs à Mauris munitum. 174
Fraterna diſſenſio. 132. 133
Frauenberga, arx à Sophia Brabantina in finibus Turingiæ extructa. 580. diruitur ab Henrico M. Miſniæ & L. Turingiæ. 582
Fraus Siccarij. 26
Frechangerus ſupplicio afficitur. 103
Freda, pagus ad Alaram fl. 431
Fribergenſes argenti fodinæ quando cœperint. 556
Fribergum unde dictum. 556
Friburgum, opp. ad Vnſtrutam proditione capitur ab Adolfo Imp. 600. expugnatur à Friderico III. Graui. 653. crematur. 782
Fribergium à Georgio Oetingenſe C. legato Imp. Adolph. 615. capitur deditione. 616. munitur præſidio à Friderico Elect. Sax. 759
Fribergenſium literæ ſupplices ad Fridericũ M. Miſniæ & L. Turingiæ. 616
Fridebergi expugnatio. 8
Friceriæ cœnobium. 3
Fridericus I. C. Gozecenſis.
Fridericus Abbas Gozecenſis.
Fridericus II. Palatinus Saxoniæ. 84. in exlium mittitur Ticinum. 8
Fridericus III. Palatinus Saxoniæ. 8
Fridericus IV. Palatinus Sax. cædem patr vindicat. 86. graſſatur in ditione Ludouici II. C. Turingiæ. ibi
Fridericus Ant. Moguntinus in Imp. Ot conſpirat. 8
Fridericus Schachemius. 15
Fridericus, Ant. Moguntinus, princeps factionis contra Imp. Oth. I. 326. eius aſtuti in conſilio dando. 327. defectio & tranſiti eiuſdem ad hoſtes. 328. captus in caſtr Imp. mittitur. 32
Fridericus C. Arnsbergius. 33
Fridericus, Ant. Monaſterienſis in Imp. Hẽricum IV. conſpirat. 34
Fridericus Summerlenburgius, Sax. Palatinus, in Imp. Henricum IV. conſpirat. 346 fit ſupplex. 353. dimittitur è cuſtodia. 35
Fridericus Staufenſis, D. Sueuicarum copiari in bello Henrici IV. Imp. contra Rudolphum æmulum. 35
Fridericus M. Salutiarum. 489. amittit ali quot vrbes. 489. cogitur ſupplex adire Sabaudum ſuſpenſa de collo mitra. 48
Fridericus, Vitechindi Budſetij I. f. Zorbec à patre accipit, oppetit ſine hærede. 51
Fridericus, Diterici f. vx. eius Hidda Burgg Magdeburgij f. 51
Fridericus, præſul Monaſterienſis, Diteric C. Ileburgij & Suſelitij f. 51
Fridericus, D. Sueuiæ, poſteà Imp. factus, un proficiſcitur in Syriacam expeditionem. 54
Fridericus, Ant. Magdeburgius, intereſt bello Vandalico. 54
Fridericus Summeringius, Sax. Palatinus, intereſt bello Vandalico. 541. à patre Conrado conſtituitur C. Brenæ. ib
Friderici Summerlenburgij filij conſequuntur Palatinatum Saxoniæ. 88
Friderici, præfecti Miſnenſis cædes. 21
Friderici Curſeſij bona diripiuntur à Viperto Groicio. 37
Fridericus, C. Brenæ f. Conradi Magni M. Miſniæ, vx. Heduigis, Dipoldi, D. Boemi f. 55 eius liberi. ib. eius mors. & ſepultura. 55
Friderici II. Imp. bellum in Sicilia. 551. eiuſdem bellum in Syria. 553. eiuſdem bellum contra Othonem. 566

Fridericus

Fridericus C. Brenæ, Friderici f. vxx. I. Iutta, f. Friderici C. Zigenhanij. II. Agnes è familia Brandeburgia. 553. intereſt bello Syriaco. ibid. addicit ſe ordini Cruceſignatorum. 553

Fridericus Barbaroſſa Imp. Lubecam vrbem maritimam ad Imp. adijcit. 557. imperat Albertto Marchioni ut patrem dimittat. 558

Friderico, præſuli Merſburgio, traditur Albertus Brunſuicenſis aſſervandus. 584

Fridericus D. Auſtriæ, f. Hermani, capite truncatur Neapoli. 584

Fridericus D. Auſtriæ f. Leopoldi, ab Vngaris interfectus. 584

Fridericus M. Oſterlandiæ & Lansbergi, f. Diterici, vx. Hildegardis Bauara. 587. eius contentio cum Numburgano & Merſburgio præſulibus de finibus ditionis. ibid. eiuſdem cum præſule Miſnenſe diſſenſio. ib. perit toxico. ibid. ſepelitur Suſelitij. 588

Fridericus, f. Henrici M. Miſniæ & L. Turingiæ, vx. Eliſabetha Suarceburgia. 588. diſcedit ſine liberis. ibid.

Fridericus I. Fortis, f. Alberti L. Turingiæ. 589. M. Miſniæ & L. Turingiæ. 609. ſcelerate ab Ant. Magdeburgio capitur. 587. 610 Idem capitur à patre. 592. 610. mox elabitur e cuſtodiâ. ib. reconciliatur patri à Rudolpho Imperatore 593. eius reſponſio ibidem. capit patrem. 595. 611. rurſus dimittit cum authoritate Imp. ibidem & 611. vxx. eius. I. Agnes, D. Carinthiæ. f. II. Eliſabetha, f. C. Arnlhaugij. 609. eam capit n ſuercæ Alheidi. 604 eius cognomẽ duplex. ibid. eiuſdem virtus in aulâ Vuenceslai. II. R. Boemiæ ſpectata. ib. capit Elc. Brandeburgicu, & Anhaltinos, princip. contra ſe incitatos. 597. 612. ei inſidiæ ſtruuntur ab Adolfo Imp: Aldenburgi. 614 redimit Fribergenſes ab Imp. ſuperatos traditis opp. quatuor. 616. eius prudentia & victoria in occupando Rochlicio. opp. ib. potitur omni Miſniâ excepto Fribergo. 618. victoria eius. 620. eiuſdem victoria de Naſſauienſe. 621 oppugnat & recipit Fribergũ. ib. accuſatur à patre apud Imp. 622. nouercæ beneuolentiâ potitur Vuartburgo & patrem in exiliũ pellit 605. 623. augetur filiâ natâ. 624. eiuſdem periculũ & in filiolam pietas. ibid. eiuſdem protectio diuina. 625. eius filia baptizatur Tennebergi. ibid. eius facinus animoſum in ferendo auxilio obſeſsis. ibid. capit legatum Imp: C. Milhouenſẽ. 626. ignoſcit Iſenacenſibus. 628. pax. ib. eius bellum cum Erfurdianis. ib. eoſdem dicto audientes reddit. 630. C. Vinarienſem præcipuis vrbibus priuat. 631. rurſus eius hoſtes tumultuantur ib. eius liberatio mirabilis 633 ducit exercitũ in Buchoniam ulturus Abbates. ib. eiuſdem pietas in ſuos. 636. euertit arces prædatorias. 637. eius conſternatio ob comediam de 10. virginibus Mat. 25. 638. eius morbus & mors. 639

Fridericus II. Claudus, f. Friderici fortis, M. Miſniæ. 639. eius interitus & ſepultura. ibid.

Fridericus III. Grauis. M. Miſniæ & Oſterlãdiæ. L. Turingiæ f. Friderici I. Fortis 639. vx. eius Mechtildis Ludou. IV. Bauari Imp. f. 640. filiam Boemi ſibi prius deſponſatã repudiat. ib. & 641. eius bellum cum Erfurdianis. 642. intereſt ludis Martialibus Pegæ celebratis. 643. in caſtra R. Angliæ proficiſcitur. ib. eius diſſidium cum matre propter vrbem Gotham. 644. latrocinia compeſcit ib. eius bella cu Nebranis. 646. cum C. Vinarienſi. ibid. cum C. Suarceburgio 647. vulneratur in prælio. 648 intereſt ludis equeſtribus, Iſenacenſibus. 649. eius bellum cum Hennebergio C. 650. ei⁹ periculum. 651. ſervatur à Iohanne Frimario Iſenacenſe. ib. eius victoria de Hennebergio 652. pax. cum Hennebergio. ib. expugat Friburgu 653 recuſat habenas Imperij ad ſe delatas. 654. moritur. 655. conditur in Veterocellenſi cœnobio. ibid.

Fridericus, f. Friderici III. Grauis, obit infans. 656

Fridericus, Abbas Fuldanus, Baldaſarem L. Turingiæ contra Steineccios ad auxilium vocat. 663. moritur. ibid.

Fridericus, L. Turingiæ, è Margaritha Norica. 663. vxor Anna Guntheri Suarceburgij. f. 664. equeſtria ornamenta accipit bello Boemico. ibidem. renouat fœdus cum agnatis. 665. moritur ſine liberis. 666

Fridericus, Henrici f. in Cella ſepultus. 606

Fridericus, præſul Merſburgius, creatur. 607

Fridericus Auſtriacus, & Ludouicus Bauarus de Imp. contendunt. 635

Fridericus Vuangenhemius defendit partes Friderici III. Grauis. 641

Fridericus C. Vinarienſis, vnâ cum fratre extruit Vuindelſteinam arcem. 644

Fridericus Drifurtinus Iſenaci obit in mendicanti Monachorum ſecta. 646

Fridericus, M. Miſniæ, & Vilhelmus eius frater in Turingiam expeditionem faciunt. 664. reprimunt Suarceburgij C. iniquitatem. 665. renovant fœdus cum agnato. ibid.

Fridericus Strenuus, L. Turingiæ, & M. Miſniæ, f. Friderici Grauis. 674. vx. Chatarina, f. Henrici C. Hennebergij. ibid. ſtudijs militarib. imbuitur. ib. eſt quaſi tutor fratrib. ſuis. ibid. eiuſdem æquitas in adminiſtratione. ibid. bellum ejus contra Ruthenum Plauenſem. ibid. eius negotium cum Suarceburgijs C. 675. bellũ cum Abbate Fuldano. 676. ejus bellum cum Brunſuicenſe. 677. eiuſdem bellum cum Erfurdianis. 679. pax conſtituitur. 680. eius prudentia. ibid. eius diviſio prouinciarum cum fratribus. 681. ſumma eius cum fratribus coniunctio. ibid. eiusdem mors. ibid.

Fridericus, Friderici Strenui, filius obijt annis infantiæ. 681

Fridericus Bellicoſus, f. Friderici Strenui. vx. Catharina, f. Henrici Brunſuicenſis. 684. militat Burggr. Norinbergio in Francia. ibid. Conrado in Liuonia. ibid. Vilhelmo patruo in Boemia. ibid. Adoleſcens tenet Lanſbergiam præfecturam. ibid. diruit Baleniſtadium arcem prædatoriam. 685. eius bellum cum Suarceburgio. ibid. expellit ſuâ ditione Iudæos. 688. ab eodem factio Tribularia reprimitur. ibid. ſequitur partes Imp. in bello Boemico contra Huſsitas. 690. fit Elector Saxoniæ. 695. eius expeditio in Boemiam. 699. eius legatio ad Pontificem & Imp. 702. eiuſdem oratio ad filios. ibid. eius obitus. 703

Fridericus C. Beichlingenſis, legatus Friderici Electoris Sax. in Boemico bello. 690. 700

Fridericus Brandeburgicus, ſuas copias in Ludouicum Bauarum ducit. 692. ſequitur partes Imp. Sigiſmundi in bello Boemico. 697. ſequitur partes Vilhelmi D. Sax. 718. ei ſubditæ civitates pleræque rebellant. 734. conſtituitur D. belli Boemici. 739. copias ſuas Oſchacium ducit. 742. coniungit ſe cum Elect. 743. cum eodem ſe in Boemiam confert. 747. arbiter in Electorem & Vilhelmum D. Sax. 759. ſequitur caſtra Vilhelmi. 764

Fridericus C. Tunnenſis, intereſt Boemico bello. 700

Fridericus Vicelebius, conſiliarius Vilhelmi D. Sax. & L. Turingiæ. 709. author diſsidij inter fratres princip. ibid. læditur bombarda. 71[illegible]

Fridericus III. Imp. legatos de reconciliatione ad DD. Sax. mittit. 719. 766. ambit R. Boemiæ. 728. de regno Bohemiæ contendit. 799. bellum eius cum Mathia Rege Vngariæ. 804. 811. contemptus apud ſuos. 812. expeditio contra Gandauenſes & Brugenſes. 816. mors & exequiæ 83[illegible]

Fridericus Ant. Magdeburgius. 73[illegible]

Fridericus, D. Sax. intereſt bello Boemico. 735

Fridericus Vicethumus cadit in acie contra Boemos. 743

Fridericus, Præſul Eiſtetenſis, redimit ſe pecuniâ ab iniuriâ Boemorum. 745

Fridericus Volfenſteinius in bello Boemico exercitum Bauaricum â fugâ reducit. 749

Fridericus II. Placidus, Elector Sax. vx. Margaritha, f. Erneſti D. Auſtriæ. 736. eius liberi. ib. eius expeditio in Boemiam irrita. 738. fœderum veterum renovatio cum L. Heſſiæ 747. eius altera expeditio in Boemiam quoque ignominioſa. ibid. & 748. reconciliat Naumburganos ſacerdotes cum oppidanis. 751. eius bellum cum Sternbergio. 752. eius victoria de Boemis. 753. eius bellum Vurciburgium pro fratre Sigiſmundo præſule. 754. eius controverſia cum Ant. Magdeburgico. ibid. eius pietas in Deum. 755. diuiſio prouinciarum cum fratribus. 756. eius diſsidium cum fratre Vilhelmo. 757. ei ſeſe bello opponit frater. 764. eius controuerſia cum Ladiſlao Bohemo de LXIV. arcibus & oppidis. 769. renouatur â Georgio Podiebradio Rege. 774. rem numariam emendat. 774. moritur. 77[illegible]

Fridericus Friderici II. Electoris Sax. filius 77[illegible]

Fridericus Dux Saxoniæ, Magiſter ordinis Teutonici. 836. 840. moritur. 84[illegible]

Friderici D. Sax. Georgij filij, vita & mors 87[illegible]

Frideruna, f. Retingi II. vx. Harduigi C. Burghuſij & Scalani, & Burggrauij Ranshouij. 468

Frideslaria, vrbs. 93. conventus ibidem celebratus. 10[illegible]

Frobergum opp. incenditur â Philippo Naſſauienſe, Imp. Adolfi legato. 61[illegible]

Frutmunda, opp. 8[illegible]

Furſtenſteinum, arx ad Viſurgim, traditur Henrico

Henrico M. Miſniæ & L. Turingiæ pro Alberto Brunſuicenſe redimendo. 584
Fridslaria opp. Haſsiæ. 137. ibidem conventus agitur. 617. 558. à Philippo Haſsiæ Landgrauio occupatur. 865
Fratrum Monachorum petulantia. 280
Fuluius, ſcriptor. 121

G.

Gatis castellum capitur ab Immedo IX Sabaudo. 493
Galeatius, Vicecomes Mediolanenſis, Bononiam capit. 489. inuadit fines Sabaudi. 491. diuidit cum patruo Bernabone vrbes. vx. Catharina, patrui ſui Bernabonis [illegible] 494
Gaillarda, arx Sabaudi è fundamento deſtruitur. 481
Gallorum perfidia in Regem Ludouicum. 141
Gallicus morbus quando cœpit. 844
Ganda, fl. 98
Gandauenſis ager ab Henrico II. Imp. depopulatur. 265
Gandauenſium clades. 816
Gandauenſis agri vaſtatio. 831
Gandauenſium legati ad Albertum D. Saxoniæ de pace. 832
Gandersheimum, opp. 98.102.219.
Gaguinus, ſcriptor. 207
Garganus, mons Apuliæ. 174
Geroldus, f. Geroldi. 77. facinus eiuſdem. 77
Gerſtlebienſis conuentus. 312
Gerunus, Ant. Colonienſis. 205
Gebelao obſidetur à Præſule Spirenſe. 607
Gebennenſis præſul à Gallis eligitur Pontifex dictus Clemens VII. 494
Gebhardus, D. Francorum, oppetit. 320
Gebhardus, C. Supplinburgius, pater Lotharij Imp. cadit in bello contra Henricum IV. Imp. 350
Gebhardus, Ant. Salceburgius, adhibetur ab Imp. ad pacis tractationem cum Saxonibus. 352. conſtituitur cum reliquis arbiter inter Imp. & Sax. 361. eius obitus. 376
Gebhardus, Vratiſlai frater, Ant. Boemicarum & Morauiarum Eccleſiarum. 372
Gebhardus, præſul Conſtantienſis. 412
Gebhardi Hoymi præſulis Halberſtadij mors. 794
Gebhardus, C. Querfurdius. 539
Gebhardi, præſulis Ratisbonenſis controverſia cum Henrico Bauaro Rixoſo. 333
Gebhardus, præſul Mersburgenſis. 652
Gebichſtena, arx ad Salam. 85. occupatur à Sax. & Heſſo in obſidione Halenſi. 450
Geilo, D. exercitus Caroli M oppetit. 430
Geiſa, R. Vngariæ, pater Toxis. 315
Geiſa, Fuldani opp. obſidetur ab Heſſo. 676. occupatur ab Hermano Ritelelio legato Heſsico. 735
Geita, opp. à Philippo Naſſauienſe, legato Imp. capto, Friderico M. Miſniæ reſtituitur. 617
Gelderus, R. Sax. 2
Geldricum bellum. 836
Gelhuſa factionibus repleta ſedatur à Croneburgio. 662
Gemilda, vx. Canuti prima. 44
Genealogia Auſtriaca conſcripta à Iacobo clauſtri Neoburgij præpoſito. 100
Georgius Agricola, ſcriptor. 3.469
Georgius Rixnerus, ſcriptor. 442
Georgius, Bonifacij I. ſecundus f. vx. Iulia Arragonia, Friderici R. Neapolitani f. 464
Georgius, f Friderici Strenui, obſidioni Pragenſi intereſt. 682. ſepelitur in Portenſi cœnobio. ibid.
Georgius, C. Oetingenſis, legatus Imp. 615
Georgius Vilſdorſius vinclis tenet Eruinum C. Glichenſem. 726
Georgius Vuangenhemius, cadit in acie contra Boemos. 743
Georgius Radſchanerus, præfectus opp. Plauæ. 744
Georgius Hoppegartus ſequitur partes C. Glichenſium. 703
Georgius Bebinbergius, conſiliarius Friderici Elect. cauſa diſſentionum inter Princ. fratres. 707
Georgius Podiebradus conſtituitur R. Boemiæ. 728. intercedit pro Apollonio Vicethumo. 730. controuerſiam de arcibus nonnullis cum Friderico II. Electore Sax. renovat. 774. à Pontifice Rom. diris petitur. 778. cladem Sileſijs infert. 780. moritur. 801
Georgius Anhaltinus præſul Mersburgius. 862
Georgius Dux Saxoniæ naſcitur. 801. matrimonium eius & liberi. 842. adoleſcentia. ibid. nuptiæ. 843. expeditio in Phryſiam. 845. victoria de Elboganis. 846. iter Pragenſe. 847. querela apud Imp. de Edezardo C. Embdano. 848. bellum contra Edezardum Comitem. 849. Thamum

obſidet. 853. oppugnat & expugnat. 854. deſiſtit à bello in Phryſia perſequendo. 856. literæ eius ad Præſulem Mersburgicum, locum diſputationi denegantem. 860. expeditio contra ſeditioſos ruſticos & Anabaptiſtas. 866. animaduerſio ſeuera in ſeditioſos Lipſenſes. 868. hoſtis Lutheranorū infeſtiſsimus. 874. moritur infelix ſenex. 877
Georgius, Præſul Pabergenſis, ſequitur partes Alberti Bauari. 730. arbiter conſtituitur inter Bauarum & Brandeburgium. 731
Georgio Comiti Leiſnicium adimitur. 774
Georgij Gutterſteini vindicta. 844
Georgij Keræ fortuna. 840
Georgius VVicelius apoſtata. 874
Georgianum templum Pragæ. 259
Georgithalianis in Turingia iumenta ab Hennebergio abiguntur. 665
Geraldus, Immedi f. alias Geroldus. vx. Catharina Bauaricâ. 469. vixit in aulâ Oth. III. Imp. 469 fugit ex aulâ in Burgundiam 470. Boloni & Rodolpho Regg. militat item committitur ei regnum Burgundicum ab Imp. 470. acquirit regno C. Moriennæ. 470 auctus ditione Allobrogica, quæ nunc eſt Sabaudienſis. 470
Gerardus, præſul Naumburganus, ſuſpectus de latrocinijs Turingiæ. 644. ad concilium Conſtantienſe mittitur. 689
Gerardus, præſul Vurciburgius, iuuat C. Suarceburgium. 685. eiuſdem bellum cum ſuis ſubditis. 686
Gera, oppidum obſidetur. 717. expugnatur. 765
Gerberga ſacerdos Gandershemia. 324. 333
Gerberga, f. Henrici Aucupis. vx. Giſelberti D. Lotharingiæ, & Ludouici VII. R. Franciæ. 104
Gerdrudis, f. Ecberti M. Miſniæ, vx. Henrici Craſsi. 364. auia Lotharij Imp. proauia Henrici Superbi, D. Bauariæ & Sax. abauia Henrici Leonis, atauia Oth. IV. Imp. 367
Gerdrudis, Henrici Craſsi f. vx. Conradi Rheni Palatini. 364
Gerdrudis, f. D. Lotharingiæ, vx. Philippi I. Sabaudi. 473
Gerdrudis. f. Diterici M. Luſatiæ Gerbſtetenſis ſacerdos. 542
Gerdrudis f. D. Brunſuigi & M. Sax. vx Henrici M. Luſatiæ. 523. rumor vanus de ea ſparſus. 527
Gerdrudis, f. Conradi III. M. Miſniæ, vx. Hermani C. Palatini Rheni. 53
Gertrudis, vx. Vualteri C. Arnſtenij. 53
Gerdrudis, f. Conradi Magni M. Miſnenſis fundatrix cœnobij Pauebergenſis D. Theodori. 55
Gerenſis ager vaſtatur. 76
Gerhardus Hartinbergius ab Hercinijs in Turingiam incurſiones faciens capitur. 66
Germanus Epiſcopus. 18
Germani totam Calabriam & Apuliam in libertatem rurſus vendicant. 17
S. Germanus, caſtellum ab Immedo IX. capitur. 49
Gero, M. Luſatiæ, aſtu vtitur ad opprimendos Slauos. 138. in Rugos mittitur. 151. eiuſdem victoria cruenta de Slauis. 165. eius ditio vaſtatur à milite Imp. 272
Gero, C. Aſcanienſis in monomachia congreditur cum Vualdone. 190. eius ſupplicium. 191
Gero, M. Luſatiæ, è ſtirpe Viburgia, cadit in acie. 295. Miſnam corpus deportatur & Munchneuburgi ſepelitur. 295
Gero, Ant. Colonienſis, templū Munchneuburgi D. Cypriano ſacrum extruit. 295. reconciliatur cum Bernhardo Marchione. 312
Gero, Scheuerenſis C. Bauaricus, Palatinus Seburgius. 535
Gero, C. Brenæ & Camburgi, Diterici M. Lansbergi f. vx. Bertha, vidua Popponis, Vipperenſis. 529
Geroldus Ant. Moguntinus, ſocius belli Pipino. 77. interficitur. 77
Gerſtrungam Foldanus L. Turingiæ vendit. 663
Gerſtrunga oppidum Foldani obſidetur. 676
Gerſtrungenſis conventus. 347. 522
Gesericenſi parochia ſubijcitur Magdeburgio Antiſtiti. 297
Genſinbergi fodinæ. 776
Gibechſteina, arx ad Muldam. 275
Gibellina factio in Inſubribus & Hetruſcia à Boemo reprimitur. 641
Gicheburgum. 118
Gilbertus, Pariſienſis Epiſcopus. 35. idem fit Pontifex, dictus Silueſter II. 234
Gilda Sapiens Scriptor. 18
Giſela, vx. Conradi II. Imperatoris Saliqui. 42
Giſelarius obetritis occurrit. 199
Giſela, vx. Henrici Bauari. 210. obit. 206

Giſela

Gisla, f. Conradi D. Lotharingiæ, vx. Henrici Rixoſi. 331
Gisla, f. Henrici Rixoſi D. Bauariæ, vx. Iaxis poſteà dicti Stephani R. Vngariæ. 313. 331. fundatrix Baſilicæ, Veſpriniæ in Vngariâ & Patauienſis in Bauariâ. 331
Gisla, f. Principis Verlaenſis vel Lotharij, Franciæ vx. trium maritorum. I. Erneſti D. Sueuorum. II. Brunonis II. M. Miſniæ. III. Conradi II. Imp. 334
Gislebertus Lotharingius, Oth. I. Imp. palatio præfectus. 228. in Imp. conſpirat. 133. ſubmergitur in Rheno. 137
Giselbertus, f. Siffridi, Palatini Rheni, frater Reginæ Cunegundis, Romæ interfectus. 254
Giselerus, Ant. Magdeburgius. fit ſupplex Oth. III. Imp. 227. eius mors. 248
Gißo C. Hollandius adiuuat perfidiam Hermanni 341. in ſuo caſtello interficitur. 346
Gleichia, arx Ecberti, obſidetur ab Henrico IV. Imp. 374
Glichia vexatur oppugnatione. 764
Glindelmora palus. 224
Glisbergum Vicethumiorum euertit. 724
Glogauia, vrbs Boemiæ. 273. vaſtatur. 305
Glomacius tractus item opp. 100
Gnesna, vrbs. 228
Godeſchallus, præſul Friſingenſis. 259
Godeſchallus, Imp. legatus reuerſus è Daniâ à Sax. tumultuantibus interficitur. 439
Gommerslebia, pag. Vicethumiorum crematur. 763
Gorlitia, opp. 408
Goslaria, vrbs ab Henrico Aucupe extructa. 124. amplificatur ab Henrico. II. 304. ſeditio ibi oritur. 374
Goslarienſia metalla in Saxonia. 173
Goslarienſis conuentus de pace & libertate Sax. 374
Gothfridus Lotharingius agrum Metenſem depopulatur. 300. cum C. Gebhardo bellum gerit. 307. vincit. 307. Idem in tumultu à Phryſijs capitur. 311. eiuſdem liberatio & mors. 311
Gothfridus, C. Zigenhanius, ducit ſororem Othonis Brunſuicenſis. 657
Gotha, vrbs ab Abbate Hirſueldio Meingotho primum condita. 382. ab Erfurdianis petitur. 642. vexatur ab Hennebergio. 651
Gothardus, præſul Hildeshemius factus. 384
Gothi, victores totius ferè orbis. 6
Gothi & Scythæ placant Deos ſanguine humano. 63
Gothi vaſtant Italiam. 62
Gottinga, vrbs Sax. 339. rebellat ſuis Principib. 734
Goteſteta, arx inceditur. 764
Gotolengum, Brixianorum caſtellum.
Gozeca, arx. 83
Gradum, caſtellum. 163
Gratianus Imp. quando vixit. 5
Gratitudo. 121. 480
Graupa, in finibus Boemiæ. 747
Gregorius Pontifex, & ſcriptor hiſtoricus. 12
Gregorius Turonenſis, ſcriptor Francicus. 56
Gregorius pro Pontifice ſe gerit. 282
Gregorius Pontifex fugatur. 363
Gregorius XI. Pontifex. 667. 492
Grimani ſeſe dedunt Friderico M. Miſniæ. 620
Grimanus ager vaſtatur à Boemis. 743
Grimbergæ expugnatio. 818
Gripho, Caroli f. R. Francorum. 176. 37. ad Saxones ſe confert. 176
Grisheimium diruitur. 647
Grona, palus in Oſterlandia. 359
Groiza caſtellum Oſterlandiæ à Philippo Naſſauienſe, Imp. Adolphi legato, ſolo æquatur. 614
Groningæ obſidio. 838. 851
Gryer, fl. 489
Guido, f. Berengarij in acie cadit. 169
Guido, Metenſis præſul, exploratoris agit partes. 169. capitur & relegatur. 169
Guido Bibliothecarius, Legatus Romanus. 179
Guidoni Luſignano Cyprum tradit Sabaudus. 501
Guncelinus, Othonis f. M. Miſniæ. 247. 391. liberat ſe à ſuſpicione in bello Polonico. 293. eius rapinæ in ditione patrui abſentis. 400. eiuſdem cauſa cum Hermano Rochlitio tranſigitur. 271. recipitur in gratiam. 309. eius amicitia cum Boliſlao Boemo ſimulata. 392. oppugnatur à Boliſlao. 392. Boemo damnum infert. 393. eius cum Imp. in Boemiam expeditio. ibid. eius eximia virtus in bello Polonico & Boemico. 394. eius contentio cum Hermano Rochlitio de bonis maiorum. 394. Strelam Hermani oppugnat. ibid. Rochlitium incendit. 395. accuſatur ab Hermano Rochlitio apud Imp. ib. accuſatur vehementius.

hemenchus ab ipſo Imp. ibid. traditur cuſtodiendus Antiſtiti Arnolpho. ibid.
Gundisberga à Moguntino reſtituitur L. Haſsiæ. 662
Guntherus, C. Suarceburgius, repugnat Friderio III. Graui. 646. capitur unà cum filio. 648. dimittitur. 649. eligitur Rom. Imp. 655. veneno tollitur. ibid.
Guntherus, f. Guntheri Suarceburgij, eius in generum iniquitas & aſtutia. 664. cupit abalienare Turingiam ſuis proprijs dominis. ib. ignoſcitur ei & pax confirmatur. 665. eius cum fratre patrüele contentio. 762
Guntherus, C. Bichlingenſis, addictior Electori, quàm Vilhelmo D. Sax. 758
Guntherus, C. Manſfeldius, addictior Electori, quàm Vilhelmo D. Sax. 758
Guntranus, R. Aureliarenſium. 58
Guozedecum, caſtellum inſtauratur à Boemo. 372. 375. 527

H.

Hadamarus, Abbas Fuldanus. 141
Hadmundis, f. Ludolphi D. Sax. præfecta cænobio vel Abbatiſſa. 97
Hagena, nobilis præficitur Imperatorio exercitui. 133
Haiaroldus, D. Baiocenſis. 141
Haimo, Abbas Petrinus, Giſeleri præſulis Mersburgij Vicarius. 245
Haimoni, præſuli Verdunenſi inſidiæ ſtruuntur. 270
Haimuſius, Saxo nobilis, fortiter pugnans oppetit. 260
Hala obſidetur. 208. 750
Halæ ſeditio. 785. 794
Halis à Raveſteino obſeſſa. 821
Halberſtadij ſeditio. 787. obſeſsio. 794
Haldeſlebia, vrbs ab Ant. Magdeburgio Vuigmano obſidetur. 557
Halmyrus, vrbs traditur Alexio Imp. pulſo habitanda à Bonifacio III. Montferrat. 455
Halſtadium, pagus. 633
Hamburgum vrbs in Sax. è Danis euerſum. 98. 137
Hamerus R. Turingorum. 1
Hammerſteina arx ad Rhenum. 315
Hana opp. Miſniæ præſidijs munitur à Dicemano M. Oſterlandiæ. 611
Hana, opp. Imperiale, ſeditionibus impletū compeſcitur à Croneburgio. 662
Haneſteinum, arx Bauariæ, demolitur. 342
Hanno, Borbenſis monaſterii præpoſitus. 12[illegible]
Hanno, præſul Vuormacienſis. 16[illegible]
Haraldus, R. Daniæ. [illegible]
Haraldus, R. Angliæ è Sax. 44[illegible]
Hardiſlebia euertitur. 64[illegible]
Hardolphus, R. Northumbrorum ultimus. 2[illegible]
Harduigus, C. Burghuſius & Scalanus. Burg. Ranshouius. 468
Harduicus, Abbas cænobij Tegernſchenſis. 38[illegible]
Haduigus, M. Mediolanus, ſalutatur Rex ab Hetruſcis & Inſubribus in Italiâ. 241. gerit ſe pro rege. 251. eijcitur. 252. 255
Harimarus, præſul Padelbornius, præficitur Saxon. veri cultus diſcendi gratiâ. 428
Hartenbergij, nobiles Turingi. 64[illegible]
Hartesbergum propugnaculum Sax. diruitur. 425. inſtauratur à Carolo Magno. 427. eiuſdem oppugnatio. 522. antea Satersburgum dictum. 532
Hartmanus, Theodori II. f. præſul Curienſis in Alpibus Rheticis. 460. capitur in bello. ibid.
Haſino, D. Sax. orientalium. 427
Haſsiam obtinent Brabanti Duces. 573
Haſsicorum principum cum Miſnenſibus confœderatio multorum ſeculorum. 573. eiuſdem fœderis renouatio. 658. 747
Haſunga caſtellum. 343
Hatiburgis, Henrici I. Imp. I. vx. 103. 320. dirimitur ob ſanguinis propinquitatem. 320
Hatto, Ant. Moguntinus. 105. eius interitus. 106
Hauelandia. 528
Hauelburgum præſidium. 397
Hauelburgiæ Eccleſiæ fundatio. 124
Hauellorum exploratores deprehenduntur Ranſtadij. 272
Hauelus fl. 220. 578
Haultecombeium cænobium in Sabaudiâ. 478
Hæreſis cauſa omnis mali & euerſionis regnorum. 9
Hebrides, quales Inſulæ. 17
Hebuſus, Hengiſti filius. 11
Hebuſi filij, qui & qualium populorum auctores. 9
Hedericus, R. Cantianorum. 14
Hedericus, R. Northumbrorum. 16. eius obitus. 17

Heduigis

Heduigis, Vlrici D. Saxoniæ filia, à marito trucidatur. 84
Heduigis, vx. Othonis R. Romanorum. 100
Heduigis, vx. Hugonis C. Pariſienſis. 104
Heduigis, Henrici D. Bauariæ f. vx. Burchardi D. Sueuorum. 324
Heduigis f. Henrici Bauari Rixoſi, vx. Lotharij vel Ludberti Burggr. Magdeburgij. 332
Heduigis, M. Cliuenſis f. vx. Diterici, D. Antiquariorum. 442
Heduigis, f. Bernhardi D. Sax. I. Electoris, vx. Vlrici Burggr. & C. Vitini. 551
Heduigis f. Dipoldi, D. Boemi, vx. Friderici C. Brenæ. 551
Heduigis, f. Friderici C. Brenæ, celebs obit. 553.
Heduigis, f. Alberti Electoris Brandeburgici, vx. Othonis M. Miſniæ. 555
Heduigis, f. Diterici M. Miſniæ, in infantia obit. 562
Heduigis, f. Diterici M. Oſterlandiæ & Lansbergi, ſacerdos VVeiſſenuelſenſis. 586
Heduigis Abbatiſſæ Quedlinburgicæ mors. 797
Hegmanus, nobilis falſò accuſat Henricum Bauarum. 341. propter rapinas dignitatem amittit. 344
Heico, Ameſlebius vir nobiliſs. 403
Heideccia arx capitur. 715
Heidenhemium opp. à Brandeburgo oppugnatur. 731
Heila, filia Rathbodi R. Phryſiorum. vx. Edelhardi R. Sax. 75
Heineburgum, caſtellum expugnatur à Sax. 346
Helbinus, R. legatus celeriter occurrit Sax. 439
Heldolphi Zorbecenſis periurium. 528. eiuſque pœna. 529
Helena, Caroli f. vx. Eduardi III. R. Angliæ, poſteà R. Romanorum. 49
Heleonora, f. Raimundi M. Sabaudi vx. Henrici III. 48
Helena f. Ioannis M. Brandeburgici, vx. Diterici M. Oſterlandiæ & Lansbergi. 586
Heldrungia arx eripitur Heldrungo & attribuitur Honſtenio Comiti. 688
Helmuardus, Mindenſis Ant. intereſt Romanæ ſynodo. 163
Heliopolis, Aegypti vrbs. 48
Helebarda genus armorum Germanorum. 700
Helebardiarij qui. 700
Helmſtena, arx à Brandeburgico oppugnatur. 731
Helponis & Brunonis legatorum Othonis II. expeditio in Italiam infelix. 161
Heluigis, f. Friderici II. Placidi Elect. Sax. Abbatiſſa Quedlinburgia. 736
Hembodishemium. 167
Hemburga, f. Vulteri, monialis fuit. 32
Hemma, f. C. Scheuerenſis in Bauariâ, vx. Immedi M. Sabaudiæ. 467
Hengiſtus, D. Saxonum. 6. præficitur Cantijs. 7. quomodo perijt. 9
Henricus Princeps & R. Sax. 2
Henricus, I. R. Angliæ è Normanis. 45
Henricus II. R. Angliæ è Normanis. 45
Henricus III. Bollimbrachus, R. Angliæ è Francis. 48
Henricus IV. R. Angliæ, cognomento Bollinus. 50
Henricus V. R. Angliæ, anteà Princeps Vualliæ. 50
Henricus VI. R. Angliæ. 50
Henricus VII. C. Richmondiæ, poſteà R. Angliæ. 51. author nouæ concordiæ in regno. 52. fuit ex familiâ Lancaſtria. duxit vx. f. Eduardi III. ex familiâ Eboracenſe. 51
Henricus VIII. Dux. Vualliæ, poſteà R. Angliæ, Dictus defenſor Eccleſiæ à Pontifice. 52
Henricus, Turingiæ princeps, ante Vlmam oppetit. 48
Henricus, C. Gozecenſis, Abbas Fuldanus. 82
Henricus Leo, D. Saxoniæ, Palatinatum obtinet. 89
Henricus Rapſo, L. Turingiæ, Palatinus Sax. poſteà R. Romanorum. 87. 89. 578
Henricus, M. Miſniæ, Palatinus Sax. 90
Henricus I. Imp. Auceps. 102. primùm Saxoniæ & Turingiæ D. 105. inſidiæ ei ſtruuntur. ibid. inſidiæ detectæ. ibid. Turingiam occupat armis. 106. Pugna eius cum Francis. ibid. eidem Conradus Imp. mouet bellum. 107. cum Conrado mox paciſcitur. 108. eius inauguratio. 109. detrectat Imperium. 110. coronatio, ibidem. recuſat diadema. 110. eius rebelles. ibid. pugnat cum Burchardo D. Sueuiæ. 111. ei Arnulphus D. Bauariæ fit ſupplex. ibid. Lotharingia ad eum transfertur. 112. cum Vngaris pugnat. ibid. eiuſdem inſtituta tempore belli Huhnici. 113. expeditio in Slauos. ibid. expeditio in Boemiam, item in Danos & Obetritas. 114. altera expe-

peditio in Slauos & victoria de iiſdem. 115. eius bellum cum Vngaris. 116. pater patriæ appellatur. 121. facit Slauos tributarios. ibid. eius aliæ res geſtæ cum Vngaris & Danis. ibid. eius authoritas apud exteras nationes. 122. eius inſtitutio ludorum equeſtrium. ibid. virtutes eiuſdem. 123. fundationes Eccleſiæ. item vrbes & caſtella ab eo extructæ. item mors. 124

Henricus Henr. I. Aucupis f. e Mathilde. 104. 324. vx. Iuditha, Arnolphi D. Bauariæ f. 324. ei⁹ indoles. 324. arma pro fratre Oth. gerit. 325. ſeruili tractatur more a Dangmaro. ibid. conſpiratio eius prima in fratrem Oth. Imp. 131. 325. altera eius conſpiratio. 133. in Lotharingiâ bellum contra fratrem renovat. 135. rurſus nouas turbas excitat. 138. rurſus veniam impetrat. 140. interceſſione matris à fratre Othone I. Dux Bauariæ creatur. 141 329. amittit Veronenſem & Aquilonenſem dominatum. 145. eius bellum contra Othonem fratrem. 326. obſidetur Mersburgi. 327. eiuſdem facinus impium. 328. captus Ingelheimum in cuſtodiam mittitur. 328. pænitudo eius. ibid. eiuſdem expoſtulatio cum Ludolpho filio Oth. 147. 330. Ducatum Bauariæ recipit. 329. 330. eius mors. 330

Henricus, Henrici I. Bauari f. dictus Rixoſus vel Hezilo D. Saxoniæ & Bauariæ. 331. eiuſdem rebellio. 332. conſpirat cum Rege Daniæ & cum Poloniæ & Boemiæ ducibus. 186. 332. ex Bauaria fugatur. 187. Pataniæ obſidetur. 188. in exilium mittitur cum filio. ibid. & 332. reſtituitur unâ cum filio. 201. affectat imperium. 206. 207. 332. conuentum agit Quedlinburgi. 208. Rex proclamatur à ſeditioſis. ibid. Francos ad ſuas partes conatur allicere. 209. jubetur ab ambitione reſiſtere. ibid. eripit Othonem III. Brunoni Ant. Colonienſi. 206. 333. cogitur eum reſtituere Princip. Imperij. ibid. & 210. ab Othone III. Bauariæ Ducatum recipit. 213. 332. fit dapifer Imperij. 213. eius morbus. 219. 333. eius adhortatio ad filium, ut Imp. veneretur. 219. 333. mors. 334. eius ſepultura. ibid.

Henricus II. D. Bauariæ & Imp. quo tempore vixit. 44. inſignia Imperij ſecum domum ducit, poſteà Imp. factus. 238. eius educatio & fortuna. ibid. propenſio procerum in Henricum. 239. matrimonium. ib. creatur Imperator. 240. 388. con-
tentio de Imperio. 241. aduerſarij He
rici. ibid. eius coronatio. ibid. Vuort
ciæ à Præſule honorificè accipitur. 2
interclusus in via à Sueuo. 243. Mogu
tiæ inungitur. ibid. eius bellum con
Sueuiam, Franciam, Turingiam. 2
Pabepergam proficiſcitur. 248. reuert
in Saxoniam ad reprimendos Mülcien
ibid. eiuſdem expeditio in Milcienos. 2
eius expeditio in Italiam. 251. quare Cl
dus dicatur. 255. venit Mediolanum. 2
redit in Germaniam. ibid. bellum
contra Boemum. 257. eius expeditio
Milcienos. 259. legatos mittit in Phr
am. 262. eius contra Polonos expedi
ibid. ſolicitudo eius de Slauis conuert
dis. 264. interdicit Chriſtianis, ne Sla
ſeruiant, aut matrimonium cum ipſis c
trahant. 265. eius expeditio in Flandria
ib. bellum infert Bauaro & Metenſi. 2
legatos mittit in Boemiam. 272. eius m
bus ex quo tamen conualuit. 272. bell
Boemicum. ibid. abit in caſtra ad Med
matrices. 275. in morbum grauem rû
incidit. 279. iter Italicum ſuſcipit ob
ronationem. 281. perfide accuſatus e
Polono apud Pontificem. ibid. corona
eiuſdem & Imperatricis, Romæ. 282. e
expeditio in Campaniam. 283. redit f
citer in Germaniam. 284. Argento
D. Thomæ Baſilicam inſtaurat. 285. M
conem Polonum liberat ab Vlrico B
mo. 287. differt Meſiconem remittere
patrem. 288. deliberatio de reddet
Meſicone. ibid. expeditio in Poloni
290. legatos mittit ad Meſiconem. ibid
victoria eius de Polonis. 292. viciſſim
rit bellum cum Boemo. 293. Boemor
clades. 295. bellum eius aduerſum Pict
enſem. 299. multorum controuerſias
igit. 302. exploratores emittit. 303.
peditio eius in hoſtes Imperij. 304.
licitus eſt de Baſilica Pabebergenſi.
eius pax cum Boemo. 310. Baſileam
ficiſcitur ad reprimendos Burgundos
moritur Groningæ. 317. ſepelitur Pa
bergæ in Petrino.

Henricus Ant. Treuirenſis.

Henricus, D. Burgundiorum.

Henricus, C. Summeringius.

Henricus præſul Auguſtanus, oppetit in

Henricus Zolunta mercator Dalmata.

Henricus M. Miſnenſis.

Henric. C. Viburgij facinus, 219. damnatur exilio & bona ei eripiuntur: ibid. recipitur in gratiam: ibid. Sagitta traijcitur. 220.

Henricus, M. Auſtriæ, ducatum Bauariæ poſtulat. 244. fit rebellis. 245. deliberat cum fratre 247. exul veniam petit. 250.

Henricus, Rheni Palatinus, D. Bauariæ creatur. 251.

Henricus, præſul Vurciburgius. 266.

Henricus, D. Bauariæ, reddit ſibi Imp. Henricum II. infenſum. 209.

Henricus Francus M. Octingentos hoſtes cædit. 293. Militem Morauicum in Boemiâ prædantem fugat. 306. mille ex ijs interficit: ibid. moritur. 308.

Henricus, f. Brunonis III. præſul Hildeshemius conſecratur 336. eius de ſeſſione contentio & conflictus cum Ab. Fuldano, in templo Goſleriano. 337. eiusdem mors. 338. fundator collegij ſanctæ crucis, & D. Mauricij, vbi ſepultus eſt. 338.

Henricus Craſſus, D. Gotingenſis, f. Othonis D. Bauariæ & Saxoniæ. 338.

Henricus Lechsgemundus oppetit militans in caſtris regijs Henrici IV. 358.

Henricus III. Imperator. 83. 334. 339.

Henricus IV. Imp. 45. 339. ſibi metuit ab Othone M. Turingiæ 336. eiusdem adhuc pueri in libertatem reſtitutio. 339. eius puerilis incogitantia. 340. eiusdem iniuſtitia erga Sax. 345. cogitur ſe includere præſidio Hartesburgo 346. mittit legatos in Sax. caſtra de pace: ibid. fugit e præſidio Hartesbergo: ibid. pacem confirmat cum Sax. 347. eius militum ſcelus: ibid. eius minæ in Saxones. 348. confligit cum Sax. 349. deuaſtat agros Sax. 350. legati Sax. ad Imp. ibid. Miſniam diripit 351. aliam in Sax. expeditionem meditatur: ibid. & 352. excommunicatur à Pontifice. 354. captiuos dimittit. 355. eiuſdem pertinatia in propoſito: ibid. eidem conditiones pacis præſcribuntur. 357. reconciliat ſibi aſtutè Pontificem: ibid. quatuor geſſit bella cum Rodolpho contra ſe electo primum in Turingiâ 357. alterum in Franciâ commiſſum: ibid. Tertium iterum in Turingiâ 358. quartum in Oſterlandiâ 359. eius legati ad Sax. 360. Colloquium legatorum Imp. cum Sax. 361. arbitri conſtituuntur: ibid. ſuſcipit expeditionem in Italiam. 363. eiuſdem in Sax. expeditio & victoria. 374. prælium eiuſdem cum Ecberto & claſſis. 375. pax eiuſdem cum Sax. 376. nihil niſi Sax. interitum quæſiuit. 522.

Henricus, Pabebergenſis Ant. conſtituitur arbiter cum reliquis inter Imp. & Sax. 361.

Henricus Pinguis, D. Sax. Othonis f. vx. Gerdrudis, Ecberti M. Miſniæ f. 364. eius ſedes Alerſteti: ibid. in Saxoniâ ſecundus à Rege: ibid. commendatur ipſi Paryſia. ioi. vulneratur & fluctibus maris ſubmergitur 305.

Henricus, Stadenſis M. gratiam conſequitur ab Henrico IV. Imp. 374.

Henricus Summeringius à Bauaro ad conuentum Verlanum mittitur. 388.

Henricus, Auguſtanus Ant. in arce Falchenſteiniâ captus detinetur. 340. & eius ſupplicium: ibid.

Henricus, Ant. Hildeſhemius, in Imp. Henricum IV. conſpirat. 340.

Henricus, Cunonis I. f. C. Palatinus, & D Carinthiæ 408. abdit ſe in clauſtrum Goritiæ ibid.

Henricus, C. Campaniæ. 452.

Henricus Dandulus, D. venetorum. 453 reconciliat Balduinum Imp. Conſtantinopolitanum, & Bonifacium Montferratenſem. 454.

Henricus, C. D. Pauli militat in caſtris Venetis. 453.

Henricus, Balduini occiſi frater, Imp. fit Conſtantinopolitanus. 456.

Henricus, Geraldi f. in cænobio priuatus obit 470.

Henricus VII. Lucelburgius Imp. iter in Italiam per Alpes Tridentinas & per Sabaudiam facit. 479. ab Immedo. VII perhonorificè accipitur. 480. repetit à Friderico M. Miſniæ Turingiam & oppida capta. 631. eius interitus. 635

Henricus Nothus, R. Hiſpaniæ, interficit Petrum, R. Caſtiliæ. 489.

Henricus, ex Adelâ Dedonis f. M Luſatiæ, vx. Gertrudis D. Brunſuigi, & Sax. M. f. 523. facinus puerile & fuga eius 526 ad Ant. Moguntinum venit: ibid. ditiſsimus Marchionum. 526.

Henricus II. Henrici Luſatiæ M f. poſthumus 527. ſequitur Imp. Henrici IV. partes contra Miſnenſes. 527. dicitur eſſe ſuppoſitius 528. eius bellum ciuile cum Conrado M. Miſnenſi: ibid. & 529.

Henricus, D. Bauariæ & Elector Saxon. vnâ proficiſcitur in Syriacam expeditionem. 540.

 Henric

Henricus, frater D. Poloniæ unà proficiſcitur in bellum Hiſpanicum. 540
Henricus præſul Olomucenſis intereſt bello Vandalico. 541
Henricus Sax. Elector reſtituit Suenonem R. Selaudiæ 541. eius proſcriptio. 543
Henricus conſtituitur à patre C. Vitini. 541. obit in pueritia. 542
Henricus, f. Dedonis Craſſi Rochlicij, puer obit. 547
Henricus, f. Conradi Magni M. Miſnenſis, Burg. Vitini & Zorbecæ 549. vx. Sophia f. Leopoldi VI. D. Auſtriæ ibid. cogitur abnegare dotem petere vxoris. ſcelere Aſſ. Henrici Auſtriaci. ib. de eâ iniuriâ conqueritur apud Imp. Fridericum II. 550. eius liberi ibid. eſt moleſtus Echardo præpoſito Lauterbergio. ib. à fratre ei inſidiæ ſtruuntur. ibid. damnum infertur ei à Viperto Groizio. ibid. eius mors. ibid.
Henrici Auſtriaci facinus in Henricum Burg. Vitini & Zorbecæ. 550
Henricus, f. Henrici Bur. Vitini puer obit. 551
Henricus C. Aſcanienſis falſo accuſat Sophiam Abb. Quedlinburgiam. 551. diſſentit cum Diterico M. Miſniæ. 565
Henricus, C. Brenæ, f. Friderici II. Canonicus Magdeburgius. 554
Henricus C. Orteburgius. 555
Henricus, f. Friderici Barbaroſſæ Imper. 558.
Henrichſdorfum Schonbergiorum. 562.
Henricus VI. Imp. inhiat venis metallicis Fribergicis. 563. ſtruit inſidias ea de cauſa Diter. M. Miſniæ. ib. moritur in Siciliâ. ib.
Henricus, Princeps Vartiſlauiæ. 565
Henricus I. Brabantinus, Ludouici Placidi Haſsiam gener obtinet, vxx. I. Alheidis Brunſuigia II. Mechtildis Cliuenſis. 573
Henricus Miſnenſis M. Hermani progener, obtinet Turingiam. 573
Henricus II. f. Othonis Landgr. Haſſiæ, vx. Eliſabetha f. Friderici fortis. 573
Henric. III. L. Haſſiæ, adijcit ſuæ ditioni Cattimelibocenſe & Dicianum Comitatū 574
Henricus I. Diteri M. Miſniæ, puer obit. 568
Henricus II. M. Miſniæ & L. Turingiæ Diterici f. dictus Hamerus vel Munificus. 574. vxx. I. Conſtantia, f. Leopoldi D. Auſtriæ. II. Agnes Præmiſlai, ſiue Othogari R. Boemiæ f. III. Eliſabetha, Malticij Lichtenſte. f. 576. 577. eius bellum cum M. Brandeburgenſib. ib. inuadit Hauelandiam. 578. eius bellum cum Sophia Brabantinâ, & eius aſſeclis. 579. tranſactiō cum Brabantinâ. 584. conſtabilitur L. Turingiæ. ib. ad eundem defertur D. Auſtriæ. ib. ludos conſtituit equeſtres Northuſæ. 585. ludos M[...]tiales Miſnæ celebrat. ibid. magnifice[...]tia eius admirationi in aulâ Imp. 586. [...]ſtribuit regnum inter filios. ibid. mori[...] Dreſdæ. ibid. ſepelitur Cellæ ibid. fund[...]tor duorum cœnobiorum: ibi[...]
Henricus, f. Alberti L. Turingiæ, Aldenbu[...] & ditionis Pleiſſenſis dominus, Vx. e[...] Heduigis, D. Sileſiæ f. 605. à patre in ex[...]um pulſus: ibid. ſepultus cum vx. in Cel[...] monaſterio: ibi[...]
Henricus primogenitus Friderici II. Elect[...]ris Sax. 77[...]
Henricus Dux Sax. à patre Alberto gube[...]nator Phryſiæ conſtituitur 836. 838. à G[...]orgio fratre exhæredatur 877 ei ſucced[...] 87[...]
Henricus, C. Suarceburgius, tutor datus F[...]derico III. Graui adhuc puero, 64[...]
Henrici Firnebergij, Ant. Moguntini, cu[...] Balduino bellum. 64[...]
Henricus Blanchenbernius, Dux exercit[...] Erfurdianorum. 64[...]
Henricus Eroldishuſius partes ſecutus Frid[...]rici III. in Grauis acie cadit. 64[...]
Henricus Vuerterus, Eq. capite plectitur. 65[...]
Henricus, C. Firnbergius, in electione Imp[...]ratoris noui præteritur, & Suarceburg[...] eligitur. 65[...]
Henricus Laucha, pellitur à L. Turingiæ. 56[...]
Henricus Honsbergius, arbiter unà cum al[...] inter Leiſniciū C. & Ab. Chemnicenſe. 67[...]
Henricus Cralecciùs, Ab. Fuldanus, oppon[...]ſe L. Halsiæ & L. Turingiæ. 676. venia[...] petit & impetrat. ibi[...]
Henricus Suarceburgius, repetit Leuchte[...]bergam à Friderico Bellicoſo Electo[...] Sax. expugnatam. 685. bis pellitur à pr[...]ſecto Coburgo: ibid. moritur. ibi[...]
Henricus, C. Hennebergius, & præfectus C[...]burgius, Vurciburgium præſulem inc[...]ſionibus vexant. 68[...]
Henricus, C. Kelbranus, in lecto à factio[...] Tribularia capitur. 68[...]
Henricus Suarceburgius, legatus Frider. E[...] Sax. in bello Boëmico contra Huſsitas. 69[...]
Henricus Erfius, cadit in acie ad Auſſiā. 70[...]
Henr. Schleinicius cadit in acie ad Auſſ. 70[...]
Henricus, f. Friderici Bellicoſi Electoris, 70[...]
Henricus, C. Geræ & Slobitij dominus, F[...]derici Elect. Sax. orator. 712. 715. 7[...]
Henricus Leo, D. Bauariæ & Saxoniæ, ami[...]tit Sulatum. 71[...]
Henrici & Erici Ducum Brunſvigiorum be[...]lum cum civibus. 79[...]

Henrici ſen. Brunſuigij nuptiæ. 814. interitus. 851
Henrici iun. D. Brunſuigij expeditio contra Galliolos ruſticos. 866
Henrici Lunæburgij iter in Galliam. 858
Henricus Hildeshemius præſul f. Alberti Brunſuicenſis redimit cum fratribus patrem captiuum. 584
Henrici Vuilicini Vueiſenſchenſis facinus. 591
Henricus Horraſius inſidias ſtruit Dicemano M. Oſterlandiæ & ab eodem capitur. 606
Henricus. D. Carinthiæ, Interrex Boemiæ, vx eius Anna R. Vladiſlai ſoror. 634
Henricus, L. Heſsiæ, intereſt ſecundis nuptijs Vilhelmi D. Sax. 732
Henricus Stolbergius, cum Suarceburgio & Northuſanis de finibus litigat. 733
Henricus Vintonienſis Anglus, D. Euſebij Cardinalis, legatus Pontificis. 737. eius iter in Boemos. 737. increpat Principp. Germanorum puſillanimitatem. 738
Henricus Plauenſis, a Boemis vexatur incurſionibus. 744
Henricus VValdenburgi Dominus cedit Coneſtabilio. 775
Henricus Vueiſengerodenſis, præfectus Erfurdianorum. 745
Henricus C. Leuchtenbergius, ſequitur partes Henrici Suarceburgij. 763
Hercoberga opp. obſidetur. 659
Herminij nunc Buchonij ſiue Eisfeldenſes. 745
Hercida, opp. diripitur. 713
Herjpagi deprędatio, 820
Herman⁹ Ant. Spitenſis, conſtituitur arbiter pacisq; inter Imp. & Sax. 361
Hermum ab Hollandis & Phryſijs oppugnatum capitur. 829
Hermannus Lucelburgius proclamatur Imp. 363. coronatur ab Ant. Moguntino Siffrido. 364. per contemptum Cluſlochius vocatur. 364. Vlricum & Lutholdum proſcribit. 412. ipſe proſcribitur. 372. in acie oppetit. 374
Hermanus, præſul Colonienſis, obit. 376
Hermanus, præſul Metenſis, obit. 376
Hermanus contractus, ſcriptor. 204. 377
Hermanus C. Veringius, ſcriptor. 82. 406
Hermanus, C. Gozecenſis, Dedonis frat. 82
Hermanus, L. Turingiæ, Palatinus Sax. 89
Hermanus, Sueuiæ D. 119
Hermanus Sueuus, Oth. II. Imp. pincerna. 128. ſtat a partibus Imp. 133
Herman⁹ Stubesgehorni victoria. 129. idem pſtratur Slauis. 161. victoriam deportat & grauiter in hoſtes animaduertit. 166. moritur. 181
Hermanus Sueuus, viam intercludit Imp. Henrico. 243. veniam rurſus impetrat ab eodem. 244
Hermanus, f. Ludolphi, Sax. Palatinus. 335
Hermanus, D. Sax. in Imp. Henricum IV. conſpirat. 345. fit ſupplex. 353
Hermanus C. Glisbergius, R. Henrici IV. Legatus in bello Saxonico. 351
Hermanus, C. Sax, oppetit. 358
Hermanus, C. Stadenſis, Echardi M. Miſnenſis proſcripti ditionem accipit. 279
Hermanus, M. Miſniæ, incurrit in iram Imp. 287. militat ſub Imp. contra Polonum. 305
Hermanus, Cun nis IV. f. fit præſul Patauienſis. 410. obijt anno ſequente. ibid.
Hermanus D. Lunæburgius elabitur e vinculis. 531
Hermanus Sommeringius intereſt bello Vandalico. 541
Hermanus C. Rochlicius, Echardi Rebellis f. præfecturam Miſniæ accipit. 395. vx eius Hemmildis f. Boliſlai D. Boemiæ. 397. ei⁹. ſimultas cum Guncelino patruo. 371. 398. tumultus in vrbe Miſna. 398. eius vindicta de Guncelini iniuria. 395. 400. expeditio eius, una cum reliquis Imperij ducibus, in Boemiam. 267. 401. in expeditione Nemicenti iactu lapidis vexillum unum Luticiorum diſcidit. 402. cogitur illis ſatiſfacere aliquot argenti talentis. ibid.
Hermanus C. Brenæ, f. Conradi Magni M. Miſnenſis, fundator cœnobij Munchenrodij in Vurciburgiã diœceſi. 555. primum canonicus Pauebergenſis, deinde ibidem præſul. ibid.
Hermanus, Ludouici munifici frater, fit Landgr. Turingiæ. vxx. I. Sophia Saxonica II Sophia Bauara, f. Henrici Guelfi. 573
Hermanus, f. Ludouici Placidi, necatur phyltro à Berchta Sebergia. 573
Hermanus, Canonicus Magdeburgius, fit Landgrauius Haſſiæ. 574
Hermanus, C. Hennebergius, frater vterinus Henrici M. Miſniæ & L. Turingiæ. 581
Hermanus, f. Henrici M. Miſniæ & L. Turingiæ, obit cælebs. 588
Hermanus C. Vinarienſis, unà cum fratre extruit arcem Vuindellſteinam. 644. repugnat Friderico III. Graui. 646. ſupplex veniam impetrat. 649
Herman⁹, C. Stolbergi⁹, capite plectitur. 652
Hermanus L. Haſſiæ, cum Othone Brunſuicẽſe de Haſſia ⁹tendit. 657. obtinet & reprimit

factionem Stellatam. 660. de pace agit cũ eodem. 662
Hermani, C. Bichlingij, aſperitas in ſuos. 675
Hermanus Harraſius, partibus Friderici Electoris addictus. 709. 758. priuatur bonis à Vilhelmo. D. Sax. ibid. & 759
Hermanus Riteſelius, legatus Heſsicus, Geiſam opp. occupat. 735
Hermenburga, vx. Mengardi. 30
Hermingardis, Ecberti M. f. vx. Ludouici Pij filij Lotharij I. Imp. 41
Herpo ſacerdos. 182
Herrenſtelle. 437
Hernaldus, Saxo captiuus, Danos fallit, & ad loca inuia deducit. 224. tranſfugit & prodit Danos. ibid.
Heruelda, opp. 523
Heruli qui populi.
Herſtera, pag. occupatur à Vilhelmo D. Sax. 724
Heſelera, diruitur ab Erfurdianis. 646. 650
Heshuſia. 723
Herfelda, opp. 18
Hetſtera in Hercinijs receptaculum latronũ expugnatur. 754
Hettigo, Ant. Moguntinus. 110
Hidda, ſoror Geronis C. Aſcarij, vx. Chriſtiani C. Viburgij. 191
Hidda, mater Geronis C. Viburgij M. Luſatiæ Ieroſolymis obijt. 323
Hidda, Burggr. Magdeburgij f. vx. Friderici Budſecij. 516
Hidda, f. Friderici Budſecij, vx. Burggr. Miſnenſis. 516
Hidda, f. Friderici Budſecij, vx. Suatepluci D. Bohemiæ. 518
Hilburgum in Francia. 722
Hildebertus, Ant. Moguntinus coronat Imp. Oth. I. 127. conſpirat contra Imp. 135. 136. relegatur Fuldam, vel, ut alij, Hamburgũ. 137
Hildebertus, R. Francorum. 74
Hildegardis, f. Diteri R. Sax. vx. Hermani C. Ballenſtadij. 47
Hildegardis Bauara, vx. Friderici M. Oſterlandiæ & Lansbergi. 587
Hildericus, R. Francorum. 54
Hilderſrita, opp. Bauariæ, vexatur ab Huſsitica factione Boëmica. 749
Hildeshemium opp. obſidetur ab Ecberto. 376. rebellat ſuis Princip. 734
Hildesheimij Præſulis prælium ad Peinam cũ Ducibus Brunſuigijs. 837
Hildeſuinda, f. C. Croatiæ, vx. Brunonis I. 334
Hilliuard⁹, C. Verlan⁹ p̃ſul Halberſtadi⁹. 179
Hillunum, opp. ubi nunc Lunæburgum. 43
Hindeburga, arx Brunſuicenſis capitur. 67
Hindico Pflugus, legatus Bauaricus, reduc[...] exercitum à fugâ in bello Boemico. 74[...]
Hippocrene in Bæotiâ. 12[...]
Hirſtenia, arx ad Albim. 58[...]
Hirſueldenſe cænobium. 7[...]
Hiſpanica expeditio Chriſtianorum. 54[...]
Hizo, creatur Ant. Pragenſis. 3[...]
Hoemburga, arx in Diæceſi Mindenſi. [...]
Hoico, C. Magiſter Aulæ Othonis III. adhu[...] pueri. [...]
Hoierus C. Manſfeldius. 53[...]
Hoierus C. Falchenſtenius falſò accuſat So[...]phiam Abb. Quedlinburgiam. 535. ide[...] occupat Quedlinburgium. 5[...]
Holleda, caſtellum Giſonis comitis. 34[...]
Hoirſuerda, Luſatiæ ſuperioris opp. expu[...]gnatur ab Electore Friderico II. 7[...]
Holdlhuſia, pagus Vicethumiorum crema[...]tur. 7[...]
Honorius Imp. quando regnauit.
Honorius Pontifex quo tempore vixit. [...]
Honorius Fortunatus, Epiſcopus Pictauien[...]ſis, ſcriptor. 5[...]
Hopogarda, arx incenditur ab Alberto [...] Turingiæ. 6[...]
Honſteinium, arx conſcenditur à factio[...] Tributariâ. [...]
Hordorpia, villa. [...]
Horologium Magdeburgi corrigitur, à C[...]berto mathematico. [...]
Horſtus unde dicatur. 9. eiuſdem monume[...]tum ubi. [...]
Hoſedus, miles Saxonicus, capit D. Sla[...]rum Stonesgarum, donatur aureo ci[...]gulo & 20. ſtadijs agri. [...]
Hoſpitalitas. 225. 4[...]
Hubertus creatur Ant. Magdeburgius. [...]
Hugo & Lotharius de regno Galliæ conte[...]dunt. [...]
Hugo, oriundus è ſtemmate Vuitichindi[...] Pariſienſis. 141. 206. recipit Vuigman[...] & Ecbertum, exules. 159. ab Imp. veni[...] impetrat 142. dictus Magnus. [...]
Hugo Capetus, f. Hugonis C. Pariſien[...] primum Ab. D. Germani, deinde R. Fr[...]ciæ factus.
Hugo, G. Gallorum, Hugonis C. Pariſie[...] f.
Hugo præſul Citienſis inauguratur.
Hugo Tubechinus, hoſtis Viperti Groizi[...] tẽplo Petrino Citij inceſo cũ ſocijs pi[...]
Hugo C. Egeshemius, a miniſtro prod[...] occiditur.

Hugo, I. Blancemanus, Geraldi f. C. Morien-nae. vx. Adela C. Seulani f. item obijt. 470

Hugo II. Immedi II. f. C. Suſanus, vx. filia Veneti patricij. 471. fit vallis Tarenteſiæ Dominus. 472

Hugo III. Philippi I. f. vxxx. prima Mathildis C. Flandriæ f. Altera, Anna C. Salinarum. Tertia, Pernella, vidua Auſtriaca, C. Burgundiæ f. [illegible] 473

Hugo, dominus vallis Fuſmeieræ. 479

Hugo, f. Vilhelmi D. Aurelianenſium, puer obiit. 572

Hugoldus Schleinicius capitur à Boemis. 741. redimit ſeſe. ibid.

Hulſencus, R. Francorum. 74

Humanitas inſignis in principe. 293. 298. 433

Humilitas. 266. 361

Humfredus, C. Herefordenſis. 49

Humfredus, f. Henrici IIII. Regis Angliæ. 50

Humfredus, C. Morealium. 452

Hunefelda, opp. Fuldani capitur ab Heſſo. 676

Hunibaldus, ſcriptor Francicus. 1

Hunibaldus, C. Bernicorum. 19

Hundingus, princeps & Rex Sax. 2

Hunni victores ferè totius orbis. 6. vaſtant Turingiam. 571

Huſari qui dicantur. 800

Huſsitarum factio in Boemiâ. 662. 689. occupant Pragam vrbem. 690. potiuntur arce Pragenſi. 691. Bruxiam oppugnant. ib. eorundem clades apud Bruxiam. 692. oppugnant Caroloſteinum. 693. irrumpunt in Luſatiam ſuperiorê. 697. eorum victoria. 738. eorum irruptio in Miſniam. 740. crudelitas eorum. 741. irruptio in Luſatiam. ibid. eorum in Vodlandia tyrannis. 744. in Franciam & Bauariam irrumpunt. 745. denuò in Miſniam & Bauariam irrumpunt. 749. fugantur ex Bauariâ. ibid.

Huſsitarum religio Pontificiæ aduerſa. 775

Hunnigi baptizantur iuſſu Caroli M. 431

Hydruntum, Paleſtinæ opp. 573

Hypantes feſtum Vormaciæ Oth. I. Imp. celebrat. 168

I.

Iacobus, clauſtri Neoburgi præpoſitus, ſcriptor. 100. 446. 572

Iacobus Luſignanus, à Sultano Alexandrino R. creatur. 502. Famaguſtam Genuenſibus adimit. 502. eius vx. Catharina, Marci Cornelij Patricij Veneti f. obit profluuio ventris. 502

Iacobus, Moreæ princeps. 487

Iacobus Vuangenheimius, tribunus militum in bello Boemico. 700. cadit in acie. 701

Iacoba Bauarica partem Lucelburgiæ ditionis offert Burgundo. 706

Iactantia ſtulta. 161

Iana, ſl. 296

Iano Schonfeldus, tribunus militum in bello Boemico. 700

Ianus Giemo dat receptum latrocinantibus. 739. capitur à Iohanne Brunone. ibid.

Iarimirus Boliſlai Boemi frater, in caſtris Imp. Henrici II. verſatur. 258. exul reſtituitur. ibid. ab Imp. deficit. 277. in cuſtodiam mittitur. 277

Ibba, Deiorum R. filia, vx. Edelredi. 16

Iburgum, arx ditionis Oſnaburgicæ. 80

Ida, vx. Rudolphi D. Bauariæ. 127

Idda, Hebuli f. qualium populorum author. 9. 16

Idolatriæ defenſio. 7

Ieitha, f. Leopoldi M. Auſtriæ, vx. 1. Reinheri. 446

Ieiunium. 152

Ienæ nuptiæ Vilhelmi D. Sax. & L. Turingiæ celebratæ. 708

Ildendrudis, vx. Balduini II. C. Flandriæ. 42

Ileburgia parochia ſubijcitur Magdeburgio Ant. 297

Ileburgum, in Oſterlandia opp. 309. C. Diterici conflagrat, venditur Vilhelmo L. Turingiæ. 672

Illyrium. 192

Illyrij pugnant contra Germanos. 193

Illyricum mare. 731

Ilmena, opp. Turingiæ à Iohan. Lichtebergio traditur præfectis Friderici. 665. obſidetur. 763

Immedus II. Hugonis f. Codalonga dictus. 471. vx. eius Genera vel Iohanna, D. Burgundiæ f. ibid. iuuit in prælio Burgundum. ibid. moritur Mariennæ. ibid.

Immedus III. Hugonis I. f. bis victoriam deportat ab hoſtibus. 472. cooptatur in ordinem militum Rhodiorum. ibid. moritur in Cypro. ibid.

Immedus IV. Ludouici I. f. vx. C. Areſcoti in Belgio f. obit ſine liberis. 473

Immedus V. Thomæ II. f. morbo laborauit graui. 474. egit vitam ſolitariam. 474

Immedus VI. Thomæ II. f. vxx. I. Albonis C. f. II. Cecilia C. Maſsilienſis f. lepra extinguitur. 477

Immedus VII. à patruo Philippo II. ditionem Sabaudienſem accipit. 478. vxx. Sybilla, C. Bagei & Breſſenſis unica f. Altera Maria, C. Brabantini f. 479. eius bellum cum C. Geneuano. ib. excipit Imp. Henricu VII. perhonorificè. 480. ſequitur Imp. Romam uſque. ibid. recipitur unà cum filio in numerum principum imperij. ibid. Humbertum Gallum, Delphinatem, ad monomachiam prouocat. 480. reconciliatur rurſus cum Humberto Delphino per Carolum R. Siciliæ. ibid. eius ſecundum bellum cum C. Geneuano. ibid. conſpirationes quorundam contra ſe tollit & amouet. 481. eius bellum cum Delphino. 482

Immedus VIII. C. Sabaudiæ, fratri Eduardo ſuccedit. 486. vx. Violantilla, Palæologi Conſtantinopolitani Imp. f. 487. reconciliatur Humberto Delphino. 487. moritur. ibid.

Immedus IX Poſthumus, dictus Viridis. 487. eius tyrocinium. ibid. obſidet Sedunum. 488. eius bellum cum Delphino. ibid. vx. Bonna, D. Borboniæ f. ibid. eius bellum cum Vicecomite Mediolanenſe. 489. emit Ducatum Vauxii. ibid. eius expeditio in Græciam. ibid. coniungit ſe Ludouico, R. Vngariæ. 490. contra Turcam pugnat Alexio Imp. Conſtantinopolitano. ibid. Meſembriam occupat. ibid. eius bellum cum Vicecomitibus. 492. 493. vocatur à Pontifice & à D. Andegauenſe in Italiam ad tollendum ſchiſma inter Gallos & Italos. 494. moritur in viâ. ibid.

Immedus X. Immedi IX. f. eius tyrocinium in bello Anglico. 495. eius res geſtæ. ibid. Nilani eum requirunt Dominum. item mors eius. 495

Immedus XI. vx. Bonna, D. Borboniæ f. 495. eius bellum cum Bernabone. ibid. Epiſcopum Vercellanum reſtituit. 496. Chunenſes ſeſe illi ſubijciunt ultrò. ibid.

Immedus XII. Immedi XI. f. à patre accipit Bieſſam & Bagoenſem Comitatum. 496. vxx. eius 1. ViolatillaM. Montferratenſis f. Altera, Maria. 497. mundanis ſe rebus abdicat. 498. fit Decanus militum legionis Thebeæ de Ripariâ. ibid. Pontifex creatur Romanus, appellatus cognomento Felix. V. 500. Pontificatum reſignat. ibid. in ſuam Ripariam rurſus ſe confert. ib. moritur ibidem. 500

Immedus XIII. vel Amedeus Ludouici. V. f. vx. Iſabella, Ludouici XI. R. Galliæ ſoro[r] 502. ſtudium eius in pauperes ſingulare 50[…]

Immanitas ab innocentibus arcenda. […]

Immenhuſia, reſtituitur à Moguntino [...] Halsiæ. 6[…]

Immo, nobilis Lotharingius, ad Imp. pare[…] allicitur. […]

Imperium Saxonicum olim in 12. toparchi[…]as diuiſum. 6[…]

Imperium à Francis ad Saxones transfertu[r] 1[…]

Imperij cancellarij qui. 2[…]

Impia præſumptio. 32[…]

Impietas 20. 196. 378. 39[…]

Impietas
- à Deo punita. 25[…]
- in fratrem. 27[…]
- in ſubditos.
- matris in filium.
- filij in parentem. 144. 14[…]

Improbitas non flectitur clementia. 13[…] 1[…]

Ina, R. Sax. Meridional. 3[…]

Inconſtantia vulgi. 9. 31. 43[…]

Indulgentiarum Pontificiarum venundatio[…] 84[…]

Induſtria ſexus fœminei. 1[…]

Ingelheimum. 14[…]

Ingelhemij Oth. I. celebrat Paſchatis diem 16[…]

Ingratitudo. 2[…]

Inhuſiæ deditio. 8[…]

Innocentius III. Pontifex. 4[…]

Innocentia 361. miraculo confirmata. 20[…]

Inſolentia victoriæ. 27[…]

Inſidiæ. 105. 157. 246. 27[…]

Inſtitutio Chriſtianæ pietatis. 20. 1[…]

Inſubria ſubigitur. 5[…]

Integritas vitæ. 238. 3[…]

Interpres iuris Saxonici, quod Speculum vo[…]cant. 6[…]

Inum, arx Ant. Patrenſis. 49[…]

Ioachimi I. Electoris Brandeburgij nuptia[…] 75[…]

Ioachimi II. Elect. Brandeburgij ſponſali[…] 80[…]

Iohannes Munſterbergius, ſcriptor. 3[…]

Iohannes, R. Angliæ c Francis. 4[…]

Iohannes, D. Stadienſium, primus Marchi[o] Brandeburgius. 1[…]

Iohannes, X. Pontifex 10[…]

Iohannes XII. Pontifex. 16[…]

Iohannes XIII. Pontifex capitur, & in vincu[…]la conijcitur. 170. reſtituitur in ſuam ſedē [...] ibi[d]

Iohanne[s]

Iohannes Archidiaconus, legatus Pontificis. [illegible] 161
Iohannes, D Campaniæ. 170
Iohannes Blachus in Theſſalia euertit Serras & Berrhæam. 455
Iohannes, Bonifacij V. f. M. Montferratenſis, vx. eius Margaritha, Philippi D. Sabaudiæ f. 457. eius bella cum Ticinenſibus & Alexandrinis in Inſubria. ibid.
Iohannes Theodori I. f. vx. Eliſabetha, Iacobi R. Balearium inſularum f. 459
Iohannes Iacobus, Theodori II. f. eius vx. Iohanna, Amedæi X. M. Sabaudiæ f. 460
Iohannes II. Iohan. Iacobi f. vx. Margaritha, Ludouici VIII. D. Sabaudiæ filia. 461
Iohannes Vicecomes, Ant. Mediolanenſis, fratre Luchino mortuo occupat Ducatum. 489. inuadit Pedemontanam regionem. ibid. immittit exercitum in agrum Montferratem. 489
Iohannes Fliſcus, Geneuenſis Epiſcopus Vercellenſis à Vicecomitibus expellitur. 496
Iohannes, Ludouici V. Sabaudi f. Geneuenſis C. [illegible] 501
Iohanna, f. Immedi VII. vx. Palæologi Imp. Conſtantinopolitani. 479
Iohannes Vuicleus à Pontifice damnatus. 626
Iohannes Huſſus Boemus. 686. crematur. 688
Iohannes Hofmanus Sucidnicenſis. R. Academiæ Pragenſis creatur præſul Miſnenſis. 687
Iohannes, Miſnenſis præſul, ad concilium Conſtantienſe mittitur. 688
Iohannes, Landgr. Heſsiæ inferioris, f. Henrici Landgr 573. eius ſedes Caſſella. ibidem.
Iohannes Brandeburgius bello petitur ab Henrico L. Turingiæ. 578
Iohannes Garzon Bononienſis, ſcriptor. 597
Iohannes, Princeps Haſsiæ, præficitur exercitui à fratre. 634
Iohannes, Præpoſitus Viſegradenſis. 641
Iohannis, R. Boemiæ, felicitas in bello Italico. 641
Iohannes, Alberti D. Sax. F. 808. 839
Iohannes, Georgij F. D. Sax. 876. 878
Iohannis Daniæ R. nuptiæ. 807
Iohannes Marchio Brandeburgius naſcitur. 797
Iohann. Alberti Regis Poloniæ bellum Pruſſicum. 841
Iohannis Iuliacenſis expeditio contra Brugenſes & Gaudauenſes. 816
Iohannis Huniadæ expeditio in Turcam. 774
Iohannes V. præſul Miſnenſis. 787
Iohannes VI. Præſul Miſnenſis. 846
Iohannis Præſulis Auguſtani mors. 792
Iohannis Truxeſij mors. 840
Iohannis Bernſteinij mors. 807
Iohannes Frimarius Iſenacenſis ſeruat Fridericum III. Grauem ne caperetur ab Henebergio. 651
Iohannes, R. Galliæ cum Philippo filio à R. Angliæ capitur. 656
Iohannes Suarceburgius, bellum infert Alberto II. præſuli Vuirceburgio. 657. vendit aliquot arces Erfurdianis. 679. captus in Bauaria cogitur eas L. Turingiæ vendere. 680
Iohannes Heringius, ſtellatæ factioni addictus, inſigne ſtellæ circumfert, & plures allicit. 657
Iohannes Noribergius Burggrauius Vinshemiam & Rotenburgam, ciuitates factioſas, obſidione redigit ad officium, & Norinbergam pecunia mulctat. 662. 672
Iohannes, Abbas Fuldanus, reſtituitur à L. Turingiæ. 663
Iohannes Lichtebergius tradit Ilmenam. 665
Iohannes Polentius, præfectus Caroloſteiniæ arcis. 693. eius virtus in arce retinendâ. ib. eiuſdem ſtratagema ibid. arcem Pragenſem recipit proditione. 743. confligit cum Boemis propè Vurcinam. ibid.
Iohannes Sulingenſis Landgr. 697
Iohannes C. Lupfenſis. 697
Iohannes Troterra vel Ziſcha factioſorum Huſitarum Dux alacer & felix. 698. eiuſdem victoria de Sigiſmundo Imperatore. ibid.
Iohannes Olomucenſis, ſcriptor. 701
Iohannes, Brandeburgius Princeps, intereſt nuptijs Vilhelmi D. Sax. & L. Turingiæ. 708
Iohannes Blanckenbergius capitur. 717
Iohannes Alebluuius, Erfurdianus Iureconſultus, comitatur legatos Burgundicos. 723
Iohannes Capiſtranus Funiger Pontificias bullas in Germania circumfert. 726
Iohannes, D. Saganus, præfectus Germanorum in Pruſsia. 727
Iohannes, præſul Vurciburgius, ſequitur partes Alberti Bauari. 730

Iohannes Varila Dapifer, præfectus Franciæ. 723
Iohannes C. Hennebergius, legatus Abba. Fuldani. 735. Geilam recipit. ibid.
Iohannes D. Brandeburgicus, f. Friderici, intereſt cum patre bello Boemico. 739
Iohannes præſul Hildeshemius, ab Erfurdianis requiritur præfectus vrbis contra vim Boemorum. 745
Iohannes, D. Bauariæ, redimit ſe pecuniâ ab iniuria Boemorum. 745. eius expeditio unà cum Electore Saxon. in Boemiam. 747
Iohanni, R. Boemiæ, Egra op. oppigneratur à Ludouico Bauaro Imp. 746
Iohannes, C. Bichlingenſis, addictior Electori, quam ſuo domino Vilhelmo D. Sax. 758
Iodocus, Princeps Morauiæ, diſſentit à R. Venceſlao Boemo. 673. Pragam obſidet. 686. conſtituitur R. Boemiæ exauctorato Venceſlao. 688
Ioppe, vrbs Paleſtinæ. 446
Iordanes, f. Iſabellæ. 47
Iordana, f. Vilhelmi III. vx. Imp. Byzantini 446
Ioſephus, ſcriptor. 66
Irene, quo tempore Conſtantinopolitanis imperarit. 41
Iringus interficit Erinfridum R. Turingiæ, cuius erat conſiliarius. 571
Irlandi quales populi. 22
Irmengardis, vx. Oth. Sumeringij, diuortium. 311
Irmenſulum, idolum. 93. Carolus M. deſtruit. 426
Iſaaci Comnenus, tyrannus Angliæ inſulæ. 46. donatur captus à Sabaudo cuidam Anglo pro mancipio. 501
Iſabella, Iohannis R. Angliæ f. vx. Friderici II. Imp. 47
Iſabella, vx. I. Conradi Montferratenſis. II. Henrici C. Campaniæ. III. Emerici, R. Cypri. 450
Iſabella, f. Iohann. Iacobi Montferratenſis, vx. Vualtheri, M. Salutiarum. 460
Iſeburga, factionibus repleta, continetur à Croneburgio. 662
Iſenacum, opp. 86. ſuperatur à Miſnenſibus. 582. inibi exercentur ludi equeſtres. 649. vexatur excurſionibus ab Hennebergio. 651
Iſenacoburgum, præſidium à Brunſuicenſe extructum. 580. diruitur à Miſnenſibus. 582
Iſenacenſium legatio ad Imp. Albertum 626. eorundem legatio ad Fridericum M. Miſniæ & L. Turingiæ. 627. iidem delicti ab eo veniam impetrant. 628. coguntur reficere arcem Clemmam. ibid. Sacrificu... lis pro turribus deſtructis ſatiſfaciunt ibid.
Iſenacenſium duorum adoleſcentum facinus & ſupplicium. 66...
Iſenbergum à Georgio Podiebradio R. Bohemiæ occupatum. 77...
Iſlebia obſidetur. 66...
Iſlerſteta, arx Vicethumiorum à Vilhelm... D. Sax. occupatur. 7...
Iſthmus, inſula. 4...
Iſuius, f. Offridi R. Northumbr. ...
Italicæ res rurſus turbantur. 2...
Iudæi in Hali Saxonicâ occiſi. 551. propter vſuras e Miſniâ & Turingiâ expulſi. 68... de proditione ſuſpecti rurſus coguntur Miſniâ & Turingiâ cedere. 7...
Iudæus in cloacam lapſus, Sabbato non extrahitur. 75...
Iudicia olim Sax. ...
Iuditha, Ecberti M. f. vx. Frici, vel Ethicon... Guelfi II. C. Rauensbergij.
Iulanda, Goluini T. Vandalorum f. vx. Si... hardi.
Iulia, Hermani D. Franciæ filia, vx. Vilhelmi III. Sabaudi. 4...
Iulius, R. Sax. occident. 37. tranquillam habuit fortunam. 37. in Italiam ad D. Pe... templum proficiſcitur.
Iunna, arx Glichenſis, oppugnatur. 7...
Iuo, Carnutenſis cardinalis, ſcriptor.
Iuſtianus Imp. quo tempore vixit. 28...
Iutta, f. Arnolfi Bauari vx. Brunonis. 3...
Iutta, f. Ludouici I. M. Salutiarum & Seuſa... vx. C. Brixiani in Italiâ Tranſpadanâ 4...
Iutta, Bionis C. Mersburgij f. vx. Diter... Budiſecij.
Iutta, f. Hermani L. Turingiæ, cognomen... Lippa. vx. Diterici M. Miſniæ & Oſterlandiæ.
Iutta, f. Friderici, C. Zigenhanij, vx. Frid... ci, C. Brenæ.
Iutta, f. Diterici, M. Miſniæ, in infantia m... tur.
Iutta, f. Friderici II. Imp. vx. Ludouici Fe... L. Turingiæ.
Iutta, f. Hermani L. Turingiæ. vx. I. Diterici M. Miſnenſis. 573. II. Popponis C. Hennebergij.

K.

K.

...rmnda, caſtrum. 135
...bergij C. ultimi de familiâ mors & ſepultura. 661. eius ditionem accipit Balthaſ. L. Turingiæ. ibid.
...bergum. 118
...bergum, arx. 432
...a, arx, Ludouico Salio eripitur. 86. capta 87. ſolo æquata. 88
...bruccæ, opp. oppignoratum C. Beichlingio. 675
...ana. 262. euertitur. 546
...bergum, opp. Hirſfeldij cænobij fundamentum antiquum. 341
...berga arx. 529. ſolo æquatur ab Alberto L. Turingiæ. 604
...bergum infra arcem Rodolſtadium ſitum. 724
...ſteina. 437. Vilhelmus Cocles ad ſe transfert. 671
...ſteini cœnobium Cæleſtinorum extructum. 846
...ingam Vilhelmus Cocles redimit. 671
...bergam Vilhelmus Cocles redimit. 671
...bergum in Franciâ. 722
...houia. 685
...gueldus ager. 437

L.

...us Cumenſis. 163
...laus, R. Poloniæ. 548. ſuperatur à Conrado C. Rochlitio. 549
...laus, R. Boemiæ eligitur. 804. controuerſiam mouens Friderico II. Electori. 769. repetit caſtella & oppida ab Elect. Saxoniæ. 727 componitur res per Ludouicum Bauarum. ibid eius humanitas erga Vilhelmum D. Sax. 728. tollitur veneno. 728
...ia, Guiſiorum ab Immedo VII. Sabaudo occupatur. 479
...bertus Schafnabergius, ſcriptor. 82. 83. 204
...bertus præſul Conſtantienſis. 244
...bertus, C. Louanienſis interficitur. 300
...bertus Stoghuſius latrocinando infeſtat Heruniam 729. reprimitur. ibid.
...caſtria familia vetuſta & primaria in Anglia. 51
...dulphus, D. Beneuentanorum. 173
...gaums ager vaſtatur. 713
...genhans, pagus. 639
Lansberga arx à Dicerico M. Luſatiæ extructa. 544. redimitur per Fridericum M. Miſniæ à Brunſuigijs. 636
Larius lacus. 256
Larunum præſidium. 131
Latinus Pacatus, orator. 5
Lattones, qui populi olim ſic dicti. 4
Lauchſteta opp. 589
Laudes Sax. 66
Laurentius Preſbyter 12
Laurentij Helleccij exilium. 794
Lauriſſanum cænobium. 341
Lauterbergum. 544
Lazius, ſcriptor. 100
Lebba, oppidum à Boemis deſtruitur. 742
Leouſia, opp. antiquum Poloniæ inſtauratur. 274. diruitur rurſus à Boliſlao Boemo. 276. capitur à Conrado C. Rochlitio. 549
Legati German. ad Alexandrum Magnum. 3.
Leges Troiaminis. 123
Leges cenſoriæ. 768. ſumptuariæ, veſtiariæ, mercenariæ. 789. monetariæ. 790
Lehele, captiuus Vngarus. 126
Leheſteinum ſolo æquatur & diruitur ab Alberto L. Turingiæ. 604
Leipenſes in Boemia auxilium petunt & defenſionem à Friderico bellicoſo Elect. Sax. 699
Leiſnicium, caſtellum oppignoratum, Vilhelmus Cocles redimit. 671. adimitur Georgio Comiti. 774
Leita, fl. Auſtriæ. 584
Lemanus lacus. 474
Leo III. Pontifex quo tempore ſedit. 40
Leo VIII. Pontifex eiectus in Camertanam vrbem venit ad Imp. 164. reſtituitur Romæ in ſedem ſuam. ibid. mors eius. 169
Leo, præſul Vercellarum, ab Harduigo expellitur. 285
Leopoldus, M. Bauariæ, ſagitta traijcitur. 220
Leonora, f. Thomæ III. Sabaudi, vx. Ducis Beaulenſis. 477
Leopolis, vrbs. 281
Leſtmona, vrbs. 224
Leuchtenberga, arx expugnatur à Friderico bellicoſo Electore Sax. 684. repetitur à Suarceburgio. 685. ibidem legati Burgundici à Vicethſio capti aſſeruantur. 723. oppugnatur à Vilhelmo, D. Sax. 724
Leuitas adoleſcentiæ. 293
Libenſteina arx Suarceburgi venditur. L. Turingiæ. 680
Liber de vita D. Eliſabethæ. 599

Libertas

Libertas. 224. eiuſdem aſſertio. 20. 26
Libido. 204. 235. punita. 204
Liburnus portus à Maximiliano Imp. capitur. 835
Lichtenalda, arx iuxta Settelſtadium diruitur & complanatur ab Henrico M. Miſniæ & L. Turingiæ. 581. eadem arx capta ab Imp. Adolphi legato reſtituitur Princípp. Miſniæ. 617. crematur à Vilhelmo, D. Sax. 716. traditur Hermano Harraſio pro acceptis damnis. 759
Lichtelſteina, arx Brunſuicenſis capitur. 678
Lichtena, arx Noribergenſium capitur. 715
Lichtenuelſium. 722
Lignitium, opp. Sileſiæ à Boemis tentatur.
Liguria. 57. 746
Liigenſteinam Vilhelmus Cocles ad ſe transfert. 671
Limarus, Ant. Bremenſis, Henrici IV. Imp. partes ſequitur. 346. intereſt conuentui Quedlinburgio. 371. cogitur in prælio à Lothario Supplinburgij Comite. 375
Limena, arx Bulgariæ, capitur à Sabaudo. 490
Lindbergia, arx Hermani Lucelburgij. 394
Lindelocha. 219
Lindus, fl. 30
Linichinum vrbs. 515
Linichini populi. 116
Lippa, fl. 425
Lippa, opp obſidetur. 713
Lippenhemium. 432
Lipſienſis Academia quando fundata. 687
Lisca, cœnobium. 305
Litomericenſes, ſocij Huſſiticæ factionis in Boemia. 699
Lobſeca ab exercitu Imp. Alberti diripitur. 618
Lobdeburgum donatur Apollonio Vicethumo. 717
Lochiani ſaltus. 151
Loffingenſis D. è Landgrauijs Stulingijs in Prælio capitur cum ſeptem Comitibus. 475
Lomatium, opp. crematur. 717
Lombardia vel Longobardia. 56
Lombardica vel Britanica factio in Algauiâ 671. eiuſdem factionis tumultus in Alſatiâ & Heluetiâ. 679
Londinum, metropolis vbi ſita. 8
Londinum emporium, vbi ſitum. 8. 36
Longepontina prata. 256
Lorshemium opp. 243
Lotharius vel Leutherus, Erconberti R. f. 14
Lotharius, præſul Paderbornius.
Lotharius, R. Galliæ.
Lotharius & Hugo de regno Galliæ cont[...] dunt.
Lotharius, Supplinburgius C. dux exerci[...] Sax.
Lotharius, D. Lunæburgius, intereſt c[...] uentui Fraſono.
Lotharingia fit pars Imperij. 112. tradi[...] Conrado Franco.
Lothindorfium, pag. Vicethumiorum, c[...] matur.
Louanienſis Comitatus fit Imperij pars. [...]
Louanienſes pacem orant ab Alberto D. [...] xoniæ.
Luca, vrbs Boemiæ.
Lucca, opp. Oſterlandiæ præſidio munit[...] Diceniano M. Oſterlandiæ contra Elec[...] rem Brandeburgicum. 611. obſidetur [...] exercitu Imp.
Lucelburgia prouincia oppigneratur V[...] helmo D. Sax. & L. Turingiæ.
Lucelburgum, vrbs obſidetur à Burgun[...]
Ludgardis, vx. Oth. R. Romanorum.
Ludgardis, vx. Ludouici III. Imp.
Ludgardis, vx. Conradi Lotharingii D. [...] Conradi R. Francorum.
Ludolphus f. Brunonis.
Ludolphus II. Oth. R. Romanorum f.
Ludolphus Ant. Treuirenſis, moritur.
Ludolphus, f. Oth I ex Edithâ Angla. [...] 377. eius vx. Ida, Hermani D. Sueu[...] 377. celebrat ludos equeſtres Troiam[...] Tiguri. ibid. aſcitus à patre ad conſo[...] um regni. 142. 377 à patre in Italiam c[...] tra Beringarij tyrannidem mittitur. [...] eius res geſtæ in Italia. ibid. & 329. [...] Henrico Bauaro traducitur iniquè. [...] in contemptum Italorum adducitur. [...] 378. ei eripitur nomen regium. 144. [...] conſpiratio in patrem. ibid. & 330. [...] 379. bellum patri mouet. 145. 379. [...] plex fit patri. 146. 330. 379. ſentent[...] triſtem accipit. 147. 379 nouas res m[...] tur. 379. Bauariam hoſtiliter inuadit[...] 379. Ratisbonam capit. 147. 379. fit [...] ſupplex patri & veniam tandem co[...] quitur. 151. 380. adimitur ei ducatus [...] uiæ. 151. 380. eius expeditio in Ital[...] 159. 380. obijt Papiæ. 160. 381. Mo[...] tiæ ſepelitur.
Ludolphus, f. Ludolphi, præſul Oſnaburg[...] ſis, poſt Dragonem. 105. 382. mater [...] Ida, Hermani Sueuiæ D. f.

Ludolphus, Brunonis II. M. Saxonum f. vx. Hilda Balduini II. Flandriæ C. filia, ſibi vſurpat Brunſuigæ poſſeſſionem. 335. Danqueroduam exornat & amplificat. ibid.
Ludolphus Mersburgius, adiuuat Hegmani perfidiam. 341. idem vitam propter perfidiam amittit. 345
Ludolphus Ant. Magdeburgius. 553
Ludolphus, præſul Halberſtadius, capitur. 578
Ludouicus, R. Francorum. 74
Ludouicus I. Barbatus Turingiæ C. 84
Ludouicus II. C. Turingiæ, adulterium committit & homicidium. 84. è carcere miris technis elabitur. 85. 572. dictus Salius. 251
Ludouicus III. Salij f. Turingiæ Landgrauius, bello petit Othonem M. Miſniæ & eum capit. 557. 572
Ludouicus IV. 88. Palatinus Sax. 89. Ludouici III. f. Landgrauius, Ferreus dictus, vx. Iutta Friderici II. Imp. filia. 572
Ludouicus V. Munificus, Landgrauius Turingiæ, vx. eius Margaritha Auſtriaca, Leopoldi VII. filia. 572
Ludouicus VI. Placidus, Palatinus Sax. 89. Hermani Landgr. Turingiæ, moritur in Palæſtina Hydrunti. 573
Ludouicus, f. Vilhelmi D. Aurelianenſium accipit Turingiæ præfecturam. 572. idem declaratur C. Turingiæ & Heſſiæ. ibid. eius vx. Cæcilia Bauarica. ibid.
Ludouicus I. Landgr. Heſſiæ. 574
Ludouicus II. Landgr. Heſſiæ, vx. Anna Friderici I. Sax. Electoris f. adijcit ſuæ ditioni Comitatum Zigenhanium & Niddanum. 574. arbiter inter Electorem Vilhelmum D. Sax. 759. veneno extinguitur in cœnobio Hirſueldenſe. 731
Ludouicus III. Landgr. Heſſiæ, eius ſedes Caſſellæ. 574. eius bellum cum Abbate Fuldano. 735
Ludouicus IV. Bauarus Imp. veneno ſublatus. 654
Ludouicus, præſul Halberſtadius, f. Friderici II. Grauis. 666. eius bellum cum C. Mansfeldio. ibid. obſidet Iſlebiam. ibid. fit præſul Pabebergicus. ibid. eius bellum pro præſulatu Moguntino cum Adolpho Naſſanienſe. 667. obtinet. 669. fit quoque præſul Magdeburgius. 670. eius obitus. ibid.
Ludouicus Ludouici IV. Bauari Im. f. cognomento Romanus, accipit dono à patre ditionem Brandeburgicam. 681
Ludouicus C. Glichenſis vaſtat ditionem Vinarienſem. 713. eius ditio rurſus vaſtatur à Vilhelmo D. Sax. 717. capitur. 718
Ludouicus Bauarus reconciliat Electorem cum R. Boemiæ propter caſtella & oppida ad R. Boemiæ pertinentia. 727
Ludouici Auſtriaci victoria de Boemis. 748
Ludouicus Balbus Imp. quo tempore vixit. 98
Ludouicus M. Salutiarum. 461. Hugonis II. f. M. Suſanus fit & C. Morionis, vx. Bertha Comitiſſa Barrhi. 472
Ludouicus, C. Sabaudiæ, pugnat in caſtris Venetis. 453. in prælio oppetit ad Hadrianopolim. 456
Ludouicus II. Ludouici I. in adoleſcentia moritur. 473
Ludouicus III. Thomæ. IV. f. poſſeſſionem Vaux & Bingoes potitur. 482
Ludouicus IV. Immedi VII. f. cum Henrico VII. Imp. in Italiam proficiſcitur & una Piſas & Senas init. 483. inſidijs Senenſium intoxicatus obit. ibid.
Ludouicus, R. Vngariæ, & Ludouicus D. Patriarcha Aquileienſis, reconciliatur ab Immedo XII. 497
Ludouicus, Immedi vel Amedei XII. f. ſuccedit patri, vx. Carlotta, vidua R. Portugalliæ. 501. eius res geſtæ in Cypro. 501. fit R. Cypri. 502
Ludouicus R. Galliæ, frater Blancæ Mariæ, viduæ Sabaudiæ, defenſor ſororis ſuæ. 504
Ludouicus Imp. ubi conditus. 330
Ludouicus, R. Franciæ, proficiſcitur in Syriacam expeditionem. 540
Ludouicus Bauarus, cum Friderico Auſtriaco de Imperio contendit 635. eius bellum cum Brandeburgico. 730
Ludouicus Brandeburgius, authoritate Friderici III. Grauis confirmatur. 640
Ludouicus, Alberti Ducis Sax. F. 839. 808
Ludouici R. Vngariæ & Bohemiæ interitus. 870
Lues. 214. 220
Luizo præſul Cremonenſis, Romam mittitur ad electionem noui Pontificis. 169
Luizo, præſul Bremenſis. 245
Lullus, Ant. Moguntinus, baptizat Vuitichindum. 435
Luneburgum caſtellum expugnatur à Sax. 346. Idem reſtituitur Hermano. 346
Luneburgum ericetum. 427
Luſatij à Boemis & Pragenſibus vexantur. 697

697 eorum victio de Pragenſibus: ibid. liberant pag. Reichenbacaium ab oppugnatione Boemorum. 746.
Lutgardis, f. Alberti Sueui: vx. Conradi III. M. Miſniæ, Locupletis. 537. moritur. 539.
Lutgardis, f Suenonis R. Danorum, vx. Bertholdi, M Bauariæ. 537.
Lutholdus, Ab. Sanctogallinus, in Heluetijs à R. Rodolpho conſtitutus. 410.
Luthiridus ſupplicio afficitur. 163.
Luticij omnia infeſtant. 221. rurſus tumultuantur. 307. 310.
Luzena opp. 118.
Lycus fl. 152. 330.
Lyris fl. vlterioris Italiæ. 263.

M.

Madela, opp. eripitur C Vinarienſi 631. eripitur deinde Vicethumijs 724. crematur ab Electore. 763.
Magdalena f. D. Sabaudiæ, vx. Vilhelmi II. M ntferrat. 461.
Magdalena, Georgij D Sax filia, deſpondetur Ioachimo II. Electori Brandeburgio. 863. moritur. 875.
Magdeburgum, à Slauis vaſtatur 137. ibidem agitur conuentus 178 inibi tumultus excitatur. 176. rebellat ſuis Principp. 734. obſidetur ab Erneſto Elect. Sax. 794. ibi inter Senatum & Epiſcopum diſſidium componitur. 796.
Magiſtratus quare gladio conſpicuus. 361.
Magnanimitas. 7. 36.
Magnificentia. 226 236. 258.
Magnuſſus, D. Francorum. 58.
Magnus, D. Sax & Luneburgi f Ordolfi, ſe ſubijcit Henrico IV. Imp. 345. detinetur captus: ibid. fit ſupplex 353. dimittitur e cuſtodiâ. 355.
Malchella, Sultanus Aegyptius. 501.
Mallchuſia, opp. 289.
Malleus ferreus, genus armorum Saxon. 66.
Malmenſienſe cœnobium. 341.
Manſfeta pag. crematur. 764.
Manſuetudinis exemplum. 11.
Manuel Imp. Conſtantinopolitanus. 448.
Marburgum ſedes Landgrauiorum Heſſiæ ſuperioris. 673
Marchiones quare conſtituti. 115
Marchiones Miſniæ 519. eorum cum Ducib. Brabantiæ contentio de Turingia. 579.
Margaritha, f. Ludouici VIII. D. Sabaudiæ, vx. Iohan II Montferratenſis. 46
Margaritha, f. Thomæ II. Sabaudi, vx. Ludouici, R. Franciæ ſancti. 47
Margaritha, f. Immedi VII. Sabaudi, vx. I hannis, M Montferratenſis 4
Margaritha, f. Ludouici V. Sabaudi, vx. Ioannis, M Montferratenſis 5
Margaritha Auſtriaca, Maximiliani I. Imp. vx. Philiberti II. Sabaudi. 5
Margaritha, f. Leopoldi VII. Auſtriaci, v Ludouici Mandici Landgr. Turin 57
Margaritha Sueuica, f. Friderici II. Imp. v Alberti L. Turingiæ 588. eius ... in fili 589. eiuſdem fuga & mors propter per diam mariti. 59
Margaritha, f. Vilhelmi D Sax. vx. Iohann Brandeburgici Electoris. 7
Margaritha, f. Erneſti, D. Auſtriæ, vx. Frid rici II. Placidi, Electoris Sax. 736. morit 81
Margaritha, f. Friderici II Placidi, Elect. Sa Abb. Seſelicenſis. 73
Margareta Erneſti Elect. Sax. nubit Henric Brunſuigio. 81
Maria Catharinæ Hiſpaniæ filia, Regina A gliæ 53. Nubit Philippo Caroli V. fili
Maria, vx. Oth. II libidinoſa 204. rem h bet cum iuuene C. Mutinenſe: cremat ibi
Maria, f. Immed. VII. Sabaudi, vx. Hugon domini Vallis Fuſmeieræ. 47
Maria, f Immedi X I vel Amedei I, Sabau vx Ludouici Palatini. 45
Maria Blanca Mediolanenſis nubit Maxim liano I Imp. 8
Maria, f Eduardi Sabaudi, vx. Ducis Brita niæ. 48
Marinus præſul Sturienſis, legatus Roman 16
Maroldiſhuſia, oppigneratum Suarceburg 7
Marnalſia, præſidium Geneuani, deſtruit fundamentis. 4
Moderatio animi 10
Modunum, opp capitur 4
Mogellà, opp. 297. à Boemis diripit 7
Mogellani cladem à ſe auertunt ſimul ... ditione. 393. iidem ſignificant Guncel periculum ib.
Moguntinum bellum eccleſiaſticum. 7
Moguntia comitia.
Molbutij pacem impetrant. 634. delicti ai

...ium petunt, & numerant pecuniam. 676.
...ſidentur à Principibus in ſeditione Ru-
...ticorum. 868.
...Marquardus, præſul Hilthesſemius. 99.
...ſilius Batauinus, ſcriptor. 183.
...tini Lutheri concio in arce Dresdenſi. ...9. diſputatio cum Eccio. 861. quamdiu ...rauerit. 862.
...tinus Polonus, ſcriptor. 234. 384.
...tinus, Pontifex Romanus. 498.
...ryres Agaunenſes. 263.
...rfeldum. 20.
...ia. 490.
...tera, vrbs Apuliæ. 192
...thildis, f. Diterici, C. Ringelhemij, vx. Henrici Aucupis. 104.
...thildis f. Henrici Aucupis, Abb. Quedilnburgia. 104.
...thildis, f. Ecberti M. Miſniæ & Turingiæ, ...I. Bonifacij, M. Longobardi. 367. II. ...onis Eſtenſis: ibid. eiusdem genealogia ...parentes: ibid.
...thildis, Ludolphi Oth. I. Imp. filij, filia. 377.
...thildis, f. Thimonis M. Lansbergij, vx. ...tonis Scheuerenſis, C. Bauarici vel Pa... Seburgij 535.
...thildis, vx. Vilhelmi I. R. Angliæ è Nor...nis. 45.
...thildis, f. Henrici I. Nortmanni, vx. I. Henrici V. Imp. II. Ganfredi, C. Andega...ni. 45.
...thildis, f. Diterici R. Sax. 74.
...thildis, f. Oth. I. M. vx. Siffridi, C. Sun...ringij, poſt cuius mortem fit Abb. Ge...nrodia. 285.
...thildis, C. Flandriæ f. vx. Hugonis III. Sa...udi. 473
...thias Rex Hungariæ contendit cum Ca...miro R. Poloniæ ob regnum Bohemiæ, 780. 782. exercitum ex Sileſia abducit. 783. vaſtat Auſtriam 804. obſidet Tri...gum 810. Neuſtadium 811. moritur. 814.
...thias Selicco. 801.
...ximilianus Rex. Rom. deſignatur 791. in...auguratur 814. eius contemptus in Flan...dria 814. captiuitas 815. liberatio 815. ...ſtea ...820 matrimonium & iter in ...Hanuriam 834. expeditio in Italiam 835. expeditio in Geldriam contra Carolum Ducem 836. comitia Vormatienſia 836. ...mors. 857.
...trimonia apud Sax. 67.

Matthæus Sarctorius, ſcriptor. 441.
Mauerkirchum in Bauaria. 121
Mauracenorum factio. 201
Mauri, quales populi
Mauricius Imp. quo tempore vixit 12. quo tempore interfectus. 25.
Maximus, tyrannus à Theodoſio victus. 5.
Mechtildis, Conradi C. Rochlicij f. vx. Alberti Electoris Brandeburgij. 548.
Mechtildis, f. Echardi M. Miſniæ, & Turingiæ & Sax. vx. Diterici Budſecij. 518.
Medioſaxones qui. 8.
Mediolanum vrbs capitur. 57. 256
Mediolanenſis ducatus. 56.
Mediomatrices qui 69.
Medlingum, Vicethumiorum pagus, crematur. 753.
Megalburgij duces vnde originem ſuam trahunt. 73.
Meinfridus, Burgr. Magdeburgius, oppetit in bello tertio contra Henricum IV. Imp. 358.
Meingothus, C. Franciæ. 141.
Meinuardi, Ant. Treuirenſis mors. 297
Meinuerdus præſul Paderbornius. 268
Melca cænobium. 290
Meldingius, Dornburgi arcis præfectus, obſidetur ab Erfurdianis. 650.
Melſungum, reſtituitur à Moguntino L. Haſſiæ. 662
Meltenſtenij ſequuntur partes Sophiæ Brabantinæ contra Turingos. 580
Meltenſtenia, arx in Finibus Turingiæ, à Meltenſtenijs extructa 580. occupatur & diruitur ab Henrico M. Miſniæ & L. Turingiæ. 582
Mengardus, f. Pendæ, R. Merciorum. 30.
Menhardus, Verciburgius præſul, adhibetur ad concilium de pace facienda cum Sax. 352.
Mens recti conſcia 341. 342.
Mercij, quales populi. 8. & qui eorum Reges 27
Merouingi qui dicti & vnde. 25.
Meroueus, R. Francorum, in prælio occiſus. 54. habitauit Erfurdiæ in monte D. Petri. 570.
Mersburgenſis conuentus. 242. 245. 336
Mersburgum, Henricus Auceps munit. 124. vnde dictum 131. crematur 782.
Mersburgius ager vaſtatur à Boemis. 760
Meſembria, vrbs in Bulgaria, occupatur ab Immedo IX. Sabaudo. 490.
Meſentia. 263
Meſſeniacus portus. 490

Meſico Polonus, ab Vlrico D. Bohemiæ capitur 287. reducitur ad Imp. 288. honeſtè dimittitur 289 fuga vix euadit e manibus Vlrici D. Boemiæ 278. ad Imp. Magdeburgum ſupplex venit. 279. Morauiam & Boemiam vaſtat 305.

Metis vrbs 137. obleſſa 275

Μέτρα φέρων Pythagorica. 107

Michael, præſul Ratisbonenſis. 330. in prælio Vngarico vulneratur. 155.

Milbida, f. Mengardi ex Hermenburga. 30.

Milburga, f. Mengardi ex Hermenburga. 30.

Milda, f Friderici Budſecij, moritur in flore ætatis. 516.

Milcieni bello petuntur ab Imp. Henrico II. 259.

Milreda, f. Mengardi ex Hermenburga. 30.

Mimigardenſis præſulatus, poſtea dictus Monaſterienſis 436

Mimmelebium cœnobium à Mathilde vx. Henrici Aucupis extructum. 124.

Mirabella, arx Sabaudi, à Delphino capitur. 482.

Miracula 93. 97. 180. 183. 218.

Mirandæ & fatales mutationes. 284.

Miriquidus, mons Boemiæ 257.

Miſcouij Obetritæ, tyrannis ad Hamburgum & Calebam 199. eius inſania & mors: ibid.

Miſna, à Boemijs capitur 212. à Polono oppugnatur. 296. incenditur, & medone reſtinuitur: ibid. huius liberationis memoria à Senatu ibidem Idib. Sept multis annis recolebatur. 292. rurſus vaſtatur ab Imp. Henrico IV. & Boemo. 356.

Miſnenſis arx noua extruitur 801.

Miſnenſis ager diripitur à Boemis 742.

Miſnenſium Principum cum Heſſicis Principibus confœderatio hæreditaria 573. eiuſdem fœderis confirmatio noua. 658. 747. eorundem clades ad Auſtiam. 577. 701.

Mitbeda, opp. crematur. 717.

Mittelhuſiæ, dies indicitur Erfurdianis 629. ibi conuentus agitur 642.

Mittewalda, opp. 577. 487

Molsdorfium, opp. Vicelebij. 763

Monaſterienſium Anabaptiſtarum ſeditio. 876.

Monetæ mutatio in Saxoniæ ducatu 790. 876. adulteratæ pœna. 845.

Monialis doctiſſima. 16

Mons Leonis obſidetur. 163.

Mons ſerenus doti datur Agneti, filiæ Alberti L. Turingæ, cum nuberet Henrico Brunſuicenſi. 585

MONVMENTA Præſulum

Anhaltinorum. 555

Miſnenſium. 736

Aldenburgica. 73[illegible]

Cellenſia. 577. 681

Veterocellenſia 586

Montcaliera, arx. 483.

Montferratenſes principp. in regione Pedemontanâ ex ſtirpe Valberti & [illegible] Vuitichin[illegible] do oriundi. 441

Montfurtum ab Alberto duce Saxoniæ oppugnatur. 82[illegible]

Montmeliana, arx traditur R. Galliæ 509

Mores [illegible]xonum in iudicijs 68[illegible]

Morezinum caſtellum depopulatur 26[illegible]

Morinum, vrbs 5[illegible]

Moſa, pagus 51[illegible]

Moſalla, fl. 429. 73[illegible]

Moſellani veniam impetrant 243

Moſſeburgum, caſtellum expugnatur à Sax[illegible] 346

Motus magni in Sax[illegible] 19[illegible]

Mummolenus ſeu Eunius, patricius Romanus. 5[illegible]

Mumpelgardum, Imperij ciuitas, propri[illegible] D. Vurcibugenſis obſidetur 50[illegible]

Munchenrodium cœnobium in diœceſi Vu[illegible]ciburgiâ ab Hermano C. Brenenſi, [illegible] præſuli Pauebergenſi extructum [illegible] 55[illegible]

Munio, fl. Italiæ 8[illegible]

Munna, ciuitas 3[illegible]

Munſterus, Chronographus Fuldanus 67[illegible]

Muſſaha, fl. vel amnis in Turingiâ. 7[illegible]

Mutatio regnorum & ſedium

Myſa, opp. Pelſinenſium capitur, à præfe[illegible] Pragenſium 73[illegible]

N.

Nacco, frater Stonesgari, D. Slauorum au[illegible]git è prælio. 1[illegible]

Nappurgum, opp. in Bauariâ, redimit ſe p[illegible]cuniâ ab iniuriâ Boemorum 7[illegible]

Natalis Venetus, ſcriptor, 2[illegible]

Nauplius portus in ſinu Argolico. 4[illegible]

Næbra, opp. in Grimmetalâ, eripitur Vi[illegible]thumo, 7[illegible]

Nega

Negauæ arcis expugnatio. 813
Neuſtadium, pagus in Turingiâ 349
Neglectio cultus Dei & religionis. 25. 35.
mulieris. 300.
Neidhardi Fuchſij interitus 839
Nemcia, opp. obſidetur a Boemis. 746
Nemia obſeſſa ab Imperatoris legato. 306.
eius oppugnatio irrita 307.
Nemtza, vrbs à Boliſlao Boemo vi occupatur 217.
Nereldi, nobilis familia. 603
Neoburgum recuperatur. 663.
Neuſtrium, pagus in Franciâ. 336
Neuenhofa, arx ab Henneoergio occupatur. 576
Neumarcha petitur bello ab Erfurdianis. 642.
Neuſtadium, opp. 269. à Matthia Rege obſeſſum. 811
Nicephorus, Imp. Byzantinus, legatos ad Othonem mittit. 172. fit infenſus populo. 174
Nicetas Choniates, ſcriptor. 46.
Nicolaus Fortebracius Picininus, D. Mediolanenſium. 461.
Nicolaus Sclauata Chlumius Marcomanus. 472
Nicolaus Cuſa, Cardinalis bullas Pontificias circumfert in Germaniâ. 726.
Nicolaus Mersburgius ad concilium Conſtantienſe mittitur. 689
Nicolai Talmanni cum ſocijs ſupplicium. 745.
Nicoſiæ arci præſidium imponitur à Ludouico V. Sabaudo. 501.
Niderlinga pagus. 268.
Nideltena reſtituitur à Moguntino L. Haſſiæ 662.
Niemius Magdeburgus, ſcriptor. 11.
Nimtſcha, cænobium ad Muldam, in Miſniâ ab Henrico M. Miſniæ & L. Turingiæ extructum 586.
Nisa, fl. Luſatiæ. 537.
Nitenauia, opp. cogitur ſe redimere pecuniâ ab iniuriâ Boemorum. 749
Nobilibus cauponaria & inſtitoria interdicitur. 790.
Noemerſlebianus conuentus. 521.
Nohania, opp. traditur Friderico L. Turing. 604
Nolda, opp. 305 diripitur. 851.
Norbertus, Ant. Curienſis, intereſt conuentui Quedlinburgio. 371.
Nordbertus, Ant. Magdeburgius. 88.
Normanni quales populi. 4
Northardus, D. Sueuorum, confligit cum Vitichindo. 439
Noribergius conuentus. 692.
Norinbergijs mercatoribus intercluditur via, à Vilhelmo D. Sax. propter Antonium Paumgartnerum. 734. reconciliantur per Erfurdianos eidem. ibid.
Northeima, opp. Fuldani, obſidetur à L. Turingiæ. 676.
Northemum, vrbs in Saxoniâ. 339.
Northumbri quales populi. 8.
Northumbrorum Reges qui. 15
Northuſanum cænobium a Mathilde vx. Henrici Aucup. extructum. 124
Northuſanus conuentus 551. 560
Northuſani pacem impetrant. 634. delicti veniam petunt. 676. litigant cum Stolbergio & Suarceburgio Comitibo. de finibus. 733.
Nouaria vrbs Mediolani 494.
Nouefium obſeſſum à Ruperto Palatino, Archie. Colonienſi. 804.
Numburgius conuentus. 575.
Numburgum capitur & arx exciditur. 600. crematur. 782.
Numburgenſis ager vaſtatur. 716. 764.
Numicenſe cænobium, non procul à Bitterfeldo, à Thimone M. Miſnenſe inchoatur. 536.
Nunſtadia, pagus. 268.
Nuptiæ nefandæ. 85.

O

Obertus M. propter factionem Beringarij exulans. 161.
Obſcuritas in authoribus & hiſtoricis vetuſtis. 9.
Obſeruantia in Deum. 436. Magiſtratus & maieſtatis. 239. 253. 337.
Oceanus. 8.
Ochſenfurtum, Bauariæ opp. 754
Ochtildis, ſoror Diterici, C. Catenelenburgi, vx Conradi Burggr. Vitini. 535
Ocra fl. [illegible] 94.
Ocrearum genus quoddam interdicto prohibitum. 768.
Octus Orici f. R. Sax. 12.
Oda, vx Brunonis D. Sax. 97.
Oda, Echardi M. Miſnenſis f. Boliſlao Boemo deſponſatur. 310.
Oda, f. Conradi III. M. Miſniæ, ſacerdos Gerbſtetenſis. 537
Odera fl. 138. 221.
Odoacer, D. Sax. 54.
Offa, R. Merciorum. 33.

Oſ[illegible]idus, f. Eduini 16. vna oppetit cum patre. 18.
Oldeſlebium ad fl. Vnſtrum. 366
Olſnicienſes ſe dedunt Erneſto Electori Saxoniæ. 778.
Oppalienſis ager vaſtatur à Caſimiro R. Poloniæ. 782.
Oppenhemij conuentus Regis & Principum. 356

ORATIONES ALIQVOT.

Adolphi Imp. ad proceres Turingiæ. 598. Turingorum reſponſio ad eundem: ibid.
Alberti Turingiæ L. in conuentu publico ad proceres pro filio Apitio. 593. Reſponſio optimatum ad eundem: ibid. Eiuſdem Alberti ad Adolfum Imp. 601.
Alberti Imp. hortatoria per literas ad C. Turingios. 626. Comitum reſponſio ad eundem. 627.
Alberti Canuti factioſa reſponſio ad Fridericum M. Miſniæ. 636.
Albronis & Vuitichindi ad Carolum M. 78.
Alheidis accuſatoria & querelæ de Alberto L. Turingiæ, marito ſuo, ad Fridericum M. Miſniæ. 623. eiuſdem Friderici ad nouercam reſponſio: ibid.
Amedei XIII Sabaudi ad legatum cuiusdam principis. 503.
Bauari ad filium. 219.
Boliſlai Boemi ad milites tumultuantes 218. Eiuſdem reprimentis militem à cupiditate confligendi cum hoſte. 273. Eiuſdem ad Guncelinum. 391. & Guncelini reſponſio ad eundem. 392.
Brunonis præſulis Verdenſis. 182. eiuſdem ad Othonem I. 182.
Brunonis præſulis Mersburgij ad Echardum & Hermanum fratres. 404.
Caroli M. in comitijs Vormacienſibus. 428. eiuſdem altera eodem tempore. 429. eiuſdem oratio ad Sax. 430. Eiuſdem ad Vuitichindum. 434. Eiuſdem Vuitichindi reſponſio ad Carolum Magnum: ibid.
Catharinæ, vx. Friderici Bellicoſi Electoris, ad exercitum in Boemiam proficiſcentem, ne temere agant. 699.
Colonienſis Ant. ad Principes Germaniæ de ſuſcipiendo bello Boemico. 747.
Conradi Imp. ad fratrem Eberhardum. 108.
Conſiliariorum ad Vilhelmum D. Sax. 720. Eiuſdem reſponſio ad conſiliarios: ibid.
Diterici, M. Luſatiæ, ad Fridericum Barbaroſſam Imp. cum ſe ſubmitteret pedibus Alexandri III. Pontificis indignatione plena. 545
Ditmari ad ciues furentes Miſnenſes. 399
Eberhardi Palatini contra Imp. 326.
Eberhardi, C. Ellenbergij, ad Oth. Bauarum, conantis eum reconciliare Imperatori. 344. & Bauari reſponſio ad eundem: ibid.
Electoris Brandeburgici ad Duces Sax. de concordia. 720. eiuſdem ortaio ad Duces Sax. inter ſe diſſentientes de mutua charitate. 760.
Erneſti Electoris Saxon. ad ordines Imperij. 779.
Friderici, M. Miſniæ, pietatis plena. 624. Eiusdem Friderici ad D. Brunſuicenſem petitoria, ne ſe deſerat. 625. eiusdem ad Gothanos ciues. 665. eiusdem ad milites. 619.
Friderici. L. Turingiæ, ad Brunſuicenſem. 677. eiusdem ad eundem 679.
Friderici Bellicoſi, Electoris, ad filios de coniunctione animorum. 702.
Friderici II. Electoris, ad Imp. de perfidia Principum in Boemico bello. 748.
Friderici Electoris Sax. ad arbitros. 761.
Geronis, C. Magdeburgij. 288. Reliquorum procerum contraria Geronis. 289. eiuſdem Geronis ad milites. 158.
Giſelberti Lotharingij contra Imp. 326
Godeſchalli ad Boemos 259.
Grenoblij præſulis de pace. 481.
Hartuigi, Ant. Magdeburgij, ad Sax. ſuadentis pacem. 374.
Hennebergij veniam à Friderico III. Grau. petentis. 652.
Henrici I. ad Arnolphum D. Bauariæ. 111. eiuſdem altera ad copias auxiliatrices. 119.
Henrici II. Imp. ad populum. 270. eiuſdem ad legatos Vngariæ. 316.
Henrici Bauari Rixoſi ad filium iam iam morituri. 333
Henrici ad præſules pro ædificanda Eccleſia Pabebergenſi. 26[illegible]
Henrici Bauari ad Francos 209. eiuſdem contra Oth. M. de Imperio. 32[illegible]
Henrici IV. Imp. ad milites 375
Henrici VII. Imp. Lucelburgij, ad Sabaudum. 480. Eiuſdem reſponſio ad Imp. ibid.
Henrici Bauari ad Ludolphum ſatis aſpera. 147
Imp. ad militem animandum. 29[illegible]

Inuectiu

Inuectiua Vilhelmi Ant. in Ant. facinoroſos. 381.
Iuliani Cardinalis, ad Principes Germaniæ de bello Boemico ſuſcipiendo. 739
legatorum Imp. ad Meſiconem. 290
legatorum Henrici Bauari ad proceres Imp. 388.
legatorum Imp. ad Duces Sax. de reconciliatione. 719.
Lotharij, C. Supplinburgij, ad Boemum. 528.
Ludolphi ad patrem. 351.
Meſiconis ad legatos Imp. 291.
Miſnenſium defenſoria ad legatos Philippi Naſſauienſis Imp. 614.
Mogellanorum ad exercitum Boemicum ſimulata. 393
Othonis I. ad exercitum. 152.
Oth. II. ad exercitum. 196. eiuſdem ad ordines Imperij. 200
Oth. Gotingenſis ad Epponem præſulem. 355.
Petri Moſellani Lipſiæ 852.
Reſponſoria Conſiliariorum Friderici ad Iſenacenſes & Creuceburgios ſupplices. 627
Reſponſoria Pleiſſenſium ad legatos Regios. 633.
Rudolphi Imp. ad Albertum, L. Turingiæ, & ad eius filios 593. Reſponſio Friderici ad Imp. 593. eiuſdem Imp. expoſtulatio cum Friderico f. Alberti L. Turingiæ. 595. Reſponſio & excuſatio eiuſdem Friderici ad eundem. ibid.
Rutheni Plauenſis expoſtulatoria ad præfectos. 675. Eorundem ad eundem reſponſio. ibid.
Salceburgij, nomine Saxonum ad arbitros. 361
Sax. ad Oth. Gotingenſem. 532.
Sigiſmundi Imp. ad Brandeburgicum & Palatinum Princip. ambientes Saxoniæ Electoratum. 696
Turingorum ad Henricum IV. Imp. 521.
Vilhelmi D. Sax. ad ſuos ſubditos 721. eiuſdem ad Sileſios 728. eiuſdem reſponſio ad poſtulata de dimittendis quibusdam eius conſiliarijs. 758.
Ordorphius, D. Luneburgij & Saxoniæ, pater Magni D. Sax. 345.
Ordolfum, pag. Vicethumiorum crematur. 763.
Otheimum, opp. 431.
Oricus, f. Hengiſti, qualium populorum auctor. 9. 11. 12.
Oricus quare Oſcus dicatur. 11.
Orbertus, Ant. Colonienſis, è C. Rotenburgijs. 298.
Orthricus, Ant. Magdeburgius, obit. 196.
Orla, fl. Turingiæ 649.
Orlæ expugnatio omiſſa. 851
Orlemunda eripitur Vinarienſi. 631. 649.
Oſcingi vnde dicti & qui populi
Oſredus à popularibus interficitur. 22.
Oſrichus, R. Deiorum. 18. 20.
Oſrichus, R. North. 22.
Oſtangeli quare ſic dicti. 8.
Oſtesfelda crematur. 782
Oſteruiga, vrbs Saxoniæ poſtea Selingſtadium 511.
Oſtienſis porta Romæ. 234.
Oſto Saxones qui 8.
Oſtrida, Edelrici f. vx. Oſuini. 21.
Oſchacium, opp. diripitur à Boemis. 742.
Oſualdus, Athæ f. 19. Pictos & Scotos domat. ibid. opperijt in bello 20. ſepelitur in Inſulâ Lindiſarnâ. 20.
Oſuinus, f. Oſualdi. 19.
Oſuinus, f. Oſrichi occiditur. 19.
Oſuinus quare R. Saxon. nominatur. 21.
Oſuina, vx. Oſuini, Oſrichi R. Deiorum filia. 20.
Oſuolfus, f. Ecberti R. North. à ſuis miniſtris occiditur. 23.
Otgarus, Ant. Spirenſis, intereſt Romanæ Synodo 163. mittitur ab Imp. Senam 164. mittitur Romam ad electionem noui Pontificis. 169.
Otho, Imp. Magnus eius ſtatura, veſtitus: mores: acumen ingenij: pietas: coniugium 125. 126. inauguratio 127. coronatio: ibid. bellum Bohemicum. 128. conſpiratio principum in Othonem. 130. confirmat Geroni M. Luſatiæ ditionem Mersburgiam 320. fratrem & proceres Imperij minime ſuſpectos de rebellione habet, 325. eius victoria de coniuratis. 326. ignoſcit rebellibus 131. altera conſpiratio principum in Othonem. 133. vincit hoſtes. 134. 328. fratrem Henricum Mersburgi obſidet 135. 321. animoſitas eiuſdem 136. 328. eius fratris nouæ turbæ contra ſe. 138 rurſus dat ei veniam 140. in Galliam expeditionem facit 141. matrimonia filiarum eius 142. in Italiam mouet contra Beringarium 143. nuptiæ eius ſecundæ. 144. 378. accipit regnum Longobardiæ 329. reſciſcit

feſciſcit conſpirationem filij Lodolphi. 145. contra filium educit exercitum. 146. Moguntiam obſidet, in quo erat filius: Ibid. filium vndique perſequitur. 149. confligit cum eo ad Ratisbonam. 149. proficiſcitur in Bauariam ad reliquias belli tollendas. 151. cum Vngaris confligit. 152. victoriam reportat. 153. redintegratio pugnæ acerrimæ. 154. eius victoria mirabilis: ibid. Stratagema eius, quo Slauos ſeduxit. 158. in Italiam proficiſcitur. 160. eius altera expeditio contra Beringarium. 162. Romæ Auguſtali ſellæ imponitur: ibid. caſtrum Leonis expugnat. 166. in Liguriam proficiſcitur. 167. raptorem puellæ capite punit. 167. eius reditus in Germaniam: ibid. eiuſdem magnificentia. 168. eius expeditio in Italiam. 170. eiuſdem in Calabriam profectio. 173. proficiſcitur in Galliam, inuiſit ſuos agnatos. 175. redit in Saxo. 177. eiuſdem bellum Vngaricum. 330. Eccleſiæ ab eo fundatæ. 177. 179. Quedlinburgum proficiſcitur. 181. moritur. 183. ſepelitur Magdeburgi: ibid. religionis propagator acerrimus: ibid.

Oth. II. Imp. inauguratur. 161. contra Mauros mittitur. 173. obtinet victoriam. 174. eius nuptiæ & coronatio. 175. 184. adoleſcentia & fortuna eius. 184. cænobia ab eo ditata & fundata. 185. conſpiratio principum in eum. 186. expeditio eius in Daniam. 187. Boemo bellum denuntiat. 188. Henricum Patauiæ obſidet. ibid. Boemum in gratiam recipit, Henricum in exilium mittit: ibid. bellum Lotharingium ſuſcipit. 189. tranſigit cum Rege Galliæ. 190. expeditio eius contra Saracenos. 191. in Italiam mouet. 192. eius clades à Saracenis accepta. 193. vix effugit hoſtium manus: ibid. deliberatio cum ſuis de bello Saracenico. 196. eius animaduerſio in cardinales & ciues Romanos. 197. conuiuium Romæ celebrat: ibid. cur ſanguinarius dictus: ibid. filium commendat Othoni Sueuo, & Bernhardo Luneburgio. 201. bellum eius Saracenicum alterum. 202. eiuſdem victoria de Saracenis: ibid. teſtamentum & mors ac ſepulchrum: ibid.

Oth. III. inauguratio 202. coniugium: liberi. 203. 204. contentio de electione eius 205. educandus traditur Guarino, Ant. Colonienſi: ibid. vindicta eius de Guarino: ibid rapitur à Bauaro. 206. diſceptatio de regno: ibid. committitur Vuilligiſo Ant. 211. educatio liberalis Othonis: ibid. eidem inſidiæ & technæ ſtruuntur. 212. expeditio gemina eius in Boemiam: ibid. ei Imperium confirmatur. 212. bella & res geſtæ Othonis cum Slauis. 213. 216. componit controuerſias inter Bauarum & Gebhardum præſulem Ratisbonenſem. 219. obſidet Brandeburgum. 220. eius prima expeditio in Italiam. 225. exceptus honorifice à Venetis: ibid. Romæ à Creſcentio conſule & prætoribus introducitur: ibid. coronatur: ibid. per Galliam in Germaniam redit. 227. proficiſcitur in Poloniam. 228. eius altera expeditio in Italiam. 230. emendat ſtatum Reip. Romanæ 231. reſtituit Gregorium Pontificem: ibid. eiuſdem conſtitutio ſeptemuirorum: ibid. & 232, 285. inquirit Aquiſgrani oſſa Caroli Magni. 234. tertia eius expeditio in Italiam. 235. morbus & mors. 236. ſepultura. 237.

Otho D. Saxoniæ ad Viſurgim Gotingenſis dictus. 339. Ludolphi f. 335. factus D. Bauariæ. 338. eius vx. Cuniſſa, D. Bauariæ filia. ibid. eripit cum Ant. Colonienſe & Ecberto M. Sax. Auguſtano Ant. Henricum IV. Imp. adhuc puerum: ibid. tractat curam gubernationis Imp. vnà cum Colonienſe Moguntino & Bremenſe, Ant. 340. Calumnijs defertur apud Imp. 341. Moguntiæ accuſatur Regis nomine: ibid. decernitur ei μονομαχία cum Hegmano eius accuſatore. 342. ei Ducatus Bauariæ eripitur. 343. in gratiam recipitur. 345. rurſus conſpirat in Imp. ibid. fit ſupplex. 353. iterum reconciliatur Imp. & præfecturam Sax. accipit: ibid. eius prudentia 354. legatio eius ad Imp. 355. fundit Imp. Henr. IV. exercitum 358. eius victoria & opima ſpolia ab Imp. 359. inſtaurat Harterbergum 532. imperat vt Imp. dedititios principp. dimittat. 533. ſepelitur Northemij. 364.

Otho Schierenſis cum fratribus proſcribitur. 152. ſuſpectus ab Vngaris interficitur. 159.

Otho, D. Burgundiorum. 175.

Otho, Ludolphi f. D. Sueuiæ Bauariæ dominatum accipit. 187. 332.

Otho, M. Turingiæ 335. in mutuo conflictu cum Brunone M. Sax. oppetit. 336.

Otho, D. Sueuiæ, Lodolphi f. vx. eius Himeltrudis, Siffridi D. Lotharingiæ f. 383. potitur Bauarico quoque & Carinthiæ ducatu: ibid. Tarentum vrbem in Italia expugnat.

expugnat. 384.

Otho, D. Morauiæ, frater Vratiſlai, moritur. 372.

Otho, C. Marcdorfius, fugâ vix elabitur è manibus Vlrici Ab. Reichenauienſis. 411.

Otho, præſul Conſtantienſis, à Rodolpho R. Romanorum, ſede pellitur. 412.

Otho, Ioh. I. filius. 459.

Otho Cappelndorfius. 339.

Otho, Ratisbonenſis præſul, cadit in acie. 375.

Othonis Turingij affectatio regni. 371.

Otho, C. Brenæ, Friderici f. 552. pugnat ſub Philippo Imp. contra Innocentium. III. Pontificem: ibid. Cardinalem vel legatum Pontificis fugat, & quadringentos occidit in prælio: eius obitus. 553.

Otho, C. Brenæ f. Friderici II. Lauterbergum defendit, obit cælebs. 554.

Otho, C. Brenæ f. Conradi, adoleſcens obit. 554

Otho, M. Miſniæ, f. Conradi Magni, vx. Hedwigis, f. Alberti, Electoris Brandeburgij. 555. diues argentifodinis. 556. fundator Cellenſis monaſterij. 557. eius res geſtæ in bellis: ibid. bello petitur à Ludouico III. L. Turingiæ: ibid. capitur: ibid. dimittitur in conuentu Fuldano 558. capitur à f. Alberto: ibid. cauſa quare à filio ſit captus. ibid. eiusdem bellum cum filio Alberto: ibid. agitatur quoque à fratre. 559. obit. ibid.

Otho, Diterici, M. Miſniæ f. puer obit. 568

Otho I. Landgr. Haſſiæ ſuperioris, f. Henrici Land. primi Haſſiæ. 573.

Otho II. Landgr. Haſſiæ ſine hærede moritur. 574.

Otho Brandeburgius, petitur in bello ab Henrico L. Turingiæ. 578.

Otho Brunſuicenſis, laborat redimere patrem Albertum captum. 584. eiusdem cum Hermano L. Haſſiæ, de Haſſiâ contentio. 657. inſtituit factionem ſtellatam: ibid. reprimitur ab Haſſiæ & Turingiæ Landgrauijs. 660. occiditur à ſuis ſubditis Luneburgenſibus: ibid.

Otho, M. Brandeburgicus, irruit cum fratre Ant. Magdeburgico in Turingiam. 586.

Otho, Haſſiæ princeps, mittit copias auxiliares Erfurdianis. 634.

Otho Bauarus, vendit ditionem Brandeburgicam Carolo R. Boemiæ. 781.

Othonis Schidingi mors. 807.

Ottersbergum minus. 764.

Ottirſlebia euertitur. 646.

Ozerus, præfectus Germani, à ciuibus Miſnenſibus impugnatur. 398. reſtituitur armis Boemi. 399.

P.

Pabebergicæ Eccleſiæ fundatio. 266. dedicatio. 314. vnde denominata: ibid.

Pacis conditiones iniquiſſimæ. 157. 264. 266. 247.

Padus fl. 445. 461.

Paderbornium cænobium. 127.

Pandolphus, D. Capuanorum. 173. eidem ducatus Campaniæ confirmatur. 175.

Panis dominici incluſio quando cœperit. 726.

Pannonia qualis regio vel ditio. 56

Pantaleoninum cænobium Coloniæ. 323.

Panuinius, ſcriptor. 267.

Partus monſtroſus. 224. 276. 304.

Pauebergenſe cænobium D. Theodori, à Gerdrude, f. Conradi Magni M. Miſniæ, extructum. 555.

Paulus Oroſius, hiſtoricus. 3. 4.

Paulinus, Epiſcopus Eboracenſis. 17.

Paulus Diaconus, ſcriptor. 54.

Paulus II. Pontifex. 463. eius diræ in Georgium R. Bohemiæ. 778. 779.

Pœna defectionis à religione. 19. audaciæ. 52. læſæ maieſtatis. 130. 271. confidentiæ & ſuperſtitionis. 161. rebellionis. 166. talionis. 753

Pega, capitur à legato Imp. Philippo Naſſauienſe. 614. diripitur à Dicemano M. Oſterlandiæ, & Abbas eijcitur. 621. obſidetur 717.

Pelagiana hæreſis cauſa euerſionis regni Angliæ. 9.

Peloponeſum Bonifacius Montferratenſis penetrat. 455.

Pendas, R. Merciorum. 13. eius res geſtæ. 30.

Pendas II. vx. Alchfleda, Oſuini filia 31. primus Chriſtianus inter R. Merciorum: ibid. interficitur à ſuo populo ſcelerate: ibid.

Penica opp. 682.

Perfidia in Othonem. 126. 281. 341.

Perfidiæ pœna. 856.

Pernella, C. Burgundiæ f. vx. Hugonis III, Sabaudi. 473.
Perduellio. 284.
Pertinatia. 59. 60. 266. 268. 280. 327. 433.
Peſtis contagioſa. 25. 843.
Petraculus Cilix, D. Sax. 2.
Petrus, R. Vngariæ, expulſus 82
Petrus Vrſeolus, D. Venetus, trabeam auream accipit ab Othone III. Imp. 225.
Petrus, Thomæ II. f. 474. continuum bellum cum Turinis gerit: ibid. eius aſtutia in prohibendo Turinis comeatum in Pado fl. 475. potitur Turinorum vrbe: ibid. reuertitur cum claſſe ſex millium militum: ibid. arces C. Geneuenſis in ſuam accipit poteſtatem: ibid.
Petrus, R. Caſtiliæ, in Hiſpania ſuam vxorem interficit. 489.
Petri Hauguicij interitus in acie. 805.
Petrus Luno ambit Pontificatum. 497.
Petrus Cretenſis ambit Pontificatum. 497.
Petrus Leo defendit montem Eſquilinum. 363
Petrus Vinea, ſcriptor. 550
Petri Trebnicij bona ſibi vendicat Vipertus Groitius. 371.
Petrus, Ant. Moguntinus, ſequitur partes Imp. Alberti Auſtriaci in negocio Turingico. 621.
Petrus Paina, Anglus author ſchiſmatis Pragæ excitati 686.
Petrus, præſul Numburganus, à Vilhelmo D. Sax. petitur armis 717. 758
Petrus, Cardinalis Auguſtanus, arbiter datus inter Bauarum & Brandeburgium. 731.
Pfeiferi deprædatio in agro Manſfeldiorum 866. fuga, captiuitas, & ſupplicium. 868.
Pferdis dorfij, nobiles Turingi. 603
Philibertus I. Amedei XIII. f. vx. Blanca Maria, Ioh. Galeatij, Mediolanenſis D. f. 503. inſidiæ ei ſtruuntur. 505.
Philibertus II. Pulcher Sabaudus, vx. Margaritha Auſtriaca, Maximiliani I. Imp. f. 506. moritur ſine hærede. 507.
Philiberta, f. Philippi Sabaudi, vx. Iuliani Florentini de Medicis. 506.
Philippa, f. Henrici IIII. R. Angliæ, vx. R. Daniæ. 50.
Philippus Foreſtus Bergomas, ſcriptor. 444
Philippus Maria, Mediolanenſis, D. 460.
Philippus Cominæus, in ſcribenda Hiſtoria clariſſimus. 463
Philippus I. Ludouici I. filius C. Sabaudiæ, vx. Gerdrudis D. Lotharingiæ f. 473
Philippus, Sueuiæ D. & Otho D. Saxoniæ inter ſe contendunt. 475.
Philippus II. Thomæ II. f. I. præſul Valentinus, deinde præſul Lugdunenſis 477.
Philippus, C. Moræ, Britannus, ambit comitatum Sabaudienſem. 486
Philippus Valeſius, R. Francorum, reconciliat Immedum Sabaudum, & Humbertum Delphinum. 487.
Philippus, D. Burgundiæ 500
Philippus III. Ludouici V. f. Sabaudiæ D. Bageus C. in ditione Breſſenſi, vx. Margaritha, D. Borboniæ f. 506. eius induſtria in bello Gallico: ibid.
Philippus, Dedonis Craſſi, C. Rochlicij f. præpoſitus Zantenſis, & præfectus ordinis Theutonici D. Iohannis. 547
Philippi R. Galliæ bellum cum Flamingis. 481. eiuſdem bellum cum R. Angliæ. 5.3
Philippus, D. Burgundiorum 706. ei oppignoratur pars ditionis Luceburgiæ: ibid.
Philippus, Ant. Colonienſis auxilio venit Ant. Magdeburgio obſidenti vrbem Halleſlebiam. 557
Philippus Elector Palatinus ruſticorum ſeditionem reprimit. 84
Philippus Raueſteinus à Maximiliano Cæſ. abalienatur 818. Sluſam occupat. ibid. Albertum D. Sax. dolis & armis oppugnat 819. Bruxellæ mœnibus ſe includit 820 Halim obſidet 821. eius prætextus renouandi bellum 828. pacem petit ab Alberto Saxone 833. in aulam Regis Galliæ ſ confert 834. infelix bellator. ibid.
Philippus, Landgr. Heſſiæ, vx. Chriſtiana Georgij D. Sax. f. 574. 863. Fuldam occupat 865 movet in ſeditioſos ruſticos & Anabaptiſtas 86
Philippus Naſſauienſis, Imp. Adolphi legatus in Miſnia 607. eius bellum in Oſterlandiâ 613. capitur & Rochlicianæ mandatur cuſtodiæ 617. aufugit è cuſtodiâ neglecto iureiurando 618. fax belli Miſnici nouo Imp Alberto Auſtriaco 61
Phryſij capiunt naues piratarum litora infeſta reddentium. 262. ab Alberto D. Sax. cæduntur & fugantur 829. rebellant Henrico D. Sax. 8
Phryſiæ gubernatio Alberti D. Sax. hæreditaria. 83

Phryſiaca

…ſatum bellum. 837.
…ndulij quales populi. 2.
…iqui populi. 7. 22.
…tus. 17. 109. 148. 153. 196. 222. 225. 270. 389. 755
…inus, Caroli f. R. Francorum. 76. conſpi-rat in patrem. 436.
…enſis ager vaſtatur à Boemis, 742. à Fri-derico M. Oſterlandiæ & Lansbergi recu-peratur armis. 587.
… à Bohemis per inſidias tentatur. 770
…obſidentur à Bernabone Vicecomite. 496. à Maximiliano I. Imp. capiuntur. 835.
…centius Pontifex primatum auro compa-rat. 229.
…igiariorum ſupplicium. 773.
…, ſcriptor. 28,
…, opp. 578. ab Erneſto Electore Saxon. capitur. 778.
…nſis profuſio & iniuſtitia. 777.
…, amnis. 560.
…enſium virtus & ſtratagema in liberan-do ſuo principe captiuo. 633.
…enſis ager vaſtatur. 716.
…anicus, ripa laus Veneti. 411.
…eda, vrbs Saxoniæ. 241.
…eda, aula Imperialis conflagrat. 309
…dente cœnobium à Mathilde vx. Henrici Aucup. extructum. 124.
…, villa. 83.
…oniæ R. legati ad Imp. 278.
… perfidia. 281.
…onus ab Henrico II. Imp. debellatur 262. eiusdem fuga. 263. pacem petit ab Imp. 264. 313.
…nicum bellum inter fratres. 539.
…dorus Virgilius, ſcriptor. 11. 41. 656.
…tifex Ioh. XII. fidem violat. 162.
…tifex Rom. Mathiæ victoriæ curſum in Vngaria impedit. 780.
…ficiorum fœdus clandeſtinum contra Lutheranos. 870.
…ius, pater Raimundi, C. Tripolitani, ab Aſſaſinis interfectus. 447.
…pinaulia, arx in Buchoniâ obſidetur. 672.
Poppo Burggrauius. 105.
Poppo I. & Poppo II. Vurciburgi præſules 141.
Poppo Auſtriacus, præſul fit Treuirenſis. 297.
…C. Hennebergius, oppetit in caſtris re-gijs Henrici IV. 358.
Poppo, Ant: Paderbornius, conſtituitur cum reliquis arbiter inter Imp. & Saxon. 361.
Poppo, Vipperenſis C. 529.
Poppo, Præpoſitus Pauepergenſis. 538.
Porta, cœnobium, nunc ſchola illuſtris. 763.
Poſna, vrbs. 281.
Poſnonia, vrbs. 264.
Praga capitur proditione à Iohan. Lutel-bergio Imp. f. R. Boemorum creato. 635. obſidetur à Iodoco Principe Mora-uiæ. 673. 686. Schiſma ibidem oritur. 686. eiusdem Academiæ diſſipatio: ibid. obſidetur. 690.
Præſulum munus antiquitus. 215. quando & quomodo degenerarint. 215. quo tempore primum cœperint eſſe armati. 324.
Prætextus amicitiæ. 7. 77. 242. 284. 326.
Premislaus, R. Boemiæ, vx: eius Adela, f. Othonis M. Miſniæ, quam repudiauit. 555. vx. altera, Conſtantia, R. Vngariæ Belæ. III. filia. 556. quare Othogarus ſit dictus, pellitur Regno. 564. reconci-liatur Philippo Imp. in conuentu Egrano. 565.
Presburgum in Pannonia. 697.
Pribico Clenonius, præfectus Pragenſium capit Myſam opp. 738.
Principum conſpiratio in Oth. II. 186.
Principum conuentus ad Aquisgranum. 234.
Principum Germanorum expeditio in Boe-miam. 738. 739.
Procopius, & Iuſtus, M. Morauiæ, vendunt ditionem Brandeburgicam Vilhelmo Miſnenſi. 681.
Procopius Raſo, D. Boemorum ſeditioſo-rum 742. eius tyrannis in Miſniâ, Vod-landiâ, Franciâ, Bauariâ. 745.
Prodigia. 230. 276. 301. 305. 340. 865.
Protectionis diuinæ exempla. 17. 277.
Pruna, opp. ad Adam fl. 493.
Pruſiacum bellum Regum Poloniæ. 841.
Pruſia à Poloniæ Rege ſubacta. 863.
Ptolomaidis obſeſſio à Guidone. 451.
Pudicitiæ & caſtitatis laus. 282.
Purburgum, vrbs. 495.

Q.

Quales populi Germaniæ in Britanniam venerunt. 8.
Quedlinburgum cœnobium ab Henrico Aucupe conditum 124. ibidem conuentus agitur. 371. obſidetur ab Ecberto. 375.
Qui Imp. Chriſtianæ religionis propagatores fuerint. 181.
Quiers, vrbs Pedemontana. 487.
Quizana villa. 370.

R.

Rabado R. Phryſiorum 140.
Rabeſteinum, arx Ab. Chemnicenſis, occupatur a C. Leiſnicenſe. 682.
Rabeſuinum. arx Ab. Chemnicenſis, à C. Leiſnicenſi occupatur. 672.
Radegundis Berthariſ R. Turingorum filia, abducitur à Francis 55. locatur Lothario R. Francorum 57. condit Pictanienſe cœnobium: ibid.
Radiborus, gener Alexij, oppetit. 373.
Raimundus, C. Tripolitanus. 447. 450.
Rainardus Marcalſus violat inducias. 450
Ramelburgi metalla ab Henrico Aucupe inuenta. 124.
Ranulphus Aquitanus bello Normanico oppetit. 512.
Ratisbona obſidetur 149. eiuſdem obſidionis ſolutio & conflagratio. 150. factionibus repleta. Bauaro compeſcitur. 662.
Rauennæ res omnes conſtituit Imp. Otho I. 172.
Rappo, nobilis Turingus, latrocinia exercet. 735 fuga ſibi conſulit: ibid.
Raſpenbergum, arx prædatoria, ab Henrico Raſpone extructa 599. à Friderico M. Milniæ euertitur. 637
Raxa, fl. 158.
Razonis, Bremenſis præſulis, mors. 226.
Rætha, ab exercitu Imp. Alberti diripitur. 618.
Rebelles principes veniam aſtu impetrant. 131.
Redarius, præſul Paderbornenſis. 242.
Redarij ab Henrico deficiunt. 115.
Redera, fl. 611.
Redualdus, Patriarcha Aquileienſis, caſtratus iuſſu Henrici Bauari. 370.
Redualdus, R. Sax. oriental & merid. vincit Ædelfridum. 16. 34

REGES.

Anglici è Danis. 38.
è Francis. 46.
è Normanis. 39
è Sax. occidentalibus. 38.
Cantianorum ex gente Saxo. 10. 27.
quare poſteà Oiſcingi dicti. 25.
Francici. 25. quare Merouingi dicti: ibid.
Northumbrorum ex gente Saxon. 15. 27.
Merciorum. 29 31. 30
Saxonum Antiqui. 72.
Domeſtici. 69.
Meridionalium. 33.
Occidentalium. 35.
Orientalium. 24. quare poſtea Vuiſingi dicti. 25.
Regenbodus, Fuldani Ab. Signifer. 337.
Regentia, fl. 731.
Regino Prumienſis, ſcriptor. 93.
Reginonis ſupplementum. 320.
Rego, fl. 149.
Reichenbachium, opp. Vodlandiæ, à Boemis crematur. 744.
Reichenbachium, pag. in agro Gorlicano, à Boemis oppugnatur, ſed reprimuntur. 746
Reinardus, præſul Merſburgius, intereſt bello Vandalico. 541.
Reinhardbornius conuentus. 643.
Reinhardus, Ab Fuldanus. 735. eius bellum cum L. Heſſiæ: ibid.
Reinherus cuius filius. 26.
Reinherus Sabaudus à Conrado Pio è vinculis liberatur 450
Reinhildis Beichlinga, rapta à Beringero, C. Ballenſtadio. 28
Reinoldus, C. Pabebergius, ſine hærede diſcedit. 26
Reinoldus Berenſtenius, cadit in acie ad Auſtiam. 7
Religio Sax. quæ fuerit olim. 6
Religio loci. 33
Religionis Chriſtianæ confirmatio. 13. 2
Religionis mutatio in Saxonia. 85
Religionis & fortitudinis laus in Princip 17. 19. 2
Rembda, arx complanatur. 71
Remigius, Epiſcopus Remenſium, baptiz Clodoueum, R. Francorum. 57
Rena, arx eripitur Anhaltinis. 58
Repurgatio templorum ab Idolis.
Rhadagaſtus, R. Gotorum, vaſtat Hetruria

Rhe

Rheda exciſa. 159.
Rhemi quales populi 58. expugnatur. 142
Rhenus, fl. 58. 739.
Rhodanus, fl. 60. 118.
Rhodus inſula. 731.
Ricola, vx. Dittulfi, R. Sax. Emeri R. Cantiatorum, filia. 12. 25
Richardus, fr. Henrici III. Bollimbrachi, C. Cornubienſis, R. Romanorum eligitur. 48.
Richardus II. R. Angliæ. 50
Richardus III R. D. Glocaſtriæ R. Angliæ, fratris filios necat. 51.
Richardus, ſignifer Oth. II. oppetit in bello contra Saracenos. 193
Richardus, C. Normanorum 265. eius potentia confirmatur ab Imp. 284.
Richardis, vx. Marchionis Auſtriaci Luitholdi. 100
Richenſteinum, arx Staupicij 689
Richiſa, vx. Arnolphi, C. Alddorfij 104.
Richiſa vel Richilindis fertur f. Oth. I. M. mater Conradi præſulis Conſtantienſis. 127.
Richimarus, R. Francorum. 1.
Rigbertus, C. Summeringius à Bauaro ad conuentum Verlanum mittitur 388.
Ringlebia ab Erfurdianis capitur. 632.
Ripachius, fl. 118.
Riſenbergia ab Erneſto Sax. Electore expugnatur. 781.
Riſeburgum in Boemia venditur Vilhelmo L. Turingiæ. 673.
Robertus, Ant. Moguntinus. 175.
Robertus, R. Franciæ 265
Robertus, f. Vuitichindi II. Budſecij in Armoricâ militat & in bello Normanico oppetit. 512
Robertus II. Roberti f. Vicerex regni Gallici 512.
Robertus, frater Arnolphi Imp. R. Carolum Caluum vinculis tenuit. 512
Rochardus Magdeburgius. 537.
Rochlicenſis ager vaſtatur. 716.
Rodenſis præfectura vaſtatur à Gerenſe. 718.
Rodolphus, Sueuiæ Dux, pertinaciſſimè reſiſtit Imperij princípp. ad ſe titulum Imperatoris deferentibus 347. ſequitur partes Imp. 349. eius legio funditur: ibid. auxilium amplius ferre negat Imp. 352. declaratur Imp. in Forchemio conuentu & coronatur 357. lethalia in prælio contra Henricum IV. Imp. vulnera accipit. 359. tumulatur Merſburgi. 360.
Rodolphus, præſul Halberſtadius, vnà proficiſcitur in expeditionem Vandalicam. 541.
Rodolphus VI. Burgundiorum R. 298. rebellio in eundem. 299.
Roffenſis diœceſis 32
Rolandi ſtatua 785.
Roniga, f Hengiſti, vx. Vuortigrini 11.
Romani contra Imp. Benedictum V creant Pont. 164. eorundem legati ab Imp. cum conuicio repelluntur 164.
Ronneburgum, Ruthenorum Plauenſium, deditur. 675
Roſana, vrbs. 194
Roſeburgum, opp. 185.
Roſdorfium opp. Fuldani, occupatur à L. Turingiæ 676.
Roſetala propè Ratisbonam 149.
Roſlanus ager vaſtatur 759.
Roſtochienſis Academia in Sax. quando cepit. 687.
Roſuida Saxonica 16. Monialis docta. 98.
Rota, opp. arx belli Bauaro 731.
Rotemagum, opp. 142.
Rotenburgij comitis ſcelus. 298
Rotenberga, arx, ab Abb. Hirſueldenſe & Fuldano euertitur. 631.
Rotenburga, vrbs Imperij factioſa, redigitur armis ad officium. 662.
Rothardus, præſul Conſtantienſis. 283.
Rottingum, opp. cogitur redimere ſe pecuniâ ab iniuriâ Boemorum 749.
Rudberti, Ant. Treuirenſis, cum Colonienſe de ſeſſione contentio. 127.
Rudgerus C. Dux Turingorum, fugatur ab Othone Bauaro. 343.
Rudgerus, Ant. Spirenſis intereſt conuentui Quedilnburgio 371.
Rudhardus Ant. Argentinenſis 133. Corbeiani captus in cuſtodiam mittitur 137
Rudolfoſteinum, arx à M. Miſniæ in finibus Turingiæ extructa ad arcendos Brabantinos ſibi Haſſiam vendicantes. 581.
Rudolfus Varila, Pincerna Tautenbergius, Præfectus Rudolfoſteinij præſidij. 581. Idem hortatur filios Henrici M. Miſniæ, vt ſeſe Brunſuicenſi opponant. 583. mittitur legatus ad Burgundum. 782.
Rudolfus Imp. proficiſcitur in Turingiam. 593. reconciliat Albertum L. Turingiæ cum filijs. ibid. ſecundò reconciliat Albertum cum filijs. 595. indicit conuentum Erfurdiæ. 596. eius rigor in latrones: ibid.
Rupertus Palatinus Archiep. Colonienſis obſidet Nouęſium. 804.

Rudolfus

Rudolfus D. Elector Saxoniæ veneno ſublatus 692. 693.
Rudolfus Buna, legatus præſulis Numburgani, Sigelitij pagi templum ſpoliat. 710. reprimitur agreſtium virtute: ibid: lædit Fridericum Vicelebium bombarda. 712.
Ruſpa, opp. 639. 557
Ruſſa fl. Alſatiæ 627
Ruſticorum ſeditio in Palatinatu. 844 per Germaniam 863. clades. 867.
Rutheni Plauenſes 674
Ruthenus Gerenſis Vodlandus, legatus Norinbergiorum 715

S.

Sabalingij quales populi 3
Sabaudienſes in Allobrogibus habent primum auctorem Valbertum, ex eius t. Immedo oriundi. 441.
Saganus Ducatus à Saxoniæ Ducibus emitur 781.
Saganæ prouinciæ inter Duces Saxoniæ diuiſio. 845.
Sabertus vel Sigibertus, I. Saxon. orient. R. Chriſtianus. 25
Saca genus armorum 66
Saladinus, D. Saracenorum 451
Sala, fl. 83. 85. 118: 135. 517
Salamis portus in Cypro nunc Famaguſta, à Ludouico V. Sabaudo expugnatur. 501.
Salandria. 194
Salcunga, arx obſidetur ab Adolfo Imp. 601.
Salueldia, ad Salam. 133. eidem indicuntur ludi equeſtres. 325
Salza, opp. Turingiæ. 357. oppugnatur à Friderico III. Graui. 653
Salza, fl. in Bauaria. 468.
Salzana, arx Brunſuicenſis obſidetur. 677.
Sancti Germani, opp. Delphini obſidetur à Sabaudienſibus. 482.
Sancti, f. Thomæ II. Sabaudi, vx. Richardi R. Romanorum. 474
Sangerhuſa bello Boemico capitur & ſpoliatur. 564
Saraceni Lucam Hetruriæ diripiunt. 301. ab iiſdem Ieroſolyma diripitur. 451.
Saracenicum bellum primum 191. alterum ab Othone II. ſuſceptum 202
Satium, opp. Boemiæ obſidetur. 697.
Satienſes ſocij factionis Huſſiticæ. 699.
Saxo Siliandicus, Danorum hiſtoricus. 1.
Saxones vnde orti 2. dicuntur militaſſe primum Alexandro Macedoni 2. indigena Germaniæ gens 3. vnde ſic dicti 3. eorum nomen quando amiſerit 3. eorum ſedes & domicilia. 4. piraticam exercent. ibid. & 5 eorundem varia fortuna 5. in Britaniam acceſiti 6. eorum in Britania aduentus. ibid. Colonias in Britaniam ducunt 7. qui Saxones orientales dicantur. 54. vnà cum Burgundionibus & Francis militarunt: ibid. in ſocietatem belli à Francis vocantur: ibid. eorum cum Turingijs prælium. 55. occupant Canchorum & Angilorum ſedes paternas: ibid in Italiam migrant. 56. irrumpunt in fines Francicos: ibid. in Galliam eunt ibid: prælium cum Francis ineunt 57. Alboino in Italiâ pugnant: ibi. de reditu in patriam cogitant: ibid. & 58. eorum bellum cum Francis 58. retrocedere coguntur in Italiam. ibid. gerunt bellum cum Sueuis 60. eorum clades 61. cultores olim fuerunt idolorum: ibid. eorum mores 62 inſtituta: ibid. habitus corporis. 63 tonſura 64. eorum compotationes & ebrietas: ibid. pugnacitas 65. militant Leoni Pontif. contra Saracenos 66. genera armorum: ibid matrimonia 67. educatio liberorum: ibid. Seueritas erga delinquentes 67. ædificia 68. Mores in iudicijs. 68. Sepulchra eorum: ibid. eorum Imperium duodecim toparchiarum 69. bellum cum Francis: ibid. militant Francis contra Vandalos 73. bella eorum cum Francis varia 75 76. 77. e tributarijs fiunt liberi & ſocij regum Francorum: ibid: in Haſſiam irrumpunt 93. fiunt Chriſtiani. 96. vincuntur à Danis 99. Victoria Saxonum 134. in inſidias deducuntur 157. redimunt à Danis captiuos ære grauiſſimo 222. bellum gerunt cum Danis 223. legatos ad Henricum IV. Imp. de pace mittunt 352. fiunt ſupplices eidem 353. legatos rurſus ad eundem mittunt, de eo exauctorando. 363 ſtellatæ factioni addicti iuuant Oth. Brunſuicenſem contra L. Haſſiæ. 657
Saxeſteinum caſtellum expugnatur à Sax. 346.
Saxoniæ Ducum affinitas cum Rege Bohemiæ 775.
Scaminga opp. 432.
Scela Sylua 118
Schaldis, fl. in Fandriâ 265.
Schaningum, opp. 76.
Scharfenbergum metallum in Miſniâ quando cœpit fodi 585.
Scharfenburgum, ab Henrico Aucupe extructum. 124.
Scharfenbergum, præſidium non procul ab Iſenaco in Turingia à Cobenſtadiorum familia primum extructum 651. ab Heſſis & C. Hombergio deſtruitur. 582. idem

præſidium obſidetur ab Hennebergio. 651.
Schauenburgum, à Balderico, R. Galliæ, extructum. 570. inſtauratur ab Abbate Reinhardbornio. 581. diruitur ab Henrico M Miſnenſe & L. Turingiæ: ibid.
Schidingij ſecurè agunt. 55. ſuperantur à Diterico R. Francorum. 571.
Scheidinga, arx & opp 54. eripitur Ludouico II. C. Turingiæ. 86. 135
Schelcuilcij, nobiles Turingi. 603.
Schierfij, nobiles Turingi. 603.
Schichianum præſidium. 302
Schmideberga crematur. 782.
Schnebergenſes fodinæ. 781. nummi. 790.
Schobenfurſta ſilua propè Erfurdiam. 745
Schollebur gum; pagus diripitur. 717.
Schrecchenbergi argenti fodinæ. 831.
Schueinicia arx. 792.
Scolenſe templum à Bertha f. Viperti M. Oſterlandiæ & C. Groicenſis: vxore Dedonis M Miſniæ, fundatur. 537.
Scopa. 589.
Scoti qui populi. 7. 22.
Seditio. 254. 267. 287. 299.
Seditio Romæ contra Oth. I. Imp. quæ ſtatim reprimitur. 165.
Sedes Sax. Sueui occuparunt. 57.
Sedulius, poeta. 34.
Sedunum, metropolis in Valeſiâ, obſidetur à Petro Sabaudo. 474
Sedunenſis præſul, expulſus ab Immedo IX. Sabaudo, reſtituitur. 488.
Seguinus, Ant. Colonienſis, conſtituitur cum reliquis arbiter inter Imp. & Sax. 361. cadit in acie. 375.
Selandia. 541.
Seliburus, Vuagirorum D. coniungit ſe cum Vuigmano Stubesgehornio contra Hermannum Stubesgehornium præfectum Saxonum. 166.
Selingſtadianum cœnobium. 341.
Selpolis pagus. 267.
Semana ſilua in Turingia. 723. 650
Sengilus, riuus Turingiæ, inter Vuartburgum & Iſenacum opp. 624.
Senfelſteina, arx ab Heſſo extruitur ad reprimendam factionem ſtellatam. 659
Serberga, vx. Erneſti R. Vuitorum. 13. 27.
Serræ, Theſſaliæ vrbs à Iohanne Blacho euertitur. 455.
Seruitutis iugum odioſum. 160.
Seruſſtadium opp. 581.
Siba Dea, Idolum. 62.
Sibodenburgum præſidium Hermanus Turingiæ L. eijcit. 560.
Sicambri ſunt Franci. 1.
Sichelſteina, ab Othone & alijs addictis ſtellatæ factioni ad fines Haſſiæ extruitur in perniciem L. Haſſiæ. 658.
Sicilia Inſula. 56.
Sidonius Apollinaris, præſul Aruernorum, ſcriptor. 570.
Sidonius poeta. 64
Siffridus, præsbyter Miſnenſis, ſcriptor.
Siffridus, Ant. Moguntinus. 87
Siffridus, C. Merſburgius. 128.
Siffridus Luſatius, à ſuſpicione ſe in bello Polonico liberat. 292
Siffridus, C. de Bomenburg f. Othonis D. Bauariæ & Sax. ad Viſurgim. 338.
Siffridus, Siffridi C. in Bomenburg f. C. Beichlingius. 366.
Siffridus, D. Sax. Oth. Gotingenſis f. C. in Bomenburg. 366. ſedes eius Hetteualda: ibid.
Siffridus, Ant. Moguntinus, admonet Ab. Fuldanum, ne quid ſibi detrahi pateretur. 337. à Saxon. Erfurdiæ comprӕhenditur. 346. coronat Rudolphum Sueuum R. 357.
Siffridus, præſul Auguſtanus. 351. adhibetur in conſilium de pace facienda cum Saxo. 352. intereſt conuentui Quedlinburgio. 371.
Siffridi, C. Viburgij, è vinculis fuga. 323.
Siffridus Summeringius, 200. eidem comitatus fratris confirmatur. 304
Sigbertus I. R. Sax. orient Princeps doctiſſimus 26. à fratribus occiſus: ibid.
Sigbertus II. R. Sax. orient. 26. conſtituit ludum literarium Cantabrigiæ: ibid. cecidit in acie contra Perdam Mercium. 27
Sigbertus Gemblacenſis, ſcriptor. 61. 93.
Sigebertus, R. Francorum. 57. cum Sax. paciſcitur. 59.
Sigebergum caſtellum à Carolo M. capitur. 427.
Sigismundi Anhaltini Pr. iter in Palæſtinam 806.
Sigismundus Imp. declaratur. 688. Ioh. Iacobum Montferratenſem vicarium Italiæ conſtituit. 460. eius bellum Boemicum. 690. Fridericum Bellicoſum conſtituit Elect. Sax. 696.
Sigismundus, f. Friderici Bellicoſi Elect. præſul Vurciburgius. 704. eius facinus libidinoſum: ibid. eius mors. 705.
Sigismundus, C. Glichenſis, ſequitur partes Vilhelmi D. Saxo. 711. mouet bellum Friderico

Friderico Electori Sax. 716.763

Sigiſmundus, D. Auſtriæ, ambit R. Boemiæ. 728. arbiter datur inter Bauarum & Brandeburgicum. 731.

Sigiſmundus, f. Friderici III. Grauis, M. Miſniæ & L. Turingiæ, præſul Mersburgenſis, Gebhardi ſucceſſor. 656.

Sigolphus, præſul Placentinus. 170.

Siggerus, & Sebbius regnum diſtribuunt 28. Romæ ſacris initiantur in multâ frequentia populi. ibid.

Sigulones quales pop. 696.

Sileſia vaſtatur à Mathia R. Vngariæ. 805.

Silueſter II. Pontifex Romanus. 234.

Simoni præſuli Padebornenſi bellum infertur ab Heſſo. 733.

Simultas cauſa maximorum malorum & bellorum. 76.269.

Sindacilla, f. Rabadonis, R. Phryſiorum, vx. Vigberti. 440.

Sitgebachum, vno ab Iſlebiâ milliario ſitum cœnobium. Mansfeldius diripit. 666

Sitticho Buchena capitur. 664.

Sixtus IV. Pontifex Romanus. 462.

Slaui fiunt tributarij Sax. 121 138. in ſocietatem Belli admiſsi à Saxon. 263. iterum in Saxon. irrumpunt. 225. fiunt mox rebelles. 242. irruunt in Saxoniam: ibid. eorum coniuratio & ſæuitia in Hauelburgo. 197. eorundem tyrannis in vrbe Brandeburgo 198. eorum clades 190. 200. eorum ſuperſtitio 114. eorum fuga 158. victoria in Sax. 157.

Sletſtadienſis ager vaſtatur ab Armeniacis. 707.

Slicconum familia. 800.

Sluneni, nobiles Turingi. 603

Sluſenſium tumultus contra Phil. Raueſteinum. 819.

Sluſa ab Alberto D. Saxoniæ oppugnatur. 832.

Smalchadia ſpoliatur bello Boemico. 564.

Smolis, opp à Boemis inceditur. 744.

Societas cum mercatoribus Germanorum per ciuitates, quas Anzas nominant, quando cepit. 48.

Societas Georgiana. 49.

Solſinum, caſtellum Vilhelmus Cocles ad ſe transfert. 671.

Somarij muli. 194.

Sondershuſia, C. Suarceburgiorum ſedes. 762.

Sondrenſes nobiles Turingi 641

Sonneberguin in Francia. 733.

Sonneburgum, pag. Vicethumiorum. 601.

Sophia, f. Oth. I. Paderbornia Sacerdos. 127.

Sophia, f Henrici Bauari Rixoſi, Abb. Paderbornenſis. 231.

Sophia, f. Leopoldi VI. Ducis Auſtriæ, vel Saxoniæ Palatini: vx. Henrici Burggr. Vitini & Zorbecæ 549. Et Hermani Landgr. Turingiæ. 550.

Sophia, f. Friderici, C. Brenæ, Sacerdos Maxima Quedlinburgi. 551. accuſatur & exauctoratur: ibid reſtituitur. 552.

Sophia, f. Oth. M. Miſniæ, vx. I. Vlrici D. Boemiæ. II. Burggr. Ratisbonenſis. 555.

Sophia, f. Friderici M. Miſniæ, in infantia obit. 562.

Sophia Brabantina: vx. Iohannis Ducis, deliberat cum ſuis de occupandâ Turingiâ. 579.

Spangeburgum. 640.

Speculum Saxonicum. 61.

Speſharta, pars Syluæ Herciniæ. 248.

Spiram factiolam compeſcit Robertus Palatinus. 662.

Spiceberga, arx capitur à Sigiſmundo D. Sax. 747.

Stadenſis regio olim Alemania inferior. 33.

Stadium, vrbs ditionis Hadelenſis. 221.

Stalburgum, à Balderico, R. Galliæ extructum. 570.

Stalberga. 723.

Starchardus, præſul Eiſtetenſis, captus in bello Vngarico. 155.

Stargarda, ab Hermano obſidetur. 166.

Steinij, nobiles Turingi 603.

Stellatæ factionis autor Otho Brunſuicenſis. 657.

Stelmeiſiorum familia. 778.

Stolpenſi arci præſidium à Friderico M. Oſterlandiæ & Lansbergi imponitur. 587.

Stoubini, nobiles Turingi. 603.

Sternbergius, Baro Boemus, ab Henrico Plauenſe captus detinetur. 744. liberatur à factione Huſsiticâ: ibid. mouet bellum Friderico Electoris Saxon. 752. capitur. 753.

Storchij impoſtura. 865 interitus. 866.

Strabo, author. 8.

Strages Francorum. 57.

Strela, opp. Dotale Boliſlai filiæ. 392. capitur, & Boemis adimitur. 393.

Sitieri, nobiles Turingi. 603.
Sittiſa, pag. Vicethamiorum, á Vilhelmo D. Sax. occupatur. 724.
Sutoratoris ſupplicium ridiculum. 491
Suarceualda, arx venditur á Suarceburgio, Baldaſaro L. Turingiæ. 657. 680.
Suarcelpuſium, opp: Bauariæ, redimit ſe pecunia ab iniuriis Boemorum. 749.
Suarceburgum, ſedes C. Suarceburgiorum. 762.
Suanhildis, f. Hermani D. Luneburgij, vx. Diterici M. Luſatiæ, & Echardi M. Saxoniæ. 386.
Sudoſaxones qui. 8.
Sudan ⁊li quare ſic dicti. 8.
Suigeduas, R. Sax orient. vltimus. 28 ab Ecberto R. Saxon. occident. ditione exuitur. ibid.
Superſtitionis exemplum. 6.
Suerridus, R. Sax orient. 28.
Sueuia olim dicta Alemania ſuperior. 2.
Sueno, Daniæ R. Germaniæ & Britaniæ litoram infeſta reddit latrocinando. 221.
Sueuorum clades. 243.
Sueuus, amnis. 8. 260. 263
Sueſſionenſis prouincia. 59.
Suiuertus Anglus, præſul Verdenſis, præficitur Sax. 428.
Suidgerus ſeu Siffridus, Monaſterienſis præſul, enſe petitur. 313.
Suithardus quis & cuius filius. 14.
Suitgerus C. cadit in bello contra Imp. Henricum IV. 350.
Suinfurtum, incendi iuſſum, ſeruatur ab Henrici Auſtriaci matre. 242. 308.
Suitſeu Suiceri vnde ſic dicti. 8.
Sumneſenburgium, caſtellum. 89.
Sunnewaldij ſaltus, nunc Lochiani. 151.
Suithula. 430.
Superſtitione olim coniugia diſſoluebantur. 21.
Supplicium ſuperſtitionis. 27. coniuratorum. 159. violatæ pietatis paternæ & religionis templorum. 562
Suanna, Volradi de Rubro vexillo f. vx. Brunonis. 92
Suſatum, vrbs Vueſtophaliæ, deficit ab Ant. Colonienſe. 713. oppugnatur: ibid.
Sylua Caſinea. 79.
Synodus Romana. 163.

T.

Taboritarum factio Boemica. 751. poſtulat ſibi regem Caſimirum R. Poloniæ fratrem: ibid.
Tacitus ſcriptor. 65.
Tandorſium auſertur fundo Gozecenſi á Friderico IV. Palatino. 86.
Tanetus, Inſula. 12.
Tanger, fl. 518.
Tangermunda. 518.
Tangiſurtum, opp. 432.
Tanroda, opp. capitur ab Erfurdianis. 679. capitur ſecundò á Vilhelmo D. Saxoniæ. 733. venditur Ludouico C. Glichenſi: ibid. euertitur funditus a Boemis. 749.
Tarentana arx occupatur ab Hennebergio. 576.
Tarnſteta vaſtatur. 717.
Tanchelitia. 118.
Tautenbergij Dapiferi addictiores partibus Electoris, quàm ſui domini, Vilhelmi D. Sax. 758.
Taxis, R. Vngarorum. 154.
Tegernſchenſe cœnobium ab Othone D. Sueuiæ inſtauratur. 323.
Tempeſtas magna. 273.
Tenedus portus. 490.
Tennebergum, arx tribuitur Apitio 594. oppignoratur ab Alberto L. Turingiæ. 595. vexatur incurſionibus ab Hennebergio. 651.
Termopylarum anguſtiæ occupantur á Bonifacio Montferratenſe. 454.
Terouania, vrbs. 52.
Terræmotus in Turingiá. 679. Miſniæ 845.
Tertullianus, ſcriptor.
Teſenbergum præſidium occupatur. 342.
Teſſalia olim terra Pelasgorum fertiliſsima. 448
Teuchera opp. 371.
Teupoli ciuis Veneti ſeditioſi interitus. 772.
Thaleminicij, Slauorum pop. 100. 102. repreſsi. 114.
Thaleminicium bellum. 102.
Thameſis, fl. 12. 476.
Thammo vel Damianus vulgò Dago Magdeburgius præſul 249. moritur. 275.
Thammum ab Alberto D. Sax ſtratagemate capitur. 818. á Saxonib. obſidetur 853. expugnatur. 854
Thaſco, D. Francorum, Saxonibus occurrit. 349.
Thazius, C. Boemicus. 372.
Theadagus, Ant. Pragenſis, á Boliſlao iuniore pulſus, ab Ecberto reducitur in gratiam 404.
Thebæ, á Bonifacio II. Montferratenſe capiuntur.

untur. 455.
Thenæ ab Alberto D. Sax. captæ 823.
Theodolphus, M. Veronenſis, excipit Henricum II. Imp. 253.
Theobaldus Lechsgemundus, oppetit in caſtris Regijs militans Henrico IV. 358.
Theodoricus Nienuus Magdeburgius, ſcriptor. 175
Theodorus, Violantellæ Montferratenſis, & Andronici Imp. Conſtantinopolitani F. Ducatum Montferratenſem accipit, vx. eius Argentina, Opici Genuenſis filia. 459.
Theodorus II. Theodori I. f. Montferr. vxx. I. Barri, Galliarum D. f. II. D. Pedemontani filia. 460.
Theodorus III. Iohan. Iacobi f. cardinalis. 463
Theodoſius Imp. quo tempore vixit. 5.
Theophania, Imp. f. Nicephori Conſtantinopolitani priuigna, vx. Othonis II. 173.
Thimo III Diterici II. M. Lansbergi f. vx. eius Vda, Othonis D. Bauariæ filia. 525. eius puerile facinus: ibid. vixit in aulâ Henrici III Imp. M Miſnenſis fit. 536.
Thimoni Lansbergio, M. Ecberti ditio, in Miſniam conceditur. 376.
Thomæ Munceri 865. exilium & impoſtura. 866 captiuitas 867. ſupplicium. 868.
Thucia, regio. 377. ſubigitur à Ludolpho Oth I. filio 377.
Thura, fl. 414
Tibiſcus, fl. 82.
Ticinenſis tumultus. 253
Ticinum, nunc Papia 253. obſidetur per triennium. 57
Tilo Præſul Mersburgius 794
Titemallio prælio Carolus M. ipſe intereſt. 433.
Tobias, Ant. Roffenſis, quando vixit. 14
Toggenburgum, arx 412. eius præfectus Volchradus capite plectitur. 412
Torgani ſeſe libenter dedunt M. Miſniæ Friderico 620
Toſſila, vrbs capitur. 497
Toxis, Vngariæ R. ambit nuptias ſororis Imperatoris 315. Baptizatur & vocatur Stephanus deinceps. 315
Transuelda, opp. Brunſuicenſis, diripitur & crematur. 659.
Tralaunius tractus in Bauariâ orientali. 228.
Trautalium, caſtellum. 163
Trebenilus collis. 118.
Treboci, nunc Buchonij ſeu Eisfeldenſes. 748
Trebinum, caſtellum Vilhelmus Cocles ad ſe transfert 671.
Tremonia. 133. 146.
Tremoniana Synodus 361
Treneuicius, fl. prope Gerneſletam. 653
Treueris, vrbs. 268
Tribularia factio reprimitur. 688
Triga Stiriæ à Mathia Rege obſeſſa. 810
Trimunga. 133
Triptis, arx deditur à præfectis Rutheni. 675
Troia deſtructa. 384
Tſchilda, opp. à Diterico, M. Luſatiæ, extructum. 544
Tſcopa, fl. 689
Tuderſtadij Vilhelmo ſubijciuntur. 732
Tugumirus, princeps Hauellorum. 138
Tuila, arx in Hegouiâ occupatur ab Vlrico. 414.
Tuitium, opp. Coloniæ contiguum 429
Tumultus in ponte Tiberino Romæ à Germanis excitatus reſtinguitur noctis beneficio. 183
Tumultus varij in Saxoniâ & vicinis regionibus. 299. 300.
Tundorfium, Suarceburgio ereptum, ab Erfurdianis reſtauratur. 650
Turbæ in Germania. 206. Item in Italiâ & Lotharingiâ. 206. Item eædem excitantur à Bauaricâ nobilitate. 242
Turcicum bellum. 873
Turingus quidam prodit ſecreta. 55
Turingorum clades 55. eorundem fœdus cum Ant. Magdeburgico. 756
Turingi olim Atilæ Gotho pugnauerunt. 570
Turingiæ diuiſio 570. quomodo libertatem receperit: ibid 571. præfectura eius traditur Ludouico f. Vilhelmi D. Aurelianenſium. 572
Turingiam obtinent Marchiones Miſniæ: 573. eandem Molhuſij & Northuſani infeſtant. 631. fames. 635.
Turſum opp. Galliæ. 505.
Tybilenum, idolum. 61
Tyrannis inaudita. 699.
Tyria, f. Canuti, vx. Golduini, C. Cantiani. 442
Tyrij nolunt ſe ſubijcere Guidoni Ieroſolymitano 451. ſpem ſuam in Conrado collocant. 451.

V.

Vaharna, fl. 432

Valbertus

Turnier – [illegible]
l.b.2.p.123.

Valbertus, f. Vigberti, vx. Rejnhildis C. Merſburgij f. auctor duarum ſtirpium illuſtrium, Montferratenſis & Sabaudienſis. 441.
Valdemarus, M. Brandeburgicus obit ſine hærede. 681.
Valentinus, C. & Pauſij Dominus. 486.
Valentinianus I. Imp. quo tempore vixit. 4.
Valentinianus II Imp. quando vixit 6.
Valentia, in agro Hannonico ſita, Imp. reſtituitur. 265
Valeſia ditio à Petro Sabaudo vexatur. 474
Vallerſlebia non procul à Bremâ. 439.
Vallis Brigenſis à Petro Sabaudo occupatur. 474.
Valliſleba, vrbs incenſa. 115.
Valramus f. Vuitichindi 442. Albigaunenſis princeps & M. Montferratenſis. 444. in aulâ vixit Oth. I Imp. ibid. deamatur ab eius filiâ Adelheide. ibid. rapit eam. 445. reconciliatur Imp. 445. Montemferratum accipit. 445.
Valramus II. Valrami Montferratenſis f. C. Bonzoni. 445.
Vamilebia, opp. à Slauis incenſum. 55.
Vandalica expeditio Chriſtianorum. 541.
Vandalicum bellum Saxonum. 100.
Varna, vrbs munitiſsima in Bulgariâ obſidetur ab Inimedo IX. Sabaudo. 490.
Vda, f. Othonis, D. Bauariæ, & Sax. vx. Thimonis, C. Vuetini & primi M. Miſniæ. 339.
Vda, Oth. D. Bauariæ exulis & C. Northeimij f. vx. Thimonis M. Lansbergi. 535.
Vdo, Marchio occumbit in acie. 293.
Vdo, D. Francorum, ſequitur Imp. Oth. I. in bello 133
Vdo, Viburgius oppetit in bello contra Saracenos. 193.
Vdo, M. Stadenſis, in Imp. Henricum. IV. conſpirat 340. capitur in bello. 350.
Vdo, Ant. Hildeshemius, conſtituitur cum reliquis arbiter inter Imp. & Saxon. 361. 371.
Vdo, f. Roberti, Vicerex Regni Gallici. 511.
Vechmaria, pag. Vicethumiorum crematur. 763
Vecta, Inſula vnde dicta. 8. 11. 36.
Vecta, R. Sax. 11.
Vectigal in Turingiâ de Iſatide quando cœpit. 728.
Veletorum ſeu Vuilzorum bellum in Slauonia. 436.
Venæ metallicæ in montibus Sudetis. 839.
Venantius Fortunatus, Pictauorum præſul ſcriptor. 55. 58.
Venceſlaus, D. Boemiæ, à fratre interfectus in templo. 128.
Venceſlao filio Othagari, vel Premiſlai Boemi, deſpondetur f. Imp. Philippi, Cunegundis. 565.
Venceſlaus, f. Caroli, R. Boemiæ vendit ditionem Brandeburgicam M. Morauis. 681. fratribus Brandeburgij ſuo exercitu opem fert 578. eius contentio cum Iodoco principe Morauiæ. 673. exauctoratur publicâ ſententiâ. 688.
Venetum bellum. 201.
Venuſia, Italis ab Imp. Oth. III. reddita. 226.
Venus Syriaca, Aſtartes dicta. 25.
Verbanum, vel lacus Comenſis. 163.
Vercellæ, opp. in Liguria 285. capitur ab Inimedo IX. Sabaudo. 493.
Verdæ epiſcopali Miſnenſi oppido præſidium à Friderico M. Oſterlandiæ & Lansbergi imponitur. 587
Verdæ epiſcopalis direptio. 844.
Vernerus, Ab. Fuldanus, oppetit in bello contra Saracenos. 193.
Vernerus, præſul Argentinenſis, Baſilicam D. virginis è lignea facit lapideam. 285.
Vernerus Schierenſis, interfecto fratre Arnolpho, ad Vngaros fugit. 330.
Vginum arx à Bonifacio I. Ant. Cantuarienſi extruitur in Sabaudiâ. 476.
Vigandus Berenſteinius cadit in acie ad Auſtiam. 701.
Viadrus, amnis. 557.
Vicethumi legatos Ducis Burgundiæ violant. 768. eis bellum infert Guilielmus D. Sax. 768.
Vigbertus, f. Vuitichindi, è Geua Danica, D. Angrinariorum, vx: Sindacilla, Rabodonis R. Phryſiorum, f. 440 regnauit tranquille. 441. templum Vildershuſium, in diœceſi Bremenſi, incipit. 441.
Vigmarus I. præpoſitus Halberſtadius. 2. ſuccedit Geroni præſuli Citicenſi 3. fit Ant. Magdeburgius. 535.
Vilhelmus, Vinarienſis C. 286
Vilhelmi Berniteinij mors in acie. 805.
Vilhelmi Hennebergij iter in Palæſtinam. 806.
Vilhelmus, C. Pictauienſis. 298. Imperatorem impugnat 299.
Vilhelmus I dictus conquæſtor, R. Angliæ è Normanis. 45. eius obitus. ibid.

Vilhelmus II. R. Angliæ & Normanis. 45.
Vilhelmus, C. Hollandiæ, à Phryſijs interficitur. 48. 127
Vilhelmus Tyri Ant. Scriptor. 446.
Vilhelmus Iohan. I. f. bello Neapolitano occiditur. 459.
Vilhelmus II. Ioh. Iacobi f. vxx. I Magdalena D. Sabaudiæ f. II. Franciſci Sfortiæ D. Mediolanenſis f. 461. iuuat Venetos contra Mediolanenſes: ibid. à Sfortianis capitur. 462.
Vilhelmus III. Bonifacij II. filius, vxx I. Maria, Caroli Suſſenſis C. in Hiſpaniâ f. II. Anna, Comitis Lanzoni in Galliâ ſoror. 463. pugnat Ludouico XII. R. Gallorum contra Iulium II. Pont. & contra Venetos. 464.
Vilhelmus II. Bonifacij, C. Sauonæ. f. 446
Vilhelmus III. Vilhelmi II. f. Longoſpata, militat Balduino IV. R. Ieroſolymitano contra Saracenos & Aegyptios 446. vx. Sibylla, Balduini IV. R. Ieroſolymitani filia: ibid. Ioppen & Aſcalonem accipit. 447. obit Aſcalone. 447.
Vilhelmus V. Bonifacij II. f. regnum Theſſaliæ retinet, veneno tollitur. 456
Vilhelmus, C. Camburgi, Geronis f. aſſertor Saxo. fortiſsimus 530. virtus eius in vexandis præfectis Imp. 531. eius filij cum equitatu Boemo hoſti fortiter obuiam eunt. 533.
Vilhelmus, Geronis f. C. Brenæ, negligitur. 353. eius induſtria in vindicandâ patriæ libertate. 354.
Vilhelmus, C. Turingiæ 368. à Lutitijs interfectus: ibid.
Vilhelmus, Ant. f. Oth. I. Succeſſor Friderici Moguntini. 381. propter leuitatem perfidus dictus 381. omnibus ignoſcit rebellibus 381. conſequitur vt immunitates veteres collegijs à parente Imp. confirmarentur. 382. Burchardi Ducis Turingorum ab Vngaris cæſi, tres præfecturas Moguntinæ diœceſi ſubijcit 382. Synodis duabus in Italia cum patre intereſt: ibid. ſepultus Moguntiæ in Albani Baſilicâ. ibid.
Vilhelmus Alebluntus Erfurdianus capitur. 723. eius facinus audax. 724.
Vilhelmus I. Thomæ II. f. præſul Valentius in legatione ad Innocentium IV. Aſiſij in Vmbriâ moritur. 477
Vilhelmus, D. Aurelianenſium & Normanorum. 574
Vilhelmus I. Iunior Landgr. Heſſiæ, eius ſedes Marburgi. 574.
Vilhelmus II. Medius Landgr. Heſſiæ, eius ſedes Caſtellæ. 574.
Vilhelmus III. Landgr. Heſſiæ. 574.
Vilhelmus Cocles, f. Friderici Grauis, L. Turingiæ. 671. vx. Ludomilla vel Eliſabetha, Iodoci D. Morauiæ f. 671. pugnat in Algauiâ contra factionem Lambardicam: ibid. Caroli IV. Imp. caſtra ſequitur: ibid. præeſt equitatui in bello contra liberas ciuitates 673. intereſt obſidioni Poppenhuſiæ arcis: ibid. adiuuat C. Heldrungium contra Erfurdianos. 673. emit quædam oppida: ibid. moritur: ibid.
Vilhelmus, M. Miſniæ, f. Friderici Strenui. 681. expeditionibus in Hercinios & Boemos intereſt cum fratre: ibid. emit ditionem Brandeburgicam: ibid. concedit eandem Burggr. Norimburgico 682. eius fœdus cum L. Haſſiæ: ibid. dirimit controuerſiam inter Leiſnicenſem & Abb. Chemnicenſem: ibid. moritur: ibid.
Vilhelmus Brunſuicenſis, ſequitur partes Imper. Sigiſmundi in bello Boemico contra Huſſitas: 690. intereſt ſecundis nuptijs Vilhelmi D. Sax. 732.
Vilhelmus, f. Friderici Electoris 705. vx. eius Anna, Alberti D. Auſtriæ & Imp. R. f. ibid. & 706. fit Landgr. Turingiæ: ibid. ſuſcipit defenſionem Imp. & præſulis Vurciburgici. 706. Lucelburgia prouincia ei oppigneratur: ibid. eius diſſidium cum fratre in diuiſione paternarum ditionum 707. celebrat nuptias Ienæ. 708. eius nuptiæ perturbantur. 709. eius bella cum fratre 711. 716. eius impetus in Gerenſem C. 718. init gratiam cum fratre. 720. inuitatur à fratre Lipſiam: ibid. in Boemiam proficiſcitur. 721. inde Viennam ſe confert: ibid. mittit legatum ad Apollonium Vicethumum de reddendo Coburgo. 721. eius bellum cum Vicethumis 723. 725. 768. condit duo cœnobia. 726. eius iter Pragenſe. 769. periculum in Boemiâ. 727. Pragâ diſcedit. 728. repudiat regnum Boemiæ: ibid. viſitat thermas Badenſes 279. deſtruit duo receptacula latronum: ibid. filiam ſuam collocat Henrico filio R. Boemiæ. 728. 730. eſt à partibus Brandeburgici: ibid. arbiter datur inter Bauarum & Brandeburgium. 731.

731. eius iter religioſum: ibid. eius pericula in mari: ibid. eius ſecundæ nuptiæ. 732. componit multorum nobilium res diuerſas. 733. ſuppetias mittit Heſſo: ibid. eius expeditio in Saxoniam 738. eiusdem in Franciam: ibid. reprimit latrocinia in Turingiâ. 735. Principes agnatos ad mutuam concordiam adhortatur. 781. laus eius ſumma. 756. eius mors: 756. 798. 808.
Vilhelmus Præſul Argentoratenſis inauguratur. 797.
Vilhelmi Haubitij exilium 873
Villerandus, Ant. Magdeburgicus, ſecutus partes Henrici L. Turingiæ, vulneratur. 578.
Villa, f. Geronis, C. Brenæ & Camburgi, Abb. Gerbſtetenſis. 529.
Villa, è C. Northringorum familia, vx. Ditmari Zorbecæ Burggr. 513
Villera, eiuus. 517.
Vimarcatum caſtellum. 493.
Viradus, Bremenſis præſul præficitur Saxo. 428.
Viuordia à Bruxellanis diripitur & crematur. 818
Vinaria, opp. eripitur Vinarienſi. 631
Vinarienſis C. Oſterlandiam inuadit. 631
Vinarienſis ager vaſtatur ab Alberto L. Turingiæ. 604. Idem vaſtatur ab Elect. exercitu. 764.
Violantilla, f. Palæologi Conſtantinopolitani Imp. vx. Amedei VIII. Sabaudi. 487.
Vipertus, C. Groicius in Oſterlandiâ. 366. eius fortitudo & animoſitas 370. 371. deprædatur prouinciam Miſniæ ad Mildam. 370. recuperat Groiciam 370. vindicta eius ab hoſtibus 371. confligit cum Ecberto prope Teucheram opp. 371. victor euadit: ibid. vaſtat agrum Belgranum. 550
Vippera. arx & opp. in Hercinijs prope Rammelburgum. 529.
Viſo. 111, 235, 236.
Viſtula fl. 79.
Viſurgis, fl. 8. 55. 56. 427. 432. 713.
Vitalis, patriarcha Gradenſis. 201.
Vitoldus Lituanus, policitur R. Boemiæ à factionis Pragenſibus. 690
Vitus Schonburgius diſceptat cum Leiſnicenſi C. 672.
Vlma Sueuica. 90.
Vlricus, D. Boemus, capit Meſiconem Polonum. 287. eius literæ ad Imp. pro Meſiconem. 287. rurſus concitat Lutitios contra Imp. 291
Vlrici, Epiſcopi Auguſtani, viſio de Henrico Imp. III. ab eodem Epiſcopo ſumit corpus Domini Oth. I. Magnus initurus prælium cum Vngaris omnium acerrimum 154.
Vlricus, D. Boemiæ, frater Boliſlai aſſerit à populatione patriam. 277. eius crudelitas. 278.
Vlricus, præſul Curienſis. 244.
Vlricus, Cunonis III. filius, M. Carinthiæ orientalis, vx. Ioiada, Belæ R. Vngarorum filia. 409. contendit cum Alberto C. Murcetalio. 410.
Vlricus patriarcha, Cunonis IV. f. Ab. Reichenauiæ 410. eius bellum cum Bertholdo D. Zaringiæ 411. eiuſdem calamitas: ibid. eius bella cum Echardo Ab. Reichenauiæ. 412. in eundem conſpiratio Echardi & Marchionis Zaringiæ 413. eius bellum cum Zaringio & Baſilienſibus, 414.
Vlricus, Henrici Burggr. Vitini & Zorbecæ f. vx. Heduigis, Bernardi D. Saxon. I. Electoris, f. 551. eius liberi: ibid. eius bellum cum Henrico C. Anhaltino: ibid. dyſenteriâ obijt Vitini: ibid. vbi tumulatus. ibid.
Vlricus, Halberſtadius, defenditur ab Othone M. Miſniæ contra eius aduerſarios. 557
Vlricus Vuartbergerus, exercitum Bauaricum reducit à fugâ, & aciem inſtaurat in bello Boemico contra Huſſitas. 749
Vlricus Dux VVirtembergius exul reſtituitur. 875
Vmbria regio. 377. ſubigitur à Ludolpho Oth. I. filio. 377.
Vngaricum primum bellum. 112. alterum. 116.
Vngari Bauaro ſe coniungunt. 148. 380 in Franciam irrumpunt. 380. in Belgium & Aquitaniam impetum faciunt. 148. ab Alberto D. Saxon. fugantur. 813. eorundem irruptio in Italiam. 149. 380. eorundem in Vueſtoualiâ & Turingiâ clades. 117. 118. eorundem bellum contra Oth. I. 129.
Vnſtruta, fl. Turingiæ. 54. 84. 646.
Vnuanus, Ant. Bremenſis, Slauos iuuat. 314. cum Bernhardo veniam impetrat ab Imp. 314.

Digitized by Google

Vnzanus, præſul Hamburgius; intereſt conuentui Fraſæ, 387.
Vodberga ab Erneſto Electore capta. 778.
Vodlandia vnde dicta. 778.
Volaterranus portus à Maximiliano I. Imp. captus. 835.
Volchenroda expugnatur à Sax. 346. reſtituitur Friderico Sax. Palatino: ibid.
Volchuldus, præſul Miſnenſis in exilium pellitur. 212. reſtituitur & Pragam vocatur 213.
Volcmari præſulis Brandeburgici fuga. 198.
Volcmarus Comes cadit in bello contra Imp. Henricum IV. 350.
Volcmarus Conſiliarius prudens Brunonis Ant. 323.
Volmerſtadium, opp. ad Albim infra Magdeburgum. 518. crematur. 578.
Volradus, C. Manſueldius, addictior partibus Electoris, quàm Vilhelmi D. Saxon. 758.
Vona, amnis prope Lansbergum. 553.
Vormacienſis conuentus. 425. alter. 425. 428
Vormeſteta, pag. incenditur ab Erneſto C. Glichenſi. 710.
Voreſtus Bergomas, ſcriptor. 48.
Vpla, arx obſidetur 301.
Vratiſlaus Boemiæ & Poloniæ R. declaratur Pragæ. 372. eiusdem expeditio in Miſniam. 372.
Vratiſlauienſes ſe opponunt Procopio Boemo. 746. cladem accipiunt à Georgio Rege Bohemiæ. 780.
Vrbanus Pontifex. 670.
Vualdemarus & Canutus vi eijciunt Suenonem è Selandiâ. 541.
Vualdemarus Brandeburgicus Miſniam bello petit 631. Fridericus M. ei acriter reſiſtit. ibid.
Vualdebachium, opp. cogitur ſe redimere pecuniâ ab iniuriâ Boemarum 749.
Vualdo, præſul Comenſis, itidem exul propter factionem Beringarij 161.
Vuallenhuſia. 178.
Vualli quales populi. 7.
Vuallo Ab. Corbeienſis accuſatur. 289.
Vualtherus, præſul Spirenſis. 283.
Vualtherus, C. Hoienſis oppetit in bello, ei ſtatua erecta 121.
Vualthardus electus præſul Moguntinus & Mersburgius, antequam adiret illam dignitatem obit. 248.
Vuangenhemij, nobiles Turingiæ. 643
Vuangenhemium, opp. obſidetur à Balduino, Ant. Moguntino. factioſo. 645.
Vuangehemiorum & Bemelbergiorum nobilium inter ſe iniuriæ 727.
Vuarainyndam, caſtellum Vilhelmus Cocles ad ſe transfert. 671.
Vuartburgum, arx munitiſsima imminens Iſenaco Miſnenſes tenent. 580. obſidetur à legato Imp. 624. eiusdem obſidio ſoluitur. 626. ibidem conuentus agitur. 627
Vuaſſenburgum, arx 649. venditur L. Turingiæ 680. obſidetur ab Erfurdianis. 724.
Vueccelo Storius, cæditur in prælio. 648.
Vuegelsdora, vrbs Daniæ. 187.
Vueiſenburgum poſtea dicta Scheplicia. 84.
Vueiſenuelſa 118. obſidetur ab Alberto M. Miſniæ 559. eius ager vaſtatur. 759.
Vueiſſenſeha vnde dicta 591. obſidetur in bello Boemico 564. oppigneratur Henrico L. Haſſiæ. 591.
Vueiſſenſehenſes ſe redimunt. 591
Vuelfo, Azonis Itali M. Eſtenſis f. accipit D. Bauaricum 345. eius legio in bello diſſipatur. 349. negat amplius ferre auxilium Imp. 352. idem proſcribitur. 372.
Vuerda, opp. à Brandeburgo captum 731.
Vuernechinus Princeps Iburgius. 80. & R. Sax. ibid
Vuernerus, Ant. Mersburgius, in Imp. Henr. IV. conſpirat 346. fit ſupplex 353. dimittitur è cuſtodia. 355.
Vuernerus Schierenſis 155.
Vuerra, vide Virra. 581.
Vuertradus ſupplicio afficitur. 103.
Vueſtuali quare ſic dicti 56. 60. ſtellatæ factioni addicti ſequuntur partes Othonis Brunſuicenſis. 657.
Vuetherani accolæ Rheni ſtellatæ factioni addicti ſequuntur partes Othonis Brunſuicenſis 657.
Vuezelo, Moguntinus Ant. intereſt tractationi de pace 352. conſtituitur arbiter inter Imp. & Sax. 361.
Vuicenhuſia & Vuenfrida arces ad Viſurgim traduntur Henrico M. Miſniæ & L. Turingiæ, pro Alberto Brunſuicenſi redimendo 584.
Vuicelebia familia, nobilium Turingiæ. 644.
Vuiclinum, pagus ad Eliſtrum in agro Beſenſtadiano. 583.
Vuicelebia euertitur. 646.
Vuicherſteta caſtra locat Fridericus Elector.

Digitized by Google

ſtur. 763
Vuilderadus, Ab. Fuldanus, contendit de ſeſſione in templo Goſlariano cum Henrico præſule Hildeshemio. 337
Vuitingi, qui dicti & vnde. 25.
Vuiga, villa. 94
Vuigbertus, præſul Querfurdianus. 261
Vuigmanus Stubesgebornius & Luneburgius 129. in Imp. conſpirat. 131. elabitur è carcere 156. proſcribitur 160. veniam impetrat ab Othone I 160. Danos contra Othonem concitat 165. inſidiatur Geroni M. Luſatiæ. 165
Vuigmanus præſul Mersburgius moritur. 268
Vuigmanus, præſul Numburganus, vnà proficiſcitur in expeditionem Vandalicam. 541
Vuigmanus, Ant. Magdeburgius 541. Idem obſidet Haldiſlebiam. 557.
Vuiganſteinum, caſtellum vi expugnatur à Sax. 346.
Vuilla, opp. C. Vinarienſis in Goldetunga ſitum incenditur. 647. 650. 644. 630. occupatur à Bichlingenſe. 759. venditur Henrico C. Suarceburgio: ibid. recipitur ab Electoris exercitu. 764.
Vuildeca, arx conceditur à L. Turingiæ Alberto, f. eius Apitio. 594
Vuildershuſa, in diœceſi Bremenſi. 225.
Vuilla, vx. Beringarij capta dimittitur. 163.
Vuilansdorfium crematur. 717
Vuillerbeca. 178
Vuilligiſus, præſul Moguntinus. 188. committitur ei Otho. III. educandus. 211
Vuillingus, Obetritarum R. interficitur. 437
Vuimadum, in Tranſalbina Sax. 439
Vuimelinus, præſul Argentinenſis. 243
Vuindburgum, Suarceburgiorum traditur Friderico Strenuo L. Turingiæ. 675
Vuindelſtena, arx à C. Vinarienſibus extructa. 644
Vuinthuſa ab Henrico Aucupe extructa. 124. Brunſuicenſi eripitur. 678
Vuippiliá, opp. eripitur C. Vinarienſi. 631. 646.
Vuira: vel Vuerra fl. Turingiæ, 224. 581. 631.
Vuiſmariæ, vrbs Saxon. maritima. 187.
Vuitechindus Corbeienſis, ſcriptor. 97
Vuitechindus Magnus, Vuernechini R. filius D. Saxon, & Angriuariorum VXX. 1. Geua, ſoror R. Daniæ Siuardi ſeu Sigefridi: Altera Suatana, D. Boemiæ f. 425. eius bella cum Carolo I. R. Francorum. 426. in Hudbeccium præſidium irruit. 427. motus nouos excitat: ibid. in Daniam fugit. 428. Saxones ad defectionem ſollicitat. 429. ſpargit rumores de Carolo interfecto: ibid. eius incurſio in Saxon. & Vveſtualiam: ibid. eius rebellio contra Carolum. 430. fugit iterum in loca maritima ad Sinum Balthicum. 430. in arcem ſuam ad Viſurgim confugere cogitur. 431. inde elabitur è manibus hoſtium. 432. Phryſios in belli ſocietatem euocat. 432. eius aſtutia. 433. Vuolmetſtetam habitu ſeruili venit & explorat Imp. conſilia: ibid. adit R. Carolum & colloquitur familiariter cum Franciſ. 434. baptizatur. 435. ei Carolus fide iubendo aſtat. 435. Geuæ, vxori eius, Regina Faſtrada: ibid. eripitur ei arx dimidia ad Viſurgim. ibid. manet Angriuariorum Dux: ibid. manſit deinde perpetuò fidelis R. Car. 438. 439. auctor templi Angriuariorum. 439. bellum eius cum Sueuis: ibid. oppetit in bello Sueuico. 439. conditur in ſuo templo. ibid. Cineres eius Henricus I. Imp. Paderbornæ reponi curat. 440. inſignia Vuitichindi: ibid.
Vuitechindus, R. Vuitechindi M. filius: vx, Iulanda, C. Rochlicij f. 511. eius baptiſmus: ibid. Soraborum Landuoctus: Zorbecæ Burggr. & Budiſſeciæ dominus. 436.
Vuitechindus II. Vuitechindi Budiſſecij, alter f. 511. in Galliam abit exulatum: à Rege C. Andegauenus declaratur. 512. eius liberi & progenies: ibid.
Vuitfridus, filius Eduini. 17.
Vuiti quales populi 8. quando è patria migrauerint: ibid. quomodo deinde dicti: ibid. qui eorum Reges fuerint. 27.
Vuitigo, præſul Miſnenſis. 585.
VVitta, R. Saxon. quorum filiorum parens. 11.
Vvolfgangus Erneſti Elect. Saxoniæ F. 797.
Vvolffgangi Bauariæ Ducis expeditio contra Bregenſes & Gandauenſes. 816.
Vvorda obſeſſa ab Alberto D. Saxon. ei deditur. 827.

Vulferus

Vulferus, f. Pendæ R. Merciorum, 30. à populo R. eligitur 31. terminos regni amplificat. 41. eiuſdem obitus. 42.
Vuitaha fl. Bohemiæ. 372.
Vunfridus Anglus, Ant. Moguntinus. 41.
Volteramsdorfum, caſtellum Vilhelmus Cocles ad ſe transfert. 671.
Vuormacienſia comitia. 170.
Vuormus, f. Haraldi R. Daniæ. 23. 121.
Vuortigrinus, C. Geuiſorum, R. Britanorum creatur. 6.
Vurciburgum quando conditum. 309.

Z.

Zablenſis ditio à Petro Sabando ſubigitur. 474.
Zanthus. 134.
Zera, pag. 267.
Zigenrucka, arx Rutheni obſidetur. 675.
... crematur. 782.
Zigenhanius Comitatus ad Heſſiæ L. adiungitur. 759.
Zillena, monaſterium conditur à Dedone Craſſo Rochlicio. 546.
Zimiſces Sicarius. 174.
Zimmera adimitur Vinarienſi & traditur Erfurdianis. 649.
Zittara, fl. Heluetiæ. 410.
Zlauata, C. Boemicus, interficitur. 373.
Zuenca prope Eliſirum. 639.
Zuiccam, vrbem Imperij, accipit Fridericus, M. Miſniæ pro recompenſatione damnorum ſibi illatorum 628. huius ciuitatis conditor Lotharius Imp. Sax. 635.
Zuichelmus, R. Sax. orientalium & occidentalium. 17. 26. 35. regnum Northumbricum ad ſe transferre conatur. 26.
Zurgouia 411.

ANIMADVERSIONES QVAEDAM
in Libros Originum Saxonicarum.

Pag. 202. Otho II. Imp. mortuus legitur A. C. 983. ætatis ſuæ. XXXIIX. rectiùs legendum XXIIX. Pagina ſiquidem 184. natus eſſe ſcribitur A. C. 955.

Pag. 350. conflictus Saxonum cum Cæſareanis accidiſſe legitur anno 1065: alij habent annum 1075.

Pag. 367. Mathildem Egberti Marchionis filiam, nupſiſſe traditur primùm Bonifacio Marchioni Longobardio, deinde Azoni Eſtenſi, tandem VVelfoni Bauaro. Italici verò ſcriptores Mathildem hanc Bonifacij Lucæ Marchionis filiam faciunt, natam ipſi ex Beatrice, non Henrici I. (vt Foreſtus habet) ſed Conradi II. Imp. filia.

Pag. 369. Egbertus obijſſe ſcribitur A. C. 1046. alij fortaſſe meliùs mortem eius collocant in A. C. 1068. ſi prælium illud, quod cum Othone Marchione Turingiæ geſsit (cuius Fabricius meminit pag. 358.) iuxta illorum opinionem accidit A. C. 1057.

Pag. 383. Otho Ludolphi, F. ducatum Sueuiæ, patrui ſui Othonis II. Imp. beneficio accepiſſe legitur A. C. 924. ſcribendum opinor fuit 974.

Pag. 559. Alberti Superbi Marchionis Miſniæ bellum cum fratre Diterico contigiſſe legitur A. C. 1144. ſcribendum fortaſsis erat 1194.

Pag. 734. Vilhelmus Saxoniæ Dux deſpondiſſe legitur Friderico Brandeburgio ſuam filiam Catharinam: quam pag. 684. ſororem ipſius rectiùs nominat.

ERRATA